

Yai WİN Kİbiya

**The New Testament in
the Sepik Iwam Language
of Papua New Guinea**

**Nupela Testamen long tokples
Sepik Iwam long Niugini**

Yai Wîn Kîbiya

The New Testament in the Sepik Iwam Language of Papua New Guinea
[iws]

Translation by Wycliffe Bible Translators

© 1989 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Print publication, 1989 by the World Home Bible League

Web version

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

www.Wycliffe.org

<http://pngscriptures.org>

www.ScriptureEarth.org

Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works)

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0>

Your are free to share — to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopí long narepela manmeri**. Yu ken wokim kopí na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long <http://tokplesbaibel.org>. Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating**. Na tu, **yu no ken senisim Tok**.

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa.

Sapos yu laik stremtum samting i no orait long dispela tok orait, stremtum tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela**.

Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0>.

Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela**.

Yai Wîn Kîbiya

Matyu	Mt	1
Mak	Mk	96
Luk.	Lk	154
Jon.	Jo	249
Aposel	Ap	327
Rom	Ro	417
1 Korin.	1Ko	464
2 Korin.	2Ko	514
Galesia	Ga	550
Efesas	Ef	571
Filipai	Fl.	589
Kolosi	Kl	601
1 Tesalonaika	1Te.	614
2 Tesalonaika	2Te.	623
1 Timoti	1Ti.	628
2 Timoti	2Ti.	639
Taitas	Ta	648
Filimon.	Fm	654
Hibru.	Hi	657
Jems	Je	698
1 Pita.	1Pi.	712
2 Pita.	2Pi.	726
1 Jon.	1Jo.	734
2 Jon.	2Jo.	746
3 Jon.	3Jo.	748
Jut	Ju	750
Revelesen	Re	755
Glosari		809

MATYU

Matyu siya winkika ta yokwowa. Matyu siya Jisis siir mii kigna mirriyan inkam nwir ieya mi siir inig whirin Livaikin. Ta Yokwowa Matyu siya winkika Jisis siir nomiiyauim Juda iikamim simiiram. Mi sima sima ina boinim Jisis siya pi hiniin inkamkin mi sima siir kigwinim mi ina boinim krima wakaenanaeiyin Jisisin ti siya nimbiniyin Matyu siya winkim niwii whiekakim Jisis siya boinmimauuwim simiir. Iriig.

Tiriiginim yim Jisis Krais siir yidiwi wanwiyaeyim simiir inig ima
(Lk 3:23-28)

1 ¹Ti kara winkiyim yim Jisis siir yidiwi wanwiyaeyim simiir inig ima. Jisis siya yio inkam komiiyin nu kigriraowiyin Devid siir isidgin mi yio Devidin Ebrahimni isidin siirgin.

²Ebrahim yio Aisakni adgin mi Aisakin yio Jekopni adgin mi Jekopin yio Judani adgin mi siir nomousisim ikim, yio simiir yao adgin.
³Judain yio Peres Sira sowiir adgin. Mi sowiir yopiya Temaka. Mi Peresin yio Hesroni adgin. Mi Hesronin yio Ramni adgin. ⁴Mi Ramin yio Aminadapni adgin mi Aminadapin yio Nasoni adgin mi Nasonin yio Salmoni adgin. ⁵Mi Salmonin yio Boasni adgin mi Boas siir apua Rehapka. Mi Boasin yio Obetni adgin mi siir apua Rutga mi Obetin yio Jesini adgin. ⁶Mi Jesiyin inkam komiiyin nu kigriraowiyin Devid siir adgin mi Devidin yio Solomoni adgin mi siir apua biiya Yuraiani wig niki oka. ⁷Mi Solomonin yio Riaboamni adgin mi Riaboamin yio Abaisani adgin. Mi Abaisain yio Esani adgin. ⁸Mi Esanin yio Jehosapetni adgin mi Jehosapetin yio Joramni adgin. Mi Joramin yio Asaiani adgin. ⁹Mi Asaiani yio Jotamni adgin mi Jotamin yio Ehasni adgin. Mi Ehasin yio Hesekaiani adgin. ¹⁰Mi Hesekaiaiin yio Manasani adgin mi Manasain yio Emosni adgin. Mi Emosin yio Josaiani adgin. ¹¹Mi Josaiaiin yio Jekonaia mi siir nomou yaowae ikim simiir adgin. Mi tako iiya saeya Isrel simiir sauau omomin sima nikunama om komii Babilon siir nu iiir nini priimiriinakiya whisarii mii.

¹²Mi iiya sima om komii Babilon siir nu iiirar niki priimiriyyim whisarii mii mi Jekonaia siya Sialtel siir ad nwokin. Mi Sialtel yio

Serababelni adgin. ¹³Mi Serababelin yio Abiatni adgin mi Abiatin yio Elaiakim siir adgin. Mi Elaiakimin yio Esoni adgin. ¹⁴Mi Esoin yio Sedokni adgin mi Sedokin yio Ekimni adgin. Mi Ekimin yio Elaiatni adgin. ¹⁵Mi Elaiatin yio Eliesani adgin mi Eliesanin yio Matani adgin. Mi Matanin yio Jekopni adgin. ¹⁶Mi Jekopin yio Josepni adgin mi Josepin yio Mariani kamkin. Mi Jisis siirin Maria saeya naokainakin. Sima siirin ha dapikim Krais, inkam Adi Komii siya nikropkiyin.

¹⁷Mi yinieyim Ebrahim siir hirankin nityokiyokiyyim Devid siir nakiyanguniyim isidim iuur whiigim mi Devid siir hirankin nityokiyokiyyim yinieyim ini iiya sima om komii Babilon siir nu iiir miriya whisarii mii ini sairar yadigniya, yim iripi hiriinan iuur whiigim. Mi iiya sima whisarii mii priimiriya om komii Babilon simiir nu iiir mi ha nityokiyokiyyim mi ini Krais siya nimbyiyama iiya sairar yakiyanguniyim inkamin Adi Komii siya nikropkiyin mi yim iripi hiriinan isidim iuur whii. Iriig.

Maria saeya Jisis Krais siir naokainaka
(Lk 2:1-7)

¹⁸Niwiyyin Jisis Krais siir naokainan yio hininingin, siir yopiiya Maria sairin Josep siiram bidi boiritmaiya siya nonkwonam. Mi siya iripa piu saika niki o karamaeyar niki owin mi ini saeyer yinokninkinkiya, saeya Adi Komii siir naeyiu iiarsiyan nwokika yinkak. ¹⁹Mi Josepin kamin sairam boiritmaiyn, siya inkam wadiekin. Siir iga hinda tinda bi nokwowikin. Niingaka. Mi siya Maria sairin iikam whwonkam ida kiyopsibgi haiginiuwim pi borisopi. Mi siya hindara nimprio sopkiyam tiri mi saeya wi nididgak nwowisi. ²⁰Josep siya ta sair saira naingwokwonanaekin mi Adi Komii siir paekwosimin siirin nhwo siya yikiumauu. Paekwosim siya boin, Josep Devidni yinieyim sim yinismim, ta kiriir wiga Maria yinkak nwowa kira sair nonkwonasi kipi nidid. Waki yinismim sair mhiinau hir nwokaiyin, yio Adi Komii siir naeyiu miyikin siyar haigiyumauugin. ²¹Saeya wi yinism yinkamiyin naokainaesi, siya wi Isrel simiir iikamim simiir dimin biye imiir haiyoprimdiyumiigi mi wi simiir nanmaiwarkainaesi. Mi kira siir inigin wi Jisis asi nokdap haiginiuwi.

²²Ti digworaekwo whiekakim nimbiibiiyamim ini ti yaiyim bidi bidinya Adi Komii siya boinkiyim profet inkamin siir boinmimauuwam mi simiir swoki boinurwokaigikin. Profet inkamin siya hiniina boinkikin. ²³Wakae, wig kopaksim niingga ira inkamaka iripa piu nwo karam nwowa, saeya wi yinkak nwowi mi wi yinism yinkamiyin naokainaesi. Mi sima siir inigin wi Emanyuel nokdap haiginiuwi. Mi ti paekwosim siir yaiya ini dig ywokiya. Mi ti inigin siir inig mwokimwownin yio hiniringin, Adi Komii krimiir Wanin siya ini krimakar nwowin.

²⁴ Mi Josep siya ha kaknanaokaigiyin mi siya ini Biiyan Inkam Komiiyin siir paekwosimin siya boingikin yaiyim ini simiir hiriinanar swoki tirin. Mi siya siir wiga sairin ina yonkwonan. ²⁵ Mi Josep siya iripa piu saika bi nwomiminkin mi ini saeyer yaokaina budgiyin yinismi iirar. Mi Josep siya siir inigin Jisis yokdap haiginiu. Iriig.

Kam nhirim Jisis siir kignakiyam nitkim

2 ¹Maria saeya Jisis siirin omisim Bethlehem nu Judia hir naokainakin, iiya Herot siya nu kigriraowan inkam komii nwowa. Mi mhoiyya saeya siir naokainakiyin mi kam nhirim nauuni siyuun si ninokninkiniyim, biek'i nimbiidniyin hiranim om komii Jerusalema hiriir yit. ²Mi sima ini sriini, iiya krima ti nauun win komii iiir kigim ti yinismi winin naokainan siirin Judami inkam komiiyin simiir nu kigriraowanin ini papi nwowin? Nim krima ina yinokninkiniyim ti yinismiin bidi yaokainakiyin. Mi krima siir inig iiir nini hainaniyam nitkim. ³Mi iiya inkam komiiyin Herot siya ta yai aiir wakaewinin mi siya ini hikakar ywokiyin. Dimusi rani, siya hiniina naengwokin ti yinismiin wi siyar nokwokairinanaowidi siir igsopa. Om komii Jerusalem hirin iikam nhirim yim iripi hiriinan ini hikakar mi okiyim. Dimusi rani, Herot siya io komiigakin. ⁴Mi Herot siya prismi biiyan inkamim simiiram yikiuna, yipiki Adi Komii siir inig hainaniyim omakam simiir dimin taemin imiir kigriraowiyim mi kamim siyuun komii ninokninkini ikim. Mi siya simiirin ha nikiuna digin mi siya simiir srii, inkamin siya nimbingiyin Krais siya wi pik'i hiniin omin si naokainae? ⁵Sima siirin hiniina boin, om Bethlehem nu Judia hirin profet inkamin siya hiniina boinkikin, ta yaiya siya hiniina win boinkikin,

⁶ omisim Betlehem nu Judia hiranin, kira inig karamae omisim tani. Niingaki niingakiinga. Mi inkam komii nwirin wi kiriir waraur nimbiyami mi siya wi kariir isidin Isrel hiranin wi simiir nu kigriraowan inkam komii nwowi.

⁷Mi Herot siya ti kamim biek'i nimbiidniyin hiranki nitim, simiirin hindara asi nimprio ikiunakin, nimprio yai boinam. Mi siya simiirin ina sriiyin, tiki nauuni pak'i hiniin iiya sae nimbiyamkin, ha? ⁸Mi iiya sima siir boinmimauu digiyim mi siya simiirin ina yikropkiyin om Betlehem hiriir mi ina boinkiyin, kima ha dam! Mi kima ti yinismiin siirim pranae pranae kipi hansran. Mi kima pi siir hansran yiskaii pa swoki it kariir swokini boinmaunu. Mi an kara iripi hiriinan, wi siir inig iiir mini hainaniuwi. ⁹Mi sima Herot siir yai aiir wakae dignamim mi sima ina yamim. Mi ti nauunin biiya sima niki kignaniyin biek'i nimbiidniyin hir mi siya ha hioraraowamin simiir biiyar mi ini omaka yinismi ieyar nwowa ini sairg'i sair akou kouwar yakaigikiuwiuwini. ¹⁰Mi sima ti nauun iiir kigim mi sima ini maargina ierga komiikakar ywonamim.

11 Mi sima ha napninopkainamim omaka hiriir mi ini Maria sowirbugar youapninopkai kigim. Mi sima ogmwo ha nini waisi hiuwiuwim mi ini yinisisim siir inig iirar in iainanuwim. Mi sima simiir miiya sisimsisimim ha haiwaokiyim mi sima dimin kibi nhirim umir komii sainiyim kimidiniya siir priihau. Diminim sima priihauuwim hiniin hiniingim, gold mi paurain piuii miiyik niusiin whakiyin mi sandain namswopaini piuii miiyiknan whaki ikin.

12 Mi mhoiyya simiirin Adi Komii siya kimidiniya nhwo yikumauuwii. Mi ti nhwo iiarin Adi Komii siya hiniina boinki, kima wi Herot siiram kipi swoki am mi ti digworaekwowim kima kigim siir kipi boinmauuwiu. Niingaka. Mi sima yaeya siyu whira asi namkim simiir oma hiriirin. Iriig.

Sima nu Isiba hiriir yidamam

13 Mi ta sima haiburgika sair mhoiyya mi Adi Komii siir paekwosimin siya hiniina boinki, kira dinsiingi mi kiriir wigyinim simiir dikiunam. Mi kira pi nu Isiba hiriir didamki mi hir tini owou mi wi karar swoki ikiugi kiriiramin. Herot siya war iinisim iiaram hansiri tiri siir nisomaowim.

14 Mi Josep siya ti yai imiir wakaekiyin mi siya ina yinsiingiyin. Mi siya siir wigyin imiirin niya whinidamkiwi nu Isiba hiriirin. Mi sima ii kasa bi napiwaiyamkim hiriirin. **15** Mi Josep siya nu Isib hirar nwowin mi ini Herot siyar yaobudgiyin. Mi sima ta yaiya biiki Biiyan Inkam Komiiyin siya boinkiya profet inkam nwirin si mi sair swoki boiniurwokaigikim. Saeya hiniina boinkika, kariir yinisisim yinkamiyinin nu Isib hir nwowin, kara siiram swoki ikiugi siya swoki itim. Iriig.

Herot siya boinkikin yinisisimim sima nisomsom aokaokiyim

16 Mi iiya Herot siya hiniina ninokninkinkiyin ti kamim bieki nimbiidniyin hiranki nitim, sima siir niksisaegigim. Mi siir kwoinin ina iwitaomaigiyin mi siya kam nhirim yai kirie simiir boinki, sima om Betlehem mi omisisim nhirim siir kingiin nwo ikim simiir hiran yinisisim yinkamiyin whiekakim, biewi whwowisa nwowim mi nua tiriir nwonainiyim simiir nisomsom aowam. Siya digworaekwowim nauun ninokninkini kamim sima boingigim mi simiir swoki aingwowoknakikin iiya Jisis siir naokaina. Mi sima asi nisomsom aokaokim yinkamiyinim biewi whwowisa nwowim nua tiriir nitim.

17 Mi tiki digworaekwowim biigi Biiyan Inkam Komiiyin profet Jeremaia siya boinkiyim simiir swoki boiniurwokaigikin. Siya hiniina boinkikin,

18 sima wakaeki yaiya om Rama hiran iikamim sima nouubpon prasae bi kinkim. Rachel saeya sair yinisisim imiirs kaouubaponka. Mi iikamim sima sair hirwokmaiym dig bi

nwokim. Niìngaka. Dimusi rani, sair yinisisimim nwirmin nwirminkin bi swoki okikim. Niìngaki, niìngaka. Mi ti diminim nimbiyamim iiya Herot siya nisomsom aokaowim Rachel sair isidin simiir yinism yinkamiyin imiir omisim Betlehem hir. Iriig.

Josep sima niiyin nu Isib hir haiburgigim mi sima ina swoki amim

19 Mi mhoiyya Herot siya ina yaonamin. Mi nu Isib hirin Biiyan Inkam Komiiyin siir paekwosimin nhwo siya yikiumau Josep siirin.

20 Siya hiniina boinkikin, kira dìnsiingi mi kira kiriir wigyinim simiir dìkiunam mipi nu Isrel hiriir swoki am. Iikamim ti yinism iiir nisomaowam boinim sima bidi yaokaoswowamim. **21** Mi Josep siya ha kaknanaokaigiyin mi siya ini siir wigyinim simiir yikiunamim mi sima ina swoki amim nu Isrel hiriir.

22 Mi siyar wakaewin Akeleas siya siir adin Herot siir mii aiir bidi swoki hainaowidin nu Judia siir nu kigriraowan inkam komii nwowam. Mi Josep siya asi nidiidgin hiriir namsiyin. Mi nhwo whirin Josep siya whinin, Adi Komii siya siirin hiniina boinki, kira wi hiriir kipi nam. Mi siya nu Galiliya hinda asi namkin. **23** Mi siya kimidiniya om whirin Nasaret nikiuiwyin siir ini idwoiu. Mi sima ta yaiya biiya profet inkamin siya boinkiya sair swoki boinurwokaigim. Sima siirin wi om Nasaretan inkam nikiuwi. Iriig.

Jonin inkamin baptaisiyin Adi Komii siir yaiya siya boinmimauugin
(Mk 1:1-8; Lk 3:1-18; Jo 1:19-28)

3 **1** Mi biewi nhirim budi yamkiyim iiya Josep Maria Simani om Nasaret hir nwowa. Mi mhoiyya Jonin op baptaisiyin siya ha nitin mi kimidiniya nu Judia hiran nu siiyin apain siir hir ini boinmimau bwakainani, Adi Komii siir yaiya. **2** Mi siya hiniina boinki, kima dimin biyie biyieyim simiirin digiumii haimriyiugig. Dimusi rani, iiya Adi Komii siya siir digworaekwowim simiir kigirkakana ini kingiin nwowa. **3** Jonin ti siya inkamin Adi Komii siya boinkiyin profet Aisaiani. Bidi bidiniyarin profet Aisaia siya hiniina winboinkikin,

maeyau siiyin nu apain inkam karamaeyin, inkam nwirin siir yaiya hiniina kauwok boinkikin, Biiyan Inkam Komiiyin siir siyiuin sibgu kissop diriraerarkwokin. Siir siyupai siyupaiyim sibgu diriraerarkwokin siya napnaniyam.

4 Jon siya niiya yiuisa miyyik rani, kamelni piokim. Mi siya piuwopa ha mi kikog mi naeyim siya naeiyim kokmwo graeyis minim mi mhwiiini yin ikim. Siya yaeya dimin whir bi swoki aeikin, siya inkam paeprikabnankin. **5** Mi tako iiya, iikamim om komii Jerusalem hiranim mi nu Judian ikim mi iikam whiekakim omom ie Jodan kingiin nwo ikim simar yitswo Jon siiramin. **6** Mi sima simiir dimin biyie biyieyim ha nomboininskayim mi Jon siya simiirin ie Jodan hir baptais haiginiu.

7 Mi Jon siyar kig Farisi Sadyusimi kam isid komiiyin pi niti siirim op simiir baptais haiginiuwam. Mi siya simiir boinki, kima kam miiyiknanki mi iuwi, ini wrakiwranan ywowim. Kimiirin nhiiinga boinkikim kima kariiram nidamnaniyim op kimiir baptais haiginiuwam, ha? Mi Adi Komii krímiir Wanin siya wi kimiir nonkwoniinwiimwiirninkin tani iiya siya iikamim simiir hidi, aniya? 8 Mi kima iikam whiekakim simiirin hiniina diisiimauu, kimiir dimin biyieyim bidi haiyoprimdiyiumiigiyim. 9 Kimiir kwoin in hiniina kipi naingwo Ebrahamin krímiir brougaekin mi kima wi kigugu rani. Niingaka. Kara kimiirin yaimwower boinki, Adi Komii siya siiyam simiir mi türki, Ebraham siir yinisism nimblyamam wi digar mi owi. 10 Mi siir ua ini paimii hirar haigin taohaigina mi pae whiekakim nae miiyik bud karamae nwowim, yim wi paenau sima niiyitkaigaigii. 11 Ta op ara kara baptais haiginiuwa ya min nisiimauuga kimiir dimin biyieyim bidi haiyoprimdiyiumiigiyim. Mi inkamin kariir mhoiiya nitin, kouwin ini siyar ywowin. Mi siya ini yaowae adnan ywowin mi an kara ini yinisimnan ywowin. Mi kara siir miisisimim wi sibgu inomokninkin mirii rani. Niingaka. Kara kimiirin op arar baptais haiginiuwi mi Adi Komii siir naeyiuin wi siya hainiuae haiginiuwi mi siir paeya niuyaesiya warar. Kara inkam miiyik rani, siir iga siya niiya sair uridin wi kara waisi hak rani. Niingaka. 12 Mi Siya iikamim simiirin wi inkamin twonidim twonau haigiyim simiir hiriinan hidi mi ha nokwobrombropiyin, ini siir hiriinan ywowin. Mi iiya iki twonid imiir nikwobrombrop digiiyim mi kasim pa kwuubrugiki. Mi twonid niingam pi simasima namwokaiyuwi. Mi kas imiirin pa nhisopkininaka mi simiirin pi paeya nhisopkin namginkii. Mi ta paeya wi niutiingii rani. Niingaka. Saeya wi hiriayar niuyokiyokiikaeyami. Iriig.

Jon siya baptais haiginiugin Jisis siirin

(Mk 1:9-11; Lk 3:21-22)

13 Mi taka iiya Jisis siya nu Galili hir haiburgigin mi ina yitin ie Jodan tiriir. Jon siirim, siirin op siya baptais haiginiuwim. 14 Mi Jon siya Jisis siir kwoin iir kisina haigigiyam türkin mi siya ina boinin, Jisis, ambi kira baptais haiginiuwi. Mi kira kariiram dimusi nitkin, ha? Kara inkam miiyik rani. 15 Mi Jisis siya siir yai anaka hiniina yowarkii boin, kiya, panao kira pi ta kara boina yaiya pi sair hiriinanar tir. Ini ywokiyin kríma swoki boiniurwokaigiyin Adi Komii siir siyiu miiyikin siya boinkiyin siirar wakaeyokna diriraerar. Mi Jon siya siir yai aiir asi wakaeyokna diriraerarkin.

16 Mi siirin ha baptais haiginiugiyin mi siya ina iyiig apnайдамин op hirankar. Mi ninomora ina haiwaokiya omaka anonan siiram. Mi siya kigwin Adi Komii siir naeyiuin iinmabnan siinanainiyin mi ini siir yauni oniyin. 17 Mi yai kwira ninomor kou hir kauwok boinkiya, saeya

hiniina kauwok boinkika, tiriiginin yio kariirgi kariir yinism ieya. Kariir kwoinin ini siirgi siaramar naingwo iskiyin. Iriig.

Setan siya Jisis siiram kinankiugin
(Mk 1:12-13; Lk 4:1-13)

4 ¹Mi takia iya Jisis siya op baptaisa saiir mhoiiya siirin Adi Komii siir naeyiu ieya yikiunam maeyau nu siiyin apa saiir hiriir Setan siya kinankiuwam. ²Mi iiyim mhiirima siya mwowim nabieyim kamnwis mi niiyim iringi hiriinan kamnwis. Mi siya naemin dimin bi naekin mi mhoiiya siya mhi komiyya ina yaowin. ³Mi Setan siya kinankiuwan inkamin ha nitin Jisis siiram mi ina yaboiniyin mi kira Adi Komii siir yinismkin niuwi mi kira ti siiyam simiir boinki mi sima pi bret nwoki imbiyamim. ⁴Mi Jisis siya siir yai aka hiniina yowarkii boinki, Yokwo Komii saeya hiniina boinka, inkamin kwoinbudin omwai sibgu waiyayokiyokiyyin naesi bi haiigin. Niingaka. Inkamki sibgu haiiyin kwoinbudin ya Adi Komii krimiir Wanin siir hiranki nita yai miiyika sasarga.

⁵Mi siya ha boin digiyin mhoiiya Setan siya siirin om komii Jerusalem hiriir yikiunam mi siirin omaka Adi Komii siira saiir akou yami okmwin okwoki. ⁶Mi siya ina boinkiyin siirin, kira Adi Komii siir yinismki niuwi mipi waraur ankar tami iswit natkiigi. Mi kira pi naonam tani. Dimusi rani, Yokwo Komii saeya hiniina boinka, Adi Komii siya wi iga yai siir paekwosim imiir boinki kiriir haiwinam. Mi kiriir iga wi siiya minki hainwin tani.

⁷Mi Jisis siya siir yai akan hiniina swoki owarkii boinki, kara pi hiniina tir tani. Dimusi rani, Yokwo Komii saeya hiniina swoki boinkika, kira kiriir Biyan Inkam Komiiyin siiram whisarii kipi kinankiu siya kiriir Adi Komiigin mi yaiya yaimwo karamaeya saiir kipi prii boin siya kariir whindiriraeram.

⁸Siya ha boin digiyin mi Setan siya Jisis siirin kimidinya mhiu komii whirin siir mhiu kiugi kiua hiriir yikiunam. Mi siya siirin ina yiisiimauuyokiyokiyyin nupai nupaiyim hinda tindanim ti nu iiir nwowim simiirin mi dimin miiyik miyyik ikim siya ti digworaekwo imiir ha niisiisimauu digiyin, ⁹Mi siya ina boinkiyin mi kira pi ogmwo kariiram waisi hiuwi mi kariir inig iiir hainani mi ti digworaekwom kira kigim kara wi kiriirrar hauuswoki kira kigriraowim. ¹⁰Mi Jisis siya siir yai akan hiniina yowarkii boin, Setan, damki! Yokwo Komii saeya hiniina boinka, Biyan Inkam Komiiyin siir inig iiirara hainan iski, siya kiriir Adi Komiigin mi kira siir mii aiirar donkworinu kripkai. ¹¹Mi siya ha boin digiyin, setan siya siirin ha haiburgigin mi ina yamin mi Adi Komii siir paekwosim ha nitim, siirin kimidinya sima yauni whinkinsiisni. Iriig.

Jisis siir miiya nu Galili hir mirii bwakainakin.

(Mk 1:14-15; Lk 4:14-15)

12 Mi mhoiiya Jisis siya hiniina wakaewin sima Jon siirin omaka hiuyokiyokaiya mii biyie miriiya saiir bidi hiugripkiikikaiyin. Dimusi rani, siya iga yo Inkam Komii Herot siir boinkin. Mi siya ti om iir haiburgik mi nu Galili hiriir yam. 13 Mi siya om Nasaret hir bi sibgu owipisuwikin mi siya om Nasaret siir haiburgikin mi siya kimidiniya om Kapaneam hir ini owou. Ti omin whii Galili whiigbida waiyin, ti iikamim Sebyulan Naptalai sowiir isidin sima nwowa maeyau saiir hir 14 Jisis siya ha nitin ta maeyau aiir mi ini diga ywokiya yai biiya Biiyan Inkam Komiiyin siya boinkiya profet Aisaiani mi siya boinkiya ya saiir swoki boiniurwokaigka. Ta yaiya siya winkiya saeya hiniinga,

15 mi nu Sebyulan mi nu Naptalai sowiir hiran siyuun whii komii Solwara namin mi ina yiuguskiyin ie Jodan iegbid mirmiiya mi nu Galili Juda iikam tani mi Juda iikam nhirim hir nwowim simiir hiriir yam. 16 Mi iikamim ti maeyau owiir nwowim niibwomambwonan mi tariinanin sima nokiya dimin komii siir bidi haiyim mi ti hiran iikamim dimin biyie tirim ini hapi inkam wiirnan ywowim mi tariinanin bienan simiir bidi yokiyakiyim.

17 Mi taka iiya Jisis siya nu Galili hir nwowin siya yaiya saiir boinmimauu bwakainakin. Siya hiniina boin, kimiir dimin biyie biyieyim simiirin ti haiyoprimdiyumiigi. Dimusi rani, iiya Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana ini kinguin nwowa. Iriig.

Anasu mii miriiyim kam nwiyyim Jisis siya nikiunakim

(Mk 1:16-20; Lk 5:1-11)

18 Mi iiya Jisis siya Galili whiigbid whiigbida hiriir nouapamin mi siya iwinyaowo anasu mii miriiyo sowiir yao youap kigam Saimon mi siir inig whirin wi Pita dapi mi siir nomousim ieya Endru, yo sowa yaowin haimna nitmaigo whii hir. Mi ta anasu hαιi miiya ya sowiir yao umir miiga. 19 Mi Jisis siya sowiir yao boinki, biiya kowa anasu mii miriiko mi tariinanin kowa kanakar wit mi kowiirin wi kara niisiimauuu siyuun iikamim sim mhii kwoinim sim ninkpit haigiyim mi sim nanmaiwarkainaeyin. 20 Mi biri kimiminkikin, sowiir haimnan ini hirar kwomaimiigiyin mi sowa ini siir mhoiiya yamwo.

21 Mi siya ha swoki kwapnamin mi ini iwinyaow nwiswo sowiirar swoki kwakigo, Jems Jon sowiirar, Sebedini yinism nwiswo. Yo sowa i hirar nidwokaii sowiir adin Sebedi saikar. Yim simaniyin simiirni haimna iiir mi kisisok diriraerari. Mi sowiirin kimidiniya Jisis siya yikiuna. 22 Mi sowa bi kimiminkiko, sowiir adin siirin ini i hirar kwaewisrimiigigo mi sowa ini Jisis siir mhoiiyar yamwo. Iriig.

Jisis siya iikamim makakim simiir haiswoniskiigin
(Lk 6:17-19)

23 Jisis siya nu Galili siirar yapyokii irkak. Mi siya iikam imiirin Juda simiir maeyauwa yaimin dimin nidwokai wakaeiyim simiir hir yomwimwarkaiyiu mi siya yai win kirie kibya saiirin iiya Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana saiir warar mi boinmimauu. Mi siya iikamim mapai mapaagi niyiim simiirin warar mi haiswonimniskiyyam. 24 Mi siir yaiya ina yinyokiigya nu Siria siirar. Mi sima simiir iikamim mapai mapaagi niyiim mi yiu bibiyekii nii whwonkaiyim mi iikamim whaowa piugi nwo ikim mi iikamim iga inim ninsimsiriunakaeyamim siya simiir yinimniskiswo. 25 Mi iikam whie komiiya nu Galiliyankin nitim mi omisisim nhirim maeyau Dekapolis hiranim simiir hiranki nit ikim mi om komii Jerusalemanki nit ikim mi om nhirim nu Judianki nit ikim mi ie Jodan siir kingiin hindanki mi it ikim sima ini siir mhoiiyar yamim. Iriig.

Jisis siya mhiu kiu hir boinmimauugin
iikamim maргimaиргакаким simiir.

5 1Mi Jisis siya iikam whie komii simiir kigin siir mhoiyya namim mi siya kimidiniya mhiu whirin siir hiriir iiyam. Mi siya hir ha nini ii idwo iuwin mi kamim siir kigna miriiyim ina yitin sirim saika nidwowim. 2Sima hirar nidwowim mi Jisis siya simiirin hiniina yowimwarkaiyiu. Iriig.

Jisis siya inkamki maргимаиргани siyiuin siir boinkin.
(Lk 6:20-23)

3 Mi iikamim ha naingwowim sima Adi Komii siirimin miigakim mi maргимаирга wadieyar nwowi. Dimusi rani, simiirin Adi Komii siyar kigriraowi. 4 Mi iikamim ninouninki kaeyamim mi wadie nwowim mi wi maргимаирга whisarii nwo rani, simiirin wi op Adi Komii siyar hauukwiyaе haiginiuwi. 5 Mi iikamim yai min ninkisimsio boin karam nwowiyim mi simama naingwona karam nwowiyim, yim sima wadieya dwo mi ha maргимаирга. Dimusi rani, simiirin wi Adi Komii siyar hauwi nuin. 6 Yipiki iikamkim mhiigi naoni hiniin Adi Komii siir yai aiir wakaeyoknamin wadieyar dwo. Sima ha sibgu maргимаирга. Dimusi rani, siya wi simiir whindiriraerari wi wadieyar nwowi mi wi siir mhoiiyar nami. 7 Iikamim, iikam nhirmisi naingwobumbuviyim sima wadieyar dwo mi ha maргимаирга. Dimusi rani, Adi Komii siya wi simiirsayar mi inkin aingwobumbuwi. 8 Mi iikamim mhiig kwoinim rirmiya nwowiyim sima wadieya dwo

mi sima ha maarginairga. Dimusi rani, sima wi Adi Komii saikar nwowi. ⁹Mi kamim yaii min ninii nansaowi siyiun siir minwokmaiym iripa nongwomamair aeyam sima wadieya dwo mi ha maarginairga. Dimusi rani, mhoiyya Adi Komii siya wa boini, sima kariir yinismikim. ¹⁰Mi iikamim Adi Komii siir yaiya saiir wakaeyoknam hik saiarsi hαιi sima wadieya timi o mi ha maarginairga. Whisarii rani, iiya Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana, ya simiir wararga.

¹¹Mi sima kimiirin ha kigii, kima ini kariir siyu iiir napim mi ini kimiir tioim mi ini yai bibiyie kimiir kinaop itkaigaiyiuim mi kimiirin wi sima niksiseaei. Mi kima wadieya sibgu idwowi mi wa maarginairgaei. ¹²Mi biiya sima profet inkamim simiirin hiriinanar mi tionanaekim. Kima iripar dingwomamair ae. Dimusi rani, mhoiyya ti digworaekwo miyyik miyyikim ninomor kou hir nwokwokinim yim kimiirgim. Iriig.

**Iikamim naingwo tibmiiyim yim ini wa mi pae niuyanan ywowim
(Mk 9:50; Lk 14:34-35)**

¹³Wim kima iikamim simiir whwonkam idan ini wa nan ywowim iikamim simiir whinkinsiisim. Mi wa siir hiiya saeya digiyyim mi wi paniina swoki tiri siir hiiya sair swoki haiyim? Niingaka. Tiki hiniin waín yio mii karamaekin. Mi sima siirin pi hindara kabitkaigi iski mi iga wi siirar ninkin okwowi.

¹⁴Wim kima ini nu tiran pae niuyanan ywowim. Mi kima siyu miyyik napiyin iikamim simiir niisiimauwi kima om komiiyin mhiu kiugikiu nwowyin siir hiriinan ywowim yio bi swoki kimirkaiigin. Niingaka. Iikamim arugi aruwanim sima wa kigi. ¹⁵Inkamin yiukid hangimuuiyin, siya siirin twoni bi higriniu haiginikin. Niingaka. Siya siirin pi romiyasni ninankii mi iikamim ta omaka aiir nwowim, simiirin pi siyar niuya irkaki. ¹⁶Mi iripi hiriinan kimiir siyuun iikamim simiir whwonkam idan paenan timi iuya irkak. Mi sima siyu miyyikin kima tiriin siir kigii mi sima wi kimiir Adi Komiiyin ninomor kouanin wi siir inig iiir nwoksi hainan praprasim. Iriig.

Adi Komii siir siyu komiiyin siir yaiga

¹⁷Kima ha kipi naingwo kara Moses siir siyu komiiyin mi profet kamim sim yai ikim, simiir kiindiyimdiyuwam nitkin. Niingaka. Kara simiir kiindiyiuwam bi nitkin. Kara idwo simiir swoki inkin boinourwokaiyam nitkin. ¹⁸Kara kimiirin yaimwowar boini, ti siyu komiiyin Moses siirin mi profet simiir yaisisimim mi sowiir diminsisimim hiumamakiuwim mi kiyiprimpriniuwim wi wara dig rani. Niingaka. Ninomor nu sowa wa digii mi ti Moses siir siyu komiiyin siir siyupai siyupaiyim mi siir yaipai yaipaiyim, yim wa nimbini. ¹⁹Mi inkam

nwirki Moses siir siyu komii siir diminsim whir niinikripi mi profet kamim simiir ikim mi siya iikam imiirin hiriinan siyu iiirar swoki owomwarkaiyiuwi mi ti hiriinan inkamin siya wi inigak nwo rani. Niingaka. Iiya Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana saiirin. Mi inkamin Moses siir siyu komii siir siyiumwok siyiumwomin mi profet kam ikim sowiir sibgu api mi iikam imiirin hiriinanar swoki owomwarkaiyiuwi mi siya wi inig komiigaka nwoi iiya Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana.

²⁰ Mi hiriinankiniwi kara kimiirin yaimwower boinkii mi kimiir siyu miyikin ti kamim siyu komii ninokninkiniyim mi Farisi simiir siyu iiirin haibur karamae nwoi, iiya Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana saiirin kima wi wara nwo rani. Iriig.

Kwoin haugihaua whiyieni siyugin

²¹ Kima bidi wakaeyim Adi Komii siir yaiyim, biiya Moses siya win boingikim, saeya hiniina boinka, kira inkam kipi nisoma mi inkam nwirin inkam nwirni nisomaowi mi siya wi yaigak nwoi. ²² Mi kara yai kwira pi saiir warar ninkin boinki mi inkamin siir nomiiyauin io siir nwoi mi ti inkamin wi yaigak nwoi mi inkamin nwirin siir nomiiyau iiir nighbumbuwi mi ti inkamin siya wi yaigak nwoi kaunselmi biiyan kamim simakain. Mi inkamin hiniina boini kira hab whaowaekin mi ti inkamin siirin sima wi paeya nikropki. ²³ Mi kira diminim Adi Komii krimiir Wanin siir priihauuanim siir hiiya saiir kingiin nini haigingigi mi kira ha naingwowarkaigi kiriir nomiiyauin siya kinaka iokakiniwi, whisarii rani, diminim kiar tirkin siirin siya kiriirin io asi nwokin. ²⁴ Mi kira diminim kira priihauuuam tirim Adi Komii siir, yim siir hiiya saiir kingiina tikini haigingig. Mi kira ha tiki am, kiriir nomiiyauwin io kinaka nwowin siiram yai saika nini kisisop boiniuwam. Mi kira saika nini kisisop boingigi, iripa nongwomamair aeyam mi kira wi haini swoki am mi kiriir diminim kira priihauuwam tirim Adi Komii siir mi siirin haini tini hauuiu.

²⁵ Mi inkam nwirin kiriirin inkam komiiyin yai hidiyin yai saika boinam tiri, iiya kowa siyu hirar niki apamiya saiirin mi kira kipi kimimin, saika yai ha kisisop boinsasaugi iripa nongwomamair aeyamin. Ni wi ti inkamin si pi boinmauugiyiwisi inkamin yai hidiyin si mi yio wi polismi iin hauugi, sima nini hiugripkiiikaigikim maeyauwa hiuyokiyokaiya mii biyie miriyya saiir. ²⁶ Kara kiriirin yaimwower boini mi kira ta kiriir hik saiir umir iiir sainsisau karamae nwoi mi ni kira omaka hiuyokiyokaiya mii biyie miriyya saiir hiranki wi aisiima niki haiburgig rani. Niingaka. Iriig.

Nonkwonani siyuin siir tirbuwi ikin

²⁷ Kima bidiya iki wakaeyim yaiyim biiya Adi Komii siya boinkiyim Mosesni siyuim sim, siya hiniina boinkikin, kira nonkwonani siyuin

siir kipi tırbu. ²⁸Mi kara kimiirin pi yai kwıra saiir warar ninkin boinki. Inkamin siya nhwo ara kigikiigi wig ıramın mi tiki hiriinan inkamin siir kwoinin yio nonkwonani siyiuin siir bidi tırbuin. ²⁹Mi kiriir iinigan nhwonain kiriirin siya nipiyaokiinami siyiu biyie tıram mi kira siirin habitkiigi. Yio miiyik rani, kiriir piu haimiya saeya mi kiguguwi mi iriipi hiriinan yio miiyiki miiyik rani, kiriir piu ırkaka saiirin paeya nitkaigi. ³⁰Mi kiriir iina iiniga kiriirin saeya kiyapiyaokiinami siyiu biyie tıram mi saiirin kaigrip itkaigi. Yio miiyik rani, kiriir piu haimiya saeya mi kiguguwi, iriipi hiriinan miiyiki miiyik rani, kiriir piu ırkaka saiirin paeya nitkaigi. Iriig.

Wigkam sopni siyıugin (Mt 19:9; Mk 10:11-12; Lk 16:18)

³¹Biiya Moses siya hiniina win boinkikin mi inkam nwirin siya siir wig aiir sopkiyam naıngwovi mi siya saiir sopkiyamin yokwo wıtisim kwıra win hauugi. ³²Mi kara yai kwıra kimiirin pi warar ninkin boinkii, inkamin siir wiga aiir sopkii mi siir wig saeya hii bi nanaemiminka. Ti inkamin siya tırbugikin ta wig aiirin iiya saeya kam nwır nini onkwonaiuwa mi saeya hii asi nanaeka. Ti mhoiyan kamin saeya swokini owiuwin siya iriipi hiriinan sowawayiın hii asi nanaeko, ti hiriinan siyiuin yio biiyan kam ieyar tırbugikin. Iriig.

Adi Komii siya nimbini siyıugin

³³Mi yai nhirim biiya brougae Moses siya winim yokwoni Adi Komii siir hirankin, siya hiniina boinkikin, iiya kira Adi Komii siir inigin siir nikopaisisiri mi kira kipi nikopaisasae. ³⁴Mi kara yai kwıra kimiirin pi warar ninkin boinkii, kima dimin nhirim nimbinañ tıriiyim mi mhoiyya kipi swoki ikopaisisir. Niıngaka. Mi kima ninomor saiirin whisarii kipi nikopwaisisir. Whisarii rani, ninomora ya Adi Komii siir maeyauga. ³⁵Mi kima dimin whiram nimbiniyim nu iiirin whisarii kipi nikopwaisisir. Dimusi rani, nuın yio Adi Komii siir iga aiir nokwosiisika. Mi om komii Jerusalemin iriipi hiriinan kipi mi tir. Dimusi rani, yio Inkam Komiiyın Adi Komii siya nu kigrıraowiyın, yio siir om komiigin. ³⁶Mi kira kiriir mwoin siir kipi dapboin ikopaisisir dimin whiram nimbiniyim. Niıngaka. Dimusi rani, kira kiriir kana saiir kanmai whir tırim wi dig nwo rani, whisinan yhiuwinan nwowamin. Niıngaka. ³⁷Iiya kima iikamim simiirin dimin minı, kima hiniina boın, ihi kara wa tıri, iyie? Kara wi tıri tani. Ti siyiu hiniinin yio wadiekin mi kira yaeya yai kwır swoki boını ya saeya Setan siir yaiga. Iriig.

Yamdiyamdi tırni siyıugin (Lk 6:29-30)

³⁸Kima bidi wakaeyim biiya Adi Komii siir yaiyim Moses siya hiniina win boinkim, inkam nwırki kiriir nhwo iiir mintıbugii mi ni kira siir

nhwoin yamdiyar ti swoki hopripugi. Mi inkam nwirki kiriir bigmiu iir nинouhai mi kira siir bigmiuwim wi yamdiyar ti swoki inouhai.³⁹ Mi kara kimiirin yai kwira pi warar mi inkin boinkii, kima iikamim kimiir tirkumbuwyim simiirin yamdi kipi swoki tirbu. Niingaka. Mi kimiir yaeka inkam nwirki tiokii mi kira yaeka yarmi kwira ha ti swoki inkpit okwoki, siya swoki inkin tiokiyam.⁴⁰ Mi inkam nwirki kiriirin inkam komii yai hidiyin saika boini kiriir yiuisa kou ana saiir haiyam mini mi kira siirin yiuis prieiya piu irkak aiarar nii irkakiya warar dinkin hauugi.⁴¹ Mi inkam komii nwirki kiriir boini kingiin niimau siir digworaekwo imiir hainamim mi kira saika ha ti swoki hainis apnam arurig mi kira maarginairga dwonam.⁴² Mi inkam nwirki kiriiram srii dimin whir siir hauuam mi kira siirin ha hauugi. Mi inkam nwirki kiriir waraurankin priihainami dimin whir mi siirin ha prii hauugi. Iriig.

**Siyiuin sau omomin siiram naingwoni ieya
(Lk 6:27-28,33-36)**

⁴³ Kima bidiyar iki wakaeyim yaiya biiya kam nhirim sima boinkiya saeya hiniina boinka, kima kimiir nomiiyawim simiiram daingwo mi kima io kimiir sau omomim simiir dwo. ⁴⁴ Mi kara yai kwira kimiirin pi warar ninkin boinkii, kima kimiir sau omomin siorsi daingwobuna mi iikamim kimiir tirkumbu ninkin haiginiuwiyim kima Adi Komii simiiram simiiram kwisboinki simiir whinkinsis haiginiuwam. ⁴⁵ Mi kima ti hiriinan siyuin siir tiri mi kima wi kimiir Adi Komiiyin ninomor kouanin wi siir yinismi nnowi. Mi siya bieyin wi siir tirk, iikam biyie biyieyim mi iikam wadie wadie ikim simiir koua niuyaim. Mi siya nao pa mi tirkii, iikam biyie biyieyim mi iikam miiyik miiyik ikim simiiram. Mi hiriinanin kima iikam whiekakim simiirim daingwokwonanae. ⁴⁶ Mi kima iikam kimiiram naingwowyim simiiramar timi naingwo. Mi kima wi pik i hiniin dimin siir hαι? Niingaka. Adi Komii siya kimiirin wi dimin whir hauu rani, yio ti hiriinanin dimin komii rani. Mi kam biyieyim omom omomi umir hαιyim yim irlipi hiriinanar mi tirikim kamim simiiram naingwowyim. Ti hiriinan diminin yio dimin komii rani. ⁴⁷ Mi kima kimiir nomiiyawim simiiraramar hiniina boini, akamie mi kima wi dimu dimin hαι? Adi Komii siya wi dimin whir swoki hauu rani. Niingaka. Yio ti hiriinanin yio dimin komii rani. Iikamim naingwo tibmii karamaeyim sima hiriayar mi tirikim, yio dimin komii rani. ⁴⁸ Kima sibgu dwowipisu iikamim simiir whwonkam idan, kimiir Adi Komiiyin ninomor kou hiranin siya sibgu owipisuwiya saiir hiriinan. Iriig.

Iikam Paeprikabim simiir whindiriraerar haiginiuwi siyu ikin

6 ¹ Kima sibgu mintara, kima ha kipi naingwo kimiir inig imiir hainanim mi kima mii miiyik miiyik Adi Komii siirim, iikamim

simiir whwonkam ida niisiimauim sima nwoki kigim. Niingga. Mi kima hiriinan tiri mi kima wi kimiir Adi Komiiyin ninomor kouanin, wi siir digworaekwom simiir hai rani. Niingga.

² Mi hiriinanki niuwi kira iikam paeprikabim umir digworaekwo simiir hauuwi, kira kamim kid masiyim bii simiir kipi nikropki kimiir bii namkwokinamin, ti kamim niksisaeiyim simiir hiriinan mi iiya sima diminim paeprikab iikam simiir hauuyiyim iki siyuim sim sima hiriinan minam tiri iikam sima nwoki hainanim simiir inig imiir. Kara kimiirin yaimwowar boinki simiir diminim, yim sima bidi haigiyim mi Mhoiyya Adi Komii siya simiirin wi dimin whir swoki hauu rani. ³ Mi kira iikam paeprikabim simiir whinkinsiis haiginuwi mi kima digworaekwom wi iikam nhirim simiir whwonkam ida kipi hauu o iikam nhirim simiir kipi boinmauu. ⁴ Kira hindara haigiprakai hauu mi mhoiyya kiriir Adi Komiiyin siya kigi kira siyu miiyik tирin mi siya wi dimin miiyik miiyik imiirar mi hauugi miiya kira mirriya saiirsiyin. Iriig.

Nhwo kwisboini siyugin (Lk 11:2-4)

⁵ Mi iiya kima nhwo kwisboiniyim, kira iki kamim niksisaeiyim simiir hiriinan kipi tir, yim simiir kwoinim minaramar naingwokim nhwo iki omakaim yaimin dimin nidwokai wakaeiyim mi iki siyu komiiyim sim siyiumig siyiumig sim kwisboinamim iki iikam simiir whwonkam ida mi sima simiir inig nwoki hainanim. Kara kimiirin yaimwowar boinkii. Yim simiir diminim bidiyar hauuyim biyyar. Mi Mhoiyya Adi Komii siya simiirin wi dimin whir hauu rani. ⁶ Mi kima nhwo kwisboinam mini kimiir Adi Komii iiirim, kira kiriir yapa maeyau krakra damwouiu, pi inkamki kig karamae kimiir ywo mi mhoiyya kimiir Adi Komiiyin inkamki kigmimin karamae nwowin mi ta maeyau krakra aiirin wi siya siyar kigi. Mi siya kiriirin wi siyu miiyik iiirar niisiimauuwi.

⁷ Mi iiya kira nhwo kwisboiniyim mi yai nhirim kiriir kwoinairgar kipi naingwo kiyaiyokiyokiyam, iikam biyieyim naingwo tibmii karamaeyim simiir hiriinan. Niingga. Sima hiniina naingwokim tiki yai prie prieiyim sima kwisboiniyim mi simiir uruwai siyaowaiyim simiirin pa wakaei. ⁸ Kima simiir siyu iiir kipi nap. Whisarii rani mi iiya kima siiram niki sriiboin karamaeyer niki owiyim mi kimiir Adi Komiiyin siya bidiyar yonkwokikaiwinin, diminin kima haenguguin siirin. ⁹ Ilya kima nhwo kwisboiniyim kima hiniina kwisboin,

kimiir Adi Komiiyin ninomor kouanin: krima kiriiram kwisboini kiriir inigin siirin dimin whirki bi kibukin. ¹⁰ Ilya kira digworaekwo whiekakim simiir kigirkakan aeya witsisau, mi krima nu tiron, war i ninomor kouanin Adi Komii siir paekwosimim sima mi wakaeyokna diriraerariyim simiir hiriinan mi wakaeyokna

diriraeraram tiri. ¹¹ Kira panaowin krimiirin naeyim pi takaiiya sair naeyiriya whaugi. ¹² Kira krimiir dimin biyie biyieyim simiir haiyoprimdiyumiigi, iikamim krimiir tirbuim krima haiyoprimdiyumiigiyim simiir hiriinan. ¹³ Mi kira dimin biyieyim krimiirin kipi kigninkinki krimiir kinankiuwam mi kira krimiirin yiü biyiemi biiyan inkam komiiyin siirsi ti haiyapyok haiginiu! ¹⁴ Wakae mi kima iikamim dimin biyie kimiir tirbumbu haiginiuwim, simiir dimin biyie imiir haiyoprimdiyumiigi mi kimiir Adi Komiiyin ninomor kouanin, kimiirin wi hiriayar mi tiri. ¹⁵ Mi kima iikam nhirmi dimin biyieyim simiir haiyoprimdiyumiigi karamae nwowi mi kimiir Adi Komiiyin ninomor kouanin, kimiirin wi hiriayar mi tiri. Iriig.

Nae haiyani siyu iki.

¹⁶ Mi iiya kima nae min haiyaeiyim mi Adi Komii siirim kwisboiniyim, kimiir whwonkamim iki kamim niksisaeiyim sim ninkikiyim, hiriinan kipi ninkikii. Simiir whwonkamim minam ninkikii iki iikam nhirmi sima nwoki boinim, yim nae haiyaeikim mi simiir inig nwoki hainanim. Kara kimiirin yaimwowar boinkii, yim sima simiir digworaekwowim bidi haiyim. ¹⁷ Mi iiya kira nae min haiyaei mi kiriir whwonkamin sibgu whausok tatao mi kana ha timi sibgu hopsin. ¹⁸ Mi sima kiriirin wa ninokninkin tani kira mhiigi naowi. Niingaka. Kiriir Adi Komiiyin inkamki kig karamae nwowyin, kiriirin wi sasar ninokninkini. Ti digworaekwowim kira nimpprio diriraeraram. Mi mhoiyya siya wi siyu miyyik iirar tiri kiriirin wa hauu kiiyiuwi. Iriig.

Siyu digworaekwo miyyik hangiriyu haigini ikin Adi Komii siir hir (Lk 12:33-34)

¹⁹ Digworaekwo miyyik miyyikim kiramair kipi hangiriyu haigina ti nu iirin. Yio tiki nuin kikom tapin aii minim wi sima tirbumbugiyami. Mi kamim hii tauaeiyim pi omaka aiirar niinikirimitio ninopkainami ti digworaekwowim simiir haiyam. ²⁰ Mi kima nu tirin mii miyyik miyyikim ninomor kou hirin wi Adi Komii siyar hauuwi yio kikom tapin aii minki bi tirbuwikim mi hiiyan kamim wi niinikirimitio ninopkainam tani digworaekwo tauaehaiyamin. Niingaka. ²¹ Mi maeyauwa kiriir dimin miyyik miyyikim sima nwowin mi kiriir kwoinbudin omwai waiyayokiyokiiyin wi ti om iirar mini owouwi. Mi kira nuan diminim simiiram kipi naingwokwonanae. Kira Adi Komii siir dimin imiiraram daingwo iski. Iriig.

Kwoin niuyani paeka (Lk 11:34-36)

²² Nhwowin yio piu sair niuya haiginiuwakin. Mi kiriir nhwowin wadieyar niki owi mi kiriir nhwowin digworaekwo whiekakim simiirin

ina kigomok irkakin nhwowin yio piu irkaka sairar niuya irkakikin, kwoin in yio nhwonakin mi kira sibgu aingwo wi kira wadieyar nwowi. ²³Mi kiriir nhwowin siya biyie nwoi mi ni wi hindara natisir whaowae iuwi. Mi kiriir kwoin in dimin biyeyam naingwoi mi siya wi niibwomambwo komiiyar namwowiuwi mi ti diminim kiriir waraur nwowim yim miiyiki miiyiki mi iuwi. Iriig.

Kwoin whisairni siyugin
(Lk 16:13; 12:22-31)

²⁴Mi inkamin biiyan inkam nwiswo sowiir mii miiyik kwiso sowiirar sibgu mirii swowi mi siya wi kwira sair sibgu mirii mi kwira wi digiumii haikingiki mi ta ii aiirarin siya umir mii aiiramar naingwo tibmii iski mi siya Adi Komii siir mii miiyiki sairin wi paniina sibgu mirii, ha? Niingaka. Iriig.

²⁵Mi kara kimiir asi boinki mi kima kimiir kwoinbudin siirsi kipi naingwoyimiyok boin mi ha kipi boin, krima wi dimu dimin naei? Mi wi dimu dimin kwiyaesi? Mi kima kimiir piu aiarsi kipi naingwoyimiyok boin, krima wi dimu dimin mi haigiprakai. Mi tari kiriir kwoinbudin omwai waiyayokiyokiiyin, ini nae siir haiburin mi kiriir piua ini yiuis sair haibura. Adi Komii siya tirkikin kiriir piu kwoinbudin mi kira siir wakaeyokna iski mi ti diminim kira whaowaeyim wi siyar hauuwi. ²⁶Kima ipiyin imiir kigninokninkinki, yim sima nae min bi ninkikin aeikim mi naeyim omakanau bi mi mirii haigiikim. Niingaka. Mi kimiir Adi komiiyin ninomor kou hir nwowin, simiirin nae siyar hauu aeyiski. Mi wim kima ini ipiyin simiir haiburim mi siya kimiirin wa sibgu kigriraowi. ²⁷Mi kimiir nwirki ha naingwoi, siya biewi nhirim wi omwaiyar swoki hainis waiyayokiyokii, aniya? Niingaki niingakiinga. ²⁸Mi kima yiuis digworaekwowam dimusi naingwokwonanaei? Kima kipim numir nwowiyim simiir kig, yim sima paniin paniina nimbiyami. Yim sima miinan mirii rani. Niingaka. Mi yim sima yiuis min bi nonkwok-wowikim. Niingaka. ²⁹Mi kara kimiirin yaimwowar boinki, biiya inkam komii Solomon siya piuaiyim siir piuaipaiyim, ta kipa sair hiriinan piuai miyyik bi nwoka. Niingaka. ³⁰Ta kowa saeya mi kip aka Adi Komii siyar sibgu tirkii mipi miyyika nimbiyami. Tapa ko kip sowa wadieyar nwoi mi waka sowa waigi mi wi paeya sima nitkaigii. Mi wim kima ini ko kip sowiir haiburo. Mi Adi Komii siya wi kimiirar mi sibgu kigriraowi. Mi kimiir naingwo tibmiiya Adi Komii siirimin kirie nwo karamae dimusi nwoi, ha?

³¹Mi hiriinanki niuwi kima hiniina kipi naingwoyimiyok boin, krima wi dimu dimin naei mi wi dimu mi haigiprakai sasaei piua kima hiriinan kipi naingwo. Niingaka. ³²Yio tiki hiriinan digworaekwowim simiiramin iki iikamim naingwo tibmii karamae nwoiyim, sim ninaingwoyimiyok

boinikim. Mi kima simiir hiriinan kipi naingwoyimiok. Mi kimiir Adi Komiiyin ninomor kou hir nwowin, siya ina ninokninkinin ti digworaekwowitz kima hainguguwitz simiirin. ³³Kimiir biiyan kwoin ta iiya Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana mi siir siyiu miiyik ieya miinan siiram ti mirii. Mi mhoiyya siya ti digworaekwo nhirim wi kimiirrar swoki inkil hauu mimirki. ³⁴Mi hiriinanki niuwi kima digworaekwowitz waka nimbiyamanim simiirsi kipi naingwoyimiok. Mi iigwir iigwirin dimin hikak hikakim ha nimbiyamikim. Mi tapan dimin hikak hikakim nimbiyamiyim simiirrar hai, wakanim simiir wara kipi ninkin hai. Ta iiya sair digworaekwowitz yim simiiraramar timi naingwo. Iriig.

Inkam nwirni kipi hid
(Lk 6:37-38,41-42)

7 ¹Kima inkam nwirni kipi hid wim wi Adi Komii siya mi hidisi. ²Mi ta hiriinan yaiya kima boin hiuriyuwa iikam nhirim mi Adi Komii krimiir Wanin siya kimiirin wi hiriinanar mi boin hiuriyuwi. Mi kima iikam imiirin hiriga mi hauuwi mi Adi Komii siya kimiirin wi hiriinan iiirar swoki iyopkiyyuwi. ³Mi kira paeka sima kiriir nomiiyauwin siir nhwo iiir nwokaiya sair dimusi kigi mi kira wara paemir komiiya kiriir nhwo iiirar nwowa sair bi naingwokainakin, aniya? ⁴Mi kira kiriir nomiiyauwin siirin hiniin dimusi mi priiboini, nomiiyau, kara wara paeka kiriir nhwo iiir nwowa sair haiyam tiri mi wara paemir komiiya kiriir nhwo iiir kaikirinua ya dimuga, ha? ⁵Kira niksisaeyaki waiwigin! Kira biiyin wara paemir komiiya kiriir nhwo iiir niripua sair tiki iinikiibwaeki. Mi mhoiyya kira wa nwoki kigomok iinikrae haiyim kiriir nomiiyauwin siir nhwo hir nwokaiya paeka sima sairin.

⁶Kima dimin miiyik miiyikim Adi Komii siirim dimin whirki kimbu karamaeyim inkam biyieyim wrananim simiir kipi hauugi. Dimusi rani, mhoiyya kimiirin wi simar swoki kwaeninyokna pii. Kimiir dimin miiyik miiyikim iikamim hunanim simiir kipi hauu. Dimusi rani, sima ti dimin imiirim bi naingwokim mi ti diminim wi igani sima ninkin okwonami. Iriig.

Inkamim nhwo kwisboinanaeiyim simiir siyiu ikin
(Lk 11:9-13)

⁷Mi kima Adi Komii krimiir Wanin siiram kwisboini diminam mi siya wa hauuwi kimiirin. Mi kima diminam hansiri mi kima siirin wa kigi. Mi kima ano iiir kaigakanii mi Adi Komii siya wa haiwaokii. ⁸Mi kara kimiirin yaimwowar boini, inkamin Adi Komii siiram kwisboiniyin sima pi dimina mi haa. Mi inkamin iki diminam mi hansiriyyin yio siya siirin wa hauuwi mi inkamin ano kaigakanii mi Adi Komii siya siiram in wa haiwaokii. ⁹Mi

kimiir inkam nwirin siir yinisiimin siya siir ad iiaramin nipaum boini mi adin siirin wi siiya hauugi, aniya? Niingaka. ¹⁰Mi yinisiimin ad iiaramin anasuam boini siir hauuam mi adin siirin wi mipug biyie siir hauugi, aniya? Niingaka. Siya wi hiriinan tir tani. ¹¹Mi kima ti iikam bibiyeyim, hii min tauaeiyim sima simiir yinisiimin simiirin dimin miiyik miiyik imiirar mi hauuwikim. Kimiir Adi Komiiyin ninomor kou hir nwowin siya ini nuan ad imiir haiburin, siya dimin biyiekak rani, yio siya wi hiriinan digworaekwo miiyik miiyik imiirar mi sibgu hauuwi iikamim siiram srii.

¹²Kara kimiirin yaimwowa boini, ti yaiyim simiir yaimwokiyaimwowa biiya Moses mi profet kamim sima winkiyim yokwoni sima. Siyu miiyik diriraerar iikam nhirim simiirin kira naingwowyim sima diriraeraram kiriir sair hiriinan. Iriig.

Ano kopsim mi ano komii

(Lk 13:24)

¹³Kima ano sapisapin siirgi siirar dapninpakainam. Dimusi rani, anowin maeyauwa paekaka sair hiriir namiyin, yio prasae rani, bwaeya komiigin. Mi siyuin siir namiyin bimbiuwi rani mi iikam whiekakim wi siirar nami. ¹⁴Mi anowin kwoinbudin omwai waiya yokiyokiyyin siir hiriir namiyin yio kabigikabi rani. Mi iikamim ti siyuin siiram namiyim miiinan miriinamikim. Mi siirin nwinwira iriraki hansiryiskaii. Iriig.

Kima profet niksaeyim simiirsi mintarao

(Lk 6:43-44)

¹⁵Kima profet niksaeyim simiirsi mintarao yim sima kimaka wi yai iyop nini onii. Mi wim kima wa naingwoi sima inkam miiyikim yaimwowa boinikim. Niingaka. Mi simiir kwoinim yim miiyiki miiyiki mi iuwi, ini wranan ywowin, kimiir niksaeyam mi sima kimiir naingwo tibmii aiir warar mi tirbuwi. ¹⁶Kima bidya yinokninkinim simiir siyuin sima tiriyin. Mi ti pae sinin siya wi tab bud rani mi niowin iripi hiriinan siya wi am mi bud rani. Niingaka. ¹⁷Mi hirii hiriinankina pae miiyik miiyikim yimbi paenid miiyik miiyik imiirar mi budi mi pae bibiyeyim yimbi paenid biyie biyie imiirar mi budi. ¹⁸Pae miiyikin siya paenid biyie bi budigin. Niingaka. Mi pae biyeyin yio paenid miiyik bi swoki budigin. Niingaka. ¹⁹Mi paeyim nae miiyik bud karamae nwowiyim yim wi paeya sima niyitkaigaigii. ²⁰Mi kima wa ninokninkini profet niksaes simiir siyuin sima tiriyin.

Kara kiriir bi ninokninkinkin

(Lk 13:25-27)

²¹Mi kima hiniina daingwo iikam whiekakim sima kariirin hiniina dapikiuwi, kariir Biyan Inkam Komii, sima Adi Komii siir yinisiim tani.

Niìngaka. Sima wi nhirkimaka nami iiya digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana ninomor koua hiriirin. Mi inkamin kariir Adi Komiiyin ninomor kou hir nwowin siir kwoin iirar sibgu api mi siya wi siir kigriraowi. ²² Mi takia komiyya Adi Komii siya iikam whiekakim simiir hidi, wi kariirar dapboin wini, Biiyan Inkam Komii, Biiyan Inkam Komii, nim krima kiriir inig iir miriigim! Adi Komii siir yaiya iikam simiir. Mi iki uridyiu biyie biyieyim simiirin krima kiriir inig iirar haiswonimniskiigim! Mi krima dimin kirie komii komiyyim kiriir inig iirin kasakasa bi tirkim! ²³ Mi takia aiirin kara simiirin wi hiniina boìnmaau wakaei, kara kimiir bi swoki inokninkin miminkin. Niìngaka. Kima siyiu bibiyie tiraki waiwigim, kima damki! Iriig.

Omaka isair miriini siyiugin
(Lk 6:47-49)

²⁴ Mi inkamin kariir yai aiir wakaeyokna diriraerari, yio tiki hiriinan inkamin kwoin miiyikakin, yio ini inkamin omaka siyya idwo miriyyin ini siir hiriinan ywowin. ²⁵ Mi ta iiya opud nao owie komiyyin ha nitin ta omaka aiir namitiunii mi saeya bi nakainamka. Niìngaka. Dimusi rani, ta omaka ini siyya kirie kirieyim nu aowa nwokaiyim simakar yauni owiuwim.

²⁶ Mi inkamin ta kariir yai aiir wakaeyokna karamae nwowyiin, yio ini ti inkamin omaka aowi maeyau miriyyin ini siir hiriinan ywowin.

²⁷ Mi iiya opud nao komiigi nitiyim mi owie komiyyin ha mi itin mi digworaekwo hiriinanim ta omaka aiir namitiuniyim mi saeya ina yakainama. Ihi, saeya ina yakai iimik iuguskiya.

Jisis siir kirie komii aeya

²⁸ Jisis siya ti diminin siirin ha boin digiyin mi iikam whie komiyya ini hindara yanaakiyim ti yai hiriinanim siya boinmimauuwim simiirsiyin.

²⁹ Dimusi rani, siya simiirin kamim siyiu komii ninokninkiniyim simiir hiriinan bi boinmimauugin. Niìngaka. Siya simiirin inkamin inigakin siir hiriinan boinmimauugin. Iriig.

**Jisis siya inkamin paowai minkim pisikomkopouwin
siir haiswoniskiigin**
(Mk 1:40-45; Lk 5:12-16)

8 ¹ Mi Jisis siya mhiu hiranki niunaiiniyin mi iikam whie komiyya ini siir mhoiiyar sidkaenamim. ² Mi inkam nwirin paowai minkim pisikomkopouwin ha nitin siiram mi siya ogmwo ini siir whwonkam idair ini akaihuniyin. Mi siya ina boinin, Biiyan Inkam Komii, kira kariirsi naingwobumbuwi mi kira kariirin pa haiswoniskiigi. ³ Jisis siir iina siir ha nonkwokiyin mi siya ina boinkiyin, kara ha naingwowi, kira

wadieyar dwoki! Mi paowai minim siir pisikomkopouwim ha digiyim mi biri kimiminkikin siya ini wadieyar ywokiyin. ⁴Mi Jisis siya siir boinki, kira sibgu wakae! Kira wi inkam nwirni kipi swoki boinmauumimin. Niingak, niingaka. Mi kira kiriir piua pris inkamim simiir tini iisiimauui. Mi kira wi naemin dinkin imiiyaeki, biiya Moses siya boina sair hiriinan. Mi iikamim sima wa nwoki inokninkinim kiriir ma Adi Komii siya bidi digiya. Iriig.

**Jisis siya sauau kamim simiir biiyan inkamin siir miiyan
inkam iiir haiswoniskikin**
(Lk 7:1-10)

⁵Mi mhoiyya Jisis siya om Kapaneam hiriir napninpakainamn mi om komii Rom hiran kamim yaii niniiyim simiir biiyan inkamin ha nitin mi siya siirin hiniina yasriini, ⁶Biiyan Inkam Komii, kariir miiyan inkamin siya makakin, ini omaka hirar whwonkaiyin. Mi siir iga iin minim bidi yaowiguskiyim mi siir piua kimpipisu prasae kin tani. ⁷Mi Jisis siya siirin hiniina boinki, siirin pi kara nini haiswo niskiyyiwi mi siya pi wadieyar nwokii. ⁸Mi kamim yaii niniiyim simiir biiyan inkam ieya boin, Biiyan Inkam Komii, kara inkam paai rani mi kira kariir omaka pa nit rani. Kira hinda yaiyalar boinki mi kariir miiyan inkamin pi wadieyar nwoki okiyim. ⁹Mi an kara iriipi hiriinan ini iki kam nhirim inigakim kariir kigriraowiyim, ini simiir aowa mi owin. Mi karak karar kigriraowiyim, kamim yaii niniiyim simakisimaigim. Mi kara nwirni boinkii, kira dam! Mi siya pa mi ami. Mi kara nwirni, hiniina mi boinkii, kira wit! Mi siya pa mi iti. Mi iki kariir miiyan inkam iiir boinkiyim, kira ta mii aiir ti mirii mi siya pa diriraeraii. Kara bidi yinokninkin kira pi yaiyara boinki, kariir miiyan inkamin pi wadieyar nwoki.

¹⁰Mi Jisis siya ta yai aiir wakaeyin mi siya ini hindarar yanaakiyin. Mi siya kimidina iikamim siir mhoiyyar namim simiir boinki, kara kimiirin yaimwowar boinkii, kara iikamim Isrel mi iikam nhirim simiir hirin inkam nwirin ti inkamin siir naingwo tibmiiya saiir hiriinan naingwo tibmii inkam nwir bi kigin. Niingak, niingaka. ¹¹Kara kimiirin yamwowar boinkii, iikam ombud komiiyin bieki nitiyin mi bieki nikiiyami ikin, wi hiranki niti mi sima wi krimiir brougaeiyim Ebrahim Aisak mi Jekop, wi simakar nini idwo aeyiuwi, maeyauwa Adi Komii siya iikamim mi digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana saiir. ¹²Mi yinie whiekakim nu Isrel hir niyioninkinim simiirin wi Adi Komii siya nhinikriropkii, maeyau iimirriima saiirim. Mi ta maeyauwa sima kauu prasae kin tani. Mi wi simiir big imiirar naegiyimkiyikaeyami. ¹³Siya ha boin digiyin mi Jisis siya yaii ninii kamim simiir biiyan inkamin siir boinki, kira omaka dam! Kara ha naingwowi, ti digworaek-wowim, wi ta kiriir naingwo tibmiiya wadie saeyer swoki imbiyami. Mi ta yaiyara

saiir mhoiiya biri kimiminkikin, ta ii aiirarin, siir mii mirii inkamin ini wadieyar ywokiyin. Iriig.

Jisis siya Pita siir niu aiir haiswoniskikin
(Mk 1:29-34; Lk 4:38-41)

14 Mi mhoiiya Jisis siya ha namin Pita siir omaka hiriir mi siyar kig, Pita siir niua hii hirar whwonkaii. Ya ma piu huuwa kinya saeya niiga.

15 Mi siya saiir iina aiirrar nini onkwokiyin mi ta ma piu huuwa kinya saiir nwowa ina digiya. Mi saeya ha ninsiin idwowa, ini siir nae imiirar swoki kwinsiin diriraerara. Iriig.

16 Mi mhoiiya naïowaka sima, simiir iikamim uridyiu biyieki nitkiiyim, ina yitim Jisis siiram. Mi siya iikamim uridyugi nitkiiyim simiirin hinda yaiyarar boinkiyin mi ti iikamim ini wadieyar ywokiyim. Mi siya iikamim makî niiyim simiirin warar yinkin haiswonimniskiigi. **17** Mi siya ha boin digiyin mi yai kwira biiya Adi Komii siya boinkiya profet Aisaiani, saiir swoki boinourwokaigikin. Siya hiniina boinkin, siya bidi haiyoprimdiyumiigiyim krîmîr ma biyie biyeyim mi krîma miyyik asi nwowi. Iriig.

Siyiuin Jisis siir mhoiiya nami ikin
(Lk 9:57-62)

18 Jisis siya iikam whie komiiya simiir kigin, siir nakaeyokainiyim mi siya kamim siir kigna miriiyim simiir boinki, nimbi hinda whiigbid mirmiiya ninidnaidami. **19** Mi inkam nwirin siyu komii ninokninkiniiyin ha nitin mi kimidina siya yaboini siirin, hae! Ti nowomwarkaiyuan inkamin kara iki omom omomim kira namim tiriyyim kara kinaka warar kainanaowamar tiri. **20** Mi Jisis siya siir boinki, ini wakaeyin, niimauan wra biyeyim, yim nu tirin nokakargim. Mi ipiyinim iripi hiriinan, omakakak. Mi Yaowae Adin nimomor kouanki nitin, yio piu kikinsiisan maeyau karamaeaingairgin. Niingaki, niingaka. **21** Mi siir kigna mirii inkam nwirin siya boin, Biiyan Inkam Komii, kara biiyin kariir ad iiir nini haingikaigiki. Mi kara pi kiriir mhoiiya niti. **22** Jisis siya ina yowarkii boinin. Niingaka. Kira kanaka tarinanar kwit! Wari inkam wiirin, yio inkamim naingwo tibmii karamaeaingim inkam wiirnanim yim sima, simar ti swoki haingikai. Iriig.

Opud komiiya Jisis siya boinkiya ina digiya
(Mk 4:35-41; Lk 8:22-25)

23 Jisis siya ha boin digiyin mi siya i aiir nani kwiriiyin mi siir kigna miriiyim kamim, yim ini warar mani kwiriiyim. **24** Mi sima ina yinidnaidamim yarmiiya mi opud whoimwiini rani, whii hir hugnatmairiba. Mi hinina pariiparri i aiir niswîtnatkaiyim. Mi siya

ini inau hirar whwonkai taowin. ²⁵ Mi kamim siir kigna miriiyim, ha namim, ina yami inidguwim siir. Mi sima boin, Biiyan Inkam Komii, kira krimiirsi daingwoiyimok mi krimiir whindiriraerarki, kima pa nokwomwainaiinami. ²⁶ Mi siya simiirin hiniina yowarkii boinki, kima dimusi nidiidi, ha? Warì kimiir naengwo tibmiiya saeya komiigi mi iuwi! Mi siya ha boindigiyin ina yinsiin idwokaigiyin mi kimidina io opud hinin sowiir ywoki. Mi biri kimiminkika opuda ina yinkisanakiya mi opa ini mokmokwaiya ywomaimiigya. ²⁷ Mi siya hiriinan tirkiyin sima ini hindara yanaakiyim. Mi ini sima simar yomboin amboinkiyim, siya ti inkamin dimu naeikisae. Opud hinino ini siir yaiyar mi wakaeyoknakiyo, ha? Iriig.

Jisis siya haiswoniskigigo inkam nwiso uridyiugi nitkiyo
(Mk 5:1-20; Lk 8:26-39)

²⁸ Mi Jisis siya whiigbid mirmii kwira saiir hiriir ha nimbiyamin, Gadarani nu siir mi inkam nwiso uridyiu biyieki nitkiyo ina yitwo siiram. Mi ti inkam nwiso sowa maeyauwa inkam haengkaiiya saiir hiranki nitko. Mi inkam nwiso, sowa uridyiu biyienan bidi ywokiyo. Mi iikamim ti siyu iiir paniinsi yapsi, sowa tiowisi sima hiriinansi nidiigim. ²⁹ Mi sowa ina kauwok boinamnankiyo, ti Yaowae Adin ninomor kouanki nitin, kira krimiirin dimu dimin tiram nitkin, ha? Mi iiya digana ina niki owa kira maeyau biyieya saiir nikropkiyana krimiir tirkumbuamin. ³⁰ Mi ti hu isid komii whirin arurig hirar nokwo aekin. ³¹ Mi ti uridyiu isid komiiyin ha nhinkii kaugiyim mi ina boinkiyim Jisis siirin mi kira krimiir nhinikriopkii mi kira krimiirin warì hu isid komiiyin siirim dikropki. ³² Mi Jisis siya simiirin ina boinkiyin, kima damki! Mi ti uridyiu biyieyim sowiir ha haiburgiko mi sima ina yamkiyim ti hu isid komii iiiram. Mi ti hu isid komiiyin ha niwitamim, ini siiyieno whirin siirrarar iwit iugugusamim. Mi sima ini mhiuno whii kwira saiir kwiae haingrimkrikiu aokaonamim.

³³ Mi kamim hu imiir waikaowiyim, sima ina yidamkiyim. Mi sima om komiiya hiriir ha niwit nimbiyyamim mi ina ini boinmimauuiuwim dimin sima kignaniyim simiirin. Sima diminin inkam nwiso, uridyiu biyieki nitkiyo, sowiir nimbiyamin, siir warar ini boinmimauuiuwu. ³⁴ Mi saiir mhoiiya iikam whiekakim ti om komiiyin siir hiranim ina yitim Jisis siir kigam mi sima ina yididim. Mi ina nhinikriopkiyim siirin, nu maeyau kwira namim. Iriig.

Inkamin iga iin ninsimsiriwin Jisis siya haiswoniskiigin
(Mk 2:1-12; Lk 5:17-26)

9 ¹ Mi Jisis siya igopsim ira saiir nani kwiriiyin mi ina swoki iyikidamin whiigbid mirmiiya hiriir. Mi siya ini siir omki om iiirar

swoki amin. ²Mi sima simiir inkam nwirin kiuminkí naoninsimsíriuwín ìna hainaniyín, Jisis siiram. Mi siya ini hii aiirar whinaniyín. Mi siya simiirin hiriinan kigiyín, sima siiram naingwo tibmii, siya siir haiswonískiiyim mi siya ti inkamin kiuminkin naonisimsíriuwín siir boinki. Nomiyyau, kiriir kwoinin kirie ti oki. Kiriir dimin biyieyim kara bidi haiyoprimdiyumiigiyim. ³Mi mhoiyya kamim siyu komii ninokninkiniyim sima simar yimboin amboin. Mi tari ti inkamin siya nigbumbuwi. Mi siir igsop aiir nokwokairinaim mini. ⁴Mi Jisis siya simiir kwoin iiir bidi yinokninkinkiyin mi siya ina boinkiyin, kima warí kwoin biyie hiniin kimiir kwoinau dimusi nwokaii, ha? ⁵Paki hiniin yai aki kariir kirie komiiya sair niisiimauua? Kara ha boini, kiriir dimin biyieyim kara bidi haiyoprimdiyumiigiyim, aniya? Mi kara ha boini kira ha dinsiin apririrki, saeya, aniya? ⁶Ta saeyer niisiimauuga mi ankara ha naingwovi kima dinokninkin. Kara Yaowae Adin ninomor kouankin nitin siya ti nu iirin inig kirie kakargin mi siya wi digar mi owi dimin biyie biyieyim simiir mi haiyoprimdiyumiigiyim. Mi siya ti inkamin iga iin ninsimsíriuwín siir asi boinkikin. Kira dinsiingi mipi kiriir hii aiirar dinsiin hainam mipa damigusam kiriir omaka hiriayar. ⁷Mi siya ha ninsiingiyin mi ini siir omakar yamigusamin. ⁸Mi iikamim sima ti dimin hiriinanin siir kigiyin sima ini nididkakar yokiyim mi sima ini Adi Komii siir inig iirar hainankiyim. Dimusi rani, Adi Komii siya hauugin ta hiriinan kiryea Jisis siirin ti inkamin siir haiswonískiiyin. Iriig.

Jisis siya Matyu siiram nikiunakin siir mhoiyya namim
(Mk 2:13-17; Lk 5:27-32)

⁹Mi Jisis siya ta maeyauwa sair haiburgikin mi ha napnamin mi siya youapkigam kariirin kara omom omomi umir nidwokai haini omaka sair nidwokaii ti inkamin Matyu karargin. Mi Jisis siya kariir boinki, kira kariir mhoiyyar wit. Mi kara ha ninsiingiyin mi kariir digworaekwowim ini hirar iyopnisugigim. Mi kara ini Jisis siir mhoiyyar yamin.

¹⁰Mi sair mhoiyya Jisis siya omaka hir nidwokai aeyin mi kam nhirim omom omomi umir hainiyim mi kam bibiyieyim dimin biyie biyie tirkiyami ikim sima ha nitim, Jisis siya mi siir kigna mirii ikim kamim ini simakar ini idwo aeniyim. ¹¹Mi Farisi kamim sima ti hiriinan siyu iiir kigim mi sima kimadiniya Jisis siir kignamiriiyim kamim simiir boin, warí inkamin kimiir nowomwarkaiyuwiyn, siya warí kamim omom omomi umir hainiyim mi inkam biyie ikim simaka dimusi nidwokai aei, ha? ¹²Mi Jisis siya hiriinan wakaeyin mi siya ina yowarkii boin, iikamim iki mamin karamaeyim yim sima inkamin paowai min widiyin siirim bi namikim. Niingaka. Siramin iikamim maminki niiyim sima simar namikim. ¹³Kima ha dam yaiyim kara boinim simiir tikini

aingwonaki Yokwo Komii saiir nwowim, ta yaiya Adi Komii siya hiniina boinkin, kara wraisu min ninkin imiiyaeyim pi boriisopi. Niingga. Kara ha naingwowi, kima iki iikam nhirim simiirsi daengwobumbu. Kara iki iikamim ha naingwowim krima iikam miiyik miiyikim simiiram bi nitkin, simiir nikunaim. Niingga. Kara iki iikamim ha naingwowim krima iikam biyie biyiekim simiir nikunam nitkin. Iriig.

Siyu win mi siyu biyie sowa iripa kipi prid
(Mk 2:18-22; Lk 5:33-39)

¹⁴ Mi taka iiya Jon siir kigna miriiyim kamim sima ha nitim mi Jisis siir ya srini mi Farisi kam ikim mi krima, nim krima nae mina mi haiyaei mipi mhiirima mi owi nhwo kwisboinam mi wara kiriir kigna miriiyim kamim yim sima hiriinan tir karamae dimusi nwowi, ha? Dimusika? ¹⁵ Mi Jisis siya ina yowarkii boinkiyin mi inkamin wig win nonkwonaei mi siya siir nomiiyau imakar nwowi mi ta iiya mairstgimairstgani iiga, iyie? Hikak nwoni iiga. Mi nae minim pa haiyakii, ania? Niingga. Mi mhoiiya ti inkamin wig nokwonain, inkam nhirkim ini ikiunakii, siir nomiiyauim, simiir hirankar mi taka iiya kima wi hikak saiir dwo mi nae minim saiir haiyakii.

¹⁶ Inkam nwirki yiuis win mirmiiya yiuis kaba saiir no iiir bi swoki itkin pankin. Niingga. Mi siya hiriinan tiri mi ta yiuis kaba saiir no iiir mi ta yiuis kaba wi saeya swoki mimbimbiiaraokii. Mi nowin wi komiiyar nasae owiguskii. ¹⁷ Inkam nwirki wain wini opa meme kab isa saiir bi naokaigin. Mi siya hiriinan tiri ta op wain wina saeya niwit iyopiinaini mi ta meme is kaba wa nimbiriyamkii. Mi wainin wi nu arar naokiinonkwokwonam swokii. Mi meme isa ya wi warar ninkin iguskii. Mi yim sima wain wini opa pi meme is win aiarar naokaii. Mi sowa pi wadieyar naokaii. Mi sowa pi wadieyar ninan oswowi. Iriig.

Biiyan inkam nwirin siir yinism yinugiyina mi wiga siir yiuis aiir nonkwokiyaka sowiirin Jisis siya haiswoniskiigiko
(Mk 5:21-43; Lk 8:40-56)

¹⁸ Mi Jisis siya yai hirar niki boinmimauwin simiir mi Juda simiir biiyan inkam nwirin ha nitin mi siya ogmwo ini Jisis siir whwonkam idair ini hiuboiniyin. Mi siya siirin hiniina boin, kariir yinism yinugiyina saeya tariinanar kwaonamka. Kira wit mi kiriir iina saiir wini onkwoni mi pi omwaiyar swoki waiyaim. ¹⁹ Mi Jisis siya ha ninsiingiyin mi ini siir mhoiiyar yamin. Mi kamim siir kigna miriiyim sima ini saikar yinkin amim.

²⁰ Mi wig ira hir nwoka ya nhieki mi apidwodwomaimiiga biewiyim iuu whis. Mi ta wiga saeya kimidiniya Jisis siir yiuis mwis aiir yaka apiyokna onkwoki. ²¹ Mi saiir kwoinararin saeya hiniina naingwoka mi

kara pi siir yiuis aiarar nonkwokii mi ta nhieya pa ninkipraenakii. ²² Mi Jisis siya ha haiyiug okwokaokiyin mi ina boinkiyin yinism yinugiyin kiriir kwoinin hiisima ti oki. Kira kariiram naingwo tibmiiga mi kiriirin wadie saeyer swoki okika. Mi biri kimiminkika ta ii aiararin ta wiga ini wadieyar ywokiya.

²³ Mi Jisis siya napnamin mi Juda simiir biiyan inkamin siir omaka aiir nimbiyamin mi siyar kigam kamim tidiyu kuuwi. Mi iikamim yaiya hiniin ninkiniu rani, hapi anaupaekiniuwi ta yinism aiirim nouwi.

²⁴ Mi Jisis siya ina boinkiyin, kima damki! Ta yinism yinugiyina bi naonamka. Niingaka. Saeya nhwo whini. Hiya iikamim sima hiriinan wakaekiyim mi sima yaibu siirin hainingin bu. ²⁵ Mi sima iikam imiirin ha nhinikriropkiyim mi Jisis siya ha napninopkainamin, maeyauwa yinism yinugiyin aeya whwonkaiya saiir mi siya ha nini onkwo iuwini saiir iina aiir mi saeya ina yinsiin idwokiya. ²⁶ Mi ta yaiya hinda tinda ina yinyokwiigya. Iriig.

Inkam nhwokwisae nwiso mi waeyai ikin, simiirin Jisis siya haiswoniskiigigm

²⁷ Mi Jisis siya ta maeyau aiir haiburgigin mi siya ina yapnamin. Mi iyya siya niki apamin, inkam nhwokwisae nwiso siir mhoiiyar napnamo, sowa siramin, hiniina kauwok boinam, ti Devidni isidin siir yinismiin, Adi Komii siya nikropkiyin kira kririorsi timi aingwobuna. ²⁸ Mi Jisis siya omaka ha napninopkainamin mi ti inkam nhwokwisae nwiso ha nitwo siirim mi siya ina sriwinin sowiirin. Mi tari kowa ha naingwoi kara wi digar nwowi ti hiriinan dimin iirin, aniya? Mi sowa siir yai aka hiniina yowarkii boin. Hi, Biiyan Inkam Komii. ²⁹ Mi siir iina sowiir nhwo owiir ha nonkwokiyin mi siya ina boinkiyin, kowa kariirim naingwo tibmiigo mi kowa wi wadie asi nwowi. ³⁰ Mi sowiir nhwonao ini biimiyar kinkiyo. Mi Jisis siya sowiirin hiniina yowarkii boinki, kowa sibgu wakaenam. Ti dimin iirin wi inkam nwirni kipi boinmauu. Wi sima pi ninokninkinisi. ³¹ Mi sowa idowiya ha namwo mi ti diminin Jisis siya tirkiyin ina haigiririramin hinda tinda.

Inkam waeyai mikrimin Jisis siya haiswoniskiigikin

³² Mi sowiir mhoiiyarin inkam waeyaimikrim nwirin uridyugi nitkiiyin siirin kam nhirim sima hainani Jisis siirim. ³³ Mi ti uridyiu biyieyin ti inkamin siir nitkiiyin, siirin kimidiniya Jisis siya yiniskiigi. Mi ti inkam waeyaimikrimin yai ina boinaikiyin. Mi iikam ombud komiiyin ha nanaakiyim mi sima ina boinim, biiya ti hiriinan diminin nu Isrel tirin bi swoki imbiyamkin. Niingaki, niingaka. ³⁴ Mi Farisi kamim sima boin, war ikieya uridyiu biyie siya ninimniskiyya ya uridyiu biyieyim simiir biiyanin siir kirie aeya. Iriig.

Jisis siya Isrelan iikamim simiirsi naängwoyimyokin

³⁵ Mi ti simiir mhoiiya Jisis siya om komii komiiyim mi omisisimim, simiirar yappyokii irkak. Mi siya iikam imiirin, simiir omakaim yaimin dimin nidwokai wakaeiyim simiir hirar yowomwarkaiyiu. Siya simiirin yai win kibya, iiya Adi Komii siya digworaekwom simiir kigirkakana saiir nowomwarkaiyugin. Mi siya iikamim mapai mapaigi niiyim mi iga iin ninsimsiriuwim, simiir warar yinkin inimniskiiyam. ³⁶ Mi siya iikam isid komiiyin siir kigin mi siir kwoinin simiirsiyin naängwoyimyok pranae bi kinkin. Dimusi rani, simiir kwoinim bidi whriewhriekiyim. Mi sima ini sibsibim inkamki kigrirao karam nwowiyim hinda sima sima sibap whaowaeyamiyim, ini simiir hiriinan ywowim. ³⁷ Mi siya kimidiniya siir kigna miriiyim kamim simiir boinki, ti iikamim sima ini numiran sasaeyim wai nwowim, simiir hiriinankim mi miiyan inkam homgak karamkim simiir ningugu haiyim. ³⁸ Mi kima wi numiran adin siiram srii. Mi iikam nhirim wi siyar nwoki ikropkiyim, ti iikamim sima siirim nwoki amim. Iriig.

Aposel kam iuur kwiso simiir inig ima

(Mk 3:13-19; Lk 6:12-16)

10 ¹ Mi Jisis siya siir kigna miriiyim kam iuur nwiso simiiram yikiuna mi sima iripa ha nwowim mi siya simiirin kirieya uridyiu bibiyeyim sim ninimniskiiya mi mapai mapai minim sim mi haiswonimniskiiya ina hauugya simiir. ² Aposel kam iuur kwiso simiir inigim hiniin hiniingim. Biigi biiyanin Saimonkin mi siir inig whirin, Pitakin mi siir nomousimin Andrugin mi Jems Sebedini yinismiin mi siir nomousim ieya, Jon ³ mi Pilip Batolomiyu mi Tomas mi Matyu mi kara, inkamin omom omomi umir haiyin mi Jamisin Alfiasni yinism ikin mi Tadias ⁴ mi Saimonin biiya ta yaiya saiir boinmamaugun nu whiran inkam komiiyim krimiir kipi kigrirao. Judas Iskariot, inkamin wir Jisis siir napwouwin, siir sau omomin siir. Iriig.

Jisis siya aposel kam iuur nwiso mii simiir hauugin

(Mk 6:7-13; Lk 9:1-6)

⁵ Jisis siya ti kam iuur nwiso simiir nikropkiyim mi siya simiirin hiniina boinki, kima wi iki Juda iikam tani simiir nu maeyau imiir kipi nam. Mi kima wi Sameria simiir om komii komii imiir kipi nam. Ntingaka! ⁶ Kima wi iki Isrel simiir iikamim simiirgi simiiramar dam! Sima ini sibsibim inkamki kigrirao karam nwowiyim sima sima priyap whaowaekayamiyim ini simiir hiriinan ywowim. ⁷ Kima nami mi kima wi hiniina dowomwarkaiyiuwam simiirin, iiya Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana kingiin bidi yinyaniya.

⁸Kima iki makak makak iikamim simiir dinimniskiiyam mi iikamim naokaowim, simiir warar hidninsiin idwowam mi iikamim paowaigi piškomkopouwim simiir wara haiswonimniskiiyam. Mi uridyiu bibiyeyim simiir warar dinimniskiiyam. Ta kirieya whisarii kara hauuwa mi kima iikamim simiirin niinga niinga priidiriraerar haiginiu. Mi kima wi umir kipi swoki hai saiirsinyin. ⁹Mi kima umirim nibnau kipi haiginam. Niingaka. ¹⁰Mi iiya kima napnami mi naeyim wi nibnau kipi haiginam. Kima yaeya yiuis kipi hainam! Niigaka, niingar dam! Kima iikamim simiir whindiraeraram nami, kimiirin nae minim wi simar hauuwi.

¹¹Mi kima om komii mi omisim whir napninopkainami mi kima wi sibgu kigrirao hiran iikam miiyik miiyik imiirin, kimiirin wi sima kigriraowi mi kima ti hiriinan kamim simakar dwokripkai. Mi ti om iiirin wi simiir hirankar nhiinam. ¹²Mi kima omaka ira nami mi kima omakain iikamim simiirin hiniina boin kimiir mhii kwonim hiinsima dwo. Adi Komii siya wi kimakar nwowi. ¹³Mi ta omaka saiir hiran iikamim sima kimiirin wadie nwowini mi Adi Komii siya wi kimiirar whindiriraerari. Sima kimiirin wadie nwo karamae nwo mi ta yai miiyika wa swoki iti kimiiramar mi Adi Komii siya wi simiir whindiriraerar tani. Niingaka. ¹⁴Mi inkam nwirki kimiir nikiunam karamae nwo siir omaka. Mi siya kimiir yai miiyik aiir wakaeyona karamae nwo mi kima ta omaka mi om ikin, siirin ha timi haiburgig. Mi nusinim kimiir iga'im kima niiyim simiir nwowim, yim hirar dikrimkrinkiigig simiir niiisiimauuwam Adi Komii siya hikakin. ¹⁵Kara kimiirin yai mwowar boinkii ta iiya ti iikamim ti om komii siirim kimiir boinwokiyop natkaigiyana, wi om komii Sodom mi om Gomora sowiir hiriinan hik hauuwi rani. Niingaka. Ya ta hiriinana ya wi komiig komii nwo. Iriig.

Dimin biyie whiekakim wi mhoiyya nimbiyami
(Mk 13:9-13; Lk 21:12-17)

¹⁶Wakae, kara kimiirin wi sibsibnan nikriropkii, iki niimauan wra biyeyim simiir hindaim. Mi wra biyeyim sima wi kimiir naeyamar mi naingpowi. Mi diminim kima tiram naingpowowim kima sibgu hidnam, itin wraisuim kikaikaowiyin siir hiriinan kimiir siyuim iki iikamim simakan hiinsim hiinsima dwo. ¹⁷Kima iki iikam biyeyim simiarsi ha timi mintarao. Kimiirin wi sima boinwokiyopnatkaigi simiir kaunsil imaka. Mi sima kimiirin omakam yamin dimin nidwokai wakaeiyim, wi simiir hir nipimpari idgiuni. ¹⁸Mi wi sima nikiunami kimiirin inkam komiiyim omom omom nhirim sim kigriraowiyim simiiram. Dimusi rani, kima kariir yai aiir wakaeyoknakim. Kima kariir yaiya iki inkam komii komiiyim mi iikamim Juda iikam tani simiir warar boinmimauugim.

¹⁹ Mi iiya sima kimiir boinwokiyopnatkaigiyim nikiunami. Mi kima wi hiniina kipi naingwoyimiyok idid boin. Krima yai minim wi paniin paniina boini? Niingaka. Mi ta ii aairarin yaiya kima boinam tirim, kimiirin yaiyim wi Adi Komii siya boinmamaau haiginugi. ²⁰ Mi ti yaiyim wi kimar boin tani. Niingaka. Kimiir Adi Komiiyin siir naeyiuin kimiirin wi siyar hiurworwokai boinkii.

²¹ Mi yaowaeyin wi siir nomousim iirar kinmauuwi mi siirin wi sima nisomaowi. Mi adin wi iriipi hiriinana mi kinmauuwi siir yinismi iirin kam nhirim sima nisomaowim. Mi yinismim yim wi simiir yopii ad imiirar mi kinmauuwi mi kam nhirim sima mi isomsom aokaokiyim. ²² Mi iikam whiekakim wi kwoin biyie kimiiram naingwoi. Dimusi rani, wim kima kariigim mi inkamin kariir mii aiarar niki mirrikkripkaii. Mi sair haiburgig karamae nnowi mi dimin taeminim kimiir nibiyami mi mhoiyya kimiirin wi Adi Komii siya nanmaiwarkainaesi. Mi siyakar nwoyokiyokiikaiyami, iinokiinokin. ²³ Mi iiya iikam biyieyim om whiranim sima hik kimiir hauuwi mi wim kima om whira timi idamki. Mi iiya iikam biyieyim ti omin siir hiranim, sima hik kimiir hauuwii mi kima ha timi idamki om whira. Kara kimiirin yai mwowar boinkii, kima kimiir miiyim wi niki digi rani, Isrel simiir om imiirin. Niingaka. Wi hiriyyar kigwini. Hiya kara Yaowae Adin ninomor kauanki nitin siya nitana sairin.

²⁴ Yinismim siya inkamin siir niisiisimauuyiin siir bi haiburikin. Mi miiyan inkamin siya siir biiyan inkamin siir bi tauugaeikin. Niingaka. ²⁵ Mi yinismim siya siir niisiisimauuyiin inkamin siir hiriinanar timi maarginainga. Mi iriipi hiriinan mii mirii inkamin siya siir biiyan inkamin siir hiriinanar timi maarginainga. Mi sima kariirin ti hiriinan inig biyie iir dapi Bielsebul mi kara wi kimiir adnan nnowi. Mi wim kima wi kariir yinismnan nnowi mi sima kimiirin wi ti hiriinan inig biyie iirar mi dapi, Bielsebul. Iriig.

Iikamim Adi Komii siorsi arar didid iske (Lk 12:2-7)

²⁶ Mi kima ti iikam biyieyim simiirsi kipi nidiid. Digworaekwo whiekakim iki aowa aowa nwokiyamim, mhoiyya wi idowiyyar nwokii. Mi nimprio yaiyim mhoiyya iikam whiekakim wi simar wakaei mi ta yaiya wa haigiririrami. ²⁷ Mi yaiyim niyyiim niyyiim kara boinim tariinanin iikamim sima wakae karam nnowi mi mhoiyya kima simiirin wi idowiya boinmimaauwi. Mi sima wa wakaei. Mi yaiyim, wiinara kima wakaeyim kima simiirin wi omaka akou hir tamii okwo boinmimauggi hinda tinda. ²⁸ Mi kima iki iikamim piu aairara nisomaowiyim simiirsi kipi naingwo idid. Dimusi rani, sima kimiir kwoinbudin wi siir wara nonkwobumbuninkin tani. Niingaka. Mi kima Adi Komii krimiir Wanin

siirsi arar daingwoyimyok. Siya kiriekakin, maeyauwa paeya niutingi karamaeya saeya nwowa, ya nikrani, piu mi kwoinbudin wi saeya nonkwoniinwomwiirninkini. ²⁹ Mi kima iikamim ipiyin yinisisim iso umir kwiruwa, sima pi sairrarar saini. Mi ipiyin sim ira saeya nikii isomaowi. Adi Komii siya kwoinkakaargin sirin, siya ina ninokninkinin. ³⁰ Mi wara kimiir kanmайим yim Adi Komii siya bidi mwan digim. Siya ina ninokninkinin simiirin. Mi dimin sisimim simiirin ini warar mi inokninkinin. ³¹ Mi kima wi hiriinanim simiirsi kipi nidid. Kima ini ipiyin sisim whiekakim simiir haiburim. Mi Adi Komii siya kimiirin wi hiriinası kigraowi. Iriig.

**Jis̄is siir inig iiir bōnmimauwi siyu ieya
(Lk 12:8-9)**

³² Mi inkamin kariir inigin iki iikam nhirim simiir whwonkam ida bōnmimauwi mi an kara wi hiriayar mi tiri simiir inigim wi kara mi bōnmimauwi kariir Adi Komiiyin ninomor kou hir nwowin siir whwonkam ida. ³³ Mi iikamim kariirin digumii haimriyiuwi iki iikam nhirim simiir whwonkam idain. Mi an kara simiirin wi hiriayar mi tiri, kariir Adi Komiiyin ninomor kou hir nwowin siir whwonkam idain. Iriig.

**Jis̄is siya iikam imiir niinikibirim nitkin
(Lk 12:51-53; 14:26-27)**

³⁴ Kimiir kwoinim ha naingwokim kara ti yaii digworaekwowim iikam simiirim nu tiranim simiir nauuni minwokmainiyam nitkin irlpa sima nongwomamaир aeyam, ha? Niingaka. Mi ta kara nit airsiyin isidin wi whisa ninkibiirnæi. ³⁵ Kara wi io ninwo anwoyi siyuin siirim niti. Mi yinisisim yinkamiyinın yio wi io siir ad iiirar swoki kwowi. Mi yinisisim yinugiyina ya wi io saiir yopii aiirar swoki kwowi. Mi yiniwignana ya wi io saiir giwai aiirar swoki kwowi. ³⁶ Mi omaka iruwan iikamim, wi io sima sima swoki inwo anwoyi.

³⁷ Mi iikamim simiir biyan kwoinin yopii ad mi yinisisim simiiraramar naingwoyi mi sima kariiram naingwo karamae nwowi mi sima wi kariir yai aiir wakaeyokna wao rani. Mi sima wi kariir mii kigna miriyyan nwo rani. Niingaka. ³⁸ Yipiki iikamkim kariirim nwokwokin karamae nwowim mi kariir mhoiyya nit karamae nwowim mi sima paeyin hiiniya nirioninkinin siir nao karamae nwowi o siir naoka windi sima kariir mhoiyya nit karamae nwowi mi sima wi kariir mii kigna miriyyan iikam nwo rani. Niingaka. ³⁹ Mi iikamim sima simiir piu aiirsayar haiyidid naingwoyimyoknaeyim ti hiriinan iikamim sima wi Adi Komii saika nwo rani. Niingaka, niingaka. Yipiki iikamki inkamki nisomaowi simiirin dimusi rani, sima kariir yai aiir wakaeyoknakim. Mhoiyya sima wi Adi Komii saika nwowi. Iriig.

**Inkamin mii miiyik mirii mhoiiya siirin dimin miiyikin
wi Adi Komii siya hauuwi
(Mk 9:41)**

⁴⁰Mi inkamin kiriir sibgu kigriraowi, yio siya kariir warar mi kigriraowi. Mi inkamin kariir kigriraowi mi yio siya Adi Komiiyin kariir nikropkiyin siir warar mi inkin kigriraowi. ⁴¹Mi inkamin profet inkamin siir whindiraerari. Dimusi rani, siya ina ninokninkinin siya profet inkamkin. Mi wi Adi Komii siya hauuwi dimin miiyik siirin. Mi ti profet inkam iiir warar. Yipiki inkamki, inkam miiyikin Adi Komii siir yai aiir wakaeyoknaeiyim. Dimusi rani, siya inkam miiyikin. Mi wi Adi Komii siya hauuwi dimin miiyikin siir mi ti inkam miiyikin siir warar. ⁴²Kima ta yaiya saiirin daengworinukripkai, yipiki inkamkin kariir kigna miriiyim kamim inig karamaeyim simiirin dimin sim whira whindiriraerar haiginuwi op mobsimnan. Whisarii rani, sima kariir yai miiyik aiir wakaeyoknaeikim. Mhoiiya siirin wi Adi Komii siya hauuwi dimin miiyikin. Iriig.

**Jon siya siir mii kigna miriiyim kam nhirim Jisis siirim yikropki
(Lk 7:18-35)**

11 ¹Jisis siya ti miini yaiyim siir kigna miriiyim kam iuur nwiswo simiir boinmimauu digiyim mi siya simiirin ina yikropkiyin hinda tinda. Mi mhoiiya siya ta maeyau aiir haiiburgik mi siya iikamim simiir boinmimauuwam omom siir om kingiin nwowim simiir.

²Mi ta ii aiirin Jon siya maeyauwa hiuyokyokaiya mii biyie miriiya sair hirar niki owin mi siyar wakaewin mii whiekakim Krais inkamin Adi Komii siya nikropkiyin siya miriiyim. Mi Jon siir mii kigna mirii kam nhirim Jisis siiram hiriinansi nikropkikin. ³Mi sima ha napnimbiyamim Jisis siir hiriir sima siir sriigi mi kira tari ti inkamin nitam boin Jon siya, siya, iyie? Krime yaeya inkam nwiram ti okwokin, aniya? ⁴Jisis siya simiir yai aiir yowarkii boin, kima Jon siir boinu digworaekwo whiekakim kima wakaeyim mi kima kigim simiir. ⁵Nhwokwisae iikam simiir nhowim ina swoki kaowirirkiyim mi iga biyieyim ina swoki apririrkiyim. Mi ma biyieya iga iin naoninsimsiriawiya ini wadieya swoki okiyim. Mi wiingirwii nhowim ina swoki wakae omokiyim mi iikamim paowaigi piskomkopou aokaowim mi iikam paeprikabim. Adi Komii siir yaiwin kibi aiirin ina wakaeyim. ⁶Mi yipikin inkam nwirkin siya kariiram naingwo tibmii inkamin Adi Komii siya nikropkiyin karaairgin Yaowae Adin. Mi siya sibgu okworinu kripkaii mi ha sibgu idwovi siya ha maирgimaирga Adi Komii siir yaiwin kibi aiirin ina wakaeyim.

⁷Mi Jisis siya yai ha boin digiyin, Jon siir kigna mirii kamim ina yamkiyim. Mi mhoiiya Jisis siya iikamim simiirin hiniiina boin Jon siirin,

biiya kima maeyau nu siin apa niingga sair namim mi kima dimu dimin nini kigiukim, ha? Mi kima inkamin yai kripiinaniikiigiyin au whirin opudgi hugswosowiyim siir kigim, iyie? Niingaka. ⁸ Mi niingga kiuwi kima dimu dimin komii kigam namkim, ha? Mi kima tari inkam nwirin yiuis miiyik niiyin siir kigam namkim, ha? Iyie? Niingaka. Mi iikamim hiriinan yiuis miiyik miiyikim simiir niiyim yim inkam komiiyim nu kigriraowiyim simiir omaka hirar nwowikim. ⁹ Mi niingakiniwi kima dimu dimin kigam namkim, ha? Kima profet inkam siir kigam namkim, aniya? thi, kara kimiir boinmauuwi siya inkam komiikin inigkakin mi siya ini profet kamim simiir haiiburim. ¹⁰ Ti inkamin siyaargin Yokwo Komii saeya boin, wakae, kara Adi Komiiyin wi inkam nwirin siir nikropki kariir yaiya sair boinmimauuwam mi kiriir biiyin wi siya namkwokini. Mi kiriir kwoin iiirin wi siyar kisisop haigkwokini iikamim simiirin. ¹¹ Kara kimiirin yaimwo aiirar boinki, Jonin op baptais haiiginiuanin ini kam whiekakim nu tir nimbiyamim ini simiir haiiburim. Biiyan ikim mi tariinan ikim yipikin iikamkim kariiram naengwo tibmiyim mi iikamim Adi Komii siya kigriraowiyin sima nwowin siya paeprigab inkamin inig karamaeyin siir hiriinan ywown. Ti hiriinan inkamin siya ini Jon siir haiiburin. ¹² Mi iiya Jonin op baptais haiiginiuanin siya boinmimauwa ha nityokiyokiya mi tisi tariinanar nadigniya. Maeyauwa Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana sair. Mi ta iiya iikamim yaii ninii nansaowim mi ini yaii komiayar ywowim mi ina yininswomswo ta hiriinan saiarsi, sima Adi Komii siyar kigriraowim iikamim simaka iripa nwowim. ¹³ Mi profet kam whiekakim Moses siya biiya sima winim Yokwo Komii sair, Jonin wi sipi niti. ¹⁴ Mi kima ta yaiya sairim daingwo tibmii, wakae, Jonin Ilaja siya sima boin ti inkamin wi siya swoki iti. ¹⁵ Inkamin wiingakairgin siya wakae ta yai aiirin.

¹⁶ Kara iikamim ta iii aiir nwowim tariinan ti nu iiir wi dimu dimin nikrii, ha? Sima ini yinism sapisapim maeyauwa nae haiginya sair nidwowiyim mi ha gwoiyim ini simiir hiriinan yowim mi sima yinism nhirim simiirim pi hiniina kauwoki, ¹⁷ krima kidiibim kimiirimar huni, kima mwai wao rani, krima tisa nouuboponim mi kima wara nou rani. ¹⁸ Jon siya ha nitin mi siya nae mi op wainmin bi naekwiyaekin mi sima boin, uridyiu biyieyin ini siir hir nwowin. Mi kima siyaka bi maргимаиргаким. ¹⁹ Mi kara Yaowae Adin ninomor kouanin ha nitin mi kara nae op minim ina ini aekwiyaeniyim mi sima ina boinim, kigi inkamin naenanaeiyin hiniingin mi siya op wain whiekak kwiyaе kiriекин. Kamim omom omomi umir haaikim mi dimin biyie tiri ikim siya simiir nomiiyaugin, Adi Komii siir miiyim siya kririir niisiimauwim, krira bidi miriyyim mi kima kriraka maргимаирга nwo rani, Adi Komii siya digworaekwo whiekakim simiir bidi yinokninkin digim mi krimiir warar, ti diminim krima boinmimauuwim simiirsi.

**Om nhirim simiir iikamim simiirsi daengwoyimyok
sima bi naingwo tibmiigim
(Lk 10:13-15)**

²⁰Mi om komii nhirim Jisis siya dimin kirie komii komii nhirim simiir haiswonimniskiigin mi simiir mhii kwoinim bi kisina haiigigim. Mi ta ii aiirin Jisis siya io simiir asi nwokin. Dimusi rani, sima siir mhoiyya bi namkim mi siir yai aiir bi wakaeyoknakim. ²¹Mi siya ina kauwaeyimiyok boinin. Haei! Om Korasinan mi om Betsaidan iikamim kimiirsi naingwoyimiyoki. Mi ti dimin kirie komiyyim krira tirim kimiir. Mi krira om Taia mi om Saidon sowiir hiran iikamim simiirin hiriinan haiswoniskigiswo sima sinin bidi bidiniyar pi masin, sima ha pimi aingwo tibmii Adi Komii siir niisiimauuum sima dimin biyiekakim. Mi wim niingaka, hiriinan siyiu bi tirkim. Niingaki, niingakiingga. ²²Mi kara kimiirin yaimwowar boini, iikamim simiir boinwokiyop natkaigi Adi Komii siya, om Taia mi om Saidon sowiir hiran iikamim wi hik komiyya hai. Mi kimiirin wi hik komiigi komii aiirar hauwi. ²³Mi kima iikamim om Kapaneamanim, kima hiniina naingwoi Adi Komii siya kimiirin iikam miiyika kigim, aniyat? Niingaka. Adi Komii siya kimiirin wi dimin biyie tiran iikam nikiawi. Mi siya kimiirin wi maeyau paekaka saair nitkaigi mi kara om Sodom siir iikamim simiir hiriinan kirie komii komiyyim simiir tirkiswo ti dimin hiriinan simiir, iikamim sima wa pi kisina haigi mi ti omin wa piki owin. ²⁴Kara kimiirin yaimwowar boini, mhoiyya Adi Komii siya iikamim simiir boinwokiyop natkaiyana wi taka hika Sodom siya haiya saair haiburi mi wim kima wi hik komiigikomii aiirar haa. Iriig.

**Yipiki iikamim naingwo tibmiiyim kima ha wit kariiram piusiisam
(Lk 10:21-22)**

²⁵Mi ta ii aiirin Jisis siya hiniina kwis boinkin, Adi Komii kira nu mi ninomor sowiir biiyan inkamkin. Kara kiriir boin wadieki, kira ti kiriir dimin taeminiim simiir haiigiprakaigi inkamim ninokninkin komiikakim sima ninokninkinisi. Kira ta ninokninkina iikamim inig mi ninokninkin komii karamaeyim simiir hauuga. ²⁶Ihi, Adi Komii, kiriir kwoinin hiriinanargin.

²⁷Kariir Adin siya digworaekwo whiekakim kariir in budi yonkwo hauugiyin. Kara kigriraowim. Mi siir Yinisimin kariir kwoin iiirin inkam nwirkin ninokninkin tani, kira kariir Adin kinakina ninokninkin iski. Mi kariir Adin siir kwoin iiirin inkam nwirkin mi ninokninkin tani, siir Yinisimin kanakana ninokninkin iski mi iikamim siir yinism ieyar niisiimauuyim, simasima asi ninokninkini kariir Adin siir kwoin iiirin.

²⁸Kima iikam whiekakim hik kimpipisu haiiyim kima whiekak kariirarama wit mi kimiirin wi mhii kwoin hiinsima mi ningwomamair

wi kara nwowaiginiwi. ²⁹Mi kima kariiram niti mi kariir yai whiekak imiir wakaeyoknaei mi kara dimin miiyik miiyikim wi kiriir diriraerari. Kara inkamin yai iikamim simiir yai miiyik imiirin hiinsima boinikin. Inkamin sau nikwowaaisinaeiyin siir hiriinan. Mi kima wi mhii hiinsima nwowi ningwomamair aei mi wi wadieyar sibgu owi. ³⁰Diminin kara sriiyim kima tirim mi simiir wakaeyoknam, yio hikak tani. Mi wi hikak nwo rani, ti dimin iiir tirsiyin. Niingaka. Kira wi maarginmairkaka nwowi. Friig.

**Judami ii komiiya Sabat piu siiskwowakiya dimin taemin tir karamae
nwowiya sair haiyani yaiga
(Mk 2:23-28; Lk 6:1-5)**

12 ¹Mhoiyya Judami ii komii kwira Sabat piu siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya Jisis siya wit numira sair bopwo hiriir napriokiinamkin. Mi kamim siir kigna miriiyim sima mhiigi naokim mi witnid nhirim simiir hαι mi sima ina yiinibrombrop aeyim. ²Mi Farisi kam nhirim sima ti hiriinan kigim mi sima Jisis siirin hiniina boin. Kigi, ti siyu hiriinanin kamim kiriir mii kigna miriiyim sima tirin ya Judami ii komiiya Sabat dimin taemin tir karamae nwowiya igbid kamiyaugak nwowiya sair taouugakim. ³Jisis siya simiir boin, kima niwiyyim biiya Devid siya tirim simiir bi mwaingim siir isidin sima mhiigi naowim, aniya? ⁴Devid siya Adi Komii siir omaka aiir yapninopkainam mi naeyim Adi Komii siir ninkin imiyyaeiyim siya siir kam nhirim simiir warar yinkin hauu ae. Moses siir yaiya biiya Yokwo Komiini wina sair hiriinan, prismi biiyan kamim sima sima naeikim mi sima yaigak bi nwokim ti naeyim sima naeyim simiirsiyin. Niingaka. ⁵Mi kima ti yaiyim yokwowa Moses siya wina sair nwowim simiir siyu imiir bi mwaingim mi pris simiir miiyim mi maeyauwa hiuyokiyokaiya nae ninkin imiyyaeiya Judami ii komiiya Sabat piu siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya sair, aniya? Judami ii komiiya Sabat piu siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya pris kamim sima wara bi siisikim mi sima dimin biyie bi tirkim. Niingaka. Piu siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya pris sima piu bi siiskim mi sima dimin biyie bi tirbugim. Niingaka. Adi Komii siir digworaekwowim yim ini ta Judami ii komiiya Sabat piu siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya ini sair haibura. ⁶Kara kimiirin yaimwowar boini. Ti diminin nwowin ini omaka Adi Komii siir inig hainaniya ini sair haiburin. ⁷Mi kira ti yaiyim Adi Komii siir Yokwo Komii saeya boinim simiir sibgu ninokninkini mi kima wi iki iikamim dimin biyie tirbu karamaeyim io simiir kipi nwo. Adi Komii siir yaiya hiniina boinka, kara hiniina naingwomi kima iikamim simiirsi daingwobumbu. Ti hiriinan siyuin ini wrausim kima ninkin imiyyaeiyim kariir ini simiir haiburin. ⁸Kimiirin hiriinan dimusi boin tani, kara

Yaowae Adin ninomor kouwonin Judami ii komiiya Sabat piu siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya sair Biiyan Inkamin karargin. Iriig.

**Judami ii komiiya piu siisiya Sabat Jisis siya inkam iina
biyiekakin siir niniskiigin
(Mk 3:1-6; Lk 6:6-11)**

⁹Mi Jisis siya ha boin digiyin mi siya ta maeyau aiir haiburgigin mi ina yamin simiir omaka Adi Komii siir yai niidwo wakaeiya sairam. ¹⁰Mi inkam nwirin hir nwokin mi siir niimwo waeyaowim bidi yaoninsimsiriuwim. Kam nhirim sima Jisis siir boinwokiyop natkaigiyam naingwowi, Moses siya winim diminim biiya simiirsi. Mi sima siirin hiniina srii, Moses siir siyiun ighbid kamiyaugak bidi ywowin makak inkamin siirin wi ii komiiya piu siisiya Sabat sairar haiswoniski, aniya? Iyie? ¹¹Mi Jisis siya simiir boinki mi inkam nwirin kimiir bopwo waraur nwowin siya sibsib irkaki niuwi mi ti sibsibin Judami ii komiiya piu siisiya Sabat dimin taemin tir karamae nwowiya ienau sair niniwarkainami mi ti inkamin siir sibsibin pi koua tiriirar nonkwokiyitkinki, iyie? Niingaka. ¹²Mi iikamim krima ini sibsibim simiir haiburim, sibsibim yim dimin komii rani. Mi Judami ii komiiya piu siisiya Sabat dimin taemin tir karamae nwowiya krima sairin wi hiriayar whindiriraerari iikamim makakim simiirin. ¹³Mi Jisis siya ti inkam iiir boinki, kiriir iinib waeyaowim kinanwomwokaigi mi siir iinib waeyaowim ina kinanwomwokaigiyin mi siir iinib waeyaowim ini wadieyar swoki sibgu okiisin iina kwira sair hiriinan. ¹⁴Mi siya hiriinan tirkiyin Farisi kamim ina nhiinamim mi maeyau kwirua yahaingiriyu imprio boinaiyiu Jisis siir nisomaowam.

Jisis siya Adi Komii siir miiyan inkamkiingin

¹⁵Jisis siya ti diminin sima tiram minim siir, simiir bidi yinokninkinin mi ti omin siirin hiriinansi haiburgigin mi siya ina yamin. Mi iikam whiekakim makakim sima ini siir mhoiiyar yamim, simiir haiswonimniskiyyamin. ¹⁶Mi Jisis siya simiir yikiduki siir inigin iki iikam nhirim simiir kipi boinmimauu, diminim siya tirkiyim simiirin. ¹⁷Mi siya ti diminim ta Adi Komii siir yaiya biiya profet Aisaia siya wina sair ninkin boinourwokaigikin. Ta yaiya saeya hiniina boinka,

¹⁸ti inkamin yio kara nimbining kariirgi kariir miiyan inkamkin, kara siir bidi yimbinin. Kara siirimar naingwo iski mi kariirin maingimainga siyar hauwi. Mi kariir naeyiuin wi siir hauugi mi wi siir whinkinsiis haiginiuwi. Mi siya wi iikamim hinda tindainim simiir boinmimauuwam nami kariir kwoin miiyik iiir. ¹⁹Mi siya wi io yai boin tani mi iig yai boin tani sima siir yaiya wi hiniina wakae rani mi siya wi iki siyiuum simiir bopwo nokwo

kauwokam tani. ²⁰ Mi siya siir iikamim kirie karamaeyim auwim opudgi hugswoswowyim siir hiriinan nwowi wi simiir tirbu rani. Niingaka. Mi iikamim yipiki diminsi niimimiini yim paridsimin tingiyam kingiin nwowin siir hiriinan ywowim ti hiriinanin Adi Komii siya simiirin wi paenan niuwao rani. Mi wi iiya kariir kwoin miyikin dimin biyie imiir nikwowaissi ana sairar nadiguwi. ²¹ Mi iikam nhirim nu whiekakim simiir hiranim sima wi siirim naingwo tibmii mi wi siirima nwokwokini simiir nanmaiwarkainaim. Iriig.

Jisis mi Bielsebul siir inig whirin Setankin

(Mk 3:20-30; Lk 11:14-23)

²² Mi ta ii aiirin sima inkamin nwira yikiunani siirim mi ti inkamin uridyu biyieyin siir hirar nwokin. Mi siya nhwokwisaekin mi siya ini waeyaiya mi owin. Mi siirim Jisis siya haiswoniski haiginiugin mi siya yai ina boinaigiyin mi siir nhwoin ina swoki kaowirirkiyin. ²³ Mi iikam isid komii whiekakim sima ini hindara yanaakiyim mi sima boin, ti inkamin Divid siir isidankin. Biiya, Biiyan Inkam Komiiyin siya nimbinin nitam tari siya, aniya? ²⁴ Mi Farisi kam nhirim sima ti hiriinan yai wakaeyim mi sima ti iikam isid komiiyin io simiir ywoki, ti inkamin siya uridyu biyie imiirin Bielsebul siir kirie aiirar haiswonimniskii, siya uridyu biyieyim simiir biiyan inkamkin. ²⁵ Mi simiir kwoinim Jisis siya ina ninokninkinim mi siya simiir boinki mi om whiruwan iikamim sima isido whisa ninkibernaki mi yaii sowa sowa ninii mi ti omin wi miyika nwoki, aniya? Niingaka. Mi iikamim piugan kwiruwanim sima isido whisa nwowi mi yaii sowa sowa ninii mi ta piugana wi miyika nwowi, aniya? Niingaka. ²⁶ Mi Setan siya kariir whindiriraerar haiginiuwi uridyu biyieyim simiir haiswoniskiyam. Mi siir isidin wi whisa ninkibernaki. Mi siya wi paki hiniin kiryea sae haiswoniski, ha? Niingaka. ²⁷ Mi Bielsebul siya kariir whindiriraerari mi kara uridiyu biyieyim siir kirie aiir haiswoniski mi kimiir isidin simiirin wi nhinga whindiriraerar haiginiuwi, uridyu biyieyim sim, aniya? Mi Bielsebul? Niingaka. Mi kimiirin Bielsebul siya whindiriraerar tani uridyu biyieyim simiir haiswoniskiyim. Niingaka. Ti diminin Bielsebul siir niisiimauugin siya kariir bi whindiriraerarkin. ²⁸ Mi Adi Komii krimiir Wanin siir naeyiuin siyar whindiriraerari mi kara uridyu biyieyim simiir asi haiswonimniskii, ti digworaekwovim kimiir niisiimauuwi mi kima wa dinokninkin iiya Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana saeya bidi yamwoniya. ²⁹ Mi yai kwira kara kimiir boinmauuwi inkam nwirin siya inkam Setan kiriekakin siir omaka hiriir nami mi wi siir digworaekwo imiir tauae hαιi, aniya. Siya ti inkam kirie iiрин wieyinsopni tiki inirkaikikingik, siir iiga iinim hiriinan tiri mi siir digworaekwovim omakanau hir nwokaiyim wi siya hainaki.

³⁰ Inkamin nomiiyau kanaka nwo karam nwowi mi siya io kariir nwowikin. Mi yipikin kariir whindiriraerar karam nwowi iikam simiir kwoinim Adi Komii siirim ninkpit haigiyim, sima ini iikamim dimin biyekakim sima nhinikriopkiyim hinda tinda ini simiir hiriinan ywownin. ³¹ Kara kimiirin pi hiniina boini, Adi Komii siya wi digar nwowi kimiir digworaekwo biyie whiekakim simiirar haiyoprimdiyumiigi mi iikam whiekakim sima nigbumbu boinim simiir warar mi inkamin Adi komii siir naeyiu iiir nigbumbu boini mi Adi Komii siya ta yaiya siya nigbumbu boina wi saiir wara haiyoprimdiyumiigi rani. Niingaka. ³² Inkamin Yaowae Adin ninomor kouan kariir nigbumbu boini mi Adi Komii siya siir dimin biyie imiirin wa haiyoprimdiyumiigi. Mi inkamin Adi Komii siir naeyiu iiir nigbumbu boini mi Adi Komii siya siir nigbumbu boina wi saiir haiyoprimdiyumiigi rani. Mi tariinanin, iriipa hiriinan mi mhoiyya iriipa hiriinan. Iriig.

Pae biyieyin pi nae biyieya mi budi
(Lk 6:43-45)

³³ Paeyin miiyik nwoiyin mi siir naeyim pi wadieya mi owi, pae biyie mi owiyin mi siir naeyim pi biyieya mi owi. Inkamim sima bii nae imiirar niki kigi mi sima pa ninokninkini, pae miiyikin, iyie? Pae miiyik rani. ³⁴ Kima ti iikam biyieyim, kima ini mipug biyieyim simiir hiriinan ywowim. Mi kima wi pikti hiniin yai miiyikim simiir nimboini, ha? Yai paniin paniin kwoinkim iikam krimiir mhii kwoinau nwokaiiyim pi simiirar prii boininisami. ³⁵ Inkam miiyikin mi kwoin miiyikim ini siir mhii kwoinau hirar nwokaiiyim. Mi siya siyu miiyik miiyik asi tiri. Inkam biyieyin siir kwoinauin yio yai bibiyie kasaki nwokai rani. Mi mhoiyya siya wi yai biyie imiirar boini.

³⁶ Kara kimiirin pi ti dimin taemin hiniinim sim boinki, boinwokiyopnatkaini iiya Adi Komii siya wi iikamim simiir hidi yai bibiyieyim sima priiboin priiboinim simiirsi. ³⁷ Mhoiyya Adi Komii siya wi krimiir srii yai whiekakim biiya krimiir yai aeya boinim. Mi ti kimiir yai whiekakim wi simar niisiimauuu. Kira miiyiki pi yamisi owin, iyie? Kira inkam miiyik rani. Mi siya kimiirin wa hidi dimin taemin whiekakim kima boinim. Iriig.

**Kam nhirim dimin kirie kirie komii komiiyim simiir
 kigam kauwok boinkikim**
(Mk 8:11-12; Lk 11:29-32)

³⁸ Ta ii aiirin kam nhirim siyu komii ninokninkiniyikim mi Farisi kam nhirim sima boin, inkamin iikam nowomwarkaiyuwi, krima ha naingwoi kira dimin kirie komiiyin whira diisiimauu haiginiu mi krima wa nwoki inokninkinim kira Adi Komii siir yinisimkin. ³⁹ Mi Jisis siya

simiir yai aka hiniina ywowarkii boin, kima iikamim kariiram kauwokim dimin komii kirie kimiir niisiimauuim, kima iikam miiyik rani. Kima Adi Komii siirim bi swoki aingwo tibmiigim. Kara dimin kirie komii pi kimiir swoki iisiimauu rani. Diminin whirin kara kimiirin pi siirarar niisiimauuwi iiya biiya profet Jona siya tira ti nu iiir. ⁴⁰Biiya Jona siir hiriinan, siya nwokaiyin anasu komiiya saiir mhiinau, nabieyim kwoim mi niiyim kwoim. Mi Yaowae Adin ninomor kouanin wi iriipa hiriinan, nabieyim kwoim mi niiyim kwoim ienau hir nwokaii. ⁴¹Mhoiiya iiya Adi Komii siya iikamim simiir hidi. Mi iikamim biiya om Niniva hir nwowim mi wi ti iikamim simaka ninkin okwovi. Mi sima wi hiniina boini. Kima iikam biyekiiingim. Mi sima wi hiniina boini. Dimusi rani, biiya Jona siya Adi Komii siir yai aiir boinmimauuin mi iikam whiekakim sima Adi Komii siiram bidiya yaingwo tibmiiyim. Inkamin nwira nwowi tirin, yio ini Jona siir haiburin mi kima siirim bi naingwo tibmiikim. Niingaka. ⁴²Mhoiiya Adi Komii siya iikamim simiir hidi, biiyan wig komii ira nu nhirim simiir kigriraowiya saeya biiya iikamim nu Sivanim simiir kigriraoka. Mi saeya wi ti iikamim tariinan nwowim wi simaka nokwovi. Mi saeya wi hiniina boini, kima iikam biyekii biyie kiingim. Mi saeya wi hiniina boini. Dimusi rani, biiya saeya saiir nu iiirar mi haburgigi mipi aru maeyauwar mi rimtioki inkam komii Solomon siir yai wakaeyam. Ti inkamin tir nwowin siya ini Solomon siir haiburin mi kima iikamim siir yai bi wakaeyoknakim. Niingaka. Iriig.

Uridyu biyieyin ina swoki itin
(Lk 11:24-26)

⁴³Mi iiya uridyiu biyieyin siya inkam nwirni haiburgigiyin mi maeyau niingga niingaim op karamaeyim pi simiir priiyam priiyamki siya saiir nini owouwim. Mi siya maeyaukwir bi kigin. ⁴⁴Mi siya hiniina yaingwo, kara pa swoki ami maeyaua biiya kara nwonaniya saiiram. Mi siya ha swoki amin mi siya kig ta maeyaua sima bidi nhiskiya mi bidi piuaiya mi maeyau nhirkim niingga bi nwokim mi uridyiu biyie nwirki hir nwo rani. Niingaka. ⁴⁵Mi siya hiriinan kignamin mi ina swoki amin mi uridyiu biyie iriiyar nwiso simiir swoki ikiuna mi siyiu bibiyeyim sima tiriym ini ti siir haiburim. Mi sima saika yam mi sima ina yapninpakainamim mi ta maeyaua saiir ini owou. Biiya ti inkamin uridyiu biyie whirin siya nwowin biiya siya biyie wao bi nwokin. Mi tariinanin ini ti uridyiu biyie iriiyar nwiso simar yonkwobumbuninkin iuguskiyin ti inkamin siirin. Mi wi hiriinan kinar nimbiyamswovi iikam biyeyim tariinan nwowim simiirin. Iriig.

Jisis siir apua aeya mi siir nomousisim ima siir kigam namkim
(Mk 3:31-35; Lk 8:9-21)

⁴⁶Mi Jisis siya yai, iikam imiirar niki boinmimauuin mi siir apu aeya mi siir nomousisim ikim sima yaba yaka okwoni. Sima yai saika

boinaiyam nitkim. ⁴⁷Mi inkam nwirin Jisis siir boinki, wakae, kiriir apu aka mi kiriir nomousisim ikim sima isi yaba hirar nokwowim mi sima yai kinaka boinaiyam nitkim. ⁴⁸Mi Jisis siya ti inkamin siir yai aka hiniina yowarkii boinki, siya Adi Komii siir isidin simiir nowomwarkaiyiuim siya hiniina boinkin. Yipiki kariir apua? Mi yipiki kariir nomousisim, ha? ⁴⁹Mi Jisis siya siir mii kigna mirriyan kamim iina simiir yiisiimauugi, kigi! Kariir apua mi kariir nomousisim tisimargim. ⁵⁰Inkamin kariir Adi Komiiyin ninomor kou hir nwowin siir kwon iirara napi, yim kariir apu mi kariir nomousisim mi kariir yokmankim. Iriig.

Inkamin sasae ninkiniyin numir aiir siir yaiga
(Mk 4:1-9; Lk 8:4-8)

13 ¹Ta ii aiirin Jisis siya omaka hir haiburgikin mi ina yapnaniyamin yaba hiriir. Mi siya whiigbid hir yani idwoiu. ²Mi iikam whiekakim siir yani kaeyokaiyiu. Mi siya i ira saiir yani kwirii idwokaiyiu mi siya i hir nidwokaiyin mi iikam whiekakim opmaiga hir yani okwomaiyiu.

³Mi siya boiniyio yai kasa bi boinkin. Siya boin, wakae mi inkam nwirin siya siir numira witnid saiir nitkinam namkin. ⁴Mi siya witnidim ha nitkinamim mi nhirim siyu nikiigiiyim mi ipiyin nhirim ha nitim sima ini atkin idwo aeni. ⁵Mi witnid nhirim maeyau siiyakaka saiir nikiiyim mi nuun aowa bi namkin mi ti hiriinan witnidim ina whakiyim. ⁶Mi bieyin ha whwonaidniyakwokin mi ini simiirar yahhwoniyin. Mi ti witim simiir miyyim haimii bi namkim simiirin ini bie siyar whwowaigiyim. ⁷Mi witnid nhirim urid nimridgakin siir bopwo nakaigaiyim mi urid nimridgakin ha niisikiyin mi ini siya yiisirimiidiinugiyin. Mi sasaenidim bi sibgu whakim. ⁸Mi witnid nhirim nu miyyikin siir nikiigiiyim, yim nae ina budgiyim. Mi nhirim yim hiniina bud nhirim kamairim iriiyar mi nhirim yim hiniina mi bud, kam nwoim mi nhirim yim hiniina mi bud, kam nwir iuur. ⁹Inkamin wiingakairgin mi siya ti kariir yai imiirar wakae mi ha sibgu daengwo. Iriig.

**Mi Jisis siya boiniyio yaiyim siya boiniyim simiir bwamkibwamim
simiir boinmauugin**
(Mk 4:10-12; Lk 8:9-10)

¹⁰Jisis siya ta yai aiir boin digiyin mi kamim siir kigna mirriyim sima Jisis siirim nitim mi siirin hiniina ini boini, hae! Kira simiirin boiniyio yai dimusi boini, ha? ¹¹Siya hiniina yowarkii boin, Adi Komii siya bidi yiisiimauuwim nimprio yaiyim ii Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana. Mi siya iikam nhirim simiir wara bi yiisiimauugin. ¹²Ti diminim inkam nwirin siya ninokninkin

komiigakiniuwi mi Adi Komii siya wa swoki inkin hauugi mi siir ninokninkina wi komiiyar nnowi. Mi inkam nwirin siir digworaekwo simim kwisuwakiniuwi mi wi Adi Komii siyar swoki haii. ¹³ Mi kara ti hiriinanin simiirin boiniyio yai boini. Dimusi rani, simiir nhwowim ina kaowim mi sima dimin kig rani. Simiir wiinim ina mauim mi sima yaimwo aiir wakae ninokninkinkin tani. ¹⁴ Kima ti iikamim yai kwira profet Aisaia siya boina biiya saeya bidi yimbiniya saeya hiniina boinka.

Kima yai aiirin wa wakaei mi kima saiir yaimwo aiirin wi ninokninkin tani. Mi kima wa kigi mi kima wi siir siirara kignanaei. Mi kima wi ninokninkin tani kima dimu dimin kigim. ¹⁵ Ti iikamim simiir mhii kwoinim ini hindara hiugimkikiugiyim. Mi simiir wiinim ti yai imiir wakaeyim pi piyaowi mi simiir nhwowim ina kwisnamim. Mi simiir nhwowim pi dimin whir kigisi. Mi sima kariir yai aiir sibgu wakaekiini mi simiir kwoinim wa sibgu ninokninkinki. Mi simiir mhii kwoinim wa kisina haigii mi wa naingwo tibmii mi kara simiirin wa haiswonimniskii haiginiuwi.

¹⁶ Mi kima hiriayar mairstgimairga. Mi kimiir nhwowim dimin taemin imiirar sibgu kigikim. Mi kimiir wiinim yaimin dimin imiirin ha sibgu wakaeyomokikim. ¹⁷ Kara kimiirin yaimwo aiirar boini, biiya profet kam whiekak ikim mi iikamim dimin whirki kimbu karamae nwo ikim sima ti diminim kima kigam naingwowlum simiir kigama naingwokim mi sima simiir bi kigim. Mi sima ti yaiyim kima wakaeyam tirim, simiir wakaeyamar naingwokim mi sima simiir bi sibgu wakaekim. Iriig.

Sasaeya ninkinin inkamin numir siir boiniyio yaiga (Mk 4:13-20; Lk 8:11-15)

¹⁸ Tariinanin kima inkamin sasaeya ninkinin numir siir boiniyio yaimwokiyaimwo aiir wakae. ¹⁹ Iikam whiekakim sima yai win kibi aiir wakaei, iiya Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana, sair wakaei. Mi sima saiir yaimwokiyaimwo aiir bi sibgu ninokninkinkim. Mi Setan siya simiir mhii kwoinau hiriir namin mi ta Adi Komii siir yaiya biiya simiir hir nwowa sair hainiknatki. Iikam whiekakim sima yaiwin kibi aiir wakaei ninomor kouana mi saiir yai aiir ninokninkin karamae nnowi ya hiniingga witnidim siyu nikiigiiyim mi Setan siya simiirim niti mi simiir boini kima ta yai aiir kipi wakae Adi Komii siya ninkina kimiir mhii kwoin imiir waraur. ²⁰ Mi witnid nhirim nu maeyauwa siiyakaka sair nikiigiiyim, yim ini iikamim yai aiirin winwinarar sibgu wakaeyim mi mairstgimairga ha nnowiyin ini simiir hiriinan ywowim. ²¹ Mi yim ini witnidim mii grinkii karamae nnowiyim ini simiir hiriinan ywowim. Mi sima wi ii priei nokwo rani. Mi wa swoki kwaowainami. Mi iikam nhirim simiir naingwo tibmiiya

ini ti witnidim simiir hiriinan ywowim mi sima ii priei naengwo tibmii rani. Mi iiya simiirin hik kimpipisuki nimbiyami, ta sima naengwo tibmiiya Adi Komii siiram, wi digiumii haimriiyugigi mi wa nikii iuguskii. ²² Mi witnid nhirim urid nimridgakin siir bopwo nakaigaiyim yim ini iikamim Adi Komii siiram naengwo tibmiiyim mi simiir hiriinan ywowim. Mi ti nuan dimin biyieyim simiirim naengwoyimiyoki, umir min hiniinim, simiiraram naengwowyim, ti hiriinanin ya Adi Komii siir yai aiir higriniuwi wa nikii iuguskii. Mi sima wi digiumii Adi Komii siir haimriiyugigi. Mi simiir miiya sima miriiya, sima sairin miiyik panisi miriisi. ²³ Mi ti witnidim nu miiyik nitkinim, yim ini iikamim Adi Komii siir yai sibgu wakaeiyim mi simiir yaimwokiyaimwo sibgu inomokninkiniyim, ini simiir hiriinan ywowim. Mi ti iikam hiriinanim sima wi mii miiyikar mirii, ti sasaenidim kamairim iriiyara budiyim mi kamnwoima mi budiyim mi kam nwir iuura mi budiyim ini simiir hiriinan ywowim. Iriig.

Boiniyio yaiya ko biyieya numir whakiya sair boiniyioka

²⁴ Jisis siya yaeya boiniyio yai kwira sairin hiniina boin simiirin, Adi Komii siya digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana, ya ini ti inkamin witnid ninkin siir numir aiir ini siir hiriinan yowwin. ²⁵ Mi iiya iikamim ha whwonkai aokaokiwiyim mi siir sau omomin siir inkam nwirin ha nitwiiyin mi siya ko biyieya kimidiniya siir numir aiir ini itkingig. Mi siya ina swoki idamkiwiyyin. ²⁶ Mi mhoiyya ti sasaenidim ha ninan iigiyim mi sasaeyim wai ha nwokiyim mi siyar kigi ta ko biyieya warar ninkin whakiya. ²⁷ Mi miiyan kamim ina yamim numiran adin siiram. Mi sima boin, biiyan inkam, krimiir kwoinim ha naengwokim kira numir hirin sasaeya miiyikim simiirara ninkini mi ta hiriinan ko biyieya saeya paniina nimbiyamka, ha? ²⁸ Mi siya simiir boinki, kimiir sauau inkam nwirki nitkingikin ta ko biyieya! Mi siir miiyan inkamin siir boinki, kiriir kwoinin paniina naingwoi krima iki ko biyieyim simiir pini akiu, aniya? ²⁹ Mi siya simiir boinki. Niingaka. Sasaeyim wi ko biyieya saika kima ninkin akisi. ³⁰ Kima sowiirin hiriayar kigninkin whakii mi wi iiya sasae ningugu haiyana, wi sairar nadigiuwi. Mi iiya sasae imiir ningugu haiyana miiyan kam imiirin wi kara boini, ko imiirin maeyau kwiruwa dak haigin mimir. Mi simiirin wi iripa kog hainami mi wi pae namginki. Mi sasaeyim, yim wi kariir omaka nae haigiya wi sair hir haigii. Iriig.

Boiniyio yaiya mastetnidin mi yis ikin sowiir boiniyioka

(Mk 4:30-32; Lk 13:18-19)

³¹ Jisis siya yaeya boiniyio yai kwira simiirin hiniina boinki, Adi Komii siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana ini mastetnidin

siir hiriinan ywowa. Mi inkam nwirin siirin siya hainam siir numir aiir ini inkin iu. ³² Mastetnidin siya nae whirni nidnan bi nwokin. Niingaka. Siya komii rani. Mi mhoiiya siya wi komiiya nimbiyamki mi numir hiran naeyim simiirin siyar mwrii haiburigigi. Siya pae komii nwokiyim mi ipiyinim pi siir kwiya imiirar mi atkikini mi whie minim pi hirar mi haigii. Mi iiya Adi Komii siya siir digworaekwo whiekak imiir kigirkakana, siir iikamim sima wi ti mastetin siir hiriinan nwowi mi wi komiiyar nasae owiguskii.

Yisin siir boiniyio yai aeya

³³ Jisis siya yaeya boiniyio yai kwira ina swoki boinkiyin. Adi Komii siya digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana ini yisnan iyopin bwaembwaekin howoknamin. Iiya wig ira saeya ti yis iiir haiiya, praua aka kaipridgiyam mi ti prauain pa niyopin bwaembwaekii howopnami. Iriig.

Jisis siya ta boiniyio yaiya iikamim simiir boinka (Mk 4:33-34)

³⁴ Jisis siya ti yaiyim biiya siya boinim digworaekwo whiekakim iikam imiirin boiniyio yai ara boinkin. Siya simiirin yai whir wara bi boinkin. Niingaka. Siya simiirin boiniyio yai arar boinkin. ³⁵ Siya simiirin boiniyio yaiyim hiniina boinkin, siya profet inkamin siir yai air swoki boinurwokaigikin, biiya yokwoni siya win boinkiya yaiya saiir. Ta yaiya saeya hiniinga,

kariir yaiya wi boiniyio yai imiirara kaonisboini. Adi Komii siya ti nu iiir nonkwokwo karamaeya niki owa mi kara ti diminim biiya haigipraprakaiyim mi tariinan namwonyim wi simiirarar boininkiigi. Iriig.

Ko biyieya saiir boiniyio yaiga

³⁶ Jisis siya ha boin digiyin mi siya iikamim simiir haiburgigin mi siya omaka saiir yapninopkainam. Mi kamim siir mii kigna miriyyim, sima ina yitim siirim mi ina boinim, kira ta boiniyio yaiya ko biyie saiira numir whaka krimiir unki boinmimaauu. ³⁷ Jisis siya ina yowarkii boinim simiir yai aka, inkamin sasaeya miiyik ninkiniyin numir, yio karargin, biiyan Yaowae Adin ninomor kouanki nitin. ³⁸ Mi numira ya ti nu ieya mi sasaeya miiyikim yim iikamim Adi Komii siir yai air wakaeyoknaeiyim, ya simiir nikri boinka. Mi ko biyieya ya iikamim Setan siir yai air wakaeyoknaeiyim ya simiir nikrii boinka. ³⁹ Sauan omomin siir inkamin ko biyie aiir nankaiyin yio Setan siya. Mi iiya sasae imiir ningugu haiyana, ya ta iiya Adi Komii siya iikam imiir hidana ya saiir boinka. Mi kamim numiran sasae imiir ningugu haiyim, yim Adi

Komii siir paekwosim ima. ⁴⁰Mi ko biyieyim maeyau kwiruwa sima haingiriyu haiginim mi ha namginkiyim paeya mi mhoiiya wi hiriinanar tiri. Iikamim dimin biyie biiekakim, simiirin wi hiriinan hidi. ⁴¹Mi kara Yaowae Adin ninomor kouanki nitin, wi kariir paekwosimim simiir nikropkii hinda tinda. Mi sima wi ti nuin siir diminpai diminpai whiekakim iikamim simiir naengwo tibmii aiir kiyopsimsibgyim mi iriipi hiriinan, sima wi iikamim dimin biyie tirim, simiirin wi Adi Komii siir isidin simiir hiranki nhinikriopki. ⁴²Mi simiirin wi pae komiyya sair hiriir nitkaigaigi mi sima wi paenau hirar kaouubopboinkaeyami mi wi simiir big imirar naegimgiyikaeyami. ⁴³Mi ta ii aiirin iikamim dimin whirki kimbu karam nwowim wi bienan simiir whwoyaei. Adi Komii siir iiya digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana sair. Inkamin wiingakairgin siya ta yai aiirin ha timi wakae. Iriig.

**Inkamin umir miiya nu haingikaiya sairrim
hansranin sair boiniyio yaiga**

⁴⁴Adi Komii siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana, saeya ini ta umir miiya numira sair haigiprakaiya inkam nhirkim biiyar, ini sair hiriinan ywowa. Mi mhoiiya inkam nwirin ha swoki hansir haiyin mi ina swoki haigiprakaigigin ta maeyau aiirar mi siya ini maarginmairga ywonamin. Mi siir digworaekwo whiekakim ina hauugiyim inkam nhirmi sima sainam. Mi ti umirim siya haiyim wi ta maeyau aiir nwoki sainim. Iriig.

Umir komii saini siyuin siir boiniyio yaiga

⁴⁵Mi boiniyio yai kwira ya hiniinga, Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana ya ini ti inkamin umir miiyik miiyik haiyam hansraniyin ini siir hiriinan ywowin. ⁴⁶Mi siya umir miiyik kigiyim mi ti siir umir digworaekwo whiekakim wi iki inkam nhirim simiir umir digworaekwo miiyik miiyiksimaka ninowana hii. Iriig.

Haimnani boiniyio yaiga

⁴⁷Mi boiniyio yai kwira ya hiniinga. Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana ya ini inkamin haimna whiinau kwira sae hiiumii ikouwiyan, wraisupai wraisupai simiiram, ini siir hiriinan ywowin. ⁴⁸Mi iiya haimnan, wraisuki naokinguguninkinyim mi siirin pa kinaidami nupaiga hiriir. Mi sima pa nidwowi mi anasu miiyik miiyikim pi two nhirmi kigmamak isitnoudnankaigii. Mi biyie biyieyim yimbi paeya nisitnoudnankaigii. ⁴⁹Iiya Adi Komii siya iikam whiekakim simiir hidana, ya wi ti anasuwim simiir hida wi hiriinan nwowi. Mi iiya paekwosim ima nitana mi wi sima kigmamak hii, pikii hiniin iikam ikim wadieyim mi pikii hiniin iikam ikim biyieyim. ⁵⁰Mi sima simiirin wi pae

komiiya saiir hiriir nitkaigaigi. Mi ta iiya, sima wi kaouu ou prasae kin tani. Mi simiir big imiirar ninin aekiyimkiyikaeyami. Iriig.

Inkamin dimin miiyik mi dimin kab sowiir hαιi ikin

51 Mi Jisis siya simiir sriigi mi kima ti yai whiekakim, simiir yaimwowim simiirin ina ninokninkinim, aniya? Mi sima ina boinkiyin siirin, ihi. 52 Siya simiirin hiniina boinki mi kam siyu komii ninokninkiniyim yipiki kariir kigna miriyan inkam nwowim sima Adi Komii siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana, sima saiir bidiyar haiyim. Mi sima ini omakain inkamin siir hiriinan ywowin. Mi siya omaka siir digworaekwo haigiiya pi saiir napninopkainami mi siya dimin miiyik mi dimin biyie, pa nini hainakinaka mipa sioitkin hauunami iikamim simiir whinkinsisam. Mi ti hiriinan siyuin, wi sima boinmimauuami Adi Komii siir yaiya biiya profet inkamim sima boina mi ta yaiwin kibya saiir warar. Iriig.

**Om Nasaret hiran iikam sima Jisis siirin digiumii haimriiyiugigin
(Mk 6:1-6; Lk 4:16-30)**

53 Jisis siya ti boinyyio yaiyim simiir boin swokiyim mi siya ti om iiirin ina haiburgigin mi ina yamin. 54 Mi siya siir omki om iirar swoki amin mi siya iikamim simiir ini boinmimauui, Adi Komii siir yai aiir omaka yaimin dimin nidwokai wakaeiya simiira saiir. Mi sima wakae digiyim, sima ini hinda yanaakiyim. Mi sima ina yomboin amboinim, ta ninokninkina dimin kirie kirie iikamim sim haiswonimniskiiya siya papi haigin, ha? Siya krimiir hiriinan inkamairgin. 55 Mi ti yinisisim siya inkamin omaka miriyyin, siir yinisisim tani, aniya? Mi tari siir apua Maria saeya rani, aniya? Mi tari Jems, Josep Saimon mi Judas, yim tari siir nomousisim tani, aniya? 56 Mi tari siir yokman whiekak rani, ti krimakar nwowim, aniya? Mi ti digworaekwo whiekakim siya papi haigin, ha? 57 Sima hiriinan yai boinim mi simiir mhii kwoinim ini hikaka ywokiyim. Dimusi rani, sima ninokninkin tani, siya ta kirieya papiyanka haiga. Mi Jisis siya simiir boinki, profet kamim sima inigakim iki om whiekak imiirin mi siir omki om hirin mi siir piugana saiir hiran iikam ikim, siya simaka inigak bi nwokin. 58 Mi siir om hirin siya dimin kirie whiekak bi haiswonimniskiigim iikam imiirin. Niingaka. Dimusi rani, sima siiram ha bi naingwo tibmiigim, siya ti inkamin Adi Komii siya nikropkiyin. Niingaka. Iriig.

**Jonin op baptais haiginianin iikamim simiir siya bidi yaowin
(Mk 6:14-29; Lk 9:7-9)**

14 ¹Ta iiya Herot siya nu kigriraowan inkam komii nwokin Galili hir mi siya diminim Jisis siya tirim simiir wakaewin, ²Mi siya

siir miiyan kamim simiir boin, kara ha naingwowi, ti Jon siyaki siyaирgin inkamin iikamim simiir baptais haiginiuin op, aniya? Biiya kara siir nimbinkin inkamki nisomaowim. Siya ie hiranka swoki insiin idwokin mi ti hiriinan kirie komiiya siir hir asi nwowi.

³Mi biiya Herot siir kamim sima Jon siirin hiriinansi nonkworinugin mi siirin wieyinsopni yinirkai mi maeyauwa hiuyokiyokaiya mii biyie miriiya hir ini haigigik. Dimusi rani, Jon siya maирgimaирga bi nwokin, Herodias saeya Filip siirar wiga mi ini yaowae biyieyin Herot siya swoki haинikiionkwonan. ⁴Biiya Jonin op baptais haiginiuwan inkamin, siya Herot siir boinainanaekin ti dimin siir, siya hiniina boиkin, kira ta wig aiir haинikiionkwonan kira nonkwonani siyu komii iiir nikripkin yio ti hiriinan siyuin miiyik rani. ⁵Herot siir kwoin in Jon siir nisomaowamar naingwokin mi siya ini Juda iikamim simiirsi yididin. Dimusi rani, sima ha naingwokim Jon siya profet inkamkiniwi.

⁶Mhoiiya iигwira iikam nhirim sima ina yitim, iiya Herot siirin siir yopiiga naokaina sair naemirsim airam mi takia iiya Herodias sair yinism kopaka saeya ig simiir bopwo hir ini swaeyiu mi Herot siya maирgimaирga komiika saiirimin. ⁷Mi siya saiirin hiniina yimbinki, kara kiriirin yaimwowar boini, diminin kira kariirim sriii mi kara kiriirin wa hauwi. ⁸Mi sair apua Herodias saeya sair yin kopak aiirin hiniina boinmauugi Herot siirimin mi saeya ina boina, kira Jonin op baptais haiginiuwyin siir nii iiir kaigripki mi siirin mobmir kwirni haiginki mi kira kariirim tiriir whauugi mi kara wa ninokninkinim siya bidi yaowin. ⁹Mi saeya hiriinan yai aiir boin digiya mi inkam komii Herotin siir kwoin in hikaka ywokiyin. Dimusi rani, siya iikamim saikar nidwokai aeyim mi siya simiir whwonkam ida nimbingin mi siya simiirsi asi nididgin. Mi siya siir kamim simiir boиkin, ha ti hauugi sairar ti diminin. ¹⁰Mi Herot siya inkam nwirin maeyauwa hiuyokiyokaiya mii biyie miriiya sair hiriir namam yikropki Jon siir nii iiir kaigriphainakiym. ¹¹Mi sima Jon siir mwo kaigriphaii digin mi sima siir mwoin mobmir kwira sair haiginki mi sima ta yin kopaka sair hauugi. Mi saeya sair apu aiirim hainam. ¹²Mi kamim Jon siir kigna miriyyim sima wakaewinim mi sima ina yamim siir piuis aiir in hainaki mi sima sairin ina haingikaiyim. Sima kikai digigim mi sima Jisis siir ini boinmauui. Iriig.

**Jisis siya hauu aeyim kamim nae 5,000 kим
(Mk 6:30-44; Lk 9:10-17; Jo 6:1-14)**

¹³Iiya Jisis siya ta yai aiir wakaeyin mi siya ti om iiir haiburgik mi i ira sair kwiriinam mi maeyau iikam karamaeya mirmiiya hiriir yam. Siya siya namkin. Iikamim sima hiriinan wakaeyim mi sima om iiir haiburgik mi sima ini siir mhoiiya yapnamim. ¹⁴Mi Jisis siya ha namasukuin mi

i aiirin ina haiburgigin mi siyar yapkigidam iikam isid komiiyin hirar nwowi. Mi siya simiirsi yaingwoyimiyokin mi iikamim makakim ini siyar haiswonimniskiyyim.

¹⁵ Mi naiowaka kamim siir mii kigna miriiyim sima ina yitim siirim mi ina boinim, ta maeyauwa iikam karamaeka iiya ini namkiriba. Mi hainiingen niuwi kira ti iikamim simiir dikropki mi sima ti omi sisimim kingiin nwowim simiir damtib mi naemin ti sainaeyam tib. ¹⁶ Mi Jisis siya simiirin hiniina boinki, sima whisarii pi dimusi nami? Kima hauu ae simiirin. ¹⁷ Mi sima siirin hiniina boin, krimiir tirin nae homgaki nwo rani. Niingaka. Bretim iriayar mi anasu whis ha nwowi. ¹⁸ Jisis siya ina boinkiyin, naeyim kariirim hainaki. ¹⁹ Mi iikamim simiir boinki, kima ko aiir didwoki mi siya ti bret iriayarim mi anasu whiswo simiir hai mi ninomor koua hiriir kaoki mi Adi Komii siir boin wadieki mi siya anasu bretim ina yimbimbir yinop hauugiyim kamim siir mii kigna miriiyim simiir. Mi kamim siir mii kigna miriiyim simiir hauugi mi sima iikam imiir hauunam. ²⁰ Mi sima ha naeyim mi simiir mhiiyim ini digar ywokiyim mi kamim siir mii kigna miriiyim sima nae haimihaimiyyim sima naepipiru haiginin simiir swoki haingiriyiu haiginam mi nibim sima haigiyim nae haimihaimii imiir pariig iuur is. ²¹ Kamim ti nae imiir naeyim 5,000 kim, sima wigyn imiir wara bi mwaingim. Iriig.

Jisis siya whii kwira nunan opa saiir idwowar napnaidamkin
(Mk 6:45-52; Jo 6:15-21)

²² Mi Jisis siya nae simiir hauuwae digikin mi siya kamim siir mii kigna miriiyim simiir boinki, kima i ira saiir kwiriinam mi kariir biiya damkwokin whiiya saiir mirmiiya hiriir. Mi iikamim simiirin siyar yikropki. ²³ Mi siya iikamim simiirin ha nikropkiyin mi mhiuisim whir iirin Adi Komii siirim siya siyar ini kwisboiniu. Mi naiowaka Jisis sasa ywokairib mhiuisim iirin. ²⁴ Mi ta ii aiirin siir mii kigna miriiyim sima ini igak whii idopwonya hirar yakiririr mairibim mi opuda ini irib hiranka hugnaniya mi hinin komiiya ini i aiirar kaibombokiigya. ²⁵ Piunok nugakin bie ha niyyok naidniyakwokin iiya pirkin kingiin nwoyakwoka Jisis siya ini nunan ta whiiya ini saiir op ida yapamyakwokin mi kamim siir mii kigna miriiyim simiir hiriir yapnimbiiyam. ²⁶ Sima kigwin siya opa saiir idwowar napni mi sima ntidid pranae bi kinkim. Sima boin, war i napniyin wraigin mi ha ntidid mi ina yinkau ankaum. ²⁷ Mi Jisis siya bi kimiminkikin ini simiirar boinkiyin, kima kirie dwo! Karargin, kima kipi ntidid! ²⁸ Pita siya siir yai aka hiniina yowarkii boin, Biiyan Inkam Komii kirargin niuwi mi kira kariir boinki mi kara pi opa saiir idwowa napnani kiriirim. ²⁹ Jisis siya ina yowarkii boinki, kira ha wit! Mi Pita siya iya saiir haiburgik mi ini nunan opa saiir idar kwaewiskin apamin Jisis siirim. ³⁰ Siya opuda

saiir kinainkiuwinin siya ina yididwinin mi siya op aowa hiriirin ina yokwokwomairaraonainamin. Mi siya hiniina kauwoki, Biiyan Inkam Komii kira kariir kibokiinawid! ³¹ Jisis siir iina bi kimiminkika ini Pita siirar yanka nonkwo sasaugiya mi siya siir boin, kiriir naingwo tibmiiya kabi rani, kiriir kwoinin dimusi naingwo yisyiskin. ³² Mi sowa iya saiir ini kwirii mi opuda ina hugwokmaigya. ³³ Mi kamim siir mii kigna miriiyim i hir nwowim sima ti dimin iiir kigiyim, sima ini Jisis siir inig iiir hainanim mi sima hiniina boin, kibie idwai kira Adi Komii siir yinisimkin. Iriig.

**Jisis siya nu Genesaret hiran iikamim maki
niiyim simiir haiswonimniskiigin**
(Mk 6:53-56)

³⁴ Mi sima whii aiir niyikrionaidamim mi sima maeyau kwira nu Genesaret hirana saiir yamamasu kuiu. ³⁵ Iikamim ta maeyau aiiranim sima ina yinokninkinim, Jisis siya tio. Mi sima yaiya ina hauu ninkikinkiya om whiekakim kingiin nwowim simiiram mi sima ina hainaniyim iikam whiekakim makakim Jisis siiram. ³⁶ Mi sima siir sriinanae, ini mi owin iikamim makakim sima kiriir piu aiir nonkwokiyin mi niingaki mi iuwi mi yiuis mwis iirarar timi onkwoki inara, aniya? Mi iikamim siir yiuis piu owiir nonkwowim sima in iadieyar swoki okiyim. Iriig.

Adi Komii siir yaiya ini yidiwi wanwiyaem simiir yai imiir haiburim
(Mk 7:1-13)

15 ¹ Mi Farisi kam nhirim mi kam nhirim siyu komii ninokninkiniyim, sima om komii Jerusalem hir haiburgigim mi sima ini Jisis saika yamwonyim mi sima siirin hiniina sriigi. ² Kamim kiriir kigna miriiyim sima yidiwi wanwiyaemi siyuim simiir biri napkim. Moses siya boina mi iina min simiirim biiyin hiisok rani, iya sima naeiyim krimiir yidiwi wanwiyaemi siyuin kirieyin siir hiriinan. ³ Jisis siya simiir yai aka ina yowarkii boin, kima ti yidiwi wanwiyaem simiir siyuim simiir, dimusi napkripkai. Mi Adi Komii krimiir Wanin siir siyu iiir dimusi nikwo waisigim, ha? ⁴ Biiya Adi Komii siya hiniina boinkin. Kira, kiriir yopii adwo sowiirwai yai aiirar sibgu wakaeyokna mi kira sowiirin siyu miyik iiirar diisimaau. Mi dimin whirin siya simiir boin, nwirki siya sowiirwai nikbumbu boini mi sima wi siir nisomaowi. ⁵ Mi kima ta yai aiir bi wakaeyoknakim, kima hiniina boinkim. Inkam nwirin siya umir digworaekwo kakiniuwi yopii ad owiir whinkinsiisim. Mi kira yopii ad owiirin hiniina kipi boin, ti umirim Adi Komiini umirkim. Mi kara bidi yimbini ti umirim Adi Komii siirgin mi kara pi kowiirwai hauu rani. Niingaka, niingakiinga. ⁶ Mi tiki hiriinan

siyuin siir tiri mi ini mi owin kima sowiirwai mi kigrirao karamae mi owi mi kima Adi Komii siir siyu iiir bidi haigin ikworinugigim mi kimiir wanmi siyu iiramar yikpitkii namim. ⁷Kima ti iikamim niksaeyan iikamkim. Ta yaiya Adi Komii siya boina biiya profet Aisaia siya kimiiram nimbina ini kaimwowa ywowa mi siya kimiirin hiniina boinkikin.

⁸ Ti iikamim sima kariir inig iiir hainaniyim sima yai ara nhinkini, simiir mhii kwoinim kanaka namasu rani. ⁹Sima kariir inigin whisariiyar priihainani ti diminim sima boinmimauuim iikamim simiir, ya kariir yai rani, simirar yaiga. Iriig.

Inkamin kwoin biyie nwowyiyin yipi miiyik nwo rani,
(Mk 7:14-23)

¹⁰ Mi Jisis siya simiir boinmimauu digiyin mi siya iikamim simiir yikiuna, sima siirim namim. Mi siya simiirin hiniina boin, kima sibgu wakae nonkworinugi, ti diminim simiirin. ¹¹ Diminin inkam ieya nonkwo haiiyin mi ha naeiyin, yio iikamim ioki siya bi hio haiginiuwigin. Niingaka. Mi kwoin biyie yio nikrani io pi siya hiowi mi inkamin pi siya kiyainami siyu biyie tiramin.

¹² Mi siya ti dimin imiir boin digiyim. Mi siya kamim siir kigna miriyyim sima ha nitim mi ina yaboiniyim kira ina ninokninkinin ti Farisi kamim sima ti diminim kira boinim simiirar wakaekiyim. Mi sima kinaka io komiiga?

¹³ Mi Jisis siya ina yowarkii boinin. Adi Komiiyin ninomor kou nwowin, siya numirkakin. Digworaekwo whiekakim siya ninkikin karamae nwowim mi siirin wi miigakar kiyop haigi. Mi wa nitkaigi. ¹⁴ Kima Farisi inkamim simiirs kipi naingwoyimiyok, sima ini nhwokwisae inkamnan ywowim. Nhwokwisae inkam nwirin siirin siyu bi niisiimauuwikin. Mi siya nhwokwisae inkam nwirin siir niisiimauuwi mi sowa wi ieno iiirar napnatkaigai namswowi.

¹⁵ Pita siya Jisis siirin hiniina boinki, ta boiniyio yaiya kira sair yaimwo airar boinski mi krima saiir nwoki inokninkinim. ¹⁶ Jisis siya simiir boin kima ini inkam whaowaeyer niki owim iki iikam nhirim simiir hiriinan, aniya?

¹⁷ Kima ninokninkin tani, ti hiniin diminin yaiya naekiyim pi mhii kwoina nam tani, pi dini siyuin pi siir namki. Mi mhoiyya pi waisi hir nini iugik rani, aniya? ¹⁸ Mi diminim inkamni mhii kwoinau nwokaiiyim, mhoiyya wi yai saeyer boininkiigi mi ti diminin inkam iiirin wi siyar nwowaiginiuwi dimin biyiekak. ¹⁹ Mi digworaekwowim kwoinau nwokaiiyim yim hiniingim. Kwoin biyie nwowi ikin mi inkam nwirni nisomaoni siyu ikin. Mi inkam nwirni wig hainikii nonkwonani siyu ikin. Mi hii inkam nwiraka nanaeni siyu ikin. Mi hii tauaeni siyu ikin mi niksaen ikin mi nikbumbuni siyu ikin.

²⁰ Ti digworaekwo biyie biyie hiniinim inkamin biyie sima nwo. Mi siyuin inkamin iina hiisok ae karamae nwowyiyin, ti hiniin diminin yio inkamin io siya bi hiowikin. Adi Komii siir whwonkam idain. Niingaka. Iriig.

**Nu Kenan hiran wiga Jisis siirim naingwo tibmii kiingga
(Mk 7:24-30)**

²¹ Mi Jisis siya ti omin siir haiburgik mi om Taia mi om Saidon sowiir hiriir yam. ²² Mi wig ira Juda wig rani, nu Kenan hirana saeya ta maeyau aiir nwowika mi saeya ha nita mi siirim ini kauwokni. Kira Devid siir isidan inkamkin, inkamin Adi Komii siya nikropkiyin kira kariirs daingwoyimiyok. Uridyiu biyieyin siya tirkumbugin kariir yinism yinugiyina. ²³ Mi Jisis siya saiirin yaimirsim kwir bi swoki owarkii boinmiminkin. Mi kamim siir kigna miriiyim sima siirim nitim mi ina boinim, ta wiga saeya krimuir mhoiiya nitka mi yai saeya sisinanaei. Mi kira saiir whindiriraerarki mi saiir dikropki. ²⁴ Jisis siya simiir yai aka hiniina yowarkii boin. Niingaka. Adi Komii siya nikropkikin kariirin Isrel simiir iikamim simiiraramar sibsibnan kigugu iuguskiyim simiiram. ²⁵ Mi ta wiga ha nita mi ina ini waisii hiuniya siir igmiiga kingiin mi saeya ina boina. Biiyan Inkam Komii kira kariir whindiriraerarki! ²⁶ Mi Jisis siya ina yaingwowin krima Juda iikamim Juda iikam tani simiirin wranan naingwokim mi Jisis siya boiniyio yai kwira saiirin hiniina boinkin, yio siyiu miyyik rani krima yinmi naeyim simiir kipi hai mi wrami kipi nitkiniu aeki. ²⁷ Mi ta wiga saeya ina boina Biiyan Inkam Komii wara yaiya kira boina kaimwoka. Krima wra biyie nankim. Wra sima naemirsisim yin ima naekrimkrinkiiyim pi simiirar mi iumimin aei. ²⁸ Mi Jisis siya saiir yai aka ina yowarkii boinin, wigra, kiriir naingwo tibmiiya ini komii ywowa! Diminin kira naingwowin siya wi kiriirar nimbiyami! Mi ta ii aiirarin bi kimiminkin saiir yinism yinugiyina ini wadieyar ywokiya. Iriig.

Jisis siya iikamim makakim simiir haiswonimniskiigin

²⁹ Mi Jisis siya om Taia mi om Saidon sowiir haiburgik mi whiikbid Galili saiir hiriir yapam mi siya mhiuisimin siir hiriir iiyam mi hir ini idwowiü. ³⁰ Mi iikam whiekakim ini saika yamwoniym mi sima iga iin biyie biyiekakim mi nhwokwisaem mi kiu minim ninsimsiriwim mi waeyai mikrim ikim mi makak iikam nhirim sima Jisis siir igmiiga ini kikiniuni. Mi siya simiir haiswonimniskii haiginiugig. ³¹ Iikamim sima hiriinan kigim mi sima ina yanaakiyim. Dimusi rani, sima kigi waeyai mikrimim sima yai ina swoki boinaikiyim mi kiu ninsimsiriwim ini wadieya ywokiyim. Mi iga iin biyie biyieyim ina sibgu apririrkiyim mi nhwokwisaeyim simiir nhwowitz ina kaokiyim. Sima Isrel simiir Adi Komiiyin siir inig iir asi hainankim. Iriig.

**Jisis siya hauu aeyim iikamim 4,000 kim
(Mk 8:1-10)**

³² Mi Jisis siya simiir haiswoniski digiyin mi siya kamim siir kigna miriiyim simiir yikiuna. Mi siya simiir boinki, kara ti iikamim simiirsi naingwoyimiyoki iiyim kwoim sima kanaka nwokaigiyim. Mi sima nae bi

naemiminkim kara pi borisopi simiirin mhiirima nikropkiyim mi sima pi siyu hir naokaowi mhiigi. ³³ Mi kamim siir kigna miriiyim ina yowarkii boinkiyim siir yai aka, ta maeyaua iikam karamaka mi krima naeyim pi papiyanki mi inkiguna hau, ha? Ti iikamim simiir hauu aeyamin. ³⁴ Jisis siya simiir sriigi, kima bretim pariiga nwokai? Mi yim ina boinkiyim, krima bretim iriiyar mi antousisim ikim ina mi okaiyim. ³⁵ Mi Jisis siya iikamim simiir boinki, kima nu iiir grinkin idwoki. ³⁶ Mi siya ti bret iriiyar nhiswo simiir haiyin mi ti anasuim simiir warar yinkin hai mi Adi Komii siir boin wadieki mi ina yimbimbir yinoop priigikiyim. Mi siir kigna miriiyim kamim simiir hauugi mi yim ina yapninkwokwo hauunamim iikam imiir. ³⁷ Mi sima ha nae digiyim. Mi ti nae haimii haimiiyim sima naepipiru haiginaowidim. Mi kamim siir kigna miriiyim nibim simiir swoki tau haigiyim iriiyar is. ³⁸ Ti kamim ti nae imiir naeyim sima 4,000 kim. Mi sima wig yin imiirin wara bi ninkin mwaingim.

³⁹ Sima nae digiyim mi Jisis siya iikam imiir nikropkiyin mi siya ina kwiriyyin i kopsim ira sair kamim siir kigna miriiyim sima warar mi ina yamim whiigbid yarmiya hiriir, nu Magadan hiran maeyau aiiram. Iriig.

**Farisi nhirim Adi Komii siir kirie komii komiiyim simiir kigam sriigim
(Mk 8:11-13; Lk 12:54-56)**

16 ¹ Mi Farisi mi Sadyusi kamim sima Jisis siir kinankiuwam nitkim. Mi sima siiram sriigi. Kira ninomor kouan kirie komii komii nhirim Adi Komii siirim krimiir wiisiimauu krima nwoki kigim. ² Jisis siya simiir yai aka yowarkii boin. Naiowaka kima pi hiniina boin tibi, ninomora ini pariidnan maskwonaiinamtiba waka ii miiyik sapi nikiii. ³ Mi nugakin kima pi hiniina boinyakwoki. Bieyin iiyaka bi maskwonaidniyakwokin mi iiya pa swoki imiimgi, panao ii miiyik nwo rani, pi naokak nnowi. Thi, kima kigninokninkinim ninomor sairin. Mi kima ti hiriinan iiyim ina ninokninkinim mi kima Adi Komii siir diminim ti tariinan nimbiyamim simiir kigninokninkin tani, aniya? ⁴ Kima iikam bibiyieyim ta ii aiir nnowim Adi Komii siiram nam karam nnowim kima kariiram kirie komii diriraeraram sriigim mi kima Adi Komii siiramin mhoiyyi bi namkim. Niingaka. Kara kimiirin wi dimin kirie niisiimauu rani. Niingaka. Kara kimiirin wi dimin kirie komii whiruwan iiya Jona siya nnowa pi siirrar niisiimauuwi biiya Jonah siya anasu komiyya sair mhiinau nwokaiyin iiyim kwoim mi siya ini omwaiyar swoki waiyain. Mi kima wi Jonah siir kirie komiyya sairara kigi. Mi siya ti yaiyim simiir boin digiyin mi Jisis siya simiir haiburgik mi siya ina yamin. Iriig.

**Boinyyio yaiya Farisi Sadyusi simiir yisin siir boinkin
(Mk 8:14-21)**

⁵ Kamim siir kigna miriiyim sima whiiya sair ninidnamkim i kopsim ira sair mi bret nhirim ini sima yaengwo owougikim simiir wara bi

hainamkim. ⁶Mi Jisis siya simiir boinki kima sibgu mintarao mi aru dwo Farisi Sadyusi simiir yisin siarsi. ⁷Sima, simasima yimboin amboin. Siya hiniina boinkin siya ta yaiya krimiir boina dimusi rani, krima bret biri hainanikim. ⁸Jisis siya simiir yaiya bidiya yinokninkininkiyin mi siya simiirin hiniina srii. Kima ti kamim kimiir naingwo tibmiiya tari kabi rani. Kima hiniina dimusi boinkim. Krima bret karamaeka, ha? Kariir kirieya kimiir whinkinsiisim wi dig nwo rani, aniya? ⁹Kima ini ninokninkin karamaeyar niki owim, aniya? Mi kima bi naingwokim iiya kara nimbimbir hauuwim bret iriiyarin 5,000 iikamim sima naeyim mi kima ini yaingwo owouwim, aniya? Mi kima nae haimihaimiiyim nibim pariiga haigi, ha? ¹⁰Mi kima ti bret iriiyar nhiswo 4,000 kamim kara hauu aeiyim simiir bi naingwokim mi kima ini yaingwo owouwim, aniya? Mi kima nae haimihaimiiyim nibim pariiga haigi, ha? ¹¹Mi kima ninokninkin karamae dimusi nwowi, ha? Kara kimiirin bret bi boinkin niingaka. Kara hiniina boinkikin, kima Farisi mi Sadyusi simiir yisin siarsi mintirao. ¹²Mi kamim siir mii kigna miriyyim sima ina yinokninkininkiyim, siya simiirin yisin bret aka haiigiyin siarsi mintiraosi bi boinkin. Niingaka. Siya Farisi, Sadyusi simiir yai biyieyin yisnamim simiirsi mintiraosi boinkin. Sima simiir yai kipi wakaeyokna. Iriig.

Pita siya boinmimauugin Jisis siya Kraiskin siya krimiir

nanmaiwarkainam nitkin

(Mk 8:27-30; Lk 9:18-21)

¹³Mi iiya Jisis siya om komiyyin Sisaria Filipai nikiuwiyin siir kingiin hiriir nimbiyamin mi ta iiya siya kamim siir mii kigna miriyyim simiir srii iki iikam sima paniina boini, kara Yaowae Adin ninomor kouankin nitin siya yipikin, ha? ¹⁴Mi sima hiniina yowarkii boin. Nhirim ha boini, kira ti Jon op baptais haiginuan inkamin siya mi nhirim ha boini. Ilaijakin mi nhirim ha boini. Jeremaiakin mi yaeya profet inkam nhirim biyya naonamim sima. ¹⁵Mi Jisis siya simiir boinki. Mi wim kimarin kariirin paniina dapikim, ha? Kara yipikin, ha? ¹⁶Mi Saimon Pita siya ina yowarkii boinin. Kira ti inkamin Krais Adi Komii siya nikropkiyin siya. Mi siya Adi Komiiyin kwoinbudin omwai waiyayokiyokiyyin iinokkinok mi siir yinismokin. ¹⁷Mi Jisis siya yowarkii boin, saimon Joni yinism, Adi Komii siya kiriiramar mairstgimairgaei. Kiriirin ta yaimwowa nuan inkam nwirkin bi niisiimauugin. Niingaka. Kariir Adi Komiiyin ninomor kou nwowin kiriirin siyar niisiimauugin. ¹⁸Kara kiriir boinki, kira Pitakin mi ti kiriir inigin siir inigmwokimwoin siiyakin. Mi kariir iikamim naingwo tibmiiyim wi ti siiya siir idwo nwowi. Setan siir kirieya wi ti iikamim naingwo tibmiiyim simiir nikwowsaisii rani. Mi wi nao rani. Niingaka. ¹⁹Mhoiyya kara tidiyinin wi kiriir hauuwi Adi Komii siir maeyauwa digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana saiir haiwaowam.

Diminin kira nu tir kigninkinkikin mi Adi Komii siya ninomor kou hirin wi hiriinanar mi kigninkinki siirin. Diminin kira naingwowin nu tir kigninkin owim mi Adi Komii siya ninomor kou hirin wi hiriinanar mi kigninkin owi siirin. ²⁰Mi siya kamim siir mii kigna miriiyim yai kirie simiir boinikiduki, kima ti inkamin Krais Adi Komii siya nikropkiyin kariirin iikamim simiir nanmaiwarkainam nitin, kariirin inkam nwirni kipi boinmauu. Iriig.

Jisis siya boin kara naowi wa swoki insiin idwovi

(Mk 8:31–9:1; Lk 9:22–27)

²¹Mi Jisis siya ha boinmimauu bwakainamin kamim siir mii kigna miriiyim simiir. Mi ii kara om Jerusalem hiriir nami mi kara wi hik kimpipisu kasa hai rani. Mi inkam komiyim Adi Komii siir mii kigriraowi ikim mi prismi biiyan inkam ikim mi kamim siyu komii iiir ninokninkini ikim. Mi wi hik kimpipisu kariir hauuwi mi kariirin wi sima nisomaoki. Mi ii kwoimaka kara wa swoki insiin idwovi ie hirankin. ²²Mi Pita siya siir yikiunam mi siirin igao yai yani boiniu. Biiyan Inkam Komii kibie idwai ti diminin wi kiriir kipi swoki imbini mimin. Adi Komii siya wi hiniina boini. Niingaka. ²³Mi Jisis siya ha haiyiug kaokiyin mi Pita siir boinki, Setan kira ti amki! Kira kariir mii aiir kipi kiyopsibgi. Kira Adi Komii siir kwoinin siir biri ninokninkinkin. Niingaka. Kira inkami kwoinin siirara ninokninkini.

²⁴Mi siya ti diminin simiir boin digiyim. Mi Jisis siya kamim siir kigna miriiyim simiir boinki. Mi inkamin kariir siyu imiir napam nitin mi siya siir kwoin iiir hidnani mi ha haiburgigi mi kariir mhoiyya wit inkamin kariir mii imiir mirii. Mi siya hik mi naosi kipi nidid. Kara naowi paeyin hiiniya nirioninkinin siir hiriinan. ²⁵Inkamin kariir siyu iiir nap karamae nwowyiin siya siir kwoinaingwo diriraeraramar naingwo. Mi siya naosi nididiyin mi mhoiyya siir kwoinbudin omwai waiyayokiyokiiyin wi hindara kigugu iuguski wi omwai Adi Komii saika waiyayokiyokii rani, iinokiiinokin mi yipiki inkamkin saama naingwo karamae nwowyiin, inkamin siya kariir mhoiyya nitin mi yio siya naosi bi nididkin mi mhoiyya ti inkamin siir kwoinbudin wi Adi Komii saika nwoyokyokii kaeyami iinokiiinokin. ²⁶Mi inkam nwirin digworaekwo whiekakaki niuwi ti nu iiirin mi siya Adi Komii siir mhoiyya nam karamae nwowi mi siir kwoinbudin wi hindara kigugu iuguski mi ti siir dimin taemin whiekakim nu tiranim wi siirar whinkinsiisi, aniya? Niingaka. Mi siya wi dimu dimin haii kwoinbud iiir whinkinsiisamin iinokiiinokin Adi Komii saika nwowamin, ha? Niingaka. Siya siyu karamaeka. ²⁷Mhoiyya kara Yaowae Adin ninomor kouanin, kara wi Adi Komii siir kirieyim simaka nitin mi saeya wi paenan niuya haiginiuwi krimiirin. Mi Adi Komii siir paekwosimim wi kanaka ninkin

iti. Mi taka ii aairarin kara wi nu tiran iikamim simiir mii imiir hidi mii miiyika kara wi dimin miiyik iiirar hauuwi mii biyieya kara wi dimin biye iiirar mi hauuwi. ²⁸Kara kimiirin yaimwowar boini ti iikam nhirim tirar nwowim kima wi niki ao rani, kima wa kigwini iiya Yaowae Adin ninomor kouanin mi dimin taemin komiiyim mi iiya siya iikamim simiir kigirkakana sairin. Iriig.

Jisis siir piua ya ina kisinakiya
(Mk 9:2-13; Lk 9:28-36)

17 ¹Mi ii iriliyar kwira yamki mi Jisis siya ina yikiunamin Pita mi Jems mi Pita siir nomousimin Jon siir warar. Mi siya simiir yikiunam mi sima simar iinaiinam mhiu whirin siir. Ti mhiuwin haruwa rani, ini kougikou hirar nwowin mi sima siir ini owiu ti mhiu iiirin sima simar. ²Sima hirar nwowa mi Jisis siir piua ina kisinakiya simiir whwonkamidar mi siya ini yaeya piu ywokiyin. Mi siir whwonkamin ini bienanar whwoyakiyin mi siir yiuisa ini paenanar yiuyakiya mi ini whisinarar ywokiyin. ³Moses, Ilaija sowa Adi Komii siir om iiir haiburgiko mi sowa Jisis saika nokwo boinaiko. Mi kamim siir kigna miriyyim sima ina kigim sima boinayim. ⁴Mi Pita siya hiriinan kigiyin mi Jisis siir boinki, Biiyan Inkam Komii kríma tir nwowim ini wadieyar mi owim mi kira naingowi mi kara amirim pi kwoima mirii, ira kiriirga mi ira Moses siiram mi ira Ilaija siiram? ⁵Mi siya hirar niki boinaiyin mi wau kwira ini paenana yiuyakiya ini simiirar yakikirinuniya. Mi yai kwira ini ta waua sair hirankar yimbiniya, saeya boinki. Tíkinin kariir yinismkin, kara siirimar naingwo nanaeikin mi kariir mhii kwoinim siirimin wadieya nwowi mi kima siir yai aiir wakae! ⁶Mi kamim siir kigna miriyyim sima ta yai aiir wakaekiyim mi ogmwo nua hiriir waisi kaiyirou hiunainam mi sima nidid prasae bi kinkim. ⁷Mi Jisis siya simiir kingiin ha nitin mi simiir yonkwoni mi siya simiir boini, kima dinsiingi, kima kipi nitid! ⁸Mi sima ha ninsiingiyim mi koua ha ninansiin kaokiyim mi sima yaeya inkam nwir biri kigim. Niingaka. Sima Jisis siirrar kigi. ⁹Mi sima ti mhiu iiir haiburgigim mi ha niuunaiinamim mi Jisis siya igao yai simiir boinki, kima inkam nwir kipi boinmauu ti diminin kima kigin. Niingaka. Ilya Yaowae Adin ninomor kouanin siya nitana mi siya ie hiranki ninsiin idwowi mi wi saiirar nhinkigi. ¹⁰Ti diminim simiir mhoiyya mi kam nwoimim siir kigna miriyyim sima sriigi. Mi kamim siyu komii ninokninkiniyim, sima hiniina dimusi boinkim, biiyin wi Ilaija siya niti, ha? Mi ti inkamín Adi Komii siya nikropkiyim wi mhoiyya niti. ¹¹Mi Jisis siya ina yowarkii boin. Ihi, kaimwoka, biiyin wi Ilaija siya niti mi digworaekwo whiekakim wi siyar diriraerar kwokini. ¹²Jisis siya simiir boin, kara kimiirin, pi hiniina boinki Ilaija siya bidi yitin mi iikamim sima siir bi ninokninkinkim niingaka, sima simiir siyu

imiir napama naingwokim mi sima siirin siyu biyie asi tiraiginiugikim mi kariirin Yaowae Adin ninomor kou hiranki nitin siirin wi hiriinanar mi tirbumbuwi. ¹³ Mi Jisis siya kam nwoimim siir kigna miriiyim simiirin hiniina boinki mi sima ina yinokninkinkiyim, siya simiirin Jonin op baptais haiginiuwanin siir boini, Iriig.

**Jisis siya yinism nwirin urid yiu biyiekakin siir haiswoniskigin
(Mk 9:14-29; Lk 9:37-43a)**

¹⁴ Mi sima ha swoki apamim mi ini maeyauwa iikam isid komiiyin siya nwowa sair yimbiyam. Mi inkam nwirin ogmwo siirim ini hiuiu. ¹⁵ Mi siya ina boinin, Biiyan Inkam Komii, kira kariir yinism iiarsi daengwoyimyok, kariir yinism yinkamiyin iiir kigi siya miiyiki miiyik rani, whaowa piunan nwowi mi nopnopa mi kini. Iinokiinokin siya paenau nakaigainanaei mi ii nhirim pi opa mi amainami. ¹⁶ Mi kara siirin kamim kiriir kigna miriiyim simiirim nikiunamin mi sima siir haiswo niskiyim dig bi nwokim. ¹⁷ Jisis siya simiir yaiyaka ina yowarkii boinin. Kima ti hiniin kam isidin naingwo tibmii karamaeckim mi kimiir mhii kwoinim wadie sibgu o rani! Ihi kara kimaka niki owim pariigim, ha? Mi kima Adi Komii siir yai aiir mi sibgu wakaeyim, kara kimiirin wi pariig iya swoki boini, kima naingwo tibmiyim kima wara yinism iiirin kariiram wikiunani. ¹⁸ Mi Jisis siya ti uridyiu biyieyin igao yai siir boinki, uridyiu biyie kira damki mi siya ti uridyiu biyieyin biri kimiminkikin, ina yamkiyin mi siya ti yinism iiirin ina haiswoniski haiginiugiyin.

¹⁹ Mi mhoiiya kamim siir kigna miriiyim simasimar yit, omaka hiriir, Jisis siir ini sriini. Mi siir ini boiniu mi krima ti hiriinan uridyiu biyieyin ti siir nwowin siir haiswoniski karamae dimusi nwokim, ha? ²⁰ Mi Jisis siya simiir boinki, kimiir naingwo tibmiiya kabi rani. Mi kima hiriinanam wi dig nwo rani. Ihi, kara kimiirin yaimwowa boini, kimiir naingwo tibmiiya kabi rani, mastet nidisimin siir hiriinan nwowi mi kima wi ti mhiwin siir boinki, kira pi hindu dinsiin apnam! Mi siya wa nami mi kima Adi Komii siirim naingwo tibmii mi diminin kima boini sima wa nimbiyami. ²¹ (Ti hiriinan uridyiu biyieyin siir haiswoniskiyim yio yaeya siyu whir karamaecka. Niingaka. Mi siyu whiruwan siirar haiswo niskiyyin mi nhwo kwis boini siyu ikin mi nae haiyani siyu ikin mi sowa sowairgo.) Iriig.

**Jisis siya kwisaka ina swoki boinin kara wi kapi naowi
mi wa swoki insiin idwowi
(Mk 9:30-32; Lk 9:43b-45)**

²² Mhoiiya Jisis siya mi kamim siir kigna miriiyim sima nu Galili hir nido boinaigim mi Jisis siya simiir boinmimauu. Mi kara Yaowae

Adin ninomor kou hiranki nitin siirin wi wir sauau kam nhirim simiir napwouwi. ²³Mi wi sima nisomaowi siirin mi ii kwoimaka kara wa swoki insiin idwowi mi wi omwaiya swoki waiyaei mi iiya kamim siir kigna miriyyim sima ti dimin iiir wakaekiyim sima hik prasae biri haigim.

**Inkamin omom omomi takis umir haiiyim sima Pita
siirim sriigim umir haiiyin siyuun siiram**

²⁴Hiya Jisis siya mi kamim siir kigna mireyyim sima om Kapeneam hiriir nimbiyamim mi inkamim umir haiiyim Adi Komii siir omaka sair mi sima Pita siir hiriir yimbiyam mi sima siirin hiniina srii, kimiir inkamin inkam nowomwarkaiyuwiyn siya takis umira hauuwigin omaka Adi Komii siira sairin, anya? ²⁵Mi siya hiniina yowarkii boin, ihi, umirim omaka Adi Komii siira sairar hauuwikin. Mi siya omaka hiriir yapninpakainam mi yaiya biiyin Jisis siya boinkinkina mi Pita siir srii, Pita kira paniina naingwoi, ha? Mi yipikin inkam komiyyin nu kigriraowiyin simiir hauwi, ha? Sima pi simiir om komii whiruwan isidan inkam ikim mi om komii whiran ikim pi simiir takis umir namisi haa? ²⁶Mi Pita siya hiniin yowarkii boin, iikamim om komii whiran. Mi Jisis siya siir boinki mi inkam komii nu kigraraowiyin iikamim. Mi nim krima Adi Komii siir yinisisimkim. Mi ta omaka siirga mi takis umirim siirin pi hau rani. Niingaka! ²⁷Mi krima simiirin hiriinan tiri umir hau karamae nwowi mi sima wi io krimiir nwowi, kira whiiya sair dam mi sir tini kimaiyu. Mi anasuin biigi bii kira kikaii kira pi siir yai airar diinisakwo kig mi kira pa kigi umir kwira ini siir yainau hirar nwokaiya. Mi kira ta umira anasuin siir yainau nwokaiya sairar sain kamim takis umir haiiyim simiirin. Mi ta takis umira Adi Komii siir omaka sair saina ya kririirga. Iriig.

**Yipikin Adi Komii siir iikamim simiir kigriraowiyim simiir bii nwowin
(Mk 9:33-37; Lk 9:46-48)**

18 ¹Mi ta hiya kamim Jisis siir kigna mireyyim sima siir hiriir yimbiyam mi ina sriiyim, yipikin Adi Komii siir iikamim simiir kigriraowiyim simiir kou nwowin? ²Mi Jisis siya yinism nwirin siir yikiuna okwo simiir bopwoniya hirin. ³Mi siya ina boin, kara kimiirin yaimwowa boin, kima ti yinism sapisapin siir hiriinan nwowi, digworaekwosi naingwoyimiyok karamae nwowi mi kima Adi Komii siya siir iikam whiekakim simiir kigirkakana sairin wi wara nwo rani. ⁴Inkamin siyamar naingwona karamae nwowi mi inig karamae ti yinism sapisapin siir hiriinan mi ti inkam hiriinan bii wi siya nwowi, Adi Komii siya siir iikam whiekakim simiir kigirkakana. ⁵Yipiki kariir yai aiir wakaeyoknaei mi siya iikam nhirim simiirin siyuun miiyik tiri, ti yinism sapisapin siir tiriin sair hiriinan. Mi ti hiriinan yio siyuun miiyik kariirar tirhaiginiuwi. Iriig.

**Inkamin siir naingwo tibmiiya pi siyiu biyie ieyar mi tirkumbuwi
(Mk 9:42-48; Lk 17:1-2)**

6 Mi inkamin, inkam nwirin inig karamaeyin siir naingwo tibmiiya sair tirkumbuwi, yio ini ti yinismiin siir hiriinan ywowin. Mi siya siyiu biyie tirnami. Mi kima yiibsiya komii saika kogi ti hiriinan inkamin mi whii solwara sair bopwoniya hir kimai whiridgi mi siya pi hir kwiae haingrikiu aonamim. Ta hiriinan hika ini wadie ywowa mi Adi Komii siya hauukiswo wi biyieki biyie pi ywowin. **7** Mintaraor ti nu iirin digworaekwo biyie biyie whiekakim ini tirar nwowim mi sima tirkumbuwi kimiirin mi ti dimin biyie whiekakim sima wi hiriayar nwoyokiyowii. Mi mhoiyya wi Adi Komii siya tirbu iguski inkamin, inkam nwirni naingwo tibmii tirbuwin. **8** Mi iga iina sowa siyiu biyie tiram mini mi kira sowiir kaigrip itkiki mi kiriir iga iina kwokwira nwowi mi ini mi owin kira iga kwir mi iina kwira namim omwai waiyae yokiyokiyyim. Yio wi miiyik miiyik nwo rani, kira paeya niuyokiyokwiiya sair hiriir nami iga iin kwiiyarar. **9** Mi kiriir nhwoin siya dimin biyie tiram mini mi kira siir habitkiigi mi ini mi owin kira nhwona nhiruwa mi ami omin omwai waiya yokiyokiyyin. Yio wi miiyiki miiyik nwo rani, kira paeya niuyokiyokwiiya sair hiriir nami nhwona nhisar.

**Boiniyio yaiya sibsib irin whaowaekiyyin siir boinka
(Lk 15:3-7)**

10 Kima mintaraor! Kima ha kipi naingwo ti iikam sima kariir siyiu iiir napin sima iikam niingaki niuwu. Niingaka. Kara kimiirin pi hiniina boini, Adi Komii siir paekwosimim sima kigriraowi simiirin. Mi sima ini siir om hirar nwowim. Mi simiirin wi siya boini. **11** Kara Yaowae Adin ninomor kouanin siya iikam biyeyim nu tiranim simiir nanmaiwarkainam nitkin. Iriig

12 Kima paniina naingwawi, ha? Inkam nwirin siir sibsibim kamararim iriiyarkim (100) mi simiir irin ini niimau whaowaekiyyin mi siya wi siirim hansiram tani, aniya? Iyie? Niingaka. Mi siya ti kamnwii iuur iriiyar idiyim (99) wi mhiuisimin siir hir haiburgigi mi siya sibsib irin whaowaekiyyin wi siirim nini hansriuwi. **13** Kara kimiirin yaimwowa boini, iiya siya pi siir hansir hαι mi mairstimairsta ti irua siirim nwowa mi ini ti kam nwii iuur iriiyar idiyim (99) simiir haibura. **14** Mi iriipa hiriinan ninomor kouanin siya hiniinim naingwo rani, siir yinismi nwrki wi kipi swoki whaowae iuguski paeya hiriir. Iriig.

Nomiyyau siyiu biyie tiriyin mi siir whinkinsiis haiginiuwi siyiu ikin.

15 Mi kiriir nomiyyauin siya siyiu biyie kinaka tirkugin mi kira siirim dam mi kowa maeyauu kwiruwa didwo mi siyiu biyie siya kiriir tirbuin

mi kira siir boinmauu. Mi siya kiriir yai aiir wakae ti hiriinan siyu biyie siya tirin wi digiumii siir haimriiyugigi mi siirin kiar whindiriraerar haiginiu mi siya wi wadieya sibgu owim. ¹⁶ Mi siya kiriir yai aiir sibgu wakaeyokna karam nwowi mi kima Moses siir yaiya saiir hiriinan diriraerar mi kira inkamo naingwo tibmiiyo nwisa dinkin ikiuna mi sowa kinaka dam, yai kiriir whinboinaiyim. ¹⁷ Mi siya kam nwoimim kimir yai wakae karam nwowi mi kira iikam nhirim Adi Komii siirim naingwo tibmiiyim simiir dikiuuna mi kima iripa hangiriyu boinai mi siya simiir yai wakae karam nwowi mi kira siirin hiniina daingwo siya naingwo tibmiiyan inkam tani siya siyu biyeyim simiir tiriikim mi kima siirin hindara hiuriyiumi iuguski.

Igbid kamiyau nwo mi kigninkin o.

¹⁸ Kara kimiirin yaimwo airar boini, diminin kira nu tir kigninkinkikin, mi Adi Komii siya ninomor kou hirin wi hiriinanar mi kigninkinki siirin. Diminin kira naingwowin nu tir kigninkin owam mi Adi Komii siya ninomor kou hirin wi hiriinanar mi kigninkin owi siirin. ¹⁹ Mi kara kimiirin pi hiniina swoki boini inkam nwiswo nu tirano sowiir kwoinin whiruwa nwowi mi ha kwisboini diminam mi kariir Adin ninomor kou hir nwowin siya sowiirin wa wakaei. ²⁰ Hi. Dimusi rani, inkam nwis o nwoim sima sima nwowi maeyau kwir mi hangiriyu owi kariir inig iiirim mi kara wi simaka hirar mi inkin owi mi simiirin wi karar whindiriraerar haiginiuwi. Iriig.

Boinyio yaiya miiyan inkamin dimin siya priihaiyin siir boinka

²¹ Pita siya Jisis siir hiriir yimbiyam mi ina sriiyin, Biyan Inkam Komii, kariir nomiiyauin siya kariirin siyu biyie tirbuwi mi siir dimin biyeyim wi parieg iiya haiyoprimdiyumiigi ti dimin imiirin mi ii iriiyar kwiswo ini digar mi owim, aniya? ²² Mi Jisis siya siirin hiniina yowarkii boinki, kara kiriirin ha boin tani iiyim iriiyar kwis. Niingaka. Kara ha boinki kira haiyoprimdiyumiigi iiyim kam nwoim iuut iriiyar kwis (77). ²³ Kara kimiir boini ti siyuin dimin biyie haiyoprimdiyumiyyim. Dimusi rani, Adi Komii siya siir iikam simiir kigirkakana ini inkam komii nu kigriraowiyin siya umirim siir miiyan kamim whisarii sima priihaiyim simiir swoki hauu kiiyuwam tiri, ini sair hiriinan ywowim. ²⁴ Siya kamim umirim whisarii priihaiyim simiirar kwamirii bwakainamin simiir hauukiiyuwam mi sima inkam nwirin siirim yikiuna mi umirim siya haiyim 10 milionkim mi siya yamdi siir swoki hauuwim. ²⁵ Mi siya ti umirim siya priihaiyim simiir umir imiir swoki hauukiiyuwim dig rani. Mi inkam komii ina boin kima wara inkamin mi siir wig yinim mi siir digworaekwo whiekakim simiir wikkopki iikam nhirim sima sainim mi ti umirim wi iki diminim siya prii haiyim simiir nwoki hauukiiyuwim.

²⁶ Mi ti miiyan inkamin siya inkam komii ogmwo saika kingiina ini hiuni mi ina boin̄in, kira kariirsi daingwoyimyok mi ha tiki o! Umir whiekakim kara priihai priihaiyim wi kiriir swoki haukiiyiu digi. ²⁷ Mi inkam komiiyin ti siir miiyan inkam iiarsi yaingwoyimyok mi siirin ina swoki ikropkiyin mi umirim siya priihaiyim simiir warar yinkin iuguski.

²⁸ Mi ti miiyan inkamin yaba hiriir napniyamin mi siir nomiiyau nwirin iripa mii sowa miriiyin siir yani kigiu mi umirim siya siir hirankin priihaiyim paeyarin hairkin mi siya siir nii iiir yonkwo nhiovomwan mi siirin ina boin̄in, umirim whisarii kira haiyim kariir tirinkin, kira kariir swoki hauugi. ²⁹ Mi siir nomiiyauin ogmwo ha hiuin mi hiniina kauwok boinanae, kira kariirsi daingwoyimyok mi ha tiki o, umirim whisarii kara haiyim simiirin wi yamdiya swoki hauuwi. ³⁰ Mi siya ini borisop waeyaoiin mi siirin maeyaua hiuyokiyokaiya mii biyie miriiya saiir hir ini whinap kinisugik mi siya siir umir yamdi swoki hauu digi mi siya yaba wa niti. ³¹ Mi siir nomiiyauim ti hiriinan siyu iiir kigim mi simiir kwoinim miiyik bi naingwokikim mi sima ini inkam komii iiirma yamim, ti siyu hiriinan siya simiir nomiiyau iiir t̄rgigin siir ini boinmimauiu. ³² Mi inkam komiiyin siya asi niкиunakikin ti siir miiyan inkam iiirim mi siirin hiniina boin̄ki, kira inkam miiyik rani, biiya kira kariirima niki kauwok boinanaekin. Kira kariirsi daingwobumbugi mi kara kiriirsiyin ina yaingwobumbugiyin mi kara kiriirimin ha bi niкиunanaekin kira kariirin ti umir komiiyin siirin yamdiya whaukiiyiu sasau. ³³ Dimusi rani, kira kiriir nomiiyauin iripa mii kowa miriiyin siirsi bi naingwoyimyokin kara kariirsi naingwoyimyoka saiir hiriinan, ha? ³⁴ Mi inkam komiiyin siir kwoinim haugihauga whwiyeiyin mi kam nhirim simiir yikropki mi sima siir yinimnan itkin mi sima siirin maeyaua hiuyokiyokaiya mii biyie miriiya saiir hir ini whinap kinisugik iiya siya umir haukiiyiuwi wi saiir digi. ³⁵ Mi kara kimiirin pi hiniina boin̄ki. Mi kimiir kwoinim dimin biyie whiekakim kimiir nomiiyauim sima t̄rbumbuim mi simiir haiyoprimdiyumiigi karamae nwowi mi kariir Adin ninomor kou hir mi owin siya iripa hiriinan, kimiir dimin biyieiyin wi simiir mi haiyoprimdiyumiigi rani. Iriig.

Jisis siya wigkam hainikiinonkwonani siyuin siir boin̄kin
(Mk 10:1-12)

19 ¹Jisis siya ti siir yaiyim simiir ha boin digiyim mi nu Galili siir haiburgik mi nu Judia mi yabie komii Jodan siir yarmiiya hiriir swoki haiyieg nam. ² Mi iikam whiekakim ini siir mhoiiya kaikwokwo namim. Mi ta maeyau aiirin iikamim makakim simiirin hir haiswonimniskiigim.

³ Mi Farisi kam nhirim ina yitim siirim mi sima siirim ini boinkinankiuni mi siirin ina sriiyim, Moses siir siyuin ti krime napin

siya miiyikargin, siya hiriinan bidi boinin inkamin siya siir wig aiirin ha sopki, aniya? ⁴Jisis siya hiniina yowarkii boin mi kima ti yaiyim Yokwo Komiiya saiir nwowim, simiir bi mwaingim, ha? Siya hiniina boin, bidi bidiniyarin Adi Komii siya digworaekwo whiekakim simiirar nonkwokwowin mi siya wigkam warar yinkin onkwokwoki. ⁵Mi Adi Komii krimmir Wanin siya hiniina boinkin, ti hiriinan siyiun, kamim siir yopii ad owiir haiburgigi mi siir wig anaka namwoiuwi mi sowa ini iripa piu kwiruwa ywokiywo! ⁶Mi kira hiriinan tiri. Mi sowa ini piu kwiruwa ywokiywo. Diminin Adi Komii siya nokiyopmasugiyin inkamki siir nikripim dig nwo rani. ⁷Mi Farisi kamim sima siirin hiniina srii boin Moses siya ti hiriinan yaiya krimmir dimusi hauugigim, kamin siya yokwowa ha winki, ta wig aiirim sowiir nonkwona aiir nikripam mi siya hiriinan dimusi winkin, ha? ⁸Mi Jisis siya simiir yai aka yowarkii boinki. Dimusi rani, kima pi nantamyiriyirkim Adi Komii siir yai aiir. Mi Moses siya kimiirin asi kigninkinkikin. Wigkam sopni siyiun mi bidi bidiniyarin Adi Komii siya wig sopni siyiun siirim bi naingwokin. ⁹Kara kimiirin pi hiniina boinmauggi. Mi kam nwirin siir wiga saeya hii kam nwir aka bi nanae miminka mi ti hiriinan kamin siya saiirin whisariiyar sopkikin mi siya yaeya wig ir yonkwonaiu, ti hiriinan inkamin siya nonkwonani siyiun siir tirbugin.

¹⁰Kamim siir kigna miriiyim sima hiniina boinki mi siya hiniina boinkiswo wig nonkwonani siyiun yio ini kirie ywowin mi inkamin siya iindima mi owi ini mi owin. ¹¹Mi Jisis siirin hiniina yowarkii boin, iikam whiekakim sima ta yaiya saiir wakaeyokna apam pi borisopi. Niingaka. Mi iikamim Adi Komii siya nimbinim sima simargim ti siyiun siir wakaeyoknaei. ¹²Wakae, kam nhirim sima wig nonkwona dig nwo rani. Dimusi rani, iiya simiir yopiiga naokaininkinkiyin yim isi hiriinanar mi owin, sima wig aka iripa piu nwowim wi dig nwo rani. Dimusi rani, sima wi dig nwo rani, wiga aka iripi piu nwowim mi kima nhirim kimiir miomaiyim bidi kintiowim mi kima wig aka iripa piu wa nnowi mi kima wi yiniekak nwo rani. Mi nhirim sima Adi Komii siir miiya saiir miriiyamar naingwoi. Dimusi rani, siya digworaekwo whiekakim simiirar kigriraowikin mi sima wig nonkwonam pi borisopi. Inkamin ta yaiya saiirim naingwoi mi maргимаирга nnowi mi siya wi saiirar wakaeyoknaei. Iriig.

Jisis siya yinisisim imiir nokboinmamair haiginiugin
(Mk 10:13-16; Lk 18:15-17)

¹³Ta ii aiirin iikam nhirim sima yinisisim nhirim Jisis siirim hainamkim mi sima hiniina naingwokim, Jisis siir iina simiir nonkwo okboinmamairim. Mi Adi Komii siirim kwisboinim. Mi ti kamim siir mii kigna miriiyim sima io simiir ywoki. ¹⁴Mi Jisis siya boin, kima

yinisisimim simiir kigninkinki sima kariiram wit, kima simiir kipi nikidu. Niingaka. Adi Komii siya ti iikamim simiirar kigriraowi mi ini ti yinisisimim simiir hiriinan ywowim. ¹⁵ Mi siir iina simiir mwo idwo yonkwo. Mi siya simiirin ina yokboinmamairin. Mhoiyya siya ta maeyau aiir haiburgigin mi ina yamin. Iriig.

Umir digworaekwokak inkamin siir niawiigin
(Mk 10:17-31; Lk 18:18-30)

¹⁶ Mi inkam nwirin Jisis siir hiriir yimbiyam mi ina srii boinim. Inkamin iikam nowamwarkaiyiuwyin, kara wi paniin dimin miiyikin siir tiri mi kariir inigin wi kwoinbudin omwai waiyayokiyokiin iinokiinokin siir haiyamin, ha? ¹⁷ Mi Jisis siir yowarkii boinki, kariiram dimusi srii piki hiniin dimin miiyikin siir haiyam sriigin, ha? Adi Komii siyaargin inkam miiyik nwowyiin. Mi kira kwoinbudin omwai waiyaiyin siiram naengwowi mi kira siyu komiiyin Moses siirin siya winin biiya siirarar dapkripkai. ¹⁸ Mi ti inkamin Jisis siirin ina sriiyin, piki hiniin siyu ikim, Moses siirim, ha? Mi Jisis siya ina yowarkii boinin, ti sima. Kira inkam nwir kipi nitkikai mi kira hii kipi nanae, kira hii kipi tauae, kira inkam nwirni kipi niksisae boin hiuriyi. ¹⁹ Kira yopii adam simiir yai imiirar wakaeyokna mi sowiirwaiyin siyu miiyik iiirar tir. Mi kira iikam nhirim simiirim naengwoyimiyokiyim mi kiram naengwoyimiyoknaelya mi sair hiriinan daengwoyimiyok. ²⁰ Mi whranisimin siya siir boinki, ti siyu whiekakim, kara simiirarar mi apikin. Kara whaowaeyin piki hiniin dimin ikin? ²¹ Mi Jisis siya siir boinki, kira wadie nwowi kiriir digworaekwo whiekakim iikam nhirim simiir hauu sima sainim mi ti umirim kira iki iikam paeprikabim simiir hauugi. Mi kira hiriinan tiri, ninomor kou hirin kira wi digworaekwo whiekaka nwowi. Mi ti kira tirim simiir mhoiyya kira wi kariir mhoiyya wit. ²² Mi iiya ti whranisimin ta hiriinan yai aiir wakaeyin siir kwoin in ihi kaka ywonamin mi siya Jisis siir haiburgikin mi ina yamin. Dimusi rani, siya digworaekwo whiekakakin.

²³ Mi Jisis siya kamim siir kigna miriiyim simiir boinki, kara kimiirin yaimwo aiirar boinki. Inkamin umir digworaekwo whiekakakin siya Adi Komii siir mhoiyya namamin wi miinan mirii nami yipiki siir digworaekwo whiekakim simiir kigriraowiyim siirim. ²⁴ Kara kimiirin pi hiniina swoki boinki hab saeya tidiyinin digworaekwo paniyin siir no iir ninopkai namamin wi dig nwo rani, inkamin umir digworaekwo whiekakkin siya ta haba miinan saeya miriiya saiir hiriinan mii mirii rani. Niingaka. Yio wi mii kamiigikomii miriinami mi siya Adi Komiiyin digworaekwo whiekakim sim kigirkakiyin wi saika namasu rani. Niingaka. Dimusi rani, siya umir digworaekwo imiirimar naengwokwowi mi siirin wi simar nikiduw. ²⁵ Kamim siir mii kigna miriiyim sima ta yai

aiir wakaeyim mi sima ina yanaakiyim. Mi sima boin mi siya ti hiriinan inkamim siya dig nwo karam nwowi mi yipikin kwoinbudin omwai waiyayokiyokiyyin siirin dig nwowi, ha? Nim krima ha naingwowi inkam nwirki namim wi dig nwo rani. ²⁶Mi Jisis siya simiirar kao hiririukiyin mi ina yowarkii boinin. Iikamim sima sima whindiriraerarna simiir kwoinbudin omwai waiyayokiyokiyyin wi dig nwo rani, Adi Komii siya ti dikworaekwo whiekak imiir diriraerari wi diga nwowi.

²⁷Pita siya Jisis siir boinmaugi Kigil! Krima krimiir digworaekwo whiekakim simiir hiriinansi haiburgigim. Mi wi kiriir mhoiiyar niti. Mi mhoiiya krima wi pikii hiniin diminin siir haa, ha? ²⁸Mi Jisis siya simiir yowarkii boinki, kara kimiirin yaimwo aairar boinki. Ti nu winin kara Yaowae Adin ninomor kou hiranki nitin mi kara wi ipiiya Inkam Komii nu kigriraowiyin siira wi sair nidiwokaii. Mi wi paenana niuyaei mi ti nu winin kima kam iuur nwiso kariir mhoiiya nitim kima wi ipiiyim simiir nidiwokaii, kariir hiriinan. Mi Isrel simiir iikam isid iuur whiso wi simiir siyu imiirar hidi. ²⁹Mi iikam whiekakim sima simiir omaka mi simiir yinisisim mi simiir yokman mi simiir yopii adim mi simiir nu digworaekwo whiekak ikim, simiir bida haiburgigim. Dimusi rani, sima kariir mhoiiya nitam bida yaingwowim. Mi mhoiiya kara simiirin wi yaeya digworaekwo whiekakar swoki inkin hauugi mi sima kwoinbudin omwai waiyayokiyokiyyin wi siir haa. ³⁰Mi iikamim inig komiigakim tariinan nwowim yim wi mhoiiya hispriprikiini mi iikamim tariinan sima inig komii karamaeyim mhoiiya sima wi inig komiigak nnowi. Iriig.

Numir waina sair miyan kamkim

20 ¹Adi komi siya iikam whiekakim simiir kigirkakana saeya ini numir waina sair adin ini siir hiriinan yowowin. Mi nugak iiumain siya ina yamyakwokin kam nhirim simiir nikunakiyim siir numir waina sair miriiyam. ²Mi siya kam nhirim simiir haiyim sima ini wadieya ywokiyim ta wain numira sair miriiyam. Sima sair miriiyim umirim pi ii kwokwirani umirim simiirara mirii haa. Mi siya simiir asi nikropkikin siir numir waina sairramin. ³Mi iyya 9 klok nnowa siya sair yapninpakainam siir numir waina hiriirin mi siya yap kigam kam nhirim maeyauwa nae haiginiya hirar sibokowi. ⁴Siya simiir boinki, kima iripi hiriinan kariir numir waina sair tini miriiyu mi kara umirim pi kimiirar hauu digi. Mi ta mii aiirsiyin umirim wi kwokwirani umir maira hauuwi. ⁵Mi sima asi namkim. Mi ii bie mwo kou nokwoniyin 12 klok mi 3 klok bie nad nnowin siya ha swoki amin mi siya kigam kam nhirim sima hindara sibokowi mi siya biiya siya tira mi sair hiriinana swokini tiriuwini. ⁶Mi 5 klok naiowaka siya ha swoki amtibin mi siyar kigamtib kam nhirim hindara sib okworibi. Mi siya simiir sriigi mi ti biewi komiyyin kima ta maeyau aiirin whisarii dimusi nokwo kaoikiigiribgim, ha? ⁷Mi sima siir yai aka yowarkii boinin, inkam nwirin

mii krimiir bi swoki hauu miriigin. Mi siya simiir boinki, kima kariir wain numira sair tini miriiyiu.

⁸Hiya bidi kakauugiriba mi adin numir wainanin siya inkamin siir mii imiir kigriraowiyin siirin hiniina boinki, kira iki miiyan kamim simiir dikiunaki mi simiirin umir hauugi. Inkamin mhoii nitin mi umirin siirar hauu bwakainam mi hiriinanar hauuyokiyokiyam mi inkamin bii nitin nugak iiumuma siirar tina hauu digiu. ⁹Mi kamim iiya 5 klok nwowa ha namiriiniyin bii sima yit mi sima umirin iikwokwiran umir mairin siirar hainamim. ¹⁰Mi simiir mhoiiya kamim biigi biya namiriiniyim sima ina yitim mi ina yaingwowim, krima pi umir komiiya hai. Mi sima umir komii bi haiigim mi sima hirihiriinankinar hai. ¹¹Mi sima hai digiyim mi sima io ina ywowim numir wainan ad iiarin. ¹²Mi sima ina boinim, ti kamim naioawaka namiriiniyim mi sima ti umirin krima haiyin siir hiriinan dimusi haigim, sima ii priei bi nini miriinikim. Mi krira nugakiya miriibumbuyakwokim mi ini bie ieyar yikiyamkiribin mi bieyin krimiirar whwonanaewakin. ¹³Mi numir wainan adin siya yaiya kwira yowarkii boin simiir nwir inakan. Siya hiniina boinkin, nomiiyau kara kiriir bi tirbugin. Mi krima tari ti umir iuuurim simiirimin iripa kwoin whiruwa bi nwoko, aniya? ¹⁴Kira kiriir umir iiir bidi haiyin mi ha dam. Ti umirin kara kiriir hauuwin kariirar kwoinkin ti inkamin mhoiiya nitin siirin hiriinan umirin kara siirar mi hauuwi. ¹⁵Kariirar diminkin. Kara kariir umir imiir mi diriraerari yio kariirar kwoinkin. Kira kanaka dimusi ninkinimpisuwi, ha? Kara siyu miiyik iiirar tirkin. ¹⁶Yio hiniengin mi iikamim mhoiigi mhoiyanim yim wi biigi biiyin sima nwowi. Mi iikamim bii nwowim yim wi mhoiigi mhoiyya nwoki. Iriig.

**Jisis siya ina boinin kara naonami mi ii kwoimaka wa swoki insiin idwowi
(Mk 10:32-34; Lk 18:31-34)**

¹⁷Jisis siya om komii Jerusalem hiriir niinaiinamin mi kam iuu nwiso siir kigna miriyyim sima warar yinkin am. Mi siyu hirar napamim mi Jisis siya simiirin siyu mig hiriir yikiunam. Mi siya simiirin ina boinin.

¹⁸Wakae, panaowin krima pi om komii Jerusalem hiriir nami. Kara Yaowae Adin ninomor kouanin kam nhirim sima kariirin wi prismi yaowae adam mi kamim siyu komii ninokninkiniyim simiir kinmauu iti. Mi sima bidi yimboin tibmiiyim kariir nisomaowim. ¹⁹Mi sima kariirin wi Juda iikam tani wi simiir iin nonkwo hauugi mi sima kariirin wa nigbumbu boini mi idgiu mini nipimpari mi paeyin hiinya nирioninkinin wi saika ninkin irinugi. Mi ii kwoimaka kara wa swoki insiin idwowi. Iriig.

**Jems Jon sowiir apua Jisis siir sriiga sowa biiyan inkam nwowam
(Mk 10:35-45)**

²⁰Mi taka iiya Sebedi siir wiga saeya yinism nwiso Jisis siirim yikiunam. Mi saeya ogmwo ina ini akai hiuwuwa siir kingiin hir mi ina

sriiya siirim, Jisis siya sairin dimin miiyik whir tirim. ²¹Mi Jisis siya sair boinki, kira pi hiniin dimin siirim naingwowi. Mi saeya siir boinki, kira kariir boinki ti kariir yinism nwiso sowa ini mi owo, sowa kiriir iin inig yaioyae owiir mi idwowi mi nwirin iniga mi nwirin yaioyaeya, iiya kira inkam komii nwowi, aniya? ²²Saeya hiriinan yai boina mi Jisis siya ina yowarkii boinin, ti diminin kima sriiyin kima siir bi sibgu inokninkinkim. Ta hik hiriinana kara haaia kowa sair haiyim wi digar nwowi, aniya? Mi sowa siirin hiniina yowarkii boinki, ih. Krira wi digar nwowi. ²³Mi Jisis siya sowiir boinki, kaimwoka ta hika kara haaia kowa salirin hiriinana mi haa. Mi yipikin kariir iina inig yaioyaeyo sowiir nidwokaiii, yio kariir dimin tani. Niingaka. Ti kamim simiir ipiyyim sima nidwokaiiyim, yim kariir Adin siyar bidi diriraerarkwokinin.

²⁴Mi kam iuurim siir kigna mireyyim sima hiriinan yai wakaeyim ti iwinyaowo sowiir apua saeya tirin mi sima io sowiir ywoki. ²⁵Jisis siya simiirin ina yikiunan mi siya simiir boin, kima ina ninokninkinim inkam komii nu kigriraowiyin siya iki Juda iikam tani simiira nikwowaasiigim. Mi sima ti inkam komiyyim simiirin yai kirie aiir yikwao boin, simiirin wi sima niki sibgu kigriraowim. Mi sima wi simiir yai imiirar wakaeyoknam. Mi inkam komiyyim sima iki iikamim simiirar nikwao boininaeikim, sima simiir yai imiirar wakaeyoknam. ²⁶Ti hiriinan siyuin kimiir tir kipi niki o. Niingaka. Inkamin siya kimiir inkam komii nwowam naengwowi mi siya kimiir miyan inkam niinganan dwo, siyu miyyik kimiir tirhaiginuwim. ²⁷Mi inkamin siya kimiir bii nwowam naengwowi mi siya kimiir mii priimiriyan inkamnan dwo. ²⁸Kara Yaowae Adin ninomor kouanin kara minam bi nitkin iikam whiekakim kima kariir whindiriraerar haiginiuwim. Niingaka. Kara kimiir whindiriraerar haiginiuwam nitkin. Kara iikam whiekakim dimin biyekakim simiirin naowim mi simiir dimin biyie haiyoprimdiyumiigiyam. Iriig.

**Jisis siya inkam nhwokwisae nwiswo sowiir haiswo niskigo
(Mk 10:46-52; Lk 18:35-43)**

²⁹Mi sima om komii Jeriko siir haiburgigim mi ina yamim. Mi iikam whiekakim sima Jisis siir mhoiiyar yamim. ³⁰Mi inkam nhwokwisae nwiswo sowa siyu mig kingiin hirar yidwokwokin. Mi sowar wakaewin Jisis siya tiriir napni mi ina kauwoknanaekiyo, Biiyan Inkam Komii, kira Devidni isidin siir yinismkin, inkamin Adi Komii siya nikropkiyin, kririirs daingwobumbu. ³¹Mi iikamim sowiir boinainanaeki, kowa yai tanki. Mi sowa ina swoki kauwoknanaekiyo, Biiyan Inkam Komii, kira Devid siir yinismkin, kira kririirs daingwobumbu! ³²Mi Jisis siya ha namikwowiun mi sowiir yikiuna mi ina boin, kowa paniina naengwowi kara kowirin pi hiniin diminin siir tirk, ha? ³³Mi sowa siir boinki, Biiyan Inkam Komii, krira ha naengwowi kira kririir

nhwo owiir haiswoniskiigi. ³⁴Mi Jisis siya sowiirsi naingwoyimyokin mi siir iina ina yonkwokiyia sowiir nhwo nhis owiir mi sowiir nhwowo ha kaokiyo mi ini Jisis siir mhoiiyar yapnamo. Iriig.

**Jisis siya om komii Jerusalem hiriir napninopkainamin inkam komii
nu kigriraowiyin siir hiriinan nwonomakín**
(Mk 11:1-11; Lk 19:28-40; Jo 12:12-19)

21 ¹Mi sima om komii Jerusalem kingiin nwowamin mi sima omisim Betfasi hiriir yimbiyam mhiu whirin Oliv siir kingiin. Mi Jisis siya inkam nwiswo siir mii kigna miriyo sowiir yikropki bii sowar namkwokinim. ²Mi siya sowiir boinki, kowa iki omin krima kigiyin siir dam mi kowa kingiin tirar kwakig. Mi kowa wi kimiminki rani, donki irin uridni sima nimburuwini paeyaka pi siir kigi mi sair yinismi iiirin wara mi kowa pi sowiir whro hainani mi karirrim kiyainani. ³Mi inkam nwirin siya yai kwir kowirr boinki mi kowa siirin hiniina boinki, krimiir Biyan Inkam Komiiyin siya sowiirin miigakin mi mhoiiya siir miiya dig nwoki mi siya wi kiriirar swoki hauugi mi siya wa nami. ⁴Ti dimin hiriinanim nimbiliyyamim mi yaiyim biyya profet sima boinim ini simiirar boinourwokaiyim mi sima hiniina boinkim,

⁵ kima iikamim om Saion hiranim simiirin hiniina boin, kigi! Kimir Inkam Komiiyin nu kigriraowiyin isirin kimiiram nit. Siya inkam miuungin mi siya donki haomim siir nidwo namkin mi donki iiyin yopii aeya naokainan siir! Mi iiya Jisis siya om Jerusalem hiriir nimbiyamim, ti diminim sima ina yimbiyamim.

⁶Mi inkam nwiswo Jisis siir kigna miriyywo mi yaiyim siya boinkiyim simiir hiriinan ini tiri. ⁷Mi sowa donki iwinbugao sowiir hakainamwo mi sowiir yiuismi siir idwo yitimwaniu mi Jisis siya yiuis idwowa yidwonam donki yinin siir. ⁸Mi iikam whiekakim simiir yiuismi ini siyu iiirar haknamin siir biyyar mi nhirim paekwowim sikwonanim simiirar kriphaknam siyu iiirar. ⁹Mi iikam nhirim biyya napnam ikim mi nhirim mhoiiya saika ninkin apnam ikim sima ina kauwok boinamim, Devid siir isidan yinismiin Adi Komii siya nikropkiyin siya wadiek iadiekin, siir inig iiir dokboinmamaairgi! Adi Komii siya ti Biyan Inkam Komiiyin nitin siir whinkinsiis haiginiugin, siya inkam miyikin krima Adi Komii siir inig iiir hainan prapraskikin.

¹⁰ Jisis siya om komii Jerusalem hiriir napninopkainamin mi iikam whiekakim om komii hir nwowinim sima hiriinan dimin iiir kigwinim ini hindara yanaawinim mi ina boinim, ti inkamin siya yipikin? ¹¹Ti iikamim napnaniyim sima boin, Jisis siyairgin profet inkamin om Nasaret nu Galili hiranin. Iriig.

Jisis siya Adi Komii siir omaka saiir napninopkainamkin
(Mk 11:15-19; Lk 19:45-48; Jo 2:13-22)

¹² Jisis siya Adi Komii siir omaka komiiya hiuyokiyokaiya siir inig nidwokai hainaniya saiir hiriir napninopkainamin mi kam nhirim umir hir ninnowana

haiyim mi nhirim pi saingim, siya simiir nhinitnowidninkiigi. Mi siya umir hiiyim simiir inankrimkrinkiigi mhoiiya sima Adi Komii siir ninkinimiyei. Mi ipii minim kamim umir mii miriiyim sima nidwokaiyim simiir warar.
¹³ Mi siya simiir boinki, Adi Komii krimiir Wanin siir yaiya Yokwo Komii saeya hiniina boinka, kariir omaka iikamim hinda tinda nwowim sima sairin hiniina dapi, nhwo kwis boini omakaka! Mi kara kimiir boinki, kima kariir omaka ini hii tauae inkamin siir hiriinan omaka biyienan ywonama.

¹⁴ Mi Jisis siya Adi Komii siir omaka sair hirar niki owin mi kam nhirim nhwo kwisaeyim mi iga biyie ikim sima ina yimbiniyim siirim mi siya ini simiirar haiswonimniskiyyin. ¹⁵ Prismi biiyan kamim mi kamim siyu komii ninokninkini ikim sima Jisis siya haiswonimniskiyya saiir kigim mi sima wakae yinisiim sim hiniina ninikiu anikiwi krima Devid siir isidin siir yinisiimin siir inig iiir hainan prapraski. Mi sima io hiriinansi nwokim. ¹⁶ Mi sima io ha nwowim mi sima minam naingwokim ti yinisiim sima kauwoknanaeyim pi tankiyim mi sima hiniina boin, kira ta yaiya yinisiim sima boina ina wakaeyim, ha? Mi Jisis siya simiir yai aka hiniina yowarkii boinki, ihi, kara tisa wakaeyin. Kima Yokwo Komiiya saiir yai imiir bi mwaingim. Saeya hiniina boinka, Adi Komiiyin yinisiim budirig ikim mi yinpraigak ikim simiir bidi yiisiisimauuin mi sima Adi Komii siir inig iiirin hiriinan asi sibgu hainan prapraskim, aniya? ¹⁷ Mi siya simiirin ha boin digiyin mi siya simiir haiburgik mi om Betani hiriir yam mi hirar whwonkaowi. Iriig.

**Jisis siya boinkiyin pae figin ina whirkiyin mi ina wainamin
 (Mk 11:12-14, 20-24)**

¹⁸ Mi nugak imumarin Jisis siya ina swoki haiyiug apam yakwokin om Komii Jerusalema hiriir mi siya mhiyya ina yapaowamin. ¹⁹ Mi siya pae fig whirin siyu mig hir nokwoin siir kigam mi siya siirim ha namin mi siya hiniina bi kigamkin nae bidi budin. Niingaka. Paekwo niunga nwowi mi siya ti pae figin siirin hiniina boin, kira wi nae swoki budmimin tani, niingakiingga. Mi ti pae figin bi kimiminkikin ina wainamin. ²⁰ Kamim siir kigna miriiyim ti hiriinan dimin iiir kigim mi ina yanaakiyim. Sima boin, ti pae figin siya dimusi wai sasaunamkin, ha? ²¹ Mi Jisis siya simiir yai aka hiniina yowarkii boin, kara kimiirin yaimwo aiirar boini, kima naingwo tibmii kiini mi kima wi diga nwowi ti pae figin kara minkiyin siir hiriinan. Mi dimin whirin kira wi diga mi owi. Mi kira ti mhiu iiir boinki, kira whii solwara hiriir diswitnatmainam mi siya wi hiriinana mi tiri. ²² Mi kima Adi Komii siirim naingwo tibmii mi ha srii digworaekwo whiekakim kima haiyam srii boini, siya kimiirin wa hauuwi. Iriig.

**Sima Jisis siir srii yipikin inigak kiriir nwo haiginiuwin
 (Mk 11:27-33; Lk 20:1-8)**

²³ Jisis siya Adi Komii siir omaka sair swoki haiyiug apninopkainam mi iikamim simiir yowomwarkaiyiu siir yai imiir. Mi siya ha niki boin,

prismi biiyan kamim sima mi Isrel simiir biiyan inkam komii komiiyim sima siir hiriir yimbiyam mi sima siirim sriigi mi yipikin inig komiigak kiriir nwowaiginiuin mi kiriir nimbinin yipikin ti digworaekwo simiirin kira piki hiniin inigin siir diriraerari, ha? ²⁴Mi Jisis siya simiir yai aiirin ina yowarkii boinin, kara iriipa hiriinan kimiirin pi dimin whirin siir sriiyim mi tiri. Mi kima sair sibgu owarkii boini mi kara iriipa hiriinan wi kimiirar boinmauuwi inkamin inig komiigak kariir nwowaiginiuin ta miiya sair miriyam. ²⁵Yipikin Jon siir nwowaiginiuin inig komiigak iikamim op simiir baptais haiginiuwam Adi Komii siya, iyae inkamkin, aniya? Mi sima, simasima hiniina yimboin amboina krima siirin pi paniin yaiya sair boini, ha? Mi krima siirin hiniina boini, Adi Komii siya hauugin mi siya krimiirin pi hiniina boini, kima Jon siir yai wakaeyokna diriraerar karamae dimusi nwokim. ²⁶Mi krima ha boini ti diminin inkamki hauugin mi krima hiriinan yai boini mi wi iikamim simiirsi nidi. Mi sima wi krimiir tiowi. Dimusi rani, sima hiniina naingwo tibmii Jon siya profet inkam komiigin. ²⁷Mi sima Jisis siir yai aka hiniina yowarkii boin, krima ninokninkin tani yipikin inig komii Jon siir hauuwitn ti diminim simiir tiram. Jisis siya simiir boinki. Dimusi rani, kima kariirin bi sibgu boinkikim Jon siirin. Mi kara iriipa hiriinan wi kimiir mi boinmauu rani, yipikin inig komii kariir hauuwitn ti dimin taeminim simiir tiram. Iriig.

Boiniyio yaiya yinism nwiswo ad nwiruwaniyo sowiir boinka

²⁸Kima paniina naingwowi, ha? Biiya inkam nwirin siir yinismi nwisko mi mhoiyya iiya sowa inikamae nwokyo mi adin siya siir yinism yaowaeyin siirim yam mi siir ini boini, yinism, panaoin kira kariir numir waina sair kigriraowam dam. ²⁹Mi yinismiin adin siir yai aka yowarkii boin. Niingaka. Kara pi borisopi. Mhoiyya siir kwoinin ina swoki kisina haigiyin mi ini adin siir wain numira sair swokini miriyyiun. ³⁰Mi adin ina swoki apnamin siir yinism nwirin siirim mi siya ta hiriinan yai aiirar swoki boini siirin mi kira kariir wain numira sair tiram dam. Mi yinismiin hiniina yowarkii boinki, kara pi kapi nami mi siya numira hiriir bi swoki amiminkin. ³¹Mi siya simiirin hiniina sriigi, tiki yinism nwiso yipikin adin siir kwoin iiir napin, ha? Mi sima ina boinim Biiyan iiya mi Jisis siya simiir boinki, kara kimiirin yaimwo aiirar boinki mi iikam biyeyim omom omomi umir takis haiyanim mi wigim hii nanaei ikim simiir mhii kwoinim bidi kisina haigiyim mi sima Adi Komii siir yai airam bidi yaengwo tibmiyim mi kimiir biiyin wi simar nami iikamim Adi Komii siya kigriraowiyim kimiiramin. Niingaka. ³²Dimusi rani, Jon siya kimiir waraur nimbininkin siyu miyyikim simiir niisiisimaugim kimiirin mi kima siir yai aiir bi naingwo tibmiigim. Mi kamim omom omomi umir haii ikim mi wigim hii nanaei

ikim sima siir yai imiir bidi yaingwo tibmiiyim. Mi kima ti hiriinan diminim simiir bidi kigim mi kimiir kwoinim biri kisina haiigikim mi siir siyu iiir napam bi naingwo tibmiigim. Niingaka. Iriig.

**Ta boiniyio yaiya inkam biyieyin numir waina sair
kigriraowiyin siir boinka
(Mk 12:1-12; Lk 20:9-19)**

³³ Jisis siya simiirar niki boinin, kima wakae, boiniyio yai kwira hiniinga. Inkam komii nwirin siya nu komiigakin mi wain numir yinkin mi ina hiuyokiyokaiyin mi numir hirin ie whira yop mi nantwo komiiya ienau hir haigi mi sima wain nidim ina whinitkaigaiyim mi simiirin ina yokwobrombropim simiir hii imiirim mi sair mhoiyya numiran adin siya omaka pada ira mirii ta wain numira sair kigriraowam. Mi siya ta numira inkam nhirimi hauugi sima kigriraowam mi umir mii sair warar mi mriiyim. Mi numiran adin ina yamin aru maeyau kwira. ³⁴Mhoiyya iiya wain nidim simiir haiyana ini kingiin nwowa mi numiran adin siya whisarii mii prii mriiyan kam nhirim simiir yikrop amki wain nidim simiir ninguguuhainakiyam. ³⁵Mi kamim ta numir aiir kigriraowiyim mi sima siir miiyan kam imiirin siyu miiyik bi tirkim. Mi sima nwirin hindara tioki mi nwirin hindara yisomaoki mi nwirin hindara kaigromkrorki siyani. ³⁶Mi numiran adin kam nhirim miyanim simiir yikropki, siya hoimgakriga yikroki, biiyana sair hiriinan tani. Mi kamim numir aiir kigriraowiyim hiriinan siyu iiirar swoki tirwin simiirin. ³⁷Mi mhoiigi mhoiyyan siya siir yinismi yinismi yinkamiyinin siirgisiirar yikropki simiiramin. Adin siya hiniina yaingwo, sima wi kariir yinismiin wi siir yaiyar wakae yoknaei. ³⁸Mi kamim ta numir aiir kigriraowiyim sima ti yinismi iiir kigwinim mi sima sima hiniina boinaiwin, tiki yinismi hiniinin siya wi siir adni digwraekwowim wi siya haa. Humbae! Nii siir disom aoki mi ta siir adni numira wi krima haa. ³⁹Mi sima siirin ha kiyainaniyam numir yaba hiriir mi sima siirin ina yisomaowin.

⁴⁰Mi Jisis siya simiir boinki, kima paniina mi aingwokiyim? Mhoiyya iiya numir waina in adin siya niti wi paniin siyu siir natirni ta numir aiir kigriraowan kamim simiirin? ⁴¹Mi sima siir boinki mi siya ti inkam biyieyim siir numir aiir kigriraowim wi simiir nisomsom aokii. Mi siya numir waina wi iikam isid miiyik nhirmi hauugi sima kigriraowim mi nae haiyan iiya mi sima nae haimii, siirin wa hauu aei. ⁴²Mi Jisis siya simiir boinki, tari kima yai haimii kwira profet kamim biiya sima wina Yokwo Komii sair nwowim simiir biri sibgu mwaininokninkinkim, ania? Saeya hiniina boinka,

ti yin miiyikin omaka mriiyan kamim sima borisop waeyaowin tariinanin ini biiyan yin yamwowiui. Siya ini bopwonauan kougouwin siir hiriinan yamwowiui. Biiyan Inkam Komiiyin

siyar diriraerarkikin ti diminin, siya ina yimbiyamin mi krîma siir kîgin ini wadieyar ywokiyin.

⁴³ Mi kara kimiirin pi hiriinan asi boînki, ti dimin mîiyik mîiyikim Adi Komii siya kigriraowan iikamîm simaka nwowim wi kara swoki haii, Juda iikamîm kimiir waraurankar. Mi kara wi iki iikam nhirim om whiranîm siir mii sibgu miriîyim wi simiir hauugi. ⁴⁴ Yipikin inkamkin kariiram naingwo tibmii karamae nwowin mi siya wi hindara nonkwobumbuninkin iuguski, hauwa nikii iswomswokiya mimirmimir yinîn siir idwo saiir hiriinan. Mi inkamkin digumii kariir haimriyuwi mi siya wi hindara nikrimkrip iuguski yin siir hiriinan nisiimtl siini.

⁴⁵ Mi iiya prismi biiyan inkam komii ima mi Farisi sima ta hiriinan boiniyio yai aiir wakaekiyim Jisis siya boinim mi sima ina yinokninkinkiyim ta yaiya simiirar nikriiga. ⁴⁶ Mi sima siir nonkworinuwama naingwokim omaka hiuyokiyokaiya saiir hiriir hainamim. Mi sima iikamîm simiirsi nîdidgim Jisis siir yai wakaeyim. Dimusi rani, sima ha naingwo tibmiikim Jisis siya profet inkam komiigin. Friig.

Ta boiniyio yaiya nae komiiya wig nonkwonaeiya saiir boinka
(Lk 14:15-24)

22 ¹Jisis siya yaeya boiniyio yaiya ina swoki boinin simiirin mi siya hiniina boînkin, ²Adi Komii siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana, saeya ini inkam komii nu kigriraowiyin, nae komii siir yinîsim yînkamîyinîn wig nonkwonain siirim diriraerâiyin ini saiir hiriinan ywowin. ³Biiya kam nhirim simiir nimbina ta wigwas naeya saiir naeyam. Mi naeni iiya siya siir kam nhirim simiir yikropki. Mi sima nitim pi borisop. ⁴Mi siya siir mîiyan kam nhirim ina swoki ikropkiyim mi simiir boinmauu, kîma kamim kara nimbîgîgim simiir dikîunaki mi kîma simiirin hiniina boîn, wakae, kariir naeyim bidi diriraer haigingigim. Mi bulmakau ii ikim mi wraisu hikae hikaeyim kara bidi yisomsom haigingigim. Mi digworaekwo whiekakim bidi diriraer haigingigim. Kîma ta wigwas naeya saiirim wit. ⁵Siya siir mîiyan kamim ti yai imiir boinmimauu digin mi sima ha namim, sima, simiir yai imiir wakaeyim pi borisop mi sima ina nhinoopkiyim. Nwîrin siir numiram yam mi nwîrin ini umîr mii miriyyam yamin. ⁶Mi nhirim inkam komii nu kigriraowiyin siir mîiyan kam imiir yapiyiskai kîgwin mi sima simiir yonkwobumbuninkin haiiginiugi mi simiirin ina yisomsom aokaokiyim. ⁷Mi ti hiriinanin inkam komii nu kigriraowiyin siir kwoinin haugî hauga ha whiyekiyin mi siir kamim sau ninîtiyim simiir yikropki. Mi sima inkam biyieyim simiir yisomao mi om iiir warar yînkin haingimugig. ⁸Mi sima hiriinan tirim, inkam komiîyin siir mîiyan kam imiir boinmimauugi, wigwas naeya bidi diriraer haigin diga, kamim kara

nimbinim sima miiyiki waeyao paniinsi yitsi. ⁹Mi hiriinanki niuwi kima iki siyu whiekakim simiirar dap kig yokiyokiiyam mi kam whiekakim kima simiir kigi mi kima simiir wikiunani ta wigwas nae aiirim. ¹⁰Siya hiriinan yai boinkiyin mi miyan kamim ina nhinoopkiyim. Mi siyu whiekakim simiir nwowim iikamim simiir yapboinmamaauu iikam biyie biyie ikim mi iikam miiyik miiyik ikim simiir yikiunani wigwas nae aiirim. Mi sima ha nitim ta omaka wigwas nae diriraerara ini iikamkina yinkiniugya.

¹¹Iikamim sima ha nidiwodwokai digiyim mi inkam komii simiir napninpokai kigam namkin. Mi siyar kigi inkam nwirin yiuis miyyik bi piuainanikin wigwas naeya sair nidiwokai aeyamin. ¹²Mi inkam komiyyin siir boinki, akam, kira yiuis miyyik piuainani karamae dimusi nwokin ta wigwas nae aiiramin, ha? Mi siya ini yai mikrima ywowin. Mi ina yididkiyin. ¹³Inkam komiyyin siya siir miyan kamim simiirin hiniina boinki, kima siir iga iinim simiir kogrimdiinugi. Mi maeyauwa niyyim niyyim nwowa sair hiriir ditkaigi. Ta maeyau niyyim niyyim aiirin siya wi kauu ouu prasae kin tani. Mi siya wi hik komiigikomii aiir haa. Mi wi siir big iirar mi aegiyimgiyikaeyami. ¹⁴Jisis siya ta boinio yai aiir boin digiyin mi siya simiir boinki, ihi, Adi Komii siya iikam whiekakim simiirar nikiunaei. Mi simiirin wi irira nwinwira nikiuna apninopkainani. Iriig.

Sima Jisis siir sriigim umir Sisa siir hauuwam

(Mk 12:13-17; Lk 20:20-26)

¹⁵Mi Farisi kamim sima yaiya ina haingiriyu hid boinaiyim, Jisis siir kinankiuwam. ¹⁶Mi sima simiir kigna miriyyim kam nhirim mi inkam komii Herot siir kamim simiir warar yinkin ikropki. Mi sima Jisis siir hiriir yimbiyam mi ina ini sriyyuim yai nhirim simiiram. Inkam yaimin dimin nowomwarkaiyiuwiyin, krima ina ninokninkinin kira yaimwo boinan inkamkin. Mi kira yaimwowa sairar sibgu owomwarkaiyiu boinikin diminim Adi Komii siir iikamim simiirim. Kira inkam nwirni bi nwowikin kou mi nwirni bi nwowikin nua. Niingaka. Kira iikam whiekakim simiirin whiruwar nwowaiginiuwikin. ¹⁷Kira krimiirin sibgu boinmauugi, kira paniina naingwomi, ha? Moses siir siyu komiyyin siya boinin ini wadieya mi owin krima omom omomi takis umirim inkam komii Sisa Romanin siir hauuwin, aniya? Iyie? Niingaka. ¹⁸Jisis siya simiir kwoin biyie biyie imiir bidi yinokninkinin mi siya simiir boinki, kima niksaeyan inkamkim. Kima kariirim dimusi kinankiunikim, ha? ¹⁹Kima umirim omom omomiyim kima haiiyim mi miiya umira sair nwowa inkam komii Sisa siir hauuviya kariir wiisiimauugi. Mi sima umira siirim asi hainakikim, siir niisiimauuim. ²⁰Mi siya simiir sriigi, ti whwonkamin mi ti inig ikin umir aiir nwowin siya nhinirgin. ²¹Mi

Jisis siya simiir yowarkii boinki, inkam komii Sisa. Mi siya simiir boinki, dimin Sisa nikin, yio kima Sisa siirar hauu. Mi diminin Adi Komii krimiir Wanin siirgin yio kima siirar timi hauugi. ²² Sima ta hiriinan yai aiir wakaekiyim mi sima ina yanaakiyim. Mi sima siir ina haiburgigim mi ina yamim. Mi sima Jisis siir kinankiuan yai karamaeckim. Iriig.

Sima Jisis siir sriigi iikamim naonami wa swoki insiin idwowi
(Mk 12:18-27; Lk 20:27-40)

²³ Ta ii aiirarin Sadyusi kam nhirim Jisis siir hiriir yimbiyam. Ti kamim sima hiniina boinkim, inkamin naonamiyin sima wi swoki insiin idwo rani. Sadyusi kamim sima ha nimbiyamim mi sima Jisis siir ini sriiyiu, ²⁴ inkamin nowomwarkaiyiuiwiyin, Moses siya hiniina boinkin, inkam nwirin siya yinie niyio karam nnowi mi siya ha naonami mi siir wig igabaeya siir nomousim ieyar swoki itkin idwokai naowid. Mi yiniekakin wi siya nwo haiginiuwi siir yaowae iiirin. ²⁵ Mi kam iriiyar nwiskiniuwi mi simiir yaowaeyin wig siya yonkwona mi siya ina yaonamin mi siya yiniekak bi nwogigin. Mi siir wig igabaeya ini siir nomousim ieyar swoki itkin idwokainaowida. ²⁶ Mi siir nomousimin iriipa hiriinanar mi tir, yinie karamaeyer mi aowin. Mi nwoimaka iriipa hiriinanar mi tir mi ini hirii hiriinanar tir yokiyokiyyamin. Mi ti iwiniyao iriiyar nwiso ini yinie karamaeyer yaowim. ²⁷ Sima yaowin naokao digiyim mi mhoiigi mhoiyya simiir yao wig igabae aeyer yaonam. ²⁸ Kira boinki, iiya iikamim naokaowim sima ninsiin idwowi. Ti iwinyao iriiyar nwiso ta wiga saiir kamki kamin wi nhinga nnowi? Kira ina ninokninkinin, sima yaowin sairara nonkwona swokim.

²⁹ Mi Jisis siya simiir yai aka ina yowarkii boinin, kima Yokwo Komii saiir yai imiir bi ninokninkinkim, ha? Mi kima Adi Komii siir kirie aiir bi ninokninkinkin, ha? Mi kima hiriinanin whaowaeya priiboin, aniya? ³⁰ Mi iiya iikamim sima ninsiin idwowi mi sima wi nonkwona rani. Niingaka. Mi sima wi Adi Komii siir oman paekwosimim ninomor kou hir nnowin wi simiir hiriinan nnowi, niinga niingar. ³¹ Ti iikamim naonamim mi ha swoki insiin idwowi. Kara kimiir sriiyim mini. Adi Komii siir yaiyim Moses siir hauuwim, kima simiir bi mwaingim, aniya? Siya hiniina boinkin, ³² kara Ebrahim mi Aisak mi Jekop simiir Adi Komiigin. Adi Komii siya iikamim naonamim simiir Adi Komii rani. Iikamim kwoinbudin omwai waiyayokiyokiyyin simiir Adi Komiigin. ³³ Iikamim kingiin nokwoim sima ta hiriinan yai aiir wakaekiyim mi sima ini hindara yanaakiyim Iriig.

Adi Komii siir biigi biiyan siyug siyu ieyairgin
(Mk 12:28-34; Lk 10:25-28)

³⁴ Ta hiriinan yaiya Jisis siya Sadyusi simiir yai aiir boin tankaigikin. Mi Farisi kamim sima ta yai aiir wakaekiyim mi sima ina haingiriyiu

boinainamim. ³⁵Mi simiir bopwo hirin inkam nwirin siyu imiir ninokninkiniyin ini hirar nwowin. Siya Jisis siir sriikinankiuwam namkin. ³⁶Iikam nowomwarkaiyiuan inkam piki hiniin siyu ikin, siyu whiekakim Moses siya winim simiir bii nwowim, ha? ³⁷Mi Jisis siya siir boinki, Biyan Inkam Komiiyin siya kiriir Adi Komiigin. Mi kiriir mhii kwoinim mi kiriir kirieya wi sairrar hauu iuguski mi kiriir digworaekwo whiekakim simiir warar. ³⁸Ti siyuun siya ini siyu nhirim Moses siya winim simiir kou ywowin. ³⁹Mi mhoiyan siyu whirin yio hiniina boinkin, kira inkam nhirim simiirim naingwowyiyim mi kirammar naingwonaeiyin sairr hiriinanar daengwo. ⁴⁰Ti siyuwo sowa boinkiywo ini Moses mi profet kamim simiir siyu imiirar higriniu ırkakiyim. İriig.

Jisis siya Farisi kamim simiir srii yipiki inkamkin

Adi Komii siya nikropkiyin

(Mk 12:35-37; Lk 20:41-44)

⁴¹Farisi kamim sima iripa niki haingiriyu owim mi Jisis siya simiir srii, ⁴²kima Krais siirin ini paniina naing-wowim ti inkamin Adi Komii siya nikropkiyin, ha? Siya nhirin piugan ankin, ha? Mi sima siirin hiniina yowarkii boinki, Devid siir piuganankin. ⁴³Mi Jisis siya simiirin ina swoki sriiyin. Dimusika? Mi Adi Komii siir naeyiuun Devid siir nwowin siirin siya niisiimauugin mi Devid siya siirin Biyan Inkam Komii dimusi dapkin, ha? Siya hiniina boinkin,

⁴⁴Devid siya hiniina boinkin Adi Komii siya, kariir Biyan Inkam Komiiyin siirin hiniina boinkin, kira kariir iina iiniga sairr didwo. Mi mhoiyya kiriir sau omomin wi kara kintiokii simiirin. Mi wi kiriir aowa nwokaii.

⁴⁵Kima kigi Devid siya dapkikin Inkamin Adi Komii siya nikropkiyin Biyan Inkam Komii siya mi siya ti inkamin Devid siir isid paniina nwokin, ha? Niingga. Siyu karamaekin. ⁴⁶Mi inkam nwirkin bi nowarki boinmiminkin ta Jisis siir yaiya. Niingga. Mi ta ii aiirin sima ina yididbwakainamim sirsiyin mi mhoiyya sima siirim dimin whiram bi swoki srii miminkim. İriig.

Jisis siya iikam imiir boinki, kima mintarao, kamim siyu komii ninokninkiniyim mi Farisi kam ikim simiir siyu imiirsiyin

(Mk 12:38-39; Lk 11:43,46; 20:45-46)

23 ¹Mhoiyya Jisis siya yaiyim iikam whiekakim mi kamim siir kigna miriyyim simiir boinmimauugin. Jisis siir yaiya hiniina boinki, ²kamim siyu komii ninokninkiniyim mi Farisi kam ikim, sima kimiirin Moses siir siyu imiir nowamwarkaiyiugim. ³Mi hiriinankinuwi yim ti hiriinan digworaekwovim, simiir boinmimauuyiyim, yim kima simiirin ha wakaeyokna ap. Mi simiir siyu iirin, yio kipi kigna ap. ⁴Ti

yaiyim sima kimiir boinmimauuyim, yim ini dimin hikakim kima nityiskai apiyim, kimiir waeyao ini hiriinan ywowim. Mi sima wi kimiir whinhai rani, ti dimin hikak imiirin. Niingaka. ⁵Dimin taeminim sima miriiyim, sima minam mini, iikamim simiir nwoki kigim sima ti iinmi op minim minam niigim sima Adi Komii siir yaiyim simiir hopkaiyam. Mi simiir mwowim hais ha mi kikog nhwo kwisboini digworaekwowim, simiir haigiyam. Mi iikamim simiir kigii, sima wa nwoki aingwowim, sima inkam wadiekim. Mi yiuis priei prieiyim sima niiyim yim ha mi piuai haiginiu. Sima nhwo Adi Komii siiram kwisboiniyim mi iikamim simiir kigi, sima wa boini, hie wara inkamim, sima inkam wadiekim. ⁶Mi iiya sima yaewou komii komiiyim simiiram namiyim sima iki mhoiiyan ipiyyim simiir bi nidwokaiigim. Niingaka. Sima iki ipiyyim biiyar nwowinim pi simiirar nidwokai omaka Adi Komii siir yai nidwokai wakaeiya sairin iriipa hiriinan. ⁷Sima ha naingowi, iikamim maeyaua nae haiginiya sairin sima simiir nwoki boin mairstimairstgam. ⁸Iikamim sima kimiirin hiniina kipi dap iikam nowomwarkaiyuwan inkam komii komiigim. Niingaka. Inkamin nwiruwairstgin kimiir nowomwarkaiyuwin, Adi Komii sasaargin. Mi kima whiekakim ini nomiiyaukina yosowowim. ⁹Mi nu tirin kima inkam nwirniyin hiniina kipi dap, krimiir Adi Komiigin. Niingaka. Adi Komiiyin nwiruwairstgin, krimiir Adin. Mi siya ini ninomor kou hirar nwowin. ¹⁰Mi sima kimiirin hiniina kipi dap, inkam komii. Niingaka. Kimiir Biiyan Inkamin nwiruwairstgin, yio karargin, inkamin Adi Komii siya nikropkiyin. ¹¹Yipiki inkamkin kimiir bii inigak nwowin. Siya biiyin hinda whisarii mii priimiriyan inkam dwo ¹²inkamin siir inig iiirar hainanaeiyin mi mhoiiya siir inigin wi aoki aowa namiguskii. Mi inkamin siir inig iiirar hainana karamae nwowiyin, mhoiiya siya wi inig komiigak nwowi. Iriig.

**Jisis siya kamim siyu komii ninokninkiniyim mi Farisi kam ikim siya
siyu biyieyim sima tirim io simiir nwokin**
(Mk 12:40; Lk 11:39-42,44,52; 20:47)

¹³Ti siyu komii ninokninkiniyim kamim mi Farisi kam ikim. Kima mintarao! Kima niksisaeyan inkamkim. Mi kima yaiyairga nhinkini. Iikamim Adi Komii siya kigriraowiyim sima nwowam naingwoiyim, simiirin kima niksisaei mi ti iikamim simiir anowin kimar haiginikouwi. Mi simiir kwoinim simaka nwowam wara naingwo rani, simiir siyuin kimar haiginikouwi. Mi kima Adi Komii siir iikamim siya kigriraowiyim simaka bi namasugim. Mi iikam nhirim simiiram namam tiriym, simiir siyuin kimar haiginikouwi.

¹⁴Kima kamim siyu komii ninokninkiniyim mi Farisi kam ikim, kima mintarao! Mhoiiya kimiirin wi Adi Komii siya nonkwobumbuninkin iuguskii kima yai airgar nhinkini. Kamim naonamiyim simiir wig

igabaeyim pi kima mi iksisaei. Mi simiir omakain digworaekwowim pi kima mi tauae hauwi. Mi kima iikamim simiir whwonkam idain nhwo pi prieiyar mi kwisboini, simiir dimin biyieyim simiir higriniuwam. Mi iikamim sima wa nwoki aingwowitzim, kima inkam miiyikim. Mi Adi Komii siya kimiirin wi hiriinansi hauwu.

¹⁵Kima kamim siyu komii ninokninkiniyim mi Farisi kam ikim, kima mintara! Mhoiiya Adi Komii siya kimiirin wa nonkwobumbuninkin iguskii. Kima yaiyaирga nhinkini. Mi kima whii komiiya mi nu ikim simiirar napboinmimauuwi Adi Komii siir yai aiirin iikamim simiir kwoin imiir hiurworwokaiyam. Mi sima kimiir yaiyar bidi wakaeyoknaim. Siyu biyie sima diriraerarini kimiir imiir haiburim.

¹⁶Mhoiiya Adi Komii kara iikam biyie kimiirin wi hindara nonkwobumbu iuguski. Kima ini iikam nhwokwisaeyim simiir ninkkwona apiyin ini simiir hiriinan ywowim mi kima wi dig nwo rani. Niингака. Mi sima paniinsi sibgu wakaeyokna apsi. Mi kima iikamim simiirin hiniina boinikim kara wa diriraerari, kara niksisae rani, kara yaimwowar boini. Ti kariir yaiyim, kara Adi Komii siir hiniina boini, ini mi owin yio dimin komii rani. Mi kira hiniina boini, kara wa diriraerari. Kara ti yaiyim simiirin pi golin Adi Komii siir omaka hir nwokaiyin pi siir nikopaisisirk. Mi siya ti hiriinan yaiyim simiir boini mi kima sirin wa boin, siya ha diriraerar. ¹⁷Kima whaowae inkamkim mi inkam nhwokwisaeyim! Dimu diminkim bii nwowiyim mi dimu diminkim mhoii nwowiyim, ha? Ihi, adi Komii siir omaka biiyin ini saeyer ywowa. ¹⁸Krima hiniina boinkim, inkamin hiiya nae haigin inkin imiiyaeiya Adi Komii siira saiir dapikopsisirk mi mhoiiya siya tir karamae nwoyi yio dimin kaimwo rani mi inkamin nae Adi Komii siir ninkin imiiyae ikopsisir hauwi. Ihi, yio siya ha diriraerar. ¹⁹Kima ti nhwokwisae inkam whaowaeyim dimu diminkin bii nwowiyin, ha? Inkamin nae ninkin imiiyaeiyin siya, iyie? Hiiya saeyer minkin ti naeyim dimin whirki paniinsi kimbasi. Ihi, hiiya nae haigin ninkin imiiyaeiya biiyin ini saeyer ywowa. ²⁰Inkamin hiiya nae haigin ninkin imiiyaeiya saiir inig iiir dapikopsisiri, siya digworaekwo saiir idwo nwowiyim simiir warar ninkin ikopsisirkikim. ²¹Mi inkamin Adi Komii siir omaka miyyika saiir dapikopsisiri mi siya Adi Komii siir omaka hir nwowin naeyiu digworaekwowim simiir wara ninkin ikopaisisiri. ²²Mi inkamin ninomor kou saiir dapikopsisiri mi siya Adi Komii siya mi siir ipiyya sowiir warar nikopaisisiri.

²³Kima kamim siyu komii ninokninkini ikim mi Farisi kam ikim. Kima mintara! mhoiiya Adi Komii siya kimiirin wi hindara nonkwobumbuninkin iuguski. Dimusi rani, kima yai kiyimiyok boin kiriekim. Mi kima dimin sisimim pi simiirar mi sioitkini mi haimiiyin pa mi hauwu mi ti hiriinan dimin sisimim kima ina wakaeyokna

diriraerarim mi biigi biiyan diminin Adi Komii siir yaiya kima hiriinan tir tani. Mi biiyan dimin komiiyin Adi Komii siir yaiya kima digumii sairar haimriiyugigi. Mi siyu miiyik tiri ikim iikam nhirim simiir mi naingwobumbuni siyu mi naingwo tibmiini siyu ikim, kima ti hiriinan dimin komii komiiyim digumii simiir haimriiyugigim. Mi kima dimin komii mi Adi Komii siir dimin simim simiir wara wakaeyokna kiswo mi siya kimiiramin wi maирgimairga komiiya pi ywokiyin mi kima simiir tirim pi borisopkim. Niингaka. ²⁴Kima inkam miiyik rani, ini nhwokwsaenan ywowim mi kima iikamim simiirin Adi Komii siir siyu iiir niisiimauamar naingwovi mi kima wi dig nwo rani. Mi Adi Komii siir yaisisimim kima simiirar nikwowsaisi mi wakaeyokna rani. Mi kima Adi Komii siir biiyan yai komiiyim simiir wakaeyoknaim naingwo rani. Mi kima pi borisopi. Niингaka.

²⁵Kima kamim siyu komii ninokninkiniyim mi Farisi kam ikim, kima mintarao! Mhoiya Adi Komii siya wi kimiir nonkwobumbuninkin iuguski. Kima yaiyara nhinkini kimiir mhii kwoinim ini mobmor mob minim idanara kima sibgu hiisokiyim mi aowa iokaka nwowiyim mi ini simiir hiriinan ywowim. Kimiir kwoinim ini inkam nwirni diminam kigmairi siyuin mi piu saeya nipiyoakiinami siyu ikin ini sima yinkiniuim. ²⁶Farisi kamim kima ini inkam whaowae nhwokwsaenan yowon mi biiyin kima mobmir mobim simiir aowa tiki hiisok mi idana wi wadieya mi oki. Mi iriipa hiriinan kimiir kwoinim hiriinana timi tir. Mi kira siyu miiyikin siir tiram naingwovi kira wa tiri.

²⁷Kima kamim siyu komii ninokninkiniyim mi Farisi kam ikim, mhoiya Adi Komii siya wi kimiir nonkwobumbu iuguski. Kima mintarao! Kima yaiyarga nhinkini. Kimiir kwoinim ini maeyauwa inkam haingikaiiya ini sair hiriinan ywowim. Mi idwowin wadieya sibgu kigi mi ienau hirin ini inkam mwokiug i yinkiniuin. Ilikam kimiir mhii kwoinim hiriinan ywowim. Mi ida wadieyar sibgu kigi mi kimiir aowan kwoinim miiyiknan nwoki rani. ²⁸Kima ini iriipa hiriinana mi owim, iikamim sima kimiir yaimwo whwonkam imiirin wadieya kigi sima hiniina naingwovi, kima iikam wadiekim. Mi kimiir mhii kwoinim ini niksisaeni siyu ikin mi dimin bibiyeyim ini simasimar nwokaiyim. Iriig.

**Jisis siya kamim iikam nowomwarkaiyuwiyim mi Farisi kamim simiir boinkin sima wi hik kimpipisu haii
(Lk 11:47-51)**

²⁹Kima kamim siyu komii ninokninkiniyim mi Farisi kam ikim. Kima mintarao! Mhoiya Adi Komii siya wi kimiir nonkwobumbuninkin iuguski. Kima yaiyarga nhinkini. Kima profet kamim biiya naonamim simiir kiu mwowim ie imiirar piuai haiginugim. Mi iiya sima omwaiaya nik waiyaim, sima siyu miiyik iirar tirkim. ³⁰Mi kima boin, iiya

krimiir yidiwi wanwyaeyim sima nwowa krima saiir nwokiswo mi krima wi simiir di whiniinii profet kamim simiir nisom aowamin. Niingaka. ³¹Ta yai hiriinana kima kimar niisiimauunaei, kima ti kamim profet kamim simiir nisomsom aowam, simiir hiran inkamkim. ³²Kara kimiirin yaimwowar boini, kara kimiirin bidi yinokninkin kima wi kimiir yidiwi wanwyaeyim, simiir siyiu biyie imiirar swoki tiri, biiya sima tirim saiir hiriinan mi kima wi hiriinana swoki tiri mi wi simiir hiriinana swoki imbiyami. ³³Kima kam biyiekim, kima mipugnankim. Kima kam biyieyim kima kam isid biyieyim simiir hiranki nitkim mipugnan. Adi Komii siya kimiirin wi maeyauwa paekaka saiir hiriir boinwokiyopnatkaigi, kima wi paniina nidaami, ha? ³⁴Mi kima wakae mhoiiya kara wi profet kam nhirim ninokninkin miiyikakim, Adi Komii siir Yokwo Komiiya saiir mi kamim nowomwarkaiyiuiwiyim wi kimiirim nikropki mi sima kimiir waraur nimbini. Mi nhirim wi kima nisomsom aokaowi mi paeyin hiiniya nirioninkin saika nirlnuwi mi nhirim omaka, yamin dimin nidwokai wakaeiya saiir hirar nipimpari. Mi nhirim kima simiirin wi om komii whirin siir hiranki nhinikriopki mi simiirin wi hinda tinda ninkin aeyokiyoki. ³⁵Mi ti hiriinanin kara wi saiarsi nikropki kam nhirim hik kimiir hauuwim, kam miiyik nhirim nuanim biiya kima nisom aowim simiirsi. Inkam miiyik Ebel siir hiranka nisomao bwakainamkim mi ini profet Sekaraia siirar yadigiuwin Berekai siir yinisiimin. Sima siirin Adi Komii siir omaka yai nidwokai wakaeiya mi maeyaua hiuyokiyokaiya nae ninkin imiiyaeiya dimin whirki kimbu karam nwowa siirin hir nisom aokin. Dimusi rani, ti dimin hiniinin mi Adi Komii siya kimiirin wi hiriinansi nonkwobumbuninkin iuguski. ³⁶Kara kimiirin yaimwo aiarar boini. Dimin biyieyim simiir hik kimpipisuim ti iikam isid whiekakim kima ti nwowim wi krimiirar nimbiyami. Iriig.

Jisis siya om komii Jerusalem siir iikamim simiirsi nougin
(Lk 13:34-35)

³⁷Jerusaleman iikam!! Jerusaleman iikam!! Kima profet kamim kimiir waraur nitim simiirar nisomsom aokaowikim mi iikam nhirim Adi Komii siya nikropkiyim simiirin ini siyani kima kaiyimik aokaokiyim. Ilinokiinokin kara kimiirin dimin biyieyim simiir hirankar nikiunama naingwowi kanaka nwowim kimiir whindiriraerarim. Kakaruk yopiyya saiir yinim saiir kpidga aowa namiyim saiir hiriinan tirama mini mi kimar borisopi. ³⁸Kima wakae! Mhoiiya kimiir omin wi iikam karamaeyer nwoki. ³⁹Ihi, kara kimiirin hiniina boini mi kima wi kariir kigmimin tani mi iiya kima ta yai hiniina saiir boini mi wi saiirar nadigiuw. Adi Komii siyakinsiishaiginuwi ti inkamin. Biyyan Inkam Komii siir inig iiir nitin siir. Iriig.

**Jisis siya Adi Komii siir omaka yai n̄idwokai
wakaeiya sair boinkin wi sapi n̄imbiiriyami**

24 ¹Jisis siya Adi Komii siir inig hainaniya omaka komiiya yai n̄idwokai wakaeiya sair haiburgikin mi ina yapnaniyamin mi kamim siir kigna miriyyim sima siiram yit. Sima siir niisiimauum naingwokim omaka miiyikim Adi Komii siirim simiir. ²Mi siya simiir boinkin, kima ti digworaekwɔwim simiir bidi kigiyim, aniya? Thi, kara kimiirin yaimwo aiirar boinkin, ti siiyaim Adi Komii siir omaka sairsim sima wi siiya kwirni idwo nwo rani. Niingaka. Mi kam nhirim sima niti, wi ti Adi Komii siir omakaim simiir niinikinhimnhinkigi mi wi nu saika diga swoki amwouiuwi. Iriig.

**Jisis siya hik whiekakim mhoiyya nimbiniyanim simiir boinkin
(Mk 13:3-13; Lk 21:7-19)**

³Jisis siya mhiu Oliv hir n̄idwokin mi kamim siir kigna miriyyim sima simar yit siirimin mi sima siir ini boini, kira krimiir boinmaug, ti dimin hiriinanim wi pak̄i hiniin iya sair n̄imbiyami krimiir niisiimauumin, ha? Piki hiniin diminin wi bii siya n̄imbiyami mi krima wi siir nwoki inokninkinim iya kira swoki haiyug itana saeya n̄imbiyami mi ti nuin wa digi, ha?

⁴Jisis siya simiir yai aka hiniina yowarkii boin, kima kima kimasayar sibgu mintiraona wi inkam nhirkim niksaesi kimiirin. ⁵Kam nhirim sima niti mi sima wi kariir inig iir nini iksisa dapboini, karargin Kraisin Adi Komii siya nikropkiyin mi sima wi iikam whiekakim simiir niksaes irkaki. ⁶Mi mhoiyya kima wi yaiini yaiyim simiir wakaemimikwini. Yaiya hinda tinda ina niniya, kingin mi aru iringi hiriinan mi kima wi kipi nanaawin. Ti digworaekwɔwim sima wa n̄imbiyami mi iya kara nitana ti nu ieya digana ya ina niki owa. ⁷Nu whiran kamim wi nu whiran kamim yaii simaka ninii. Mi inkam komiyyin nu kigriraowiyin wi nu whiranin siir isidin yaii wi inkam komii nwirin siir isid inaka ninii. Mi nu maeyau nhirim wi mhii prasae nao rani mi nu maeyau nhirim wi niin prasae nit rani. ⁸Ti digworaekwo whiekakim wi wiga yinisiimin hiukrimkripin naokainam wi sair hiriinan hik kimpipisu haii, biiya saeya haiyim wi sair hiriinan n̄imbiyami. Ta ii aiirin sima hik kimpipisu wi kimiir hauuwi mi sima wi kimiir n̄isomsom aokaowi. Mi iikam whiekakim hinda tinda n̄owowim wi io nhwo kimiir nanaowi. Dimusi rani, kima kariir yai aiir wakaeyoknakim. Ti digworaekwo whiekakim wi wiga yinisiimin hiukrimkripin naokainaim wi sair hiriinan hik kimpipisu haii biiya saeya haiyim wi sair hiriinan n̄imbiyami.

⁹Ta ii aiirin sima hik kimpipisu wi kimiir hauuwi mi sima wi kimiir n̄isomsom aokaowi. Mi iikam whiekakim hinda tinda n̄owowim sima wi

io nhwo kimiir nanaowi. Dimusi rani, kima kariir yai wakaeyoknaekim.
10 Mi ta ii aiirin iikam whiekakim sima wi simiir naingwo tibmii air
 haiburgigi. Mi sima simiir nomiiyauim wi simiir sau omomin siir
 kinmauu iti mi simiir nhirim wi io sima sima ninwo anwowi. **11** Mi ta
 ii aiirarin niksaes profet kam whiekakim sima nhinani mi wi iikam
 whiekakim simiir niksaes. **12** Mi ta ii aiirarin dimin biyieni siyiui
 wi komiiya nimbiyami mi iikam whiekakim sima wi inkam nwirnisi
 naingwokwonanae rani. Niingaka. **13** Iikamim sima simiir naingwo
 tibmiiya kirieya nwoyokiyokiii mi mhoiigi mhoiyyana saiirar namwoiuwi
 mi ti iikamim simiirin wi Adi Komii siyar swoki anmaiwarkainaesi.
14 Mi sima wi nu maeyau maeyau whiekakim hinda tindanim simiir
 napboinmamaau irkaki maeyauwa Adi Komii siya kigirkakana siir
 digworaekwo whiekakim saiir mi iikam isid whiekakim sima wa wakae,
 dimin miiyikim Adi Komii siya diriraerarim. Mi wi ii aeya nadigiawi.
 Iriig.

Dimin biyieki biyieyin wi sipi nimbiyami
(Mk 13:14-23; Lk 21:20-24)

15 Inkamin ta yaiya saiir mwainin siya sibgu daingworinu, Jisis siya
 boinki mi mhoiyya kima wi ti dimin biyieki biyieyin Adi Komii siir
 omaka io saiir hioanin wi siirar kigi, diminin Adi Komii siir omaka
 bopwo nwowin igbid kamiaugakin biiya profet Daniel siya boin
 nimbiyamim mi siya. **16** Mi ta ii aiirin iikam whiekakim nu Judia hir
 nwowim sima mhiua hiriir yidam ninopkainam. **17** Mi iikamim yaba
 hir grinkin okwowim mi sima simiir digworaekwo imiirim kipi swoki
 iwit ninopkainam omaka hiriirin simiir haiyim sima mhiua hiriirar
 didam iugusamki. **18** Mi yipiki inkamkim sima numir nnowi mi sima
 simiir oma hiriir kipi swoki haiyug am, simiir yiuis imiir hainakiyim.
 Sima hindara didam iugusam. **19** Mi wigim yinpiugak nwowim simiirsi
 naingwoyimiyoki mi wigim yinpraigakakim simiirsi warar mi timi
 aingwoyimiyoki ta ii aiir nwowim. Sima wi nidam sasau rani, sima wi
 hikak nnowi mi wa kiguguwi. **20** Kima Adi Komii siiram srii boin mi ii
 kima nidami saiirin wi naoki kipi kin mi wi Judami ii komiiya Sabat piu
 siisiya dimin taemin tir karamae nnowiya saiir mi idami ya wi miiyik
 mi o rani, ti ii hiriinanim kima wi nidam sasauni siyuim whaowaei.
21 Mi ta ii aiirin wi hik kimpipisu prasae hai rani. Hiya nuin siya wina niki
 owin mi ini tariinana yamwonyiin, ti hik hiriinanam biiya sima bi niki
 imbinikim. Mi mhoiyya wi hiriinan hiki mi imbiyam tani. **22** Mi Adi Komii
 siya ti dimin biyieyim simiir iiya saiir nikwokripna karam nwokiswo mi
 iikam whiekakim sima wi hiriayar pi whaowae iuguskiyin. Adi Komii
 siya siir kamim siya nimbinim simiirsi naingwoyimiyokiin mi siya ti ii
 hiriinanana saiir asi nikwokripnakin, ti diminim sima nimbiyamam.

²³ Mi ta ii aiirin inkam nwirin siya wi kimiir boini. Kigi, inkamin Adi Komii siya nikropkiyin siya tisi tirar nwowin, siya isi hapi nwowin, kima wi siir yai kipi naingwo tibmii. ²⁴ Ta hiriinana kara kimiirin saiir boinki mhoiiya kam nhirim sima niti mi wi hiniina nini iksisae boini, Kraisin karargin. Mi kara profet inkam nwirkin. Mi sima wi dimin kirie komii komii nhirim simiirar diriraerari, iikamim Adi Komii siya nimbinim simiirin wi sima nhinpriiginam kinankiugiuwi mi ti iikamim sima wi simiir yai wakaeyokna rani. ²⁵ Wakae, kara kimiirin bii ti digworaekwo imiirar boinmauugim mi bii wi digworaekwom sima nimbiyami mi mhoiiya kima simiir kigi mi kima wi haniiingi kigninokninkini.

²⁶ Sima kimiir hiniin yai boini, kigi. Siya maeyauwa inkam karamaeya nu siiyin apa saiir nwowin, kima wi tako maeyauwa saiir kipi nam. Mi sima hiniina boini, kigi, siya ta omaka maeyauwa hiuyokiyokai saiir hir nwokaiyin. Kima wi simiir yai kipi naingwo tibmii. ²⁷ Kima ina kigim, sinana bieki nimbiidniyin siir hirar sinankiyim mipi bieki nikiiyamiyin siir hirar namwoiuwi mi mhoiiya iiya Yaowae Adin ninomor kouanin kara swoki iti kima kariirin wi hiriinanar kigwini.

²⁸ Maeyauwa inkam whiig iuguski mi bwana wi mi whwo rani mi nauunim wi ninomor kou hirranka nikiigilki. Mi ninomor kou hiran dimin komii komiiyim, sima wi niini haniiina nitki. ³⁰ Mi ta ii aiirin digworaekwo nhirim ninomor kou hiranim mhoiiya wi iikamim wi simiir niisiimauuwi ta iiya. Kara Yaowae Adin ninomor kouanin wi saiir swoki iti mi iikam isidin hinda tindanim nu tiranim sima wi nou prasae kin tani. Mi Yaowae Adin ninomor kouanin sima wi kariirar kigwini waumirsima kariir dimin kirie komiiyim paenan niuyaeyim wi simaka ninkin iti. ³¹ Hiya kara niti, kidin wa maski. Mi iiya siya kid maski mi kariir paekwosimim sima wa namki omom omomim hida tinda nwowim simiir, iikamim kara nimbinim sima wi kariiram nikiunani.

Yaowae Adin ninomor kouanin mhoiiya siya wa swoki iti
(Mk 13:24-27; Lk 21:25-28)

²⁹ Hik komiiya ta iiya saiir haiya saeya dig nwoki mi bieyin wa kakauu iuguski mi bwana wi mi whwo rani mi nauunim wi ninomor kou hirranka nikiigilki. Mi ninomor kou hiran dimin komii komiiyim, sima wi niini haniiina nitki. ³⁰ Mi ta ii aiirin digworaekwo nhirim ninomor kou hiranim mhoiiya wi iikamim wi simiir niisiimauuwi ta iiya. Kara Yaowae Adin ninomor kouanin wi saiir swoki iti mi iikam isidin hinda tindanim nu tiranim sima wi nou prasae kin tani. Mi Yaowae Adin ninomor kouanin sima wi kariirar kigwini waumirsima kariir dimin kirie komiiyim paenan niuyaeyim wi simaka ninkin iti. ³¹ Hiya kara niti, kidin wa maski. Mi iiya siya kid maski mi kariir paekwosimim sima wa namki omom omomim hida tinda nwowim simiir, iikamim kara nimbinim sima wi kariiram nikiunani.

Whrougiwokiyim iiya Jisis siya nitana saiir niisiimauugin
iikamim simiir
(Mk 13:28-31; Lk 21:29-33)

³² Kima whrou siir bidi yinokninkinim. Hiya pi whrou siya woki ti hiriinanin krime pa ninokninkini opin wi sipi niuwi. Mi opud naowo wa mi ikii kini. Ta hiriinan iiya saeya opki niuwi aeya. ³³ Ini mi owin,

mhoiiya kima ha kigi ti dimin taemin whiekakim kara boinim ini nimbiyamim, kima ha dinokninkinki, iiya kara nitana ini kingiin nwowa. ³⁴Kara kimiirin yaimwo airar boini, iikamim sima ta ii airar niki owim sima wi niki aonam tani mi ti digworaekwo whiekakim wa nimbiyami. ³⁵Nu ninomor sowa wa digi mi kariir yaiya wi swoki digi rani. Niingaka. Saeya wi hiriyyar nwoyokiyokii. Iriig.

**Inkam nwirkin ta iiya Jisis siya nitana saiir swoki inokninkin tani
(Mk 13:32-37; Lk 17:26-30,34-36)**

³⁶Inkam nwirkin ta ii aiarin ninokninkin mimin tani. Mi paekwosimim ninomor kou hiranim sima iripa hiriinan sima saiir mi inokninkin tani. Kara Yaowae Adin saiir mi inokninkin tani. Niingaka. Adi Komii sasa ninokninkini ta iiya kara nitana. ³⁷Iiya Noa siya nwowa mi siyuim saiir tirim, hiriinan siyu kaimwowim wi sairrar swoki tiri iiya kara Yaowae Adin ninomor kouanin kara swoki iti. ³⁸Iiya op komiiyin siya niuunani karamaeya niki owin, sima ti hiriinan siyuim simiir tirkim opmin kwiae mi naemin nongwomamair aeikiyam mi wigmin priionkwonakaeyam. Mi ini Noa siya yambudkiyin siyaiiya hiriir. ³⁹Iikamim sima bi ninokninkinkim mi sima ini hiriinana mi prii ywowitz. Sima ha bi naingwokim ti diminim wi simbi nimbiyami. Niingaka. Mi op komiiyin ha niuunaniyiin mi ini iikam whiekakim simiirar kaipri hainamim mi sima ina yaonamim. Kara Yaowae Adin ninomor kouanin kara niti wi hiriinanar mi tiri. Sima wi ninokninkin tani mi wi ha nwokwokin tani iiya kara nitana saiiram. ⁴⁰Mi iiya kara swoki iti sima wi ninokninkinwin tani. Mi inkam nwisko sowa iripa mii miriiguwaki mi wi nwiruwaniya nikiunami mi nwirin siirin wi hirar haiburgigi. ⁴¹Mi wig iso sowa iripa mii miriiguwaki mi ira wa nami mi ira wi hirar haiburgigi. Mi hiriinankiniwi ⁴²kima, kima kimasayar mintiraowin. Kima ninokninkin tani, pakii hiniin iiya wi sae swoki iti kara kimiir Inkam Komiiyin. ⁴³Kima ti dimin imiir daengwo, omakain adin siya ha ninokninkini hii tauaean inkamin pi sipi niti mi siya pa nidwo kaowi mi hiiyan inkamin pi hiriir napninpakainam tani ⁴⁴Kima iripa hiriinan ha nhinkaokwokin, kara Yaowae Adin ninomor kouanin iigwira kara niti ina nwowa. Mi kima wa ninokninkin tani kara wi ta hiniin iiya saiir niti. Iriig.

**Boiniyio yaiya mii biyie mi mii miiyik miriiyo sowiir boiniyioka
(Lk 12:41-48)**

⁴⁵Piki hiniin miyan inkam ikin kwoin miyyikakin mi siir mii imiir sibgu kigriraowiyin, ha? Biiyan inkamin siya minam nimbigin siya siir miyan kam nhirim simiir kigriraowim mi nae simiir mi ikin hauu aeyim naeni ii aiir. Hiya ti inkam hiriinanin siya ti diminim simiir

wakaeyokna diriraerari mi siya inkam miiyik ieya. ⁴⁶Mi mhoiiya siir biiyan inkamin ha nitin mi siya ina ini kigniyin ti miiyan inkam iiir mi miiyim biiya siya boingigim ini hiriinanar miriikwokinim mi ti biiyan inkamin siya wi mairstima airga nwo siir. ⁴⁷Kara kimiirin yaimwower boini, mhoiiya ti biiyan inkamin, wi siir nimbini, siir dimin komii komiiyim siya kigriraowim. ⁴⁸Mi ti miiyan inkam biyieyin siir kwoinin ha naingwoi, kariir biiyan inkamin siya wi nitsisau rani ⁴⁹mi siya siir iripa mii miriyim kamim simiirin ina tio bwakainanamin mi siya op biyie kwiyaeyim kamim simaka mi aekwiyaekin. ⁵⁰Mhoiiya ti miiyan inkamin siir biiyan inkamin siya niti mi ti miiyan inkamin iiya siya nitana saiir ninokninkin tani. ⁵¹Mi biiyan inkamin siya niti wi ti miiyan inkamin siirar tirkumbuninkinki mi siya siirin kamim niksisaeiyim simaka nikmwin owaiginiuwi. Ta maeyau aiirin iikamim sima wi nou prasae kin tani mi sima wi simiir big imiirar ninan aekiyimkiyiki. Iriig.

Mwiigak kopak iuurim simiir boiniyio yaiga

25 ¹Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana mi ini mwiigak kopak iuurim simiir hiriinan ywowin. Inkam nwirin wiga tariinanar kwonkwonakin mi ti mwiigak kopakim simiir yiukidim warar hainam, sima siirin siyu hir napyiskaiwinam namkim mi siir nikiunaniyim. ²Mi iriiyarim ninokninkin miiyikakim mi iriiyarim ninokninkin miiyik karamaekim. ³Mi wigim ninokninkin karamaeyim sima yiugid nhiiingam simiirara hainam mi sima yaeya op (kerosin) haimiyim simiir wara bi hainamkim. ⁴Mi wigim ninokninkin miiyikakim, simiir opim (kerosinim) aimwoniya yaokai hainam simiir yiukid imakar. ⁵Ti wig nonkwonain inkamin siya bi niki itsaugin. Mi ti wig iuurim simiir nhwowim ina yirdim mi sima ina whwonkainamim.

⁶Mi yai kwira ini niibwopwo komiiya saiirar kauwok boiniwiyya wigkam wino nonkwonao ini nitwiiyo. Kima siirin siyu hir dapyiskaiwin mi siirin wikiunani. ⁷Ti mwiigak kopak iuurim ina nhiiingiwiiyim mi sima simiir yiugid imiirar diriraerar hainamim. ⁸Mi wigim ninokninkin karamaeyim sima boinki, ninokninkin miiyikakig wi imiir, kima op (kerosin) haimiyya krimiir whauugi. Krimiir yiugidim pi simbi tingiyami. Mi krima diriiyar nami. ⁹Mi wigim ninokninkin miiyikakim simiirin hiniina yowarkii boinki. Niingaka. Ta op (kerosin) haimiisima, kima mi krima saiirararin pi dig nwo rani, kima omaka digworaekwo sainiya saiir hir sainaki kimamar. ¹⁰Mi sima op (kerosin) sainam bidi yamim mi wig nonkwonan inkamin siya ina yitin. Mi wigim siirim waikaokwokinim ina yamim omaka hiriir wigwas nae komii aiirim mi sima anowin ina haiginikougiyin.

¹¹Mhoiiya mwiigak kopak iriiyarim ina swoki itim mi sima ini kauwok boini, Biiyan Inkam Komii kira anowin krimiirim haiwaoki. ¹²Mi siya

ina yowarkii boinin, kara kimiirin yaimwo aiirar boini, kara kimiir bi ninokninkinkin. ¹³ Mi Jisis siya simiir boinki, kima mintarao. Dimusi rani, kima ninokninkinkin tani, iiya mhoiyya kara nitana.

Boiniyio yaiya miiyan kamim umir gribgak haiyim simiir boinka
(Lk 19:11-27)

¹⁴ Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana saeya ini biiyan inkamin aru maeyau namam minin mi siya siir miiyan kam nwoimim simiirin ha nikiunain mi siir digworaekwo whiekakim simiir iin yinkwo hauugik sima kigriraowim mi ini sair hiriinan ywowin. ¹⁵ Siya siir miiyan kamim simiir siyu ikim mi simiir kirie ikim simiirar kigin mi siya umirim simiirin yapayapa mair asi hid hauugin. Mi nwirin umirim 5,000 kim siir mi nonkwo hauugikim mi nwirin 2,000 kim siir mi nonkwo hauugikim mi nwirin 1,000 kim siir mi nonkwo hauugikim. Siya simiirin hiriinan tırgikin mi siya ina yamin. ¹⁶ Mi siya aru maeyau bidi yamkiyin mi bi kimiminkikin inkamin 5,000 umir haiyin ina miriinamin ti umir imiirar mi yaeya 5,000 nhirim ina swoki mirii haiyin. ¹⁷ Mi ti inkamin 2,000 umir hainaowidin, yio iripa hiriinan siya ina mi mirii namin mi 2,000 umira swoki mirii hai. ¹⁸ Mi inkamin 1,000 umir hainaowidin, siya ie in iopiuñ umirim siir Biyan Inkam Komii ieya hauugikim simiir haigiprakaiyam.

¹⁹ Bwan whiekakim bidi yamkiyam mi mhoiyya ti miiyan kamim simiir biiyan inkamin ina yitin mi umirim siya hauugikim simiir kitibmii boinam nitkin. ²⁰ Mi inkamin umir 5,000 hainaowidin siya ina yitin mi umir 5,000 nim siya mirii haiyim simiir warar hainam mi siya boin, inkam komii kira umirim 5,000 na hauugikim mi kigi mi kara ha mirii nanaeyin mi 5,000 umira swoki inkin mirii hai. ²¹ Inkam komiiyin siirin hiniina boin, kira miiyan inkam miiyikin, kira mii miiyika sibgu miriigin, kira miiya sibgu kigriraowikin, kira dimin sisimim simiirar sibgu kigriraowin. Kara hiniina naingwovi kira digworaekwo whiekakim simiirar kigrirao ırkak. Mi kira kanakar uni maarginaargini: ²² Mi inkamin 2,000 umir hainaowidin mi siya ina yitin mi siya ina yaboiniyin, inkam komii kira kariirin 2,000 umira hauugigin, kigi. Kara ha swoki mirii nanaeyin mi umirim 2,000 na swoki inkin mirii hai. ²³ Siir biiyan inkam komiiyin siir boinki, kira miiyan inkam miiyikin, kira mii miiyika sibgu miriigin, kira dimin sisimim simiirar sibgu kigriraowikin mi kariir digworaekwo whiekakim wi kira kigriraowi mi kira kanakar uni maarginaargini. ²⁴ Mi inkamin 1,000 hainaowidin yio siya ina mi itin mi siya ina boinin, inkam komii, kara bidi yinokninkinin, kira inkampaii rani, sasae digworaekwowim inkam nwirni numiranim kira pi simiirar priiningugu hai. Mi kira twonid isim inkam nhirmi niki okmwin whrami, isim sima, haiginki mi twonidgiinim sima. Mi twonidgiinim

kira pi kiriir omaka hiriirar swoki hainami. ²⁵Kara pi nididgin kiriirsi mi kara ha namin mi kiriir umirim nunau ie ini ophaigiyiu. Mi kigi! Ha tisi kiriir 1,000 umirim. ²⁶Inkam komii siirin ina yowarkii boinin, kira miyan inkampaii rani! Kira nhakiu kiriekin! Kira kariirin ina ninokninkinin kara inkam nwirni nokmwin inkini numiran sasaeyim mipi kara swoki ingugu haiyirkaki mi iripi hiriinan kara inkam nhirmiya nokmwin hai twonidim numir hirankin mi ti twonid imiirin pi kara swoki haiyirkaknami omaka hiriir. Kira ti simiirin ina ninokninkin, aniya? ²⁷Kira kariir umirim omaka umir haigya saiir haigi karamae dimusi nwokin, saeya yaeya umir swoki inkin mirii halyim, ha? Mi iiya kara swoki itkiswo mi kariir yaeya (profit) umirim simiir wara pi swoki hainiyin. ²⁸Mi kima ti umir 1,000 nim simiirin siir iinankin ti swoki hai mi inkamin 10,000 umirkakin siir ti swoki inkin hauugi. ²⁹Dimusi rani, kam nhirim dimin taemin whiekakim sima simiirin mii miyyik sibgu miiriim mi kara simiirin wi idwowa swoki inkin hauugi digworaekwo nhirim. Mi inkam nwirin siya siir digworaekwom kwisuwakinuwi mi siya simiirin mii sibgu mirii karam nwowi mi siir dimin sisimim siya nonkwowin mi wi siir iinankar swoki hai. Mi siya wi niinga nwoki. ³⁰Mi ti miyan inkam biyieyin siir kiyitkaigi maeyauwa niibwomambwo nwowiya saiir hiriir. Ta maeyau aiirin sima hik kimpipisu hαι mi sima wi simiir big imiirar naekiyimkiyiki. Iriig.

**Yaowae Adin ninomor kouanin siya iikam isid
whiekakim nu tiranim wi simiir hidi**

³¹Mhoiyya kara Yaowae Adin ninomor kouanin siya wi inkam komiiyin nu kigriraowiyin siir hiriinan nwowi mi siir paekwosim whiekakim mi siya dimin miyyikim paenan niuyaeyim simaka warar ninkin iti, ta ii aiirin siya wi inkam komiiyin nu kigriraowiyin digworaekwo whiekakim simiir wi siir ipii aiirar nidwokaii. ³²Mi iikam isid whiekakim hida tindanim wi kariir whwonkam idar nwomimiri mi kara simiirin wi isid whisa hidaigini mi inkamin sibsib, meme kigriraowiyin siir hiriinan hidi. Sibsibim maeyau kwira mi memeyim maeyau kwira. ³³Mi kara wi hiniina hidaiginiuwi. Iikam miyyikim sibsib nanim wi kariir iina iiniga namki mi iikam biyieyim meme nanim wi kariir iina yaioyaeya saiir namki. ³⁴Mi kara inkam komiiyin nu kigriraowiyin digworaekwo whiekakim simiir, kara iikamim kariir iina iiniga nokwoim wi simiir boinki, kima iikamim Adi Komii siya tirhaiginiuwim wadie, kima ha dam digworaekwo miyyik miyyikim biyya kariir Adin siya nimbinim iyya ti nu iiir nonkwokwowa saiir, simiir tini haiyiu. ³⁵Dimusi rani, iiya kara mhiirima nwowa mi kariirin kima hauu aekin mi iiya kariir kwoinin opam haieyin mi kariirin opa kima hauu kwiyaekin. Kara om whiran inkamnanargin mi kariirin kimiir omaka hiriirar mi whinam. ³⁶Kara yiuis karamae nwowin mi kariirin yiuis kima hauu iigin. Mi kara makì niiyin mi kariirin kima

kigriraokin mi ini kariir ma aeyar digiyin. Mi kara omaka hiuyokiyokaiya mii biyie miriiya sair nwowin mi kima kariiar nap kigraraonakikim. ³⁷ Mi inkam miiyik miiyikim sima wi siir yai aka nowarkii boini. Biyan Inkam Komii, piki hiniin iiya krima sair kigin kira mhiigi naowin, krima naeyim paki hiniin iiya sair hauu aekin, ha? Mi kiriir kwoinin paki hiniin iiya sair haiekin opamin mi krima op kiriirin ha hauu kwiyaekin, ha? ³⁸ Paki hiniin iiga krima kiriir kigin kira om whiran inkamnan nwowin mi krima kiriirin krimiir omaka hiriir whinamin, ha? Mi paki hiniin ii aka kira yiuis karamae nwowa mi krima yiuis kiriir hauu iiyin, ha? ³⁹ Paki hiniin ii aka krima kiriir kigin mi kira makak nwowin mi kira omaka hiuyokiyokaiya mii biyie miriiya sair nwowin mi krima nini ap kigraraonakiyin, ha? ⁴⁰ Mi kara Yaowae Adin siya simiirin wi hiniina nowarkii boini, kara yaimwower boini: Mi digworaekwo whiekakim kima tirim ti kariir nomiiyauin inig sim karamaeyin siir mi yio hiriinan siyuin kima kariiar whindiriraerarkim.

⁴¹ Mi mhoiyya siya simiir boin digiyin mi iikamim siir yaioyaeya nwowin simiir boinki, kima kigugu iugusan iikamkim! Kima damki, paeya iinokiinok niuyokiyokiya hik kimpipisu haiiya sairram. Mi iinokiinoki hirar nwokaeyami mi ta paeya Adi Komii siya Setan mi siir paekwosisim simiirim diriraerar namginkin. ⁴² Dimusi rani, biiya kara mhiigi naoin mi kima kariir bi hauu aekim mi kariir kwoin opam haieiyin mi kima op kariir bi hauu kwiyaekim. ⁴³ Kara om whiran inkamkin mi kima kariirin bi nikiunamkim kimiir omaka hiriirin. Mi iiya kara yiuis karamae nwowa mi kima yiuis kariir bi hauugim. Mi iiya kara makak nwowin mi omaka hiuyokiyokaiya mii biyie miriiya sair hir nwowin mi kima kariir bi nini apririr kignakikim. ⁴⁴ Mi kara ti yai hiriinan simiir boin digii mi sima kariir yai aiirin wi hiniina nowarkii boini, Biyan Inkam Komii, paki hiniin ii aka kira mhiigi naowin mi krima kiriir kigin mi kiriir kwoinin opam haieyin, kira om whiran inkamkin, kira yiuis karamaekin mi kira paki hiniin ii aka mak kira niiyin mi omaka hiuyokiyokaiya mii biyie miriiya kira sair nwowin. Mi krima kiriir kigim, ha? Mi krima diminim simiir bi kigim mi krima kiriir paniinsi whindiriraerarsi. ⁴⁵ Mi kara inkam komiiyin simiir yai aka wi hiniina nowarkii boinki, kara kimiirin yaimwo aiirar boini, kima kariir nomiiyau nwirin inigsim karamae nwowin siir sibgu grab karamae nwowi mi ti hiriinan siyuin yio kima kariir bi sibgu grabgim. ⁴⁶ Jisis siir yaiyim hiniina ini boin digi. Mi ti hiriinan iikam isidin sima wi paeya nami, sima wi hik kimpipisu prasae nini haiyu rani, iinokiinokin. Mi iikam miiyik miiyikim sima wi omwaiyayokiyokii. Iriig.

Inkam komiiyim sima ina kitibmii boinim siyuin

Jisis siir nisomaowam

(Mk 14:1-2; Lk 22:1-2; Jo 11:45-53)

26

¹ Jisis siya ti siir yai whiekakim iikamim simiir boinmimauu digiyin mi ta ii aiirin siya siir mii kigna miriiyim simiir boinki,

²kima ina ninokninkinim, ii komiiya wou nikwo aeniya, ii kwisuwa nwowi krima wi sair naei. Mi ta iiya kara Yaowae Adin ninomor kouankin nitin sima kariirin wi sauau omomin siir kinmauu iti mi paeyin hiiniya nirioninkinin saika niranugi.

³Mi ta ii aiirin prismi yaowae ad ikim mi Isrel simiir biiyan inkam komii ikim, sima prismi yaowae adin, siir inigin Kaafaskin, sima siir omaka komiiya sairara ywomimiri. ⁴Mi sima yai minam haingiriyu boinaigim, siyuin Jisis siir nimprio nonkworimdiinu hainim. ⁵Sima ina boinim, krima ti dimin hiriinan in iyim wou nikwo aeiyim simiir kipi diriraerar. Dimusi rani, iikam sima yali wi krimaka niniisi. Iriig.

Wiga wa piui miiyik whakiyin Jisis siir mwo iiir yaokin
(Mk 14:3-9; Jo 12:1-8)

⁶Jisis siya om Betani hir nwokin, inkam nwirin ma biyeya paowagi pisikomkopouin siir omaka hir, siir inigin Saimonkin. ⁷Hiya Jisis siya omaka hirar nwowin mi wig ira siirim yit mi wa mobin piui miiyik whakiyin, umir kasaka bi sainikin, ira hainani. Hiya Jisis siya hiiya sairrar nikidwo aeyin mi ti siiya mob wakakin, piui miiyik whakiyin Jisis siir mwo iiirar yaokinki. ⁸Kamim siir kigna miriiyim sima hiriinan kigiyim mi io ina ywowitz, sima boin, ti wain whisarii dimusi naoki iuguskikin, ha? ⁹Krima ti siiya mob wakakin inkam nwirni hauuwi, siya sainim mi krima siirin wi umir prasae dihaii mi ikii iikam paeprikabim wi simiir pi hauuwi. ¹⁰Jisis siya simiir yaiya ina yinokninkinkiyin mi siya simiir boinki, kima ta wiga sairrin hiriinan dimusi tiri saeya nididamin, ha? Saeya ti hiriinan siyu miiyikin kariirar tirk. ¹¹Iikam paeprikabim sima wi kimakar nwoyokyokii mi kara kimaka wi ii priei nwo rani. ¹²Mi ta wiga saeya ti wain kariir piu naokinkiyin saeya kariir naoni siyuin siirim diriraerarka Juda krimiir siyuin hiriinana tiriikin. ¹³Mi sima wi sairrar naingwo yokiyokii. Iriig.

Judas siya minam nimbigin Jisis siir kinmauu itim pris kamim simiir
(Mk 14:10-11; Lk 22:3-6)

¹⁴Mi ta ii aiirarin kamim siir kigna miriiyim iur nwisko, simiir nwirin siir inigin Judas Iskariotkin, siya prismi biiyan kamim simiirim yam.

¹⁵Mi siya boin, kima kariirin wi dimin hauuwi mi kara Jisis siirin wi kimiir kinmauu iti, ha? Mi sima siirin umir silvaim kamnwir iura hauu. ¹⁶Mi ta ii aiirin siya ina yap hainsran bwakaiyin, Jisis siirin simiir kinmauu itim. Iriig.

Jisis siya kamim siir kigna miriiyim wou simaka nikwo aekin
(Mk 14:12-21; Lk 22:7-14,21-23; Jo 13:21-30)

¹⁷Biigi biiyan iiya bretin yis karamaeyin siir naeiya mi kamim Jisis siir kigna miriiyim sima ina yitim mi sima ina boinim, kira painiina

naingwo wi krimaka papi nikwo aei, ha? ¹⁸ Mi Jisis siya simiir boinki, kima om komii Jerusalem hiriir dapninopkainam mi kima inkam nwirin siya krimiir bidi yinokninkinin siirin hiniina tini boiniu, inkam yai krimiir nowomwarkaiyiuwin siya hiniina boinkikin, ii kariira naowana ini kingiin nwowa kara kamim kariir mii kigna miriyyim wou simaka nikwo aeyam naingwo wi kiriir omaka waraur. ¹⁹ Kamim Jisis siir kigna miriyyim yaiyim siya boinkiyim simiir hiriinanar mi tir mi sima wou nikwo aeyamin ina diriraerarim.

²⁰ Mi ta iiya saiir naioka Jisis siya mi siir miiyan kam iuut nwiswo simaka yidwokai aekairib. ²¹ Sima niki idwo aeyim mi siya simiir boin, kara kimiirin yaimwo aiirar boini, kariirin wi kimiir nwirkar nap wouwi wir kam biyieyim io kariir nwowi simiir. ²² Mi iiya siya hiriinan boin digiyin mi sima hik prasae bi haigim mi siirin sima nwonira nwonira srii, Biiyan Inkam Komii mi tari kara, aniya? ²³ Mi Jisis siya ina yowarkii boinin, kimiir nwirin iin siira kanaka ninkin inopmai two saiir mi kariirin wi siyar kinmauu iti. ²⁴ Thi, kara Yaowae Adin ninomor kouankin nitin naowam, biiya ywokwo komii saeya kariir boina saiir hiriinan. Ti inkamin kara Yaowae Adin ninomor kouankin nitin wir siir napwouwi siorsi naingwo yimiyokii. Ini mi owin siirin yopiigii mi aokaina karamaekeiswo ti inkam iirin. Dimusi rani, ta iiya siya wa kigugu iuguski. ²⁵ Mhoiyya Judasin, inkamin Jisis siir sauau kam imiir kinmauu itin siya Jisis siirin hiniina srii, iikam nowomwarkaiyiuin inkam mi tari kara, aniya? Jisis siya siir boinki, wa kira boina ini kaimwowar ywowa. Iriig.

**Jisis siya bret ikin mi op wain aka siir miiyan kam imiir hauu aekin
siir swoki aingwo warkaigiyim**
(Mk 14:22-26; Lk 22:14-20; 1Ko 11:23-25)

²⁶ Sima ha niki aeyim mi Jisis siya bretin ina haiyin mi Adi Komii siir boin wadieki mi ina yinopkiyin mi kamim siir kigna miriyyim simiir hauugi sima naeyim mi siya ina boinin, kima hai mi ha dae, takina kariir kip aeya. ²⁷ Mi mhoiyya siya op mob wainin ira hai mi Adi Komii siir boin wadieki mi siya simiir hauugi mi ina boinin, kima whiekakim ti op wain mob iir kwuyaeki. ²⁸ Ti diminin kima kwuyaeyin siya kariir nhieka. Kara wi minam naokiki Adi Komii siir nimbinwa nimbiyami iikam whiekakim simiir dimin biyie imiir haiyoprimdiyiumiigiyim. ²⁹ Kara kimiirin yaimwowa boini, kara wi op wain saiir swoki kwuyaem mimin tani. Mi kara ta op wain wina saiirin wi kimaka swoki inkil kwuyaem kariir adin siir om hir. ³⁰ Sima ha nae digiyim mi mwai kwira saiir wao mi wao digiyim mi sima yaba hiriir yapniyam mi sima mhiu Oliv hiriir yam. Iriig.

Jisis siya Pita siir boin kira wi digiumii kariir haimriyuwi
(Mk 14:27-31; Lk 22:31-34; Jo 13:36-38)

³¹ Sima mhiu Oliv siirin ha nimbiyamim Jisis siya simiir boinki, kima whiekakakarin ta nii aiirin kima wa nidam ninopki, ta hiriinana Adi Komii siir Ywokwo Komiiya saeya hiniina boinka, kara inkamin sibsib kigriraowiyin siir nisomaoki mi sibsib isidin wa nidam ninopki. ³² Mi kara wi ie hirankar swoki insiin idwo mi kimiir biiyin wi kara nam kwokini nu Galili hiriirin. ³³ Pita siya siir yai aka ina yowarkii boinin, sima nidamamki windi kara wi wara nidamam tani. ³⁴ Jisis siya siir boinki, kara kiriirin yaimwo aiarar boinki, ta nii aiirin iuumin wi niki ik rani mi kariir inig iiirin kira wi kwoima miisisaem i kira wa boini, kara siir bi ninokninkinkin. ³⁵ Pita siya boin, kara kinaka naonamim minki windi mi kara wi hiniina boin tani, kara kiriir bi ninokninkinkin. Niingakiinga. Mi kam nhirim kigna miriiyim sima hirihiiriinan yaigina boin digi. Iriig.

Jisis siya numir Getsemani hir srii boinkin
(Mk 14:32-42; Lk 22:39-46)

³⁶ Jisis siya simaka warar yam numir kwira saiir, sima ha dapikim Getsemani. Mi siya kamim siir kigna miriiyin simiir boinki, kima tirar didwo, kara hinda nami nhwo kwis boiniuwi. ³⁷ Mi Pita siya mi Sebedi siir yinism nwis owa simiir yikiunam mi ini sima yamim. Tariinanin siya ini hikaka ywowin mi siya hik kimpipisu prasae bi kinkin. ³⁸ Mi siya simiir boinki, kariir mhii kwoinim ini hikaka nwowim, kariirin wi ta hik aeya nisom aowi, kima tapaipr dwo mi kariirs whin naingwoyimiyok. ³⁹ Mi siya haimiisima ha namkiyin mi siya itwaomiya yakainam nua hiriir. Mi hiniina srii boin, Adi ini mi owin, kira ta hika saiir haigi, kira kariir kwoin iiir kipi naingwo ap. Niingaka. Kira kiriir kwoin iiirar daengwo ap.

⁴⁰ Mi siya ha kwisboin digiyin mi siya kamim siir kigna miriiyim simiiram swoki am mi ina ini kigiuin sima nhwo hirar whwonkai mi siya simiir yinidgu. Mi siya Pita siir boinki, kima kanaka ninkin aingwoyimiyok idwo waikao karamae dimusi nwokim ta ii haimiisima aiirin, ha? ⁴¹ Kima kimasayar mintarao mi nhwo ha kwis boin, dimin biyieki kimiir kinainkiuwi kima wi kiriekak nwo rani, kaimwo kiinga. Kwoin ina naingwowin mi piu saeya kiriekak nwo rani.

⁴² Mi mhoiyya siya ha swoki amin mi hiniina swoki srii boiniu, Adi, tiki hik hiriinanim kira saiir nikwo waisi iuguski karamae nwowi mi ta hik hiriinana kara saiirin wa haii mi kira kiriir kwoin iiirar daengwo apiski mi ha diriraerar. ⁴³ Mi mhoiyya siya ha swoki itin mi siyar yap kigni sima nhwo hirar swoki grinkin whini, sima nhwoki niridgim mi sima nhwo asi whwinkim.

44 Mi Jisis siya simiir swoki haiburgigin mi kwoimaka ina swokini kwis boiniuin, diminim biiya siya niki kwis boinim mi simiir hiriinana swokini kwis boiniu. **45** Mhoiyya siya kamim siir mii kigna miriiyim simiirim swoki itin mi simiirin ina yaboiniyin, kima ina niki whinim, aniya? Wakae! Kara Yaowae Adin ninomor kouankin nitin kariir nonkwoniyana iiya, kamim io kariir nwowiyim sima, saeya kingiin bidi yinyaniya. **46** Kima dinsiingi mi krima pi nami, kigi, inkamin wir kariir napwouwanin siya ini kingiina nitin.

Judas siya Jisis siir kinmaau itkin kamim io siir nwowiyim simiir
(Mk 14:43-50; Lk 22:47-53; Jo 18:3-12)

47 Jisis siya ha niki boinaiyin mi Judasin simiir inkam nwirin iuur nwisaka kigna miriiyin siya ina yitin. Mi inkam isid komiiyin ini saika yinkin itin, sima kamkiu minim mi dan minim ini warar hainaniyim. Prismi biyan kam ikim mi Isrelmi biyan inkam komii komiiryim simiirin sima nikropkikim. **48** Mi Judasin inkamin wir siir napwouwanim siya simiirin hiniina boinmaau nam, kara pi inkam nwirin siir naki aepirimdiiniuwi mi kima pa dinokninkinki ti inkamin Jisis siyarkin. Mi kima pi siir donkworimdiinu. **49** Mi bi kimiminkikin ini Jisis siiramar yitin mi ina boinin, akamie, iikam nowomwarkaiyuwin inkam. Mi siya siir yaki aepirimdiiniu. **50** Jisis siya siir boinki, nomiiyau, diminin kira minam nitin mi siirin ha minsasau. Sima ina yitim mi simiir iinim Jisis siir ini onkworimdiinuni. **51** Inkam nwirin Jisis saika nwokin mi siir kamkiuin ina kiwok haiyin. Mi prismi biyan inkamin siir miiyan inkam nwirin siir wiin aiir yaki haingrip itkigi. **52** Jisis siya siir boinki, kiriir kamkiuin siir maeyau aiirar swoki hopkrikigui. Kam biyie whiekakim sima kamkiu imiir hainanii yaii niniyim mi wi Yamdi kwiruwa sima sima hainuwiir wiir haiginiuwi **53** Panopi kira ina ninokninkinin, kara kariir Adin siirim sriikiso diga pi ywownin mi di kimiminki siir paekwosimim kariiramin kasa kasa di nikropki kariir whinkisiisim. Inkam simiir mwianim dig rani. **54** Mi kara hiriinan tiri mi ti diminim biiya Ywokwo Komii saeya boinim sima wi painiina nimbiyami, ha? Adi Komii siya bidi boinin ti diminim sima wa nimbiyami.

55 Mi ta ii aiirin Jisis siya ti kam isid iiirar boinki, kima kariir uni onkworimdiinu haini mi kima wasi kamkiu dan minim simiirar nonkwowim, inkam nwirin hii tauaeiyin siir hiriinan, aniya? Finokiinokin kara Adi Komii siir omaka iikam simiir nowomwarkaiyuwin mi kima kariirin saiirar bi nonkworimdiinugin. **56** Ti dimin taemin whiekakim nimbiyamim profet kamim sima winboinkiyim yokwoni simairgim. Mi kam whiekakim siir kigna miriiyim sima Jisis siir haiburgik mi ina yidamkiyim. Iriig.

Sima Jisis siir boinwokiyop natkaigikim
(Mk 14:53-65; Lk 22:54-55,63-71; Jo 18:13-14,19-24)

57 Sima kamim Jisis siir yonkworimdiinu mi sima prismi biyan inkam komiiyin Kaiafas siir omaka saiir hiriir hainam mi kam whiekakim siir

haiburgigim mi kamim siyu ninoinkini ikim mi Isrelmi inkam komii ikim sima sima nwomimirkim hapaiirin. ⁵⁸Pita siya siir mhoiiyar yam mi siya arurig hirar ini owou. Mi siya prismi biiyan inkam komiiyin siir omaka maeyauwa hiuyokyokaiya sair yapninopkainam mi kamim yaii niniiyim ta maeyau aiir kigriraowiyim simaka ini idwoiu. Mi siya kig ninoinkinam namkin, pi dimu diminkin nimbiyami. ⁵⁹Prismi biiyan inkamim mi Judami inkam komii kaunsil ikim sima ina hainsirim inkamin Jisis siir niksisae boin hiriyyiuim mi sima siir kigi mi wa nwoki isomaowim. ⁶⁰Mi kam whiekakim ha nimbiniyim mi niksisae yaiyim sima sima ini apkaina boini siirin. Mi sima siirin dimin biye whir bi swoki hainsir yiskaigim siir nisomaowim mi mhoiiya inkam nwiswo ina yimbiniyo. ⁶¹Mi sowa ina yaboiniyo, ti inkamin siya ha boinkin mi siya Adi Komii siir omaka komiiya sairin wa niininkiigi mi siya sairin wi ii kwoimuwar swoki mirii ninoougi.

⁶²Mi prismi biiyan inkam komiiyin siya siir yokwao boinki, kira yai kwir nowarki boinam naingwo rani, aniya? Ti hiriinan yaiyim sima kiriir dimusi boiniuriyuwi, ha? ⁶³Mi Jisis siya yai bi swoki boin miminkin mi prismi biiyan inkam komiiyin siya siir boinki, kara kiriirin Adi Komiiyin omwai waiya yokiyokiyyin siir iniggin siir nikwao boinki! Kira krimiir boinmauggi kira Kraiskin inkamin Adi Komii siya nikropkiyin, aniya? ⁶⁴Jisis siya prismi biiyan inkam komiiyin siir boinki, kira bidiya boinkiyin. Mi kara kimiirin pi hiniina boinki, mhoiiya wi kima kigi, kara Yaowae Adin ninomor kouankin nitin kara wi Adi Komii siir iina iiniga sair nidwovi mi kara wi kirie whiekakar nwowi. Mhoiiya kara swoki iti kara wi ninomor kou hiran waumira wi saika ninkin onaiini kirie komiigak. ⁶⁵Jisis siya hiriinan yai boinkiyin mi prismi biiyan inkam komiiyin siir yiuisa ina yiinikiwitkiyin siya iikamim simiir niisiimauugin siya iokakin mi siya ina boinin. Siya Adi Komii siir yai aiir nigbumbu boinkin mi krima kam nhirim whinboinam kipi swoki ikiuna kima bidi wakaeyim siya nigbumbuwa Adi Komii siir. ⁶⁶Kima paniina naingwovi, ha? Mi sima siir yai aka hiniina yowarkii boin siya yaigakin mi siya hiriyyar daonam.

⁶⁷Mi sima ti yai imiir boin digiyim sima Jisis siir whwonkam iiirin yaeyopni yaskinapaki mi sima siir yibwambwaeki mi kam nhirim sima yiuisa siir whwonkam iiir kikogrungi mi sima siirin ina yobombwaeyin. ⁶⁸Mi sima boinki mi kira Kraiski niuwi, inkamin Adi Komii siya nikropkiyin Mi kira profet yai krimiir boinki, kiriirin nhinga tiowi, ha? Iriig.

Pita siya boin, kara Jisis siir bi ninoinkinkin
(Mk 14:16-72; Lk 22:56-62; Jo 18:15-18,25-27)

⁶⁹Pita siya hira omaka sair hiuyokyokaiya sair yainau hirar nidwokin. Mi miiyan wig ira saeya kingiin ha nita siir kigam mi saeya

siir boin. Kira iriipa hiriinan Jisisin nu Galilianin saika warar nwokin. 70 Mi Pita siya kam whiekakim simiir whwonkamida kintiirgi, kara wari yaiya kira boina saiir ninokninkin tani. 71 Mi Pita siya yaba ha namin mi siya aru hir yani idwowiu ano kingiin hir. Mi wig ira saeya siir kiga mi saeya iikamim siir kingiin nwowin simiirin hiniina boinki, ti inkamin siya Jisisin om Nasaretanin saika warar ninkin okin. 72 Mi Pita siya ina swoki kintiir boinkiyin, kara Adi Komii siir inig iiirar nikopaisisirk, kara ti inkam iiir bi ninokninkinkin. 73 Mi mhoiyyarin kam nhirim hirar nokwokim, sima Pita siir boinki, kaimwoki kaimwokiinga kira Jisis siir isidin siir hiriinanar inkam nwirkin kiriir yaiya simiir yainana wakaei. 74 Mi tariinanin Pita siya ina yikopaisisirkiyin, kaimwoki kaimwokiinga. Kara ti inkamin siir bi ninokninkinkin. Niingaki, niingakiinga. Mi kariir yaiya kaimwo karamaeki niuwi mi Adi Komii siya kariirin hik pa hauuwi hiriinan yai boinkiyin mi iuumin ina yikiyin. 75 Iuumin nik digiyin mi Pita siya yaiya Jisis siya boina ini saiirar swoki aingwotarkainakiyin mi iuumin wi niki ikrani mi kira kariir inig iiirin wi kwoima miisisaei, kara siir bi ninokninkinkin mi Pita siya yaba hiriir namin mi ina yani ouwouwin. Iriig.

Sima Jisis siirin nu Roman inkam komiiyin Pailat siirim yikiunam
(Mk 15:1; Lk 23:1-2; Jo 18:28-32)

27 ¹Hiya pirkinyakwoka mi prismi biiyan inkam whiekak ikim. Mi Isrel simiir isidim simiir hiran inkam komii komii ikim sima yaiyim ina yidwo kitibmii boinim, Jisis siir nisomaowam. ²Mi sima siirin wieyinsopni yomboru mi sima siirin ina kiwowitnamim mi simiir biiyan inkam komiiyin nu Romanin Pailat, inkam komiiyin nu Judia hiran omim simiir kigriraowiyin siir in i hauugik. Iriig.

Judas in i sasar diyankrikiu aowin
(Ap 1:18-19)

³Mi tariinanin Judas siya inkamin Jisis siir kinmauu itin, sauan kamim simiir, siya bidi yinokninkinin, inkam komiiyim sima Jisis siir hainamim inkam komii Pailat siirim siya nisomaowim mi siya naingwoyimyok idid prasae bi kinkin, ti diminin siya tirin siirsiyin. Mi siya ti umir silva paeyer haouumim ina swoki hainamin, prismi biiyan inkamim simiiram. ⁴Mi siya umir ha swoki hauuwin. Mi siya simiir boinki, kara dimin biyie bidi tirin. Kara inkamin dimin biyie tir karamae nwowyiyin siirin, sau omomin siir kinmaugin mi siya wa naonami. Mi sima siir boinki, siya krimiir dimin tani. Yio siya kiriirar diminkin. ⁵Mi Judas siya umir silvaim Adi Komii siir omaka komiiya yai nidwokai wakaeiya saiir hir inankrimkrin itkingikin mi siya ha haiburgikin mi ha namin mi yio ina sasar diyankrikiu aonamin.

⁶ Prismi biiyan inkamim sima ti umir imiir haiyim mi sima boin, ti umirin minam saingin inkam nwir nisomaowankin. Krimiir siyiun hiniina boinkin Krima Adi Komii siir omaka saiir umirin simaka kipi ninkin haigi. Niingaka. ⁷Mi sima yai kwira yimboin tibmiikimai mi ti umirin ini nu haimiiyin Jerusalem hir nwowin hau nonkwokwowyiyin inkamin ini siir sainin. Sima ha naengwowi ta nu maeyaua iikamim om aruwanim simiir haingikaiyan maeyau nwowim ⁸mi ti nuin ti umir iiir sainin mi sima ta nu maeyaua saiir inigin hiriinansi dapkin, nuin nhiekakin. Mi ti inigin ina nwokripkaiyin.

⁹ Ya ta saeya, yai kwira biiya Adi Komii siya boinkiya mi profet Jeremaia siya winkiya yokwoni, saeya ina yimbiam kiina. Saeya boin, sima ti umir silva kam nwir iuur imiir hai. Isrel simiir iikamim sima bidi yimbinim ti umir hiriinanam ti inkam iiir sainam. ¹⁰Ti umirin sima ini nuin inkam ieya nonkwokwowyiyin hau, ini siir sainin, Biiyan Inkam Komiiyin siya boinkiyin kariir saiir hiriinan mi kara hiriinan asi tirkin. Iriig.

**Pailat siya srii kasaka bi sriikin Jisis siirin
(Mk 15:2-5; Lk 23:3-5; Jo 18:33-38)**

¹¹ Sima Jisis siirin inkamin nu Judian omom omomim simiir kigriraowiyin sir whwonkam ida yokmwin okwo haiginiu. Mi inkam komiiyin omom omom kigriraowiyin siya siir sriigi, kira iikamim nu Judia hiranim simiir kigriraowan inkam komiigin, aniya? Mi Jisis siya boin, ihi, wasi kira boinki iskiyin. ¹²Mi prismi biiyan inkamim mi Isrelmi inkam komii komii ikim, sima Jisis siir boin hiuriyu boinkim, siya dimin biyie kasaka bi tirkin. Mi siya dimin biyie bi tirkin mi siya yai kwirmiin kwirmiin bi swoki owarkii boinkin, ti yai imiirin. ¹³Mi Pailat siya siirin hiniina boinki, kira ti yai whiekakim sima kiriir boin hiuriyu boinim simiir wakae rani, aniya? ¹⁴Mi Jisis siya yai kwir bi swoki owarkii boinkin Pailat siirin. Mi inkam komiiyin omomom kigriraowiyin siya asi nanaakikin. Iriig.

**Pailat siya bidi boinin, ini mi owin paeyin hiiniya nirioninkinin Jisis
siirin saika nirinuim
(Mk 15:6-15; Lk 23:13-25; Jo 18:39-19:6)**

¹⁵ Biewi whiekakim ta iiya komiiya wou nikwo aeiya pasova mi biiyan inkam komiiyin omom omomim sim kigriraowiyin siya inkamin omaka hiuyokiyokaiya mii biyie miriiya saiir hir nwowiyim, simiirin pi nwira nini ikiunaki. Iikamim sima kauwokiyim inkam nwiramn mi inkam komiiyin siya ti inkamin pi siirar nikropki. ¹⁶Mi ta ii aiirin sima inkam biyie nwirin omaka hiuyokiyokaiya mii biyie miriiya saiir hir nwokin, siir inigin Barabaskin, sima ombudim siir bidi yinokninkinim. ¹⁷Mi

iiya iikamim sima maeyau kwiruwa hangiriyu omimirim mi Pailat siya simiir sriigi, kima paniina naingwowi, kara kimiirimin pikii hiniin inkamin siir haiwao hauugi, ha? Kara Barabas siir pi ikropki, aniya? Iyie, kara Jisis siir nikropki sima dapiyin Krais inkamin Adi Komii siya nikropkiyin, aniya? ¹⁸ Pailat siya bidi yinokninkinin, prismi biiyan kamim mi Isrelmi inkam komii komiiyim sima io Jisis siir nnowi. Dimusi rani, iikamim sima ini Jisis siiraramar yamim. Mi sima siirin Pailat siiram asi nikunamkim siya siirin kam nhirim simiir nwoki ikmwini isom aowim. Mi siya ta sriiya simiir asi sriigin.

¹⁹ Pailat siya inkamin yai hidiyin siir ipii aiirar niki ndwokaiyin mi siir wiga saeya yaiyim hiniina boinmimauugi yokwoni. Kira dimin whir kipi swoki tirmintirmin, ti inkam iiirin, siya dimin biyie bi tirkin. Mi ta niiyaka kara nhwoin whira whinkigmimikwii mi kara hik prasae bi haiga.

²⁰ Prismi biiyan inkamim mi Isrelmi inkam komii komii ikim sima iikamim simiir kwoin imiir boinswoswo. Mi sima Pailat siirim kauwok boinki. Siya Barabas siir diuguski mi Jisis siir disomao. ²¹ Mi inkam komiiyin omom omomim simiir kigriraowiyin siya simiir sriigi. Kima paniina naingwowi kara ti inkam nwiswo sowiirin pi nhini niuguski, ha? Sima ina yowarkii boinim Barabas. ²² Mi Pailat siya simiir boinki, kara wi paniina tiri Jisis siirin, sima dapiyin Krais Adi Komii siya nikropkiyin kara siirin wi paniina tiri, ha? Mi sima kauwok boinki, paeyin hiiniya nirioninkinin saika dirinugi! ²³ Mi Pailat siya ina sriigiyin. Dimusika siya dimu dimin tirbugin, ha? Mi sima ina kauwoknanaeyim, paeyin hiiniya nirioninkinin saika dirinugi! ²⁴ Pailat siya bidi yinokninkinin, sima yaiyim kara boiniyim simiir wakaeyokna dig nwo rani mi ina nhinkii boinaigiyim yaii niniyam. Mi siya opa ina haiyin mi siir iina aiir hiisoki. Mi iikamim simiir nhwowim ini siir kaokiyim simiir niisiimauugin, siya Jisis siir nisomaowam pi borisopi. Mi siya hiriinana niki tirin mi siya simiir boinki, kara siirin dimin whir bi kigin mi kara siirin wa nisomaoki rani. Kimiirar diminkin. ²⁵ Mi iikam whiekakim sima hiniina yowarkii boin mi siir naowa saiir mwokankwowa ini mi owa wi krimiiramar swoki iti mi krimiir yinisisim imiiramar warar. Kira siir nisomaoki Adi Komii siya wi io kiriir nwo rani. ²⁶ Mi Pailat siya Barabas siirin hiriinansi niuguskikin simiirramin. Mi siya Jisis siirin kam nhirim simiir yokmwini tio mi idni ha kogrimdinugiyin mi siya siirin ina yikropkiyin Rom hiran sauan kamim simiirram. Paeya hiiniya nirioninkinin saika ninkin irinugiyam. Iriig.

Sauan kamim sima Jisis siir nigbumbu boinkim (Mk 15:16-20; Jo 19:2-3)

²⁷ Mi sauan kamim Biyan Inkam Komii siirim, sima Jisis siirin simiir Biyan Inkam Komiiyin siir omaka hiriir yikiuna apninpakainam

mi sima whiekakim saikar yangiriyuni. ²⁸ Mi sima siir yiuisa saiir nisaiyim mi sima siirin yaeya yiuis pariidnan kwira saiir ii haiginiu. Ta yiuis hiriinana inkam komii inigakin siira saiir nikrika. ²⁹ Mi sima urid amridnanin siir hiurokikin mi sima siir mwo iir yaki kaigrisiugi. Mi sima paekopin whira yonkwo haiginiu siir iina inig aiir inkam komii nu kigriraowiyin siir hiriinan. Mi sima ogmwo siirim hiu mi sima siir yigbumbu boin, kira inkam miyyikin, Juda iikamim simiir nu kigriraowan inkam komiikin. ³⁰ Mi sima siir yaswaiyiugi mi sima ti paekop iir hai mi sima siir mwo iir tionanae. ³¹ Sima siir yigbumbu boin mi ta siir yiuis pariidnan aiir yisaigi mi sima siir yiuiski yiuis aairar ii haiginiu. Mi sima siirin paeyin hiiniya nirioninkiniyin siirim whinapnam saika ninkin irinuim. Iriig.

Sima Jisis siirin paeyin hiiniya nirioninkinin saika yirinugi
(Mk 15:21-32; Lk 23:26-43; Jo 19:17-27)

³² Sima ha napnamim mi sima om Sairini hiran inkam nwirin siir kig, siir inigin Saimonkin, sima siir nikwao boinkim siya Jisis siir paeyin hiiniya nirioninkinin siir hainamam. ³³ Sima maeyau kwira saiir yimbiyam, saiir inigin Golgotaka saiir inig mwokimwoin hiniingin mwokiuni mwokin. ³⁴ Sima Jisis siirin op wain biyieya kausririya dimin biyie whir aka pridgiya saiir hauu, siya kwiyaeyam siya hinda kinankiugiyin mi siya bi kwiyaekin.

³⁵ Sima siirin paeyin hiiniya nirioninkinin saika nirim digiyin mi sima gwo kwira satu dapiya saiir gwo siir yiuis digworaekwo imiir haiyam. ³⁶ Mi sima ta maeyaua saiira yidwo mi sima saiir hirar waikao. ³⁷ Mi yaiya sima wina paemira Jisis siir mwo koua ninkin irinuwa saeya hiniina boinka. Tiriiginin Jisiskin, Juda iikam simiir nu kigriraowan inkamkin. ³⁸ Jisis siir kingiinin sima inkamwo hiitauaeiyo nwisa yinkin irinu inankii mi nwirin iniga mi nwirin yaioyaeya.

³⁹ Mi iikamim sima ha nitim mi sima siir yigbumbu boin mi sima mwo ara kintiir isko mi sima yaebu ina buwim siirin. ⁴⁰ Mi sima boin, kira ti inkamin Adi Komiini omaka saiir niinhinkiigi mi ii kwoimaka wi saiir swoki mirii ninokougi mi kinakina diriraerarna. Mi kira Adi Komii siir yinisimkiniuwi, kira paeyin hiiniya nirioninkinin siir haiburgig mi ha wiuwini! ⁴¹ Mi iriipa hiriinan prismi biiyan inkamim mi kamim siyu ninokninkini ikim mi Isrelmi inkam komii komiyyim sima siir mi inkin igbumbu boinkim. ⁴² Mi sima hiniina boin, siya iikam nhirim simiirara whindiriraeri mi siya siya whindiriraerarnam dig nwo rani. Mi siya hiriinan boini siya Isrel iikamim simiir nu kigriraowan inkamkiniuwi mi siya paeyin hiiniya nirioninkinin siir haiburgig mi ha wiuwuni mi krima wi siirma naingwo tibmiiyim. ⁴³ Siya Adi Komii siirma naingwo tibmii mi ha boini, kara Adi Komii siir yinisimki yinisimkin. Mi Adi Komii siya

siirim naingwowi mi siya wi siirar swoki anmaiwarkainaei.⁴⁴ Inkam nwiswo hiitauaeywo Jisis saika kingiina ninkin irinuwo mi sowa iriipa hiriinan ta hiriinan nigbumbu yaiya sairara mi boin siirin. Iriig.

Jisis siya bidi yaonamin
(Mk 15:33-41; Lk 23:44-49; Jo 19:28-30)

⁴⁵ Mi iiya hiriir tiriir nabie bopwo nwowa mi hinda tinda iiya ina kakauu iuguskiya mi hiriinana nwokiya mi bieyin nad nworibin sairar yadig iuwin. ⁴⁶ Mi ta ii aiirarin bieyin nad nworibin Jisis siya ina kauwoknamnankiyin, Eli, Eli, lema sabaktani? Ta yaiya sair yaimwokiyaimwowa hiniinga. Kariir Adi Komii krimiir Wanin kira kariir dimusi niuguskikin? ⁴⁷ Kam nhirim kingin hirar nokwoim sima ta yai aiir wakaeyim mi sima boinki, ti inkamin siya Ilaija siirim kauwok boinki. ⁴⁸ Mi simiir inkam nwirin ina iwitnamin mi hamganin siir yani hainaki mi siirin op waina kausririya sair houngink paekop whirin saika yinkin widgi mi Jisis siir yakı hauugi siya kwiyaeyam. ⁴⁹ Mi iikam nhirim sima boin, ha tiki o krima tiki kigrirao. Mi siirin wi Ilaija siya namisi whindiriraerarki, iyie? ⁵⁰ Mi Jisis siya ina swoki kauwok nanaekiyin mi siir naeyiuin siir haiburgigin mi siya ina yaonamin.

⁵¹ Mi iiya siya naonamin mi ta yiuis komiiya Adi Komii siir omaka sair yainau hir kiburikouwa bopwonoya yinwitamki, kou hirarkar niuguskiya ini nu hirar yadigiwa mi mirkwisa yimbiyam. Saeya minam niisiimauuga, iikamim sima Adi Komii siiram nwoki kwisboinim, Jisis siya siyu win bidi tirkiyin inkamim sima Jisis siirim nwoki kwisboinim, niinin ina yitkiyin mi siya komii komiyyim ina pampamkiigiyim. ⁵² Mi maeyaua inkam haingikaiiya ina piigikiya mi Adi Komii siir iikam whiekakim biiya naonamim mi sima ina swoki insiingiyim. ⁵³ Sima maeyaua inkam haingikaiiya sair bidi haiburgigim mi Jisis siya mhoiyya yinsinidwonam mi sima om miyikin Jerusalem siir Yam. Mi iikam whiekakim simirar kaowinim.

⁵⁴ Mi kamim sau ninitiyim simiir bii nwowiyin mi sauau kam ima sima Jisis saika ninkin okim mi sima Jisis siiram waigaokim mi sima kigi nuin, niinin nitkiyin mi digworaekwovim ina yimbiyamim mi sima nidid prasae bi kinkim. Sima boin, kaimwoki kaimwokiingga, ti inkamin siya Adi Komii siir yinismkin. ⁵⁵ Wig whiekakim sima hirar nwokim sima Jisis siir mhoiyya nitkim mi nu Galili siir haiburgigim mi siir nini whindiriraerarniyam nitkim naemin. Sima ti wigim arurig hirar nokwo kaokim. ⁵⁶ Wig ira simaka hirar ninkin owa saeya Mariaka, om Makdala hiranka. Mi ira Maria saeyaирга Jems Josep sowiir apua. Mi ira Sebedi siir yinism nwiso Jems Jon sowiir apua saeyaирга. Iriig.

Sima Jisis siir piuis biyieya siyanoin siir nini kikaigikim
(Mk 15:42-47; Lk 23:50-56; Jo 19:38-42)

⁵⁷ Mi bieyin nadnworibin inkam nwirin umir digworaekwokakin om Arimatiankin siir inigin Josepkin siya ina yitin. Mi siya iriipi hiriinan

Jisis siir kigna miriiyan inkamkin, siya maeyaua Jisis siya naowa sairrim nitkin. ⁵⁸ Mi siya Pailat siir hiriir yimbiyam mi siir ini sriiyiu Jisis siir piuis biyie niingga sairam mi siya sair ini hiunis haiyiu. Mi Pailat siya siir sauan kamim simiir boinki, sima Jisis siir piuis biyieye Josep siir hiunis hauugiyim. ⁵⁹ Mi Josep siya siir piuis biyieye sair hiunis haiyin mi yiuis whisnana sair whrinhainam. ⁶⁰ Mi yiuis aiirin ha whrin digiyin siya siir piuis biyieye ini siir siyano winin siir kikaigikin biiya inkam nwir bi haingikai miminkin mi siya siir kamim simiir boinki, sima siya komii kwira sair warkikiugiyim. Mi sima hiriinan turgigim mi sima ina yamim. ⁶¹ Mi sima hiriinan tirim mi Maria om Makdalana aka mi Maria iraka sowa hirar nwoko. Sowa ieyin siir haingikaiyin siir kingiin hirar nido kaoko, Iriig.

**Sauan kamim sima ieyin Jisis siir piuis biyie
aiir kikaiyin siir hirar waikaokim**

⁶² Mi iigwira Judami ii komiiya piu siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya mi prismi biiyan inkam ikim mi Farisimi kam ikim sima Pailat siir kigam namkim mi sima saika yahangiriyu omimiriu. ⁶³ Sima siir boinki. Inkam komii krime yai kwira ti nikssae inkamin siya boina krime sairrar naengwokwoni. Siya ha boinkin mi mhoiye ii kwoimaka kara wa swoki insiin idwowi. Mi wi omwaiya swoki waiyaei. ⁶⁴ Mi kira kiriir sauan kamim simiirin hiniina boin mi sima siiyan ti ieyin siir no iir warkikiukikinin siir waikao. Mi wi siir kigna miriiyim kamim sima nin tauae hainakisi mi iikamim wi sima nikssae boini, siya ie hirankin bidi yinsiin idwonamin. Mi sima hiriinan tiri, ta nikssaeaya siya ie hiranki ninsiin idwowa saeya wi ta nikssaeaya biiya sima ti inkamin Adi Komii siya nikropkiyin siya boina wi sair haiburi. ⁶⁵ Pailat siya simiir boinki, kima sauan kam nhirim simiir dikiunam sima ti inkam ie iir waikaowim. ⁶⁶ Mi sima ie iirin diyioin ina ini haigingikin. Mi kam nhirim sau ninitiyim ini nii nabie hirar waigaowim. Iriig.

**Jisis siya ina swoki insiin idwowin
(Mk 16:1-10; Lk 24:1-12; Jo 20:1-10)**

28 ¹ Hi Komiiya piu siisiya bidi yamkiya mi iigwir nugaka Sande bieyin ha nimbidniyakwokin mi Maria om Makdalana mi Maria ir aka sowa Yam maeyauwa Jisis siir piuis biyie aiir kikaiya sairam sowa sair kignakiyam. ² Mi bi kimiminkikin niin komiiyin ina yitkiyin Adi Komii siir paekwosimin ninomor kou hir haiburgigin mi ina yuniyiin mi siiya komiiyin ina warnamin mi ieyin siir hirankin mi siya in iyiia iirar yidwowin. ³ Mi siir whwonkamin ini sinana ninomir kou hir sinaniya ini sair hiriinan yiuyakiya mi siir yiuisa in waumira bieki kainankiya ini sair hiriinan whisnana siingiya. ⁴ Mi sauan kamim waigaowim sima

siirsiyin ntidid prasae bi kinkim mi sima ini noppopka kinkiyim mi sima inkamin naonamiyin ini siir hiriinan ywokiyim.

⁵Mi paekwosimin siya wig iswo sowiir boinmauggi. Kowa kipi ntidid! Kara ina ninokninkinin, kowa Jisis siirim nini hansirniko ti inkamin paeyin hiiniya nirioninkinin sima ninkin irinugiyin siirim. ⁶Siya tapi nwo rani, siya bidi yinsii idwo namin, yaiya biyya siya boina ini sair hiriinana swoki tirin! Kowa maeyauwa siir kikaiya sair unkini kigni. ⁷Mi kowa ha damsasau mi kamim siir kigna miriiyim simiirin hiniina tini boinmauuu, siya ie hiranki budi swoki insiin idwoin. Mi siya ini kimiir biyyar yamkwokin nu Galili hiriir mi kima siirin wi ta maeyau aiir nini kigiuwi. Kara kowiirin tisa boinkiyin! ⁸Mi wig iswo ha nanaakiyo mi ini maigimainga ywonamwo mi maeyauwa inkam haingikaiya sair haiburgik mi ina iwitnamwo kamim siir kigna miriiyim simiiram.

⁹Mi sowa ha niki iwitamwo mi Jisis siya sowirin siyiu hir yapyiskaiwin mi ina boinin. Kowa budi yito? Mi sowa kingiin ha namwo mi ogmwu ina yakai hiunaiinamwo mi siir iga aiir ini onkwoiu mi siir ini hainan. ¹⁰Jisis siya sowiir boinki, kowa kipi ntidid! Kowa kariir nomiiyauim simiir tini boinmauuu mi sima nu Galili hiriir dam, kariir kigniyim. Iriig.

Kamim sau ninitiyim simiir yaigim

¹¹Wig iswo ha niki amwo mi sauau kam nhirim ie iiir waikaowim sima ini om Komii Jerusalem hiriir yapninopkainamim mi sima prismi biyyan kamim simiir ini boiniu digworaekwo whiekakim nimbiyamim simiir. ¹²Mi prismi biyyan kamim sima Isrel simiir biyyan inkamim simaka yahangiriyu owiu mi sima yaiya kwira hangiriyu boinai. Sima umir whiekakim sauau kamim simiir hauugi. ¹³Mi sima simiir boinki, kima wi hiniin yaiya sair boin. Kamim siir kigna miriiyim sima niiyaka nitwiigim mi krima nhwo budi whinamim mi sima siir piuis biyieya sair ini tauae hainakiwii. ¹⁴Mi Biyyan Inkam Komiiyin omom omom kigriraowiyim ta yaiya sair wakaeyin mi krima yai nhirim simiirin wara swoki inkil boinmauggi mi kima wi yaigak nwo rani. ¹⁵Mi sauau kamim sima umir hiriinansi haigim mi sima ini simiir yai imiirar mi wakaeyoknaim. Mi ta yaiya ini nu Judia siir yinyokiigya mi biyya mi tarinanim Juda iikam whiekakim sima ti diminim simiir yaingwo tibmiiyim. Iriig.

Jisis siya kamim siir kigna miriiyim mii simiir nikiumauugigim (Mk 16:14-18; Lk 24:36-49; Jo 20:19-23; Ap 1:6-8)

¹⁶Mi wig iswo sowa simiir boin digiywo, kamim siir kigna miriiyim iuu nwirkim sima nu Galili hiriir yapnamim. Mi sima ti mhiuisimin siir yimbiyam, Jisis siya boinkiyin simasima namam. ¹⁷Mi sima Jisis siir kigiuwim mi sima siir inig iiir hainan mi kam nhirim simiir kwoinim

ini whisa ywowitzim. Mi ha naingwokim siya bi ninsiin idwokin siir aknain aeya niuwi. ¹⁸ Mi Jisis siya kingiin ha nitin mi simiirin hiniina boinki Adi Komii siya kariirin inigak nu ninomor sowiir digworaekwo imiiram nwowaiginiugikin. ¹⁹ Kima hinda tinda asi namkim iki iikam isid whiekakim hinda tinda nwowitzim simiir nini boinmimauuwiuim sima kariir kigna miriyan iikam nwowitzim. Kima simiirin kariir Adin mi kara Adi Komii siir yinisimin mi Adi Komii siir naeyiu ikim wi simiir inig imiirar tini baptais haiginiuwiu. ²⁰ Mi kima simiirin dimin whiekakim kara kariir nowomwarkaiyiuwim simiir tini boinmimauuu. Sima wakaeyokna diriraeraram, wakae, mi tariinan mi iinokkinokin kara wi kimaka nwoyokiyokii mi ii aeya digi. Iriig.

MAK

Mak siya wînkika ta yokwowa. Mi Mak siir inig whirin Jon makin. Mi siya om Jerusalem hirankin mi siya Pol mi Pita sowiir whin miriigin. Mi siya ta yokwowa Rom hiran iikamim simiiram wînkika. Mak siya ta yokwowa dimin kirie kirieyim mi dimim taeminim Jisis siya tiriym mi siya Rom hiran iikamim simiir boimimauugin mi Rom hiran iikamim ini ta kirieya sairama yaingwo tibmiigiyim. Iriig.

**Jon siya iikamim simiir baptais haiginiuwigin mi Adi Komii siir yaiya
saiir warar boinmimauu**
(Mt 3:1-12; Lk 3:1-18; Jo 1:19-28)

1 ¹Ta Yokwo Komiiya Adi Komii krimiir Wanin siir yinisiimin Jisis Krais siirga, siir yaiga. ²Mi ta yaiya bîdi bidiniya profet inkamin Aisaia siya winkiya mi ini sair hiriinana yimbiyama.

Mi bîdi bidiniyarin Adi Komii siya siir yinisiimin siirin hiniina boinkikin, wakae! Kara inkamin wi nwira nikropkii kariir yai aiir boinmimauuwamam. Mi siya ini kariir biyyar yamkwokinin mi siya wi kariir siyu iir kisisop haiginkwokini. ³[Inkam nwirin maeyau siiyin nu apa sair hir kauwok boinamnankikin. Siya hiniina boinkikin, Biiyan Inkam Komiiyin siir siyuin sibgu kisisop diriraerarkwokin, siya napnaniyam.]

⁴Jon siya iikam imiir baptaisam nitkin niimau siiyin nu apa siir. Mi ti niimau siiyin apain siirin inkamki bi whwonkaiigin. Niingaka. Mi siya iikamim haîmii tamii hir napim simiir boinmauugi ta yaiwin kibya. Mi simiir kwoinim wi nwoki aingwo tibmiigiyim. Mi simiir dimin biyeyim wi Adi Komii siya haiyoprimdiyumiigi. ⁵Mi iikamim ti nu komiiyin Judia hiranim mi om komii Jerusalem siir hiran iikam ikim sima Jon siir boinmauugi digworaekwo biyeyim sima tirim. Mi Jon siya simiirin ina baptais haiginiuwin Jodan ie hir.

⁶Mi Jon siya niiya yiuisa, kamelni piokim. Mi siya piuwop ha mi kikogikin mi naeyim siya naeiyim kokmwongraeyis minim mi mhwiina nae nwowiya sair yin ikim, siya simiir naekin. ⁷Mi Jon siya ina boinmauugiyin simiirin, inkam nwirin kariir mhoiyya nitin siir kirieya

ini kariir kirieya saiir haiburgika, kariir kirieya ini aowa saeya ywowa. Kara inkam miiyik rani, siir iga siya niiya saiir uridin wi kara waisi hak rani. Niingaka. Kara inkam biyieyin ini siir aowa ywokaiyin. ⁸Kara kimiirin opni baptais haiginiuwi mi inkamin mhoiyya nitin kimiirin wi siya niuae haiginiuwi naeyiuniyin. Iriig.

Jon siya Jisis siir baptais haiginiugin
(Mt 3:13–4:11; Lk 3:21-22; 4:1-13)

⁹Mi ta iiya Jisis siya omisimin Nasaret nikiuwyin nu Galili hir nwowin siir haiburgigin mi siya ina yitin. Mi Jon siya siirin ie Jodan hir baptais haiginiu. ¹⁰Mi siya op hir haiburgigin mi ha niig apnaidamin nua hiriir mi siya kigi, ninomora omaka ananonan haiwaokiya. Mi Adi Komii siir naeyiun ipiyini haniina siininaiiniyin siiram. Ta ipiyina krima dapiya iinmab mi saiir hiriinanar siinanainika. ¹¹Mi simar wakaeki yai kwira ninomor kou hir kauwok boinkiya, kira kariir yinisim yinkamiyinkin, kara kiriiramin ini mairstimairstgar ywowinin. Kariir kwoin in kiriiramin ini wadieki wadieyar ywokiyin. Iriig.

¹²Mi biri kimiminkikin Adi Komii siir naeyiun siya yikropki Jisis siirin maeyau siiyin nu apa siir hiriir. ¹³Iyim Jisis siya maeyau siiyin nu apa siir nwowim kamnwis. Mi Setanin, biiki biiyan yiu biyieyin ina kinankiuin siirim. Mi siya ini mwanhunan ywowin. Mi Adi Komii siir paekwosimin ha nitin siirim, ini saikar yauni oniyin. Iriig.

Jisis siya nu Galili hir mirii bwakainakin
(Mt 4:12-22; Lk 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴Iiya Jon siya maeyauwa hiuyokiyokaiya mii biyie miriyya saiir hirar nikaiyin mi ta iiya Jisis siya nu Galili hiriirin saiir yimbinkin. Mi Adi Komii siir Yokwo Komiiya saiir yaiyim, siya simiir ini boinmimauuni iikam imiirin. ¹⁵Siya boin, ta iiya bidi yimbinya, ta iiya Adi Komii siya iikamim ti nu komiiyin siirim wi simiir kigriraowi. Mi takaiiya ini kingiin nwowa krimiirin wi siyar kigriraowi. Krimiir kwoinim ti kisina haigi mi Yokwo Komii saiir yaiyim simiiraramar daingwo tibmii iski. Iriig.

¹⁶Jisis siya nu Galili whiigbida hiriir napamin mi siya Saimon, Endru sowiiryao yapkigam, sowa haimna whii hir nitmai. Ta miiya sowa miriyya anasu kikaiiya, sowa umir mii mirii. ¹⁷Mi Jisis siya boinki, kowayao kariir mhoiyya wit mi wi kara niisiimauwi kariir miiya kowiiryao. Mi kowayao ta miiya kara miriyya saiir hiriinan siyu iirar sibgu ap. Mi iikam hoimgakim simiir nwoki ikiunam. ¹⁸Mi sowiir haimna ini hirar kwaiburgigin. Mi sowa biri kimiminko ini Jisis siir mhoiyyar yamo. Mi sowa ini siir mii aiirar ini miriyyiwo.

¹⁹Mi siya ha swoki apnamin priei biri napkikin mi siya youap kigam, Sebedini yinisim nwiso Jems mi siir nomousim iyea Jon, sowa i hir

hiinomaii. Mi yo sowa, sowiir haimna iiir kisisok diriraerari. ²⁰ Mi siya sowiirim yikiuna. Mi sowiir adwai biyieyin mi sowiir adin siir mii mireiiyim kamim simiirin i hirar kwaiburgig. Mi yio sowa ini Jisis siir mhoiiyar yapnamo mi siir mii aiir yamiriyyiu. Iriig.

Jisis siya haiswoniskigin yiu biyieyin inkam nwirin siir nwowin
(Lk 4:31-37)

²¹ Sima om Kapeneam hiriir yam simiir ii komii aiirim. Jisis siya ta simiir ii komiiya simiir omaka komiiya yai nidwokai wakaenakiya salir yapninopkainam. Mi iikamim simiirin Adi Komii siir yai aiir ini boinmimaauu haiginiuu. ²² Hiya sima siir yai aiir wakaeyim, ini hindara yanaakiyim. Siya simiirin kamim siyu komii ninokninkiniyim simiir hiriinan biri boinmimaugin. Niingaka. Siir yaiya ini inkamin inig komiigakin, siir hiriinan ywowin.

²³ Mi ta iiya inkam nwirin simiir omaka komiiya yai nidwokai wakaeiya saiir nwokin. Mi yiu biyieyin siir piu hir nii okaiyin mi siya ina kauwok boinkiyin. ²⁴ Jisis om Nasaretanin! Kira dimuam nitkin, dimu tiriayam? Mi kira tari krimiir tirkumbuam nitkin? Kara kiriir bidi yinokninkinin, ni kira Adi Komii krimiir Wanin siir hiranki nit ieya inkam wadieyin. ²⁵ Mi Jisis siya ti yiu biyie siir nikiyin mi siya ina boinkiyin, yiu biyie iiirin, kira yaiya ti tanki mipa dinkinimnisnaki. ²⁶ Mi ti inkamin siya ha kaunanaekiyin mi siirin siya hainiyop whawagig. Mi yiu biyie siya ti inkamin siir piu hiranki yiuun iwiskiinam mi ina yamin. ²⁷ Mi iikam hoimgakim hiriinan diminin siir kigim, sima ini kakakar ywokiyim. Mi sima ha nanaakiyim mi ini sima simar yomboin amboinamim, tiki hiniin diminin tari dimu diminkin, ha? Taka yaiya saeya yai winka. Mi tari ti inkamin siya inig komiigakin. Hiya siya yiu biyie imiir boinkiyin mi sima ini siir yai aiirar mi wakaeyoknaim. ²⁸ Mi ti diminin siya tirin biri kimiminkin, ina haigiririr boinamin nu Galili hiran omim simiir hiriir. Iriig.

Jisis siya Pita siir niua saiir haiswoniskigin
(Mt 8:14-17; Lk 4:38-41)

²⁹ Sima omaka komiiya yai nidwokai wakaeiya saiir haiburgigim mi ha woknaniyamim, sima Saimon Endru sowiiryao omaka saiir wokninopkainam. Mi Jems Jon sowayao warar yinkin am. ³⁰ Mi Saimon Pita siir niua hii hirar whwonkaiga, saeya piu huuwa kini ma saeya niiga. Mi sima biri kimiminkim ta wiga maka niuya saiirin, Jisis siir ini boinmauiu. ³¹ Mi Jisis siya saiiram ha namin mi saiir iin aiir ini onkwoiu mi ina kininsiin idwokiya saiirin. Mi ta piu huuwa kini ma saiir niiya, ina digiya. Mi saeya ini simiir naeyim simiir swoki diriraerarim. Iriig.

³²Hiya bie nikiiyamtibin mi simiir iikamim makakmakakim ini simar swoki ikiunaniyim Jisis siirim. Mi iikamim yiug̊i nonkwowim yim ini warar mi inkin ikiunaniyim. ³³Mi ti om komiiyin siir hiran iikam hoimgakim, sima ta omaka Saimon, Endru sowiira saiir anoka kingiin hirar ini okwoiu. ³⁴Mi Jisis siya haiswonimniskiyyim mapai mapaiyim simiir niiyim mi yiu biyieyim siya ninimniskiyyim kasa rani, simiir nwowim. Mi sima ti yiu biyieyim Jisis siir bidi yinokninkinim mi siya simiir asi nikidug̊in kima kariir inigin siir kipi dap. Iriig.

Jisis siya nu Galili hir nap miriigin
(Lk 4:42-44)

³⁵Mi iigwira Jisis siya nugak ıumar yinsiin apnamyakwok, maeyau kwira inkam karamaeya sairrim. Mi siya Adi Komii siirimini nhwo hir ini kwisboiniu. ³⁶Mi mhoiiya Saimon siya mi siir nomiiyau ima, sima ini siir mhoiyyar yapansrinamim siirimini. ³⁷Hiya sima siir nini kigiuin sima ina boinim, ti iikam isid komiiyin kiriirim hansrananikim. ³⁸Mi siya simiirin ina boinin, kiyal! Nimbi ti omim kingiin nwowim pi sim nami. Kara Adi Komii siir yaiyim simiir warar mi boinmimauuam mi aingwoi. Kara ta mii aiirimar nitkin, dimin mii miriyyam bi nitkin. Niingaka. ³⁹Mi siya nu Galili hiran omim simiir asi namkin. Mi siya omakam yai nidwokai wakaeiyim simiirar yapninopkai boinmimauuam, Adi Komii siir yai aiirin. Mi siya yiu biyieyim simiir nwowim ini simiir warar yinimniskiyyam. Iriig.

Jisis siya inkamin paowaigi piskimkopouin wadie siir nwo haiginiugin
(Mt 8:1-4; Lk 5:12-16)

⁴⁰Mi inkam nwirin paowaigi piskimkopouin, siya ha nitin, ini Jisis siir igmiiga kingina ini akai hiu ouniyin. Mi siya siir boinki mi kira ha naingwowi, kara kiriirin wi digar nwo haiginiugii. ⁴¹Mi Jisis siya siirsi yaingwobumbu mi siir iina ina yonkwokiyin siir. Mi Jisis siya ina boinkiyin, kara ha naingwowi kira wadie dwoki. ⁴²Mi ti paowaiyim siir piskimkopouim biri kimiminkikim ina wiskeyim mi siya ini wadieyar ywokiyin. ⁴³Mi Jisis siya yai kirie aiirar boinki siirin. Mi biri kimiminkin siirin ina yikropki sasaugiyin. ⁴⁴Jisis siya siir boinki, kira sibgu mintarao! Kira wi inkam nwirni kipi boinmauu ti diminin. Niingaka. Mi kira pa dam mi kiriir piua pi inkamin naemin krimiirsi ninkin imiiyaeyin Adi Komii siirim pris, pi siir tini iisiimauuiu. Mi kira Adi Komii siirin nae pa dinkin imiiyaeki. Minsi dinkin imiiyaeki! Kiriir piua wadie nwowa saiarsi, yaiya krimiir brougaeyin Moses siya boina saiir hiriinan. Mi sima ti kamim wi nwok̊i ninokninkinwini kiriir paowaiyim bidi wiskeyim. ⁴⁵Mi inkamin ha namin mi biri nini haigiprakai boiniugin ti yaiyim. Niingaka. Ini hiriayar boiniskiyyin ti diminin. Mi siya ti diminin

ini niiwinan siir boinyokiyokiyyamin omom omomim simiirin. Mi Jisis siya om komiiya hiriir paniinsi yamsi iikamim simiir whwonkam idan. Iikamim ini homgak ywoim, siya simiir ma imiir niniskiyyim wi dig nwo rani. Mi siya om komiyyim simiir yaba nwowim omim iikam homgak karamaeyim, ini simiir hirirar ywowin. Mi maeyau maeyauan iikamim ini Jisis siiraramar yitswoim. Iriig.

Jisis siya inkamin iga iin ninsimsiruin siir haiswoniskiigikin
(Mt 9:1-8; Lk 5:17-26)

2 ¹Hi nhirim bidi yamkiyim mi Jisis siya ini om Kapaneam hiriayar swoki amin. Mi iikamim sima hiniina wakaewin, siya ini omaka hir nwowin. ²Mi iikam hoimgakim haniangi yaninkiniuu mi omaka ini digar ywokiya. Mi anoka kingiinin, maeyau kwirki niinga bi swoki oka. Niingaka. Mi Adi Komii siir yaiya Jisis siya simiirin sair boinmimauugin. ³Iiya Jisis siya yaiyar nik okwo boin in mi sima ina hainaniyim ti inkamin iga iin ninsimsiruin Jisis siirim. Mi kam nwiyyim sima hainani ti inkam iiirin. ⁴Mi omaka yainaaua ini iikamim sima yidwokaisisirkiya mi sima Jisis siir kingiin paninsi haiginsi ti inkamin iga iin ninsimsiruin. Mi sima akouwa hiriil iiyam mi akou haimii iiir ini piraku maeyaua siyar nokwo hiriuwu sairar. Mi sima akou haimiyyin ha pirak grirgigiyin mi ta hiiya ti inkamin siya whina mi sima idmirim kwiya boritkikin mi ina yonkwokiikiiraraokya. Mi ini Jisis siir igmiiga yauni kikiniuwa. ⁵Mi Jisis siya simiir naengwo tibmiiya sair kigiyin mi siya ti inkamin siir boinki, yinism! Kara kiriir dimin biyieyim simiir bidi haiyoprimdiyumiigiyim. ⁶Mi kamim siyu komii ninokninkiniyim yim sima hir warar ninkin idwokaigim mi simiir kwoinim aowa aowa ini ta yaiya Jisis siya boina sair saira yaingwokwonanaeyim. ⁷Siya ti hiniin yai boin in mi siya tari Adi Komii siir nigbumbui. Inkam nwirkin biri swoki haiyoprimdiyumiuii srankin dimin biyieyim. Niingaka. Adi Komii siirar miiga. ⁸Mi simiir kwoinim Jisis siya bidi yinokninkinkiyim mi siya simiir asi boinkin, kima wara hiniin kwoinim kimiir waraur dimusi nwo? ⁹Piki hiniin dimin ikin hinsima nwowyi? Mi kara ha boini kiriir dimin biyieyim kara bidi haiyoprimdiyumiigiyim mi tiki hiniin diminin kara wi diga nwo? Mi tari wi dig nwo rani? Mi kara ha boini, kira kiriir hii air hainam mi hiniinin kara wi digar nwo, iyie? Wi dig nwo rani, aniya? ¹⁰Kima dinokninkin, Adi Komii siir yinismiin ninomor kou hirankin nitin karaairgin. Kariir kirieya wi digar nwo kimiir dimin biyieyim simiir haiyoprimdiyumiigiyim. Mi Jisis siya ti inkamin iga iin ninsimsiruin siir asi boinkikin. ¹¹Kara kiriir boinkii, kira dingsing! Mi kiriir hii air hainam mi kira pi kiriir omaka damigusam. ¹²Mi siya ini iikamim simiir whwonkam idar yinsiingiyin. Mi siya ini siir hii airar hainamin. Mi siya biri kimiminkin, ina yinsiu apnamin. Mi sima hiriinan kigiyim

mi sima ini hindara yanaakiyim mi sima ini Adi Komii siir inig iirar hainankiyim. Mi sima ina boinkiyim, biiya nim krîma ti hiniin diminin siir biri kigim. Iriig.

Jisis siya Livai siir nikunakin
(Mt 9:9-13; Lk 5:27-32)

¹³ Mi Jisis siya whiigbid hiriayar swoki apnamin mi iikam isid komiiyin sima ini siir mhoiiyar yamin. Mi siya Adi Komii siir yaiya ini simiir yowimwarkai haiginiuwim. ¹⁴ Mi siya ha napnamin Livai siir kig, Alfias siir yinismîn. Mi siya omaka omom omoman umir nidwokai haliya, yio saiir nidwokaii. Mi Jisis siya yikiugi, kira kariir mhoiiya wit! Livai siya ha nînsingiyin mi ini siir mhoiiyar yamin.

¹⁵ Hiya Jisis siya Livai siir omaka hir niki idwokai aeyin mi kam hoimgakim umir haimiyim, nhirim siyu biye tiri kam ima mi kamim Jisis siir kigna miriiyim, sima simar yidwokai aemimir Jisis saikan. Ti hiriinan kamim kasaka rani, Jisis saika nap miriiyim. ¹⁶ Mi Farisi kam nhirim siyu komii ninokninkiniyim sima kig Jisis siya kamim siyu biye tiriyim mi kamim umir min haimiyim simaka nidwokai aei. Mi Farisi kamim sima sriigi kamim Jisis siir kigna miriiyim simiir, Jisis siya kamim siyu biye tiriyim mi kamim umir min haimiyim simaka dimusi nidwokai aei? ¹⁷ Mi Jisis siya ta yai aiir wakaeyin mi siya ina boinkiyin, inkamin ma karamaeyin yio siya paowai widi inkamin siiram biri swoki amikin. Niingaka. Mi iki makak iikamim pi sima simar nami kamim paowai widiyim simiiramin. Kara iikam miiyik miiyikim simiir nikunam ara biri nitin. Niingaka. Kara iikam biyeyim simiir nikunam nitkin. Iriig.

Nae haiya aeni siyiugin
(Mt 9:14-17; Lk 5:33-39)

¹⁸ Mi iigwira Jon siir kigna miriiyim kamim mi Farisi sima, sima nae haimakim. Mi kam nhirim sima ina yitim, Jisis siir ini sriini mi Jon siir kigna miriiyim kamim mi Farisimi mii kigna mirii ikim, sima nae dimusi haimae? Mi kamim kiriir kigna miriiyim yim nae haiya karamae dimusi nwowi? ¹⁹ Mi Jisis siya simiirin boiniyio yaiya kwira boinki, iiya inkam nwirin siir wig aiir sainam tiri mi siir nomiiyauim mi iikam nhirim sima wa niti ta nae aiirimin. Mi sima ta iiya wigwas naeya saiir naei mi sima wa haimae? Niingaka. Sima wa naei. Mi siir nomiiyauim mi iikam yaisi yaisiyim sima wi maarginairgar nwonami siir whinsain haiginiuwamin. Mi taka iiya sima wi nae minar haimae. Niingaka. ²⁰ Hiya tiki inkamin wig nonkwonain siya om whira nami mi krîma hikak saiir dwoki mi nae minim saiir haimaki. Mi iiya kara kimiir haiburgigana mi kima wi hiriinanar timi tirkî.

21 Jisis siya boiniyio yai kwira ina swoki boinin, dimin winin dimin biyie aka kipi nitapiyok. Inkamin yiuis win haimii biri kintio haigin yiuis kwira saiir noin siir nitkin panam mi siya hiriinan tiri, siya saiir nitkin pani mi saeya wa swoki imbiriyami. Mi wina wi kaba saiir mimbirgi mi noin wi komiiyar swoki okii. **22** Inkam nwirkin wain wini opa wraisu is kaba op two biyenana saiir biri swoki aokaiiga. Niingaka. Mi siya hiriinan tirkiswo mi ti wain winin siir opa saeya niyopiingi mi ta wraisu is kaba saeya wa nimbiryamkii mi wain wini opa wa naokiyamki. Mi wraisu isa wa mi imbiriyamki. Mi inkamin wain wini opa saiir naokaii siya wi hinina tir, wi wraisu is wina wi saiir daokai. Iriig.

Juda simiir ii komiiya piu siisiya Sabat mii min saiir kipi mirii
(Mt 12:1-8; Lk 6:1-5)

23 Mi Adi Komii siir ii komii kwira Sabat Jisis siya numira wid ninkina saiir napnamkin mi kamim siir kigna miriyyim sima saika warar yinkin apnam. Hiya sima napama, sima witnidim ha kiwromwris haiyamim mi ina yiinibrombrop apaeyamim. **24** Mi Farisi kam nhirim sima Jisis siir boinki, wakae! Kima ta Juda simiir ii komiiya piu siiskuwakiya mii min saiir dimusi miriigim mi nae minim saiir dimusi mi haigim. Mi kima ti siyu iir bi sibgu apkim. **25** Jisis siya ina yowarkii boinkiyin simiir yai aiir mi kima tari dimin whirin biiya kimiir brougaeyin Devid siya tirin siir biri mwaingim? Mi takaiya Devid siya mi siir isid ieya sima nae karamaekim mi simiir mhiyyim ina yaowim. **26** Hiya tiki dimin ieya nimbiyamin Abaiata siya nwokin pris inkamin nae Adi Komii siir ninkin imiiyaeiyin. Mi Devid siya mi siir isid ieya simar yapninopkainam Adi Komii siir omaka aiir. Mi Devid siya paimir iir naeyin mi siya paimir haimiyyim siir isid iir yae hauu. Tiki naeyim inkam niingaki bi naeikin. Niingaka. Pris simiiraraargin. Mi sima yai biri swoki boinkikim ti dimin Devid siya tirin. Mi kima yai krimaka dimusi boini. **27** Jisis siya boinki, ta ii komiiya Juda simiira piu siiskuwakiya Sabat, saeya iikamim hik simiir hauuwim biri nwoka. Niingaka. Ta ii komiiya minam nwoka iikam hoimgakim simiir whindiriraerar haiginiuwam. **28** Yaowae Adin ninomor kou hiranki nitin ta ii komiiya Juda simiira piu siiskuwakiya dimin taemin tir karamae nwowiya Sabat saiir Biyan Inkam Komii siya asi nnowi. Iriig.

**Mi Jisis siya Juda simiir ii komiiya inkamin inib waeyaoki naowin
sair haiswoniskigikin**
(Mt 12:9-14; Lk 6:6-11)

3 **1** Mi Jisis siya ha swoki apninpakainamin Juda simiir omaka yai nidwokai wakaeiya saiir mi inkam nwirin hir nwokin siir inib waeyaowim ini paeyerwainan ywokiyamim. **2** Mi Farisi kam nhirim Jisis

siiram hirar kaonanae. Sima biri ninokninkinkim siya ti inkamin siirin pi ii komiiya sair namisi haiswoniskii mi ta hiriinana saiarsi boiniuriyu boinam minkim siirin. ³Mi Jisis siya ti inkamin iina paeyerwainan nwowin siir boinki, kira simiir bopwoniya dinsiin okwoki. ⁴Mi Jisis siya simiir sriigi, krima wi pikti hiniin siyuun si tiri Juda simiir ii komii aiirin mi krima siyu miiyik ti tir. Iyie!? Farisi sima yai biri wakae boinkim. ⁵Mi Jisis siya simiir kaoyokiyokiigiyin mi siir kwoinin ini haugihauga whiyekiyin. Mi siya simiir mhii kwoin imiir kigiyin miiyik biri nwokim, sima ti inkam iiarsi bi naingwoyimyokim. Mi Jisis siya hikak asi nwonamkin, ti hiriinan siyu iirsinyin. Mi siya ti inkamin siir boinki, kiriir iindibin ha dinkiyinyinki. Mi siir iina ini wadeyer ywokiya. ⁶Mi Farisi kamim sima Juda simiir omaka yaimin dimin niywokai wakaeiya saiir haiburgigim mi sima biri kimiminkim ina yinsiin apnamim Herot siiram mi siir nomiiyau nhirim simiiram warar. Mi sima yaiyim iripa minam kitibmii boinkim Jisis siir nisomaokiyim. Iriig.

Iikam isid komiiyin whiigbid hir nani owiugim

⁷Mi Jisis siya mi kamim siir kigna miriiyim sima ti omon nu Judia hiranin sima siir haiburgigim mi whii Galiliya hiriir yam. Mi iikam isid komiiyin sima ini siir mhoiiyar yamim. ⁸Mi iikamim ti omon omomim hiranim nu Galili nu Judia mi om komii Jerusalem mi nu Idumia mi ti om whiso Taia mi Saidon yo ini yab komiiyin Jodan, ini siir gimiya waiywo. Sima omom omomankin nitkim. Mi ti isid komiiyin Jisis siir yaiya sima wakae winkim digworaekwovim siya tirim simiir mi sima ha nitkim siiramin. ⁹Mi Jisis siya kamim siir kigna miriiyim simiir boinki, iikam isid komiiyin tisa nwowin ambi sima haigin ikwokromkwiris. I ira pi kariiram dwomaigi, kara pi saiir kwirii nami. ¹⁰Biiya siya i aiir niki apni kwiriinam karamae niki owin mi siya iikam kasa bi haiswonimniskiigin. Mi tariinan iikam whiekak nhirim makak makakim sima ina yapiyaonamim siiram, simiir iinam siir piu aiir nin onkwoiuim. Mi sima iikam nhirim simiir asi napkinyamya amkim. ¹¹Mi kamim yiu bibiyiekin nii whwonkaiyim sima Jisis siir kigiyim mi sima ini siir igmiigar ini akaigai hiuniyim. Mi sima ina kauwok boinkiyim. Kira Adi Komii siir yinisimkin. ¹²Mi Jisis siya yiu biyie imiir ninimniskiigiyin mi siya iikam imiirin ina boinikidugiyin. Kima kariir inigin wi kipi haigiririr boinam. Iriig.

Jisis siya kamim iuur nwisa yimbingi siir mii aiir nap miriiyam
(Mt 10:1-4; Lk 6:12-16)

¹³Mi Jisis siya mhiu iir niinainamin mi siya ina dapikiuna kamim siya naingwowim simiir inigim. Mi kamim siya dapikiunam sima ina yamim siiram. ¹⁴Mi siya aposel kamim iuur nwisa yimbingi hinda tinda

saika nap miriiyam, Adi Komii siir yai aiir nap boinmamaauuam. ¹⁵ Mi siya aposel kamim simiirin ini inigakar ywowaiginugiyim, yiu biyieyim iikamim simiir piu nii whwonkaiyim, simiir ninimniskiayamamin. ¹⁶ Mi Jisis siya aposel kamim iuur nwisa yimbangi. Mi Saimon siir inig whirin Jisis siya nokdap haiginiuin, Pitakin. ¹⁷ Mi Sebedi siir yinism nwiso Jems, Jon sowiirin Jisis siya yaeya inigar swoki kisina okdap haiginiu, Boanesis. Tiki inigin siir inig tipmwoki tipmwowin, ta diya tiowiya sair yinismkin. Sowiir yaiya ini hiriinan ywowa. ¹⁸ Mi Endru, Filip, Batolomiyu, Matyu, Tumas mi Jems Arpias siir yinism ieya mi Taitias. Mi Saimonin biiya ta yaiya sair boinmimaugin nu whiran inkam komiiyim krimiir kipi kigrirao. ¹⁹ Mi nwirin Judas Iskariotkin. Mi ti inkamin mhoiiya wi wir siya napwouwi, kam nhirim io Jisis saika nwowiyim siir nisomaowam naingwowim simakan. Iriig.

Ta miiya biigi biiyan yiu biyieyin Biesebul siirga

(Mt 12:22-32; Lk 11:14-23; 12:10)

²⁰ Mi Jisis siya ina swoki amin omaka hiriir. Mi iikam isid komiiyin ini Jisis sakar swoki amwoniym. Mi Jisis siya mi siir kigna miriiyim kamim sima nae nidwosiis aeni ii karamaeka. Niingaka. ²¹ Mi Jisis siya siir iripa o nhieyim mi siir yopii ad owa, sima hiriinan nin wakaeniyim, Jisis siya mi kamim siir kigna miriiyim, sima nae min ningugu ae karamaeyer nwowi mi sima ina yitim siir nikiunakiyam. Mi sima siir boin mi tari siir kwoinin pi whaowaekin, siya ti nae min ningugu ae karamae nwowin.

²² Mi kamim siyu komii ninokninkiniyim sima om komii Jerusalem hir haiburgigim mi ina yitim. Mi sima ina boinim mi tari biigi biiyan yiu biyieyin Biesebulin ini saika nwoin. Mi nhirim ina boinim mi tari Jisis siirin Biesebul siya hauuga ta kirieya yiu biyieyim inkam piu nii okwokaiiyim simiir ninimniskiyya. ²³ Mi Jisis siya simiiram yikuna, sima siir kingiin nitim. Mi siya simiirin boiniyio yai arar boin. Mi siya boin, yiu biyie simiir apu budin Setanin, siya wi yiu sima simar swoki inimniskiinaei, aniya? ²⁴ Mi ti om komiiyin siir hiran iikamim sima isidin whisa ninkibrnakii mi sima wi kiriekakar sibgu owi, aniya? Niingaka. Sima wa nidam ninoopki. ²⁵ Mi iikam nhirim omaka iruwanim sima isidin whisa ninkibrnaei, yaii niniyam mi sima wa sibgu owi iripar, aniya? Niingaka. Sima wa ninoopki. ²⁶ Mi yiu biyie Setan siir isidin sima siman isidin whisa nwowi mi siir isidin sima sima wi kiriekakar nwowi, aniya? Niingaka. Sima wa ninoop iuguski. Mi hiriinan tiri, Setan siirin, wi Setan siya swoki haiswoniskiinae, aniya? Niingaka. Siir kirieya ini kariir kirieya saeya haibura. Mi siir miiya wi kara tirbugi.

²⁷ Hiya inkam nwirin inkam kirieni omaka napninpakainami mi siir digworaek-wowim simiir nini tauae hainakiyam mi siya wi digar nwowi, siir digworaekwo imiir tauae haiyamin, aniya? Niingaka. Mi siya inkam

kirie iiirin bii idni tiki kogrimdinugig. Mi siya hiriinan tiri siirin mi iki siir digworaekwowitzim, iki siir omaka nwokaiyim, simiirin wa nini tauae hainaki.

²⁸Kara kimiirin yaimwowa boini, digworaekwo biyie biyeyim iikam hoimgakim kimiir waraur nwokaiyim, wi Adi Komii siyar haiyoprimdiyumi swoki. Mi yai bibiyeyim kima mi boinbumbuwiym simiirin wi warar mi inkin haiyoprimdiyumiigi. ²⁹Mi inkam nwirin Adi Komii siir naeyiuin siir nigbumbuwi mi Adi komii siya tiki inkamin siir dimin biyeyim, simiirin wi warar ninkin haiyoprimdiyumiigi rani. Niingaka. Tariinan mi mhoiyya iripi hiriinan, wi niingar mi owi. Jisis siya hiniina boinkin, tiki inkamin, Adi Komii siir naeyiuin siir nigbumbuin mi tiki siir dimin biyeyim siya iinokiinokin wi hik simiirsayar hainanaei. ³⁰Jisis siya ti yai whiekakim hiniin dimusi bi boinkin, simiir kwoinim ha naingwokim, Jisis siya yiu biyie siir kirieya saiir miree. Mi siya ti yaiyim hiniin asi boinkin. Iriig.

Jisis siir apu aeya mi siir nomousim ima
(Mt 12:46-50; Lk 8:19-21)

³¹Mi ta iiya Jisis siir apu aeya mi siir nomousim ima, sima ina yimbiniyim. Mi simainii omaka akpitga hir yaka okwoniyim. Kira unki it krimiiram. ³²Mi iikam isid komiyyin siir nidwo ywokaiyim sima boinki siirin, ha? Wakae! Kiriir apu aeya mi kiriir nomousim ikim mi kiriir yokman ima, sima isi kiriirim idwowiyya hirar nidwo kaowim, kiriiram sima nikiugikim. ³³Mi siya ini simiir yai aka yowarkii boinkiyin, yipiki iikamkim kariir piugana saiir hiriinan nwowim? ³⁴Mi iikamim siir nidwoyokaiyim siya ini simiirar kaoyokiyokiyyin. Mi siya ina boinkiyin simiirin, kigi! Kariir apu mi kariir nomousim, ti kimargin, ti tirar kwowim. ³⁵Iikam hoimgakim Adi Komii siir yai aiirim naingwo tibmiiyim mi siir miiya saiir miriiyim sima wara. Mi sima wi kariir apu mi kariir pomou yokman nwowi. Iriig.

Inkam nwirin witnid nitkinamkin numir
(Mt 13:1-9; Lk 8:4-8)

4 ¹Jisis siya simiirin Galili whiigbid hir swoki owomwarkaiyiuu. Mi iikam isid komiyyin saika nwowim kasa rani. Mi Jisis siya i aiir asi kwiriigin. Mi siya saiir kwirii idwokaiyin mi iya ini whiigbid hirar ywowa. Mi iikamim ini whiigbid hirar yok-wowim mi siya simiirin i hirar yidwokai owimwarkaiyugi. ²Dimin taeminim siya nowimwarkaiyiuwim simiir, siya boinyyio yai arar nowomwarkaiyugim. ³Mi Jisis siya boin, kima wakae! Inkam nwirin witnid numir hir bidi yitkingikin. ⁴Mi iiya siya ha nitkinamin mi witnid nhirim siyu nikiiginaowidim, yim ini ipiyink sim ini iugi aeniyim. ⁵Mi witnid nhirim siiyakak maeyauwa saiir

nikiigiiyim, maeyauuwa nuin idar nwowa, nuginin aowa nam karamae nwowa sair. Mi ti witnidim biri briprigim ina whakidudugiyim. ⁶Mi iiya bieyin ha whwokiyin mi ini witnid ibairim simiirar yaowhwoniyim. Mi ti witnid ibairim simiir miyiim aowa nam karam nwowim yim ina wainamim. ⁷Mi witnid nhirim urid nimridgakin siir bopwo yakaigai. Mi ti urid amridnanin ha whakiyin mi ti witnid ibairim simiirin ini siya yiisiwamwarkaigiyim mi ti witnidim nae bi budgin. ⁸Mi witnid ibair nhirim nu maeyau miyiik nikiigiiyim, yim ini komiiyar ywokiyim mi yim nae hiniina hiniina bud, nhirim kamairim irriyar mi nhirim yim hiniina mi bud, kam nwoim mi nhirim yim hiniina mi bud, kam nwir iuur. ⁹Mi Jisis siya simiir boinki, inkamin wiingakaargin mi siya ti kariir yai imiirar wakae mi ha sibgu daengwo omok. Iriig.

Jisis siya boiniyio yai aiirrar boinmimauugin

(Mt 13:10-17; Lk 8:9-10)

¹⁰Mi iigwir mhoiiya Jisis siya sasaır ywoki hirin. Mi mhoiiya kam iuur nwiso siir kigna mireyyim mi iikam nhir ikim sima ina yitim Jisis siirim. Mi sima ini sriini siirin boiniyio yaiyim simiir yaimwokiyaimwoim simiiram. ¹¹Mi Jisis siya simiir yowimwarkaiyiug. Mi ta Adi Komii siir oman yaiya kara kimiir bidiyar iki owomwarkaiyiugiyim. Mi iikam nhirim sair wakaeyim, sima biri ninokninkinkim sima boiniyio yaiarar wakae. Mi sima sair yaimwowin siir biri ninokninkinkim, sima pi whaowaekim.

¹²Mi sima wa kigi ti diminin mi sima wi sibgu kigsib rani. Mi sima wa wakaei mi sima ta yaiya sairin wi sibgu wakaesib rani.

Niingaka. Mi simiir kwoinin bi kisina haigikim mi sima Adi Komii siiram paniinsi yaengwo tibmiisi. Mi Adi Komii siya simiir dimin biyieyim simiir paniinsi haiyoprimdiyiumiigisi. Iriig.

Jisis siya ta boiniyio yaiya inkamin witnid nitkinin siir yai imiir

nowomwarkaiyiugim

(Mt 13:18-23; Lk 8:11-15)

¹³Mi Jisis siya simiir boinki, kima ta boiniyio yai kwira sair bi ninokninkinkim, aniya? Mi kima wi paniina sibgu owomwarkai boin haiginuwi ti boiniyio yai whiekakim simiir yaimwowim, ha? ¹⁴Kara kimiir niki boinmauu wakaeki, tiki inkamin witnid nitkinin ini tiki inkamin Adi Komii siir yai boinmimauwyiin ini siir hiriinan ywowin. ¹⁵Iikam nhirim sima Adi Komii siir yaiya pa wakae nami mipi sima siyiu hir napami mipa naengwo ouwouami Adi Komii siir yaiya. Sima Adi Komii siir yaiya panaowar wakaenaki mi Setan siya panaowar swoki kwitkigi Adi Komii siir yaiya simiir kwoinau haiginama. Mi tiki iikamim ini ti witnidin siyiu nikiiyim, sibgu whak karamae nwowiyim, ini simiir

hiriinan ywowim. ¹⁶ Iikam nhirim sima ini ti witnidin siiyakak nuin, siir nakaigaiyim mi sima ti iikamim ini hiriinan ywowim. Yaiyim sima wakaeyim pa wakae ningruramsasaugi, ta Adi Komii siir yaiya simiir mhii kwoinau. Mi sima pi mairstimaingar nwo nami, ta yai aiiram. ¹⁷ Tiki iikamim ini witnidni miiyim aowa nam karamae nwowyiyim, ini simiir hiriinan ywowim. Mi sima paniinsi ywokwo bripriisi. Mi iiya hikin nimbiniiyim simiir kinankiuwam mi sima wi ii priei nokwo rani. Mi sima Adi Komii siir yai airin wi digumii haigingigi. Mi sima whiekakim wa nikiiyam iuguskii. ¹⁸ Mi iikam nhirim ini ti witnidin maeyauwa urid amridkakin siya nwowa sair nakaigaiyim ini simiir hiriinan ywowim sima wakaeiyim Adi Komii siir yaiya. ¹⁹ Mi simiir kwoinin ini umirminim mi nuan digworaekwowim ini sima kiyainamim. Mi ta Adi Komii siir yai kibiya ini ti digworaekwo imar higriniuguya. Mi Adi Komii siir siyuin siir paniinsi sibgu apsi. ²⁰ Mi iikam nhirim ini ti witnidin nu maeyau miiyik nikiiyin, ini siir hiriinan ywowim. Sima ina sibgu wakaeyim Adi Komii siir yaiya. Mi simiir nhirim kam nwir iuura mi budi mi nhirim pi kam nwoima mi budi mi nhirim pi kamairim iriiyara mi budi. Iriig.

**Sima yiukidin niuyaiyin wi two aowa higriniuwi
(Lk 8:16-18)**

²¹ Mi Jisis siya simiir boinki mi iiya inkamin yiukidin niuyaiyin siir hangimunanii mi siya wi two aowa haigiprakaii, iyie? Wi hii aowa haigiprakaii, aniya? Niingaka. Kira bopwonauan romyasin siir dinankii! Mi yiukidin pa sibgu iuyakii. ²² Tiki inkamin siir kwoinpai kwoinpaiyim tariinanin tiki idowiyya nwo karam nwowim mi mhoiyya sima wi idowiyya nwo iuguskii mi wi dimin whirkin swoki haigiprakai rani. Niingaka. ²³ Kima ti iikam whiekakim kima wiingakaigim, kima timi wakae.

²⁴ Mi siya simiirin ina swoki boinkiyin, yaiyim kima wakaeiyim kima sibgu daingworinukripkai. Siyuin inkam nwirni kima tiriin mi Adi Komii siya kimiirin wi hiriinan siyu iirar swoki inkin tiri. ²⁵ Mi inkam nwirin siya ninokninkin miiyikaki niuwi mi mhoiyya Adi Komii siya siirin wi hiriinan ninokninkin aiarar swoki inkin idu hauraraokii. Mi inkamin ninokninkin haimisimakaki niuwi wi Adi Komii siya swoki haii. Mi siya wi ninokninkin karamaeyer nwoiuguski, wi haimii sima hai naowid rani. Niingaki niingakiinga. Iriig.

Ta boinio yaiya inkamin witnid nitkin whakiyin siir yaiga

²⁶ Jisis siya hiniina boinkin, iiya Adi Komii siya iikamim mi digworaekwo whiekakim simiir biiyan nwowin, siya ini ti inkamin witnid nitkinamin mi siir numir air sibgu kigriraowin ini siir hiriinan ywowin. Mi Adi Komii siya kimiirin wi hiriinanar mi sibgu kigriraowi.

Mi siir numiran naeyim wi hoimgakar nimbiyami. ²⁷Mi iinokiinokin ti inkamin niiyaka pi nhwo nib whwonkaowi mi nugakin siya pa ninsiin apririramyawkoki. Ti inkamin siya kigiyin mi siya ini siya siyar yaingwowin, ti witnidin siya komii paniina nwokikin, siya biri ninokninkinkin. ²⁸Nu siya minki mi ti witnidin pa kinan grimgrinkiigi mi siya mhoiiya pi nae kakar namwo iuwi. Bii pi kwo aeyer nimbiyami mi mhoiiya nae pa budgi. ²⁹iiya sasaeyim wai nwowiyim mi ti inkamin pa ningugu hαιi. Iriig.

Ta boiniyio yaiya mastet yinika

(Mt 13:31-32,34; Lk 13:18-19)

³⁰Mi Jisis siya boinki, krima Adi Komii siir iikamim mi siir digworaekwo whiekakim simiir biiyan iikam nwowi mi krima wi paka hiniin boiniyio yaiya sae nikri boini siirin. ³¹Mi ti mastetnidin siir hiriinan ti ikrii boin. Mi mastetnidin siya iki paenid nhirim simiir hiriinan tani. Niingaka. Siya sapkisapisimkin komii rani, ara krinankin. Mi siir nidim kasa rani, hoimgakim. Mi Adi Komii siir isidin ini ti mastetnidin siir hiriinan ywowin kasa rani, hoimgakim. ³²Mi inkamin ti mastetnidin siir ninkin digiyin mi siya pa whakii mipi komiiyar namwo iuwi. Mi siya iki sasae hoimgakim pi simiira mrwii haiburgigi. Mi siya kwiya komii kakargin mi ipiyin minim simiir whieyim pi siir kwiya imiirar mi haigii. Iriig.

³³Iiya sima Jisis siir boiniyio yai imiir ninokninkinim mi mhoiiya siya iikam imiirin boiniyio yai kasa biri boinkin, Adi Komii siir yaiyim. ³⁴Diminim siya boiniyim pi simiir boininkii iuguski rani. Niingaka. Siya pi boiniyio yai ara boinkii. Mi iiya siir kigna mirriiyim kamim pi sima sima nwoki saikain mi Jisis siya yaimwokiyaimwowim pi haniiingi boiniski. Iriig.

Jisis siya opud hinin komiiya saiir boinkikin mi opud

hinino ina digiywo

(Mt 8:23-27; Lk 8:22-25)

³⁵Mi naiowaka ta iiya aiararin siir kigna mirriiyim kamim siya simiir boinki, krima pi whii yarmiya kigidamitbi. ³⁶Mi sima ta iya Jisis siya nidwokaiya saiir kwiriinam mi sima siir wara yiuginam. Mi sima i nhirim ini warar yinkin kwirii namim. Mi iikam isid komiiyin sima siir haiburgigim mi sima ina yamim. ³⁷Mi opud komiiya ha hugnaniya mi hinin komiiya ha mi it mi simiir iyin ini wara kaibombokiigiyin, hinin aeya. Taka hinin opud komiiya prasaeki mi iuwi. Mi iya opa mirkimirkii ninkinim pariiparii. ³⁸Mi Jisis siya iya saiir idao hir kikinanu whwonkaigin nhwo mipiyinanin siir. Mi sima siir yinidgu insiin mi sima ina boinim, hie! Ti krimiir Adin, krima pi inigak nwo rani, pi tirar

nwomainainami. Mi tari kira krímiirsi naíngwoyimiyok rani, aniya? ³⁹ Mi Jisis siya ha nínsiingiyin mi siya io opud hinin sowiir ywoki. Mi siya ina boinkiyin, kowa dig dwoki! Mi Jisis siya hiriinan boinkiyin, opuda ina digiya mi opa hinin simki biri swoki itkika, ini niíngar ywomaigya mokmokwaiga. ⁴⁰ Mi Jisis siya kamím siir kígna míriiyim simiir boinki. Kima hiniin dimusi nídidnanaekim, ha? Mi kima tari naíngwo tibmii karamaekim ini niíngar ywowim, aniya? ⁴¹ Mi sima ini mounana siinkaokiyim mi nídid prasae biri kínkikim. Mi simasimar yomboin amboina. Tiki inkamín siya yípíkin tiki hiniina tirin? Opud hinino ini siir yaiyar mi wakaeyoknakio? Iriig.

Inkam nwírin siir nwowim yiu biyieyim Jisis siya ninimniskigikim
(Mt 8:28-34; Lk 8:26-39)

5 ¹Sima whii yarmiiya hiriir yimbiyam Garasa simiir nu iiir. ² Mi iiya Jisis siya i aiir haiburgigin mi inkam nwírin uridyiu biyiekakin siya biri kimíminkikin ina yamin siirim mi tiki inkamin uridyiu biyiekakin siya maeyauwa inkam hangikaiiya sair hir nwowikin. Siya sair hiranki nitkin. ³ Siya inkam haíngikaiiya maeyauwa sair whwonkaiigin. Inkam nwirkin siir nonkworinu dig nwo rani. Mi wieyin sopni siir mi udkikini wi iringi hiriinan, wi dig mi o rani. Niingaka. ⁴ Hi kasa rani, sima siir iga in imiir udim wieyin sopni mi tidop mini ha mi kurimdinu. Mi ti dimin whiso siir kogo, pi sowiirar mi ankabimbiirnami. Siir kirieya prasae rani. Inkamki siir nonkworinu mi siir udrinu dig nwo rani. Niingaka. ⁵ Finokiinokin siya nii nabie pi inkam haíngikaiiya maeyauwa mi mhiu, pi hirar nwowi. Iki siya kauvaryimyoknamiyim mi siya pa hai pi siir piu aiarar nikrimkripi. Mi siir piua nhie aunawaigi nwowi.

⁶ Siya kígi Jisis siya aru hirar nwowin mi siya ina iwtñaniyin. Mi siya ini Jisis siir igmiiga kingiina ini akai hiuniyin. ⁷ Siya ina kauwok boinkiyin, Jisis! Kira Adi Komii siir yinismíkin ninomor kouankin nitin kira kariirin dimu tiram mini? Kara kiriir nikopwaisisírki Adi Komii siir inig iiir, kira wi kariir kipi diriraerar bumbugi. ⁸ Mi Jisis siya ti yiu biyieyin siir piu nii okwokaiyin siir boinki, yiu biyie, kira ti iuguski siir piu hirii kipi nwo. ⁹ Mi Jisis siya srii, kiriir inigin yípíkin? Mi siya ina yowarkii boinin, krima hoimgakim. Mi kariir inigin siirin hiniin asi dapkin, hoimgakim. ¹⁰ Mi siya Jisis siiram kauwok boinanaeki, kira krímiir kipi nikropki ta nu maeyau aiir haiburgigim.

¹¹ Hu isid komiiyin mhiusimin kingiin nwowin ini siir mhaeiyim. ¹² Mi yiu biyie sima Jisis siirim kauwok boinanae, kíra krímiirin ti huim simiiram dikropki. Mi krima pi simiir nii whwonkainami. ¹³ Mi Jisis siya ini wadieya ywokiyin simiirin. Mi ti yiu biyieyim ti inkam iiir haiburgikin, ini hu simiir piu ii whwonkainamim. Mi ti hu isid komiiyin sima mhiu iiir haiburgigim mi sima ina iwit iníwamwírkiinaniyamim

siiyienan iiir. Mi sima ig hiniin biri niwit namkim, nhwo bidi kwisnamim. Mi sima ina iwit natatamim opa hiriir. Ti hu whiekakim hiriigim, 2,000 kasaka rani, hoimgakim. Mi sima ini op aiir kwiyaе aokaonamim.

¹⁴ Mi hu imiir kigriraowiyim kamim sima ina yidamkiyim. Mi sima ha niwit amim mi ina boinmimauuamim om komii hiran iikam imiir mi omisisismim ti om komii siir yaba nwowim simiir hiran iikamim simiirin warar mi iwit boinmimauuam. Mi iikam whiekakim ta maeyauwa hu ima nnowa saiir ini kignaki mi diminin Jisis siya tирin ta maeyau aiir. ¹⁵ Mi sima Jisis siir hiriir yimbiyam mi sima ti inkam iiir ini kigiu биya yiu biyie isid komiiyin siya nnowin. Biya ti inkamin yiuiskak biri nwokin mi tariinanin siya yiuis bidi kaiyin. Mi siir kwoin in haniingi yaingwo omokiyin. Mi siya hirar nidwovi mi iikamim sima siir kaowim mi sima ina yididim sirsiyin. ¹⁶ Mi iikam whiekakim ti diminin siir kigim mi sima ina yapboinmamaauuamim ti diminin ti inkamin Jisis siya haiswoniskigiyin yiu biyie biiya ti inkam iiir nnowin. Mi sima hu imiir warar mi ikin boinmimauu. ¹⁷ Mi iikamim sima Jisis siir boinki, kira ti krimiir nuin siir kipi nwo. Kira maeyau kwira damki!

¹⁸ Hiya Jisis siya i aiir kwiriyin mi inkamin biiya yiu biyieki nwokaiyiun siya srii Jisis siir, Jisis, kara kinaka namam naingwowi? ¹⁹ Mi Jisis siya wadie biri nwokin siirin. Nlingaka. Siya ti inkamin siir boinki, kira kiriir omaka dam, kiriir yopii yokman imiiram. Mi kira simiir tini boinmimauuu digworaekwo hoimgakim Biiyan Inkam Komiiyin Jisis siya tirkiyim. Mi siya kiriorsi naingwobumbugin. ²⁰ Mi ti inkamin siya ti om iiir haiburgikin mi siya ina yamin. Mi siya nu Dikapolis hiriir yimbiyam. Mi siya hiran iikamim simiir ini boinmimauuu diminin Jisis siya tirkiyin siir. Mi iikamim sima hiriinan wakaekiyim ini mouni haniina siinkaokiyim. Iriig.

**Jisis siya inkam komii nwirin siir yinism yinugiyina
sairi haiswoniskigika**
(Mt 9:18-26; Lk 8:40-56)

²¹ Mi Jisis siya ha swoki iyikidamin whii saiir mirmiiya hiriir mi iikam isid komiiyin sima ini saikar yamwomimirniyim whiigbid hir. ²² Inkam komii nwirin Adi Komii siir inig hainaniya omaka saiir kigriraowiyin mi siya ina yitin. Siir inigin Jairaskin. Mi siya Jisis siir kigin mi ina yamin mi ini ogmwo Jisis siir igmiiga kingiinar ini hiuniyin. ²³ Mi siya ti inkamin Jisis siirim sriinanae. Kariir yinism yinugiyina ini nao kingiinar nnowa. Kiriir iina saiir wini hainiini saeya pi naonamisi mi saeya wadie nwoki owim. ²⁴ Mi Jisis siya Jiras saika asi namkin. Mi iikam isid komiiyin ini siir mhoiiyar woknamim. Mi nhirim ini siir priska priska miiya yapamim. Mi Jisis siir wara biri kigwinkin, ini simiirara kigwin iskiyin.

²⁵ Mi wig ıra hir nwowa saeya nhieki mi napidwodwomaimiiya, saiir biewiyim iuurwhis nhieki saeya napidwodwomaimiiya. ²⁶ Naeyiugak inkamim kasaka rani, saiiram nankabgugunanaeyim. Mi ta wiga saiir umirim whisariiyar niuguguskim simiirin. Mi saiir ma wadie bi swoki okika. Niingaka. Ma saiira ini komiiya yasae owiuguskiya. ²⁷ Ta wiga saeya Jisis siir yai aiir wakaewina mi saeya ha nitka siiramin. Mi saeya ti iikam isid komiiyin simaka nitka. Mi saeya Jisis siir mhoiiya yit mi saiir iina siir yiuis aiir yaka onkwoki. ²⁸ Mi saeya saiir kwoin arar yaengwokwokai mi kariir iina pi siir yiuis aiirara maka onkwokii mi kara pi wadieyar nwoki. ²⁹ Mi biri kimiminkika saiir nhieya ina yinkisaenakiya mi saiir piua ini saeyer kinankiugya nismikinkiya. ³⁰ Mi Jisis siya ina yinokninkinkiyin siir kirie nhirim namkiyim. Mi siya iikamim simiir bopwoniya haimisiyao okwokaokiyin mi ina boinkiyin, yipikin kariir yiuis aiir nonkwokiyin? ³¹ Mi Jisis siir kigna miriyim kamim sima boinki siir, kira kigi! Iikam isid komiiyin wasi kiriirar nokwoyokaiyim mi krima wi paniina ninokninkini? Kira hiniin dimusi boinkin, yipikin kariir nonkwokiyin? ³² Mi Jisis siya ina kaoyokiyokiyyin ti inkamin siir nonkwokiyin siir kigsibgiyam. ³³ Mi ta wiga saeya ina yinokninkinkiya diminin saiir tirkiyin mi saeya ini ntididkakar ywokiya, saiir kiuim kirie biri nwokim. Mi saeya ha nita ogmwo ini Jisis siir igmiiga kingiina ini akai kaiyirou hiuniya. Mi saeya ina boinmauugya digworaekwo hoimgakim siir. ³⁴ Mi Jisis siya ta wig aiir boinki, yinisim! Kiriir naingwo tibmiiya kariir kirie aiiram naingwo tibmiiya, kiriirin wadie saeya nwowaiginiugika. Mi kira ha dam! Kiriir kwoinin sibgu dwowipisunam mi kiriir ma dig nwoki oki.

³⁵ Mi Jisis siir yaiya ha niki boin in mi kam nhirim Jairas siir omaka hiranki nitkim mi sima yaboini siir, kiriir yinisima bidi yaonama. Kira kiigi wara inkamin nowamwarkaiyuwiin saika hirii kipi ninkinanae. ³⁶ Mi siya ta yaiya sima boina saiirin ini hindara wakaemumuin. Mi siya Jairas siir boinki, kira kipi ntidid! Kira kariirimin hindarar daingwo tibmii iski. ³⁷ Mi Jisis siya iikamim simiir yikidugig, sima pi saika kipi nam. Pita, Jems mi siir nomiiyau ieya Jon, Jisis saika simasimar yinkin am. ³⁸ Mi sima Jairas siir omaka saiir nimbiyamim mi Jisis siya kigiu, sima pi nankaninouwi, sima hiniin biri nougim, wamki kimaii, nhwokou nhwokouim ini warar youwonikiyim. ³⁹ Mi Jisis siya ha napninopkainamin omaka apinaua hiriir mi siya simiir ini boiniu, kima dimusi nankaninouwi ta yinisim aiirsiyin? Ta yinisima saeya biri naonamka. Niingaka. Saeya nhwo whini. ⁴⁰ Mi sima yaibu siir yiewaiyiugi, Jisis siya iikam hoimgakim omakanau hir nwowim siya simiir yikrop apniki. Mi Jisis siya mi saiir yopii ado sowawai mi kam nwoimim siir kigna mirii ikim, hiriirin simasimar youapninopkainam maeyauwa yinisim aeya nwo aiirin. ⁴¹ Mi Jisis siya saiir iina aiir

yonkwoki mi ina boinkiyin sairin, Talita kumi! Krima ta yaiya sairin hiniina boinkim, yinism yinugiyin. Kara kiriir boinki, kira dinsiing! ⁴²Mi biri kimiminkika ta yinism yinugiyina ha ninsiin idwokiya ina yapririrama. Saier biewiyim iuurwhisko. Mi sima ti diminin siir kigim mi sima ini mouni haniiна siinkaokiyim. ⁴³Mi Jisis siya ina boinikidugiyin kima inkam nwir kipi boinmauu ti diminin. Mi siya simiir boinki, ta yinism yinugiyina nae sair ti hauu ae. Iriig.

Om Nasaretan iikamim sima Jisis siirin digiumii haimriiyiugigim
(Mt 13:53-58; Lk 4:16-30)

6 ¹Jisis siya ti omin siir haiburgigin mi ini siir omki om iiirar swoki amin. Mi kamim siir kigna miriiyim sima ini saikar yinkin amim. ²Mi Juda simiir ii komiiya Sabat, Jisis siya omaka yaimin dimin nidwokai wakaeiya sair yapninopkainam. Mi Adi Komii siir yaiya simiirin hir ini boinmimauuu. Mi iikam kasa rani, siir yai wakaeyim mi sima mounan asi siinkaokikim. Mi sima boin, tiki inkamin ta ninokninkina siir hir nwowa mi siya papi haigin, ha? Mi ti hiniin dimin komiiyin siya paniina tirkim, ha? ³Mi tari ti inkamin omaka miriiyin mi siya, aniya? Mi siya ini iikamim nuanim krimiir hiriinan yowwin, aniya? Mi siya Jems siir yaowaekin, aniya? Mi Josis, Judas mi Saimon mi siir yokmanim sima ini krimaka tirar nwowim, aniya? Mi sima hiriinan kwoin naingwowim mi ini simasimar priiidwo boinaiyamim. ⁴Mi Jisis siya simiir boinki, profet inkamin iki siya hinda tinda namiyim sima siirin pi ha kigi, siya inkam komiigin. Mi siir omki om hirin siir yopii adim mi siir iripa o nhieyim yim sima pi ha kigi, siya inkam komii rani. ⁵Mi siya dimin komii komii bi swoki mriiigin siir om hirin. Niingaka. Mi siir iina simiirin wi nhirmi arar hainiwokmaigi, siya iikam homgak wao biri hainiwokmaiigin. Niingaka. ⁶Mi Jisis siya iikamim simiir kigiyin sima biri naingwo tibmiigim mi siya ini iingas arar pikrimgribgiyin. Mi siya ini omim siir omin siir kingiin nwowim, ini simiir yamin. Mi siya hiran iikamim simiir boinmimauuwam Adi Komii siir yaiya sair. Iriig.

Jisis siya kam iuur nwiso mii simiir hauugikin
(Mt 10:5-15; Lk 9:1-6)

⁷Mi Jisis siya aposel kam iuur nwiso simiiram yikiuna. Mi siya simiirin nwonisa nwonisa yikropki. Mi siya simiirin kirie ini warar yinkin hauugiyin, yiu biyeyim simiir ninimniskiyyam. ⁸Mi Jisis siya simiir boinki, kima nae digworaekwo homgak kipi hainam. Kima pi paekopin hiugwokwo apiyin siirara hainam. Mi umir minim onau kipi haiginam. Niingaka. Kima pi kimiir piu niinga niinga dam! ⁹Kima iga pa diyopkimpikiunam. Mi kima yiuisa koua niiya sairin pi kwokwisa kipi niinam. Niingaka. Kwokwira diinam. ¹⁰Mi Jisis siya yai kwira ina swoki boinkiyin aposel kamim simiir,

iiya nwisko mi apnimbiyyami om hir mi inkam nwirkin ha boinwini, kowa ta omaka saiir uni oni mi yaeya omaka iram kipi swoki amimin. Niingaka. Ta omaka irua kowa nwowa sairara dwo kripkai kipi kisae kimrae. Mi iiya kowiir miiya dig nwokii ti om iiir mi kowa wi haniangi dam. Mi ta omaka airin wi haniangi haiburgig mi kowa wa dam. ¹¹ Mi iiya kima om whir napnimbiyyamim mi sima kimiir yai biri wakaekim mi kima ti om iiirin ha timi haiburgik mi yaeya om whiram timi am. Mi sinim kimiir iga imiir nwowim simiirin wa dikrimkrinkiigig. Mi sima wa nwoki aingwowoknakiyim simiir siyuin miiyik rani. ¹² Mi aposel kamim sima Jisis siir yai aiir wakae namim mi sima ina yamim. Mi sima ina yapboinmamauuwamim Adi Komii siir yaiya saiir, iki omom omom imiir. Mi sima boin, kimiir mhii kwoinim ti kisina haigi, hiriiyar kipi nwokripkai. ¹³ Mi sima yiu biyie hoimgakim iikam imiir nwowim simiirin haniangi haiswonimniskiyyam. Mi sima wa waekiimnanin pi siirar mi iyopi iikam makak imiirin mi sima pi wadieyar mi okii. Ti wa waekiimnanin siir kirie rani, Adi Komii siir kirieya wadie saeyer nwowaiginiwi. Iriig.

Jonin op baptais haiginiuwyin siya bidi yaonamin
(Mt 14:1-12; Lk 9:7-9)

¹⁴ Tariinanin inkam komiiyin nu kigriraowiyin Herot siyar wakaewin, ta yaiya Jisis siir inig in omom omomim bidi yinyokiyyin. Iikam nhirim sima boinki, Jonin op baptais haiginiuwyin iikam imiir, siya bidi yinsiu idwowlie hirankin. Mi ti siya dimin komii komiiyim simiir asi mi inimniskii. ¹⁵ Mi nhirim sima boin mi tari Ilaijakin, aniya? Mi nhirim yim ina boinim mi tari ti profet inkamin biiyanin siya, aniya?

¹⁶ Hiya Herot siya Jisis siir inig iir wakaewinin haigiririrniyin mi siya ina boinkiyin, biiya Jon siir niiyin kara bidi iki kaigrip haiyin mi tariinanin siya ina swoki insiu idwokiyin, aniya? ¹⁷ Biiyin Herot siya kam nhirim simiir nikropkikin Jon siir nonkworinuwam mi wieyinsopni kogrunikaiyam omaka hiuyokiyokaiya saiir hir hiugripkiikaiyam. Mi Herot siya ti dimin dimusi bi tirkin, Herodias saiarsi tirkin. Mi Herodias saeya io Jon saika nwoka. Saeya Filip siir wiga. Herot siir nomousimin. Mi ta Filip siir wiga ini Herot siya hainikii onkwona. ¹⁸ Mi Jon siya Herot siir boinki, kira ti kiriir nomousimini siir wiga saiir hainikii nonkwonain yio ti hiriinan siyuin miiyik rani. ¹⁹ Mi Herodias saeya kwoin biyie Jon siiram ywo siir nisomaowam mi saeya dig bi nwoka. Niingaka. Dimusi rani, Jon siya ini omaka hiuyokiyokaiya saiir nwokaiyin. ²⁰ Herot siya Jon siarsi nididigin. Siya ina ninokninkinin Jon siya inkam wadiekin, siya dimin whir bi swoki tirbusrankin. Niingaka. Siya inkam komiiyim simiir siyu aka bi nantamyiryirikin. Niingaka. Mi siya Jon siir asi kigriraokin. Mi siya siir yai aiir wakaeyin mi siya ina yaingwoyimiyokiyin. Siir kwoinin miiyik biri nwokin, siya ini hikak ywokiyin.

21 Herot siya nae komiiya kwira diriraerarkwokin iiya siir apugi naokainakiya saiir naingwokikin. Siya ta naeya inkam komiini mii miriiyim kamim mi inkam komiiyim omom omomim sim kigriraowiyim mi yaii niniiyim simiir biiyan kamim mi nu Galiliyan inkam komii ikim simiiram diriraerarkin. Herodias saeya Jon siiramii ii miiyik amar niki oka Jon siir nisomaoamin. **22** Mi Herodias saiir yinismi yinugiyina ha napninopkainaniya ta omaka nae naeya saiir mi saeya ini ig ini swaeniya. Mi Herot siya mi inkam komii komii nhirim saika naeyim sima ini mairstgimairga ywokiyim saiirim. Mi inkam komii Herotin nu kigriraowiyin siya ta yinismi yinugiyina saiir sriigi, kira dimuam naingwowi, ha? Kira kariir ti boinmauugi mi kara kiriir nwoki hauugi. **23** Mi Herot siya ina yokopaisisirkiyin ad isao! Ti diminin kara nimbinin mi kira kariiram boini dimin whir kiriir hauuwam mi kara kiriirin wa hauugii. Mi kira kariir nu mi kariir digworaekwowim simiirim boini, bopwoniya kikintiokiyam haimii kiriir hauugiyim mi kara kiriirin wa mi hauugi. **24** Mi ta yinisma ha napnaniyama mi ini saiir yopii aiir yani sriinakiya, kira pi dimu haiyam boini, ha? Mi yopiiya ina boinkiya, kira pi ti Jonin op baptais haiginiuiyin pi siir mwo iiir kaigrip haiyam tini boiniu. Mi kira pa whainani kariirim. **25** Mi biri kimiminkika ta yinismi yinugiyina, ti inkam komiiyin nu kigriraowiyin Herot mi saeya siir boinki, kara minam naingwowi, kira pi Jonin iikam baptais haiginiuiyin siir mwowin pi mobmirni kaigrip haiginki mipi kariir whauugi. **26** Mi saeya hiriinan boina mi ti inkam komii Herotin nu kigriraowiyin siir kwoinin ini hikakar ywokiyin. Mi siyar yaingwokarkaigi, kara bidi iki imbinkiyin mi iikamim saika niidwo aeyim simiirsi warar mi aingwokin. Mi siya ta wiga saiir yai paniinsi yiriyiu boinsi. **27** Mi bi kimiminkin ti inkam komiiyin nu kigriraowiyin Herotin, siya ina yikropkiyin, inkam nwirin yaii niniyiin siir Jon siir mwo iiir nini kaigripkainakiyim. Mi ti inkamin yaii niniyiin ina yamin, maeyauwa siir hiugripkikikaiya saiir. Mi Jon siir nii iiir ini kaigripkainaki. **28** Mi Jon siir mwoin mobmorni haiginam. Mi siya ha hainaniyin mi ta yinismi yinkopaka saiir ini hauuni. Mi ta yin kopaka ya ini saiir apu aiir ini hauuiua, saeya kigam. **29** Mi kamim Jon siir kigna miriiyim sima ta yai aiir wakaekiyim mi sima ina yitim Jon siir piuis biyieya saiir hainakiyam. Mi sima ie ini kikaiyiua saiirin. Iriig.

Jisis siya hauu aeyim kamim 5,000 kim
(Mt 14:13-21; Lk 9:10-17; Jo 6:1-14)

30 Mi Jisis siir aposel kamim ha swoki haiyiug apnaniyim, sima ini saikar swoki amwoniyim. Mi sima siir ini boinmauuni miyyim sima miriinaniyim mi yaiyim sima boinmimauuim iikamim simiir. **31** Iikam kasa rani, haimii tamii ninap anapim. Mi Jisis siir aposel kamim mi Jisis

siyar, sima naeni ii karamaeka. Mi Jisis siya simiir asi boinkim, humbael! Krima nami maeyauwa iikam karamaeya sair. Krima piu haimisima nwoki siisi. ³² Mi sima i aiir kwiriyyim mi ina yamim simasimar maeyaua iikam karamaeya sair.

³³ Mi iikam kasa rani simiir kigwo kwiriigiyim. Mi sima ina yinokninkinkiyim simiirin. Mi iikamim om komii komiiyanim ini ta maeyauwa sairim yamim. Mi bii ini simar iwit okwokwokinim. Jisis siya mi siir aposel kam ima, yim mhoiyya yimbiyam. ³⁴ Mi Jisis siya mi siir aposel kam ima, sima ha nakuiuim mi Jisis siya iikam hoimgakim simiir kigin mi siya simiirsiyin naingwoyimyok prasae biri kinkin. Sima sibsbankim inkamki bi kigriraowikim simiirin. Niingaka. Mi siya simiirin digworaekwo kasa biri nowimwarkaiyugin. ³⁵ Hiya bieyin nikiiyamtibin mi siir aposel kamim sima saikar ini boiniu, ta maeyaua inkam karamaeka, bie isi nikiiyam kingiin nwowamtibin. ³⁶ Kira iikamim simiir dikropki sima pi hindia tinda nwoki amtibim iki omim simiir. Mi sima pi nae nwoki sain aeyamtibim. ³⁷ Jisis siya simiirin ina yowarkii boinkiyin, simiirin nae kimar hauu ae. Mi sima Jisis siir boinki, kira minam naingwoyi krima umirim kamarim kam nwira K400.00 hainamim nae simiir sain hauu aeyim, aniya? ³⁸ Mi siya simiir sriigi, kimiir waraurin naeyim pariiga nwowi, ha? Kima tikina kignaki. Sima nini kigninokninkinakiyim mi sima boin, krima bretim iriiyar mi anasu whis ha nwowi.

³⁹ Mi Jisis siya siir aposel kamim simiir boinki, kima ti iikam isid komiiyin simiir boinki sima maeyau maeyau didwowam tib, ta ko kibi aiir. ⁴⁰ Mi sima hiniin hiniina yidwonam, nab whirin kamarim iriiyar (100) mi whirin, kam nwis iuur (50). ⁴¹ Mi Jisis siya ti bret iriiyaram mi anasu whis iko, siya simiir haiyin mi siya ninomor koua hiriir kaoki mi ina boin wadiekiyin. Mi siya bretin hanilingin yiinibimbir priiginki mi siya siir aposel kamim simiir hauugi. Mi iikam imiirin sima nwoki hid hauunamim. Mi anasu whiso iripi hiriinanar mi tirkii ina mi inspimspak inoop priiginkiyim. Mi ini iikamim simiir swoki hid hauunamim. ⁴² Mi sima nae dig nwokiyim mi simiir mhiiyim ina yaekiniugiyim. ⁴³ Mi sima bret anasu haimii haimiiyim ina yaepipiru haiginkiyim. Mi nae haimii haimiiyim sima naepipiru haiginkiyim, nibim iuur isa swoki haiginam. ⁴⁴ Kamim ti bret anasu imiir naeyim 5,000kim. Kasa rani. Hoimgakim. Mi wig yinim hir warar ninkin okim mi sima simiir wara biri mwaingim. Kamim simiirrar mwaingim. Jisis siir kirieya naeyim homgak saeya nwokikim. Iriig.

Jisis siya whii hirin op idwowar napnikin
(Mt 14:22-33; Jo 6:15-21)

⁴⁵ Mi Jisis siya kamim siir kigna miriiyim simiir yikrop kwiriigi sima i aiir kwiriinamim. Mi sima siir biiya yamkwokin whii mirmiiya om

Betsaida hiriir iyikidam. Mi siya iikam isid komiiyin simiir nikropkiyam warar mi aingwo. ⁴⁶Siya iikamim simiir nikropkiyin mi yio siya mhiua hiriir iiyam, siya nhwo hir ini kwisboiniu. ⁴⁷Mi naiwaka kamim siir kigna miriyyim ini whii hirar yakiririr mairibim. Mi Jisis siya ini whiigbid hirar yokworibin. ⁴⁸Mi siya kigi opud komiiya simiir i aiir namitiuwia, sima igwir hiniin biri kignamkim miinan miree idamkim. Mi iiya imiimar niki oyakwoka biri niki pirkin iuguskika mi Jisis siya opa sairri ida yapamyakwok simiirim. Siya minam naingwokin, simiir nap haiburgikam. ⁴⁹Mi kamim siir kigna miriyyim simar kigwin, siya whii aiirin op idwowar nouwapniyakwoki. Mi simiir kwoinim ha naingwokim, siya wraigii mi iuwi. Mi sima haniangi yinkau ankau sirsiyin. ⁵⁰Hiya sima siir kigwinim mi sima ina yididwinim. Mi Jisis siya biri kimiminkin siya ina yanka boinkiyin, kima kipi nidid! Kima kirie dwowin! Karairgin ti nitin. ⁵¹Mi siya i aiir kwiriiuin mi siya ini simakar ywowin. Mi biri kimiminkika opud komiiya ina digiya. Mi sima ini mouni haniina siinkaokiyim. Mi simiir kwoinim ini warar whriewhriegiyim. ⁵²Sima biri naingwowoknakim ti bret anasuim Jisis siya hid hauuim iikam imiir. Niingaka. Simiir kwoinim ina niki whriewhrie kripkaiyim. Iriig.

**Jisis siya haiswoniskiyyim iikam makakim om Genesaret
hiranim kasa rani,**
(Mt 14:34-36)

⁵³Mi sima whii aiir iyikidnайдам mi ini om Genesaret hiran maeyau aiir yaka kuju. Mi simiir iya hir yaka kunimborugig. ⁵⁴Hiya sima i aiir haiburgika mi ti omin siir hiran iikamim sima biri kimiminkim, Jisis siirin ina kigninokninkinwinim. ⁵⁵Mi simiir iikamim ina yitikrinkiyim om Genesaret siirar. Ta maeyau sima kua sairrar biri nwokim. Mi iiya sima wakaekiya Jisis siya ini hapi nwowin mi simiir iikamim makakim simiirin hiini yiohaiginam. Mi sima ina hainamim siiram. ⁵⁶Mi omisisim whiekakim mi om komii ima mi ti omom omomim Jisis siya bidi yapyokii digim. Mi simiir makak iikamim maeyauwa iikam homgaki ninkinuwuya maket pi sairri hirar nini haiginiuwi. Mi iikamim ti makak iikam imiir hainaniyim sima Jisis siiram yikiugi, kira wadie simiir nwokii mi ti iikam makakim simiir inim kiriir yiuis airarar piki onkwokii mi sima pi wadieyar nwoki okiyim, aniya? Mi iikam hoimgakim siir yiuis aiir nonkwowim, sima ini wadieyar ywowim. Mi sima whiekakarin, ini wadiekinar ywokiyim. Iriig.

**Yidiwi wanwiyaе simiir niiwiyyin Adi Komii siir siyu komii saika
dig biri nwokin**
(Mt 15:1-9)

7 ¹Farisi kamim sima mi kam nhirim siyu komii ninokninkini ikim, sima om komii Jerusalem hir haiburgigim mi sima ini Jisis

saika yamwonyiyim. ²Mi sima kig, kamim siir kigna miriiyim sima pi naei. Sima iina min simiirim bii biri hiisokim mi sima krimiir yidiwi wanwiyaeyim simiir siyu iiir bi sibgu apkim. Mi simiir iinam miiyik biri nwokim.

³Mi Farisi kamim mi Juda hiran iikam homgak ikim, sima simiir yidiwi wanwiyaeyim simiir siyu imiirar niki tirkipkaiiyim. Hiya simiir iina op hiisok karamae nwowiyim, sima pi nae niki ae rani. Niingaka. ⁴Hiya sima maeyaua nae haiginiya maket sair namiyim mipi sima nae sainaki mipa swoki iti. Mi naeyim sima hainaniyim sima pi op nini hiisokni karamae nwowi mi sima pi nae rani. Siyuim sima tiriym sima siyu whiruwani biri tirikim. Niingaka. Sima simiir yidiwi wanwiyaemi siyu imiirar tirikim simiir digworaekwom. Mi simiir digworaekwo whiekakim hiriiyar hiisok digikim. Mobmir mob mi yhii two ikim sima simiirin bi swoki kimbuwikim.

⁵Farisi kamim sima mi kamim siyu komii ninokninkini ikim mi sima Jisis sir asi sriigim mi sima ti kamim kiriir kigna miriiyim, sima krimiir yidiwi wanwiyaemi siyuim simiir nap karamae dimusi nwowi? Simiir iinam miiyik biri nwokim, sima isi hiriinanar nonkwo aeyim. ⁶Mi Jisis siya simiir boinki, biiya Aisaia, profet inkamin siya ta yai aiirar niki win boinkikin kimiiramin. Kima niksaeyakawaiwigim. Siir yokwowa hiniina win boinkika,

ti iikam isidin sima kariir inig iiir hainanam boiniyim, sima yai ara nhinkini. Simiir kwoinim kanaka biri namasugim. Niingaka.

⁷Mi kamim simiir siyu imiirara boinmauuwyim mipa boini ta yaiya Adi Komii siirga. Mi sima kariir inigin whisariiya hainani mi sima kariir inig iiirim naingwo tibmii rani. Niingaka.

⁸Mi Jisis siya simiir boinki, kima Adi Komii siir siyuin bidi haiburgigim mi ini kimiir yidiwi wanwiyaemi siyu imiirar napim. ⁹Mi siya ina boin taraowamin simiirin, kara ina ninokninkinin kimiir niksaeyakawaiwigim. Mi kima hiriya naingwo, ti simiir siyuin siyu wadieyaairgen. Mi wim kima Adi Komii krimiir Wanin siir siyuin digiumii siir haimriyiwig.

¹⁰Mi panao kara pi kimiir siyu iiir boinmauu wakae haiginiuwi. Biiya Moses siya hiniina boinkin, kira, kiriir yopii ado sowiirwai yai sibgu wakaeyokna. Mi inkamin siir yopii ad owir nighbumbuwi mi siirin wi hindara disomaokiingi. ¹¹Mi panao kara pi kimiir siyu iiir boinmauu wakae haiginiuwi. Biiya Moses siya hiniina boinkin, wim kima hiniina boinkim, inkamin umir digworaekwokakin mi siya wa hauuwi siir yopii ad owirin. Niingaka. Siya wi hauu rani. Mi siya ha boini, ti umirin Adi Komiini umirkin kara pi kowiirwai swoki hauu rani. Niingaki, niingakiinga. ¹²Mi siya ti inkamin wi sowiirwai whindiriraerar haiginiuwi rani. Niingaka. ¹³Mi kima kimiir yidiwi wanwiyaemi siyuim simiirar napi mi kima Adi Komii siir yaiya saiir wakaeyim pi borisopi. Mi kimiir

siyu iimirara napama naingwoi. Mi kima ti hiriinan tirim mi kimiir kwoinim hiniina naingwoi, kimiir siyuin kima tiriin wadieyairgin. Iriig.

Inkamin kwoin biye nwowyiyin mipi miiyik nwo rani.

(Mt 15:10-20)

¹⁴ Mi Jisis siya iikam imiir yikiuna mi siya simiir boinki, kima ta kariir yaiya sairar wakae nonkworinugi. ¹⁵ Diminin inkam ieya nonkwo hiiyin mi ha naeiyin, yio inkamin io siya biri hiohaiginuwikin. Niingaka. Mi kwoin biyeyin inkam siir kwoinau nwokaiiyin yio nik rani, pi siya tirkumbugi inkam iiirin. ¹⁶ Inkamin wiinwo rino kakairgin, siya yaimin diminin ha wakaeyimok.

¹⁷ Mi siya ha haiburgigin iikam isid komiiyin siir mi siya ina yamin omaka. Mi kamim siir kigna miriyyim sima siir srii biiyan boiniyio yaiya siya boina sairim. ¹⁸ Mi siya boinki simiirin, wim kima windi kimiir kwoinim biri naingwo omokikim, aniya? Mi kima taris biri ninokninkinkim, diminin inkam ieya nonkwo hiiyin mi ha naeiyin, yio inkamin io siya biri hiohaiginuwikin. Niingaka. ¹⁹ Ti hiniin diminin mhi kwoinan tani. Niingaka. Pi dini siyu siir namki. Mi mhoiyya pi waisi hir nini iugigi. Ta yaiya Jisis siya boina sair yaimwokiyaimwowa ya hiniinga, iki naepai naepaiyim dimin karamaekim kima simiirin hiriya sibae sibae. ²⁰ Mi Jisis siya ina bointiraowin, diminin inkam siir mhi kwoinau nwokaiiyim mipi idowiyya nitinaka mi ti hiniin inkamin pi miyyik nwo rani. ²¹ Mi kwoin biyeyim inkamni mhi kwoinau nwokaiiyim mipi hiranka hiugrimkripnanini mi inkam iiirin pi simar tirkumbugi. Mi sima ti siyu biyeyim hiniin hiniingim, kwoin biye naingwo, hii nanae mi hii tauae mi inkam ninikikaigai aokao mi inkam siyamar naingwona. ²² Wig haenikii nonkwona, kigmair mi digworaekwo biye biye ikim mi niksasae mi hindara mwrukboin mi inkamin siyamar naingwonaeyin mi nwirni dimin mi boinbu mi nantamyiriyir mi whaoxae diriraerar. ²³ Ti digworaekwo biye biyeyim inkam siir kwoinau hir nwokaiiyim mi iiya sima idowiyya nitiyim mipa boinski. Mi ti hiriinan siyuin inkamin pi biye sima nwo. Iriig.

Nu Finisia hiran wiga saeya Jisis siirim naingwo tibmiiga

(Mt 15:21-28)

²⁴ Jisis siya ha nhiiingiyin mi ti om iiir haiburgig mi siya nu Taia hir nwowim omim simiir yam. Mi siya omaka ira saiir yapninopkainam. Mi siya pi borisopi inkam nwirkin siir kipi ninokninkin. Mi siya asi mi aguprakaiyim wi dig mi owi. Niingaka. Siya wi dig nwo rani. ²⁵ Mi wig ira saeyer wakae Jisis siya ini tir nwowin mi ta wiga saiir yinism yinugiyina yiu biyeyin ini saiir hir nwokaiiyin. Mi saiir apua biri kimiminkika ina yitsisaua

Jisis siirim. Mi saeya ini siir igmiiga kingiinar ini akai hiuniya. ²⁶Saeya ta wiga nu whiranka saeya Juda wig rani. Saeya nu sim Finisia nu komii Siria hir nwowin mi siir hiranka. Mi ta wiga saeya Jisis siirim sriinanae saiir yinism yinugiyina saiir nwowin yiu biyieyin siir haiswoniskigiyam. ²⁷Mi Jisis siya saiirin boiniyio yaiya saiir boinki, krima biiyin yinismim simiir naeyim simiir tiki hauu ae. Krima krimiir yinim simiir naeyim simiir kipi hau mi wra kipi nitkiniugi. Niingaka. ²⁸Mi saeya ini siir yaiyaka yowarkii boina, Biiyan Inkam Komii kiriir yaiya yaimwowairga. Iki wra sima kingiin nwowyim mi naeyim pi yin ima nae krimkrinkiigii mipi wra ima niumimin aei. ²⁹Mi Jisis siya saiir boinki mi kira ta hiniina boina mi kira ha ti swoki am kiriir oma hiriir. Mi yiu biyieyin kiriir yinisma saiir nwowin diyio kara bidi hugitkiigiyin. Mi kariir kirie aeyer nwo haiginiugika kiriir yinisma wadie asi nwokika. Mi kiriir naingwo tibmiiya ini kirie ywowaowa. ³⁰Mi saeya ha swoki ama saiir omaka hiriirin mi saeya ini kigiu saiir yinisma hii hirar whini. Mi ti yiu biyie saiir nwowin bidi yamigusamin. Iriig.

Jisis siya haiswoniskiigikin inkam waeyai wiingirwiyyin

³¹Mi Jisis siya ha haiburgigin nu Taia hiran om iirin mi siya om Saidon siir om boppowar yapam. Mi siya ina swoki amin nu haimii komii whirin Dikapolis hiriir. Mi siya whii Galilia hiriir yapnimbiiyam.

³²Mi sima inkam nwirin Jisis siirim yinkkwona apnam. Siya ti inkamin wiingirwii waeyaigin. Mi sima Jisis siirim sriininae, siir iina ti inkam iiir hainiwokmaigiyim. ³³Mi Jisis siya siir nikiunamin mi iikam imiirin hirar haiburgig. Mi ini sowa sowar ini owouwo. Mi Jisis siir iinan ti inkamin siir wiin aiir yaka hopkaigi. Mi yaeyapa ha pibginkiyin siir iina iiir mi ini ti waeyaiyin siir kwiryae aiir yaka hougwokiyin. ³⁴Mi Jisis siya ninomor kou hiriir kaoki mi siya ina iyaeniskiigiyin. Mi siir kwoinin ha naingwoyimiyokiyin mi siya siir boinki, Efata, ta yaiya Jisis siirar yaiginka. Mi krimiir yaiya hiniina boinika, kira wakaeki! ³⁵Mi biri kimiminkin ti inkamin siir wiina ina wakaeomokiya. Mi siir yaiya ina mi boinomokiya. ³⁶Mi Jisis siya simiir boinikidukikinki, kima ti diminin inkam nwir kipi swoki boinmaumimin. Mi yim sima ta yaiya siya boin nikidukiya simiir saiir biri swoki wakaekim. Niingaka. Yim sima ti diminin ini siirar swoki haigiririr boinamim. ³⁷Mi sima ini hindara yanaakiyim mi ina boinim, digworaekwo hoimgakim siya tiriyyim pi wadie kinar nwowi. Mi siya inkamin wiingirwii nwowyiyin siir mi diriraerari mi wi wadieyar mi okii. Mi siya inkamin waeyai nwowyiyin siir mi diriraerari wi digar mi owi. Iriig.

Jisis siya hauu aeyim iikamim 4,000 kim (Mt 15:32-39)

8 ¹Mi ta iiya iikam isid komiiyin ina swokini oniyim mi sima nae karamaekim. Mi Jisis siya kamim siir kigna miriyyim

simiirim yikiuna. Mi siya simiir boinki, ²kara ti iikamim simiirsi naingwoyimiyoki iiyim kwoim sima kanaka nwokaigiyim. Mi sima nae karamae asi nwokim. ³Mi sima mhiiriima nwowi mi kara simiirin ha nikropki simiir oma hiriirin mi nhirim kingiinanki nitki waeyao, yim wi siyu hir pi napakaigai yamisi. ⁴Mi kamim siir kigna miriiyim ina yowarkii boinkiyim siir yai aka, ta maeyauwa inkam karamaeka mi krima naeyim pi papiyankin mi inkiguna haii, ti iikamim simiir hauu aeyamin? ⁵Jisis siya simiir sriigi, kima bretim pariiga nwokaii? Mi yim ina boinkiyim, krima bretim iriiyar nhisa nwokaii.

⁶Mi siya iikamim simiir boinki, nu iiir grinkin idwokiyim. Mi siya ti bret iriiyar nhiswo simiir haiyin mi Adi Komii krimiir Wanin siirim boin wadieki mi ina yiinibimbipriiginkiyim. Mi siir kigna miriiyim kamim simiir hauugi mi yim sima ina yapninkwokwo hauuwamim iikam imiir. ⁷Mi simiir antiou sisimim ha mi haiyim mi Jisis siya Adi Komii siirim simiirim wara mi boin wadieki. Mi siya kamim siir kigna miriiyim simiir boinki, sima antiousisimim simiirin warar mi hidninkwokwo hauunamim. ⁸Mi sima ha nae digiyim mi simiir mhiiyim ina yaekiniugiyim. Mi ti nae haimii haimiyyim sima naepipiru haiginaowidim, nibim simiir swoki haigiyim iriiyar is. ⁹Ti iikamim sima irlparin 4,000 kim kasaka rani. Mi Jisis siya simiir yikropki mi sima ina yamim. ¹⁰Mi siya biri kimiminkin siir kigna miriiyim kamim simaka kwirii namin i aiirin. Mi sima nu Dalmanuta hiran maeyau aiirim yam. Iriig.

Farisi nhirim Adi Komii siir dimin komii komiyyim simiir kigam sriigim
(Mt 16:1-4)

¹¹Mi Farisi kamim sima yai Jisis saikar yinkinwaomwarkii boin. Mi sima siirim boinki, kira ninomoran dimin komii komii nhirim krimiir wiisiimauu mi krima nwoki inokninkini kira Adi Komii siir yinisminkin. Mi sima siiram kinankiugim. ¹²Mi Jisis siya ha niyeniskiigiyin mi siir piua ini hikak warar ywokiya. Mi siya ina boinin simiirin, ti iikamim ta ii aiir nwowim, kima ti dimin komii komiyyim simiir kigam dimusi kauwok boinanaekim, ha? Kara kimiirin tisa boinkiyin, kara wi yaeya dimin komii komii nhirim simiir swoki diriraerarki rani, ti iikamim ta ii aiir nwowim simiiramin. Niingaki, niingakiingga. ¹³Mi siya simiir haiburgikin, ini i aiir swokani apni kwirii namin whii yarmiiya hiriir swoki iyikidnaidamim minkin. Iriig.

Farisi mi Herot sima niksisaekim simiir mi simiir yaiya ini ti yisin bret niyopiiniyin siir hiriinan ywowa
(Mt 16:5-12)

¹⁴Mi kamim siir kigna miriiyim sima pi naingwo owouugikim. Mi sima bretim wara biri ninkin hainanikim. Niingaka. Mi sima bretin

hara nwokai twonau hirin.¹⁵ Mi Jisis siya simiir boiniyiokin, kima sibgu mintirao! Farisi kamim simiir dimin̄in bret niyopiiniyin yisin wi siir kipi kigna diriraerar. Mi Herot siirin iripi hiriinan. Mi kima ti simiir hiriinan siyuin siir kipi nap!¹⁶ Mi sima sima whrie boinam, krima bret karamaekim mi siya ta yai hiniina krimiir asi boinkikin.¹⁷ Jisis siya ina ninokninkinin siyu biyeyin inkam nhirim sima tiriin. Mi siya simiir boinki, kima hiniin yai dimusi whrie boini, krima bret karamaekim? Mi kima tari biri naingwowoknakim? Mi tari kimiir kwoinim ini hu habni kwoinan ywowim, aniya?¹⁸ Kima nhwokakaairgim mi kimiir nhwoim ti digworaekwo imiir kig rani, aniya? Kima wiingakaairgim kimiir wiinim wakae rani, aniya? Mi tari kimiir kwoinim ini yaingwo owouu iuguskiyim, aniya?¹⁹ Mi iiya kara niinibimbir priiginim bret iriiyarin 5,000 iikamim simiirim mi kima nibim pariiga haigii ti bret haimii haimiiyim kima naepipiru haiginim? Mi sima boin, nim krima nibim iuur isa yae haigi.²⁰ Mi iiya kara niinibimbir priiginim bret iriiyar nhiswo 4,000 iikamim simiirim, kima nibim pariiga yiu haigi ti nae haimii haimiiyim kima naepipiru haiginim? Mi yim ina boinim, krima nibim iriiyar isa yae pipiru haigi.²¹ Mi Jisis siya simiir boin mi kima tari kariir kirie aiir biri ninokninkinkim, aniya? Iriig.

Jisis siya haiswoniskigiyin inkam nwirin om Betsaida hirankin

²² Mi sima om whirin Betsaida hiriir yimbiyam. Mi hiran inkam nhirim sima inkam nhwokwisae nwirin Jisis siiram yinkikwona apnam. Mi sima Jisis siirim boinki, kiriir iina ti inkam nhwo kwisaeyin siir donkwoki.²³ Mi Jisis siya siirin om mwisa hiriir yinkikwona apnam. Mi sirin haniiingin yasaiginiugi Jisis siya. Mi siya siir iina siir yaka onkwoki mi siya ina sriigiyin siirin, kira digworaekwowim ina kigomokiyim iyie? Niingaka. Aniya?²⁴ Mi tiki inkamin siir nhwonain ina kigomokiyin. Mi siya boin, kara inkam nhirim simiirin ina kigim. Mi siya boin, kara simiirin paenan kigi mi sima ina napriririm.²⁵ Mi Jisis siya iina ina swokini onkwoniyin ti inkamin siir nhwo iir. Mi takaii siir ina haniingi sibgu anaokigomokiyin. Mi siir nhwonain ina biimiyakinkiyin. Mi digworaekwo hoimgakim siya kigiyim waugi biri kimirkaigikim. Niingaka. Ini idowiyyar ywokiyim.²⁶ Mi Jisis siya ina yikropkiyin siir omaka hiriir. Mi siya ina boinkiyin, kira pi om hir kipi swokini apririr iu. Pi kira namkin mipi kiriir omaka dapiiyam iuguski. Iriig.

Pita siya boinkin Jisis siya Kraiskin (Mt 16:13-20; Lk 9:18-21)

²⁷ Jisis siya kamim siir kigna miriiyim simaka nhipnam, ti omisisimim ti om komii sowiir kingiin nwowim, Sisaria Filipai simiirim yam. Mi Jisis siya siyu hiarap srii yam kamim siir kigna miriiyim simiir,

iikamim sima kariirin paniina naingwokim, ha? ²⁸ Mi sima siirin ina boinkiyim, nhirim kiriirin hiniina dapikim, kira Jonin baptaisiyin siya. Mi nhirim hiniina dapikim Ilaija mi nhirim sima hiniina boini, kira profet inkamkin. ²⁹ Mi Jisis siya simiir srii mi wim kima kariirin paniina naingwori? Mi Pita siya siir yai aka hiniina yowarkii boinki, ni kira Kraiskin, inkamin inkam whinkinsis haiginiuwiyin mi siya. ³⁰ Mi Jisis siya simiir boinikidukikinki, kima ti dimin in kam nwirin kipi swoki boinmausran. Iriig.

**Jisis siya min boinmaugin siya nao nami mi siya ninsiin idwo aeya
(Mt 16:21-28; Lk 9:22-27)**

³¹ Mi Jisis siya haniingin boinmimaubwakainam kamim siir kigna miriiyim simiirin. Mi siya boin, ninomor kou hiranki nitin inkamin karaargin. Mi kara wi hik kimpipisu kasa hai rani. Mi inkam adiyaowaeyin siyu komii kigriraowiyim mi inkamin naemin krimirsi ninkin imiyaeiyin Adi Komii siir pris mi kamim Adi Komii siir siyu komii iir ninokninkin ikim. Mi sima wi digiumii kariir haimriiyugigi. Mi kariirin wi sima nisomaoki. Mi ii kwoimaka kara wa swoki insiin idwori ie hirankin. Kara ini kimiir inkam komii yauni oniyin mi ini inkam kiinar swoki owin. Jisis siya hiniina boinkikin. ³² Yaiyim Jisis siya boinim, siya biri nimprio boinkin. Niingaka. Siya ini idowiyyar boinmaau wakaekiyin, siya biri nimprio boinkin. Niingaka. Mi Pita siya siir yikiunanam mi siya ini siir yani ikuin. ³³ Mi Jisis siya ha haiyiug kaokiyin kamim siir kigna miriiyim simiir mi siya Pita siir ywo io. Mi ina boinkiyin, Setan kira kariir digiuwa damki! Kira Adi Komii siir bi ninokninkinkin. Niingaka. Kira inkami kwoinin siirrar ninokninkinkin.

³⁴ Mi Jisis siya iikam whiekakim simiirim yikiuna, sima siirim nitim. Mi kamim siir kigna miriiyim simiirim warar yinkin ikuuna. Mi siya simiir boinki, inkam nwirin kanakar niti mi siya siir digworaekwowitz simiiram kipi naingwokwonanae ti aingwo owou. Mi siya siir piu aiarsi kipi naingwoiyimiyok mi siir piu hik kimpipisukak dwo. Mi siya ti paeyin hiiniya nirio ninkin kara haiyin siir hiriinan hik aiir hαι mi siya kariir mhoiyya wi haini wit. ³⁵ Mi inkamin siir piu aiarsiya naingwoiyimiyoknaneiyin mi tiki inkam hiriinan siya wi omwai waiya rani, siya wa kigugu iuguskii. Mi inkamin siyama naingwona karam nwowyiyin mi naonam minsit ntidid karamae nwowyiyin yio wi hiriyyar nokwoyokiyokiii. ³⁶ Mi inkamin ti nuin siir digworaekwo hoimgakim simiir hαι mi siya ha nao nami mi ti digworaekwo whiekakim siirin wi simar whin diriraerar naowidi, aniya? ³⁷ Ti inkamin digworaekwo hoimgakakin mi siirin wi sima swoki saininiyoknanaowidi omwai waiyamin? Niingaka. ³⁸ Ti iikamim tiki nwowim sima siyu miiyik tir tani, simiir iga hinda tinda nokwowikim mi sima Adi Komii siir yaiyia

digumii haigingigi. Mi inkam nwirin krimaka nnowi mi siya yaewan kindiyiu wani mi siya kariir yai airin warar mi kindiyiu wani. Karaargin ti inkamin ninomor kouanin biiya kimiir tir nikauni onakiyin. Mi mhoiiya kara swoki iti nua tiriir mi kara wi yamdiyar swokauni kindiyiu wani ti inkam iiirin. Mi iiya kara swoki iti mi wi kariir Adi Komiiyin siir dimin kirie komiiyin paenan niuwiyaiyin, wi saikar ninkin iti. Mi Adi Komii siir paekwosimin kintid kintidnanim ninomor kou hiranim wi saikar ninkin owi. Iriig.

9 ¹Mi Jisis siya simiir boinki, kara kimiirin yaimwowa boinkii, ti kam nhirim krimaka nokwoim, sima wi nikii ao rani. Niingaka. Waniki owi. Mhoiiya wa kigwini Adi Komii siya wi iikam hoimgakim simiir Biiyan Inkam Komii nnowi simiir kigriraowam. Mi siir kirieya wi warar ninkin iti. Iriig.

Jisis siir piua ya ini saa yimbiyamkiya
(Mt 17:1-13; Lk 9:28-36)

²Mhoiiya iiyim iriayar kwira yamki mi Jisis siya ina yikiunamin Pita Jems mi Jon simiirin. Mi sima mhiu whirin siir iinan. Ti mhiuin haruwa rani, ini kougi kou hirar nnowin. Mi simasimar ini owiu ti mhiu iiirin. Mi Jisis siir piua ina kisinatiya simiir whwonkam idar. Mi siya ini yaeya piu ywokiyin. ³Mi siir yiuis minim ini whisinan ywowim mi sima ini namnamiinan ywowim. Inkamkin hiisokiyim yiuisim hiriinan whisinan biri swoki imbiyamikim. Niingaki, niingakiingga. ⁴Mi Ilaija Moses sowa bidi bidinan inkamko mi sowa warar yimbiyam. Mi sowa ini kigiu sowa Jisis saika boinai. ⁵Pita siya ti hiriinan diminin siir kigin mi siya ina boinkiyin Jisis siir, dimin taemin nowomwarkaiyuan inkam! Wadieka, krima tirirar nnowim mi krima amirim kwoima miree ira Mosesnika mi ira Ilaijanika mi ira kiriirga. ⁶Sima tiki kam nwoimim ini nididkakar ywokiyim. Mi Pita siya takayi yaia nhipi nhipi asi boinkikin. ⁷Mi wau kwira ha nita simiir yauni kiikiirinuni. Mi yai kwira waunau hirar yimbiyamki ina boinkiya, tikenin kariir yinisiimkin kariir kwoinin ini siaram naingwokwonanaeyin, kima siir yaiya saiir wakae. ⁸Mi kamim siir kigna miriyyim sima ina dikaoraakaokiyim mi sima inkam nwir biri ninkin kigim. Niingaka. Sima Jisis siirar kig, simaka saisar nnowi.

⁹Mi mhiukiu hir haiburgigim mi ha niuunaiiniyim mi Jisis siya ina swoki kauwok boin taraokeyin. Ti diminin kima kignamin wi inkam nwirni kipi swoki boinmauumim. Niingaka. Kima kariorama tiki o. Inkamin ninomor kouanki nitin kariiram. Hiya siya naonami mi siya swoki insiin idowi ie hirankin mi wi haningi boininkii ti diminin kima kigin. ¹⁰Mi sima ini ta yaiya saiirar yaingwokwokaiyim. Mi simasimar boin, saeya ta yaiya ie hiranki ninsiin idwonaniya saeya

dimu yaiga, ha? ¹¹Mi sima Jisis siir srii, sima ti kamim siyu komii ninokninkininiyim sima hiniin dimusi boinkim, biiyin wi Ilaija siya niti, ha? Mi inkamin krimiir whinkinsiisiyin Mesaia yio wi mhoiiya niti, ha? ¹²Jisis siya simiir boinki, hiiipa! Kaimwoairga. Mi bii wi Ilaija siya niti digworaekwo hoimgakim simiir diriraerarkwokinam. Yokwo Komiiya ya hiniina boinka, ti inkamin ninomor kou hiranki nitin siya iriipi hiriinan yaigakin. Ta Yokwo Komiiya saeya hiniina boinkika, ti inkamin ninomor kouanki nitin, wi hikpai hikpai kasa hai rani. Mi sima siirin wi yai miiyik swoki boin tani, aniya? ¹³Kara kimiirin tisa boinkiyin, Ilaija siya bidi yitin. Mi kamim simiir kwoin imiirrar napim mi sima siirin siyupai siyupai haniingi tirkumbuninkin haiginiu. Mi Yokwo Komii saeya hiniina boinka Ilaija siirin. Iriig.

Whran nwirin yiu biyiekakın Jisis siya haiswoniskigigin

(Mt 17:14-21; Lk 9:37-43a)

¹⁴Mi ti kam nwoimim ina swoki itim, ti kam nhirim Jisis siir kigna miriyyim simiiram. Mi sima ini simaka swokini owiuwim. Mi sima kig, iikam isid komiirin simakar nwowi. Mi kam nhirim Adi Komii siir yai ninokninkininiyim sima Jisis siir kigna miriyyim kamim, simakar ninkinwamwarkii boini. ¹⁵Mi ti iikam hoimgakim sima Jisis siir kigwinim mi sima ina yanaawinim. Mi sima siirim iwitnam. Mi sima siir ini boiniu, hie! Akamwai! ¹⁶Mi Jisis siya kamim siir kigna miriyyim simiir sriigi, kima ti kamim Adi Komii siir yai ninokninkininiyim simaka dimu yai boinaikim, ha? ¹⁷Mi inkam nwirin ti iikam isid komiirin simakar nwowin mi siya Jisis siir yai aiir wakae boinki, hae, dimin taemin nowomwarkaiyuan inkam! Yinisimin yiu biyie waeyai mikrimin ini siir nwowin. Mi kara siirin kiriirim asi nikiunanikin. ¹⁸Hinokkinokin ti yiu biyieyin pi siir piu iiyam mi siirin pi siya nitirimtiowi. Mi siir yaiya yaeyopa hapi whopiigi nakii ibirgini. Mi siya siir big imiirar swoki aegiyimgiyiki. Mi siir piua iki kirie namwoiuwiyim, swoki onkwo sipkaiyim. Niingaka. Mi kara kiriir kigna miriyyim kamim simiiram boinkin, ti yiu biyie iiirin sima mi haiswoniskiigiyim. Mi sima dig biri nwokim. Niingaka. ¹⁹Jisis siya ta yai aiir wakaeyin mi siya iikamim simiir yaiyaka yowarkii boinki, kima ti iikamim naingwo tibmii karamaekim! Niingaka. Wim kima ti hiniin hikim kariir hauuwi. Kara iiyim kimaka wi pariiga nwowi ti hik imiir haiyim, ha? Kima yinisimin kariirim wikiu nanani. ²⁰Mi sima ti yinisimin Jisis siirim yikiunani. Mi yiu biyieyin Jisis siir kigin mi ti yinisimin iiirin haniingi haigittirimto. Mi yinisimin nu iiirar yikiwariiyimyokin mi ina diwartaewarnamin. Mi yaeyop biyieya hapi whopiigi nakii ibirginkin siir yaiya. ²¹Mi Jisis siya siir ad iiir sriigi, iiyim pariigim siya hiriinan nwokaiyim, ha? Mi siir adin ina boinkiyin, iiya siya yinisimin sapisapar nwowin saiirar

nwobwakainakin. ²² Hinokiinokin ti yiu biyieyin siya haigiitirimto nanaei siirin mi pi paeya mi itkaigi mi pi opa mi itmaigi siya siir tio aokiyamar tirkin. Mi kira dig nwowi mi kira krimiirsi daingwoyimiyok mi krimiir whindiriraer haiginiu! ²³ Jisis siya boinki siirin, hiipa! Kaimwoka! Mi kira ina naingwo tibmiiyin siiramin, aniya? ²⁴ Mi ti yinisiimin siir adin biri kimiminkikin ina kauwokiyin kara bidi yaingwo tibmiiyin mi kariir naingwo tibmiiya komii rani! Kira kariir naingwo tibmiiya saiir kinsiis haiginiugi kirie nwokiyam!

²⁵ Mi Jisis siya kig iikam isid komiiyin namwoniyin. Mi siya ti yiu biyieyin siir asi nikwao boinkikin, kira ti yiu biyie waeyai wiingirwii tirkumbu haiginiuwiyin kara kiriir boinki, kira ti yinisiimin siir diuguski. Yio hiniin kipi tirkumbu haiginiu. Mi kira siir piu kipi swoki omimin. ²⁶ Mi yiu biyieyin ina dikauraekaukiyin. Mi siya ti yinisiim iiir haigiitirimtiogig. Mi siir piua ina yinkinimnisanakiya mi siya ina yamin. Mi ti yinisiimin siir piua ini naoni piunan ywokiyin. Mi iikam nhirim sima boin, siya bidi yaonamin. ²⁷ Mi Jisis siya siir iina aiir nonkwo kininsiin okwokiyin mi siya ina yinsiin okwokiyin.

²⁸ Mhoiyya Jisis siya omaka namin mi kamim siir kigna miriiyim sima ina sriiyim siirin, krima dig nwo karamae dimusi nwowi? Yiu biyie simiir ninimniskiyyim, ha? ²⁹ Mi siya simiir boinki, Adi Komii siirim srii boina sasaarga ti yiu biyie siir niniskiigiyin, dimin whirin dig nwo rani. Iriig.

Jisis siya kwisaka ina swoki boinin siya wa naonami

(Mt 17:22-23; Lk 9:43b-45)

³⁰ Mi sima ti om iiir haiburgigim mi nu Galili hiriir yapriokiinam. Mi Jisis siya pi boriiisopi inkam nwirkin siir ninokninkinim, maeyauwa siya nwowa. ³¹ Mi siya kamim siir kigna miriiyim simiirin haniiingi sibgu siboboiniu haiginiu, inkamin ninomor kouanki nitin siirin wi siya nikropki simiiram, sima nisom aokiyam. Mi siya iiyim wi kwoima nwokwowaki ienau hirin. Mi siya wa swoki insiin idwowi. ³² Mi sima biri ninokninkinkim ta yaiya siya boina. Mi sima siir sriiyam tirkim mi sima ini siirsi swoki ididim. Iriig.

Yipikin siya kougikou nwowin, ha?

(Mt 18:1-5; Lk 9:46-48)

³³ Mi sima om Kapeneam hiriir yimbiyam. Mi sima omaka bidi yapninopkainam mi Jisis siya kamim siir kigna miriiyim simiir in sriiyiu, kima siyiu hirin dimu yai napboinainikim, ha? ³⁴ Mi sima ini yai mikrimar yokwonainmimikim. Yim sima siyiu hirin min napboinainikim, yipikin krimiir kou nwowin, ha? ³⁵ Mi Jisis siya ha nidwowin mi siya kam iuurnwiso siir kigna miriiyim simiirim yikiuna, sima nitim siirim. Mi siya ina boinkiyin, inkamin kimiir kou nwowam naingwo mi siya

wi siyamar kipi naingwona. Siya hiniina daingwo, an kara iikamim simiir aowa dwo. ³⁶ Mi siya yinism sapisapin nwira yinkikwona apnani mi simiir bopwoniya hirar ini okmwin okwoni. Mi Jisis siya yinismiin siir iina aiir yonkwo mi siya simiir boinki, ³⁷ Inkamin kariirin naingwoni mi siya yinism nwir kigriraowi mi siya kariirrar kigrirao haiginiu rani. Niingaka. Siya Adi Komii siirin wara mi kigriraowi, siya nikropkikin kariirin mi kara ha nitkin. Iriig.

**Inkamin io krimiir nwo karamae nwowiyin mi wi krimiir nomiiyau nnowi
(Lk 9:49-50)**

³⁸ Jon siya Jisis siir boinki, dimin taemin nowamwarkaiyuan inkam! Krima inkamin nwira kigi, yiu biyeyim simiir ninimniskiyyin kiriir inigin siir kirie aiir. Mi siya krimaka biri namasugin mi krima siirin asi boinikidugin siya wi yiu biyie pi ninimniskiisi. ³⁹ Jisis siya Jon siir boinki, krima siir kipi nikidu! Inkam nwirin kariir inig iiir tiri dimin komii whir mi siya kariirin wi yai biyie wara ninkin boin tani. ⁴⁰ Inkamin io krimiir nwo karamae nwowiyin yio siya krimiir nomiuyaugin. ⁴¹ Kara kimiirin yaimwowa boinki, wim kima Kraisni isidgim mi inkam nwirin kimiir hauu kwiyaei op mi ti inkamin digworaekwo wi ta mii aiarsi haii. Mi ta yaiya, ya yaimwoka. Iriig.

**Siyiu biyekti nipiyaokiiggin inkamin siir naingwo tibmiya
(Mt 18:6-9; Lk 17:1-2)**

⁴² Mi inkamin ti yinismiin siir whinkiyopsibgi haiginiuwi, ta naingwo tibmiya Adi Komii siiram sairin mi bii siya mi aonami yai karamaeka. Mi ti hiriinan inkamin siiramin siya komii nhira hai siir nii iiir nomborugiyam. Mi siirin wi whii komii solwara hir tani omboru kimai whiridgi. ⁴³ Mi kira ha naingwoni iin kiriira saiirin siyu biyie ti tirhaiginiu mi kira saiirin kaigrip itkiigi. Mi kira iina kwiruwa sasa mi onami ti omin Adi Komii siya kigriraowiyin siir iikam whiekak imiir siirin wi wadieyar mi owi. Mi kiriir iina kwiso hiriyyar nwokripkaii mi wi siyu biyie sowa tiri. Yio ti hiriinan siyuun, siyu miiyik rani. Mi kiriirin wi sowa nipiyaokiinami maeyauwa paeya niutangi karamae nwowiya saiir hiriirin. Mi tarriigina ya miiyik rani. ⁴⁴ Mi ta maeyauwa saiir hiran iiyim biri swoki aokaowikim. Niingaka. Mi wi inkami kip sima naei. Mi paeya hir mi iuiya, biri swoki iutingimiminika. Niingaka. ⁴⁵ Mi kira ha naingwoni iga kiriira saiirin siyu biyie ti tir haiginiu mi kira saiirin kaigrip itkaigi. Mi kira iga kwiruwa sasa mi onami ti omin Adi Komii siya kigriraowiyin siir iikam whiekakim simiir mi siirin wi wadieyar mi owi. Mi kiriir iga kwiso hiriyyar nwokripkaii mi wi siyu biyie sowa tiri. Yio ti hiriinan siyuun, siyu miiyik rani. Mi kiriirin

wi sowa nipiyaokiinami, maeyauwa paeya niuttingi karamae nwowiya sair hiriirin. Mi tariigina ya miiyik rani. ⁴⁶Mi ta maeyauwa sair hiran iiyim biri swoki aokaowikim. Niingaka. Mi wi inkam kip sima naei. Mi paeya hir mi iuiya, biri swoki iuttingimiminika. Niingaka. ⁴⁷Mi kira ha naingwowi nhwona kiriirin siirin siyu biyie ti tir haiginiu mi kira siirin habitkiigi. Mi kira nhwona nhiruwa sasar mi o nami, omin Adi Komii siya kigriraowiyin digworaekwo whiekakim simiir, wi wadieyar mi owi. Mi kiriir nhwona nhiswo hiriayar nwokripkaii mi wi siyu biyie sowa tiri. Yio ti hiriinan siyuin miiyik rani. Kiriirin wi sowa nipiyaokiinami maeyauwa paeya niuttingi karamae nwowiya sair hiriirin. Mi tariigina ya miiyik rani. ⁴⁸Mi ta maeyauwa sair hiran iiyim biri swoki aokaowikim. Niingaka. Mi wi inkam kip sima naei. Paeya hir mi iuiya, iriipi hiriinan bi swoki iuttingimiminika. Niingaka.

⁴⁹Paeya wi iikamim simiir idworaw nikrimkrinkinami wa krima nikrimkrinkiniyiin siir hiriinan. ⁵⁰Wa siya dimin wadikekin. Mi wa siir hiiya dig nwokiiyim mi kima wi paniina swoki tiri ti wain siya hiigak swoki okiyim? Kimiir kwoin in hii karamae nwowiyin wain siir hiriinan kipi nwo. Niingaka. Kima ti wa kibiyin hiigak nwowiyin naemin sibgu pridaeiyin mi krimiir kwoinim hiriinan dwo. Mi kima, kimiir nomiiyauim simaka kwoin hiinsima nwok iwi. Iriig.

Jisis siya wig hanikii nonkwonani siyuin siir boinmimauugin
(Mt 19:1-12; Lk 16:18)

10 ¹Jisis siya ta maeyau aiir haiburgigin mi siya ina yamin Judia simiir nu komii iir. Mi siya Jodan ie mirmii hiran om imiir yam hir nwo imiir. Mi iikam hoimgakim ina swoki itim ini saikar swoki amwoniym. Mi siya iinokiiinokin simiirin Adi Komii siir yaiyim biiya siya niki owomwarkaiyiuim mi ini simiirar swoki owomwarkaiyiuin. Siir siyuin hiriayar tirkin.

²Farisi sima ha nitim mi sima Jisis siiram ini ikiunani. Mi sima siir srii, krimiir siyuin wadieki pi yamisi owin siir wig air sopkiyim, aniyap? Mi sima Jisis siiram kinankiuwam tirkim. ³Mi Jisis siya ina yowarkii boinkiyin simiir yai aiirin, siyu komiiyin biiya krimiir brougaeyin Moses siya hauugiyin krimiir mi siya paniina boinkikin, ha? ⁴Mi sima boin, Moses siya wadie bidi ywokiyin. Inkamin yokwo win hauugi siir wiga sair sopkiyam mi saeya wa swoki ami sair pomou adim. ⁵Mi Jisis siya simiir boinki, kima pi nantamyiriyirkim kimiir siyu inakar. Mi Moses siya ti siyu komiiyin kimiirin yokwo hiriinansi win hauugikin. Siya Adi Komii siir siyukiin tani. Niingaka. ⁶Bidi bidiniyarin Adi Komii siya nonkwokwokiyim digworaekwo hoimgakim mi siya ina yinkin onkwokwokiyim wigkam sowiirwai warar. ⁷Mi kamin siir yopii ad owiir asi haiburgigi mi siya siir wigaka asi namasu kripkaii. ⁸Mi sowa wi

piu kwiruwar nwoowi. Mi sowa wi yapa yapa nwo rani. Niingaka. Siya mi saeya sowa wi hiniina nwo rani, yapa yapa. Niingaka. Sowa wi piu kwiruwar nwoiski. ⁹Diminin Adi Komii siya nokiyopmasugiyin inkamki siir nikripim wi dig nwo rani.

¹⁰Mi mhoiyya sima omaka hiriir swoki amim mi siir kigna miriyyim kamim sima srii siirin ta yai aiiaramin. ¹¹Mi siya simiir boinki mi ti inkamin siir wig aiir sopkii mi siya yaeya wig nonkwonaei, yio ti kamin siir wig aiir sopgigin. Mi siya siir biiyan wig aiirin siyu miyyik biri tirkikin. ¹²Mi wig ira saeya sair kam iiir sopgigi mi yaeya kam nini owiwi mi ta wiga saeya pi sopgika sair kam iiirin. Mi ta wiga saeya sair biiyan kam iiirin siyu miyyik biri tirkikin.

**Jisis siir dimin miyyik miyyikim yinisisimim simiir hauu piuai
haiginiugim piuainan**
(Mt 19:13-15; Lk 18:15-17)

¹³Mi sima yinisiim sapisap nhirim Jisis siirim yinkkwona apnani. Sima minam naingwokim, siir iina simiir nonkwokiyim. Mi kamim siir kigna miriyyim sima io simiir ywoki. ¹⁴Jisis siya hiriinan kigiyin siir kwoinin miyyik biri naingwokikin. Mi siya simiir boinki, kima ti yinisisimim simiirin kariirim kigninkinki yimbi niti kariiram. Kima simiir kipi nikidu naowid. Adi Komii siir omin digworaekwo whiekakim simiir kigriraowiyin ti hiriinan yinisisimim simiirgin. ¹⁵Kara kimiirin yaimwowa boini, inkamin Adi Komii siir omin digworaekwo whiekakim simiir kigriraowiyin siir namim naingwowi mi siir naingwo tibmiiya yinisiim prraigakni kwoinan dwo. Mi Adi Komii siya wi siirar sibgu kigriraowi. Mi siir kwoinin hiriinan nwo karamae nwoowi mi siya wi ti omin siir napninpakainam tani. Niingaki. Niingaka. ¹⁶Mi Jisis siir iina simiir yonkwo. Mi siir iina ha nonkwowa mi siya simiirin ina whinkinsis haiginiuin. Iriig.

Inkamin digworaekwoki naokingugunankai ikin
(Mt 19:16-30; Lk 18:18-30)

¹⁷Jisis siya ha napnamin mi inkam nwirin siirim iwit nani. Mi siya ogmwo siir igmiiga kingiina ini akai hiuni. Mi siya siir sriigi, dimin taemin nowomwarkaiyiwan inkam kibi! Kara wi paniina tiri kwoinbudin omwai waiyayokiyokiiyin iinokiinok siir haiyamin, ha? ¹⁸Jisis siya siir boinki, kira kariirin inkam wadie dimusi nikiugin, kiriir kwoinin ha naingwokin kanakanairgi niuwi inkam wadieyin, aniya? Adi Komii sasaargin inkam wadieyin. ¹⁹Kira ti siyu komiyyin siir bidi yinokninkinin: Kira inkam kipi nit mi wig kipi sop mi kira hii kipi tauae mi kira inkam nwirni kipi nikssae boin hiuriyu. Mi kira kiriir yopii adwo sowiirwai aowa dwo. ²⁰Mi ti inkamin siya Jisis siir boinki,

dimin taemin nowomwarkaiyiuwan inkam! Kara yinism sapisapar nwonaniyin mi tisa nadigniyin. Kara ti siyu komiiyin siir napikin.

²¹ Jisis siya siir kigin mi siir kwoinin ina yaingwo bunan siarsi. Mi siya siir boinki, diminin whir tir karam kira nwowin. Kira kiriir digworaekwo hoimgakim tini hainaki inkam nhirim sima sainim. Mi kira umir simiir hau mi wi inkam paeprikabim simiir hauu. Mi mhoiiya kira Adi Komii siir omin siya kigriraowiyin digworaekwo hoimgakim simiir, siir hirin wi dimin miiyikakar mi owi. Mi kira kariir mhoiiya wit. ²² Ti inkamin ta yai aiir wakaeyin mi siir whwonkamin miyyik biri swoki onamkin. Mi siir kwoinin ini hikakar ywokiyin. Mi siya hikak dimusi biri nwoxin siir digworaekwowim kasaki waeyao.

²³ Mi Jisis siya ina kaoyokiyokiigiyin. Mi siya kamim siir kigna miriyyim simiir boinki, inkamin digworaekwo hoimgakakin siya wi miinan miriinami Adi Komii siir omin siya kigriraowiyin digworaekwo hoimgakakim sir napninopkainamim. Whisarii rani, simiir kwoinim ini simiir digworaekwo imar nwowim. Sima pi borisopi inkam nwir hauuwim. ²⁴ Mi kamim siir kigna miriyyim sima ta yai aiir wakaeyim, sima ini hinda yanaakiyim. Mi Jisis siya ina swoki owarkii boinkiyin simiir yai aiirin, ti yinisisimim inkamin Adi Komii siir omin siya kigriraowiyin digworaekwo hoimgakakin simiir kigriraowiyin siir hiriir nami, siya wi miinan mirii nami. ²⁵ Mi hab saeya tidiyinin yiuis paniyin siir no iir ninopkainamim wi dig nwo rani mi inkamin umir digworaekwo whiekakakin siya wi ta haba miinan saeya miriyya sair hiriinan mii mirii rani. Niingaka. Siya wi mii komiigi komii mirii nami Adi Komii siir omin digworaekwo whiekakim simiir kigriraowiyin siir hiriir namamin. ²⁶ Mi kamim siir kigna miriyyim sima ini hindara yanaakiyim. Mi sima, sima sima yomboin amboinam mi hiriinanki niuwi mi wi nhinga hau kwoinbudin omwai waiyayokiyokiyyin iinokiinok, ha? ²⁷ Mi Jisis siya simiir kaokiyin mi ina boinkiyin, inkam wi dig nwo rani. Adi Komii krimiir Wanin siya wi digar nwoxi. Adi Komii sasar whinkinsiis haiginiuwi siirin, ti dimin taeminim.

²⁸ Mi Pita siya Jisis siir boinki, wakae! Krima digworaekwo hoimgakim bidi haiburgigim mi krima tisi kiriir mhoiiya nitim. ²⁹ Mi Jisis siya boin, kara kimiirin yaimwowa boini iikam whiekakim kariirim naingwo tibmii mi ha haiburgigi ti digworaekwo hiriinan, omaka, nomiiyau yokman, apu, adi, yinism mi numir ³⁰ mi Adi Komii siya kimiirin wi hiriinan, digworaekwo homgak imiirar swoki hauu kiiyuwi, kamim kariir kigna miriyyim kimiirin. Mi kima wi dimin kasa hai rani. Wi ti hiniin digworaekwowim simiir hai. Omaka nomiiyau, yopii, yokman, yinism mi numir, takaiya kam nhirim siyu biyie wi kimiirar mi tibumbugi. Mhoiiya kima wi kwoinbudin omwai waiyayokiyokiyyin wi siir hau.

³¹ Mi tariinanin kam nhirim inigak nwowim mi sima mhoiiya simiirin wi

aowa nikworinugigi. Mi t̄ kamim aowa nwowim, mhoiiya w̄ inigak sima nwowi. Iriig.

**Jisis siya kwoimaka ina swoki boinin siya nao nami mi siya
wa swoki iinsin idwovi
(Mt 20:17-19; Lk 18:31-34)**

³² Sima om komii Jerusalem hiriiram yapnam mi Jisis siya simiir biiya yamkwokin. Mi kamim siir kigna miriiyim sima ina yanaakiyim. Mi ini sima simar yomboin ididnamim. Mi iikamim simiir mhoiiya napkiyim sima ini niidikakar mi owim. Mi Jisis siya kam iuur nwiswo siir kigna miriiyim simiir yikiuna. Mi siya simiirin haniingi boinmimauu diminin mhoiiya siir tiranin. ³³ Mi siya boin, wakae! Tariinanin krima om komii Jerusalem siir niiyami. Mi prismi yaowae adim mi kamim siyiu komii ninokninkini ikim mi sima inkamin ninomor kouanki nitin saikan w̄ yaigaka mi owi. Mi sima wi siir nisomaowama boinaii. Mi sima wi Juda iikam tani wi simiiram nikropki sima nisomaowam siirin. ³⁴ Mi sima siirin yai bibiyie wi haniingi mi boinaiginuwi. Mi yaeyop wi siir mi yasi mi siirin wa mi tiowi mi siirin wa mi itaoki. Mi siya iyo wi kwisa nwokwowaki ienau hirin. Mi ii kwoimaka siya wa swoki iinsin idwovi. Iriig.

**Jems Jon sowa inig komiigak nwowam sriigo
(Mt 20:20-28)**

³⁵ Mi Sebedi siir yinism nwiswo Jems Jon sowa Jisis siirim yit mi siir ini boini, dimin taemin nowomwarkaiyiuwan inkam! Mi krira dimin whirin kiriir sriiyam mini. Mi nikrira minam naingwori ti diminin kira kririir tirkiyim. ³⁶ Mi siya sowiir boinki, kowa dimuam naingwori, kara kowiirin dimu minkiyim? ³⁷ Mi sowa siir boinki, iiya kira Adi Komii siir om hiran digworaekwo hoimgakim simiir kigriraowi mi kira kririirin wi haniingin dimbingi, nwirin wi iiniga dikmwon idwo mi nwirin wi yaioyaeya timi okmwini idwo. ³⁸ Mi Jisis siya sowiir boinki, kowa tari biri sibgu ninokninkinko ti diminin kowa sriiyin kariir? Mi kowa ta hika kara haiya saiir hiriinan hika wa hawaii? Mi kowa wi digar nnowi ti mob opkakin kara kwiaeyin siir kwiaeyim? Mi kowa wi digar nnowi kariir hiriinan op baptaisim, aniya? ³⁹ Mi sowa siir boinki, nikrira wi digar nnowi. Mi Jisis siya sowiir boinki, kaimwoka ti op mobin kara kwiaeyin mi wo kowa wa timi kwiaeye. Mi ta opa kara baptaisa, wo kowa hiriinan wa timi baptais. ⁴⁰ W̄ nhinga namisi idwovi kariir iiniga mi kariir yaioyaaka. Ti diminin yio kariir dimin tani. Niingaka. Wi Adi Komii krimiir Wanin siyar hidi simiirin. Mi wi nhinga namisi idwovi iiniga yaioyaeya.

⁴¹ Mi kam iuuriim Jisis siir kigna miriiyim sima ta yai aiir wakaeyim mi sima io prasae bi swoki okim Jems, Jon sowakan. ⁴² Jisis siya simiirim

yikiuna, sima siirim nitim. Mi siya simiir boinki, kima bidi yinokninkinim inkam komiiyin omom omom kigriraowiyin sima nikworinuwi wi digar nwowi. Mi sima iinokiinokin mii wa hauunanaei. ⁴³ Mi ti siyu hiniinin yio kimiir tir kipi nwo. Niingaka. Mi inkam nwirin kimiir yaowae nwowim naingwowi mi siya whisarii mii prii miriyyan inkam dwo. Kimiir mii imiir whinmiriyyam. ⁴⁴ Mi inkam nwirin kimiir biiyan inkam nwowam naingwowi mi siya inkam ninganan dwo wigkam whiekakim simiir mii imiir whinmiriyyam. ⁴⁵ Mi ti hiriinan inkamin ninomor kou hiranki nitin siya minam biri nitkin kam nhrim sir mii imiir miriyyim. Niingaka. Siya hiniinam biri nitkin. Siya minam nitkin simiir miiyan inkam nwowam. Mi siya biri naingwoyimyokin naosiyin. Niingaka. Siya naowamar nitkin iikam whiekakim simiir nanmaiwarkananaowidam. Mi simiir dimin biyieyim siya bidi haiyoprimdiyumiigiyim mi sima ini rirmiyyar ywokiyim. Iriig.

Jisis siya haiswoniskiyyin inkam nwirin Batimiaskin

(Mt 20:29-34; Lk 18:35-43)

⁴⁶ Mi sima om komii Jeriko hiriir yimbiyam. Mi iiya sima om komii Jeriko hir haiburgigim mi ina yamim. Mi kamim siir kigna miriyyim sima mi iikam isid komii ikin, sima ini saika yinkin amim. Mi sima kig Batimiasin Timiasni yinisiimin siya siiyugbid hirar nidwowini mi siya nhwokwisaekin. Mi siya iki iikamim simiiramar priikau priikauwakin umir minamin. ⁴⁷ Mi siya wakae Jisisin om Nasaretanin ini tir nwowin. Mi siya ina kauwok boinkiyin, Jisis Inkam Komii! Devidni isidin siirin kira kariorsi timi aingwobuna! ⁴⁸ Likam hoimgakim sima siir yik, kira yai tanki. Mi siya yai ini komiiyar swoki kauwok boinkiyin, kira ti Devidni yinieyim simiir yinisiimin, kira kariorsi timi aingwobumbu. ⁴⁹ Mi Jisis siya ina yamokwo naingwoyokiyokiyyiun. Mi siya ina boinkiyin, siirin wikiu nani. Mi sima ti nhwokwisaekin inkamin siirim yikiunam mi sima siirin ina boinmauu wakaekiyim kiriir kwoinin kirieya dwonam mi kira dinsiin siya kiriiram nikiunaei. ⁵⁰ Mi siir yiuisa ina kiwhro itkingiga. Mi siya biri kimiminkin, ina yinsiu iwitnamin Jisis siirim. ⁵¹ Mi Jisis siya siir boinki, kira dimuim naingwowi, kara kiriirin pi dimu minki? Mi ti nhwokwisaekin inkamin siya Jisis siir boinki, dimin taemin nowomwarkaiyiwan inkam, kara minam naingwowi, kariir nhwonan pi nanaokigimokiyim. ⁵² Mi Jisis siya siir boinki, kira ha dam! Kiriir naingwo tibmiiya saeya nwwaiginiegikin, wadie kiriirin. Mi biri kimiminkin siir nhwonan ini wadieyar ywokiyin mi ina kigimokiyin. Mi siyu hirin siya ini siir mhoiyya yapnamin. Iriig.

Jisis siya om komii Jerusalem hiriir napninopkainamin inkam

komiiyin nu kigriraowiyin siir hiriinan nwonamkin

(Mt 21:1-11; Lk 19:28-40; Jo 12:12-19)

11 ¹ Mi sima omisim whiswo om komii Jerusalem siir kingiin hir nwwo sowiir hiriir yimbiyam. Mi sima ti om whiswo Betfasi

Betani mhiu Oliv kingiin hir nwowo sowiir hiriir bidi yimbiyamim mi Jisis siya kamim siir kigna miriiyim simiir nwisni yikropki. ²Mi siya sowiir boinki, kowa ti omin kingiin tirar kwowin siir dam! Mi iiya kowa ti omisim iiir napnimbiiyami mi kowa pi donki haomisimin siir napkigami. Siirin sima bidi yimboruninkinin biiya inkam nwirkin siir biri niki idwokin mi siya wa wakaeyokna rani. Niingaka. Mi uridin siir nimboruninkinin pi hirar hakaigingig. Mi siirin pa whainani kara nidwonamam. ³Mi inkam nwirki sriigii, kowa dimuam nikiunami siirin, ha? Mi kowa wi hiniina dowarkii boin, Yaowae Komii siya miigakin siirin. Mi siya pi kimimin tani pa swoki ikropki kiriiramar. ⁴Mi sowa ina yamwo. Sowa kig donki haomin omaka ira saiir anoka hir nimboruninkini mi siya ini idowiyya hirar nwowin siyuuka kingiin hir mi sowa siir hakainam. ⁵Mi kam nhirim kingiin hir nwowim sima boinki sowiirin, kowa ti donki haomin siirin dimusi hakainami, ha? ⁶Mi sowa simiirin Jisis siya boinmaugya yaiya saiir hiriinanar boinki. Mi sima ini wadieyar ywokiyim sowiirin. ⁷Mi sowa ti donki haomin Jisis siirim hainani. Mi sowiir yiuiso siir idwo hir haigin mi Jisis siya siir idwowar yidwo. ⁸Mi iikamim simiir yiuisim siyu iiirar hakinwin mi nhirim paeya kwiya undimtio hainaki siyu iiir haiginwinam. Sima siirin hiriinan minam tirkim, siir inigin siir hainanwinam inkam komiiyin nu kigriraowiyin siir hiriinan. ⁹Iikam nhirim bii ywo mi nhirim mhoii ywo. Mi sima ina kauwok boinkiyim,

Hosana! Kira ti inkamin Adi Komii krimiir Wanin siir kirieni nitin siir kinsiis haiginiu. ¹⁰Siya krimiir kigriraowam nitkin biiya krimiir brougaeyin Devid siya kigriraowa saiir hiriinan. Krima ini mairgimairsta nwowinim mi kira siir kinsiis haiginiu, kira inkam komii kiingin.

¹¹Mi Jisis siya ha namin om komii Jerusalem hiriir yimbiyam. Mi siya ina yapninpakainamin omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiir mi siya ina yapkigoyokiyokiyyin omaka yainau hir mi omaka akpitga warar. Mi siya digworaekwo hoimgakim simiir napkig digiyin mi siya mii nhirim simiir miriiyim naingwokin. Mi bieyin ina yikiyyamtibin. Mi kam iuur nwiso siir kigna miriiyim sima mi siya, sima om Betani hiriir asi nam tibgim. Iriig.

Jisis siya pae fikin siir boinkin siya wi yin kipi bud
(Mt 21:18-19)

¹²Mi iigwir nugakin sima om Betani hir haiburgikywokim mi ina swoki amyakwokim om komii Jerusalem hiriir. Mi Jisis siir mhiya ina yaokiya. ¹³Jisis siya pae fikin wira kigi, arurig hirar nokwowini mi kwo saeyara nopki kaisisi. Mi siya siir kigiyin mi ina yamin hiriir siir yinim ini hansiri siya naeyam. Mi siya ini niingga yaka kigiuin, yin biri budgin,

nhiruwa sim karamaeyar ywowin. Niingaka. Siya kwo ara ninkiniugin. Mi ti pae fikin siir iiya yin siya budya saeya waeyao ¹⁴ Mi Jisis siya ti paeyin siir boinki, kira wi yin kipi swoki bud mimin. Niingakiunga. Mi kamim siir kigna miriiyim ina wakaekiyim ta yaiya siya boinkiya. Iriig.

Jisis siya nipimparnatnowidninkiigikim kamim Adi Komii siir omaka digworaekwo saiir haiginim
(Mt 21:12-17; Lk 19:45-48; Jo 2:13-22)

¹⁵ Mi sima om komii Jerusalem hiriir nimbiyamim mi Jisis siya omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiir hiriir yapninopkainam. Mi siya kamim digworaekwo haiginim ta omaka aiir mi kamim ti nae digworaekwo imiir sain ikim, siya simiir ini nhinikriropnatnouwidninkiigi. Mi siya kamim umir ninowana hainiyim simiir hiiyim simiir wara yiinakinhiimnhii in itkiigi. Mi kamim ipiyin mi haiginim simiir hiiyim warar mi inkin iinakinhimnhin itkigi. ¹⁶ Mi Jisis siya simiir boinikidugi, sima nae digworaekwowitz ti siyuin Adi Komii siir inig hainaniya omaka saiirim napriokiinamiyin siir pi haiginisi. ¹⁷ Mi siya simiir boinki, Adi Komii siir yaiya hiniina boinka, kariir omaka wi hiniina dapi, iikam hoimgakim simiir omakaka Adi Komii siirim kwisboinika. Mi ta omaka nae min kima nini haiginiya mi kima ini inkamin hii tauaeiyin si nini idam oniiyim inkamki kigsu mi siir hiriinan nini tirnikim.

¹⁸ Mi prismi inkam komii komiiyim mi kamim siyu komii ninokninkini ikim, sima ta yai aiir wakaewinim mi simar kig iikam whiekakim Jisis siir siyu iirara napim mi sima ini nididkar ywowim. Dimusi rani, iikam whiekakim sima siir siyu iirar napi mi sima siir nisomaoni siyuam asi hansirkim.

¹⁹ Mi naiwaka kamim siir kigna miriiyim sima mi siyar, sima om komii Jerusalem hir haiburgikrib mi sima ini om Betani hiriirar swoki am tibim. Iriig.

**Inkam naingwo tibmii mi siya ha kwisboini mi diminin
 siya sriiyin wa haa**
(Mt 21:20-22)

²⁰ Mi iigwir nugakin sima ha napnamyakwokim mi ina kigamim ti pae fikin bidi waiyugusamin. ²¹ Pita siya ta yaiya Jisis siya boina saiir swoki aingwokiyin mi siya ina boinkiyin, dimin taemin nowomwarkaiyuan inkam, kira kigi ti pae fikin ii kira boingikin, siya bidi waiyugusamin. ²² Mi Jisis siya simiir yai aiir yowarkii boinki, kima Adi Komii siirim naingwo tibmii mi ti hiriinan diminin kima wi siirar mi tiri. ²³ Mi kima ti mhiu iir boinkii hiniin, kira damki, whii komiiya saiir hir damikwomaiyiu. Mi ti inkamin siya kwoin whisaer naingwo karamae nwowi, siya hindara naingwo tibmii iski mi ha boini, ta kariir yaiya

wi kaimwowar nnowi. Kara kimiirin yaimwowa boini, diminin ti inkamin siya boini mi wi siir hiriinanar nimbiyami. ²⁴ Mi iiya kira nhwo kwisboinkii dimin whir haiyam mi kira naingwo tibmii mi ha boini mi wi kaimwowar nnowi kira wi ti dimin iirar hαιi. Kara kimiirin yaimwowa boini, ti diminim kima kwisboinkiyim mi wi simar swoki imbin. ²⁵ Hiya kima Adi Komii siirim kwisboiniyim mi inkam nwirkin kimiir tirbugin mi kima kwoin biyie siirim kipi nwo io saika nnowam. Niingaka. Kima nae saikar dombudninkin ae. Mi kima hiriinan tiri mi Adi Komii siya kimiirin wi hiriinan siyu iirar swoki tir haiginiuwi. ²⁶ Mi kima ti inkamin kimiir tirbuin saika nongwomamair ae karamae nnowi mi Adi Komii siya kimiir dimin biyeyim wi simiir haiyoprimdiyumiigi rani. Mi siya wi kimaka mi ingwomamair ae rani. Niingaka. Iriig.

Sima Jisis siir sriigim ta miiya nhinga hauuga siirin

(Mt 21:23-27; Lk 20:1-8)

²⁷ Mi sima ina swoki amim om komii Jerusalem hiriir. Mi Jisis siya ina yapninopkai namin omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiir. Mi kam nhirim pris nnowim mi kam nhirim Adi Komii siir siyu komii iiir kigriraowi ikim mi Judami kam adiyaowaeyim siyu komii kigriraowiyim, sima yitswo Jisis siiramin. ²⁸ Mi sima siir ini sriini, kiriirin kirie nhinga hauugin, ta miiya saiir Biiyan Inkam Komii nnowin? ²⁹ Mi Jisis siya ina yowarkii boinkiyin, kara iriipi hiriinan pi kimiir mi kwasrii dimin whirin siirim. Mi kima kariir yai aiir wakae boini mi kara kimiirin pa mi boinmauuwi inkamin ta miiya kara miriiya saiir boinkiyin. ³⁰ Mi yipikin Jon siir nikropkiyin iikamim simiir baptais haiginiuwam? Adi Komiiyin ninomor kouanin siya piyamisi ikropkiyin, iyie? Mi taru nuan inkamkin piyamisi ikropkiyin, aniya? ³¹ Mi sima io simasimar yinwo anwo mi krima ha boini, ti diminin ninomor kou hirankin mi siya wa boini mi kima dimusi nwokim siirim biri naingwo tibmiigim, ha? ³² Mi krima ha boini, siya inkami diminkin, ta yaiya wi dig nwo rani. Niingaka. Mi sima iikamim simiirsi swoki ididi. Iikam hoimgakim ina ninokninkinim Jon siya profet inkamkiingin. ³³ Mi sima Jisis siir yai aiir asi wakae boinkim, krima ninokninkin tani. Mi Jisis siya simiir boinki, kara iriipi hiriinan pi kimiir mi boinmauu rani. Niingaka. Inkamin kariir boinkiyin ta mii aiirimin. Iriig.

Boiniyio yaiya inkam biyeyim wain numira saiir kigriraokim

(Mt 21:33-46; Lk 20:9-19)

12 ¹ Mi Jisis siya boiniyio yai nhirim simiir boinki, siya boin, inkam nwirin numir waina ha yiyyokninkinam mi ina yitkii ninkin iuin. Mi siya ie komiiyin ina yopin. Mi diyamir komiiya ira yopkikaigi ti ie iiir, wain imiir warbrompropnamim. Mi pada bripriya haini miriinainam koua hiriir,

kamim sair kigriraowim simiirim. Mi siya simiir boinki ta numira kima sibgu kigrirao. Mi iiya ti paeyim sima budgin mi sima higi mi nhirim wi kimar whin haii mi nhirim wi kariir whin hauugi. Mi iiya siya simiir boingigin mi siya ina haiburgigin siir om iiarin. Mi siya ina yamin aru maeyauwa. ²Mi iiya ta wain numira saeya higya mi numiran inkamin siya yikropki inkamin whisarii mii priimiriyin siir, kamim wain numira sair miriiyim simiirim. Siya minim nikropkikin ta numira sair nae nhirim siir hauugiyim. ³Mi kamim numir kigriraowiyim sima ti inkamin whisarii mii priimiriyin siir yankabrimdinu okwo mi sima siirin ina yipimpar haiginiugiyim. Mi siirin ini niingar swoki ikropkiyin. ⁴Mi siya whisarii priimiriyin inkamin nwira swoki ikropki simiiram. Mi siirin sima mwo iiir yikirki mi siirin haini yigbumbu haiginiugi. ⁵Mi siya whisarii priimiriyin inkam nwirin nwoimaka ina swoki ikropkiyin. Mi ti inkamin yio hiriinan, ina mi isomaokiyin, sima mi siya kamim whisarii mii priimiriyin simiirin hoimgakar yikropki. Mi sima nhirim hindara mi tioki mi nhirim ina yisomsom aokiyim. Mi sima ti hiriinan siyuin nwiruwani biri tirkin. ⁶Mi siir hirin nwiruwar nwowi siya siirar yinisiimkin, siir kwoinin siirimar naingwokwonanaeikin. Mhoiigi mhoiiya ini siir yinisiim iiirar yikropkiyin ti kamim numir aiir kigriraowiyim simiiram. Siya hiniina boinkikin, sima wi kariir yinisiimin wi siir yaiyar wakaeyoknæi. ⁷Mi ti kamim ta numir aiir kigriraowiyim sima, sima simar yomboin amboin, ti inkamin siir adni digworaekwo whiekakim wi siya hai. Hundie! Krima siir nisomaoki. Mi ta numira wi krima krimar nwoki. ⁸Mi sima siir nisom aowam kauwok boinkikim mi siirin numwowa hiriir yisom itkaigi.

⁹Mi Jisis siya ina swoki sriiyin, ta wain numira sair adin wi paniina tiri? Mi iiya siya niti mi wi ta numir aiir kigriraowim kamim wi simiir nisomsom aoki. Mi ta numira wi inkam nhirim simiir boinki, sima kigriraowim sairin. ¹⁰Mi kima tari Adi Komii siir yaiya Yokwo Komii sair nwowim simiir biri mwangim? Siya hiniina boinkikin,

ti kougouwin yaewan kima kindiyiu wangigin mi tarriinanin siya ini bopwonauan kougou yamwoiuin. ¹¹Siirin biiki biiyin, Biiyan Inkam Komiiyin siya tirkin mi ti diminin ha nimbiyamkin. Mi krima siir kigiyim ini wadieyar ywokiyim.

¹²Mi ti Judami inkam adiyaowae komii komiyyim sima bidi yinokninkinim Jisis siya ta boinyyio yaiya simiirar kwaboinka. Mi sima Jisis siir nonkworimdinu hainamim tirkim omaka hiuyokiyokaiya sair hiugripkiilkikaigigim mi sima ini iikamim simiirsı yididim. Mi sima siir haiburgigim mi sima ina yamim. Iriig.

**Mi sima Jisis siir sriigim umir hauuim inkam komii Sisa
om whiranin siirim**
(Mt 22:15-22; Lk 20:20-26)

¹³Mi sima Farisi simiir nhir ima mi Herot siir kam nhir ima simiir yikropki mi sima yam Jisis siirimin. Mi sima Jisis siirin minam

kinankiugim siya yai biyie boinim. Sima bidi yinokninkinim, siya hiniina boinkiswo, ihi Farisi kamim Judami isidin sima wi io pi ywownin siirin. Iyie? Siya ha boinkiswo. Niingaka. Mi Herotni isidin sima wi io simiir pi mi owin. ¹⁴Sima ha nitim mi siir ini boini, inkamin nowomwarkaiyuwi, krima bidi yinokninkinim yaiyim kira boiniyim kaimwowairogim. Kira inkam nwiruwaniyim biri naingwowikin mi kira inkamin inigakin yaeya yai biri swoki boinkin mi inkamin inig karamaeyin yai whirni. Niingaka. Mi kira iikamim simiirin Adi Komii siir siyiun siir yaimwo imiirrarar boinmimauuwi. Kira paniina naingwomin? Mi krima takis inkam komii Sisa siir hauwi mi wi wadieyar nwovi. Iyie? Niingaka. Wi hauu rani, aniya? ¹⁵Mi Jisis siya bidi yinokninkin, simiir niksaeya. Mi siya simiir boinki, kima kariiram dimusi kinankiuwi, kariir niksaeyim? Kima umira kwira whainani kara kigam. ¹⁶Mi sima umira kwira hainani siirim. Mi siya srii taka hiniin umir whwonkama nhiniir inigin nwoka, ha? Mi yim sima ina boinkiyim, inkam komii Sisa siirga. ¹⁷Mi Jisis siya ina wakae boinin simiir yai aka, Sisa siir diminin kima Sisa siirar hauu. Mi Adi Komii krimiir Wanin siir diminin yio Adi Komii siirar timi hauu. Mi sima ini siir siirara yaingwokwowim. Iriig.

**Sima Jisis siir srii inkamin naonamiyin mipa swoki insiin idwovi
(Mt 22:23-33; Lk 20:27-40)**

¹⁸Mi mhoiiya Sadyusi nhirim Jisis siirim yit. Sadyusi sima hiniina naingwokim, inkamin naonamiyin wi swoki insiin idwo rani. Mi sima siir ini sriini. ¹⁹Inkamin iikam nowimwarkaiyuwi Moses siya hiniina winkikin yai kwira krimiirim, iiya inkam nwirin siya naonami mi siya yinismak biri nwogigin mi wiga ina ywokiya mi ti kamin siir nomousimin wi siya swoki onkwonaei ta wiga? Mi mhoiiya siya yiniekak nwovi siir yaowaeyin siir igsopa wi siya nwoki okwokairinanaowidi? ²⁰Mi simayao iriiyar nwiskiniuwi, yaowae wig siya yonkwona mi mhoiiya siya ina yaonamin. Mi siya yinie biri niyogigin, ini niinggar yaoiyopnisugika siir wiga. ²¹Mi yaowae saika nwokaiyin mi ini siya swoki onkwona ta wiga, yio iripi hiriinan ina mi aonamin. Mi siya ini yinism karamaeyar mi ogigin, yinie bi mi iyogigin. Mi nwoimakan iripi hiriinanar mi tir. ²²Hirii hiriinankina ti kamiyao iriiyar nwiswo ta wig irua sairara nonkwonakim. Mi sima yinie biri swoki iyogigim. Mi mhoiiya ta wiga ina mi aonama ²³mi mhoiiya ti kamiyaowim naonamim sima swoki insiin idwodwo digi ieyankin mi ta iyya, ta wiga wi nhiniir wig nwovi? Kira bidi yinokninkin ta wiga simiiryao wigar niki oka, Sadyusi sima hiniina sriigim siirin.

²⁴Jisis siya simiir boinki, kima Yokwo Komiiya sair yai biri ninokninkinkim. Mi kima Adi Komii siir kirieya sair biri mi inokninkinkim?

Mi kima yaimwoni bi mi inokninkinkim? Mi kimiir kwoinim miiyik paniinsi yaingwosi. ²⁵Hiya kamim naonamim sima ninsiin idwovi ie hirankin, sima wi wig nonkwonakak nwo rani. Niingaka. Sima wi ninomor kouan paekwosimim simiir hiriinan nwo. ²⁶Mi ta yaiya sima kamim naonamim simiir boina, sima wa swoki insiin idwovi, ie hirankin. Mi kima tari yokwowa Moses siya winkiya saiir biri mwaingim, ti niiwiyin paeya paekikopim simiir niuwa. Mi Adi Komii krimiir Wanin siya Moses siirin saiir boinmaukin, siya hiniina boinkikin, kara Ebrahim, Aisak, Jekop omwai waiyayokiyokiyyim simiir Adi Komiigin. ²⁷Adi Komii siya ti kamim naonamim simiir Adi Komii rani. Niingaka. Siya kamim omwai waiyayokiyokiyyim simiir Adi Komiigin. Wari kimiir kwoinin miiyik rani, ini biyie ywowin. Iriig.

Adi Komii siir siyu whiekakim simiir biiyan siyu ieya
(Mt 22:34-40; Lk 10:25-28)

²⁸Inkam nwirin siyu komii ninokninkiniyin siya ina yitin. Mi siya wakaeni sima yainan ninii. Mi siya wakae Jisis siya boiniyim yaiyim simiir, siya yai wadie imiirara boini. Mi siya Jisis siir asi sriigin, piki hiniin siyu ikin, siyu whiekakim simiir bii nwowin? ²⁹Jisis siya siir yai yamdi hiniina yowarkii boin, biiyan siyuin sima hiniina win boinkikin. Wakae! Kima ti iikamim Isrelanim, kima ti biiyan siyuin siir sibgu wakae! Krimiir Adi Komii nwiruwan siyaargin Biigi Biiyan Inkam Komiifyin ³⁰kira kiriir Biiyan Inkam Komiifyin siirim daengwo. Mi kiriir mhii kwoinim mi kiriir kiryea siirara hauu iuguski. ³¹Mi mhoiyan siyuin yio hiniingga kira inkam whiekakim simiiramar daengwo irkak, kira naingwokwonanaeiya kiriir piu aiisi saiir hiriinan. Siyu whirkin ti siyu whiswo sowiir kou biri nwokin. Niingaka. ³²Mi ti inkamin siyu komii ninokninkiniyin siya Jisis siir boin, inkamin iikam nowimwarkaiyiuwin! Kira yai wadieya boini. Hiipa, kaimwoka! Adi Komii siyaargin Biiyan Inkam Komiifyin, inkam nwir karamaeka. Niingaka. ³³Mi krimiir mhii kwoinim mi krimiir kiryea siiraramar daengwokwonanaei. Krima naingwokwonanaeiya krimiir piu aiiram saiir hiriinan. Krima ti siyu whiswo sowiirar dap iski. Mi ti siyuin ini ti Adi Komii krimiir Wanin siiram nanag hauuwiyin siyuin wraisu minim sim mi ini siir kou ywowin. ³⁴Mi Jisis siya ta siya wakae boinkiya saiir wakaekiyin mi siya ina yaingwokiyin ti inkamin ninokninkin wadiekakin. Mi Jisis siya siir boinki, kira aru nwo rani, ini kingiinar nwowin kariiram nitim mi kariir aowa nwowim. Mi kara wi kiriir Biiyan Inkam Komii nwo wi kiriir kigraowam. Mi iikam hoimgakim sima Jisis siirsyi idid mi siirim yai nhirim paniinsi swoki sriisi Iriig.

Jisis siya simiirin Krais siirim sriigin
(Mt 22:41-46; Lk 20:41-44)

³⁵Jisis siya Adi Komii siir omaka saiir nwowin mi siya yaiyim iikam simiirin hirar yowomwarkaiyiu. Mi siya simiir srii mi sima ti kamim siyu

komii ninokninkiniyim, sima hiniin dimusi boinkim, Kraisin Devidni yinieyim simiir yinisimkin, ha? Mi ta yai hiriinana sima boina, kima paniina naingwokim? ³⁶Adi Komii siir naeyiuin Devid siir niisiimauugin. Mi Devid siya hiniina win boinkikin,

Adi Komii siya kariir Biiyan Inkam Komiiyin siirin hiniina boinkikin, kira kariir iina iinig aiir didwo. Mi mhoiiya kara kiriir sau omomin wi siir waorintiokiigi. Mi sima kinaka wi kirie nwo rani, wi kiriir aowa nwowi.

³⁷Mi ta yaiya yokwoni siya win boinkika. Devid siya siirin hiniina dapikiuwi Krais siya Biiyan Inkam Komiligin. Mi siya Devid siir apu dimusi nwokin? Ti inkamin Adi Komii siya nimbingsiyin Mesaia mi iikam isid komiiyin ini mairstgimairgar ywokiyim, siir yai wakaeyamin. Iriig.

Jisis siya kamim siyu komii ninokninkiniyim simaka yaigakin
(Mt 23:1-36; Lk 20:45-47)

³⁸Mi Jisis siya simiir nowimwarkaiyiuwim mi siya ina boinin, kima sibgu mintarao siyu komii ninokninkiniyim kamim simiirsiyin. Mi sima yiuis bripri kaiiyim mipa nouaptatao ami. Sima minam naingwowi, iikamim maeyau kwiruwa nidwowiyim sima simiir nwoki boin winim, akamnaei. ³⁹Sima minam naingwowi Juda simiir omaka yai nidwokai wakaeiya iikamim simiir whwonkam ida minam nidwokaii, iiya nae komii aiir naei mi nae miiyik miiyikim wi simiirar nwoki hauuim biiyin. ⁴⁰Sima wig igabaeyim simiir omaka imiir kininbimbiramikim simiir kamim naonamim. Mi sima nhwo kwisboiniyim mi yai priei boiniyim, sima pi niksiseaei. Mi mhoiiya sima inkam komiiyin yai hidiyin saika nokwo boini mi sima wi hik hiriinansi haii. Iriig.

**Wig igabaeya digworaekwo karamaeya Adi Komii siir hauuga umir
mirmii kwisuwa saiiro**
(Lk 21:1-4)

⁴¹Jisis siya miiya umir haiigya Adi Komii siir omaka hir nwokaiya saiir kingiin hirar nidwokin. Mi siya ina nidwo kigriraowin iikamim umir nitkaigaiyiuwim umir haigi miiya saiir. Mi umirkak kamim yim umir hoimgakar mi itkaigaiyi. ⁴²Mi wig igabae ira digworaekwo karamaeya saiir kamin bidi yaowin, saeya ha nita saiir umir mirmiisim kwiswo ina mini itkaigaiyiugiga. Mi ti umir mirmii mirmii kwiswo saeya nitkaigaiyiugigo iriparin ini kwiruwar ywowa. ⁴³Mi Jisis siya kamim siir kigna miriyyim simiiram yikuna, sima siirim nitim. Mi siya simiir boinki, kara kimiirin yaimwowa boini, ta wig igabieya digworaekwo karamaeya saiir kamin bidi yaowin, saeya umir prasae biri nini itkaigaiyiugiga ta umir miiya saiirin. Mi iikamim umir saiir nitkaigaiyiuwim ini ta wiga saeya taouugam. ⁴⁴Ti iikam omkakim sima umirkakim, simiir

umirim ina nwokaiyim. Mi sima nhirim umir miiya aiir haigigi. Mi ta wiga saeya niingakiinairga mi saiir umirim ina yitkaiyi swokiyim. Mi saeya ini niingar ywokiya. Nhirim nae sainaeyim biri swoki onaowidgim. Niingaka. Iriig.

Jisis siya Adi Komii siir omaka saiir boinkin wi sapi bimbirgigiyami
(Mt 24:1-2; Lk 21:5-6)

13 ¹Jisis siya Adi Komii siir omaka saiir haiburgigin mi siya ina yapamin. Mi inkam nwirin siir kigna miriyyin siya boinki siirin, dimin taemin nowimwarkaiyiwan inkam! Ti siya komii komiyyim simiir kigi. Mi omaka miyyik miyyikim Adi Komii siir omaka kingiin nwowim simiir kigi! ²Mi Jisis siya siir yai aiirin hiniina yowarkii boinki, kira ina kigin ti omaka komii komiyyim, aniya? Mi kira wa kig rani, siya nhirim ini siiya nhirim simiir idwo haiginim. Niingaka. Mi sima wa nhimnhinkinaiinami. Mi nhirim wa niki ipimpamki. Iriig.

Jisis siya boin hikpai hiikpai whiekakim wa nimbiyami
(Mt 24:3-14; Lk 21:7-9)

³Jisis siya mhiu Oliv siir nidwokin mi siya yidwo kigi yarmiya hiriir, Adi Komii siir omaka komiiya hapi nnowi mi Pita, Jems, Jon mi Endru simasimar yit Jisis siirim. Mi sima siir ini sriini, ⁴kira krimiir boinmauugi, wi paka hiniin iiya sair nimbini tì digworaekwowim. Wi piki hiniin dimin iki nimbini biiyin krima ninokninkinamin. Mi ti digworaekwowim ini kingiin nnowim wi simbi nimbini, ha?

⁵Mi Jisis siya simiir boinki, kima ha hiirtarao, kimiirin wi inkam nwirkin pi niksiseaeisi. ⁶Kam nhirim sima wi kariir inig iiir nini kinsina dapnii. Mi sima wa boini, ti inkamin yio karaargin. Mi sima wi iikam hoimgakim simiir niksiseaei mi sima wa nwoki aingwo tibmiyyim. ⁷Mi iiya kima ha wakaei yaiiya ini kingiin tirar kwiniyya mi yaii kwira ini hindankin mi kiririrniya mi kima wi kipi naingwoyimyokwin, takina ya wi bii nimbini. Mi iiya digiyana ya ina niki owa. ⁸Kam nhirim om whiranom wi om whiraka nini iniiyiwi. Mi nu whiran kamim wi nu whiran kamim yaii simaka nini iniiyiwi. Mi maeyau nhirim niinin wa mi iti mi mhii wa mi aowi. Mi tiki hiniin diminpai diminpaiyim sima nimbiyami, mhoiyya wi komiiya nasae owiuguski wi gwo rani. Niingaka.

⁹Kima kimasayar timi mintirao, kimiirin wi sima nonkworimdinu hainami kamim yai hidwiniyyim simiirim. Mi sima kimiirin wi omaka yai nidwokai wakaeiya hirar tioki. Mi sima kimiirin wi inkam komii komiyyim omom omom kigriraowiyim mi inkam komiyyim nu kigriraowi ikim, wi simiir whwonkam ida nini okmwin okwoiwi. Mi kima wi kariir yaiwin kibiya saiir niki boinmimauuwim simiirin. ¹⁰Iiya digiyana wi aisiima niki digi rani, iikamim omom omomanim hinda tinda nnowim sima ta yaiwin

kibiya sair tiki wakae digi. ¹¹ Mi iiya sima kimiir nonkworimdinu hainami inkam komiiyin yai hidwiniyin siirim mi kima wi kipi nidid mi wi ha kipi naingwo, krima wi paniin yaiyim sim boini, ha? Niingaka. Yai hoimgakim Adi Komii siya wi ta ii aiirar boinmimauugi. Mi yaiyim kima boini mi wi kima boin tani. Niingaka. Wi Adi Komii siir naeyiuin siyar boini. ¹² Mi yaowae wi siir nomousim iiirar nikropkii kamim sau ninitiyim simiirim, sima nitim siirin. Mi adin siir yinismi iirin wi ti hiriinan siyu iirar mi tiri. Mi yinismim yim wi simiir yopii adam simaka ninii yaii. Mi simiirin wa nikropki kamim sau ninitiyim simiirim, sima nitkikikinim simiirim. ¹³ Mi iikam hoimgakim sima kimaka io wi whisarii nwo rani, kima kariir siyu iir napikim. Mi sima wi ti hiriinan siyuin siir asi tiri kimiirin. Ilya digiyana saeya digi mi ti inkamin hikpai hikpaisi nikii karam nwowin mi siirin wi Adi Komii siya nanmaiwarkainaei. Iriig.

Dimin biyieki biyieyim wi sipi nimbinii

(Mt 24:15-28; Lk 21:20-24)

¹⁴ Mi iiya kima ti dimin biyieki biyieyin om kopbumbuwiyn siir kigi, siya wi maeyauwa haiyaeiya wi sair nokwowini. Mi inkamin ta yaiya sair mwaini, siya wi sibgu dinokninkin mwain. Mi ta iiya iikamim nu Judia hir nwowim, sima wi mhiua hiriir nidamami. ¹⁵ Mi inkamin piu aeyin hii hir nidwo siiswaki, siya wi siir omaka hiri swoki iwit iiyam tani, siir digworaekwo imiir hainakiyim. Niingaka. ¹⁶ Ilya inkamin siya siir numir aiir tirkowaki, siya wi swoki haiyiug am tani, siir yiuis aiir hainakiyimin. Niingaka. ¹⁷ Mi yimbisimim wigim yinpiugak nwowim mi nhirim yinismim mwiiyar niki aeyim mi sima wi hik prasae hai rani. ¹⁸ Mi kima nhwo kwisboin ti diminin ta iiya nao komiigi kinya sair kipi nimbinii. ¹⁹ Mi ta iiya wi hik prasae hai rani. Mi iiya Adi Komii krimiir Wanin siya ti digworaekwo whiekakim simiir nonkwokwowin mi ta hiriinan hika bi nimbiyamka, tariinanin tasa niki oyokiyokwiya. Mi mhoiyya iripi hiriinan, ta hik hiniina wi nimbiyam tani. Niingaka. ²⁰ Mi Adi Komii siya ta ii aiirin haruwa nikwoninkikripna karamae nwowi mi iikam whiekakim sima wi hinda priyop itkaigii. Mi siya iikamim siya nimbingsiyim simiirs naingwoyimyokin mi siya ta iiya haruwa asi nikwoninkikripnakika.

²¹ Mi ta iiya inkam nwirin kimiir boinkin, kigi! Kraisin tisi tapi nwowin. Mi nwirin yio wa mi kwaboini, kigi! Krais siya isi hapi nwowin. Mi kima wi kaimwo kipi nwo ta yai aiirin. ²² Mi mhoiyya kam nhirim wi ha niksisaei, kara Kraiskin mi kara profet inkam nwirin, wi simiir hiriinan nwonganii. Mi sima dimin komii komiyyim mi miipai miipaiyim wa mi kininankiuwi iikamim Adi Komii siya nimbingsiyim simiir niksisaeyam. ²³ Mi kima sibgu mintarao, ti digworaekwowim tapa kara boinmimauu digiyim kimiir, mhoiyya wi simar swoki imbiyami. Iriig.

Mi mhoiiya yaowae adin ninomor kouanin wi sipi niti
(Mt 24:29-31; Lk 21:25-28)

²⁴ Mi iiya ta hik komiiya saeya digi mi taka iiya bieyin wi hindara kakauu iuguski. Mi bwana wi mi who rani. Niingaka. ²⁵ Mi nauunim wi ninomor hirankka nikiiyii nainii. Mi digworaekwo kirie kirieyim ninomor kouanim wa kiisiskii. ²⁶ Mi wi sima kigwini Yaowae Adin ninomor kouanin wau miresima saika ninkin iti. Mi siir kirie komiiya mi siir dimin miiyikin paenan niuyaeyin wi warar ninkin iti. ²⁷ Mi ta iiya siya wi siir paekwosimim simiir nikropki. Mi siya wi iikam whiekakim nuanim siya nimbinkiyim hinda tinda nwowim, wi simiir nikuna digi, maeyau kwiruwa nangiriyiuniyim. Iriig.

Whrou siya ii hidni siyiun siir nikrigin
(Mt 24:32-35; Lk 21:29-33)

²⁸ Kima whrou siiar dinokninkin, iiya pi whrou siya woki ti hiriinanin krima pa ninokninkini opin wi sipi niuwi. Mi opud naowin wa mi ikii kini. Ta hiriinan iiya saeya opki niuviya. ²⁹ Mi hiriinankiniwi mhoiiya wi kimar kigi ti diminin ini yimbiyamin. Mi kima wi nwoki inokninkinkiyim, iiya Yaowae Adin ninomor kouanin siir iiya tiriir nitana kingiin bidi ywowa. ³⁰ Kara kimiirin yaimwowa boini, ti iikamim nwowim sima wi niki ao rani mi ti digworaekwo hoimgakim wa nimbiyami. ³¹ Mi nu ninomorwo yo wa digii mi kariir yaiya wi wara digi rani. Niingaka. Iriig.

Inkam nwirkin ninokninkin tani ta iiya siya niti
(Mt 24:36-44)

³² Inkam nwirkin ninokninkin tani ta ii aiirin nugak, nabie mi naioawaka. Niingaka. Mi paekwosimim ninomor kouanim yim hiriinan ta iiya saiir mi inokninkin tani. Mi Adi Komii siir yinisiimin iripi hiriinan ta ii aiirin wara mi inokninkin tani. Niingaka. Adin sasar ninokninkin iski ta ii aiirin. ³³ Kima mintarao mi kima wi nhwo kipi whwonkai kima ninokninkin tani, tikinin wi paka hiniin iiya sae nimbini. ³⁴ Siya inkam nwirin siir hiniingin siir omaka saiir haiburgikin mi ina yapnamin maeyau gwira. Mi kamim whisarii mii priimiriyyim siir mii imiir, siya miiyim simiirin yapa yapa yonkwo digig. Mi siya inkamin ano iir kigriraowiyin siir boingig, kira sibgu kigrirao nhwo kipi whwonkai. Jisis siir boiniyio yaiya dig ywokiya. ³⁵ Jisis siir yaiya tasa niki ama. Mi kima wi asi kigriraowi kima ninokninkin tani, iiya omakan inkamin siya niti. Siya wi paka hiniin iiya sae namisi iti, siya niibopwo namisi iti, iyie? Wi iuumaka namisi iti, iyie? Wi nugak namisi ityakwoki kima ninokninkin tani. ³⁶ Mi kima sibgu kigrirao, siya kimiirin wi hindara nhingaknisi. Siya

wa kignisi, ina niki whwonkaiyim. ³⁷Ta yaiya kara kimiir boinmauugiya, kara iikam hoimgakim simiir warar boinkika, kima mintarao! Iriig.

**Prismi yaowae adim mi kamim siyu komii ninokninkiniyim sima Jisis
siir nisomaowam boinkim**
(Mt 26:1-5; Lk 22:1-2; Jo 11:45-53)

14 ¹Mi ta ii komiiya Pasova dimin whirkin kimbu karam nwowiya, bretin waisikaiyin yis karamaeyin siir nikwo aeiya iiya mi ta nae komiiya uga nikwo aebwakainami. Mi prismi yaowae adim mi kamim siyu komii ninokninkini ikim sima boin, krima Jisis siirin wi paniina nonkworimednu hainprakai? ²Mi sima boin, krima wi ta ii komiiya Pasova wi saiir kipi nisikiina nim wi ti iikamim siir whin nwowim wi sima pi whininiisi siirsiyin. Iriig.

Wiga saeya wain Jisis siir mwo iir naokinkika
(Mt 26:6-13; Jo 12:1-8)

³Jisis siya om Betani hir nwokin Saimon siir omaka aiir. Ti inkamin paowaigi piskimkopouin. Mi iiya Jisis siya ha niki idwo aeyin mi wig ira ina yapnninopkainaniya siirim. Mi ti wa mobin umir prasae bi saingin. Mi saeya kwaigwowa ina kinis haigya ti wa mobin siir kibokouwa. Mi ti wa mobin piui miyyikakin ini Jisis siir mwo iirrarar yaokin swokiyin. ⁴Mi iikam nhirim ta omaka saiir nwowim, simiir kwoinim miyyik biri naingwokikim ini io kwoin yaingwokiyim. Mi sima, sima simar yomboin amboin, saeya ti wa kibiyin siirin whisarii dimusi priidiriraerarkikin, ha? ⁵Mi tiki wa krimiir tirankin sainakikiswo mi siya pi umir prasae di saini. Mi siya umir paeyeram kamairim pi iuur iriiyar K300.00 nanar pi sainin. Mi siir umirim pi iki iikamim digworaekwo umir minam whaowaeiyim simiir pi hauuin. Mi sima io ta wig aiir ywoki. ⁶Mi Jisis siya boinki, kima ta wiga saiirin hindara kig ninkinki. Mi kima saiirin yai whisarii dimusi boini? Saeya kariirin siyu wadieki wadieyin siirar tirkika. ⁷Mi iikam paeprikabim iinokiiokin sima wi kimakar nwokripkaii ti nu iirar. Mi kima digworaekwo simiir hauuwi, wi hiriayar ti hauu. Mi ankara kimaka wi ii priei nwo rani. Niingaka. ⁸Diminin wig aeya tiram naingwowi, saeya wa tiri. Saeya ti wa wadieyin kariir piu naokinkiyin, ie haingikaiyam naokin haiginjugin. ⁹Kara kimiirin yaimwowa boini mi ti nuim hinda tinda nwowim wi yai win kibya saiirar mi boinmimauuwi. Mi ti omom omomim wi ti diminin siirar mi haigiririr boiniyokiyokiii, ta wiga saeya tirkiyin. Mi sima wi siirimar naingwokowi. Iriig.

Judas siya ini apwouigig wira inkam komiiyim simiir
(Mt 26:14-16; Lk 22:3-6)

¹⁰Mi Judas Iskariot siya kam iuur nwiso simiir nwirkin. Mi siya prismi yaowae adim simiirim yam, wir simiir nini apwouigim. ¹¹Sima ta

yaiya saiir wakaewinim, sima ini maргимирга ywowim. Mi sima ina yimbinyim umir siir hauuwam. Mi ta ii aiirarin Judas siya ina yap hansir bwakaiyin, Jisis siirin simiir kinmauu itim. ¹²Mi biiki biyan iiya bret waisikaiyin yis karamaeyin siir naeiyia ina yimbiniya. Mi sima sibsib yinismim saiir yisomsom aokao ta nae komiiya Pasova saiirim, saiir naekwowakam. Mi kamim siir kigna miriyyim sima siir srii, krima nae pi papi nini diriraeriuwi, ta nae komiiya saiir naeyim, kira naeyamin, ha? Mi sima Jisis siirin hiniina sriigim. ¹³Mi Jisis siya kamim siir kigna miriyyim nwisa yikropki. Mi siya sowiir boinki, kowa om komii iirar dapninopkainam. Mi inkam nwirin op two komiiya opkaka saiir hainani mi siya kowiirin pi om komii hir napyiskaigin mi kowa wi siir mhoiyya dam. ¹⁴Mi siya omaka ir napninopkainamkin mi kowa saikar dinkin apnинопкайнам. Mi kowa ta omaka saiir adin siirin pi hiniina tini boiniu: Dimin taemin nowomwarkaiyiuwan inkamin siya hiniina boinkikin, kariir maeyaua ini papi nwowa ta nae komiiya Pasova kamim kariir kigna miriyyim simaka naeyana, ha? ¹⁵Mi kowiirin wi siya niisiimauuwi, maeyau kwira omaka anauwa kouana saiir nwowa. Mi ta maeyaua hii ipii sairara. Mi kowa krimiir naeyim wi ta maeyau aiir tini diriraer kwokin, krima naeyam. Siya sowiirin hiniina boinkikin. ¹⁶Mi inkam nwiso siir kigna miriyyo ina yamwo. Mi sowa om komii hiriir yimbiyam. Mi digworaekwowim Jisis siya boinkiyim sowa ini simiirar ini kigiuwim. Mi sowa nae komiiya ina diriraerar kwokino ta Pasova nae komii aiiram.

¹⁷Mi naiwaka Jisis siya siir kigna miriyyim kam iuur nwiso sima yitrib. ¹⁸Mi iiya sima hiiya nae haigin aeiya saiir hirar nidwoyokai aeyim mi Jisis siya boin, kara kimiirin yaimwowa boini, inkam nwirin krimaka tir nidwokai aeyin kariirin wi wir siya napwouwi. ¹⁹Mi kamim siir kigna miriyyim sima ini hikakar ywokiyim. Mi sima, sima sima yinsrii ansrii siirin mi tari kara, aniya? ²⁰Mi Jisis siya ina yowarkii boinkiyin, kima ti kam iuur nwiso kimiir nwirkin niuwi ini tirar nwowin. Mi ti inkamin in kanakar ninkin inopkai haiiyin ta twowa nae haigiya mi wi siyar napwouwi wira kariirin. ²¹Hiipa! Ti inkam yaowae adin ninomor kouankin nitin siya wi sipi naowi. Siya karaargin. Adi Komii siir Yokwo Komiiya saeya hiniina boinkika mi wi mintarao ti inkamin wir kariir napwouwin sau omomin siir, siirin wi hik prasaeki nimbiyam tanu. Mi ti inkamin siir yopiyya siir naokaina karamae nwokiswo, ini wadieki wadieya mi owin. Dimusi rani, ti inkamin siya wi hik prasae hai rani. Iriig.

Jisis siya komunion kamim siir kigna miriyyim simiir hauu aekin
(Mt 26:26-30; Lk 22:14-20; 1Ko 11:23-25)

²²Mi sima ha niki aeyim mi Jisis siya bretin nhira hai mi siya Adi Komii siir boin wadieki. Mi siya ina yiinibimbir hauugiyin kamim siir

kigna miriiyim simiir. Mi siya boin, kima hai, tikinin yio kariir kipka. ²³Mi siya mob wainin ira mi hai. Mi siya ina mi boin wadiekiyan Adi Komii siirim. Mi siya ina hauugiyin simiir, sima kwiyaeyam. ²⁴Mi siya simiir boinki, takina ya kariir nhieka Adi Komii siya nimbining aeya. Mi kariir nhieya wa naokiinaiham iikam whiekakim simiir whindiriraerar haiginiuwam. ²⁵Kara kimiirin yaimwowar boinkii, ti op wainin kara wi idip idip swoki kwiyae rani. Niingaka. Mi hiriayar namiyokiyokii mi wi iiya kara wainin Adi Komii siir omin digworaekwo whiekakim simiir kigriraowiyin wi siir hirar nini kwiyaeyiu iski. Jisis siya hiniina boinkikin. ²⁶Mi sima mwai kwira wao. Mi sima mhiu Oliv hiriir yam. Iriig.

**Jisis siya Pita siir boinki siya wi digiumii siir haimriyiegigi
(Mt 26:31-35; Lk 22:31-34; Jo 13:36-38)**

²⁷Mi Jisis siya simiir boinki, kima wa nidamgrirgigi wi kanaka nwo rani. Adi Komii siir yaiya Yokwo Komii saiir nwowa hiniina boinka, inkamin sibsib kigriraowiyin Adi Komii siya nisomaokii mi siir sibsibim wa nidam ninoopkii. ²⁸Mi kara wa swoki insiin idwovi ie hirankin. Mi biiyin wi karar namkwokini nu Galiliya hiriirin. Mi wim kima wi kariir mhoiyya niti. ²⁹Pita siya ina yowarkii boinkiyin siir yai aiirin, yim sima kiriirin wa nidamgrirmiigigi mi ankara niingaka. Kiriirin wi kinisu rani. Niingaki, niingakiinga. ³⁰Mi Jisis siya siir boinki, kara kiriirin yaimwowa boini mi ta niiyaka iuumin kwisaka wi nik i kira kariir inigin wi hiriayar miisisaai kripkai. Mi kwoimaka wi kira wakaeki iuumin ini nikiyakwokin. ³¹Mi Pita siya ini igao yaiyar boinkiyin, kara kiriirin wi swoki imprio rani. Niingaki! Niingaka! Mi kara kinakar ninkin aowama mini mi kara kiriir inigin wi mi imprio rani. Mi kam nhirim siir kigna miriiyim yim iriipi hiriinan yai aiirar mi boinki. Iriig.

**Jisis siya maeyau miiyika Getsemani nhwo sair kwis boinikin Adi
Komii siirim
(Mt 26:36-46; Lk 22:39-46)**

³²Mi sima maeyau kwira sair yimbiyam Getsemani. Mi Jisis siya kamim siir kigna miriiyim simiir boingig, kima tapaipididwoki, kara nhwo nikini kwis boiniuwi. ³³Mi siya Pita Jems mi Jon simiirarar yikiunam, saika namam. Mi siya ini hikakar ywokiyin. Mi siir kiuin kiugak bi nwokikin. ³⁴Mi siya simiir boinki, kima whaowae nwowi kariir kwoin siyarin ini wara yiyyuamwankiyin. Mi kariir piua ini warar yinkisiimsibnakiya. Kima tirar dwoki mi kima sipgu mintarao. ³⁵Mi siya ha kwapnamin mi ini hindara yakai whinamin nu hirar. Mi siya ina kwisboinkiyin Adi Komii siirim. Adi Komii, kira digar mi owi mi ta hika wi kariir mi imbini rani. ³⁶Mi siya boinki, adiyo! Hiya kira digworaekwo

hoimgakim simiir tiramar naingwowi, kira wi digar mi owi. Mi ankara hiniina naingwowi, ta kariir hika kira sair hainaowid. Mi kira kariir kwoin iirara kipi nwo, kiriir kwoin iirar timi o.

³⁷Mi siya ha swoki itin mi ina kigniyin, sima nhwo ara grinkin whini. Mi siya Pita siir ini boini, Saimon! Kira nhwo whini, aniya? Mi kira pi haimiisima nidwo kao rani, aniya? ³⁸Kima didwo kao mi kima nhwo min timi sriiboin. Mi dimin whirkin kimiiram kinankiuwi, wim wi nikiisi. Kwoin ina naingwowin dimin taemin tiramin mi piu saeya kinii rani.

³⁹Mi siya ina swoki amin nhwo ina swokini kwisboiniuin. Mi siya yaiyim biiya siya nikini sriiboiniuim, simiilar swokini sriiboiniu. ⁴⁰Mi siya ina swoki itin kamim siir kigna miriyyim simiiram. Mi yim sima nhwoki nirimanaekim mi sima nhwo asi grinkinwhinkim. Mi sima siirin ini yai kaonis boinam whawaeyim.

⁴¹Mi siya kwoimaka ha swoki itin simiiram mi siya ina ini boiniyin simiirin, kima ina niki grinkinwhinkripkaiyim, aniya? Ini dig ywoki, kima ti kigi, iiya ti inkam yaowae adin ninomor kou hirankin nitin siir nonkwonakiyana kam bibiyeyim sima, bidi yimbiniya. ⁴²Kima dinsiin, krima pi nami. Ti kigwin, inkamin wir kariir napwougin isi nitin. Iriig.

Sima Jisis siir nini onkworimdinu hainakikin

(Mt 26:47-56; Lk 22:47-53; Jo 18:3-12)

⁴³Jisis siir yaiya biri niki digika mi Judasin kam iuur nwiso simiir nwirin siya ina yitin. Mi kam isid komiiyin saika yinkin it. Mi sima kamkiu minim mi dan minim simiir warar yinkin hainani. Mi prismi yaowae adim mi kamim siyu komii ninokninkini ikim mi kam adi yaowaeyim siyu komii kigriraowi ikim simiirin sima nikropkikim siir nonkworimdinu hainakiyam. ⁴⁴Mi inkamin wir Jisis siir napwouwin mi siya hiniina boinirargig kima pa kigin, inkamin pi kara nini aepirimdinuwi mi ti inkamin siyaargin. Mi kima pi siir donkworimdinu hainam.

⁴⁵Mi Judas siya ha namin mi siya ini Jisis siirimar youap hiririu namin. Mi siya ina ini boiniuwin, dimin taemin nowomwarkaiyiuwan inkam. Mi siya ina yaka aepirimdinuwin siirin. ⁴⁶Mi sima Jisis siirin ina yonkworimdinu kihainamim. ⁴⁷Mi Jisis siirar inkam nwirin siir kingiinar nokwoin siir kamkiuin ha kwakiwokhaiyin mi ini ti prismi yaowae adin siir mii whisarii prii miriyan inkamin siir wiin aiir yaka haingrip itkigiyin. ⁴⁸Mi Jisis siya simiir boinki, kima ti kariirim nitim mi kima ti kamkiu minim mi dan minim simiirin wara dimusi hainanikim, kariir nonkworimdinuamin, ha? Kima ha naingwokim kara kimiir hiyyan inkamkin, aniya? ⁴⁹Hi kasa rani, kara kimiir nowomwarkaiyiuwin Adi Komii siir omaka saiir hir. Mi kima kariir bi nonkworimdinugim. Mi Yokwo Komii saiir yaiya ini kaimwowar ywowa. ⁵⁰Mi kamim siir kigna miriyyim sima ha haiburgigim siirin mi yim sima ina yidamkiyim. Iriig.

51 Mi whran nwirin Jisis siir mhoiiya namin siya yiuis arar kainamkin. Mi sima siir nonkworimdinu haiyam tirkim. **52** Mi ta siir yiuisa ini sima yiinikiwhro hainaowida. Mi siya ini parurar iwit amin. Iriig.

**Jisis siya inkam komiiyim yai hidiyim simiir whwonkam
ida ini okwo iu**

(Mt 26:57-68; Lk 22:54-55,63-71; Jo 18:13-14,19-24)

53 Mi sima Jisis siirin prismi biiki biiyan yaowae adin siir omaka hiriir yikiunam. Mi prismi yaowae adim mi inkam adiyaowaeyim siyu komii kigriraowiyim mi kamim siyu komii ninokninkini ikim mi sima ina yitim ta omaka aairara namwoniym. **54** Mi Pita siya Jisis siir mhoiiya yam. Mi siya kingiin bi nwokin, ini aru hirar ywokiyin. Mi siya ina yapninopkainamin hira saiir ano iiir, prismi biigi biiyan yaowae adin siir omaka maeyau hiriir. Mi siya kamim waikaowiyim pae simaka ini idwo oniyiu. **55** Mi prismi yaowae adim mi inkam komiiyim yai hidiyim mi sima kam nhirim simiir yikiuna sima boinmauwim siyu biyeyim Jisis siya tirim simiir. Mi sima siirin wi hiriinansi nwoki isomsomim. Mi sima ha kigim siirin mi siya dimin biyie whir bi tirkin. Niingaka. **56** Mi ti kamim sima yaimwoni bi boinkim, sima hindara priiboinkim. Mi simiir yaiyim iripa bi nwokim ini yapa yapa ywowitz. **57** Mi kam nhirim siirin pi whisariiya priininsiin okwo boinki. Mi sima hiniina boinkim. **58** Nim krima ha wakaekim siya hiniina boinkin, ta Adi Komii siir omaka inkamkar nonkwo miriyya sairin wi kara niipirgigi. Mi ii kwoimim dig nwoki mi kara sairin wa swoki haininansiin mirii nami. Saierin wi inkamki nonkwo mirii rani. Niingaka. **59** Mi ta yaiya ti kamim sima boina, yim sima iriipa hiriinan yaimwoni bi mi boinkim. Simiir yaiyim iripa bi namasugim, ini yapa yapa ywowitz.

60 Mi prismi biiki biiyan yaowae adin siya simiir whwonkam ida yinsiiin okwoki. Mi siya ina sriiyin Jisis siirin mi kira ti yaiyim sima priiboin priiboinim simiir yai yamdi nowarkii boin tani, aniya? **61** Mi Jisis siya yaimin yaiminkin, ini hindara yokwo tanin. Siya yaimirsim bi nowarkii boinkin. Mi ti prismi biiki biiyan yaowae adin siya ina swoki sriiyin mi kira ti inkamin Adi Komii siya nimbingsiyin mi siya aniya, iyie? Mi kira ti yinisimin Adi Komiiyin dimin whirki kimbu karam nwowin siir ieya, aniya? **62** Mi Jisis siya ina boinin, ihi, karargin. Mi kima wi kariiar kigi ti Inkam Yaowae Adin ninomor kouankin nitin, ini Adi Komiiyin kiriekakin siir iina iiniga sair nidwowin. Mi kara niti, kara wi waumirsism whisinanim ninomor kou hiranim, simakar ninkin onaiinii. Mi kima wi kariiar kigwini. **63** Mi prismi biiki biiyan yaowae adin siya yiinakiwomwitki siir yiuis bripriya siya niiya sairin. Siya whisarii bi niinikiwomwitka, siya iokakin. Mi siya ina boinkiyin, krima pi inkam nhiram kipi swoki ikiuna yai whinboinamin. Niingaka. **64** Kima bidi

wakaekiyim yai bibiyieyim siya boinkiyim Adi Komii siir mi kima ini paniiна yaingwokiyim? Mi sima hoimgakarim ini yai kwiruwar kiritkin boinkiyim, siya siyu biyie bidi tirin, siya wa dao.

⁶⁵Mi kam nhirim yaeyop siir yaswaiyiugi mi sima siir yaimwo whwonkamim yiisni kogrinugi mi siirin ina tioim. Mi sima boin, kira profet yai ti boinki, kiriirin nhinga tiowi, ha? Mi kamim waikaowiyim sima yikiunam siirin. Mi sima siirin haniangi yipimpar. Iriig.

Pita siya miisiaekin Jisis siirin

(Mt 26:69-75; Lk 22:56-62; Jo 18:15-18,25-27)

⁶⁶Mi iiya Pita siya omaka maeyau akpitga nu hirar niki okin mi wig ira prismi biigi biiyan yaowae adin siir mii miriya saeya ina yita. ⁶⁷Mi iiya saeya Pita siir kiga siya pae hir nidwo oniyin mi saeya siir whwonkam iiirar ini kigsib boiniu. Ni kira iripi hiriinan Jisisin om Nasaretanin saika mi okin. ⁶⁸Mi Pita siya ini hindara miisiaekiyin. Niingaka. Kara ninokninkin tani siirin, kara ta yaiya kira boina saiirim warar whaowaei. Mi siya ina youapnaniyamin hira saiir ano kingiin hiriir. Mi iuumin ina yikiyawokin. ⁶⁹Mi ta wiga mii miriya saeya Pita siir swoki kiga mi saeya kam nhirim saiir kingiin hir nwowim simiir boinki, tiki inkamin Jisis siir kigna mirii inkam nwir ieyairgin. ⁷⁰Mi Pita siya ina swoki miisiaekiyin. Niingaka. Mi mhoiyya kam nhirim saikar nokwowim sima swoki boinhiuriyiugi siirin, kaimwoki kaimwowaирга kira kipi niksaen ni kira iripi hiriinan Jisis siir mii kigna miriyyan inkam nwirkin, nu Galili hiran inkamkin. Sima hiniina boinkikim. ⁷¹Mi Pita siya ina yikopaisisirkiyin, kaimwoki kaimwo kiingga! Kara ti inkamin kima boin in siir bi ninokninkinkin. ⁷²Mi biri kimiminkikin, iuumin kwisaka ina yikiyin. Mi Pita siya ina swoki aingwowoknakiyin yaiya biiya Jisis siya boina siir. Jisis siya hiniina boinkin, iuumin kwisaka niki ik karam nwowi mi kira kariir inigin wi kwoima miisaei. Mi Pita siya nou prasae bi kinkin. Iriig.

Sima Jisis siirin Pailat siirim yikiunam

(Mt 27:1-2,11-14; Lk 23:1-5; Jo 18:28-38)

15 ¹Mi prismi yaowae adim sima nugak imumar yamyakwok adiyaowaeyim siyu komii kigriraowiyim mi kamim siyu komii ninokninkiniyim mi inkam komiyyim yai hidi ikim simiiram, sima yai iripa hangiriyiu boinai. Mi sima Jisis siirin wieyin sopni yimboru kinam Pailat siirim. ²Mi Pailat siya Jisis siir srii, kira Juda iikamim simiir nu iiir kigriraowan inkam komiiggin, aniya? Mi Jisis siya ina yowarkii boinkiyin, wa yaiya kira boina ini mi owa. ³Mi Pailat siya yaowae adim simiir wakaeyin sima yai whiekakim siirara boin hiuriyiugi. ⁴Mi Pailat siya Jisis siirin ina swoki sriigiyin, kira yai wakae boin tani, aniya?

Wakae! Sima yai whiekakim ini kiriirrarar boin hiuriyuim. ⁵Mi Jisis siya yai kwir biri swoki wakae boin srankin. Niingaka. Mi Pailat siya asi kintiirgikin. Iriig.

**Pailat siya boinkin Jisis siirin pae hiiniya nirioninkinin siir ninkin
irinu inankiiyim**
(Mt 27:15-26; Lk 23:13-25; Jo 18:39-19:16)

⁶Biewi biewiyim ii komiiya Pasova wou nikwo aeiya mi Pailat siir siyiun hiriayar tirikin, siya maeyauwa mii biyie miriiya kamim hiugripkiilkayim simiirin pi nwira nokmwin apniki. Ilikamim simiir kwoinkin naingwowin inkamin siir. Mi Pailat siya simiirimpi siirar nikropki. ⁷Mi ta iiya inkam nwirin Barabas nikiuwyin, omaka hiuyokiyokaiya saiir nwokaiyin mi kamim wra nwowiyim inkam komii komiiyim omom omom kigriraowiyim io simaka nwowim mi simiir nhir imiir nisomsom aokaowim siya simakar nwokaigin. ⁸Mi iikamim ha naninkinuuniyim mi sima Pailat siir boinki, tiki siyiun, biiya kira tirin biewi nhirim digiyim mi kira pa nikrop apniki ta maeyauwa mii biyie miriiya hiuyokiyokaiya saiir nwowin simiir inkam nwirni. Mi tariinanin kira siira ti swoki tir. ⁹Mi Pailat siya simiir yai yaka yowarkii boinki, kima minam naingwoni kara Juda simiir inkam komiiyin nu kigriraowiyin siir niuguskiyim, aniya? ¹⁰Mi Pailat siya hiniin asi boinkikin. Dimusi rani, siya bidi yinokninkinin prismi yaowae adam simiir kwoinim. Sima Jisis saika whwokwoka nwo rani, simiir kwoinim i ieyar kwaewaowi bii sima nwowim. Mi sima siirim asi nikiananikim siirin. ¹¹Mi iikamim simiir kwoinim prismi yaowae adam sima ini boiniurwokaiyiu. Mi sima pi hiniin nwoki boinkiyim Pailat siya Barabas siir dikrop apniki. ¹²Mi Pailat siya simiirin ina swoki boinkiyin mi kara pi paniina tiri ti inkamin kima boiniyin Judami iikam simiir inkam komiiyin nu kigriraowiyin, ha? ¹³Mi sima siir yai yamdi ina kauwok boinkiyim, siirin paeyin hiiniya nirioninkinin saika dinkin irinugi! ¹⁴Mi Pailat siya simiir sriigi, dimusika, ha? Siya dimu dimin tirkukin, ha? Mi sima ina kauwok boinamnakiyim, siirin ti paeyin hiiniya nirioninkinin saikar dinkin irinugi! ¹⁵Mi Pailat siya iikam isidin simiirim hiirgin mi siya Barabas siir asi kigninkin apnikikin. Mi siya Jisis siirin kamim yaii niniiyim simiirim iyopmauggi, sima nippimparim siirin. Mi mhoiyya sima siirin ina yikropkiyin paeyin hiiniya nirioninkinin saika ninkin irinugiyim. Iriig.

Mi kamim yaii niniiyim sima Jisis siir nigbumbugim
(Mt 27:27-31; Jo 19:2-3)

¹⁶Mi kamim irim haiiyim sima Jisis siirin inkam komiiyin omom omom kigriraowiyin siir omaka maeyauwa hiriir yinkikwona apnam.

Mi sima kam nhirim yaii niniiyim simiirim yikiuna, sima ta maeyau kwiruwa sairrarar naninkiniuniyim ¹⁷mi sima Jisis siirin yiuis paridnana kwira yitomwaniu haiginiu. Mi sima urid nimridgakin whira hopwhro mi sima siir mwo iiir kaigrisiugi. ¹⁸ Mi sima siir yigbumbu, akamie! Juda iikamim simiir nu kigriraowi inkam komiigin! ¹⁹ Mi sima siir mwowin paekopin hougwokwo apiyin siir yikrimkrae. Mi sima siirin yaeyop haini mi yaswaiyi mi sima ogmwo ha hiuim mi ina kaiyirou kisisanaim siir inig iiir hainanam. ²⁰ Mi sima siir mingigin digiyim mi ta yiuis pariidnan bripriya ina swoki isaiya. Mi sima siirin ini siir yiuis aiilar swoki ii haiginiugiyim. Mi sima Jisis siirin ina yikiunamin paeyin hiiniya nirioninkinin saikar ninkin irinugiyam. Iriig.

Mi sima Jisis siirin paeyin hiiniya nirioninkinin saika yinkin irinugi
(Mt 27:32-44; Lk 23:26-43; Jo 19:17-27)

²¹ Inkam nwirin Saimonkin siya om Sairini ankin Aleksanda Rufas sowiir yaowae adgin. Mi siya omisisimim om komii siir yaba nwowim simiir haiburgigim mi siya ina yapamin siyiu maeyau niingga air. Mi sima siyiu bopwo hir yinapyiskai om komii siir kingiin. Mi sima kimidiniya igao yai siir boinwin paeyin hiiniya nirioninkinin Jisis siirin siya haiyam. ²² Mi sima Jisis siirin maeyau kwira sair hiriir yikiunam ta maeyauwa sair iniga Golgota. Mi ta maeyauwa sair inig mwowin inkam mwo kiuni maeyauga. ²³ Mi sima op wain simiir naba saikar yinkin aepibmigiya siir hauuwam minkin mi siya biri kwiyaekin. ²⁴ Mi sima paeyin hiiniya nirioninkinin siirin saikar yinkin irinugi. Mi siir yiuisim ini sima hidnonkwokwo hainamim. Mi sima gwo kwira sae gwo satu, sima minim gwokim ti hiniin diminin pi nhinga hαιi. ²⁵ Hiya nugakar niki oyakwoka 9:00 klok mi sima paeyin hiiniya nirioninkinin siirin sairar yinkin irinugiyakwok. ²⁶ Mi siir mwo kouga ta yaiya siir boina sair winki yokwoni. Sima hiniina win boinkikim, Juda iikamim simiir nu kigriraowi inkam komiigin. ²⁷ Mi sima Jisis siir kingiinin inkam nwiso hii tauaeiyo sowiirin warar yinkin irimdinugik paeyin hiiniya nirioninkinin siir. Mi nwirin iiniga mi nwirin yaioyaeya. ²⁸ [Mi Adi Komii siir Yokwo Komii sair yaiya ini kaimwowa ywowa bidi bidinan sima wina mi tariinanin saeya bidi yimbiniya. Mi ta yaiya hiniinga, sima siirin kamim hii tauaeiyim simaka yinkin hiuwiyopmasugi.]

²⁹ Mi iikamim haimii tamii napim siir yapikbumbu mi sima mwo ina yapkintiirim. Mi sima siir boinki, biiya kira hiniina boinkin, Adi Komii siir omaka wi kara niipiirgi mi ii kwoimim dig nwokii mi wa swoki haininansiin okwoki. ³⁰ Mi kira kinakina tami diriraerarna mi kira pa nwoki iuuniyim wari paeyin kiriir nirioninkinin siir waraurankin! ³¹ Mi prismi yaowae adim mi kamim siyiu komii ninokninkini ikim, sima Jisis siirin warar yapikbumbu. Mi sima, simasimar yomboin amboin, siya

inkam nhirim simiirin bidiyar whindiriraerar haiginiuin. Mi siya, siya siyar diriraerar namim panopi, ha? ³² Mi ti inkamin siya nimbinkiyin siya Israel simiir inkam komiigin, simiir nu kigriraowikin. Mi siya paeyin hiiniya nirio ninkin siir hirrankin krimar kigwokwoiuungi. Mi krima wa nwoki aingwo tibmiikiyim kiriiramin. Mi inkam nwiso Jisis saikar ninkin irimdinugijo paeyin hiiniya nirioninkininsi yo sowa iripi hiriinan siirin warar mi inkin ighbumbu. Iriig.

Jisis siya bidi yaonamin

(Mt 27:45-56; Lk 23:44-49; Jo 19:28-30)

³³ Mi iiya nabie bopwo nwowa mi iiya ina kakauugiya. Mi hindatinda ini niiyar ywokiyim. Mi iiya bie nad nwowamtibin, iiya ii kwoim nwowiya saiir yadig iurib. ³⁴ Mi ii kwoim namwoiuwiya mi Jisis siya ina kauwok boinkiribin, Eloie, Eloie, lema sabaktani? Ta yaiya saiir yaimwokiyaimwowa hiniingga, kariir Adi Komii, kariir Adi Komii kira kariirin digumii dimusi haimriiyugigin, ha? ³⁵ Mi kam nhirim kingiin hir nokwowim sima siir yai wakaeyim mi sima ina boinim, wakae! Siya Ilaija krimiir wanwiyaeyin siirim nikiuwi. ³⁶ Mi inkam nwirin ina iwitnamin hamgan hainakiyim. Mi ta op kausrira siir idwo yaokinki. Mi kimidiniya paekop inakar yinkin udgi mi Jisis siir yaiga yaka onkwo mauugi siya kwiyaeyim. Mi ti inkamin siya boin, ha tiki o. Krima niki kigriraowi siirin pi Ilaija siya nasi whindiriraerar iuungi paeyin hiiniya nirioninkin siir hirrankin. ³⁷ Mi Jisis siya ha kauwankii boinkiribin mi siya ina iyie hikainamtibin.

³⁸ Hiya Jisis siya naowa ta yiuis komiiya Adi Komii siir omaka sairir nitiyisiuwa saeya in i bopwoniyar yinwitamnaiiniya. Mi ina yiugusnaiinama nua hiriir. Mi ta yiuis prieiya ini kwisa ywokiya. ³⁹ Mi kamim yaii niniiyim simiir bii nwowi inkamin siya Jisis siir whwonkam ida nokwokin mi siya kigiyin siya hiriinan niyae hikainamtibin mi ini siya siyar boinkiyin, kaimwoki kaimwokiing! Tiriiginin Adi Komii siirar yinismikin. ⁴⁰ Mi wig nhirim hirar mi inkin okim mi sima arurig hirar nokwo kaokikim. Mi nhirim simaka hir ninkin okwo kaokim. Ira Maria om Makdalanka mi ira Maria Jems sapisapin mi Josis sowiir apu aeya. Mi ira Solomonika. ⁴¹ Biiya Jisis siya nu Galili hir nwowin mi ta iiya ti wigim siir mhoiyya namkim. Mi sima siir nae diriraerarim mi wig isid komii whirin yim sima iripi hiriinan Jisis saikar yinkin am om komii Jerusalema hiriirin. Mi sima hir in iowou. Iriig.

Sima Jisis siirin siyano siir haigigi

(Mt 27:57-61; Lk 23:50-55; Jo 19:38-42)

⁴² Mi naiowaka Josepin om Arimatianin ina yitribin. Siya yai hidan inkam wadiiek. Mi yio siya iripi hiriinan iiya Adi Komii siya iikam

simiir kigriraowana iiya saiirimar mi owini. ⁴³ Mi Juda simiir ii komiiya waka nwokwowaki mi tapa ya nae diriraerar haigigik ni iiga mi Josep siya asi napninopkainamkin Pailat siir kigam. Siya biri nidid namkin. Niingaka. Siya Jisis siir piuis biyieya saiir hainakiyim sriiyugin. ⁴⁴ Mi Pailat siya ini hindara yanaawinin ta yaiya saiir wakaewinin, Jisis siya naonama. Mi siya kamim yaii niniiyim simiir biiyan inkamin siirim yikiuna mi siya siir sriii, Jisis siya bidinanar naonamkin, iyie? Tariinanar kwaokin. ⁴⁵ Mi iiya siya yaii ninii kamim simiir bii nwowiyin siir yai aiir wakaeyin mi siya Josep siir boinki siya Jisis siir piuis biyieya saiirin hati hainam. ⁴⁶ Mi Josep siya yiuis whisinana kwira sainam. Mi siya Jisis siir piuis biyieya ina ini hiunis hainakiya paeyin hiiniya nirioninkinin siir hirankin. Mi siya siirin yiuis whisinana saiir whrinainam mi siirin siya siyano whirin siir ini haigigik. Mi ti siyanowin inkamkar noppikinkin. Mi siya siiya komiiya kwira warnani ie iir warkin tinugigam. ⁴⁷ Maria om Makdalana mi Maria Josisni yopi aka, sowa kogwokwo haigigigo maeyauwa Jisis siir piuis biyieya saiir haigigiya. Iriig.

Jisis siya bidi yinsiu idwowin ieyankin mi ini omwaiyar swoki waiyan
(Mt 28:1-8; Lk 24:1-12; Jo 20:1-10)

16 ¹ Mi Juda simiir ii komiiya dig nwokiyi mi Maria om Makdalana mi Maria Jemsni yopii aka mi Salomi saeya sima waim piuib miiyik whakiyim simiir sainam. Sima Jisis siir piu aiir naokinam sainamkim. ² Mi iigwira sima bieyin bidi maskwokiyakwokin mi saiirar yamyakwok Sandeya, siyanowin inkam haigigiyin siirim. ³ Mi simasimar yapboinaiyam, krimiirin pi nhinga whin mirii ta siiya komiiya saiir waritkinkiyim, ha? ⁴ Mi iiya sima siyanowin siir nini kigiuwim mi simar kigi siiya komiiya hir nwo rani. Niingaka. Bidi inabaki itkinkiya iemiga. Taka siya, siiya prasae rani. ⁵ Mi sima siyano iir napninopkainamin mi sima kigam whranisim nwirin simiir iina iinig miiya nidwokai. Siya yiuis whisinan bripriya kwira nii idwokai. Mi sima siir nini kigiuim mi ini hindara ini anaaiuwuwim. ⁶ Mi siya simiir boinkaiwin, kima kipi kignanae kara bidi yinokninkinin, wim kima Jisisin om Nasaretanin siirim hansiri paeyin hiiiniya nirioninkinin sima ninkin irinugiyin siirin. Mi siya tapaiir nwo rani, bidi yinsiu idwonamin! Mi ini omwaiyar swoki waiyan! Kima ta maeyauwa sima haigigiga saiir ti kwakig siya hir nwokaii. ⁷ Kima dam! Mi kima pi kamim siir mii kigna miriyyim pi simiir tini boiniu mi Pita siirin warar. Mi kima pi hiniina tini boiniu, Jisis siya kimiir biiya bidi yamkwokinin nu Galilia hiriir. Mi kima siirin wi hir nini kigiuwi. Biiya kimaka siya niksi boina saiir hiriinan! ⁸ Mi ti wig oumim ina yidamniyamim idowiyya hiriir, ti siyano iirsi. Mi sima ina yidam iugusamim, kiugak bi nwonamkim simiir kiuim ini hindara yiinrikianamim. Mi sima inkam nwiraka yai paniinsi yimboboinamsi. Niingaka. Sima pi nididnamkim. Iriig.

Jisis siya Maria om Makdalana sair hiriir yimbiyam
(Mt 28:9-10; Jo 20:11-18)

⁹ [Jisis siya Sande nugak imumar yinsiin idwonamyakwok. Mi siya biiyiñ Maria om Makdalana sair hiriir yimbiyam. Mi ta wiga, biiya Jisis siya niniskiigya yiu biyie iringiyar nwiso sima nwokaiya sair mi saeyaирга.] ¹⁰ Maria saeya ini kigiu ti siir nomiiyauim naingwoyimiyok ou prasae biri kinkim siirsiyin. Maria saeya biiyiñ siir nomiiyauim biiya saika nwokaiyuim simiir ini boinmauuui. ¹¹ Mi Maria saeya simiir boinki Jisisin ini omwaiyar swoki waiyan kara siir bidi kignaniyin. Mi sima ta yaiya sair wakaeyim mi sima biri naingwo tibmiigim. Iriig.

Jisis siya siyu hirin inkam nwiso siir kigna miriiywo sowiir hiriir yimbiyam
(Lk 24:13-35)

¹² Mi ta sair mhoiiya inkam nwiso siir kigna miriiywo sowa om komii hir haiburgigo mi ha napamwo mi sowa siirin siyu hir yapiyiskai. Mi Jisis siya sowiir hiriirin yaeya piu kwir yam. ¹³ Mi sowa ha swoki amwo mi kimidiniya kam nhrim simiir ini boinmauuui. Mi yim sima sowiir yai aiirim bi swoki aingwo tibmiigim. Niingaka. Iriig.

Jisis siya kam iuur nwirim siir mii kigna miriiyim simiir hiriir yimbiyam
(Mt 28:16-20; Lk 24:36-49; Jo 20:19-23; Ap 1:6-8)

¹⁴ Mi kam iuur nwirim siir mii kigna miriiyim iya sima naeyer nik iido aeyim mi Jisis siya ina yimbiyamin simiir hiriir. Mi siya simiir ini iku whisari rani, sima bi naingwo tibmiigim. Mi kam nhrim sima pi nantamyiriyirkim kam nhrim sima naboiniyim Jisis siya bidi yinsiin idwowin iedyankin mi siya ini omwaiyar swoki waiyan. ¹⁵ Mi siya simiir boinki, kima iki omom omomim hinda tinda nwowim simiir dam mi Yai Win Kibiya sair dapboinmamaauam iikamim simiir. ¹⁶ Mi inkamin naingwo tibmii mi siya ha baptais mi siirin wi Adi komii siyar kaoprigiokwoi. Mi yipiki inkamkin naingwo tibmii karam nnowi, yim wi siya griritkaigi. ¹⁷ Mi iikam whiekakim naingwo tibmiyim simiirin kirie wi Adi Komii siya hauuwi dimin komii komiiyim simiir diriraeraram. Mi sima wi kariir inig iirar ninimniskiyyami uridiyu bibiyieyim simiirin. Mi sima wi yaeya yaigin kwira boini. ¹⁸ Mi simiir iinam mipugin biyu dapiyin siir nonkwowi mi op biyieya kwiyea aokaowiya sair kwiyea mi ti hiriinan diminim wi simiirsi nao rani, sima. Mi simiir iinam makak inkamim simiir mi hainii mi sima wi wadieyar mi oki. Iriig.

Adi Komii siya Jisis siirin ninomor koua hiriir yikiunam
(Lk 24:50-53; Ap 1:9-11)

¹⁹ Mi mhoiiya krimiir Biiyan Inkam Komiiyin Jisis siya siir yaiyim simiirin dig nwogigim mi Adi Komii krimiir Wanin siya ina yikiunam in

siirin ninomor koua hiriir. Mi tariinanin siya ini siir iina iinigmiiya ini
idwoiuin. ²⁰Mi kamim siir kigna miriiyim, sima ina yamim hindatinda.
Biiyan Inkam Komiiyin siya ini simakar yinkin miriiyamin. Mi siya simiir
yai imiirin warar mi whinkinsiis haiginuwam dimin komii komiiyim
sima tir imiirin. Mi ti diminin iikamim simiir niisiimauugin. Mi ta simiir
yaiya kaimwokikaimwowainga, Adi Komii krimiir Wanin siir yaiga. Iriig.

LUK

Luk siya winkleka ta yokwowa mi yio siya paowai udikin. Mi siya Pol saikar nwowikin mi siya Judan inkam tani, siya Grik inkamkin. Mi ti niiwiyyin siya winklekin Grik hiran iikamim simiiram, yio Jisis siirgin. Grik hiran iikamim sima minam naingwowi, sima siyu miiyik iirar nwoki idwowim. Luk siya ti niiwiyyin Jisis siir boinkin, siya inkam wadiekiwadie ieyairgin. Mi siya iikamim simiirsi naingwoyimiyokin mi simiir dimin biyeyim ini siyar mi iinakiyim. Iriig.

---

1 ¹Biiya iikam whiekakim sima simiir yapa yapa kwoin imiirar winkankiuglugikim inkam komii Tiofilas siiramin, dimin taeminim krimiir tirir nimbiniyim. ²Yim sima dimin taeminim yipiki aposel kamim sima kigim mi iikam nhirkim, sima mi boinmimauuu simiir mi wakaeyokna apikim. Mi ti niiwiyyim. Yim tariinanin ini krimar nonkwowim. ³Kara Lukgin, niiwii whiekakim biiyanim mi tariinanen ikim simiirin kara bidi sibgu hidgiyim. Mi kara ti niiwiyyim biigi biiyanim mi tariinanen ikim, simiirin kara kiriiram bidi winkiyin inkam komii Tiofilas kiriiram. ⁴Mi kira wi hiniina ninokninkinim, ta yaiya sima nowomwarkaiyuwa kiriir, saeya kaimwo kiinga.

Adi Komii siir paekwosimin Sekaraia siir boinki Jonin wi sipi nimbini
⁵Mi iiya Herot siya nu kigreiraowan inkam komii nwowin, nu Judia hirin pris inkamin nwira nwokin, siir inigin Sekaraiaakin. Siya Abaisani pris isidin siirgin. Mi siir wiga, ya Eroni isidin siirga, saiir inigin Ilisabetka. ⁶Mi sowawayin Adi Komii siir whwonkam idan dimin whirki bi kimbugo ini wadieki wadieyar ywowo. Mi sowa Biiyan Inkam Komiiyin siir siyupai siyupai whiekakim simiirar napiko. Mi siir yaiyim simiirin ha mi wakaeyoknaeikim. ⁷Mi sowawayin yiinie bi niyio miminko. Dimusi rani, Ilisabet saeya wig pioa niingaka. Mi sowawayin wai bidi ywowo.

⁸ Ya Sekaraia siir isidin siya mireiya iiya saeya. Mi Sekaraia siya pris inkamin krimiir kaoprigi okwowyiin siir miiya Adi Komii siir whwonkam ida mireigin. ⁹Mi siirin sima yimbangi maeyauwa hiuyokiyokaiya dimin whirki kimbu karamae nwowa Biiyan Inkam Komii siira dimin taemin min ninkin imiiyaeiya siirin hiriir yokmwin apninopkaigi. ¹⁰Mi ta ii

aiirin iikam isid komiiyin sima idowiyya hirar ywo. Mi yio siya dimin taemin imiirar niki inkin imiiyaeiyin mi yim sima ini idowiyya hirar kwisboinim. ¹¹ Mi Biiyan Inkam Komii siir paekwosimin ina yimbiyamin siir hiriir. Mi ini hiiya dimin taemin haigin ninkin imiiyaeiya ini sair kingiin hirar yamikwoniyn. ¹² Mi iiya siya Biiyan Inkam Komii siir paekwosimin siir kigiiyin mi siya ini hindara yanaakiyin mi siya ini nididkakar ywowin. ¹³ Mi Adi Komii siir paekwosimin, siya siir boinki, Sekaraia, kira kipi nidid. Adi Komii krimiir Wanin siiram kira kwis boina, siya bidi wakaewinin. Mi kiriir wiga Ilisabet saeya yinism yinkamiyin wí nwira naokainaei. Mi siir inigín wí Jon dokdap haiginiu. ¹⁴ Mi kira wí maírgimaírga taokitaoka siirim nwowi. Mi iikam whiekakim iriipi hiriinan, wi maírgimaírga taokitaoka siiramar mi owi. ¹⁵ Mi siya Adi Komii siir whwonkam idan wi inig komiigak nwowi. Mi siya wí op wain mi iki op bibiyie nhirim, kwiyaе whaowaeiyim, wí simiir wara kwiyaе rani. Mi iiya siir naokainaei, Adi Komii siir naeyiuin wi siirar naninkiniuiuwi. ¹⁶ Mi Isrel simiir iikam nhirim, wi siya niikuunami Biiyan Inkam Komiiyin, simiir Adi Komii krimiir Wanin siirim. ¹⁷ Mi siya Adi Komii siir naeyiuwin mi siir kirleya biiya Ilajani nwowa wi sair hiriinankak nwowi. Mi siya wí Biiyan Inkam Komii siir biiya namkwokini. Mi adim simiir kwoinim wí siya kisina haigii mi sima wí simiir yin imiiram nwoki aingwowim. Mi iikamim nantamyiriyirim, simiir kwoinim wí siya kisina haigii. Mi sima wí iikamim dimin whirki kimbu karamae nwowim, ninokninkin komiigakim wí simiir kwoin hiriinan kinar nwowi. Mi iikamim simiir kwoinim wí siya kisisop haigiwini Biiyan Inkam Komii siiram. Adi Komii siir paekwosimin hiniina boinkin.

¹⁸ Mi Sekaraia siya paekwosimin siir yai aka hiniina yowarkii boin mi ta yaiya saeya kaimwokí niuwi mi kara wí paniina ninokninkini, kara waibiyie bida ywowin mi kariir wiga ya iriipi hiriinan waibiyie bida mi owa. Siya hiniina boinkikin. ¹⁹ Mi Adi Komii krimiir Wanin siir paekwosimin siir yai aka hiniina yowarkii boin, kara Gebrielkin, kara Adi Komii siir whwonkam ida nokwowikin. Kariirin siya nikropkikin kiriir nauuni boinmauuniyam. Kara ta yaiwin kibiya kiriir boinmauuniyam hainanikin. ²⁰ Kira wakae! Dimusi rani, kira kariir yai aiir naingwo tibmii rani. Mi panao kiriir yaiya pi kara tirbugii mi kira pi waeyaimikrim nwowi. Mi wi iiya ti digworaekwo whiekakim sima nimbiniyana wí sairar nadiguwi mi ta kariir yaiya wi kaimwowa nwowi. Adi Komii siir paekwosimin hiniina boinkin.

²¹ Mi iikamim Sekaraia siiram nwowim sima ina yinaingwoyimiyok boinim, siya dimu dimin minkimimini, maeyaua hiuyokiyokaiya dimin whirki kimbu karamae nwowa sair hirin? ²² Mi iiya siya idowiyya ha napnaniniyin mi siya yai simaka bi nani boinikin. Mi sima ina

yinokninkinkiyim mi tari siya yaeya dimin win bidi kignaniyin maeyaua dimin whirki kimbu karamae nwowa saiir hirin. Mi siya simiirin ini iinarar yani kinmimauiuin mi siya ini waeyaimikrimar ywokripkaiyin.

²³ Mi siir miini iiyim dig nwokiyim mi siya ina swoki amin siir omaka hiriir. ²⁴ Mi taka ii aiararin siir wiga Ilisabet saeya ini yinpiugakar ywokiya. Mi idowiya napririr karamae saeya nwowim bwanim iring. Saeya hiniina boinka, ²⁵ mi Biyyan Inkam Komiiyin siya kariirsi naingwobumbugin mi siya kara ntidnanaekaigia iikam whiekakim simiir whwonkam ida, siya bidi yitkiigia. Iriig.

Paekwosimin siya Maria saiir boinkin, Jisis siirin wi saeya naokainaei

²⁶ Mi bwan iring whir aka, paekwosim Gebriel siirin Adi Komii siya yikropki nu Galili hiran omisim whirin Nasaret siirim. ²⁷ Mi kopaksim ira, saiir yopiigar whausokninkin prapraskiya, saeya hii min bi nanaeka, sima saiirin whran nwirin siiram boiritmaiga siya nonkwonaim siir inigin Josepkin, siya Devidni isidin siir hirankin. Mi ta kopaka saiir inigin Mariaka. ²⁸ Mi paekwosimin saiiram ha namin mi siya saiir ini boini, Akam, Adi Komii siya kiriirsi naingwobumbugin. Mi siya ini kinakar nwowin. ²⁹ Mi Maria saeya ta yai aiir wakaeya saeya ini hindara yanaakiya. Taka yaiya saeya paniin, paniin yaiga. ³⁰ Mi paekwosim siya saiir boinki, Maria, kira kipi ntidid. Adi Komii siya kiriirsi naingwobumbugin. ³¹ Wakae! Kira wi yinpiugak kipi nwowi. Mi kira yinism yinkamiyinin wi nwira naokainaei mi kira siir inigin wi Jisis nokdap haiginiu. ³² Mi siya wi inig komiigak nwowi. Mi siirin wi hiniina boini, Adi Komii ninomor kouanin siir yinismkin. Mi Biyyan Inkam Komii Adi Komii siirin wi siir brougaeyin Devid nu kigriraowiyin wi siir hiriinan nokmwin okwo haiginiuwi. ³³ Mi siya iinokiiinokin wi Judami inkam komii nwowi. Miiya inkam komii nu kigriraowiyin wi siir hiriir ywoyokiyokiikaeyami. Niingaka.

³⁴ Mi Maria saeya paekwosim siir yai aka hiniina yowarkii boin, tiriiginin wi paniina nimbiyami? Kara kamkak rani. Kara inkam nwir aka bi nwoka mi kara wi yinkak ha nwo rani. ³⁵ Mi paekwosim siya saiir yai aka hiniina yowarkii boin, Adi Komii krimiir Wanin siir naeyiuin wi kiriir naninkiniuni mi siir kirieya kiriirin wi saeya kinsis haiginiuwi. Mi mhoiiya kira wi ti yinismiin siir naokainaei. Mi sima wi ha boini siirin dimin whirki bi kumbugin. Siya Adi Komii siir yinismkin. ³⁶ Wakae! Biyya kiriir yopiiya Ilisabet saeya wai bidiyar ywowa mi saeya ini yinkakar swoki owa. Saeya bwanim iring whira ywo Biyya sima ha boinkim saeya wi yinpiugak nwo rani. ³⁷ Dimin whirkin Adi Komii siya tir karamae bi nwokin. Niingaka.

³⁸ Mi Maria saeya siir yai aka hiniina yowarkii boin, wakae! Kara Biyyan Inkam Komiiyin siir miiyan wiga. Wa kira boina siya kariirin wi

hiriayar mi tiri. Mi paekwosimin siya sair haiburgigin mi siya ina yamin. Iriig.

Maria saeya Ilisabet sair ini kigiu

³⁹ Mi ii nhirim bidi yamkiyim mi Maria saeya bi kimiminka, ina nhiinama, mhiu nhirim om whirin nu Judia hir nwowim simiir hiriir. ⁴⁰ Mi saeya Sekaraia siir omaka aiir napninopkainama mi saeya kimidiniya Ilisabet sair ini boiniu, akam. ⁴¹ Mi iiya Ilisabet saeya ta akam Maria saeya boina sair wakaeya mi ti yinismim ina kakninaokaigiyin. Mi Adi Komii siir paekwosimin ini saiirar yaninkiniuiuwim. ⁴² Mi saeya ha kauiykiya mi ina boinkiya, kira ini kina wigar ywowa. Mi iki wig nhirim simiir kouwin ina kirar ywowa. Mi warì yinismim kiriir mhiinau nwokaiyin, yio ini sakisar mi owin. ⁴³ Kara paniin wiga, ti Biyan Inkam Komiiyin siir apua ta kariiram nita? ⁴⁴ Wakae! Kariir wiina, kiriir yai aiir wakaekiya, akam, kira boinkiya mi ti yinismim kariir mhiinau nwokaiyin ina kaknanaokaigiyin mi siya ini maргimaирgar ywokiyin. ⁴⁵ Kira Adi Komii siiram naingwo tibmii wiga kira maргimaирга ha dwo. Mhoiyya kiriirin wi Biyan Inkam Komiiyin siya boina wi saiir hiriinan tiri. Ilisabet saeya hiniina boinka. Iriig.

Maria sair mwaiga

- ⁴⁶ Maria saeya mwai waowa saeya hiniina boinka, Kariir mhi kwoinim ini Biyan Inkam Komiiyin siramar naingwo irkakim.
- ⁴⁷ Kara Adi Komii siiram maргimaиргэ, kariir nanmaiwarkainain inkamkin.
- ⁴⁸ Kara miyian wig niingga. Mi siya ini kariirsayar swoki aingwo bunan. Mi Tariinanin mi mhoiyya ırıpi hiriinan, iikamim sima kariirin wi hiniina boini, kara wig bimbiuwi rani.
- ⁴⁹ Dimusi rani, Adi Komiiyin kirieki kiriekakin, siya kariirin dimin komiig komii iiirar tirkin. Mi siir inigin dimin whirki bi kimbugin.
- ⁵⁰ Yaioyaе yaioyaeyim hiriir hiriinan kinaргим. Sima pi inan ii okwoki mi Adi Komii siya iikamim siorsi naingwo ididim wi simiisi naingwobumbuwi.
- ⁵¹ Adi Komii siir iina mii kirie kirieyim saeyer nonkwo миригим. Mi iikamim simamar naingwonaeiyim, simiirin siya bidi nhinikriopkiyim hinda tinda.
- ⁵² Mi inkam komii komiiyim nu kigiraowiyim, simiir miyim wi Adi Komii siya nikripkii mi iikamim inig karamaeyim, simiirin wi siya hainanpraprasii
- ⁵³ Siya dimin miyik miyikim wi iikamim mhiigi naowim wi simiir hauuwi. Mi iikamim iki digworaekwoki naokinguguninkinim simiirin wi piu niunga niunga siya nhinikriopkii.
- ⁵⁴ Mi siya ina naingwobumbuwa биya siya nimbina ina saiirar swoki aingwoknakiyin. Mi siya Isrel simiir iikamim simiir whinkinsis haiginiugin.

55 Siya krimiir brougaeyin Abraham saika bidi yimbinin mi siya siir yinieyim mhoiyya niti, simiirsi naingwobumbuwi. Maria saeya hiniina waoboboinka.

56 Maria saeya Ilisabet saikan bwanim whwoima ywo. Mi saeya ina swoki ama saiir oma hiriir. Iriig.

Ilisabet saeya Jon siir yaokaina

57 Ilisabet saeya naokainani iiya yinismi inir, ina yimbiyama. Mi saeya yinismi yinkamiyin iir yaokaina. **58** Mi saiir inkamnanim, saiir omaka kingiin nwowim, simiir hiranim mi sair nomiliyau ikim, sima ta yai aiir wakaeyim Biyan Inkam Komii siya Ilisabet saiirsi naingwobumbuwin mi sima ini maирgimairga wara mi inkin owim saikan.

59 Mi ii irriyar kwoimaka sima yinismi inir mio isa ina kitiyopnir haiyim. Mi sima minam namkim siir adin Sekaraia siir inig iirar swoki okdap haiginiuwim. **60** Mi siir apua saeya boin. Niингака! Siir inigin Jon dokdap haiginiu. **61** Mi sima saiir boin, krimiir brougae wanwiyaeyim biyya ti hiriinan inig iir bi nokdapkim. **62** Mi sima siir adin siiram kinmimauu srii, krima yinismi siir inigin wi paniina dapi? **63** Mi mhoiyya Sekaraia siya simiir boinki, yokwo siir hauugiyim pi winmauugiyim. Mi sima hiniina winmauugi, siir inigin Jonkin. Mi sima ini hindarar yanaakiyim. **64** Mi bi kimiminkikin, Sekaraia siya yai ina swoki kaonis boinkiyin. Mi sima ini Adi Komii siir inig iirar hainanprapraskiyin. **65** Mi simiir inkam inkamnanim simiir omaka kingiin nwowim sima nidiid prasae bi kinkim. Mi ta yaiya ini mhiuim nu Judia hiranim ini simiirar yinyokiigya. **66** Mi iikamim ta yai aiir wakaeyim, sima ini sima simar yinaingwoyimyok boinim. Ti yinismi inir siya wi paniin paniina nwowi. Sima ina yinokninkinkiyim, Biyan Inkam Komiiyiin siir kirieya ini saika nwowa. Iriig.

Sekaraia siir mwaigim

67 Jon siir adin, Sekaraian Adi Komii siir paekwosimkin bidi yinkiniukikaiyin. Mi sima dimin in mhoiyya nimbiyamanim simiirin ina kauwok boinkiyim.

68 Krima Biyan Inkam Komiiyiin, krimiir Adi Komiiyiin siir inig iir hainanprapraskii. Mi sima siir iikamim, Isrel hiranim simiir whinkinsisim nitkin. Mi sima ini rirmiyya ywokiyim. **69** Siya ninansiin okwokikin nanmaiwarkainan inkam komiiyiin, krimiir nanmaiwarkainam Devidni isidin siir inkam nwirin siir. Siir miiyan inkam nwowam. **70** Siya siir profet inkamin dimin whirki kimbu karame nwowin siirin bidi bidiniyarin hiniina boinkin. **71** Siya krimiirin, krimiir sau omomin simiir hiranki nanmaiwarkainaesi. Mi sima krimiirin wi kamim krimaka

nomboin ii ae karam nwowim, wi simiir iin kirieya saiir hirankar nispimpaki hainakii. ⁷² Siya nimbina krimiir brougael wanwiyaeyim simaka mi saeya. Mi siya ta naingwobumbuwa krimiir niisiimauuga. Ta nimbin kibiya siya haiyaprapraskiya, siya saiir swoki aingwowoknakikin. ⁷³ Ta siir nimbin kibiya krimiir brougaeyin Ebrahim saikar nimbinkin. ⁷⁴ Mi siya krimiirin krimiir sauau omomin siir iin hirankar nanmaiwarkainaei. Mi krima siir mii aiir mirii, krima wi nidigak nwo rani. ⁷⁵ Mi krima siir whwonkam idan wi dimin whirki kibmu rani, wi wadieyar haiyaprapras okwowi. Mi wi rirmiia dwo. Mi iigwir iigwirin krima wi hiriyyar nwoyokiyokiii. ⁷⁶ Mi kira ti kariir yinism yinkamiyinin mhoiyya sima kiriirin wi Adi Komiiyin ninomor kougikouanin siir profet inkam dapi. Mi kira wi Biiyan Inkamin siir biiya namkwokini. Siir siyuu iir kisisop diriraerarkwokinim. ⁷⁷ Mi siya yaiyim wi siir iikam imiir boinmimauuim. Mi simiirin wi siya nanmaiwarkainaei. Mi simiirin dimin biyieyim igbid kamyau siya bidi haiyoprimdiyumiigiyim. ⁷⁸ Whisarii rani, Adi Komii siir kwoinin krimiirsi naingwobumbugin mi hiinsima krimiirsi nwokin. Mi siya wi ti siir nikropkii, bienan krimiir whwoyakiyam. ⁷⁹ Mi siya wi iikamim niibwomambwo nwokaeyamim mi naokao kinguin nwowim, wi simiir nokya haiginiuwi. Mi krimiirin wi siyar niisiisiimauu api kwoin miiyikin hiinsima nwowyiin siirin.

Sekaraia siya hiniina boinkikin.

⁸⁰ Mi yinisiimin ina mwriiyn mi siir kwoinin mi siir piu aka ini kirie warar yinkin okiyim. Mi siya maeyau siiyin nu apa niingga saiir hirar nwoninaeyin mi ini Isrel simiir iikamim simiir hiriyyar yimbiyamin. Iriig.

Maria saeya Jisis siir yaokainaki

(Mt 1:18-25)

2 ¹ Mi taka iiya Sisa Ogastasin nu komii Rom hiran inkam komii nwokin. Mi siya siir biiyan inkam komii komiiyim simiir boinki ti omisisimim siir hir nwowim siya kigriraowiyim simiir hiran iikamim simiir inig imiir nini winakiyam. ² Mi siyuun inig haiyin iikamim omom omanim simiir mi ta ii aiir haibwakainakim. Mi taka iiya Sairinias siya nu Siria hiran omom simiir biiyan inkam komii nwokin. ³ Mi iikam whiekakim sima ini simiir yapayapa omamar swoki amim. Mi simiir inigim simiir om hirar ini winaki yokwon.

⁴ Mi Josep siya om Nasaretin, nu Galili hir nwowin siir haiburgigin mi siya ina yamin siir brougaeyin Devid siir om iiiram, Betlehem nu Judia hir nwowin siirim. ⁵ Josep siya mi wiga siya boritmaiya Maria, sowar yam. Sowa minam namkwo, inig nini dapmauuwiuwam. Mi taka

iiya Maria saeya yinpiugakar nwonamka. ⁶Mi iiya sowa om Betlehem hirar nwowa mi yinisiimin ina kakananaokaiyin. ⁷Mi taka iiya sowiir yinisiim yinaomiyinin ini saiirar yaokainan. Mi saeya yinisiim iiriin yiuis mirmiya saiir higriniu. Mi siirin bulmakaumi twowa nae haigiya saiir kikaiyiwhwonkai. Mi simani bulmakauni omaka saiir whwonkaigim. Dimusi rani, omakam inkamki whwonkaiiyim inkam kina bidi digiyim. Iriig.

**Adi Komii siir paekwosimim sima ini boinmauuwiu
kamim sbsib kigriraowiyim simiirin**

⁸Mi kam nhirim sbsib kigriraowiyim, niiyaka sima omin siir kingiin hir waikaowiigim, maeyauwa sbsib ima naeiya saiir. ⁹Mi Biiyan Inkam Komii siir paekwosimim simiir hiriir yimbiyam. Mi Biiyan Inkam Komii siir paeya namnamiinan ha wokiinaiiniyin mi ini simiirar yamitkiniuwin. Mi sima ntid prasae bi kinwinkim. ¹⁰Mi paekwosimim ina boin simiirin, wakae! Kima kipi ntid. Kara yaiwin kibya kimiir nauuni boinmauugigam nitkin. Mi ta yaiya iikam whiekakim simiir kwoinim wi maarginairga komii saeya nwowaiginiuwi. ¹¹Mi taka iiya brougai Devid siir om hirin wig ira yinisiim yinkamiyinin nwira yaokaina. Mi ti inkamin kimiir nanmaiwarkainankin. Adi Komii siyar nimbinkikin simiirin, Biiyan Inkam Komii Krais nwowam. ¹²Mi kima simiir hiniina nini kigninokninkiniuwi mi siyaargin. Mi kima wi yinisiim nwirin yiuis mirmi saeya higriniuin wi siir nini kigiuwi. Mi siya ini bulmakaumi twowa nae haigiya, ini saiir whwonkaiyin. Adi Komii siir paekwosimim siya hiniina boinkikin. ¹³Mi bi kimiminkikin ninomor kou hiran paekwosim whiekakim ina yiuunaiiniyim mi sima ini ti paekwosim saikar yauni oniyim. Mi sima ini Adi Komii siir inig iir hainan prapraskiyim. Mi sima mhoiyya hiniina boinki,

¹⁴Adi Komii krimiir Wanin ninomor kou hiranin siir inig iir hainanki. Dimusi rani, Adi Komii siya big nasmirwaiya bidi ywokiyin simiirin mi iikam whiekakim nuanim sima iripa dingwomamaир aeikiyam.

¹⁵Mi iiya Adi Komii siir paekwosimim mi sima swoki ama ninomor kou hiriir, simiir haiburgigim mi kamim sbsib kigriraowiyim sima sima yomboin amboinki, humbae! Krima om Betlehem hiriir nami. Ti diminin hir nimbiyamin siir nini kignaki. Biiyan Inkam Komii siya boinkiyin krimiir. ¹⁶Mi sima biri kimiminkim ina yamsauwim mi sima Maria, Josep mi yinisiimin twowa bulmakaumi nae haigiya saiir kikaiyuwhwonkaiyin, simiirni ini kigiu. ¹⁷Mi iiya ti kamim sbsib kigriraowiyim sima siir nini kigiuwim mi sima ti yaiyim Adi Komii siir paekwosimim sima boinmimauugigim simiir ti yinisiimin siirim mi sima ini sowiirwai boinmimauunyim. ¹⁸Mi iikamim ti kamim sbsib kigriraowiyim

simiir yai aiir wakaeyim mi sima ini hinda yanaakiyim. ¹⁹Maria saeya ti yaiyim saeya wakaeyim simiir simiira naingwokwokaigika. Mi sair kwoinau hirar haigi okai, saeya biri naingwo owouga. ²⁰Mi kamim sibsib kigriraowiyim sima ha swoki apamim mi sima mwai ina yapwowaowamim Adi Komii siir inig iiir hainanam digworaekwowitzim sima wakaeyim mi sima kigim simiir. Mi digworaekwo whiekakim Adi Komii siir paekwosimim sima boinmamaugikim bidi yimbiyamkiyim. Iriig.

Sima siirin Jisis yokdap haiginiu

²¹Mi mhoiyya ii iriiyar kwoimim namkiyim mi siir mioisa ina kitiyopnir haiya. Mi sima siir inig Jisis yokdap haiginiu. Mi Adi Komii siir paekwosimim sima biiyar dapkikinkin, iiya siya siir yopiyya sair mhiinau hir niki okai karamaeyer niki owin sairar. Iriig.

Simion Ana sowa Jisis siirin omaka komiiya Adi Komii siira sair hir ini kigiu

²²Ta iiya sowa buga niyoprikmaiya sowa buga siyuin biiya Moses siya winboinkiyin mi siir hiriinanar mi tir. Mi siir ad yopiyo ina hainamwo siirin om komii Jerusalem hiriir, Biiyan Inkam Komii siir iin nin onkwo hauugiyam. ²³Yai komii kwira Adi Komii siir Yokwo Komiiya sair nwowa, saeya hiniina winboinkika, biiki biiyan yinism yinhaomiyinin, yio minim nimbining, Biiyan Inkam Komiiyin siir hauugiyam, siir yinismar nwowim. ²⁴Yokwo Komii sair yai kirie kwira saeya hiniina boinkika, iiya wigkamwo sowa yinism yinkamiyin yinhaomiyinin, Adi Komii siir omaka komiiya sair hainam mi yo sowawaiyo irripi hiriinan iinmab haomwo isa timi isom hainam. Mi iinmab airam mi whaowaekin, mhautam haomwo isa timi isom hainam. Mi Josep, Maria sowawaiyin om komii Jerusalem hiriir asi namkwo.

²⁵Mi inkam nwirin om komii Jerusalem hir nwokin, siir inig Jisis. Mi ti inkamin siya dimin whirki bi kimbugin. Niingaka. Siya inkam wadiekin. Siya Adi Komii siramar mi kwisboinikin mi siya ii aiirimar niki owi, iiya Adi Komii siya inkam nwirin siir nikropki, Isrel hiran iikamim simiir mhii kwoin imiir kirie haiginiuwam. Mi Adi Komii siir naeyiuin ini saikar nwowin. ²⁶Adi Komii siir naeyiuin siir bidi yiisimauuin mi siya wi niki aosau rani. Niingaka. Siya Biiyan Inkam Komiiyin Krais iiya siya nitana saiaramar niki owi. ²⁷Adi Komii siir naeyiuin siyar hiurworwokai insiingikin mi siya Adi Komii siir omaka sair hiriir yapninopkainam mi yopii adwo yinism Jisis siirin ina hainaniyin Adi Komii siir omaka saiirim, Adi Komii siir hauugiyim, simiir siyu ieya boinin siir hiriinan. ²⁸Mi Simion siir iina ti yinism iirar yinkwo mi siya Adi Komii siir inig iiirin hiniina hainan prapras boinki,

- 29** Biiyan Inkam Komii diminin biiya kira nimbinin, kara siir bidi kigin. Mi tariinanın kara naonami, kira kariirin ha kigninkinki. Tariinanın kara kiriir miiyan inkamin wi mairstimairstgar nwowi.
- 30** Inkamin krimiir nanmaiwarkainainin kara siir bidi kigin.
- 31** Kira ti dimin iirin iikam whiekakim hinda tindanim simiir whwonkam ida diriraerarkin.
- 32** Siya paenan minam niuyakin iikam whiekakim Juda iikam tani, simiir kwoin imiir nanaakninki haiginiuwam. Isrel kiriir iikamim inig komii simiir hauu haiginiuwam.
- 33** Mi iiya siir yopii adwo sowawayin hiriinan wakaeywo ti hiriinan yaiyim Simion siya boinim sowiirwai yinismiir mi sowawayin naingwoiyimok pranae bi kinkwo. **34** Mi Simion siya simiirniyiin haniingi yigboinmamair haiginiu. Mi siya Maria Jisis siir apua sairin hiniina boinki, wakae, ti kowiirwai yinismiin, Isrel simiir iikamim wi higa siya niniuwi. Mi nhirim wi siya swoki anmaiwarkainaei. Ti inkamin siya, Adi Komii siya nimbinin. Mi siir siyu iirin wi siya niisiimauuwi mi nhirim wi saikar ninkinwamwarkii boini. Mi nhirim wi yaewan siir kindiyiwangigi. **35** Mi iikam whiekakim simiir kwoin aowa aowanum wi idowiiyar nwoki. Mi mhoiyya sima siirin wi siyu miiyik miiyiknan tir tani. Mi kira siirin hiriinan kigi mi kiriir kwoinin wi hindara hiugimkikiugi, sirsiyn. Mi ta hik hiriinana wi sauin, inkam piu nitiyin mi ha kimpipisugiiyin, wi hiriinan kimpipisugi. Simion siya hiniina boinkikin.
- 36** Mi profet wig ira om komii Jerusalem hir nwoka, sair inigin Anaka, saeya Fanyuel siir yinismi. Asa siir isidin siir hirranka, saeya waibiyie bidi yowa. Biiya saeya kam piua niki owa, saeya biewiyim pariiga ywo, irriyar whis (7). **37** Mi mhoiyya sair kamin ina yaonamin mi wig igabae nniingga sair biewiyim pariig, kamnwii whii (84). Mi saeya iinokiinokin Adi Komii siir inig hainanim bi siisika, saeya Adi Komii siir inig iirin nii nabie nii nabie hainanika. Mi ii nhirim, saeya nae minim pa mi haiyaei iiyim saeya nhwo Adi Komii siiram kwisboiniyiim Adi Komii siir omaka komiiya sair. **38** Mi iiya Josep Maria sowawayin ta omaka Adi Komii siira sair hirar niki owo, Adi Komii siir ninkin imiyyaeyim mi Ana saeya ha nimbiniya mi saeya ini Adi Komii siir inig iirin ini igboinmamairniya. Mi saeya kimidiniya ti yinismiin siir yai imiir boinmimauu, iikam whiekakim om komii Jerusalem hiranim, siirim nwokwokinim, Isrelan iikamim hir nwowim simiir nanmaiwarkainam. Iriig.

Josep siya om Nasareta hiriir swoki haiyiug apnam

- 39** Sima digworaekwo whiekakim diriraerar digiyim, Biiyan Inkam Komiiyiin siir siyu ieya boinin siir hiriinan mi sima ina swoki amim nu Galili, simiir oma Nasareta hiriir. **40** Mi ti yinismiin ha mwriigiyin mi

siirin ma minkin bi nipiyaokiimiminkin siya ini kiriekakar ywokiyin mi siya ini ninokninkin miiyik whiekakar mi okiyin. Mi Adi Komii siir naingwoyimyoka ini saikar nwowa. Iriig.

Yinisim Jisis siya ina yamin Adi Komii siir omaka saiirim

41 Mi biewii biewiyyim ta ii komiya wou nikwo aeiya Pasova Jisis siir yopii adwo, sowawaiyin om komii Jerusalem hiriyyar namnanaeiko, sowawaiyin bi nwokaigiiko. **42** Jisis siir biewiyyim iuur whisa namwo iuwim mi siya wara yinkin am, siir yopii ad owakan, ta ii komiya wou nikwo aeiya saiirim. Biewii biewiyyim biiya sowawai nikti tirkiyim simiir hiriinan. **43** Mi wou nikwo aeni iiya dig nwokya mi sima ina swoki amim mi yinisim Jisis siya om komii Jerusalem hirar ywoki. Mi siir yopii adwo sowawaiyin ha bi naingwoko siya ini hirar ywokiyin. Niingaka.

44 Mi sowawaiyin ha naingwoko siya ti iikam whiekakim sowaka waiyar napamim simaka napami mi ta nabie kirieya sowa sowa asi napamko. Mi sowa sowiir nomiiyauim mi sowiir ad igrimim simiirim hansiram siya simaka mi owi. **45** Mi sowawaiyin ha hansrnanaeyo siir bi swoki kigin. Niingaka. Mi sowawaiyin, om komii Jerusalema hiriir asi swoki haiyiug hansranamko siirim. **46** Tiyyim sowawai siirim hansiro, kwisa hansir mi kwoimaka saiir ini kigiu, omaka Adi Komii siira saiir hir nwowi siya, Juda simiir inkamim siyupai, siyupaiyim sim nowomwarkaiyuwiyyim simiir bopwoniya hir nidwokai wakaemimiki, simiir yai min dimin imiir mi siya simiirin ina mi kinawaomwarkii sriiyin. **47** Mi kamim siir yai imiir wakaekiyim mi sima ini hindarar yanaakiyim ti yai whiekakim siya ninomokninkin boinkiyim simiirin. **48** Mi sowawaiyin siir nini kigiuwin mi sowa ini hindara yanaakiyo. Mi siir yopiiya saeya siirin hiniina ini boiniu, yinisim! Kira kririirwaiyin hiniin dimusi tirkikin, ha? Krirawaiyin kiriirsiyin pranae pranae bi naingwoyimyok hansirko. **49** Mi siya sowiirwai yai aka hiniina yowarkii boin, kowawaiyin kariirim dimusi hansirko? Mi kowa bi ninokninkinko, kara pi kariir Adin siir omaka tirar nwowi, ha? **50** Mi sowawaiyin bi ninokninkinko ta yaiya siya boina saiir yaimwoyimyok aiirin.

51 Mi siya ini sowakawai warar swoki inkin amin om Nasareta hiriirin. Mi siya ini yopii ado sowiirwai yaiyar mi wakaeyoknan. Mi ti yaimin diminim siya boinim, ini yopiiya saiir kwoinau hirar haigi okaiyim. **52** Mi Jisis siya komii namwoiuwin mi siir ninokninkina ini warar mi inkin opnirtaraokiya. Mi iikam ikim sima ini siramar yaingwoyimyok aiirin. Iriig.

Jonin op baptais haiginiuwiyyin yai siya boinmimauugin
(Mt 3:1-12; Mk 1:1-8; Jo 1:19-28)

3 ¹Taibirias Sisa siya kigriraokiyim omom omom nhirim nu Rom hiranim, biewiyyim iuur irriyar (15). Mi Pontias Pailat siya nu Judia

siir kigriraowan inkam nwokin. Mi ta ii aiirin Herot siya iikamim nu Galili hiranim, simiirin saiir kigriraokin. Mi siir akamin Filip siya nu Itaria mi nu Trakonaitis sowiir kigriraowan inkam komii nwokin. Mi Laisenias siya nu Abilini siir kigriraowan inkam nwokin. ² Anas, Kaiafas sowa prismi biiyan inkam nwoko. Mi ta iiya Jonin Sekaraiani yinisiimin maeyau siiyin nu apa saiir hir nwowin mi Adi Komii siir yaiya siir hiriirin, saiirar nimbiyamkin. ³ Mi Jon siya omom omom whiekakim ie Jodan siir kingiin hir nwowim, simiir hiran iikamim simiirin siya hiniina boin, kima kimiir dimin biyieyim digiumii simiir haimriiyiugigi mi op wa nwoki baptais haiginiuum mi Adi Komii siya kimiir dimin biyie biyieyim biiya kima tirkaiyiuum wi haniingin haiyoprimdiyumiigi. ⁴ Jon siya hiniina boin profet inkamin siir yai aiirin. Yai nhirim profet Aisaia siya winboinkiyim Yokwo Komii saiir, yim hiniingim,

mi inkam nwirin maeyau siiyin nu apa niingga, hir kauwok boinkiyin
siya hiniina kauwok boinkikin, Biiyan Inkam Komiiyin siir
siyuuum simiir kisisop diriraerarkwokin. Siir siyu iiir sibgu
diriraerarkwokin. Profet Aisaia siya hiniina boinkin.

⁵ Mi maeyauwim ieno ieno whiekakakim yim ha timi
hainkrimkrinkinkwokin. Mi mhiu komii komiiyim mi mhiuisisim
ikim, wi sima dopkiyimikiina mi siyuuum mipugnan wrieyokim
yim timi oprimtioki mi siyuuum haigi inamnaniyim, yim timi
iyiohimikmai diriraerarkwokin.

⁶ Mi iikam whiekakim wa nwoki kigninokninkikiyim, inkamin Adi
Komii siya nimbinin krimiir nanmaiwarkainanin siirin. Profet
Isaia siya hiniina boinkikin.

⁷ Jon siya iikam isid komiiyin siiram nitim saika nwowim simiirin
hiniina boinki, kima iikam miyiñanki mi iuwi, ini wrakiwranan
ywowim. Mi kimiirin nhinga boinkikim kariirim niadamnaniyim,
op kimiir baptais haiginiugiyim? Mi Adi Komii siya wi kimiir
nonkwoniinwomwiirninkin tani, aniya? ⁸ Mi kima iikam whiekakim
simiirin hiniina diisiimauu, kima kimiir dimin biyie whiekakim,
simiirin bidi haiyoprimdimiigiyim. Mi kima, kima kima hiniina kipi
ninkinwamwarkii boin, nim krima Ebraham krimiir brougaeyin siir
iikamkim mi siya wi digar nwowi mi krima wi iikam miyiñkar nwowi.
Niingga. Mi Adi Komii siya naingwowi mi tiki siiyam siyar mi
diriraerarii, siya wi digar mi owi mi sima wi Ebraham siir yinisiimar
namwoiawi. ⁹ Ua ini paemii hirar haigin taowaigina mi pae whiekakim
nae miyiñ bud karamae nwowim yim wi paenau sima niyyitkaigaiki. Mi
wim kima ini ti paeyim simiir hiriinan ywowim.

¹⁰ Mi sima siirin hiniina srii, krima wi paniina tiri. Simiirin hiniina
niisiimauuim, krimiir dimin biyieyim bidi haiyoprimdiyimiigiyim,
ha? ¹¹ Mi Jon siya simiirin boiniyio yaiya hiniin boinki, inkamin yiuis

kwisairgakiniuwi mi siya kwira, inkamin niingga nwowin, siir timi hauu. Mi inkamin naeminkin naokingugunankaiyin yio iriipa hiriinanar timi tir. ¹² Mi kamim omom omomi umir haiiyim, yim iriipi hiriinan ina mi itim Jon siirim, op simiir baptais haiginiuim. Mi sima siirin hiniina srii, iikam nowamwarkaiyuwan inkam, krima wi paniina tiri, simiirin hiniina niisiimauuim, krimiir kwoin biyeyim, bidi haiyoprimdiyiumiigiyim? ¹³ Mi Jon siya simiirin hiniina boinmauggi, kima umirmairin gavman siya boinkiyin siirrarar hai. Yaeya umir nokii kipi swoki inkin hai. ¹⁴ Mi kamim yaii niniiyim yim iriipi hiriinan siirin ina mi sriiyim, krima wi paniin paniina tiri? Mi siya simiirin hiniina boinki, kima inkam nhirmi hindara kipi priitiopriitio mi kima simiirin whisarii kipi priiboin hiuriyu mi simiir umirim whisarii kipi priiyiksasae hai. Mi kimiir kwoinin hiinsima dwo ti umirsimin kima haiiyin kimiir mii airsi.

¹⁵ Mi iikam whiekakim sima ina yinaingwoyimiyok boinim, ti inkamin siya Kraisin Adi Komii siya nikropkiyin iikamim sim nanmaiwarkainam, aniya? ¹⁶ Jon siya simiir yaiyaka hiniina yowarkii boin kara kimiirin op ara baptais haiginiuwi, inkamin kariir mhoiyya nitin kariir kouwin ini siyar ywowin mi siya ini yaowae adnan ywowin, kara ini yinismnan ywowin. Mi kara siir miiyim wa sibgu inomokninkin mirii rani. Kara inkam miiyik rani. Niingaka. Mi kara op arar baptais haiginiuwi mi Adi Komii siir naeyiuin siirin wi siyar hainiuae haiginiuwi mi ti dimin biyie imiirin wi paenan siyar niu iuguski. ¹⁷ Siya ini inkamin twonidim twonau haigiiyin mi ha nokwobrombropdigiyim mi kasim pa kuubrukigi. Mipi twonid niingam simasima namwokaiyuwi mi simiirin pi omaka nae haigiiya hir nini haigiiyuwi. Mi siya kas imiirin pa nhisopkininaka mi simiirin pi pae nhisopkin namginki. Mi ta paeya saeya wi niutingi rani. Niingaka. Saeya wi hiriayar niuyokiyokiikaeyami.

¹⁸ Mi Jon siya ti hiriinanim simiir boinmauu digiyin mi siya Yaiwin Kibiya sair yai kiriekirie kibi whiekakim simiir warar yinkin boinmimauu.

¹⁹ Jon siya gavmanin siir biiyan inkamin Herot io siir nwokin. Dimusi rani, siya siir nomousimin Filip siir wiga Herodias saiir hainikii nonkwanan mi siyu biyie nhirim siya tirim io simiirsi wara mi inkin okin. ²⁰ Mi Herot siya siyu biyie komii whirin ha swoki tirin mi ini ti biiyanim simakar swoki inkin haiginkiyin. Whisarii rani, Jon siirin siya hiugripkiikaigin. Iriig.

Jon siya baptais haiginiugin Jisis siirin (Mt 3:13-17; Mk 1:9-11)

²¹ Hiya Jon siya iikamim simiir baptais haiginiuin mi siya Jisis siirin ini warar mi inkin baptais haiginiuin mi iiya Jisis siya nhwowar nikii

kwisboinin mi ninomora ini omaka anonanar haiwaokiya. ²²Mi Adi Komii siir naeyiuin ina yiuwiniyin. Mi sima kigwin siir naeyiuin iinmabnai siinaini siiram. Mi yai kwira ninomor kou hir kauwok boinkiya saeya hiniina kauwok boinkika, kira kariir yinism wadieki wadie kiingin. Mi kariir kwoin ini kiriiramar naingwokwonanaeyin. Mi kariir mhii kwoinim, kiriirim ini mairgimaирga ywokiyin. Iriig.

**Jisis siir yidiwii wanwiyaeyim simiir inig ima
(Mt 1:1-17)**

²³Hiya Jisis siya siir biewiyim, kamnwir iuura nwowin mi siya ha miree bwakainakin. Iikamim simiir kwoinim ha naingwokim, Jisis siya Josep siргisiir nhiekiniuwi. Niingaka. Siya Adi Komii siргisiir yinismkin. Mi Josep siya Hilai siir yinismkin.

²⁴Mi Hilaiyin, yio Matatni yinismkin. Mi Matatin, yio Livaini yinismkin. Mi Livaiyin, yio Melkaini yinismkin. Mi Melkaiyin yio Janaini yinismkin. Mi Janaiyin, yio Josepni yinismkin. ²⁵Mi Josepin yio, Matataiasni yinismkin. Mi Matataiasin, yio Emosni yinismkin. Mi Emosin, yio Neamni yinismkin. Mi Neamin, yio Eslaini yinismkin. Mi Eslaiyin, yio Nagaini yinismkin. ²⁶Mi Nagaiyin, yio Meatni yinismkin. Mi Meatin, yio Matataiasni yinismkin. Mi Matataiasin, yio Semeni yinismkin. Mi Semenin, yio Josekni yinismkin. Mi Josekin, yio Jodani yinismkin. ²⁷Mi Jodanin, yio Joanani yinismkin. Mi Joananin yio, resani yinismkin. Mi Resanin, yio Serababelni yinismkin. Mi Serababelin, yio Sialtielni yinismkin. Mi Sialtielin, yio Neraini yinismkin. ²⁸Mi Neraiyin, yio Melkaini yinismkin. Mi Melkaiyin, yio Edaini yinismkin. Mi Edaiyin, yio Kosanamani yinismkin. Mi Kosanamain, yio Elmadamni yinismkin. Mi Elmadamin, yio Erni yinismkin. ²⁹Mi Erniyin, yio Josuani yinismkin. Mi Josuain, yio Eliesani yinismkin. Mi Eliesain, yio Jorimni yinismkin. Mi Jorimin, yio Matatni yinismkin. Mi Matatin, yio Livaini yinismkin. ³⁰Mi Livaiyin, yio Simioni yinismkin. Mi Simionin, yio Judani yinismkin. Mi Judanin, yio Josepni yinismkin. Mi Josepin, yio Jonamni yinismkin. Mi Jonamin, yio Elaiakimni yinismkin. ³¹Mi Elaiakimin, yio Meliani yinismkin. Mi Melianin, yio Menani yinismkin. Mi Menanin, yio Matatanai yinismkin. Mi Matatanin, yio Netani yinismkin. Mi Netanin, yio Devidni yinismkin. ³²Mi Devidin, yio Jesini yinismkin. Mi Jesiyin, yio Obetni yinismkin. Mi Obetin, yio Boasni yinismkin. Mi Boasin, yio Salmoni yinismkin. Mi Salmonin, yio Nasoni yinismkin. ³³Mi Nasonin, yio Aminadapni yinismkin. Mi Aminadapin, yio Atmini yinismkin. Mi Atminin,

yio Anaini yinismkin. Mi Anaiyin, yio Hesroni yinismkin. Mi Hesronin, yio Peresni yinismkin. Mi Peresin, yio Judani yinismkin. ³⁴Mi Judain, yio Jekopni yinismkin. Mi Jekopin yio Aisakni yinismkin. Mi Aisakin, yio Ebrahimni yinismkin. Mi Ebrahamin, yio Tirani yinismkin. Mi Tirain, yio Nehoni yinismkin. Mi Nehoin yio Serakni yinismkin. ³⁵Mi Serakin, yio Reuni yinismkin. Mi Reunin, yio Pelekni yinismkin. Mi Pelekin, yio Ebeni yinismkin. Mi Ebenin, yio Selani yinismkin. ³⁶Mi Selain, yio Kenani yinismkin. Mi Kenanin, yio Apaksatni yinismkin. Mi Apaksatin, yio Siemni yinismkin. Mi Siemn, yio Noani yinismkin. Mi Noain, yio Lemekni yinismkin. ³⁷Mi Lemekin, yio Matusalani yinismkin. Mi Matusalain, yio Inokni yinismkin. Mi Inokin, yio Jaretni yinismkin. Mi Jaretin, yio Mahalalelni yinismkin. Mi Mahalalalelin, yio Kenani yinismkin. ³⁸Mi Kenanin, yio Inosni yinismkin. Mi Inosin, yio Setni yinismkin. Mi Setin, yio Adamni yinismkin. Mi Adamin, yio Adi Komiini yinismkin. Iriig.

Setan siya siir nipiyaokiiyam tirkın

(Mt 4:1-11; Mk 1:12-13)

4 ¹Adi Komii siir naeyiuin ini Jisis siir yaninkiniuniyin mi siya ie Jodan siir haiburgigin mi ina swoki amin. Mi Adi Komii siir naeyiuin siya yikiunam maeyau siiyin apa niingga inkam karamaeya saiir hiriir Yam. ²Mi siya ta maeyau siiyin apa inkam karamaeya saiir nwowin, iiyim kam nwisa ywo (40). Mi ta iiya Setan siya Jisis siirimin saiir kinankiuin. Mi ta ii aiirin Jisis siya nae bi naekin niingaka. Siya mhiirima nwokin.

³Mi Setan siya siir boinki, kira Adi Komii siir yinismkiniuwi mi kira pi ti siiyain siir boinki mi siya pi bret nwoki imbiyamim. ⁴Mi Jisis siya siir yai anaka hiniina yowarkii boinki. Yokwo Komii saeya hiniina boinka inkamin nae aram naengwowiyin siya wi kiriekak nwo rani. Niingaka. Inkamin bret ara naeyam naengwowiyin siya siirin wi kwoinbudin omwai waiyayokiyokiiyin siir hauu rani. Niingaka.

⁵Mi Setan siya siirin ina yikiunaiinamin mhiukiua hiriir mi bi kimiminkikin, siya ina yiisiimauuwim nu tiran omom omom whiekakim simiir. ⁶Mi siya boinki, kara ti kariir omom omomim mi kariir dimin taemin whiekakim wi kiriir hauuwi. Mi kira wi nu kigriraowan inkam komii nwowi, whisarii rani, yim ti digworaekwowim kariirargim mi kara inkam nwir mi hauuwi kara wa mi hauuwi, kariirar kwoinkin. ⁷Kira ogmwo kariiram hiui mi kariir inig iiir hainani, ti digworaekwo whiekakim yim kiriirgim. ⁸Jisis siya siir yai aka hiniina yowarkii boinki, Yokwo Komii saeya hiniina boinka. Kira Biyyan Inkam Komiiyin siir inig

iirrarar hainan siya kiriir Adi Komiikin mi kira siir mii aiararar donkwo iski.

⁹Mi Setan siya Jisis siirin om komii Jerusalem hiriir yikiunam. Mi Jisis siirin omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiir akou hir ini okmwin okwoiu. Mi siya siir boinki mi kira Adi Komii siir yinism kiinginiuwi mi kira pa diswiat natkinaiinam. ¹⁰Yokwo Komii saeya hiniina boinka mi Adi Komii siya wi siir paekwosim simiir boinki. Sima kiriirar sibgu kigriraowim mi kira wi nao rani. ¹¹Mi sima wi kiriir nonkwowini simiir iinam mi kiriir iga wi siiya kwirki swoki hain tani. Niingaka. ¹²Mi Jisis siya siir yai aka hiniina yowarkii boin, Yokwo Komii saiir yaiya saeya hiniina boinka, kira Biyan Inkam Komiiyin siirim kipi kinankiu mi siirim kipi srii, ti hiriinan dimin biyeyin siya kiriir whindiriraerarkiyim. Niingaka. ¹³Mi iiya Setan siya siirim kinankiuguguwin, ti dimin taemin whiekakim simiir mi Jisis siya bi wakaeyoknakin. Mi Setan siya Jisis siirin ina haiburgigin mi ina ini sinsin wokmainakiyin. Iriig.

Jisis siya nu Galili hir mirii bwakainakin

(Mt 4:12-17; Mk 1:14-15)

¹⁴Mi Jisis siya nu Galili hiriir namin mi Adi Komii siir naeyiu miiyikin siir kirieya ini siyakar ywowin mi dimin taemin whiekakim Jisis siya diriraerarim simiir yaiya ina haigiririr boinama omom omomim simiir. ¹⁵Mi siya iikam whiekakim simiirin, simiir omaka yai nidwokai wakaeiya saiir hir boinmimauugin mi sima ini siir inig iirrar hainan prapraskiyim. Iriig.

Mi om Nasaretan iikamim sima digiumii Jisis siir haimriiyugim

(Mt 13:53-58; Mk 6:1-6)

¹⁶Mi Jisis siya omin yinism sapisap siyar naemrwii okwonaniyin Nasaret siirimar swoki am. Mi Jisis siya Judami ii komiiya piu siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya ta omaka yai nidwokai wakaeiya saiir yapninopkainam. Hinokiinokin siya tiriya saiir hiriinan mi siya ini Yokwo Komiiya saiirar yokwo mwaingiyin. ¹⁷Mi sima siirin profet Aisaia siya wina yokwowa bidi bidiniyar saiir hauu mi siya mii kwira hiniina boina saiiram hansirkin,

¹⁸Adi Komii siir naeyiuin ini kariir tir nwowin. Mi siya kirie kariirin minam hauugin mi ha nimbinkin, siir yaiwin kibiya iikamim sima sima sipiyimiyokmaeyamiyim simiir boinmimauuim. Siya kariirin minam nikropkikin kara ta hiriinan yaiya iikam simiirin hiniina boinmimauuim mi digworaekwowim uridnan kimiir nitkiyim mi kimiirin wi rirmiyya kara nwowaiginiuwi mi iikamim nhwokwisae nwowim simiir nhwowim wi wadie kara nwowaiginiugi. Mi iikamim hikak nwowim simiirin wi rirmiyya kara nwowaiginiugi.

19 Siya kariirin minam nikropkikin. Hiya Adi Komii siya
nanmaiwarkainana iikamim simiir kara sair boinmimauukin.
20 Mi siya ha mwain digiyin mi yokwowa ina swoki haiginiukougiya. Mi ina
swoki hauugiya inkamin yokwo imiir kigriraowiyin siir. Mi siya ha swoki
idwomin mi ta omaka yai nidwokai wakaeiya sair nwowim iikamim simiirin
ta ii aiir nowomwarkaiyiu bwakainamkin mi simiir nhwowim siirara
kaonanaekiyim. **21** Mi siya simiir boinkin, yaiya tariinan kima kwawakaekiya
Yokwo Komii saeya boina, tariinanin saeya tasi nimbiniraraowa. **22** Mi sima
siirin ina boin wadieyin mi sima naingwoyimiok prasae bi kikinkim yai
miiyik miiyik simiir yai hiranka nimbiniyim simiirsiyin mi sima boin. Ti
yinismiin siya tari Josep siir yinismiin, aniya? Mi siya krimiir hiriinanargin
mi siya ti hiriinan yai miiyik miiyik papiyanki haigim? **23** Mi siya simiir
boinkin, kara kimiirin pi boinviyo yai kwira sair yaimwokiyaimwo aiir
boinmauggi, inkam iikam nhirmi whindiriraerariyin yio ti hiriinan inkamin
sasar timi whindiriraerarna. Siyu hiniinin Kapaneam kira tirnaniyin
mi ti kiriir ombud om iiirin hiriinan siyu iiirar timi tir. **24** Mi siya boin,
kara kimiirin yaimwower boini, iikamim sima simiir omki oman profet
inkamin siir yai bi wakaeyoknaekin. Niingaka. **25** Wakae! Kara kimiirin
yaimwokiyaimwowa boini, bidi bidiniyarin Ilaija siya nwowa mi wig igabae
niingga nhirim nu Isrel hir nwokim. Mi takaiya naokin bi swoki kinmiminka
biewiyyim whwoim haimii (3 ½ yia). Mi iikam whiekakim ti nu iiir nwowim
sima mhii prasae bi naokim. **26** Mi Adi Komii siya Ilaija siirin iki wig igabae
niingga nu Isrel hir nwowim simiirim bi nikropkikin. Niingaka. Siya siirin,
wig igabae niingga irua om Sarefat nu Saidon hiran sairram nikropkikin
nae sair hauu aeyim. Mi ya saeya nu Isrel hiran wig rani. **27** Mi profet Ilaija
siir iyi iripi hiriinan mi siya iikam nhirim nu Isrel hiranim paowaigi
pis komkopouwim, simiir nwirni miiyik bi nwokin. Niingaka. Mi niingga
nwokiyin Neman sasargin. Neman siya Isrelan tani, siya Sirian inkamkin.
Jisis siir yaiya hiriinanka. **28** Mi ta iyi iikam whiekakim sima ta omaka
yai nidwokai wakaeiya sair hir nwowim sima ta yai aiir wakaekiyim mi
sima bidi yinokninkinkiyim ta yaiya Jisis siya simiirar hiuriyu boinkin. Mi
simiir mhii kwoinim haugihauga asi whwiyiekikim. **29** Mi sima ha ninsiin
okwokwokiyim mi Jisis siirin ina kiywaiwitnaniyamin omin siir yaba
hiriir. Mi sima siirin mhiuisim whirin simiir om ieya nwowin mi sima siirin
hiranki nitkiigiyim tirkim. **30** Mi sima dig bi nwokim whisarii rani, Adi Komii
siyar nikidukin simiir kwoinim mi sima asi nididkim. Mi Jisis siya ini simiir
boppowar yapnamin. Mi siya ina yiugusamin. Iriig.

Jisis siya inkam nwirin uridyiu biyiekakin siir haiswoniskikin
(Mk 1:21-28)

31 Mi Jisis siya om komii Kapaneam nu Galili hiranin siir namkin. Mi Juda
simiir ii komiiya piu siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya siir iikam nhirim

saiirar mi owomwarkaiyiugin Adi Komii siir yai aiir.³² Mi sima ta siir yai aiir wakaeyim mi sima ini hindara yanaakiyim. Dimusi rani, siir yaiya inkamin inig komiigakin siir hiriinan boinkin ta yaiya kirie komiigaka.³³ Mi omaka yaimin dimin nidwokai wakaekiya, inkam nwirin yiu biyekakin hir nwokin. Mi siya ina kauwok boinamnakiyin,³⁴ hie! Jisis om Nasaretanin, kira dimu dimin tiram nitkin, ha? Kira krimiir nonkwoniinwomwiirninkinam nitkin, ha? Kara kiriirin ina ninokninkinin kirargin Adi Komii siir yinisiimin dimin whirki kimbu karamae nwowin mi iikam whiekakim krimiir nanmaiwarkainanin.³⁵ Mi Jisis siya igao yai ti yiu biyie siir yikwao boinki, kiriir yaiya ti tanki! Mi yiu biyeyin siya ti inkam iiirin iikam whiekakim simiir whwonkam idar haigi irimtiogigin mi siya ina yamin. Mi siya siir bi nonkwoniinwomwiirninkingigin.³⁶ Mi iikam whiekakim sima hiriinan kigiyim mi sima ini hindara yanaakiyim. Mi simasimarin hiniina yimboin amboin, ae! Ta yai hiniina saeya paniin paniin yaiga. Mi siya yiu biyeyim simiirin wi inkamin kirie komiigakin mi inigak ikin mi siir hiriinan boinmimauwi. Mi sima hiriinan wakaeyim mi sima ti inkam iiirin ina haiburgigim mi sima ina yamim.³⁷ Mi ti dimin hiriinanin Jisis siya tirkiyin ina haigirirkiyin, omom omom imiirin. Iriig.

Jisis siya iikam kasa bi haiswonimniskiigin
(Mt 8:14-17; Mk 1:29-34)

³⁸ Mi Jisis siya ta omaka yaimin dimin nidwokai wakaeiya saiir haiburgigin mi Saimon siir omaka aiir yam. Mi Saimon siir niua saeya ma piu huua kinya saeya niiga. Mi kamim sima ini ikiunaki Jisis siirin saiir nini kigniyam.³⁹ Mi siya ha namin, kimidiniya hiiya saeya whina saiir kingiinar ini okwowiuwin mi siya ta ma huua kinya igao yai saiir boinki mi ta ma piu huua kinya ina haiburgiga. Mi saeya biri kimiminkika saeya ina yinsiin idwo sasaugya mi saeya ini simiir nae imiirar swoki insiin diriraerara.

⁴⁰ Mi iiya bieyin nikiiyamki tibin, iikamim nomiiyaugakim, sima simiir nomiiyauim mapai mapaigi niiyim simiirin ina yikiunaniyim, Jisis siirim. Mi siir iina ti iikamim makak makakim simiir piu imiir nonkwokiyim mi siya simiirin ina yinimniskigiyim.⁴¹ Mi ti uridyiu bibiyeyim iikam whiekakim simiir hir nwowim sima ini warar yinkin amkiyim mi sima igao yaigak hiniina ywonamim. Hie! Kira Adi Komii siir yinisiimkin. Mi Jisis siya igao yaigak simiir ywoki mi siya yai simiir bi kigninkin boinaikin. Dimusi rani, sima ina ninokninkinim sima inkamin Mesaia Adi Komii sima nimbinin sima krimiir nanmaiwarkainanin.

**Jisis siya yai omakam yaimin dimin nidwokai wakaeiyim
simiir hir boinmimauugin.**
(Mk 1:35-39)

⁴² Mi bienainakarin sima tiki om iiir haiburgigin mi siya maeyauwa inkam karamaeya saiir yam, nhwo Adi Komii siirim kwisboinim. Mi

iikam whiekakim sima ina yamim Jisis siirim hansiram. Mi iiya sima siir hansiryiskaiyin mi siir kwoinin kimidiniya sima yikpitmaiym ti simiir om iiir haiburgigsi, siya pi om whira namisi. ⁴³ Mi siya simiir boink, kara yaiwin kibya iiya Adi Komii krímiir Wanin siya digworaekwo whiekakim mi iikam ikim, simiir kigirkakana saiirin pi iki omom omom nhirim simiir mi boinmimauuwi. Kariirin Adi Komii siyar nikropkikin mi kara hiriinan asi tiri. ⁴⁴ Mi siya ha boin digiyin mi siya ina haiburgigin simiirin mi siya ina yamin Adi Komii siir yaiya saiirin iki omakam, yaimin dimin, nidwokai wakaeiyim nu Judia hiranim simiir asi boinmimauuwamkin. Iriig.

Jisis siya boinkin Pita siya anasu hoimgak asi haigin
(Mt 4:18-22; Mk 1:16-20)

5 ¹ Mi iigwira Jisis siya Genesaret whiigbid hir nwokin. Mi iikam whiekakim sima ha nitim, ini saikar yaninkiniuniyim. Adi Komii krímiir Wanin siir yai aiir wakaeyam. ² Mi siya igopsim iswo sowiir kigi sowa whiigbid hir nwowi. Mi kamim anasu haimyim sima ti i iswo sowiir bidi haiburgigo. Mi sima haimna hiisoki. ³ Mi Jisis siya iisim ira saiir kwirii, ta iya Saimon Pita siirga. Mi siya Saimon Pita siir boink siya i aiirin hamisiima wokiyopkiyim yaba hiriir mi siya ta ikopsim aiir yidwokai boinmimauugi Adi Komii siir yai aiirin, iikam whiekakim simiir.

⁴ Mi Jisis siya yai ha boin digiyin mi siya Saimon Pita siir boink, iya whiidopwoniya kinaniyam, kira mi kiriir isidin kima haimna ditmai anasu kikaiyim. ⁵ Saimon Pita siya ina yowarkii boinin, inkam komii ta nii kirieya krima whisariyyar miriinanaemaowikim, anasu whirmin whirmin bi swoki iigimiminkin. Mi kira pi boinkin, kara pi asi nitmai. ⁶ Mi sima ha nitmaikiyim mi simiir haimna anasu kasa bi niigikim mi haimnain pi hiriayar pi inanbirgyin. ⁷ Mi sima simiir iripa miiyan kamim i ira saiir nwowim simiirim kinkina, simiir whinmiriyyim mi sima ha nitim mi anasuum ina yiskaina haigimimirkiyim. Mi i iso ini hindara iyimiminkiywo. ⁸ Saimon Pita siya hiriinan kigiyin mi ogmwomin Jisis siir kingiina ini hiuui mi ina boinin, Biyan Inkam Komii, kira kariir haiburgik mi kira ha dam! Dimusi rani, kara dimin biyie tiran inkamkin. ⁹ Siyar mi kamim saikar nwowim, sima ti anasu whie komiiyim sima haimyim simiir kigiyim ini hindara yanaakiyim. ¹⁰ Sebedi siir yinism nwiso Jems, Jon sowa Saimon Pita sima iripa mii kwiruwa miriigim. Sowa iripa hiriinan ini warar mi inkin anaakiywo. Mi Jisis siya Saimon Pita siir boin, kira kipi nidid ti anasu kira haimyim, mhoiiya kira iikam simiirin wi hiriinan haim, kariir mhoiiya nitamin. ¹¹ Mi sima i iso ha nadu hiuwamasukuniyim mi simiir digworaekwo whiekakim ini hirar iyopnisugikim mi sima ini Jisis siir mhoiiyar yamim. Iriig.

Jisis siya inkamin paowaigi piskomkopouin siir haiswoniskiggin
(Mt 8:1-4; Mk 1:40-45)

¹² Figwira Jisis siya om whirin inkamin paowaigi piskomkopouin siya nwowin siir ini owou. Mi ti inkamin siir piua paowaigi bidi yinkiniua mi iiya siya Jisis siir kigwinin mi siya ini Jisis siir igmiiga whwonkam ida kinginar yakai kaiyirou whinaiinamin. Mi ina boinaiyin, Inkam Komii kira naingwomi mi kariirin wi dig kiar nwowaiginiugi. ¹³ Mi Jisis siir iina ha ninkikiya mi siir yanonkwowiuin mi siya boin, kara ha naingwomi, kiriir ma ha dig! Mi ta ma bi kimiminkika ina digiya. ¹⁴ Jisis siya igao yai siir boinki, kira sibgu mintarao! Kira wi inkam nwirni kipi boinmauu ti diminin. Niingaka. Mi pa dam inkamin naemin kimiirsi ninkin imiiyaeiyin Adi Komii siirim pris inkamin kimiir kaoprigi okwowiyin siir tini boinmauu. Mi kira Adi Komii siirin nae pa dinkin imiiyaeki! Kiriir piu wadie nwowa saiarsi. Mi yaiya krimiir brougael Moses siya winkiya sair hiriinan. Mi ti kamim nwoki inokninkin wini kiriir paowaiyim bidi wiskiyim. ¹⁵ Mi diminim Jisis siya tirim simiir yaiya ina yinyokiigya. Mi iikam whiekakim siir yai wakaenakiyim nitkim mi maim simiir piu nwokaiyim simiir warar haiswoniskiigiyim. ¹⁶ Mi ii nhirim siya maeyaua inkam karamae pi sair napninpakainami mipi nhwo hir nini kwisboiniuwi. Iriig.

Jisis inkamin iga iin ninsimsiriuwın siir haiswoniskiigigin
(Mt 9:1-8; Mk 2:1-12)

¹⁷ Mi iigwir nabie Jisis siya iikam nhirim simiir niisiimauugin mi Farisi kam ikim mi kamim siyu komii komiiyim sim ninokninkiniyim sima hir warar ninkin idwokim. Sima ti omom omom whiekakim nu Galili mi nu Judia mi om komii Jerusalem simiir hirankim nitkim. Mi Biyan Inkam Komiiyin siir kirieya ini Jisis saikar nwowa, makak iikamim simiir haiswoniskiiyim. ¹⁸ Kam nhirim sima ha nitim, inkam nwirin iga iina ninsimsiriuninkin siirin hiigakar hainamin, sima siirin omakanau hiriir haininopkainamim tirkim, Jisis siir igmiiga nini haiginiuim. ¹⁹ Dimusi rani, ini iikamki yinkiniu waowim, sima ini siyuim yinkinyaeyaonamim, ti makak inkamin siir haininopkainamim. Mi sima siirin akoua hiriir hainaiinam mi sima maeyau kwira sair yami iinikiniingi. Ta hiiya sair digar mi ti inkamin ta hii aiir whwonkaiyin sima siirin hiigakar yonkwosiisiisnaiinam iikam ima nwowa maeyaua sair bopwonya. Mi sima Jisis siir whwonkam ida yauuni kikiniu. ²⁰ Hiya Jisis siya simiir naingwo tibmii kirie sair kigiyin mi siya ina boin, nomiiyau, kiriir dimin biyieyim kara bidi haiyoprimdiyiumiigiyim. ²¹ Mi kamim siyu komii ninokninkiniyim mi Farisi kam ikim simasimarin ina yomboin amboinim. Yipikin ti inkamin Adi Komii siir hiriinan boin?

Inksam nwirkin bi swoki haiyoprimdiyiumii srankin dimin biyieym. Niingaka. Adi Komii siirrar miiga. ²²Mi simiir kwoinim Jisis siya bidi yinokninkinkiyim mi siya simiir boin, dimugin? Ti hiniin kwoinin kimiir waraur nwokaiyin, ha? ²³Piki hiniin dimin kirie ikim kara mirii karamae nwowiyim mi piki hiniin dimin ikim hiinsima nwowiyim kara mirii karame nwowiyim? Mi kara ha boini kiriir dimin biyieym kara budi haiyoprimdiyumiigiyim ta mii hiriinana ya mii kirie, o mii komii rani, aniya? Mi kara ha boinki, kira dinsiingi mi kiriir hii aiir hainam ya mii komiiga, iyie? Mii komii rani, aniya? ²⁴Yaowae Adin ninomor kou hirankin nitin karargin. Mi kimiirin wi karar niisiimauwi kiriyea dimin biyieym simiir haiyoprimdiyumiigiyim mi Jisis siya ti inkamin iga iina ninsimsiriun siir asi boinkikin. Kara kiriir boinki, kira dinsiing! Mi kiriir hii aiir dinsiin hainam mi kira pi kiriir omaka damigusam! ²⁵Mi siya biri kimiminkikin ina yinsiin hainamin siir hiiya mi siya ini iikamim simiir whwonkam idar yapnamin mi siya mwai ini Adi Komii siir inig iiirar hainan ap waowaowamin. ²⁶Mi sima ina yanaakiyim mi sima naingwoyimiyok prasae bi kikinkim mi sima ini Adi Komii siir inig iiirar hainanprapraskiyim mi ina boinim, ae! Dimin prasae rani, tapa krima kwakigiyin. Iriig.

Jisis siya Livai siir nikiunakin
(Mt 9:9-13; Mk 2:13-17)

²⁷Mi ti diminin siir mhoiyya, Jisis siya napnamin mi siya kigi inkam nwirin omom omomi umir hαιiyin siir inigin Livaikin, siya omaka siya nidwokai mriiyya saiir hir nidwokai. Mi Jisis siya siir boinki, kira kariir mhoiyya wit. Mi Livai siya ha ninsiingiyin mi siir digworaekwowitz ini hirar grirgingikim mi siya ini Jisis siir mhoiyya yamin. ²⁸Livai siya ha ninsiingiyin mi siir digworaekwowitz ini hirar yinsiin haiburgigin mi siya ini Jisis siir mhoiyyar yamin.

²⁹Mi Livai siya nae komiyya ina diriraerarin siir omaka hirar, Jisis siiram. Mi kam hoimgakim omom omomi umir hαιiyim mi kam nhir ikim, sima warar yinkin idwokai ae sowakan. ³⁰Mi Farisi kamim mi kamim siyu komii komii ninokninkiniyim sima Farisi simiirar isid whirkin. Kamim Jisis siir kigna mriiyyim, simiirin hiniina yiniinansao boin, kima wara kamim omom omomi umirim yaeya swoki inkin hαιiyim mi kamim siyu biyie tiriyyikim, nae op min simaka dimusi nidwokai ae kwiyae, ha? ³¹Mi Jisis siya simiir yai aka hiniina yowarkii boin, inkamin ma karamae yin, yio siya inkamin paowai widiyin siiram bi swoki amikin. Niingaka. Mi iki makak iikamim pi simasimar nami kamim paowai widiyim simiiramin. ³²Kara inkamin paowai widiyin siir hiriinankin, kara iikam miyyik miyyikim sima ha naing-wowim krima iikam miyyikim simiir mhii kwoin ninkpit haigi aram bi nitkin. Niingaka.

Kara iikam biyieyim hiniina naingwowim krima miiyik rani, simiir mhii kwoin imiir ninkpit haigiyim nitkin. Iriig.

Nae haiya aeni yaiga
(Mt 9:14-17; Mk 2:18-22)

33 Mi Ferisi iikam nhirim sima Jisis siir boin, Jon siir kigna miriiyim kamim, sima ii kasakasa bi haiyaeikim mi nhwo pranaepranae bi kwisboinikim. Mi Farisi simiir kigna miriiyim kamim yim iriipi hiriinan. Mi kamim kiriir kigna miriiyim, yim hiriinan bi tirkim, yim sima nae pa mi aei mi opa pa mi kwiyaei. **34** Mi Jisis siya simiir yai aka hiniina yowarkii boinki, kima ha naingwowi, iiya iikamim ti inkamin wig nonkwonain siir wigwas nae aiiram niti, sair naeyam mi kima wi sair haiyaki, aniya? Niingaki, niingaka. **35** Mi mhoiyya iikam biyie nhirim sima ninkaknan nwowi siir nikiunakiyim. Mi siya siir inkam inkamnanim simiir haiburgigi mi takia iiya ya nikrani sima nae wi sair haiyaki.

36 Jisis siya min boiniyiokin, inkamin, yiuis win haimiiya sair kipi kintio hai, yiuis kaba sair nitkin panim. Mi siya hiriinan tiri mi ta yiuis miyyika wi saeya nonkwobumbuwi. Mi ta yiuis wina saeya wi yiuis biyieya saika wi miiyik kig rani. Niingaka. **37** Inkamin wain opa wraisu is kaba sair bi naokaiigin. Niingaka. Mi siya hiriinan tiri mi ti wain opa saeya niyopiinaiinii mi wi ta wraisu is kaba sair mimimbirgi mi ta wain opa wa naokininkwokwo iuguski. **38** Niingaki, niingakiinga. Mi kira ta wain opa wraisu is miiyik airar daokai. **39** Ta yaiya sair yaimwokiyaimwowa saeya hiniinga. Iikamim Moses siir siyu iiir napiyim sima borisopi Jisis siir siyu iiir swoki apim mi sima wi hiniina boini ti siyuin siyu paai rani. Mi sima siyu winin digumii siir haimriyiwigim mini mi sima siyu biiyanin siramar naingwowi. Iriig.

**Judami ii komiiya piu siisiya dimin taemin tir karamae
nwowiya saeya mii haiyani iiga**
(Mt 12:1-8; Mk 2:23-28)

6 **1** Mi Juda simiir ii komii kwira piu siisiya dimin taemin tir karam nwowiya Jisis siya witnid numirim simiir bopwowa napriokinamkin. Mi kamim siir kigna miriiyim witnid nhirim simiir kigrimgrirgi haiyamim mi sima ina yiinibromprop yonkwomromrok apaeiyamim. **2** Mi Ferisi nhirim sima boin mi kima Moses siir siyu komii iiir dimusi taouga diriraerkim, ti diminim Judami ii komiiya piu siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya sair haiyam mi kima simiir dimusi tirkim, ha? **3** Jisis siya simiirin hiniina yowarkii boin, kima ti dimin biiya Devid siya tirin Adi Komii siirin, siir bi nwankim, iiya siir isidin sima mhiigi naowim mi sima naeyim, aniya? **4** Mi Devid siya omaka

komiiya Adi Komii siira saiir napninopkainamin mi siya kimidiniya bretin Adi Komii siir ninkin imiiyaeyin siir haiyin mi siya ina yaeyin. Mi haimiiyin, kimidiniya siir isid iir hauu ae. Mi kima tari siir biri mwaininokninkinkim, siyu komii siir siyuin, hiniin boinkin. Tiki bretin inkam niingaki bi swoki aeikin. Niingaka. Yio pris simiiraraairgin. ⁵ Mi Jisis siya ina swoki boin, kara Yaowae Adin ninomor kou hiranki nitin siya, ta Judami ii komiiya piu siisiya dimin taemin tir karamae nwoyiya saiir Biyan Inkam Komii asi nauuni onikin. Mi kima io kariir dimusi nwoyi, ha? Iriig.

Jisis siya inkamin iina biyiekakin siir haiswoniskigin
(Mt 12:9-14; Mk 3:1-6)

⁶ Mi Juda simiir ii komii kwira piu siiskuwakiya, dimin taemin tir karamae nwoyiya Jisis siya simiir omaka yaimin dimin nidwokai wakaeiya, saiir yapninopkainam. Mi siya simiir yowomwarkaiyu. Mi inkam nwirin hir warar ninkin okin, siir iina iiniga bidi yinsimsiriunamim ini paeyaryaowainan ywokiyama. ⁷ Mi kamim siyu komii ninokninkiniyim mi Farisi kam ikim, sim Jisis siirim hirar kaonanae. Sima biri ninokninkinkim, siya ti inkamin siirin pi Judami ii komiiya piu siisiya dimin taemin tir karamae nwoyiya saiir nasi haiswo niskii mi ta hiriinana saiarsi hiuriyu boinam minkim siirin. ⁸ Mi Jisis siya bidi yinokninkinin simiir kwoin imiirin mi siya ti inkamin iinakin naoninsimsiriuwini siir boinki, kira tiriir winsiin apnani. Mi tiki inkamin siya ina ini okwoiwuwin. ⁹ Mi Jisis siya simiir boinki, kara kimiir sriii, siyu komiiyin siya paniina boinkikin, Judami ii komiiya piu siisiya dimin taemin tir karamae nwoyiya saiirin? Mi krima siyu miyik ti tir iyie? Mi siyu biyie ti tir, aniya? Mi krima siir ti haiswoniski haiginiu, ta ii komii aiirin, iyie? Mi krima siirin hiriayar ti kignisu ao, iyie? ¹⁰ Mi Jisis siya iikam imiir kaoyokiyokiigiyin mi siya ti inkam iiir boinki, kiriir iindibin ti inkiyinyinki. Mi ti inkamin hiriinan tirkiyin mi siir iina ini wadieyar swoki okiya. ¹¹ Mi simiir kwoinim ini haugi haugar whwiyiekikaigiyim. Mi ini sima simar whrieboinamim mi krima Jisis siirin wi paniin paniina tiri? Iriig.

Jisis siya aposel kamim iuur nwisa yimbin
(Mt 10:1-4; Mk 3:13-19)

¹² Mi taka iiya Jisis siya ina iiyamin mhiuwisim whirin siir, nhwo Adi Komii siiram kwisboinam. Mi ta nii kirieya siya ini hirar kwisboin pirkinkaiyin, Adi Komii siiram. ¹³ Mi bieyin ha maskwonaidniyakwokin mi siya kamim saika miriiyim simiiram yikiugi mi siya ti kam iuurnwiso simiir yimbin. Mi siya simiir inigim ina dap haiginiuim aposel. ¹⁴ Simiir inigim hiniin hiniingim. Mi Saimon siir inigin Pita yokdap haiginiu

mi siir nomousimin yio Endrugin mi nhirim yim sim inigm hiniin hiniingim Jems, Jon, Filip mi Bataromiu. ¹⁵ Matyu, Tumas mi Jems Alpiasni yinisimin mi Saimon siir inig whirin Selot. Ti inig Selotin siir yaimwokiyaimwowa hiniingin miiya siya miriiya bi mirii kikripikin. ¹⁶ Judas, Jemsni yinisimin mi Judas Iskariot inkamin wir Jisis siir napwouwin siir sau omomni. Iriig.

Jisis siya makak iikamim simiir haiswonimniskiigin
(Mt 4:23-25)

¹⁷ Mi siya ha digikin mi Jisis siya ini simakar yinkin apniyamin mi siya maeyau hikmainana saiir yokwo iikam isid whiekakim simakar. Mi iikam whiekakim nu Judianim mi om komii Jerusalem, an ikim mi omom om komii Taia mi om komii Saidon sowiir hiriir wainam ikim. Whiigbid whiigbida wainamim, simiir hiran iikamim sima warar yinkin it. ¹⁸ Mi sima siir yai aiir wakaeyam nitkim mi siya simiir ma imiir mi haiswonimniskiyyim mi iikam nhirim uridyiu biyieki ninkiniuwim simiir warar. Mi siya ina haiswoniskii haiginiuwin. ¹⁹ Mi iikam whiekakim sima iina Jisis siir nonkwowim minkim. Dimusi rani, siir kirieya sima bidi kigiyin, iikam whiekakim makakim siya haiswonimniskiigim. Mi sima ini wadieyar ywokiyim. Iriig.

**Jisis siya iikamim maирgimaирgakakim mi iikamim hikak nwowim
simiir boinmimauugim**
(Mt 5:1-12)

²⁰ Mi Jisis siya kamim siir kigna miriiyim simiir kaoki mi ina boinkiyin, kima ti iikam paeprigabim kima maирgimaирga dwo. Dimusi rani, Adi Komii siya digworaekwo whiekakim kima miriiyim simiirar kigriraowikim. ²¹ Kima ti iikamim tariinanin miigi naowim kima maирgimaирga dwo. Dimusi rani, mhoiiya kima wi digworaekwoki naokingugunankaii. Mi kima iikamim ti tariinan ninouninkiyim, mhoiiya kima digworaekwo whiekakak nwowi mi kima wi yaibu simiir grinkin iei.

²² Kira iikamim kinaka nombopboin ae karam nwowiyim mi io kinaka nwowiyim mi yai biyie kiriir nigbumbu boiniyin mi digiumii kiriir haimriiyugigiyin kira siiramn maирgimaирga dwo. Sima ti diminin kiriir whisarii tir tani ni kira ti Yaowae Adin ninomor kouankin nitin kariir siyiu iiir napkin. ²³ Biyya krimiir brougae wanwiyaeyim, hiriinanar mi tirkim, profet inkam imiirin. Mi kira ti hiriinan diminin siya nimbyiami kira maирgimaирga prasae kipi nwo, ogmwo warar dinwomwokam. Dimusi rani, mhoiiya kira wi digworaekwo miiyik miiyikak nwowi mi ti digworaekwomim ini Adi Komii siyar niki onkwo idwowim, ninomor kouhir.

²⁴ Kima ti iikamim umir digworaekwoki naokingugunankaiyuwiyim mi wadie sibgu owipisukaeyamim, kima sibgu mintirao, mhoiiya kima wi hik whoimoni hai rani. Dimusi rani, kima wi ninomor kouan digworaekwowim simiir hai rani. Niingaka. ²⁵ Kima mintirao kima wi mhii naekak nwo rani, mhoiiya wim wi mhiigi naowi. Mi kima mintarao ti iikamim yaibu niniemamairim kima wi ninouninki prasae kin tani. ²⁶ Mi kima sibgu mintarao iiya iikamim sima kimiir nikboin praprasim biiya krimiir brougaeyim, iripi hiriinanar mi tirkim, profet niksisae imiirin. Iriig.

Siyuin io nnowi inkamim simiiram napiyaowi ikin
(Mt 5:38-48; 7:12a)

²⁷ Mi kara kimiirin pi hiniina boinmaugii, iikamim kariir yai aiir wakaeiyim simiiram dapiyo. Mi iikamim io nhwo nanaowiyim, kima simiirin siyu miiyik iirar swoki tir haiginiu. ²⁸ Mi iikamim yaibiyie kimiir nikbumbuwi mi kima simiirin yai miyyik aiirrar boinaiginiu mi iikamim sima siyu biyie kimiir tiraiginiuwi mi kima simiiramin Adi Komii siiram srii, siya simiir whinkinsiis haiginiuwim. ²⁹ Mi inkam nwirkin kiriir yaeka aiir naka tioki mi ha ti swoki inkpit okwoki, yaeka kwira sair swoki tiokiyim. Mi inkam nwirki kiriir yiuis prieiya sair nishaii mi kira siirin hiriayar kigninkin haigi. Mi kira yiuis haruwa kwira, sair warar swoki ikin hauugi. ³⁰ Mi inkam nwirkin dimin whiram srii mi kira siirin ha hauugi. Mi inkam nwirki diminin kiriir maeyau hiranki nini hainaki mi kira ha kipi swoki boin, kariir swoki hauugi. Niingaka. ³¹ Diminin kira naingwowiyin sima kiriir tiram mi kira simiirin hiriinan dimin iirar swoki tir.

³² Mi iikamim kiriiram naingwowiyim simiiram naingwawi, yio dimin komii rani. Mi Adi Komii siya kiriirin wi hiniina boin tani kira inkam wadiekin. Niingaka. Mi iikamim dimin biyiekakim yim sima iikamim simiiram naingwowiyim, simiiram naingwowikim. ³³ Mi iikamim siyu miyyik kiriir tiriyyim mi kira simiirin siyu miyyik mi tiri, yio dimin komii rani mi Adi Komii siya kiriirin wi hiniina boin tani, kira inkam wadiekin. Niingaka. Mi iikamim dimin biyiekakim yim sima iripi hiriinanar mi tirkim. ³⁴ Mi kiriir diminin inkam nwirni hauugi, hindara haisasae miriinakiyam, siya kariirin wa swoki hauuwi, yio tiriiginin yio dimin komii rani, Adi Komii siya kiriirin wi yaigak saiarsi nwo rani. Niingaka. Mi iikamim dimin biyiekakim yim sima iikamim dimin biyiekakim simiir dimin imiirar mi hauu miriisasaeikim mipa swoki hainani. Mi yim sima iripi hiriinan dimin imiirar mi ingigir haiigim. ³⁵ Niingaka! Kira iikamim io kinakar nnowiyim simiiram dapiyo mi simiirin siyu miyyikar timi tir. Mi diminin hindara haisasae miriinyin,

siirin haiyim kipi swoki aingwo. Niingga. Mi kira hiriinan tiri mi Adi Komii siya kiriirin wi dimin miiyik miiyik imiira hauwi. Mi kira wi Adi Komiiyin ninomor kouanin siir yinisiimkiin nnowi. Dimusi rani, Adi Komii siya iki iikam bibiyeyim siirim naingwo karam nnowiyim simiiramar naingwobunaekin. Mi wim kima hiriinanar timi tir. ³⁶ Mi kima simiiramin Adi Komii siya naingwobumbuwa sair hiriinanar timi aingwobumbu. Iriig.

Kima inkam nwirni siyiuin siir kipi hid

(Mt 7:1-5)

³⁷ Mi kima iikamim simiirin kamim yai hidiyim simiir hiriinan hid karamae nnowi mi Adi Komii krimuir Wanin siya kimiirin wi mi hid rani. Niingga. Mi kima iikamim simiir dimin biyeyim simiir haiyoprimdiyumiigi mi Adi Komii siya kimiir dimin biyeyim simiirin wi hiriayar mi haiyoprimdiyumiigii. ³⁸ Mi kima digworaekwom iikamim simiir hauwi mi Adi Komii siya digworaekwo kimiir wa mi iyopkiiyiwi mi siya wi yaeya digworaekwo miiyik whiekak nhirim warar swoki inkin iyopkiiyiugi kimiirin. Mi kima ti hiniin diminin siir hauugin iikamim simiir. Mi Adi Komii siya kimiirin wi ti hiriinan dimin iiirar swoki hauwi.

³⁹ Mi Jisis siya boiniyio yaiya kwira boin simiirin, inkam nhwokwisae nwirin, siya wi inkam nhwokwisae nwirin siir swoki iisiisiimau ap rani. Niingga. Mi siya hiriinan tiri mi sowa nwisairarin wi ieyar napnatakgai swonami. ⁴⁰ Yinisimin iki ninokninkinam namiyin, siya inkamin iki siir nowomwarkaiyuwiyn siir ninokninkin aiir biri swoki haiburikin. Niingga. Mi iiya yinisiimin siya ninokninkin komiigak nnowi mi mhoiyya siya wi inkamin siir nowomwarkaiyuwiyn wi siir hiriinana swoki owi.

⁴¹ Mi kira paeka sima kiriir nomiiyauwin siir nhwo iiir nnowa sair dimusi boinkin mi kira war i paemir komiyya sair biri kigin kiriir nhwo iiir nwokaiya, aniya? ⁴² Mi kira, kiriir nomiiyauwin siirin paniin paniina ninokninkinkin? Nomiiyau, kara paekasma kiriir nhwo siir nnowa sair haiyam mini. Mi kira paemir komiyya kiriir nhwo iiir nnowa sair biri ninokninkinkin, aniya? Kira nikksaeyan inkamkin! Biiyin kira, kiriir nhwo iiir nnowa paemir komiyya sair tiki hai. Mi kiriir nhwowin wadie nnowi mi mhoiyya kira paekasma kiriir nomiiyauwin siir nhwo iiir nnowa sairin wi haniingi hai. Iriig.

Pae biyeyin siya nae biyeyer mi budikin

(Mt 7:16-20; Mk 12:33-35)

⁴³ Pae miiyikin siya nae biyie bi budikin. Mi iriipi hiriinan pae biyeyin siya nae miiyik bi budikin. ⁴⁴ Iiya inkamin siya bidi kigninokninkin

ti paenid hiniinin tabgin o amka. Inkamin amin nio siir hiranka bi nirkuuwigin. Mi inkamin tabnidim pae twaa siir hiranka biri whinaigin. Niingaka. ⁴⁵Iikamim paenankim. Mi inkamin kwoin miiyikakin, siya mii miyyik miriyyin mi inkamin kwoin biyiekakin yio wi mii biyie mirii. Ti hiniin diminim. Yai aeya boininkiigiyim mi kima dinokninkinki ti inkamin siir mhii kwoinim ti dimin hiniinin bidi yinkiniukikajin. Iriig.

Omaka miriini siyu whisko
(Mt 7:24-27)

⁴⁶Mi kima kariirin hiniina dimusi niikuwi, Biiyan Inkam Komii Biiyan Inkam Komii mi kima kariir yai wakaeyokna karamae dimusi nwowi? ⁴⁷Yipiki iikamkim kariir yai aiirim nitim mi kariir yai aiir wakaeyam nitim. Mi ha wakaeyoknaim, ti iikam hiniinim yim hiniingim. ⁴⁸Ti iikamim yim sima ti inkamin omaka miriyyin siir hiriinankin. Biiya siya ie komii iiir iki opnaiinam mi yinim ina inansiingiyim mi op komiiyin siya ha niunaniyin mi owie komiiyin ha mi aikinani mi ta omaka gobmi wanmi bi swoki kinmiminka. Niingaka. Dimusi rani, siya omaka miyyik bidi sibgu miriyyin. ⁴⁹Mi inkamin kariir yai bidi wakaeyin. Mi siya biri wakaeyoknakin mi yio ini ti inkamin ie ida haimbwaenaeiyin mi ie mi sibgu priigi karamae nnowiyin, ini siir hiriinan ywowin. Mi mhoiiya op komiiyin ha nakiinamainiyin mi ini omaka aiarar kaihiomai namiyamin. Jisis siya simiirin hiriinan boinkin. Iriig.

**Jisis siya sauan isidin simiir biiyan inkamin siir mii
miriyyin siir haiswoniskigin**
(Mt 8:5-13)

7 ¹Jisis siya ha boin digiyin iikamim simiirin mi siya simiir haiburgigin mi om Kapaneam hiriir yimbiyam. ²Mi nu Rom hiran sauau isidin simiir biiyan inkamin siya, siir miiyan inkamin siirma naingwonanaeikin mi siya niiya ma komiika, siya nao kingiina nwokin. ³Ti simiir biiyan inkamin siya Jisis siir yai bidi iki wakaeyin mi siya iki Juda simiir biiyan inkamim simiir yikropki sima Jisis siir nikiunakiyim. Mi siir miiyan inkamin siir haiswoniski haiginiuwim. ⁴Mi sima Jisis siir hiriir nimbiyamin mi kimidiniya sima yikiuwirwirna siirin. Tiki inkamin siir biiyan inkamin siya inkam biyieki mi iuwi. Niingaka. Inkam wadie ieyargin mi kira siirin sibgu tirhaiginiu. ⁵Siya Juda krimiir iikamim simiiramar naingwokwonanaeikin mi krimiir omaka yaimin dimin niywokai wakaeiya sairin siyar miriiga.

⁶Mi sima ta yaiya ha boindigiyim mi Jisis siya ini simakar yinkin amin. Mi iiya sima ti inkam makakin siir omaka kingiin namwowitzim mi biiyan inkamin siya siir nomiiyau nhirim simiir yikropki Jisis siiram siyu hir napiyiskai boinwinam. Mi sima hiniina yaboini, Inkam Komii!

Kira yaki prii it, an kara inkam miiyik rani mi kira kariir omaka airin pa nit rani. Niingaka. ⁷Mi an kara iriipa hiriinan kiriiram paniinsi mi itsi. Kara ha naingwawi, kira yaiarar boinki mi kariir miiyan inkamin pi wadie nwoki okiyim. ⁸Dimusi rani, an kara ini inkamin inig komiigakin mii kariir hauuwyin, ini siir aowa ywownin. Mi an kararin ini sauan isidin kara kigriraowiyin ini simiir kou ywownin. Mi kara iki nwirni boinkiyim mi siya pa mi ami mi kara nwirniyin iki hiniina boinkiyim, kira wit mi siya pa mi iti mi kara kariir miiyan inkamin siirin ha boiniyim, kira ta mii hiniina saiir mirii mi siya pa mi mirii.

⁹Mi ii Jisis siya ta yai air wakaeyin mi siya ini hindara yanaakiyin. Mi siya ti iikam isid komiyyin siir mhoiiya nwokiyim simiir haiyiwkaokiyin mi hiniina boinki mi Isrel hiran iikamim kara ta hiriinan naingwo tibmii saiir biri kigin. Niingaka. ¹⁰Mi ti biiyan inkamin siya nikropkiyim kamim sima ina swoki amim simiir omaka hiriir mi sima kigni ti siir miiyan inkamin wadiekii wadie bidi swoki okiyin. Iriig.

Jisis siya igabae ira sair yinismiin siir haiswoniski okwonaowidgin

¹¹Mi mhoiiya Jisis siya om komii whirin siir yam, siir inigin Nen. Mi kamim siir kigna mireyyim mi iikam isid komiyyin saika ninkin amkin. ¹²Mi ii siya om komii siir omwois kingiin nwowamin mi iikam isid komiyyin sima ti isidin inkam wiirin siir nio haiginamim sima om komii siir omwois hiranki napnimbinani. Ta igabaeya sair yinismiin nwirkinwiruwan sisayairgin. Mi om komii hiran iikam whiekakim saika ninkin itkim. ¹³Mi ta iiya Biyyan Inkam Komii siya sair kigiyin mi siir kwoin in sairsiyin naingwoyimiyok pranae biri swoki kinkin. Mi siya sair boinki, kira kipi nou. ¹⁴Mi siya kingiin ha namin mi ta hiiya inkam wiirin siya whina sair yonkwoki. Mi ta hii air hainamim kamim sima ini hindara yamikwoiuim. Mi siya siir boinki, whranisim, kara kiriir boinki, kira dinsiin okwoki. ¹⁵Mi whranisimin niki aonamin siya ina yinsiin idwokiyin mi siya ina boinaikiyin. Mi Jisis siya siirin ina swoki boinkiyin siir apu airam. ¹⁶Mi iikamim sima asi nididgim. Mi sima ina yomboin ididnamim, amburii, tiki profet inkamkin. Mi sima ini Adi Komii krimiir Wanin siir inig iiirar hainanim mi sima boin, profet inkam komii nwirin krimiir bopwoniya tir bidi yimbiniyin, Adi Komiiyin bidi yimbiniyin siir iikamim simiir nanmaiwarkainam. ¹⁷Mi ti diminin Jisis siya tirkiyin siya ini nu Judia siir haigirir boinamim mi nu maeyau nu Judia siir kingiin hir nwowim simiir warar. Iriig.

**Jon siya siir kigna mireyyi inkam nwiso sowiirin Jisis siiram yikropki
(Mt 11:2-19)**

¹⁸Mi Jon siir kigna mireyyi kamim sima dimin whiekakim Jisis siya tirim, Jon siir boinmauu mi siya inkam nwiso sowiirim boinki, sowa

siirim nitim. ¹⁹Mi Biiyan Inkam Komii siirim yikropki mi siirin hiniina tini sriiyiu mi kira ti profet inkamin nitim boinin siya mi krima kiriirim dwokwokin, iyie? Siya rani, nwirkin?

²⁰Mi iiya sowa Jisis siir hiriir nimbiyamo. Mi sowa hiniina boin, Jonin op baptais haiginiuwiyin kririirin siya nikropkikin kiriirim nitim mi siya boin mi kira ti inkamin profet inkamin sima boinin nitam siya. Iyie? Krima wi yaeya inkam nwirim dwokwokin? ²¹Mi taki iiya Jisis siya iikamim mapai mapaikakim kasaka biri haiswoniskikin. Mi iikamim uridyiu biyiekakim ha haiswonimniskiigi mi iikam nhwokwisae kasaka biri dirraerarkikin mi sima ina swoki kigomokiyim. ²²Mi Jisis siya Jon siir kigna miree inkam nwiso sowiirin hiniina yowarkii boin, kowa hadam, Jon siir tini boinmimauuu ti diminim kowa kig namim mi kowa wakaeyim simiir mi nhwo kwisaeyim ha swoki kaokiyim mi iikamim iga bibiyie nwowim ina swoki sibgu apririramim. Mi iikamim paowaigi piskomkopouwim sima ini wadieyar swoki okiyim. Mi inkam wiirim ina swoki insiin idwowim mi inkam paeprikabim sima ini Adi Komii siir yokwo yaiwin miiyika saiirar wakaeyim. ²³Yipiki inkamkin siya io kariir nwo karamae nwowiyin siya ha mairstgimairstga. Mi siir naingwo tibmii kiina mi siya hiriayar mairstgimairstga yokiyokii.

²⁴Mi inkam nwiso Jon siya nikropkiyo mi sowa ina swoki amo mi Jisis siya Jon siirim iikamim simiir boinmauu. Mi siya ina boinin, kima maeyau nu siin apa saiirin dimu dimin kigam namkim? Mi kima tari au whirin opudgi hugswoswowin siir kigam namkim. Aniya? Niingaka. ²⁵Kima dimu dimin komii kigam namkim? Mi kima tari inkam nwirin yiuis miiyik miiyik niyiin siir kigam namkim, aniya? Mi inkamim yiuis miiyik niyiim mi dimin taemin miiyik miiyikakim sima ti hiriinan inkamim yim ini inkam komiiyim nu kigriraowiyim simiir omaka hirar nwowim. Jon siya ti hiriinan inkamin siya rani. ²⁶Kariir boinmauu, kima dimu dimin kigam naingwo profet inkam? Hi kara kimiir boinmauuwi, siya profet inkamairstgin mi siya ini profet nhirim simiir haiburin. ²⁷Ti inkamin Jon, Yokwo Komii saeya hiniina boinkin siirin, wakae, kara inkamin kariir yaiya saiir boinmimauwanin wi siir nikropki mi siya wi kariir biiyar namkwokini. Mi kariir siyiuiin wi siyar kisisop haigikwokini. ²⁸Kara kimiir boinmauuwi Jon siya inkam komiikin mi siya ini inkam komiiyim yopiigim naokainam ini simiir haiburim mi tiki isidin iiya Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana saiir sima inig komiigag wao rani. Niingaka. Siya ini simiir aowa ywowin.

²⁹Mi iikam whiekakim mi kamim omom omomi umir haiiyim sima ta Jisis siir yai aiir bidi wakaeyim mi sima Adi Komii siir inig iiirar hainanprapraskiyim mi sima ini siir yai aiirar wakaeyoknam mi sima op Jon siir hiranki baptais. ³⁰Mi Farisi kamim mi kamim siyu komii

komiiyim simiir ninokninkiniyim mi siyu miiyikin Adi Komii siya hauuwin, digiumii siir haimriyugig. Mi Jon siya simiirin op paniins baptais haiginiusi.

³¹ Mi Jisis siya simiir boinki, ti iikamim nuanim tapa digiumii Adi Komii siir haimriyugigim, kara simiirin paniin paniin iikam nimbin haiginiuwi, sima paniin paniin iikamkim? Mi kara pi kimiir boinmauggi. ³² Sima ini yinismnan ywowim maeyaua nae haiginiya simiir yopii ad aka namiyim sair hiriinan. Mi iiya sima maeyaua nae haiginiya sair nwowim mi sima yinism nhirim simiirin hiniina boinki. Mi krima kid ina masim kimiiramn mi kima mwai wao rani. Mi krima tisa nouuboponim mi kima krima nouuim pi boriisopi. ³³ Jonin op baptais haiginiuwyin ha nitin mi nae op wain minim ina haiakyim. Mi kima hiniina boinkim, uridyiu biyieyin ini siir piu hir nwowin. ³⁴ Kara Yaowae Adin ninomor kou hiranin bidi yitin. Mi kara nae op wain mina mi kwiyae aeikin. Mi kima boin, kigi! Tiki inkamin siya hunan naeikin. Mi siya waina mi kwiyaeikin. Tiki inkamin kamim omom omomi umir haiyim mi kamim dimin biyiekakim simiir nomiyyaugin kima hiniina boinkim. ³⁵ Ilikamim Adi Komii siir siyu imiir napim mi iikam nhirim sima hiriinan kigiyim mi sima ina yaingwokiyim Adi Komii siir siyuin mi siir yaiyim sima wadiek i wadie kiingim. Jisis siir yaiya hiriinanka ini dig ywokiyi. Friig.

Wig ira dimin biyiekaka wa Jisis siir iga aiir niyopka

³⁶ Mi Farisi inkam nwirin Jisis siirim yikiugi nae siir omaka hir nidwokai aeyim mi siya ina iiyamin mi nae ini saika ini idwokai aeyiuin. ³⁷ Mi wig ira dimin biyiekaka ti om iiir nwoka. Saeya wakaewin Jisis siya Farisi inkam nwirin siir omaka hir naei. Mi ta wiga saeya wa mobin piuii miyyikakin ira hai mi saeya ina yita. ³⁸ Mi wa mobin ha hainaniyin mi saeya Jisis siir igmii kingiin ha nini idwowitzua mi saeya ina youa. Mi sair ouwobim ini siir iga aiirar yauni hougin iuim. Mi ini sair mwowan kana sairar yiinak whwosinkya. Mi ha niinak digiya ini siir igrub iiirar yankabmamaira. Mi saeya hiriinan tir digiya mi wa ini siir iga aiirar iyopa. ³⁹ Mi ti Farisi inkamin Jisis siir nikiuna aeyin nae, siya ti diminin siir kigiyin mi siya hiniina yaingwo mi ti inkamin siya profet inkam kiinginiuwi mi siya pa ninokninkini ta wiga iin siir nokwowa sairin mi sair siyu iiir warar. Ta wiga saeya dimin biyie tiran wiga. ⁴⁰ Mi Jisis siya hiniina boin, saimon, kara yai nhirim kiriir boinmauwam mini. Mi Saimon siya boin, inkamin iikam nowomwarkaiyiuwyin kira kiriir yaiyim ha boinki.

⁴¹ Mi Jisis siya boin, inkamo nwisa nwowi sowa umirim hindara niki prihainaniko inkam nwirin siir hirankin. Mi nwirin paeyeram iuur mi nwirin paeyerin hara mi hai. ⁴² Sowa tiki umir iiir swoki hauukiyyi dig nwo rani. Mi

tiki inkamin siya ina kisina boinin, kowa umir kariir kipi swoki hauukiyyu, yio dimin komii rani. Yipiki sowiir nwirki wi maarginairga komiigak nnowwi ti inkamin siirim? ⁴³ Mi Saimon siya hiniina yowarkii boin, kariir kwoinin hiniina naingwomi ti inkamin umir komii haiyin wi siyar nnowwi maarginairga komiigakin. Jisis siya boin, wa kiriir yaiya kaimwoka. ⁴⁴ Siya ha boin digiyin, Jisis siya ta wig aiir kwakaowin mi siya Saimon siir boinki, kira ta wiga tir nnowwa saiir kigi. Kara kiriir omaka napninopkainaniyin mi op kariir iga aiir hiisokim bi swoki hauugin. Niingaka. Mi ta wiga saeya kariir iga saiir ouwob aiirar hiisoka mi ini saiir kan aiirar yiinak waisinkiya. ⁴⁵ Mi iyi kara kiriiram nitin, kira kiriir bi nankabmamarwinkin. Niingaka. Karar napninopkainaniyin mi saeya ini kariir igrub iiir yankabmamarnanaeaya. ⁴⁶ Mi kira wa piui miiyikakim kariir mwo biri swoki aokin haiginiugun. Niingaka, ta wiga saeya wa miiyikni saeyer hiisok haiginiugun kariir iga. ⁴⁷ Kara kiriir boinki, saeya kariirimar naingwo kiini. Ta wiga saeya aknainan niisiimauuga iikam whiekakim simiir. Dimusi rani, saiir kwoin komiyyin kariiram naingwo kiunga mi kara saiir dimin biyie biyie whiekakim simiir asi haiyoprimdiyumiigi swokikim. Mi kara inkamin dimin biyie sim tirin siir haiyoprimdiyumiigi, ti inkam hiriinanin siya kariiram haimiisima naingwomi. Mi siya ta yai aiir ha boin digiyin. ⁴⁸ Mi Jisis siya wig aiir boinki, kira kiriir dimin biyie imiir bidi haiyoprimdiyumiigiyim. ⁴⁹ Mi iikam nhirim ta hiiya siya nidwokaiya saiir nnowwim sima sima yomboin amboinim Yipiki siya pi krimiir dimin biyie biyieyim pi simiir haiyoprimdiyumiigii? ⁵⁰ Mi Jisis siya ta wig aiir boinki, kiriir naingwo tibmiya kiriir dimin biyie biyieyim saeyer haiyoprimdiyumiigi, kira ha dam mi kiriir mhii kwonim hiinsima dwonam. Iriig.

Wig nhirim sima Jisis siir mhoiiya yapnam

8 ¹ Mi mhoiiya Jisis siya om komii komii ikim mi omisisim ikim simiir hiriir yapnam. Siya Adi Komii siir yaiwin kibi aiir boinmimauugun iyi Adi Komii siya digworaekwo whiekakim nuanim simiir kigirkakana mi kam iur nviso ini saikar yinkin amim. ² Mi wig nhirim biiya Jisis siya haiswoniskiyim uridyu biyiekakim mi makak makak ikim sima saika yinkin apnam. Ira Mariaka, Makdalanka. Biiya Jisis siya uridyu biyieyim saiirin irriyar nwisa haiswoniski. ³ Joana saeya inkam nwirin Susa inkam komiyyin Herot siir yaimin dimin winiyin siir wig aeya mi Susana saeya mi wig nhirim sima ini saika yinkin amim. Ti wigim sima Jisis mi kamim siir kigna miriiyim simiir nae digworaekwo imiir whindiraerar hauu aekim simiir yapayapa umir imiirar. Iriig.

Inkam nwirin wit nid nitkinkin numir

(Mt 13:1-9; Mk 4:1-9)

⁴ Iikam nhirim ha niki woknaniyim om komii komii nhirim simiir hirankin, Jisis mi iikam whiekakim ha nahaingiriyiuniyim. Mi Jisis

siya boiniyio yai kwira simiir boin, ⁵In kam nwirin witnidim siir numir hir nitkinim namkin mi siya ha nonkwo krimkrinkii itkinamin mi nhirim siyu hir yamikiigiiyu mi ini iikamkim yinkin okwo brombrop namim mi ipiyin minim sim yatkikin idwo aenamim. ⁶Mi witnid nhirim maeyau siiyakaka sair nakaiyim, yim ha whakiyim mi nuin opkak bi nwokin mi ti witnidim ina waiyiusnamim. ⁷Mi witnid nhirim urid nimridgakin siir bopwoniya nakaiyim, yim ini sima yiisirimidinunamim. ⁸Mi tiki witnid nhirim nu miiyikni nikiyyim mi sima ini wadieyar whaknaiinamim mi ini nae hoimkar budkiyim mi simiir nhirim wowira wowira kamarim iriyyar iriyyara bud. Siir yaiyim ha digiyim mi Jisis siya ina swoki boinkiyin, kira inkamin wiingakaargin ta kariir yai aiir wakae, kira sibgu daingworinu kripkai. Iriig.

Ta boiniyio yaiya sair yaimwo aeya

(Mt 13:10-17; Mk 4:10-12)

⁹Mi kamim siir kigna mireyyim sima Jisis siir srii, waro boiniyio yaiya sair yaimwokiyaimwowa paniinga? ¹⁰Mi siya simiirin hiniina yowarkii boinki, Adi Komii siya simiir yaimwok yaimwoim aowa aowan yaiyim kimiir bidi boinmimauwin, iiya Adi Komii siya digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana, kimiir bidi boinmamauwin iki boiniyio yai ara kara boiniyim simiir nhwowim isa kigim mi wiinim isa wakaeyim, sima ninokninkin wao rani, ti dimin iiirin. Iriig.

Wit nidin siir boiniyio yaiya sair yaimwo aeya

(Mt 13:18-23; Mk 4:13-20)

¹¹Taka boiniyio yaiya sair yaimwok yaimwowa hiniinga, tiki witnidin Adi Komii krimiir Wanin siir yai aeyarga. ¹²Mi ti witnidim siyu nikiyyim, yim ini iikamim Adi Komii siir yai wakaeyim simiir hiriinan ywowim mi mhoiyya Setan siya ina swoki itnoutninkiikiyim, simiir naingwo tibmiini siyuin siir kikinokou mi Setan siya ha naingwokin simiirin wi Adi Komii siya nanmaiwarkainaeisi. ¹³Mi witnid nhirim maeyau siiyakaka sair nikiyyim yim ini Adi Komii siir yai wakaeyoknam mi sima ini maigimaigra ywowim mi ta yaiya simiir kwoina bi ningruramka simiir naingwo tibmiiya komii bi nwoka sima haimisima naingwo tibmiigim, iiya simiirin dimin whirkin kinankiuwyim mi simiir naingwo tibmiiya asi niki iuguski. ¹⁴Mi witnidim uridin nimridgakin siir bopwoniya nakaigaiyim, yim ini iikamim Adi Komii siir wakaeiyoknaeiyim simiir hiriinan yowim mi iya sima ha napnamim mi hikpai hikpaiyim mi maigimaigraum umir digworaekwowitz nu tiranim ini simar yiisirimidinu waigiyim mi simiir naeyim miiyik paniinsi budsi. ¹⁵Mi witnidim nu maeyau miiyik nikiyyim yim ini iikamim Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna nonkworinukripkaiyim mi simiir mhii kwoinim

hiinsima nwowim ini simiir hiriinan ywowim. Mi simiir kwoinim Adi Komii siirim naingwo tibmii kiingim mi sima siir yai aiirar wakaeyokna diriraerar yokiyokiiyim. Yim ini ti nae whiekakim numiran sasaeyim wai sibgu okiyim simiir hiriinan ywowim. Iriig.

Sima yiukidin niuyaeyin two aowa hangumu haigikin
(Mk 4:21-25)

¹⁶ Mi inkamin sima yiukidin niuyaeyin siirin twoni biri higriniuwikin mi hii aowa biri haigiprakaigim. Niingaka. Siya romiyasin bopwonya nwowin siir ninankiigin. Mi iikamim sima omaka hiriir napninopkainami mi sima pi pae aiirar kigami. ¹⁷Tariinanin dimin nhirim aowa aowa nwowim mi sima mhoiyya wi idowiyyar nimbiyami. Mi digworaekwo nhirim inkamki higriniuum mi mhoiyya wi Adi Komii siyar haiginki idowiyya mi iikamim sima siirin wa kigi.

¹⁸ Kima mintara mi kima yaiyim sibgu wakaeyokna. Yipiki inkamkin ninokninkin miiyikak nwowin mi Adi Komii siya siirin wi hiriinan ninokninkin miiyik aiirar swoki inkil hauugi. Mi yipiki inkamkin siya kwoinarar naingwo siir kwoinau hirar ta yai saiir nonkwowim mi ha wakaeyoknaei mi hiriinan inkamin yai miiyikim siir kwoinau hirira nwokaiyim, ti yaiyim simiirin wi Adi Komii siyar swoki hai siir hirankin. Iriig.

Jisis siir apu aeya mi siir nomousisim ima
(Mt 12:46-50; Mk 3:31-35)

¹⁹ Ta iiya Jisis siir apua mi siir nomousisim sima siir kigam nitkim mi iikamim ini yinkiniukikinim mi sima siir kingiin paniinsi yamsi. ²⁰ Mi inkam nwirin siir boinki, kiriir apua mi kiriir nomousisim sima ini yab hir nokwowim, sima kiriir kigam min. ²¹ Mi Jisis siya ina yowarkii boinin, yipiki iikamkim Adi Komii siir yai miiyika saiirim naingwo tibmiiyim mi ha wakaeyoknam, yim ti hiriinan iikamim yim kariir apu mi nomousisimkim. Iriig.

Opud komiiya Jisis siya boinkiya ina digiya
(Mt 8:23-27; Mk 4:35-41)

²² Mi iigwira Jisis siya mi kamim siir kigna miriyyim sima ina kwiriinamim i kopsim ira saiir. Mi siya simiir boinki, krime pi whiigbid yarmiyya nami. Mi sima ina yamim. ²³ Mi isima ha hugainama mi Jisis siya nhwo bidi whwonkaiyin mi opud komii kwira ha hugnatmaiya mi opa pariaparii mirkimirkia ninkinim ta i aiirin. Mi sima nwomainaiinamim pariapariisim. ²⁴ Mi kamim siir kigna miriyyim, sima Jisis siir yami inidguwi mi sima ina boinim, Biyan Inkamti, Biyan Inkamti, hae, nimbi nwomainaiinamiri. Mi siya ha ninsiin idwokaiyin

mi io ti opud hinin komiiya saiir ywoki. Mi opud hinin komiiya ina digiya mi opa ini mokmokwaiyar yomaikiya. ²⁵ Mi siya simiir boinki, kimiir naingwo tibmiiya ini pinda yama? Mi sima ha nidiidim mi ina yinaingwoyimiyokim. Mi sima sima yimboin amboinim, ti yipikin? Ti opud hinino sowiir boinkiyin mi sowa ini siir yai aiirar wakaeyoknakiyo. Iriig.

Jisis siya inkam uridyiu biyiekakin siir haiswoniskikin
(Mt 8:28-34; Mk 5:1-20)

²⁶ Mi mhoiiya sima ina kignaidamim Gegesan iikamim simiir oma hiriir. Ti ki omin ini nu Galili siir whiigbid yarmiiya nwowin. ²⁷ Mi Jisis siya isima saiir haiburgigin mi ha kunamin mi inkam nwirin ti omin siir hirankin, siya ina yitin siirim. Mi uridyiu biyie nhirim ti inkamin siir nwokim. Ti haruwa rani ti inkamin siya yiuis biri kaigin mi siya siir omaka biri nwowikin. Niingaka. Mi siya siyanowim inkam kikaiiyim simiir nwokin. ²⁸ Mi iiya siya Jisis siir kigiyin mi siya ha kauwaeyimiyok ougiyin mi siya ogmo ina siir igmiiga kingiinar ina hiuwiuin mi siya ina kauwok boinkiyin, Jisis o! Adi Komii ninomor kouanin siir yinisiimin, kira kariirin dimu tiram mini? Wakae! Kira kariirin hik kipi hauu. ²⁹ Mi Jisis siya ti uridyiu biyieyin siir boinki, siya ti inkam iiir haiburgigin. Ti kasa rani, ti uridyiu biyieyin siya nonkwowin ti inkamin siir. Mi kamim iinokiinok siir kigriraowiyim, sima siirin wieyinsopni (sen) mi tidop (hankap) kurimdinuwikim siir iga in imiirin. Mi siya ti wieyinsop minim pi simiirar mi anka bimbiir nami. Mi uridyiu biyieyin siya siirin maeyau siin apa niinga inkam karamaeya siirin pi hiriir mi inkin aeyokiyok nami ti inkamin siirin. ³⁰ Mi Jisis siya siir sriigi, kiriir inigin yipikin? Mi siya boin, kariir inigin uridyiu biyie whiekakim. Dimusi rani, uridyiu biyie whiekakim ini siir yaninkiniuwium. ³¹ Mi ti uridyiu biyieyim sima ini Jisis siirima kauwoknanaekiyim, kira krimiirin ie biyieyin paekakin siirim kipi niyopriyugi.

³² Hu isid komii whirin ti mhiu kopsim whirin kingiina kwowin siir naekim. Mi ti uridyiu biyie whiekakim sima Jisis siirim asi kauwok boininaekim. Kira krimiirin ti hu isid komiirin siirim dikropki. Mi Jisis siya simiirin asi kigninkin amkikin. ³³ Mi ti uridyiu biyieyim ti inkamin siir haiburgigin mi ti huim simiir piuar yamkiyim. Mi ti hu isid komiirin mhiukiu hiranki niwitnaniniyim mi ini siyapai amounana sairar yamim. Mi sima ini ta whii aiirar yani amaimaiyuwim mi sima opa ha kwuyaeyim mi sima ina yaonamim.

³⁴ Mi kamim ti hu imiir waikaowiyim sima ti dimin iiir kigiyim mi sima ina yidam namim. Mi ta yaiya sima ina haigiririr boinama iikam whiekakim hinda tindanim simiir. ³⁵ Mi iikamim sima ti diminin siir ini kigiu. Mi sima Jisis siir hiriir nimbiyamim mi ti inkam iiir kig uridyiu

biyieyim siir bidi haiburgigim. Mi siya yiuis bidi kaiyin mi siir kwoinin ini wadieya nwowin mi siya Jisis siir igmiiiga kingiinar nidwowi. Mi iikamim sima hiriinan kigim mi sima ina yididgiyim. ³⁶ Mi iikamim ti diminin siir kignakiyim sima iikam nhirim simiir boinmamaau siyuin Jisis siya haiswoniskiyin ti inkamin siir. ³⁷ Mi iikam whiekakim Gegesa hiran nu maeyauwim sima Jisis siir boinki, kira krimiir haiburgik mi ha dam. Sima nidid prasae bi kikinkim mi sima hiriinan asi boinkim mi Jisis siya isim aiir kwirii mi siya namim swoki minkin. ³⁸ Ti inkamin uridyiu biyieyim sima haiburgigin, siya Jisis siir simiir kauwok boinanaekei, kara kinaka nami. Mi Jisis siya siirin ina swoki ikropkiyin mi ina boinkiyin, ³⁹ Kira kiriir oma hiriirar swoki am. Mi dimin whiekakim Adi Komii siya tirkiyim simiir tini boinmamaauwi. Mi ti inkamin siya ha namin mi ti yaiyim iikam whiekakim om komii siir hiranim ini simiirar boinmamaauwiwin dimin whiekakim Jisis siya tirim simiir. Iriig.

Jisis siya haiswoniskikin wiga siir yiuis nonkwowa
(Mt 9:18-26; Mk 5:21-43)

⁴⁰ Mi iiya Jisis siya ha swoki amin whiigbid yarmiya hiriir mi iikam whiekakim sima hirar nwowinim mi sima siirin ina boin maarginairga winim. ⁴¹ Mi inkam nwirin ina yimbiniyin siir inigin Jairaskin. Siya maeyauwa iripa yai boinaia hiuyokiyokaiya saiir biyan inkamkin. Mi siya igmwowin Jisis siir igmiiiga kingiinar ini hiuiu mi ina kauwok boinnaekikin, kira kariir omaka wit. ⁴² Mi siir yinisima ırkı ırwaka mi saeya yinkopaka. Mi saiir biewiyim iuur whisko. Mi saeya naowamar tiri. Mi Jisis siya ha napnamin mi iikam isid komiiyin sima ini Jisis siir mhoiiyar yamim. Mi sima ini iripa iripa yonamim. ⁴³ Mi wiga ıra nwowi, iinokiinokin saeya piu biyeka napidwodwomaimiiga biewiyim iuur whis, kamim paowai udiyim simiir nwirkin saiir ma aiir bi swoki owaiginiukin miiyik. Niingaka. ⁴⁴ Mi ta wiga saeya Jisis siir digiuwa kingiin ha nita mi saeya inı siir yiuis prieiya saiir mwois iirar yaka onkwokiyi mi saeya hiriinan tırkiya mi bi kimiminkika ta piu biyieya saeya nnowa ina yinkisanakiya mi mhoiiya saeya bi swoki imbiyamka. ⁴⁵ Mi Jisis siya sriigi, yipikin iina kariir naka onkwokiyin? Mi iikam whiekakim ina boinkiyim, an niinga, an niinga. Mi Pita siya ina boinkiyin, inkam Komii iikam isid komiiyin wasi kiriirar nokwoyokaiyim, simar kwakikin namkim. ⁴⁶ Mi Jisis siya boinki, iina kariirin nwırka nonkwokikin. Mi kara ina kinankiugiyin, kirie nhirim kariir bidi haiburgigim. ⁴⁷ Mi ta wiga saeya ninokninkinkiya mi saeya inı nidid komiigakar yowa mi saeya siirsi bi swoki imprioka mi saeya igmwo inı Jisis siir imiiga inı hiuwıuwa. Mi iikam whiekakim simiir whwonkam ida saeya ina boina, iiya kara Jisis siir yiuis air nonkwokiyi, kariir ma biri kimiminkika saeya ina digiya. ⁴⁸ Jisis siya boinki, kariir yinisim yinkopak, kiriirin

kiriir naingwo tibmii miiyika saeyer nwowaiginiugika mi kira ha dam mi kiriir mhii kwoinim hiinsima dwonam.

⁴⁹ Mi Jisis siya ha niki boinaiyin mi biyan inkamin Jairas, siir omaka hiran inkamin siya ha nitin mi ina ini boinieuwin siirin, kiriir yinism yinkopaka bidi yaonama. Kira inkamin dimin taemin nowimwarkaiyuwiyn kiigi siir kipi ninki. ⁵⁰ Mi Jisis siya ta yaiya air wakaekiyin mi siya Jairas siir yai anaka hiniina yowarkii boin, kira kipi nidid. Mi kira hindara daengwo tibmii iski mi kiriir yinism yinkopaka saeya wi miyyika nwoki owim. ⁵¹ Mi Jisis siya Jairas siir omaka kiriir yam mi siya iikam whiekakim simiirin omakanau hiriirin saika biri kigninkin apninopkai namkim. Ningaka. Pita, Jon, Jems mi ta yinism yinkopaka saiir yopii ad owa simasimar yapninpakainam saikan. ⁵² Mi iikam whiekakim sima ta yinism yinkopaka saiirimar nanka ninougim mi sima hirar nounanaekim. Mi Jisis siya simiir boinki, kima kipi nou, saeya biri naoka, saeya nhwo whwonkaii. ⁵³ Mi sima siirin yaibu prasae biri niekim. Dimusi rani, sima budi yinokninkinim, saeya bidiya yaonama. ⁵⁴ Mi Jisis siya ta yinism yinkopaka saiir iin aiir yonkwoki mi ina boinkiyin, yinism yinkopak, kira dinsiingi. ⁵⁵ Mi ta yinism yinkopaka saiir piugina ina swoki ita saiirim. Mi biri kimiminkika saeya ina yinsiin idwokiya. Mi Jisis siya simiir boinki, kima nae nhirim saiir hauu ae. ⁵⁶ Mi ta yinism yinkopaka saiir yopii ado sowa ini mounana sinkaokiyo. Mi Jisis siya sowiirin ina boinkiyin, ti diminin siirin kowa inkam nwirni kipi swoki boinmauu mimin. Iriig.

Jisis siya kamim siir kigna miriiyim mii simiir hauugin
(Mt 10:5-15; Mk 6:7-13)

9 ¹Jisis siya kam iuur nwiso siir kigna miriiyim simiir yikiuna iripa haingiriyiuim mi siya kirie komii mi inig komii simiir hauuwim. Uridiyu biyie biyeyim mi mapai mapaiyim simiir haiswonimniskiyyim. ² Mi siya simiirin ina yikropkiyim iiya Adi Komii siya siir digworaekwowitzim simiir kigirkakana saiir boinmimauum mi makak iikam simiir mi inimniskiyyim. ³ Mi siya simiir boinki, kima digworaekwo wara kipi hai apnam mi kima nae minim mi umir hoknibim mi paekopim hogwokwo apiyim simiir wara kipi hainam. Mi kima yiuiso kwokwisa kipi hainam. ⁴ Mi omaka kima napninpakainami mi sima wadie kimiir nwowini mi kima ta omaka airar dwokripkai. Mi ti om iirin wi ta omaka saiir hirankar haiburgig. ⁵ Mi sima kimiirin simiir omaka kiriir namamin wadie nwowin karamae nwowi mi kima ti om iir haiburgik. Mi nusin imiir dikrimkrinkiig sima wa ninokninkinkiyim, krima miyyik rani. ⁶ Mi kamim Jisis siir kigna miriiyim sima ina yitikrinkiyyim omom omomim simiir mi Adi Komii siir yaiwin kibya saiir yapboinmamaauum mi iikam makakim omom omomanim hinda tindanim simiir warar mi inkin haiswonimniskiyyam. Iriig.

Herot siya Jisis siir yai wakaekin
(Mt 14:1-12; Mk 6:14-29)

⁷Mi inkam komiiyin Herot nu Galili kigriraowiyin ti yai whiekakim simiir wakaekiyin mi siir kwoinin ini hindara whriewhriekiyin. Dimusi rani, nhirim ha boini, Jonin op baptais haiginiuwiyin ieyankin bidi swoki insiin idwowin.

⁸Mi nhirim hiniina boin, Ilaija bidi yimbiyamin. Mi nhirim hiniina boini, biiyan profet inkam nwirin bidi swoki insiin idwowin. ⁹Mi Herot siya hiniina boinki, Jon siir niyyin karar bidi kaigripkiyin. Mi ti inkamin siya yipikin kara ti siir yaiya hiniina wakaewin, ha? Mi siya Jisis siir kigam mini. Iriig.

Jisis siya naeyim 5,000 kamim simiir hauu aekim
(Mt 14:13-21; Mk 6:30-44; Jo 6:1-14)

¹⁰Mi aposel kamim ha swoki itim mi dimin whiekakim sima tirim sima Jisis siir ini boinmimauuni. Mi siya simiirin warar yinkin ikiunam mi sima iikam nhirim simiirin hirar haiburgik mi simasimar yam om whirin siirin. Mi ti omin siir inigin Betsaidakin. ¹¹Mi iiya iikamim sima wakae digiyim mi sima ini siir mhoiiyar yamim. Mi sima siirim ha namim mi siya ini mairimairga ywowinin simiirin. Mi siya Adi Komii siya siir iikamim simiir kigirkakana saiir yowomwarkaiyu simiirin mi iikamim makakim, simiir warar mi inkin haiswonimniskii haiginiu.

¹²Mi iiya bieyin ha nikiyamtibin, kam iuur nwiso siir kigna miriyyim sima ha nitim siirim mi sima boin, kira iikamim simiir dikropki sima iki om nhirim hinda tinda nwowim pi simiirim nwoki amim mi sima pi hir nwoki whwonkaowiyim mi nae minim pi hir nwoki inkiguna aeyamwiyim. Whisarii rani, ta maeyauwa krima nwowa om karamaeka. ¹³Mi Jisis siya simiirin igao yaigakar ywoki, simiirin nae kimar hauu. Mi sima ina boinim, krima nae hirii hirii karamaekim. Krima bretim iriiyar mi anasu whis simasimar nwowi. Mi kira hiniina naingwomi ti iikam whiekakim nwowim, krima naeyim simiir digar pini sainaki, aniya?

¹⁴Kamim hir nwowim 5,000kim mi Jisis siya kamim siir kigna miriyyim simiir boinki, kima simiir boinki, sima kam nwis iuur iuura kiiyop idwodwoam. ¹⁵Mi kamim siir kigna miriyyim sima ini hirinanar mi tirim mi sima iikam imiirin ina yokmwin idwowim. ¹⁶Jisis siya ti bret iriiyarim mi ti anasu whis iko ha haiyin mi siir nhwowin ninomor koua hiriir ha kaokiyin mi siya ina boin wadiekiyin Adi Komii siirim. Mi siya ina yinop hauugiyim kamim siir kigna miriyyim simiir mi iikam simiirin ini simar hid nonkwokwo hauunamim. ¹⁷Mi iikam whiekakim ha naekiniu digiyim mi nae haimii haimiyyim sima naepipiru okiyim mi nibim sima haigimirninkinkiyim iuur is. Iriig.

Pita siya Jisis siir boininkiigin siya Kraiskin
(Mt 16:13-19; Mk 8:27-29)

¹⁸H gwira Jisis siya Adi Komii siirim nhwo sasar ini kwisboiniu. Mi kamim siir kigna miriyyim sima ina yamim siirim. Mi siya simiir sriigi,

iikamim kariirin paniin nikiuwigim? ¹⁹Mi nhirim yim hiniina boinikim, Jonin op baptais haiginiuwiyin siya. Mi nhirim yim hiniina boini, kira Ilaijakin mi nhirim yim hiniina boini, profet inkam nwirin bidi yinsiin idwowin. ²⁰Mi siya simiir sriigi boinki, wim kima paniina dapikim? Mi Pita siya ina ywowarkii boinin, kira ti inkamin Adi Komii siya nimbingiyin Mesaia siya. Iriig.

Jisis siya boin kara naonami wa swoki insiin idwowi

(Mt 16:20-28; Mk 8:30–9:1)

²¹Mi Jisis siya simiir boinki, ta yaiya inkam nwirni kipi swoki boinmauumimin. ²²Mi Jisis siya ina swoki boinkiyin kara Yaowae Adin ninomor kouanin kara wi hik kimpipisu prasae hai rani. Mi biiyan inkamim omaka Adi Komii siir inig hainaniya sair kigriraowiyim mi prismi biiyan inkam mi kamim siyu komii komiiyim sim ninomokninkiniyim, sima wi digiumii siir haimriyuwi mi sima siirin wa nisomaowi mi siya ii kwoimaka wa swoki insiin idwowi ie hirankar.

²³Mi siya simiir boinki mi inkamin kariir siyu imiir napam niti mi siya diminim siir kwoinau hir nwokaiyim digworaekwowim simiir haiburgigi mi siya kariir mii imiir mirii mi kariir siyu imiir dap iski. Mi siya kariir mii aiararar miriyyokiyokii mi kariir siyu imiirrarar timi apiyokiyokii. Mi siya ti paeyin hiiniya nirioninkinin siirin hiriayar haiyokiyokii kariir hiriinan. ²⁴Mi yipiki inkamkin digiumii siir digworaekwo mi diminim siir kwoinau nwokaiyim simiir haimriiyu karamae nwovi mi siir kwoinon omwai waiyaiyin wi miiyik nwo rani. Mi siya wi hindara kigugu iskii. Mi yipiki inkamkin digiumii siir digworaekwo mi diminim siir kwoinau nwokaiyim simiir haimriyuwi mi siya wi omwai hiriya waiyayokiyokii. ²⁵Mi yipiki inkamkin ti nu siir digworaekwo whiekakim simiir haingiriyu haigin mimiri siyamar mi inig komiigak ha mi owi mi ti digworaekwowim wi sima whinkinsiis haiginiuwi siirin omwai waiyayokiyokiakaeyamim, anyia? Niingaka. ²⁶Mi yipiki inkamkim kariiram mairgimairga karamae nwovi mi digiumii kariir yai aiir haimriyuwi mi mhoiyya kara Yaowae Adin ninomor kouanin siya swoki iti digworaekwo whiekakim Adi Komii siya kariir hauuwim paenan niuyaeyim mi Adi Komii siir paekwosimim simaka niti mi taka iiya kara kiriirin wi digiumii sair swoki haimriyuwi. Mi mhoiyya siya wi Adi saika nwo rani. Niingaka. ²⁷Kara kimiirin yaimwowar boini, ti iikam nhirim tirar nwowim, kima wi niki ao rani. Mi diminim iiya Adi Komii siir dimin taemin imiir kigirkakana wi sairar nimbyami. Iriig.

Jisis siir piua ya ini saa yimbiyamkiya

(Mt 17:1-8; Mk 9:2-8)

²⁸Mi Jisis siya ti yaiyim ha boin digiyim mhoiyya ii iriiyar kwoimim namkiyim mi siya Pita Jon mi Jems simiir yikiunam mhiuisim whirin

siir kiua hiriir, nhwo Adi Komii siirim kwisboinim. ²⁹Mi siya hirar kwisboinim mi siir whwonkamin ina yigiyin mi siir yiuisa paenan ha niuyakiya mi saeya ini whisinana ywokiya. ³⁰Mi biri kimiminkikin inkam nwiso ini saikar yamokwo boinainiyo. Moses, Ilaija so. ³¹Mi sowa Adi Komii siir diminin paenan niuyaiyin saika ninkin imbinikin. Mi sowa iiya Jisis siya naonama sair nimbiyami diminin Jerusalem hir, Adi Komii siya nimbinin bidi bidiniyar simiir boinmimaugim. ³²Mi Pita siya mi siir nomiiyau nwis owa sima nhwo whwonkaigim mi sima ha ninsiingiyim mi simar kigi paeya Jisis mi inkam nwiso saika nokwowo simiir hir niuyaki. ³³Mi sowa Jisis siir haiburgigim minko mi Pita siya siir boinki, Biyan Inkam Komii, krima tir nwowim wadieka. Mi krima omaka amirim wi ouuma mirii, ira kiriirga mi ira Moses mi ira Ilaija Pita siya ta yai aiirin whaowaeya priboinkin, siya bi ninokninkinkin. ³⁴Mi siya yai aiirar niki boinin mi waua ini simiira yauni kikirinuniya, sima ina yididgiyim. ³⁵Mi yai kwira ta wau aiir kauwok boinkiya, saeya hiniina kauwok boinkika, wari yinisiimin kariir yinisiimin. Mi kara siir bidi yimbinin. Kima siir yai aiirar wakaeyokna. ³⁶Mi ta yaiya ha boinkiya mi sima kigi, Jisis sasar nwoki. Mi kamim siir kigna miriyyim sima yai ha ninkin tankiyim mi ta iiya ti diminin sima kignamin, sima inkam nwir bi swoki boinmauumiminkin. Iriig.

Jisis siya yinisiim nwirin uridyiu biyiekakin siir haiswoniskiigin
(Mt 17:14-18; Mk 9:14-27)

³⁷Mi iigwira sima mhiuisim whirin siir haiburgigim mi ha niuunamim mi iikam isid komii whirin, sima Jisis siirin siyu hir yapyiskaiwin. ³⁸Mi ti iikam isid komiiyin simiir hiran inkam nwirin siya ina kauwok boinamnankiyin, iikam nowomwarkaiyuan inkamin mi kara kariirimar kwisboinki. Kira kariir yinisiim yinkamiyin iir kigi, siya kariir yinisiim yinkamiyin nwirki nwiruwa ieyaargin. ³⁹Mi uridyiu biyie whirin siya nonkwokin siirin. Mi bi kimiminkikin, siya ha kauwok boinkiyin mi ti uridyiu biyie ieyar haigi itiwawakikingig. Mi yaeyopa pa nimbinaniyami siir yai hirankar mi siya ti yinisiimin siir piu aiirar nonkwobumbuninkinikin mi siya siir bi swoki haibur sranikin. Niingaka. ⁴⁰Mi kara kamim kiriir kigna miriyyim simiiram bidiyar kauwok boinanaeyin ti uridyiu biyie siir haiswoniskiyim mi sima dig bi nwokim. ⁴¹Mi Jisis siya ina yowarkii boinin mi ti iikamim tariinananim kima naingwo tibmii karamaekim. Kimiir mhii kwoinim miiyik nwo rani. Mi kara kimaka wi pariig iiya nwo, ha? Mi kara kimiirin wi pariig iiya whindiriraer haiginiwi mi kima wa nwoki aingwo tibmiyyim, ha? Mi siya ti inkam iir boinki. Yinisiimin tiriir whainani. ⁴²Mi siir yinisiimin ha niki apnaniyin mi ti uridyiu biyieyin ini siyar haigi owomwak inamnaniyin. Mi Jisis siya igao yaigak ti uridyiu biyieyin siir boinki

mi siya ti yinismi iirin ina haiswoniski haiginiugiyin. Siya ini siir ad iiaramar swoki ikropkiyin. ⁴³Mi iikam whiekakim sima Adi Komii siir kirie komiisi saiir kigya sima ini hindara yanaakiyim. Iriig.

Jisis siya kwisaka ina swoki boin̄in kara wi kapi naowi
(Mt 17:22-23; Mk 9:30-32)

Mi iikam whiekakim ina niki aingwoyimokripkaiyim, ti diminim siya tirim simiirsinyin mi siya kamim siir kigna miriiyim simiir boinki, ⁴⁴kimiir wiinim sibgu mauugi. Mi mhoiiya Yaowae Adin ninomor kou hiranki nitin siirin wi wir nhirim sima napwouwi. ⁴⁵Mi sima ta yaiya siya boina saiir bi ninokninkinkim, ta yaiya saiir yaimwokiyaimwowa simiirsini mprioka mi sima saiir paniinsi sibgu yinokninkinsi. Mi sima pi nidigim ta yai aiiramini siir paniinsi sriisi. Iriig.

Yipikin siya kougikou nwowin
(Mt 18:1-5; Mk 9:33-37)

⁴⁶Mi kamim Jisis siir kigna miriiyim sima yaiya kwira yiniinansao boin, yipikin simiir kougikou nwowin. ⁴⁷Mi Jisis siya bidiya yinokninkinin kwoinin simiir hir nwowin. Mi siya yinismi sapisap nwirin siir asi nikunakin. ⁴⁸Mi siya simiir boinki, inkamin ti yinismi sapisapin siirin kariir inig iir kigriraowi yio siya kariir kigriraokin. Mi inkamin kariir kigriraowi mi siya inkamin kariir nikropkiyin siirin warar ninkin kigriraowi. Mi inkamin yinismi sapisapnan kimiir waraur nwowi mi kimiir kougikouin ini siyar ywowin. Iriig.

Inkamin io nhwo kimiir nanao karamae nwowiyin
siya kimiir nomiiyaugin
(Mk 9:38-40)

⁴⁹Jon siya ina yowarkii boin̄in, Biyan Inkam Komii, krima inkam nwira kig, uridyiu biyeyim simiirin kiriir inig iir haiswonimniskiigin. Mi siya krimiir yai bi wakaeyoknakin mi krima siirin hiriinansi nikidugim. Dimusi rani, siya krimiir isid rani. Niingaka. ⁵⁰Mi Jisis siya siir boinki mi kam nhirim siir kigna miriiyim sima, kima siir kipi nikidu. Inkamin io nhwo kimiir nanao karamae nwowiyin yio siya kimiir nomiiyaugin. Iriig.

Sameria hiran om whirin siir iikamim sima Jisis siir siyu
iir haiginikougin mi siirin ina swoki ikropkiyin

⁵¹Ihiya Adi Komii siya Jisis siir swoki ikiunamana ninomor koua hiriir saeya ini kingiin nwowa. Mi Jisis siir kwoinin om komii Jerusalema namim asi naingwokin. ⁵²Mi siya kam nhirim simiir yikropki, yai siir biyin sima nwoki haigiririramim mi sima ha namim nu Sameria hirin

om whirin siir yapninopkainam. Mi sima siir digworaekwo nhirim simiir diriraerarim minkim. ⁵³Mi omin siir hiran inkam nhirim sima siir biri nikiunamkim simiir omaka hiriir. Dimusi rani, Sameria iikam sima iripa mhii kwoin biri nwowikim Judami iikam simakan sima ina ninokninkinim siya pi om komii Jerusalem hiriir nami. ⁵⁴Inkam nwiso siir kigna miriyo Jems, Jon sowa, sowa hiriinan siyuin siir kigin mi sowa siir boinmauu, Biiyan Inkam Komii, krima paeya ninomor kou hirana saiirim nikiugi, saeya ti iikamim tìranim simiir nwoki iuniyim, aniya? ⁵⁵Mi Jisis siya ha haiyieg okwokiyin mi siya io sowiir ywoki. ⁵⁶Mi sima om whira yapnam. Iriig.

Inkamin Jisis siirim nami
(Mt 8:19-22)

⁵⁷Mi sima siyiu hirar niki apamim mi inkam nwirin siir boinki, kira omom omomim kira nami mi kara wi kiriir mhoiyya ninkin apiyokiyokiii. ⁵⁸Mi Jisis siya siir boinki, niimauan wraim yim ieno kakargim mi ipiyinim yim iripi hiriinan whie kakargim. Mi Yaowae Adin ninomor kouanin yio omaka maeyau whwonkai karamaeokin. ⁵⁹Mi siya inkam nwirin siir boinki, kira kariir mhoiyyar wit. Mi siya boin mi kira kariirin wadie tiki oki. Kariir adin siir piuis biyieya saiir niki hangikaigigi. ⁶⁰Mi Jisis siya siir yowarkii boinki mi inkam wiirim yim inkamim kariir mhoiyya nit karamae nwowyim sima haingikai. Mi ni kira iiya Adi Komii siya siir digworaekwowim mi siir iikamim simiir kigirkakana saiir yai imiir tini boinmimauuwu.

⁶¹Inkam nwirin siya siir boinki, Biiyan Inkam Komii, kara kiriir mhoiyya nitam mini mi kira kariirin pi wadie dwoki. Kara yai minim kariir isidin simaka nini idwo boinaigigi. ⁶²Mi Jisis siya siir boinki, inkam i kigriririyin, siir nhwowlidaowa hiri hiriya kaonanaei mi ti hiriinan inkamin siya wi Adi Komii siya kigrirao tani. Niingaka. Iriig.

Jisis siya kamim kam nwoim iuur nwisa yikropki
Adi Komii siir yai aiir boinmimauuwam

10 ¹Mi mhoiyya Biiyan Inkam Komiiyin siya ina swoki imbinin kamim kam nwoim iuur nwiso. Mi siya simiirin nwinnwisa yikropki mi sima siir biiyar yamkwokin. Mi siya simiirin om komii komiiyim mi omisisimim mhoiyya siya namanim simiirin simiir hiriir yikropki. ²Mi siya simiir boinki, iikam whiekakim simiir kwoinim wadie bidi ywowlim sasaeyim wai nwowlim simiir hiriinan. Mi iikam whiekakim sima ta yai aiir wakaeyama tiri. Mi iikam whiekak rani, simiirim namim mi simiir nikiunakiyim mi sima bidi grirgigiyim. Mi numiran adin, Adi Komii siyairgin, siirim sriigi siya kam nhirim simiir nikropkiyim mi simiir kwoin imiir hiurworwokaiyim mi sima siir mhoiyya nwoki amim.

Ti hiriinan inkamin siya numira sasaeyim wai nwowiyim simiirim namiyin mi ha ningugu haiswonaniyim ini siir hiriinan ywowin. ³Kima dam! Kara kimiirin huyinsim prikiprikanan nikropkikin niimau mie komii komiiyim wra bibiyieki nwowim simiir hiriir. Mi kimiirin wi kigriraowan inkam kakar nnowi. ⁴Mi kima umir hoknibim wara kipi hainam mi iga nii aka mi kima siyu bopwo hirin inkam napkigami mi simiirin yai kipi kainanam. Hindarar daparkaknam, ii naeisi. ⁵Mi kima omaka ir napninopkainami mi biiyin kima wi hiniina tini boiniu, kima ha maирgimairga iikamim ti omaka aiir nwowim. ⁶Mi inkam nwirin kwoin hinsima nwowiyin siya ta omaka aiir nnowi mi siya wi kimiir yaiyar wakaeyoknaei mi siir kwoinin wi hinsima nnowi. Mi hiriinan inkam karamaeki niuwi mi kira hikak nnowi mi ta yaiya hiriayar swoki okainani. ⁷Mi kima ta omaka irua aiirar dwokripkai. Mi kima nae op minim sima hauuwi simiir dae kwiya. Mi kima ti nae imiirsiyin umir kipi hauu simiirin. Dimusi rani, kima dimin miiyik miiyikim simiir bidi hauuwim. Mi sima kimiirin hiriinansi hauu aei. Kima omaka irni irni kipi whwonkayam. ⁸Mi kima om komii whira napninopkainami mi inkam nwirkin kimiirin wadie nnowini, siir omaka hiriir namim mi nae minim siya hauu wini mi kima wi kipi borisop wa dae. ⁹Mi kima ti om komii hiran inkamim makakim simiir warar timi haiswonimniskii haiginiu mi kima simiirin hiniina boinki, iiya Adi Komii siya siir dimin taeminim mi siir iikamim simiir kigirkakana, saeya kimiir kingiin bidi yamwoniya. ¹⁰Mi kima om komii whirin siir napninopkainami mi sima kimiir bi boin wadie winkim simiir omaka hiriir namamin mi kima ti om komii siir siyuuin siir yaba hir dikwowin kima hiniina boin, ¹¹ti kimiir om komiiyin siir nu sinim sima ini krimiir iga imiir nwowim mi krima pi kimiirrar swoki hauugigi. Mi kima sibgu daingworinu. Dimusi rani, kima krimiir yai imiir bi wakaeyoknakim, iiya Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim, simiir kigirkakana ini kingiin yamwoniya mi kima ta yaiya digiumii sair haimriiyugim. ¹²Kara kimiirin pi hiniina boinki, mhoiyya iiya Adi Komii siya iikamim dimin biyiekakim simaka boinaini iiya saeya nimbiyami mi ta hika wi hika om komii biyiekibiyieyin Sodom hiran iikamim dimin biyie tirim wi simiir haiburi. Ti omin Isrel siir omkin. Iriig.

**Om nhirim naingwo tibmii karamae nwowim
simiirsi naingwoyimiyoki
(Mt 11:20-24)**

¹³Jisis siya ha niki boin mi siya boinki, kima Juda iikamim om Kolosiyanim Adi Komii siya kimiirin wi hik prasae hauu rani mi om Betsaidan Juda iikamim kima iriipa hiriinan, Adi Komii siya kimiirin wi hik prasae mi hauu rani. Dimusi rani, dimin miiyik miiyik

whiekakim Adi Komii siya kimiir tirim mi kima simiir biri kigim mi kima simiir biri wakaeyoknakim. Niingga. Kima ini digiumii simiirar haimriyukripkaiyim. Mi biiya Adi Komii siya dimin miiyik miiyikim iikamim Juda iikam tani om Taia om Saidon sowiir hiranim simiirin hiriinan hauugiso mi sima ha kigiso mi sima sinin wa pi masin mi aknainan bidi pi yiisiimauuin Adi Komii siirin, dimin biyie biyieyim sima tirim simiirsiyin mi sima ha pi yaingwo tibmiiyin Adi Komii siirim. 14 Mi ta iiya Adi Komii siya iikamim simiir hidi mi hika kimiir nimbiyami saeya wi komiigi komii nwowi. Wi hika om Taia mi om Saidon sowiir nimbiyama saiir haiburi. 15 Kima ti iikamim om Kapaneamanim, nu Isrel hiranim kimiir kwoinin ha naingwomi, Adi Komii siya kimiirin ini kougikou haiginin, aniya? Niingga. Adi Komii siya kimiirin iikam miyyiki miyyiknan mi ikuwi. Mi kima wi inkam biyienan nwowi. Mi siya kimiirin wi maeyau biyieya paekaka wi saiir nitkaigi.

16 Mi siya kamim siir kigna miriiyim simiir boinki. Yipiki inkamkin kimiir yai aiir wakaeyoknaei. Mi yipiki inkamkin digiumii kimiir haimriyiuwi. Mi yipiki inkamkin digiumii kariir haimriyiuwi mi siya inkamin kariir nikropkiyin digiumii siir warar mi inkin haimriyiuwi, yio Adi Komii siyairgin. Iriig.

Kam, kam nwoim iuur nwiso sima ina swoki itim

17 Mi mhoiyya ti kam, kam nwoim iuur nwiso ha swoki itim mi sima ini mairstimaирга komiigakar ini oniyim. Mi sima hiniina boin, Biyan Inkam Komii, krima kiriir inig iirar boinkiyim mi uridyu biyieyim sima ini krimiir yai aiirar mi wakaeyoknam. 18 Mi siya simiir boinki, kara bidi kigiyin Setanin diyanan tionaиний ninomor kou hirankin. 19 Wakae! Kara kirie komiyya kimiir bidi hauugiya mi owiniyai mipug minim kima wi simiirar ninkin okwo mirii nami mi sima wi kimiir pi rani. Mi Setan siir kirieya wi kimar nikwowaissii. Mi kimiirin wi dimin whirki swoki tibru rani. Niingga. 20 Mi kima hiniina kipi boin mairstimaирга. Uridyu bibiyeyim ini krimiir yai imiirar wakaeyoknam. Niingga. Kima Adi Komii siiramar mairstimaирга kimiir inigim siya bidi win haiginim ninomor kou hir. Mi sima wa nwoki inokninkinim kima Adi Komii siir yinisimkim. Iriig.

Jisis siya mairstimaирга ha nwowin mi ina boin wadiekiyin
Adi Komii siirim
(Mt 11:25-27; 13:16-17)

21 Mi taka iiya Adi Komii siir naeyiuin Jisis siir mhii kwoin imiir hiurworwokai mi siya ini mairstimaирга ywowin. Mi Jisis siya boin, Adi Komii, kira nu ninomor sowiir Biyan Inkam Komiigin. Kara kiriir boin wadieki, kira dimin nhirim kamim ninokninkinkakim mi kwoin miyyik

miiyikakim simiirsi nimpriokin nu tiranim mi kira inkamim naingwo omok karamaeyim simiir yiisiimauu. Ihi, Adi Komii, kiriir kwoinın siya hiriayar nwowikin.

²²Kariir Adi Komiiyin siya digworaekwo whiekakim, kariir iina bidi hauu digim. Inkam nwirkin kariir biri ninokninkinkin, Adi Komii sasar ninokninkini kariirin. Mi inkam nwirkin Adi Komii siir ninokninkin tani. Kara siir Yinisimin kanakanar ninokninkini siirin. Mi iikamim kara boinmimauuim yim ina ninokninkinim Adi Komii siirin.

²³Mi kamim Jisis siir kigna mireiyim simasimar nwokim mi siya ina haiyug boinkiyin. Iikam nhirim sima dimin kirie kirleyim warı bi kigim. Adi Komii siya kimiirim naingwokwonanaeikin mi siya dimin kirie kirleyim kimiir asi niisiimauugim. Mi kima nhirim simiir kou asi nwowi. ²⁴Kara pi kimiir boinka. Biiya profet kamim mi inkam komiiyim nu kigriraowiyim, sima ti diminim tariinan kigim, simiir kigamar naingwokim mi sima bi kigim. Mi sima ti yaiyim tariinan kima wakaeyim, simiir wakaeyamar naingwokim mi sima simiir bi wakaekim. Niingaka. friig.

Nu Samerian inkam nwirin Juda inkam nwirin siir whinkinsiisgin

²⁵Mi inkam nwirin siyu komii ninokninkiniyin, siya Jisis siirim kinankiugin. Mi siya boin, iikam nowomwarkaiyuwan inkam, kara wi paniina tiri kwoin budin iinokiinok omwai waiya yokiyokiyyin siirin, ha? ²⁶Mi Jisis siya siir yai aka ina yowarkii boin, Yokwo Komii saeya paniina boinka? Kira paniina mwaingin saiir yaimwokiyaimwowa, ha? ²⁷Mi siya hiniina yowarkii boin, Yokwo Komii saeya hiniina boinka, Biiyan Inkam Komiiyin siya kiriir Adi Komiigin mi kiriir mhii kwoinim siiramar daingwo ırkak mi kiriir piugiina mi kiriir kiryea mi kiriir kwoinbud ieya simiirar hauu ırkak siirin. Kira kiriir nomiiyau iiirimin hiniina daingwo kira kramar naingwonaeyin saiir hiriinan. ²⁸Mi Jisis siya siir boinki, ihi, kira ini wadieya yowarkii boin. Mi kira hiriinan tiri mi kira wi omwaiya waiya yokiyokii.

²⁹Mi inkamin siyu komii ninokninkiniyin siya siir inig iiirar sibgu diriraeraramar naingwowi. Mi siya Jisis siirin hiniina srii, Yokwo Komii saeya boina yaiya kira hiniina boinkin kira nomiiyau nwirniyam naing-wowiyim, kira kramar naingwonaeyi saiir hiriinan daingwo. Mi ti nomiiyau nwirin kira boin siya yipikin, ha? ³⁰Mi Jisis siya hiniina yowarkii boin, inkam nwirin om Jerusalem hir haiburgigin. Mi om Jeriko hiriir yapnam. Mi siyu hirin siirin inkam biyie nhirim sima yapiyskaiwin mi sima siir digworaekwo whiekakim simiir hαι mi sima siirin ina yipamparin. Mi sima hiriinan tırgikim mi ina yamim. Mi siya ini siyu hirar ywokiyin mi siya naowim pariiparri. ³¹Mi takaiiya pris inkam nwirin krimiir kaoprigi okwowyi ina yamim. Mi

siya ti inkam iiir kigin mi siya kimidiniya siorsi yapiyoknam mi siya siyu miga hiriir yapnam. ³² Mi iriipi hiriinan Livai inkam nwirin nu Judianin ta maeyau kaimwo aiir mi imbininyin mi siya ti inkam iiir kigin mi siya ina mi apiyoknamin siyu miga hiriir. ³³ Mi inkam nwirin nu Sameria hirankin. Simiir sau omomin siya ti siyu iiir mi apnam mi ti inkamin siir hiriir yimbiyam mi siya siir kigin mi siir kwoinin sirsiyin naingwoyimiyok prasae bi kikinkin. ³⁴ Mi siya siir kingi ha namin mi wa op wain minim siir paowai imiir yaokinki, wadie simiir nwowaiginugiyim mi siya ina udgiyim siir paowaiyim. Mi siya ti inkamin siirin ha kininsiu idwokiyin mi siirin siir donkiyin siir idwo yak i kikiniu idwoki. Mi siya siirin omaka ira inkamki sain whwonkaiiya saiir hiriir yikiunam mi siirin ina sibgu kigriraowin. ³⁵ Mi iigwir nugakin siya ti inkamin omakanin siirin umirim kam nwira hauugik mi siirin hiniina boinmauugi, ti inkamin siirin kira sibgu kigrirao. Mi kiriir umir nhirim siir hauu saini mi iiya kara swoki iti wa swoki hauukiiyuwi kiriirin. ³⁶ Jisis siya boin mi tariinanin kira paniina naingwoyi, yipikin ti inkam nwoimim simiir nwirin ti inkamin, kamim hii tauaeiyim sim nonkwobumbu ninkingikin siorsi naingwoyimiyokin, ha? ³⁷ Mi inkamin siyu komii ninokninkiniyin siya boin, ti inkamin siorsi naingwoyimiyokin mi siir whindiriraerin siya. Mi Jisis siir boinki mi kira ha dam mi hiriinanar tini tiri. Iriig.

Mata Maria so

³⁸ Mi Jisis siya mi kamim siir kigna miriiyim sima ha napnamim mi sima om komii whirin siir yapninopkainam. Mi wig ira saiir inigin Mataka, siirin saeya yikiuna apninopkainam saiir omaka hiriir nae hauu aeyim. ³⁹ Mata saeya nomousima ira nwowi, saiir iniga Mariaka, Maria saeya Biiyan Inkam Komiiyin siir igmiiga kingiina ini idwoni, saeya siir yai imiir wakaemimika. ⁴⁰ Mi Mata ya ini nae diriraernanaeya mi saiir kwoinin ini haugihauga whiyiekiyin. Mi Mata saeya Jisis siiram yam mi ina boina, Biiyan Inkam Komii kariir nomousima kariir bidi haiburgika mi naeyim kanakana diriraernanaei. Mi kira saiirim naingwo rani, aniya? Kira saiir boinki, saeya kariir whindiriraerarniyim. ⁴¹ Mi Biiyan Inkam Komiiyin siya hiniina yowarkii boin Matara, Mata! Kiriir kwoinin haugihauga kipi whiyieki mi kipi naingwoyimiyok. Wari dimin whiekakim kira miriiyim simiirsiyin. ⁴² Kariir yai air ninokninkinim miriiyim, saeya ini mii nhirim simiir haibura, ta miiya Maria saeya nimbinia saeya ini mii nhirim simiir haibura. Mi kara saiirim pi nikropki rani. Niingaka. Iriig.

Siyuin Adi Komiiniyim srii boini ikin (Mt 6:9-13; 7:7-11)

11 ¹ Mi iigwira Jisis siya maeyau kwira saiir kwisboinkin Adi Komii siirim. Mi mhoiyya siya ha kwisboin digiyin mi inkam

nwirin siir kigna miriiyin siir boinki, Biiyan Inkam Komii, kira krimiir dowomwarkai haiginiu Adi Komii siiram kwisboiniya biiya Jon siya kamim siir kigna miriiyim simiir nowomwarkaiyuin saiir hiriinan. ²Mi Jisis siya kamim siir kigna miriiyim simiir boinki, iiya kima Adi Komii siirim kwisboiniyim kima hiniina kwisboin,

krimiir Adi Komiiyin krima ha naingwori iikamim sima kiriir inig iiir hainanam daingwo. Mi iiya kira kiriir iikam whiekakim simiir kigirkana iiya saeya nimbiyamana krima saiirim naingwori.

³ Mi iinokiinokin krima naeyim whaoeiyim mi krima kiriiram sriiyim mi kira naeyim pi krimiir digar mi hauuwi.

⁴ Mi kira krimiir dimin biyieyim iripi hiriinan wa timi inkil haiyoprimdiyiumiigii. Mi iriipa hiriinan krima haiyoprimdiyiumiigiyim iikam krimiir tirbuwiym simiir dimin biyieyim simiir hiriinan. Mi kira hik komii krimiiram kipi kigninkinki krimiir kinankiuwam.

⁵ Mi siya kamim siir kigna miriiyim simiir boinki mi kimiir inkam nwirkin siya nomiiyau miyyikaki niuwi mi kira siir omaka hiriir nami hiriir tirii niibopwo kira kiriir nomiiyau iiirim hiniina ninu kauwi, nomiiyau kira kariirin bretim nhouma whauugi. ⁶Dimusi rani, kariir nomiiyau nwirin siya siyu hir napniyin mi kariir omaka tiriir yimbini, kara nae siir hauugi karamaeka. ⁷Mi ti inkamin omaka hiranin siya ina yowarkii boinin, kira kiigi kariir kipi ninki. Anowin bidi haiginikouwin. Kariir yinim krima nib bidi whwonkaiyim. Kara pi nini rani, dimin kiriir hauugiyim. ⁸Kara kimiir boinki, ta omaka saiir adin siya hiniina naingwokin, ihi, siya kariir nomiiyau topmwokin mi kara nae siirin pi hiriinan nii komiiya pi saiir hauu rani. Niingaka. Mi siya ti inkamin kira kauwoknanaeyin saiarsi nhakiugin. Mi siya ti inkamin pa ninsiini mi siir naeyim pa hauugi. ⁹Kara kimiir boinki mi kima Adi Komii siirim kwisboini mi siya kimiirin diminin wa hauuwi. Mi kima diminim hansiri mi kima siirin wa kigi. Mi kima ano kaigakan mi Adi Komii siya anoin kimiiramin wa haiwaoki. ¹⁰Mi iikam whiekakim sima Adi Komii siirim kwisboiniyim, sima diminin wa hai. Mi inkamin diminim hansiriin mi siya wa kigi. Mi inkamin ano kaigakan mi Adi Komii siya anoin siirim wa haiwaoki. ¹¹Mi kimiir inkam nwirkin, siir yinisiimin anasuim siir ad iiirim kauwi mi adin siirin wi mipug biyieyin siir nama hauugi, aniya? Niingaka. ¹²Mi yinisiimin ad iiirim ipiyin yin kaskakam srii mi adin siirin pi owinyai biyieyin siir nama hauugi, iyie? Yio iriipa hiriinan. Niingaka. ¹³Mi krima iikamim dimin biyieyar tirikim krima dimin miyyikin hindara mi priihauuwikim, krimiir yinisiim imiirin mi krima hiriinanar dinokninkin, Adi Komiiyin ninomor kouanin siya naeyiu miyyikin, pi iikamim siirim kwisboiniyim pi simiirar swoki inkil hauuwi. Iriig.

**Sima hiniina boinkim Jisis siya Bielsebul saikar miriigin
(Mt 12:22-30; Mk 3:20-27)**

¹⁴ Uridyu biyieyin inkam waeyaiyin siir nwokaiyin Jisis siya haiswoniskiigin ti inkamin siya waeyaigin. Mi uridyu biyieyin siya ha namin mi ti inkam waeyaiyin siya ina swoki boinaigiyin. Mi iikamim sima ini hindara yanaakiyim. ¹⁵ Mi kam nhirim sima boin, siya uridyu biyie biyieyim simiirin Bielsebul siir kirieya sair haiswoniskiigin. Uridyu biyie simiir biiyan inkamin siir inig whirin Setankin. ¹⁶ Mi kam nhirim sima siirim kinankiuwam naingwokim mi sima siirim asi kauwoknanaekikin kiriepai kiriepaiyim ninomor kou hiranim simiirim, simiir niisiimauuam. Mi sima wa nwoki inokninkinim Adi Komii siya nimbinkin iikamim simiir whindiriraerarim. ¹⁷ Mi siya simiir kwoin imiir bidiyar yinokninkinkiyin mi siya simiir boinki mi nu whiruwan iikamim sima isido whisa nwo, yaii niniiyam mi ti iikamim sima wi miiyik nwo rani mi ad nwirni yinisiim simani isido whisa nwoki, yai niniiyam mi simani wi miiyik nwo rani. ¹⁸ Mi Setan siir isidin whisa nwo mi yaii sowa swoki inii mi siir isidin wi kirie paniin paniina nwo, ha? Kima hiniina boinkim kara uridyu biyieyim Bielsebul siir kirieya sair haiswoniskigin. Ta yaiya sair yaimwowa hiniinga, Setan siir isidin whisa ywoki mi yaii ina yiniiyim. Mi Setan siir isidin hiriinan tiri mi sima wi kirie nwo rani. Niingaka. Sima wi hindara kigugu iuguskii. ¹⁹ Mi kaimwokiniuwi, Bielsebul siya kariir whinkinsiisi mi kara uridyu biyieyim simiirin ha haiswoniskii mi kimiir kamim simiirin niinga whindiriraerarkim mi uridyu biyieyim ha haiswoniskigim, ha? Niingaka. Kiriir isidin sima bidi yinokninkinim simiirin Adi Komii siir kirieya saeyer haiswoniskigim, Bielsebul siir kirieya sae rani. Niingaka. Wari yai hiriinan kima kariir boinkiya, kima pi niksisaekiingim.

²⁰ Niingaka. Adi Komii siir kirieya saeyer haiswoniskigin uridyu biyieyim. Mi iiya Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana sair niisiimauuwi saeya kimiir bidi yimbiyama.

²¹ Mi inkam kirie nwirin siya sau minim siir omaka hirar sibgu hai okwokaowi mi siir digworaekwo whiekakim wi wadieyar sibgu owi.

²² Mi inkam nwirin siya kirie komiigakin ini ti inkamin omaka hai okwokaowin siir kirie aiir haiburin mi siya siir sau kamkiu minim siir kinsiisyim simiir siinaiyin mi ti siir digworaekwo minim ina hid hauugiyim, siir nomiiyau nhirim simiir.

²³ Inkamin kariir whindiriraerariyin yio kariir ioan inkam tanu. Inkamin kariir whindiriraera karamae nwoiyin yio siya kariir ioan inkam ieya. Mi ti inkamin iikamim kariirim naingwo tibmiiyim simiir tibumbuwyin mi ti hiriinan inkamin yio siya iikamim simiir kwoin imiir whriewhrie haiginiuwiyin mi ha ninoopamiyim ini simiir hiriinan ywowin. Iriig.

Uridyiu biyieyin siya ina swoki itin
(Mt 12:43-45)

24 Mi iiya uridyiu biyieyin siya inkam nwirni haiburgigiyim mipi maeyau kwira nami piu nini siisnakiyam. Mi siya hiriinan kig karamae nwowi mi siya pa boini, amba swoki ami omaka biiya kara haiburgiga sairam. **25** Mi siya ina swoki amin ti inkamin biiya siya niki owin siiramar mi siya ina ini kigiuwin ti inkamin siya niinga niinga nwowi. Mi siya ini omaka inkamki nhisiya mi ha piuaiya inkamki nitam ini sair hiriinan ywowa. **26** Mi siya ha namin, uridyiu biye iriiyar nwiso simiir siyu biyieyin ini simiir siyu biye imiir haiburim mi siya simiir warar yinkin ikiunam. Mi sima omakanan ti inkamin siir mhiinau hiriayar yapninopkainam. Ti inkamin biiya biyie nwowin mi tariinanin siya ini biyeki biyeyer yasae owoguskiyin. Iriig.

Mairstimaирга haini siyugin

27 Jisis siya ta yai aiirin iikam isid komiiyin sima nwowa saiir boinkin. Mi wig ira simaka hir ninkin owa saeya ina kauwok boinanaekiya, ta wiga biiya kiriir naokaina mi mwoii kiriir haigiyiu imiyyaeya, saeya ina mairstimaирга. **28** Mi Jisis siya boinki, ihi mi iikamim Adi Komii siir yai wakaeyim mi siir mhoiyya namim, sima ha mairstimaирга. Mi sima ini wadie nwowim, simiir mairstimaирга ini kariir apua saiir mairstimaирга aiir haiburim. Iriig.

Kam nhirim sima kiriepai kiriepaiyim nikiugim
(Mt 12:38-42)

29 Mi iikam whiekakim siir nokwoyokaiyim mi siya simiirin ina boinmimauuwin, kima ti iikamim tir nwowim, kima dimin biyekakim. Iikamim kiriepai kiriepaiyim nikiuim simiir niisiimauuwam, Adi Komii siir kirieya kara boriiropi kimiir niisiimauuim. Mi kara dimin komii whirin pi kimiir niisiimauuwi, Jona siyairgin. **30** Biiya Jona siya anasu komiiya saiir mhiinau namkiyin mi mhiinau hirar yokai mi ti diminin Adi Komii siya niisiimauugin, siir kirieya iikamim om komii Niniva hiranim simiir. Mi iripi hiriinan, kara Yaowae Adin ninomor kouanin ti iikamim tariinananim kimiir niisiimauwi Adi Komii siir kirieya. Diminin wi kariir diriraerari mi kima Adi Komii siir kirie aiirin wi haniingi kigi. **31** Bidi bidiniyarin wig ira inig komiigaka saeya nu Siva hirankin napiyokiyokiinika saeya ii kasa bi napka. Saeya yai miyyik miyyikim inkam komiiyin nu kigriraowiyin Solomon siya boinim simiir wakaeyim nitka. Kariir yaiyim ini Solomon siir yai imiir haiburim mi kima kariir yai bi wakaeyoknakim. Mi ta hiriinan iiya, Adi Komii siya siir iikamim simiir hidni mi ta wig komiyya inigaka saeya kimiirin wi

hiniina ninsiin okwo boini, Adi Komii siya kimiirin wi hik komii hauuwi. Dimusi rani, kima siir yai miiyik miiyik imiir bi wakaekim. ³²Hiya Jona siya Adi Komii siir yai kirieya saiir boinmimauuin mi om Niniva hiran iikamim simiir mhii kwoinim bidiyar kisina haigiiyim. Mi kariir yai kirieya saeya ini Jona siir yai kirie aiir haibura mi kimiir mhii kwoinim bi swoki kisina haigikim. Mhoiiya Adi Komii krimiir Wanin siya iikamim simiir hidim niti mi om Ninivan iikamim sima wi hiniina ninsiin okwo boini, Adi Komii siya kimiirin wi hik prasae hauu rani. Dimusi rani, kima siir yai kirie aiir bi wakaeyoknakim mi kimiir mhii kwoinim bi kisina haigikim. Niingaka. Iriig.

**Krimiir kwoin iiirin paenan krimiir nhwo ieyar niuya haiginiuwi
(Mt 5:15; 6:22-23)**

³³Mi iikamim paeya niuyaeiya ienau mi twonau min bi haigika. Niingaka. Mi sima romiyas iirar ninankiii mi iikamim sima napninopkainami mi sima wi pae aiirar nwoki kigim. ³⁴Kimiir nhwoim paenan simar niuya haiginiuwi kwoin iiirin mi kimiir nhwoin dimin miyyik kigi mi kwoinin iriipa hiriinan pi wadieyar mi naingowi mi ini yiukidin omaka bopwoniya hangomu haiginiyin mi omaka irkak aiirar niuya irkakiya ini siir hiriinan ywowin. Mi kiriir nhwoin sima dimin biyie kigi mi kiriir kwoinin wi biyieyar mi inkin owi, omaka yiukid haingimu haigin karamae nnowiya saiir hiriinan mi omaka irkaka wi saiir niuya rani. ³⁵Mi kima sibgu wakaeyok, kimiir nhwoim omaka anonan kipi haiwaiki, wi dimin biyiek wara ninkin amisi. Mi wi kiriir kwoin iiir tirkumbuwi. ³⁶Mi kiriir kwoinin sima miyyik nnowi mi kiriir siyuin ini wadieyar mi inkin owin. Ti hiriinan inkamin siir kwoinin paeya inkam niuya haiginiuwiya ini saiir hiriinan ywowin. Siya digworaekwo whiekakim simiir sibgu kigomokim. Iriig.

**Siyu biyieyim Farisi kamim mi kamim
nowomwakaiyiuiyim sima tirkim
(Mt 23:1-36; Mk 12:38-40)**

³⁷Mi Jisis sima ta yaiya saiir ha boin digiyin mi Farisi inkam nwirin sima yikiuna siirin saika naeyim. Mi sima ha napninopkainamin siir omaka hiriir mi hii aiir yidwokai. ³⁸Mi ti Farisi inkamin sima Jisis saika nidwokai aeyin sima ini nanaakakar yokiyin. Mi siyar kig Jisis sima op bi whaugin, Juda simiir siyuin sima boina saiir hiriinan mi sima nae ha bi naekin mi sima ina yaingwoyimiyokin. ³⁹Mi Biiyan Inkam Komiiyin sima siir boinki, kima Farisi kamim, kima kimiir piu aiirin idananar hiisokpraprasim kwoin kimiirin yio miyyik nwo rani. Mi kima ini inkamin mobmor mob minim idanara hiisokiyin mi aowa iokakar nnowiyim mi kimiir mhii kwoinim ini simiir hiriinan

ywowim. Inkam nwirniyim kigmar mi hii tauae ti hiriinan siyuim.

⁴⁰Kima habwhaowaenankim! Adi Komii siya piu kwoin sowiirar nonkwokwokikin. Kima ti diminin siir bi ninokninkinkin, aniya? ⁴¹Mi kimiir diminpai diminpaiyim inkam paeprikabim simiir hauuwi, naeyim mobmor mobnau nwokaiyim simiir hiriinan mi kimiir mhii kwoinim Adi Komii siir whwonkam ida wi wadieki wadieyar nwowirkaki.

⁴²Farisi kamim kima mintara! Dimusi rani, digworaekwo whiekakim kima haiiyim haimii pi Adi Komii siirar mi hauuwi. Ti siyu hiriinan yio wadieyaargin. Mi kima iikam nhrim simiir swoki haimriiyugii mi kima Adi Komii siirim bi naingwowaokim. Biya kima siyu miyik iir tiki tir mi Adi Komii siiram daingwo mi ti dimin komii komiiyim simiir tir, ti hiriinan siyuun siya wadieyin. Ti siyuun kima tirin dimin haimiiyim Adi Komii siir hauuim yio siyu wadiekin siir kipi haiburgik. Mi ti dimin komii whirin Adi Komii siirim naingwonanaeyin siir warar dinkin tir.

⁴³Farisi kamim, kima mintara! Kima omaka Adi Komii siir yai nidwokai wakaeiya, pi iikamim simiir whwonkam ida hirar nidwokaiyamar mairstgimairgaekim sima kimiir boin mairstgimairgam. Mi kima minam mi aingwowikim maeyaua iripa yai nidwo boinaiiya iikamim sima kimiir inig imiir nwoki hainanim. ⁴⁴Kima mintara! Kima ini ieyin inkam whiigii nwokaiyin owainie krin karamae nwowiyin mi iikamim sima siir idwowar ninap anapi, sima ninokninkin tani. Mi iikamim sima kimiirin hiniina kigi kima mii miyika mirii mi ta mii miyika ini nuin inkam whii priigintmidiiuyin siir hiriinan yowowin. Mi kimiir mhii kwoinim ini biyiek biyie ywowim mi sima ninokninkin tani mi sima kimiir yai imiir asi naingwo tibmiigim.

⁴⁵Mi inkam nwirin siyu komii ninokninkiniyin siya siir yai aka hiniina yowarkii boin, inkamin yaimin diminim sim nowomwarkaiyuwiyin, wara yaiya kira boinkiya kira hik krimiir wara ninkin hauugii. ⁴⁶Jisis siya ina yowarkii boinin, kima kamim siyu komii nowomwarkaiyuwiyim kima ha timi inkin mintara! Dimusi rani, kima siyu kasaka bi haiginkim Adi Komii siir siyuun saika ninkin owim mi inkamim simiirin wi wakaeyokna dig rani. Kima siyupai siyupai imiirar haigini mi sima kam nhirim siyu komii siir sibgu ninokninkin karamae nwowiyim simiir bi whindiriraerikim. Niingaka. Mi simiirin hik komii komii imiirar hauuwi. ⁴⁷Kima mintara! Biya kimiir yidiwi wanwiyaeyim sima profet inkamin Adi Komii siir yai aiir boinmimauuim simiir nisom aowim mi simiir ieyim kimar piuai haiginiu. Mhoiyya sima nwoki kigninokninkinim. ⁴⁸Ti siyuun, kima kam nhirim simiir mhii kwoin imiirin hiniina niisiimauugin mi kima siyuim biiya krimiir yidiwi wanwiyaeyim sima tirim simiiramar mairstgimairgaei mi ti hiriinan kwoinin ini simiir hirar nwowin. Mi profet inkamim kima nisomsom aokaokim mi ieyim simiir haingikaiyim ini

kimar piuaiyim. ⁴⁹Mi Adi Komiiyin bidiya yinokninkinin biiyan Yokwo Komiiya siya hiniina win boinkikin, kara wi profet kamim mi aposel kamim simiirin wi iikamim Isrelanim simiiram nikropki mi simiirin wi kam nhirim sima ninkinaeyokiyok isomsom aokaowi. Mi nhirim hik kimpipisu ara hauugigi. ⁵⁰Mi tariinanin kara wi iikamim nu Isrel tiranim wi hik kimiir hauwi, biiya kimiir yidiwi wanwyaeyim sima nisomsom aokaowim profet kamim simiir. Mi kara kimiirin wi saiiroi swoki itrinaei. Mi Adi Komii siya bidi bidinana nidwo kigiyokiyokiigin ti nu ieyer whiuwiniuna kima profet kamim simiir nisomsom aokaowim mi ini tarinana yamwoniyn. ⁵¹Biki biiyan profetin Ebel siir yisomao mi ini mhoiig i mhoiyyan profetin Sekaraia siirar yadigniyin. Sima siirin Adi Komii siir omaka sair bopwo hirar nisomaokin. Thi, kara kimiir boinki, ti iikamim nu tir nwowim. Kara kimiirin wi dimin biyie iirar nonkwobumbuninkin haiginiuwi, ti siyu biyieyin biiya kima tiriin siirsiyin!

⁵²Kima kamim siyu komii nowomwarkaiyuwiym kima mintarao! Kima siyuin Adi Komiiniyim namiyin siirin ina ninokninkinin. Mi kima ti siyu iir wakaeyoknam naingwo rani. Mi inkam nwirkin Adi Komii siir siyu iir napim naingwo. Sima wi dig nwo rani. Dimusi rani, kima siyu kasaka bi haiginkim mi simiir siyuin ini kima haiginokouwin. Kima inkam biyie kiengim. Kima ini inkamin omaka nae haigiya sair anowin siir haiginokougiyin ini siir hiriinan ywowin. Mi kima nae simiir bi hauugin mi sima yaba hirar nwowim ina yaonamim.

⁵³Mi Jisis siya ta omaka aiir haiburgigin mi ha napniyamin mi kamim siyu komii sim nowomwarkaiyuwiym sima yai siir boin hiuriyiim yinkinyaeyaowim. Mi sima siir yai aiirim mi kininkiu siya yai bibiyie boinim, dig bi nwokim. ⁵⁴Mi sima ini siiramar kaowim, yai biyie kwirki pi siir yai hiranka kwimbini mi sima siirin wa nwoki isomaowim. Iriig.

Niksisaeni siyuin siirsi mintarao
(Mt 10:26-27)

12 ¹Iikam kasaka rani, hir nwomimirim. Sima ini iripa iripa ywonamim. Mi nhirim simiir iga idowowar ninkin okwo nami. Mi taki iiya Jisis siya kamim siir kigna miriyyim bii simiir iki boinmimauugig, kima sibgu mintarao Farisi simiir yis iiarsiyn. Kara simiir siyuin yaiyaargi nhinkiniyim simiir boinkin. ²Mi Farisi simiir yaiyim mi siyu biyie whiekakim tariinanin aowa aowa nwowim mi mhoiyya sima wi idowiiyar nimbiyami. Mi nimprio yai whiekakim mhoiyya simiirin wi inkamkar ninokninkin iuguski. ³Mi yai whiekakim biiya niyyiim niyyiim kima nimprio boinim mi mhoiyya iikamim sima simiirin wi idowiiyar kigirkaki nabienan. Mi yai whiekakim hiinsim hiinsima kima boinim omakanau hir mi mhoiyya wi Adi Komii siyar niisiimauu iuguski mi wi iikam whiekakim wi simar wakae irkaki. Iriig.

Inkamin dimin whirua siarsi arar didid iski
(Mt 10:28-31)

4 Kariir nomiiyauwim, kara kimiirin pi hiniina boinkii kima inkamki kimiir nisomaosi kipi nidid. Mhoiyya sima kimiirin dimin whir swoki tirbu rani. Niingaka. **5** Mi inkamin kima nididanin mi kara kimiirin wi siir niisiimauuwi. Kima siarsi didid Adi Komii siiyaairgin sima kimiir nisom aowi. Mi Adi Komii siya kiriekakaairgin mi mhoiyya siya inkamim simiir piugina wi maeyau biyieya paekaka saiir mi itkaigi. Ihi, kara kimiir boinki, kima Adi Komii siirsayar didid.

6 Kima dinokninkin, inkamim sima ipiyin sisim irriyarim umirsim kwiso (02 toea) sowiir saengin. Mi Adi Komii siya ti hiriinan ipiyin sim ira saiir bi swoki aingwowowouwika iyya saeya naowiya. Niingaka. **7** Mi kanim kimiir mwo nwowim sima bidi mwainim mi nuan iikamim kima simiirsi kipi nidid, kima ini ipiyin sisim whiekakim simiir haiiburim mi Adi Komii siya wi kimiirar kigriteriaowi. Iriig.

Jisis siir inig iiir boinmimauuni siyu ikin
(Mt 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

8 Kara kimiir boinkii mi inkam nwirkin kariir inigin iikam whiekakim simiir whwonkam ida boinmimauuwi mi iriipa hiriinan, Yaowae Adin ninomor kouanin kara kiriir inigin wi Adi Komii siir paekwosimim simiir whwonkam ida mi boinmimauuwi. **9** Mi inkamin kariir inigin iikam whiekakim simiir whwonkam ida nimpriowi mi iriipi hiriinan kara siir inigin wa mi impriowi Adi Komii siir paekwosimim simiir whwonkam idain.

10 Mi inkam nwirkin Yaowae Adin ninomor kouanin yai biyie kwir siir boini mi Adi Komii siya siir dimin biyieyim wa haiyoprimdiyumiigi. Mi inkamin Adi Komii siir naeyiuin siir nikbumbuwi mi Adi Komii siya siir dimin biyieyim simiirin wi haiyoprimdiyumiigi rani. Niingaka. **11** Mi sima kimiir nikiu nami omaka Adi Komii siir yai nidwokai wakaeiya saiir hiriir. Mi inkam komii komiiyim gavmaniyim mi kamim inigakim simiir whwonkam ida hiriir mi kima kipi nidid mi ha kipi naingwo. Mi krima simiir yai aka wi paniina nowarkii boini, ha? Mi krima wi paka hiniin yaiya saiir boini simiirin? **12** Mi tariinanin kimiirin pi Adi Komii siir naeyiuin siyar kwiisiimauuwi, yaiya kima nini boiniuwi simaka. Iriig.

Boiniyio yaiya inkam umirkakin whaowaeyin siir boinka

13 Inkam nwirin ti iikam isid komiiyin siir hiranin, siya Jisis siir boinki, iikam nowomwarkaiyuwyin kira kariir yaowaeyin siirin pi hiniina boin, siya kririir adin siir digworaekwowim pi kwisa sioitkin hid. Mi kwira pi kariir whauu. **14** Mi Jisis siya siir yai aka hiniina yowarkii boinki, pi

paniina tiri, yipiki kariir nimbinin kimiir digworaekwo minim simiir hidam, ha? ¹⁵Mi siya simiirin ina swoki boinkiyin, kima mintarao! Kima sibgu kigriraowi mi kima wi dimin whirim kigmair tani. Mi inkamin digworaekwo whiekakakin siirin kwoin miiyik wi ti digworaekwowim sima hauu rani. Niingaka, niingaka.

¹⁶Mi Jisis siya boiniyio yaiya kwira boin simiirin mi umir digworaekwo whiekakak, inkamin mi siir nuin sasae miiyikar niigin. ¹⁷Mi siya siir kwoinai hirin hiniina yaingwokai, kara pi paniina tiri? Kariir numiran sasae whiekakim simiirin omaka haigi dig karamaeka mi simiirin wa haigi dig rani. ¹⁸Mi siya boin, kara wi hiniina tiri. Kara wi kariir omakaim nae haigiyim wi simiir ninimnhinkiigi mi wi komii komii ara mirii. Mi kariir wit whiekakim mi sasae miiyik miiyik whiekak ikim, wi ti omaka imiir haigii. ¹⁹Mi mhoiyya kara wi hiniina nwoki boinim, kara dimin miiyikak inkamkin. Ti kariir nae dimin miiyik whiekakim wi biewii kasaka nwo rani. Mi kara nae opmin kwiyaei mi kara wi hiinsimhiinsima mairstgimairga nwowi. ²⁰Mi Adi Komii siya siir boinki, kira inkam habwowaekin, ta niyyaka kira pi sairrar nao nami mi digworaekwo whiekakim kira diriraerargikim wi nhinga haa? ²¹Mi Jisis siya ina swoki boinkiyin iripi hiriinan inkamin siya digworaekwo whiekak imiir haingiriyu haiginmimirriiyin siyamar mi siya Adi Komii siir whwonkam ida wi digworaekwokak nwo rani. Niingaka. Siya wi inkam paeprikabnai nwowi. Iriig.

Naingwoyimiyokni siyiugin

²²Mi Jisis siya kamim siir kigna miriyyim simiir boinki, kara kimiirin pi hiniina boinki, kima kimiir piu aiarsi kipi naingwoyimiyok mi hiniina kipi boin, krima wi dimu naei? Mi kima kimiir piu aiarsi kipi naingwoyimiyoknanae. Mi hiniina kipi boin, krima krimiir piua wi dimu dimin nitmwaniuiwi? ²³Kwoin budin yio nae siir hiriinan tani. Mi piua ya yiuis sair hiriinan tani. Niingaka. ²⁴Kima ipiyinim simiir kigninokninkinki sima sasae bi ninkinikim mi sima sasae bi ningugu haiigim mi sima nae biri haingiriyu haiginikim. Mi sima nae digworaekwo minim, simiir omaka karamaekim. Mi simiirin naeyim Adi Komii siyar hauuwikim. Adi Komii siir kwoinin hiniina naingwawi, kima ini ipiyin imiir haiburim! ²⁵Mi yipiki inkamkin siya biewii nhirim omwai swoki hainis waiyayokiyiim swoki aingwowlan, ha? ²⁶Mi kima hiriinan diminsim whir tir karamae nnowi mi kimiir kwoinim ti hiriinan dimin whir iiarsi dimusi naingwoyimiyokim, ha? Mi kima hiriinan kipi tir. ²⁷Kima kip imiir kigi sima mwriyyim mi sima yiuis minim sima sima bi mireenanaeikim. Niingaka. Biyya Solomon siya piuai miiyik whiekakairgin. Mi siir piuaiyim ti kipim simiir bi haiburgim. Niingaka. ²⁸Ihi, digworaekwo whiekakim Adi Komii siya

nonkwokwowim wadiekiwadieyaïrgim. Kowim panaoïn sima pi numir hir whaki mi ko imiirin wakar swoki akitkaigaigi paenau hiriir. Mi ti kip hiriinanim yim Adi Komii siya piuaiigim mi kipa ya dimin komii rani. Mi kimiir naingwo tibmiiya komii rani mi iikam kima ini kou ywowim. Mi kima hiriinana timi inokninkinkiin. Adi Komii siya wi kimiirar mi sibgu kigriraowi mi kimiir digworaekwo whiekak ikim. ²⁹Mi kima hiniina kipi naingwoyimyok boin, krima wi dimu dimin naei mi wi papiyan op mi kwiyaei. ³⁰Sima kamim naingwo tibmii karamaeyim ti nuin siir tiranim, simiir kwoinim ti dimin hiriinanim simiirimar naingwokwo nanaeikim. Mi kimiir Adin siya bïdi yinokninkinin, kima wi pikî hiniin diminin siir hawaii. ³¹Mi kima Adi Komii siya siir iikamim simiir kigirkakana kimiir kwoinim sairrim naingwokiini mi ti dimin hiriinanim siya wi kimiirar ninkin hauuwi. Iriig.

**Siyuin dimin miiyikim ninomor kou haingiriyu haigini ikin
(Mt 6:19-21)**

³²Kima kariir iikamim sibsib nanim kima kipi nïid. Dimusi rani, kimiirin Adi Komii siya bïdi yimbinin siir digworaekwo whiekakim yim wi kima kigriraowi. ³³Mi kima digworaekwo whiekakim kam nhirim simiir hauuwi mi sima saini mi ti umirim inkam paeprikabim simiir hauu. Ti hiriinan siyuin mhoiyya wi siya whindiriraerar haiginiuwi dimin miiyik miiyikim. Adi Komii siir omïn dimin biyie whirki bi swoki tirbuwakin. Mi ninomor kou hirin diminki bi swoki kiguguwakin mi hiiyan inkam karamaekin mi dimin imiirin kïkomki bi swoki kripikin. Niingaka. ³⁴Mi maeyauwa kiriir dimin miiyik miiyikim sima nwowim mi kiriir kwoinbudin omwai waiyayokiyokiyyin wi ti om iiirar mini owouwi. Iriig.

Miiyan kamim diriraerar kaowim simiir yaiga

³⁵Mi kima yiuisim haruwa kisina kainam mi piuwop aka kigoknam. Mi yiukidin kima hangumuwi mi ha dwo, diminin mhoiyya nimbiniyanin siirim. ³⁶Kima ini kamim simiir biiyan inkam iirrim nwokwokiniyim simiir hiriinan ywowim. Sima wigwas naeya sair naenakiyim mi ina swoki itim. Mi siya ninmiga hir naka okwo kiekikomni mi sima anowin wa haiwao sasaugi. Mi Adi Komii siiramïn hiriinana sibgu okwokin. ³⁷Mi biiyan inkamin siya niti, siya siir miiyan kam imiirin hiniina nini kigiuwi sima nhwo bi whwonkaigim mi ti miiyan kamim sima ha maïrgimaïrga. Kara kimiirin yaimwowar boini mi biiyan inkamin siyarin wi yiuisa miiyana wi sair kisina kaii piuwopaka mi siya wi kimiir boinki, kima hiiya sair didwo mi kimiirin nae wi siyar hauu aei. ³⁸Mi siya niibopwo niti mi biiyan iuumin haigigi mi siya ha kigi sima ini siir miiyar miriiyim mi ti miiyan kamim sima ha maïrgimaïrga. ³⁹Kima ti dimin iiir daingwo.

Mi omakain adin siya biiya ninokninki hiiyan inkamin pi kariir omaka niti mi siya ti hiiyan inkamin siirin wi kigninkin apninopkai rani, siir omaka hiriirin, siir digworaekwo imiir haiyam. Niingaka. ⁴⁰Kima iripi hiriinan ha timi o kiugiu kariiram. Dimusi rani, kara Yaowae Adin ninomor kouanin iiya kara niti kima wi sair ninokninkin tani. Niingaka. Iriig.

**Miiyan inkam miiyik mi miiyan inkam biyie simiir boiniyio yaiga
(Mt 24:45-51)**

⁴¹Mi Pita siya Jisis siir srii, Biiyan Inkam, kira ta boiniyio yaiya krimiirrarar hauuwi, iyie? Mi inkam nhirim simiir wara rani. Aniya?
⁴²Mi Jisis siya ina yowarkii boinin, paniin biiyan inkam ikim, kwoin miiyikakin siir miiyan kamim simiir sibgu kigriraowiyin? Ti hiriinan inkamin yio siya biiyan inkamin siya nimbinkin siir miiyan kamim simiir kigriraowim. Simiir naeni ii aiirin wi siyar nwoki inokninkin haiginiuwim. ⁴³Mi mhoiiya Biiyan Inkam Komiiyin siya wi sipi swoki iti. Mi siya ti miiyan inkamin siirin hiniina nini kigni, biiya siya boingigin sair hiriinana swoki miriyyin mi siya wi siir boini Kiriir miiya wadieka, ti hiriinan miiyan inkamin siya wi maирgimaирga komiigaka mi owi. ⁴⁴Kara kimiirin yaimwowar boini, Biiyan Inkam Komii siya siir miiyan inkamin wi siir digworaekwo whiekakim simiir kigriraowan biiyan inkam nokmwinti owaiginiuwi. ⁴⁵Mi ti miiyan inkam nwirin siir kwoinin tari wi hiniina naingwowi, kariir Biiyan Inkam Komiiyin niki itsisau rani. Mi siya siir miiyan iikamim simiirin ha tioin mi siya nae op minim mi opa kwiyae whaowaeiya mi siya sairin ina kwuyaeyin.
⁴⁶Mi siya hiriinan tiri mi ti inkamin siir biiyan inkamin siya niti, iiya ti miiyan inkam ieya nwowin karamae nwowa sair mi siya wi ninokninkinwin tani iiya siya hindara kinkak iti. Mi siir biiyan inkamin, siirin wi haniingi nonkwobumbuninkin haiginiuwit. Mi siya siirin wi iki siir miiyan kam nhirim siir yai aiir wakaeyokna karamae nwowim, wi simakar ninkin ikopkii.

⁴⁷Mi inkamin siya siir biiyan inkamin siir yai imiirin bidiyar yinokninkinin mi siya biiyan inkamin siya boinin simiir bi wakaeyokna diriraerarkin mi siirin biiyan inkamin siya idgiuni wi kasaka nipimpar tani. ⁴⁸Mi miiyan inkamin siya biiyan inkamin siir kwoin iiir ninokninkin karamae nwowi mi siya mii miiyik mirii karamae ha nwowi mi siirin idgiuni wi komii nipimpar tani, biiyan inkamin siya. Mi yipiki iikamkim digworaekwo whiekak Adi Komii siya hauuwim mi sima hoimgak mirii digworaekwom simiir swoki iyopkiiyuwim yamdi. Mi yipiki iikamkim digworaekwo Adi Komii siya swoki inkin hauuwim mi ti iikamim sima ti digworaekwom simiir swoki iyopkiiyuwamin, kima mii nhami nhami kipi mirii. Iriig.

**Jisis siya iikam isidin simiir niinikibirim nitkin
(Mt 10:34-36)**

49 Mi Jisis siya boin, kara iikamim simiir niinikibirim nitkin inkamin pae nikrimtiowiyin haimii haumiya siir hiriinan. Kara hiniina naingwowi ti diminin siya dimbiyamki. **50** Biyin kara hik mi kimpipisu mi wa naonami, wi simiir niki haii. Mi ti diminin siya nimbinisiyin ta kariir hika wi hiriya niki oyokiyokwiii. **51** Mi kimiir kwoinim ha naingwowi, kara nu tirin yaiiyim simiir nikwowaaisiiyim nitkin. Niingaka. Kara kimiir boinki. Kara iikamim simiir niinikibirim nitkin. **52** Mi tariinan mi mhoiyya iripi hiriinan iikam iriiyaram sima omaka irni nwowi mi isidin wi whisa nwowi ouumim wi iso sowaka ninii mi iso wi ouumim simaka ninii. **53** Mi iikamim sima wi yapayapa nwoki. Mi adin wi siir yinism yinkamiyinin saika swoki kwini mi yinism yinkamiyinin wi siir adin saikar swoki inii. Mi yopiiya wi saiir yinism yinugiyina saika swoki kwini mi yinism yinugiyina wi saiir yopi anakar swoki kwini. Mi giwaiya wi saiir yiniwig anakar kwini mi yiniwiga wi saiir giwai anakar mi ninii. Iriig.

**Siyiuin diminki nimbiyamiyin siir ninokninkini ikin
(Mt 16:2-3)**

54 Mi Jisis siya ha boin digiyin, siya iikamim simiir boinki, kima ha kigikim waua maeyaua bieki nikiiyamtiibiyin hiranki nimbinya mi kima bi kimiminkikim pa boinki, naoin kinim min? Mi kaimwowairga naowin ha kinin. **55** Mi kima hiniina kigiwii iiya krakrarwaiga mi kima pi hiniina boini waka biewii prasae nikii rani. Mi saeya wi hiriinana mi imbiyami. **56** Kima yaiyairgi nhinkini inkamim! Kima nu ninomor sowiir diminim simiirar bidi sibgu kigninokninkinim. Mi kima ta miiya Adi Komii siya miriyya saiir ninokninkin karamae dimusi nwowi, ha? Iriig.

**Kira inkamin kiriir boiniuriyu boiniyiin saikar kitibmii boin
(Mt 5:25-26)**

57 Mi kima siyu miyyikin siir sibgu naingwo hid karamae dimusi nwokim mi ha diriraerarim, ha? **58** Ilya kira boinam nami inkamin kiriir boinhiuriyu boin saika boinim, kowa siyu hirar niki owamiywo mi ta iiya kowa iripa yai saiirar sibgu boinam. Mi kowa hiriinan tir karamae nwowi mi siya kiriirin wi inkamin yai hidiyin siirim nikiu namisi mi inkamin yai hidiyin siya wi poris inkamin siir in hauugiisi mi poris inkamin kiriirin wi maeyaua hiuyokiyokaiya mii biyie miriyya saiirim nikropkisi. **59** Kara kimiir boinkii, kira maeyauwa hiuyokiyokaiya saiirin wi niki haiburgig sasau rani. Bii kira digworaekwo whiekakim kira niki prii haiyim, simiir tiki hauukiiyiu dig. Iriig.

Inkamin siir mhii kwoinim ninkpit haigi
karamae nwowi yio wa kigugu iuguski

13

¹Mi ta ii aiirin iikam nhirim hirar nwokim mi sima Jisis siirin kam nhirim Galiliyanim simiir boinmauu. Mi kamim wraisu Adi komii siir ninkin imiiyaeyim, Adi Komii siir omaka aiir sima ha namim mi Pailat siir isidin warar yinkin apninopkainam. Mi simiirin ini simar yisomaowim mi simiir nhieyim ini wraisu nhieyim simaka yinkin okiyim. ²Mi Jisis siya simiir boinki, kimiir kwoinim ha naingwomi, ti Galiliyan inkam nhirim hiniina naowim, simiir dimin biyieyim ini iikam nhirim Galiliyanim simiir dimin biyie imiir haiburim, aniya? Niingaka, niingakiinga. ³Kara kimiirin pi hiniina boini. Niingaka, niingakiinga! Mi kimiir mhii kwoinim kisina haigi karamae nwowi mi kima wi hindara kigugu iuguski simiir hiriinan. ⁴Mi biiya ti iikam iuur iriiyar nwoimim om Siloam siir hiran omaka bripriya saeya nirimdinu aokaowim, kima paniina naingwomi ti iikam simiir dimin biyieyim ini iikam nhirim om komii Jerusalem hiranim simiir dimin biyie imiir haiburim, aniya? Niingaki, niingaka. ⁵Kara kimiirin pi hiniina boini. Niingaka, niingakiinga! Kimiir mhii kwoinim kisina haigi karamae nwowi mi kima wi hindara kigugu iuguski. Iriig.

Paeyin nae miiyik bud karamaeyin siir boiniyio yaiga

⁶Mi Jisis siya boiniyio yai kwira ina swoki boinin, inkam nwirin siya swapwo wira yinkin siir wain numira sairin mi mhoiya siir paenid iiirim yit. Mi ini niinga ywowin. ⁷Mi siya numiran miyan inkamin siir asi boinkikin, kigi. Mi biiya biewii whoimim kara ti swapwoin siirin hiniina bi kigin. Siya naekak bidi ywowin. Niingaka. Siya ini hiriinana swoki okripkaiyin. Mi kira siirin diigi. Mi siya nu siir hiiya whisariiyar niugugusi. ⁸Mi numir hiran miyan inkamin siya ina yowarkii boinin siir yai anakan, Biiyan Inkam Komii, kira siirin ti biewii iirara tiki kigninkin osasae. Kara siir miyiin wa hambimbiri mi whrinim wa krinkinki. ⁹Mi nae wi iki biewii whirin siir budi. Mi niingakiniuwi mi kira wa diigi. Iriig.

**Mi Juda simiir ii komiiya piu siisiya dimin taemin tir karamae
nwowiya Sabat Jisis siya wig ira sair haiswoniskigin**

¹⁰Mi Juda simiir ii komiiya piu siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya Jisis siya iikam simiirin maeyauwa Adi Komii krimiir Wanin siir yai nidwokai wakaeiya sair hir nowamwarkaiyugin. ¹¹Mi wig ira hir nwoka mi uridyiu biyie whirin sair nwokin mi ti uridyiu biyieyin siya ma sair hauuwini biewiyim iuur iriiyar whoimgim. Mi ta wiga sair digiukiun asi ninsimsiriugin mi saeya paniinsi sibgu okwosi. ¹²Mi Jisis siya sair kigin

mi sairin ina yikiunan mi siya saiir boinki, ta wiga kiriir dimin biyieyim kara bidi haiyoprimdiyumiigiyim. Mi kira ini wadieyar sibgu okiya.¹³ Mi siir iina ta wiga saiir yonkwoki mi bi kimiminkika saeya ina sibgu okwo tiidwokiya. Mi saeya ini Adi Komii siir inig iirar hainankiya.¹⁴ Mi prismi biyyan inkam komiiyiin maeyauwa Adi Komii siir yai nidwokai wakaeiya saiir bii nwowiyin, siir mhii kwoinim ini haugihauga whiyekiyin Jisis siya ta wiga Judami ii komiiya Sabat piu siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya ini saiir haiswoniskiyin. Mi siya simiirin hiniina boinki. Mii mirii iiyim irriyar kwirkim. Mi kima minam naingwowi inkamki kimiir ma imiir haiswoniskiyim. Mi kima miini ii imiirar wit. Kima ti dimin hiniinin Judami ii komiiya piu siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya saiir kipi nit.¹⁵ Mi Jisis siya siir yaiyaka hiniina yowarkii boin, kima yai airga nhinkinin inkamkim! Judami ii komiiya piu siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya Sabat sairin, kima whiekakim pa nami omaka bulmakaumiya saiir mi simiirin pa mi ikiunami sima op nini kwiyaeyiuwim.¹⁶ Mi taka wiga saeya, Ebrahim siir isidin simiir yinisimka. Biewiyim Setan siya nonkwowim saiir iuur irriyar whoimgim. Mi ini wadieyar mi owa, ta wiga saeya ini ti bulmakauwim simiir haiburim mi kara ta wiga Judami ii komiiya Sabat saiir asi haiswoniskigin.¹⁷ Mi Jisis siya hiriinan boinin mi kamim io siir nwowim sima ntidid prasae bi kinkim mi sima ini yai mikrima ywokiyim. Mi iikam whiekakim sima ini maarginaирга ywokiyim ti dimin komii komiiyiin siya tirkiyim simiiramin. Iriig.

Mastet nid mi wit sowiir boiniyio yaiga
(Mt 13:31-32; Mk 4:30-32)

¹⁸ Mi Jisis siya ina swoki owarkii boinin, Adi Komii siya siir iikamim simiir kigirkakana, saeya ini dimu diminan ywowa? Kara sairin pi dimu nikrii, ha?¹⁹ Adi Komii siir isidin sima ini ti paenid whirin siir hiriinan ywowin, krima dapiyin mastet. Mi mhoiyya siya wi pae komiinan namwoiuwin mi siya ini pae nhirim simiir haiburin. Mi ipiyin whieyim ini siir kwia imiir haigiiyim.

Yisni boiniyio yaiga.
(Mt 13:33)

²⁰ Mi siya ina swoki boinin, kara Adi Komii siya siir iikamim simiir kigirkakana wi dimu dimin nikrii, ha?²¹ Ti iikamim sima yisnankim. Mi wig ira yisin plaua two komii saika pridgika. Mi mhoiyya ti plauan ina iyopingiyin mi ini saa yimbiiyamin. Mi Adi Komii siir iikamim wi hiriinan nimbiyami. Iriig.

Ano simkin
(Mt 7:13-14,21-23)

²² Mi iiya Jisis siya om komii Jerusalem hiriir namin mi om komii komii mi omisisimim simiir hiran iikamim simiir warar

yowimwarkaiyuam Adi Komii siir yai aiir. ²³Mi inkam nwirin siir sriigi, Biiyan Inkam Komii, Adi Komii siya krimiirin wi nhirmiyarar nanmaiwarkainaesi saika nini owouwam iyie? Niingaka, aniya? Mi Jisis siya simiir yai aka hiniina yowarkii boinki, ²⁴kima kimasiyar mintaraona. Mi kima miinan mirii ti ninomor kouan anosimin siir napninpakainamamin. Anoin karargin, iikam whiekakim sima hiriir namamar naingwovi mi sima wi dig nwo rani. ²⁵Mi omakan Adin sairrano in wi siyar ninsiin haiginikouwi. Mi kima wi yaba hirar nini okwo kaigakan boini, Biiyan Inkam Komii, kira ano in krimiiram haiwaoki! Mi kimiirin wi hiniina nowarkii boini, kara kimiir ninokninkin tani, kima papiyan omanki nitkum? ²⁶Mi krima siir yai aiirin wi hiniina nowarkii boini, biiya krima nae op minim kinakar nae kwuyaekin. Mi kira krimiir oman siyiu iiir nokwoin mi krimiirin ini kiar yowomwarkaiyuin dimin taemin imiirin. ²⁷Mi siya wi kimiir swoki boinki, kara ninokninkin tani kima papiyankim, kima siyiu biyie tiran iikamkim, kima dimin biyiekak kamkim kariir haiburgik mi ha dam! ²⁸Mi kima wi Ebrahim, Aisak, Jekop mi profet inkam whiekakim Adi Komii siya siir iikamim simiir kigirkakana sair nwowim mi wim kima damki yab hirar dwoki! Mi kima wa kauwaeyimiyok ouwi mi kimiir bigmiuim wi kikiyikikiyika kini io nwowimin. ²⁹Mi iikam biek nimbinyiin mi biek nikiiyamiyin mi maeyau kwiran ikim, sima wi iiya Adi Komii siya siir dimin taeminim mi siir iikamim simiir kigirkakana wi sairr ninkin idwokai aei. ³⁰Ihi, iikamim tariinan inig komii karamae nwowim mi mhoiyya inig komiigak wi sima nwovi. Mi iikamim tariinan inig komiigak nwowim mhoiyya sima wi inig komiigak nwo rani. Iriig.

Jisis siya Jerusalem siirsi nougin (Mt 23:37-39)

³¹Mi bi kimiminkikin ta ii aiirarin Farisi kam nhirim sima ina yitim mi siir boinmauu, kira ti omin siir haiburgik mi maeyau kwira dam. Herotin kiriir nisomaowam tiri. ³²Mi Jisis siya simiir boinki, kima wra biyieyin siirin hiniina tini boiniu. Wakae, panao waka kara pi uridiyu biyieyim mi kamim makakim pi simiir niki haiswonimniskii. Mi mhoiyya kariir miyyim digi mi kara piu wa siisi. Herot siya wi kariir nisomao rani mi wi kariir mii aeyar nadigiuwi. ³³Mi panao waka uga kara wa napnami. Dimusi rani, sima profet inkamin kariirin om whir kipi nisomao. Niingaka. Sima kariirin Jerusalem hirar disomao iski.

³⁴Jerusalem, Jerusalem, profet inkamim kiar nisomsom aokaowikin mi kamim Adi Komii siya kimiiram nikropkiyim, kima siiyani simiirar mi kaiyimikikim. Mi ii kasa rani, kara kiriir yinisisim simiirin irlipa haingiriyu kigriaowama tiri, kakaruk yopiiya sair hiriinan ywowin saeya sair yinim sair pidga aowa hopkrimkrikuwiyim. Mi kima pi

boriisopi. ³⁵Wakae! Tariinanin Adi Komii siya digiumii kimiir om iiir bidi haimriiyugiyin kimiir omin kimar kigrirao, kara kimiir boinki. Mi kima wi kariir kig rani mi ti ii aeya nadigiuwi iiya kima hiniina boini, Adi Komii kira ti inkamin kiriir inigi nitin siir whinkinsiis mi wadie siir dwowaiginiu! Iriig.

Jisis siya inkamin piu minkin noni aokaowin siir haiswoniskigin

14 ¹Mi Juda simiir ii komii kwira Sabat piu siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya Jisis siya Farisimi biiyan inkamin siir omaka hir nini aeyiugin. Iikamim sima ini siiramar kaoraraowim, siya inkam haiswoniskiyim. ²Mi inkam nwirin siir piua noni aokaowin, Jisis siir kingiinar nwokin. ³Mi Jisis siya ti inkam iiir kigin mi kamim siyu komii ninokninkiniyim, Farisi kamim siya simiir sriigi mi ina boinim, Moses siir siyuin wadie bidi ywokiyin. Mi krima inkam makakin ta Judami ii komiiya piu siisiya Sabat dimin taemin tir karamae nwowiya saiirar haiswoniski, iyie? Niingaka? ⁴Mi sima ini wakaemumuim. Mi Jisis siya ti inkamin siirin ina yikiunan mi ina haiswoniskiyin mi siirin ina yikropkiyin. ⁵Mi Jisis siya simiir boinki mi inkam nwirin kimiir bopwoniya waraurin, siir yinisimin mi siir bulmakauin siya ie whira namai whiriidami mi ti inkamin siya siirin wi Judami ii komiiya piu siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya wi saiir haisasauki rani, iyie? Niingaka? ⁶Mi sima ta yaiya siya boina, saiirin yai kwir bi nowarki boinkim. Iriig.

Inkamin siya hiniina kipi naingwo kara inig komiigakin

⁷Jisis siya ta nae aiiram nitim kamim simiir kigin sima biiyan ipiyyim simiir nidwokaigim. Mi siya boiniyio yai kwira simiir asi boinkin, siya ina boinin. ⁸Mi inkam nwirki kiriir nikunami, wigwas nae komiiya saiirim. Mi kira ipiyya biiyana saiir kipi nidwokai. Dimusi rani, ti inkamin siya wi inkam inig komiigakin kiriir haiburin siir nikunaeisi. ⁹Mi hiriinanki niuwi, ti inkamin kiriir nikunain siya kiriirin wi hiniina boini, kira ta biiyan ipiyya ti inkamin siir hauugi mi kira wi nidid komiigakar nwowi kira mhoiigi mhoiyan ipiyya saiir nini idwoiuwi. ¹⁰Mi kira hiriinan kipi tir mi iiya inkam nwirin kiriiram nikugi naeyam kira mhoiyan ipiyya saiirar tini idwoiu. Kira hiriinan tiri mi ti inkamin kiriir nikunain siya niti mi siya wi kiriir boini, nomiyau kira ta biiyan ipiyya saiir wini idwokaini. Mi siya hiriinan tiri. Mi kira wi inig komiigakar nwowi ti iikamim kinaka nidwokai aeyim simiir whwonkam ida. ¹¹Inkamin siir inig iirar hainanaeiyin, siirin wi Adi Komii siya nikwowaisii. Mi inkamin siyamar naingwona karam nwowyin mi siir inigin wi Adi Komii siya haiginki kougikou. Iriig.

¹²Mi Jisis siya ti inkamin naeyim siirim nikunain simiir boinki mi kira nae kwir diriraeri, kira kiriir nomiyau nomousim mi kiriir iripa isidin

simiir kipi nikiuna mi kiriir iripa omom umir hoimgakakim. Mi mhoiiya wi sima nikiunaeisi kira simiir omaka hir nini aeyiuim mi sima wi nae kiriir swoki hauukiyyusi. ¹³ Niingaka. Kira nae komii diriraerari mi kira wi inkam paeprikabim mi iikamim piu simiirim biyie nwowim mi iga biyiekakim mi nhwokwsaeyim simiir dikiuna. ¹⁴ Ti hiriinan iikamim sima naei wi kiriir swoki ikiuna hauu ae rani mi kira wa maргimaирга. Dimusi rani, mhoiiya nae kiriirim, wi Adi Komii siya swoki hauuwi dimin miiyikim kimiir, iiya iikam miiyik miiyikim sima swoki insiin idwowi ie hirankin sair. Sima iинокинокин wi saikar nwoyokiyokiii. Iriig.

Nae komiini boinyio yaiga
(Mt 22:1-10)

¹⁵ Ti iikam nae saika naeyim simiir nwirin siya ta yai aiir wakaekiyin mi siya Jisis siir boinki, inkamin Adi Komii siir iikamim simiir maeyaua kigirkakana, sair nidwokai aei siya ha maргimaирга. ¹⁶ Mi Jisis siya siir boinki, inkam nwirin nae komii bidi diriraerarin. Mi siya iikam whiekakim simiir bidi yimbinin ta naeya sairim nitimin. ¹⁷ Mi naeni iiya ha nimbiyama mi siya siir miiyan inkam iiir yikropki, siya iikamim biiya siya nimbinim simiir nikiunakiyim. Siya simiirin hiniina boin: Kima wit. Digworaekwo whiekakim bidi diriraeran digim. ¹⁸ Mi iikamim sima sima hiniina yomboin amboin, krima wi nam tani. Inkam nwirin siya miiyan inkamin siir boin, kara numira kwira sain, kara pi sair nini kigiawi. Kaimwoka kara pi nam tani naeyimin. Kara kiriir naeyam bi nitkin mi kara pi borisopi kira io sairsi kipi nwo. ¹⁹ Mi nwirin ina mi boinkiyin, kara mii miriyyim bulmakauim iуura sain mi kara simiir nini kigiuwam mini. Wakaе! Kara pi nam tani. Kara kiriir naeyam bi nitkin mi kira pi io kariir kipi nwo kara pi borisopi. ²⁰ Mi nwirin ina mi boinin, kariir wiga tapa nonkwonaka kara pi nam tani, kiriir nae aiiram. ²¹ Mi ti miiyan inkamin ha swoki amin siir biiyan inkam iiiram mi ti yaiyim simiir ini boinmimauuu. Mi omakain adin siir kwoinin ini haugihauga whiyekiyin mi siir miiyan inkam iiir boinki, kira ha damsisaу siyusisimim ti omin siirim mi kira kam paeprikabim mi kamim piu simiirim biyie nwowim mi nhwokwsaeyim mi iga biyie ikim. Kira simiirin kariir omaka tiriir wikiunani. ²² Mi mhoiiya ti miiyan inkamin siya boin, biiyan inkam, kara kiriir yai aiirar bidi wakaeyoknan mi ipii nhirim ini niingga niki owim. ²³ Biiyan inkamin miiyan inkam iiir boin, kira siyu komii simiir omisisim whiekakim simiir dam. Mi iikamim simiir wikiuna ninopkainani. Kara minam naingwoi kariir omaka mirninkinkiyim. ²⁴ Kara kiriir boini. Ti iikam whiekakim biiya kara niki ikiunam, sima wi kariir naeyam sair swoki ae rani. Iriig.

Inkamin tiki sibgu aingwo Jisis siir mii aiir miriyyam
(Mt 10:37-38)

²⁵ Iikam isid komiiyin Jisis saikar napnamkim mi siya ha haimasiyao kaowin mi simiir boinki. ²⁶ Mi inkamin kariirim niti mi siya siir ad yopii

wig mi yokman mi siir nomousismim digumii simiir haimriiyugig mi digworaekwowim siir kwoinki naengwo ikim mi hiriinan tir karamae nnowi sima wi kariir mhoiyya nit rani. ²⁷Yipiki inkamkin kariir mhoiyya niti mi siya paeyin hiiniya nirioninkinin siir haisi nididi mi ti hiriinan inkamin siya wi kariir mhoiyya sibgu it rani. Niingaka. ²⁸Mi kimiir nwirkin siya omaka bripri ira miriinaiinamim mini koua hiriir mi bii siya pi niki sibgu idwo hidi, ta omaka saiir miriyan naemar imiiram siya niki inokninkinim siir naeyim wi ta omaka saiilar digi, iyie? Niingaka. ²⁹Mi siya bii hiriinan tir karamae nnowi mi mhoiyya sima yin ninansiingiyim mi siya ta omaka saiir mirii ninokou karamae nnowi. Mi iikamim sima wi siir newaeyiuwi. Mi sima wi hiniina boini, ³⁰ti inkamin ta omaka saiir miriyyin, siya wi saiir mirii ninokougik rani. ³¹Mi inkam komiiyin nu kigriraowiyin, siya inkam komii nwirin nu kigriraowiyin yaii saika ninii mi siya pa niki idwo hidnami. Mi siyarin siir sauau kamim (10 Tausen) hoimgak karamaeki niuwi mi inkam komii nwirin siir sauau kam ima ywo hoimgak (20 tausen) mi siya bii tiki sibgu hid mi siirin wi ti inkam komii nwirin siir isid ieya niyopakaiyuwi, iyie? Niingaka? ³²Mi siya hiniina naengwowi, kara wi dig nwo rani mi siir sauau omomin aru hirar niki owim, kam nhirim saiilar nikropki, ti io aiir nokwowaissiyyim. ³³Mi iripi hiriinan mi kimiir nwirkin siya siir digworaekwo whiekakim digumii simiir haimriiyuwi mi siya sibgu naengwo karamae nnowi mi siya wi kariir kigna miriyan inkam nwo rani. Iriig.

Wa kirie karamaekin
(Mt 5:13; Mk 9:50)

³⁴ Wa siya dimin miiyikin. Mi wa siya hii karamae nnowi mi ti wa siirin wi paniina swoki tiri, siya wadie swoki amwoiuuwamin, ha? ³⁵Ti hiriinan wain naeyaka siir bi pridikin. Mi krima siirin nu miiyik nitkiigi numiran sasaeyim wi miiyik sibgu ii rani. Wakae, kima hindarar prii itkaigi. Iriig.

Sibsibin whaowaeyin siir boiniyio yaiga
(Mt 18:12-14)

15 ¹Mi iigwira kamim omom omomi umir haimriiyim mi kam nhirim dimin biye tiriyim mi kam nhir ikim, sima Jisis siir kingiina yit siir yai imiir wakaeyam. ²Mi Farisi kamim mi kamim siyu komii ninokninkinim sima io nwokim Jisis siirin mi sima hiniina boin, ti inkamin kamim dimin biye tiriyim nae simaka nidwokai aekin. ³Mi Jisis siya ta boiniyio yaiya simiir asi boinkin

⁴mi kimiir inkam nwirki siir sibsibim kamairim iriiyarki niuwi, (100) mi siir sibsib irin whaowaei mi siir adin wi paniina tiri? Mi siya ti sibsib kamnwii iuur iriiyar idiyim (99) wi hirar haiburgigi mi yim wi hirar

nokwo aekii. Mi siya wi ti sibsib ırın siirim nini hansir iuwi. ⁵ Mi siya siir hansir hαιi mi siya siirin wi siir waeyao niwouu apnami. Mi siya pi maırgimaırga nwonami. ⁶ Mi iiya siya siir omaka hiriir swoki imbiyami mi siya wa kauwok boinami siir nomiiyauim mi siir inkamnanim, simiiramin, ıripa saika haıngiriyu owim. Mi siya wi simiir boinki, kima kanaka timi maırgimaırga! Dimusi rani, kariir sibsib ırın niki whaowaekiyn kara siir bidi hansiryiskai haiyin. ⁷ Kara kimiir boinkii mi nınomor kou hiran iikamim yım ini, ıripi hiriinanar mi owim. Mi iikam kamnwii iuur ırriyar nwiiyim, (99) sima ha naingwowi, sima dimin biyie bi tirkim mi sima ti hiriinan iikam imiirin maırgimaırga wao kintani. Mi dimin biyie inkam nwıruwakar tıri mi siir kwoınin ha kısına haigii mi nınomor kou hirin wi maırgimaırga komiiya nwowi siiramın. Iriig.

Umira whaowaeya saiir boiniyio yaiga

⁸ Mi wiga umır iuurgaki niuwi mi mhoiiya kwira ina swoki whaowaekiya mi saeya wi paniina tıri, ha? Saeya wi ırriyasmır pae bignaei. Mipa bigna nhıskig kaeyami, saiir bidi mi kiga. ⁹ Mi saeya hansir hαιi mipa kauwok boinki saiir nomiiyauim mi saiir inkam inkamnanim, sima ıripi nwowim. Mi saeya ina boinkiya, kima maırgimaırga kanaka dwo! Kariir umır kwira niki whaowaekiya bidi swoki hansiryiskaiya! ¹⁰ Kara kimiir boinkii mi ıripi hiriinan Adi Komii siir paekwosimin siya inkamin dimin biyiekakin naıngwo tıbmiiyin siirimar maırgimaırgaeikin. Iriig.

Whranisim nwırın ad haiburgigin siir boiniyio yaiga

¹¹ Jisis siya boın, inkam nwırın siir yinisim yinkamıyino nwisko. ¹² Mi nomousimin ad iir boın, adı, kara minam naingwowi, kira digworaekwo whiekakim krıriir yao whid hauu kariirin panaowar whauu. Mi adın ina hidgiyin siir digworaekwo whiekakim siir yinisim nwıs owiiram. ¹³ Mi bi kimiminkin, ti nomousimin siir umır digworaekwo whiekakim ina hauugiyim, inkam nhirkim sainim. Mi siya om whirin kingiin tani, siir ini owou. Mi siya ti om iir nwowin mi siir umır digworaekwo whiekakim ini siyu biyeyim siya tırim simiir yiuguguskiyim. ¹⁴ Mi siya siir digworaekwo whiekakim hiriinan niuguguskiyim mi mhoiiya ti omin siirin mhii komiiya ina yamaoiua. Mi siya ini dimin whirmin whirmin karamaeyar yamwo iuwin. ¹⁵ Mi siya ti om whirin siir hiran inkamin siir mii ası nini miriiyiugin. Mi ti inkamin siya yıkropki siirin, maeyaua hu nımiyyaeiya saiirim, siya kigriraowim simiirin. ¹⁶ Siya minam naingwowi siir mhiiya ti binim simiir isim hugi sim naemimin itkikinim simiir naeyim. Mi siirin nae minim, inkam nwırıki bi swoki hauugin. ¹⁷ Mi mhıinae karamae siya nwowa mi siya ha naingwoyimyokin mi siya ina boinkiyin, kariir adın siir miiyan kamim yım sima naeyim wara whaowaeyae rani. Mi kara tir namwoniyin mhii ina

yamaoniyin. Mi kara hiriirnanar nwowi, an wi kapi naowi. ¹⁸ Mi haniingi niuwi, an ti swoki am kariir adin siirim. Mi kara siirin wi hiniina boini, adi kara siyiu biyie Adi Komii mi kira kowiir whwonkam ida bidi tirin. ¹⁹ Kara inkam miiyik rani mi kira kariirin kiriir yinism kipi nikiu. Mi kira kariirin, kiriir miiyan inkamnan boin. ²⁰ Mi siya hiriinan boinkiyin mi siya ina swoki amin siir ad iiaramar. Mi siya aru tirar nwowamin, siir adin saiarar kigwinin. Mi siir adin siirsiyin naingwoyimyok prasae bi kinkin. Mi siya niwitnamin mi ini yinism iir yaka iwit ankabmamairiuwin. ²¹ Mi yinism ina boinkiyin Adi, kara dimin biyie Adi Komii mi kira, kowiir whwonkam ida tirkin. Mi kara inkam miiyik rani, kira kariirin, kiriir yinism kipi nikiu. ²² Mi adin siir miiyan kam imiir boinki, kima biiyan yiuus prieiya saiir whainanisau mipi siir wini kaiyaiginiuni. Mi siirin iindihop ha timi iyopkikiu haiginiu. Mi siirin su ha timi ii haiginiu. Mi siya siiramin pranaepranae bi mairstmairkakim. ²³ Bulmakau irpakiyinin ira tini hainaki mipa disomao. Mipi krimar nongwomamair aei. ²⁴ Dimusi rani, ti kariir yinism siya naonamnan bidi yowin. Mi tariinanin siya ini omwaiya swoki waiyain siya bidiyar iki whaowaekiyin. Mi kara siir bidi swoki kigin mi sima nae komii asi naekim.

²⁵ Mi yaowaeyin numir nwokin mi mhoiyya siya ha nitin omaka kinguin hiriir mi siyar wakaeni, ii kidim, pi ninkiniuwi. Yim sima mwai waowi. ²⁶ Mi siya siir miiyan inkam nwir iir yikiuna mi ina sriiyin, sima dimu dimin tiri? ²⁷ Mi siir miiyan inkamin siirin ina boinin, kiriir nomousimin bidi swoki itin. Mi kiriir adin siya kao irpakiyinin ira yisomao siirim. Dimusi rani, siya siir yinism iir bidi swoki kigin. Mi siir dimin whirki bi kimbugin. ²⁸ Mi yaowae siir kwoinin ini haugihauga whiyekiyin. Mi siya omaka hiriir paniinsi yapninopkainamsi. Mi siir adin ha napnaniniyin mi siirin yai miiyik imiirar yani boini siya napninopkainamim. ²⁹ Mi siya adin siir yaiyaka hiniina yowarkii boin, biewii kasaka rani, kara kiriir miiyan inkamnan nwowin mi kara kiriir yaiyaka iigwir bi nantamyiriyirkin. Mi kira meme ii kariir bi swoki hauugin. Kara kariir nomiiyauim mairstmairkga simaka mi owim. Niingaki, niingakiinga. ³⁰ Mi ti kiriir yinism siya kiriir digworaekwo whiekakim ini iki wigim hii nanaeiyim, simiir yiyugusgikin mi siya ha swoki itin mi kira ini siirsi yaingwoyimyokin. Mi kira bulmakau yinism irpakiyinanin ina mi isomin siirim. ³¹ Mi adin siir boinki, yinism, iinokiiinokin kira kanaka nwokin mi kariir digworaekwo whiekakim, yim kiriirgim. ³² Mi tariinanin krima ha mairstmairkga mi krimiir mhii kwoinim, wadieyar dwo. Ti kiriir nomousimin siya naonamnan bidiyar iki owin. Mi tariinanin siya ini omwaiyar swoki waiyain. Siya bidiyar iki whaowaekiyin mi tariinanin krima siir bidi swoki hansiryiskaiyin. Iriig.

Biiyan inkam nhirim simiir boiniyio yaiga

16 ¹ Mi Jisis siya kamim siir mii kigna miriiyim simiir boinki mi inkam nwirin umir digworaekwokakin siya biiyan inkam

bidi yimbinin, siir digworaekwo whiekakim simiir kigriraowim. Mi inkam nhirim sima ini boini ti inkamin digworaekwo whiekakin siir, ti kiriir biiyan inkamin siya kiriir umir digworaekwowim kasaka bi niuguguskikim mi iiya ini kingiina nwowa kiriir digworaekwowim sima digi. ²Mi biiyan inkamin siir hiriinan wakaeyin mi siya biiyan inkamin siiram yikiugi mi ina boinin siirin, paniin paniina tirkin ta yaya kara wakaeya kiriir? Kira kariir digworaekwo whiekakim kiriir in nwowim simiir tini win naki. Kira wi kariir biiyan inkam nwo rani. ³Mi ti biiyan inkamin siir kwoinin aowa aowa hiniina yaingwo. Kara pi paniina tiri? Biiyan Inkam Komiiyin siya kariir hiuriliyumiigiyim tiri. Mi kara kiriekak rani, nu wa nop rani. Kara inkam nwirni nae umir digworaekwo kaugiki aeyim pi niddidi. ⁴Mi tariinanin kara bidi yinokninkinkiyin, diminin kara tiranin mi iiya inkamin siya kariir hiuriliyumiigiyim tiri mii saiir hirankin mi ta hiriinana saiarsiyin kariirin wi inkam nhirim sima nikunami, simiir omaka hiriirin. ⁵Mi siya inkam simiir biiyan inkamin siir dimin priihaiyim simiirin nwinwira yikiuna mi siirim ina yamim. Mi biiyin nwira ieya yam mi mii kigriraowan inkamin ina sriiyin siirin. Diminim kira priihaiyim kariir biiyan inkamin siir hirankin pariigim? ⁶Mi siya boin, wel twowim kamairim irriyarkim. Mi mii kigriraowi inkamin ina boinin, kira ti diminim kira priihaiyim simiir yokwo air hai mi kira kamnwis iuuriuwa 50 simiirar kwidwo winki. ⁷Mi mhoiiya inkam nwirin ina swoki itin, biiyan inkamin mii kigriraowiyin siya ina sriiyin, diminim kira priihaiyim pariigim? Mi siya ina boinin, wit nibim kamairim irriyarkim 100 mi siya siir boinki, kira ta yokwowa kira wina diminim kira priihaiyim sairrim pi kam nwiyiuwa winki. ⁸Mi mhoiiya biiyan inkamin siya ini ti inkamin mii kigriraowiyin siir inig iir hainankiyin. Dimusi rani, siya inkamin kwoin miiyikakin, siir siyuin siir hiriinan tirkin. Mi Jisis siya ha nik boinin mi nu tiran iikam simiir kwoinim umir diriraer sainiyim ini Adi Komii siir iikam simiir haiburim, sima ninokninkin miiyikakim.

⁹Mi Jisis siya hiniina boinki simiirin. Mi umir digworaekwo whiekakim kima nonkwowim kima iikam nhirim umir digworaekwowim whaowaeyim simiir hauu. Mi sima wi kimiir nomiiyau kiin nwoki owim. Mhoiiya kima naonami mi kima wi Adi Komii siir om miiyikin siir nami. Mi siya kimiirin wi hiniina boini, kima siyu miiyik bidi tirim. Mi iinokinokin kima wi kanaka nwoyokiyokii. ¹⁰Mi inkam nwirin siya dimin simim simiir sibgu kigriraowi mi siya wi dimin komii komiiyim simiir warar mi sibgu inkin kigriraowi. Mi inkamin miisimim simiir sibgu mirii karamae nwowi mi siya mii komii komiiyim simiirin wi mi sibgu mirii rani. ¹¹Mi kima umirim nu tiran simiir sibgu kigrirao karamae nwowi mi kima Adi Komii siir dimin miiyik imiirin wi paniina sibgu kigriraowi, ha? Niingaka, kima inkam wi dig nwo rani. ¹²Mi kima

inkam nwirni dimin sibgu kigrirao karamae nnowi mi Adi Komii siya dimin miiyikin wi paniina hauwi, iinokiinok nwoyokiyokiiyin, ha?

¹³ Mi miiyan inkam nwirin siya, biiyan inkam nwiso sowiir miiyim iikwiruwa bi swoki miriikin. Niingaka. Mi siya kwoin biyie wi nwirin siir nnowi mi nwirin wi miiyik siir nnowi. Mi siya wi nwirin siir wakaeyoknaei mi nwirin wi digiumii haimriyuwi. Mi kima Adi Komii krimiir Wanin siirim miriiyim, umir sairim wara kipi naingwo. Iriig.

**Jisis siir yaiya Adi Komii siya iikam whiekakim simiir kigirkakana
saiir boinkin**

(Mt 11:12-13; 5:31-32; Mk 10:11-12)

¹⁴ Farisi sima umirim naingwokwowikim. Mi sima ti hiriinan yai whiekakim Jisis siya boinkiyim simiir wakaekiyim mi sima siir yikbumbu boin. ¹⁵ Mi Jisis siya simiir boinki mi kima kimiir siyu miiyikin iikam whiekakim simiir whwonkam ida hiniina niisiimauuwi kima iikam miiyikim. Mi Adi Komii siya kimiir kwoin imiir bidi yinokninkinim. Diminim inkamki hainaniyim, yim Adi Komii siir whwonkam idain dimin komii rani.

¹⁶ Moses siir siyu komiini yai mi profet kamim simiir yai aka sowa iiya Jonin op baptaisiyin siya nnowa sairar yadigiwa. Mi Jon siir iiya tasi tariinana namwoniya mi Adi Komii siya siir iikam whiekakim simiir kigirkakana mi sair yaiwin kibya omom omom whiekakim simiir nimbiyami. Mi iikam whiekakim sima Adi Komii siya siir iikam whiekakim simiir kigirkakana sair namamar naingwokwoi. ¹⁷ Ninomor nu sowa wa digi. Mi Moses siir siyu komii siir yasisimim sima wi wara swoki kigugu rani.

¹⁸ Mi kamin siya siir wig air sopki mi irni swoki inkwonaei, yio wig nonkwonani siyiugi siyu iirar nikripkikin. Mi inkam nwirin siya wig ira inkam nwirki sopkiya sair nonkwonaei, yio wig nonkwonani siyuin siir taouugakin mi siya hii nanaenanaei. Iriig.

Umirkak inkam mi Lasaras so

¹⁹ Biiya inkam nwirin umirki naokingugunankaiyin, siya tir nwokin mi iinokiinokin siya yiuis miiyik miiyik imiirar niigin. Mi iinokiinokin siya nae miiyik imiirar haiikin mi simirar naeikin siya wadie nnowim. ²⁰ Mi inkam paeprikab nwirin hirar mi inkin okin siir inigin Lasaraskin, siir piua paowai biyeya. Mi siirin siir isid ieyar hainam umirkak inkamin siir omaka anoka kingiin hir ini kikiniugik. ²¹ Mi siya ti umirkak inkamin naeyim siir hii aowa naekrimkrinkiiyim simiir niumimin aeyamar naingwoi mi iiya ti umirkak inkamin siir miiyan kamim sima nhiskiyim naemimin priiginin naeyim simiir mi ti inkam paeprikabin siir mhiiya ini simirar yaekiniuin. Mi wraim sima nitiyim pi siir paowai

imiir taowaei. ²² Mhoiiya ti inkam paeprikabin ha naonamin mi siirin Adi Komii siir paekwosimim sima hainam mi siya Ebrahim saika ini owou. Mi ti inkam umirkakin ina mi aowin mi siirin ina haingikaiyin. ²³ Mi siya ini maeyau paekaka saiir nwowin mi hik kimpisu komii hir haiyin. Mi siya koua hiriir kaokiiyin mi siya kigi Ebrahim siya kingiin nwo rani mi Lasaras siya saika ninkin owi. ²⁴ Mi umirkak inkamin ina kauwokiyin, adi Ebrahim kira kariirsi daingwoyimiyok mi kira Lasaras siir dikrop iuungi siir iinañ op hopmaiym mi opa kariir kworiyaeya saiir hougin noksisaekiyim. Kara ta pae aiirin hik kimpipisu prasae hai rani. ²⁵ Mi Ebrahim siya boin, yinisim tariinanin kira dimin whirin ina naingwokiyin. Biuya kira omwaiya niki waiyan mi kira digworaekwo whiekakakar nwokin. Mi Lasaras siya dimin biyie biyeyim simiir haiigin. Mi tariinanin siir kwoin in tı om iiirin ini wadieyar yamwoniyn mi ni kira ini hik kimpipisu yama haiyuin. ²⁶ Mi dimin whirin Adi Komii siya bidi haiginin, ie komii whirin kimiir mi krimiir bopwoniya tir. Mi iikamim tir nwowim sima ti ieyin siir niyapidnaidamim sima dig nwo rani. Mi iikamim yarmiyya mi owi, krimiir tiriir niyapidnaidniyim sima wi dig mi o rani. ²⁷ Mi umirkak inkamin siya boin, adi kara kiriirin hiriinansi srii, kira Lasaras siirin kariir adin siir omaka hiriir dikropki. ²⁸ Kariir nomousimim irriyarkim. Mi Lasaras siya simiirin yai kirie aiirar tini boiniu. Mi sima wi ti om biyeyin hik kimpipisu kara haiyin siirar swoki inkin itisi. ²⁹ Mi Ebrahim siya ina boinin, sima Moses mi profet kam ikim simiir yaigakargim. Sima simiirin igao yai bidiya boinim sima ta yai aiirar wakaeyokna. ³⁰ Mi umirkak inkam ieya boin. Niingaka. Adi Ebrahim ta yaiya saeya simiirin wi dig nwo rani. Mi inkam wiir nwirin siya ie hiranki ninsiu idwovi mi simiiramin ha nami mi simiir mhii kwoinim wa ninkpit haigii. ³¹ Mi Ebrahim siya ina boinkiyin siirin mi sima Moses mi profet kamim simiir yai imiir wakaeyokna karamae nwowi mi inkam nwirin ie ankin ninsiu idwovi mi sima iripi hiriinan wi siir swoki aingwo tibmii rani. Niingaka. Iriig.

Dimin biyieni siyugin
(Mt 18:6-7,21-22; Mk 9:42)

17 ¹ Aiyo, aiyo mi Jisis siya kamim siir kigna miriiyim simiir boinki, diminpai diminpaiyim wa nimbiyami iikam whiekakim simiir kwoin imiir nipiyaokiiyam mi sima dimin biyie tiram. Mi simiir naingwo tibmiiya wa whaowae iuguski. Aiyo, aiyo mi inkamin, inkam nwirni naingwo tibmiiya saiir tirbuwyin kira mintarao mhoiiya kira wi hik komiigi komii hais. ² Mi siya ti yinisim sapisapim simiir nwir iiir tirkii, siyu biyie tiram mi hiriinankiniwi, ini mi owin kam nhirim sima siir niiyin siya komiiya saika dinkin kog. Mi siirin whii komii solwara saiir ditmai whiridgi, yipi nwoki aeyikrikii whiridamim. ³ Kimakimasayar

mintaraona! Mi kimiir nomiiyauin, siya siyu biyie tiri, kima io sair dwo mi siya siir kwoinın kisina haigii mi kira siir dankabmamaır boin. ⁴Mi siya dimin biyie kiriirin ii kwiruwa sairararin idip idipin iriiyar kwisa tiri mi siya kiriiramin idip idipin iriiyar kwisa niti mi hanini boini, kara pi naingwoiyim kira kariir dimin biyeyim simiir hajyoprimdiyiumiigiyim. Iriig.

Naingwo tibmiini siyiugin

⁵Aposel kamim sima Biiyan Inkam Komiiyin siir boinki, kira krimiir naingwo tibmiiya sairin komii swoki inkın hauugi. ⁶Mi Biiyan Inkam Komii siya simiir boin mi kiriir naingwo tibmiiya saeya mastid nidni haniin sapisapkı niuwi mi Adi Komii siya kiriirin wi dimin komii iirar tirhaiginiuwi. Mi kira paeyin siirin ha boinkii, kira, wara kiriir miyyim ti ophainam whii komii solwara hiriir! Mi siya wi kiriir yai aiirar mi wakaeyoknaei. Iriig.

Miyan kamim simiir siyiugin

⁷Mi kimiir inkam nwirkı siya miyyan inkamkakı niuwi, siir numır aiir hainopam mi siir sbsib imiir kigriraowam mi mhoiiya siya ha swoki iti mi siir biiyan inkamin siirin wi hiniina boini, kira ha witsisau, nae kanaka wini idwokai aeni. Mi kira wi hiniina boini, aniya? ⁸Niingaki, niingakiingga. Mi kira wi siir boinmauuwi, kira kariir nae imiir diriraerar mi kira yaeya piuwopa ha kikognani mi naeyim ha diriraerar hainani. Bii op nae minim pi kara nikı ae kwiyaе mi mhoiiya kira op nae minim pa timi ae kwiyaе. ⁹Mi siya ti siir miyyan inkamin siirin pa boin wadie ta siya siir yai aiir wakaeyokna diriraerara saiirsiyin, aniya? Niingaki, niingaka. Ya siir miiga. ¹⁰Mi kima iripi hiriinan digworaekwo whiekakim Adi Komii siya boinim, kima simiir diriraerari mi kima wi hiniina boin, krima miyyan iikam miyyik rani. Diminim krima diriraeraryim krima Adi Komii siir kwoin iirar diriraerari. Iriig.

Kam iuurim paowaigi piskimkopouwim Jisis siya haiswoniskiigm

¹¹Jisis siya siyuin om komii Jerusalem hiriir namiyin siir namkin mi siya nu Sameria nu Galili sowiir boppowar napnamkin. ¹²Mi siya om whirin siir nimbiyamin mi kam iuurim paowaigi piskimkopouwim siirin siyu hir yapyiskaiwin. Mi sima aru hirar nikı okwowim ¹³mi sima ina kauwok boinacekiyim, Biiyan Inkam Komii, Jisis kira krimiirsi daingwoiyim. ¹⁴Mi Jisis siya simiir kigin mi siya ina kauwok boinkiyin simiirin, kima ha dam, wara kimiir piuim prismi tinı iisiimauuu. Mi sima ha napnamim mi simiir piuim ini miyyikar ywokiyim. ¹⁵Mi simasimar yinkig ankigna simiir piuim wadie nwokiyim. Mi simiir nwirin sasa swoki iwitamin. Mi siya ina kauwok boin

hainan praprasamin Adi Komii siir inig iiir. ¹⁶Mi siya Jisis siir igmiiga whwonkam ida ini hiuiu. Mi siya ina boin wadiekiyin siirin. Ti inkamin siya nu Samerian inkamkin. ¹⁷Mi Jisis siya hiriinan kigiyin mi siya ina boinkiyin, ti kam iuuri paowaagi piskimkopouwim, simiirin kara haiswoniskiigiyim mi irriyar nwiiyim ini papi nwowim? ¹⁸Mi ti irriyar nwiiyim Adi Komii siir inig iiir hainanam bi nitkim, anyia? Mi ti inkam nwiruan om whiranin sasar yit Adi Komii siir inig iiir hainanamin. Mi ti kam irriyar nwiiyim Isrelmiyim, yim ini paniina tirim, ha? ¹⁹Mi mhoiiya Jisis siya boinki, kira dinsiingi mi ha dinsiin apnam, kira naingwo tibmiliya kariiram, kiriirin wadie saeyer nwowaligunugin. Iriig.

**Iiya Adi Komii siya siir iikam whiekakim simiir
kigirkakana wi sapi nimbini**
(Mt 24:23-28,37-41)

²⁰Mi Farisi kamim sima Jisis siir sriigi, iiya Adi Komii siya siir iikam whiekakim simiir kigirkakana wi paka hiniin iiya sae nimbini? Mi Jisis siya simiir yai aka hiniina yowarkii boin, iiya Adi Komii siya siir iikam whiekakim, simiir kigirkakana saeya nimbiyami, iikamim simiir nhowowim wi dimin kirie kirie komii komii kig rani. ²¹Mi sima wi hiniina boin tani, kigi, siya tisi tapi nwowin. Niingaka. Wakae, iiya Adi Komii siya siir iikam whiekakim simiir kigirkakana saeya ini kimiir mhii kwoinwar waraurar nwwa kima wi saiir kig rani. Niingaka.

²²Mi siya ha boin digiyin mi siya kamim siir kigna miriiyim, simiir boinki, mhoiyya iiya wa nimbiyami mi kimiir mhii kwoinim Yaowae Adin ninomor kouanin kara nitana iiya, saiir kigamar naingwoi mi kima wi siir kig rani. ²³Mi mhoiyya kam nhirim wi sima boini kimiirin, kigi, siya isi hinda nwwo, kigi siya tisi tinda nwwo. Mi wim kima wi hiriinan inkamim simiir yai kipi wakaeyokna yim sima kimiir niksise. ²⁴Kima ina ninokninkinim iiya ninomora yakii mi ta ninomor kwirkaka wa yaarkakii. Mi Yaowae Adin ninomor kouanin siya nimbini, wi hiriinanar tiri. Mi iikam whiekakim sima siirin wa kigirkawini. ²⁵Mi bii kara wi hik kimpipisuwar nikai haii mi iikamim ta ii aiarar nikai owim, sima digiumii wi kariir haimriyuwi. ²⁶Siyiuin biiya Noaki nwwa iiya saiir tiri. Mi Yaowae Adin ninomor kouanin siir iiya siya nitana yio wi iripi hiriinanar mi tiri. ²⁷Mi sima nae hirar nikai aeyim mi op minim hirar nikai kwiyae yim mi wigkamim ha nonkwonam iiya Noa siya siyaiya hiriir napninopkainamin mi op komiiyin ha nitin, simiirin ini siya yakiirimidipugiyim. ²⁸Mi Lot siir iiya, ya iripi hiriinanar mi tiri. Mi sima naemin hirar nikai aeyim mi opmin hirar nikai kwiyae yim mi digworaekwo minim hirar nikai sainim mi digworaekwo nhirim, inkam nirmi hauuwim sima sainim mi numir sasae ha ninkikinim mi omaka minim ha mi mirii. ²⁹Mi Lot siya om komii Sodom siir haiburgigin mi

ha namin mi ta ii airin Adi Komii siya pae aiir yikropki. Mi siiya komii komiiyim paekak paekakim, ina kinanaiiniyim ninomor kouankin iikamim simiir tioidwomaiyam. ³⁰Mi iripi hiriinan iiya Yaowae Adin ninomor kouanin siya swoki iti, wi idowiyyar nimbini, iikamim simiir whwonkam idar. Mi sima wi digworaekwo kasa tir tani.

³¹Mi ta hiriinan iiya inkam nwirin siya omakanau hir nwowi mi siir digworaekwowim, nu hir nwowi mi siya wi siir digworaekwo imiiram niunaiinam tani, simiir hainakiyam. Mi siya wi hindara nidam iuguski. Mi iripi hiriinan inkam nwirin siya numir hir nwowi mi siya wi omaka tiriir swoki it rani, yiuismi imiir hainankiyam. Niingaka. Siya wi hindara nidam iuguski. ³²Mi kima Lot siir wig aiir dinokninkinki, saeya om komii Sodom siir swoki haiyiug kaokiya mi sairin Adi Komii siya diriraerarki mi saeya sol ha nwokiya mi yinpae yamwoiua. Mi iripi hiriinan, kima kipi swoki haiyiug kao hindara didam iugusam. ³³Mi inkamin siyamar naingwonaeyin, Adi Komii siiram naingwo karamae nwowiyin, yio wi hindara kigugu iuguskii. Mi inkamin siyamar naingwo karam nwowiyin mi Adi Komii siir yai aiir wakaeyoknaeyin mi siir kwoin in wi hiriyyar nwoyokiyokiakaeyami, Adi Komii saikar. ³⁴Kara kimiir boinkii, ta nii aiirarin, inkam nwiso hii kwiruwa sairrarar whwonkai mi Adi Komii siya sowiir nwirin siir hainami mi siir nwirin, yio wi hirar nwokii. ³⁵Mi wig iso sowa mii iripa miriguwaki mi Adi Komii siya sowiir ir aiir nikunami mi ira, ya wi hirar nwokii. ³⁶Mi inkam nwiso sowa numir hir nwowi mi Adi Komii siya wi nwir iirara nikunami mi nwirin yio wi hirar haiburgigi. ³⁷Mi kamim siir kigna miriyyim, sima ta yai aiir wakaeyim mi sima ina sriiyim, Biiyan Inkam Komii ti diminin wi papi nimbiyami? Mi Jisis siya simiirin boiniyio yai boinkin, maeyauwa inkam whiig iuwowa, wakikiyao wabim sair nwowikim mi inkam whiyyim pi simar mi aei. Iriig.

**Wiga inkamin yai hidiyin siirim nikunain sair
whindiriraeraram sair boiniyio yaiga**

18 ¹Jisis siya boiniyio yai kwira simiir boin simiir niisiisiimauugin sima inokienokin nhwo Adi Komii siirim kwisboinim mi sima kipi nhakiu. ²Siya hiniina boin mi om komii whirin yai hidi inkam nwirin hir nwokin. Ti yai hidi inkamin siya Adi Komii siirsi bi swoki ididikin. Mi iripi hiriinan inkam imiirs bi mi aingwoiyimokikin. ³Mi wig igabae ira ti om iir nwoka. Inokienokin saeya ti inkamin yai hidiyin siirin hiniina nini boiniuwika, kariir ioan inkamin siya kariir nonkwobumbuwam tiri mi kira siir boin hiuriyyunatkaigi. ⁴Biiya ti inkamin yai hidiyin sair whindiriraeraram bi naingwokin. Mi mhoiyyi siya siir mhii kwoinauin hiniina yaingwo, kara Adi Komii siirsi nidid rani mi kara iikam imiirs bi mi aingwo ididkin. ⁵Mi takaiig abaya

kariirin kiigi saeya ninkinanaei. Kiya sairin yai pi kara whinboini mi iinokiiinokin saeya wi kariiram nitnanaeisi mi kariir piua mhoiyya wa nhakiu iuguski. ⁶Mi Biyyan Inkam Komii siya ina boinin, kima ti yai hidan inkam biyieyin siir yai imiir wakaeki mi ti yai hidan inkam biyieyin, siya ta wiga sair yai bidi whindiriraerarin. ⁷Mi wi paniina tiri? Mi iikamim Adi Komii siya nimbinim siirim mi nii nabie siirim nouim mi tari Adi Komii siya yai wi simiir whinboin tani, aniya? Mi siya kaoguguwi mi tari wi simiir whindiriraerar tani, aniya? Niingaka. Adi Komii siya yai hidan inkam miiyikiingin. ⁸Kara kimiir boinki mi siya simiirin siyu wa whindiriraerar sasaugi. Mi mhoiyya Yaowae Adin ninomor kouanin siir iiya, siya wi sair kigi iikamim simiirin sima bidi yamsi aingwo tibmiiyim, iyie? Niingaka? Iriig.

**Farisi kamim mi kamim omom omomi umir
haiiyim simiir boiniyio yaiga**

⁹Kam sima hiniina naingwoi, sima inkam miiyikim mi sima hiniina naingwoi inkam nhirim sima inkam miiyik rani. Ti hiriinan inkamim Jisis siya boiniyio yaiya simiir boinkin, ¹⁰inkam nwiso nhwo kwisboinim namko omaka Adi Komii siira sair hiriir. Mi nwirin inkamin omom omomi umir hαιi ikin mi nwirin Farisi inkamkin. ¹¹Mi ti Farisi inkamin sasa ha nokwokiyin mi siir mhii kwoinau hirin hiniina kwisboinki, Adi Komii kara ti inkam nhirim simiir hiriinan tani, kara ti kiriirim sriiyin. Mi sima hiiya tauaeikim mi siyu biyeyar mi tirikim mi wiga mi sopikim. An kara, niingaka. Kara ti inkamin omom omomi umir haiiyin siir hiriinan tani. ¹²Mi wik whiekakim simiirin kara ii kwokwisa haiyaeikin nae karamae. Mi digworaekwo whiekakim kara haiiyim, kara iuura sioitkinikin mi haimii pi kiriir mi hauuwi. ¹³Mi inkamin omom omomi umir haiiyin siya arurig ha nokwokiyin mi siya ninomor koua hiriir kaowim pi borisopi. Niingaka. Mi siir niiyin ina kaiyirounaiinam in mi siya ina boinin, Adi Komii kara dimin biyeyan inkamkin. Kira kariorsi daingwobumbu! ¹⁴Kara kimiir boinki, ti inkamin omom omomi umir haiiyin, Adi Komii siya siir inkam miiyik yikiuwim. Mi siya siir omaka hiriirar swoki amin. Mi ti inkam nwirin yio. Niingaka. Mi inkam saama naingwonaeiyin, yio wi Adi Komii siya nikwowaissi. Mi inkamin saam naingwo karamae nwowiyin mi Adi Komii siya siir inigin wi kougikou haiginki. Iriig.

**Jisis siya yinişim sapısapım simiir nokboinmamaırgın
(Mt 19:13-15; Mk 10:13-16)**

¹⁵Mi sima yinişim sapısapım Jisis siirim nikıunananikim. Sima minam naingwokim, Jisis siya in simiir nonkwowim. Mi kamim siir kigna miriyyim sima ti hiriinan kigiyim mi sima io simiir ywoki. ¹⁶Mi Jisis

siya yinism sapisapim simiirin ina yikiunan siir kingiin hiriir mi siya ina boin in kima yinismim kariirim kigninkinki, kima simiir kipi nikidu. Dimusi rani, Adi Komii siya siir iikam whiekakim simiir kigirkakana ti hiriinan iikamim simiirgim. ¹⁷Kara kimiirin yaimwowar boini, inkamin iiya Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana saiir nitam naingwowi mi siya ti yinism sapisapim simiir hiriinan dwo mi hiriinan karamki niuwi mi siya wi sair napninopkainam tani. Niingaki, niingakiinga. Iriig.

Biiyan inkamin umir digworaekwo whiekakakin siir yaiga

(Mt 19:16-30; Mk 10:17-31)

¹⁸Mi Judami biiyan inkam nwirin siya Jisis siirin hiniina srii nowomwarkaiyiuwan inkam miiyik mi kara wi paniina tiri. Kwoinbudin omwai waiyayokiyokiyyin iinokiinok siir haiyamin, ha? ¹⁹Mi Jisis siya siir boinki, kira kariirin inkam miiyik dimusi dapkin, ha? Adi Komii sasaairgin inkam miiyikin. ²⁰Kira siyu komii iiir bidiyar yinokninkinin. Kira wig kipi hainikii nonkwona. Mi inkam kipi mi isom ao. Mi hii kipi mi tauae mi kira inkam nwirni kipi mi iksisa boinhiuriyu, kira kiriir yopii ado sowiirwai yai imiirar wakaeyokna. ²¹Mi biiyan inkamin ina boin, iiya kara yinisma nwonaniyin mi ini tariinanar yamwoniyin kara ti siyu iiirar wakaeyoknakin. ²²Jisis siya ta yai aiir wakaekiyin mi siya siir boinki, diminin whira niki whaowaei. Kira kiriir digworaekwo whiekakim inkam nhirim simiir hauu sima sainim mi kira ti umirim inkam paeprikabim simiir hauu. Mi kira hiriinan tiri mi ninomor kou hirin kira wi digworaekwo whiekakakar nwowi. Mi kira kariir mhoiiyar wit. ²³Mi ti biiyan inkamin ta yai aiir wakaekiyin mi siya ini hikakar ywokiyin. Dimusi rani, siya umir digworaekwo whiekakak inkam kiingin.

²⁴Jisis siya ti inkamin siir mhii kwoinim hikak nwokiyim simiir kigiyin mi ina boin, inkamin digworaekwo hoimgakakin, siya Adi Komii siir omin siya kigriraowiyin dimin taemin imiir siir namimin wi miinan mirii. ²⁵Mi haba ti ti diyin in yiuus paniyin siir no iiir ninopkainamimin wi miinan mirii. Mi inkamin umir digworaekwo whiekakin siya wi ta haba miinan saeya miriiya saiir hiriinan mii mirii rani. Niingaka. Yio wi mii komiigi komii mirii nami Adi Komii siir omin digworaekwo whiekakim simiir kigriraowiyin siir namimin. ²⁶Mi kamim sima hiriinan wakaekiyim mi sima ina boinim mi hiriinanki niuwi mi kwoinbudin iinokiinokin omwai waiyayokiyokiyyin wi nhinga haa? ²⁷Mi Jisis siya ina boin, diminin inkamki tir karamae nwowiyin yim wi Adi Komii krimiir Wanin siyar diriraerari.

²⁸Mi Pita siya ina boinin, wakae, krima krimiir omin mi krimiir digworaekwom simiir bidi haiburgigim mi krima tisi kiriir mhoiiya

nitim. ²⁹Mi Jisis siya simiir boinki, ihi, kara kimiirin yaimwower boini mi yipiki inkamkin Adi Komii siya siir iikam whiekakim simiir kigirkakina saiirim sibgu naingwowin mi siya omaka mi wig mi nomiiyau mi yopii ad yinisisim, simiir haiburgik ³⁰mi ti iiyim Adi Komii siya wi hiriinan ii imiirar swoki inkin hauukiyiuwi. Mhoiyya iiya saeya nimbiyami mi sima kwoinbudin iinokiinok omwai waiyayokiyokiyyin wi siir haii. Iriig.

**Jisis siya kwoimaka ina swoki boinin kara naonami
wa swoki insiin idwowi**
(Mt 20:17-19; Mk 10:32-34)

³¹Mi Jisis siya kam iuur nwiso siir kigna miriyyim simiir yikiuna mi simiir boinmauu, wakae, panao krima om komii Jerusalem hiriir nami. Mi yai whiekakim profet kamim sima win boinim, Yaowae Adin ninomor kouanin kariiram, sima wa nimbiyamkiini. ³²Mi sima kariirin wi kam nhirim isid whiranim Juda inkam tani simiir hauugi. Mi sima wi kariir nigbumbu tirkumbu haiginiuwi mi wi yaeyop kariir mi yaswaiyiuwi ³³mi sima kariirin wi idgiu mini nipiimpari mi wi kariir nisomaoki mi sima kariirin hiriinan tiri mi ii kwoimaka kara wa swoki insiin idwowi ie hiranki. ³⁴Mi kamim siir kigna miriyyim sima ta yai aiir bi ninokninkinkim. Ta yaiya saiir yaimwokiyaimwowa saeya simiirsi nimprioka mi sima ta yaiya siya boina saiir bi sibgu naingwokim. Iriig.

Jisis siya inkam nhwokwisae nwirin siir haiswoniskikin
(Mt 20:29-34; Mk 10:46-52)

³⁵Mi Jisis siya om komii Jeriko kingiin ha nimbiyamin mi inkam nhwokwisae nwirin siya siyu mig hirar nidwowikin. Mi siya inkamim simiiramar mi priikau priikauwikin umir digworaekwoim. ³⁶Mi siyar wakaewin iikam isid komiyyin napnaniyim mi siya kam nhirim simiir sriiwin, sima dimu mini? ³⁷Mi sima siir boinki, Jisisin omisim Nasaretanin isi napnaniyin. ³⁸Mi siya ina kauwok boininaekiyin, Jisis kira Devidni isidin siir yinismokin, kira kariirsi daingwobumbu! ³⁹Mi kamim bii napnamim sima io siir ywoki, kira yai tanki. Mi siya ina swoki kauwok boinanaekiyin, kira Devidni isidin siir yinismokin kira kariirsi daingwobumbu! ⁴⁰Mi Jisis siya ha namikwonyin mi simiirin ina boinkiyin, siirin kariiram wikiunani. Mi siya kingiin ha nitin mi Jisis siya siir sriigi. ⁴¹Kira paniina naing-wow, kara kiriirin pi dimu tiri, ha? Mi siya boin, Biyan Inkam Komii kariir nhwoin wadie swoki okiyim tiri. ⁴²Mi Jisis siya siir boinki, kiriir nhwoin ha kaoki, kiriir naingwo tibmiiya, kiriir nhwoin miiyik saeya nwowaiginiugikin. ⁴³Mi bi kimiminkikin siir nhwoin ina swoki kaokiyin. Mi siya ini Jisis siir mhoiyyar yamin mi ini Adi Komii siir inig iiirar boin wadiekiyin. Mi

iikam isid komiiyin sima hiriinan kigiyim mi sima ini Adi Komii siir inig iirar hainankiyim. Iriig.

Sakias siir niiwiigin

19 ¹Jisis siya om komii Jeriko siir yapninpakainam mi ina yapnamin. ²Mi inkam nwirin hir nwokin, siir inigin Sakiaskin. Siya kamim omom omomi umir hainiyim simiir biiyan inkamkin mi siya umir hoimgakakin. ³Siya Jisis siir kigsibim minkin, siya yipikin. Mi iikam isid komiiyin sima hirar nwokim mi Sakias siya inkam priei rani. Mi siya Jisis siir paniinsi kigsi. ⁴Mi siya biiya iwitatkwokin mi pae wîrin siir iyam, Jisis siir kigwinam. Siya bidi yinokninkin Jisis siya pi ti siyu iiir napnani mi siya ti pae iiir asi nii winkin. ⁵Mi Jisis siya ta maeyauwa saiir nimbiyamin mi siya koua hiriir kaokiyin mi siya siir boinki, Sakias, kira ha wiuuni. Panao kara pi kiriir omaka hir nwowi. ⁶Mi siya ha niun idudunaiiniyin mi siir mhii kwoinim mairstimainga ha nwonaiiniyin mi siya Jisis siir siir omaka hiriir yikiunam. ⁷Mi iikam whiekakim sima hiriinan kigiyim mi sima io siir ywo. Siya inkamin dimin biyiekakin siir omaka whwonkaiyam dimusi namkin? ⁸Mi Sakias siya ha ninsiin okwokiyin mi siya Biiyan Inkam Komii siir boinki, Biiyan Inkam Komii kira wakae! Kara panaoin digworaekwo whiekakim pi bopwoniya tir haigin mimiri mi kara haimii pi kam paeprikabim simiir hauuwi. Mi kara inkam nwirni diminim kara niksise hainiyim mi kara siirin idip idipin wi kwiya swoki hauukiyyuwi. ⁹Mi Jisis siya siir boinki, tapa Adi Komii siya bidi swoki anmaiwarkainam iikamim ta omaka saiir nwowim simiirin. Ti inkamin siya iriipi hiriinan Ebraham siirar yinismkin. ¹⁰Yaowae Adin ninomor kouanin siya iikamim kiguguwim simiirim hansirikin simiir nanmaiwarkainam. Iriig.

Miiyan kam iuurim umir hainiyim simiir boiniyio yaiga

(Mt 25:14-30)

¹¹Iikamim sima ta yai aiir wakaekiyim mi Jisis siya boiniyio yai kwira simiir warar mi inkin boin. Mi siya om komii Jerusalem siir kingiin bidi ywowamin, sima hiniina naingwokim Adi Komii siya siir iikam whiekakim simiir kigirkakana, saeya wi kingiina kwombini. ¹²Mi siya ina boinin, inkam komii nwirin siya hir nwowin om whir nami mi sima siirin wi nu kigriraowan inkam komii dikmwon owaiginiu. Mi mhoiyya siya wa swoki iti siir oma tiriir. ¹³Mi siya miiyan kamim simiir haiburgigim tirin mi siya siir miiyan kam iuurim simiirim yikiugi mi siya umirim simiirin paeyeram hasisa hid hauugi. Mi siya simiirin ina boinkiyin mi kima umir mii simiir mirii mi kima wi kariirar mirii kigwin. ¹⁴Mi tiki inkamin siir oman iikamim simiir mhii kwoinim ini hauugi hauuga whiyekiyim siiramin. Mi kam nhirim sima kam nhir

İMİIR BOİN SIİR MHOİİYA NAMIM. Mİ SIMA BOİN, KRİMA Pİ BORIISOPİ TI İNKAMİN SIYA KRİMİIR NU KIGRIRAOWAN İNKAM KOMİİ KİPI NWÖ.

¹⁵ Mİ SIMA SIİRİN İNİ NU KIGRIRAOWAN İNKAM KOMİİYAR YOKMWİN OWAIGINIÜN Mİ MHOİİYA SIYA İNA SWOKİ İTİN. Mİ SIYA BOİN, Tİ MİİYAN KAMIM SİMİIRİM DİKÜUGİ, BİİYA UMİR KARA NİKİ HAUUGİKİM. Mİ KARA NİNOKNINKİNİM TİRI SIMA TI UMİRİM KARA HAUUWİM SIMA NWİNWIРА PARIİGA SWOKİ İNKİN MİRİİ HAI. ¹⁶ Mİ NWİRİN Bİİ SIYA YİT, YİO HİNİİNA BOİN, BİİYAN İNKAM KARA UMİR Mİİ TI UMİR PAEYAR HASO SOWIİRİN, UMİR PAEYARIM KAM NWIRA (200 KINA) MİRİİ HAI. ¹⁷ Mİ BİİYAN İNKAM İEYA BOINKİ, KİRA MİİYAN İNKAM WADIEKİN Mİ MİİYIKAR SİBGU MİRİİKİN. Mİ KİRA DIMİN SİMİN SIİRİN BİDİ SİBGU KIGRIRAOWİN. Mİ KARA KİRIİRİN Pİ INİG KOMİİGAK NWOWAIGINIÜGI, KİRA Wİ OM KOMİİ KOMİİ İUURİM SİMİIR KIGRIRAOWİ. ¹⁸ Mİ NWİSAKA İNA Mİ İTİN, YİO İNA Mİ BOİNİN, BİİYAN İNKAM KARA KİRIİR UMİR PAEYAR HASO, SOWIİRİN UMİR PAEYARIM İUURA (100 KINA) SWOKİ İNKİN MİRİİ HAI. ¹⁹ Mİ BİİYAN İNKAMİN SIYA SIİR BOINKİ, KARA KİRIİRİN OM KOMİİ İRİİYARIM SİMİIR KIGRIRAOWAN İNKAM NİKMWIN OWAIGINIÜWI. ²⁰ Mİ NWİRİN İNA Mİ İTİN, YİO İNA Mİ BOİNİN, BİİYAN İNKAM KİRIİR UMİR PAEYAR HASO TİSİ TAPİ NWOWO. KARA SOWIİRİN KWANKAB AKA KOGİN. ²¹ KARA KİRIİRŞİYİN DIMUSI BI NİDİDGİN, KİRA İNKAM PAII RANI. DIMİNİN İNKAM NWİRKİ HAİGINİYİN Mİ KİRA SIİRSİ BI NAİNGWOYİMOKİKİN Pİ KİRA Mİ HAIİ. Mİ SASAHEYİM İNKAM NWİRKİ NİNKİNİYİM, İRİİPİ HİRİİNAN Pİ KİRA SWOKİ İNGUGU HAIİ. ²² Mİ BİİYAN İNKAMİN SIYA Tİ MİİYAN İNKAM İIİR BOINKİ, KİRA MİİYAN İNKAM BIYİEKİN! KİRIİR YAIYA KARA KİRIİRİN Wİ SAİRSİ BOİN WOKIYOPNATKAİGİ. Mİ KİRA HİRİİNAN NİNOKNINKİNİ, KARA İNKAM MİİYIK RANI Mİ KARA DIMİNİM İNKAM NWİRKİ HAİGINİYİM Pİ KARA Mİ HAIİ Mİ SASAHEYİM İNKAM NWİRKİ NİNKİNİYİM Pİ KARA Mİ İNGUGU HAIİ. ²³ Mİ KİRA UMİRİM MİİYANAU HAİGİ KARAMAE DIMUSI NWOKİN Mİ KARA SWOKİ İTKİSWO WA PINİ HAINİ, YAEGA UMİR NHİRİM SİMİIR WARAR. ²⁴ Mİ SIYA KAMIM SIİR KINGİİ NOKWOWİM SİMİİRİN HİNİİNA BOINKİ, KİMA WARA UMİR PAEYAR HASO SOWIİR HAI, İKİ İNKAMİN UMİR PAEYARIM KAM NWİRKAKİN SIİR HAUUGİ. ²⁵ Mİ SIMA SIİR BOINKİ, BİİYAN İNKAM, SIYA UMİR PAEYARIM KAM NWIRA BİDİ HAIYİN. ²⁶ Mİ SIYA İNA BOİNİN, KARA KİMIİR BOINKİ, YİPKİ İNKAMKİN DIGWORAEKWO WHİEKAK NONKWOWİM Mİ Mİİ MİİYIK MİRİİYİM KARA SİMİİRİN DIGWORAEKWO NHİRİM Wİ İDWOWA SWOKİ İNKİN HAUUGİ. YİPKİ İNKAMKİN DIGWORAEKWO HOİMGAK KARAMAE NWOWİN Mİ Mİİ MİİYIK MİRİİ KARAMAE NWOWİN Mİ MHOİİYA SIYA Wİ NIİNGA NIİNGA NWOWİ, DIGWORAEKWOWİM Wİ KARAR SWOKİ HAI. ²⁷ Mİ YİPKİ İIKAMİM SIMA İO KARIİR NWOWİYİM, SIMA Pİ BORIISOPİ, KARA SİMİİR Mİ KIGRIRAOWAN İNKAM KOMİİ NWOWİM, KİMA SİMİİRİN TİRIİR WİKİU NANI Mİ SİMİİRİN KARIİR WHWONKAM İDA DISOMAOKİ. İRIİG.

**JİSİS SIYA JERUSALEM HİRİİRİN İNKAM KOMİİ NU KIGRIRAOWİYİN SIİR HİRİİNAN
NAPNİNOKPAİ NAMKİN**

(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Jo 12:12-19)

²⁸ Mİ JİSİS SIYA SİMİİR YAI AIİR NOWARKİİ BOİN DIGİYİN Mİ SIYA BİİYAR YAPNAMKWOKİN, SIYİUİN OM KOMİİ JERUSALEM HİRİİR NAMİYİN SIİR. ²⁹ Mİ

siya om Betfasi om Betani, mhiu whirin sima dapiyin Oliv siir kingiin nwowamin mi siya biiyin inkam nwiso siir kigna miriiyo sowiir yikropki. ³⁰ Mi siya sowiir boinmaugi, kowa iki omin hapi nwowin siirim dam mi kowa pi donki haom irin siir kigi, sima bidi yieyok okwowin pae aka. Mi siirin inkam nwirkin bi nidwokin. Mi kowa pi siir whakainani. ³¹ Mi inkam nwirin siya kowiirin hiniina srii, kowa wara donkiyin dimusi hak hai nami? Mi kowa hiniina dowarkii boin, Biiyan Inkam Komiiyin siya miigakin siirin. ³² Mi Jisis siya sowiirin ina yikropkiyin mi sowa ha namo mi sowa ti digworaekwo whiekakim siya boinkiyin simiirar ini kigiu. ³³ Mi sowa wileyinsopin ti donki haomin siir nieyokin siir houwhroko mi siir adin siya sowiir srii, kowa wara donki haomin siirin whisarii dimusi haki, ha? ³⁴ Mi sowa ina boino, Biiyan Inkam Komii siya siirin miigakin. ³⁵ Mi sowa donki haomin ina hainaniyin Jisis siirim. Mi simiir yiuisim donki siir idwo yitimwaniu. Mi sima Jisis siirin siir idwo yokmwin idwo. ³⁶ Mi siya donki siir idwo ha niidwo namin mi iikamim simiir yiuisim ini siyuu iiirar piuai winim. ³⁷ Mi siya mhiu Oliv siir haiburgigin mi ina yiunamin mi siyuuin om komii Jerusalem siirim namiyin, siir kingiin nwoniyim mi iikam isid komiiyin siir kigna miriiyim sima ina mairstgimaирga bwakai namim. Sima min swoki aingwokikim, kiriepai kiriepaiyim biiya sima kigim mi sima ha kauwoknanaekiyim mi sima ini Adi Komii siir inig iiirar hainankiyim. ³⁸ Mi sima ina kauwokiyim, Adi Komii kira ti inkam komii nu kigriraowiyin Biiyan Inkam Komiiyin siir inigi nitin siir whinkinsis haiginiu! Iikamim ninomor kouanim sima Adi Komii siiramin wi wadieyar nwowi mi wi mhii hiinsima nwowi. Krima Adi Komii krimiir Wanin ninomor kouanin siiram mar daingwo iski siir inig hainanim. ³⁹ Mi Farisi kam nhirim sima ti iikam isid komiiyin saika ninkin okim mi sima Jisis siir boinki, nowamwarkaiyiuan inkam, kira io kamim kiriir kigna miriiyim simiir dwoki sima yai tanki! ⁴⁰ Mi siya ina yowarkii boinin, kara kimiir boinki mi yai mikrim nwowi mi wi siiya imar kauwok boinki, kariir inig hainanam. Iriig.

Jisis siya om komii Jerusalem siirsi nougin

⁴¹ Mi Jisis siya om komii Jerusalem kingiin nwowamin mi siya om komii iiir kigin mi siya ini siirsiyar youwin. ⁴² Mi siya boin mi ta ii aiirin kira hiniina ninokninkini, siyuuin hiinsima kiriir nwowaiginiuwyin, yio wi wadieyar mi owi mi tariinanin ti diminim aowa aowa nwowim, kira simiir bi kigim. Mi kima wi miiyik nwo rani. ⁴³ Kira wakaeki! Mhoiyya ii kwira nimbiyami mi sima wi io kiriir nwowi mi sima ieyin wi whira nopi yaii kinaka niniyim. Mi kiriirin hinda tinda wi simar kaeyokwai irkaki. ⁴⁴ Mi sima wi kiriir nonkwobumbu ninkini mi iikamim ta hair aiir kinaka nwowim simiir warar. Mi sima siiyam wi siiya nhirni idwo kigninkingik rani. Niingaka. Dimusi rani, kira iiya Adi Komii siya kiriir nanmaiwarkainanaei saiir bi naingwokin. Iriig.

**Jisis siya iikamim omaka Adi Komii siira umir sair n̄innowana haiyim
simiir nhinikropkikim**

(Mt 21:12-17; Mk 11:15-19; Jo 2:13-22)

45 Mi Jisis siya omaka Adi Komii siira sair napninpokai namin mi siya iikamim umir mii ta omaka aiir miriiyim simiirin ina yikrirop atkiigiyim. **46** Mi siya simiir swoki boinki, Yokwo Komii saeya hiniina boinka, kariir omaka Adi Komii siirim kwisboinan omakaka. Kima sairin hiiyan kamim simiir omakanan diriraerarkim.

47 Mi iinokiiinokin siya iikamim simiirin omaka Adi Komii siira sairar nowomwarkaiyuwakin. Mi pr̄ismi yaowae adim mi siyiu komii ninokninkiniyim mi iikamim simiir biiyan kam ikim, sima Jisis siir n̄isomaoni siyiuim noksirkim. **48** Mi iikam whiekakim sima Jisis siir yai wakaeyamar naingwokripkaii mi kamim simiir bii nwowyiyim siir n̄isomaoni siyiuim asi noks̄rgugugim. Iriig.

Sima Jisis siir sriigim siirin inigak nhinga nwowaiginugin
(Mt 21:23-27; Mk 11:27-33)

20

1 Mi iigwira Jisis siya omaka Adi Komii siira, iikamim simiirin yai sair hir boinmauugin mi yaiwin miyiika sair warar mi inkin iisiisiamaugin. Mi pr̄ismi biiyan inkamim mi kamim siyiu komii ninokninkiniyim mi kamim bii nwowi ikim. Sima siirim nitkim. **2** Mi sima siir boinki, kira krimiir boinmauggi, kira inig komii papi haigin kira ta miiya sair miriiyin? **3** Mi siya simiirin hiniina yowarkii boinki mi an kara iripi hiriinan yai kwira kimiir sriiyim tiri. Kima kariir boinmauggi, **4** ta baptaisa Jon siya hauwa ya Adi Komii siirga, iyie? Inkamniyar diminka? **5** Mi sima ini sima sima yomboin amboinim mi krima hiniina boini siya Adi Komii siir hiranka nitkin. Mi yio siya wi hiniina kwaboini, kima Jon siirim naengwo tibmii karamae dimusi nwokim, ha? **6** Mi krima ha boini, yio inkamniyar diminkin mi iikam whiekakim sima wi siyani krimiir kaiyimiki whisarii rani, sima hiniina naengwo tibmiikiini Jon siya profetkin. **7** Mi sima Jisis siir yai aiir asi nowarkii boinkim, krima ninokninkin tanii, Jon siirin nhinga nimbingin. **8** Mi siya simiir boinki mi ankara iripa hiriinan kara kimiirin pi hiniina mi boinmauu rani. Kara ta miiya sair miriiyin ti hiniin inig komiiyin nhinga hauugin. Iriig.

Inkam biyieyim numir waina sair kigriraowiyim simiir boiniyio yaiga
(Mt 21:33-46; Mk 12:1-12)

9 Jisis siya ta boiniyio yaiya iikamim simiir boinka. Inkam nwirin wain ninkinkin numir. Mi ta wain numira kam nhirim simiir iin yonkwo sima umir mii sair miriiyim. Mi siyarin om whirin aru nwowin ii

haruwa bi nini owoukin siirin. ¹⁰Mi iiya numir waina sair ningugu haiyana mi siya whisarii mii priimiriyan inkam nwirin siir yikropki, ti kamim numir waina sair miriiyim simiirim. Siya minam naingwokin ta numira sair nae nhirim siir hauuwim. Mi kamim sima ta numir aiir miriiyim sima ti whisarii mii priimiriyan inkamin siir yipimparki. Mi siirin ini niingga niingga swoki ikropkiyin. ¹¹Mi siya miiyan inkam nwirin ina swoki ikropkiyin simiirim. Mi siirin iripi hiriinan ina mi tirkumbu haiginiugiyin mi sima siirin ini niingga mi ikropkiyin. ¹²Mi siya miiyan inkamin nwoimaka ina mi ikropkiyin. Mi sima siir tirkumbu haiginiugi mi siirin yaba hiriir yikrrop apniki. ¹³Mi numiran adin siya boin, kara wi paniina tiri? Kara wi kariir yinismi yinkamiyinin kara naingwokwonanaeiyin wi siirar nikropki mi sima wi siir yaiyar nwoki wakaeyoknaei. ¹⁴Mi ti kamim ta numir aiir miriiyim sima kigwin siir yinismi namin. Mi sima hiniina boin, ti yinismi siya numiran adin siir yinismkin. Humba, krima siir nisomaowi mi ta numira saiirin wi krimar nwoki onkwowim. ¹⁵Sima siirin numira sair hiranki kinaniyamin mi siirin numwo hir yisom itkingik. Mi Jisis siya simiir sriigi mi ta numira sair adin siya simiirin wi paniina tiri, ha? ¹⁶Mi siya wa niti, ti kamim ta numir aiir miriiyim wi siya nisomsom aokaowi. Mi siya ta numir waina kam nhirmi hauugi. Mi ti iikamim sima hiriinan wakaeyim mi sima ina boinim, siya hiriinan kipi tirmimin. ¹⁷Jisis siya simiir kaokiyin mi ina sriigiyin, ta yaiya Yokwo Komii sair nwowim sair yaimwoka yaimwowa paniina boinka?

Ti yinpaeyin omaka miriyan kamim sima nitkaigiyin tariinanin siya ini biiyan yinin omaka kougou nwowin siir hiriinan yimbiyamin. ¹⁸Iikamim sima ti yinpaeyin siir idwo nikii, wi hindara niki ikrimkrip iuguguski. Mi ti yinpaeyin siya inkam nwirni idwo nikii mi siya wi ti inkam iiir nisiimsiin iuguski mi wi dimin sisimnan namwo iuwi, Jisis siya hiniina boinkin.

Umır hauuni siyiegün. (Mt 22:15-22; Mk 12:13-17)

¹⁹Mi kamim siyu komii ninokninkiniyim mi prismi biiyan inkam ikim sima ina ninokninkinim Jisis siya ta boiniyio yaiya simiilar boini. Mi ta ii aiirarin sima ina nhiiengiyim siir nonkwowam mi ini iikam imiirsı yididim. Iriig.

²⁰Mi sima siirim ina kaowim. Mi sima kam nhirim simiirin umır saingi mi ina yikropkiyim siir kanau kigam. Mi ti kamim sima inkam miyiiknan niksisaenamkim, sima siirim kinankiugim. Siya pi yai biyie kwir boini mi sima siirin wi inkam komiiyin nu kigriraowiyin wi siir in hauuwi siya hidam mi siir wi hik kimpiisu siya hauuwi. ²¹Mi ti kamim kanau kaowim sima Jisis siirin hiniina boinki, inkamin dimin

taeminim sim nowamwarkaiyiuwiym krima bidi yinokninkinin, kiriir yaiya saeya ini wadieyar ywowa, kira iikamim simiirin yai miiyik imiirar sibgu boinmamaauwikin. Kira kamim inigakim simiirsi bi nididikin. Niingaka. Kira Adi Komii siir siyuim mi siir yaimwokiyaimwowim, iikamim simiirin sairrar boinmamaaukin. ²²Kira paniina nainggwo? Krima umirim takisa inkam komii Sisa om komii Rom kigriraowiyin siir hauu, aniya? Iyie? Niingaka? ²³Mi Jisis siya bidi yinokninkinin, ta sima siir kinankiu. Mi siya simiirin hiniina asi boinkin, ²⁴umir kwira kariir wiisiimauugi. Ta aknain inig minim ta umir aiir nwowim nhiniirga? Mi sima boin, Sisa siirga. ²⁵Mi siya simiir boinki mi Sisa siir diminin yio kima om komii Rom siir kigriraowiyin Sisa siirar hauu. Adi Komii krimiir Wanin siir diminim yim kima Adi Komii siirar timi hauu. ²⁶Mi ta yaiya sairrin iikamim simiir whwonkam ida wi swoki kinankiu rani. Dimusi rani, siya yai biyie kwir bi boinkin mi sima ta yaiya sair sairrar yaingwokwonanaeiyim mi sima yai bi wakae boinkim. Iriig.

**Sima Jisis siirin iikamim naonamiyim mi ha swoki insiin idwowiyim
simiirim sriigim**
(Mt 22:23-33; Mk 12:18-27)

²⁷Mi kam nhirim Sadyusini isidin simiir hiranim sima Jisis siirim nitkim. Sadyusi sima hiniina boinkim: Inkamin naonamiyim bi swoki insiin idwowikim. ²⁸Mi sima siir sriigi, inkamin dimin taemin nowomwarkaiyiuwiym Moses siir yai kwira biiya krimiirim hiniina winboinkika mi inkam nwirin wig nonkwonaei mi siya yiniekak bi nwokin mi ha naonami mi ti inkamin siir wiga wi siir nomousim ieayar swoki hαιi. Mi siya wi siir yaowaeyin siir yinismi imiir nwoki iyiom. ²⁹Mi iwinyaowim iriiyar nwisa nwowi. Mi yaowaeyin wig siya yonkwona mi siya ini yinismi karamaeyar yaonamin. ³⁰Mi nwisaka siya swoki onkwona ta wig aiirin. ³¹Mi mhoiyya nwoimaka iripi hiriinanana mi tir. Mi ti iwinyaowim ta wig aiir nonkwonam sima ini yinie niyio karamaeyar yaokaowim. ³²Mi mhoiyya ta wiga iriipa hiriinan ina mi aonama. ³³Mi iiya inkamim naonamiyim sima ninsiin idwowi, ta wiga saeya wi nhiniir wig nwowi, ti iwinyao iriiyar nwiso sair nonkwonam sima?

³⁴Mi siya simiir yai aka hiniina yowarkii boinki mi tariinanin ti nu iiirin wigkamim wa napninkwonaei. ³⁵Mi iikamim naokaowim sima ha swoki insiin idwowi mi omwai waiyaei mhoiyya sima wi wigkam ninap nonkwonani siyugak nwo rani. ³⁶Mi sima wi nao rani. Sima wi Adi Komii siir paekwosim simiir hiriinan nwowi. Adi Komii siyar hidninsiin idwokin ie hirrankin. Mi sima wi siir yinismi asi nwowi. ³⁷Moses siya krimiirin bidiyar sibgu boinmamaauwin, iikamim ie anki swoki ninsiin idwowiyim simiirin. Yokwo Komii saeya ti paekikopim, paeya niutengi karamae nwowi saeya niunamin simiirin hiniina boinka,

Biiyan Inkam Komiyyin siya Ebraham siir Adi Komiikin mi Aisak, Jekop sowiir Adi Komii warargin. ³⁸Mi ırıipi hiriinan kamim naowim, Adi Komiyyin simiir Adi Komii rani. Niingaka. Ti Adi Komiyyin kamim omwai waiyayokiyokiyyim ieyankin ninsiin idwowim simiir Adi Komiikin. Mi iikamim Adi Komii siya nimbinim mi omwai swoki waiyam mi sima iinokiinokin wi Adi Komii saikar nwoyokiyokiaya. ³⁹Mi siya hiriinan boinin, kam nhirim siyu komii ninokninkiniyyim, sima siir yai aka ina yowarkii boinim, inkamim dimin taemin nowamwarkaiyiuyiwin, kira yai wadieyar boinkin. ⁴⁰Mi sima yai nhirim siir swoki sriiyamin ini yididim. İriig.

**Jisis siya Farisi simiir sriigin inkamin Adi Komii siya nikropkiyin
Kraisin krimiir nanmaiwarkainanin siirim**
(Mt 22:41-46; Mk 12:35-37)

⁴¹Mi Jisis siya simiir boinkin mi sima hiniina dimusi boinkim, kraisin Devidni yinismakin, ha? ⁴²Mi yokwo Samim Devid siya hiniina boinkin, kariir Biiyan Inkam Komiyyin siya kariir Biiyan Inkam Komii iiirin hiniina boinkin, kira kariir iina iiniga sair didwo.
⁴³Devid siya Krais siirin hiniina boinkin, mhoiyya kara kiriir sau omomin wi kiriir aowa nokmwim owaiginiuwi.
⁴⁴Devid siya siirin Biiyan Inkam Komii dapikin. Mi siya siir yinism dimusi swoki kwokiukin mi Farisi kamim sima hiniina sriigim, ha? İriig.

Kamim siyu komii nowamwarkaiyiuyiym simiir siyiugin
(Mt 23:1-36; Mk 12:38-40)

⁴⁵Mi iiya iikam whiekakim sima hirar nwowim sima Jisis siir yaiya sairar wakaekim. Mi siya kamim siir kigna mirriyim simiir boinki, ⁴⁶kima ti kamim siyu komii ninokninkiniyyim simiirsi mintarao. Sima yiuis priei ara nii apamar naengwowikim. Mi sima minamar mi aingwowikim, iikam whiekakim sima simiirin maeyauwa iripa nwoyiwa sair nokboinmamarim. Mi sima minamar mi aingwowikim iikam whiekakim simiir whwonkam ida omaka Adi Komii siir yai nidwokai wakaeiya mi sair biiyan ipii imiir nidwokaiyim. Mi biiyan ipiiya nae komii nidwokai aeiyim sair mi idwokaiyim. ⁴⁷Mi sima wig igabaeyim simiirar mi iksisaeikim. Simiir omaka imiir nii kinimbimbir haiikim. Mi sima nhwo priei minam kwisboini iikamim simiir inig hainanim. Mi mhoiyya Jisis siya niti sima wi hik ti hiriinan dimin imiirsi haa. İriig.

Wig igabaeya saeya umir Adi Komii siir hauuga
(Mk 12:41-44)

21 ¹Jisis siya ha kaoyokiyokiyyin mi siya kam umirkakim sima umir miiya Adi Komii siir omaka saiira, sair nitkaikaiyiuyiwi.

² Mi siya kig wig igabae paeprikaba mi saeya umirsim kwiso Adi Komii siir miiyanau hiriir haigigi. ³ Mi siya ina boinkiyin, kara kimiirin yaimwowar boinki, wig igabae paeprikaba saeya umir komii iirrar haigigika mi sair siyuin saeya hauugiya umir ini ti iikam whiekak imiir haiburim. ⁴ Ti kara hiriinan dimusi boin tani. Mi ti iikamim sima umir whiekakakaırgim mi sima haimiyyara hauugikim, diminin Adi Komii siir priihauunan. Mi ta wiga saeya umir karamae kiinga. Mi sair umir haimiisima ini simiirar hauuswokiyim. Mi saeya nae sainan umir karamaeya ywokiya. Iriig.

Jisis siya Adi Komii siir omaka sair boinkin wi sapi bimbiırgi
(Mt 24:1-2; Mk 13:1-2)

⁵ Kam nhirim sima hiniina boinkim Adi Komii siir omaka aiirin, ta omaka saeya omaka wadieka sima siiya miiyikim simiir piuaigim mi diminim Adi Komii siir priihauuwim simiir warar mi piuaigim. Mi Jisis siya boin, ⁶ ti digworaekwowim tariinan kima kigim, iiya nimbiyami mi sima siiya nhirin wi siya nhirni idwo kigninkin o rani. Mi sima wa nhimnhinkii iuguguski mi simiirin wa nitkaigaiki. Iriig.

Jisis siya hik whiekakim nimbiyamanim simiir boinkin
(Mt 24:3-14; Mk 13:3-13)

⁷ Mi sima siir sriigi, inkam nowamwarkaiyiuan inkam, ti diminim wi paka hiniin iiya sae nimbiyami? Mi wi pikii hiniin diminim siya nimbiyami biyin mi kima wa nwoki inokninkinim, ti diminim ini kingiina nwowim wi simbi nimbiyami, ha? ⁸ Mi Jisis siya ina boin, kima mintara, kimiirin wi sima niksisaeisi. Mi sima whiekakim sima wi kariir inig iir nini dapni mi sima wa boini, ti inkamin Adi Komii siya nikropkiyin, yio karargin! Mi sima wi hiniina boini, iiya kingiin nnowa mi kima simiir mhoii kipi nam. ⁹ Mi mhoiiya kima wi hiniina wakaei sauia ini ninita mi yaiiya ini mi iniiya mi kima kakak kipi nwo. Ti hiriinan diminim bii wi sima nimbiyami mi kima iiya Jisis siya nitina wi asiima niki imbiyam tani. Niıngaka. ¹⁰ Mi siya simiirin hiniina boinki, nu whiran iikam isid whirin, wi nu whiran iikam isid whirin yaii sima ninii. Mi inkam komii nwirin nu kigriraowiyin siir isidin, wi inkam komii nwirin iripi nu mi kigriraowiyin wi yaii siir isid inaka mi ninii. ¹¹ Mi ti nu iiirin niın komii komiyyim wa nimbiyami. Mi maeyau nhirim mhii komii wa mi aowi mi naokao komii komiyyim wa mi imbiyami. Mi ninomor kou hirin wa nimbiyami dimin kirleyim kimiir kwoin imiir kimainokam.

¹² Mi ti digworaekwo whiekakim wi niki imbiyam tani mi sima kimiir nonkworimdinu diriraerar bumbuwi. Mi sima kimiirin wi omaka Adi Komii siira wi sair hir boinhuriyi boini mi sima kimiirin wi maeyau

biyie hiuyokiyokaiiya mii biyie miriiya wi saiir nikmwin apnинopkaigi mi sima wi kariir inig iiir nikwowaisiyim tiri, whisarii rani, kima kariir mii kigna miriigim mi kimiirin wi sima nikiunami, inkam komiiyin nu kigriraowiyin mi kamim omom omom kigriraowiyim simiiram. ¹³Ti hiriinan iiya saeya wi kimiir siyu miyyik nwowi kariir yaiwin kibi aiir boinmimauuwim. ¹⁴Mi kima yaiya kima nowarkii boinana simiir saiirsi kipi naingwoyimiyok. ¹⁵Mi yaiya kima boinana wi kara hauwi mi ninokninkin aka. Omomim sima ta yaiya kara hauwa wi saika nantamyiriyir tani. ¹⁶Kimiir yopii ad mi nomousisim nomiiyau mi kimiir iripa o nhleyim kimiirin wi sima kinmauu iti kimiir sau omomin simiirin. Kimiirin nhirim kima nnowim wi simar nisomaowi. ¹⁷Iikam whiekakim simiir kwoinin haugihauga wi dimusi whiyie rani kimiiramin, kima kariiram naingwo tibmiigim. ¹⁸Mi kima kariiram naingwo tibmiikiini mi kariir mii aiir sibgu onkworinu mirii mi kima wi swoki kigugu rani. Niingaka. ¹⁹Kima kirieyar sibgu o mi kima kimiir kwoinbudin omwai waiyayokiyokiiyin wa swoki haiyim. Iriig.

**Jisis siya om komii Jerusalem siir boinkin wi sipi nidwomaii
(Mt 24:15-21; Mk 13:14-19)**

²⁰Mi mhoiyya kima ha kigi sauan omomin ini om komii Jerusalem siir namwokwoyokainiyim mi kima ha dinokninkin, iiya ti om komii iiir nidwomwaiyana ini kingiin nwowa. ²¹Mi taka iiya nu Judia hiran iikamim sima wi mhiu iiir nidamami. Mi iikamim hir nnowim sima ti om komii siir haiburgik mi maeyau kwira dam. Mi iikamim om komii siir yaba nnowim, sima siir hiriir kipi swoki am. ²²Dimusi rani, taka iiya ya saeya Adi Komii siya swoki tirbuwana iikam whiekakim om komii Jerusalem hiranim simiir dimin biyie whiekakim simiirsi mi yai whiekakim Yokwo Komii saiir hir nnowim wa nimbiyamkiini. ²³Mi naingwoyimiyok komiiga wigim yinpiugak nnowim mi wigim yinism mwii haigiyiu imiiyaeyim ta iiya saiirin! Hik komiyya wi ti nu iiir nimbiyami mi Adi Komii krimiir Wanin siir kwoinin haugihauga whiyieya wi ti iikam isidin siir naeyiskaiyiawi. ²⁴Mi simiirin wi kamkii ieyar niuguguski. Mi simiirin wi simiir sauan omom ieyar ninkinikou hainami mi simiirin nu whiran isidin simiir bopwoniya nini hauugigi. Mi iikamim naingwo tibmii karamaeyim simiir iga om komii Jerusalem siir namikwoni mi ti iikam isidin sima wi hiriayar digi mi om komii Jerusalemin wi simiir iniga nnowi mi wi simiir iiya Adi Komii siya nimbinda simiiram wi sairrar digi. Iriig.

**Yaowae Adin ninomor kouanin siya nitni ii aeya
(Mt 24:29-31; Mk 13:24-27)**

²⁵Diminpai diminpai wa nimbiyami bie bwan nauun simiirin. Mi nu tirin iikam isid whiekakim simiir kwoinim wa noki, hinin

komiiya bipiibipiyyakina whii komii Solwara hir saiarsi. ²⁶ Mi iikam whiekakim simiir kwoin in wa naingwoi. Aei! Dimu dimin biyiekin krímiir nimbiyamin mi simiir kwoin in wa noki mi nhwo wa mi aowabrombokainami. Dimusi rani, dimin komii komiiyim ninomor kouaním wi niinanar nitki. ²⁷Takana saeya nimbiyami iiya mi wí sima kigwini kara Yaowae Adin ninomor kouanin ini waumirsim kwira saika ninkin itin, siya kirie komiigakin. Mi dimin komiiyin paenan niuyaeyin wi saika ninkin iti. ²⁸ Mi mhoiyya ti dimin hiriinan sima nimbiyam bwakaii mi ta iiya kima wa dokwo. Mi kimiir mwowim wa kininsiina kaoki. Dimusi rani, iiya Adi Komii siya kimiir nanmaiwarkainana saeya kingiin bidi yamwoniya. Iriig.

Whrou siya ii niisiimauuwikin
(Mt 24:32-35; Mk 13:28-31)

²⁹ Mi Jisis siya boiniyio yai kwira simiir boinki. Siya ina boin in, kima whrou siir kigi mi pae nhrim simiir warar. ³⁰ Mi kima hinina kigi auwim ini niisabim whrou wokam, kima ha dinokninkin op komiigí niuni iiya ini kingiin nwowa. ³¹ Mi iripi hiriinan kima ti digworaekwo whiekakim nimbiyamim simiir kigi mi kima wa dinokninkinki, iiya Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana ini kingiin nwowa. ³²Kara kimiirin yaimwowar boinkiin, iikam whiekakim ta ii aiir niki owim sima wí niki ao rani mi ti dimin whiekakim sima wa nimbiyami. ³³Nu ninomoro yo wa digi mi kariir yaiya wí wara dig rani. Niingaka. Iriig.

Mi kamim siir kigna miriiyim sima mintara

³⁴ Mi kima, kimasayar mintara o iinokiinokin kima nae naeyarimar kipi naingwo, kima opa kwiyae whaowaeiya sair kipi kwiyae. Mi kima dimin taeminim piu air nwowaiginiuwyim wadie, simiiram kipi naingwo. Mi siyu hiriinanin kimiirin wí siya nikwowsaisi, kara Yaowae Adin ninomor kouankin nitin kariir iiya saeya wi kimiirar nimbini, sauin wraisu namitiuiwyin siir hiriinan. ³⁵Iiya kara swoki iti, ta iiya iikam whiekakim mi nu haimihaimiiyim hinda tinda nwowim wí simiir nimbiyami. ³⁶Hinokiinokin kima hindara waikao. Mi iinokiinokin kima nhwo Adi Komii siirimar kwisboinanae, siya kirie kimiir hauuwim. Mi ti dimin in siya nimbiyami mi kima wi wadieyar nwoki mi kima wi Yaowae Adin ninomor kouanin wi siir whwonkam ida nokwowi.

³⁷ Mi iinokiinokin Jisis siya iikam simiirin Adi Komii siir omaka sair hir nowamwarkaiyugin. Mi niiyaka siya pi mhiu whirin sima dapiyin Oliv pi siir nini whwonkaowi. ³⁸ Mi iikam whiekakim sima iiumuma nhningiyakwokikim Jisis siir yaiya sair wakaeyim Adi Komii siir omaka sair hir. Iriig.

**Prismi biiyan kamim mi kamim siyu komii ninoknikini ikim, sima
Jisis siir nimprio hainam tirkim.
(Mt 26:1-5; Mk 14:1-2; Jo 11:45-53)**

22 ¹Mi iiya wou nikwo aeiya dimin whirki kimbu karamae nwowiya bretin yis karamaeyin siira, sima sairin Pasova dapikim saeya wi sapi nimbiyami. ²Mi prismi yaowae adim mi kamim siyu komii ninokninkiniyim, sima Jisis siir nisomaoni siyuam hansirkim. Mi sima ini iikam imiirsi yididim. Mi sima ina boinim, krima Jisis siirin wi paniina nisomaowi?

**Judas siya Jisis siirin bidi yimbinin bii nwowi
kamim simiir napwouwim.
(Mt 26:14-16; Mk 14:10-11)**

³Mi Setan siya Judas Iskariot, sima dapiyin, siir kwoin iiir hiurworwokaigin. Mi siya ti kam iuu nwiso Jisis siir kigna miriiyim simiir nwirkin. ⁴Mi Judas siya prismi yaowae adim mi kamim Adi Komii siir omakaim simiir kigriraowiyim, simaka ini boiniu. Siya hiriinan minam tirkin, Jisis siir nisomaoni siyuun siirim hansirkin simiir in hauuim. ⁵Mi sima ini maргimaирга ywokiyim. Mi sima ina kitibmii boinim umir siir hauuwim. ⁶Mi Judas siya simiir yai aiirin ini wadieya ywokiyin. Mi siya ina hansirin Jisis siirin simiir kinmauu itim. Mi siya minam naingwokin iikamim sima ti diminin siir kipi ninokninkin. Jisis siir kinmauu iti. Iriig.

**Inkam nwiso Jisis siir kigna miriiyo yaewouwa sair naeyim
sowa ini diriraerarkwokin
(Mt 26:17-25; Mk 14:12-21; Jo 13:21-30)**

⁷Iiya wou nikwoaeiya, dimin whirki kimbu karamae nwowiya, bretin yis karamaeyin ina yimbiyama. Mi ta iiya sima sibsib yinisiм iiirin wi sair nisomaowi, ta Pasova nae komiyya sair naeyam. ⁸Mi Jisis siya Pita, Jon, sowiir yikropki mi siya sowiirin, ina boinmauugiyin, kowa dam, krimiir naeyim wou nikwo aeiym, pasova, pi kowa tini diriraerarkwokin, krima naeyam. ⁹Mi siirin ina yowarkii boinkiyin, kira paniina naingwowi, krira pi papi diriraerar haigin kwokini? ¹⁰Mi siya sowiirin ina boinmauugiyin, wakae! Kowa pi om komiyya hiriir napninopkainami mi inkam nwirin op twokak haiyapni, siya kowiirin pi siyu hir napyiskaiwini mi kowa pi siir mhoiyyar dam. Mi omaka siya mi apninopkainami, wo kowa pi sair warar timi apninopkainam. ¹¹Mi kowa pi ta omaka sair adin siir tini boiniu, inkamin dimin taem in nowomwarkaiyiуuwyin, siya hiniina boinkikin, siir maeyaua hiuyokiyokaiya, nae diriraerarana ini papi nwowa? Kara mi kariir mii

kigna miriiyim kamim, krīma nīdwokai aeyam, ta Pasova aiir.¹² Kowiirin wī siya niisiimauuwi, maeyau komiiya hiuyokiyokaiya koua nwowa pī saiir niisiimauuwi. Ta maeyaua hii mī ipii digworaekwo whiekakim nae min kowa diriraeraranim ini hirar nwokwokinim.¹³ Mī sowa ha namo mi sowar kig, digworaekwo whiekakim, Jisis siyar boinkiyim hirar nwowi. Mī sowa yaewouni naeyim Pasova īna ini diriraerariuwo. Iriig.

**Jisis siya bret mī op wain opa siir kigna miriiyim simiir hauugin
(Mt 26:26-30; Mk 14:22-26; 1Ko 11:23-25)**

¹⁴ Mi iiya ha nimbiyama Jisis siya, siir aposel kamim simaka yidwokai hiiya sair. ¹⁵ Mī siya simiirin īna boinin, kara kimaka ta yaewou komiiya Pasova, sairara gwomamair aenami. Kara wī kapi naowi. ¹⁶ Kara kimiirin yaimwowar boinkii, kara ta yaewou komiiya Pasova kara wī yaeya yaewou swoki ikwonikripna rani. Wī iiya Adi Komii siya, siir iikam whiekakim simiir kigirkakana, wī saiir nadigiūwi. ¹⁷ Mī Jisis siya mobisimin op wainkakin īra hai mī siya nhwo Adi Komii krīmir Wanin siiram ha kwisboinkiyin mī siya īna boin wadiekiyin, Adi Komii siirin mī mhoiyya siya īna boinin, ha, tī hai, kīma kīmar tī onkwokwo kwiyaeyam. ¹⁸ Kara kimiirin pī hiniina boinkii, kara pi ta wain opa tariinanana pi saiir kwiyae rani. Niingaka. Wī iiya Adi Komii siya siir iikam whiekakim simiir kigirkakana wī sairar nadigiūwi. ¹⁹ Mī Jisis siya bretin īna mi haiyin mi siya īna mi kwisboinkiyin, Adi Komii siiram mi siirin īna boin wadiekiyin. Mī siya simiirin ha ninoop hauuwīn mī īna boinkiyin, tariigina ya kariir kip aeya, kara kimiirin minam hauugin, kimiir kirie haiginiuwam. Mī kīma hiriinan tīri mi wī kariiram nwoki aingwokiyim. ²⁰ Mī sima ha nae digiyim mī siya op mobin iripi hiriinana swoki tīr. Mī siya simiir boinki, tiki mobin op wainkakin, ya kariir nhie aeya, ya nimbīn wīn aeya. Kara kimiir whinkīnsiis haiginiuwam naingwokin.

²¹ Kīma kaoki! Inkamin wīr kariir napwouwanin, īni kanaka warar ninkin idwokaiyin ta hii aiirin. ²² Yaowae Adin ninomor kouanin wī sipi naowi, Adi Komii siya nimbina wī saiir hiriinanar tīri. Mī kara minsí naingwoyimiyoki, tī inkamin wīr kariir napwouwin, siirin wī hindara nonkwobumbuninkin iuguskii. ²³ Mī siya hiriinan boinkiyin mī kamim siir kigna miriiyim, sima īni sima, simar yinsrii ansriiyim, tī hiriinan siyuin siirin wī nhinga diriraerari? Iriig.

**Jisis siir kigna miriiyim sima yai minam
ninkinwaomwarkii boinkim yipikin biiyan inkamin**

²⁴ Kamim siir kigna miriiyim sima yai kwira saiir ninkinwaomwarkii boinkim. Sima boin, krīmir bii nwowan inkamin yipikin, ha?²⁵ Mī Jisis siya simiir boin, nu kigriraowiyim inkamim yim inig komiigak bīdi yowim, iikamim simiir kigriraowamin. Mī sima ha naingwowi

iikamim simiirin nomiiyau dapim. ²⁶Kima, kima kima hiriinan kipi tir. Niingaka. Inkamin kimiir bii nwowam tiri, siya inkamin i idao nwowyiyin siir hiriinan dwo. Mi kimiir biiyan inkamin siya miiyan inkamnan dwo. ²⁷Yipikin biiyanin, ha? Mi tari ti inkamin hindara priiyidwo aeiyin siya, iyie? Si rani mi tari inkamin nae diriraerariyin mi tari siya, aniya? Kimiir kwoinim ha naingwomi siyairgi niuwi, aniya? Niingaka. Yio inkamin nae naeiyin, siya. Mi an kara ti kimakar mi idwokai aeyin, ini iriipi miiyan inkamar mi owin, kimiir kinsis haiginiuwam.

²⁸Hiya dimin taeminim, kariir kinanankiuim, wim kima kanakar nwokim. Kima kariir bi haiburgim, kima ini kanakar yitinakiukripkaiyim. ²⁹Mi iiya Adi Komii siya digworaekwo whiekakim, simiir kigirkakana ya kariir bidi hauugiya. Mi iriipi hiriinan kara kimiir bidi mi hauugiyin. ³⁰Mi kariir iiya digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana kima wi kanakar nidwo ae kwiyaei, kariir hii aiirrar. Mi kima wi ipiyya, inkam komiiyim nu kigriraowiyim simiira wi sair nidwokaii. Mi kima wi Isrel simiir isid iuur whiso wi simiir yai hidan inkam nwowi. Iriig.

Pita siya digiumii Jisis siir haimriiyugin
(Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Jo 13:36-38)

³¹Mi Jisis siya Saimon Pita siir boinki, saimon, saimon! Wakae! Adi Komii siya wadie bidi yokiyin Setan siirin, kimiir kinankiuwam. Mi siya kimiirin wi widim sim niinibrombropiyim, wi hiriinan niinibrombropi, witnidim yim sima mi kasim yim sima. ³²Mi kara nhwo Adi Komii siiram bidi kwisboinin kiriiramin. Mi kiriir naingwo tibmiiya wi digi rani. Mi mhoiyya kiriir kwoinin kisina haigii mi wi kariirim nwoki itim. Mi kira wi kiriir nomiiyauim. Simiir nwoki whindiriraerim. ³³Mi Pita siya siir boinki, Biiyan Inkam Komii, kara maeyaua hiuyokiyokaiya kinaka nikin hiugripkiikaiyim nidid rani mi kara wi kinakar mi aowi. ³⁴Mi Jisis siya ina boinkiyin, Pita, kara kiriirin pi hiniina boinkii, panao niiyaka iuumin pi nik karama niki owi mi kira kariir inig iiirin, idip idipin wi kwoima miisisaei, hiniin, kara Jisis siir bi ninokninkinkin. Iriig.

Umir miiya mi nib mi kamkiu ikin simiir yaiga

³⁵Mi Jisis siya kamim siir kigna mireiyim simiir srii, biiya kara nikropkiya kimiir mi kima umir miiya mi nib min, kamkiu min bidi hainamim, aniya? Mi yim sima ina boinim. Niingaka, niingakiinga. ³⁶Mi mhoiyya Jisis siya simiirin hiniina boinki mi tariinanin inkamin umir miiya mi nib minkakii niuwi, yim simiir warar timi ikin hainam. Mi inkamin kamkiu karamki niuwi, yio wi siir yiuis aiirar timi hainam, inkam nhirkim sim sainim mi yio siya, wi siir kamkiu iir nwoki sainim. ³⁷Dimusi rani, Yokwo Komii saeya hiniina boinkika, sima siirin wi iki

inkam biyieyim wi simiir iin hauugii. Kara kimiirin pi hiniina boini, tiki diminin kariirin wa nimbiyami. Kaimwoka, tiki yaiyim Yokwo Komii saeya boinkiyim, tariinanin tisi bidi yimbiniyim.³⁸ Mi kamim siir kigna miriyyim sima boin, inkamin nowomwarkaiyiuwyin, kira kigii! Krima kamkiuwo whisa nwowi, tirin. Mi siya simiir boinki, hindara daingwo owougi, kima kariir yai aiir ninokninkin tanii. Iriig.

Jisis siya nhwo mhiu Oliv hir kwisboinkin
(Mt 26:36-46; Mk 14:32-42)

³⁹ Mi Jisis siya ha namin mi siya mhiu Oliv hiriir yam, nugak siya niki tiryawkokin saiir hiriinan. Mi kamim siir kigna miriyyim sima siir mhoiiyar yam. ⁴⁰ Mi siya ha nimbiyamin ta maeyau aiir mi siya simiir boin, wim kima nhwo tir kwisboin, Adi Komii siiramin. Mi ti diminin wi kimiiram pi kinankiuwisi. ⁴¹ Mi siya simiirin ha haiburgigin mi yio siya arurig sa ini owiu. Siiya Inkamki kabitkiya mi arurig ha namikaiyiuwyia saiir hiriinan. Mi siya Adi Komii siiramin ogmwo hir ini hiuiu, nhwo siiram kwisboinim. ⁴² Mi siya ina boinkiyin, Adi Komii, diminin kira tirimar naingwowi, ti dimin biyieyim, ti kariir nipiyoakiyyim, simiir swoki haiyam tiri, yio kiriirar kwoinkin. Kira kariir kwoin iiir kipi nwo. Niingaki, niingakiinga. Kira kiriir kwoin iiirar dwo. ⁴³ Mi Adi Komii siir paekwosimin ha nitin siiram, siya yauni kinsiis haiginjuni. ⁴⁴ Jisis siya hik prasae bi haigin mi siya nhwo ina kwisboinin. Mi siir piua bidiu ini wara yanka ninitkiya. Mi ta bidiuwa ini nhienan nua hiriir yaokiinaiinama.

⁴⁵ Mi siya nhwo ha kwisboin digiyin mi siya ina swoki insiin apnamin kamim siir kigna miriyyim simiiram. Mi siyar kigam sima nhwo hirar whini. Ta hika ini komii yowa mi sima nhwo asi whinamkim. ⁴⁶ Mi siya simiir boin, kima nhwo dimuam grinkin whini, ha? Kima dinsiin idwoki mi nhwo kwisboin yi miiyik rani, Setan siya kimiiram kinankiuim. Iriig.

Judas siya Jisis siir sau omomin siir iin hauugi
(Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Jo 18:3-11)

⁴⁷ Mi Jisis siya ha niki boinaiyin mi iikam isid komiiyin ina yitin siirim. Mi inkamin sima dapiyin Judas, ti kam iuor nwiso Jisis siir kigna miriyyim simiir nwirkin. Simiir biiyin siya nwonganikin. Siya siir kingiin minam namkin siir nankabmamaair boinim. Yio simiir ad wanmi siyiugin. ⁴⁸ Mi Jisis siya siir boinki, Judas, kira Yaowae Adin ninomor kouanki nitin siir dimusi napirimdini mi ti hiriinan siyu kira siirin wi sau omomin siir iin asi hauugii, aniya?⁴⁹ Mi kamim Jisis siir kigna miriyyim sima ti diminin nimbiyamin siir kigim mi sima ina boinim, Biiyan Inkam Komii, kira hiniina naingwowi, krima siirin kamkiuni ti hampimpit, aniya?⁵⁰ Mi simiir nwirin, prismi biiyan inkamin siir mii miriyyin inkamin, siir inigan wiina siya haingrip itkiigi.⁵¹ Mi

Jisis siya hiriinan kigiyin mi siya boin, ti hiriinan siyuin kira ti itkiigi. Mi Jisis siir iina siir wiin aiir ha nonkwokiyin mi ini wadieyar swoki okiya.

⁵² Mi mhoiyya Jisis siya prismi yaowae adin mi kamim omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiir bii nwowiyim mi kamim siyu komii ninokninkini ikim, kima siir nonkworinuwam nitkim, kima wara kamkii dan minim hainaniyim, pi hiiyan inkamin saika nintiowi, aniy? ⁵³ Hinokiinokin, kara kimakar nwokin Adi Komii siir inig hainaniya omaka saiir mi kima kariirin, hir bi nonkwokim. Mi ta kimiir ii aeya Setan siya kariir nikwowaaisiyyana. Iriig.

Pita siya boin kara Jisis siir bi ninokninkinkin

(Mt 26:57-58,69-75; Mk 14:53-54,66-72; Jo 18:12-18,25-27)

⁵⁴ Mi siya ha boin digiyin mi sima siirin ina yonkworimdinu inkikwona apnamin. Mi sima siirin prismi yaowae adin siir omaka hiriir hainam. Mi Pita siya simiir mhoiyyar yapriraowam. ⁵⁵ Mi sima paeya hira omaka aiir hiuyokiyokaiya saiir yainau hir yamgin oni. Mi Pita siya ini simaka warar mini oniyiuwin. ⁵⁶ Mi miiyan wig ira saeya Pita siir kiga, siya pae hir nwoniyin mi saeya boin, ti inkamin Jisis saikar nwokin. ⁵⁷ Mi Pita siya ina boinin. Niingaka. Wig! Kara Jisis siir bi ninokninkinkin. ⁵⁸ Mi mhoiyya inkam nwirin ina swoki boiniyin, ni kira ti isidin siir inkam nwirkin. Mi Pita siya ina boinkiyin, nhinga boinkin! Ankara wara rani. ⁵⁹ Mi mhoiyya bi kwamhiimhiigin, inkam nwirin, ha swoki kwitin, igao yai siya ini boini, kaimwokiinga, ti inkamin siir inkam nwir ieyairgin. Mi siya nu Galili hiran inkamkin. ⁶⁰ Mi Pita siya ina boinkiyin, nhinga boinkin! Niingaka. Kara wara diminin kira boinin siir bi ninokninkinkin. Mi siya hiriinanar niki boinin mi iuumin ina yikiyin. ⁶¹ Mi Biiyan Inkam Komiiyin ini Pita siirar haiyieg okwo kaokiyin. Mi Pita siya, ta yaiya biiya Jisis siya niki boina siir, saiir swoki aingwokiyin, tapa niiyaka, iuumin pi niki ik karam nwowi mi kira kariir inig iirin idip idipin wi kwoima miisasaei, kara Jisis siir bi ninokninkinkin. ⁶² Mi Pita siya idowiyya ha napniyamin mi siir noua hir yani iyop bwaemaiyiu. Iriig.

Sima Jisis siir yipimpar mi yaebu siir yiewaiyiü

(Mt 26:67-68; Mk 14:65)

⁶³ Mi inkamin Jisis siir kigriraowin siya siir yigbumbu mi siirin ina mi ipimparin. ⁶⁴ Mi sima siir whwonkamin, yiuisni kikogropikou. Mi siirin ina sriiyin, kira profet inkamnanki niuwi mi kira krimiir boinki, kiriirin nhinga tiowi, ha? ⁶⁵ Mi sima siirin yai bibiyie nhirim simiir warar yinkin igbumbu. Iriig.

Sima Jisis siirin kaunselmiyam yikiunam

(Mt 26:59-66; Mk 14:55-64; Jo 18:19-24)

⁶⁶ Mi mhoiyya bieyin ha nimbi idniyawokin mi Isrelmi biiyan inkam komii komiiyim mi prismi yaowae ad ikim mi kamim siyu komii

ninokninkiniyim, sima iripar yamwoni kaunsel simiir omaka aiirrarar. Mi sima Jisis siirin simiiram yikiunam. ⁶⁷Mi sima boin, kira krimiir boinki, kira Kraiskin, iyie? Kira Krais rani, aniya? Mi siya simiir boinki, kara kimiirin pi hiniina boinkii, pi kara kimiir mi boini mi wim kima pi kariir yai aiir mi aingwo tibmii rani. Niingaka. ⁶⁸Mi kara, kimiiramin pi diminam srii mi wim kima pi kariir wakae boin tani. ⁶⁹Mi tariinanin mi mhoiyya iripi hiriinan, kara Yaowae Adin, ninomor kouanin, wi Adi Komiiyin, kirie komiikakin, siir iikam whiekakim, simiir kigirkakana wi siir iina iiniga sair iinigmiiya nidwowi. ⁷⁰Mi sima boin, ana, kira Adi Komii siir yinisimkin? Thi. Yio ina yowarkii boin, wasi kimar bidi boinki iskiyin. Karargin. ⁷¹Mi sima ina boinim, krima yaeya yai kwiram dimusi swoki hansrani? Krima whiekakarin, yaiyim siya boinkiyim bidi wakaekiyim. Iriig.

**Sima Jisis siirin inkam komii Pailat siir whwonkam
ida boin wokiyopnatkaikikim**
(Mt 27:1-2,11-14; Mk 15:1-5; Jo 18:28-38)

23

¹Sima Jisis siir yai wakae digiyim mi sima whiekakar nhinki mi Jisis siirin ina yikiunamin inkam komii Pailat Romanin siirim. ²Mi siirin haniiingin boinuriyiu bwakainam, inkam komii Pailat saika mi sima ina boinim, krima ti inkamin siir bidi kigim siya Isrel krimiir isidim simiir siyu imiir bidi haiprid haiginiuwin. Mi krimiirin siya mi boinkin takis umirim inkam komiiyin om komii Romanin siir hauusiyin. Mi siya hiniina mi boinkin mi Mesaia Kraisin karargin mi nu kigriraowan inkam komiiyin iripi karargin. ³Mi Pailat siya Jisis siir srii, kira Juda iikamim simiir nu kigriraowan inkam komiikin, aniya? Mi siya Pailat siir yai aiirin ina yowarkii boin, kirar bidi boinki iskiyin. ⁴Mi Pailat siya ha haiyug kaowin pris simiir biiyan kamim mi iikam ikim simiir boinki, kara ti inkam iiirin dimin whir bi hidiyiskaikin siya dimin whir bi tirkubkin. ⁵Mi sima ini komiyya kauwok boinkiyim mi siya ta yai aiirin siyar boinkin iikam whiekakim nu Judianim simiir boinmimauwin mi sima ina yanaakiyim. Mi siya ti hiriinan siyuin nu Galili hiranki diriraerar yokiyokiiniyin mi tisi tirar namwonyin. Iriig.

**Sima Jisis siirin inkam komii Herot siir
whwonkam ida boinwokiyopnatkaigikim**

⁶Mi Pailat siya hiriinan yai aiir wakaekiyin mi siya simiirin ina sriigiyin mi ti inkamin siya nu Galili hiran inkamkin, aniya? Mi sima ina boinim ihi siya nu Galiliyan inkamkin. ⁷Mi iiya sima hiriinan boinim Jisisin nu haimiyyin Herot siya kigriraowiyin mi siir hirankin mi siya siirin Herot siirim asi nikropkikin. Mi ta ii aiirin Herot siya om komii Jerusalem hirar mi okin. ⁸Mi Herot siya Jisis siir kigin mi siya ini

maırgimaırıga ywowin. Siya siir yai ımir wakaekin mi ii haruwa rani, siya naingwokwonanaeiyin Jisis siir kigamin. Mi siya minam kaokin Jisis siya dimin kirie komii whir diriraerarim siir whwonkam idan, biyya iikamki kig karamae nwowim simiir. ⁹Mi Herot siya Jisis siirimin yai kasa bi kiniwamwarkii sriinanaekin. Mi Jisis siya siir yaiisim kwir bi swoki wakae boinkin. ¹⁰Mi pris simiir biiyan kamim mi kamim siyu komii ninokninkini ikim sima Jisis siir kingiin hirar yamikwoni mi sima siirin ina boin hiuriyiu kripkaiyim. ¹¹Mi sair mhooiyi Herot siya mi siir sauau kamim sima Jisis siir yikbumbu. Mi siirin siyu miiyik bi tirkim mi sima yiuis win kibya kwira hai mi sima ta yiuisa siir kaihaiginu mi sima siirin ina swoki ikropkiyin Pailat siirimar. ¹²Biiya Herot sowa Pailat io sowa sowa ninwo anwowiko. Mi ta ii aiirarin sowa io bi nwoko ina yimboino. Dimusi rani, Pailat siya Jisis siirin Herot siirim nikropkikin. Iriig.

**Pailat siya Jisis siirim boinkin paeyin hiiniya nirio
ninkinin siir nirknuim**
(Mt 27:15-26; Mk 15:6-15; Jo 18:39-19:16)

¹³Mi Pailat siya ina yikiunan prismi yaowae adim mi kamim Isrel simiir bii nwowi ikim mi iikam imá simiirar yikiuna. Mi sima maeyau kwiruwar hangiriyyu omimir. ¹⁴Mi siya simiirin ina boin, ti inkamin kariiramin kima niküunaniyin mi kima siirin hiniina boin, siya iikam whiekakim simiir siyu ımir bidi haiprid haiginiuwin. Mi kara siirin kimiir whwonkam ida bidi sriiyin. Mi kima wakae, ti digworaekwom kima boin hiuriyiu natkaikiyam tirim siir, kara siirin simiir bi hidiyiskaikin. Siya dimin whir bi swoki tırbukin. ¹⁵Herot siya ırıipi hiriinan. Mi siya ini krimiirimar swoki ikropkiyin. Wakae, ti inkamin siya dimin whir bi tırbukin mi krima siirin wa nisomao rani. Niıngaka. ¹⁶Mi kara pi kariir kam nhırim simiir nikropki siirin idgiuni nıpıparım mi kara siirin pa swoki iuguski. ¹⁷Mi simiir siyuin hiniınnkin, simiir yaiwou Pasova whiekakim Pailat siya inkamin pi nwıra nikrop apniki maeyauwa mii biyie miriiya hiuyokiyokaiya sair hirankin. ¹⁸Mi iikam whiekakim, sima hiniina kauwok boinki komiiyar ti inkamin Jisis, siirin disomaoki mi Barabas siirin diuguski krimiiram. ¹⁹(Biiya yaii kwıra Barabas siya niniika om komii hir biiyan kamim omom omom kigrıraowiyim simarkar mi siya inkam nisomaokin mi sima siirin maeyauwa mii biyie miriiya hiuyokiyokaiya sair asi nikrop apninopkaikin.) ²⁰Mi Pailat siya simiirin yai ina swoki boin. Siya Jisis siir niuguskiyam naingwokin. ²¹Mi iikamim sima ini komiiya kauwok boıñkiyim, siirin paeyin hiiniya nirio ninkinin siir dirinugi! Siirin paeyin hiiniya nirio ninkinin siir dirinugi! ²²Mi Pailat siya kwoımaka simiirin ina swoki boıñkiyin, dimusika? Ti inkamin siya dimu

tirbukin? Kara siirin dimin whir bi hidiyiskaikin mi krima siirin pi kariir kam nhirim simiiram nikropki sima pi nipimparim mi siirin pa swoki iuguski. ²³Mi sima ina kauwok boinanaeyim, siya Jisis siirin pae hiiniya nirio ninkinin siir nirknuim. Mi ti yaiyim sima kauwok boinim Pailat siir yaiya aiirin ini sima ikwowaigiyim. ²⁴Mi Pailat siya ini simiir yai aiirar wakaeyoknan. ²⁵Mi iikamim sima ti inkamin yaii niniyiin biiyan kamim omom omom kigriraowiyim simaka mi inkam nisomaowin siirim kauwok boin siir swoki ikrop apnikiyim simiiram in Pailat siya siirin ina yiuguskiyin. Mi siya simiir yai aiirar wakaeyokna mi siya Jisis siirin ina hauugiyin sauan kamim simiir in mi sima siir wa nwoki isomaowim.

Sima siirin paeyin hiiniya nirio ninkinin siir yirinugi
(Mt 27:32-44; Mk 15:21-32; Jo 19:17-27)

²⁶Mi om komii Rom hirin sauan kamim sima Jisis siirin ina yikiunamim mi sima inkamin nwira yapyiskai, Saimonin om komii Sairiniyanin siir. Mi siya om komiyya hiriir napninpakainamim nitkin mi sima siir yankabrinu mi ti paeya hiiniya nirio ninkinin siir yikmwon itiyiskai mi siya ini Jisis siir mhoiyya yitiyiskai apamin.

²⁷Mi iikam kasa rani, siir mhoiyya napnamim mi wig kasa rani, Jisis siiram ninou mwamwanamim. ²⁸Mi Jisis siya ina haiyug boinkiyin, kima ti om komii Jerusaleman wigim, kima kariirim kipi nou. Kima kimasiyar douna mi kimiir yinisisim imiirsi warar. ²⁹Wakae, mhoiyya iigwira nimbiyami mi iikamim sima wi hiniina boini,

wigim yinisisim naokaina karamae nwowim, yinisisim imiirin nwoii haigiyiu imiyyae karamae nwowim, sima ha maigimaigra.

³⁰Mi ta iiya sima wi iki mhiu komii mi mhiuisisim simiir boinki, kima krimiir idwo wini pamkirinuni! ³¹Mi om komii Rom hiran iikamim sima siyu biyie kariir tiri, kara inkamin dimin biyie tir karamae nwowin mi mhoiyya sima tarisimiirin siyu biyie komii warar ninkin tiri, kamim dimin biyekakim. Mi sima wa diguguski.

³²Mi kamim yaii niniyiim sima inkam nwiswo sowiir warar yinkin ikiunam, sowa siyu biyie diriraerarko. Mi sima sowiirin Jisis saika ninkin isomaowam naingwokim. ³³Mi sima maeyau kwira saiir yimbiyam, ta maeyauwa saiir inigin mwokiuka. Mi ta maeyauwa sima Jisis siirin hir nirknuim paeyin hiiniya nirio ninkinin siir. Mi sima ti inkam biyie nwiswo sowiir warar yinkin irinugi mi nwirin Jisis siir iniga mi nwirin yaioyaaya. ³⁴Jisis siya ina boinin, Adi Komii, kira simiir dimin biyeyim simiir haiyoprimdiyumiigi. Sima ninokninkin tani ti diminin sima tir iirin. Mi sauau kamim sima satu ina gwowim siir yiuis aiirim mi inkamin pi kaigriniuwi mi ta yiuisa pi siya haa. ³⁵Mi iikamim sima ini hirar yokwowim mi ina kaowim. Mi biiyan kamim nu Judianim sima siirin hiniina yigbumbu, siya iikam nhirim simiirrarar whindiriraerarkin. Mi Krais kiingi niuwi siirin

Adi Komii siya nimbungi mi siya, sisiyar whin diriraerarna. ³⁶Mi kamim sauanim yim iriipa hiriinan kingiin ha mi itim siir mi igbumbu. Mi sima op waina kwoin kausririya siir yaka hauu. ³⁷Mi sima ina boinkiyim, kira Juda simiir nu kigriraowan inkam komiiki niuwi mi pi kinakinar whindiriraerarna. ³⁸Mi siir mwo koua nwowa yaiya, hiniina winboinka. Ti inkamin Juda simiir nu kigriraowan inkam komiikin.

³⁹Mi ti inkam biyie nwiswo Jisis saika ninkin irimdinuwo mi nwirin Jisis siir yigbumbu. Kira Mesaia Kraiskin, aniya? Mi kira kinakinar diriraerarna mi pi kririir warar mi whindiriraerar. ⁴⁰Mi nwirin siya ta hiriinan yai aiir wakaekiyin mi io siir yo mi krira ta siir hiriinan hik aiir hawaii mi kira Adi Komii siorsi ntidid rani, ha? ⁴¹Sima kririir nisomaowi siyu biyie krira tirin siirsi, sima siyu miiyik iiirar mi tiri. Mi ti inkamin siya dimin whir bi tirbugin, siya wi whisariiyar naowi. ⁴²Mi siya ina boinin, Jisis mhoiyya kira kiriir nu kigriraowan inkam komii nimbiyami mi kira kariirin wi timi naingwo. ⁴³Mi Jisis siya siirin ina boinin, kara kiriirin yaimwowa boini, kira panaoin pi kanakar nwowi ninomor kou hir. Om miiyikin iikam miiyikim omwai sim waiya yokiyokiyyin siir. Iriig.

Jisis siya naonamaeaya

(Mt 27:45-56; Mk 15:33-41; Jo 19:28-30)

⁴⁴Mi iiya hiriir tiriir nabie bopwo nwowa. Mi hindu tinda iiya ina kakauu iuguskiya mi ti nu whirkakin ini niiya ywokiyin. Mi bieyin nad nworibin ii kwoim hiniin mi iiya ina swoki pirkinkiriba. ⁴⁵Mi iiya niiya niki owa ta yiuis komiyya omaka komiyya Adi Komii siira maeyauwa hiuyokiyokikaiya dimin whirki kimbu karame nwowa siir nitomanouwa ini bopwonya yinwhitamkiya mi mirkwisa yimbiyam. Mi ti siyuin Adi Komii siya krimiir niisiimauugikin. Mi krima nhwo siirim kwisboini siyugak bidi yamwouiuin. ⁴⁶Mi dimin taeminim nimbiyam digiyim. Mi Jisis siya ini komiyya kauwok boinkiyin, Adi Komii, krimiir Wamin kariir inigin yokiyokiyyin pi kiriir iin hauugigi. Siya hiriinan boinkiyin mi siya ina yaonamin. ⁴⁷Mi sauau kamim simiir biiyan inkamin siya ti dimin iiir kigiyin mi siya ini Adi Komii siir inig iiirar hainankiyin, siya ina boinin, ihi, kaimwoki kaimwokiinga, ti inkamin siya inkam miiyiki miiyikin. ⁴⁸Mi iikam whiekakim sima siir kaowam nitim mi sima ti digworaekwowitzim nimbiyam simiir kigiyim mi sima ini simiir iingas imiirar pikrimgribgiyim mi ina swoki amim simiir omaka. ⁴⁹Mi Jisis siir nomiiyau whiekakim, siir sibgu ninokninkinim mi wigim nu Galiliyanim biiya Jisis siirim nitim, sima aruriga ywokwo mi sima ina kigmimikim ti digworaekwowitzim nimbiyam. Iriig.

Mi sima Jisis siir piuis biyieya siiyienowin siir ini kikaigik

(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Jo 10:38-42)

⁵⁰Mi inkam nwirin hirar nwokin, siir inigin Josepkin. Siya wadieki wadiekin, siya Juda kaunsel inkamkin. ⁵¹Mi iki kaunsel kam nhirim

omisim kigriraowiyim simiir kwoin aka bi nwokin, ti diminim sima Jisis siir tıram minim. Siya om Arimatia nu Judia hiran inkamkin. Yio siya iiya Adi Komii siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana sairam nwowikin. ⁵²Mi ti inkamin siya ina yamin inkam komii Pailat siir omaka mi ina sriiyin, siya Jisis siir piuis nhinga sair hainamin mi siya ini wadieya ywokiyin. ⁵³Mi Jisis siir piuis biyieya siya sair hiunis haiyin, pae hiiniya nirioninkinin siir hirankin. Mi yiuis whisiinana sair higriniu mi siya siir piuis biyie aiirin siyano whirin siir kikaigik. Mi ti ieyin sima siiya komiiya sair nopkikaikin. Mi biiya sima ti ie iiirin inkam nwir bi kikai miminkin. ⁵⁴Taka iiya Fraideka sima Juda simiir ii komiiya Sabat piu siisia dimin taemin tir karamae nwoyiwa sair nae digworaekwo imiir diriraerar haiginkim saeya wi sapi nimbiyami.

⁵⁵Mi wigim nu Galili hiranki nitim Jisis saika mi sima Josep siir mhoiiyar Yam. Mi sima ti ie iiir warar kigmimik. Mi sima Josep siir warar ninkin kaokim siya Jisis siir piuis biyieya wi paniiна namisi diriraerar haigi. ⁵⁶Mi sima ha kig digikim mi sima ina swoki amim simiir yapa yapa omaka. Mi sima wa minim mi digworaekwo miiyik miiyikim piui miyyik whakiyim ina diriraerar haiginim. Jisis siir piuis biyieya sair naokinim, pi whiiisi mi simiir ii komiiya Sabat nikiuwiya sima piu siiskuwak, siyu komii siya boina mi sair hiriinan. Iriig.

Jisisin ieyankin bidi yinsiu idwowin
(Mt 28:1-10; Mk 16:1-8; Jo 20:1-10)

24 ¹Mi wik kwira sair biiyan iiya Sande sima nugak imumar yamyakwok sima maeyauwa Jisis siir haingikaiya sair hiriir Yam. Sima wain piuib miyyik whakiyin siir hainam, biiya sima nikidiriraerar haiginin mi sima ina hainamim. Mi sima Jisis siir piu aiir naokinim tirkim. ²Sima ta siiya aiir kig, sima nikidiriraerar warakpitkikiya. ³Mi sima ha napninpokai namim mi sima ninomor kouan, Biiyan Inkam Komiiyin Jisis siir piuis biyie aiir bi kigim. ⁴Sima ina yangwoyimiyokim mi sima inkam nwiso sowiir kig simiir kingiin hirar nokowi sowiir yiuiso hindara kigniniyaei. ⁵Mi ti wigim sima sima nidid prasae bi kikinkim. Mi sima ogmwo niimwowim nua hiriir kaiyirou nam mi simiir whwonkamim ini nua hiriir kaowim. Mi ti inkam nwiso simiir boin, kima inkamin omwai waiyokiyokiyyin siiram dimusi hansiri ta maeyauwa inkam haingikaiyya, inkam wiirniya sair, ha? ⁶Siya tapair nwo rani. Bidi yinsiu idwo namin! Kima yaiya biiya siya kimiir boinmauuwa sair ti swoki aingwotarkaigi, ii siya nu Galili hirar nikidowin. ⁷Siya kimiirin hiniina boinmimauugin, sima Yaowae Adin ninomor kouanin kariirin wi iikamdimin biyiekakim simiir hauuwi mi siirin wi paeyin hiiniya nirioninkin saika sima ninkin irimdinu inankii. Mi ii kwoimaka kara wa swoki insiu idwowi! ⁸Sowa hiriinan

boino mi ti wigim sima ina yaingwowarkaigiyim ta yaiya biiya Jisis siya boina saiir⁹ mi sima ta maeyauwa inkam haingikaiya saiir haiburgik mi ina swoki amin. Mi sima kam iuur nwirim siir mii kigna miriyyim simiir ini boinmauuu mi kam nhirim simiir warar, ti digworaekwo whiekakim sima kigim simiir.¹⁰ Mi Maria om Makdalanaka mi Joana mi Maria Jemsni yopii aka, simar nwokim mi wig nhirim simakar ninkin okim sima ti yaiyim aposel kamim simiir boinmimauuu. ¹¹ Mi ti aposel kamim simiir kwoinim ha naingwokim ti wigim sima niksisaei mi simiir yai aiir bi naingwo tibmiigim. ¹² Mi Pita siya ha ninsiinin mi maeyauwa inkam haingikaiya saiir hiriir iwitnam mi siya ti ie iiir ini waisi kaowiu mi yius imiirara kig sima sima nwokai. Mi siya omaka hiriir swoki am mi ini ti dimin iiir ini aingwoyimiyokuin. Iriig.

**Inkam nwiso Jisis siirin siyiuin omisim Emeasa namiyin siir hir kig
(Mk 16:12-13)**

¹³ Mi ta ii aiirarin inkam nwiso simiirairgo, sowa omisim whirin sima dapiyin Emeasa siir hiriir napnamko. Ti omin siya om komii Jerusalem siir aru ywowin. Mi ini omisim Emeas hirar yamwouiuin, siir prieiyin kilomita iuur kwirkim. ¹⁴ Sowa ha napnamo mi sowa digworaekwo whiekakim ti ii imiir nimbiyamim simiir yapboinaiyam. ¹⁵ Mi sowa ha napboinaiyamo mi ini sowa sowa yinsrii ansriyamo mi Jisis siya ina yimbiyamin sowiir kingiin hirin mi ini sowaka yapamin. ¹⁶ Mi sowiir nhwowo dimin whirki bi kimirkaigo mi sowa ha bi ninokninkinko, siya Jisiskin. ¹⁷ Mi Jisis siya sowiir boin, kowa dimu nouapboinaiyami, ha? Siya hiriinan boinin mi sowa ha nokwovo mi sowiir mhii kwoinino ini hikakar ywowo mi sowiir whwonkamo miiyik bi nwoko. ¹⁸ Mi inkam nwirin, siir inigin Kliopaskin siya siir yai aka hiniian yowarkii boin mi iikamim omom omomiyim Jerusalem hirrarar bidi yamwomimiriuim. Mi tari kinakinairgin ti diminin Jerusalem hir nimbiyamin siir ninokninkin karamae nwowin, aniya? ¹⁹ Siya hiriinan boinkiyin mi Jisis siya sowiir srii, dimukin, ha? Mi sowa siirin hiniina boin, ti diminin Jisisin om Nasaretanin siir nimbiyamkin. Siya profet inkamkin mi siya mii miiyik miiyik komii komiiyim mi yai miiyik miiyik komii komii ikim Adi Komii siir whwonkam ida mi iikamim simiir whwonkam ida miriikin. ²⁰ Mi prismi bii nwowi kamim mi kaunselmi biiyan kam ikim, sima hauugim Jisis siirin sauan kamim simiir iin, sima nisomaowim, paeyin hiiniya nirioninkinin siir ninkin irinuwim. ²¹ Krira biiya hiniina naingwo tibmiigo, ti inkamin siya Isrelmi iikamim simiir whinkinsis haiginiuwiyin. Ihi, mi yai kwira hiniingga. Ti digworaekwo ima nimbiyama, ii kwoimim bidi yamkiyim digworaekwo whiekak nhirim simaka nimbiyamkin. ²² Mi tapa wig nhirim krimiir isid iiirin sima nini boinanananikim krimiirin. Sima nugak imumar namiyakwokim maeyauwa

inkam haingikaiya sair. ²³ Mi sima Jisis siir piuis biyie aiir bi kigim. Niingga. Mi sima ina swoki haiyiug apnamim mi sima hiniina ini boiniu, krima paekwosim nwiso sowiirin nhwonan whin kignanikim sima hiniina boinkikim, Jisis siya ini omwaiyar swoki waiyain. ²⁴ Sima ha boin digiyim mi krimmir kam nhirim sima ha namim maeyauwa inkam hainkikaiya sair mi sima digworaekwowim wig ima boinim simiir hiriinanar swoki kigiu. Mi yim sima Jisis siir bi kigim.

²⁵ Mi Jisis siya io sowiir ywoki, kowa kwoin karamaeko! Kowiir mhii kwoinim ini hiinsima ywowaowim profetkim boiniyim yai whiekakim simiiram naengwo tibmiyim. ²⁶ Pi paniina tiri, ha? Mi kowa tari bi ninokninkinko, Mesaia Kraisin Adi Komii siya nimbinin siya wi hik kimpipisu prasae hai rani, biiyin mi siya mhoiyya wi Adi Komii siir hiranki hawaii inig komiyyin, aniya? ²⁷ Mi Jisis siya Moses siir yaiyim simiirar kwaboinbwakainam mi profet whiekakim simiir ima mi siya sowiir boinmimauu. Mi siya Yokwo komii saeya boinim yaiyim siir, simiir boinmimauu.

²⁸ Mi sima ti omin sowa namim tirin siir kingiin hir yimbiyam. Mi Jisis siya hiriinan tirin mi siya ina yapsasaeyamin. ²⁹ Mi sowa siir yikidu mi ina boino, kira kriraka tirar dwo. Bieyin bidi yikiyamkiyin mi iyi p'i sapi kakauui. Mi siya ina yapninopkainamin mi ini sowakar ywowin. ³⁰ Mhoiyya sima naeyim tirim mi Jisis siya sowakar yidwo. Mi siya bretin ha haiyin mi ina boin wadiekiyin Adi Komii siir mi haimiihaimiyo sowiir yinop hauu. ³¹ Siya hiriinan tirin mi sowiir nhwo wo ini biimi siya kinkiyo mi sowa siirin ina yinokninkinkyo. Mi siya hir bi swoki omiminkin ina kwakigugugiyin, sowa siir bi swoki kigmiminkiko. ³² Mi sowa boin, krira siyu hirar niki apniyo mi kririirin yaiyim siyar niki apboinmamaunikin mi Yokwo Komii sair yaimwowim simiirar boinmimauugin, kririirin. Kaimwoka ta ii aiararin kririir mhii kwoinim maирgimairga bidiyar ywovo!

³³ Sowa hiriinan boinaiyo mi bi kimiminkiko, sowa ta ii aiarar swoki insiin haiyiug apnamo om komii Jerusalem hiriirin. Mi sowa ti Jisis siir kam iuu nwirim simiir ini kigiu mi nomiiyau nhir ikim, sima maeyau kwiruwa haingiriyu owi. ³⁴ Mi sima sowiir boin, kaimwoki kaimwokiinga, Yaowae Adin ninomor kouanin bidi swoki insiin idwowin. Saimon siya bidi kigin siirin. ³⁵ Mi sowa ina mi boino, digworaekwo whiekakim sowiir nimbiyamo siyu hir. Mi sowa boin, siya bret iiir ninopkin mi krira siirin ha kigninokninkinkikin. Iriig.

Kamim siir kigna miriiyim sima Jisis siir bidi kigim
(Mt 28:16-20; Mk 16:14-18; Jo 20:19-23; Ap 1:6-8)

³⁶ Sima ta yai aiarar niki idwokai boinaiyim mi Jisis siya biri kimiminkikin simiir bopwoniya hirar yamikwoiu. Mi siya simiir boinki,

naingwobumbua kimakar dwo. ³⁷Mi sima ini hindara yanaakiyim mi ini nididkakar ywonamim. Simiir kwoinim ha naingwokim sima aknain kwir kigi. ³⁸Mi siya simiir boin, kima dimusi nanaai, ha? Mi kimiir kwoinim hiniina dimusi sibnaingwoyokiyiyyami, ha? ³⁹Kariir iga iina owiir kigi. Karaargin tì nokwowin, kimiir iinim kariir donkwo mipa kig. Aknaina saeya kipkak kiugak rani, ta kima kiga kariirin sair hiriinan. Niingaka. ⁴⁰Siya hiriinan boinin mi siya siir iga iinwo simiir yiisiimauu. ⁴¹Mi sima ini mairstimaирga ywowim mi sima bi niki aingwo tibmiigim. Mi sima ina yinaingwoyimiyokim. Mi siya simiir sriigi mi kima tari nae nhirkakim tapaiirin, nwo rani, aniya? ⁴²Mi sima anasu haimiliyin sima nanagin siir hauu. ⁴³Mi siya ha haiyin mi ini simar kigwo aeiyin siirin.

⁴⁴Mi siya ha nae digiyin mi siya simiir boin, biiya kara kima niki owin, kara kimiir bidi boinmauwint. Digworaekwo whiekakim biiya kariir wînboinim, Mosesni siyu komiiyin yokwoni sima wînin mi profetmi yokwo aka mi yokwo Sam sima ti digworaekwo whiekakim sima wi hiriyan nimbiyam digi. ⁴⁵Mi Adi Komii siir yai imiirin siyar nanaakninkii haiginiugikin iikam imiirin ta omaka aiir nwowim. ⁴⁶Mi siya simiir boin, Yokwo Komii saeya hiniina boinka, Mesaia Kraisin wi hik sipi hai mi ii kwoimaka wa swoki insiin idwovi ie hirankin. ⁴⁷Mi iikam miiyikim sima siir inigin wi iikam isid whie komiiyim ti nu iirin wi simiir boinmimauwi mi simiir dimin biyeyim wi Adi Komii siya nwokî haiyoprimdiyumiyyigiyim. Kima ta mii aiirin om komii Jerusalem tirar mirii bwakainam ⁴⁸mi ti digworaekwo imiir boinmauwam. ⁴⁹Ini wakaeyim, ti diminin biiya Adi Komii siya boin kimiir hauwim, yio tariinanin kara kimiirim nikropkiyim tiri. Kima ti om komii siirar dwo mi iiya ninomor kouan kirieya saeya niti kimiirim wi sairar dadigu. Iriig.

Adi Komii siya Jisis siirin ninomor kou hiriir swoki ikiunam (Mk 16:19-20; Ap 1:9-11)

⁵⁰Mi Jisis siya ha boin digiyin mi siya simiirin ina yikiunamim mi om Betani hirar yadigiu. Mi siir iina ha ninansiinakiya mi nhwo ina kwisboinkiyin mi siya iikam imiir yikboinmamaирin. Adi Komii siya simaka nwowam. ⁵¹Siya nhwo simiirar niki kwisboinmamaирin mi siya simiirin ini hirar iyopnisugikin mi Adi Komii siya siirin ini hirankar yikiunakiyin mi ninomor kou hiriir yam. ⁵²Mi sima siir inig iiir hainan mi ini om komii Jerusalem hiriir swoki amim mi sima ini mairstimaирga komiigakar ywonamim. ⁵³Mi iinokiinokin sima Adi Komii krimiir Wanin siir omaka sairrama nami, siir inig iiir hainanim. Iriig.

JON

Jon siya winkika ta yokwowa. Jon siya Jisis siir mii kigna miriyan inkam nwir ieya mi ta yokwowa siya iikam whiekakim simiirinm winkika iki hinda tinda nwowim tiki nu iiar. Mi siya minam winkikin iikam whiekakim wi ha nwoki aingwowim Jisis siya Adi Komii siir yinismkin mi sima wi siiram nwoki aingwo tibmii kiinim mi kwoin miiyikin omwaiwaiyayokiyokiiyin siir nwoki haiyim. Jon siya miiyim simiir bi winboinkikin, siya yaiyim, siya boinim simiirara boinkim. Iriig.

Bidi bidiniyarın inkamin ha nwokin mi krimiirin wi yai miiyik miiyik siya boinmimauuwi

1 ¹Bidi bidiniyarın iiya Adi Komii krimiir Wanin siya nu iiir nonkwokwowin mi yio ti inkam nwirin yipiki yai miiyik miiyik krimiir boinmimauwanin yio ha nwokin. Mi yaiya siyairgin. Siya Adi Komii saika nwokin mi sowa nwisaırarin nwiruwar nwowiskiko mi siya ini siir hiriinanar swoki owin. ²Mi bidi bidiniyarın iiya dimin whirki niki imbiyam karamaeyar niki owa mi yio siya Adi Komii saika hirin saiilar nwokin. ³Ti inkamin siyairgin digworaekwo whiekakim simiir bwamki bwamin. Mi Adi Komii siya digworaekwo whiekakim simiirin hiriinan saiarsi nonkwokwokin. Dimin whirki saisar bi nimbiyamkin. Niingaki, niingakiingga. ⁴Tiki inkamin siyairgin digworaekwo whiekakim omwai waiyaiyim simiir bwamki bwamin. Mi ti omwai waiyaiyim yim iikam krimiir pae niuyanan ywowim ya iikam imiir whinkinsiis haiginiuwika, sima Adi komii siir ninokninkinim mi omwai nwoki waiyam. Ya ini paeya siyu kigimok apiya ini hiriinan yiuyakiya. ⁵Mi ti inkamin mi siir yai aeya hinda tinda pi paenan sowar niuyakii. Mi ti dimin biyieyim niibwomambwonan iikam krimiir mhii kwonau nwokaiyim, ti diminin paenan niuyaiyin siir niimuim wi dig nwo rani. Niingaki, niingaka.

⁶Inkam nwirin Adi Komii siya nikropkiyin dimin taeminim iikam krimiir boinmimauuwam, siir inigin Jonkin. Siya Adi Komii siir yaiyan inkamkin ⁷Siya minam nitkin, ti inkamin siir yai aiir boinmimauniyim iikam imiir yipiki paenan niuyaeyin mi sima Jon siir yai aiir wakaei mi sima ti inkam iiiramin wa nwoki aingwo tibmii kiinim. ⁸Mi yio siyarın, ti inkamin paenan niuyaeyin si

rani. Niingaka. Yio siya ti inkam komiiyin dimin whirki kimbu karam nwowin, yipiki paenan niuyaeyin siir yai aiir boinmauwam nitkin, iikam whiekak imiir. ⁹Mi ti inkamin paenan niuyaeyin siya nu tiriir bidi yitin iikam imiir whinkinsiis haiginiuwam mi ta hiriinana sairsika yipikim ti tir nwowim sima wi nwoki inokninkinim Adi Komii siirin.

¹⁰Mi bidi bidiniyarin, Adi Komii siya nu tiran digworaekwo whiekakim siirsiyar nonkwokwokikin. Mi siya ti nu iiir nitin mi iikam whiekakim sima ti inkam iiirin ha bi naingwokim, digworaekwo whiekakim siyar nonkwokwokikin. Niingaka. ¹¹Mi siya ti nuun siyar nonkwokwomin siir nitin mi siргisiirar iikamim Isrel hiranim, sima saika bi nomboinkim. ¹²Mi iikamim yipiki siir yai aiir wakaeyim mi ha naingwo tibmii kiinim, siya simiirin ha boini, ini ywowim sima Adi Komii siir yinisisim mi owi. ¹³Sima Adi Komii siir yinisisim yopii adim simiir naokainakiyim simiirsi bi nwokim. Niingaka. Sima Adi Komii siir yinisisim minki nwokim, siir kwoinkar tirkikin mi sima siir yinisisim asi nwokim.

¹⁴Mi ti inkamin nua tiriir nitin, siya ini inkam krimiir hiriinanar yauni oniyin. Mi krima siir dimin kirie kirieyim paenan niuyaeyim simiir budi kigim, siya inkam bimbiuwigi bimbiuvi rani. Siya ini Adi Komii siir hiriinanar swoki owin mi siya iikam imiir bi kimbuwiken. Mi siya bi swoki iksisaemiminikin. Niingaki, niingaka. Yaimwo boinan inkamkin. Siya yai iyopan inkam tani. Siya ti hiriinan siyiu kibikibiyim simiir asi tirkin. Dimusi rani, Adi Komii siir yinisisim nwirki nwiruwan, iiya siir naokaina, siirin hiriinanar naokainakikin.

¹⁵Jon siya simiirin ti inkamin siir boinmauu wakaekin. Siya hiniina boinkin, ti inkamin bii kara boinin kimiir, yio siyaargin. Mi ti inkamin kariir mhoiyya nitin, kariir kouwin ini siya ywowin. Dimusi rani, budi bidiniyarin siya ha nwokin. Kariir bi nikti aokainakin.

¹⁶Mi iikam krima Adi Komii siir dimin miiyik miiyikim simiir asi haigim. Dimusi rani, ti inkamin, Adi Komii siir dimin miiyik miiyikim ini siya nonkwowin. Mi siya ti dimin miiyik miiyikim krimiirin wi hiriayar hauunanaei. ¹⁷Adi Komii krimiir Wanin siya siyiu komiiyim Mosesni hauugikin mi yio siya kimidinya krimiir swoki kwahauu, krima wakaeyokna apam. Mi krimiirin Jisis Krais sasar hauu iskii naingwobumbu komiiya mi siyuun, siyu miiyiki miiyik sibgu tiri ikin. Mi siya krimiirin siir yai miyiika sair warar mi inkin hauugi. ¹⁸Inkam nwirmiin nwirminkin Adi Komii siir bi swoki kigmiminkin. Niingaki, niingaka. Inkamin nwirki nwiruwaargin, saika kingiin nwowin. Yio Adi Komii siir yinisisim ieyarigin mi krimiirin siyar nanaakninkii haiginiugin Adi Komii siirin hiniin, siya paniingga? Mi krima siirin wa nwoki inokninkinim. Iriig.

**Jonin, iikam baptais haiginiuwyin siya simiirin ha
boinkin, siya yipikin**
(Mt 3:1-12; Mk 1:1-8; Lk 3:1-18)

¹⁹Isrel simiir biiyan kamim, pris imiirin mi Livaimi piugana saiir kam ikim, yipiki pris imiir whindiraerariyim Adi Komii siir omaka aiir,

simiirin sima yikropki, Jon siiram. Mi sima siir hiriir ha nimbiyamim mi sima siir ini sriiyiu, kira dimu mii mireegin, ha? ²⁰Mi siya dimin whir bi nimpriokikin. Siya ini hiriayar haknoudninkinswokiyin. Mi siya boin, kara ti inkamin Adi Komii siya nimbingiyin Isrel simiir iikamim simiir whinkinsiis haiginiuwam, Mesaia, kara si rani. Niingaka. ²¹Mi sima siirin hiniina srii mi kira ti inkamin Isrel simiir iikamim simiir whinkinsiis haiginiuwanan siya karamaeki niuwi mi kira yipikin, ha? Mi kira tari Ilaijakin, ha? Mi Jon siya ina yowarkii boinkiyin. Niingaka. Kara Ilaija rani. Mi sima siirin ina swoki sriiyim mi kira ti profet inkamin krima nwowin in nitam siya, ha? Mi siya ina swoki owarkii boinkiyin, kara si rani. Niingaka. ²²Mi sima siirin ina swoki sriigiyim mi kira tari yipikin, ha? Krima ti kamim krimiir nikropkiyim simiirin hiniina nini boinieuwam tiri, kira ti si. Mi kira krimiir boinki hiniin, kira yipikin, ha? ²³Mi Jon siya simiirin hiniina boinki,

Kara ti si. Kara inkamin maeyau siiyin nu apa hir kauwok
boinamnankiyin siya hiniin, iikam kima siyuin sibgu kisisop
diriraerarkwokin. Biyan Inkam Komii siiram siya napnaniyam.

Biiya profet Aisaia siya yokwo komii sairin hiniina winboinkikin.

²⁴Mi Farisimi iikamim yipiki ninokninkin komiigakim Mosesni siyu si ninokninkinim mi siir sibgu apim, ti kam imiirin sima nikropkikim Jon siramin, iki sriipai sriipaiyim sim nini sriiyiuwam. ²⁵Mi sima Jon siirin hiniina boin mi kira ti inkamin Adi Komii siya nimbingiyin Isrelmi iikamim simiir whinkinsiis haiginiuwam kira siya karamaeki niuwi mi kira ti inkamin Ilaija siya karamaeki mi iuwi mi kira ti profet inkamin krima nwokwokin siya karamaeki mi iuwi mi kira iikam imiirin op dimusi baptais haiginiugin, ha? ²⁶Mi Jon siya hiniina yowarkii boinki mi kara iikam imiirin op arar baptais haiginiawi. Inkam nwirin ini kimaka waraurar nitapiyokin mi wim kima siir mi inokninkin tani. ²⁷Yio siya ini kariir mhoiyya nitin. Mi siya inig komiigakin, kariir kouwin ini siya ywowin. Mi an kara inkam paeprikab niingakin mi kara iga siya niiya sair uridin wa kara waisi hakrani. Niingaka.

²⁸Mi ti diminim yim om Betani hir nimbiyamkim, Jodan iegbid mirmiiya maeyauwa op Jon siya baptais haiginiuwa iikam imiir. Iriig.

Jisis siya ini krimiir sibsibnan ywowin krimiir dimin biyieyim simiir haiyoprimdiyiumiigiyam

²⁹Mi iigwira, Jon siya Jisis siir kigwinin siya siiram napniyin mi siya iikam imiir boinki, kima ti kigwin, i inkamin nitin. Siya ini sibsibnan ywowin siirin Adi Komii siya nikropkikin krimiir dimin biyie biyieyim krima tirim simiir haiyoprimdiyiumiigiyam naowim. ³⁰Yio ti inkamin biiya kara kimiir niki boinin hiniin, inkamin kariir mhoiyya nitin kariir kouwin ini siya ywowin. Mi ti inkamin siyaiggin. Dimusi rani, siya

bidibidiniyar nwokin Adi saikan kariir apua kariir bi niki aokainakin.
 31 Biya kara siirin ha bi ninokninkinkin, siya pindankin mi kara
 iikam imiirin op baptais haiginiuwim. Ti tapa kara tira sair hiriinan,
 Isrel kimiir iikamim simiir niisiimauuwam. Mi kima wi ha nwoki
 inokninkinim siya yipikin.

32 Mi Jon siya digworaekwo whiekakim siya kigim simiirin
 ina boinmimauu digim. Mi karar kigwin Adi Komii siir naeyiuin
 iinmabnan siinanaiiniyin, Adi Komii siir om hirankin mi ini siirar
 yauni siinatkiniyin. 33 Mi biiyarin kara ti inkam iiir bi ninokninkinkin,
 Adi Komii siya nimbingiyin iikam whiekakim simiir whinkinsis
 haiginiuwam. Niingaka. Kariirin Adi Komii siya nimbingikin iikam
 imiirin op baptais haiginiuwam. Mi siya kariirin hiniina boinki, kira
 wi Adi Komii siir naeyiu iiir kigwini, siya siinanaiini mi siya wi inkam
 nwirin siir piu nasiinatkinii. Mi ti inkamin yio iikam imiirin wi Adi
 Komii siir naeyiu iirrarar baptais haiginiuwi. Mi siirin wi siyar tirkii,
 iikamim simiir mhii kwoinau kwirii idwokaiyam. 34 Jon siya hiniina
 boinkin, an kara siir bidi kigin mi kara kimiirin pi ha boini, siya Adi
 Komii siir yinismimkin Iriig.

Jisis siya kamim siir kigna miriiyim nwiiya yikiuna

35 Mi iigwir nugakin, Jon siya siir kigna mirii inkam nwiso sowaka
 nwoyakwoko Jodan iegbid. 36 Mi ta maeyau aiirarin siyar kigwin Jisis
 siya pi napni. Mi siya ina boinin ti inkamin siya ini sibsibnan ywowin,
 siirin Adi Komii siya nikropkikin, iikam imiir whindiriraeram naowam.
 37 Mi siir kigna miriiyo inkam nwiso sowa hiriinan wakaeyo mi sowa
 ini Jisis siir mhoiiyar yamo. 38 Mi Jisis siya ha niyaekaowinin mi siyar
 kigwin sowa siir mhoiiyar niti. Mi siya sowiirin ina sriiwinin, kowa dimu
 diminim kigi, ha?

Mi sowa ina yowarkii boino siirin, Rabai, kira papi nwokaiigin.
 [Ti inigin siir inig mwoki mwowin, iikam nowomwarkaiyuwigin.]
 39 Mi siya sowiir yai aka hiniina yowarkii boin, kowai winikignaki.
 Mi sowa ini saikar yinkin amo, siir maeyauwa siya whwonkaiiya sair
 nini kignakiyam. Mi sowa saika hirar nwoninaekwokako, ini ii aeyar
 digiriba. [Bieyin nad bidi ywowin ii kwiinanaairga.]

40 Inkam nwirin siir inigin Endrukin, siya Saimon Pitani nomousimkin.
 Ti inkam nwiso Joni yai wakaeyo mi Jisis siir mhoiiya ha namo sowiir
 nwir ieya. 41 Mi biri kimiminkikin Endru siya ina yamsauwin siir
 yaowaeyin Saimon Pita siiram. Mi siya nini kigiuwin mi siya siir ini
 boiniu, krira Mesaia siir bidi kigo. [Mi inkamin siir inig mwokimwowin,
 Kraiskin, inkamin Adi Komii siya nikropkiyin iikam imiir whinkinsis
 haiginiuwam] 42 Mi ti siya boina siir sair mhoiiya mi siya Saimon siirin
 ina yikiunamin Jisis siiram. Mi Jisis siya siir kigwinin mi siya siirin

hiniina boin, kira Saimonkin, kira Joni yinismkin. Mhoiiya kiriir inigin wi Sifas kisina dapi. [Ti inigin siir inig mwokî mwowin Pitaîn. Grik simiir yaigina ha dapikin siiya.]

Jisis siya Filip Nataniel sowiiram nikiunakin

43 Mi iigwira Jisis siya nu haîmii whirin Galili hiriir namam tirin mi siya Filip siir kigin mi siya kimidiniya siir boin, kira kanakar wit.

44 Filipin yio om Betsaida hiran inkamkin. Endru Pita sima iripa om whiruwankim. **45** Filip siya ha namin mi siya Nataniel siir nini kigiuwin mi siirin hiniina ini boiniu, ti inkamin biiya Moseskin si winboinkiyin, Yokwo Komii saiir, siirin krira bîdi kigin. Mi profet kamim yim iripi hiriinan siirar mi win boinkikin. Yio Jisiskin, Josepni yinismkin, om Nasaret hiranin siya. **46** Mi Nataniel siya siir boinki, ti om Nasaretin dimin kibi whirkî bi swoki imbiyamiminkin. Niingaka. Mi Filip siya siir yai aka hiniina yowarkii boin, kira unkini kignaki siirin.

47 Mi Jisis siya Nataniel siir kigwinin, siya siiram namin mi siya siirin hiniina boinwin, kima hoimgakin ti Isrelan inkam kibiyin siir kigwin, siya bi niksisaekin mi siya yaimir bi nwowikin. Niingaka. **48** Mi Nataniel siya siir yai aka hiniina yowarkii boin, kira kariirin paniin paniina ninokninkinkin, ha? Mi Jisis siya siir yai aka hiniina swoki owarkii boin, kara kinaka nwo karamaeki windi, kara kiriirin iyya Filip siya niki ikiuna karamaeyer niki owin, kara kiriirin pae pigin siir mii hirar niki idwowin sairar ninokninkinkin. **49** Mi Nataniel siya siir yai aka hiniina yowarkii boin, inkamin iikam nowomwarkaiyuwiyan, kara kiriirin ina ninokninkinin, kira Adi Komii siir yinismkin. Mi kira wi Isrel simiir iikamim simiir kigirkakan inkam nnowi. **50** Mi Jisis siya siir yai aka hiniina yowarkii boinki, kira ha naingwo tibmii kiingin, kara Adi Komii siir yinismkin mi ta yaiya kara boina kiriir hiniin kara kiriirin pae pigin siir mii hir kigin, kira siir mii hir nidwowin mi kira ha naingwo tibmiigikin, aniya? Ya tariingina, ya dimin komii rani, mhoiiya kira wi dimin kirie komii komii kasa kig rani. Yim tiriiginim ini sair haiburim. **51** Mi siya simiirin ina swoki boinkiyin, kara kimiirin yaimwower boini, mhoiiya wi kimar kigi Adi Komii siir omin ninomor kou hiranin siir anowin haiwaokiyin. Mi Adi Komii siir paekwosimim wi kimar mi kigi ini haîmii tamii wokiuun apiuunim kariir kigam, Biiyan Inkam Komiiyin siiram. Iriig.

Inkam nwirin om Kena hir nonkwonakin mi op niingga saiirin Jisis siya tîrkiya ini op waina yimbiyama

2 **1** Mi ii kwoimaka wigkamwo om Kena nu haîmii Galili hirano pi nonkwonam tîrko. Mi Jisis siir apua ya hir warar ninkin oka. **2** Mi sima mi Jisis siya mi kamim siir kigna mirii ikim simiiram warar yinkin

ikiuna. Ta sowa nonkwonaina sair kignakiyim. ³Mi mhoiyya sima wain opa ha kwiyae swokiyim mi Jisis siir apua kimidiniya siir boin. Wain opa sima bidi kwiyae swokiya, haimii simki bi swoki omaigikin. Niingaka. ⁴Mi Jisis siya sair yai aka hiniina yowarkii boin, wig, kira kariir kipi boin, hiriinan tiramin, yio kariiar diminkin. Kariir iiya bi nikii imbinika, kara kanakana niisiimauunana hiniin kara yipikin. ⁵Mi siir yopiiya ti kamim ti digworaekwo imiir diriraerarim simiirin hiniin asi boinka, diminin pi siya boini, kima tiram mi kima pa tir.

⁶Mi Isrel simiir iikamim sima winboinkiyin, siyu whirin siya hiniina boinkin. Hiya sima nae naeyam tiriylim, biiyin hinop tiki diu mi mhoiyya dae. Mi sima kamhau komii komiiyim Judamiyim iriiyar ira nwowi mi ti kamhau iriiyar irim sima irira opim 20 galans mi 30 galans minanar pi yowowin. ⁷Mi Jisis siya simiir boinki, wara kamhau imiirin op kunaokaigi. Mi sima ha kunaokaiyim ini yaigiyagi yaki inkikiniyim. ⁸Mi iiya sima ha kunaokai digiyim mi siya simiirin ina boinkiyim, kima op nhirim ti inkamin ta wigwas naeya sair kigriraowin siiram tiki tibna kunanam. Mi ta Jisis siya boina sair mhoiyya sima opa ina tibna kuna hainamim siir hauuwam. ⁹Mi ti inkamin siya ta opa Jisis siya tirkiya wain nikpitmaigya sair kwiyae kiuwin, op wain nimbiniyama mi siya bi ninokninkinkin, sima ta opa papi namisi haiga. Mi ti kamim ta op aiir nonkwo diriraerarim yim sima ina ninokninkinim, maeyauwa sima haiya. Mi ti inkamin ta wigwas nae aiir kigriraowiyin, ina yikiugiyin ti inkamin wig nonkwonain siiram, ¹⁰nim krima hiniina tirikim, iikam imiirin bii pi wain kibiki kibi iirar hauu kwiyaei. Mi iiya sima hoimgak kwiyaenanaekiiyim mi iki wainin biyierigsim nwowiyin yipi hainiingi hauu kwiyaei. Mi nikira hiriinan bi tirkin. Nikira wain kibiki kibiyin kimidiniya mhoiyya hauu iikam ima kwiyaeyamin.

¹¹ Ya tariigina ya dimin kirie komiiya Jisis siya tira biigi bii saeya. Siya ta sairin om Kena nu haimii Galili hir nwowin siir hir tirkin. Mi ta iiya siya siir kirie komiiya mi siir dimin miiyik miiyikim Adi Komii siya hauwin siir, siya kamim siir kigna miriyyim simiirin sair niisiimauugin. Mi wa ha nwoki aingwo tibmii kiinim Jisis siya Adi Komii siir yinismkin. ¹²Mi ta sair mhoiyya Jisis siya mi siir apu aeya mi siir nomousisim ima mi kamim siir kigna mirii ikim, sima ina yamim om whirin siir Kapaneam. Mi sima ii nhirim hirar mi o. Iriig.

**Jisis siya iikamim Adi Komii siir omaka aiir haiginim digworaekwo
iikam nhirkim sainam simiir nhinikriopkikin**

(Mt 21:12-13; Mk 11:15-17; Lk 19:45-46)

¹³Mi Juda simiir iikamim wou sima nikwo aeyana Pasova ini kingiin nwowa. Mi Jisis siya om Jerusalem hiriir asi namkin. ¹⁴Mi iiya siya Adi Komii siir omaka aiir nouapninpakainamin mi siyar kig iikamim

sima bulmakau, sibsib mi ipiyin, sim haigini iikam nhirkim sainim. Mi yim sima umir pi simiisayar mi hαιi. Mi siyar kig, ti kamim sima kam nhirim nu whiranim simakar nidwokaiyokaii, ipii kwiruwar Isrel simiirgi simiir umira saiirisaiir ninowana haiyam.¹⁵ Mi siya ti hiriinan digworaekwowitz simiir kigin mi siya uridin ha haiyin, kimidiniya brouwisisidnan yonkwokwo mi siya ina nhinkii piiryimyoknamin sibsib, bulmakau minim simiir mi kamim umir ninowana haiyim simiir warar. Mi siya simiirin ina yinkinaeyokiyok piiryimyoknaniyamin. Mi hii minim simiir warar yinkin iriid nhipmnhiiinkiiyam mi simiir umirim ini maeyau maeyau iswapiyar ywowamim.¹⁶ Mi siya iikamim yipiki ipiyin min haiginin iikam nhirim sima sainam siya simiir boinka, ti kimiir ipiyin minim ti hainaniyam. Kara pi borisopi kima kariir Adin siir omaka saiirin hiniin tirim. Maeyaua iikamim ninkiniuviya dimin taemin wokiyok sainiya saiir hiriinan nwowim.¹⁷ Mi kamim siir kigna miriiyim sima yai kwira Yokwo Komii sima mwan kiga, saiir swoki aingwowarkaigi. Saeya hiniina boinka, Adi Komii, kariir kwoin komiiyin kiriir omaka aiir sibgu kigriraowam naingpowi, kara ha naingpowi, saeya wadie hiriyyar dwo.

¹⁸ Mi ta siya tirkiya saiir mhoiyya Isrel simiir kaunselin simiir biiyan kamim ina yitim. Mi sima ha nitim siiram mi kimidina siir ini boin mi kiriirin Adi Komii siya nwowaiginiwi inig komiigak hiriinan tiram mi panao kira pi dimin kirie komii whir tir krimiir whwonkam idain, krimiir niisiimauuwam.¹⁹ Mi Jisis siya simiir yai aka hiniina yowarkii boin, kima ta Adi Komii siir omaka aiir niininkii mi kara saiirin wi ii kwoimuwar swoki kwamirii ninikougii.²⁰ Mi sima siir yai aka hiniina yowarkii boin, ta Adi Komii siir omaka saiir miriiya biewiyim kamnwis irriyar whira miriiga. Mi nikira ha boinkin, saiirin wi ii kwoimuwar kwamirii ninikougii wi dig nwo rani.²¹ Jisis siya Adi Komii siir omaka saiir bi boinkin. Niingaka. Siya siir piu aiirar boinkin.²² Mi mhoiyya kamim sima Jisis siir nisomaokiyim mi siya ha naonamin mi siirin Adi Komii siyar swoki hidninsi idwo ie hirankin. Mi kamim siir kigna miriiyim sima yaiya biiya Jisis siya boina saiir swoki aingwowarkaigiyim mi sima haniangi yaingwo tibmii kiangi Adi Komii siir yaiyim biiya sima winkiyim Yokwo Komiini simiiramin. Ya ta yaiya ya Jisis siir yaimwo ayeairga.

Jisis siya iikami kwoin bidi yinokninkinin

²³ Mi Jisis siya om komii Jerusalem hirar nikti owin, Judami iikamim simiir ii komiiya wou nikwo aeiya Pasova mi ta maeyau aiirarin iikam kasa rani, dimin kirie komii komiiyim Jisis siya tirim simiir kigim. Mi ti dimin hiriianim sima kigim iikam kasa rani, naingwo tibmii kiengiyim siirim.²⁴ Mi Jisis siya simiir naingwo tibmiikiin aiir bi naingwo

tibmiigikin. Niingga. Mi ti hiriinan sairsika siya, hiniin paniinsi yaingwosi siirin simiir iin hauuwim. Dimusi rani, siya iikam simiir kwoin imiir bidi yinokninkin kiinin. ²⁵ Siya iikamim simiir kwoin imiirin bidiyar yinokninkin. Mi siirin inkam nwirki bi haiburgin iki iikamim simiir kwoin imiir ninokninkinim mi sima siirin wi inkam nwirki swoki boinmauu rani, iikam simiir kwoin imiirin. Niingga. Iriig.

Jisis siya Nikodimas saika boinaigin

3 ¹Inkam nwirin siir inigin Nikodimaskin, siya Isrel simiir iikamim simiir kigriraowiyim biiyan inkamim simiir nwirkin siya Farisi inkamkin. ²Mi iigwir niiyaka siya Jisis siiram yamwii. Mi kimidiniya siir ini boiniu, inkamin iikam nowomwarkaiyuwiyn, krima bidi yinokninkinim, kiriirin Adi Komii siyar nikrop iuungikin dimin kirie komii komii krimiir niisiimauuwam. Inkamki simiir tirim wi dig nwo rani, Adi Komii siya siir whinkinsiis haiginiu karamae nwoyi tidi min iiiram. Niingga. ³Mi Jisis siya siir yai aka hiniina yowarkii boin, kara kiriirin pi ha boini ta yaiya yaimwowaarga. Inkamin yinismnan yaeya swoki aokaina karamae nwoyi siya wi Adi Komii siya kigirkakiyim digworaekwo whiekakim wi simiir kig rani. Niingga. ⁴Mi Nikodimas siya siir yai aka hiniina yowarkii boin, inkamin waibiyie niki owiyin mi siya wi paniina swoki ami siir yopiini mhiinauwin, siir swoki aokainakiyim, ha? ⁵Mi Jisis siya siir yai aka ina swoki owarkii boinkiyin Kara kiriirin yaimwowar boinki, inkamin op baptais karamae nwoyi mi Adi Komii krimiir Wanin siir naeyiuin siirin kwoin rirmiya nwoyi siir hauu karamae nwoyi siya wi dig nwo rani, Adi Komii siya kigirkakiyim siir digworaekwo whiekakim simiir kigim. ⁶Mi inkamin siir yopiigi naokainakiyin yio nu tiranar inkamkin mi yipiki inkamin Adi Komii siir naeyiuin kwoin win siya hauuwiyin, yio siya wi inkam win nwoyi. ⁷Kira ta yaiya kara boinkiya kiriir saiarsi kipi nanaaki Adi Komii siir naeyiuin kiriirin wi kwoin win siyar hauu haiginiuwi. ⁸Opuda ya hindanki pa hugnani mi tindanki pa mi hugnani. Mi kira saeya hugiyim pa wakaei mi kira saiirin ha ninokninkin tani saeya pindanki hugnaniya mi ini pinda hugnama. Adi Komii siir naeyiuin ini ta saiir hiriinan yowwin. Krima ninokninkin tani siya dimin taemin imiirin paniin paniina tiri mi iikam imiirin paniin paniin whinkinsiis haiginiuwi. ⁹Mi Nikodimas siya Jisis siir swoki srii, ti dimin hiriinanin wi paniina nimbiyami, ha? ¹⁰Mi Jisis siya siir yai aka hiniina yowarkii boinki, kira inkam komiiyairgin mi kira iikamar mi owomwarkaiyuwilin mi kiriir ninokninkina iki digworaekwo whiekakim simiir ninokninkina ini Isrel simiir iikamim simiir ninokninkina saiir haibura. Mi kira ti digworaekwo imiir ninokninkin karamae dimusi nwokin, ha? ¹¹Kara kiriirin yaimwowar boinkii, nim krima diminin krimar ninokninkinim mi krimar kigim simiirrarar boinikim. Mi wim kima

iinokiinokin ti yaiyim krima boiniyim pi yaewan simiir kindiyiuwani.

¹² Mi kira ti digworaekwoim nuanim kara kiriir boinmimauuim ti dimin hiniinim yinisiinan yopiigi swoki aokainaki mi opud kira simiiram naingwo tibmii kiin karamae nwowi mi kira wi paniina naingwo tibmii kiin kara Adi Komii siir omin ninomor kou hir nwowin siir digworaekwowim simiir boinmimauuwi, ha? ¹³ Mi karaairgin Adi Komii siir omin siir hiran inkamin, karaairgin inkamin Adi Komii siir omin ninomor kou hir nwowin siir hiranki niuunaiiniyin. Kanakanaargin Adi Komii saikar nwowin siir om iiir bidi bidiniyar.

¹⁴ Ini Moseski si nonkwokwowin mipugin mi paeyaka ha nikin koginankiigiyin ini siir hiriinan ywowin, maeyau siiyin nu apa niingga sair hir. Mi ti hiriinan siyuin iikamim sima kariirin ninomor kouan inkamin paeyin hiiniya nirioninkinin saikar wi hiriinanar mi inkin irinu inansiingii.

¹⁵ Mi iikam whiekakim kariirim naingwo tibmii kiin sima wi omwai Adi Komii saikar waiyayokiyokiikaeyami iinokiinokin. ¹⁶ Adi Komii krimiir Wanin siya iikam whiekakim nuanim simiiram naingwokwonanaeikin mi siya siir yinisiim nwirkinwiruwan siir asi nikropkikin. Mi yipiki siiram naingwo tibmii kiin sima wi nao rani mi wi kigugu iguski rani. Niingaka. Sima wi omwai hiriayar waiyayokiyokiikaeyami Adi Komii krimiir Wanin saikar ¹⁷ Adi Komii krimiir Wanin siya siir yinisiim iiirin iikamim nuanim simiir hidam bi nikrop iungikin. Niingaka. Siya minam nitkin iikamim nuanim simiir nanmaiwarkainam naowam.

¹⁸ Mi yipiki Adi Komii siir yinisiimin siiram naingwo tibmii kiin Adi Komii siya siirin wi warar ninkin hid rani mi siya wi maeyaua paeki nwowa wi sair wara nam tani. Niingaka. Mi yipiki Adi Komii siir yinisiimin siiram naingwo tibmii kiin karamae nwowin siirin Adi Komii siya bidi hidin. Dimusi rani, siya ti Adi Komii siir yinisiim nwirki nwiruwan siram bi naingwo tibmiig. ¹⁹ Adi Komii siya iikam imiirin hiniina hidgim, kariir yaiyim ini bieki whwoyanan ywowim. Kara ti nu iiirin minam nitkin Adi Komii siir dimin taeminim simiir niisiimauuwim mi sima Adi Komii siir dimin miiyik miyyikim simiiram bi naingwokim, sima nuan dimin biyieyim simiiramar naingwo kripkaigim. Dimusi rani, sima dimin biyie tiram naingwokim. ²⁰ Mi yipikin siyu biyie tiriyim, yim Adi Komii siir yinisiimin paenan niuyaeyiin yim siir io omomkin. Sima Adi Komii siir yinisiimin siir siyu iiir sibgu apim pi borisopi. Dimusi rani, dimin taemin biyieyim sima tiriyim wi si nhinkiiisi. ²¹ Mi yipiki siyu miyyik tiram naingwowim yim Adi Komii siir yinisiimkim bienan whwoyaeyim kariiram wit. Mi siya iikam imiirin siyu miyyikin Adi Komii siya naingwoin siya tiram wi simiir nwokt iisiimauuim. Iriig.

Jon siya ha boinkin Jisis siya yipikin

²² Mi ta sair mhoiiya Jisis siya mi kamim siir kigna miriiyim sima om komii Jerusalem siir haiburgigim mi sima omisim whirin nu Judia hir

nwowin siir yam. Mi sima ii nhirim hirar ywo mi sima iikam imiirin op ina baptais haiginiuwim. ²³ Mi Jonin yio iripi hiriinan iikam imiirin op ina mi baptais haiginiuwim om Inon Selim kingiin hir. Dimusi rani, ta maeyau aiirin op kasa rani mi iikamim siirin minam nini kignikim siya op simiir baptais haiginiuwim. ²⁴ Herot siya Jon siir bi niki hiugripkiikikaigin maeyaua mii biyie miriyya sair.

²⁵ Mi Jon siir kigna mirii kam nhirim sima Judami inkam nwirin Isrelanin saikar ninkinwamwarkii boinkim. Sima op baptaisni siyuin siir ninkinwamwarkii boinkin. ²⁶ Mi sima asi nitkim Jon siir kigniyam. Mi sima siir boin, inkamin iikam nowomwarkaiyuwiyn, kira ina ninokninkin in inkamin kinaka nwowin Jodan iegbid mirmii hirin siirin kira krimiir boinin. Tariinanin siya iikam kasa bi baptais haiginiugin. Mi iikam whiekakim ini siiramar ninantionanamim mi sima krimiiram nit rani. ²⁷ Mi Jon siya simiir yai aka hiniina yowarkii boin, inkamin dimin whirin siir kwoin airgi bi swoki haigin, kiriirin siyar bidi boinki pi kira hai. ²⁸ Kima bidiyar wakaeyim yaiyim kara boinim, kara ti inkamin Adi Komii siya nikropkiyin iikam imiir whinkinsiis haiginiuwam si rani. Niingaka. Yio siya ini kariir mhoiyya nitin. An kara biiya minam nami, hindara boinmimauuami sima siir nwoiki inokninkinim. ²⁹ Inkamin wig nonkwonaeiyin ta wiga ya siргisiiraирга. Mi Jisis siya ini ti inkamin siir hiriinan ywowin mi nim krima iikamim yipiki siiram naingwo tibmiiyim nim krima ini siir wignan ywowim. Mi iiya siyar wakaewiniyim siir nwirin ini nitin mi siya pi maирgimaирga nwowini. Mi siya dimin taeminim siya boinim simiir wakaeiyim siya pi maирgimaирga nwovi. Kariir hiriinan ta maирgimaирga komiigak kara mi owa sair hiriinan. Kara Jisis siir nwirkin. Kara siir yai aiir wakaesibwinin kara hikak bi nwowinkin, kara ini maирgimaирgar ywowinin. Kara hik karamaeka iikamim siiram ninantionanamim simiramin. Niingaka. ³⁰ Mi kara ha naingwo siir inigin kougikouwa damki mi an kara ha mi aingwowi kariir inigin yio nuginuwa dokwokopoukimaigik.

Siya yipikin ninomor kouanki nitin.

³¹ Jisis siya Adi Komii siir omin siir hiranki nitkin mi nuan iikamim simiirin ini siyar haiburim. Mi yipikin nuanki nitim, yio ini nuan digworaekwowim simiiraramar naingwowin. Mi yipikin Adi Komii siir omin siir hiranki niti, yio wi digworaekwo whiekakim simiir haiburi. ³² Dimin taeminim siya kigim mi siya wakaeyim siya simiir asi boinmimauugin. Mi inkam nwirkin simiir bi swoki wakaeyokna diriraerarkin. Niingaka. ³³ Mi yipiki siir yai aiir sibgu wakaeyokna api, yio hindara nanaakninkii haiginiuwi ta Adi Komii siir yaiya ya yai kaimwoka. ³⁴ Mi inkamin yipiki Adi Komii siya nimbingsiyin mi ha nikropkiyin, siya wi Adi Komii siir boinmimauuwi. Dimusi rani,

Adi Komii siir naeyiuin siirin siya bidi yinkiniukikaiyin mi siirin siyar whinkinsiis haiginiuwi ta mii aiir miriiyamin. ³⁵ Adin siya siir yinisiimin siiram min pranaepranae bi naingwokwonanaeikin. Mi siya pi siirar mi kigninkini digworaekwo whiekakim simiir kigirkakamin. ³⁶ Mi yipiki Adi Komii siir yinisiimin siiram naingwo tibmii kiini, siya wi inigakar nwoyokiyokiii iinokiinokin. Mi yipiki siiram wakaeyokna karamae nwoyiyin siya wi omwai waiyayokiyokii rani, iinokiinokin. Niingaka. Adi Komii siya siirin wi io prasae nwo rani. Mi siya siirin wi hiriayar nonkwoniinwoimwiirninkin kripkaii. Iriig.

Jisis siya nu haimii Sameria hiran wiga saikar boinaigin

4 ¹Farisi kamim Mosesni siyu komii siir napiyim, simar wakae, iikam whiekakim ini Jisis siiraramar yamim, simiirin op siya baptais haiginiuwam. Mi Jon siirin ini siya haiburin. ²[Simiirin Jisis siyar bi baptais haiginiugin. Niingaka. Simiirin kamim siir kigna miriiyim sima baptais haiginiugim.] ³Mi iiya Jisis siya hiriinan wakaeyin, Farisi kamim sima bidi yinokninkinim mi siya nu haimii Judia siir asi haiburgigin. Mi nu haimii Galili hiriir asi swoki amkin. ⁴Mi iiya siya ti siyuin nu haimii Galiliya namiyin siirar niki apamin mi siir kwoinin Adi Komii siya swoki hiurworwokaigi, siyuin nu haimii Sameria namiyin siir napriokiinamim.

⁵Mi siya omisim whirin nu haimii Sameria hiranin siir yimbiyam. Ti omin siir inigin Saikakin. Ti omin ini nu maeyaua Jekopki si hauuwa siir yinisiim iiir Josepni numirim ini saiir kingiin hir nwowin. ⁶Mi ti aeyawieyin op sima kunaeiyin ta maeyau aiir nwowin, siirin Jekop siyar noppikin. Mi Jisis siya piugi piyaokin mi siya ti aeyawieyin saika kingiin hir ini idwo mi ta iiya ya nabiebopwoka.

⁷Mi Jisis siya hirar niki idwowin mi wig ira Sameria hirana ina yita op kunanakiyam, ti aeyawie iiir. Mi Jisis siya kimidiniya saiir boinki, kira kariirin op kuna hauugi, kara kwiyaeyam. ⁸[Mi kamim siir kigna miriiyim yim ini om komiyya hiriir yamim nae sainam.] ⁹Mi Jisis siya saiirin hiriinan boinkiyin mi ta Samerian wiga ina yowarkii boina, ni kira Isrelan inkamkin mi ankara Samerian wiga mi kira kariiramin opam dimuam boinkin, kira kwiyaeyam, ha? [Isrel simiir iikamim mobmir mob minim Samerian iikamim krima nae kwiyaeyim simiirara bi ningigir ae kwiyaeikim. Sima ha naingwo tibmii kiini wi Adi Komii siya pi boinisi yim miyyik rani.] ¹⁰Mi Jisis siya saiir yai aka hiniina yowarkii boin mi kira diminim Adi Komii siya priihauuwyim kiriir mi kira kariir mi inokninkini ti opam kiriiram sriiyin mi kira kariiramin pi op miyyika iikam imiir whinkinsiis haiginiuviya omwai Adi Komii saika waiyayokiyokiiyam pi saiiram nwoki sriiyim. ¹¹Mi ta wiga siir yai aka hiniina yowarkii boin, inkam komii, kira two karamaeka mi tiki aeyawieyin siir opa kingiin kingiin nwomai rani. Mi kira ta op

aiirin pi paniin paniina haii, iikam imiir hauuwam simiir whinkinsiis haiginiuwam, omwai sima waiyayokiyokiyyim, ha? ¹²Ti aeyawieyin krimiir brougaeyin Jekop siyar hauugigin krimiirin mi siya mi siir yinisisim ikim yim sima siirar mi kwiyaem namkim. Mi siir bulmakau sibsibim yim iripi hiriinan ta op aiirar mi kwiyaekim. Mi kira ha naingwomi, kira ini Jekop siir haiburin, ha? ¹³Mi Jisis siya saiir yai aka hiniina yowarkii boin, iikamim ta op aiir kwiyaeyim, yim wi kwoinkar swoki haei. ¹⁴Mi yipiki kara hauuwi ta op aiir, yio wi kwoinki haei rani. Niingaka. Mi taka opa kara hauuwana, siir whinkinsiis haiginiuwam, ya wi sinkai rani, ya wi hiriayar nwoyokiyokiikaeyami iinokiinokin. ¹⁵Mi ta wiga saeya ina swoki boinkiya siirin. Inkam komii, kira wara op hiriinana kariir whauugi mi mhoiyya kariir kwoin in wi haei karamae nwoki owim. Mi kara wi tiriir swoki it rani, op kunanakiyamin.

¹⁶Mi Jisis siya saiir boinki, kira kiriir kam iiir tini ikunaki. ¹⁷Mi ta wiga siir yai aka hiniina yowarkii boin, kara kam karamaeka. Mi Jisis siya saiir yai aka hiniina yowarkai boin, kira kaimwowar boini, kira kam karamaeka. ¹⁸Biiya kiriirin kamim iriyyara ikonkwona mi wara kamin kinaka nwowin yio kiriir kamki kam tani. Ta kiriir yaiya ini kaimwowar ywowa. ¹⁹Mi wig saeya siir boinki, inkam komii, kara ini hainiingi yinokninkinkiya, kira profet inkamkin. ²⁰Krimiir brougaeyim yim sima Adi Komii siir inig iiirin iripa ti mhiu iiir haengiriyu hainanikim. Mi wim kima Isrelan iikamim, wim kima ha boini, krima Adi Komii siir inig iiirin om komii Jerusalem hirrar hainan isko.

²¹Mi Jisis siya saiir yai aka hiniina yowarkii boinki, wig, kira kariir yaiya kaimwo saiir dwoki. Iigwira saeya nimbini, krima Adi Komii siir inigin wi ti mhiu iiir hainan tani mi wi om komii Jerusalem hir mi hainan tani. Niingaka. ²²Mi wim kima Samerian iikamim, wim kima diminim kima kig karamae nwowiyim simiiram hainanikim. Mi nim krima diminim krima kigninokninkinim simiiram hainanikim. Dimusi rani, Adi Komii siir miiya iikam nanmaiwarkainaesiya Juda iikam krimiir hiriir nimbinika. ²³Mi iiya ta ii aeya nimbiamana ini kingiin nwowi. Mi iikamim yipiki naingwo tibmii kiingkikiinim mi Adi Komii krimiir Wanin siir naeyiuin siya simiir whinkinsiis haiginiuwi mi sima siir inigi inig iiirin siyu miiyik miiyik iiirar hainani mi Adi Komii siya ti hiriinan iikamim siiram naingwo tibmii kiiniyim mi siir inig iiirgi iiir hainaniyim simiiram naingwokin. ²⁴Adi Komii siya piu karamaekin, siya ini siir naeyiuin siir hiriinan ywownin. Mi yipiki siir inig iiir hainani, sima wi daingwo tibmii kiin. Sima wi piu ara kipi hainan, sima simiir mhii kwoinim warar hauu iuguski.

²⁵Mi wig saeya siir boin, kara bidi yinokninkina Mesaia siya wi sipi niti, inkamin Adi Komii siya nimbangiyin krimiir whinkinsiis haiginiuwam, sima dapiyin Krais. Mi iiya siya niti, siya krimiirin wi

dimin kasakasa nowomwarkaiyiu rani. ²⁶Mi Jisis siya sair yai aka hiniina yowarkii boin, karaargin, kraisin, ti kinakar boinin.

²⁷Mi iiya siya saika niki boinaiyin mi kamim siir kigna miriiyim ina yimbiniyim. Mi iiya sima hiriinan kigim sima ini mouni haniina siinkaokiyim. Dimusi rani, siya ta wig anaka boinaigin. Mi siirin inkam nwirki bi swoki boinkin hiniin, kira dimu diminim naingwowi? Mi kira saika dimuam boinkin?

²⁸Mi ta wiga sair op twowa ini hirar kwaiburgika. Mi saeya ina iwitama oma hiriir. Mi saeya iikam imiirin dimin taeminim siya boinim sair simiirar ini boinoudninkiniu. ²⁹Mi saeya kimidinlya simiir ini boiniu, kima unki it, iki inkamin dimin taeminim kara tirim biiya simiir haknoudninkinin, tari Krais siya piyamisi owin? ³⁰Mi sima om hir haiburgigim mi sima ina yamim Jisis siir kignakiyam.

³¹Mi iiya ta wiga saeya om hirar niki owa mi kamim siir kigna miriiyim sima naeyim siiram ha nonkwowim mi ina boinim, inkamin nowomwarkaiyiuwiyin, kira nae ti ae. ³²Mi siya simiir yai aka hiniina yowarkii boin, kara bidi yaeyin, naeyin kima ninokninkin karamae nwowin siir. ³³Mi kamim siir kigna miriiyim sima, sima simar yinsrii ansriina. Mi siiramin nae inkam nwirki hainanikin, ha? ³⁴Mi Jisis siya simiir yai aka hiniina yowarkii boin, kariir naeyin yio hiniingin, kara ti inkamin kariir nikropkiyin kara siir kwoin iirrarar dap. Mi kara miiya siya nimbingiya kariir sair dankabimbi digi.

³⁵Wim kima hiniina boinikim, bwanim pi whiiya nwokii mi sasaeyim pi sasae wai haniingin nwokii. Mi kima pi hainii ningugu haii. Mi kara kimiirin pi hiniina boinkii, kima iki numiran sasaeyim simiir kigi, sima sasae wai bidi ywowim. Kima simiirin hindara ti inguguae. ³⁶Mi inkamin numiran sasaeyim simiir ningugu haiiyin, iikam nhirkim sim sainam yio ini ti inkamin, hinda tinda namiyin, iki iikamim simiir kwoin imiir kiyaiyam ini siir hiriinan ywowin. Mi sima ha sibgu wakaeyoknaei mi wa nwoki aingwo tibmii kiinim. Mi iinokiinokin sima wi omwaiyar nwoki waiyayokiyokiikaeyamim. Mi inkamin ti sasae imiir ninkin mi inkamin ti sasaeyim wai nwowyim simiir ningugu haiiyin, sowa nwisairarin pi mairgimaирga nwaswovi. Mi yipiki Adi Komii siir yai aiir boinmimauwiyim mi yipiki iikamim simiir kwoin imiir kiyaiyim, Adi Komii siir yai aiir wakaeyim, yim ini ti inkam nwiso sowiir hiriinan ywovo. ³⁷Ta yaiya ya kaimwowaирga. Inkam nwirin yio hindira niyokninkinami mi nwirin yio wi hindira ningugu haiyami. ³⁸Ta kara nikropkiya kimiirin ya numirim inkam nhirkim niyokninkin simiir sasae imiir ningugu hainan ywowa. Ti numirim yim inkam nhirkim niyokninkinkim. Ya ini biigi bii sima boinmimauwa kariir yai win kibya iki iikam nhirkim simiir, ini sair hiriinan ywowa. Mi wim kima ti yai win kibya kibiyim iki iikamim biiya naingwo tibmiiyim wi simiir swoki boinmimauwami.

³⁹Mi mhoiiya nu haimii Sameria hiran iikamim sima Jisis siiramin ina yaingwo tibmiiyim. Whisarii rani, sima ta wiga saiir yai aiir wakaekim. Saeya hiniina boinka, siya dimin taeminim biiya biiya kara tirim mi tariinan mi tir ikim, siya simiirin ini hiriyyar haknoudninkin digiyin. ⁴⁰Mi iikam whiekakim om Saika nu haimii Sameria hiranim sima Jisis siiram ha nitim mi sima kimidiniya siir srii siya simaka hir mi owim. Mi Jisis siya sima iiyim kwisa ywo.

⁴¹Mi iikam whiekakim siir yai aiir wakaeyim sima ina yaingwo tibmii kiinim. Dimusi rani, sima siirgisiir yaiyar wakaekim. ⁴²Mi sima ta wig air boin, tariinanın krıma siir yai aiiramin bidi yaingwo tibmii kiingiyim. Krıma yaiya kıra boina krımiir saiir bi naingwo tibmii kiingim. Niingaka. Krıma asi naingwo tibmii kiini krıma krımiir wiingi wiingar wakaekim. Mi krıma bidi yinokninkinkiyim siya Kraiskin, nuan iikam whiekakim krımiir nammaiwarkainain inkamin siya. Iriig.

**Jisis siya gavmani mii miriyyin inkam nwirin
siir yinismi iir haiswoniskiigikin**

⁴³Jisis siya hapaiirin iyo kwisa ywo. Mi mhoiiya siya hir haiburgigin mi ini nu haimii Galili hiriyyar swoki amin. ⁴⁴Jisis siyarin, hiniina boinkin, siir oman iikamim sima profet inkamin siirin ha bi naingwowikim siya inkam komiigin mi inigakin. Niingaka. Sima hiniina bi naingwowikim. ⁴⁵Mi iiya Jisis siya siir oma hiriir swoki amin mi Galili hiran iikamim sima siiramin ini maigimaırga ywowinim. Dimusi rani, dimin taeminim siya tirim Judami ii komiyya wou nikwo aeiya Pasova om komii Jerusalem hir sima bidi kigmimikim.

⁴⁶Mi Jisis siya om Kena nu haimii Galili hiriir swoki amin, omini opa siya tırkiya wain nikpitmaigya siir. Mi om Kapaneam hir nwowin gavmani inkam komii nwirin siir yinismi yinkamiyinin makakin. ⁴⁷Mi siya wakae Jisis siya nu Juda hir bidi haiburgigin mi siya nu haimii Galili tirii nitam tari. Mi siya ha namin Jisis siiram mi kimidiniya siir ini boiniu, saika namim om Kapaneam hiriir siir yinismi iir nini haiswoniskiyyuwim. Siir yinismi ini nao kingiin nwowin. ⁴⁸Mi Jisis siya siir boinki mi kima, kara dimin kirie komii komii tir karamae nwowi mi kima wi kariiram naingwo tibmii kiin tani. Niingaka. ⁴⁹Mi ti inkam komiyyin siya hiniina boinki, Biyan Inkam Komii, kıra kanakar wit, kariir yinismi iir kignakiyam. Yinismi ieya naonamin yio miiyik rani. ⁵⁰Mi Jisis siya siirin ina yikropkiyin, kıra ti am kiriir yinismi wi omwaiyar swoki waiyaei. Mi ti inkamin siya Jisis siir yai aiir wakaeyin mi ina yamin. ⁵¹Mi iiya siya ha swoki haiyiug apnamin mi kamim siir miriyyim, sima siirin siyu hir yapiyiskaiwin. Mi sima boin siirin, kiriir yinismi ini wadieyar swoki owin. ⁵²Mi siya kimidiniya simiir srii, paki hiniin iiya wadie sae nwokikin kariir yinismi, ha? Mi sima siir boin,

siir piu huua kinya ii nabie bopwo digika. ⁵³Mi ta yaiya sima boina siir, saiir mhoiiya mi siir adin ina swoki aingwokiyin yaiya Jisis siya boina ii nabie bopwo hiniin kiriir yinisiimin wi omwaiyar swoki waiyaei. Mi siya mi siir yinwig ima simaniiyin ini hiriayar yaingwo tibmii kiin swokiyim Jisis siram.

⁵⁴Mi ya tariigina ya dimin kirie komii kwisaka aeya, Jisis siya tira iikam imiir niisiimauuam, iiya siya nu haimii Judia hir haiburgigin mi ha napnamin nu haimii Galiliya hiriir. Iriig.

**Jisis siya inkam nwirin whiinausim kwira
Betesda dapiya sair hir haiswoniskiigin**

5 ¹Mi tiriiginim yim dig nwokiyim mi Juda simiir ii komii kwira nae iripa haingiriyu aeiya ina yimbiyama. Mi Jisis siya asi swoki amkin om komii Jerusalem hiriirin. ²Mi om komii Jerusalem hirin anowin napninopkainamiyin iikamkim sim kiyaininopkainamiyin sibsib siir kingiin hirin whiinausim kwira ini hir nwowa. Mi iikamim sima Hibrus simiir yaigina hiniina dapikim Betesda. Mi ta whiinausima sair kingiin hirin iuruwim iriiyara nwowi iikamkim sim nidwowam. ³Mi iikam whiekakim makak makakim ini hirar ninidwodwokaowim. Iikamim nhwokwisaeyim mi iikamim igrub iindib niimwowaeyao minkin kipiiyim mi iikamim kiu min naoninsimsiriru ikim. Sima minam ninidwodwokaowi Adi Komii siir paekwosimin siya tirkiyim op aiirin imigak nwokiyam. ⁴Mi ii nhirim Adi Komii siir paekwosimin iki siya niuunaiiniyim mi ta whiinausima pi imig iga siya nauni iniunii. Mi inkamin iki biigi bii natmainamiyin ta opa Adi Komii siir paekwosim ieya tiriya mi ta siir ma pa digi. ⁵Mi inkam nwirin iuru hir nidwowin biewiyim maki siya niiyim kam nwir iuur iriiyar whoimgim (38). ⁶Mi Jisis siya ti inkamin siir kigin siya hir whinin mi siya ina yinokninkinkiyin siya maki kwokiyaea bi niigin. Mi Jisis siya siir hiniina boinki, kira hiniina naingwowi kira wadie swoki okiyim, anyia? ⁷Mi ti inkamin maki niinanaekaigiyin siya siir yai aka hiniina yowarkii boin, Biiyan Inkam Komii, iiya Adi Komii siir paekwosim ieya tirkiyim ta op aiirin mi kariirin inkamki haidunamam whaowae ta whiinausima sair aowa hiriirin. Mi kariirin pi nhirkim swoki haiburi, bii pi sima natmaidunami.

⁸Mi Jisis siya siir boinki, kira dinsiin okwoki mi kiriir nibmir aiir hai mipa dapnam. ⁹Mi biri kimiminkikin, ti inkamin siir ma ina digiya mi siya ini siir nibmir aiirar yinsiihainamin. Taka iiya ya Judami ii komiiya piu siisiya Sabat, iiya dimin taemin sima tir karamae nwowiya saeya. ¹⁰Mi siya nibmir ha hainamin mi gavmani inkamim sima ti inkamin Jisis siya nwowaiginiugiyin wadie siir sriiwin, tapa Judami ii komiiya piu siisiya Sabat, dimin taemin tir karam nwowiya saeya mi kira

wara kiriir nibmira saiir dimusi hainanikin. Moses siir siyuin hiriinanin siirin igbidgak bidi ywowin. ¹¹Mi siya simiir yai aka hiniina yowarkii boin, inkamin wadie kariir nwowaiginiugiyin kariirin siya nokmwin haigikin ta kariir nibmir aiir ninsiin hainaniyamin. ¹²Mi sima kimidiniya ti inkam iiir swoki kwasrii, yipikin kiriir boinkiyin ta kiriir nibmir aiir hainaniyamin, ha? ¹³Mi ti inkamin wadie Jisis siya nwowaiginiugiyin siya bi ninokninkinkikin ti inkam iiirin. Dimusi rani, Jisis siya siir bidi haiburgigin mi siya paniinsi yinokninkinkisi, iikam kasakiwaeyao hir nokwowitzim.

¹⁴Mi mhoiiya Jisis siya siirin omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiir hir kigin mi siya kimidiniya siir boin, wakae, kira mhoiiya wi dimin whir kipi swoki tir. Niingaka. Kira hiriinan tiri mi ta hika mhoiiya kira haii, ya wi hika biiya kira haiya wi saiir haiburi. ¹⁵Mi ti inkamin ha namin siya kimidiniya Juda simiir inkam komii komiiyim simiir ini boiniu, ti inkamin wadie kariir nwowaiginiugiyin yio Jisis siyaargin. ¹⁶Mi ti Isrelmi inkam komii komiiyim sima Jisis siirin siyu biyie asi tirkim. Dimusi rani, iikamim maki niyyim simiirin siya Juda simiir ii komiyya piu siisiya Sabat, dimin taemin whir tir karamae sima nwowiya siya saiir haiswonimniskiigin.

¹⁷Mi Jisis siya simiir yai aka hiniina yowarkii boin, kariir Adin siya iinokiinokin hiriayar miriigin. Mi an kara iripi hiriinan asi mi mirii. ¹⁸Mi ta yai hiriinana Jisis siya boina mi Isrel simiir biiyan inkam komii komiiyim siir nisomaowam asi tirkim. Dimusi rani, ti makak iikamim siya haiswonimniskiyyim Judami ii komiyya piu siisiya Sabat, dimin taemin tir karamae nwowiya sasa rani. Niingaka. Sima siirin io minsi nwokim ta siya boina hiniin, Adi Komiiyin kariir Adgin. Mi siya ini inkam komii siya siyar swoki onaain Adi Komii siir hiriinanin. Mi siirin saiirsi nisomaowam tirkim. Iriig.

**Adi Komii siya siir yinismi iiirin inigak bidi
ywohaiginiuwun siir mii aiir miriyyamin**

¹⁹Mi Jisis siya simiir yai aka hiniina yowarkii boin, kara kimiirin yaimwowar boini, kara siir yinismi dimin whirin kariir kwoin airgi bi swoki aingwo tirkim. Niingaka. Kara diminim kara kigmimikim kariir Adin siyar tirim kara simiirrarar tiri. ²⁰Adi Komii siya kariiramin nhami nhami bi naingwokwowikin mi siya digworaekwo whiekakim siya miriyyim kariir asi niisiimauugim. Mi digworaekwowim siya niisiimauwi wi digworaekwowim ti kara tirim wi simiir haiburi. Mi ti dimin taeminim kima simiir kigi mi kima wi nanaa pranae kin tani. ²¹Adi Komii siya hidninsiin idwowiyim iikamim naokaowim omwai swoki waiyaim siir hiriinan. Mi kara siir yinismi iikamim yipikim kara hauuwam tiriyyim kwoin miiyik yio kariirar kwoinkin. ²²Mi kariir Adin

iikam imiirin siyar bi hidikin. Niingga. Mi siir kirieya siir yinisinmin kariir bidi hauuwin mi siirin kara bidi kisina owin mi iikam imiirin wi karar hidi. ²³ Mi iikam whiekakim wi kariir inig iiir asi hainani, kariir Adin siir inig iiir sima hainana saiir hiriinan. Mi yipikin kariir inig iiir hainan karamae nwowi siir yinisinmin kima tira saiir hiriinan mi sima kariir Adin yipikin kariir nikropkiyin wi siir inig iiir mi hainan tani. Niingga.

²⁴ Kara Jisiskin kara kimiirin yaimwowar boinkii mi yipikin kariir yai aiir wakaeyoknaei mi ha naingwo tibmii kiini mi sima wi kariir Adin yipikin kariir nikropkiyin wi siir yai aiir warar mi wakaeyokna aingwo tibmii kiini. Mi yipikin kariir nikropkiyin siya wi siir naeyiu iiir hauu haiginiuwi simiirin mi kima wi inigak nwoyokiyokiikaeyami. Adi Komii siya wi simiir wara hid rani mi sima wi nao rani. Niingga. Mi sima wi yaeya kwoin win hawaii omwai waiyayokiyokiikaeyamim. ²⁵ Kara kimiirin yaimwowar boinkii, iiya Adi Komii siya nimbera iikamim naokaoim simiiram ya bidi yimbiniya. Mi sima wi kariir yai aiir wakaekii, Adi Komii siir yinisinmin. Mi sima wi yaeya kwoin win hawaii omwai waiyayokiyokiigiyamiv. ²⁶ Adi Komii siya bi naowikin, siya kwoinbudin omwai waiyayokiyokiyyin siir bwamkibwamin siyaargin. Mi ti hiriinan siyuun siya kariirin digworaekwo whiekakim omwai waiyayokiyokiyyim simiir bwamki bwam iiir asi mi tirkikin. ²⁷ Adi Komii siya ha boinkin, kara siir yinisinmin mi iikam imiirin wi kara hidi. Dimusi rani, kara ini inkamnan ywowin. Mi kara simiir kwoinim ina ninokninkinin. ²⁸ Mi kima wi ta saiarsi kipi nanaaki. Mi iiya saeya nimbiyami mi iki iikamim niki aokaoim mi simiir ienau hir nwokaiyim sima wi kariir yai aiir wakaekii, Adi Komii siir yinisinmin. ²⁹ Mi sima wi ie hirankar ninsiin idwonani. Mi yipiki siyu miiyik tirim yim wi omwaiyar waiyayokiyokiigiyami. Mi yipiki siyu biyie tirim iiya sima ninsiin idwoowi wi yaigak nwowi. Mi sima wi paeya nami mi iinokiinokin simiirin wi hiriyan niunanaei.

Jisis siirin iikam nhirkim yanaakninkii haiginiu

³⁰ Kara dimin whirin kariir kwoin airgi bi naingwo miriigin. Niingga. Dimin taeminim kara wakaeyim Adi Komii krimiir Wanin siya boinim kara simiirrarar tiri mi kara iikam imiirin asi hidi. Mi kara iikam imiirin wadieyar sibgu hidi. Dimusi rani, kara kariir kwoin ara naingwo diriraerar tani. Kara Adi Komii siir kwoin iiirar napi yipikin kariir nikrop iuungiyin nua tiriir.

³¹ Mi ti yaiyim kariir kwoinkar priinaingwo boinkiswo mi kima wi ha di ninokninkini ti yaiyim kara boinim kaimwoki piyamisi owim, iyie? Kara hindara priiboini. ³² Mi inkam nwirin yio ina mi owin yio siya Jonkin siirin Adi Komii siya nimbingikin, kariir yaiya saiir sibgu

boinmimauuwam. Kara bidi yinokninkinin yaiyim siya boinmimauuwim kariirim yim kaimwowaigim. ³³Mi wim kima kam nhirim kimidiniya Jon siiram yikropki mi ti inkamin siya boinkiyin simiir yio karaairgin. ³⁴Kara kamim kariir yai aiir nanaakninki haiginiuwim simiirin yai karamaeka. Niingaki. Niingaka. Mi ti digworaekwowim ti kara boinmimauuwim kimiir, kima simiirin wi nwoki sibgu inokninkinim. Mi kima wi kariir yai aiirim nwoki wakaeyokna aingwo tibmii kiinim. Mi kimiirin wi Adi Komii siya nanmaiwarkainaei. ³⁵Jon siya ini pae niuyanan ywowin kimiir niuya haiginiuwam. Mi Adi Komii siir dimin taeminim simiir niisiimauuwam. Mi ta iiya siya omwaiyar nik waiyain, kima siiramin nhami nhami bi naingwo tibmii kiingim. ³⁶Dimin nhirim ini ta yaiya Jon siya boina kariir ini sair haiburim ya hiniinga. Mi dimin miiyik miiyikim Adi Komii siya boinkiyim kara tiram yim iikam kimiir nanaakninkii haiginiugim kariirin hiniin, kariirin Adi Komii siya nikropkikin. ³⁷Kariirin Adi Komii siyar nikropkikin mi kariirin siya boininkiigikin mi siyar mi anaakninkii haiginiugikin. Mi wim kima siir yai aiir bi wakaekim mi siir whwonkam iir bi kigim. Niingaka. ³⁸Mi siir yaiya kimiir kwoinau bi haigi nonkworinuga. Niingaka. Dimusi rani, kima kariir yai aiirim bi naingwo tibmii kiingim, kara ti inkamin Adi Komii siya nikrop iuungikin. ³⁹Wim kima Yokwo Komii sair yaiyim simiirin ha sibgu mwaenikim. Dimusi rani, kima sair sibgu ninokninkinam mi sair naingwo tibmii kiinam tiri. Mi kimiirin wi Adi Komii siya nwoki hauuwim kwoin winin omwai waiyayokiyokiigiyamiyin. Mi wara miiyim kima mwaenkigmimikim yim kariir yai imaigim. Mi wim kima hiniinam naingwo mwananuae, Adi Komii siir miiyim kimiirin wi omwai simar nwoki waiyayokiyokii haiginiuwim. Mi wara miiyim kima mwan kigmimikim yim kariir miigim. ⁴⁰Mi wim kima kariirim naingwo tibmii kiinim pi borisopi, kwoin winin omwai waiyayokiyokiiyin kara kimiir hauuwim.

⁴¹Kara pi borisopi iki iikamim kariir inig iir hinan praprasim. Niingaka. Ya tariigina ya dimin komii rani. ⁴²Mi kara kimiirin ina ninokninkinin kimiir kwoinim Adi Komii siirim naingwo hiririu kiin tani. ⁴³An kara kariir Adin siir inigni nitkin mi ta kara nita ya Adi Komii siya nitni haninaka tisi kara nitiskiyin. Mi wim kima kariir yai aiir bi naingwo tibmii kiingim. Mi wim kima simiirin ini yimiyyiuwim. Mi inkam nwirki nitkiswo mi siya siir yai imiir nin boinmimauuniyim mi wim kima siir yai imiirin wa pi wakaeyin mi kariirin iyie? ⁴⁴Mi kima kariir yai aiiramin wi paniina naingwo tibmii kiini, ha? Kima wi dig nwo rani. Mi kima, kima kimar ninan hainanamar tiri mi kimiir inigim Adi Komii siya hainanim pi borisopi. Niingaka. ⁴⁵Kima ha kipi naingwo kimiirin kara wi kariir Adin siir boinmauuwi, kimiir boinwokiyopnatkaigiyim. Niingaka. Mi Mosesin yipikin naingwo tibmii

komiigak kima nwowiyin wim kima ha naingwovi kimiirin wi siyar whinkinsiis haiginiuwi. Mi Adi Komii siya kimiirin wi dimin whirki kimbu karamae saiarsi nwoki ikiuwim. Kimiirin wi siyar boinmauwii kariir Adin siya boinwokiyopnatkaigiamin. ⁴⁶Mi kima Moses siir yai imiiram naingwo tibmii kiini, kima tira sair hiriinan mi kima kariir yai aiiramin wa mi aingwo tibmii kiini. Dimusi rani, yaiyim Yokwo Komii hir nwowim kariirim siyar winboinkiyim mi kima simiiram bi naingwo tibmii kiingim. ⁴⁷Mi ti yaiyim Moses siya winboinkiyim kima simiiram naingwo tibmii kiin karam nwovi mi kima kariir yai imiiramin wi paniina naingwo tibmii kiini, ha? Yi siyu karamaeka. Niingaka. Iriig.

**Jisis siya hauu aeyim kamim 5,000kim, siya wigyinim
simiir wara bi mwaingim**
(Mt 14:13-21; Mk 6:30-44; Lk 9:10-17)

6 ¹Mi mhoiiya Jisis siya ti yaiyim ha boindigiyim mi siya ina iyikidamin Galili whiigbida hiriir, sair inig whirin sima dapiyin ta whii airin whii komii Taibiriaska. ²Mi iikam whiekakim sima ini Jisis siir mhoiyyar sidkaenamim. Dimusi rani, sima dimin kirie komii komii kasa bi kigim iikam makak makakim siya ninimniskiyyim. Mi sima siir mhoiyya asi sidkaenamkim. ³Mi Jisis siya mhiuisim whirin siir iiyam. Mi siya kimidiniya siir kamim siir kigna miriiyin simakar ini ii idwoiu. ⁴Mi Juda simiir ii komiiya wou nikwo aeiya Pasova ini kingiin nwova. ⁵Mi Jisis siya ha niyaeyok kaokiyin mi siyar kigwin, iikam isid komiiyin nitin siiram. Mi siya Pilip siir boinki, krima bretim pi papi haisi iikam ima naeyamin, ha? ⁶Mi Jisis siya Pilip siirin hiriinan boinkiyin mi yio siyarin bidi yonkwokiyin siyuin pi siya tiri. Siya Pilip siirin minam kinankiugin, siir kwoinin pi paniina namisi aingwokii. ⁷Mi Pilip siya siir yai aka hiniina yowarkii boin mi krima bretim K200.00 saini. Mi ti hiriinan iikam isid komiiyin krima simiirin haimii haieuwim pi digi dig nwo rani. Niingaka. ⁸Mi siir kigna mirii inkam nwirin, Endru nikiuwyin Saimon Pitani nomousimin, siya Jisis siirin hiniina boin, ⁹whranisim nwirin tir nwowin, siya bret baliyim iriiyara nwovi mi anasuwo whisa mi owi. Mi ti hiriinan bret iriiyariuwam mi anasu whisuwa iko, ti hiriinan iikam isid komiiyin pi dig swoki o mimin tani. Niingaka. ¹⁰Mi Jisis siya simiir boinki, kima simiirin nab nab dokmwin idwo. Mi ta maeyaua sima niqwowa ya kokaka. Mi ti 5,000 kamim ini ta maeyaua kokaka ini sairar priigrinkin idwonamim. [Sima wigyinim simiir warar bi mwaingim.]

¹¹Mi sima ha grinkin idwokiyim mi Jisis siya ti bret iriiyaram ha haigiyin mi siya ina boin wadiekiyin Adi Komii siir. Mi mhoiyya siya ina yiinibimbiir hauugiyim kamim siir kigna miriiyim simiir mi ti bret haimiiyim simiirin kimidiniya sima yap hauuwam iikam imiir

sima naeyam. Mi mhoiiya siya anasuwo ha mi haiyin, ina mi inoop iinispampak hauugiyin kamim siir kigna miriyyim simiir, bret imiir siya niki türkiya saiir hiriinan. Mi iikam imiirin ha nonkwokwo hauunamim mi sima ini simiir kwoinkar priigrinkin idwo aenamim. ¹² Mi mhoiiya simiir mhiyyim dig ha nwokiyim mi Jisis siya siir kigna miriyyim kamim simiir boinki, wara nae haimii haimiyyim sima naepipiru okiyim ti swoki tauhaiginam iripa. ¹³ Mi ta siya boinkiya saiir mhoiiya, nae haimii haimiyyim simiir swoki taugin haiyam mirisim kwirki bi swoki okikin ini hiriayar taugin haiswokiyim mi sima simiirin nib komii komiyyim iuur isa tauhaigi. Mi ti nib komii komii iuur iswo ini yaigyaiga yakı itkikiniyim ti nae haimii haimiyyim sima naepipiru okiyim.

¹⁴ Mi ti iikamim sima ti dimin kirie komii komiyyim siya tirim simiir kigim mi sima ina boinim. Ti profet inkamin Adi Komii siya boinim, nua tiriit nitam siya airgin. ¹⁵ Mi Jisis siya bidi yinokninkinkiyin, sima siir nonkwonamam tiri simiir kigirkakan inkam komii nwowam. Mi siya mhiua hiriirin sasar asi swoki amkin. Iriig.

Jisis siya whiiya saiir op idwowar napnaiidamkin
(Mt 14:22-33; Mk 6:45-52)

¹⁶ Mi mhoiiya iiya bieyin ha nikiyyamtibin mi kamim Jisis siir kigna miriyyim sima ina yapniyamtibim whiiya hiriir. ¹⁷ Mi sima kimidiniyi i ira saiir yani apni kwiriinam. Mi ina iyikidamim whiiya saiir mirmiyya hiriir. Mi iiya bidi kakau iuguskiya mi Jisis siya simiiram bi niki amsisaukin. ¹⁸ Mi ta iiya opud komiiya ha hugnaniya mi hinin komiiya ina mi ii okwonaniya. ¹⁹ Mi kamim Jisis siir kigna miriyyim sima kignaidamim kilomitism iriayar kwir nanaairgim. Mi simar kigwin Jisis siya op idwowar napnii. Mi siya simiir iya saiir kingiin napamin mi sima nidid pranae bi kinwinkim. ²⁰ Mi Jisis siya simiir boinki, kima kipi niidid, ti karaairgin nitin. ²¹ Mi sima maarginairga siiram ha nwowim mi siirin ina yinkikwona kwiriyyin. Mi biri kimiminkim, sima ina yimbiyamim ta maeyaua sima namam tira saiirin. Iriig.

Iikamim yim Jisis siiram naphansirkim

²² Mi iigwira iikamim sima bidi yinokninkinkiyim, tapaiir nwomaiya iya iruwairga. Mi sima Jisis siirin wara bi kigwo kwiriigikim kamim siir kigna miriyyim simakan. Niingaka. Sima siirin tirar haiburgigim. ²³ Mi siyaii nhirim om komii Taibirias hiranki nitiyim yim ta maeyaua Jisis siya boin wadiekiya Adi Komii siiram mi bret siya hauu aeya kam 5,000nim sim saiir kingiin hiriir nitikim. ²⁴ Mi iikamim sima hiriinan kigim, Jisis siya mi kamim siir kigna mirii ikim, sima tir nwo rani mi sima kimidiniyi siyaii sim nhirim sim kwiriinaidam om komii Kapaneama hiriirin Jisis siya mi kamim siir kigna mirii ikim simiiram hansiram. Iriig.

Jisis siya ninomor kou hiran bret miiyiknankin

²⁵ Mi iikamim sima Jisis siirin whiigbid mirmiiya hir kigiwin mi sima kimidiniya siir srii, inkamin nowomwarkaiyiuwyin, kira tiriirin paka hiniin iiya sae nitkin, ha? ²⁶ Mi Jisis siya simiir yai aka hiniina yowarkii boin, kara kimiirin yaimwowar boinkii, kima kariiramin minam swoki aingwo hansirnikim bretim kara hauu aeyim kimiir mi kimiir mhiyyim ha nae kiniugiyim simiiram. Mi kima kariiramin dimin kirie komii komiyyim kara tirim kima kigim simiiram bi hansirnikim. Niingaka. ²⁷ Kima naeyim blyie nwowyiyim simiiram kipi mirii. Kima naeyin kwoinbud hauu haiginiuwyin omwai waiyayokiyokiiyam siiram miriinanae. Mi kara ti inkamin ninomor kouanki nitin, kimiirin wi kara hauwi siirin. Dimusi rani, Adi Komii krimiir Wanin siya kariirin inigak bidi ywohaiginugiyin. Mi kara siir mii aiir miriyyam nitkin.

²⁸ Mi sima siir swoki srii mi krima wi dimu dimin ti tir big nasmirwaiya Adi Komii siya nwowamin krimiiramin, ha? ²⁹ Mi Jisis siya simiir yai aka hiniina yowarkii boin, tiki diminin kima tiranin, big nasmirwaiya Adi Komii siya nwowi mi maarginairga siir nwowaiginiuwi, kima kariir yai aiiram daingwo tibmii kiin, inkamin yipikin Adi Komii siya nikrop iuungiyin nua tiriir.

³⁰ Mi sima siir yai aka hiniina swoki owarkii boin, kira wi piki hiniin dimin kirie komii komiyyim sim tiri, krima kigamin. Mi krima wa nwoki aingwo tibmiiyim kiriir yai aiiramin, ha? ³¹ Krimiir yidiwi wanwyaeyim iiya sima nu siiyin apaen siir hir nwowim sima dimin whirin mana dapiyin siirrar naekim Yokwo Komii saeya hiniina boinka, ti naeyin ninomor kouanki nitkin Moses siyar hauu aekim simiirin. ³² Mi Jisis siya simiir yai aka hiniina yowarkii boinki, kara kimiirin yaimwowar boinkii ti bretin ninomor kouanki nitin kimiirin Moses siyar bi hauugin. Niingaka. Kariir Adin kimiirin siya hauugin ninomor kouang kou hiran bretki bretin. Mi tiki hiriinan naeyin kimiirin wi omwai siya waiyayokiyokii haiginiu rani. Niingaka. Kariir Adin ti hiriinan nae kibiyin siir om hiranin siyar hauuwikin bretnanin omwai kima waiyayokiyokiiyam. ³³ Mi bretin Adi Komii siya hauugiyin ninomor kouwanin iikam kimiir, yio Jisis karaargin. Mi kimiirin kwoin win wi karar hauu haiginiuwi omwai waiyayokiyokiiyam. ³⁴ Mi sima siir boinki, Biyan Inkam Komii, war iiriir bretin krimiirin iinokiinok hiriayar whauunanae mi nim wi omwai hiriayar nwoki waiyayokiyokiiyim. ³⁵ Mi Jisis siya simiirin ina boinkiyin, ti bretin kwoin win hauu haiginiuwyin iikam imiir omwai sima waiyayokiyokiiyam, yio karaargin. Yipiki kariirim niti yio wi mhiigi nao rani. Mi yipiki kariirim naingwo tibmii kiini, yio wi kwonki haei rani. Niingaka.

³⁶ Kara kimiirin pi hiniina boinkii, kima kariir bidiyar kigim mi kima bi naingwo tibmii kiingim. ³⁷ Mi iikamim yipiki Adi Komii siya

hauugiyim kariir iin nonkwowim, yim sima wi kariir siyu iirar napi. Mi kara iikamim kariirim nitim mi kariirim naingwo tibmii kiinim, simiirin wi hiuyarmai rani. Niingaka. ³⁸Kara ninomor kou hir haiburgigin mi ha niuunaiiniyin, kara kariir kwoin iiarara napam bi nitkin Niingaka. Kara nua tiriirin minam niuunaiinikin, ti inkamin kariir nikropkiyin siir kwoin iiarara napim. ³⁹Mi ti inkamin kariir nikropkiyin siir kwoinin yio hiniingin. Kara ti iikamim siya hauugiyim kariir, kara simiir nwirni kipi haiburgig. Niingaka. Iikam imiirin wi karar swoki hidninsiin idwomi, iiya Adi Komii siya iikam imiir hidana. ⁴⁰Ti diminin kariir Adin siya naingwomin kara tiram yio hiniingin mi ti iikamim yipiki kariir yai aiir wakaeyim mi ha ninokninkinim kariir, siir yinismiin. Mi sima kariiram naingwo tibmii kiinim mi ha mi wakaeyoknam kariir yai aiir, simiirin wi kara hauu haiginiuwi kwoinbudin omwai waiyayokiyokiiyin siirin. Mi simiirin wi karar swoki hidninsiin idwomi. Mi sima wi omwaiyar waiyayokiyokii iiya Adi Komii siya simiir hidana.

⁴¹Mi ti yaiyim siya boinkiyim simiir mhoiyya Isrel simiir kamim io ha nnwowim mi ina nhinkii boinainamim Jisis siir. Dimusi rani, siya hiniina boinkin, bretin ninomor kouanki nitin yio karaargin. ⁴²Sima hiniina boin, tiki inkamin siya Jisiskin, Josepni yinismi ikin. Krima siir yopii ad owiirin bidiyar iki inokninkinim. Mi siya hiniina dimusi boinkin, kara ninomor kou hir haiburgigin mi ha niuunaiinikin, ha?

⁴³Mi Jisis siya simiir yai aka hiniina yowarkii boinki, kima, kima kimar kipi nomboinyokaina. ⁴⁴Inkam nwirki siir kwoin airgi bi swoki aingwo tibmii kiingin pi siya yaingwo tibmii kiin kariiramin siirin Adi Komii siyar hiurworwokaigikin. Mi siirin wi siyar swoki hidninsiin idwomi mi siya wi yaeya kwoin win hαιi. Mi wi omwaiyar swoki waiyayokiyokii. Ya tariigina wi iiya Adi Komii siya iikam imiir hidana wi sair nimbiyami. ⁴⁵Yaiya profet kamim sima winboinkiya Yokwo Komii sair ya hiniinga. Adi Komii siya wi iikam kasa nowomwarkaiyi rani, dimin taeminim wadie simiir nwowaiginuam. Mi iikamim yipiki kariir Adin siir yai aiir wakaeyim mi ha ninokninkinim, kariiramin wi sima naingwo tibmii kiini. ⁴⁶Ti iikam whiekakim simiir nwirki Adi Komii siir bi swoki kigimiminkin. Niingaka. Kana kanaargin siir kigin ti inkamin Adi Komii siya nikrop iuungiyin nua tiriir.

⁴⁷Kara kimiirin yaimwower boini, inkamin kariiram naingwo tibmii kiiniyin, yio wi yaeya kwoin win hαιi. Mi siya wi omwai hiriayar waiyayokiyokiigiyami. ⁴⁸An kararin ini bretnan yowowin, iikam imiirin karar whinkinsiis haiginiuwi omwai waiyayokiyokiyamin. ⁴⁹Biiya kimiir yidiwi wanwiyaeyim iiya sima nu siiyin apain siir nwowim, sima manaim Adi Komii siya hauuwim simiirrar naeyaonamkim. ⁵⁰Mi an kara ti inkamin Adi Komii siir om iir haiburgigin mi ha niuunaiiniyin nu tiriir, an kara ini bretnan yowowin, iikam imiir whinkinsiis haiginiuam.

Mi yipiki kariiram naingwo tibmii kiini, yim wi nao rani. Niingaka. Yim wi omwai hiriayar waiyayokiyokiigiyami. ⁵¹ An kara ini bretnan ywowin, iikam imiir whinkinsiis haiginiuwam omwai sima waiyayokiyokiyyim. Ankara Adi Komii siir omin ninomor kou hiranin siir hiranki nitkin. Mi iikamim ti bret iiir naei, yim wi omwai hiriayar waiyayokiyokiayaeyami. Yio ti bretin nuan iikamim sima naeyanin ya kariir piu aeyairga. Mi simiirin wi kara nwoki whinkinsiis haiginiuim, yaeya kwoin win haiyamin omwai waiyayokiyokiyyamin.

⁵² Mi ti dimin taeminim siya boinim simiir mi Isrel simiir iikamim simiir kwoinim ina iwitpaomaigiyim. Mi sima ini sima simar yinkinwamwarkii whrie boinamim. Sima hiniina boin, ti inkamin siir piua krimiirin wi paniina hauwu, krima naeyamin, ha? ⁵³ Mi Jisis siya simiirin ina boinkiyin, kara kimiirin yaimwowar boini. Mi kima ta kariir kip aiir nae karamae nnowi ti inkamin ninomor kouanki nitin mi kima kariir nhie aiir kwiyae karamae mi owi mi kima wi yaeya kwoin win hai rani, omwai waiyayokiyokiyyamin. Niingaka. ⁵⁴ Mi inkamin kariir kip aiir naei mi kariir nhie aiir mi kwiyaei, yio wi yaeya kwoin win haii, omwai waiyayokiyokiyyamin. Mi siirin wi karar swoki hidninsiin idwokii mi siya inkamnan wi omwaiyar swoki waiyai iiya Adi Komii siya iikam imiir hidana. ⁵⁵ Kariir kipa saeyairga diminki dimina naeiya. Mi kariir nhieya saeyairga diminki dimina kwiyaeiya. ⁵⁶ Mi inkamin kariir kip aiir naei mi kariir nhie aiir mi kwiyaei, yim sima kanakar nnowi mi ankara simaka mi owi. ⁵⁷ Adi Komii siyaирgin digworaekwo whiekakim omwai waiyayokiyokiyyim simiir Adin mi yio siyarin omwai hiriayar waiyayokiyokiayaeyamikin. Mi kariirin siya nikropkikin mi ankara iriipi hiriinan omwai asi mi waiyayokiyokiii. Mi yipiki kariir kip aiir naei, yio wi omwai hiriayar waiyayokiyokiayaeyami ti digworaekwo imiirsi. ⁵⁸ Karaирgin ti bretin, Adi Komii siir omin ninomor kou hiranin siir hiranki nitin. Ti bretin yio ti bretin kimiir yidiwi wanwiyaeyim biiya sima naeyin siir hiriinan tani. Niingaka. Sima ti bret iiir naeyim mi iiya sima waibiyie nnowa mi sima ina yaonamim. Mi yipiki ti bretin kara hauuanin siir naei, yim wi omwai hiriayar waiyayokiyokiayaeyami. ⁵⁹ Jisis siya yaiyim omaka yaimin dimin nidwokai wakaeiya om Kapaneam hirana saiir hir boinmimauugin. Iriig.

**Jisis siir yaiya saiir miyyim, iikam imiirin wi sima
whinkinsiis haiginiuwi omwai waiyayokiyokiyyamin**

⁶⁰ Mi iikam whiekakim yipiki siir kigna miriiyim sima ta yai aiir wakaeyim sima hiniina boin war iai hiriinan sima kira boinim, krima simiirin ninokninkin tani. Mi krimiirin hikak sima nnowi. Mi ti hiriinan yaiyim simiiramin pi nhinga nnowi, simiir wakaeyamin, ha? ⁶¹ Mi Jisis siya bidi yinokninkinkiyin ti yai hiriinan sima boinim. Mi siya

simiir boinki mi ti yaiyim kara boinim simiir miiyim kimiir kwoinim sima haipridkikaigim, aniya? ⁶² Mi kima ti inkamin Adi Komii siir omiñ ninomor kou hiranin kariir kigii kara swoki ami, ti omin kara niki itin siir mi kima wi paniina naingwokii, ha? ⁶³ Iikam kima, kima kimar whinkinsiis ankinsiisnaim omwai waiyayokiyokiyamin wi dig nwo rani. Niingaka. Adi Komii siir naeyiuin mi ta yaiya kara boin aka mi sowa sowairgo kimiir whinkinsiis haiginiuwano omwai waiyayokiyokiyam. ⁶⁴ Mi kimiir nhirim yim kariir b̄i naingwo tibmiigim. [Mi Jisis siya bidiyar yinokninkinkiyin iiya siya kamim siir kigna miriiyim simiir nimbinim mi yipiki inkamkin siiram naingwo tibmii kiin karamae nwowin, siirin wi wir siya napwouwi siir sau omomin siya hainim siirin.] ⁶⁵ Mi Jisis siya simiirin hiniina boinki, kara kimiir bidiyar iki boinkiyin, inkam nwirki kariiramin siir kwoinairga b̄i swoki aingwo tibmii kiinmiminkin. Niingaka. Pi siya yaingwo tibmii kiin mi siir kwoinin Adi Komii siyar bidi hiurworwokaigiyin.

⁶⁶ Mi ti yaiyim siya boinim simiir mhoiiya iikam whie komiiya biiya siir niki kigna apim mi tarinanin sima siirin ini digiumii haimriiyugigim. Mi sima siir haiburgigim mi ina yinoopamim. ⁶⁷ Mi mhoiiya Jisis siya siir kigna miriiyim kam iuur nwiso simiir srii mi wiñ kima tar kariir haiburgigam warar mi aingwowi? ⁶⁸ Mi siir yai aka Saimon Pita siya yowarkii boin, biiyan Inkam Komii, krima wi nhiniiram nami, ha? Kiriir yaiya sasairga krimiir whinkinsiis haiginiuwana, omwai krima waiyayokiyokiyamin. ⁶⁹ Nim krimarin ina ninokninkinim kiriirin, yipikin ti krima wakaeyokna aingwo tibmiiyin kiraigrin ti inkamin Adi Komii siya nimbingiyin. ⁷⁰ Mi Jisis siya simiir yai aka hiniina yowarkii boin, kimiirin kara bidi yimbinin kariir kigna miriiyan kam iuur nwis nwowam. Mi kimiir nwirin yio miiyik rani, ini yiumi biiyan inkamin Setan ini siir hiriinan ywowin. ⁷¹ Siya Judas siir boinkin, Saimon Iskariotni yinisimin. Siya ti kam iuur nwiso siir kigna miriiyim simiir nwirkin. Mi mhoiiya Jisis siirin wi wir siya napwouwi iki kam biyieyim simiir, sima hainim siirin. Iriig.

**Jisis siir nomousisimim sima siiram̄in hiniina bi naingwo tibmii
kiingim siya Kraiskin, inkamin Adi Komii siya nikropkiyin**

7 ¹ Mi tiriiginim dig nwokiyim mi Jisis siya ini nu haimii Galili hirar yapmiriyyin. Dimusi rani, inkam komii komiiyim bii nwowiyim hiranim sima siir nisomaowam tirkim. ² Mi Isrel simiir iikamim simiir iiya kingiin nwowa, iripa sima haingiriyu owiya yaewou naeya sair nikwo aeyam amar omaka sair. Ya ta iiya simiir ii aeya numirin sasaeyim wai bii nwowim, simiir ninkin imiayaeyam Adi Komii siir. ³ Mi Jisis siir nomousisimim sima siir boin, kira ti om iiir haiburgik mi kira nu haimii Judia hiriir dam mi iikamim yipiki kiriir yai air naingwo

tibmii wi sima nwoki kigim, dimin taeminim kira tiri. ⁴Mi inkamin ha naingwoi iikamim siir dinokninkin mi siya siir dimin taeminim hindara kipi nimprio diriraerar. Niingaka. Mi kira ti hiriinan dimin taeminim simiir tiri mi biiyin kirar tiki iisiimauuna hinda tinda. Mi ti dimin taeminim iikamim sima nwoki kigim kira diriraerarim dimin miiyik miyyikim. ⁵Mi siir nomousisimim yim simiir hiriinan yaiyim hinda piuaирga mi boinkim, sima bi mi aingwo tibmii kiingim. ⁶Mi simiir yaiyim ha boin digiyim mi Jisis siya simiir boin, kariir iiya bi niki imbinika karar niisiimauunana hiniin, kara ti inkamin Adi Komii siya nikropkiyin siya. Mi kima pakи hiniin iiya sae mi ami ta iiya Isrel simiir iikamim yaewou iripa sima ninkin imiyyaeyana, numiran sasaeyim wai bii nwowiyim sim Adi Komiini, yio kimiirar kwoinkin. ⁷Iikamim nu tiranim sima io kimiir bi nwowikim Niingaka. Sima io kariir nwowikim. Whisarii rani, simiir aowa aowan dimin taeminim sima tiriylim kara haknoudninkinikim. ⁸Kimar ti am simakan, ta yaewou aiiramin. Ankara niingaka pi wara nam tani. An kara ii nhirim tirar niki owamar naingwoi. Kara simiirin hiniin asiima niki iisiimauuwim pi borisopi, kara ti inkamin Adi komii siya nikropkiyin siya. Niingaka. Ya ina niki owa. ⁹Mi siya simiirin hiriinan boinkiyin mi siya ini nu haimii Galili hirar ywokiyin. Iriig.

**Jisis siya yaewou naeya amar omaka saiir
naeya saiirin warar ini ikwo aeyiu**

¹⁰Mi Jisis siir nomousisimim ha namim sima ta yaewouwa saiir nikwo aeyam mi yio siya ini mhoiiyar mi amin. Siya iikam whiekak aka bi namkin. Siya sasar yimprio am. ¹¹Mi Isrel simiir iikamim iiya sima ta yaewou aiir nikwo aeya, yim sima kimidiniya Jisis siiram yoksirboin. Mi sima ini simasimar yinsrii ansriiyim siya ini papi nwowin. ¹²Mi Jisis siiramin simasimar whrie boinam. Nhirim yim hiniina boin, siya inkam wadiekin. Mi nhirim hiniina boin, kiya yio inkam paai rani, iikam ima naingwo tibmii yamin, siir kwoinkar priinaingwo boini iikamim simiir nikpitmaiyyamin. ¹³Iikam hoimgaki bi boinkim Jisis siir nhinkiyaymin. Niingaka. Dimusi rani, sima minsi nididkim, Isrel simiir biiyan inkam komii komiiyim pi sima wakaei mi simiirin pi sima niki.

¹⁴Mi ii kwoimim yaewou sima nikwo aeyim simiir mhoiiya Jisis siya iikam imiirin omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiir hirin, ini idowiyyar boinmimauuin. ¹⁵Mi Isrelmi inkam komii komiiyim sima hiriinan kigim, sima ini hindara yanaakiyim. Mi sima boin, ti inkam hiriinanin ti dimin taeminim yokwo tir nwowim, siya simiirin paniin paniina ninokninkinkim? Mi siya ti iikam imiir kwomwarkaiyiuiin, inkam ninokninkin komiigaknan siya skulam bi swoki amiminkin. Niingaka. ¹⁶Mi Jisis siya simiir yai aka hiniina yowarkii boin, ti dimin taeminim

ti kara nowomwarkaiyiuwim kimiir, yim kariir tani. Niingaka. Ti yaiyim yim Adi Komii siirgim, inkamin kariir nikropkiyin. ¹⁷Mi inkamin siir kwoin komiiyin Adi Komii krimiir Wanin siir yai aiiram naingwoi mi siya pa ninokninkinkii ta yaiya kara boinmimauwa. Kara kariir kwoinkar priinaingwo boini iyie? Kara Adi Komii siir yai imiir boini. ¹⁸Mi inkamin siir kwoinkar naingwo boini, yio ti hiriinan inkamin yio siir inig iiirar hainanamar tiri. Mi inkamin ti inkamin siya nikropkiyin mi ha nitin, siir inig iiir hainani mi yai ha boinmimauwi mi yio ti inkam hiriinanin, yio inkam wadiekin bi iksisaeikin. Niingaka.

¹⁹Biya Moses siya siyu komii siir siyuim kimiir hauwin mi kimiir nwirki ti siyu iiir bi swoki sibgu apkim. Niingaka. Mi kima kariir nisomaowam dimuam tiri, kara ti Moses siir siyu iiir nap karamae nwowin, ha? ²⁰Mi iikam nhirim siir yai akan sima yowarkii boinki, yipikin kiriir nisomaowam tirin. Mi kira ti hiriinan yai boinin mi tari kiriirin uridyiugi bidi ii okwokaiyin, aniya? ²¹Mi Jisis siya simiir yai aka hiniina yowarkii boin, kima io kariir dimusi nwo rani mii kibi kwira, iikamim makiniiyim simiir kara ninimniskiiyim, Judami ii komiiya piu siiskuwakiya dimin taemin tir karamae nwowiya saiir mi kima kwoin bibiyie kariiramin saiirsi naingwoi. ²²Mi biya Moses siya kimiirin min boinkin, kimiir yinism yinkamiyinim simiir miois imiir kitiyopnir haiyim. Niingaka. Yio kimiir brougae ima tirkin biiyin. Mi wim kima kimiir yinism yinkamiyinim simiir mioisim Juda simiir ii komiiya piu siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya, saiirar mi kitiyopnimir haiigim. Mi Moses siir siyuin siirar mi apkin. ²³Wim kima ti diminim Judami ii komiiya Sabat piu siiskuwakiya dimin taemin whir tir karamae nwowiya saiirin ini Moses siir siyu iiirar mi apim. Mi kima pi io kariir dimusi nwowi, ti makak iikamim kara ninimniskiiyim simiirsinyin ta Judami ii komiiya piu siiskuwakiya Sabat dimin taemin whir tir karamae nwowiya saiir, ha? ²⁴Diminim kara kimiir boinim kima simiirin hindara whisariiya kipi hid. Wim kima ha naingwoi kara Moses siir siyu iiir mi ikwowaissii. Kima sibgu daingwo omoki mi kima pa nwoki inokninkinim kariir yaiyim kaimwowaigim. Iriig.

**Mi iikam nhirim sima boin Jisisin Kraiskin inkamin Adi Komii
siya nikrop iuungiyin iikam imiir whinkinsiis haiginiuwam siya**

²⁵Mi iikam nhirim om komii Jerusalem hiranim sima boin, ti inkamin siya sima nisomaowi. ²⁶Kima siir kigi! Siir dimin taeminim iikam imiir siya boinim, siya isi hindara krinkinkiyim. Mi siirin inkam nwirki bi swoki boin hiuriyi miminkin. Mi inkam komii komiiyim sima hiriayar yaingwo mi tari Krais siya airgi sae, ti inkamin Adi Komii siya nikrop iuungiyin, iyie? Si rani? ²⁷Mi ti inkamin Adi Komii siya siirin paniin paniina nimbingikin. Krima ina ninokninkinim siir om iiirin. Mi mhoiiya ti inkamin Krais nikiuwiyin, Adi

Komii siya nimbiningiyin, siya swoki iti mi iikamim sima wi ha ninokninkin tani, siya pindanki nitkin. Mi hiriinanki niuwi siya tari Krais rani.

²⁸ Mi ti dimin taeminim iikam ima boinkiyim simiir mhoiiya, Jisis siya omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiir hirar niki owin mi siya ini komiiyar kauwok boinkiyin. Wim kima ha naingwoi kara yipikin mi kara pindankin nitkin. Kara kariir kwoinairgi bi priinaingwo itkin. Kariirin Adi Komii siyar nikropkikin mi kara asi nitkin. Kwoinim siyar naingwoiyim yim kaimwowaigim mi kima siir ninokninkin tani. ²⁹ An kara siirin ina ninokninkinin, whisarii rani, kara biiya saika hirar niki okin mi kariirin nua tiriirin siyar nikropkikin. ³⁰ Mi ti dimin taeminim siya boinim simiir mhoiiya, inkam komii komii nhirim ina yamim siir hiugripkiikikaiyam mi siir nonkwonamim maeyauwa mii biyie miriiya saiir hiriir. Mi sima siir bi nonkwokim. Dimusi rani, iiya siya namana ya kingiin niki o rani. ³¹ Mi iikam whiekakim, dimin taeminim siya nowomwarkaiyuwim simiir wakaeyim, sima ina yaingwo tibmii kiingiyim siiramin. Mi sima boin, mhoiiya ti inkamin Krais nikiuwyin Adi Komii siya nimbiningiyin tiriir nitam, dimin kirie Komii komiiyim siya tiri wi tari ti inkamin siya tirim dimin kirie komii komiiyim wi tari simiir namsi haibur? Niingaka. Iriig.

Mi sima polis inkam nhirim simiir yikropki, Jisis siir nonkwowam

³² Mi Farisi kamim sima hiriinan wakaeyim, iikamim sima Jisis siir haigirir boini mi sima mi prismi biyan inkam ikim, sima polis inkamim simiir asi nikropkikim siir nonkwowamin. ³³ Mi iiya sima nita Jisis siiram mi Jisis siya ina boinwinin simiirin, kara kimaka tapaiirin ii priei nwo rani mi kara wi kapi swoki ami ti inkamin kariir nikrop iuungiyin nua tiriir siiram. Mi wi saikar swokini owouwi. ³⁴ Mi mhoiiya kima kariiram hansirni, kima wi kariir kig rani. Mi ti omin kara namanin kima kariiram in wi mhoiiya siiram nintirop it rani. Niingaka. ³⁵ Mi ti yai hiriinanim siya boinkiyim simiir mhoiiya, Isrel simiir biyan inkam komii komiiyim sima simasimar yinwhrie anwhrie boinamim, siya ti hiriinan boin in mi siya wi pinda nami krima siir kig karamae nwowi, ha? Mi siya wi iki omom piugan kwiriyim Isrel simiir piugana saeya wara nwo karamae nwowim wi simiir nami? Mi siya wi iki omom Isrel simiir iikamim simiir kam nwonwirakin ninkin hopkai waiyim wi simiir nami? Mi siya Adi Komii siir yaiya wi Grikmi isidin hiranim wi simiir nini boinmimauuwieuwi, aniya? ³⁶ Mi siya hiniin dimusi boinkin? Mhoiiya kima kariiram hansirni kima wi kariir kig rani, kara wi omin kima nintirop it karamae nwowin wi siir nami. Iriig.

Jisis siya opa iikam imiir hauu haiginiuwana kwoinbudin omwai waiyayokiyokiyam saiir boinkin

³⁷ Mi iikam ta yaewou naeya saiir nikopkaini iiya sairar niki ikwo aeyim amar omaka saiir hir mi Jisis siya ha ninsiin okwokiyin ini

komiiyar kauwok boinamnankiyin. Yipiki kwoinki haei yio kariir wini kigni mi sirin wi op kara hauu kwiyae haiginiugii. ³⁸ Ya ini Yokwo Komii saeyer boina yaiya ini saiir hiriinan ywowa. Mi yipiki kariiram naingwo tibmii kiini, yio wi Adi Komii siir naeyiuin hiriayar namyokiyokiiyin wi siir hαιi. Yio wi opa ieno anki niriidkiinmwimoinaniniya wi saiir hiriinan niriidkiinmwimoinanini siir kwoin hirankin mi wi siya whinkinsiis haiginiuwi iikam nhirim simiirin. ³⁹ Jisis siya ta hiriinan yaiya Adi Komii siir naeyiu iiir boinkin. Mi yipiki siiram naingwo tibmii kiini, tiriiginin wi ini haniin siir kwoin iiir kwirii idwokaii. Mi ta iiya Adi Komii siir naeyiuin bi nikii amkin. Dimusi rani, Jisis siya bi nikii aonamkin mi bi nikii insiin idwonamkin omwai waiyayokiyokiiyamin. Mi Adi Komii siir omin ninomor kou hiranin siir hiriir bi nikii amkin, kirie komii haiyamin. Niingaka. Iriig.

**Mi iikamim isido whisa yiinibirgi. Nhirim yim sima
kwoin mi aingwo mi nhirim yim sima kwoin**

⁴⁰ Mi iikam whiekakim hir nwomimirim sima boin, kaimwoka, ti profet inkamin krima nwokwokinin siyaairgin. ⁴¹ Mi nhirim sima boin mi tari Krais siya ti inkamin krima nwokwokinin Adi Komii siya nikropkiyam. Mi Jisis siya nu Galili hirankin nitkin mi nhirim yim hiniina boin, ti inkamin Adi Komii siya nikropkiyanin siya wi nu haimii Galili hiriil nimbiyami. Niingaka. ⁴² Adi Komii siya Yokwo Komii saiirin hiriayar boinkikin. Ti inkamin Adi Komii siya nikropkiyanin yio Devidni namougin. Siir yopiiya siirin wi om Betlehem omin biiya Devid siyar nwowin wi siir hir naokainaei. Mi hiriinanki niuwii mi siya tari Krais rani. ⁴³ Mi iikam whiekakim hir nwowim kasa rani. Mi sima isido whisa yiinikibirnam, nhirim yim sima dimin mi boin mi nhirim yim sima dimin mi boin, Jisis siirin. ⁴⁴ Mi ti yaiyim simiir mhoiiya, nhirim kimidiniya Jisis siir yonkwowam tir, maeyauwa mii biyie miriiya saiir hir hiugripkiikaigiyim. Mi sima siir bi nonkwokim. Dimusi rani, ta iiya siya naowana ya bi nikii imbinika. Iriig.

Inkam komii komiiyim sima Jisis siiram bi naingwo tibmiigim

⁴⁵ Mi ti dimin taeminim simiir mhoiiya, polis inkamim sima Jisis siir haiburgigim mi sima ina swoki amim prismi biiyan inkamim mi Farisi kam ikim simiiram. Mi sima simiirin hiniina boinwin, kima siir nonkwonani karamae dimusi nwokim, ha? ⁴⁶ Mi polis inkamim sima simiir yaiyaka hiniina yowarkii boinki, biiya inkam nwirki ti inkamin siir hiriinan yai bi swoki boinmin boinminkin. Niingaka. ⁴⁷ Mi Farisi kamim sima hiniina yowarkii boin mi siya iki iikam nhirim simiir kinsinan mi tari kimiirin ini warar yinkin hiuspak haiyin siir siyu iiir napam, aniya? ⁴⁸ Mi kima hiriayar kigi, inkam komii komiiyim

kimiir kigirkakiyim mi Farisi krîma, krimiir inkam nwirkin ini warar wakaeyoknan siir yai aiiramin, aniya? Niìngaka. ⁴⁹ Yim ti iikamim, yim Moses siir siyu komiim siir siyu imiir bi ninokninkinkin krimiir hiriinan. Mi simiirin wi Adi Komii siya tîrbugii, iiya siya iikam imiir hidana. ⁵⁰ Mi Nikodimasin ti inkamin Jisis siiram namwiyyin niiyaka yio ti Farisi inkamim simiir inkam nwirkin. Mi siya simiir boin, ⁵¹ Krimiir siyuin yio ha boinkin, krima kamim simiir kigirkakiyim, krima inkamin yai boiniyin siir yai aiirim tiki mauugi mi diminin siya tîranin siiram tiki kigi mi mhoiyya krima wi haini boinim, siya wadieki piyamisi owin, iyie? Wadie rani. ⁵² Mi sima siir yai aka hiniina yowarkii boin mi ni kira iripi hiriinan nu haimii Galili hiran inkam paeprikabgin, aniya? Kira Yokwo Komii saiir sibgu mwaini mi kira wa nwoki inokninkinim, profet inkam nwirin wi nu haimii Galili hir swoki imbiyamimin tani. Niìngaka. Iriig.

Wiga, kamkaka wig nhirmi kam aka nwowiya saeya

8 ¹[Mi iiya sima simiir yai imiir digiyim mi ti iikamim hir haìngiriyu owim ina nhinmaigiyim simiir yapa yapa oma. Mi Jisis siya yio kimidina mhiu whîrin Oliv nikiuwyin siir yam. ²Mi iigwir nugak iiumuma Jisis siya ina swoki amyakwokin omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiir. Mi iikam whiekakim ha nitim ini siirar ini idwo kaeyokainiyim. Mi siya ini simiir bopwonau hirar yidwokai owomwarkaiyuwin. ³Mi kamim siyu komii ninokninkiniyim mi Farisi kam ikim sima wiga kamkaka wig nhirmi kam aka nwowa saiirin warar yikiunani. Mi sima kimidina saiir boinki, saeya iikamim simiir whwonkam idar ninsiin okwokiyim. ⁴Mi sima kimidiniya Jisis siir boinki, inkamin nowomwarkaiyuwyin ta wiga, wig nhirmi kam aka nwowa krima saiir bidi kigim. ⁵Krimiir siyu komiyyin Moses siya winkyin yio hiniina boinkikin, ta hiriinan wiga krima saiirin siyani kaiyimik aoki. Mi ni kira pi paniina boini ti hiriinan siyu iiirin, ha? ⁶Sima ti hiriinan yaiyim minam boinkim sirni haniin siya kiyiskaiyim mi siirin pa nwoki boin hiuriyyuim. Mi siirin pa nwoki onkwonamim maeyauwa mii biyie miriyya saiir hiugripkiikikaiyam. Mi sima siir bi swoki iksisaekim. Niìngaka. Siya bidiyar yinokninkin. Mi Jisis siya ha waisiinaiinamin mi siya kimidiniya nu iiir win.

⁷Mi sima hirar niki okwowim mi sima siiramin ina kintinu sriiraraokiyim. Mi Jisis siya ha ninkiyinyin okwokiyin mi siya ina boinkiyin simiirin, yipiki kimiir nwirin dimin biyie tir karamae nwowin, bii pi siya dit saiirin siyani. ⁸Mi siya ha swoki waisiinaiinamin mi siya yai nhirim ina swoki winamin nu iiir. ⁹Mi yaiyim Jisis siya boinim simiir mhoiyya, sima ina kiwomwokairaraokiyim nwonwira nwonwira simiir oma namim. Mi biiyin adiyaowae waibibiyeyim sima haiburgig hirin. Mi mhoiyya yainan whran, kopak mwiigak ima. Mi sima ina yamim simiir

oma. Mi hapaiirin Jisis saisar ywoki ta wig anakan. ¹⁰ Mi Jisis siya ha niñsiin okwoyinyinkiyin mi siya kimidina saiir srii, wig, sima ini papi nwowim? Tapaiirin inkam nwirki swoki o rani, kiriir boin hiuriyuwamin wari dimin biyieyim kira tirim simiirsiyin, ha? ¹¹ Mi wiga siir yai aka hiniina yowarkii boin, inkam Komii tapaiirin inkam nwirki swoki o rani. Niingaka. Sima bidi yamswokiyim. Mi Jisis siya saiir boin, an kara ırıipi hiriinan warı siyu biyieyim kira mi tirim pi simiirsi boin hiuriyu rani. Mi kira tapaiir haiburgig mipi ti am. Mi kira wi dimin biyie kipi swoki tirmimin. Niingaka. ırıig.]

Jisis siya ini biekı whwoyanan ywowin nu iiir

¹² Mi Jisis siya yipiki siir kigna apim, simiirin ina swoki boinkiyin, kara ti nu iiirin ini bienan whwoyan. Mi yipiki kariirim naıngwo tibmii kiini mi kariir yai imiir wakaeyoknaei mi siya wi siyu biyieyin niibwomambwonan nwokiyamin wi siir nap rani. Niingaka. Siya wi yaeya kwoinwinin omwai waiyayokiyokiiyin wi siir hαι bienan whwoyaeiyin. ¹³ Mi Farisi kamim sima Jisis siir boinki, warı dimin taeminim kira boiniyim yim kiriir kwoinkar priinaıngwo boini. Wari dimin taeminim kira boiniyim yim dimin komii rani, yim krimiirin ha niisiimauu rani, kira yipikin. Niingaka. ¹⁴ Jisis siya hiniina yowarkii boin. Niingaka. Ti dimin taeminim kanakanar boin wakaenam yim kaimwowaırgim. Dimusi rani, kara ina ninokninkinin omin kara nitin mi omin kara namanin. Mi wim kima ha ninokninkin tani kara pindanki nitkin mi kara wi pinda nami. ¹⁵ Wim kima kariirin nuan dimin imiirrar hidikin. Kima kariirin dimin mwoni bi boinikim. Mi kima kariirin ini hiriyyar boin hiuriyu kripkaiyim. Mi an kara inkam imiirin hiriinan bi hidikin. Niingaka. ¹⁶ Mi kara iikamim kariir whwonkam ida nokwowim simiir dimin taeminim sima tirim simiir hidi, kara wi wadieyar hidi. Dimusi rani, kara kariir kwoin aırgı priinaıngwo hid rani. Niingaka. Adi Komiiyin yipiki kariir nikropkiyin siya ini kanakar nwowin. ¹⁷ Kimiir siyuin yio hiniina boinkin, inkamwo pi nwisa ywoki kwoin whiruwa iki diminin sowar boinin pi kaimwo siya nwokii. Dimusi rani, sowa kwoin whiruwa bidi ywokiyo. ¹⁸ Kara kimiirin dimin taeminim kariirarim simiir boini, kara ti inkamin Adi Komii siir omanki nitin. Adi Komiiyin kariir Adın, yipikin kariir nikropkiyin, siya mi kara, krıra kimiir ninokninkin haiginiuwam tıri kariirin hiniin, kara yipikin. ¹⁹ Mi sima siirin hiniina srii, kiriir Adın ini papi nwowin? Mi Jisis siya simiir yai aka hiniina yowarkii boin mi kima kariirin ha ninokninkin karamae nwowi kara yipikin mi kima kariir Adın siirin wi wara mi inokninkin tani. Mi kima kariir ninokninkini mi kima kariir Ad iiirin wa mi inokninkini.

²⁰ Jisis siya omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiir maeyau kwıra hiuyokiyokaiya maeyaua umırim Adi Komiini sima hauuwiyim, sim

haigiya saiir hir boinmimauugin. Mi sima siir bi nonkwokim maeyaua mii biyie miriya saiir hir hiugripkiikikaiyamin. Dimusi rani, siir iiya naowana ya bi nikii imbinika. Iriig.

Kima omin kara namanin siirin wi wara nit rani

²¹ Mi Jisis siya simiirin ini hiriayar swoki haingiyas boin taraowamin. Kara wi kapi namkripkainami. Mi mhoiyya kima wi kariirim hansirnanaei. Mi mhoiyya kima wa naonami. Dimusi rani, ti dimin biyieyim kima tirim simiirsika. Mi kima omin kara namanin wi siir wara nam tani. Niingi, niingaka. ²² Mi Isrel simiir biyan inkam komii komiilyim sima hiniina boin mi siya hiniina dimusi boinkin, kima omin siya namanin wi siir wara nam tani? Mi ti yaiyim ti siya kwaboinkiyim, yim tari hiniina boinkim, siya wi siya siyar swoki isomaonaei. Mi krima wi wara ninkin am tani, ha? ²³ Mi Jisis siya hiniina yowarkii boin, wim kima nu tiran iikamkim mi an kara ninomor kouan inkamkin wim kima ti nuin siir tirankar nitkim, an kara kouanki nitkin. ²⁴ Kara kimiirin ti hiriinan siirsi boinmauugin. Kima wa naonami. Dimusi rani, kimiir dimin biyieyim kima tirim simiirsika. Mi kima ha bi naingwo tibmii kiingim kara ti Inkamin Adi Komii siya nikropkiyin siya. ²⁵ Mi sima siir yai aka ina swoki owarkii boinim, ihi mi kira yipikin? Mi Jisis siya ina swoki owarkii boinin, kara ti yaiyim kimiir bidiyar iki boinmauuin, iiya kara biigi bii Adi Komii siir yai aiir boimimauuin. ²⁶ Kara kimiirin wa pi boinin mi wa pi mi hidin dimin biyie biyieyim kima tirim simiirsiyin. Mi tariinanin iyie? Yio ini niingga ywownin. Mi tariinanin kara nuan iikamim kimiirin pi yaimin diminim kara hainaniyim siir hiranki, inkamin yipiki kariir nikropkiyin pi simiir boinmimauuwi. Siyairgin kaimwok kaimwowin. Mi ta saeyaирга kara boinmimauuviya iikamim nuanim kimiir.

²⁷ Sima ha bi ninokninkinkim ti dimin taeminim siya boinmimauuwim, yim siir Adin siircim. Niingaka. ²⁸ Mi Jisis siya simiir boinki, mhoiyya iiya kima kariir hainani, inkamin ninomor kouanki nitin paeyin hiiniya nirioninkinin siir mi kara ha naonami mi kima wi haini ninokninkini, kara yipikin. Mi kima wi haini ninokninkini, kara ti dimin taeminim kanakanar bi priinaingwo boinkim. Mi ti yaiyim kara boinmimauuwim kimiir, yim kariir Adin Adi Komii siyar hauugikim kariirin. ²⁹ Mi kariir Adin, Adi Komii siya yipiki kariir nikropkiyin, siya ini kanakar nwowin, siya kariirara bi kigninkinkiikin. Dimusi rani, siir yaiyim karar wakaekim mi kara siir kwoin iirar napikin. ³⁰ Mi iikam whiekakim ta yaiya Jisis siya boina saiir wakaeyim sima ina yaingwo tibmii kiingiyim siirim. Iriig.

Jisis siya simiirin minsi boinmimauugin siya simiir whinkinsiis haiginiugin sima dimin biyieyim rirmiyya simiirsi nwowim

³¹ Mi mhoiyya Jisis siya Isrel simiir iikamim yipiki siir yai aiir wakaeyim mi sima ina yaingwo tibmii kiingiyim ti yaiyim siya boinim

simiiram. Mi kima ti yaiyim kara boinim simiiram naingwo tibmii kiini mi kima wi kariir kigna miriian inkam nwowi. ³² Mi mhoiiya kima wi haini ninokninkini yaimwokiyaimwowa. Mi ta yaimwokiyaimwowa kimiirin wi saeya whinkinsiis haiginiuwi rirmiya dimin biyieyim simiirsi nwowim inkamin maeyaua mii biyie miriia saiir hir hiugripkiikaiyin mi ha haiburgigiyin, siir hiriinan.

³³ Mi sima ina yowarkii boinim, nim krima Ebrahim namouwim, krima biiya inkam nwirniyim niingga bi swoki mirii miminkim. Mi kira hiniin dimusi boinkin, kima wi inkamin maeyaua mii biyie miriia saiir hir hiugripkiikaiyin mi hir ha haiburgigiyin mi rirmiya ha nwowiyin wi siir hiriinan nwowi.

³⁴ Mi Jisis siya simiir boinki, kara kimiirin yaimwowar boinkii, iikam kima yipiki dimin biyie tirim, yim ini iikamim maeyaua mii biyie miriia hir hiugripkiikaiyim dimin biyieyim ini haniin simiir kwoin imiir kwirii idwokaiyim ini simiir hiriinan ywowim. ³⁵ Iikamim maeyauwa mii biyie miriia saiir hir hiugripkiikaiyim, sima diminim sima naingwowyim wi tir tani. Mi inkamin yipiki om hirar nwowiyin yio nikrani, diminin iki siya naingwowyim tiram, yim wa tiri. ³⁶ Mi kara ti yinismiin kimiirin wadie tir haiginiuwi mi kima iki dimin biyieyim simiirsiyin wi rirmiayar nwowi mi kima mhoiiya wi rirmigirirmiayar nwoki.

³⁷ Kara ina ninokninkinin, kima Ebrahim siir namougim. Wim kima kariir nisomaowam tiri. Dimusi rani, kima yaiyim kara boinmimauuim simiiram naingwo tibmii kiin tani. ³⁸ Kara kimiirin yaiyim kariir Adin biiya siya niisiisiimauuim kariir, simiir boinmimauuwi. Mi wim kima ini dimin taeminim biiya kimiir ad ima boinmimauuim ini simiirar swoki tirim.

³⁹ Mi sima siir yai aka hiniina yowarkii boin, krimiir adin Ebrahimkin. Mi Jisis siya ina swoki boinkiyin mi kima Ebrahim siir yinismiin niuwi mi kima wi dimin taeminim siya tirim wi simiir hiriinanar ti tir. ⁴⁰ Mi ti yaiyim kara boinmimauuwim, yim yaimwowaigim, yim ti yaiyim yim kara wakaenani ima Adi Komii siirim. Mi wim kima ini hiriayar nksisae kripkaiyim kariir nisomaowamin. Abraham siya ti hiriinan siyu iiir bi swoki tirmiminkin. Niingaka. ⁴¹ Wim kima dimin taeminim kimiir ad ima tirim simiirrarar tirkim. Mi sima siirin ini igaoyaiyar boinkiyim, krima hiiyin tani. Krima ad nwiruwani yinkim Adi Komii siргgisiirgim. ⁴² Mi Jisis siya simiirin hiniina boin mi Adi Komii siya kimiir Adgi niuwi mi kima kariiram warar timi aingwokwo, ti inkamin yipikin Adi Komii siya nikrop iuungiyin nua tiriir siir om hiranki. Kara tiriirin kariir kwoin ara napam bi nitkin. Kariirin siyar nikropkikin. ⁴³ Mi kima ti yaiyim kara boinim simiir ninokninkin karamae dimusi nwokim? Kima wi ninokninkin tani. Dimusi rani, kima, kima nwowa saiir hiriinan

nwo rani mi kima kariir yai aiirin wi ha wakaeyoknarani. ⁴⁴ Wim kima kimiir adin Setan siir yinisisimkim. Mi wim kima dimin biyie biyieyim siya naingwowiyim simiirar mi aingwowikim. Mi bidi bidiniyarin, siya inkam nisomsom aowaki waiwigin siya miiyknansim bi swoki omin ominkin. Dimusika, minsika siya simiir whinkinsiisamin yaimwoni wara bi boinikin. Siya niksisaeyleki waiwigin, iikamim simiir kwoin imiir nikpitmaiyan. Mi iiya siya niksisaeiyim, siya siir kwoin iiirar napikin. Dimusi rani, siyaargin iikamim niksisaeiyim simiir adin. ⁴⁵ Kara kimiirin yaimwower boini yaiyim kara boiniyim kara yaimwo imiirarar boini. Kara bi niksisaelein mi kima simiiram bi naingwo tibmii kiinikim. Dimusi rani, kara kimiirin Setani dimin taeminim sim boinkin. ⁴⁶ Mi kimiir nwirki hiriinan boin karamae dimusi nwowi, ti dimin taeminim kara tirim yim kipiii rani, ha? Kara kimiirin yaimwower boini mi kima kariiram naingwo tibmii kiinim payop. ⁴⁷ Mi tiriiginim yipiki Adi Komii siir yinisisim nwowi, yim sima dimin taeminim Adi Komii siya boinim simiir wakaeyoknakim. Wim kima Adi Komii siir yinisisim tanii mi kima dimin taeminim siya boiniyim simiir panisi wakaeyoknasi. Iriig.

Ebrahim siir apu aeya naokaina siir, an kara hiriayar nwokin

⁴⁸ Mi inkam komii komiiyim Isrel simiir iikamim simiir kigirkakiyim sima siir boin, biiya krema kiriirin yaimwower boinkikim, ti nu haimii Samerian inkamin, kiriirin yiu biyiekii bidi ii okwokaiyin. ⁴⁹ Mi Jisis siya simiir yai aka hiniina yowarkii boin, kariirin uridyiugi bi nii okwokaigin. Kara, kariir Adin siir inig iiirarar hainan prapras. Mi wim kima kariir swoki ighbumbuwi mi kima kariir inig iiir bi hainanikim. ⁵⁰ Kara dimin taeminim minam bi tirkim, iikamim kima kariirin hiniina boinim, kara inkam wadiekin. Niingaka. Adi Komii siya iikam kimiirin wi mhoiyya niisiimauuwi kariirin hiniin kara inkam wadiekin. Mi dimin taeminim kara tirim, wi siyar hidi. ⁵¹ Kara kimiirin yaimwower boini, yipiki kariir yaiyim kara boinim simiir naingwo tibmii kiinin yio wi nao rani. Niingaki, niingakiinga. Sima wi omwai hiriayar waiyayokiyokiigiyami. ⁵² Mi Isrel simiir inkam komii komiiyim, simiir kigirkakiyim, sima siir boin, krema ini haini yinokninkinkiyim kira asi whaowaei, kiriirin uridyiugi bidi yitkiiyin. Mi kiriir kwoinin siya kiyipiyaokiinaowidi. ⁵³ Mi inkamin Ebrahim nikiuwyin mi profet inkam ikim yipiki Adi Komii siir yai aiir nowomwarkai haiginiugigim yim bidi yaonamim. Mi ni kira kimidiniya hiniina boin, yipiki kariiram naingwo tibmii kiini wi nao rani. Yio wi omwai hiriayar waiyayokiyokii. Mi kira hiriayar naingwo Ebrahim siya mi profet inkam ikim, simiir kouwin ini kira ywownin, ha? Mi kira hiriayar mi naingwo kira ini Adi Komii siir hiriinan ywownin? ⁵⁴ Mi Jisis siya simiir yai aka hiniina yowarkii boin mi kara kariir inig iiirar swoki hainan prapras, yio dimin komii rani. Kara wi hiriinan

tir tani, Adi Komii, kariir Adin yipikin kima boinin hiniin kima siiram naingwo tibmii kiini, siya siyaargin kariir inig iiir hainan praprası.

⁵⁵Kima ha boinkim, kima siirin ina ninokninkinin mi kima siiram naingwo tibmii kiin tani. Niingaka. An kara siirin ina ninokninkinin mi kara ina mi wakaeyokna aingwo tibmii kiinin siiramin. Mi kara ha boini, kara siir bi ninokninkinkin. Kara wi iikam kimiir hiriinanar pi mi owin niksisaeyan inkam. Niingaka. Kara siirin ina ninokninkinin mi kara siiram asi wakaeyokna aingwo tibmii kiini. ⁵⁶Kimiir brougaeyin Ebrahamin minam naingwokwonanaekin, iiya kara haiburgigana Adi Komii siir om iiir mi nua tiriir nitim, inkam nauun oniyim nuan iikamim kimakar. Siya bidi yinokninkinin mi siir kwoin in mairstgimaırga komiigak asi nwokin. ⁵⁷Mi Isrel simiir inkam komii komiiyim sima siir boin, kira waibiyie bi niki okin mi kira Ebrahim siirin ha kigin, aniya? Kiya, nipi niksisaei. ⁵⁸Mi Jisis siya simiir yai aka hiniina yowarkii boin, kara kimiirin yaimwower boini, biiya Ebrahim siir yopiiya siir naokaina, ankara hiriayar nwokin. ⁵⁹Mi ti yaiyim siya boinim simiir mhoiiya, kamim siyya ina haiyim siir kaiyimik aowam. Mi Jisis siya idowiya bi nwokin. Mi siya omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiir haiburgigin mi ina yapnaniyamin idowiya hiriir. Iriig.

Inkam nhwokwisaeyin siir niwiigin

9 ¹Mi Jisis siya ha napnamin sasar mi siya inkam nhwokwisaeyin siir kig, siir yopiiya siirin hiriinan nhwokwisaeyer naokainakika. ²Mi kamim siir kigna miriyyim sima siir srii, inkamin nowomwarkaiyiuiwyin, siyu biyie nhinga tirkin, ti inkamin siir yopiiya siirin hiriinan nhwokwisaeyer naokainain. Siyar, iyie? Siir yopii ad owa? ³Mi Jisis siya simiir yai aka hiniina yowarkii boin, ti inkamin mi siir yopii ad owa simani dimin biyie bi tirkim? Siya nhwokwisae hiriayar nwokin. Dimusi rani, Adi Komii siya siirin wi dimin kibiki kibi iiir tirhaiginiuwi, iikamim simiir niisiimauuwam. ⁴Krima Adi Komii siir dimin taemin imiirar tirkripkai, inkamin yipikin kariir nikropkiyin tiriirin. Krima ti iiyim siya nimbingsiyim krimiir hiriayar tir. Dimusi rani, mhoiiya ta ii aeya niti, iikamim sima wi ti hiriinan dimin iiir tir tani. ⁵Mi kara ti nu tirar niki owin, kara ini paenan niuya haiginiuunan ywowin, iikamim simiir siyu iiir. Kara simiirin Adi Komii siir dimin taemin imiir niisiimauwi. ⁶Mi ti yaiyim siya boinim, simiir mhoiiya siya yaeyopa nu hiriir ha yaskiigiyin mi siya kimidiniya nu inakar yinkin hiubrombropki nu bropair nwokiyam. Mi siya kimidiniya siir nhwo iiir yaki itimakiugiyin. ⁷Mi ti siya nitimakiugiyin inkamin siir nhwona iiir saiir mhoiiyaın, siya siir boinki, kira whiyya Siloam nikiuviya saiir tani whaunaki.

⁸Mi siya ha swoki itin mi iikamim saika kingiin hir nwowim mi iikam nhirim yipiki siir kigim, siya nu hir nidwowin umiram iikam imiiram

kauin, sima, sima simar yinsrii ansriina, ti inkamin biiya hir niwowin mi umiram iikam imiiram kauin siir hauuwam mi tari siyaargin ti inkamin, iyie? Si rani? ⁹Mi iikam nhirim sima boin, ti inkamin siyaargin nu hir niwowin krimiiram kauin. Mi nhirim sima boin. Niingaka. Ti inkamin si rani, siir whwonkamin ti inkamin nhwokwisae nwowin siir whwonkamnakin. ¹⁰Mi siya simiir boinki, karaargin, ti inkamin biiya nhwokwisae niki owin. Mi ta siya boinkiya simiir sair mhoiyan, sima kimidiniya siir srii, kira paniin paniina tirkin wara kiriir nhwoin wadie nwokiyin mi kira hinda tinda ha kigomokiyin? ¹¹Mi siya simiir boinki, inkamin Jisis nikiuwyin siir yaeyopa nu hiriir ha yaskiigiya mi siya kimidiniya nu inaka yinkin hiubrombropki, brop nwokiyam mi mhoiyya siya kimidiniya kariir nhwo iiir yaki itimakiugi. Mi siya ina boinkiyin kariirin, kira kiriir whwonkamin whii Siloam sair tani whausoknaki. Mi ta sair mhoiyan, kara ina yamin kariir nhwo iiir whausoknakiyim. Mi kariir nhwoin ini ta sairsayar kigomokiyin, hinda tinda. ¹²Mi ta siya boina sair mhoiyya, sima siir srii, siya ini papi nwowin? Mi siya ina yowarkii boinkiyin, kara siir ninokninkin tani. Iriig.

Mi Farisi kamim sima ti inkam iiir srii Jisis siya dimu dimin tirkin

¹³Mi mhoiyya sima ti inkamin biiya nhwokwisae niki owin siir yikiunam, Farisi kamim simiiram yipiki Mosesni siyuim sim sibgu inokninkiniyim. ¹⁴Mi iiya Jisis siya nu bropairin ti inkam nhwokwisaeyin siir nhwo iiir nakia itimakiugiyin mi siir nhwoin wadie ha swoki okiyin mi siya ina dikaoraekaokiyin hinda tindain. Siya ti diminin Juda simiir ii komiiya piu siiskuwakiya dimin taemin tir karamae nwowiya Sabat sair tirkin. ¹⁵Mi siya hiriirin simakar yam Farisi kamim simiir kigamin. Mi sima kimidiniya siir srii siya simiir swoki boinmauiim, siya wadie paniin paniina nwokikin, tiki sibgu kigomokiyin. Mi siya ina yowarkii boin, kariir nhwona in inkam nwirin nu bropairin siya nitimakiu haiginiugikin mi kara op ha nani whausoknakiyin mi kara hinda tinda ina prikigomokiyin. ¹⁶Mi Farisi simiir iikam simiir nhirim boin ti inkamin Adi Komii siya bi nikropkikin. Niingaka. Dimusi rani, siya mii Juda simiir ii komiiya piu siisiya dimin taemin whir tir karamae nwowiya Sabat sair miriigin. Mi siya Moses siir siyu komii iiir bi napkin. Mi nhirim sima boin mi siya uridyiugiswo wi ti hiriinan dimin miyiik miyiik imiirar pi tirin? Mi sima, sima simarin isido whisa yiinibir. Nhirim yim hiniina boin, Jisis siya inkam paai rani mi nhirim sima boin, siya inkam wadiiekin.

¹⁷Mi sima inkamin biiya nhwokwisae niki owin, siir sriigi, kira paniina naingwoi inkamin wadie kiriir nhwo iiir nwowaiginugiyin, ha? Mi siya simiirin hiniina boinki, siya profet inkamkin? ¹⁸Mi Isrel simiir kigriraowiyim inkam komiiyim, sima ti inkam iiir bi

ninokninkinkim mi sima paniinsi yaingwo tibmii kiinsi hiniin, ti inkamin biiya nhwokwisae nik iokin mi tariinanin siya ina sibgu kigomokiyin. Mi sima ti yaiyim siya boinim simiir bi naingwo tibmii kiingim. Sima wi siir yopii ad owiirar srii iski. ¹⁹ Mi sima sowiirwai srii, ana tiriiginin kowiirwai yinismkin kowawaiyin hiriinan nhwokwisaeyer naokainakikin siirin? Mi siya paniin paniina kigomokikin, tariinanin ti dimin taemin imiir kigomokiyin? ²⁰ Mi siir yopii ado sowawai boin simiirin, krira ina ninokninkino, tiriiginin kririir yinismkin yipikin krirawai naokainakiyin siirin hiriinan nhwokwisaeyer naokainakikin. ²¹ Krirawaiyin ninokninkin tani siya paniina nanao kaowirirkikin, siya ti dimin taeminim simiir sibgu kigomokiyin. Krira ninokninkin tani, siirin nhinga namsi tir haiginiugikin siya ti dimin taeminim simiir sibgu kigomokiyin. Kima siir srii. Siya inikamae bidiyar ywowin, pi siyar nwoki boinim. ²² Mi siir yopii ado sowa hiriinan yai asi boinko, sowa Isrel simiir inkam komii komiiyim simiir iikamim simiir kigirkakiyim simiirsni nididgo. Inkam komii komiiyim biiya sima hiniina boinkim, inkam nwirki ha boini, Jisis siya Kraiskin, yipiki iikam imiir whinkinsis haiginiuwam nitin. Mi sima sowiirin omaka yaimin dimin niywokai wakaeiya wi sair hiriir kigninkin apninpkaigi rani. ²³ Mi siir yopii ado sowawaiyin bidiyar yinokninkino siirin. Mi sowawaiyin simiir boinki, siya inikamae bidiyar ywowin, kima sirar srii.

²⁴ Mi sima ina swoki ikiunain ti inkamin yipiki biiya nhwokwisae niki owin siiram. Mi sima siirin ina boinim, kira Adi Komii siir hainanprapraski mi mipi yaimwowar boinki. Krima ina ninokninkinim tiki inkamin siya Adi Komii siir siyugi siyu iiir sibgu ap rani. Kira hiniina dinokninkin waru inkamin, yio inkam paai rani.

²⁵ Mi siya simiir boin, kara ninokninkin tani tiki inkamin siya wadiekpiyamisi owin, iyie? Miyyik rani. Kara ti siirrar ninokninkini, biiya kara nhwokwisae nwokin mi tariinanin kara iki digworaekwo whiekakim simiirin ina sibgu kigomokiyim. ²⁶ Mi sima siirin ina swoki sriiyim, siya kiriirin dimu dimin tirkikin? Mi siya kiriir nhwo iiirin wadie paniina nwowaiginiugigin? ²⁷ Mi siya simiir yai aka hiniina yowarkii boin, kara kimiir bidiyar iki boinmauuwin. Mi kima bi sibgu wakaekim. Mi kima pi idip idip wakaeyam dimuam swoki tiri? Mi kima siir wakaeyokna apam naingwowi, aniya? ²⁸ Mi ti siya boinkiya hiriinan sair mhoiyan mi sima siirin yai miyyikni bi boinkikim, sima hiniina boinki mi ni kira tari siir yai aiir mi wakaeyokna apam mi tiri. Nim krima niingaka. Nim krima Mosesni miyyim si wingikim sim wakaeyokna apikim. ²⁹ Krima Adi Komii siir miyyim Mosesni boinim siya winam simiirrar ninokninkini. Mi waru inkam paeprikab hiriinanin krima siir ninokninkin tani, siirin nhinga nikropkikin tiriirin. ³⁰ Mi ti inkamin siya simiir boin, ti diminin yio ini saika sa ywowin. Kima ninokninkin tani siirin nhinga namisi

ïkropkikin. Siya nitkin mi kariir nhwoin wadie siya nwowaiginiugikin.
31 Krima ti siirin ina ninokninkin, Adi Komii siya ti hiriinan inkam biyieyim dimin taeminam siiram sriiyim simiir yai bi swoki wakaeikin. Siya iki iikam miiyik miiyikim yipiki siir kwoin iirara napiyim, simiir yai imiirrarar wakaeikin. **32** Mi bidi biddeniyarin iiya Adi Komii siya nu iiir nonkwokwokiyin mi ini tariinanar yadigniyn, krima hiriinan bi swoki wakaemiminkim, inkam nwirin, inkamin nhwokwisae nwowiyin siir bi swoki whindiraerarkin, siya sibgu kigomokiyim iki dimin taeminim sim. **33** Mi ti inkamin Adi Komii siya nikropki karamaekiswo siya wi ti hiriinan dimin miyyikar pi tirin? Niingaka. **34** Mi ti kamim sima siir boinki, kiriir yopiiya kiriir naokainakiya, saeya kiriirin siyu biyieyan inkam naokainakikin. Mi tariinanin kira dimin taemin krimiir niisiimauuwam tiri, aniya? Mi ta sima boina hiriinan sair mhoiyan sima siir yikidu mi sima siirin omaka yaimin dimin nidwokai wakaeiya sair hirankar yikropki. Iriig.

**Iikamim Jisis siiram naingwo tibmii karamae nwowiyim yim ini
 iikamim nhwokwisae nwowiyim ini simiir hiriinan ywowim**

35 Mi Jisis siya hiriinan wakaewinin, sima siirin idowiiya hiriir nikrop apnikiyim mi siya kimidiniya siiram hansiram. Mi mhoiyya siya siir hansiryiskaiyin mi siya kimidiniya siir srii, kira inkamin Adi Komii siya nikropkiyin siir om hirankin, kira siiram ina naingwo tibmii kiinin?
36 Mi ti inkamin ina yowarkii boinin Biiyan Inkam Komii, kira kariir boinmaau ti inkamin siya yipikin mi kara pi siir yai aiir nikti wakaeyokna apim. **37** Mi Jisis siya siirin hiniina boin, kira siir bidiyar iki kigin ti siyairgin ti kinaka boinaiyin. **38** Mi ti inkamin siir yai akan hiniina yowarkii boin, Biiyan Inkam Komii, kara ina naingwo tibmii kiinin kiraирgin inkamin Adi Komii siir om hiranin. Mi siya ogmwo ha waisii hiunanaianimin mi siya kimidiniya siir inig iiir hainan.

39 Mi mhoiyya Jisis siya ina boinin, kara ti nu iiirin minam nitkin iikamim yipiki Adi Komii siiram naingwo tibmii kiin simiir hidam. Kara tiriirin minam nitkin iki iikamim yipiki Adi Komii siir ninokninkin karamae nwowim yipiki iki iikamim nhwokwisae nwowim simiir hiriinan nwowim simiir whinkinsii haiginiuwam nitkin. Mi sima wi siiram nwoki sibgu aingwo tibmii kiin. Kara minam nitkin iikamim yipiki ha naingwowim, sima Moses siir siyu komiiyin siir yai imiir bidi sibgu inokninkin, iikamim sibgu kigomokiyim simiir hiriinan. Kara simiir niisiimauuwam nitkin. Tiriiginim, yipiki Adi siiram naingwo tibmii karamae nwowim iki iikamim nhwokwisae nwowim simiir hiriinan, sima nwowa sair hiriinan. **40** Mi Farisi kam nhirim yim saika hir warar ninkin okwokim mi sima bidi wakaekiyim dimin taeminim

siya boinkiyim mi sima kimidiniya siir boin mi kira hiriayar naingwowi nim krima ırıipi hiriinan nhwokwisaekim ti iikamim simiir hiriinan, aniya? ⁴¹ Mi Jisis siya simiir boinki, kimiir kwoinim ini ti iikamim nhwokwisa nwowim ini simiir hiriiran ywowim. Mi ta hiriinan saiirsika, kimiirin wi Adi Komii siya boinwokiyopnatkaigi rani. Mi wim kima iinokkinokin hirii hiriayar boinnaeikim, kimiir mhii kwoinim dimin whirki swoki kinyiskai rani. Mi kima ina ninokninkinim Adi Komii siргisiir dimin taemin imiirin. Mi hiriinanki niuwi kimiirin Adi Komii siya boinwokiyopnatkaigiyim wi digar nwowi. Mi kimiir dimin biyieyim wi haiyoprimdiyumiigi rani, sima wi hiriayar nwokripkaii. İriig.

**Jisis siya iikam imiirin inkamin sibsib
kigriraowiyin siir hiriinan kigriraokin**

10 ¹ Kara kimiirin yaimwowar boinkii, inkamin hira sibsib imiirin hiuyokiyokaiiya saiirgisiir ano iiir napninpakainam karamae nnowi mi siya hinda kaina iiyami hir aiirin, yio ti hiriinan siyuin, yio ini inkamin digworaekwo tauaehaiyam namiyin ini siir hiriinan ywowin. ² Mi inkamin anok iano iiirar napninpakainamiyin, yio siya inkamki inkamin sibsib imiir kigriraowikin. ³ Mi inkamin ta hira sair anowin napninpakainamiyin siir kigriraowiyin, siya pi ti inkam iiir kigwini, siya siirin pa kigninkin apninopkaigi. Mi sibsibim pi siir yai aiir wakae sibgii mi siya sibsibim simiir inigim irira irira pa dapkii mi siya simiirin pa whinapnaniyami idowiiya hiriir. ⁴ Mi siya siir sibsib imiirin pa nikiunaniyami mi simiir biiyin pi siyar nwonami. Mi ti sibsibim siir mhoiyya asi sidkaenamkim. Dimusi rani, simiirin siya nikiunaim mi sima siir yai aiir wakaesibgiyim mi sima ini siir mhoiyyar sidkaenamim. ⁵ Mi inkam nwirkiswo, sima wi siir di wakaeyoknaei mi wi siir mhoiyya di mi ami. Niingga. Sima wi siirsi pi yididin mi wa pi yidamın. Dimusi rani, sima inkamin yipiki simiir kigriraowiyin siir yainan wakaeki rani. ⁶ Jisis siya ti yaiyim Farisi kamim simiirin boinyyio yai ara boinkin. Mi sima simiir bi sibgu ninokninkinkim siya tiriiginim, yio siyar boinakin. İriig.

Jisis siyaиргін inkam kibiyin yipiki sibsib sibgu kigriraowiyin

⁷ Mi ti kamim sima ti dimin taeminim Jisis siya boinim simiir bi ninokninkinkim. Mi siya simiirin ina swoki boinkiyin, kara kimiirin yaimwowar boinkii, karaиргін sibsibim simiir anowin. Iikamim yipiki sibsibnan nnowi mi Adi Komii siiramin ha niti simiirin wi kara whinkinsiis haiginiuwi. ⁸ Iikamim yipiki biiya kariiram nikti itim Isrelmi iikamim sima kigriraowim, yim hiiyan iikam nikti okim. Sima iinokkinokin sibsib imiir tauaehaiyamar nitikim. Mi sibsibim simiir yai imiir bi swoki wakae sibgim. Mi iikamim yipiki Adi Komii siir sibsibnan nnowim yim wi ti hiriinan inkamim simiiram kipi naingwo tibmii kiin.

Niìngaka. ⁹Anowin karaìrgin. Mi yipiki kariiram naìngwo tibmii kiinín yio ini sibsibin hira saiìrgisaiir ano iiir napnìnòpkainaniyin ini siir hiriinan ywowin. Mi ta hiriinan saiìrsika, siirin wi asì nanmaiwarkainaæi. Mi mhoiïya siya idowiïya nami mi siya wraisu nae mi kii minim simiir kigi mi wi haini naei. ¹⁰Mi yio hiiyan inkamin, yio dimin taemin imiir tauaeahainaki aramar nitikin. Mi sibsib imiir nisomsom aokaogig mi digworaekwo imiir nonkwobumbuninkingig aramar niti. Mi ti kara nitin sima wi nao rani, sima wi omwai waiyayokiyokii siyuin Adi Komii siya naìngwowin siir.

¹¹Kara ini inkam miiyikin sibsib sibgu kigriraowiyin ini siir hiriinan ywowin. Kara wi minsi naowi, kariirgi kariir sibsibim simiir whinkinsis haiginiuwam wadie sima sibgu owam. ¹²Mi ti miiyan inkamin yipiki umir aramar miriïyin, yio inkamin sibsibgi sibsib kigriraowiyin si rani. Mi sima wi siir sibsib nwo rani. Mi siya niimauan wra biyieyin siir kigwini mi siya siorsi nìdidwini mi wa nìdamnani. Mi niimauan wra biyieyin pi sibsib imiir nìnkin aeyokiyoknami. Mipi siya simiir ìrni yonkwo, iki nhìrim yimba kakidamkii hinda tinda. ¹³Mi ti inkamin ti hiriinan nìdamamin, yio siir sibsib imiiram bi naìngwowikin. Yio siya sibsib imiirin umiraramar kigriraowi. ¹⁴Kara ini inkam kibiyin sibsib sibgu kigriraowiyin ini siir hiriinan ywowin. Kara ti iikamim kariir sibsibnan nwowim simiirin ina sibgu inokninkinim mi sima ina mi sibgu inokninkinim tiki iikamim yipiki kariir sibsibnan nwowim simiirin. Mi sima kariirin ina ninokninkinim mi ina naìngwo tibmii kiinim kariirim. ¹⁵Kara mi kariir Ad ieya kriraniyin, krira krira ina sibgu ninan inokninkinao. Mi krira nwirni nwirniyamin ina ninan aingwokwowo. Mi krira ini nwiruwar ywowiskiyo. Mi ti hiriinan siyuin, kara ina ninokninkinim tiriìrginim yipiki kariir sibsibnan nwowim mi sima kariirin ina mi inokninkinim. Kara mi kariir sibsib ima krima krima irni nwirniyamin ina ninan aingwokwonam. Mi kara wi hiriirnansi naowi simiir whinkinsis haiginiuwam. ¹⁶Mi iki iikam nhìrim kariir sibsib nwowim, yim sima kariir piugana Isrel simiir iikam taní. Kara simiirin wi tiki nhir imakar nìnkin kigriraowi. Mi sima kariir yai aiir wakaei mi sima wi kariir siyu iiirar napi. Mi mhoiïya sima wi piugan kwiruwar nwowi. Mi simiirin wi kanakanar kigirkaki.

¹⁷Kariir Adin siya kariiramin ina naìngwokwonanaeiyin. Dimusi rani, kara iikam imiarsi naowam naìngwokin. Mi kara wa swoki insin idwowi mi wi omwaiyar swoki waiyai. ¹⁸Kariirin wi inkam nwirki tir taní, kara naowamin. Niìngaka. Kara kariir kwoin iiirar nwowi. Ti dimin taeminim Adi Komii siyar boïnkikim mi kara asì tiri simiirin. Kariirin siyar bïdi boïnki iskiyin naowamin mi kariirin wi siyar swoki kiwaki omwai kara swoki waiyayokiyokiyamin.

¹⁹Mi Isrel simiir inkam komii komiiyim isido whisa yiinikibir mi sima ta yai aiir yinkinyaeyo boin. Nhìrim, yim sima dimin whir boin

mi nhirim yim sima dimin whir mi boin. ²⁰Mi iikam whiekak ima boin, siirin uridyugi bidi ii okwokaiyin mi siir kwoinin siya kiyipiyaokii. Mi siya ti hiniin dimin taeminim sim asi priiwhaowae boini. Mi kima waraur dimusi nokwowi siir yai aiir wakaeyamin? ²¹Mi nhirim sima boin, siir yaiyim siya boinim, siya iki inkamin uridyugakin siir hiriinan swoki boin tani. Niingaka. Uridiyu biyieyin ti inkam nhwokwsaeyin siir nhwonain pi hiriinan wadie di swoki ohaiginiuwi, iki dimin taeminim sim sibgu dikaoraekaokiyamin. Iriig.

Mi Isrel simiir inkam komii komiiyim sima Jisis siir nikwowaisiigim

²²Jisis siya ti diminim om komii Jerusalem hir boinkin, iiya iikamim iripa sima haingiriyu owa sair. Ta iiya sima swoki aingwokiya kamim simiir digworaekwo biyie imiir niinikinhimhiin itkiigiigya Adi Komii siir inig hainaniya omaka sair hirankin mi saeya bidi swoki haiwaokiya Adi Komii siir inig iir hainanam. Mi ta iiya ya naopii iiga. ²³Jisis siya omaka Adi Komii siir inig hainaniya Solomongi si miriyya sair iuru aiir napririrkin. ²⁴Mi iiya siya hirar niki apriririn mi Isrel simiir inkam komii komiiyim ha nitim kimidiniya siir ini kaiyokaini mi sima ina sriiyim mi kira ti hiriinan yaiyim krimiirin iiyim wi pariga kinanankiuwi? Kira krimiirin hindara boinmauu kiin iski, kira ti inkamin Adi Komii siya nimbingsiyin iikam krimiir whinkinsiis haiginiuam siya, iyie? Si rani? ²⁵Mi Jisis siya simiir boinki, kara kimiir bidiyar iki boinmauuim mi kima kariir yai aiir bi naingwo tibmiigim. Ti dimin miiyik miiyikim ti kara tirim, kara kariir Adin siir kirie aiirar miree, tiriiginim yim min niisiimauugim kara yipikin. ²⁶Mi kima kariir yai imiirim bi naingwo tibmii kiingim. Dimusi rani, biiya kara kimiir bidiyar iki boinim, kima kariir sibsib rani. ²⁷Kariir sibsibim sima kariir yai aiirin pa wakaei mi ankara simiirin irira irirain ina ninokninkinin. Mi sima pi kariir yai aiirar mi wakaeyoknaei. ²⁸Mi simiirin kara wi hiriinansi whinkinsiis haiginiuwi. Mi sima wi inigak hiriayar nwoki waiyayokiyokiakaeyamim mi sima wi nao rani. Mi kariir iikamim sibsbnanim, simiirin wi inkam nwirki kariir iinanki nispakii hainaki rani. Mi sima kariiram naingwo tibmii kiin karamae wi ha nwo rani. Niingaki, niingaka. ²⁹Kariir Adin yipikin ti iikam imiir hauugiyin, siyaairgin iki digworaekwo whiekakim simiir kougi kou nwowin. Mi iikamim yipiki siir siyu iir sibgu apim simiirin wi inkam nwirki swoki ispakii hai rani, siir iin ankin. Mi sima siirin hiriinansi nikwowaisiyyim wi digmin digmin nwo rani. ³⁰Kara mi kariir Ad ieya krirani ini nwiruwar ywowskiyo.

³¹Mi ti yaiyim siya boinkiyim simiir mhoiyyain mi Isrel simiir inkam komii komiiyim, siya ina yiuhaiyim siir kaiyimik aowam. ³²Mi Jisis siya simiir sriigi. Kara tapairin dimin miiyik miiyik kasa bi tirkin, kimiir whwonkam idain ti dimin taeminim kariir Ad ieya nimbingsiyim kara

tiram. Mi kima siiya kariirin piki hiniin diminim simsi kaiyimikam tiri? 33 Mi Isrel simiir kigriraowiyim sima siir boinki, krima siiya ti dimin kibikibiyim kira tirim simiirsi kaiyimikam tir tani. Niingaka. Krima kiriirin siiya pi dimusi kaiyimik rani, kira yai miiyiknan bi boinkin kira inkamairgin mi kira hiniin dimusi boinkin, kira ini Adi Komii siir hiriinanar swoki owin. 34 Mi Jisis siya simiir yai akan hiniina yowarkii boin, Adi Komii siir yaiya Yokwo Komii sair hir nwowa hiniina boinka, iikamim sima hiniina boinkim, kara hiniina boinkin wim kima ini Adi Komiinan ywowim. 35 Krima ina ninokninkinim, Adi Komii krimiir Wanin siir yaiyim Yokwo Komii sair hir nwowim yim kaimwowaingim mi sima wi digmin digmin nwo rani, simiir kisinaim. Mi Adi Komii siya iikamim yipiki siya siiboboiniuim siir yai aiir, yim sima ini Adi Komii siir hiriinan ywowim. 36 Kariirin Adi Komii siyar nimbingiyin mi siya kariirin ina yikropkiyin nua tiriir mi kima kariirin hiriinan dimusi boinkim, kara dimin biyie boinmimauwi. Dimusi rani, kara kimiirin pi hiniina boini, karaargin Adi Komii siir yinisiimin. 37 Mi kara diminim kariir Adin siya nimbingiyim kariir simiir tir karamae nwo mi kima wi hiriinan saiarsi nwo ti yaimin diminim simiiram naingwo tibmii kiin karamaeyin. 38 Mi kara siir mii aiir mirii mi inkam nwirki kariir yai aiirim naingwo tibmii kiin karamae nwo mi kira wa ti aingwo tibmii kiin ti miiyim ti kara tir imiiramin. Mi kima wi hiriinan nwoki sibgu inomokninkinim Adi Komii siya mi kara krira ini iripar yinkiamasuwo. Mi krira ini nwiruwar ywowiskyo. Mi kririir kwoino ini whiruwar ywoki iskiyin.

39 Mi sima ina swoki kinankiuim siir nonkwoim mi siirin maeyau biyieya mii biyie miriiya sair hir hiugripkiikikaigigam. Mi siya simiir haiburgigin mi ina yamin. 40 Mi siya simiir haiburgigin mi ina swoki amin. Mi siya ie Jodan siirar swoki iyapidnam mi siya kimidiniya maeyaua biiya Jonki si baptais haiginiua iikamim sim, sair hiriir yimbiyam. Mi siya kimidiniya hir ini owou. 41 Mi iikam whiekakim ha nitim mi kimidiniya sima ini boini, Jon siya iikamim makiniyim simiirin hiriinan dimin miiyik bi tirkin ti inkamin siir hiriinan. Mi dimin taeminim ti inkamin siya boinmimauuwim krimiir yim kaimwowaingim. 42 Mi iikam whiekakim hir nwowim, sima ina yaingwo tibmii kiingiyim siyairgin Kraisin inkamin yipiki Adi Komii siya nikropkiyin, iikam krimiir nauuni whinkinsis haiginiuniyam. Iriig.

Inkamin Lasaras nikiuwiyyin, bidi yaonamín

11 ¹ Inkam nwirin Lasaras nikiuwiyyin siya om Betani hir nwowikin mi siya makiniigin. Ti om Betaniyiin yio omin Maria mi sair yaowae aeya Mata sowa nwo ieya. ² [Ta wiga Maria nikiuwiya biiya Biyan Inkam Komii siir iga kwis owiir naokina wain piui miiyik whakiyin si mi mhoiiya saeya siir iga kwis owiirin, kimidiniya sair

kan aiirar swoki iiyaoki. Mi ti sair pomou ieya makiniiyin.] ³Mi siir yokmano yaiya ina boinkyo Jisis siiram, Biiyan Inkam Komii, kiriir nomiiyauin kira naingwokwonanaeiyin siya makinii. ⁴Mi Jisis siya ta yai aiir wakaewinin mi siya ina boinkiyin, Lasaras siya ta ma hiriinanana siya wi saiarsi nao rani. Niingga. Mi ti hiriinan diminin siya nimbiyami mi ti iikamim wi siir inig iiir hainanprapraskii mi sima kariir inig iiirin wi warar mi hainanprapraskii, ti Adi Komii siir yinisimin.

⁵Jisis siya Mata mi sair nomousim aeya mi Lasaras siya sowiir pomouwin simiiram naingwokwonanaeikin. ⁶Mi Jisis siya hiriinan wakaewinin, lasaras siya makinii mi siya bi nik̄i amsaugin. Mi siya maeyaua siya nwowa hirarin iyiim kwisa swoki okiyyunam. ⁷Mi ti ii kwiso ha digiyo mi siya kimidiniya kamim siir kigna miriiyim simiir boin. Humbae, nimbi swoki ami, Judia nu haimii hiriir. ⁸Mi siir kigna miriiyim kamim sima siir boin, inkamin nowomwarkaiyuwi, kira ti om iiir namam swoki tirin, ti om̄in sir hiran kamim hir nwowiyim, sima siiyani kiriir kaiyimik aowamar niki tirkim krima tir mi owi pi wadieyar mi owi, aniya? ⁹Mi Jisis siya hiniina naingwokin siya paenankin mi siya simiir boinki, aniya iigwira, ii aeya pirkinkiyim mi ii aeya kakauqiyim, aoaim iuor kwiskak rani, aniya? Mi inkamin nabie napriririyin, yio bi swoki akaiikin. Mi wi pa noipi? Dimusi rani, yio siya nabieyar kigomok api. ¹⁰Mi siya niyyaka, napamwii mi siya ha nakaii mi wi pa noipi. Dimusi rani, siirin dimin whiki niuya haiginiu karamaeka. ¹¹Mi ti hiriinan Jisis siya boinkiya sair mhoiyan, siya simiirin ina swoki boinkiyin, tariinanin Lasaras siya ini nhwo whinin mi kara hiriirin, pa nami, siir nini inidguuwamin mi siya pa nwoki insiin idwowim. ¹²Mi siir kigna miriiyim kamim sima siir yai akain ina swoki owarkii sriiyim, Biiyan Inkam Komii mi siya nhwo whini mi mhoiyya siya wadie ha swoki owi mi krima wi tirar timi o, aniya? ¹³Mi Jisis siya hiniina boinki, lasaras siya bidi yaonamin mi simiir kwoinin ha naingwokim siya nhwo whini. ¹⁴Mi diminki diminin, Jisis siya simiirin ini haini boimauunskiyin. Lasaras siya bidi yaonamin. ¹⁵Mi kara maigimaarga asi nwowinkin, kara siya naonama kara saika hir bi nwokin. Dimusi rani, kima wi haini ninokninkini kariirin Adi Komii siya nikropkikin tiriirin, iiya kara siir whinkinsis haiginiuwi. Mi tapa krima pi siiram nami siir nini kigiuwam. ¹⁶Mi inkamin Tumas nikiuwiyin, sima dapiyin siir inig whirin hiniingin. Itmwoyin, siya boin, kam nhirim Jisis siir kigna miriiyim simiir, humbae nimbi nami inkamin nowowarkaiyuwi, saikar mi krima pi saikar nwoki aonamim. Iriig.

Jisis siya ha nitin, siya kimidiniya Lasaras siir yokman iso sowakar ini boini

¹⁷Mi Jisis siya ha nitin mi siirin hiran kam ima boinwin, Lasaras siya naonama iyiim kwiyya yamki. Mi krima siirin ini siyano whirin siir ini

wokaigigin. ¹⁸Mi om Betaniyin, yio ini om komii Jerusalem siir kingiinar kwowin 3 kiromita nanaargin. ¹⁹Mi iikam whiekakim Isrel hiranim ina yitim om Betaniya tiriir, Mata mi Maria sowiir kignakiyam mi sowiir nini kinsiis haiginiuniyam. Dimusi rani, sowiir pomouwin Lasarasin bidi yaonamin.

²⁰Mi Mata saeya hiriinan wakaewina, Jisis siya ini nitin mi saeya ha nama, siirin siyu hir yapyiskaiwin. Mi Maria saeya ini omaka hirar ywokiya. ²¹Mi Mata saeya Jisis siir boin, Biiyan Inkam Komii, kira biiya wakaewina saiirar nitkiswo mi tirar nini onikiswo mi kariir pomouwin, wi di yaowi. Niingaka. ²²Mi kara ina ninokninkinin, Adi Komii siya dimin taeminim kira sriii siiram, siya wa hauugii kiriirin. ²³Mi Jisis siya saiir boinki, kiriir pomouwin siya wa swoki insiin idwovi ie hirankar mi wi omwaiyar swoki waiyayokiyokiii. ²⁴Mi saeya ina yowarkii boina, kara ina ninokninkina, iiya dig nwokii, iiya Adi Komii siya iikam imiir hidana, siya wi omwaiyar swoki waiyai. ²⁵Mi Jisis siya saiir boinki, karaargin iikamim ieyanki ninsiin idwowiyim mi omwai ha waiyayokiyokiiyim simiir bwamki bwamin. Mi iikamim omwai swoki waiyayokiyokiii, sima wi yaeya kwoin win haii. Mi yipiki kariir yai air wakaeyoknaim, sima wa naonami mi mhoiyya sima wa swoki insiin idwovi ie hirankar. Mi sima wi omwaiyar swoki waiyayokiyokiii. ²⁶Mi yipiki omwaiyar niki waiyai mi siya kariiramin ha naengwo tibmii kiini, sima wi yaeya kwoin miiyik haii mi sima wi omwai hiriayar waiyayokiyokiigiyami. Mi kira ti yai imiiramin ina naengwo tibmii kiina? ²⁷Mi saeya ina yowarkii boina, ihi, Biiyan Inkam Komii, kara kiriir yai imiiramin ina naengwo tibmii kiina. Kara kiriiramin dimusi naengwo tibmii kiin tanii, kara ina ninokninkina, kira Adi Komii siir yinisimkin, inkamin Adi Komii siya nimbingiyin ti nu iir nitam. Iriig.

Jisis siya inkam wiirin siirsi nougin

²⁸Mi Mata saeya hiriinan boinkiya mi saeya ina swoki ama. Mi saeya kimidiniya saiir nomousima Maria saiiram yikiugi. Mi sowa sowa ha nwowo mi saeya saiir boin, Biiyan Inkam Komiiyin siya ini nitin mi siya kariir boinkikin, kiriir nini boinmaunuyam hiniiin, siya ini papi nwowin. Mi ta saeya boinkiya hiriinan, saiir mhoiyyain, saeya ina yama ti dimin iir tiram. ²⁹Mi Maria saeya ti yai imiir wakae digiya mi saeya bi kimiminkika, ina iwitnam sasaua Jisis siir kigiuam. ³⁰[Jisis siya oma hiriir bi niki imbiyamkin, siya ini maeyauwa Mata saeya napyiskaiwinia siir, ini hirar niki owin.] ³¹Mi Isrel simiir iikamim Maria saika omaka hir nwowim saiir whinkinsiisim, sima hiriinan kigiyim saeya ninsiin iwitnaniyama mi sima bi kimiminkikim, ini saiir mhoiyyar yamim. Sima hiniina naengwokikim, saeya ieyin siir wokaigikin hiriir nami, hir nini ouwouwam.

32 Mi Maria saeya maeyaua Jisis siya nwowa hiriir nimbiyama mi saeya siir kiga mi saeya ini siir igmiigar ini akai hiuiua. Mi saeya siir inig iiir ha hainana mi saeya ina boinkiya, Biiyan Inkam Komii, kira biiyar nitkiswo tiriirin mi kariir pomouwin wi di naowi. 33 Mi Jisis siya saiir kigiyin, saeya noua mi iikamim saika nitim simiir mi kigiyim sima mi ouim mi Jisis siya hik prasae bi nwokin siir piua ini warar yinkin whiridgiyin. Mi siya mairstimaирga bi nwokin. 34 Mi Jisis siya ina boinkiyin, kima siirin ini papi haingikaiyin? Mi sima siirin ina boinim, Biiyan Inkam Komii, kira unkini kigni. 35 Mi Jisis siya ini hindara iyisrimsriпugiyin. 36 Mi siya ha nouwin mi Isrel simiir iikam imá boin, siir kaoki, siya siiramin, pranae pranae mi aingwokwoni. 37 Mi kam nhirim sima boinki, biiya siya inkam nhwokwisaeyin siir nhwonain, siya niki tirkiyin mi siya bi kigimokikin aniya, ihi mi siya ti inkamin Lasaras nikiuwiyin mi siya siirin wi naonamsi nikidu rani, aniya? Iriig.

**Lasaras siirin Jisis siya hidninsiin idwokin
mi siya ini omwaiyar swoki waiyan**

38 Jisis siir kwoinin ini hindara wrieyimoykiyin mi siya ina yamin ieyin sima kikaigiyin siir, siiram. Mi ti siyanoin sima wokaigiyin siir, siir iiiiin siyani sima bidi warkintopokgigin. 39 Jisis siya boinki, ti siiyain ti warnam. Mi ti inkamin naonamin siir yokmana Mata saeya wakae boinki, Biiyan Inkam Komii, siya kwokoyaeya bi naokin, iiyim kwiiya yamki mi siya tarinanin pi nhami nhami whak rani. Kipi haiwaoki. 40 Jisis siya sair boinki, kara kiriir boinkii, kira siir yai imiiram naingwo tibmii kiini, kira wa kigi Adi Komii siir kirie aiirin, saeya tirkii. 41 Mi sima siiya ha warnama mi Jisis siya ha kigiyin mi ina boinkiyin, Adi, wadieka, kira bidi wakaeyim dimin taeminim kara kiriiram srii boinkiyim. 42 Kara ina ninokninkin, kira iinokkinokin kariir yai imiirar wakaeikin. Mi kara ti siirin pi dimusi boinki rani, ti iikamim ti tir nwowim, sima wa nwoki inokninkin kariirin kira nikropkikin nua tiriirin. 43 Mi ti diminin siya kwisboinkiyin Adi Komii siiram, siir mhoiyan mi siya ini komiiyar kauwok boinkiyin, Lasaras, kira tiriir idowiiya wapnanini. 44 Mi ti inkamin yipiki niki aonamin ina yapnaniniyin idowiiya. Mi siir iga iinim yiuisni sima bidi whrinkiyim iiya sima siir haingikaigya. Mi yiuisa siir whwonkam iiir bidi yitimwaniugiya. Mi Jisis siya simiir boinki, wari yiuisim siir nwowim haigi. Mipi siirrarar kigninkinki. Iriig.

**Mi Isrel simiir inkam komii komiyyim sima minam kitibmii boinam
tirkim Jisis siir nisomaowam
(Mt 26:1-5; Mk 14:1-2; Lk 22:1-2)**

45 Mi iikam whiekakim, yipiki Maria saika namim, sima ti dimin iiir kigiyim, Jisis siya tirkiyin, sima ina yaingwo tibmii kiingiyim siiram.

⁴⁶ Mi kam nhirim ha namim, kimidiniya sima ini boinmaui Farisi kam imiirin ti diminin Jisis siya tiri. ⁴⁷ Mi mhoiyya Farisi kamim mi prismi inkam komii komii ikim mi kaunsil inkam ikim, sima iripa ha haingiriyu owim mi ina boinim, krima wi paniin paniina tiri? Siya dimin komii kirie kirie kasa bi tirkin. ⁴⁸ Mi krima siirin ti hiriinan dimin iiirar kigninkin tirkripkai mi iikam whiekakim wi siiraramar nami. Mi iikam whiekakim sima siiraramar nami mi om komii Rom hiran inkam komii komiiyim sima simiir kamim yaii niiiyim simiir nikropkii mi ta omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiirin, wi sima nini iipirgiinii mi Isrel krimiir iikamim wi warar ninkin onkwobumbuninkingigi.

⁴⁹ Mi inkam nwirin Kaifas nikiuyiyn, yipiki ti biewi iiir nwowin prismi biigi Biyan Inkam Komiiyin siya simiir boinki, kima, dimin sim whir swoki inokninkinmimin tani. Niingaka. ⁵⁰ Kima tari ta saiir ninokninkin tani, ti inkam nwiruwan siya siyar mi aowi, yio ini mi owin. Mi Isrel krimiir piugana saiir iikamim yim wi wara nao rani. ⁵¹ Siya ti diminin siir kwoin airgi bi priinaingwo boinkin. Niingaka. Siya ti biewiyin siir biigi biyan prismi inkam komii nwokin. Mi yaiyim siya boinkiyim, siya profet inkamnan boinkikin, siya hiniina boinkikin, Jisis siya wi sipi naowi Isrel simiir iikamim simiir whinkinsis haiginuwam. ⁵² Siya wi simiiram ara nao rani. Niingaka. Siya wi iki iikamim yipiki Adi Komii siir yinisisimnan nwowim, iki hinda tinda nwowim, wi simiir ninkiamasuwan warar naowi. Mi sima iripar nahaingiriyu iuwi mi wi piugan komii kwiruwar nwokii. ⁵³ Mi takia iiya mi mhoiyya iriipi hiriinan, Isrel simiir inkam komii komiiyim, wi Jisis siiram kininankiuwi siir nisomaowam. ⁵⁴ Mi ti hiriinan saiirsika, Jisis siya idowiyya nu haimii Judia simiir iikamim simiir bopwonau paniinsi yaprirorsi. Mi siya hir haiburgigin mi siya kimidiniya nu siiyin apa niingain siir hiriir yam, om komii whirin sima dapiyin, Ifrem. Mi hirin siya siir kigna miriiyim kamim, simaka ini owou.

⁵⁵ Mi i komiiya Isrel simiir iikamim iripa sima haingiriyu owiya yaewou nae komiiya Pasova saiir nikwo aeiya ini kingin nwowa. Mi biiya ta hiriinan yaewou nae komiiya pi saeya yimbiyam mi iki iikamim, simiir yapa yapa om hirar nwowim, sima pi om komii Jerusalem hiriirrar nami. Mi simiir dimin taeminim sima ninkin imiyyaeyanim Adi Komii siir pi prismi inkam imiir nini hauuiuwi. Mi Adi Komii siya wi ha niki boinim, sima dimin whirki bi kimbugim. Moses siir siyu komii siir yai aeya boinkiya saiir hiriinan. ⁵⁶ Mi iikam whiekakim ha nitim om komii Jerusalema hiriir mi sima kimidiniya Jisis siiram ini hansirni. Mi sima omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiir omaka yainau hiriir namwo iuwim mi sima irni nwirniyin sima, sima simar yinsrii ansriina, kima paniina naingwogi Jisis siirin? Krima hiniina naingwogi, siya wi nit rani, nae iikam krimaka nini aeniyam. ⁵⁷ Mi prismi inkam komii

komiiyim mi Farisi inkam ikim sima iikam imiir boinki, yipiki Jisis siir kigi, siya ini papi nwowin mi sima wi simiir wini boinmauuni. Mi biiyan inkam komii komiiyim, wa nwoki amim siir nonkwowam. Iriig.

**Maria saeya wain umir komii sainin Jisis siir iga
kwis owiir naokinkikin
(Mt 26:6-13; Mt 14:3-9)**

12 ¹Mi iiyim irriyar kwira niki owim, iikamim iripa sima haingiriyuowam, yaewou nae komiiya Pasova dapiya saiir nikwo aeyam mi Jisis siya ini om Betani hiriayar swoki amin, omin, Lasaras siya nwowyiyin siir, inkamin yipiki biiya Jisis siya hidninsiin idwowin, ie hirankin, iiya siya naonama saiir mhoiyya. ²Mi sima nae ina diriraerarim Jisis siya hirar naeyam. Mata sasar yinkin diriraerar kamim nae diriraerarim simakan. Mi inkamin Lasaras nikiuwyin, yio nae Jisis saikar yidwo ae. ³Mi mhoiyya wiga Maria nikiuwyia, Lasaras siir yokmana saeya wa yiukidin, piuii miiyik whakiyin, kimidiniya Jisis siir iga kwis owiir yaokinki mi ti wa hiriinanin siirin umir prasae bi sainikin. Mi mhoiyya saeya kimidiniya saiir kan aiirar swoki iiyaonam. Mi ta siir piuiya omaka ini warar yitnopkiya mi digworaekwo whiekakim ini wadiekinar whakiyim. ⁴Mi Jisis siir kigna miriyyin inkam nwirin Judas Iskariot nikiuwyin, inkamin yipiki mhoiyya wir Jisis siir napwouwi Isrelmi inkam komii komiiyim simiir iin hauugi, siya boinki siirin. ⁵Mi sima ti hiriinan wain piuii miyyik whakiyin siirin umir hai karamae dimusi nwokin? Mi sima siirin umirim pi 300 kina pi haiyim mi ti umirim wi iki iikam paeprikab nhirim sim pi hauuwin. ⁶Siya iki iikam paeprikabim simiiram bi naingwokin siya hiiyan inkam nwokin. Tipnairin umir Jisis siya mi kamim siir kigna mirii ikim sima haigiyin siyar kigriraokin. Mi umirim siya tauaehaiyim, yim ini siya haigiprakaiyim. ⁷Mi Jisis siya siir boinki, saiirrar kigninkinki. Ti diminin ti saeya niyopkiyin kariir, yio minam diriraerkwokinka, mhoiyya iiya sima kariir kikaigii ienau, saiiramka. Dimusi rani, kariir iiya ini kingiin nwowa. ⁸Mi iikam paeprikabim yim wi kimiir bopwo waraurar nwowi iinokiinokin. Mi ankara niingaka. Iigwirki niuwi, kara wi kimiir haiburgigi. Iriig.

Prismi biiyan inkamim Lasaras siir nisomaowam kitibmii boinkim

⁹Mi Isrel simiir iikamim hiriinan wakaeyim, Jisis siya ini om Betani hir nwowin. Mi sima ina yamim hiriir siir kigam. Sima siir kigam bi namkim, sima Lasaras siir kigam namkim, yipikin Jisis siya swoki hidninsiin idwowin ie hirankin. ¹⁰Mi prismi Biiyan Inkam Komii komiiyim, sima minam kinankiugim Lasaras Jisis sowiir nimprio isomaowim. ¹¹Dimusi rani, dimin taeminim Jisis siya tirim mi iikam

whiekakim sima Isrel simiir inkam komii komiiyim simiir yaiyim, simiirin ini hindara ikworipukimaigikim. Mi sima ini siiraramar yinmiininkinamim. Iriig.

Jisis siya om komii Jerusalema hiriirin, inkam komiiyin nu kigriraowiyin siir hiriinan nwonamkin
(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Lk 19:28-40)

12 Mi iigwir nugakin, iikam whiekakim ta yaewou nae komiiya pasova nikiuviya sairam nitim, sima iripa ha nahaingiriyiuniyim mi simar wakaewin, Jisis siya wi sipi niti om komii Jerusalem tiriirin. 13 Mi sima sikwowim ha haiyim mi kimidiniya siyu iiirar haiyikwok-wowin. Mi mhoiyya sima ina kairwao boinkiyim, Adi Komii kira wadiekin. Kira ti inkamin siir inig iiir hainanprapraski, yipiki ti tiriir nitin Adi Komii kiriir ogsop aiir nokwokairinam. Kira ti inkamin siir whinkinsiis haiginiu, Isrel krimiir iikamim simiir kigriraowim. 14 Mi Jisis siya donki ha haiyin mi siya ina yidwonamin siir idwo. Yokwo Komii sair yai aeya boinkiya sair hiriinan,

15 iikamim yipiki om komii Saion siir hir nwowyim, yim kipi nidid! Tariinanin kiriir inkam komiiyin nu kigriraowiyin ini nitin, siya ini donki haomin siir idwo nidwonaniyin.

16 Mi kamim siir kigna miriyyim, sima bi ninokninkinkim sima ti hiriinan dimin tirim. Mi mhoiyya iiya Jisis siya swoki iti, omwai siya waiyai mi siya ha nami Adi Komii siir om iiir mi siya wi inig komiigak ha nwo. Mi mhoiyya sima ina boinim, krima yaiyim Yokwo Komii saeya boinim simiir ti swoki aingwowoknaki mi sima ti hiriinan diminin siir dimusi tiri.

17 Mi iikam whiekakim yipiki biiya Jisis saika nwowim, iiya Lasaras siya swoki insiin idwowa ie hirankin mi ti iikamim, sima ti dimin iiir kigim mi kimidiniya sima haigiririr boinam ti diminin siya tiriin.

18 Mi ti hiriinan siorsi bwaekiinaniyamkim iikam whiekakim Jisis siir kigwinamin. Sima bidi wakaewinim hiniin, Jisis siya ti hiniin dimin komiiyin si tirkin. 19 Mi Farisi simiir kamim, yai sima simar yomboin amboin, simiir kigi, diminim siya tirim kima kaiyaonaowidi kima wi dig nwo rani, iikam whiekakim ti nu iiiranim, wi siiraramar ninkirionaei. Iriig.

Grik simiir iikam nhirim Jisis siir ini kignaki

20 Mi iikam nhirim Grik simiir piugana saiirim, sima om komii Jerusalem hiriir nitim, Isrel simiir iikam nhirim simaka yinkin it yaewou nae komiiya Pasova sair nikwo aeyam. 21 Sima kimidiniya inkamin Pilip nikiuviyin siiram yam siir nini kigiuwam. [Siya om Betsaida hirankin.] Sima boin, inkam Komii, krima minam naengpowi, Jisis siir kigim mi yai

saika boinim. ²² Mi Pilip siya ha namin kimidiniya Endru siir ini boiniu mi mhoiiya kimidiniya sowar yam, Jisis saika boinamin. ²³ Mi Jisis siya sowiir boinki, iiya kingiin bidi yitkiya, kararin ti inkamin Adi Komii siir om hiranki nitin, Adi Komii siya wi kariir hauuwi, siir inig komiiyin mi siirin wi kara hawaii. ²⁴ Kara kimiirin yaimwowar boinkii, twonidim nua nikiigiyam karamae nnowi mi hapaiirin nhisuwakar nwokii mi kira simiirin nu ha haingikaii mi mhoiiya sima wi yin kasa budgi rani. Mi ti hiriinan siyuun kara naowi mi inkamim kariirin ha haingikaii mi mhoiiya kara ha swoki insiin idwowi mi wi iikam kasa whinkinsiis haiginiu rani, kariiram naingwo tibmiiyim. ²⁵ Mi yipiki simiir kwoin iiirar napi, sima wi sima simar swoki onkwobumbuninkinaei. Mi yipiki simiir kwoin imiirar nap karamae nnowi ti nu iiirin mi sima Adi Komii siir kwoin iiiramar naingwo iskii, yim wi omwai hiriayar waiayokyokiikaeyami. ²⁶ Mi iikamim yipiki kariiram naingwowim mi kariir mii aiir miriiyim, yim wi maeyaua kara nnowa wi sair warar mi owi. Mi kariir Adin, Adi Komii siya, simiirin wi inkamim inigakim wi simiir hiriinan nwo haiginiuwi. Mi sima wi inig komiigak dimusi nwo rani, sima kariir kigna apkim. Iriig.

Jisis siya naonama sair boinkin

²⁷ Tariinanin kariir kwoinin miiyik miiyik nwo rani, kariir kwoinin ini warar yaowhriewhrieyiuwin mi kara pi paniina ti boin? Mi kara hiniina boini, adi, kara ti haiburgik ti diminin nimbiniyiin kariir nisomaowam siarsi? Niingaka. Dimusi rani, kara ti nu iiirin hiriinanamar nitkin. ²⁸ Adi Komii, kira kiriir inigin siir tirk, komii nwokiyamin. Mi Jisis siya ti hiriinan yai imiir boinkiyin mi yai kwira ninomor kouana ina kauwok boinkiya, kara kariir inigin, komii bidiyar iki okiyin mi tariinanin pi komiiyar swoki okii.

²⁹ Mi iikam whiekakim saika kingiin hir nokwowim, sima ta yai aiir wakaekiyim mi sima boin, ninomorka. Mi iikam nhirim yim hiniina boin, paekwosimkin, Adi Komii siir inkamin siya boinkii siirin. ³⁰ Mi Jisis siya simiir boinki, tako yaiya kariiram bi boinkika, kariir whinkinsiis haiginiuwam. Niingaka. Ya kimiiram boinkika, kimiir whinkinsiis haiginiuwam. ³¹ Mi tariinanin taka iiya nita, Adi Komii siya wi ti iikamim ti nu iiir nnowowim wi simiir dimin biyie biyeyim sima tirim wi simiirsi hidi. Mi tariinanin siya Setan siirin wi haini nikwowaisiigii, yipikin dimin biyie biyeyim ti nuin siirim simiir kigirkakiyin. ³² Mi mhoiiya inkamim kariirin paeyin hiiinya nirioninkinin saika ninkin irinugii mi simiir kwoinim wi kara kiyaii, kariiram naingwo tibmiiyim mi kariir mhoiiya nitim. ³³ Jisis siya ti yai hiriinanim minam boinkin, iikamim simiir niisiimauuwam hiniin, siya wi paniina namisi aonami. ³⁴ Mi mhoiiya iikam whiekakim sima siir yai aka hiniina yowarkii boin,

Moses siir siyu komiiyin krima napiyin, ti inkamin biiya siya winkiyin Yokwo Komii aiir, yim hiniina boinkikim inkamin yipiki Adi Komii siya nimbingiyin, iikamim omwai waiyayokiyokiyanim simiir whinkinsiis haiginiuwam. Mi kira hiniin dimusi boinkin, inkamin Adi Komii siir om hiranin, siirin wi paeyin hiiinya nirioninkinin saika ninkin irinugi mi siya wa naonami, ha? Yipiki siya ti inkamin Adi Komii siir omin siir hiranin? ³⁵ Mi Jisis siya simiir yai aka hiniina yowarkii boin, bieyin wi ii priei whwoki rani, iikam kimiir waraurin. Kima iiya bie ieya whwokii mi kima wi wadie haini nwokii. Mi niiya wi ti siyu iiir higriniu rani. Mi kara kimiir haiburgigi mi kima wi inkamin, niyyim niyyim naplyin, siyu iiir sibgu kigomok ap karamae nwowiyin maeyaua siya namam tira saiir hiriir, ini siir hiriinan ywowin. ³⁶ Kima kariiram kigna ap mi kariiram daingwo tibmii kiin, karaargin bienan whwoyaei iiya kara ti nu iiir nwowi. Mi mhoiiya kima wi dimin miyyikimiiyik imiiram naingwo tibmii kiini. Iriig.

**Isrel simiir iikam whiekakim sima Jisis siir yai imiiram bi
naingwo tibmiigim mi siir siyu iiir bi kigna apkim**

³⁷ Mi ti iikamim sima dimin kirie komii komiiyim siya tirim, iikamim makiniyim simiir siya haiswonimniskiiyim simiirin bidiyar iki kigim mi sima siaramin hiniina bi naingwo tibmiigim siya Meseiakin yipiki Adi Komii siya nikropkiyin. ³⁸ Sima siaram bi naingwo tibmii kiingim ta yaiya profet Aisaiakin siya win boinkiya ya wi kaimwowar nwowi, siya hiniina boinkikin,

Biiyan Inkam Komii, wi nhinga naingwo tibmii kiini, ti krimiir yai imiiramin? Mi Biiyan Inkam Komiiyin siir kirieya wi nhinir niisiimauuwi? Ini inkam karamaeyer ywowskiyin.

³⁹ Mi iikamim sima wi siaram naingwo tibmii kiin tanu mi wi siir mi kigna ap rani. Dimusi rani, biiya yaiya Aisaiya siya kaimwowar swoki winkiya yai kwira yokwoni, ya hiniina win boinkika, ⁴⁰ simiir kwoinim Adi Komii siya bidi kinkripim mi sima wi hindarar nanaingwoyimiyok iuwi. Mi sima hirii hiriiyar naingwo whriewhriei mi sima dimin taeminim wi sibgu naingwo omok rani. Mi sima sibgu naingwo omoki mi simiir nhwowim sibgu kigi mi sima wi haini naingwo tibmii kiini mi wi haini sibgu wakaeyokna api siaramin mi simiirin wi haini haiswonimniskii. Mi yim sima, wi dig nwo rani. ⁴¹ Aisaiya profet inkamin siya ti hiriinan dimusi bi boinkikin, siya Jisis siir bidi kigin, siya siir inig komii iiir haiyin mi siya hiriinansi boinourwokaigikin.

⁴² Mi tiki iiyim inkam komii komiiyim Isrel simiirim, sima ini Jisis siaramar yamim. Sima Farisi inkamim simiirsi ntididgim mi sima hiniin paniinsi boinsi, sima Jisis siaram naingwo tibmii. Mi sima hiriinan boini, sima siaram naingwo tibmii kiini mi simiirin wi Farisi inkam ima

kiyitkikinkii idowiiya hiriirin, omaka yaimin dimin nidwokai wakaeiya saiir hirankin. ⁴³ Mi simiir kwoin komiyyin ha naingwawi, iikam nhrim simiirin hiniina boinim, sima inkam wadiekim mi simiir inig imiir hainanprapraski. Mi sima Adi Komii siiramn komiiwao naingwo rani mi Adi Komii siya wi ha niki boinim, sima inkam wadiekim. Mi simarin, yio ini niingaki, niingar ywowskiyim. Iriig.

Mi mhoiyan iikamim simiirin wi Jisis sikisiyar hidi

⁴⁴ Mi Jisis siya ini komiyyar kauwok boinkiyin, yipiki kariiram naingwo tibmii kiin, siya wi kariaramar kipi naingwo tibmii kiin. Siya wi ti yipiki kariir nikropkiyin, nua tiriir wi siiram warar ti aingwo tibmii kiin. ⁴⁵ Mi ti iikamim yipiki kariir kigim mi sima yipiki kariir nikropkiyin ti nu iiir siir warar timi kig. ⁴⁶ Kara ti nu iiir nitin, kara ini bienan whwoyanan ywokiyin. Mi ta hiriinan sairsika mi yipiki kariiram naingwo tibmii kiin mi kariiram niti, siya wi biyie nwo rani, inkamin niibwomambwo nwowyiin siir hiriinan. ⁴⁷ Mi yipiki kariir yai imiir wakae karamae nwoyi mi simiir mi wakaeyokna ap karamae mi owi mi kara siirin wi hid rani. Kara ti iikamim nu tir nwowim simiir hidam bi nitkin. Niingaka. Kara simiir whinkinsiis haiginiuam nitkin. ⁴⁸ Mi kimiir iikam nhirkim kariir nikwowaissi mi kariir yai imiir mi wakae karamae mi owi mi mhoiyya inkam nwirin siirin wi siya hidi. Mi yaiyim biiya kara boinmimauuim, siirin wi simiirar swoki hidi, iiya Adi Komii siya iikam imiir hidi. ⁴⁹ Tiriiginim yim kaimwo dimusi bi nwokim, kara kariir kwoin ara bi diriraerarkin mi ha bi boinmimauugin. Niingaka. Adi Komiiyin, yipiki kariir nikropkiyin, kariirin siya boinkikin boinamin. Mi kara simiir asi boinourwokai haiginiugin. ⁵⁰ Kara ina ninokninkinin yaiyim siya boinkiyim, iikamim omwai sima waiyayokiyokiigiyam sim tirkiyim. Mi ti dimin taeminim ti kara boinmimauuim, yim kariir Adin siya boinmimauugi ima kariir. Iriig.

Kamim Jisis siir kigna miriyyim simiir igam siya hiisokim

13 ¹ Mi ii komiyya wou nikwo aeiya Pasova, waka nikwo aei. Mi Jisis siya bidiyar yinokninkinkiyin siir iiya siya naowana, ti nu iiir haiburgigna siir Adiyin siiram swoki amim siir swoki kigiuwam ya bidi yimbiniya. Siya iinokiinokin yipiki siir iikam nwowim, siir iikamim ti nu iiir siya simiiramar naingwokwonanaeikin mi tariinanin siya wi simiir niisiimauuwi, siya pariiga naingwokwoi simiiramin.

² Jisis siya mi kamim siir kigna miree ikim, sima nae ina yaeyim. Setan siya Judas siir kwoin iiirin bidinanar kwirii idwokaigin, Saimon Iskariotni yinisiimin wir Jisis siir napwouwin mi siirin iki inkam biyieyim sim iin hauugiyam. ³ Jisis siya bidiyar yinokninkinin, ti digworaekwowim siir Adin siir iinarar nonkwokikin. Mi siya bidiyar mi inokninkinin

hiniin, siya Adi Komii siir hiranki nitkin mi siya wi siir hiriayar swoki ami. ⁴Mi mhoiiya Jisis siya ha ninsiin okwokiyin, ipiyya siya nidwokaiya maeyauwa nae sima nidwokai aeya sair hirankin mi siya siir idan yiuisa ina yiskiya. Mi siya siirin yiuisa piu niiyaowiya sair kaihaiginiu. ⁵Mi siya siirin yiuisa piu niiyaowiya ha kaiyaiginiuin mi mhoiiya siya opa kimidininya two ira sair yaomaigi. Mi siya, siir kigna miriyyin inkam nwirin siir iga kwis owiir hiisoki mi mhoiiya siya sowiirin yiuisa piu niiyaowiya sair yiyaoki. ⁶Mi Jisis siya ha namin Saimon Pita siir hiisok haiginiuwam mi siya siir boinki, Biiyan Inkam Komii, kira kariir iga kwiso pi warar ninkin hiisokii?

⁷Jisis siya ina yowarkii boinkiyin, tariinanin kira ninokninkin tani, ti diminin kara tirkiyin mi mhoiiya kira wi haini ninokninkini. ⁸Pita siya Jisis siir boinki, kira kariir iga owiir kipi hiisok. Niingaka. Mi Jisis siya ina boinkiyin mi kara kariir iga kwis owiir hiisok karamae nwo mi kira wi kariir kigna miriyyan inkam nwo rani. ⁹Mi Saimon Pita siya ina yowarkii boinkiyin, Biiyan Inkam Komii, kira kariir iga owiirara kipi hiisok, kira kariir iina mwo minim warar dinkin hiisoki. ¹⁰Jisis siya boinki, inkamin kariiram naengwo tibmii kiini, yio ini inkamin op whaugiyyin mi whauriyinan ha nwokiiyin, yio mhoiiya op whauam bi swoki naengwowikin. Niingaka. Siya wi siir iga aiararar hiisoki. Kima ombudarin ini whauriyinkinar nwoswowim inkamin op whauwyin mi whauriyinan ha nwokiiyin siir hiriinan. Nwiruwakin hiriinan nwo karamae nwowin. Yio ini inkamin op min whauae karamae nwowiyin hiriinan tainakiyar nwowiyin ini siir hiriinan ywowin. ¹¹Jisis siya bidinanar ninokninkinkin, yipiki wir siir napwouwi mi siirin inkam biyieyim sim iin hauugi sima hainam. Siya kamim siir kigna miriyyim simiir boin, kimiir kwoinim ini inkamin op whaugiyyin mi whauriyinan ha nwokiiyin ini siir hiriinan ywowim. Mi inkam nwirin siir kwoinin yio miiyik rani, yio ini inkamin op min whauae karamae nwowiyin, hiriinan tainakiyar nwowiyin, ini siir hiriinan ywowin.

¹²Mi mhoiiya Jisis siya simiir iga imiirim ha hiisok digiyim mi siya siir yiuisa ha swoki iiyin mi siya ha swoki idwokaiyin ipii aiir. Mi siya simiirin ina sriiyin, kima ina ninokninkinim, ti kara tirkiyin hiriinan? Kara kimiirin pi hiniina boinkii, ¹³wim kima kariirin hiniina boinikim, Biiyan Inkam Komii mi Inkam Nowomwarkaiyuwiyyin, yio ini ywowin kima kariirin hiriinan boinin yio. Dimusi rani, kararin, kara ini inig komiigak ywowin. ¹⁴Kara kimiir Biiyan Inkam Komiigin mi kimiir Nowomwarkaiyuwan Inkamkin mi kimiir igam kara bidi hiisokiyim. Mi kima ti diminin kara mi tirin wi siir hiriinanar timi tir. Mi kima kimiir nomiyyauwim simiir igam wi hiriinanar timi hiisok haiginiu inkamin, inkam nwirni mii priimiriyyin umir hai karamae nwowiyin. ¹⁵Kara ti diminin kimiirin minam niisiimauugikin, kima wi ti kara tirim wi simiir

hiriinanar tir. ¹⁶Kara kimiirin yaimwowar boinkii, inkamin whisarii mii priimiriyyin siya inkamin siir kigriraowiyin siir kou bi nwokin. Mi siya hiriinanam bi namkin iki digworaekwo whiekakim simiirin siir inigi wara nwowim. Niingaka. Inkamin iki inkam nwirni nikropkiyin siya siirin pa boinkii hiniin, ti inkamin yipiki siir nikropkiyin siya ini siir kou ywowin. ¹⁷Mi tariinanin kima bidi yinokninkinkiyim ti diminim kara bonim mi kima ti dimin imiir sibgu api mi kima wi mairimairga prasae nwo rani.

¹⁸Mi kara kimiir hoimgakar boin tani. Niingaka. Kara bidi yinokninkinin yipiki kara nimbinim kariir iikam nwowi. Mi Adi Komii siir yaiya Yokwo Komii hir nwowa saeya hiniina boinkika, ti diminim wi sipi nimbiyami. Inkamin nae kara hauwi mi ti inkamin kariirin wi siya tirbuwi. ¹⁹Mi ti diminim ti kara boinmimauuwim kimiir kara minsi boinmimauugun mhoiyya ti dimin ima nimbiyami mi kima wa nwoki inokninkin kiinim, kara ti inkamin Adi Komii siir om hiranki nitin siya iikam whiekakim ti nuin siir tiranim simiir whinkinsiis haiginiuwankin. ²⁰Kara kimiirin yaimwowar boinkii, iikamim yipiki kara nikropkiyim simiir sibgu kigriraowi, yio kima ini kariir kigriraowan iikam ywowim. Mi yipiki kariir sibgu kigriraowi, yio ini Adi Komii siir boin mairimairganan ywowin, yipikin kariir nikropkiyin. Iriig.

Jisis siirin Judas siya iyopmauugi sau omomin siir iin
(Mt 26:20-25; Mk 14:17-21; Lk 22:21-33)

²¹Mi mhoiyya Jisis siya ti dimin imiir boin digiyin mi siir kwoinin hik prasae bi kinkin. Mi siya simiirin hiniin boinmauu wakae, kara kimiirin yaimwowar boinkii, kimiir nwirin, kariirin wi wir siya napwouwi mi kariirin wi iki kam biyieyim simiir iin nonkwokii sima nisomaowam. ²²Mi kamim siir kigna miriyyim sima, sima simar yinkao ankaona. Dimusi rani, sima bi ninokninkinkim siya yipikin. ²³Mi kara inkamin Jisis siir kigna miriyyin siya naingwokwonanaeiyin, an kara saika kinginar kinmasu idwokin. ²⁴Mi Saimon Pita siya kimidiniya kariir kinmauugi kira siir sriigi, kira siir sriigi hiniin, siya yipikin? ²⁵Mi ta Pita siya sriiyya kariir saiir mhoiyyan, kara ina yamasunamin Jisis siir kingiin mi ina yaki sriiyyin, Biiyan Inkam Komii, wi nhinga tiri hiriinanin, ha? ²⁶Mi Jisis siya kariirin hiniina boinki, kara pi ti bret iiir hαιi mipi op hopmaigii mi pa hauugii mi ti inkamin siya kariir tiri hiriinan mi ta yaiya siya boinkiya saiir mhoiyyan siya ti bretin ina hauugiyin Judas siir siya naeyam. ²⁷Mi mhoiyya Judas siya ti bret iiirin ha naeswokiyin mi Setan siya kimidiniya siir kwoin iiir kiyaiyi mi Jisis siya siir boinki, dimin kira tiram naengwowyiyin, kira kipi kimimin, kira ha tirsaugi. ²⁸Mi kamim nae hir nidwokai aeyim, sima ta yaiya Jisis siya boinkiya siir, sima saiir bi ninokninkinkikim, siya

dimu nasi boinkikin. ²⁹Mi krima kamim siir kigna miriiyim krima bidi yinokninkinim, krimiir umir tipnairin Judas siya nonkwowikin. Mi krimiir nhirim yim ha naingwokim siya siirin naeyam boinkii, nae sainakiyam ta yaewou nikwo aei ii komiiya sair nikwo aeyam. Mi siya ha mi boinkii, iki iikam paeprikabim umir simiir tini hauuwiu. Iriig.

Siyiu winin siir yai aeya.

³⁰Mi Judas siya bret iiir nae swokiyin mi siya biri kimiminkikin ina yamsaugiyin idowiya hiriir, ya niibwomambwo komii aeyairga. ³¹Mi Judas siya namkiya idowiya saiir mhoiiyan mi Jisis siya ina boinkiyin, kara ti inkamin Adi Komii siir om hiranki nitnin, kara wi inig komiigi komii iiirar hαιi. Dimusi rani, dimin taeminim kara tirim iikam imiir whinkinsiis haiginiuwam simiirsika. Mi Adi Komii siya wi iripi inig komiigi komii iiirar mi hαιi. Dimusi rani, ti dimin taeminim kara tiri simiirsika. ³²Mi kara ti inkamin ninomor kouanki nitin iikam imiirin dimin kirie komii komiiyim paenan niuyaeyim Adi Komii siirin simiir niisiimauuwi mi Adi Komii siya iripi hiriinan iikam imiirin wi kariir kirie komii komiiyim paenan niuyaeyim wi simiir mi niisiimauuwi. Mi Adi Komii siya ti siirin wi kimimin tani, siya wa tirsisaugi. Dimusi rani, siyairgin ti kariir dimin kirie komii komiiyim paenan niuyaeyin simiir bwamkibwamin. Yim tiriiginim, yim ini siir hirirar nwowim. ³³Ti kariir yinisisim kara ti nu iiirin kimaka wi ii priei nwo rani. Mi mhoiiya kima wi kariiram swoki hansirni. Mi kara kimiirin pi hiniina boinkii, ti yaiyim biiya kara niki boinim Isrelmi inkam komii komiiyim sim hiniin, kima omin kara namanin wi siir wara nam tani. ³⁴Mi kara kimiirin pi yaeya yaiwin swoki boinkii, siyuin kima sibgu napanin kima irni nwirniyamin nhami nhami kipi naingwokwo, ti siyu hiriinanin kara naingwokwowyin kimiiram siir hiriinan. Mi kima irni nwirniyamin wi hiriinanar timi inan aingwokwo. ³⁵Mi kima irni nwirniyam ninan aingwokwo mi iki iikam hindä tinda nwowim sima kimiir kigi mi sima wi hiniina boini, kima Jisis kariir kigna miriiyan inkamkim. Iriig.

Jisis siya Pita siir boinkin siya wi digiumii siir haimriyugigi (Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Lk 22:31-34)

³⁶Saimon Pita siya siir yai aka hiniina yowarkii boin, Biiyan Inkam Komii, kira wi pinda nami? Mi Jisis siya hiniina yowarkii boin, kira wi kariir mhoiiya nit rani, maeyauwa kara namana saiir hiriirin mi mhoiiya kira wi haini niti kariir mhoiiyan. ³⁷Pita siya siir yai akan hiniina yowarkii boin, Biiyan Inkam Komii mi kara kiriir mhoiiya tariinanar mi itin ini mi owin? Kara naowam asi naingwogi. Dimusi rani, kara kiriiram naingwo tibmii kiingin. ³⁸Jisis siya ina yowarkii boinkiyin, ana kira kanakar ninkin aowamar naingwogi. Dimusi rani, ni kira kariiram

naingwo tibmii kiingin, aniya? Kara kiriirin yaimwowar boinkii, iuumin niki ik karamaeyer niki owi mi kira idipidipin kariirin wi kwoima miisiseai hiniin, kira kariir bi ninokninkinkin. Iriig.

Jisis siyairgin siyuin Adi Komii siir hiriir namiyin

14 ¹Jisis siya ina swoki boinkiyin, kiriir kwoinin kwoin biyie biyie naingwowam mi hikak nwowam kipi kiwaki. Mi kira Adi Komii krímir Wanin siiram naingwo tibmiikiini mi kira tariinanin wi kariiram warar timi aingwo tibmiikiin. ²Kariir Adin siir omaka maeyauim hiuyokiyokaiyim kasa rani. Hiriirin bilyin wi kara nami mi digworaekwowitz wi bii kara nini diriraerarkwokini kimiiram. Kara kimiirin pi ti sim boinmauuwi. Dimusi rani, ti digworaekwowitz yim kaimwowaigim ina nwowim. ³Mi mhoiyya kara ti om iiir diriraerar digigi mi kara wa swoki iti kimiir nikiunakiyam mi takia iya kima wi ti omin kara nwowin siir hirin wi haini nwowi. ⁴Mi kima ina ninokninkinim siyuin kara namanin maeyaua kara nini owouwi. ⁵Mi inkamin Tumas nikiuwyin siya Jisis siir boinki, Biiyan Inkam Komii, krima ninokninkin tanu maeyaua kira namana. Mi krima wi paniina ninokninkini siyuin hiriir namanin? ⁶Mi Jisis siya siir boinki, siyuananin ini karar ywowin mi inkamin Adi Komii siir kigi, inkamin yaimwokiyaimwowar boiniyin siyuin ini karar ywowin. Mi iikamim simiir whinkinsiisiyim digworaekwowitz inokinok kanaka waiyayokiyokiiyam simiir siyuin ini karar ywowin. Mi yipiki Adi Komii siiram nami mi sima wi kariiram warar timi it, yipiki simiir hiriinan ti siyu iiir mi apin. ⁷Mi tariinanin kima kariir bidi yinokninkinkiyim mi kima kariir Adi Komii iiirin wi warar mi inokninkini. Mi tariinanin kima siirin ina ninokninkinim mi ina mi kigim.

⁸Mi inkam nwirin Filip nikiuwyin siya Jisis siir boinki, Biiyan Inkam Komii, Adi Komii siirin krímir diisiimau mi krímir kwoinin wi ta hiriinan saiarsi nwoki wokmai haiginuwim. ⁹Jisis siya siir boinki, kara kimaka kwokiyaea bi nwokin mi tariinanin kima ina niki whaowae kripkaiyim. Filip kira kariirin ina ninokninkin? Yipiki kariir kigin mi siya kariir Adin siirin warar bidi mi kigin. Mi kira kariiramin kariir Adin siirin kiriir niisiimauam dimuam sriigin hiniin, kariir Adi Komiiyiin siya paniingin? ¹⁰Filip kira ninokninkin tanu, kariir Adi Komiiyiin siya kanaka tir nwowin mi krira nwiruwar nwowo? Digworaekwowitz kara niki boinmimauuwim kimiir, yim kariir yai rani. Adi Komiiyiin yipiki ti kariir kwoin iiir kwirii idwokaiyin siya siir kwoin iiirarar napikin siir mii imiir miriyyamin. ¹¹Kima ti yaiyim kara boinmimauuwim simiiram daengwo tibmiikiin kara mi kariir Ad ieya, krira inu nwiruwar yowiskiyo. Mi kima ti yaiyim simiiram naingwo tibmii karamae nwowi mi kima wi haini kigi, diminpai diminpaiyim kara tirim iikamim simiir whinkinsiis

haiginiuam. Mi kima wi haini ninokninkinki ti siirin hiniin kara mi kariir Ad ieya, kriraniyin ini nwiruwar ywowiskyo. ¹²Kara kimiirin yaimwowar boinkii, iikamim yipiki kariiram naingwo tibmiikiinim mi digworaekwowim sima tiri, yim wi ti digworaekwowim kara tirim wi simiir haiburi. Dimin taeminim sima tiri, yim wi kara tirim wi simiir haiburi. Dimusi rani, kara wi kariir Ad iiiram swoki ami mi wi saika nini owouwi mi wi Adi Komii siir naeyiu iiir nikropkii, simiir whinkinsiis haiginiuam. ¹³Dimin taeminim kima Adi Komii siiram sriii kariir inig komii iiir mi kara simiirin wa hauugii kimiir. Mi iikamim wi ta hiriinan saiarsi hainan prapraskii Adi Komii siir inig iiirin. Dimusi rani, yio karar tirkikin. ¹⁴Mi kima diminamin kariir inig komii iiir sriigii mi simiirin wi karar tirkii mi wa hauugii kimiir. Friig.

**Jisis siya ha boinkin, Adi Komii siir naeyiuin
wi siya nikropkii simiiram**

¹⁵Mi kima kariiram naingwokwonanaei mi kima yaiyim kara boinmimauuwim simiirin wa wakaeyokna api. ¹⁶Kara wi kariir Adi Komiiyin siiram sriigii mi siya kimiirin wi yaeya hauugii, yipiki kimiiram niti, kimiir whinkinsiis haiginiuam mi siya kimaka wi hiriayar nwokripkaigiyamim. ¹⁷Siya Adi Komiigin mi Adi Komii siir naeyiugin yipiki yaimwokiyaimwo boiniyin iikam imiir mi siya simiir kwoin imiirin yaimwo imiirrarar boinkikin. Siya wi iki iikamim nu tiranim simiir kwoinau nwokai rani. Dimusi rani, sima siir bi kigim mi siir bi mi inokninkinkim. Mi kima wi haini ninokninkini siirin. Dimusi rani, siya wi kimakar nwowi mi mhoiyya siya wi kimiir kwoinau kwirii idwokaii.

¹⁸Kara wi kimiir haiburgig rani mi kima wi kima kimar nwo rani, yinisimin yopii ad karamaeyin siir hiriinan. Kara wa swoki iti. ¹⁹Iiya kingiin bidi yitkiya mi ti iikamim ti nu iiiranim sima wi kariir swoki kig rani mi wim kima kariirin wa kigi. Mhoiyya kima naowi mi kima wi omwaiyar swoki waiyai. Dimusi rani, kara wi kapi naowi mi kara wa swoki insiin idwogi. ²⁰Mi mhoiyya kara swoki insiin idwogi omwai swoki waiyam mi kima wi haini ninokninkini ti siirin, kara mi kariir Ad ieya Adi Komii krira wi nwiruwar nwowi. Mi kima ta saiirin ina mi inokninkinin, kara mi kima krima ini nwiruwar mi owim.

²¹Mi yipiki kariir yai aiir ninokninkini mi simiir wakaeyokna api, sima kariiraramar daingwokwo iski. Mi hiriinankiniuwi, kariir Adi Komiiyin siya wi simiiram mi aingwok-wow. Dimusi rani, sima kariiram naingwokwokim. Mi hiriinankiniuwi mi kara wi simiiram mi aingwok-wow. Mi simiirin wi hiniina niisiimauuwi kara ini simakar nwowin. ²²Mi inkamin Judas nikiuwyin siya boinki, (yio tiriiginin yio Judas Iskariot si rani) Biyan Inkam Komii, kira, kirar niisiimauuuae krimiir, wi paniina niisiimauuwi mi iikamim ti nu iiir nwowim

ninokninkin karamae sima ywo, ha? ²³Mi Jisis siya siir boinki, yipiki kariiram naingwo tibmiikiini mi kariir yai imiir wakaeyoknaei mi kariir Adin, Adi Komii siya wi siiram mi aingwokwoni mi siya mi kara krira wi ini haniin siir kwoin iiir kwirri idwokaii. ²⁴Mi yipiki kariiram naingwo tibmiikiin karamae nwowi mi yaiyim kara boinim simiir wakaeyokna ap karamae nwowi mi ti yaiyim kara boinim, yim kariir kwoinairga bi priinaingwo boinkim, yim kariir Adin, Adi Komii siir hiranki nitkim yipiki kariir nikropkiyin ti nu iiir nitam.

²⁵Kara ini kimakar niki owin mi ti dimin taeminim kara kimiir asi boinmimauwi. ²⁶Mi whinkinsiisan inkamin Adi Komii siir naeyiuin, yipiki mhoiiya Adi Komii siya nikropkii kariir maeyau aiir nokwokairinaowidim kimiirin wi siya niisiimauwi dimin taemin whiekakim mi kimiirin wi siya whinkinsiis haiginiuwi yaiyim biiya kara niki boinim kimiir simiir swoki aingwokwarkaiyamin. ²⁷Mi kara kimiir haiburgigi mi kara kimiirin wi kwoin hiinsima nwowaiginiugigi. Mi ti kwoinin hiinsima nwohiyin kara kimiir hauuwi, yio ti kwoinin hiinsima nwohiyin, iikamim ti nu iiiranim sima hauuwin yio siir hiriinan tani. Yio ini siir kou ywowin mi yio ini sakisa ywowin. Kima wi kipi nidid mi wi kipi nidgin, ti diminin siya nimbiyami. Niingaka. ²⁸Kima bidiyar wakaeyim kara boinim yaiyim hiniin, kara wi kapi niki amkii mi kara wa swoki iti kimiiram. Mi kima kariiram naingwokwonanaei mi kima wi mairstgimaирга nwokii, kara kariir Ad iiiram nami. Dimusi rani, siya ini kariir kou ywowin mi kimiirin wi siyar whinkinsiisi dimin taeminim simiir tiramin. ²⁹Ti diminim kara kimiir boinmauwim biiya, yim ina niki owim bi niki imbiyamkim. Mi mhoiiya sima nimbiyami mi kima wi haini ninokninkini mi wi haini naingwo tibmiikiini kariiram hiniin kara ti inkamin Adi Komii siya nikropkiyin siya. ³⁰Kara kimaka pi hiriinhiri yai boin tani. Dimusi rani, inkam biyieyin Setan nikiuwyin yipikin, iikamim ti nu iiirar nwoirkakim simiir kigirkakiyin, siya ini nitin kariir nonkwonakiyam siya kariir kou bi nwokin. Niingaka. ³¹Mi kara ha naingwowi iikamim ti nu iiiranim sima hiniina daingwo, kara ini Adi Komii siiramar naingwokwoni. Mi ti hiriinan saiirsika, kara wi hiriinan asi tiri iinokiinokin. Siya iinokiinokin kariir kariir boinanaei. Mi kara wa kiwakii siiram, Setan siya nonkwonamim kariirin. Mi tariinanin kima dinsiingi, krima pi ta maeyau aiir haiburgigi mipi pi namkii. Iriig.

**Jisis siya ha boinkin urid kibiyin iikam
whinkinsiis haiginiuwyin karaairgin**

15 ¹Jisis siya boin, uridgiuridin karaairgin. Kariir Adin yio ini inkamin siir numiran urid iiir kigriraowiyin ini siir hiriinan ywowin. ²Mi iikamim yipiki kariiram naingwo tibmiikiini, yim ini

kariir kwiyakwiyanan ywowim. Mi yipiki kariiram sibgu wakaeyokna ap karamae nwowi, yim ini kwiyam waihwokaiyim nae bud karamae nwohiyim ini simiir hiriinan ywowim mi simiirin wi kariir Ad ieya kaibwaembwae itkiigi. Mi kwiya nae budiyim, yim wi kariir Ad ieya niyikii yaeya kwo swoki sainam. Mi biewi whirki niuwi sima wi nae kasakasa bud rani. ³ Wim kima wadie bidinanar nwokim. Dimusi rani, kariir yaiyim kara boinmimauuwim kimiir, yim ini kimiir kwoinau waraurur nwokaiyim. ⁴ Mi kima kariiram naingwo tibmii kiini mi kara wi kimiir kwoinau kwirii idwokaii. Mi kwiya uridbud iiir nitinakiu karamae nwowi, ya wi naeisim whir swoki bud rani. Mi iikam kima kariiram naingwo tibmii karamae nwowi, kima wi mii miiyik sibgu mirii rani.

⁵ Kara ini uridnan ywowin mi wim kima ini kariir kwiyakwiyanan ywowim. Mi yipiki kariiram naingwo tibmii kiini, kara wi inan siir kwoinau kwirii idwokaii. Mi siya wi mii miiyik aiirar mirii. Mi kima kwoin whiruwa kanaka nwo karamae nwowi mi kima wi mii miiyik swoki mirii mimin tani. ⁶ Mi yipiki kariiram naingwo tibmii kiin karamae nwowi, simiirin wi Adi Komii siya nhiiñkriopkii, inkamin iki kwiya biyie biyieyim sim kainiyimnik itkiigiiyiin nua bieki whwoswomswaeyim wi simiir hiriinan tiri. Mi mhoiia ti hiriinan kwiyam ha haii mi wi paeya nitoudnankaigii mi yim wi hirar nwoki iusomswaekiyamim. ⁷ Mi kima kariiram naingwo tibmii kiini mi kariir kwoinin kimiir kwoinau nwokaii mi kimiirin siya kiyaii, siir napam mi mhoiia kima Adi Komii krimiir Wanin siiram sriii, diminin kima naingwownin siiram mi siya wi hiriinanar mi imbiyami, ti kima sriigiyim Adi Komii siiram. ⁸ Mi kima mii miiyik mirii mi iikamim sima wi kariir Adin Adi Komii siir inig iiir hainanprapraskii. Mi kima iikam imiirin wi hiniina niisiimauuwi, kima kariir kigna miriyan inkamkim mi kariiram naingwo tibmiigim. ⁹ Kara ini kimiiramar naingwokwonanaeyin Adi Komii siya mi aingwokwonanaeya kariiram saiir hiriinan. Mi kima kariiram kiwaki, kara kigriraoyokiyokiyyam mi kara naingwokwowam kimiiramin. ¹⁰ Mi kima kariiram naingwo tibmii kiini mi kima wi kariiram nwoki kiwakiyim kara kigriraoyokiyokiyyam mi kara naingwokwonanaeyam kimiiramin, ta kara mi wakaeyokna apa kariir Adin siir yai aiir, saiir hiriinan. Mi siya kariirin ta hiriinan saiirsayar kigriraokin mi saiirsayar naingwokwonanaekin. Mi an kara ta siya naingwoyimyok naingwokwonanaeya ini saiir warar ninkin owin.

¹¹ Kara ti yaiyim kimiir boinmimauuwim, kara minsi boinkin, kara hiniinam naingwowi kariir maarginairstga kimiir waraur dwo mi ta maarginairstga wi kimiir kwoinau waraur nwoki inkiniukikaiyim.
¹² Kara kimiir boinki, ti yaiyim kima wakaeyokna apanim, kima irni nwirniyam dinan aingwokwo, ta kara naingwokwowa kimiiram saiir

hiriinan. ¹³Inkam nwirki wi yaeya dimin komii whir swoki tir tani, ti iikamim siya naingwokwonanaeiyim simiirin. Niingaka. Dimin komii ta siya naowi simiirsi wi sasar tiriskii. ¹⁴Mi kima ti dimin taeminim kara boinmimauuwim simiir wakaeyokna api mi kima wi kariir nomiiyau nwowi. ¹⁵Mi tariinanin kara kimiirin pi hiniina boin tani, kima kariir mii priimiriiyan inkamkim. Dimusi rani, iikamim ti hiriinan nwowim yim sima diminin simiir kigriraowiyin inkamin siya tiriim simiir bi ninokninkinikim. Niingaka. Mi ankara kimiirin pi hiniina boini, wim kima kariir nomiiyaugim. Dimusi rani, yaimin diminim kariir Adin siya boinmimauuwim kariir, kara kimiir bidi boinmimauuwim. ¹⁶Kima kariirgi kariir bi hiriirugim mi kariir siyu iiir bi napkim. Niingaka. An kara kimiir nimbigin kima kariir siyu iiir napim mi mii miiyik miriyyim. Mi ti diminin wi hiriayar nwoki okripkaiyim. Mi kima ti dimin iiir tiri mi Adi Komii siya kimiirin wa hauwi diminin kima sriiyin siiram. Dimusi rani, wim kima kariir yai aiir wakaeyoknaekim. ¹⁷Mi ti hiriinanki niuwi mi kariir yaiya kimiirin pi hiniina boini, kima irni nwirniamin nhami nhami kipi naingwokwo. Iriig.

**Mi nuan iikamim sima wi iikamim Adi Komii siir
siyu iiir napim wi simiir sau omom nwowi**

¹⁸Mi nuan iikamim sima wi kimiiram naingwo rani mi kima ta sairin wi hiriayar daingwokwonanae, sima biiya kariiram bi naingwokim. ¹⁹Mi kima ti nu iiirin hinda tindan dimin taemin tiri mi iikamim ti nu iiiranim wi kimiiram naingwo, wi simamar naingwonaesiya wi sair hiriinan naingwo. Kimiirin kara bidi yimbingsiyim kariir siyu iiir napim. Mi wim kima ti nuin siir tiran tani mi iikamim ti nuin siir tiranim sima wi kimiiram naingwo rani. ²⁰Kima yaiyim kara niki boinmimauuwim kimiir, simiiram ti swoki aingwowoknaki. Inkamin yipiki inkam nwirni miriyyin, yio siir biiyan inkamin siir kou bi nwokin. Mi sima dimin biiye kariir mi tiri mi sima kimiirin wi hiriinan siyu biiyeiar mi tiri. Mi sima kariir yai aiir mi wakaeyoknakiswo mi sima kimiir yai imiirin wa pi wakaeyoknan. ²¹Mi sima ti hiriinan siyu biiyeiar wi kimiir tiri. Dimusi rani, kima kariir siyu iiir napikim. Sima Adi Komiiyin yipiki kariir nikropkiyin tiriir sima siir siyu iiir nap rani. ²²Mi kara simiir boinmimauuwam nit karamaejiswo mi dimin miiyik tir karamaejiswo mi Adi Komii siir nikwowaesiigiswo, yio wi dimin komii di ywo. Mi an kara simiirin dimin taeminim bidiyar iki boinmimauuwim. Mi kara dimin miiyik miiyik imiirar bidi mi tiriin. Mi tariinanin sima Adi Komii siirin ini digiumii swoki haimriiyugigim. Mi Adi Komii siya hiniina boinkikin, sima siyu miiyiknan bi tirkim mi simiirin Adi Komii siya nonkwobumbuninkini. ²³Mi yipiki kariiram naingwo karamae nwowi mi io whwonkam kariir kaowi mi kariirim naingwo tibmii kiin karamae

nwowi mi yim tiriiginim sima, kariir Adin io whwonkam siir kaowiyim mi siiram naingwo tibmii kiin karamae nwoyiin ini hiriinan ywowim. ²⁴Mi kara diminin biya inkamki tir karamae nwowin, siir tir nwowi mi sima Adi Komii siirin ha nikwowaaisiigiswo, yio tiriigin sima wi dimin biyie di tiri. Mi sima diminim kara tirim simiirin bidiyar kigin mi sima Adi Komii siirin ina swoki ikwowaaisiyyim mi sima io whwonkam karar mi kariir Ad ieya, kimidiniya kririirni swoki anao. Mi tiriiginin wi dimin biyie komiigi komii nwowi. ²⁵Mi ti dimin hiriinanin ti sima tiriin siya nimbiyami mi ti yaiyim Yokwo Komii hir nwowiim sima kigna apiyim, yim wa nimbiyami ti kamim sima boinkiya sair hiriinan. Ti yaiyim yim hiniina boinkikim, sima kariirin wi hinda whisarii io whwonkamar mi anaowi.

²⁶Mi mhoiyya yipiki iikam imiir whinkinsiisi, siya wi sipi niti. Siya Adi Komii siir naeyiugin, yipiki wi yaimwo ara boini. Siya wi Adi Komii siir omiin siir hiranki niti. Mi siya wi Adi Komii siir haiburgigi mi siirin wi kara nikropkii iikam kimiiram mi kariir dimin taeminim wi siya ninomokninkin haiginiuvi. ²⁷Wim kima iripi hiriinan, kariirin mi kariir mii aka, sairin wi yaimwowar mi boini. Dimusi rani, iiya karar mirii bwakaina, kara kimiirar ninokninkin haiginiugin, kariir yaiya mi kariir miiya iiya kima kanaka nwowa. Iriig.

16 ¹Jisis siya boin mi kara ti kariir yaiyim pi kimiir boini mi kima ta kariir yai aiirin wi kipi naingwo owouumimin mi wi iki dimin biyeyim simiiram kipi kigninkwonam. ²Mi sima kimiirin wi omaka yaimin dimin nidwokai wakaeiya wi sair hiranki nhinikriopkii. Mi mhoiyya ii aeya nimbiyami mi iikamim yim wi hiniina naingwovi, sima kimiir nisomaowi, sima Adi Komii siir whinkinsiisi. ³Mi sima ti dimin hiriinanim kimiirin wi hiniina tiri. Dimusi rani, sima kariir Adin, Adi Komii siya mi kara, kririir bi ninokninkinko mi sima wi kririiram mi aingwo tibmii rani. ⁴Mi ti diminim, ti kara boinmimauuwim kimiir mi mhoiyya ti dimin ima nimbiyami mi sima ti dimin hiriinanin siya kimiir nimbiyami mi kima wa nwoki aing-wowarkaigiyim ti diminim kara boinim simiir. Mi ti diminim yim wi Adi Komii siir naeyiu ieya tiri.

Adi Komii siir naeyiuin siir mii aeya.

⁵Mi tariinanin kara pi kariir Adin, Adi Komii siir kigam nami, yipiki kariir nikropkiyin mi kara ha nitin. Mi kimiir nwirki kariiram in hiniina bi swoki aingwokin mi hiniina bi swoki sriigin, kira pinda nami? ⁶Mi tariinanin kara kimiirin pi hiniina boinki. Kimiir kwoinim mairstgimairstga nwo rani. ⁷Mi kara kimiirin yaimwowar boinkii. Tiriiginin yio wi wadieyar nwowi. Mi kara nami kimiirin wi siyar whinkinsiis haiginiuvi. Dimusi rani, kara nam karamae nwowi mi ti inkamin kimiir whinkinsiis haiginiuwanin, siya wi nikii it rani, kimaka nwowamin. Niingaka. Mi

kara nami mi siirin wı kara nikropkii, kimiiram, kimaka nauuni oniyam. 8 Mi mhoiiya siya niti, iikamim ti nu iiiranım wı siya nauuni iiisiimauuni, ti dimin biyieyim sima tirim sima ninokninkin karamae nwowim simiirin. Mi sima ninokninkin tani, piki hiniin ikin wadieyin. Mi Adi Komii siya simiirin wı hiriinan saiisayar hidi. 9 Mi iikamim yipiki dimin biyie tirim simiirin wı siya iiisiimauuwı. Dimusi rani, sima kariiram bi naingwo tıbmii kiingim. 10 Siya iikam imiirin wı diminim dimin whirki kimbu karamae nwowim simiirarar tiri. Dimusi rani, mhoiiya kara nami kariir Ad iiiram mi kariir igsopa wı siya nokwokairinanaowidi. Mi kima kariirin wı kig karamae hiriinan saiarsi nnowi. 11 Mi iikam imiirin wı siya iiisiimauuwı hiniinin, iikamim ti nuin siir tıranım yipiki siyu biyieyim sim napim, simiirin wi Adi Komii siya hidi. Dimusi rani, Adi Komii siya ti inkamin Setan nikiuiwyin yipiki ti nu iiir kigriraowiyin siirin wı warar ninkin hidi.

12 Kara dimin kasa naingwo rani, kimiir boinamin. Mi kara simiirin pi kimiir boin tani. Dimusi rani, tariinanin sima simiir ninokninkin tani. 13 Mi mhoiiya Adi Komii krimiir Wanın siir naeyiuin yipiki yaimwo boiniyiın siya niti mi wı siya iiisiimauuwı, dimin wadie wadieyim mi dimin kiingi kiinim. Siya yaiyim wı siir kwoin airgi naingwo boin tani. Niingaka. Yaiyim siyar wakaeyim, siya wı simiirgi simiirar boinmimauuwı kimiirin ti diminim mhoiiya nimbinianim. 14 Siya wı kariir inig iiir hainanpraprası. Dimusi rani, ti dimin taeminim ti kara boinmimauuwı, siya wı simiir hαιi mi wı simiirar swoki hiurworwokai haiginuwi kimiir kwoin imiirin. 15 Digworaekwowım kariir Adın, Adi Komii siirim yim kariirgim. Mi kara hiriinan asi boini, Adi Komii siir naeyiuin kariir yaiyim wı siya hainaowidi mi wı siya boinmimauuwı kimiirin, kimiir kwoinau haigi okaiyam. Iriig.

Tariinanin kima ini maarginairga karamae niki owim mi mhoiiya kima wa maarginairgaei

16 Hi priei rani, kima kariir kig karamae niki oki. Mi mhoiiya iikwirkı niuwı, kima kariirin wa swoki kwakigwini. 17 Mi kam nhirim siir kigna miriiyim sima, sima simar yinsrii ansriina, ta yaiya sair yaimwokiyaimwowa ta siya boinkiya ya paniingga? Siya hiniina boinkin, mhoiiya kima wi kariir kig rani. Mi mhoiiya kima kariirin wa swoki kigwini. Mi siya ti siir warar mi boin, kara kariir Adın siiram nami mi siya hiriinan dimusi boinkin? 18 Mi sima diriyyar boinki, ti siya boinkiyin siya dimu kwaboinkikin, siya ii priei bi kwaboinkikin? Krima ta yai aiir bi swoki inokninkinkikim. 19 Jisis siya bidi yinokninkinkiyin kwoin sima naingwowın siir sriiyam ti dimin iiiram. Mi siya simiir boinki, kima, kima kima minam ninsrii ansriigim, ti diminin kara boinkiyin hiniin, mhoiiya ii priei rani, kima kariir kig karamae nnowi. Mi mhoiiya

iikwirkì niuwi, kima kariirin wa swoki kigwini. Ana kima ti dimin iiiram sriigin? ²⁰Kara kimiirin yaimwowar boinkii, mhoiiya kima wi kariiram nougii mi kima wi nouuboboin prasae kinki rani mi kima wi mairstimairstga nwo rani. Mi iikamim nuanim, sima wi mairstimairstga prasae kinki rani. Mi kima wi mairstimairstga nwoki rani mi mhoiiya kima wi mairstimairstga haini nwowi. ²¹Mi wiga yinism naokainam tiriym, saeya ina ninokninkina iiya yinism ieya kaknanaokaiyana. Kariir iiya ini kingiin nita. Mi saeya pi kimpipisu prasae swoki kin tani mi saeya pi mairstimairstga nwo rani, ti siiramin. Mi mhoiiya saeya pi yinism iiir yaokainaki mi saeya pi ta kimpipisu air swoki aingwoki rani. Niingaka. Saeya mairstimairstga dimusi nwo rani, saeya yinism iiirin bidi yaokainakiyin. ²²Tariinanin kima mairstimairstga nwo rani. Dimusi rani, kara wi kapi naowi. Mi mhoiiya kara swoki insiin idwovi, kara wi omwaiyar swoki waiyai. Mi kara wi kimiir swoki kigi mi kima wi mairstimairstga prasae nwo rani. Ta mairstimairstga kimiir kwoinau waraur nwokaiya saiirin wi inkam nwirkì niniskii hai rani. Niingaka.

²³Mi mhoiiya ta iiya saeya nimbini, kima wi diminam kariiram srii rani. Kara kimiirin yaimwowar boinkii, kima Adi Komii siiramin diminam sriii, siya kimiirin wa hauugii. Dimusi rani, kima kariir yai aiir wakaeyoknakim. ²⁴Mi biiya mi tariinanin irripi hiriinan, kima Adi Komii siiramin diminamin kariir inig komii iiir bi srii boinkikin. Niingaka. Mi kima siiramin diminam sriigii mi kima wa haiwini. Mi siya kimiirin wi mairstimairstga komiiyar nwokii. Irriig.

Jisis siya nuan dimin biyie biyeyim bidi ikwowaesiigigim

²⁵Kara kimiirin boiniyo yai boini mi mhoiiya ta ii aeya nimbini mi kara ti diminim simiir yaimwokiyaimwowim wi boinmimauu rani. Niingaka. Kara kimiirin wi yaimwo imiirrar boini, Adi Komii siirin. Mi mhoiiya kima siir ninokninkini, kima wi wadie nwoki owim. ²⁶Mi mhoiiya ta ii aeya nimbiyami, kima Adi Komii siiramin wi kariir inig komiiyin siir inig iiir kwisboinki. Mi kara siiramin dimin taeminamin wi kimiiram srii rani. Niingaka. ²⁷Dimusi rani, krimiir Adi Komii krimiir Wanin, siyarin ini kimiiramar naingwokwokripkaiyin. Mi siya diminin kima sriigii siiram, siya wa wakaei. Siya kimiiramin ina naingwokwowin. Dimusi rani, kima kariiram naingwokwowikim. Mi kima wi haini ninokninkini, kara Adi Komii krimiir Wanin siir haiburgigin mi nua tiriirin ha nitkin. ²⁸Biiya kara Adi Komii siir haiburgigin mi kara ti nu iiirin ha nitkin. Mi tariinanin kara ti nu iiir haiburgigi mi kara wi hiriyyar swoki ami Adi Komii siir kigam.

²⁹Mi kamim siir kigna miriiyim sima siir boin, yaiyim tariinan kira boiniyim kira nimprio boin tani, ini hindara haknowidninkinkiyim. Kira boiniyio yai boin tani. ³⁰Mi tariinanin krima ini haini yinokninkinkiyim,

dimin taemin whiekakim kira simiirin ina ninomokninkin digin mi krima pi kiriir sriiyam swoki min tani. Niingaka. Diminim kira boini yim kaimwowaigim. Krima hiriayar ninokninkini, kira Adi Komii siir haiburgigin mi ha nitkin ti nu iir nauuni oniyam. Dimusi rani, wara yaiyim kira boiniyim krimiir, yim bwamkibwamim simiirar nanaakninkii haiginiuwi. ³¹Jisis siya boinki, tariinanin, kima ini hiriayar naingwo tibmii kiinim, kara Adi Komii siir haiburgigin mi tiriirin ha nitkin, aniya? ³²Hya bidi yimbiniya. Niingaka. Sima bidi yitim. Mi iikamim kimiirin wi yapa yapa sima nwowaiginiugii mi kima wi hindtinda ninoopami. Mi an kara ti inkam nwiruwan an wi kanakanar nwoki kara wi kanakana nwoki rani. Niingaka. Adi Komii siya wi kanakar nwowi. ³³Kara ti diminin kimiir bidiyar iki boinmaauwin, kima kanaka nitanakiukripkaii mi kima mhii hiinsima nwowi. Mi ti nuan iikamim dimin biyie kimiir tirhaiginiuwi, kima wi kipi krii, wi sibgu dokworinu. An kara ti siyu bibiyeyim ti nuan iikamim sima tirkiyamiyim simiirin bidi yokworipukimaigim. Iriig.

**Jisis siya Adi Komii siiramín minam sriigín siir kigna
miriyyim kamim simiir whinkinsiis haiginiuwim**

17 ¹Mi ti dimin taeminim Jisis siya boinkiyim simiir mhoiiyan, siya koua ha ninansiina kaokiyin mi siya ina boinkiyin, Adi, kariir iiya bidi yimbiniya. Kira kariir inig iir hainanki ti dimin taeminim wi kira tiri kariir simiirsi. Mi ti hiriinan siyuun kara, kiriir yinisiimin wi kiriir inig iir nwoki hainankiyim. ²Dimusi rani, kira kariirin inig komii bidi hauugiyin, kira hiniina boinkikin, yio ini ywowin. Mi kara wi ti nuan iikamim simiir nwoki hauuwim, yipiki kira hauugiyim kariir. Mi simiirin wi yaeya inig win kara hauu haiginiuwi mi sima wi wadie hiriayar nwoki oyokiyokiikaeyamim. ³Iikamim kiriirin ina ninokninkinim, Adi Komii nwiruwan kinakinaargin. Mi kira mi Jisis Krais kara inkamin kira nikropkiyin, kara hiriinanam nitkin sima kririir ninokninkinim mi kririir siyu iir nwoki apim. Mi hiriinanki niuwi, iikamim yipiki ti digworaekwo imiiram naingwo tibmii kiinim yim wi wadie hiriayar nwoki oyokiyokiikaeyamim. ⁴Mi iikam imiirin kiriir inig komii iirin kara bidi yiisiimauuwim ti nu iiiranim. Kara dimin taeminim kira nimbingiyim kariir kara tiram, yim bidi digiyim. ⁵Adi, kira ti inig komiiyin biiya nu iir nikí onkwokwo karamaeyer nikí owin, iiya kara kinakar nikí owa mi ha haiyin mi kira siirin kariirar swoki hauugi.

⁶Kara ti iikamim yipiki kira hauugiyim kariir, ti nu iiiranim simiir nanaakninkii haiginiuwam tiri mi simiir boinmaauuwam tiri hiniin, kira paniingin. Sima kiriir iikamkim mi kira simiirin kariir bidi hauugiyim mi sima ini kiriir yai imiirar wakaeyokna apim. ⁷Mi tariinanin sima

bidi yinokninkinkiyim dimin taeminim kara tirim simiirin, biiya kira hauugiyim kariir, kara tiram. ⁸Kara yaiyim biiya kira boinim kariir simiir bidi boinmimauwim mi sima, simiiram ina naingwo tibmii kiinim. Mi sima ina ninokninkinim kiriirin, kariirin kiar nikropkikin mi kara kiriir om waraurankar niuunaiinikin tiriirin.

⁹Kara kiriirin minam sriigii ti kamim ti tir nwowim simiir whinkinsiis haiginiuwim. Kara kiriirin minam bi sriigikin, iikamim yipiki ti nuan dimin taeminim sim napiyim simiir whinkinsiisim. Niingaka. Kara kiriiram minam sriigikin iikamim yipiki kira hauugiyim kariir simiir whinkinsiis haiginiuwim. Dimusi rani, sima kiriir iikamkim. ¹⁰Dimin taeminim kara nonkwowim yim kiriirgim. Mi tiriiginim kira nonkwowim yim kiriirgim. Iikamim wi kariir inig komii iiir nwoki hainanim. Dimusi rani, tiki iikamim ti tir nwowim simiirsika. ¹¹Mi tariinanin kara wi kapi niti kiriir kigamin. Mi mhoiiya kara wi ti nu iiir nwo rani mi yim sima wi tirar nwowi. Adi Komii, kira wadiekin simiirin kira kigrirao, kiriir kirie komii aeya. Ta kirieya biiya kira hauugiya kariir. Mi ti iikamim ti tir nwowim sima wi iripa kinaka ta kirie aiarsi nwowi. Kririir hiriinan, ta iripa krira mi owiya sair hiriinan. ¹²Mi iiya kara simakar nwowa, simiirin karar kigriraokim, kiriir inigin siir kirieni. Mi yim sima ini wadie kinar nwowim, nwirki nwiruwaargin, yipikin wi sasar nonkwobumbuninkini. Mi ti kiriir yaiyim Yokwo Komii hir nwowim biiya, biiyan kamim sima winkiyim, wi hiriinanar mi imbiyami. ¹³Mi tariinanin kara wi kapi niti kiriiram. Mi ti yaiyim ti kara boinim kara ti nu iiir nwowin mi sima bidi wakaekiyim ti yaiyim kara boinkiyim kiriir. Mi kariir maирgimaирga wi simiir kwoinau nwokи owim. ¹⁴Kara simiirin yaiyim kira boinmimauugiyim kariir simiir boinmimauugin. Nuan iikamim sima wi io whwonkam simiir nanaowi. Dimusi rani, ti iikamim sima nuan digworaekwowim simiir nap rani, kariir hiriinan, ti simiir nap karamae kara mi owa sair hiriinan. ¹⁵Kara kiriirin minam bi sriigin simiir nikiunam, ti nuin siir tirrankin. Niingaka. Kara kiriiram minam sriigikin, simiir kigriraowim. Mi ti inkam biyieyin Setan nikiuwyin, simiirin wi nonkwobumbuninkin tani. ¹⁶Sima ti dimin taeminim ti inkam siya boiniyim simiir bi wakaeyokna apikim. Ta wakaeyokna ap karamae kara mi owiya simiir sair hiriinan. ¹⁷Kira ti kam imiir dimbingi kiriir inkam nwowam ta kiriir yaimwowa kara boinmimauwa simiir sairsi. Kiriir yaiyim yim yaimwowaargin. ¹⁸Kara bidi yikropkiyim simiirin iki iikamim nuanim simiiram kariir mii aiir miriiyam. Ta biiya kira nikropkiya kariir mi kara ha nitin nuan iikamim simiiram kiriir mii aiir miriiyam sair hiriinan. ¹⁹Kara, kanakanar hauunakin kariir piu aiirin pi naonamim kiriiram. Mi ti iikamim kira nimbinim sima wi kiriir siyu iiir nwokи apim, ta kiriir yai kibiya kara boinmimauwa simiir, sairsi.

²⁰Kara ti kamim ti tir nwowim simiiraram kwisboinki rani, kara kiriiramin ti iikamim yipiki kiriir yai aiir wakaei mi sima kariiramin wi haniingi naingwo tibmii kiingikiini. ²¹Adi, kariir kwoin komiiyin ha naingwowi, sima nwiruwar dwowiski, ti kira mi kara krira mi owiya nwiruwa sair hiriinan. Kariir kwoin komiiyin ha naingwowi, sima kririiraramar wakaeyokna ap iski. Mi ti iikamim ti nuin siir tiranim, sima wa nwoki inokninkinim, kariirin kira nikropkikin tiriirin. ²²Kara kariir kirieya mi kariir dimin kirie komiiyin biiya kira hauugiyin kariir, kara simiir bidi hauugiyin mi sima wi nwiruwa asi nwowi, ta nwirua krira mi owiya sair hiriinan. ²³Kara wi simiir kwoin iiir kwirii idwokaii, ta kira mi kwirii idwokaiya kariir kwoin iiir sair hiriinan. Mi sima wi nwiruwar nwoki owim mi iikamim ti nuin siir tiranim, sima wa nwoki inokninkinkiyim hiniin, kariirin kira nikropkikin ti nu iiir nitamin. Mi kira simiiramin wa timi aingwokwonanae ta kira naingwokwonanaeiya kariiram sair hiriinan.

²⁴Adi, kira ti kamim kariir bidi hauugiyim mi sima ini kariir ywowim. Kariir kwoin komiiyin ha naingwowi, sima wi kanakar wini oni, omiñ mhoiiya kara nwowanin siirin mi sima kariir dimin komiiyin paenan niuyaeyin wi siir nwoki kigim. Dimusi rani, kira kariiram naingwokwonanaeikin iiya kira ti nu iiir nonkwokwowa mi kira ti dimin komiiyin paenan niuyaeyin kariirin hiriinansi hauugin. ²⁵Adi, kira dimin whirki bi kimbugin. Iikamim nuanim sima kiriir ninokninkin tani mi sima kiriir siyu iiir mi sibgu ap rani. Niingaka. Ini kanakanar ywowiskiyin mi ti kamim ti tir nwowim yim sima ina ninokninkinim, kariirin kirar nikropkikin tiriirin mi ha nitkin. ²⁶Kara simiirin, kiriir bidiyar iki boinin mi kara simiirin pa swoki boinmauwii hiniinin, kira wi simiiram daingwokwonanae, kira naingwokwonanaeiya kariiram sair hiriinan. Mi kara wi simiir kwoin imiir nwoki kwirii idwokaiyim. Friig.

Jisis siirin Judas siya hauugin sau omomim simiir in.

(Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Lk 22:47-53)

18

¹Mi mhoiiya Jisis siya Adi Komii siiram ha kwisboin digiyin mi mhoiiya siya mi kamim siir kigna mirii ikim, sima ta maeyau aiir haiburgigin mi sima ha namim mi kimidiniya ieisim whirin Kidron nikiuwiyyin siir iyapidnam. Ya tariigina ya numir aeya, hir nwowa. Mi Jisis siya mi siir kigna mirii ikim kamim sima hir ini idwowiu. ²Mi inkamin Judas nikiuwiyyin wir Jisisni napwouin, siya ta numir aiir bidi yinokninkin. Dimusi rani, Jisis siya mi kamim siir kigna mirii ikim sima iinokiinokin iripa hir haingiriyu owikim. ³Mi mhoiiya Judas siya kam nhirim yaii niniyim mi kam nhirim yipiki omaka Adi Komii siir inig hainaniya sair kigriraowiyim yipiki prismi biiyan inkam nwowim mi Farisi kam ikim, siya simiir yikropki hiriir namamin. Mi Judas saikan sima

simar Yam ta numira sair hiriirin. Mi sima sau, irim hipig minim warar yinkin hainam mi sikwo paeyim warar mi inkil bigna apnam. ⁴Jisis siya ti dimin taeminim iikam ima tiranim siir, siya bidiyar yinokninkinin. Mi siya simiir kingiingikingiin ha nitin mi ina ini sriiniyin, kima nhiniiram kigi? ⁵Mi sima siir boin, krima Jisisin om Nasaretanin siiram nitkim siir nonkwonamam. Mi Jisis siya simiirin ina boinkiyin, karaairgin Jisisin.

Mi inkamin Judas nikiuwyin, yipiki wir Jisis siir napwouin, yio in i simaka hirar ninkin okwowin. ⁶Mi Jisis siya ha boinkiyin hiniin, karaairgin Jisisin. Mi ti kamim hir nwowim, sima siir kigim mi sima ha swoki kriinamim mi ina yakaigainamim nua. ⁷Jisis siya simiirin ina swoki sriigiyin, kara kimiirin bidiyar iki boinkiyin hiniin, kima nhiniiram kigi? Mi sima siir yai aka hiniina yowarkii boin, krima Jisisin om Nasaretanin siir nokwonamam nitkim. ⁸Mi Jisis siya ina swoki boinkiyin, kara kimiirin bidiyar iki boinkiyin hiniin, karaairgin Jisisin. Mi kima kariir nonkwonamam niti mi kima ti kariir kamim simiirin pi hindara kigninkin amki. ⁹Mi siya ti diminim ha boinkiyim mi ti yaiyim biiya siya boinim, wi simiir hiriinanar mi imbiyami. Biiya siya hiniina boinkin, adi, iikamim yipiki kira hauugiyim kariir, kara simiirin wi nwirni nonkwo iuguski rani. Niingaka. ¹⁰Saimon Pita yio kamkiuwun whira nwowi mi siya ha kiwokhaigiyin maeyauwa siir hopkrikuwa hiranki mi siya ha kinawana yomkiyin mi siya kimidiniya inkam nwirin Malkas niukiuwyin siir wiin aiir haingrip itkiigi yipikin prismi biiyan inkam komiiyin si mii miriiyin. ¹¹Jisis siya Pita siir boinki, kira, wara kiriir kamkiuwun maeyauwa siir hopkrikuwiya sair ti swoki hopkrikiugi. Kara ti kamim simiirar mi kigninkin diriraeraramar mi tiri, ti diminin sima tiram tirin kariir. Kariir Adin siya nibingiyin kariir siya hiriinanamar nimbingikin ti hiriinan dimin iiir tiram. Sima kariirin wa tiowi mi kariirin wa kimbipisu haiginiuwi. Iriig.

Sima Jisis siirin inkam komiiyin Anas nikiuwyin siirim yikropki

¹²Mi kamim yaii niniyim mi kamim simiir kigriraowi ikim, sima simar ywoki kamim omaka Adi Komii siir inig hainaniya sair kigriraowiyim simakan. Mi sima Jisis siirin ha nonkwonamim mi sima siir iinao ha kogrimdinunamim, ¹³mi sima siirin bii kimidiniya inkamin Anas nikiuwyin siiram yikiunam, siir kigiuwim. Siya Kaifasni niugin, yipiki prismi biiyan inkam komii nwowin ti biewi iiir. ¹⁴Ti inkamin Kaifas nikiuwyin biiya Isrelmi iikamim sim niki boinin hiniin, siya siyar mi aowi ini mi owin, iikam whiekak krimiisriyin. Iriig.

Pita siya Jisis siir wokinomokou boinkin (Mt 26:69-70; Mk 14:66-68; Lk 22:55-57)

¹⁵Mi sima Jisis siirin ha nikiunanamin hiriir mi Saimon Pita mi inkam nwirin Jisis siir kigna miriiyin, sowa siir mhoiiyar yam. Mi prismi

biiyan inkam komiiyin yio siya bidi yinokninkinin ti inkam nwirin siir kigna miriiyin siirin. Mi siya ha namin, kimidiniya hira omaka aiir nidyokiyokaiya saiir bopwo hir ini okwokaiyiu. ¹⁶Pita yio hiriinan bi tirkin, yio siya ini anowin napninopkainamiyin hiira saiirin, ini hirar yokwowin. Mi inkamin Jisis siir kigna miriiyin yipiki prismi biiyan inkam komiiyin siya ninokninkinin siya idowiyya ha swoki apnaniyamin mi siya wiga anowin napninopkainamiyin siir hir nokwowa saiir yani boiniu, Pita siir nikiunaninopkainamam hiriir. ¹⁷Mi wiga hira saiir ano iiir kigraowiya saeya Pita siir boinki, ana kira Jisis siir kigna miriiyan inkam nwirkin, iyie? Mi Pita siya ha mi amin mi siya simakar mini okwo oniyiu, siir piua huua mi kinim. Iriig.

**Prismi biiyan inkam komiiyin siya Jisis siir srii, srii nhirim
(Mt 26:59-66; Mk 14:55-64; Lk 22:66-71)**

¹⁹Prismi biiyan inkam komiiyin siya Jisis siir srii, yaiyim biiya iikam imiir siya boinmimauuim simiiram. ²⁰Mi Jisis siya siir boinki, iinokiinokin kara maeyauwim iikam hoimgaki haingiriyiu owiyim simiir hirar mi boinmimauugin. Mi kara kariir yaiyim omaka yaimin dimin nidwokai wakaeiyim mi omakam Adi Komii siir inig hainani ikim, simiir hir bidiyar mi boinmimauuin. Kara, kariir yaiyim bi swoki imprio boinmiminkin. Niingaka. ²¹Dimusika, kira ti hiriinan diminim kariir srii, ha? Kira iki iikamim kariir yai air wakaeyim simiirar srii. Kira kara boinim yaiyim simiiram simiir srii sima ina ninokninkinin dimin taeminim kara boin imiirin. ²²Mi mhoiyya Jisis siya hiriinan ha boinkiyin mi inkam nwirin omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiir kigraowiyyin saika kingiin hir nokwowin, Jisis siirin siya yobwaeki mi ina boinkiyin, ti hiniin yai biyeyim prismi biiyan inkam komiiyin siir kipi boin. ²³Jisis siya siir boinki mi kara yai biyie boinkswo mi kira nhirmiyin ha mi boinkiswo yio nikrani mi kara ti yai wadie aiirar boinkiyin mi kira kariirin whisarii dimusi tiokin, ha?

²⁴Mi sima Jisis siir srii digiyim mi sima siirin ina kogrimdinuwin mi ti inkamim sima siirin hiriinankakar yikropki prismi biiyan inkam komii nwirin Kaifas nikiuiwyin siir nini kiguwam. Iriig.

**Pita siya Jisis siir miisaekin mi siya ina swoki boinkiyin
kara siir bi ninokninkinkin
(Mt 26:71-75; Mk 14:69-72; Lk 22:58-62)**

²⁵Pita siya pae hirar niki okwo onikripkaiyin siir piua huua kinam mi kam nhirim sima srii siirin, ana kira Jisis siir kigna miriiyan inkam

nwirkin, iyie? Si rani? Mi Pita siya ini hiriayar miisise boinkripkaiyin. Niingaka. ²⁶Mi inkam nwirin prismi biiyan inkam komiiyin siir mii miriiyin, ti inkamin yipiki Pitaki si haingrip itkiigiyin siir wiin aiir mi siir piugani inkam nwir ieya. Mi siya srii siirin hiniin, biiya kara ta numir aiir nwowin kara kiriirin hir kigin, kira saikar nokwokin, ana kira? ²⁷Pita siya ha swoki miisisaeyin mi siya ina boinkiyin, kira kariir bi kigin. Mi ta siya boinkiya saiir mhoiyan kakarugin ina yikiyin. Iriig.

Sima Jisis siirin gavmani inkamin Pailat nikiuwyin siiram yikropki
(Mt 27:1-2,11-14; Mk 15:1-5; Lk 23:1-5)

²⁸Mi kamim Jisis siir nikunam sima Kaifas siir omaka aiir haiburgigim mi sima siirin gavmani inkam komiiyin siir omaka hiriir yikiunam. Ya tariigina ya iiya bidi pirkinkiyakwoka. Mi inkam komii komiiyim Isrel simiirim sima gavmani inkam komiiyin siir omaka hiriir paniiinsi yamsi. Dimusi rani, pi sima omaka inkamin yipikin Isrel simiir piugana saiir karamaeyin pi sair napninpakainami mi Moses siir siyu komiiyin yio ha boinkin, sima wi miyyiknan nwo rani, Adi Komii siir whwonkam idan wi iki inkam piu iokak nwowyim wi simiir hiriinan nwowi. Mi sima naeyim ii komiyya yaewou nikwo aeiya Pasova saiir naeyim wi kipi mi ae. ²⁹Mi sima hiriir bi napninpakainamkim. Mi gavmani inkam komiiyin Pailat nikiuwyin siya idowiya ha napnaniyin mi ina yani sriiyuin simiir, kima ti inkamin siir dimusi boin hiuriyiugin? ³⁰Mi sima siir yai aka hiniina yowarkii boin, siya dimin tirbu karamaekiswo mi krima siirin pi tiri di yikiunani. Niingaka.

³¹Mi Pailat siya simiir yai aka hiniina yowarkii boin, siirin kima kima ti ikiunam mipi kima kima tini hidu siirin kimiir yapa kaunsil aka. Mi kimiir yapa siyu iirar tini tiri kimiir brougael wanwiya imo boingigim kimiir inkamin dimin biyie tiriin mi siirin ha tiriin, siir hiriinan. Mi sima siir yai aka ina yowarkii boinim, om komii Rom hiran gavmanin siya wi krimiir kigninkin tir tani siir tioamin mi siir nisomaowamin. ³²[Mi ti dimin nimbiyamin mi sima wi yaiya biiya Jisis siyar niki boina wi saiir hiriinanar swoki tiri, siya naowamin.] ³³Mi ta Pailat siya boinkiya saiir mhoiyan siya ina swoki apninpakainamin gavmani omaka saiir hiriir. Mi siya siir kam imiir boinki, sima Jisis siirin kingiin hiriir nikunamim. Mi siirin ina sriiyin, ana kira Isrelmi iikamim simiir kigirkakan inkamkin, iyie? Si rani?

³⁴Mi Jisis siya siir yai aka hiniina yowarkii boin mi yio tiriiginin yio kiriirar kwoinkin, ti kira boinkiyin hiriinan, iyie? Kira nhirmi yai wakaekin? ³⁵Mi Pailat siya siir boinki, kira hiriayar naingwawi kara Isrel simiir piugana saiir inkam nwirkin, aniya? An kara niingaka. Kiriirin Isrel simiir piugana saiir iikamim mi simiir prismi biiyan inkam komii komiiyim sima nonkwonakikim mi kiriirin sima nikunananikin

tiriirin. Kira dimu tirkin? ³⁶Mi Jisis siya siir boinki, kara ti iikamim ti nuin siir nwowim simiir kigriraowan inkam tani. Mi kara ti iikamim ti tiranim simiir, kigriraowan inkam nwokiswo mi iikamim yipiki kariir siyu iiir napim yim wi kariirar pi whinkinsiis haiginiuwun yaii simaka niniyamin. Mi sima kariirin wi di yonkwonanii. Niingaka. Mi kara wi tir di ywovi, iikam imiir kigriraowam. Niingaka.

³⁷Mi ta Jisis siya boinkiya sair mhoiyan mi Pailat siya siirin ina swoki sriigiyin. Ana kira inkamin iki iikam nhirim simiir kigriraowan inkamkin, iyie? Si rani? Mi Jisis siya siirin ina boinkiyin, kira kariirin ha boini, kara Inkam Komiigin. Kariir apua kariirin ti nu iiir naokainaka mi kara ti nu iiir asi nwovi mi ti hiriinan sairsika, kara wi ti dimin whiruwan siirara asi tiri iikamim simiir ninokninkin haiginiuwam mi yaimwo simiir boinam. Mi yipiki yaimwokiyaimwo aiir sibgu wakaeyokna api, yio siya kariir yai aiir wakaeyoknaeikin. ³⁸Mi Pailat siya siirin ina swoki sriigiyin, yaimwokiyaimwowa ya paniinga. Iriig.

**Pailat siya simiir boinki, Jisis siirin paeyin hiiinya nirioninkinin
saika ninkin irinugiyim**

(Mt 27:15-31; Mk 15:6-20; Lk 23:13-25)

Mi ti yaiyim sowa boinkiyim simiir mhoiyan mi Pailat siya ina swoki apnaniyamin idowiya hiriir Isrel simiir kam imiiram. Kara ha naingwo rani, siya dimin biyie whir bidi tirin mi siya wa nao rani. Niingaka. ³⁹Mi kimiir siyuin yio hiniingin kara iinokiiinokin inkamin nwira nikropkiikin maeyauwa mii biyie miriyya sair hir hiugripkiikaiyim sair hirankin ii komiyya wou nikwo aeiya Pasova sair. Mi kima ha naingwoi ti Isrelmi inkam komiyyin siirin kara pi yikropki rirmiiya nwowamin kimiiram, iyie? Hiniin kipi tir? ⁴⁰Mi sima ha kauwok boinkiyim mi ina boinkiyim, si rani! Krime minam naingwowi, kira Barabas siir dikrop apniki. Ti inkamin Barabas nikiuwyin, yio hiiyan inkamkin mi inkam nisomsom aokaowan inkamkin. Iriig.

19 ¹Mi mhoiyya Pailat siya Jisis siirin ha swoki ikiunaninopkainamin mi siya siir kamim yaii niniyim simiir boinki, Jisis siirin idgiuni sima nipimparim. ²Mi sima siirin idgiuni ha nipimparim mi sima uridin amridamridkakin ha haiyin, kimidiniya siir mwo iiir kaigrisiuhaigniu. Mi sima yiuis paridnana mi urid amridamridkakin ha mi haiyo inkam komiyyin nu kigriraowiyin siya niiyo hiriinana kimidiniya siir ii haiginiu. Mi sima siirin haini hopmimin gwo mi ina boinkiyim, ³krimiir kwoin komiyyin hiriayar naingwowi, ti Isrelmi inkam komiyyin wi hiriya nokwoyokiyokiigiyami. Mi sima siir kingiin ha nitim mi kimidiniya siir tio. ⁴Mi Pailat siya idowiya ha swoki apnaniyamin mi siya kimidiniya iikamim hir nwowim simiir swokani boiniu, kima ta sair ti wakaeki, siirin pi kara nini ikiunanakii mipi idowiya waraur nikrop apnikii. Mi

kima ta sair dinokninkinkii, kara siirin ha naingwo rani, siya dimin biyie whir bidi tırin mi siya pa nao rani. Niingaka. ⁵Mi mhoiiya Jisis siya idowiya ha napnaniyamin, ti urid amridamridgakin, siir mwo iiir kaigrisiugiyin mi yiuis paridnana sima mi ii haiginuugya aka, yo ini hiriinanar ywonaniyamo. Mi Pailat siya ina boinkiyin, siir kigi, ti siya inkamin. ⁶Mi prismi Biiyan Inkam Komii komiiyim mi kamim omaka Adi Komii siir inig hainaniya sair kigriraowiyim, sima siir kigiyim mi sima ina kauwok boinkiyim, siirin paeyin hiiniya nirioninkinin, saika dinkin irinugi, siirin paeyin hiiniya nirioninkin saika dinkin irinugi. Mi sima ti hiriinan yai kauwok boinkiyim mi Pailat siya simiir boinki, kimar ti onkwonam siirin mi pi kimar nwoki inkin irinugiyim paeyin hiiniya nirioninkinin siir. Kara siirin dimin whir siya tırbu bi hidyskaigin mi siya pi saiarsi ha nao rani. Niingaka. ⁷Mi Isrel simiir inkam komii komiiyim sima boinki, yayim siyu komii siirim krima napiyim yim hiniina boinkim, siya wa dao. Dimusi rani, siya hiniina boinkin, siya Adi Komii siir yinismkin.

⁸Mi Pailat siya ti hiriinan yai imiir wakaekiyin mi siya nidiid prasae bi kinkikin. Dimusi rani, Jisis siya ha boinkin, siya Adi Komii siir yinismkin. ⁹Mi siya Jisis siirin ina swoki ikiunananopkainamin gavman simiir omaka komii aiir. Dimusi rani, siya ha naingwokin, Jisis siya Adi Komii siir yinismkin. Mi siya siir boinki, kira kariir boinki, kira pindankin. Mi Jisis siya bi wakae boinkikin siya ini yai mikrimar ywowin. ¹⁰Pailat siya siir boinki, kira kariir yai aiir wakae boin karamae dimusi nwo? Mi kira ha naingwo rani, kara kirie komiigakin mi kiriirin wa nonkwo iuguski rani mi kiriirin paeyin hiiniyin nirioninkinin saika wa mi inkin irinugi rani, aniya? ¹¹Mi Jisis siya siir boinki, kira ini kariir kou ywowin, dimusi rani, kiriirin Adi Komii siya kigninkin tırkin ti dimin iiirin. Dimusi rani, inkamin yipiki kariir nikropkiyin tiriir, kiriir iingi nonkwowam, yio siya dimin biyie prasae bi tırkin. Mi ni kira, dimin komii bi tırbugin. ¹²Mi Pailat siya ta hiriinan yai aiir wakaeyin mi siya hiniina yaingwo, siya Jisis siirin wi paniina nonkwo iuguskii. Mi Isrel simiir kam ima boinki siirin mi kira siir nonkwo iuguskii karam nwo? mi kira tari om komii Rom hiran inkam komiiyin Sisa simiir kigirkakiyin siir whinkinsis haiginu rani. Mi inkamin ha boini, iki iikam nhirim simiir kouwin ini karar ywowin mi simiirin ini karar kigirkakim mi yio ti hiriinan inkamin yio Sisa siir sauhan omomkin. ¹³Mi Pailat siya ta yai aiir wakaekiyin mi siya Jisis siirin ina yikiunaniyamin idowiya hiriir. Mi siya kimidiniya ipiyya maeyaua inkam komiigi nıdwokai hidya yaimin dimin sair yıdwokai, maeyaua ha dapiya siiya siyu. Mi Hibru simiir yaigina ya hiniina dapika, Gabata.

¹⁴Ya ta iiya, ya Isrel simiir iikamim nae sima diriraeraran ii aeya, wou nikwo aeni ii komiiya Pasova nikiuwiya sairam ya saeya ya

nabiebopwoka ta Pailat siya boinkiya hiriinan simiir, tisi kimiir inkam komiiyin, kima siir kigi. ¹⁵Mi sima ina swoki kauwok boinkiyim, siirin disomaoki, siirin disomaoki. Mi siirin paeyin hiiniya nирioninkinin saika dinkin irinugi. Mi Pailat siya simiir sriigi. Dimuka? Mi kima ha naingwowi, kara kimiir inkam komiiyin kimiir kigriraowiyin siirin paeyin hiiniya nирioninkinin saika ninkin irinugiyim, aniya? Mi prismi biiyan inkam komii komiiyim siir yai aka hiniina yowarkii boinki, Sisa sasaирgin krimiir kigriraowiyin inkamin, yaeya inkam nwir karamaeka. ¹⁶Mi ta sima boinkiya saiir mhoiiyan mi Pailat siya siirin kimidiniya siir kamim simiir in yonkwoki mi siirin sima yonkwonam mi siirin ha kiyainamin mi sima paeyin hiiniya nирioninkinin saika yinkin irinugi. Iriig.

**Jisis siirin kam imá ninkin irinugikin paeyin hiiniya
nирioninkinin saika**

(Mt 27:32-44; Mk 15:21-32; Lk 23:26-43)

¹⁷Mi kamim yaii niniiyim sima siirin ha nonkwonamim mi paeyin hiiniya nирioninkinin siir ninkin irinugiyam tирin, yio ini siir waeyaowar swoki itiyiskainamin. Mi siya kimidiniya maeyaua ha dapiya inkam mwokiu saiir hiriir yam. (Mi Hibrusim paeyin yaigina ha dapika Golgota.) ¹⁸Sima siirin ta maeyau aiir yinkin irinu inankiigi. Mi sima inkam nwiso saika hir warar yinkin irinu inankiigi paeyin hiiniya nирioninkinin siir. Nwirin yio iniig miiya mi nwirin yaioyaem miiya. Mi Jisisin yio ipwoniya ywokai. ¹⁹Mi diminin Pailat siya winboinkiyin mi siya kimidiniya siir kam imiir boinki, sima saiirin paeyin siir nирioninkinin saika dipakilug. Mi yaiyim siya winkyim yim hiniina winboinkikim, tikinin yio Jisisin om Nasaretanin siya, Judami inkam komiiyin simiir kigriraowiyin. ²⁰Mi Juda simiir iikamim ti yaiyim simiirin ina mwainim. Dimusi rani, maeyaua kam imá ninkin irinu inankiigya Jisis siir, paeyin hiiniya nирioninkinin siir, ya ini om komii Jerusalem siir kingiin hir nwowa. Pailat siya ta yaiya Hibrusim paeyin aiir winboinkikin, Rom, Grik simiir yaigino sowiir warar. ²¹Mi mhoiiya Isrel simiir prismi biiyan inkam komiiyin ha namin, siya Pailat siir ini boiniu, kira hiniin kipi winboinki Judami iikamim simiir inkam komiigin, simiir kigriraowikin. Niингaka. Kira hiniina ti winboinki, ti inkamin siya siyar boinan hiniin kara Juda simiir iikamim simiir kigriraowan inkamkin. ²²Mi Pailat siya siir yai aka hiniina yowarkii boinki, diminin kara winkyim, yio bi swoki kisinaeikin hiriayar nwowikin.

²³Mi kamim yaii niniiyim, sima siirin ha ninkin irioninkin inankiigiyin mi ti kam nwiyyim sima Jisis siir yiuisim ha haiyim mi ina sioitkin hidim. Sima whieyim kwiiya sioitkin mi sima nwonira nwoniran whieyim kwokwira inan hai. Mi sima siir yiuis bripriya sima nii

haiginiugiya pan karamae nwowiya saiir warar yinkin hai. ²⁴Mi kamim yaii niniiyim sima boin, ta yiuisa ya hiriinanar dwo, krīma saiirin pi kipi niinikiwomwit. Krīma saiiramin pi gwo kwira satu nikiuwiya pi saiir gwowi. Mi krīma pa nwoki kigim saiirin pi nhinga hαιi, kīra, iyē kara? Mi sima saiirin hiriinanar mi tir. Mi ti yaiyim biiya profet kamim sima winkiyim Yokwo Komii aiir ini hiriinanar mi imbiyamim. Mi ti yaiyim yim hiniina boinkikim,

kamim wi kariir yiuis imiir nonkwokwo hīdhainami mi simiirin
wi nwirni nwirni hauugii. Mi sima gwo kwira satu nikiuwiya wi
kariir yiuis bribriya wi saiiram mi gwowi.

Mi ti kamim yaii niniiyim yim ti dimin imiirin hiriinanar mi tir.

²⁵Mi Jisis siir yopiiya mi siir yokman aeya mi Maria saeya yipiki biiya Klopasni wig niki owa sima mi Maria Makdalan aka, sima maeyaua kam imia nирioninkin inankiigya Jisis siir paeyin hiiniya nирioninkininsi, siir kingiin hirar yokwo. ²⁶Mi Jisis siya hiriinan kigin, siir yopiiya kariir kingiina nokwomi, Jonin, yipikin Jisis siya naingwokwonanaeiyin mi siya siir yopii aiir boinki, wig, kiriir yinism yinkamiyin wa siyaирgin kinaka kingiinar nokwomin. ²⁷Mi ta siya boinkiya kariir siir kigna mirii inkamin saiir mhoiiyan, ta wiga ta tir nokwowa ya kiriir apuga. Mi ta iiya siyar boinkiya mi saeya ha nama mi saeya ini kariir omaka hirar yasae owiugusama. Iriig

Jisis siya nao aeya

(Mt 27:45-56; Mk 15:33-41; Lk 23:44-49)

²⁸Mi mhoiiya Jisis siya ina yinokninkinkiyin, ti dimin taeminim tirim yim ini digidig ywokiyim yaiyim biiya profet kamim sima winboinkiyim Yokwo Komii saiir. Mi ti yaiyim Yokwo Komii saiir nwowim yim kaimwowaиргim siya hiniina boinkikin. Kara kwoinki haei. ²⁹Mi two ira hir nwowa wain opkaka mi sima dimin whirin haimgan haimgankakin siir hopmaigi wain op aiir mi sima siirin paeyin hisop nikiuwiyn siir kwiya anaka yinkin udgi. Mi sima ina yakı hopkaigiyin Jisis siir yai aiir. ³⁰Jisis siya ta wain op aiir kwiyaeyin mi siya ina boinkiyin, dimin taeminim ini digidig ywokiyim. Mi ta siya boinkiya yai hiriinana saiir mhoiiyan siir mwoin ha kaiyirounaiinamin mi siya ina yaonamin. Mi siir kwoinbudin siir haiburgigin ini Adi Komii siiramar swoki amin. Iriig.

Mi kamim yaii niniiyim ha nitim Jisis siir pris airin sima yakı hainwitki

³¹Mi Isrel simiir biiyan inkam komii komiiyim ha namim mi sima Pailat siir ini sriiyu, siya siir kam imiir nikropkiyim iki kamim paeyim hiiniya nирioninkinim simiir ninkin irinugiyim simiir igrib imiir nini irimtiokiyim mi sima pi nwoki aosasauunamim. Dimusi rani, ya taka iiya

ya nae iikam ima diriraeraran aeya, Judamii ii komiiya piu siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya. Sima pi boriisopi ti kamim paeyim hiiniya nирioninkinim simiir hirar nwowim. Dimusi rani, Sabata ya Judami ii komiiya piu siiskuwakiya dimin taemin tir karamae nwowiya yaewou nae komiiya saiir nikwo aeiya Pasova saeya nimbiyamiyim ya ii komiigи komii aeyairga. ³²Mi ti sima sriiya Pailat siir saiir mhoiyan, siya kamim ina yikropkiyim. Mi sima ha namim, kimidiniya inkam nwiso Jisis saika ninkin irinu inankiyo sowiir igrig imiir ini okwimkwaki. ³³Mi sima Jisis siiram ha nitim mi sima ina ini kigniyim, siya bidi yaonamin. Mi sima siir igrigbo wara paniinsi yokwimkwakisi. ³⁴Inkam nwirin yaili niniyiin siya bidi yaka haingripkiya siir pris aiirin sauni. Mi nhie, bwiya minim ina naokiinaiinamim. ³⁵[Kara Jonkin ti dimin imiir kigin mi ti hiriinan siyuim kara kigim. Mi kara simiirin ta yokwo aiir asi wlinkin mi kima wa nwoki inokninkinim siya Adi Komii siir yinismkin. Mi ti dimin taeminim kara winboinkiyim, yim kaimwowaingim mi kima simiiramin ha ti aingwo tibmiikiin.] ³⁶Mi ti dimin taeminim nimbimbiiniyim, yim ini Adi Komii siir yaiyim yipiki biiya profet kamim sima winboinkiyim Yokwo Komiiya saiir ini hiriinanar mi imbiyamim. Ti yaiyim hiniina winboinkikim, sima wi siir kiu whir niinirio rani. ³⁷Mi yai nhirim Yokwo Komii saiirim yim hiniina boinkikim, iikamim sima wa kigii, inkamim yipiki siir priska aiir haingripkii. Iriig.

Inkam nwiso Jisis siirin siyano whirin siir ini wokaigig

(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Lk 23:50-56)

³⁸Mi ti diminin ti kam ima tirim simiir mhoiyan mi inkamin Josep nikiuiyin, om Arimatianin siya kimidiniya Pailat siir srii, Jisis siir piuis biyieya paeyin hiiniya nирioninkinin siir hiranki hiunis hainamim. Josep siya Jisis siir yai aiiram naingwo tibmiigim mi siya ta naingwo tibmiiya idowiiya bi nwoka. Dimusi rani, siya Isrel simiir inkam komii komiiyim simiirsi nididgin. Mi Pailat siya siirin wadieyar ywokiyin. Mi siya ha namin mi Jisis siir piuis biyieya ina ini hiunishaiyiun. ³⁹Mi inkamin Nikodimas dapiyin, yipiki biiya Jisis siiram namwiyyin niyaka, siya warar yinkin am Josep saikan. Mi siya wain piui miyyik whakiyin 50 kilowa hainam. ⁴⁰Mi sowa Jisis siir piuis biyieya ha hiunis haiyo mi sowa siir piu aiirin wain ha hainiyopkiyo mi yiuis wina saiir whrinki siir piu aiirin. Ti siyu hiriinanin Isrel simiir iikamim naonamiyim, simiir diriraerarkiiyim simiir hiriinan mi mhoiyya sima siirin pa haingikaigii ienauin. ⁴¹Mi maeyaua kam ima ninkin irinuguya paeyin hiiniya nирioninkininsi Jisis siir, ya numira ini hir nwowa mi ta numira saiir hirin, siyano whirin biiya inkam haingikai karam niki owin yio ini hir nwowin. ⁴²Mi sowa Jisis siir piuis biyieya siir ini wokaigig. Dimusi rani, takaiiya ya Judami ii komiiya piu siiskuwakiya dimin taemin tir

karamae nwowiya sair nae imiir diriraeraranka. Mi hiriirin ii hoimgak nwokwokin tani mi sima wi yaeya maeyau kwiram ha hansiram tani, siir haingikaiyamin. Niingaka. Iriig.

Jisis siya ha swoki insiin idwowin ini omwaiyar swoki waiyan
(Mt 28:1-8; Mk 16:1-8; Lk 24:1-12)

20 ¹Mi tariigina ya Sande nugaka, iiya bi niki kinipimpirkin waokika, imumar niki oyakwoka mi Maria Makdalana ina yama maeyaua ti siyano ieya nwowa ti inkam nwisowa wokaigiga Jisis siir, sair hiriir. Mi saeya ha nita mi saeyer kig, siya biiya ti siyano iiir niki haigin topokougiga, sairin inkamki bidi waritkinkiyin ti ieyin siir hirankin. ²Mi saeya ha niwitnaniya kimidiniya Saimon Pita siya mi kara kririir ini kigni, inkam nwirin siir kigna miriiyin yipiki Jisis siya naingwokwonanaeiyin. Mi saeya kririir ini boini, krimiir Biyan Inkam Komiiyin siir piuis biyieya inkamki bidi hainama ti siyano in siir hiranki mi krima ninokninkin tani, sima sairin ini papi haiginim. ³Mi Pita krira ha haiburgigo mi krira ina yamwo siyano iiiram. ⁴Mi krira ha niwitamo mi Pita siirin kimidiniya kara iwit haiburgig mi ti siyano siir biiyin kara iwit imbiyam. ⁵Mi kara ha nini waisii kaokiyin, yiuis aiirrar kigi, ya hirar nwokaii. Mi kara hiriir bi napninopkainamkin, ⁶Saimon Pitan yio mhoiyya ha niwit nimbiniyin, yio ini ti siyano iiirar iwitinopkai iugusamin. Mi siya yiuis aiirrar ini kigiu, yiuisa ya hirar nwokaii. ⁷Siya yiuis kwira siir mwo iiir sima wrieyimyok kogiya sairrar kig. Mi yiuis kwira siir piu aiir sima nitimwanluguuya ya hir wara bi nwokaiga. Niingaka. Ya maeyau gwir bidi whrinhaigya. ⁸Mi an kara iripi hiriinan ti inkam nwirin Jisis siir kigna miriiyin, yipiki bii ti siyano iiir niwit imbiyamin an kara siir mhoiyya ha mi apninopkainamkin mi kara ti digworaekwo imiir mini kigiuwin mi kara ina yinokninkinkiyin. ⁹Mi biiya mi tariinan iripi hiriinan krima ta yaiya sair bi sibgu inokninkinkim. Adi Komii siir yaiyim Yokwo Komii sair winboinkiyim hiniin, siya wa swoki insiin idwoxi ie hirankar. ¹⁰Mi krima ina swoki amim oma hiriir. Iriig.

Jisis siya Maria om Makdalana sair hiriir yimbiyam
(Mt 28:9-10; Mk 16:9-11)

¹¹Maria saeya siyano in siir iemig hirar niki okwo ouwa. Mi saeya ha nouu hiunananinama mi ina ini waisiikaokiy. ¹²Mi saeya ha nini waisiikaokiy mi saeya paekwosim nwis owirrar kigi, yiuis whisinankak nii idwodwokaiyo hiiya Jisis siir piuis biyieya sair niohaiginkiya sair. Mi nwirin yio siir mwoki nwowin hiriir yidwokai mi nwirin yio siir iga owa nwowo hiriir yidwokai. ¹³Mi sairin sowa sriigi, wig kira dimusi nouwi? Inkamin krimiir Biyan Inkam Komiiyin siir piuis aiir hainamin, krima

ninokninkin tani, sima sairin ini tarì papi yamisi haiginim. ¹⁴ Mi ta saeya boinkiya hiriinan sair mhoiyan mi saeya ha kwaeyaeyokaowa mi saeya ini Jisis siirar kwakiga sair kingiin hirar namikwoniyyin. Mi saeya ha bi naingwoka siya Jisiskin. Niìngaka. ¹⁵ Jisis siya sair srii, wig, kira dimuam nouwi? Mi kira nhiniiram hansirni? Saair kwoinin ha naingwoka, siya ti inkamin numir air kigriraowiyin siya niuwi. Mi saeya siir boinki, inkam, kira siir piuis biyie air hainami mipi kariir boìnmauugi. Kira sairin ini papi haicingigin. Mi sairin pi kara nini hainakii. ¹⁶ Mi Jisis siya sair boinki, Maria mi saeya ha haiyiug inansiina kaokiya mi ini siirar kigiyi. Mi saeya siirin Hibru yaigina sair boin, Robonai Tiriiginin yi hiniina boinkikin, Inkamin Nowomwarkaiiyiuwyin. ¹⁷ Jisis siya sair boinki, kariir kipi nonkwo. Niìngaka. Kara pi kariir Adin siiram niki am tani. Kira dam mipi kariir nomiiyuim simiir tini boìnmauuwi. Kara wi kapi nami siiram, yipiki kariir Adin mi yipiki iripi kiriir Adin. Kariir Adi Komiiyin mi iripi kiriir Adi Komiiyin siiram. ¹⁸ Mi mhoiyya Maria om Makdalana ha swoki ama, kimidiniya kamim siir kigna miriiyim simiir ini boinu, hiniin, saeya Biyan Inkam Komiiyin siir bidi kignaniya, saeya yaiyim siya boìnmauuugiyim sair simiir ini boimimauuu. Iriig.

Jisis siya kamim siir kigna miriiyim simiir hiriir yimbiam

(Mt 28:16-20; Mk 16:14-18; Lk 24:36-49)

¹⁹ Mi Sande niiyaka, kamim siir kigna miriiyim sima omaka iringa hirrar nwomimirkim. Mi simiir anowin haini kimkiknam iikamim simiirsi, sima kigisi simiirin. Dimusi rani, sima pi nididgim Isrel simiir inkam komii komiiyim simiirsi, sima pi nonkwonakiisi simiirin sima nisomaowam. Mi sima hirar niki owim mi Jisis siya ha nitin ini simiir bopwonau hirar yamikwoniyyin. Mi siya simiir boinki, kimiir kwoinin kirie dwoki. ²⁰ Mi siya hiriayar niki boinkripkaiyin mi siya siir iinao mi siir pris aka ina yiisiimauuwin simiir. Mi krima ti han imiir kigim mi krima maarginairga prasae bi kinkim Dimusi rani, krima hiriayar yaingwoki, krimiir Biyan Inkam Komiiyin bidi swoki insiin idwowin ie hirrankin. ²¹ Mi Jisis siya krimiir boinki, kimiir mhii kwoinin hiinsima dwoki. Kimiirin wi kara nikropkii, kariir mii aiir miriiyam, kariir Adin siya nikropkiya kariir tiriir nitam, sair hiriinan. ²² Mi ta siya boinkiya sair mhoiyan, siya ha kuugiyin krimiir mi ina boinkiyin, Adi Komii siir naeyiu iiir haigi. ²³ Mi kima dimin biyie biyeyim ini haniin inkami kwoin kwirii idwokaiyim wi simiir haiyoprimdiyumiigi. Mi kima simiirin haiyoprimdiyumiigi karamae nwwori, sima wi hiriayar nwokripkaii simiir kwoinau hirin. Iriig.

Jisis siya Tumas siir hiriir yimbiam

²⁴ Mi iya Jisis siya nita siyar nini yiisiimauuniyam siir kigna miriiyim kamim simiir mi inkam nwirin Tumas nikiuwyin yio simaka hir wara

bí nwokin. Siir inig whirin Didimaskin ²⁵ Mi mhoiiya krima kamim siir kigna miriiyim, krima siir kigim mi krima siir boin, krima Biyan Inkam Komii siir bidi kigim. Mi Tumas siya ina yowarkii boinin mi kara noim siir iina hir nwowim simiir kig karamae nnowi mi kariir iina nowin siir pris aiir nnowin siir mi hopkaigi karam mi owi mi kara pa naingwo tibmii kiin tani, siya omwai budi swoki waiyan.

²⁶ Mi ii irriyar kwisim namkiyim simiir mhoiiyan, krima iripa maeyau kwira hiugripkiya sairrarar haingiriyu omimirkim mi krima anowin ha mi haiginikounam mi yio Tumasin yio krimaka hir warar nwokin. Mi krima anowin bidiyar mi haiginikouwin mi biri kimiminkikin Jisis siya ha napninopkainaniyin mi siya krimiir bopwoniya ha namikwokainiyin mi ina boinkiyin krimiir, kimiir mhii kwoinim hiinsima dwoki. ²⁷ Mi ta sair mhoiiya siya Tumas siir boinki, kiriir iinan tiriir dwoki mi kariir iina owiir kigi mi kiriir iina kariir pris aiir timi hopkaigi. Kira kariirin digiumii kipi haimriiyu. Niingaka. Kira daingwo tibmii kiin. ²⁸ Mi Tumas siya siir boinki, kira kariir Biyan Inkam Komiigin mi kira kariir Adi Komiigin. ²⁹ Mi Jisis siya siir boinki, kira kara swoki insiin idwowa mi ha bi naingwo tibmii kiingin. Dimusi rani, kira kariir kigin mi ha naingwo tibmii kiingin, aniya? Mi yipiki kariir kig karamae nnowim mi ha naingwo tibmii kiinim hiniin kara ini omwaiyar swoki waiyan, simiir mairgimairga ini kiriir haiburim. Iriig.

Jon siya ha boinkin siya ta yokwo aiirin dimuam winkikin

³⁰ Jisis siya dimin taemin miiyik kasa bi tirkin iikam imiir whinkinsiis haiginiuwam. Mi krima kamim siir kigna miriiyim ti dimin taeminim simiir kigim mi kara simiirin hiriayar bi win digim ta yokwo aiirin. Niingaka. ³¹ Kara ti dimin taeminim simiirrarar kwaowinkikin. Mi ti iikamim yipiki ta yokwo aiir mwainim kima wa nwoki inokninkinim hiniin, Jisis siyairgin inkamin Krais nikiuwyin yipikin Adi Komii siya nikropkiyin ti nu iiir iikam krimiir whinkinsiis haiginiuwam. Siya Adi Komii siir yinismkin mi kira siiram naingwo tibmii kiini, kira wi kwoinbudin omwai waiyayokiyokiyyin wi siir hiranki haii. Iriig.

Jisis siya kam irriyar nwiso siir kigna miriiyim simiir hiriir yimbiam

21 ¹ Mi mhoiiya iigwira Jisis siya kimidinya krimiir hiriir yimbini, kamim siir kigna miriiyim whii Taibirias kingiin hir. Siya hiniina tirkin. ² Saimon Pita mi Tumas, siir inig whirin Didimaskin mi Nataniel om Kena nu haimii Galilianin mi Sebedi siir yinism nwiso krira mi inkam nwiso Jisis siir kigna mirii iko, krima iripa hirrar haingiriyu omimirkim. ³ Mi Saimon siya krimiir boinki, kara iya kwiriinami, haimna anasu simki niigiyam nitmai. Mi nim krima ina mi boinkiyim, krima pi kinakar nami. Mi krima ha namim mi ina yani

kwiriiuim i aiir. Mi haimnam ina yitmaiyim. Mi nii kirieya krima anasu whirmin whirmin sim bi swoki kibokiin miminkim ini ii aeyar yinkianonkwokiyakwoka. ⁴Mi iiya bieyin ha kaiidowarkinaniyin, Jisis siya opkamaiga kingjin hirar yokwoyakwok. Mi krima siir kigna miriyyim kamim ha bi ninokninkinkim siya Jisiskin. Krima ha naingwokim siya inkam nwirkin. ⁵Ti whranim, kima whiruwasim bidi kibokiinim, iyie? Niingaka? Mi krima ina yowarkii boinkiyim, krima anasu bi kibokiingim. Mi siya krimiir boinki, ⁶kima war ikimur haimnan iinig miiya ditmaigi mi kima pi anasu niki kikaiyim. Mi krima krimiir haimnan ha swoki itmaigiyin mi krima siirin kibokiinim dig bi nwokim. Dimusi rani, siirin anasu kasaki bi niigigin. ⁷Mi kara, inkamin siir kigna miriyyin Jisis siya naingwokwonanaeiyin, kara Pita siir boinki, tiriiginin Biiyan Inkam Komii ieyaargin. Mi Pita siya hiriinan wakaeyin, iiriiginin hapi nokwowin yio Biiyan Inkam Komii ieya mi siya siir yiuisa ina iiya. [Dimusi rani, siya siir yiuisa minsi niki isaigiga, anasu haiyam niki isaigiga.] Mi siya siir yiuisa ha niiya mi ina yami atamin mi siya ina kiyaidamin Jisis siiram. ⁸Mi krimiir kam nhirim Jisis siir kigna miriyyim yim igwirni i aiirar kignaiidam nua hiriirin mi sima haimnan anasugin ninkiniuin siirin warar yinkin kaiginaiidam. Krima aruwao bi nwokim, 100 mita nanairgim. ⁹Mi krima ha namim, nu hir ha nadu okwoiuwim mi krimar kig, paeya hirar niuwi. Mi anasu, bret minim yim hir warar mi owi. ¹⁰Mi nu krima nadu kuikwoniya sair mhoiyyan Jisis siya krimiir boin, wara anasu nhirim haimna anki kima niskainam tiriir whainani. ¹¹Mi ta siya boinkiya hiriinan sair mhoiyyan, Saimon Pita siya ina swoki amin mi siya i hir nani okwokaiyuin mi siya haimna iirin ina kiwarkinайдниин nua tiriir. Haimnan anasugi bidi yinkiniuin mi anasuim haimnanau hir nwokaiyim 153 gim mi haimnan bi nimbiryamkin. ¹²Mi Jisis siya kimidiniya krimiir boin, wit kima unkin aeni. Mi krimiir nwirki ha bi sriigim siirin, siya yipikin. Dimusi rani, krima omkakarin bidi yinokninkinim, siyaargin Biiyan Inkam Komiiyin. ¹³Mi krima hirar niki okwowim mi Jisis siya ha nitin, bret iiir ha nini haiyin mi siya kimidiniya krimiir hauu. Mi siya anasuin ha mi haiyin mi ina mi hauuwin krimiir.

¹⁴ Ya tariigina ya kwoimaka aeya Jisis siya nimbiyama kamim siir kigna miriyyim simiir hiriir ieyanki siya ninsiin idwowa sair mhoiyyan. Iriig.

Jisis siya dimin taeminim Pita siir srii

¹⁵Mi ta nae krima naeya sair mhoiyyan, Jisis siya Saimon Pita siir boin, Saimon, Joni yinismim kira kariiram nhami nhami naingwokwo rani, ini iki nhirim simiiram naingwokwoviya ini sair haiburin, aniya? Mi Pita siya siir boinki, ih, Biiyan Inkam Komii, kira ina ninokninkinin kara ini

kiriiramar naingwokwowin. Jisis siya siir boin, kira iki kamim yipiki kariir siyu napiyim simiir kigrirao, inkamin sibsib kigriraowiyin siir hiriinan. ¹⁶ Jisis siya siir ina swoki sriigiyin, Saimon, Joni yinisiimin kira kariiramin ina naingwokwowin? Mi siya siir ina swoki boinkiyin, ihi, Biiyan Inkam Komii, kira ina ninokninkinin ta saiirin, kara kiriiramin ina naingwokwowin. Jisis siya boinki, iikamim yipiki kariir siyu iiir napi, simiirin wi kira kigriraowi, inkamin sibsib kigriraowiyin siir hiriinan. ¹⁷ Mi Jisis siya ina swoki sriigiyin, Pita, Joni yinisiimin kira kariiramin ina naingwokwowin? Mi Pita siya ini yididin. Dimusi rani, Jisis siya siir in idip idipin kwoima srii mi siya ina yowarkii boinkiyin, Biiyan Inkam Komii, kira digworaekwo whiekakim simiirin ina ninokninkinin. Mi kira ta kara mi aingwokwowa kiriiram saiirin ina mi inokninkinin. Mi Jisis siya siir ina swoki boinkiyin, kira iikamim kariir siyu iiir napiyim simiir kigrirao inkamin sibsib kigriraowiyin siir hiriinan. ¹⁸ Kara kiriirin kaimwower boinkii. Biiya kira whranisimar niki owa, kira kiriir yiuism kinakina niinakin kira pi kiriir kwoin iiirar priiyapriiyapi hinda tindan. Mi mhoiyya kira waipiù namwoiuwi mi kiriir yiuism wi inkam nwirki nii haiginiuwi mi wi inkam nhirkim sim udrimdinuwi, uridni. Mi kiriirin wi aka maeyaua kira nam karamae nwohya wi saiir hiriir nikunami. ¹⁹ [Jisis siya ti dimin iiirin min nikri boinkin, mhoiyya Pita siya naowi, siya wi Adi Komii siir inig iiir hainan prapraskii.] Mi ta saiir mhoiyyan Jisis siya siir boinki, kariir mhoiyyar wit. Iriig.

**Jisis siya inkam nwirin siir kigna miriyyin, yipikin
siya naingwokwowiyin siir boinkin**

²⁰ Mi Pita siya ha niyaeyimyok kaokiyin mi siya ini kariirar kaokiyin, inkamin siir kigna miriyyin, yipikin Jisis siya naingwokwowiyin siir digiuwa nokwowin. Kara ti inkamin siir kigna miriyyin siya yipikin biiya ipiyya saiir niki idwokaiyin Jisis siir kingiin siir iina inig miiya mi siirin kara sriigin Biiyan Inkam Komii, kiriirin wi wir nhinga napwouwi iki inkam biyieym simiir iin hauugiyamin, ha? ²¹ Pita siya kariir kaokiyin mi siya Jisis siir sriigiyin mi ina boinkiyin. Biiyan Inkam Komii, mhoiyya kríma ti inkam iiirin wi paniina tiri? ²² Mi Jisis siya siir boinki mi kara ha naingwoni ta saiirin siya wi hiriayar niki owi mi wi iyya karar swoki iti wi saiirar nadigni. Yio tiriiginin, yio kimiir dimin tani. Wim kima kariir kigna ap. ²³ Mi ti yaiyim wi iikamim yipiki Jisis siir siyu iiir napiyim wi simiiram haigiririnki. Mi kara ti inkamin siir kigna miriyyin wi nao rani. Jisis siya hiriinan bi boinkikin, kara wi nao rani, siya ha boinkin. Mi kara ha naingwoni ti siirin, ti inkamin wi hiriayar tiki okwokin kariiramar, yio tiriiginin yio kimiir dimin tani. Niingga.

²⁴ Karaargin ti inkamin siir kigna miriyyin, yipiki ti dimin iiir boin in mi simiirin kara winkikim ta yokwo aiirin. Kima ta saiirin ina

ninokninkinim ti yaiyim kara boinkiyim yim yaimwo imairgim, kara bi niksisaekikin.

Mhoiigimhoiyan yai aeya.

²⁵ Jisis siya dimin kasa bi tirkin. Mi iikamim sima simiirin yokwoni hiriyyar winswokikiswo kara ha naingwowi, wi maeyau nokiigak di yowwi ti nu iiirin, ti hiriinan yokwo imiir nonkwowim. Niingaka. Iriig.

APOSEL

Biiyin Luk siya yokwo Luk sair winkin mi ta sair mhoiiyan siya kimidiniya yokwo Aposel sair win. Yi ti niwiyyin yio miiyim aposel kamim sima miriiyim simiir boinkim. Siya yokwowa inkam nwirin Tiofilas nikiuwiyin siiram winkika mi siya Tiofilas siiraram bi winkikin. Niingaka. Siya iki iikamim hinda tinda nwowim simiiram warar ninkin winkikin. Mi ta yokwowa sair yaigiyaiyim yim min boinkikim Biiyan Inkam Komii siir naeyiuin aposel kam imiirin paniina kisisop diriraerarkin mi ti aposel kamim ha namkim dimin taeminim Jisis siya tirim simiir boinmimauuwamin. Iriig.

---

1 ¹Nabie Tiofilas. Biiya kara yokwoni kiriir niki wiin hauugiyim miipai miipaiyim Jisis siya miriiyim mi yaipai yaipaiyim siya boinmimauuwim. ²Biiya yokwoni kara mi wiin boinkiyim, iiya Jisis siya nua tiriir nita. Mi miiyim siya nap miriiyim. Mi iiya Adi Komii siir naeyiuin siya mi boinmimauuin yaiyim siir aposel kamim siya nimbinim simiir. Mi siya simiirin ina boinamimauuin iiya siya swoki amana ninomor koua hiriir. ³Biiya siya hik prasae bi haigin mi siya asi naonamkin. Mi siya ina swoki insiin idwowin ie hirankin. Mi siya ha nitin, iiyim kam nwisa ini oni aposel kamim simakan. Mi sima nwoki inokninkini siya ini omwaiya swoki waiyan. Sima bidi kigim, siya simaka nidwo boinaiyin. Mi siya simiir boinmimauu, Biiyan Inkam Komiiyin iikamim simiir kigriraowim. ⁴Mi iigwira sima maeyau kwiruwa ywomimir Jisis saikar. Mi Jisis siya yaiya kwira boinmauu wakae simiirin. Mi iiya sima nidwo aeya mi ta yaiya sair boinkin. Kima om komii Jerusalem tirit wi asiima kipi niki haiburgik ha tiki o. Adi Komii siya budi iki imbinkiyin ti dimin komiiyin siiram. Adi Komii siir naeyiuin kara biiya kimiira budi iki boinmauu wakaekiyin. ⁵Jon siya baptais haiginiugikim iikam imiirin op. Mi wi ii priei nwo rani, Adi Komii siir naeyiuin wi kimiir naninkiniuni.

Jisis siya ina yamigusamín ninomor koua hiriir.

⁶Mi iigwira aposel kamim sima Jisis saikar ywoyakwok. Mi sima Jisis siir srii. Hae! Ti krimiir Biiyan Inkam Komiiyin taka iiya saeya Isrel simiir iikamim simiir kirie haiginiuwanka. Mi sima wi biiya niki

owin isid komiiyin, wi siir hiriinanar swoki owim, aniya? ⁷Mi Jisis siya ina swoki owarkii boinkiyin, siya ti dimin hiriinanin kima sriiyin kima ninokninkin tani, wi paka hiniin iya sae nimbiyami. Adi Komii siirar diminkin, wi siyar nimbinki, iya digworaekwo ima nimbiyamana. ⁸Mi mhoiyya ta iya Adi Komii siir naeyiuin kimiir naninkiniuni mi kima wi kariir yaiya saiir boinmauwami om komii Jerusalem mi nu Judia mi nu Sameria mi hinda tindan nuim wi digar nwo irkaki. Iriig. ⁹Mi iya Jisis siya siir yaiya dig nwokiya mi Adi Komii siya yikiuna siirin ninomor koua hiriir namim mi sima ini siirar kigninkwokwokiyim. Mi siya ina yokwoninopkainamin waua sair hiriir.

¹⁰Mi simiir nhwonaim ini siirar kaoyokiyokiikiyim. Mi inkam nwiso biri kimiminkiko ina yimbiniyo. Mi ini simiir kingiina yamikwoniyo. Mi ti inkam nwiso sowa kaiya yiuisa whisinanka. ¹¹Mi sowa boin, kima ti nu Galiliyan kamim kima tirara dimusi nokwo kaowi ninomora hiriirin. Ti inkamin Jisis, Adi Komii siya nikunainamin mi siya wi hiriinanar swoki iti, iya siya swoki iti. Iriig.

**Mi sima inkamin nwira yimbin Judas siir mii aiir
hainaowidim Adi Komii siir mii aiir miriyam.**

¹²Mi iya Jisis siya nama mi yim sima ina mi haiburgigim ti mhiu iirin. Mi ti mhiuin siir inigin mhiu oripkin. Mi sima ini om komii Jerusalem hiriir swoki amim. Mi tiki mhiuin ini om komii Jerusalem siir kingiin hira nwowin. Siya aru biri nwokin. ¹³Mi sima om komii Jerusalem siir napninopkainamim mi sima ini simiir whwonkai omaka saiirar yapiiyamim. Mi simiir inigim hiniinkim. Pita mi Jon mi Jems mi Endru mi Pilip mi Tumas mi Batolomyu mi Matyu mi Jems Alfiasni yinismim mi Saimon Selot siya, Judas, Jemsni yinism ikin. ¹⁴Mi sima tiki kam whiekakim sima ini kwoin whirua ywokiyim. Mi sima nhwo ina kwisim Adi Komii siirim. Mi wig nhirim mi Jisis siir apu aeya Maria mi Jisis siir nomousim ikim sima wara mi srii Adi Komii siirim.

¹⁵Mi iigwira ti iikam, kamar iriiyar nwirim (120) Adi Komii siirim naingwo tibmiiyim sima hirar nwomimirkim. Mi mhoiyya Pita siya ina yinsin okwokiyin. Mi siya yai ina boinmimauukiyim simiirin. ¹⁶Hae, ti kariir isidin. Bidi Bidiniyarin ti inkamin Judas nikiuwyin Adi Komii siir naeyiuin sima boinmimauukikin, krimiir wanwiya Devid siir. Mi mhoiyya wi siya niisiimauuwi Jisis siirin simiir. Mi ta yaiya Devid siya winkiya saeya wi sapi nimbiyami. Ta yaiya saeya ini kaimwowa ywowa. Mi tariinanin saeya bidi yimbiniya. ¹⁷Biiya Judas siya krimiir isidar niki owin mi siya ta mii hiriinana krima mi miriyya saiira mi miriigin. Pita siir yaiya hiniina boinkikin. ¹⁸Judas siya ti nuin umir siya saingin. Ti umirin ta mii biyieya Jisisni siya tira saiarsi haigin. Mi siya ini sasar swoki diriraerarbumbunan. Mi siya whisin ha haiyin Mi

ini sasar diyankrikīu aomamin. Mi siya ha nikiinaiiniyin mi siir mhiyi
ina hambīrgiya. Mi mhii kwowim ina yikikiigiyim. ¹⁹Mi om komii
Jerusalem hiran iikamī sima ina wakaewinim yaiya haigirirniya.
Sīmir yaigina hiniina dapika ta maeyau aiirin Akeldama. Mi sair
yaimwokiyaimwowa hiniina dapika nhieni maeyauka. Mi sima hiniin asi
dapkim ti nuin umir siya saingin, inkam nisom aowam. Mi siir nhieya ta
maeyau aiir naokiinainamka.

²⁰Mi ti yaiyim yokwo Sam nwowim hiniina win boinkikim,
siir omaka wi sasar dokwobimbirginkiyam. Wi inkam nwirkin kipi
nii apririr mimin.

Mi yokwo sair yai haimii whirin hiniina boinkika,
siir miiya wi inkam nwirki kisina onaowid. Wi niingga kipi nwoki.

²¹Mi yai kwira Pita siya boina hiniinga, krima tariinanin inkam nwira
ti okmwīn okwo ti isidin krimaka napriririyim simiir inkam nwirni iiya
Jisis siyar niki owin mi krimaka napriririn siir. ²²Mi krima ti inkam
nwirin siir ti imbin Jonin iikam baptais haiginiuwın op siir kigin mi Jisis
siya mi owa nu tir mi siya mi am aka koua hiriir. Mi krima wi ti hiriinan
inkamin wi siir ninbini. Pita siya hiniina boinkikin ²³mi yim sima ina
yomboin amboinim, krima pikī hiniin inkamin si boini, mi sima inkam
nwisa boin ti inkamo sowiir inigo hiniingo. Nwirin Basabaskin mi siir
inig whirin Jastas mi nwirin Matiaskin. ²⁴Mi iiya sima nhwo kwisim mi
ina boinkiyim, ti krimiir biiyan inkam komiyyin kira bidi yinokninkinin
iikam whiekakim simiir kwoinim kira wiisiimau haiginiu krimiirin, ti
inkamin kira nimbinkiyin siirin. ²⁵Judas siir mii aiir hainawidam. Mi
Judas siya nidamami mi siya wi hindara natisir whaoe iuwi. ²⁶Mi sima
inkam nwiso sowiira inan dapswo. Mi Jastas siya ini yikiigiyin. Mataias
siya yokwo naowid. Mi sima siirin minam nokmwīn okwokin aposel kam
iuur nwirim simaka miriyyim siya. Iriig.

Adi Komii siir naeyiuin nu tiriir nitkin.

2 ¹Ta ii komiyya Juda sima naekwowaka nae komiyya sae mi ta ii
komiyya sair iniga Pentikoska mi saeya tariinanin bidi yimbiyama.
Mi iikam hoimgakim Jisis siirim naingwo tibmiiyim sima ini ta maeyaua
nae naekwowaka ini sairar yaninkiniuiuwim. ²Mi iiya sima omaka hir
nidwokaiya Mi dimin komii whirin ini omaka yainau hira yimbiyamkiya.
Mi krima hapi opudga naukwhaoanikin. Mi omaka ırkaka ini
wara yinyokiigiyin ti diminin. ³Mi siya paeyionan nimbakiyyin mi
ini pariidnan yiupimparkiyin. Mi ini iikamī simiir irira nwirin
yakaigimkīu iuwim. ⁴Mi Adi Komii siir naeyiuin mi ini simiira
yaninkiniu iuin. Mi Adi Komii siir naeyiuin kirie siya siya hauugikin
simiirin. Mi sima omom omomi yaiyim sim asi boinamkim iiya ti dimin
komii siya nimbakiyya.

5 Mi Juda iikam whiekakim om komii Jerusalem hiranim sima maeyau kwiruwa ywo ta ii komiiya nae naekwawaka sairin. Mi simiir siyuün hiriya tirikin, Adi Komii siir inig iir hainaniyim. 6 Mi ti dimin komiyyin whiin mamaoni hiniin naukwhaowanikin. Mi sima ti iikam isidin ini ta omaka aiirara yamwomimırniyim. Mi sima ini hinda yanaakiyim. Mi sima wakaeki sima irira nwiniра simiir yapa yapa yai imiirar boinami 7 mi sima ini hindarar yanaakiyim. Mi sima ina yaingwoyimiyokiyim. Mi sima boin, ti iikamim tari nu Galili hirankimaиргим, aniya? 8 Mi krimiir yaigina saiir dimusi swoki wakaei. 9 Mi nım krima nhirim nu Batiyankim mi nhirim nu Midia ankım mi nhirim nu Iramankim mi nhirim nu Mesoptemiyankim mi nhirim nu Judankim mi nhirim nu Kabadusiyankim mi nhirim nu Pontasankim mi nhirim nu Esiyankim 10 mi nhirim nu Prisiyankim mi nhirim nu Pamfiliyakim mi nhirim nu Isip ankım mi nhirin Ribianim om Sairini kingiin nwo ikim mi nhirim om komii Romanki nitkim. 11 Mi om komii Roman iikam nhirim yim Judan iikamkim mi nhirim simiir siyuün sima tiriyn siir haiburgigim mi sima ini Juda simiir siyuün iirara yapim mi nhirim mhiuisim whirin Krit nikiuwyiin siir hiranki nitkim mi nhirim nu Arebiyankin nitkim mi krima ti iikam hoimgakim om whiruwan tani. Niingaka. Krima om whir om whirankim. Mi krima whiekakarin ini krimiir yapa yapa yaigin imiira swoki wakaeyim dimin komiyyin Adi Komii krimiir Wanin siya tırin. Pita siya hiniina boinkikin. 12 Mi sima ti iikam whiekakim ini mouni haniina siinkaokiyim. Mi simiir kwoinim ini wara whriewhriekiyim mi sima ina nhinkii boinaigiyim. Ti diminin paniin paniina nimbiyamkikin, ha? 13 Mi kam nhirim sima simiir boinbu mi yaibu sima yiewaiyiu. Mi sima ina boinim, sima ti kamim waini opa sair kwiyaekim mi sima asi whaowaei. Iriig.

Pita siya yai boinmimauugin

14 Mi Pita aposel iuur nwirim simaka yisiin okwoki. Mi siya ina kauwok boinkiyin iikam whiekakim simiiram, kima ti Judan iikamim aru maeyauankin nitim mi kima ti Judan iikamim om komii Jerusalem tiran ikim kara kimiirin ti isidin omom omomi yai boinim simiir boinmimauuam tiri. Mi kima kariir yai aiir wakaeki. 15 Kima ha naingwokim ti kamim op biyie kwira wain dapiya sae kwiyae whaowaei. Niingaka. Siya bieyin nad nadu okwonyakwokin ha bi kwiyaekin. 16 Mi profet inkamin Joelin siya yaiyim Adi Komii siya boinmimauukiyim siir siya hiniina win boinkikin. Mi tariinanın ti yaiyim bidi yimbiniyim. Bidi bidinya siya hiniina win boinkikin,

17 mi Adi Komii siya boinki, siya dig kingiin nwowi mi kariir naeyüün siirin wi kara nikropki iikam whiekakim kimiiram. Mi kimiir yinugiyin yinkamiyinim sima wi kariir yai aiir boinmimauuwami.

Mi whranim diminim kara niisiimauuin sima wi siir kigi. Mi kimiir waibibiyeyim simiirin wi nhwo kara nikiumauu haiginiuwi. ¹⁸ Mi taka iiya iripi hiriinan kariir naeyiuin wi kariir mii miriyyim iikamim wi simiir hauugi mi sima wi kariir yai aiir boinmimauuwami ¹⁹ mi dimin komii whirin wi kara nini diriraerariwi ninomor kou hir. Kara diminpai diminpaityim wi nu tir diriraeri. Mi nhie mi pae mi wau wi nua tiriir nimbini. ²⁰ Mi bie wi whwo rani mi iiya wa nimiuugi. Mi bwana wi nhienan nimbiyamki mi mhoiyya ii komiyya nimbinii mi kima wa kigwini Biyan Inkam Komiiyin nitin. Taka iiya saeya wi ii komii kiin nwowi. ²¹ Mi iikam whiekakim Biyan Inkam Komiiyin siir inig iiir dapikiuwini mi simiirin wi Adi Komii siya niniskii hainaki mi sima wi omwaiya waiyayokiyoki.

Profet Joel siya hiniina win boinkikin.

²² Pita siir yaiya tasa niki ama. Kima ti iikamim ti Isrelmi isidin siirim kima ta kariir yaiya saiir ti wakae. Kara kimiirin Jisisin om Nasaretanin siir digworaekwowim siya tirim simiir boinmimauim tiri. Adi Komii krimiir Wanin siya hauuga kirie komiyya siirin. Mi siya mii kirie kirie asi mireeigin kimiir whwonkam idain. Yim kima bidi kigim. ²³ Biiya Adi Komii siya hindara naingwo kikaigin siir kwoinrar. Sima Jisis siirin kimiirim yikiunani siirin kima nwoki isomaowim. Mi siirin kimar yikropki inkam biyeyim simiirim. Mi sima siirin paeyin hiiniya nirioninkinin saika yaka inkin tiorinugi mi siirin ina yaka isomaokiyin. ²⁴ Mi ta siya nao nama Adi Komii siya siir hika hiriinansi naoyopnisugikin. Mi siya omwaiya swoki waiyan mi ieyin siir haiginikou dig bi nwokin.

²⁵ Mi Devid siya hiniina win boinkikin siirin, kara bidi kigin ti Biyan Inkam Komiiyin. Mi siya iinokkinokin kariir iina iniiga saiir kingiin minam nokpowi kariirin kirie siya hauu haiginiuim. Mi kara wi dimin whirsi naingwoyimiyok rani. Niingaka. ²⁶ Kara wi maigmairga asi nwowi. Kara mwai minam waowi piua nhipiinmi kinim. Iiya kara nao nami mi kara wi kariir piu aiarsi naingwoyimiyok rani. Mi saeya wi wadieya swoki owi. ²⁷ Mi kira kariir piugina wi yiumi om hir niyopnisugik rani. Niingaka. Mi kira kariir piu aiirin wi nu hir kignisu whiigrimgrinkinam tani. Niingaka. Kara ini kiriir yinisim topmwo ywowin. ²⁸ Kara bidi swoki iyopmaugiyin kariir inigin. Mi kara maigmairga asi nwokikin.

Mi yaiyim Devid siya winkiyim Mesaiyani, siya hiniina win boinkikin.

²⁹ Pita siir yaiya tasa niki ama. Hae! Ti iikamim kara kimiir boinmauu wakaeki krimiir wanwiyaeyin Devid siirin. Mi Devid siya bidi bidinanar naokin mi sima siirin ini ienau haingikaigiyim. Mi tariinanin krima

siir ieyin ina kigyokiyokiikaeyimim. ³⁰Devid siya Adi Komii siir profet inkamkin. Mi Adi Komii siya Devid siir isidin simiir yinism nwirin siir yimbingi iikam hoimgakim simiir kigriraowam inkam komiiyin nu kigriraowiyin siir hiniin. Mi Devid siya bidi wakaewinin mi bidi mi inokninkinin. ³¹Mi siya bidi yinokninkinkiyin dimin Adi Komii siya tirkiyin hiniingin. Mi siya hiniina win boinkikin,

inkamin siya Mesaia siya nimbinkiin siya wi sipi naowi mi siya wa swoki insiin idwowi ie hirankin. Mi Adi Komii siya siir piugina wi yiuni om hir niyopnisugik rani mi saeya wi ienau hir mi whigrimgrinkinam tani. Niingaka.

Devid siya inkamin siya nimbinkiin Mesaia siirin hiniina win boinkikin. ³²Pita siir yaiya ina nika ama. Tiki inkamin Jisis siyaargin. Mi siirin Adi Komii siya bidi kininsiin idwokiyin ie hirankin. Mi krima kigninkinkikin siirin. Mi krima asi boinmaugim. ³³Mi Jisis siya bidi yamin ini ninomor kou hir nwowin. Mi siya ini Adi Komii siir iina iniiga saiir nidwowin. Mi taka iiya Adi Komii siya siir naeyiuin siir yikropki simiirim biiya siya nimbina simiiram naeyiuin ini nu tiriir yitin. Mi ti sima tariinanin kima kigim mi kima wakaeyim. ³⁴Devid siya ninomor koua hir bi namkin. Niingaka. Siya hiniina boinkikin,

Adi Komii, kira Kariir Biiyan Inkamin siirin kira kariir iina iniiga saiir didwo. ³⁵Mi wi kara nikwowaesiigi kamim kinaka nomboin ii ae karamae nwowyiyim. Mi wi kira nokwonaowid iski.

³⁶Mi Pita siir yaiya tasa niki amyokiyokiya. Hae! Ti Isrelan iikamim kima ti wakae ninokninkin. Adi Komii siya Jisis siirin, inigin whisaira yokdap. Biiyan Inkam Komii mi inkamin siya nimbinkiin Mesaia. Ti inkamin Jisisin paeyin hiiniya nirioninkinin saika kima naka inkin irinugiyin mi kima siirin ina yaka isomaokiyin. Pita siya hiniina boinkikin. Iriig.

Iikam whiekakim simiir kwoinim ina kisina haigiyim mi sima op ina baptaisim

³⁷Mi sima ta yai aiir wakaeyim mi simiir piua ini hikak wara ywokiyim. Mi sima Pita siir boinkiyim mi aposel kam nhirim simiir warar yinkin boinki, hae! Nomiiyuim krima pi dimu dimin tiri? ³⁸Mi Pita siya simiir boinkin, kimiir kwoinim ti kisina haigi. Mi Jisis siir inigin op siir ti baptais mi kimiir dimin biyieyim wi Jisis siya niinak iuguskii. Mi kima hiriinan siyuin siir tiri mi Adi Komii siir naeyiuin wi kimiirim nwoki itim. ³⁹Biiya Adi Komii siya hiniina boinkin, kariir naeyiuin wi simiir hauugii. Simiirin kara niki ikiunakim, takai yaiya kara hauua kimiir mi kimiir yinisisim mi kimiir iikamim aru maeyau ankin nitim, simiirin wi Adi Komii siir Biiyan Inkam Komiiyin wi siya hauuwi iikamim siya nikiunam simiirin. Mi Adi Komii siya ta yaiya bidi bidinanar boinkin mi Pita siya saiir asi bommimauugin.

40 Mi Pita siya simiirin yai whirni whirniya boinmimauuam. Mi siya yai kwiruwa biri boinkin. Mi siya ina yimbisu boinkiyin, kima mintarao, ti iikamim miiyik rani, wim wi siyu biyie sima niisiimauuwi. Kimiir kwoinim ti kisina haigi. Ti iikamim simiir kwoinan kipi nwo. **41** Mi takia iiya iikamim Pita siir yai aiir wakaeyokiyim mi sima ina yaingwo tibmiiyim mi op ina baptaisim. Mi ti iikam hoimgakim kasa rani, 3,000 kim. Iriig. **42** Tiki iikamim simiir piuim bi nhakiukim. Niingaka. Mi simiir kwoinim simiiramar naingwokwonanaekim. Aposel kamim sima boinmimauuwim diminpai diminpaiyim simiir Adi Komii siirimini ini ırıpar boin wadieyim. Mi sima, sima sima swoki inkinsiis ankinsiisnam mi nae ırıpa sima mi aeyim ırıpi hiriinan.

Ti siyu miyyikin iikam winim naingwo tibmiiyim simiir siyugin.

43 Mi aposel kamim sima dimin komii komiyyim kasa biri tirkim. Mi sima kigim mi sima ini wara yanaakiyim. **44** Mi iikamim naingwo tibmiiyim sima ini om whiruwar waiyim. Mi simiir digworaekwowim nwiruwani inigin biri nwokim. Niingaka. Ini simiir ombudni inigar ywowim. **45** Mi iikam nhirim umir digworaekwowam whaowaeiyim mi sima simiir digworaekwo hoimgakim mi simiir nuin pi iikam nhirmi niyopmaugi sim sainim mi ti digworaekwowim simiir umirim nwiruwani inigin bi nwokim. Niingaka. Ini simiir omkakni inigar ywoim mi inkam nwirkin umiram mi whaowaei mi sima siirin pa mi hauugi. **46** Mi iinokiinokin sima Adi Komii siir inig hainaniya omaka sair haingiriyu onanaeikim. Mi sima pi simiir omaka simiirar nii idwodwokai aeyarkaki. Mi simiir mhii kwoinim ini wadieyar ywokiyim. Dimin whirkin bi tirkikim mi sima ini mairstgimairga ywokiyim. **47** Mi sima Adi Komii siir inigin ha mi hainanim mi siirin ina mi boin wadiekiyim. Mi iikam nhirim sima boin, ti iikamim, iikam wadie imairgim. Mi iikam nhirim Biyan Inkam Komiiyin siir yai aiir wakaeyim mi simiir kwoinim ina kisina haigiyim mi sima ini naingwo tibmiyyan iikam ywowim. Mi sima ini ırıpar ywowim yapa yapa biri nwokim. Iriig.

Inkam nwirin iga biyieyin mi mhoiiya ini wadieya ywokiyin

3 **1** Mi Pita, Jon sowa iigwir naiowaka bieyin nad nwowamin mi sowa ina yapamtibwo. Mi naiowaka sowa Adi Komii siir omaka sair yapninopkainam, nhwo kwisam. **2** Mi inkam nwirin om komii Jerusalemanin siir iga miyyik rani. Mi siir apua saeya naokainakiyin siirin hiriinanar naokainakin. Siir iga miyyik rani. Iinokiinokin sima siirin Adi Komii siir inig hainaniya omaka sair omaka ano hir kikinu idwogikikin. Mi ti anowin siir inigin wadiekin. Tiki inkamin siya hindara priikau priikauwikin iikamim iki Adi Komii siir inig hainaniya omaka sair niiyamiyim umir digworaekwowam simiiram. **3** Mi tiki

inkamin iga biyiekakin mi siya Pita Jon sowiir kigwinin sowa Adi siir omaka sair namo mi siya ina sriiwinin umirim sowiiram. ⁴Mi Pita sowiir Jon ini tiki inkamin ini siir ywokwo kaonanaeyo. Mi Pita siya boinki, kira kririir kaoki. ⁵Mi tiki inkamin siya ha kaokiyin mi siir kwoinin hiniina yaingwoki pi kara kwaeyae kaowi mi kariirin pi umir sowa hauuwi. ⁶Mi Pita siya boinki, ao! Kara umir karamaeka. Niingaki, niingaka. Kara diminin, whira nwowi pi kiriir hauugi. Tiki diminin biiyan diminkin. Mi Jisis Kraisin om Nasaretanin siir kirieya mi kira ha dinsiin apririrki. ⁷Mi Pita siya tiki inkamin iga biyiekakin siir iina aiir in i onkwo kininsiin okwoki. Mi siya biri kimiminkikin ina yinsiu okwotidwokiyin mi siya ina yapnamin. Mi siir ogmwo paimwowim biri naptidwomwoknamkin. Niingaka. Ini wadieyar ywonamim. ⁸Mi siya ini wadieyar yinsiu okwotidwok apnamin. Mi siya Adi Komii siir omaka hiriirin ini sowaka yinkin apninopkainamin. Mi siya ina yopnatkiigii boinamin, hae! Adi Komii kira wadiekin. ⁹Mi iikam whiekakim sima siir kigiyim siya napririramin mi siya ini Adi Komii siir inigin siirar hainan yokiyokiigiyamin. ¹⁰Mi tiki iikamim sima bidi yinokninkinim tiki inkamin umirim priikau prikauin mi siya. Adi Komii siir omaka sair omaka anoin siir niki idwokin. Mi tiki anoin siir inigin wadiekin mi sima ini wara yanaakiyim ti diminin siir tirkiyin. Iriig.

Pita siya yai Adi Komii siir omaka sair boinmimauugin.

¹¹Mi iiya ti inkamin siir iina Pita Jon sowiir nonkworinuwini mi iikam whiekakim ha niwitnaniyim, ini simaka yamwoniym. Mi sima imii imii simaka yinkin apninopkainamim ta maeyau haimiyya hiugripkiikikaiya Adi Komii siir inig hainaniya omaka sair omaka yainau hir. Mi ta maeyaua sair iniga Solomonka. Mi sima ini kakakar ywokiyim ti inkamin siir nini kigiuwim. ¹²Mi Pita siya kigwinin mi siya iikamim simiir boinwin, kima Isrel hiran iikamkim kima kakak dimusi nwokikim ti dimin iirsiyin? Mi kima kririir dimusi kaowaiyuwi? Kima ha naingwokim kririir kirieya saeya niuwi? Mi kririir siyi miyiikin siya niuwi? Niingaka. Kririir kirieya saeya bi tirkikin mi tiki inkamin ha bi napririrkin? Niingaka, niingakiunga. ¹³Jisis siir kirieya saeya nwowaiginugigin ti inkamin wadie. Mi krimiir brogaeyim Ebrahim, Aisak, Jekop simiir Adi Komiiyin iriipi hiriinan Jisis siir inig iiirar mi hainankin. Mi Jisis siirin kimar kwikropkikim Pailat siirim, sima nisomaowam. Mi Pailat siir kwoinin siir nikropkiyamar tirkin. ¹⁴Mi wim kima inkam miyiikin siir borisop. Kima inkam biyie siir nikiunam naingwokim. Ti inkamin digumii kima haimriiyiuin inkam biyie rani, inkam wadie ieyairgin. Siya dimin whir biri tibusrankin. Niingaka. Mi kima ti inkam nwirin inkam nisomaokiyin mi omaka hiuyokiyokaiya sair nwokaiyin mi kima kimidiniya siir yikiuna. ¹⁵Mi

kima ti inkamin kwoin miiyikin inigak nwowaiginiuwiyin iinokniinok nwokripkaigiyamiyin krima siir yisomaoki. Mi siirin ini Adi Komii siyar swoki kininsiin idwokiyin ie hirankar. Mi Jon krira siir bidi kigiyin.¹⁶ Mi Pita, Jon sowiir yaiya tasa niki ama. Jisis siir kirieya saeya kininsiin okwokin tiki inkam iga biyieyin. Kima siir bidi kigim mi siir bidi yinokninkinim. Siya wadie asi nwokin naingwo tibmiya Adi Komii siya hauugya kririir mi siirin wadie saeya nwowaiginiugin.

¹⁷Hae! Tiki iikamim, kima biri ninokninkinkim tiki hiriinan siyuin kima tirin. Mi kimiir yaowaeyim sima biri mi ninokninkinkim. Niingaka. ¹⁸Biiya profet kamim sima winkiya Jisis siya wi hik sipi hali mi siya wa naonami. Mi ti digworaekwo whiekakim biiya sima winkiyim, yim Adi Komii siyar tirkikim. ¹⁹Pita siya nu Isrel hiran iikamim simiir asi boinkikin, kimiir kwoinim ti kisana haigi mi Adi Komii krimiir Wanin siiram daingwo tibmii. Mi krimiir dimin biyieyim wi siyar niinak itkiigiigi. ²⁰Mi Adi Komii siir kirieya wi krimaka asi nwowi. Mi Adi Komii siya Jisis siir nikropkii mi siya wi krimaka namwoni. Tiki inkamin biiya siya niki imbinin siya airgin, Mesaia. ²¹Mi tariinanin Jisis siya ini ninomor kou hirar niki idwo kaowin. Siya minam niki idwo kaowi ti digworaekwowim win kina nimbiyamkiyim. Mi siya nua tiriirin wa swoki iti. Biiya Adi Komii siya profet kamim simiir hiurworwokai haiginiugim. Yim sima ini sairar mi boinmimauum. ²²Mi Pita, Jon sowa ina niki boinyokiyokiyyamwo. Moses siya hiniina boinkikin, wi Adi Komii siya nokmwin okwo haiginiuwi kimiir inkam nwirin profet inkam nwowam. Ta siya mi okmwin okwo haiginiuwa mi ta siya mi ikropkiya kariir saiir hiriinan. Mi digworaekwo whiekakim siya boinmimauuwim kima sibgu wakaeyoknam. ²³Mi iikam whiekakim ti profet inkamin siir yai wakae karamae nwowim mi simiirin wi Adi Komii siya tirkii mi sima wa naokaoki. Mi sima wi iki Adi Komii siir iikam nhirim simaka nwo rani. Niingaka. ²⁴Mi profet Samyuel mi profet kam nhirim siir mhoii nit ima sima boinki, tiki digworaekwo whiekakim wi simbi nimbiyami tariinanin. ²⁵Kima ti iikam whiekakim kima profet kamim simiirrar isidgim. Adi Komii siya nimbin tibmiikikim kimiirin. Mi kimiir isidin siir inkam nwirkiniuwi wi siya whin diriraerar haiginiuwami iikam whiekakim, omom omom anim simiirin. Adi Komii siya ta yaiya kimiir brogaeyin Ebraham siir boinmimauugikin. ²⁶Mi Adi Komii siya Jisis siirin Isrel krimiir isidin siir waraur yikropki biiyin, kimiir whin diriraerar haiginiuwam mi kimiir kwoin imiir kisina haigiyam dimin biyieyim kima tirim simiir si. Iriig.

Mi Isrel hiran inkam komii komiiyim sima yikropki Pita, Jon sowiirin omaka hiuyokiyokaiya saiir hiriir sowiir hiugripkiikikaiyam.

4 ¹Hya Pita, Jon sowa yaiya niki boinmimauuwo iikamim simiir mi pris inkamim mi inkamin Adi Komii siir omaka saiir biiyanin mi

Juda iikamim naokaowim mi ha ninsiin idwowim simiiram naingwo tibmii karam nwowim mi simiirin hiniina dapikim, Sadyusi. Mi sima sowiiramin iokakar namkim. ²Mi tiki isidin sima ini owi io komiyya Pita, Jon sowiir ta sowa boinmimauwa yaiya iikamim simiir ta Jisis siya naonama mi siya swoki insiin idwowa ie hirankin sairsi. ³Mi sima sowiirin naiowar kaeyokairibim iiya bieyin nad nwowamtibin mi ini ii aeyer pirkinkiyakwoka. ⁴Mi iikam nhirim sima taka sowiir yaiya sair wakae digiyim mi sima ina yaingwo tibmiigiyim Adi Komii siiram. Mi kamim naingwo tibmiiyim sima iriparin 5,000 kim. Kasa rani. Iriig.

⁵Mi iigwir nugakin bii nnowi kamim mi Juda simiir isidin siir bityan inkamin mi kamim Adi Komii siir siyu komii ninokninkiniyim sima ha nitim, sima om komii Jerusalem hirrar yamwoni, ⁶Ananias saikar. Prismi biiyan inkam komiyyin mi Kaifas mi Jon mi Aleksanda sima tiki biiyan inkam komiyyin pris siir isidin mi yim sima wara yinkin am om komii Jerusalema hiriirin sima hirira yaninkiniuim. ⁷Mi sima Pita, Jon sowiir yikiunaki. Mi sowa ha nito ini simaka yamkwoniyim. Mi sima sowiir sriigi, nhinir kirie aka inkam iga biyieyin siir haiswoniskiigya. Mi nhinir inig ikin ti diminin kowa tirin. ⁸Mi Adi Komii siir naeyiuin Pita siir piu ara naninkiniuniyin mi siya simiir boinkii, kima inkam komiyyim Isrel hiranim mi Juda simiir isidin siir biiyan inkamim ⁹mi kima kririir srii? Ti dimin kibiyin krira tirkiyin ti inkamin iga in ninsimsiriuin siir mi siya wadie paniina nwokikin, ha? ¹⁰Kara kimir boinkii, Isrelan inkamim simiir warar ninkin boinkii, kima siirin inar kigim ti inkamin iga in ninsimsiriuin siya isi wadieyar nnowin. Krira ti diminin Jisis Kraisin om Nasaretanin siir inig iir tirkikin. Mi kima Jisis siirin paeyin hiiniya nirioninkinin saikar ninkin irinugigin mi kima ina yaka isom aokiyin siirin. Mi Adi Komii siya siirin ie hiranka swoki kininsiin idwowin. Mi ta hiriinan kirie kaimwowa mi tiki inkamin wadie saeya nwokikin. ¹¹Mi Jisis siya ini siiya omaka miriyyin ini siir hiriinan ywownin. Yokwo Komii saeya hiniina boinkika, wim kima ini inkamin omaka miriyyin ini siir hiriinan ywownin.

Mi wim kima ti siiyan omaka kougounanin siir nonkwo miriyyim pi boriiisopi. Mi kima siirin ini digiumii haimriiuyugigim. Adi Komii siya tirkikin ti siiyan omaka kougounan.

¹²Mi krimiir dimin biyieyim wi inkam nwirkin swoki iinak itkiki rani. Mi krima inigak wa swoki o rani, iinokkiinokin. Niingaka. Jisis siyairgin. Inkam nwirkin krimiir dimin biyie simiir niinakim dig bi nnowikin. Niingaka. Jisis siir inigin wadie siya nnowaiginiugin. Inkam nwirki bi nnowaiginiugin. Niingaka. Pita siya hiniina boinkikin.

¹³Hiya kamim siyu komii ninokninkiniyim. Kaunsil, sima Pita, Jon sowiir kigwino sowa yai nokwo boinmimauuniyo mi sowa biri nididko yaowae komiyyim simiirsinyin. Mi sima ina yinokninkinkiyim Pita, Jon

sowa biri swoki skul miminko. Sowa ninokninkinkak rani. Mi sima hinda asi nanaakikim. Mi sima hiniina naingwokim sowa Jisis saikar nwoko mi sowa yai boinmimauusiyin paniinsi yididsi. ¹⁴ Mi sima kigwin ti inkamin siir iga iinim ninsimsirunamin sowa diriraerirkiyin. Mi sima sowiirin yaigak paniinsi ywosi. Ti inkamin iga iin biyeyin siya ini sowiir kingiin hir yokwowin mi sima hiriinansi nwokim. ¹⁵ Mi sima yikropki Pita, Jon sowiirin idwowiyya hiriir kamim siyu komii ninokninkiniyim, kaunsil, omaka saiir akpitga hir yani okwo iu. Mi sima mhoiyya ini sima sima swoki boinkiyim sowiirin. ¹⁶ Mi sima boin, krima wi paniina tiri tiki inkam nwiso sowiirin? Sowa dimin komiyyin whira yiniskii. Mi iikam whiekakim om komii Jerusalemanim sima kigin mi sima wakaeyin mi sima ina boinim, krima wi paniina haigiprakai? ¹⁷ Krima pi boriusopi ti diminin siya nhinkiki mi wi iikam nhirkim pi wakaesi. Mi sowiirin wi krima boinikiduwi. Sowa ta Jisis siir yaiya saiirin hiri kipi boinmimaunanae. ¹⁸ Mi sima ina swoki ikiunam Pita, Jon sowiirin. Mi sima sowiir boinikiduki kowa Jisis siir inigin wi kipi swoki boin nhinkimimin. Wi niingga dwoiuguski wi kipi niisiisiimauu. Niingga.

¹⁹ Mi Pita, Jon sowa ina yowarkii boinkyo simiir yai aiir, kima kima tiki aingwo hidna. Krira wi Adi Komii siir yai aiir nasi wakaeyoknaei krira niki inokninkin tani. ²⁰ Ni krira kririir yaiya wi pan tani. Krira wa boinmimauuu iikam simiirin digworaekwo whiekakim krirar kigim mi krirar wakaeyim. ²¹ Mi sima yai paenan haniiengin yiu mi ina boinim, diuguski, waru inkam nwiswo yopi nami. Mi kamim siyu komii ninokninkiniyim, kaunsil, sima ini sowiir tioni siyuam whaowaeyim. Mi sima ini tiki iikam whiekakim simiirsi yididgiyim. Adi Komii siir inig iir hainankiyim. Mi ti inkam iga biyeyin siir bidi kigiyin, iga siira wadie nwokiya mi sima asi naingwo tibmiigim. Mi sima asi nididgim sowiir tiosiyin. ²² Mi tiki inkamin Pita, Jon sowa haiswoniskiigiyin siya adi yaowae komiigin siya yinism tani. Mi ti inkam iga biyeyin siir biewiyim taru kam nwis, kwis kwoim nanairgim. Iriig.

Kamim Adi Komii siirim naingwo tibmiiyim sima nhwo minam kwiskim Adi Komii siir kirie aiir haiyim.

²³ Mi iiya sima Pita, Jon sowiir niuguskiya mi sowa ina swoki haiyiug apnamo sowiir nomiiyauim simiir naboinmamaauamim ti diminin sowa tirin siir. Mi prismi biiyan inkamin mi kam adiyaowaeyim siyu komii kigriraowiyim sima sowiir boinki. ²⁴ Mi taru Pita, Jon sowiir nomiiyauim sima ta sowiir yai aiir wakaewinim mi sima ini kwoin whirua ywokiyim. Mi sima nhwo ina kwisboinkiyim Adi Komii siirim, hae! Ti Biiyan Inkam Komiiyin kirar nonkwokwokim ninomor nu mi whii komii aka mi tiki digworaekwowlum, nu tir nwowim kinakinar nonkwokwoswokim. ²⁵ Biiya kiriir naeyiuin, yai kwira siya boinkika krimiir brougaeyin Devid siir, kiriir mii miriiyin siir. Devid siya hiriinan bidi boinkiyin,

tiki iikamim sima Judan iikam tani. Mi simiir kwoin in haugihaugā dimusi whiyiekim? Mi sima ti iikamim iikam nhirmi tīrbaum dimusi naingwokim, ha? ²⁶Mi inkam komiiyin omom omom kigrāowiyin mi kamim bii nwowi ikim sima maeyau kwiruwa ywomimir. Mi sima Adi Komii siya nimbinkiyin Mesaia mi inkamin siya. Sima sowakar nintiowam tiri. Devid siya hiniina boinkikin.

²⁷Mi nhwo sima kwisboinkiya yaiya ta saeyaирга niki amyokiyokiyya. Hiipa! Taka yaiya, yai kaimwoka. Mi tariinanin ta saeya nimbiyama. Herot mi Pontias Pailat mi iikamim Juda iikam tani ikim mi Isrelan iikam ikim, sima om komii Jerusalem hirrar yamwo iuim. Sima minam haingiriyuiugim ti inkamin kira nimbingsiyin Mesaia, ti miiyan inkam kibiyin Jisis siir nisomaowam. ²⁸Mi sima iripa yai hiriinanam haingiriyiu boinaikim, ta yaiya biiya kirar boinkiya saiir tīram. Mi sima tariinanin saiir tīram naingwomi. ²⁹Mi kira ti biiyan inkam tapa kira bidi kigiyin, yaiya sima ninii nintiowa. Mi kiriir kirieya krimiir whauugi kiriir miiyan kamim mi krima wi simiirsi nidid rani, kiriir yai aiir boinmimauuwim. Niingaka. ³⁰Kira kirie krimiir whauugi iikamim makakim simiir ninimniskiiyam. Mi kira krimiir hauugi mi krima wi mii prasae mīrii rani. Jisis siir inigìn kiriir miiyan inkam mīyikin, sima Adi Komii siir boinki. ³¹Hiya sima nhwo kwis digiyim mi ini sima kinankiugiyim, ta omaka ninii haniiñ nitkiya mi ini praprasa kinkiya. Mi ti Adi Komii siir naeyiuin ini iikamim simiir yapa yapa piua yaninkiniuiuim mi sima ini Adi Komii siir yaiya saiir boinmimauuwim mi tiki iikamim sima bīri nidigim. Niingaka. Iriig.

Iikam whiekakim siiram naingwo tibmiiyim sima ini kwoin whiruwar ywowim.

³²Mi iikamim naingwo tibmiiyim, sima ini kwoin whirua ywowim. Inkam nwirin ha bi boinikin ti diminin kariiraigìn. Niingaka. Mi simiir digworaekwo whiekakim ha bīri boinikim nwiruwanikim. Niingaka. Simiirin pi sima ombudka wokiyok hαιi. ³³Mi aposel kamim sima Biyan Inkam Komiiyin Jisis ie hirankin siya ninsi idwowa saiirin nididmir nididmir bīri boinmimauugim simiirin. Niingaka. Mi Adi Komii siya simiirin hiriinansi kirie haiginugin. ³⁴Mi simiir inkam nwirkin dimin whiram paniinsi whaowaesi. Dimusi rani, simiir nhirim nu digworaekwo omakakin ninkiniuiyim pi sima nokmwin saini inkam nhirmi. Mi sima umir pa hαιi ti digworaekwo imiirsi. Mi sima ti umirim pi ti kamim digworaekwom whaowaeiyim pi simiir hauuwi. Mi simiir inkam nwirkin dimin whiram paniinsi whaowaesi. ³⁵Mi ti digworaekwo whiekakim simiir umirim sima pa hainani, aposel kamim simiir hauugikim mipi sima hid hauuami kamim digworaekwom whaowaeyim simiir.

³⁶ Mi inkam nwirin om komii Jerusalem hir nwokin, siir inigin Josepkin. Mi kimidiniya aposel kamim sima swoki kisina dap siir inigin Banabas. Ti inigin siir inig tipmwowin kaoprigi okwowikin. Mi siya Livaini isidgin mi siya nu Saipras hirankin. ³⁷Siya iriipi nugakaargin. Mi ti siir nuin ini inkam nwirkin sainin mi ti nuin siir umirim siya ini aposel kamim simiir ini hauugikin. Iriig.

Ananaias Sapaira sowawaiyaирго

5 ¹Inkam nwirin Ananaias nikiuiyin mi siir wig aeya Sapaira, sowiirwai nuin ini inkam nwirkin sainin. ²Mi Ananaias siya umir haimiiyin ini siyar yonkwonaowidin. Mi siir wiga saeya bidi yinokninkina, ti umir haimiiyin sair kam ieya hainaowidin. Mi umir haimiiyin siya haipirugigin, siya ha hainamin, ini aposel kamim simiir ini hauugikin, ti umir haimiiyin. ³Mi Pita siya Ananaias siir boinki, kiriirin yiu bibiyie whiekakim simiir biiyanin, Setan, siya nipiyoakiinamkin mi kira Adi Komii siir naeyiu iiir asi niksisaekin. Ti nuin siir sainin umirim mi haimii ini kirar hainaowidin. Mi kira hiriiran dimusi tirkin? ⁴Biiya tiki nuin kiriir inigin nwokin. Mi kiriir kwoin ieyar naingwo priihauugikin, umir hai yamin. Mi ti hiriinan kwoinin, kiriir dimusi nimbiyamkin? Ni kira inkam ara bi niksisaekin. Niингака. Ni kira Adi Komii krimiir Wanin siir warar niksisaekin. Pita siya hiniina boinkikin. ⁵Hiya Ananaias siya ta yaiya Pita siya boinkiya sair wakaeyin mi siya ina yakai aonamin. Mi kamim ta yai air wakaeyim, sima ina yididgiyim. ⁶Mi whranim ha nitim, siirin ina ini kog hainakiyin. Mi ina hainamin mi sima siirin ina ini haingikaigikim.

⁷Mi mhoiyya Ananaias siir wiga ina yita. Mi saeya biri ninokninkinka, sima sair kam iiir haingikaiyin. ⁸Mi Pita siya Sapaira sair sriiwin, kiriir kamin ti nuin siir umir whiekakim siir sainim ini krimiirara hauuswokiyim, aniya? Mi saeya ina yowarkii boinkiya, ih. Mi saeya ya pi niksisaeka. ⁹Mi Pita siya sair sriiwin, nhinga boinkin, kowiirwai kwoinin whiruwa nwoki iskiyin ti dimin iiir tiramin? Kowiir kwoinin ha naingwokin, Adi Komii siya biri ninokninkinkin, aniya? Mi kowa Adi Komii siir naeyiu iiiram dimusi kinankiugin? Wakae! Ti whranim kiriir kam iiir nini haingikaigikim mi sima isi ano hir nokwowitz mi sima kiriir kogainamam mini ienau swokini haingikaigikim kiriirin. Pita siya hiniina boinkin. ¹⁰Mi taka wiga biri kimiminkika, saeya ini Pita siir igmiiga kingiinar yaowakainama mi ina yaowigusama. Mi tiki whranim ina yapninopkainam mi ina ini kigiuim, taka wiga bidi yaowigusamkiya. Mi sima twoawai ina haiyim, sair kogainamim. Mi sairin, ini sair kamin siir kingiinar swokini haingikaigika. ¹¹Mi iiya iikamim naingwo tibmiyim sima ta yai air wakaekiyim mi sima ini mouni haniiна siinkaokiyim mi sima ini nidakakar ywokiyim. Mi iikam

nhirim yim iripi hiriinan ini mouni haniina mi siinkaokiyim mi ini kakak wara mi okiyim. Iriig.

Dimin kirie komii komii whiekakim ina yimbiyamim.

¹² Mi aposel kamim sima tirim dimin kirie komii komiiyim, iikam whiekakim sima bidi kigim. Mi iikam whiekakim naingwo tibmiiyim, sima iinokiinokin Adi Komii siir omaka haimiiyin hiugripkiikikaiyin, pi siir hirar nnowi. Mi ta maeyau haimiya hiuyokiyokaiya sair inigin Solomonka. Mi iiya sima hir nnowiyim, simiir mhii kwoinim pi whiruwa nwo iski. ¹³ Mi iikam nhirim naingwo tibmii karam nnowim, sima boin simiir siyuin siyu wadiekin. Mi sima pi nididgim simaka paniinsi yamasusi. ¹⁴ Mi iikam whiekakim ta yai aiir wakaeyim mi sima ina yaingwo tibmiikiyim. Mi ti iikamim sima ini Adi Komii siir iikamim simaka iripa isid whiruwar ywowim. ¹⁵ Mi sima iikamim makakmakakim, simiirin siyuim om komiiya namiyim, ini simiir hiriir hainamim. Mi nhirim sima hii idwo ini haiginiu mi nhirim nibmir idwo ini haiginiu. Sima hiniina naingwokim, iiya Pita siya tiriir napni mi siir aknaina pi krimiir namitkini mi krima pi wadieyar nwoki. ¹⁶ Mi omisisimim om komii Jerusalem siir kingiin nnowim, simiir hiran iikamim simiir makak iikamim ina mi hainamim, om komii Jerusalem hiriir. Mi iikamim yiu biyek iinkiniukikaiyim yim sima ini warar mi inkin amim. Mi simiirin aposel kamim sima yinimniskii haiginiugi. Iriig.

Aposel kamim simiirin ina yonkwobumbuninkin haiginiuim.

¹⁷ Mi biiyan pris inkamin mi Saidyusi kam ikim sima aposel kamim simiir mii aiiram kigmairgim. Mi sima io asi nwokim simiirin. Sima hiniina naingwokim, iikam whiekakim wi aposel kamim simiir yai aiirara wakaei mi wi krimiir yai aiir wakae rani. ¹⁸ Mi sima ina nhinamim, ini aposel kamim simiir ini onkwoiuim. Mi simiirin omakanau hir ini hiugripkiikikaigig. ¹⁹ Mi tapa niiyaka Adi Komii siir paekwosim nwirin ina yiuunainiyin ta omaka aposel kamim simiir, kiyitkaigaigia sair omaka anoin siir ini haiwaoki. Mi sima ina yapnaniniyim idowiiya tiriir. Mi Adi Komii siir paekwosim ieya boinki simiirin. ²⁰ Kima taka Adi Komii siir omaka sair kwapiiyam, siir yaiyim iikamim simiir tini boinmimauuu. Mi siyuin kwoin miiyik haiiyin simiir diisiisiimauu. Adi Komii siir paekwosimin siya hiniina boinkikin. ²¹ Mi aposel kamim sima ti Adi Komii siir paekwosimin siir yai aiir wakaeyim mi sima nugakar yamyakwok Adi Komii siir omaka sair. Mi sima siir yaiyim, iikamim simiir ini boinmimauuu. Mi iiya sima yaiya boinmimauuuwa mi ti Saidyusian kamim mi biiyan pris inkam ikim mi Isrelmi isidin si inkam komii ikin sima ini maeyau kwiruwa ini owiuwim. Mi sima kamim yaii niniiyim, simiir yikropki sima nini ikiunakiyim,

aposel kamim simiirin. ²² Mi kamim yaii niniiyim, sima ha namim omaka aposel kamim simiir hiugripkiikikaiya saiir simiir ninkikwonanakiyam mi sima hir biri nwokim. Mi kamim yaii niniiyim, sima asi swoki amkim mi ini inkam komi komiiyim simiir ini boinmauiuwim. ²³ Mi sima boin, ano bidi haiginokoukripkaigigin. Mi krima ti kamim omaka hiugripkiya saiir kigriraowiyim simiir ini kigiu. Yim sima omaka hiuyokiyokaiyim, simiir omaka anowim simiira nokwo kaoirkaki. Mi krima anowin ha nini haiwaoiuwin, simiirin inkam nwir biri haiwao kigim. Niingaka. Ini omaka niingga niingga haiwao hinsisirkiyim. ²⁴ Iiya tiiki inkamin, Adi Komii siir omaka kigriraowiyin mi biiyan pris inkam ikim, sima ta yai aiir wakaewinim mi sima ini warar yanaawinim. Sima biri ninokninkinkim, iiya ti dimin ieya nimbiyamin. ²⁵ Mi inkam nwirin siya ini kignaki mi siya ina ini boiniuin simiirin, kamim kima hiugripkiikikaigaigigim sima isi Adi Komii siir omaka saiir nokwokai boinmimauuim, iikamim simiir. ²⁶ Mi biiyan inkamin Adi Komii siir omaka saiir kigriraowiyin mi siir isidin, siir whinmiriyyin sima yamswoki aposel kamim simiir swokini kiyitnimnir hainakiyam. Mi sima simiirin nhimbwonhimbwo bi kiyitnimnir hainakikim. Sima ini iikamim simiirsi yididim. Dimusi rani, simiir kwoinim hiniina naingwokim, nimbi siiyani sima pi kaiyimikisi. Iriig.

²⁷ Mi sima ha nikunaniyim, ini kamim siyu komii ninokninkiniyim kaunsel simiir whwonkam ida ini okwoniyim. Mi biiyan inkamin pris siya simiir srii. ²⁸ Biiya krima kimiirar niki boinwakaekikim. Kima Jisis siir yaiya hirihiiri kipi boinmimauunanae. Mi wim kima krimiir yaiyaka nantamyiriyirnamkim. Mi yai ina swoki boinmimauuamim, iikam whiekakim om komii Jerusalem hiranim simiir. Mi wim kima simiirin hiniina nini boinmimauuu Jisisin krima mi isomaokii. Sima hiniina boinkim. ²⁹ Mi Pita siya mi aposel kam nhirima, sima ina yowarkii boinkiyim, Adi Komii siir yaiya kou ini saeyer ywowa mi kima sairara wakaeyokna iski. Kimiir yaiya saiir aowa ywokaiya. ³⁰ Mi kima Jisis siirin paeyin hiiniya nirioninkinin saika yinkin irinugi mi siya ina yaonamin. Mi krimiir wanwiyaeyim simiir Adi Komii siya swoki kininsiin idwonaowid ie hirankin siirin. Mi siya tariinanin ini krimiir Adi Komii wara ninkin owin. ³¹ Mi Adi Komii siya yikiunainam Jisis siirin ninomor kou hiriir. Mi siya ini Adi Komii siir iina iniiga saiir kingiinar yaka kinmasu idwowlan mi Jisis siya krimiir Biiyan Inkam Komiigin. Mi siyaирgin krimiir dimin biyeyim simiir niinak itkigiigiyin. Mi nu Isrelmi iikamim, simiir mhii kwoinim pi siyar kisina haigi mi simiir dimin biyeyim pi Jisis siya niinak itkigiigi. ³² Ti digworaekwowlam krima kigpriginim mi krima ini whinboinan kam ywowlam. Mi Adi Komii siir naeyiuin iripi hiriinan, ha mi whinboinikin. Adi Komii siya siir naeyiuin minam hauugikin, iikam whiekakim siir yai aiir wakaeyoknaim simiiram. Pita siya hiniina boinkin.

³³ Sima ta yaiya saiir wakaekiya simiir kwoinim ini hauugihauuga whiyiekiyim, aposel kamim simiiram. Mi sima simiir nisomsom aowam asi naingwokim. ³⁴ Mi inkam komii nwirin Farisi simiirgin siir inigin Gamelielkin. Tiki inkamin siyu komii ninokninkinikin. Mi iikam whiekakim, ini siir inigin siir hainankiyim. Mi Gameliel siya omaka yai nidwokai wakaeiya, saiir omaka yaina hir yinsiin okwokai boinki, kima wara aposel kamim simiirin idwowiyya dinkiwona apniyam. ³⁵ Mi ti inkamin siya kaunsil kamim siyu komii ninokninkiniyim simiir boinki, kima ti nu Isrelan kamim, kima sibgu mintirao, diminin kima tiram naingwowlun ti kam imiir. ³⁶ Mi biiya inkam nwirin Tiudas nikiuwiyin, siya hiniina boinkin, karaargin biiyan inkam komiyyin. Mi iikamim kamairim kam nwir 400 sima ini siir isid ywowim. Mi mhoiyya siirin kam nhirkim sima yisomaoki mi siir isidin ina yidam ninoopkiyim mi siir miiyim ina yikigiyim. ³⁷ Mi mhoiyya Judasin om Galiliyanin siya ina yitin. Mi taka ii hiniina iikamim simiir inigim saiir winamkim gavman siya. Mi tiki inkamin Judasin siya iikam kasa biri nikiunakin, siir siyu iir napam. Mi siirin iripi hiriinan, ini kam nhirim sima yisomaokiyin. Mi siir isidin ina yidam ninoopkiyin. ³⁸ Mi wim kima wara kam nhirim simiirin kipi nisomsom aoki. Kima simiirin hinda kigninkinki. Mi taka miiya inkamni inig ara hainanakiswo mi wa pi yikigiyin. ³⁹ Mi ta miiya Adi Komii siirgi niuwi mi inkamki ta miiya saiir nikiuduim wi dig nwo rani. Niingaka. Kima wi inkam tio rani, kima wi Adi Komii siirar tiowi. Gameliel siya hiniina boinkin kaunsil imiirin mi yim sima ini Gameliel siir yaiya mi wakaeyoknaim. ⁴⁰ Mi kaunsil sima yikiunaki, aposel kam imiirin. Mi sima simiirin ha tiokiyim mi sima ina yiuguskiyim. Mi sima ina boinkiyim, kima ha dam! Mi kima Jisis siir inigin pi kipi swoki apboinmamauuwam. ⁴¹ Mi aposel kamim sima kaunsil simiir haiburgigim mi sima ina yamim. Mi sima ini hindara boin maigimaigra namim. Mi sima boin, ini wadieyar mi owin krima Jisis siir inigin hik siira mi haiyim. ⁴² Mi iinokiiokin sima yai pi Adi Komii siir omaka mi iikamim simiir omaka ikim, pi simiir hir boinmimauuwi. Jisis siyairgin, Mesaia ti inkamin Adi Komii siya nimbingiyin siya. Iriig.

**Mi sima kamim iriiyar nwisa yimbin aposel
kamim simiir whin miriyyim**

6 ¹ Mi taka iiya Jisis siir isidin ini komiiyar yoraraowamin. Mi Judan iikam nhirim nu Grik hir nwowim, io sima ywo Judan iikam nhirim nu Isrel hir nwowim simiirin. Mi sima io dimusi biri nwokim, Isrelan isidin sima wig igabae niingam Grik hiranim, simiirin sibgu biri kigriraokim. ² Mi ti aposel kam iuur nwiso sima, kamim kigna diriraerariyim simiirim asi nikiunakim. Mi sima boin, nim wi Adi Komii siir yaiya saiir pi haiburgikisi, nae hidamin. Yio ti siyu hiniinin yio

miiyik rani. ³Ti nomiiyauim kima kamim irriyar nwisa tiki hansran hainaki kr̄imiir isidin siir kam nhirim simiir ta miiya, wig igabaemi hidauwiya nae sair kigriraowim. Mi ti kam irriyar nwiso Adi Komii siir naeyiuin simiir ti inkiniukikai. Mi sima ninokninkin inkam dwo. ⁴Mi nim krima iinokiinokin nhwo ara kwisnanaei, iikamim simiir boinmimauuwim, Adi Komii siir yai aiir. Ya ta hiriinan miiya, ya kr̄imiir miiga. ⁵Mi iikamim naingwo tibmiiyim, iiya sima ta yai aiir wakaeyim mi sima boin, ta yaiya, yai wadieka. Krima ini maргимairga wara nwowim. Mi sima Stiven siir yimbin, inkamin Adi Komii siir naeyiugin ninkiniuwın. Mi kam nhirim sima nimbinim simiir inigim hiniin hiniingim, Filip, Prokoras, Naikena mi Taimon, Pamenas mi Nikolas. Nikolas siya om Antiok hirankin. Biiya siya Juda simiir isid biri nwokin mi tariinanin siya simiir isid bidi ywowlan. ⁶Mi kam irriyar nwiso ha nimbinyim mi simiir ina yikiunaniyim aposel kamim simiiram. Mi iina simiirin ha nonkwokiyim simiir mi sima Adi Komii siiram ina sriigiyim.

⁷Mi Adi Komii siir yaiya maeyau kwiruwa biri nwoka. Niingaka. Hinda tinda bidi yinyoikiya. Mi Jisis siir isidin om komii Jerusalem hiranin, ini hoimgakar yamwoiuim. Mi prismi isid komiyyin, simiir mhii kwoinim ina yinkpit haigigiyim. Iriig.

Juda inkamim sima nokwoyokaigim Stiven siirin.

⁸Stiven siya inkam imiarsi naingwoyimiyok prasae biri kinkin. Mi siya iriipi hiriinan kiriekak. Mi siya dimin kirie komii komii whiekakar mi tiriikin, iikam imiirin. ⁹Mi Stiven siya Adi Komii siir yai aiir boinmimauuin mi iikam nhirim saikar yinkinwamwarkii boin. Mi iikam nhirim saika boinim, Juda inkamkim. Mi nhirim nu haimii whirin Sairini hiranki nitkim mi nhirim nu Aleksandriankin nitkim. Mi nhirim nu Silisiankin nitkim mi nhirim nu Esiankin nitkim mi tiki iikam isid komiyyin sima Stiven saikar ninkinwaomwarkii boinamar tirkim. ¹⁰Stiven siir yaiya ini saeya yokwonaowida. Mi simiir yaiya ini yikigiyi. Stiven siirin kwoin miyyikin Adi Komii siya hauugin mi siir yaiya asi nokwonaowidga. ¹¹Mi sima kam nhirim simiir ini ikiunaki mi ina boinim, pi kima tini iksisaeyiu. Mi ti kamim niksisaeiyim sima boin, Stiven siya Moses siir nigbumbugin mi siya Adi Komii siirin wara mi ikin ighbumbu. Tiki kamim niksisaeiyim sima Stiven siirin hiniina boinkim. ¹²Mi kamim priiyksasaeiyim sima kam adi yaowaeyim siyu komii kigriraowiyim, simaka ini boiniu. Mi kamim siyu komii ninokninkiniyim simiirin wara mini boiniu mi sima yai biyie Stiven saika ini boiniu. Mi sima Stiven siirin omaka inkam komiigigin nidwokai wakaeiya yai, sair hiriir kiyitnimnir hainam. ¹³Mi tiki kamim niksisaeiyim mi sima niksisae yaiyim simiir boinkikim mi tiki kamim

sima iña boinim, iinokiinokin Stiven siya Adi Komii siir omaka saiir nighbumbuwikin. Mi Adi Komii siir siyu komiiyin siir wara mi ikbumbu. ¹⁴Krima bidi wakaekiyim siya hiniina boinkin, tako omaka Adi Komii siira, wi Jisisin om Nasaretanin siya tirkumbugi. Mi siya siyuim Moses siya hauuwim krimiir, wi siya kisina haigini. Ti kamim niksisaeiyim sima hiniina boinkim. ¹⁵Mi iikam whiekakim ta omaka yai nidwokai wakaeiya saiir nwowim sima Stiven siir whwonkam iiir kigiyim ini Adi Komii siir paekwosimin siir whwonkamnan ywokiyin. Iriig.

Stiven siir yaiga

7 ¹Mi biiyan inkamin pris siya sriigi Stiven siirin, ta yaiya kaimwowaırga, aniya? Ta sima boina. ²Mi Stiven siya boin, hae! Kima ti nomiiyauim mi ti inkam komii komiiyim kima ini wakaekiyim, biiya krimiir brougaeyin Ebraham siya nu Harana hiriir biri nik amkin. Siya nu Mesopotemia hirar nik owin mi Adi Komiiyin ninomor kouanin ina yimbiyamin siir hiriirin. ³Mi Adi Komii siya boinki Ebraham siirin, kira kiriir omin siir ti haiburgig mi kiriir piugan aka mi kira, kima iki nu kibi whirin si tini owiu. Tiki nuin wi kara niisiimau haiginiuwi kiriirin. Adi Komii siya hiniina boinkin siirin. ⁴Mi Ebraham siya Kaldian iikamim simiir nuin siir haiburgigin mi siya ini nu Harana hiriir yamin ini hir yamwoiuin. Mi iiya siya nu Haran hir nwowin mi siir adawai biyieyin ina yaonamin. Mi Adi Komii krimiir Wanin siya yikropki Ebraham siirin ti nu kima nwo iiirim. ⁵Mi Adi Komii siya tiki nuin Ebraham siir biri nikiu iuguskikin. Niingaka. Siya hindira nikiumauu aekin siir nu tipmwo rani, siya haimiisima biri nikiumauugin. Tiki nuin ini niingar mi owin. Adi Komii siya yimbingi siirin, mhoiyya kara tiki nuin wi kiriir nikiumauu iuguskii. Kiriir yinisisimim simiir wara ninkin ikiumauugi tiki nuin. Ta iiya Adi Komii siya nimbingiya, Ebraham siya yinism karamaeya nwokin. ⁶Adi Komii siya hiniina boinkin, kiriir yinisisimim wi iki om whirni nuin kimiir kingiin nwo karam nwowin wi siir nwoami. Ebraham kiriir yinisisimim wi kam nhirim simiir mii mirii. Sima wi mii niingar mirii, wi umirkak nwo rani, simiirin. Mi kamim simiir kigriraowi sima simiirin wi siyu miyiiknan tir tani. Sima miriiyokiyiim biewiyim kamairim kamnwir (400). ⁷Mi mhoiyya ti kamim mii simiir kigrirao miriiyim simiirin wi hik hauugi. Hiya kara hik simiir hauwi mi kiriir yinisisimim wi ti om iiir haiburgigi. Mi sima wi kariir mii aiir namiriini mi wi kariir inig iiir hainani nu Isrel hirin. Adi Komii siya hiniina boinkin. ⁸Mi Adi Komii siya Ebraham siir niisiimauuin, siyuin miois kitiiyin, yio Adi Komii siya nimbingi iyea. Mi iiya kima ti siyuin miois kitiiyin siir kigiyim mi kima pa ninokninkinki, kimaırgim Adi Komii siir kamim. Mi iiya Aisak siir naokaina Ebraham siir yinisisim mi ii iriiyar kwoimim namkiyim mi siir mioisa ina kitiyopnır haiya. Mi mhoiyya

Aisak siya Jekop siir ad ywo. Mi Jekop siya ini kam iuur nwiso ini simiir ad ywowin. Mi yim sima ini ti hiriinan siyu kaimwowin miois kitiyin ini siirar swoki tirim.

⁹Mi ti Josep siir nomiiyau iuur nwirim sima io siir ywo. Mi siirin sima iyopmaugi kam nhirkim sainam. Mi sima siirin wara yinkin ikiunam nu Isiba hiriirin. Mi iiya siya nu Isib hir nwowa mi Adi Komii krimiir Wanin siya ini saikar ywowin. ¹⁰Mi hikpai hikpaiyim Josep siir nimbiyamim mi siirin Adi Komii siyar whinwokin. Mi ti hikpai hikpaiyim siir biri niyopakaiyiugim. Niingaka. Mi Adi Komii siya hauu haiginiu, kwoin miiyikin Pero siir, nu Isib simiir inkam komiliyin simiir nu kigriraowiyin siirin. Mi siya Josep siirin ini wadieyar kigriraowin. Siya bidi yinokninkinin Josep siya ninokninkin wadiekakin. Mi Pero siya siir asi nokmwin okwokin, biiyan inkam komii nu Isib simiir nuin siir inkam komii nwowim. Mi inkamim mi digworaekwowim siir omaka nwo ikim, sima simiir biiyan inkam komii wara ywowin. ¹¹Mi nu Isiban iikamim mi nu Kenanan iikam ikim, sima ini nae karamaeyar ywokiyim. Mi sima mhii komii ina yaowa mi krimiir brougae wanwiyaeyim naeisim bi swoki inkiuguna haimiminkim. Niingaki, niingaka. ¹²Mi Jekopin Josepni adin siyar wakaeki naeyim ini nu Isib hir nwowim. Mi siya siir yinism yinkamiyinim krimiir wanwiyaeyim simiir yikropki nae imiir nini hainakiyam. ¹³Mi mhoiyya kwisaka sima ina swoki amim. Mi Josep siya ha namin mi siya ina in i boiniuwint siir yaowae imiir, kima bidi yinokninkinin kariirin? Kimiir nomousimin, karairgin. Mi Pero siya ini wara kigninokninkiniyin Josep siir yaowae imiirin. ¹⁴Mi Josep siya boinki simiir, wara krimiir ad wai biyieyin Jekop siirin wara wiikiunani nu Isiba tiriir wit. Mi siir piugana sima wara winkin it. Mi ti iikamim sima iriparin kamnwoim iuur iriiyara yimbiyam. ¹⁵Mi Jekop siya nu Isiba hiriir asi namkin. Siya wi waibiyie hirar nwowim. Mi wi hirar nwoki aowim. Mi krimiir brougae wanwiyaeyim mi Jekop siir yinisisim ikim sima ini hirirar mi aowim. ¹⁶Mi simiir piuis niingga ini simiir yinisisim sima swoki hainamim Ebraham siya sainin nuin siirin siir haingikaiyam. Tiki nu Sekemin, Ebrahamkin saingin. Hemoni yinisisim simiir nugin.

¹⁷Biiyarin Adi Komii siya Ebraham siir boinkin, iiya ti biewi kamair kamnwirim (400) dig nwokiyim mi siir piugana nu Isib hir haiburgik mi sima ina yamim. Mi tiki simiir iikamim ini hoimgakar ywokiyim. ¹⁸Mi inkam komiiyin nu Isib hir kigriraowin, siya bidi yaowin. Mi inkam komii nwirin ina swoki okiyin. Mi siya Josep siir mii kibi aiir bi ninokninkinkin, siya whaowaeya nwokin. ¹⁹Mi siya simiirin mii prasae bi hauugin. Niingaka. Mi siya simiirin ina yipimpar miimiiyim. Mi mii komii komiiyim ina mi hauuin mi simiir yinisisim hindara asi priiyitkikininisugim. Mi sima, simiir nimiiyaeni siyuam whaowae mi sima asi naokaonamkim. ²⁰Mi takia iiya Moses siir apua siir naokainakiya

mi saeya siir adni omaka hir haigiprakaiyim bwanim whwoim. Mi saeya siirin mwii ina yapimuaeya. Ti yinisiimin yinisiim kibikin. ²¹ Mi Moses siir ad yopliyo sowawayin siirin hipiuin siir kikaiyiugo. Mi sowawayin ina hainamin siirin mi sowa kimidiniya aumiinau hir ini kikaiyugig. Mi iiya siya aumii aowa hir nwokaiya mi Pero siir yinisiim kopaka saeya siir kigin mi ini saeya hai namin siirin. Mi siirin ini saeya yimiiyaeyin. Mi siya ini saiir yinisiimnana ywowin, ti yinisiimin. ²² Hiya siya Pero siir omaka hir nwowin mi siya ina mwriiraraokiyin. Mi nu Isib hiran inkamim sima yowomwarkai haiginiu nu Isib hiran diminpai diminpaiyim siirin. Mi Moses siir kwoin in iki nu Isib simiir digworaekwo whiekakim simiir asi ninomkninkin digim. Siya inkam biyie rani, inkam wadie ieyaairgin. Mi yaiyim siya boiniyim, siya biri kiyikriku boinikin. Niingaka.

²³ Mi iiya Moses siir biewiyim kam nwisa namwoiuim mi siir kwoin ina yaingwokiyin an wi iki kariir isidin Isrel hiran iikamim wi simiir nini kignaki. ²⁴ Mi Moses siya ha napnamin mi siyar yapkigam nu Isiban inkam nwirin, Moses siir oman inkam nwirin siir nonkwobumbuninkini. Mi Moses siya siir oman inkamin siir whinintioin mi ti inkamin ini siya tioaokiyin. ²⁵ Mi Moses siya hiniina naingwokin kariir oman iikamim sima ina ninokninkin Adi Komii siya ta miiya kariir nimbingiya. Siya minam nimbingikin. Isrelan iikamim simiir whinidamkiyim nu Isib tir nwowisi. Mi Isrelan iikamim sima hiniin biri naingwokim. Niingaka. ²⁶ Mi iigwir nugakin, Moses siya ina yapamyakwokin. Mi siya kigam, inkam nwiso Isrel hirankinaro sowa yaii ninii. Mi siya ti inkam nwiso sowiir yaii aiir yibirmiigi. Mi siya sowiir boin, kowa om whiruwaniarairgo mi kowa kowa yaii dimusi ninii? ²⁷ Mi ti inkam nwirin yaii bii niniyin, siya yiriyiu boinki, Moses siir yaiya saiir mi siirin ina iyop isiskiyin. Mi siya boin, nhinga boinkin, kira krimiir yaowae komii nwowin mi krimiir mii hid miriiyam? ²⁸ Mi taro kira kariirin ii kira niki isomaokiyin nu Isib hiran inkamin siir hiriinanam swoki boini? Mi kariirin pi hiriinan swoki isomaokiyim, aniya? ²⁹ Mi iiya Moses siya tiki inkamin siir yaiya saiir wakaekiyin mi siya ina yidamkiyin, ini Midian simiir nuin ini siir yamwoiuin siya. Mi mhoiiya siya wig nokwonain mi siya yinisiim yinkamiyino nwisa iyioninkin.

³⁰ Mi biewi kam nwiso dig nwokiyim iiya siya ti nu siiyin apa niinga siir nwowa. Mi iigwira Adi Komii siir paekwosimin ha nitin siirim mi siya paeya paekkopim sim nimbiyama saiir yainau hir yimbiyam, mhiu Sainai kingiin hir. Ta maeyau nu siiyin apa niinga saiir hir. ³¹ Mi Moses siya kigiyin mi siya ini hindara yanaakiyin. Mi siya ha napriraoamin kingiin kigam mi ini siya wakaeki, Biiyan Inkam Komii siir yaiya boinkiya, ³² kimiir brougae wanwiyaeyim simiir Adi Komiiyin kara Ebraham, Aisak mi Jekop kimiir wanwiyaeyim simiir Adi Komii waraargin. Mi Moses siir piau ini nopnopar kinkiya. Mi siya ti

paekikopim simiir kaowin mi siya ina yididin. ³³Mi Biyan Inkam Komii siya siir boinki, warî kiriir iiga souwa disk. Wari nuin kira nokwowin nu kibiki kibi ieyaargin, bimbiwi rani. ³⁴Kara bidi kigin, ti dimin biyeyim sima tir haiginiuwim kariir iikamim nu Isib hir nwowim simiirin. Kara bidi kigin, simiir noua. Kara hiriinanam nitkin, simiir whindiriraeraram mi simiir hika sair niinakiyim. Mi kiriirin wi kara nikropki nu Isiba hiriir namim. Mi simiirin wi kira nini kigriraowiuwim.

³⁵Biya Moses siir oman iikamim sima siir boinki, nhinga boinkin kiriirin, krimiir yaowae komii nwowin mi krimiir mi hidin? Adi Komii siya nikropkikin ti inkamin Isrel simiir yaowae komii nwowim. Mi sima wi nu Isib hir nwoki haiburgigim mi sima wa nwoki amim. Adi Komii siir paekwosimin ti paekikopim paeki niugiyim Moses siirim nitkin siir nauni kirie haiginiuniyim. Mi Adi Komii siya boinkiya yaiya, siya simiirim namim, simiir whindiriraerar haiginiuwam mi siya hiriinanam nitkin. ³⁶Mi Moses siya nu Midian hir haiburgigin mi siya simiirin nu Isib hirankar ini ikiunanaki mi sima ina yamigusamim. Mi siya nu Isib simiir nuin dimin kirie komii komii whiekakim haini tirkumbugik mi simiir nuin ini biyeya ywokiyin. Mi mii kwira siya miriyya op paridnana sae, siya kimprinайдама mi biewi kam nwiso siya nwowim ti nu siiyin apan siir mi mii komii komii nhirim ini hirar yimbiyamim. ³⁷Biiyarin ti inkamin Moses nikiuwyin siya Isrel hiran iikamim simiir boinkin, krimiir inkam nwirin wi Adi Komii siya nokmwin okwovi profet inkam nwowam. Mi siya wi kaoprigi okwowan inkam nwowi, kariir hiriinan. ³⁸Mi Moses siya Isrel simiir isidin simakar nwowin, krimiir brougae wanwiyaeyim nu siiyin apa niingen siir mi Adi Komii siir paekwosimin siya Moses siirim mhiu Sainai hiriir yam, siir yaiya iinokiinok nwoyokiyokiiya sairin hir ini boinmimauugig iikam whiekakim krimiir boinmimauuam. Mi ta yaiya Moses siya nini hauuniya krimiir, saeya kiriekaka, kwoin miyiokin omwai waiyayokiyokiiyin iinokiinok krimiir hauu haiginiuwam.

³⁹Mi krimiir wanwiyaeyim sima Moses siir yaiya sair biri wakaekim. Mi sima Moses siir yaiya ini digiumii haigingikim. Simiir kwoinim ini nu Isib siirimar swoki aingwo hisraenamim omin biiya sima nwo iiiram. ⁴⁰Mi Isrelan iikamim sima Eron siir boinki, kira tidiyiu min ti ikrimtio iupimpit krima kuuwam mi sima wi krimiir adi komiinan nwoki owim. Mi krima wi simiir yai imiir niki wakaeyoknam. Mi tiki inkamin Moses nikiuwyin krimiir niki ikiunaniyin nu Isib hirankin siya mhiua hiriir namin mi siya biri swoki itkin. Niingaka. Krima biri ninokninkinkim diminin siir tirin. ⁴¹Mi tako iiya bulmakau yin irin aeyini sima nonkwokwokikin. Mi sima wraisu ira yisom siir nimiiyaeyam. Mi sima minsu hauugikim, wi simiir pi nonkwowisi. Mi iiya sima ti dimin iir kigim mi ini ogmwomir karamaeyar ywokiyim. Mi sima yaewou nae

komiiya ina ikwo aekiyim. ⁴² Mi Adi Komii siya digiumii simiirin whisarii biri haimriiyugin. Mi siya simiirin ini hindara kigninkin diriraerarkiyin. Mi bie bwan nauunim ini simiir adi komiinan ywowim. Biiki biiyin profet kamim simiir yaiya hiniina win boinkikim,

kima ti Isrelan iikamim iiya kima nu siiyin apa hir nwowa ti biewi kamnwiso mi ti wraisuin nhinir nisom hauugikin? Mi kima kariirim bidi yaingwowim, aniya? ⁴³ Niingaka. Kima ti wraisuin Adi Komii niksisae Molok siir nisom hauugikin. Mi ta kimiir wraisu is omaka kima haiyapyokyokaiya ti nu siiyin apa siir, ti biewi kamnwiso kima minam hainamkim Molok kimiir adi komii niksisae yin siir inig iiir hainanam. Mi kima ti nauunin Refan nikiuiyin siya kimiir adi komii niksisae n wokin mi kima ini siir inig iiirar mi hainanim. Mi ti tidyiuin kimar nikrimtio diriraerarim, kima simiir inig imiir hainankim. Mi kima hiriinan tiri mi kimiirin wi kara nhnikriopki, nu Babilon hiriir. Mi kima wi simiir aowa mirii kaeyami.

⁴⁴ Adi Komii siir yaimwowim sair yimbiyam. Mi Adi Komii siya minam niisiimauugin, sima wa nwoki aengwowim, Adi Komii siya ini krimaka nwowin. Mi Adi Komii siya yiisiimau Moses siirin, ta omaka wraisu isa sairin. Biya iiya krimiir brougael wanwyaeyim nu siiyin apa siir nwowim, sima omaka wraisu isa sair yapninpakainam Adi Komii siir inig iiir hainanam. Moses siya ini hiriinana swoki miriiyin. ⁴⁵ Siya krimiir brougael sima nu siiyin apa siir hiriir namim mi ta omaka wraisu isa sairin warar yinkin hainam. Mi sima ini simiir inkam komiyyin Josua, saikar yitim. Mi iikamim ti nu iiir nwowim, simiirin Adi Komii siya nikriop nhngiyim mi sima ina yidamkiyim. Mi ti nuin krimiir brougael simiir inigar nwoyokiyokiiyin mi ini Devid siyar yimbiniyin. ⁴⁶ Mi Adi Komii siya ini Devid siirimar yaingwokwonanaeyin. Mi Devid siya Adi Komii siir sriigi mi kara omaka ira ti mirii, kiriir inig iiir hainanam, kira ti Jekopni Adi Komiiyin mi kira wi sair nwoki owim, aniya? Siya ina boinkiyin. Niingaka. ⁴⁷ Mi Devidni yinisisim Solomonin Adi Komii siir omaka siya bidi miriigika.

⁴⁸ Mi Adi Komii krimiir Wanin siya ninomor kou hirankin, siya taka omaka inkamkin nonkwo miriyya sair biri nwowikin. Niingaka. Bidi bidinanarin profet inkamin siya ta yaiya hiniina win boinkikin, ⁴⁹ Adi Komii siya boinki,

nynomora ini kariir ipiinan ywowa kara nidwowika. Mi tiki nuin kariir iiga siir nok-wowikin. Kima wi paka hiniin omaka sae mirii, kariiram. Kara wi pikti omin si nidwosiasnaki. ⁵⁰ Mi kariir iina tiki digworaekwom simiir biri nonkwo diriraerarkim, aniya? Niingaka. Kara nonkwokwokim tiki digworaekwo whiekakim.

Adi Komii siya boinkiyim, profet kamim sima winkiyim.

⁵¹ Stiven siir yaiya tasa niki ama. Kima tiki kamim nantamyiryiriyim kimiir wiina paniina wakaei. Mi kima iinokiiinokin Adi Komii siir naeyiuin siir yai paniinsi wakaei. Mi kima ini kimiir brougae wanwiyaeyim simiir siyu biyie biiya sima tirkaiyiwim mi kima ini simiir hiriinanar swoki tirim. ⁵² Kimiir brougae wanwiyaeyim hik prasae biri hauugim profet kamim simiirin. Mi simiir nwirkin niingga biri nwokin, hik hai karamae. Mi profet kamim sima boina hiniin, ti inkam wadieki wadieyin wi sipi niti. Mi kima ti profet kamim simiirin ina yisomsom aokiyim. Mi mhoiyya siya ha nitin mi siirin ini warar yinkin isomaokiyin. ⁵³ Mi Stiven siir yaiya tasa niki amyokiyokiyya. Adi Komii siir siyu komiyyin siir paekwosimin siir boinmaugiyin mi siir paekwosimin kimiidina Moses siir kwaboinmauu mi Mosesin kimiir swoki kwaboinmauu mi kima ti siyu iiir bi sibgu apkin. Niingaka. Iriig.

Sima Stiven siir kaiyimik aoki siiyani

⁵⁴ Mi sima bidi wakaeyim yai whiekakim Stiven siya boin hiuriyiugiyim mi simiir kwoinim ini haugihauga whwiyeikiyim mi bigim ini kikiyikikiyikar kinkiyim. ⁵⁵ Mi Adi Komii siir naeyiuin ini Stiven siirrarar yaninkinuuniyin. Mi siir nhwoin ninomor koua hiriir ninansiina kaokiyin mi ini siyar kigiyin dimin komiyyin paenan niudkwakwakiyin, yio Adi Komii siyairgin. Mi siyar mi kigi Jisis siya Adi Komii siir iina iniiga sair kingiina naka kinamasu okwowi. ⁵⁶ Mi Stiven siya boinki simiir, wakae! Kara bidi kigiyin ninomora piigigiya. Mi kara inkamin nwira kig ninomor kou hirin, siya ini Adi Komii siir iina iniiga sair kingiina yaka kinamasu okwowin. ⁵⁷ Mi sima biri wakaeyokim mi sima yai ina nhinki boinainamim. Mi sima whiekakarin, ini siiraramar yinoopnamim. ⁵⁸ Mi sima siirin ti om komiyyin siir idwouiya hiriir kiyitnimnirnaniyam. Mi sima siyya komii komiyyim ha haiyim, ina kaiyimikim siir. Mi kamim biiya yai siir niki boin hiuriyiim, simiir yiuis nhirim ina yisitkikinkiyim. Mi inkam nwirin Sol nikiuwiin siir igmiiga hir haigingig mi sima siyya ina kaiyimikim siirin. ⁵⁹ Mi iiya sima siiyani Stiven siir kaiyimikim mi siya ina kauwankii boinkiyin, Biiyan Inkam Komiyyin siiram. Mi siya ina boinkiyin, Biiyan Inkam Komii, Jisis, kira kariir paekwosimin siir haigi. ⁶⁰ Mi Stiven siya ogmwo ha hiugiyin mi siya ina kauwok boinkiyin, Biiyan Inkam Komii, kira wi yamdi simiir kipi swoki onkwobu, ta sima kariir tirkiya saiarsi. Niingaka. Mi kira simiir dimin biyieyim simiir diinak itkiigii. Mi siya ti yaiyim simiir boin digiyin mi siya ina kwaonamin. Iriig.

8 ¹Sol siir kwoinin ini maigimaирга ywokiyin, sima Stiven siir nisomaokiyin.

**Sol siya kamim Adi Komii siir yaiya sair boinmimauuwiyim
simiirin siya nisomsom aokaokim.**

Mi taka iiya iikam whiekakim sima Adi Komii siir isidin om komii Jerusalem hir nwowin, siir diriraerar bumbuninkin haiginuugim. Mi

sima om komii Jerusalem hir asi haiburgigim. Mi sima ina yinoopkiyim ti omim ti nu whiso sowiir nwowo, simiir. Nu Judia mi nu Sameria. Mi ini hiriir yamim. Mi aposel kamim sima om komii Jerusalem hirin wara biri haiburgigim, simaka. Niingaka. ²Mi kam nhirim Adi Komii siiram naingwo tibmii kiiniyim, sima youu haingikaiwak, Stiven siirin. Sima nou prasae biri nougim.

³Mi ti inkamin, Sol nikiuwiyin, siya siyu whiruwa biri tirkin Jisis siir isid iiirin. Mi omaka omakaim siya tionhintaraoami. Mi simiirin pi hirankar kiyit kiigiiki. Mipi omaka sima hiugripkiikikaiiya pi sair kiyitnoudnankaagi simiirin. Iriig.

Sima yai win kibieya sairin nu Sameria hir boinmimauugim.

⁴Mi iikamim Adi Komii siiram naingwo tibmiiyim, sima ini omom omomim simiir yinoopamim. Mi sima ini Jisis siir yai kibya ini tiki omom simiir yap boinmimauuamim. ⁵Mi Filip siya nu komii whirin Sameria siir hiriir yapiinam. Mi siya inkamin Adi Komii siya nimbinin Kraist, siya siir yai imiir boinmimauuamkin. ⁶Mi iikam whiekakim sima ini ta Filip siir yaiya, sairamar maugiyim. Mi sima kigi, dimin kirie komii komiiyim siya diriraerarim. ⁷Mi iikam whiekakim ti om iiir nwowim uridyiu bibiyie sairara, bidi yinkiniukikaiyim. Mi tiki uridyiu bibiyieyim, Filip siya ninimniskiigiyim sima ina nhinki kaunamim. Mi iikam whiekakim iiga iin ninsimsiriunakiyamim, simiirin Filip siyar yinimniskii digi. ⁸Tiki iikamim nu Sameria hiranim, sima ini maргimaирга ywokaeyamim.

⁹Mi ti nu komii Sameria hirin, inkam nwirin hir nwowin, siir inigin Saimonkin siya nop nao kiriekin. Mi iikam whiekakim siir kigiyim ti diminin siya tirin mi sima ini hindara yanaakiyim. Mi siya simiir boin, adi yaowaeyin karaирgin. ¹⁰Mi iikam whiekakim ti omin siir hiranim mi iikam nhirim inigakim mi nhirim inig karamae ikim mi sima ini Saimon siir yaiya sairrar wakaeyim. Mi sima boin, wari inkamin kiriekakin Adi Komii siya hauugin siirin kirie. ¹¹Saimon siya diriraerarim sima bidi bidinana kignanaekim, ta nopa siya nanaowiya. Mi sima tiki iikamim Saimon siir yaiya sair asi wakaeyoknakim. ¹²Mi Filip siya ta yai win kibya ini sair boinmimauwin iikamim ti omin siir hiranim simiir. Siya minam boinmimauugin, iiya Biiyan Inkam Komiiyin siya iikamim simiir kigriraowi mi Jisis Krais siir inigin siir wara yinkin boinmauu simiirin. Mi sima ini ta yaiya siya boina, ini sairrim yaingwo tibmiiyim mi siya iikam imiirin op ina baptais haiginiuswowim. ¹³Mi ti inkamin Saimon nikiuwiyin siya ta yai aiir wakaeyin mi siya ina yaingwo timiigiyin. Mi Saimon siya ini saikar ywowin. Mi ti dimin kirie komii komiiyim siya simiir kigin Filip siya diriraerarim. Mi siya ini kakakar ywokiyin.

¹⁴Mi aposel kamim om komii Jerusalem hir nwowim, sima wakaewin, nu komii Sameria hiran iikamim sima bidi wakaeyoknaim Adi Komii siir

yai aiirim. Mi sima ina yikropkiyim Pita Jon sowiirin, sowa kignakiyam. ¹⁵ Mi sowa om komii Jerusalem hir haiburgiko mi sowa ha napdinamo mi nu komii Sameria hiriir yapnimbiiyam. Mi sowa nhwo iikamim naingwo tibmiiyim simiiram ha nini kwisiwo mi Adi Komii siir naeyiuin simiira yaninkiniuiuin. ¹⁶ Sowa bidi yinokninkino, biiya sima whisariiya baptaiskim Jisis Biiyan Inkam Komiiyin siir inigi iiirin. Sima Adi Komii siir naeyiuin siir biri niki haigin niingar niki okim. ¹⁷ Mi Pita, Jon sowiir iinao simiir mwo imiir ha nonkwowim mi sowa ina boinkyo, Adi Komii, kiriir naeyiuin simiir waninkiniuni.

¹⁸ Mi Saimon siya kigi, aposel inkam nwiso sowa iikamim simiir mwowim simiir nonkwokiyim. Mi ini siyar kigi, naeyiuin simiir naninkiniuiuin. Mi siya umir asi nini hainakikin sowiir sainam. Mi siya ina boinkiyin, ¹⁹ mi kowa wari kirieya kariir warar mi hauugi. Mi kariir iina inkam nwirni mwo mi onkwowi mi Adi Komii siir naeyiuin wi nwirni mi aninkiniuiuwim. ²⁰ Mi Pita siya boin Saimon siir, diminin Adi Komii siya priihauugiyin kira ha naingwoi pi umir aka sainim, aniya? Niingaka. Wari kiriir umirim wi kinakar ninkin kiguguki. ²¹ Kira taka kirie aiir hajiyim, wi dig nwo rani. Minsika, kiriir kwoinin Adi Komii siir naeyiuin saika miiyik nwo rani. Niingaki, niingaka. Ini biyiek biyie ywokiyin. ²² Kiriir kwoinin ti kisina haigi, kira Adi Komii siiram ti sriinanae kiriir dimin biyieyim igbid kamiyau simiir haiyoprimdimiigiyim kiriir mhii kwoinnau nwokaiyim mi kira wi wadieyar nwoki owim. Mi Adi Komii siya wi saiir saiira naingwokwonanae rani. ²³ Pita siir yaiya tasa niki amyokiyokiya. Kara budi kigin kiriir mhii kwoinim whwokwoka bi nwowikim. Mi kira siyu miiyikin siiram paniinsi yaingwosi. ²⁴ Saimon siya ina boinkiyin, kowa Adi Komii siirim ti sriinanae kariir dimin biyieyim simiir niinak itkiigliigiyim ti dimin biyieyim kariir kwoinau tir nwokaiyim. Mi kariirin wi sima nonkwoniinwomwiirninkinisi.

²⁵ Ilya Pita, Jon sowa swoki haiyuk apnama om komii Jerusalem hiriir mi sowa Adi Komii siir yai win kibiyim ini ti iikamim ti omi sisimim nu Sameria hir nwowim, ini simiir swoki apboinmamauuamo. Iriig.

Filip siya Adi Komii siir yaiya nu Itiopia hiran inkamin siir boinmimauugin

²⁶ Adi Komii siir paekwosim nwirin Filip siir boinki, kira om komii Jerusalem siir ti haiburgik mipi ti siyu komiiyin Gasa namiyin pi siir hiriir dapniyam. Mi kira pi ti siyu siyyin nu apa niangan siir dam. ²⁷ Mi Filip siya ha napiinamin ti siyu iiir mi siya nu Itiopiyan inkamin om komii Jerusalem hir nini hainangikywakwokin Adi Komii siir inig iiir mi siya siirin siyu hir yapiduna, ti nu Itiopiyan inkamin. Mi siya ti inkamin simiir wig komiiya nu Itiopiya hir kigriraowiya, sair umir digworaekwowim

simiir biiyan inkamkin, ti inkamin. Mi ta wiga sair inigin Kandesika. ²⁸Mi tiki inkamin ina swoki amim, siir oma hiriir. Mi siya karisa sair ii idwokainam. Mi hos iso sowar kiowotnam, ta karisa. Mi siya yokwo kwira biiya profet Aisaia siya wingiga, sair nidwokai mwainamkin. ²⁹Mi Adi Komii siir naeyiuin siya boinki Filip siir, kira pi ta karisa pi sair pida dapam. ³⁰Filip siya ha niwitnamin kingin hiriir mi siya yap wakaeyam, tiki inkamin ta yokwowa biiya profet Aisaiaki si wingiga siya sair nidwokai mwainnami. Filip siya siir boinki, kiriir kwoinin ta yokwowa kira mwaina sair bidi yinokninkinkiyin, aniya? ³¹Mi tiki inkamin siya ina wakae boinkiyin, Filip siir yaiya sailirin. Inkam nwirkin kariir boinmimauu karamae nwowi, kanakana wi paniina ninokninkini. Niingaka. Tiki inkamin siya boinki, kira wiinaini, Adi Komii siir yaiyim kariir wini boinmimauuuni. ³²Ta yaiya siya mwainama saeya hiniingga.

Ini sibisb yinismnan ywowin, sima siirin ha haimim mi ina yisom aowin. Mi siya yaimin dimin biri nomboboinamkin, siya ini sibisbnan ywowin. Sima, simiir kan imiir kinkrimkrip haiiyim mi sima biri kauwigim. Niingaka. ³³Mi sima siir yigbumbu haiginiu. Mi sima siirin yai miiyiknan biri boinkim. Mi siirin simar swoki isom aoki. Siir iiya ti nu iiir nwowa ini dig ywokiya. Mi siir igsopa bi nokwokairiinanaowidgin. Mi siir niwiiyin wi nhinga boinmimauuvi siir iikam imiirin. Niingaka.

³⁴Tiki inkamin nu Itiopianin, siya yokwowa ha mwain digiyin mi siya Filip siir boinki, kara kiriir sriii, tiki inkamin profet, siya ta yokwowa nhiniiram winkika? Mi siya, siyamar winaka, iyie? Mi tari inkam nwiram nasi winkika? ³⁵Mi Filip siya siir yai imiir wakae digiyin mi siya ina kwaboinmamaauin ti yaiyim siir. Siya ina boin, siya ta yai win kibya yokwoni Jisis siirim winkika. ³⁶Mi sowa ha namwo ti siyu iiir mi sowa whiiisim kwira sair yimbiiyam. Mi tiki inkamin siya Filip siir boinki, kira Kigi! Tasi opa kwomaiya, kara op baptaisam tiri. Mi dimin whirki, kariir siyuin op baptaisiyin siir biri haiginikougin? ³⁷Mi Filip siya swoki boinki, kiriir kwoinin naengwo tibmiikkiswo mi kira wa pi tibin. Mi tiki inkamin siya ina swoki wakae boinkiyin, kariir kwoinin ina naengwo tibmiigiyin Jisis siirim, Adi Komii siir yinismen. ³⁸Mi ti nu Itiopiya hiran inkamin siya boin, kariir karisa pi tir kugiki. Mi Filip sowa ti inkamin nu Itiopianin sowa ina yapnatmainananiyamwo. Mi Filip siya siirin ina baptais haiginiuin. ³⁹Mi sowa opa sair haiburgikwo mi sowa ina yapnайдамво. Mi biri kimiminkikin Adi Komii siir naeyiuin, ina Filip siirar yikiunamin. Mi tiki inkam komiiyin Filip siir biri swoki kigikin. Niingaka. Mi siya ini maирgimaирga ywowamin. ⁴⁰Mi Adi Komii siir naeyiuin Filip siirin om Asdot hir inи diyankinisugik. Mi siya omom omomim simiira yap boinmamaauum Adi Komii siir yai win kibya saiirin. Mi mhoiyya siya nu Sisaria hiriir yapnimbiyyam. Iriig.

**Sol siir kwoinin ha kisina haigikiyin mi siya
ina yaingwo tibmiigiyin Krais siirim.**

9 ¹Mi takiaiirarin Sol siir kwoinin miiyik biri nwokin. Siya kamim Jisis siir kigna miriyyim simiir nisomsom aowam tirkin. Mi siya prismi biiki biiyan yaowae adin saika ini boiniu. ²Sol siya siir sriiyin mi siya ina boinkiyin, kariirin wi yokwo kira win hauugi mi wi kara hainami Juda simiir Biiyan Inkam Komiiyin om Damaskas hir nwowin siiram. Mi siya yokwowa, ha win digiya mi ina kwauugya siir. Taka yokwowa siir kirie aeyairstga. Siirin saeyer kinsis haiginiuwi Jisis siir isidin saikar nap miriyyim simiirin wi saeyer kiyitnimir hainami, omaka sima hiugripkiikikaiya om komii Jerusalem hir nwowa saiirim saiir kiyitkaigaikiyam. ³Mi Sol siya ha napamin om Damaskas kingiin hir mi bi kimiminkikin parid komii whirin ninomor kou hiranki nikiinainiyin, ini Sol siirar kaigikiunainiyin, hinda hinda bi namkin. ⁴Mi siya ina yakainamin nua hiriir. Mi siya ina wakaekiyin, yai kwira siiram nikiugya, Sol! Sol! Kira kariir diriraerarbumbuam dimusi tirkin? ⁵Mi Sol siya boinki, ti inkam komiiyin kira yipikin? Mi siya ina boinkiyin, kara Jisiskin, inkamin kira diriraerar bumbukiyin siyaargin. ⁶Kira dinsiin apnam mipi om komiyya hiriir dam. Mi kira pi kariirimar didwo hirgiugiu. ⁷Kamim Sol saika napnam sima ini kakakar ywokiyim. Mi sima ini yai kaonis boinam yankabguguwim. Mi sima yaiya saiirar wakaekim sima inkamin siir biri kigim. Niingaka. ⁸Sol siya ina yinsiu okwokiyin. Mi siir nhwoin ini waugawauga yiligiin, bi sibgu kigomokin. Niingaka. Mi sima siir iina saiir yinkikwona apnam om Damaskasa hiriir. ⁹Mi iiyim kwoim, Sol siir nhwoin nhwokwis nhwokwis nwokiyim. Siya naeisim biri naekin mi opisim biri kwyaekin. Niingaka.

¹⁰Inkam nwirin Adi Komii siir mii kigna miriyyin, om Damaskas hir nwowin, siir inigin Ananaiskin. Mi siyar whin kig mimikwin, Jisis siya siir boinki. Ananais! Mi siya ina boinkiyin, Biiyan Inkam Komii, kara tisi tirar nwowin. Kira dimuam nikiuwi? ¹¹Biiyan Inkam Komii siya siir boinki, kira dinsiingi! Mipi tiki siyuin nap wrieyok karamae nwowyiin pi siir dapnam. Tiki siyuin, siir inigin biri nap wrieyokin. Mi kira pi Judas siir omaka saiir dap iiyam. Mi inkam nwirin om Tasas hiranin mili siirim tini sriiyiu. Siir inigin Solkin. Siya ini nhwo hirar kwisin. ¹²Mi siya nhwowa niki kwisin mi ini siyar kwiskigmimikwinin inkam nwirin, Ananais nikiuwyin, siya Sol siiramar swoki iti mi siir iina siir nini onkwoni mi siir nhwoin pi nwoki nanaokigimokiyim. Biiyan Inkam Komii siya Ananais siirin nhwo hinina nikiuumauugin. ¹³Mi Ananais siya wakae boinki, Biiyan Inkam Komii, kara bidi wakaeyin iikam whiekakim sima siirsira haigiririr boininaei. Mi siya kiriir isidin om komii Jerusalem hiranim, simiirin siyu miiyik miiyiknan biri tirkin.

¹⁴ Prismi yaowae adim sima siirin inigak bidi yowaiginiuwim yokwo hirin ti hiriinan siyu iir tirim. Siya minam nitkin iikamim kiriir yai aiiram naingwo tibmiyim simiirin uridni nombiru kiyitnimnirnainamim, omaka hiugripkiikikaiya saiir nini kiyitkaigaigikim. ¹⁵ Mi Adi Komii siya boinki Ananais siirin, kira ta kariir yaiya saira t wakaeyoknanam. Sol siirin kara bidi yimbingiyin. Mhoiyya siya wi hinda tinda nami mi wi kariir yaiya saiir nap boinmimauwami iikam whiekakim Judami isid nwo karamaeyim simiir. Mi siya Juda simiir iikamim simiirin wi wara ninkin boinmimauwui mi inkam komiiyim nu kigriraowiyim simiirin wi wara ninkin boinmimauwui. ¹⁶ Siirin wi kara niisiimauwui mi siya hikpai hikpaiyim, wi kariir mii aiarsi hai.

¹⁷ Mi siya Adi Komii siir yai aiir wakaeyin mi siya ina yamin Judas siir omaka. Mi siir iina ini Sol siir piu aiir ini onkwoiuin. Mi siya siir boinki, nomiiyau Sol! Ti Biiyan Inkam Komiiyin Jisisin siyu kira kigni kariirin siya nikropkikin kiriirimin. Kara kiriir nhwoina iir haiswoniskiiyam nitkin. Mi Adi Komii siir naeyiuin wi kiriir piu niki anikiniuniyim. ¹⁸ Mi diminin Sol siir nhwonau hir nwokaiya, opsu srananka. Mi saeya biri kimiminkika. Saeya nhwonau biri nwokaiga. Niingaka. Siir nhwonain ini biimiya kinkiyin. Mi siya ha ninsiin apnamin mi siirin op ina tibaiginiuin.

**Sol siya yai win kibiya saiir boinmimauugin
om Damaskas hiran iikamim simiir.**

¹⁹ Mi mhoiyya siir nhwoin wadie ha nwowin mi siya nae minim ina yaeyim. Mi siir piua ini kirieya ywokiya. Sol siya ii nhirim Jisis siir isidin simakar ywo om Damaskas hir. ²⁰ Mi siya ha napamin mi simiir omaka komiiya yai nidwokai wakaeiya saiir yapninopkainam. Mi Jisis siir yaiyim simiir ini boinmimauuu. Mi siya boin, Adi Komii siir yinisim tipmwoki tipmwo ieyarigin. ²¹ Mi iikam whiekakim sima siir yaiya saiir wakaekiya sima ina yinsiin whriewhriekiyim. Mi sima ina boinkiyim, tiki inkamin, siya yipiki inkamkin? Tiki inkamin, iikamim biiya Adi Komii siir inigin siir niki hainanim mi siya niki tirkumbuninkin haiginiugim siyu bibiyieyim om komii Jerusalem hirin. Mi tariinanin tisi mi imbiniyiin krimiir tiriir. Mi krimiirin wi siya kiyitkaigaigi, omaka hiuyokiyokaiya saiir. Mi krimiirin prismi yaowa adim simiiramin wa mi ikiunamim.

²² Mi Sol siir yaiya biri kiyikriukika. Mi Juda iikamim om Damaskas hir nwowim, sima ini siir yaiya saiirar wakaeyoknam. Mi sima ina yinsiin whriewhrie boinim tiki inkamin Jisis Adi Komii siya nimbingiyin siya Mesaiakin.

²³ Hi nhirim kasa rani, namkiyim. Mi iigwira sima maeyau kwiruwa yidwo boinai, sima minam nidwo boinaigim, Sol siir nisom aokiyim.

²⁴ Mi Sol siya Juda simiir ioyaiya sima saowa hira saiir anowin om komii hir nwowa saiir hir waikaowam boina, nii nabie nii nabie, siir nisomao ni siyuam, siya bidi wakaewinin kam nhirim sima naboinmauuniya siir.
²⁵ Mi iigwir niiyaka Sol siir isidin ina iiyamwiiyim, ta siiya hira om komii siir nidyokiyokaiya saiir. Mi sima hir nami ii okwowim mi Sol siirin nibni yami kikaiyugi. Mi uridin ina yimborugiyin nib iiir. Mi sima ina yonkwo kikiraraokiyin siirin, nua hiriir mi siya ina iwiskii idamamin. Iriig.

Sol siya om komii Jerusalem hir nwokin.

²⁶ Mhoiiya Sol siya om komii Jerusalem hiriir yam, siir kwoinmin minam naingwokin, Jisis siir mii kigna miriyyim kamim siya simiir isid mi owim. Iikam whiekakim sima saika biri nidwo boinaigim, ini siirsi yididim. Simiir kwoinim ha pi naingwokin, Jisis siir isidin simiir inkam nwirkin. Niingaka. Sol siya irgin. ²⁷Banabas siya Sol siirin ina yikiunamin, aposel kamim simiiram. Mi siya simiir ini boinmauuu Sol siirin. Siya boin, siya Biiyan Inkam Komii siirin ti siyu iiir napiyiskainikin. Biiyan Inkam Komiiyin siya siirar boinkikin mi Sol siya iikam imiirin Jisis siir inigin om komii Damaskas hir boinmimauugin. Banabas siya hiniina boinkikin. ²⁸Mi Sol siya aposel kamim simaka asi nwokin om komii Jerusalem hirin. Siya biri naingwo ididkin. Niingaka. Siya ini Jisis siir inigin siirar boinmimauuyokiyokiyin om komii Jerusalem hirin. ²⁹Sol siya ini Juda simiir iikam simiir boinmimauuin. Mi sima Grik simiir yaigina saiir bidi yinokninkinim. Sol siya simaka ninkinwamwarkii boinkin. Mi siirin pi sima pi kwisomaowin. ³⁰Mi kam nhirim naingwo timiyyim, sima ta yai aiir wakaekiyim mi sima siirin ina yikiunaniyim om Sisaria tiriir. Mi sima siir boinki, kira om Tasas hiriir dam. Mi siya simiir yai aiir wakaeyin mi siya ina yamin.

³¹ Isid whirin ti Jisis siir isidin nu Judiyanim mi nu Garirianim mi nu Sameriyan ikim simiirin dimin whirkin bi tirbugim. Niingaka. Sima ini wadieya ywowim. Mi sima ini Adi Komii siiraramar yaengwo iskiyim. Mi Adi Komii siir naeyiuin siya yowomwarkai haiginiu simiirin. Mi simiir isidin ini hiriayar yamiyokiyokiyamin mi ini komiiya yasae okiyin. Iriig.

Pita siya Inias siir haiswoniskiigin.

³² Omom omomim hinda tinda nwowim, Pita siya bidi yapyokiyim. Mi siya Adi Komii siir isidin om Lidia hir nwowin, simiir hiriir yapnimbiiyam. ³³Mi tiki omin inkam nwirin ini hir nwowin, siir inigin Iniaskin. Mi siir piu minim bidi yinsimsirunakiyamim. Mi biewiyim omaka ara siya nwokaigiyim irriyar whoim. Mi ti biewi irriyar whoimim siya bi napririrkin. Niingaka. Siya omaka hirira nwokaigigin. ³⁴Pita siya Inias siir boinki, Jisis Krais siya kiriirin wadie bidi ywowaiginugiyin. Mi kira dinsiingi maeyaua kira whwonkaiya sibgu diriraerargig. Mi siya ina

yinsiin idwosasaugiyin. ³⁵Iikamim tiki om whiswo sowiir hirano Lida mi Saron simar kigiyin Inias siya ninsiin okwokiyin mi siya ini wadieyar ywokiyin. Mi tiki iikamim simiir kwoinim ina yaingwo tibmiigiyim. Mi simiir kwoinim ini Adi Komii siiraramar yaingwo tibmiigiyim.

³⁶Wig ira Adi Komii siiram naingwo tibmiiya, ini om Jopa hir nwowa sairir inigin Tabitaka. Grik simiir yaigina hiniina dapika, Dokas. Taka wiga saiir siyuin, bimbiuwi rani, saeya tiriym iikamim simiir. Pi sima nae digworaekwowiim whaowae pi saeya mi hauuwi. ³⁷Mi saeya taka wiga ii kwira maka niiga. Mi saeya ina yaowigusamkiya. Mi sima saiir pius biyeyea ina hiisok hainanaiimim mi sima sairirin mowinau hir ini haigigig. ³⁸Om Lida ini om Jopa siir kingiinar kwowin. Mi kamim Jisis siir mii kigna miriiyim om hir mwowim, sima wakaeki, Pita siya om Lida hir nwowi. Mi sima inkamwo nwisa yikropki siiram. Mi sowa ha namwo mi Pita siir ini boinaki, hae! Kira ha witsisau! ³⁹Mi Pita siya ini tiki inkam nwiso ini sowakar yito. Mi siya ina yimbiyamin om Jopa hiriir mi sima siirin mouwiya hiriir whiniiyam. Mi ti wig igabaeyim, sima yokwo ouwin Pita siir whwonkam idan. Mi ti yiuisim Dokas saeya panim, sima Pita siir yiisiimau. Hiya saeya krimakar nwowa mi ti digworaekwowiim saeya nonkwokwokim. ⁴⁰Pita siya iikam whiekakim simiir nikrop iuungiyin mi siya ogmwo yami hiugi simiir mhoiyan. Mi nhwo Adi Komii siiram yami kwisboinki. Mi Pita siir whwonkamin ini taka wiga saiir piu is nhinga ini saiir swoki kwaimisyao kaowin. Mi siya boin, Tabita! Kira dinsiin idwoki. Mi saiir nhwoin ina yanao kaowirirkiyin mi saeya ini Pita siir yinsiin idwo kaowirirkiya. ⁴¹Mi Pita siya ta wiga saiir iina aiir ini kiayi mi ina kininsiin okwokiyi. Mi siya simiir yikiuna iikamim Adi Komii siiram naingwo tibmiiyim mi wig igabaeyim simiirin wara yikiuna. Mi Dokas saeya ha niuunaiiniya mi ini simiir whwonkam ida yauni iuun okwoniya. Mi sima saiir kigim mi sima ina yaingwokiyim, saeya ini omwai swoki waiya. ⁴²Mi taka yaiya ina haigiririrkiya om Jopa siir. Mi iikam whiekakim ta yai aiir wakaewinim mi sima ina yaingwo tibmiigiyim Biiyan Inkam Komii siiram. ⁴³Hi kasa rani, Pita siya om Jopa hir nwowin, Saimon siir omaka aiir. Saimon siir miiya iki wraisupai wraisupaiyim, naeiyim simiir isim, simiir diriraerar nonkwokwokwokin. Iriig.

**Mi Adi Komii siir paekwosimin siya Koniliyas siir hiriir
yimbiyam mi siir yaiyim siir ina boinmimauugig.**

10 ¹Inkam nwirin nu komii Sisaria hir nwowin, siir inigin Koniliaskin. Siya kam kamair iriiyarim (100) yaii niniiyim, ini simiir biiyan inkam komii ywowin. Siya kamim irim haiiyim nu Itali hiranim mi sima iripa nu komii whiruakim. ²Mi siya Adi Komii krimiir Wanin siiraramar naingwokwonanaeikin mi siir inig iirar hainanikin.

Mi siir omakan iikamim yim iriipa hiriinan Adi Komii siiraramar mi aingwowikim. Mi siya umir digworaekwo nhirim iki Judan iikamim umir digworaekwom whaowaeiyim, pi simiira mi hauuwi. Mi siya iinokiinokin Adi Komii siiramari mi sriininaeikin. ³ Mi iigwira bie nad nwowam tibin mi dimin whirin nhwonan siya whinkigiyin, ini paenan yiuyakiyin. Mi ini siya kigwinin, Adi Komii siir paekwosim nwirin nouapninopkainaniyin. Mi Adi Komii siir paekwosimin siya ina ini dapikiuiuin, Koniliyas siir inig iiir, Koniliyas! ⁴ Mi Koniliyas siya ina kigididwinin Adi Komii siir paekwosim iiarsiyn. Mi siya boin, Biiyan Inkam Komii, dimukin kira boin in kariir? Adi Komii siir paekwosimin ina boinkiyin, kara bidi wakaeyin nhwo kira kwisboin mi umir digworaekwo minim kira hauuwim, iikamim sipimiyokmaeyamiyim sim. Adi Komii siya budi kigin ti hiriinan siyiuiin kira tirin mi kara kiriiram asi nitkin. ⁵ Mi kira pi kam nhirim pi simiir dikropki, sima pi om Jopa hiriir dam. Mi kima pi inkam nwirin Saimon mi siir inig whirin Pitakin mi kima pi siir wikiunani. ⁶ Tiki inkamin ini Saimon nwirin siir omaka saiir hir nwowin. Mi siya wraisupai wraisupaiyim sim isim simiir diriraerar nonkwokwokwokim. Mi siir omaka ini whii komiiya solwara nikiuwiya, ini saiir whiigbid hir miriyya. ⁷ Mi iiya Adi Komii siir paekwosimin ha namkiyin mi Koniliyas siya inkam nwiso siir omaka miriiyo sowiiram yikiuna. Mi ti inkam nwiso sowiir nwirin yio yaii niniiggin mi tiriigginin yaii niniiyin siir kwoin Adi Komii siiraramar naingwokwonanaeikin. Mi ti inkamin siir miiya Koniliyas siir whinmiriigin. ⁸ Mi Koniliyas siya yaiyim Adi Komii siir paekwosim ieya boinmimauugiyim mi siya kam twoimim simiir swoki boinmimauugi. Mi siya simiirin ina yikropkiyim om Jopa hiriir.

⁹ Mi ti kam twoimim ha napnamim mi sima bopwo yapwhonkainamwii. Mi ii gwira sima ha swoki insiin apnamyakwokim mi ini om Jopa kingiin hiriir yapnimbiyyamim. Mi taka iiya Pita siya omaka akou hiriir iiyam. Mi simiir omaka akouwin yio ini hindara yitkinin. Mi siya nhwo kwisboinam hiriir niyamkin. Mi bie mwokou budi yamkwoniyyin. ¹⁰ Mi Pita siya mhiigi naokin, siya pi naeyim tirkin. Mi sima nae ina iki diriraerarim. Mi dimin whirin nhwonan siya whinkigwinkin, siir hiriir nimbiyyamin. ¹¹ Mi ini siyar kigiyin ninomora piigikiya. Mi dimin whirin ina yikiinaiiniyin. Tiki diminin, ini nibmirnan ywowa. Mi ta dimina saiir mwis mwis whiiyim, budi yinkiamamasugiyim. Mi saiirin ina yonkwokiikiiraraokiya nua tiriir. ¹² Mi nibmira saiir yainau hir nwokainaiiniyim wraisupai wraisupaiyim kasa rani. Mipug ipiyin mi hu hab mi it ti hiniin hiniin wraisu ikim. ¹³ Mi Pita siya ti digworaekwom simiir kigiyin mi yai kwira ina kauwok boinkiya siiram, Pita! Kira disiin idwoki mipi ti wraisu imiir disom som anagae. ¹⁴ Mi Pita siya ina yowarkii boinkiyin, Biiya Inkam Komii,

kibie idwai kara pi ti hiniin wraisu biyieyim pi simiir swoki isomsom anagae rani. Niingaka. Juda simiir siyiin igbidgak bidi ywowin, ti nae hiriinanim simiir naeyim. Mi an kara iriipa hiriinan igbidgakin. ¹⁵Mi taka yaiya kwisaka ina swoki boinkiya Pita siiram. Bidi wakae! Diminin Adi Komii siya boinkiyim kira kipi nantamyiryir mi ha kipi naingwo wi biyie nwowi. Niingaka. Wi biyie nwo rani. ¹⁶Mi ta yaiya kwoimaka ha swoki boinkiya Pita siir mi biri kimiminkikin ti diminin ina swoki kwankaiinamin ninomor koua hiriir.

¹⁷Mi Pita siya ina yaingwo whriewhriekiyin tiki diminin nhwonan siya whinkigwinin siirsiyin. Mi siya ini siir siira yaingwowin, tiki diminin siya dimuam nimbinikin? Mi iiya siya siir siira niki aingwokwonanaeiyin mi ti kam nwoimim Koniliyas siya nikropkiyim sima Saimon siir omaka aiir naka apyiskaiyuim mi sima ini ta omaka sair omaka anoka yaka okwoiuwim. ¹⁸Mi sima ina yaka ikiuiuwim, ta omaka! Saimon Pita ini tir nwowin, aniya? ¹⁹Mi Pita siya diminin nhwonan siya whinkigin ini siirar niki aingwokwo kripkaiyin. Mi Adi Komii siir naeyiuin siya boinki siir, bidi wakae! Kam nwoimim sima kiriiram hansrani. ²⁰Mi Pita siya ha niuunamin mi ina yauni iuun boinin ti inkamin kima hanranin siya karaairgin. Mi kima dimuim nitkim. ²¹⁻²²Mi sima ina boinkiyim, krimiir biiyan inkam komii Koniliyas siya nikropkikin mi krima asi nitkim. Mi siya kam kamair iriiyarin (100) yaii niniyyim simiir bii nwowikin. Mi krimiirin siya nikropkikim. Mi siya inkam wadiekin, dimin biyie bi diriraerarikin. Mi siya bidiya mi aingwo tibmiiyin. Mi siya Adi Komii siirsiyin, pa mi ididi. Mi Judan iikamim sima Koniliyas siir boin, siya inkam wadiekin. Mi Adi Komii siir paekwosimin siir boinmaugikin. Mi Koniliyas siya krimiirin asi nikropkikin, siir omaka namim kiriir yaiyim simiir mi wakaeyim. ²³Mi Pita siya simiir boinki, sima ta omaka aiir priiiyamim. Iriig. ²⁴Mi ii gwir niugakin, Pita siya ini simaka yinkin amyakwokin. Mi Jisis siir isidin om Jopa hiranin, sima wara yinkin amyakwok simakar. Figwira sima ha napnamyakwokim mi siyu hir yapwhwonkainamwii. Mi ii gwir niugakin ina yinsiin apnamyakwokim. Mi sima kimidiniya om Sisaria hiriir yapnimbiiyam. Mi Koniliyas siir piugana mi siir nomiiyauim simiirin, biiyar yikiunakwokin. Mi sima ini hiriir yokwokinim Pita simiirim. ²⁵Pita siya ina yapnimbiiyamin, Koniliyas siir omaka sair hiriir. Mi siya ha mi apnaniyin mi sowa ini omakanau hirar yiniyapyiskaiyo. Mi Koniliyas siya ini Pita siir igmiiga nini akai hiuniyin siir inig iiir hainanam. ²⁶Mi Pita siya kinisiin okwoki siirin mi siya boin, kira ti insiin okwoki. Kara kiriir hiriinan inkamairgin. ²⁷Mi Pita siya Koniliyas saikar naboinai iiyamin siir omaka hiriir mi ini siyar ii kiginamin, iikam whiekakim sima hirrar nadwokaimimirkwokini. ²⁸Mi Pita siya boinki simiir, Judan iikamim, ina ninokninkinim nim krima om whiran iikamim simaka kingiin bi

napkinmasuwikim. Niingaka. Krima igbidgak hiriinasi nwokim, Adi Komii siya kariirin hiniina boinmaugikin, kara inkam nwirin hiniina kipi dap inkam biyie. Niingaka.²⁹ Mi kara kimiir yaiya pi sair wakae boin tani. Niingaka. Kariirin kima nikiunakikin mi kara tiriir asi nitkin. Mi kara panaoin pi kimiir swoki kwasrii? Kima dimuam nikiugikim kariiramin?

³⁰ Mi Koniliyas siya boinki, mhis i biiya ti ii kwoimim namkiyim mi dimin whirin iiya bie nad nwowamtibin kara nhwo kwisa Adi Komii siiram kariir omakanau hir mi ini kara kigi Adi Komii sir paekwosim nwirin kariir whwonkam ida namikwoniyn. Mi siir yiuisa ini twakwo hignan yinyakiya.³¹ Mi siya boinki, Koniliyas, Koniliyas! Adi Komii siya bidi wakaekiyin kira sriigya siiram mi siya iikamim umir digworaekwowam whaowaeyim kira priihauuwim mi tariinanin Adi Komii siir kwoinin ini simiirar naingwokwokaigiyin.³² Mi kira kam nhirim simiir dikropki om Jopa hiriir namim Saimon Pita siir nini ikiunakiyam. Mi ti inkamin ini Saimon nwirin siir omaka sair nwowin. Mi siya ti inkamin wraisupai wraisupai is mii miriigin. Mi siir omaka ini whii komiiya solwara nikiuwiya, ini sair whiigbid miriiya.³³ Mi kara kam nhirim kiriir waraur asi nikropkisasaugim. Mi kira siyu miiyik tirkim mi kira ha nitkin. Mi krima omakakim ti tirarar namwoniym Adi Komii siir whwonkam ida krima minam nitkim, yai whiekakim Biyan Inkam Komiiyin, siya boinmimauugikim simiir wakaenakiyam. Koniliyas siya hiniina boinkikin. Iriig.

**Pita siya Adi Komii siir yaiya Koniliyas siir
omaka sair hir boinmimauuiu.**

³⁴ Pita siya iikam imiirin hiniina swoki boinki, kibie idwai! Kara tapa tisa ninokninkin, Adi Komii siir kwoinin hiniina bi swoki naingwowikin, kimiir isid ikin mi siir isid ieya. Niingaka. Adi Komii krimiir Wanin siya whiekak krimiiramar naingwo irkakikin siya isid whirua whisuwamar bi swoki naingwowikin.³⁵ Niingaka. Siya iikam whiekakim iki hindia tinda nwowim siirim naingwo tibmiyim mi siyu miiyik napiyim siya simiiram naingwowikim.³⁶ Kima bidi yinokninkinkiyim taka yaiya Adi Komi siya hauugika Isrel simiir isidin siir. Mi siya krimiir Biyan Inkam Komiiyin, Jisis Krais siir yaiwin kibi imiir boinmimauuwi. Mi krimiirin siya ninkiyamasu haiginiugim, Adi Komi saika kwoin whirua nwowam.³⁷ Mi taka yaiya biiyin nu Galili hir nimbiyamka. Mi ini nu Judia hir nwowim omisisimim ini simiira yinyokii irkaka. Ta yaiya kima bidi yinokninkinim bii Jon siya bidi boinmimauuwim, op baptais haiginiuni siyuin.³⁸ Taka yaiya Jisis siirga. Mi siya om Nasaret hirankin. Adi Komii siya nimbingsikin siirin. Mi siir naeyiuin ini wara yinkin ikropkiyin. Mi siir kirieya mi iriipi hiriinan ini wara mi inkin hauugiya saiir. Mi siya

omom omomim ini simiir yamin mii kibya saiir napmiriyamam. Mi siya iikam biyieyim yiu biyie siya diriraerarbumbuninkin haiginiuim, ini siya haiswonimniskiiyamim. Mi Adi Komii siya miiya siya miriya ini saika ywoowin. ³⁹Kima bidi kigim digworaekwo whiekakim Jisis siya tirim, nu Judia mi om komii Jerusalem hir. Mi nu Judan inkam komii komiiyim sima Jisis siirin ini paeyin hiiniya nirioninkinin, saika yinkin irinugiyin. Mi sima siirin ina yaki isomaokiyin. ⁴⁰Mi ii kwisaka dig nwokiyo mi siirin ini Adi Komii siyar swoki kininsiin idwowin ie hirankin. Mi siya Jisis siirin krimiir niisiimau haiginiugin. ⁴¹Mi Judan iikam whiekakim sima siir biri kigikim. Niingaka. Siirin krima krima kigikin. Biiyan Adi Komii siya nimbinim siir yai boinmimauuam. Mi siya kininsiin idwoki siirin ie hirankin. Mi krima ini saikar yidwo aeyim. ⁴²Mi siya hiniina boinmimauugikin krimiirin, ta Adi Komii siir yaiya iikamim simiir sibgu boinmimauu haiginiu. Adi Komii siya nimbikingin Jisis siirin. Mi siya wi krimiir Biiyan Inkam Komii nwowi. Adi Komii siya nimbinkin siirin Inkam Komii nwowam, iikamim nuanim simiir yai hidam. Mi siya wi iikamim omwai waiyayokiyokiyyim mi iikamim naokao ikim, siya wi simiir hidi. ⁴³Biiya ti profet inkamim Jisis siir diminpai diminpaiyim yokwoni sima winpriginkim profet kamim sima boinim, inkamim Biiyan Inkam Komiiyin siirim naingwo tibmii mi siir dimin biyieya wi siya niinak itkiigi. Iriig.

**Mi iikamim Juda iikam tani mi Adi Komii siir
naeyiuin ini simiir wara yaninkiniuniyin.**

⁴⁴Mi iiya Pita siya yaiya niki okwo boinin mi Adi Komii siir naeyiuin ina yaninkiniuniyin iiya sima Pita siir yai imiirar niki wakaeya sairar. ⁴⁵Mi tiki Judan kamim naingwo tibmiiyim Pita saikar ninkin itim, sima kigiyim ti kamim Judan iikam tani mi sima iriipi hiriinan Adi Komii siir naeyiuin ini simiir wara mi aninkiniuiuin. Mi sima ini hindara yanaakiyim. ⁴⁶Mi sima wakaeki, sima omom omoman yaiyim sim boinamim mi sima Adi Komii siir inigin siir hainanim. Mi Pita siya hiniin asi boinkin. ⁴⁷Mi wi nhinga haiginikouwi ta opa ta iikamim simiir tibaiginiuwiya sair siyiuin. Mi Adi Komii siir naeyiuin ti krimiir mi aninkiniuniyin mi simiirin ini hiriinanar mi inkiniuin. Pita siya hiniina boinkin. ⁴⁸Mi Pita siya simiir boinmauu wakaeki, kima Jisis Krais siir inigin op siir ti baptais. Mi sima siir boinki, kira ii nhirim krimaka tira timi o. Iriig.

**Pita siya om komii Jerusalem hiran iikamim naingwo
tibmiiyim yai simiir boinmimauugin.**

11 ¹Aposel kamim sima mi Jisis siir isidin nu Judia hir nwowim sima bidi wakaekiyim, nhirim Juda iikam tani mi simiir

nhirim Adi Komii siir yaiya sair wara mi ikin wakae. Mi sima ina yaingwo tibmiikiyim. ² Mi iiya Pita siya om Komii Jerusalem hiriir napnimbidiinamin mi kamim miois kitiyim sima saikar yinkin waomwarkii boin. ³ Sima boinki, kira ti kamim miois kit karamae nwowiyim nae simiir omaka bidi ini idwokai aenakiyin. ⁴ Mi Pita siya boinmauugin iikamim simiir digworaekwo whiekakim mi siya boinki.

⁵ Kara om Jopa hir nwowin mi kara nhwo ha kwisboinin mi dimin whirin nhwonan kara whin kig winkin ninomor kou hiranki nitin ini nibmirnan ywowa. Taka nibmira sair haimii haimii whiiyim uridni bidi yinki amamasukiyim iripa. Mi saeya ini kariiramar hirirunaiiniya. ⁶ Kara bidi sibgu kigninoknkiyim, tiki diminim sair yainau nwokainaiiniyim. Wraisupai wraisupaiyim niimauanim mipuk ipiyin mi it, ti hiniin hiniin wraisuim, sairara nwokainaiinikim. ⁷ Mi ini kara wakaekiya yai kwira kauwok boinkiya kariirim. Kira wara wraisuim simiir disomsom anagae! ⁸ Mi kara ina wakae boinkiyin, Biiyan Inkam Komii. Kibie idwai! Kara pi hiriinan wraisuim krima haiyaiyim kara pi simiir swoki ae rani, sima wraisu paigi waeyao. ⁹ Mi ta yaiya, kwisaka ha swoki boinkiya ninomor kou hir, saeya hiniina boinkika, dimin wadie Adi Komii siya tirkiyin siirin ha kipi boin, dimin biyiekin. Niingaka. ¹⁰ Mi tiki diminin kwoimaka, ha ninkinyaeyaogugunamin mi siya ina swoki amin ninomor koua hiriir. ¹¹ Mi biri kimiminkikin tiki kam nwoimim, omaka kara nwowina ini sair akpitga yamkwoniyim. Inkam komii nwirin nu Sisaria hiranin siya kariiram nikropkikin simiirin. ¹² Mi Adi Komii siir naeyiuin siya boinmauugin kariirin, kira simaka dam. Kiriir kwoinin kipi naingwoyimyoknanae. Mi tiki nomiiyau irriyar nwirin sima ini kanakar yinkin itim. Mi krimar yapiiyam siir omaka aiir. ¹³ Mi siya krimiirin Adi Komii siir paekwosimin siya kigin, siir omakanau hir nimbiyamin, siir boinmauuwin. Adi Komii siir paekwosimin siya hiniina boinkin, om Jopa hiran kam nhirim Saimon siirim dikropki. Mi siya pi simaka swoki inkil itim. Mi siir inig whirin Pitakin. ¹⁴ Mi siya wi kiriir boinmauuwi Adi Komii siya kiriir dimin biyieyim wi paniina niinak itkiigiigii? Mi siya wi kiriir omakain inkamim simiir dimin biyieyim wi simiir warar mi iinak itkiigiigii mi simiirin wi siyar swoki ikiunaei. ¹⁵ Hiya kara yai simiirar nik boinmimauuin mi Adi Komii siir naeyiuin ina yaninkiniu iuwin simiir. Biiya krima niki tira sair hiriinan. ¹⁶ Mi ini kara swoki aingwokwarkaigiyin, ta yaiya Biiyan Inkam Komii siya boina. Siya hiniina boinkin, Jon siya baptais haiginiugim inkamim simiirin op aiir. Mi wi kara hauugi Adi Komii siir naeyiuin wi krimiir naninkiniuni. ¹⁷ Biiya krima, Biiyan Inkam Komiiyin Jisis Krais siiram naingwo tibmiikim. Mi Adi Komii siya naeyiuin krimiirin ini hindara priihauuginan ywokiyin. Mi tariinanin iripi hiriinan, Adi Komii siya ta hiriinan priihauua ini sair kaimwower swoki kwahauuin, ti iikamim

Juda iikam tani simiir. Mi kara wi digar nwowi Adi Komii siir yai aiir niriyyiu boinim, aniya? Niingga. Pita siya hiniina boinkikin. ¹⁸ Mi iiya sima ta Pita siir yai aiir wakaeyim mi sima ini hindara wakaemumuim, yai biri wakae boinkim. Mi sima Adi Komii krimiir Wanin siir inig iiir hainanim mi sima boin mi Adi Komii siya ti iikamim Juda iikam tani simiir mhii kwoin imiir asi nimkpit haigikim. Mi sima wi omwaiaya nwoki waiyayokiyokiyyim. Iriig.

Om Antiok hiran iikamim ina yaingwo tibmiikiyim.

¹⁹ Hiya sima Stiven siir kaiyimik aokiyin mi ti kamim naingwo tibmiyyim, sima ini hikakar ywokiyim. Mi sima nu komii whiswo Finisia mi Saipras mi om Antiok hir ini o naki. Sima ta Adi Komii siir yai aiirin iki om nhirim simiir wara bi boinmimaugim. Niingga. Sima Juda iikamim simiirara boinmimaauu haiginiugim. ²⁰ Mi kam nhirim simaka hirar ninkin okim. Mi ti kamim, ti nu whiswo Saipras mi Sairini sowiir hirankim. Mi iiya sima om Antiok tiriir nimbiniyim mi sima Judan iikam tani Grik simiir wara mi boinmimaauu. Mi sima Biiyan Inkam Komii Jisis siir Yai Kibya Yokwo Komii saiir nwowa, saiirin wara mi inkin boinmimaauu. ²¹ Mi Biiyan Inkam Komii siir kirieya simaka hirar nwoka. Mi iikam whiekakim sima ina yaingwo tibmiyyim. Mi sima ina yamin Biiyan Inkam Komii siirim.

²² Om komii Jerusalem hiran iikamim Adi Komii siirim naingwo tibmiyyim, sima ta yai aiir wakaewinim mi sima Banabas siir yikropki om Antioka hiriir. ²³ Mi iiya siya ha nimbiyamin mi siya ina ini kigiu, Adi Komii siir naingwobumbuwa simiir hir nwowi. Mi siya ini maarginaiarga ini owiuwin. Siya iki iikam whiekakim simiir kwoin imiir boinurwokaigin, simiir Biiyan Inkam Komii siirim nwoki ami iinokiinokin. ²⁴ Banabas siya inkam wadiekin mi Adi Komii siir naeyiuin ini siilar yaninkinuuniyin mi ta siir naingwo tibmiiya kirie asi namwoiuga. Mi iiya sima siir yai wakaeyim mi iikam isid bripriyin, sima ini Biiyan Inkam Komii siir isid iirarama swoki itim. ²⁵ Mi mhoiyya Banabas siya ina yamin, om whirin Tasas dapiyin siir. Mi siya Sol siirim ini hanisriu. ²⁶ Siya siir nini kigiuin mi siirin ini om Antiok hiriir yikiunamin. Biewiyyin whir sowa nwowin. Sowa iikamim om Antiok hiranim naingwo tibmiyyim simaka nidwo boinaigim. Mi iikam isid komiiyin sowa boinmimaauu Adi Komii siir yai aiir. Om Antiok hirin, kamim kigna miriiyim biigi biiyin simiir inigim hiniina dapkim Kristen.

²⁷ Mi ta iiya profet kamim sima om komii Jerusalem siir haiburgigim mi ini om Antiok hir yamwoiuyim. ²⁸ Profet inkam nwirin siir inigin Agabaskin. Mi siya Adi Komii siir naeyiu siir kirieya saiir yokwoki. Mi siya yai komiiya kwira boinmauggi. Siya ina boinkiyin, mhoiyya mhii komiiya wa naoki, ti omom omomim ti nu iiir nwowim. Mi iiya ti

diminin siya nimbiyamin mi Krodias siya inkam komii nwokin omom omom kigriraowam. ²⁹Mi kamim om Antiok hiranim kigna miriiyim, sima iripa yai minan nombointibmiikimaigim, umir nhirim simiir nomiiyauim nu Judia hir nwowim, simiir hauugiyim nae sima sain aeyim mi simiir diriraerar haiginiuwam. Mi sima yapa yapa nwonira simiir kwoin ara yaingwoki, umir nhirim simiir hirar nwowim. Mi sima haimii simiir hauugi. ³⁰Sima hiriinan tirim mi sima Banabas mi Sol sowiir hauugi ti umirim. Mi ti umirim kimidinya sowa hainam, inkam adiyaowaeyim siyu komii kigriraowiyim om komii Jerusalem hir nwowim simiiram. Iriig.

**Herot siya yisom aoki Jems siirin mi Pita siirin
omaka hiuyokiyokaiya sair ini haigigik.**

12 ¹Mi takia iiya inkam komiiyin nu kigriraowiyin Herot mi siya tirkumbuninkin haiginiugi, kamim Adi Komii siiram naingwo tibmiiyim simiirin. ²Siya tibao simsikokin simiirin Jon siir nomiiyauin Jems, siirin nhiridni nikrip aokiyam. ³Mi Juda simiir iikamim sima maarginairga dimusi bi nwokikim, Jems siirin siya nisomaokikin. Mi siya Pita siirin wara asi ninkin haiginikoukripkiigikin. Mi siya Pita siirin ta iiya yaewou komii nikwo aeya sair hiuninikougikin. Mi ta iiya Juda simiir iikamim nippu waisikaiyin siirar niki aekim. Mi ta nae komiiya sair iniga pasovaka. ⁴Mi siya Pita siir yankabrinunaowid. Mi siya Pita siir ini hiuyokiyokaigik. Mi siya Pita siirin kamim yaii niniyyim iuor iriiyar nwirkim simaka ini whinapiyikiugig. Mi sima siirin nii nabie nii nabie waikaokim. Mi ti kamim irim hainiyim hiniin hiniina waikaokim, nwiyyim nugak mi nwiyyim nabie mi nwiyyim naioka mi nwiyyim niiyaka. Mi Herot siir kwoinin ina yaingwokiyin, iiya ta yaewou nikwo aeya nae komiiya Pasova dapiya saeya digi mi siya Pita siirin wa nini haiwao ikiunakii, Juda simiirim sima nisomaokiyam. ⁵Mi Pita siya omaka sima hiuyokiyokaiya sair nwokaiyin mi sima siirin ina waikaowim. Mi iikamim naingwo tibmiiyim sima ina sriinanaeyim Adi Komii siirim, siya whindiraerarim siirin. Iriig.

**Pita siirin omaka hiuyokiyokaiya hirankin
nini ikiunakikin paekwosim ieya.**

⁶Herot siya ina yaingwowin, Pita siirin waka omaka inkam komiigin nidwokai wakae winiya yai wi sair hiriir nikiunami. Hiya bi niki pirkinka mi niiyaka Pita siya inkam nwiso yaii niniyo sowiir bopwoniya whwonkaowiigin. Sima siir iina kwiso ti inkam nwiso yaii niniyo sowaka ninkin widgikin. Whisin ha wrokikinin kam nhirim siir kigriraowiyim, sima ta omaka hiuyokiyokaiya sair ano iirar waikaowiyyim. ⁷Mi Biyan Inkam Komiiyin siir paekwosimin biri kimiminkikin ini Pita siir kingiina

yamikwoniyin ta omaka hiuyokiyokaiya saiir hir. Mi ta paeya niuyaia ini ta omaka saiir hira yimbiyamkiya. Mi Adi Komii siir paekwosimin siya Pita siir prisa saiir ini hogwo iyopswoswo boiniu. Mi siya ina boini, kira ha dinsiinsasau. Mi Pita siya ina yinsiingiyin. Mi wieyin sop whiswo ini siir iindib hiranki hiuwrokiyo mi ini nua yamikiigiiyuwo. ⁸ Mi Adi Komii siir paekwosimin siya boin siirin mi kira kiriir piuwopa kikogi mi kiriir iga ha timi iigi. Mi siya hiriinana mi tir mi Adi Komii siir paekwosimin ina swoki boinkiyin mi kiriir mwiniisa tioyanani mi kira kariir mhoiiya wit. ⁹ Mi Pita siya ta maeyaua hiuyokiyokaiya saiir haiburgigin mi siya ini Adi Komii siir paekwosimin siir mhoiiya yamin. Mi siya bi mi inokninkinkin ti diminin Adi Komii siir paekwosim ieya tirin. Mi siya ina yaingwowin, kara tari nhwo namisi whini iyie? Tari nhwo whin tani. ¹⁰ Mi sowa ha napniniyo, bii nwowinin inkamin yaii niniiyin siiram waikaowin siir kwaiburgiko, ha swoki kwapnaniywo nwirin ano whirin si swoki kwaowaikaowin siir swoki kwaiburgiko mi ha napnaniyamwo ano komiiyin, aiyini haiginikouwin idowijianin ini sasa haiwaowin. Mi sowa ini hinda yapigusnaniyamwo. Mi sowa om komii siir yam. Mi siyu whirin siir youapam. Mi biri kimiminkikin Adi Komii siir paekwosimin ina kwaiburgigin Pita siirin.

¹¹ Mi Pita siir kwoin ina yaingwokiyin mi siya boin, kara bidi yinokninkinin, Biyan Inkam Komiiyin siya nikropkikin siir paekwosimin. Mi kariirin Herot siir innankin siya nispakii hainakikin. Mi siyu whiekakim mhoiiya Juda simiir isid ieya tirim naingwowim mi simiir hirankar nikiunakin.

¹² Siya ti dimin iiir ninokninkinamin mi siya ina yamin Maria, Jon siir apua saiir omaka aiir. Mi Jon siir inig whirin Makin. Mi iikamim kasaka rani, ta omaka aiir nwowim. Sima Adi Komii siirim hirar sriinanaekim. ¹³ Mi Pita siya ta omaka saiir anoin yabanin, siirar yak i kaigakan. Mi wig ira hir miriiya saiir inigin Rodaka ano saeya yami haiwaoki Pita siirim. ¹⁴ Mi saeya wakaesibnama, Pita siir yai aiirin mi saeya ini mairstgimaирga ywonama. Mi saeya ano bi niki haiwaokika. Mi saeya ha niwitnama mi kimidiniya simiir iikamim simiir boinmaugik Pita siya ini ano hira nokwowin. ¹⁵ Mi sima saiir yanugaugau, kira pi whaowaei! Mi imiiimii saeyer nwowa mi ina boinkiya. Niingaka. Kibie idwai. Siya tisi tirar nwowin! Sima boin, war siir piunain aeya. ¹⁶ Mi Pita siya ini ano iiirar kaigikankripkaiyin. Mi sima anoin ha haiwaokiyin siir kigam mi sima ini hindara yanaakiyim. ¹⁷ Mi Pita siya simiir yikidugi, kima yai kipi sisi. Mi sima yaiyim ina tankiyim. Mi siya simiirin ina boinmimauuim, Biyan Inkam Komii siya nikiunakikin kariirin, omaka hiuyokiyokaiya saiir hirankin. Mi siya ina boinin, kima Jems siir boinmauu mi nomiiyau nhirim simiir warar ti diminin. Mi Pita siya simiir haiburgigin mi siya ina yamin om whira.

¹⁸ Mi iiya ha pirkinkiyakwoka kamim yaii niniiyim, sima ini hindara hinsir whaowaekiyakwokim. Dimusi rani, sima Pita siir bi kigim. Mi sima boin, Pita siya ini pinda yamin? ¹⁹ Mi Herot siya miinan napmiriigin Pita siirim hansirin mi siya siir bi kigin. Mi siya kamim yaii niniiyim ini simiir yikin. Mi siya yai ina boin tibmiikimaiyin kamim yaii niniiyim simiir nisomaowam. Mi Herot siya nu Judia hir haiburgik mi siya om komii Sisaria hiriir yam mi hir ini owou. Iriig.

Herot Siya bidi yaonamin.

²⁰ Herot siya io prasae bi nwokin iikamim ti om whiso, Taia Saidon hiranim simiirin. Mi iripa haingiriyunani mi ina yitim siirim. Mi sima yai Blastas saika kitibmii boinkim, omaka haimiiyin bidi hiuyokiyokaiyin ti inkam komii nu kigriraowiyin siya whwonkaiyin mi ta maeyaua siya kigriraowika. Mi sima ina boinanaeyim inkam komii siir ta simiir iowa pi digiyim mi krimiir kwoinim ha naingwoi iikamim krima ti nu iiir nwowim, krima naeyim inkam komii siir nu iiir sainaekim. Mi sima asi boinanaekim ta iowa pi digiyim.

²¹ Mi Herot siya iikwira yimbinki. Mi ta ii aiirin, siya siir piuai miiyikim simiirar piuai mi siya ini siir ipii aiirar yidwokaiyin. Mi siya simiirin ina yowarkii boinin. ²² Mi iikamim ina kauwok boinkiyim. Mi sima ina boinim, ta yaiya tari inkamni yai rani? Saeya Adi Komii siirar yaiga. ²³ Mi Herot siya Adi Komii siir inig iiir bi hainankin. Mi biri kimiminkikin, Biiyan Inkam Komii siir paekwosimin siya diriraerarkiyin mi Herot siya ini iigi yaewimwhirkii aonamin.

²⁴ Mi ti Biiyan Inkam Komiiyin siir yaiya ini komiiya ywokiya. Mi omom omomim ini sairar haigiririr boinyokiyokiiyamim. ²⁵ Mi Banabas, Sol sowa om komii Jerusalem hir mirii dignaniyo mi sowa ina swoki itwo, om Antioka tiriir. Mi sowa Jon mi siir inig whirin Mak dapiyin siir wara yikiunam mi siya ini sowaka yinkin amin. Iriig.

Mi sima yimbinki Banabas Sol sowiirin Adi Komii siir yai boinmimauiim.

13 ¹ Mi iikamim naingwo tibmiiyim om Antiok hiranim simiir kam nhirim profetkim mi nhirim tisakim sima ini wara ninkin owim. Ti kamim simiir inigim hiniinin hiniingim, Banabas mi Saimon siir inig whirin piu yhiuwankin mi Lusias om komii Sairini hirankin. Sol, Maneyen sowa biiya inkam komii Herot siir omaka irua sairara whwonkaigo. ² Mi iiya iikamim Biiyan Inkam Komiiyin siir inig hainanim mi sima nae minim ini wara yinkin haiyakiyim. Mi Adi Komii siir naeyiu miiyikin ina boinkiyin, kima Banabas, Sol sowiirin, ta miiya kara boina sair miriiyim ti imbin tibmii. ³ Mi sima nae minim ha haiya digiyim mi Adi Komii siirim mi srii digiyim mi simiir iinaim ina yinkwokiyim

sowiirin. Mi sowiirin ina swoki ikropkiywo Adi Komii siir mii aiir miriiyim. Iriig.

Banabas Sol sowa nu Saipras hir boinmimaugo yai kibya saiir.

⁴Adi Komii siir naeyiuin siya nikropkikin Banabas, Sol sowiirin. Mi sowa ini om Selusia hiriir yapiinamwo. Mi om komii Selusia hirin sowa ini siyaiini yani kwiriinamwo. Mi siyaiiya sowiirin ini mhiu whirin Saipras nikiuwiyin siir hiriir yiugnam mi sowiirin hir yatkiniugig. ⁵Sowa om komii Salamis hir yamasu. Mi Juda simiir inkamki nwowiya maeyauim Adi Komii siir yaiyim simiir boinmimaau. Jon siya sowaka warar yinkin owin sowiir whindiriraerarim.

⁶Sowa ti mhiuiisimin Saipras siir yapyokiyokwiiywo mi om Komii Pefos hiriir yimbiyam. Sowa inkam nwira ini kigiu ti omin siir hirin. Ti inkamin siya nop nao kiriekin. Siya Juda hirin profet inkamnan ywowin. Mi siya pi Juda simiirar mi iksisaei. Siir inigin Ba Jisiskin. ⁷Mi siya simiir inkamin bii nwowiyn siir inigin Sesias Polaskin. Mi siya saika yamwoni Sesias Polas siir kwoinin bimbiiwi rani. Mi siya yikiugi Banabas, Sol sowiirim. Siya sowiirin minin nikiunakin, siir kwoinin Adi Komiini yai wakaeyam naingwoni. ⁸Mi sowiirin Elimas siya yikidu. Mi ti inkamin nop prasae bi naowikin. Mi sima siirin Ba-Jisis dapikim Grik simiir yaigina hiniina dapikim Elimas. Mi siir kwoinin ti simiir inkamin bii nwowiyn, siir kwoin iiir kisina haigiyam naingwoni. Mi ti siir kwoin miiyikin pi nwoki itkiigiyim. ⁹Mi Sol siir inig whirin Polkin. Mi Adi Komii siir naeyiuin siirar yaninkiniiu. Mi siya siir kaonanaeki ti inkamin nop naowiyin mi siya ina boinkiyin siirin, ¹⁰Kira Setan siir biiyan yinism kiengin. Kira siyu miiyikim io simiirar nwowikin. Mi niksisaeni siyu miiyikim siyu biyie whiekak ikim, ini kiriir waraurar nwowim. Mi kira Biiya Inkam Komiiyin siir siyu miiyik imiir tir bumbuwikin. Mi kira ti hiriinan siyu biyeyin siir bi niugiskikin, aniya? ¹¹Mi wakae panaowin Biiyan Inkam Komiiyin siir iina pi saeya tiowi kiriirin. Mi kiriir nhwona pi nhwo kwisae nwoki. Mi panaowin kira pi bie iiirin kigninokninkin tani mi kira wi ii prieirig sim kipi niki oki. Pol siya hiriinan yai boinkiyin mi bi kimiminkikin Elimas siir nhwona ini nhworiikaka ywokiyin. Mi siya ina priiap priiap amin. Siya minam naingwokin inkam nwirkin siir iina nnkwoim mi siyu siir niisiisimaau apamim. ¹²Mi inkam komiiyin omom omomim kigriraowiyin siya ti diminin siir kigiyin mi siya ina yaingwo tibmiikiyin. Mi siya ini kakar ywokiyin, yaiya Biiyan Inkam Komii siya boina sairsinyin. Iriig.

Sowa om Antiok hiriir yam nu Pisidia siir.

¹³Pol siya mi inkam nwiso sima siyaiyi saiir kwiriinam. Mi sima om Pepos siir haiburgigim mi sima ina yakiyamim mi om Pega hir yamasu

iu. Mi nu Pamfilia hiriir Yam. Mi Jon siya simiir haiburgik. Mi siir inig whirin Makin. Siya om Komii Jerusalema hiriir swoki amin. ¹⁴ Sowa om Pega siir haiburgig mi ina yapnamwo om Antioka yimbiyam nu Pisidia siir. Mi Juda simiir ii komiiya sima ina yamim maeyaua yai boinaiya saiir. Sowa ina ini idwokaiyuwo simaka warar. ¹⁵ Simiir maeyaua yai niidwo boinaya saiir kigriraowiyim yaowae komiiyim siyiuni yaiyim, bidi bidinanin Moses siya winim mi bidi bidinan profet kamim sima mi winkiyim, sima simiir mwain digiyim mi mhoiiya sima ina sriiyim, Pol kira mi kinaka mireiyim kamim kima yaigakinui mi yaiya kima naingwonaniya pi sairrar kwaboin iikamim krimiir kwoin imiir kirie haiginiugikim.

¹⁶ Mi Pol siya ha nokwokiyin mi siir iina ina yiisiimauugiya. Mi siya ina boinkiyin, kima ti iikamim Isrelranim, kima kariir yaiya sair wakaeki. Mi ti Judain iikam tani ikim ti tir mi owim mi kima kimiir kwoinim Adi Komii krimiir Wanin siir hauuam nitim mi kima kariir yaiya sair wara dinkin wakaeki. ¹⁷Ti Isrel simiir Adi Komiiyin siya bidi yimbinkiyin kimiir yidwi wanwiyaeyim simiir. Mi iiya sima nu komii Isib hirar nikri priiywokaigiyim, sima om whirni omiin siir nwokim. Adi Komii siya diriraerarkikin mi sima ini isid komii ywokiyim. Mi mhoiiya siir kirieka nikiunamkin mi sima nu komii Isib siir haiburgigim mi sima ina yamim. ¹⁸ Mi nuin iikam karamaeyin mi Isrel sima siir nwokim. Mi sima whisariiya priiywokim, sima nu karamaekim. Mi simiirin Adi Komii siya kigriraowim biewiyim kam nwis (40) sima priiywokaigiyim. ¹⁹ Adi Komii siir kirieya saeyer türkiya mi ti nu komii Kenan hiran iikam isid irriyar whiswo sima ina yaokaokiyim. Mi sima yapa yapa omkim mi yapa yapa yaigingim. Mi ti omim simiir nuin ini Adi Komii siya hauugiyin Isrel simiir. ²⁰Biewiyim sima ti nu komii iiir nwowim 450 gim. Mi ta iiya Adi Komii siya nimbina kamim yai hidiyim simiir mi simiir kigriraowim mi ina ywowim mi profet Samyuel siya ina yimbiyamin. ²¹ Mi mhoiiya sima ina sriiyim profet inkamin Samyuel siirim, kira krimiirin inkam komiiyin nwira dimbingi siya krimiir kigriraowim. Mi Adi Komii siya hauugin kwoin miyyik Samyuel siir, siya ini Sol siirar yimbingiyin, siya Kis siir yinisimkin, siya Bensamin siir piugana sair hiran inkamkin. Biewiyim siya kigriraowim simiir kamnwiskim (40). ²² Mi Adi Komii siya nhinikriopki siirin. Mi kimidiniya Devid siir yokmwim okwo haigini simiir inkam komii nwowim. Mi siya boinki, kara bidi kigin Devid siirin Jesini yinisimin. Kariir kwoinin ini ti inkamin siiramar naingwo iskiyin. Siya wi kariir siyi imiirar napi. ²³ Bidi bidiniya Adi Komii siya ha boinkin, inkam nwirin wi kara nikropkii Isrel simiir isidin siir whindiriraerar haiginiuam. Mi siya hiriinan tirin mi siya Jisis siir yikropki krimiiram krimiir dimin biyie biyieyim simiir niinak itkiigiigiyim. Mi siya Devidni piugana sair hirankin. ²⁴Jisis siya bi niki

itkin. Mi taka iiya Jon siya yaiyim sair boinmimauugim Isrel simiirin mi simiir mhii kwoinim wi nwoki kisina haigiyim mi op wa nwoki baptaisim. ²⁵ Jon siya ta miiya sair mii digiyin kingiina nwokin. Mi siya boin kima paniina naingwori, kara yipikin? Ti inkamin kima nwokwokinin kara si rani. Kima wakae! Inkam nwirin wi kariir mhoiyya niti, siya inkam komiigin, kara inkam kiengin, komii rani. Niingaka. Kara inkam biyienankin. Iga siya niinaniya wi sair uridin siirin wa whro rani. Niingaka. Jon siya hiniina boinkikin.

²⁶ Kima ti nomiiyauim, kima kariir brogaeyin siir yinismkim, kima tir nwowim. Mi kima kariir yaiya sair wakaeki mi ti iikamim Judan iikam tani mi kima ini tirar ninkin owim mi kima kimiir kwoinim Adi Komii siir hauugiyam nitim mi kima kariir yaiya sair warar dinkin wakaeki. ²⁷ Iikamim om komii Jerusalem hir nwowim mi simiir biiyan inkam ima mi ti inkamin siir bi sibgu ninokninkinkin. Mi digworaekwo hoimgakim sima Jisis siir tirim bidi bidinanin profet kamim sima winin ti digworaekwowim tariinanin bidi yimbiniyim. Juda simiir ii komii komiyyim sima ti profet kamim simiir yaiyim pi simiir mwaini. Mi sima simiir sibgu ninokninkin tani. Niingaka. ²⁸ Mi sima siirin yai biyie kwir bi tisiryiskaigim. Niingaka. Mi sima ina kauwok boinkiyim Pailat siramin, siya ti tirk siyuun siir prii isomaokianin. ²⁹ Sima bidi diriraerar digiyim digworaekwo whiekakim biiya profet kamim sima winkiyim yaiyim siirim. Mi sima siirin paeyin hiiniya nирioninkinin siir hirankar swoki iniskii hai. Mi sima siirin siyano whirin siir ini haigigik. ³⁰ Mi Adi Komii siya swoki hidnisiin idwoki siirin ie hirankin. ³¹ Ti kamim biiya Jisis saika napmiriyim mi sima nu Galili siir haiburgigim mi ini om komii Jerusalem hiriir yamim. Mi ti kam kaim-wowim Jisis siya simiir hiriayar swoki imbiyam. Mi sima ini siirar kigim ii whiekakim. Ti diminin sima kigin mi ini iikamim simiir boinmimauuwim.

³² Mi krima ta yai kibya kimiir asi boinmauuwi ti diminin Adi Komii siya nimbinkikin, krimiir yidiwi wanwyaeyim simiir hauugiyim.

³³ Diminin Adi Komii siya nimbinkiyim krimiir yidiwi wanwyaeyim simiir mi tariinanin simiir yinismim krimiir tiriir bidi yimbiniyim, Jisis siya wa swoki insiin idwovi ie hiranki, hiriinanam tirkikim. Ti yaiyim ta yokwo Sam kwisa sair winkiyim. Mi saeya hiniina boinkim,

kira kariir yinismkin. Mi tariinanin kara ini kiriir Adi yowowin.

³⁴ Mi siya siir ie hiranki kinisiin idwoki. Mi siya mhoiyya wi swoki ao rani. Niingaka. Adi Komii siya hiriinan boinkikin.

Dimin kibiki kibiyin kara wi kimiir hauugii. Biiya kara ti diminin
Devid siiram niki boinkin siir hauuim.

³⁵ Mi yokwo Sam kwira ya iripi hiriinanar mi boinkika.

Mi kira wi kiriir inkam kibiki kibiyin siirin wi ienau hirar kignisu
whiigrimgrinkinkaeyam tani. Niingaka.

³⁶Hiya Devid siya niki owin mi siya ta Adi Komii siir mii
 miiyika saiira niki miriyyin mi siya ina yaonamin. Mi siirin, siir
 brogaeyin siir hiriinanar swoki haingikaigi. Mi siya ini ie hirar
 whiigrimgrinkinkaeyamin. Siya ta yaiya yokwo Sam nwowa saeya
 Devidni biri win boinkika. Niingaka. ³⁷Ti inkamin Adi Komii siya
 ieyankin hidninsiin idwowin siir piua ienau hir bi whiigrimgrinkinka.
 Niingaka. ³⁸Kima ti nomiiyauim kima bidiya yinokninkin niinim. Krima
 ta yaiya saiirin hiniina boinmauuwi kimiirin, ti inkamin siya krimiir
 dimin biyeyim simiirsi nankab ougin. ³⁹Moses siir siyu komiiyin krimiir
 dimin biyeyim wi siya niinak rani mi krimiirin wi siya nikiunaowid rani
 mi krimiirin wi inkam miyyik dap rani. Niingaka. Ti inkamin siyaargin
 iikam whiekakim krimiir dimin biyeyim simiir niinak itkiigiiyanin. Mi
 yipikin inkamin naingwo tibmii mi siirin wi Jisis siya piiriyao haiginiuwi
 mi siya wi rirmiya nwowi. Mi krimiirin wi siyar swoki ikunawidi. Mi
 siya krimiirin wi iikam wadieya nikiuwi. ⁴⁰Mi kima ha hirgiugiuwin ti
 dimin profet kamim biiya sima wina yaiya saeya nitisi. Sima hiniina
 boinkikim, ⁴¹bidi bidinanin propet kamim sima hiniina boinkikim,
 krima ti kamim nigumbuwanim kima wa timi kinankiuraraowin
 mi wi sair saiira timi naingwokwonanae. Wim wi saeya
 griritkaigii. Kara ta kimiir iiya kima niki owa, kara mii komiyya
 tariinanin saiirar miriigii. Mi inkam nwirki ta miiya sair
 miriyyim naboinikin kima saiirimin wi naingwo tibmiinam tani.
 Pol siya hiniina boinkikin.

⁴²Mi iiya Pol, Banabas sowa ta maeyaua yai niwo boinaiiya sair
 haiburgiko mi ina yapniyamwo idowiyya hiriir. Mi sima ina nhinkigiyim.
 Mi sima ina boinkiyim, sowiirin, ini wakae namwo kowa! Aka
 Judami ii komii kwira kowa wa swoki it. Mi wi ta yaiya sair swokini
 boinmimauuni krimiirin. ⁴³Mi iikamim ta maeyaua yai niwo boinaiiya
 hir wakae dignamim mi sima ina nhinkiigiyim. Mi Juda iikam nhirim mi
 kam nhirim, Juda iikam tani mi tiki Juda iikam tani simiir kwoinim ina
 kisina haigiyim. Mi sima ini Juda iikam simiir siyu siirarar ywowim.
 Ta maeyaua yai niwo boiniya sair haiburgigim mi sima ina Pol, Banabas
 sowiir mhoiiya yamim. Mi sowa yaiyim ina boinmimauuim, hiniin kima
 daingworinu ta Adi Komii siir naingwobumbuwa wi kimiir hauugii.

⁴⁴Juda simiir ii komii kwira iikamim ti om komii iiir nwowim, sima
 nit swokiyim pariiparri, ta Adi Komii siir yaiya sowa boina sair nini
 wakaeniyim. ⁴⁵Iriipi hiriinan Juda hiran Biiyan Inkam Komiiyim ina
 kigim iikam whiekakim maeyau kwirua nwowi. Mi sima ina kigmairim
 ta sowiir mii aiirim mi simiir kwoinim simiirim ini haugihaugi
 whyekiyim. Mi sima ini yai biyeyim simiir yigbumbuim mi ini Pol siir
 yaiyim simiir yanugaugauwim. ⁴⁶Mi Pol sowa Banabas simiirin yaimwo
 aiirar boinmimauugo. Mi sowa boin, krira ta yai kibya Adi Komii siira

bii Juda iikamim kimiir boinmimauuniyam nitkwo. Mi kima ta yai aiirin digiumii haigingigi, aeya wim kima boinae mi nim krima ti kwoinbudin omwai waiyayokiyokiiyin siirin wi hai rani. Mi wakae kima! Panao krira pi kimiir haiburgigi mi krira pi iki isid whirin siyim nami. Mi ta yaiya pi simiir nini boinmaugig, sima Juda simiir iikam tani. ⁴⁷Biiyan Inkam Komii siya hiniina boinkikin kariirin,

kara kimiir nimbungikim siyu miiyik iki iikam isid whirin simiir
nisiumauuwim Juda iikam tani siyuin nitmaisok okwowiyin siir.
Mi kira ini pae niuyanan yowwin, simiir niuya haiginiuwam.
Mi iki om whiekakim ti nu iiir nwowim, simiirin wi ti yai aiir
boinmauuwi kira. Mi simiirin wi siyuin nitmaisok okwowiyin wi
kira pi yisiisimau haiginiuwin.

⁴⁸Mi iikamim Juda iikam tani sima ta yai aiir wakaeyim mi simiir
mhii kwoinim ini wadieya ywokiyim. Sima ini maarginairga ywokiyim
ti Biiyan Inkam Komiiyin siir yaiya aiirim. Mi iki iikam whiekakim Adi
Komii siya nimbinim, kwoinbudin omwai waiyayokiyokiiyin siir haim. Mi sima ina yaingwo tibmiiyim.

⁴⁹Mi Adi Komii siir yaiya ini ta maeyau aiir yamkiya. ⁵⁰Mi Juda
simiir biiyan kamim sima ini hopswoiu wigim inigakim Adi Komii siir
inig iiir hainaniyim simiir kwoin imiir. Mi Biiyan Inkam Komiiyim ti
om komii siir nwowiyim simiirin warar. Mi sima ina yigbumbuim Pol,
Banabas sowiirin. Mi sima ina kauriirgiyim sowiirin sowa ti nu iiir kipi
nwo. ⁵¹Iriipi hiriinan mi sowiir iga hir nwowim sinim ini ti omin siir
yikrimkrinkiiggin. Mi dimin biyieyin ini simiir hirar ywokiyim. Mi sowa
ini om komii Aikoniam hiriir yamwo. ⁵²Mi iikamim naingwo tibmiiyim
om Antiok hiranim sima ini maarginairga kiina yowowim. Mi Adi Komii
siir naeyiuin siir kirieya ini simiir yaninkiniu iuwim. Iriig.

Inkam nwiso sowa om Aikoniam hir miriigo.

14 ¹Mi om Aikoniam hirin, sowa hiriinana swokini tiriu. Sowa ina
yapninopkainamwo Juda simiir maeyaua yai nidwo wakae saiir
mi yai hir ini okwo boiniu. Mi iikam isid komiiyin Judainim mi Grik an
ikim, sima ina yaingwo tibmiigiyim. ²Mi Juda iikam nhirim bi naingwo
tibmiigim mi sima iki iikam nhirim Juda iikam tani, simiir kwoin imiir
ini hopswoiu. Sima io ti Jisis siir isidan inkam nwiso sowiir nwowim. ³Mi
aposel inkam nwiso sowa om Aikoniam hirin ii kasaka bi nwoko. Mi sowa ini
kirieya ywonamwo. Ti Biiyan Inkam Komii siir yai aiir boinmimauuwim. Mi
sowiir inim ti Biiyan Inkam Komiiyin siya kirie haiginiu mi sowa kiriepai
kiriepaiyim ina tiramwo. Ta kirieya Biiyan Inkam Komiiyin siya niisiimauuga
iikamim simiir. Ta siir naingwobumbuwa mi saiir yaiyim ini kaimwowa
ywowim. ⁴Mi ti om komiiyin siir hiran iikamim sima isido whisa ywo. Mi
nhirim Juda maka ywo mi nhirim aposel inkam nwiso sowakar ywo.

5 Mi mhoiiya kam nhirim Judan iikam rani mi Juda sima ina nhinamim. Mi ti isid whiso simiir biiyan iikamim sima nhinam sima Pol, Banabas sowiir diriraerarbumbuwim naingwokim. Sima sowiirin siiyani kaiyimik aokiyim naingwokim. **6** Mi sowa ta io aiir bidi hirnao. Mi sowa nu Likonia hiran om komiiyo Listra mi Debi om nhirim sowiir kingiin nwowim, simiir hiriir yidamam. **7** Mi sowa ta yai win kibya Jisis siira ini omom omomim simiir yaboинmamauyokiyokiiyamwo. Iriig.

Pol, Banabas sowa om Listra hir miriigo.

8 Mi om Listra hirin, inkam nwirin ini hir nidwowin, siir igaو bidi yinsimsiriunamwo, siir apua aeyar naokaininkinkiyin siirin mi hiriinana nwokin. Tiki inkamin siya bi swoki apririr sranikin. Niингaka. **9** Mi siya wakaeki Pol siya Adi Komii siir yai aiir boinmimauuin. Mi Pol siya siirsiira kaonanaei. Mi ini siyar kigiyin ti inkamin naingwo tibmii dig namwo iuwin mi siya wi wadieyar nnowi. **10** Mi Pol siya igaو yaiya boinki, kira dinsiin okwoki! Mi siya bi kimiminkikin ina yinsiin okwokiyin mi ina yopnatkiigliiyamin mi siya ina yapririrkiyin. **11** Mi iikam whiekakim ti diminin Pol siya tirkiyin siir kigiyim mi sima nu Likonia simiir yaigina sair kauwok boinki! Kriniir wanin ini inkam piua swoki imbiniyin. Mi tapa tisi krimakar nwowim. **12** Mi sima Banabas siirin hiniina mi dap Sus mi Pol siya yai boinan inkamkin mi Sima Pol siir inigin Hemis asi dapkim. Ti inig whiso Sus mi Hemis dapiyo, yim simiir wanmi digworaekwokim, simiir inig imiir hainanikim. **13** Ta omaka Sus siir inig hainaniya ini ti om komiiyin siir yaba miriiya. Mi prismi yaowae adin ta omaka sair kigriraowiyin mi bulmakau ii nhirim ina hainamim. Mi kipim ina yomboboriuninkinim mi ina hainamim. Mi ti om komii siir anoin siir kingiin yamwoiu. Mi iikam whiekakim sima warar yitim digworaekwowim sowiir hauugiyim. Mi ti digworaekwowim sima sowiir hauwim, biiya sima simiir wanin Sus siirin hiriinan naeyim simiirar mi inkin imiyyaekim. **14** Mi aposel inkam nwiso Banabas, Pol sowa, ta hiriinan yaiya sair wakaeyo mi sowa ina kigo. Mi sowa ini io simiir ywowo. Mi sowiir yiuiso ina yiinikibimbirgiyo. Mi sowa ini iikamim simiir bopwoniya iwitninopkainamwo. Mi sowa ina kauwokiywo, **15** kima ti kamim kima hiniin dimusi tirkim? Krira inkamaирgo, krira kimiir hiriinanairgo. Krira Jisis siir yai win kibya kimiir boinmimauum nitko. Mi kima ti siyuу biyeyim simiir diuguski. Mi kima Adi Komiiyin kriniir yaimin dimin wakaeiiyin siiramal daingwo tibmii. Nu ninomor mi whii komii komii ikim mi digworaekwo hoimgakim ti nwowim siya nonkwokwokim. **16** Kibie! Biiyan iiyim iikam whiekakim ti nu iiir nwowim siya simiirar kigninkinkin. Sima simiir kwoinka naingwo diriraerarkim. **17** Mi siya bi naguprakaigin. Mi kima pi siirim whaowae rani. Niингaka. Mi siya kimiirin dimin miyyik

iirar diriraerar haiginiugin. Mi naowin ninomor kou hir nwowin pa mi diriraerarki kimiirim mipa mi kinaini. Mi naeyim siya diriraerarkiyim ini wadieya yimbiam. Mi naeyim siya dig haiginiwi mi kimir kwoinim ma'rgimairga asi nwoxi. ¹⁸ Mi sowa ta yaiya sair boin digyo mi sowa miinan nap mirii nanaeko iikamim simiir nikiduwim. Mi sima ti wraisuim nanag hainamim sowiir kipi hauu biiya simiir wanin Sus siir hauuwim mi siir hiriinan. Iriig.

¹⁹ Mi Juda iikam nhirim om Antiokanim mi om Aikoniam ikim, sima ina yitim. Mi iikamim simiir kwoinim sima ini hopswoni. Mi sima siya minim ina kaiyimikim Pol siir. Mi sima Pol siirin ini om komii siir yaba hiriir kinaniyamin. Simiir kwoinim ha naingwokim, siya naowigusami. ²⁰ Mi iikamim naingwo tibmiiyim sima ini siirar yokwo kaeyokaiyim. Mi siya ha ninsiingiyin, ini oma hiriirar swoki apninpokai namin. Mi iigwira siya Banabas saika yam om whirin min nikiuwiyn Debi hiriirin.

**Mi Pol Banabas sowa nu Siria hir nwoin omisimin
Antiok mi sowa hiriir swoki am.**

²¹ Mi sowa ta yai win kibya ti omin siir hiran iikamim simiir boinmimaau haiginiu. Mi sowa hiriinan tirkiywo mi iikam whiekakim ina yaingwo tibmiigiyim. Mi mhoiyya sowa ina swoki amwo ti simiir om whoimim Listra mi Aikoniam mi om Antiok hiriir. ²² Mi ti om whoimim iikamim naingwo tibmiiyim sowa nwoki whinkinsiis haiginiwi simiirin. Mi sowa simiirin haningi boinanae. Mi kima kimiir naingwo tibmii aiirin donkworinukripkai. Biiya krima siyuin hikpai hikpai haiiyin mi siir tiki hopniin apnam. Mi mhoiyya krima wi ti Adi Komii siir om kibiyin iikam whiekakim mi digworaekwo ikim simiir kigirkakiyin wi siir nami. ²³ Mi sowa kam adi yaowae nhirim simiirin siyu komii kigriraowam yimbin. Mi omkakim Adi Komii siir inig hainaniyim omom omomanin simiir hiran iikamim naingwo tibmiiyim simiirim warar. Mi sowa Adi Komii siirim sriyo mi nae minim ini wara haiyakiyim. Mi sowa ti iikamim naingwo tibmiiyim Inkam Komiyyin siirara hauuswokiyim, siya kigriraowam.

²⁴ Mi mhoiyya sowa nu Pisidia sowiir boponau aiir yapam. Mi nu Pamfilia hiriir yapnimbiiyam. ²⁵ Mi sowa om komii whirin Pega yai hir boinmimauggik. Mi mhoiyya sowa om Atelia hiriir yapiinam. ²⁶ Mi om Atelia hirin, sowa siyaiini yani kwiriinam. Mi siyaiyya sowiirin, om Antiok hir swokaka atkiniugig. Biiya ti omin iikamim Adi Komii siirim naingwowyim mi sima Adi Komii siirim kwisboinki, ti inkam nwiso sowiiram miiyya sowa miriyya saiir kirie haiginiuwim. Mi sowa hiriinana tiro mi sowa ina swoki imbiyamwo ti om iiirar.

²⁷ Mi iiya sowa om Antiok hiriir nimbiyamwo mi sowa iikamim naingwo tibmiiyim simiiram ina yikiuna digim, sima maeyau kwiruwa

nwowim. Mi sowa ina boinmimauuim digworaekwo whiekakim Adi Komii siya sowiir whindiriraerarim. Mi sowa ina boino, Adi Komii siyar niiyok haiginiugikin kririir siyuin iikam nhirim Juda inkam tani ta Adi Komii siir yaiya saiir boinmimauuim. Mi sima wi nwoki aingwo tibmiiyim.²⁸ Mi sowa iikamim naingwo tibmiiyim simaka ii kasa bi nwoko. Iriig.

**Iikam Whiekakim naingwo tibmiiyim ini om
komii Jerusalem hirara yaingiriyiuuim**

15 ¹Mi nu Judia hiran kam nhirim, sima ina yapiinamim om Antioka hiriir. Mi iikamim naingwo tibmiiyim yai simiir ini boinmimauugig. Mi sima boin mi kima siyuin Adi Komii siya hauugiyin Moses siir kima siir tir karam mwowi mi kimiir mioisim kitiyopnir hai karamae mwowi mi Adi Komii siya kimiirin wi wara kaoprigi okwo rani. Niingaka. ²Mi sima hiriinan yai boinkiyim mi Pol sowa Banabas sowa io prasae bi nwoko simiirin. Mi sowa simaka yaii prasae bi niniinansaoko. Mi iikamim naingwo tibmiiyim sima yikropki Pol, Banabas sowiirin. Mi kam nhirim om Antiok hiran sima ini wara yinkin amim om komii Jerusalema hiriinin, ta yaiya saiir nini bointibmii kimaigikim aposel kamim mi inkam adiyaowaeyim siyu komii kigriraowiyim simakar.

³Mi simiirin iikamim naingwo tibmiiyim sima nikropikim. Mi sowa ti nu komii whiso Finisia mi Sameria sowiir bopwo hir napamko. Mi iikamim naingwo tibmiiyim ti nu whiso sowiir hir nwowim omisisimim simiir hiran iikamim simiir ini boinmimauwi ta yaiya. Mi sowa simiirin hiniina ini boiniu, Adi Komii krimiir Wanin siya bidi kisina haigiyin iikamim Juda iikam tani simiir kwoinim. Mi nu Finisia mi nu Sameria hiran iikamim mi sima ini mairstimaирga taokitaoka ywokiyim Pol siir yai aiiramin.

⁴Mi sowa om komii Jerusalem hiriir nimbiyamwo mi iikamim Adi Komii siirin naingwo tibmiiyim mi aposel kam ikim mi inkam adiyaowaeyim siyu komii kigriraowi ikim, sima sowiir boin wadiewin. Mi Pol, Banabas sowa digworaekwo whiekakim Adi Komii siya tirim sowiir mi simiir ini boinmimauwi. ⁵Mi Farisi simiir iikam nhirim naingwo tibmiiyim sima ina yinsiu okwo boinkiyim, kam nhirim Juda iikam tani simiir, simiir mioisim ti kitiyopnimir hai. Mi kima simiir boinki, sima Moses siir siyu iiir dap.

⁶Mi ti aposel kamim mi inkam adiyaowaeyim siyu komii kigriraowiyim sima iripa yidwo hid boinai ta yai aiirim. ⁷Sima yai whiekakim boinai digiyim mi Pita siya ina yinsiu okwokiyin. Mi siya simiirin ina boinkiyin, ti nomiiyauim! Kima bidi yinokninkinim. Adi Komii siya hid haiginiugikin miiyim krimiir. Mi budi bidiniya kariirin siyar nimbingikin ta Jisis siir yai win kibya saiir boinmimauuwam iikam

nhirim Juda iikam tani sima wakaei mi sima wi wara nwoki aingwo tibmiiyim.⁸ Adi Komii krímiir Wanin siya bídì yinokninkin simiir kwoinim. Mi siya ina mi inokninkin iikamim Juda iikam tani simiir kwoinim. Mi siya siir naeyiuin ini simiir hauugiyin krímiir hauugiya sair hiriinan.⁹ Mi siya Juda iikam tani simiirin yaeya siyu whir bi tirkin mi Juda iikamim simiirin yaeya bi mi tirkin. Niingaka. Iikamim siiram naingwo tibmiiyim simiir dimin biyeyim wi Jisis siyar whinkaopriigi okwowi.¹⁰ Mi kima tariinanin Adi Komii siirim dimusi kinankiuwi? Mi kima ti iikam nhirim Juda iikam tani naingwo tibmiiyim mi kima hik simiir dimusi hauugim? Biya krímiir yidiwi wanwiyaeyim mi krima ti hik hiniinim simiir hauugim wi dig nwo rani. Niingaka.¹¹ Mi krima ha naingwo tibmii mi krímiir Biiyan Inkam Komiiyin Jisis siir naingwobumbua wi saeyer swoki kaopriginaowidi krímiirin. Mi simiirin iriipi hiriinan wi wara mi inkin kaoprigi okwowi. Pita siir yaiya ini dig ywokiya.

¹² Sima ti iikamim yai bi boinmiminkim simiir wiinim Pol mi Banabas sowiir yaiyama mauugim. Mi sowa simiirin min boinmimauugim dimin kirie komii komiiyim Adi Komii siya diriraerarim Juda iikam tani simiir mi sowa simiir boinmimauugim.

¹³ Mi sowa ta yai aiir boin digiyo mi Jems siya ina yisiin okwo boinkiyin ti nomiiyauim! Kima kariir yai aiir ti wakaeki.¹⁴ Saimon siya kimiir bidiya iki boinmauuwin hiniin, Adi Komii siir kwoinim ini simiiramar yaingwo hiririugiyin ti iikamim Juda iikam tani simiiram. Mi siya kiyaina iikam nhirim simiirin, sima siir isid nwowim.¹⁵ Mi taka yaiya profet kamim sima boina mi sair hiriinanairga. Mi sima David siir isid iiiram win boinkikim. Taka yaiya hiniina boinkika,

¹⁶ krímiir Biiyan Inkam Komiiyin siya hiniina boinkikin, mhoiyya kara swoki iti mi ta Devid siir omaka nakainam ya wi kara swoki haininasiin okwowi. Mi iki sair digworaekwo nhirim, biyie nwowim, yim wi yaeya kara swoki grab mirii.¹⁷ Mi iikam nhirim Juda iikam tani yim wi kariiram wit. Mi iki iikam whiekakim nu whiranim kariiram naingwo tibmiiyim, yim iriipa hiriinan kariir warairgim. Mi siya hiniina boinkin.¹⁸ Biiki Biiyan Inkam Komiiyin, siya ta yai aiir bidi boinin.

Mi tariinanin siya ina swoki boinkiyin,

¹⁹ mi Jems siir yaiya tasa nikì amyokiyokiya. Kariir kwoinim hiniingin, iikamim Juda iikam tani simiir kwoinim ina kisina haiginamin Adi Komii siirim mi kríma simiirin kiigi kipi ninki.²⁰ Niingaka. Kríma simiirimin yokwo ti win hauugi. Mi simiir yokwowa hiniina win boinki mi sima siyu biyie whiekakim uruwai siyaowainiyim simiir diuguski. Mi sima hiinanaeni siyuin siorsi dapiyok. Mi sima iki wraisuim niyyara sima nimborukrimkrikii aokiyim simiir kipi nae. Mi sima

wraisupai wraisupaiyim simiir nhie imiir kipi mi kwiyae. ²¹Krima dinokninkin, biiya hiriinan mi tariinanin iriipa hiriinan iki om komii komii whiekakim inkam kakairgim, Moses siir siyu komii siir yai imiir boinmimauum. Mi sima siir yai aiirar mwainikim maeyauim yai sima nidwo wakaeiyim simiir. Mi Juda simiir ii komii komii ikim. Iriig.

**Sima yokwo iki iikam nhirim Juda iikam tani Adi Komii
siirim naingwo tibmiyyim simiirim win hauugika**

²²Mi aposel kamim mi inkam adiyaowaeyim siyu komii kigriraowi ikim mi inkam ima sima yai maeyauu kwiruwa minam nidwo binaigim, inkamwo nwisa nimbinkiyim Pol, Banabas sowaka namim, om Antiok hiriir. Mi ti inkam nwiso sima nimbino sowiir inigo Judas mi siir inig whirin Basabas mi nwirin, Sailaskin mi iikamim naingwo tibmiyyim simiir biiyin ini sowa ywovo.

²³Yokwo kwira sima sowiir win hauugya Juda iikam tani simiiram mi sair yaiyim hiniina win boinkikim, krima aposel kamkim mi krima inkam adiyaowaeyim siyu komii kigriraowiyim krima kimiir nomiiyaukim. Krima winkika ta yokwowa kimiirim ti nomiiyau nhirim, Juda iikam tani om Antiok anim mi nu Sirianim, kimiirim. Ti akamim! ²⁴Krima bidi wakaeyim! Krimiir kam nhirim kimiirim nitkim mi yaiyim sima boinim kima ini kakar ywokiyim. Mi kimiir kwoinim sima pridaiginiugim. Mi krima simiirin hiriinan bi boinkikim. ²⁵Krima ta yaiya sair wakaeyim mi krima ini kwoin whirua ywowim. Mi krima ina boinim, nim inkamo nwisa ti ikropki kimiirim ti krimiir nomiiyau wadie nwiso sowaka Banabas Pol. ²⁶Mi sowa naosi bi naingwoyimyoko, krimiir Biiyan Inkam Komiiyin Jisis Krais siir mii aiir napmiriyamin. ²⁷Mi krima Judas Sailas sowiir asi nikropkiko, ta yai aiirin pi sowiir yaiga nini boinmimauuniyim kimiirin. ²⁸Mi Adi Komii siir naeyiu miiyikin ini krimaka nwowin. Mi krima yai bidi kitibmii boinim mi krima kimiirim pi yapa hik kwiri swoki inkin hauugi rani. Niingaka. Mi kima ti hiriinan dimin iirrarar tir. ²⁹Mi kima wraisuim sima nisomaowim mi uruwai siyaowaini hauuim, kima simiir kipi nae. Mi kima wraisuim nii ara sima nomboru aokiyim simiir kipim kipi mi ae. Mi simiir nhieyim kipi mi kwiyae. Mi kima hiinanaeni siyuun siorsi dapiyok. Kimasiya kigririraona mi ti hiriinan siyu iiisi dapiyok. Mi kima wi wadieya sibgu okripkai. Ta yokwowa ini digyokiya.

³⁰Iikamim sima nikropkikim mi sima om Antiok hiriir yapiinamim. Mi sima iikamim naingwo tibmiyyim simiirin ha nikiunamim maeyau kwirua haingiriyu owim mi ta yokwowa ina hauua simiir. ³¹Mi iikamim naingwo tibmiyyim sima ta yokwowa sair mwainim mi sima ini maarginairga ywokiyim. Ta yaiya simiir whinkinsis haiginiuga sima winkiya. ³²Mi profet inkam nwiso Judas, Sailas sowairgo mi sowa yai

miiyik miiyikim iikamim naingwo tibmiiyim simiir asi boinmimauugo mi simiirin sowa whinkinsiis haiginiugo. ³³ Mi sowa om Antiok hirin ina iki onanaeyo bi namsasaugo. Mi iikamim naingwo tibmiiyim sima sowiirin ina boin wadiekiywo. Mi sima ina swoki ikropkiywo simiirimar.

³⁴ Mi Sailas siir kwoinin ina yaingwomin, kara wi om Antiok tirar nwowi.

³⁵ Mi Pol, Banabas sowa om Antiok hirin nwoko. Mi sowa kam nhirim simaka yinkin miriiyim, iikamim simiir nisiisimauuam Adi Komii siir yai aiir. Mi Biiyan Inkam Komiiyin siir yai win kibya saiir boinmimauuam.

Pol, Banabas sowa ini yapa yapa yamkiywo

³⁶ Mi mhoiyya bwan nhirim bidi yakaigiyim mi Pol siya Banabas siir boin, krira swoki ami iki nomiiyauim om komii komiiyim simiir nwowim simiir swoki apkig ami biiya krira boinmimauuim Biiyan Inkam Komii siir yaiya saiir. Mi krira simiir ninokninkinim, sima ina namisi sibgu owim, iyie? Niingaka. ³⁷ Banabas siya minam naingwokin Jon siya saikar namim mi siir inig whirin Makin. ³⁸ Mi Pol siya ina boinin, ti inkamin biiya krимиirin nu Pamfilia hir haibugikin mi siya mii kriraka miriiyam wara bi nitkin mi krira siirin wi wara kipi nikiunam. ³⁹ Mi sowa io ti dimin iiir haniangi ywonanae. Mi sowa iripa bi miriigo. Mi Banabas siya Mak siir yikiunam mi sowa siyaii ira saiir kwiriinam mhiuisim whirin Saipras siir hiriir namam. ⁴⁰ Mi Pol siya Sailas siir yikiunam mi ini sowa yamwo. Mi iikamim naingwo tibmiiyim sima boin, Adi Komii siir naingwobumbuwa saeya wi kowaka nwonami. ⁴¹ Sailas sowa Pol nu Siria mi nu Silisia ti nu komii whiswo sowiir bopwo hir napamwo mi iikamim naingwo tibmiiyim simiir whinkinsiiskim sowa. Iriig.

Pol siya Timoti siir yimbin saika namam.

16 ¹ Pol siya wara yinkin am om Debi mi om Listra sowiir hiriirin. Mi om Listra hirin inkamin naingwo tibmiiyin nwira nwowi. Siir inigin Timotikin mi siya Juda wiga saiir yinismikin. Saeya bidi yaingwo tibmiiya. Mi siir adin Grik inkamkin. ² Sima iikamim naingwo tibmiiyim om Listra mi om Aikoniam hiranim, sima siir siyu imiir boinkim, Timoti siya inkam wadiekin. ³ Pol siir kwoinin ha naingwomi Timoti siya saika wara namim. Mi siya siirin ina yikiunaniyin. Mi siir mioisa ina kitiyopnir haiya. Siya Juda kamim hir nwowim simiirsni naingwokin mi ti hiriinan siyuun siir asi tirkin. Juda iikam whiekakim siir ninokninkinim Timoti siir adin Grik inkamkin. ⁴ Pol, Sailas mi Timoti sima ina yapnamim om komiiyim simiir. Mi ta yaiya aposel kamim mi inkam adiyaowaeyim siyu komii kigriraowi ikim, biiya sima nimbointibmii kimaiya iikamim naingwo tibmiiyim om komii Jerusalem hiranim simiiram mi sima ti kam nwoimim simiirin saiirar swokini boin naingwo iu. Mi sima boin, kima ti siyu iiirar ti swoki ap. ⁵ Mi omom omomim ti kam nwoimim sima

naboīnmamaauuim simiir hiran iikamim naingwo tibmiiyim ini komiiyar ywokiyim. Mi iinokiinokin simiir isidin wi komiiyar nworaraowi. Iriig.

Pol siya whinkigmimikwinkin nu Masedonia hiran inkamin siirin.

⁶Mi sima ti nu whiso Frisia mi Galesia sowiir boponiya napamo mi Adi Komii siir naeyiu siya boinikidugi, kima nu Esia hirin wi yai kipi nini boinmimauuu. ⁷Mi sima nu Misia hir ini apieyokmainaki. Mi sima minam tirkim, pi nu Bitinia hiriir napninpakainamim. Mi ini Jisis siir naeyiu ieya yikidunaowidim simiirin. ⁸Mi sima nu Misia hirin asi napkindiyugikim. Mi sima ina yapnaniyim om Troas tiriir. ⁹Mi niyyaka Pol siya dimin whirin nhwonan whinkigwinkin. Mi inkam nwirin nu Masedonia hiranin siya ina yinsiin okwo kauwok boininaekiyin Pol siiram. Kira wara whii komiiya solwara nikiuwiya saiir whii mirmiiya tiriir wit! Nu Masedonia tiriir, krimiir nini whindiriraerar haiginiuniyam. ¹⁰Pol siya ti dimin iiir bidi kigiyin mi krima bi kimiriminkikim ini digworaekwo imiirar diriraerar namim nu Masedonia hiriir namimin. Krima bidi yinokninkiyim Adi Komii siya nikiugikin krimiirimin. Yokwo Komii saiir yai win kibiya simiir boinmimauuuim. Iriig.

Lidia Saeya bidi yaingwo tibmiiya.

¹¹Mi krima siyaii aiirin om Troas hir nwowa saiir yani sain kwiriinam. Mi ta siyaiiya ini om Samotras hiriirar kigirirunama. Mi iigwira om Niapolis hiriir yakiyam. ¹²Mi krima ti om iiir haiburgigim mi om Filipai hiriir yapnimbiyam. Biiya siya ti omin Rom hiran iikam nhirim sima nini kripkii whinikin. Mi ti om komiiyin inu nu Masedonia siir nu haimii iiir nwowin. Krima ii kasa bi niki onakikim ti om iiirin. ¹³Mi Juda simiir ii komiiya krima om iiir haiburgigim mi ina yapniyamim ti ie siir kingiin hiriir. Ha naingwokim ta opa sair kingiin hirin, saeya nhwo kwiskak maeyaugi niuwi. Mi ta opni maeyaua krima kigi wig nhirim hir nnowi. Mi krima yai simaka yidwo boinai.

¹⁴Wig ira saiir inigin Lidiaka. Saeya ta wiga Adi Komii krimiir Wanin siir inig hainan kirieka. Mi saeya ta yai aiir wakaeya mi saiir omin Taiatairakin. Mi saeya yiuis pariidnan pani miiya saiir mireliga. Mi saeya umir pi saiir siyar mi hai. Biiyan Inkam Komiiyin siya kisina haigikin saiir kwoinin mi saiir wiina inu yaiya Pol siya boinkiya inu sairrima mauugya. ¹⁵Mi sairin op ina baptais haiginiua mi saika iripa omaka irua whwonkaiyim simiirin warar. Mi sairin op ha baptais digiya mi saeya boinki krimiirin, kima kariirin ha naingwomi kara Biiyan Inkam Komiiyin siirim bidi yaingwo tibmiiikikina mi kima pa nwoki itim kariir omaka aiirin. Mi saeya krimiir boinanaeaya mi krima inu saiir yai aiirar mi wakaeyoknanamim. Iriig.

Pol, Sailas sowiirin omakanau hiugripkiikikaigo om Filipai hir.

¹⁶Mi iigwira krima ti ieyin siir kingiin hiriir napnamim mi Adi Komii siirim inu sriiyiu ta maeyau aiir. Mi wig ira mii niingga priimiriya saeya

krimiirin siyu hir yapyiskaiwin. Mi saeya ta wiga uridyiu biyekki bidi yinkiniukikaiya. Mi saeya iki boskwonauwan yaimin diminim pi saeya niisiisiimauwi. Mi ta wiga sair biiyan iikamim sima umir komii pi miiya saeya miriiya pi sairsiyar mi haii. ¹⁷Ta wiga saeya ini Pol siya mi krima, saeya ini krimiir mhoiiya yita. Mi saeya iinokiinokin pi hiniina kauwok boinkii, kima ti kamim Adi Komiiyin ninomor kou hir nwowiyin siir mii mriiyim, kima krimiirin siyuun Adi Komii siya kaoprigi okwowiyin siir boinmimau. ¹⁸Iinokiinokin ta wiga hiriinan siyu iirar tirnanaeka. Mhoiiya Pol siir piua ina piyaoziya mi siya ha haimisiyao okwo kaokiyin ta wig aiirim mi siya yiu biyie iir boinkii, kara kiriirin Jisis Krais siir inig iir boinki, kira ta wig aiir diuguski! Mi ha damki! Mi ti uridyiu biyeyin bi kimiminkikin, ta wig aiirin ina yiuguskiyin mi siya ina yamkiyin.

¹⁹Mi ti omin siir biiyan inkam komiiyim sima bidi kigii, ti diminin mi sima ina yinokninkiyim, ta wiga sair umir miiya nikiigiya. Mi sima Pol, Sailas sowiir yonkworimdinu mi sima sowiirin ina kiyainamwo mi sima maeyaua sima nidwo boinaiiya biiyan inkam komiiyin saika hir ini boinaiiyu, sowiir boiniyopnatkaigiam. ²⁰Mi sima sowiirin biiyan inkamin yai wakaeiiyin, siirim yikiunam. Mi sima ina boinim, ti inkam nwiswo Juda hiranko. Ti krimiir om komiiyin sowa nini priidiriraerarbumbuniko. Mi krimiir iikamim kakak asi nwokim. ²¹Mi sowa simiirin yaeya siyu whir bi niisiisimauugo. Mi nim krima om komii Rom simiir siyuun siir napikim. Mi ti siyarin yio iripa bi namasugin. Mi krima ti siyuun sowa niisiimauuwin siir kipi nap, yio ini yaeya siyu ywown. Mi ti yaiyim sima boinim ini dig ywokiyim. ²²Mi iki iikamim simiir yaiyim ini sowiirar swoki inkin boinhiuriyyugiyim. Mi inkam komii komiiyim yai hidiyim sima yiinikiwimwitki sowiir yiuiso. Mi sima boinki, sowiirin idgiu hankak dwoki. ²³Mi sowiirin idgiuni yipimparnanae. Mi sowiirin omaka hiuyokiyokaiya sair dokmwint apninpokaigi. Mi inkamin ta omaka hiuyokiyokaiya sair waikaowiyin siir boinki, kira sowiirin wi sibgu waikao. ²⁴Mi ti inkamin waikaowiyin, ta hiriinan yai kirie aiir wakaekiyin mi ta omaka hiuyokiyokaiya sowiirin sair omaka igibopwo hir yami okmwint idwokaiyi. Mi siya sowiir iga kwiiyim pae komii komii wiso sowaka yinkin irioninkin widgig.

²⁵Mi hirii tiriin niibwoppowin Pol, Sailas sowa Adi Komii siirim sriiwii. Mi Adi Komii siir mwaiyim ini simiir warar waokaowiyo. Mi kamim sowaka ninkin hiugripkiiyim, sima ini sowiirar wakaemimkwiyyim. ²⁶Mi bi kimiminkikin niin komiiyin ina yitkiyiin. Mi ta omaka sair iiyinpaeyin whiekakim ini praprada kinkiyim. Mi ti omaka simiir hiugrimkripkiiikaiyim simiir anowim ini sima sima haiwaokiyim mi ti kam whiekakim wiewinsopim simiir ninimnirkaiyim ini sima simar hiuwhromwhro ikiigiiyamim. ²⁷Mi inkamin ta omaka sair waikaowiyin

siya ha ninsiingiyin ta omaka hiuyokiyokaiya saiir ano whiekakim simiir kigiyim haiwaokiyim mi siir kwoin ina yaingwokiyin tari kam whiekakim tapaiir hiugripkiikaiyim bidi yidamkiyim. Mi siya siir kamkiu iir asi kiwokhaigin siya siyar swoki hampimpitnam.

²⁸ Mi Pol siya ini komiiya kauwok boinkiyin! Kira kinakina kipi diriraerarbumbuna. Krima bi nidamamkim krima tisi tirirar nwowim.

²⁹ Mi ti inkamin waikaowiyin ina kauwok boinkiyin, paeya niuyaesiya sairrim mi siya ina iwit ninopkainaniyin omaka apanauwa hiriir mi siya ntid prasae bi kikinkin, siir kiu minim ini nopnopa warar kinamin. Mi ini Pol, Sailas sowiir igmiga ini akai hiuluwin. ³⁰ Mi siya ina yikiuna apninaniyamo sowiirin yaba hiriir. Mi ina boin, kowa inkam komiiko kara pikii hiniin diminin siir ti tir? Mi Adi Komii siya pi kariir nikii animaiwarkainam. ³¹ Mi sowa ina boino, kira krimiir Biiyan Inkam Komiiyin Jisis siirim daingwo tibmii. Mi Adi Komii siya wi kiriir nwoki anmaiwarkainaei. Mi kiriir omakan iikamim iripi hiriinan, wi siyakinar nanmaiwarkaina swowi. ³² Mi sowa ta yai win kibiya Biiyan Inkam Komiiyin siira simiir boinmimauugim siya. Mi iikamim siir omakanim simiir warar yinkin boinmimauu. ³³ Mi ta ii aiirin, ti inkamin omaka hiuyokiyokaiya saiir waikaowiyin sowiir paowaiyim ini siya hiisokim. Mi bi kimiminkikim siya mi iikamim siir omaka iruanim sima op ina baptaisim. ³⁴ Mi siya sowiirin ina yikiunamin siir omaka hiriir. Mi siya sowiirin nae minim ina hauu aeyin. Mi mairgimaирga prasae rani, siya nwowa iikamim omaka irua saika whwonkaiyim simakan. Mi sima Adi Komii siirim ina yaingwo tibmiyim.

³⁵ Mi iigwir nugakin, inkam komiiyim yai hidiyim om komii Rom hiranim sima swoki ikropkiyakwok, kam nhirim yaii niniiyim simiirin omaka hiuyokiyokaiya saiir hiriir. Mi sima ini boiniu, kira ti inkam nwiso sowiirin ti ikrop apniki. ³⁶ Mi ti inkamin omaka hiuyokiyokaiya saiir waikaowiyin siya Pol siir ini boinmauuu. Mi siya boin, iki inkam komiiyim yai hidiyin om komii Rom hiranim sima bidi boinkiyim kowiirin pi kara nikropkii mi kowa ta omaka hiuyokiyokai aiirin haiburgig mi ha dapniyam mi kowiir kwoin in hinsim hinsima dwo.

³⁷ Mi Pol siya simiirin ina boinmauin, krira ini om komii Rom hiran inkam ywowo mi sima kririirin yai miiyik bi sibgu boinkim. Mi diminin krira tirbuin siir bi boinmauggim. Niингака. Sima kririirin iikamim simiir whwonkam ida, hindara priitiokim. Mi sima kririirin omaka hiuyokiyokaiya saiirin whisariiya nokmwin apinopkaigiko. Mi taris sima kririirin hindara haigprakai ikrop apniyamam naingwokim, aniya? Niингаки, niингакиинга. Om komii Rom hiran inkam komii komiiyim simar wit. Mi kririirin simar swoki ikrop apniki idwoviiya hiriirin.

³⁸ Mi kamim yaii niniiyim, sima ta yaiya saiir wakaenamim mi ina yamim mi biiyan inkam komiiyim yai hidiyim, simaka ini boiniu mi

biyan kamim yai hidiyim, sima ha wakaewinim, sowa ini om komii Rom hiran inkamar mi owo mi sima ina yididim. ³⁹Mi sima ha namim mi sima sowiirin ina ini ouumikmik boiniuwim. Mi sima boin, krima kowiirin siyiu miiyiknan bi tirkikim. Mi sima ina whinapniyamim idowiiya hiriir. Mi sima boinki, kowa ti om komiiyin siir haburgik mi kowa maeyau kwira dapnam. ⁴⁰Mi sowa ina haiburgigo ta omaka hiuyokiyokai aiirin. Mi sowa Lidia saiir omaka hiriir yam. Mi sowa iikam nhirim naingwo tibmiyyim simiir ini kigiu. Mi sowa yai nhirim simiir boinmimaauu, simiir kwoinim kirie nwoki owim. Mi sima ha haiburgigim mi sima ina yamim. Iriig.

**Mi om komii Tesalonaika hiran iikamim sima
Pol Sailas sowiir tioim minkim**

17 ¹Mi sowa ha napnamo mi sowa om whirin Amfipolis hiriir yapnimbiyyam. Mi sowa ti om iiir haiburgigo mi sowa om komii whirin Apolonia hiriir yimbiyyam. Mi sowa ti om iiir mi haburgigo mi sowa om komii whirin Tesalonaika hiriir yimbiyyam. Mi omaka ira Juda simiirga yai nidwokai wakaeiya ini ti om iiir nwowa. ²Pol siir siyuun iki om komii komiiyim siya namim, siya pi Juda simiir omaka yai nidwokai wakaeiya mi siya pi simaka ninkin apninpakainami. Mi Juda simiir ii komii komii kwoimim siya simaka yinkinwamwarkii boin, Adi Komii siir Yokwo Komiiya saiir yai imiir. ³Mi siya Adi Komii siir Yokwo Komiiya saiir yai imiirin minam boinmimaugin simiirin, Adi Komii siya bidi yimbinin inkam nwirin, hik haiyamin. Mi siya wa naonami mi siya wa swoki insiin idwowi. Mi siya boinki, ti inkamin Adi Komii siya nimbinin, siya Jisis siyaargin. ⁴Mi Juda iikam nhirim simaka hirar nwowim, sima ini Pol siir yai aiirim yaingwo tibmiyyim. Mi sima ini Pol, Sailas sowiir isid ywowim. Mi iikam whiekakim Grikanim, yim sima iriipi hiriinan Adi Komii krimiir Wanin siirima mi hainanikim. Mi simiir iikam isid bripriyin sima ini sowaka yinkin itinakuim. Mi bii nwowi wigim, yim ini hiriinanar mi tirim.

⁵Mi Juda simiir kwoinim whwokwoka bi nwokikim mi sima inkam biyieyim siyiu hir napamim simiiram yikiuna. Mi sima iikam whiekakim ina yikiuna digim. Mi ta yaiya sima nini boinua mi simiir kwoinim ini haugihauga whiyiekiyim. Mi sima ini yaiiyamar yaingwokiyim. Mi sima Jeson siir omaka sair nokwoyokaigiyim mi sima ina hansranim simiirim. Sima minim tirkim, simiirin iikam whiekakim simiir niyopmauugiyim. ⁶Mi sima simiir bi kigim. Mi sima Jeson mi iikam nhirim naingwo tibmiyyim simiir yikiunam ti om komiiyin siir biiyan iikamim simiirim. Mi sima hiniina kauwok boinam, ti kamim siyiu bibiyie tirkumbuwi ima ti omom omom imiir. Mi tarriinanin sima tisi om iiir mi atirbumbuniyim. ⁷Mi Jeson siya yikiunam simiirin siir omaka hiriir. Ti iikam whiekakim

sima om komii Rom hiran inkam komiiyin Sisa siir siyu imiir nanugaugaugim. Sima ina boinim, inkam Komii nwirin ina nwowin, siir inigin Jisiskin. ⁸Mi iikamim mi biyan inkam komii ikim ti om komii siir nwowim, sima ti hiriinan yai imiir wakaeyim mi sima ina yanaakiyim. ⁹Mi biyan inkam komiiyim sima boin, kimir yaiya yai pail rani mi kima pi ta yai aiir saingig. Mi Jeson mi iikamim naingwo tibmii ikim, sima umirim ha saingigim mi sima ina yamim. Iriig

Mi Sol siir isidin sima om Beria hir miriigim.

¹⁰Mi ta iiya sair niyaka iikamim Adi Komii siirim naingwo tibmiiyim, sima Pol, Sailas sowiirin om Beria hiriir yikropki. Mi iiya sima om Beria hir nimbiyamim mi sima ina yapninpakainamim Juda simiir omaka yai nidwokai wakaeiya saiir. ¹¹Mi Juda iikamim om Beria hiranim, simiir kwoinim iikamim om Tesalonaika hiranim simiir hiriinan tani. Niingaka. Mi sima ini mairstgimairga nwowim, simiir yai aiir wakaeyamin. Mi iinokiinokin sima Adi Komii siir yaiyim yokwo hir nwowim, simiira mwainanaeikim. Mi sima nwoki inokninkini, simiir yaiya yai kaimwoka. ¹²Mi Juda iikam whiekakim om Beria hiranim, sima ina yaingwo tibmiigiyim. Mi Grik wig whiekakim inigakim mi Grik kam ikim, sima ina mi aingwo tibmiigiyim. ¹³Mi mhoiyya Juda iikamim om Tesalonaika hiranim sima wakaeiki, Pol siya Adi Komii siir yaiya sair boinmimauuwi om Beria hirin. Mi sima asi namkim ti om iirin. Mi sima ini hopswoiu iikamim simiir kwoinim mi sima ina yanaakiyim. ¹⁴Mi bi kimiminkim iikamim naingwo tibmiiyim sima Pol siir yikropki whiigbida hiriir. Mi Sailas Timoti sowa ini om Beria hirar ywokyo. ¹⁵Mi sima Pol siirim siyaiini minam nani whinapyikiu kwiriigigim, siirin om Atens hir nadu atkiniugigim. Mi Pol siya yaiyim ina boinmimauugig simiirin, Sailas, Timoti sowiirim. Siya simiirin hiniina boingig sowiiramin, sowa wa witsisau kariiramin. Mi sima ina swoki haiyiug apnamim om Beria hiriir. Iriig.

Pol siya om komii Atens ta Adi Komii siir yaiya hir boinmimauugin

¹⁶Pol siya om komii Atens hir ywokwokin, Sailas, Timoti sowiirim. Mi siya ina kigin ti om komiiyin sima uruwai siyawaini inigin siirara hainani mi siir kwoinin miyyik bi naingwokin. ¹⁷Mi siya omaka Juda simiira yai nidwokai wakaeiya, sair yapninpakainam. Mi siya Judan iikamim mi nhirim Juda iikam tani Adi Komii siir inig hainaniyim, siya yai simaka yinkinwamwarkii boin. Mi siya iinokiinokin pa mi ami maeyaua iikamki ninkiniuviya saiir. Mi siya yaiyim pi iikamim simiir hirar mi boinmimauuwi. ¹⁸Mi kam nhirim Epikuriamni siyu ninokninkiniyim mi kam nhirim Stoikni siyu ninokninkini ikim sima yai saika yinkinwaomwarkii boin. Nhirim yim ha boin, ti inkamin

yai priiboin priiboiniyin siya dimu minam naingwogi? Mi nhirim ina boinim, siya uridyiu biyieyin om whiranin siir yai imiir boinmimauuwi. Pol siya Jisis Krais siir yaiwin kibi aiir boinmimauugin simiirin. Siya boin, Jisis siya ie hiranki ninsiin idwokin. Mi siya ta hiriinan yaiya sair boinkiyin mi sima ta siir yaiya sair bi wakae ninokninkinkim. Mi sima siirin yai biyie asi nikbumbugim. ¹⁹ Mi sima Pol siirin asi nikiunamkим simiir biiyan inkam komiiyin siiram, maeyaua yai nidwo boinaiiya mhiukiu Ariopagas hirana saiirim. Mi sima boin, krima ta yaiwin kibya kira boinmimauua iki iikamim simiir mi krima saiirim naingwogi saiir wakaeyim. ²⁰ Krima ta kiriir yaiya sair wakaeyim mi krima ini wara wakaeyimyokiyim. Ta yaiya, ini saa ywowa. Mi krima ta yaiya sair yai mwo imiir ninokninkin naingwogi. ²¹ Mi iikamim om komii Atens hiranim mi nhirim om whiran iikam ikim, sima om komii Atens hirara yamwoni. Mi sima iinoktinokin yaeya yai whir bi boinikim. Niingaka. Sima ti yaiwin imiirara whrie boinanaeikaigigim.

²² Mi Pol siya biiyan inkam komii komiyyim mhiu Aripagas hiranim, simiir whwonkam ida yinsiin okwo boinki. Mi siya boin, kima ti kamim om komii Atens anim kara kimiirin bidi kigim, kima miini haniin miriigim wou nikwo aeyamin. ²³ Mi iiya kara waraura nwowa mi karar bidi kigim digworaekwowim wou kima nikwo aeyim simiirin. Mi kara biiya kwira kig. Mi sima yaiya hir wina hiniina winboinka. Ti Adi Komiiyin krima ninokninkin karamae nwowin. Mi ti Adi Komiiyin kima whaoaeyin mi kima siir inigin hindara whisariiyar, priihainanai. Mi kimiirin ti Adi Komiiyin, kima ninokninkin karamae nwowin siir boinmauwam tiri.

²⁴ Adi Komii siya irgin nu ninomor mi digworaekwo whiekakim simiir nonkwokwokiyim. Siya, nu ninomor sowiir nwowim digworaekwowim mi simiir Biiyan Inkam Komiigin. Mi siya omaka inkamki nonkwo miriyyim, siya simiir bi nwowikin. Niingaka. ²⁵ Siyar hauugikim digworaekwo whiekakim iikam imiirin. Mi omwai waiyayokiyokiyyin kwoinbudin pi siyar nwowaiginuwi mi simiir kwoinim asi niyaei. Mi digworaekwo whiekakim simiirin hiriinanar mi hauu haiginiu. Mi Adi Komii siirin digworaekwowim, inkam nwirkin bi hauumauu haiginiugin. Mi siya dimin whiram bi whaoaekin. Niingaka. ²⁶ Biiki biiyin Adi Komii siya inkam nwirin Adam siir nonkwokwokikin. Mi siir yinieyim, ini hoimgakar ywokiyim. Mi sima piuim kwirua bi nimbiyamkim, ini piupai piupai yimbiyamim. Mi simiir nu maeyauim sima nwowanim siyar yimbingi, bidi bidinya siya tiki kwoinin siira naingwokwokaigikin nu maeyau simiirin yapayapa kikintimtio haiginiuim. Mi siya tiki iiyim ti digworaekwo whiekakim sima nimbiyamiyim, simiir warar yinkin imbingi. ²⁷ Mi Adi Komii siya hiriinan minam tirkin, krima siir kigninokninkinim. Mi siya aru nwo rani, ini krimiir kinginar nwowin.

²⁸ Mi siir kirieya krimiirin omwai saeya waiyayokiyokii mi krima asi nongwomamaир aekiyami ti nu iiirin. Kimiir inkam nwirin siya hiniina winboinkikin,

krima ti ombud komiiyin Adi Komii siirara yinisisimkim.

²⁹ Mi krima ini Adi Komii siir yinism ywowim, mi krimiir kwoinin ha kipi naingwo, Adi Komii siya uruwai siyaowai mi siya pae minim krima nonkwokwowyim siya simiir hiriinan tani. Niingaka. ³⁰ Biiya kamim ninokninkin karamaeyim mi Adi Komii siya simiirin yai hirii bi boinkin digworaekwowyim sima tirim ta ii airin. Mi tariinanin siya yai ina boininaeyin iikam whiekakim iki omom omomim simiir nwowim. Mi siya boin, kimiir kwoinim ti kisina haigi. Mi dimin biyleyim simiir haimriyugig. ³¹ Mi siya iiya kwira yimbin simiir yaimin diminim simiir hidam. Mi siirin Adi Komii siya ie hiranki swoki hidninsiin idwokin. Mi krima nwoki ninokninkini, siya Adi Komii siргisiira inkamkin. Ti inkamin Adi Komii siya nimbingiyin siyaирgin, yai hidiyin.

³² Mi iiya sima ta yaiya, Pol siya boina inkamin ieyanki ninsiin idwowni siira sair wakaekiyim mi nhirim ini siir boin grinamim. Mi nhirim ina boinim, krima wi kiriir yai aiilar swoki wakae ti dimin iiirin. ³³ Mi Pol siya simiirin ha haiburgigin mi siya ina yamin. ³⁴ Mi iikam nhirim yaea naingwo tibmiyigim, sima asi namkim saikan. Mi Daionisias siya nu Ariopagas hiran kamim siyu komii ninokninkinim simiir inkam nwirkin. Mi wig ira sair inigin Damariska. Mi iikam nhirim sima ini simakar yamim. Iriig.

Pol siya om Korin hir miriigin.

18 ¹ Mi mhoilya Pol siya om komiiyin Atens siir haiburgigin mi siya om whirin Korin siir yam. ² Mi siya Judan inkamin nwira kig siir inigin Akwilakin. Mi siya nu maeyaua Pontas dapiya sair hiranki nitkin. Siya mi siir wig aeya sowa waiyin nu komii Itali hirin aii bi haiburgigo. Mi siir wiga sair inigin Prisila. Mi Biiyan Inkam Komiiyin om komii Rom hir nwowyiin siir inigin Klodias. Siya nhinikrropki Judan iikam whiekakim om komii Rom hir nwowim simiirin. Sowawai ti om komiiyin Rom siir asi haiburgigo mi ina yito. Mi Pol siya sowiirin hir ini kigiu. ³ Siya ta miiya sowawai miriiya wraisu is pani miiya omaka miriiya sair hiriinan mii aiilar mi miriigin, umir mi haiyim. Mi siya sowiirwai omaka asi whwonkaigin. ⁴ Mi Juda simiir ii komii komiiyim, Pol siya Juda simiir omaka yai nidwokai wakaeiya sair napninopkainamkin. Mi siya yai simaka yinkinwaomwarkii boin. Mi siya Juda mi Grik hiran iikamim simiir kwoin imiir ini boinurwokaiyiu sima Jisis siirim naingwo tibmiyim.

⁵ Mi mhoilya Sailas sowa Timoti ina haiburgigo nu Masedonia hirin mi sowa ina yitwo Pol siirim. Mi Pol siya iinokiiinokin yaiwin kibya

saiirara boinmimauuwikin. Mi siya Juda simiirin ina boininaekiyin. Jisisin Biiyan Adi Komii siyar nimbingikin, Judan iikamim kimiir kaoprigi okwowam. ⁶Mi sima siir yai aiir yanugaugau mi sima siirin ina yigbumbuwim. Mi sima nu sinim siir yiuis aiir nwowim asi nhiskigikim. Dimusi rani, siya pi brombropnamkin. Mi siya ina boinkiyin simiirin, kima kigugukaeyami kimiirar diminkin, yaikakin wi kimakima nwowi. An kara yai karamaeka. Panaowin kara pi iki iikamim Juda iikam tani kara pi simiirin nami. ⁷Mi Pol siya ta Juda simiir omaka yai nidwokai wakaeiya saiir haiburgigin mi siya inkam nwirin siir omaka saiir yam. Ti inkamin siir inigin Tisias Jastaskin. Siya Juda inkam tani, siya ti inkamin Adi Komii krimiir Wanin siir inig iirar hainanikin. Mi siir omaka ini ta Juda simiir omaka yai nidwokai wakaeiya ini saiir akpitga ywowa. ⁸Mi ta Juda simiir omaka yai nidwokai wakaeiya sair biiyan inkamin saiir kigriraowiyin, siir inigin Krispaskin. Mi siir wig yin ima, simani bidi yaingwo tibmiiyim simiir Biiyan Inkam Komii iirimin. Mi om Korin hiran iikam whiekakim sima ta Pol siir yai aiir wakaekiyim mi sima ina yaingwo tibmiigiyim. Mi simiirin op ina baptais haiginiuwim.

⁹Mi iigwir niyyaka Pol siya dimin whirin nhwonan siir whin kig. Mi Biiyan Inkam Komiiyin siya boinki siir, kira kipi nidid. Niingaka. Kira ha boinmimauugi, mi kira yai mikrim kipi nwo. ¹⁰Mi kara kinakar nwowi mi inkam nwirin wi kiriir hopswo rani mi kiriirin wi siya tirkumbu rani ti om komiiyin kariir iikam whiekakim ini tirar nwowim. Ta yaiya Adi Komii siya boinkika. ¹¹Pol siya om Korin hirin, biewiyin whira ywo. Mi bwanim irriyar whira yinkin o. Mi siya simiirin Adi Komii siir yai aiir boinmimauugin.

¹²Mi ta iiya Galio siya nu komiiyin Grik hiran biiyan inkam komiikin, hir nwowikin. Mi ta iiya Juda sima wara yinkin nhiiin, Pol siir nwowam io. Mi sima siir yikiunam biiyan inkam komiiyin yai hidiyin, saika nokwo boinam. ¹³Mi sima boin, ti inkamin, iikam whiekakim simiir kwoinin siya boiniurwokaiyiugin Adi Komii siir inig hainanam. Mi ta siir yaiya ti siyu komii saika iripa bi namasuga. Niingaka. ¹⁴Pol siya ina naingwowin simiir yai aka nowarkii boinamin. Mi Galio siya Judan kamim simiir boin mi ti inkamin siya siyu biyie tiriikiswo mi kara kimiir yai aiirin wa pi wakaeyin. Mi siya ti inkamin krimiir oman siyuin saika bi nantamyiryirkin mi siyu biyie bi tirkin. Niingaka. ¹⁵Mi tiki diminin siya krimiir oman dimin tani. Niingaka. Juda hiran iikamim kimiir siyuin mi siir diminkin. Mi digworaekwo whiekakim simiir inigim, yim kimiirar diminkin kimakima ti kitibmii boin. Mi kara ti hiriinan diminin siir yai nidwo wakaeyim pi boriosopi. ¹⁶Mi siya simiir maeyaua yai inkam komii aka nokwo boiniya, saiir hiranka yikriopnatkiikiigi. ¹⁷Mi sima Sostenis siir yankabrinunaowid. Siya Juda simiir omaka yai nidwokai wakaeiya saiir biiyan inkamkin. Mi sima siirin maeyaua yai nokwo boiniya, saiir

kingiin hirar yipimpar. Mi Galio siya ti diminin sima tırkiyin, siirsi bi swoki naingwoyimyokikin. Iriig.

Pol siya om Antiok nu Siria hir nwowin siir hiriir swoki am.

¹⁸ Pol siya om Korin hirin, ii kasa bi nwokin. Mi mhoiiya siya iikamim naingwo tibmiiyim simiir boingig, ha dwoki! Mi siya ha nhinamin siyaii aiir kwirinam mi Akwila sowa wai Prisila ini saika yinkin amwo Senkria hiriirin, maeyaua siyaii ima namasuwiya om Korin kingiin hir nwowa saiirim. Mi kana ina piiriyaonama. Dimusi rani, siya Adi Komii saika bidi yimbiniñ, dimin whir tiramin. Mi siya Juda simiir siyuin siir napkin. Mi siyaiiya ha hiuyanama mi sima ina yamim nu Siria hiriir. ¹⁹ Sima om Efesas hiriir yimbiyam. Mi Pol siya sowiirin ti om iiir haiburgig. Mi siya ina yapninpakainamin Juda simiir omaka yai nidwokai boiniya saiir. Mi siya Juda kamim simaka ini whrieboinaiyiu. ²⁰ Mi sima siirin ina sriiyim, kira krimaka wi ii prieiriga nwonami, aniya? Mi siya ina boinin, kara wi dig nwo rani. ²¹ Mi mhoiiya siya simiir boinki, ha dwoki! Mi Adi Komii siya kariirim naingwowi mi kara wi kimiirima swoki iti. Mi siya om Efesas siir haiburgig mi siyaiiya saiir yani kwirinam.

²² Mi siyaiiya ina yamamasu iuwa om Siria hir. Mi Pol siya siyaiiya saiir haiburgigin mi ina kunaiidamin. Mi siya om komii Jerusalem hiriir yam. Mi iikamim naingwo tibmiiyim siya simiir ini boiniu ti akamim! Mi siya hiriinan tir digigin mi ini om Antiok hiriir yapiinamin. ²³ Pol siya om Antiok hirin, ii prieiriga nwokin. Mi mhoiiya siya ina yamin. Siya ti nu whiswo sowiir yam, Galesia mi Frisia hir nwowim omisisim nhirim simiir nap miriiyamkin. Mi siya iikam whiekakim naingwo tibmiiyim, simiir whinkinsiis haiginiugin.

Apolos siya Adi Komii siir yai aiir boinmimauuwikin om Efesas hir.

²⁴ Mi Juda inkam nwirin ti om komiiyin Aleksandria hirankin. Siya om Efesas hir namwonikin, siir inigin Apoloskin siya yai miiyik miyyik ara boinikin. Siya Adi Komii siir yai aiirin, bidi yinokninkin digin.

²⁵ Mi yio siya bidiyar mi inokninkinin, dimin taemin nhirim Jisis siya diriraerariyim. Mi siya ini simiirar kauwok boinamin. Mi siir yaiya siya boina Jisis siir, siya bi kiyikrikii boinkikin. Niingaka. Mi siir yaiya ina yinyokiigya hinda tinda. Biiya Jon siya, siir boinmimauuwin yaiyim, simiir kwoin kisina haigiyam mi op baptaisim. Mi siya simiir boinmimauugin. ²⁶ Siya Juda simiir omaka yai nidwokai wakaeiya saiir yam. Mi siya yaiyim ini hindara ini boin ıskiyim mi siya simiirsi nidid kwoin bi naingwokin. Prisila Akwila sowawaiyar wakaeyo mi sowa siirin ina yikiunamin sowiirwai omaka hiriir. Mi sowawaiyin siirin haniingen yanaakninkii haiginiu Adi Komii siir siyu imiirin siirin. Mi siya wi nwoki sibgu inokninkinim. ²⁷ Mhoiiya Apolos siya nu komiiyin Grik hiriir

namim minin mi iikamim naingwo tibmiiyim om Efeses hiran sima boin maigimaирга haiginiugi siirin. Mi yokwowa sima win hauugi, nu komii Grik hiran iikamim naingwo tibmiiyim simiirim. Mi sima hiniina win boinki, kima siirin wi dikiunam kimiir omaka hiriir. Mi iiya siya nu komii Grik hir nimbiyamin mi iikamim naingwo tibmiiyim simiir piu nhinmi siya ini kin haiginiui. Biiya Adi Komii siya naingwobumbuwa simiir kwoin imiir kisina haigiyam. ²⁸ Mi siya ini igaokaka ywowin, Juda sima boinim yai bibiyeyim iikamim simiir whwonkam ida mi siya simiirin yaiyim Adi Komii siir Yokwo Komiya saiir nwowim Jisis siya inkamin biiya Adi Komii siya nimbingiyin krímiir whindiriraerar haiginiuwam mi siir boinkika. Mi sima asi nongwomamair aekiyamkim. Iriig.

Pol siya om Efeses hir miriigin

19 ¹Apolos siya om Korin hir miriigin. Mi ta iiya Pol siya iki nupai nupaiyim simiir nap miriinyin. Mi siya om Efeses hiriir yap nimbiyyam. Mi ti omin hiran iikam nhirim naingwo tibmiiyim, simiir ini kigiu. ² Mi siya sriiyiu biiya kima naingwo tibmiiyim mi kima Adi Komii siir naeyiu miiyik iiir bidi yaeyin? Mi sima boin, niingga. Kríma Adi Komii siir naeyiu miiyikin siir yai bi wakaemiminkim. ³ Mi Pol siya boinki simiirin, kima piki hiniin siyuin si baptaiskim. Mi yim ina yowarkii boinkiyim, nim krima Joni siyuin op siya baptaisin mi siir baptaiskim.

⁴ Mi Pol siya boin, biiya Jon siya iikamim simiirin op baptais haiginiugim mi siya ti siyuin min niisiimauugin, sima naingwo tibmiiyim. Jon siya Juda iikamim simiir boin, kima ti inkamin karir mhoiyya nitin siirim daingwo tibmii. Ti inkamin siya Jisisin siyairgin. ⁵ Mi sima ta Pol siir yaiya saiir wakaeyim mi ini Biiyan Inkam Komiyyin Jisis siir inig iiirar dapim mi op ina baptaisim. ⁶ Mi Pol siir iina simiir yonkwoki mi Adi Komii siir naeyiuin ini simiir yaninkiniuniyin. Mi sima ini yaipai yaipaiyim ninomor kou hiranim, ini simiirar boinamim profet kamim yaiya sima boiniya mi sima simiir hiriinana boinkim mi sima Adi Komii siir yaiya ina boinmimauuwamim. ⁷ Ti kam whiekakim iuur nwisko, Adi Komii siir naeyiu miiyik iiir haiyim.

⁸ Mi Pol siya ina yapninopkainamin omaka Juda simiira yai nidwokai boinaiiya saiir. Mi yaiya siya nini boiniuwa, siya ini hindara ini boiniskiyin. Siya nididmir nididmir bi boinkin mi siya ini simakar yinkinwamwarkii boinin simiir kwoin imiir boinurwokaiyam. Mi siya simiirin Adi Komiyyin siir iikam mi siir digworaekwowim simiir kigriraowiyin siir boinmimauuim bwanim parig whoim. ⁹ Mi nhirim ini borisop waeyaowim, bi naingwo tibmigim mi iikam whiekakim simiir whwonkam idan mi sima yai biyie Biiyan Inkam Komiyyin siir siyu

iiir yiğbumbu boinim. Mi Pol siya simiir haiburgigin mi siya iikamim naingwo tibmiiyim simiirar yikiunam mi iinokiinokin Pol sima skulam Tiranas hiriir namikim, Adi Komii siir yaiya sair whrie boinaiyuwam.¹⁰ Siya hiriinanar diriraeraryokiyokiyyin biewiyo whis. Mi iikamim nu Esia hiranim, sima bidi wakaeyim Biiyan Inkam Komii siir yai imiirin. Mi Judan iikam mi Grik an iikam yim ina mi wakaeyim. Iriig.

Siva siir yinisiim yinkamiyin ima.

¹¹ Adi Komii krimiir Wanin siya hauugikin Pol siirin kirieni, ti dimin kirie komiliyin mi ti diminin, yio ini sa ywoiskiyin. ¹² Mi sima yiuis mirim pi Pol siir piu aiir naka iprakna hαι mi mhoiiya pa hainami iikamim makakim simiir piu imiir nini hainiiyuwi mi ta simiir ma simiir niiya pi digar nwoki. Mi iki uridiyu biyie biyeyim simiir nwowim ina haiburgigim mi ina yamim. ¹³ Mi ti Juda iikamim omom omom nhirim sim yapyokiyokii inkamim uridiyu biyiekakim simiir yinismiski. Mi sima boin, nim ti yiu bibiyeyim sim ninismiskiyyami ti Jisisni inigin si niki kinankiuwi. Mi sima yiu biyie siir boinki, ti inkamin Pol siya boin ina siir inig ieya niuwu mi kira damki. ¹⁴ Juda simiir yaowae adin pris Sipakin, siir yinisisimim iriiyar nwisko. Mi sima ti hiriinan siyiu imiir tirikim. ¹⁵ Mi ti uridiyu biyeyin siya simiir yaiyaka hiniina yowarkii boin, kara Jisis Pol sowiir bidi yinokninkinin mi wiim kima yipikim. ¹⁶ Mi ti uridiyu biyeyin ti inkamin siir piu hir nwokin, sima diriraerar niskinakim mi sima ta omaka sair haiburgig mi ini paru parura yadam natkiigianamim. Nhie aunowaiga. ¹⁷ Mhoiiya Juda iikam whiekakim mi Grik iikam whiekak ikim, sima om Efesas hir nwowim, sima ta yaiya sair wakaeyim mi iikam whiekakim sima ntid pranae bi kinkim. Mi sima Biiyan Inkam Komiiyin Jisis siir inig iiirar hainanim. ¹⁸ Iikam whiekakim naingwo tibmiiyim mi sima ina yitim. Mi digworaekwo biyie whiekakim biiya sima tir kaiyiui, ini simiir ini boininkiinyim, iikamim simiir whwonkam ida. ¹⁹ Mi iikam whiekakim nop min nanaowiyim mi naeboin wir minim pa samsakikini wigam. Mi simiirin ina ikom swokiyim pae arar, iikam whiekakim simiir whwonkam ida. Mi digworaekwowim yokwo sima winim simiir iripar mwainim, hiniina yimbiyam. 50,000. ²⁰ Mi ti hiriinan siyiuin sima tirin mi Biiyan Inkam Komii siir yaiya ina kiririrama mi ta yaiya ini komiiya ywokiya. Iriig.

Mi om Efesas hiran inkam whiekakim sima Pol siirimin io yai prasae bi saokim.

²¹ Mi sair mhoiiya, Pol siir kwoinin Adi Komii siir naeyiu miiyik ieya yowomwarkaiyu, nu Mesedonia mi nu Grik hiriir napamim mi mhoiiya siya om komii Jerusalem hiriir namam naingwokin. Mi siya boin, kara ti omom simiir nini kignaki. Mi mhoiiya kara wi om komii Roma hiriir

nami. ²²Mi siya inkam nwiso siir whin miriiywo sowiir yikropki, Timoti, Irastas sowa nu Mesedonia hiriir namim. Mi Pol siya nu komii Esia hiar iki okiyin.

²³Mi taka iiya hik komiiya om Efesas tiriir yimbini. Mi sima nansao prasae bi kinkim. Mi ta hik komiiya whisarii bi nimbiyamka, Pol siya siyuin iikamim sima naingwo tibmiiyin Jisis siirim mi siir boinmaugin. Mi ta hika asi nimbiyamka. ²⁴Inkam nwirin hir nwowin siir inigin Demitrias siya ti inkamin digworaekwo paipaiyim silvani nonkwokwowikin. Ta omaka wiga Atemis saiir inignana saiir inig iiir hainanam. Mi siir miiyan kamim, ti digworaekwom simiir nonkwokwowyim mi sima umir prasae bi haiigim. ²⁵Mi siya siir mii miriiyim simiirim wara yinkin ikiuna. Mi siya simiir boinki, krima mii kwiruwa miriigim, kima dinokninkin, krima umir komii asi haa, ti miiyim krima miriiyim simiirsi haa. ²⁶Mi ti inkamin Pol, iikam isid komiiyin pi siya nhinpriiginaei. Mi simiir kwoinim pi siirima naingwoi. Mi kima bidi kigim mi kima bidi wakaeyim siya ti hiriinanin om Efesas hirira bi tirkin. Niingaka. ²⁷Ta Pol siir yaiya ini krimiir umir miiya saiirar yikripkiya mi hiriinana sasa rani. Niingaka. Mi sima wi ta omaka komiiya Atemias wi saiir haimriyiugigi mi wi ta wiga sair inig iiir mi hainan tani. Niingaka. Mi ta omaka komiiya mi ta wig aeya, yo wi hiriayar nokwosaoakaeyami. Ta wiga inig komiigaka mi iikam whiekakim nu komii Esia hiranim, sima saiir inig iiir hainanikim. Mi ta Pol siir yaiya wi ta simiir wiga inig komiikak nwowa, wi saiir nikworinuwi. Siya hiniina boinkin.

²⁸Mi sima ta yai aiir wakaekiyim mi simiir kwoinim ini haugihauga whhiyiekiyim mi sima ini komiiya kauwok boinkiyim, Atemias! Saeya om komii Efesas krimiir biiyan wig komiiga. ²⁹Mi ti om komiiyin siir hiran iikamim, yai ini komiiya nhinkii kauwokiyim. Mi sima diriyar yinsin iwitnam, maeyaua iripa yai sima nidwo boiniya saiirim. Mi sima Gaias, Aristakas sowiirin wara yinkin kiwowit hainam. Ti inkam nwiso nu komiiyin Mesedonia hiranko sowa ti inkam nwiso Pol saika nap miriigo. ³⁰Mi Pol siya iikam whiekakim, simiir bopwo napninopkainamim minkin. Mi iikamim naingwo tibmiiyim sima yikidu siirin. ³¹Mi nu komii Esia hiran inkam komii nhirim sima Pol siir nomiiyaugim. Mi sima yai siirim boinki mi sima siirin ina boinikidukiyim, kira maeyaua yai iripa nidwo boinaiya, wi saiir kipi napninopkai. ³²Ti iikam isid komiiyin, ta omaka yai nidwokai wakaeyiya saiir nwowim sima omkarim ini diriyar nhinkii kauwok boinkiyim. Mi sima yai whiruwani biri kauwok boinkikim. Nhirim yai whirni, nhirim yai whirni hiniin hiniina kauwok boinki. Mi iikam hoimgakim sima biri ninokninkinkim ta iripa sima nwowa mi sima bi ninokninkinkim inkamin ta iripa sima nwowa saiir bii nwowanin. ³³Juda sima Aleksanda

siirin bopwoniya hiriir iyopninopkaigi, simiir bii nwowam. Mi iikam whiekakim sima ini whiekakar kauwok boinkiyim. Mi Aleksanda siya ina yiisiimauugiyin, simiir yai imiir niribmi boinim. Mi siya simiir yai aiir nowarkii boinkiyim tirkin. ³⁴Mi iikam whiekakim sima ina kigninokninkinkiyim siya Juda inkamkin. Mi sima whiekakim ini diriya nhinkikauwok boinkiyim. Atemisa om Efesas krimiir biiyan wig komiiga. Mi sima idip idip ini ta yaiya sair sairar iyop boininaeyim.

³⁵ Inkamin omaka komii n̄idwokaiyin yaimin winiyin om Efesas hiran iikamim simiir yaiyim siya yinsin okwo paringigi. Mi siya ina boinim, kima ti om Efesasan iikamim kima wakae! Krima ta omaka aiirin minam kigriraowi, Atemis sair inig iir hainanam. Mi ta siiya haiya praprasa ninomor kou hiranki nikiinainiya sair wara kigrirao. Mi iikam whiekakim sima bidiya yinokninkinim. ³⁶Mi ta yai aiirin wi inkam nwirki nanugaugau rani. Niingaka. Mi kima yai tanki! Mi kimiir kwoinim haeiya kipi kinki mi dimin whirin ha kipi nanka diriraerarki. ³⁷Kima bidi yikiunaniyim ti inkam nwiso sowiirin. Mi sowa ta omaka Atemisa sair dimin whir bi tauae haigo. Niingaka. Mi sowa krimiir biiyan wig komiiya sair bi nigbumbugo. Niingaka. ³⁸Mi Demitras siya mi kamim mii saika miriyyim sima yaigakiniuwi, inkam nwirin saika in mi sima iiya ta omaka yai wakaeiya mi sima sair dam, yai boinamin. Mi sima ta yaiya, inkam komiyyin saika tini boiniu. ³⁹Mi kima yaigakiniuwi, kimiir kwoinau waraurar tiki okainam. Mi wi yaowaeyim yai n̄idwokai wakaeiyim, om Efesas hiranim, simaka tini boiniu. ⁴⁰Mi om komii Rom hiran iikamim sima krimiirin wi yaigak nwowi, ta krima ninii nansaowa maeyaua iripa n̄idwo boinaiiya sair. Mi krima hiriinan wi whisarii dimuim ninii nansaowi? Mi sima krimiirin inkam komii komiyyim simaka boini mi krima wi yai karamaeyer nwowi. Siya hiniina boinkin. ⁴¹Mi yai siirim dig nwokiyim mi siya simiirin ina boinkiyin, kima ha ti nhinkinam. Iriig

Pol siya nu Masedonia mi nu Grik hir napmiriigin.

20 ¹Mi ti yaiya sima ninii nansaowa dig nwokiyam mi Pol siya iikamim naingwo tibmiiyim simiir yikiunam. Mi siya yai n̄hirim simiir boinmauugi, simiir kwoin imiir kirie haiginiuwim. Mi siya simiir boingig, ha dwoki kima mi siya om Efesas hir haiburgigin mi ina yamin nu Maledonia hiriir. ²Mi siya om whiekakim simiira yapmirii, siya yai kasa biri boinmimauugin iikamim naingwo tibmiiyim simiirin, simiir kwoin imiir kirie haiginiuwim. Mi siya mhoiyya nu Grik hiriir yimbiyam. ³Mi nu Grik hiriin siya bwanim whwoima ywo mi mhoiyya siya nu Siria hiriirin siyaii aiir kwiriinamim yaingwo. Mi siya wakae, Juda sima yaiya siirim nomboin tibmiikimaigim, siir nisom aokiyim. Mi Pol siir kwoinin ina yaingwowin, kiya? An wi nu Masedonia hiriayar swoki ami. ⁴Sopata

siya om Beria hirankin, siya Piras siir yinisişkin, siya Pol saika namkin. Mi inkam nwiswo om Tesalonaika hiranko, Aristakas mi Sekandas. Mi Gaias siya om Debi hirankin. Mi Tikikas mi Trofimas yo nu komii Esia hirankin nitko. Mi Timoti siya sowaka yinkin am. Mi sima ini Pol saika yamim.⁵ Sima ti kamim biiya namim, krimiirimin sima om Troas hir ywokwokin. ⁶Mi iiya Juda simiir ii komiiya wou sima nikwo aeiya, bretin niyopiin karamae nwowiyin siira, ya bidi yamkiya. Mi mhoiiya krima siyaiiya saiir yani kwiriinam mi om Filipai siir haiburgig. Krima ii iriiyar aka om Troas hiriir yimbiyam mi krima iiyim iriiyar kwisa ywo om Troas hirin. Iriig.

Mi om Troas hirin Pol siya Yutikas siirin ie hiranki hidninsiin idwokin

⁷Mi biiyan ii komiiya krima iikamim naingwo tibmiiyim simaka maeyau kwiruwa ywo. Mi sima nae ina yaeyim. Mi Pol siya yai iikam imiirin ina boinmimaugigin. Siya asi boinmimaugigin, siya waka namim naingwawi. Mi siya yai priei asi boinyokiyokiyamkin mi niibwobwo boin digiwii. ⁸Mi krima omaka anaua kouana saiir nwokim. Mi ta omaka pae hoimgakim niuyayim haniingen haingomu ininankiinam. ⁹Mi inkam nwirin, whrankin, siir inigin Yutikaskin. Mi siya ounib nidwokin. Mi Pol siya yai ina boinanaeyin. Mi Yutikas siya ta yai aiir wakaeninidin mi siir nhwoin ina yasae whinwowam iuguskiyin. Mi siya ina wariniwarkiinamin nua hiriir. Mi ti ounibin omaka anau kwoimaka saiir nwokin. Mi sima ha nhiniuungiyim siir haiyim mi sima yauni kigiu, siya bidi yisom aokiyin. ¹⁰Mi Pol siya wara yinkin iuunainam. Mi siya ti whranin siir yauni ankab idwo iu. Mi siya ina boinin, kima kipi naingwoyimiyok, siya tisi irkak piuar swoki owin. ¹¹Mi Pol siya ha swoki iiyamin koua hiriir mi siya paimirim ina ini iinikimkir hauu iuwin. Mi sima ina yaeyim. Mi siya yai simaka boinainanaewiiyin mi ini ii aeya yinkianonkwokiyakwoka. Mi siya simiirin haiburgikyakwokin mi siya ina yamin. ¹²Mi ti whranisimin siya ini wadieya swoki owin. Mi sima siirin ina yikiunamin siir omaka hiriir. Mi simiir kwoinim ini wadieyar yaingwokiyim. Iriig.

Pol siya om Troas hir haiburgig mi om Mailitas hiriir yamin.

¹³Krima biiya namkwokinkim mi siyaiiya saiir yani kwiriinam. Mi om Asos hiriir yimbiyam. Mi ti om iiirin krima Pol siirim ini hansiriu. Mi siirin siyaiini krima pi yiuginamin. Biiya siya nik boinkin siyaiini kwiriinamamin. Mi Pol siya simiiramin nua yapriokiwin om Asos hiriir. ¹⁴Mi Pol siya krimiirin om Asos hir ini kigni mi krima siirin siyaiini yiuginam. Mi krima om komii Mitilini hiriir yimbiyam. ¹⁵Mi krima ti om komii Mitilini siir haiburgigin mi ina kwiriinamim siyaiini. Mi iigwira krima mhiuwisimin Kaios siir kingiin yakii pirkin idamyakwok.

Mi iigwira krima ha swoki iyikidnайдамим mi mhiuwisim whirin Semos siir kingiin pirkinnaidamyakwok. Mi iigwira ha swoki iyikidnайдамим mi krima om komiiyin Mailitas siir kingiin yaki pirkin idamyakwok.

¹⁶ Mi Pol siya om Efesas hir namasunamim pi boriiisopi. Mi siya nu Esia hiriir mi amim pi mi boriiisopkin. Dimusi rani, siya minam nankanamkin om komii Jerusalem hiriirin, ii komiiya nae naekwowakiya Pentikos nikiuwiya saiir wara ninkin owouwim. Iriig.

**Pol siya om Efesas hiran biiyan inkam
komiiyim simiir boingigin ha dwoki.**

¹⁷ Mi krima om komii Mailitas hir nimbiyamim mi Pol siya yaikiuin ina hauugiyin om Efesas hiriir, inkam adiyaowaeyim siyu komii kigriraowiyim simiirim boinkikin sima siirim nitim. ¹⁸ Mi sima siir hiriir nimbiyamim. Mi siya yai ina boinmimauuwim simiirin. Kima bidiya yinokninkinim iiya kara winwina nita nu Esia hiriirin mi siyuim kara diriraerarim, iiyim kara nwokaigiyim kima bidi kigim. ¹⁹ Hi kasa rani, Judan iikamim sima siyu biye kariir tirim naingwowim. Mi ti hiriinan siyuin, kara pi hiika mi haii. Mi an kara kariir inigin ini aowar ikworinugigin mi ini Adi Komii siir inig iirrar hainan iskiyin. ²⁰ Kara ta yaiya kimiir boinmimauuviya, saiarsi nidid rani. Mi kimiir omaka ima mi maeyaua iripa yai boini aka kara kimiirar niki boinmimauugin, ta yai kibiya. ²¹ Kara Juda iikamim mi Grikan iikam ikim, kara simiirin yai prasae bi boinkim simiir kwoin in Adi Komii krimiir Wanin siirim kisina haigiyim. Mi sima krimiir Biiyan Inkam Komiiyin Jisis siirim daengwo tibmii. ²² Adi Komii siir naeyiuin siya boinkikin kariirin mi kara tapa ha napnamkin, om komii Jerusalem hiriirin. Mi iiya kara hiriir nimbiyami, kara ninokninkin tani sima kariirin wi dimu tir wini. ²³ Iki omom omomim kara nami, Adi Komii siir naeyiuin siya boinkikin kariirin. Sima hik wa hauuwi mi kariirin wi omaka hiuyokiyokaiya wi saiir hiukripkiikikaigigi. ²⁴ Kara hiniinam naingwo rani, kara ırkak piua nwokripkaiyim. Niingaka. Siya dimin komii rani, kara wi ta kariir piu aiirsi naingwoyimiyok rani. Niingaka. Kariir kwoin komiiyin dimin komiiyin Adi Komii siya hauugiyin ini siyar nwowin. Mi siir digi, ta miiya siya hauugiya kariir mi kara siir yai win kibiya saiir boinmauu siir naingwobumbuwa krimiir hauugiya.

²⁵ Biiya kara kimaka napmiriigim mi kara Adi Komiiyin siir iikam imiir kigriraowiyin mi siir digworaekwo ıkim kara siir yai imiir boinmimauugin. Mi tariinanin kara ina ninokninkin mhoiiya kima wi kariir whwonkam iir swoki kig rani. Niingaka. ²⁶ Mi kara tapa kimiirin pi yai asi boinmimauugigi ta yaiya prasae rani. Mi kimiir nwirkin siya siyu biye tirkim mi ti hiriinan siyuin yio yaiya wi kariirim kipi nit. ²⁷ Mi kariir kwoin in nidid kwoin naingwo rani, Adi Komii siir yaiyim mi siir

digworaekwowim mi siir siyupai siyupaiyim kimiir boinmimauusiyin. Niingaka. ²⁸Kima, kima kimasija kigiraona, Adi Komii siir iikam nhirim naingwo tibmiiyim simiir kigrirao. Adi Komii siir naeyiuin siya hauugin ta miiya simiir kigriraowam. Mi kima sibgu kigrirao, Adi Komii siir isid iiirin. Mi Jisis siir nhieya paeyakwiya siya naowa mi ha naokiinaiiniya simiirin saeyer yanmaiwarkaina. Mi kima simiirin sibsibim kima kigriraowiyim mi simiir hiriinan kigrirao. ²⁹Kara bidi yinokninkin iiya kara kimiir haiburgigi mi kara nami mi mhoiyya inkam biyieyim nit i wi kimakar namwoni. Mi sima kimiirin wi wra biyieyin sibsib pirimtio aokaowiyin mi wi siir hiriinan pirimtio aokaowi. ³⁰Mi kimiir inkam nhirim, wi yaimwoni boin tani wi hindara niksaes boini. Iikamim naingwo tibmiiyim sima, simiir siyu imiir nwoki apim. ³¹Kima sibgu kaorarao iinokiinokin. Biiya kara piugi bi piyaokin ti biewi whoimim, kara nii nabie nii nabie boinmimauugun ta yai win kibi aiirin. Mi kara kimiirsiyin naingwoyimiyok prasae bi kinkin nhwo kariirin ouwoba pi wara griekiinaiini mi kima kipi naingwo owouu.

³²Mi tariinanin kara kimiirin ini Adi Komii saika yinkiamasukikinim paeni haniin, kimiirin siya kigriraoim. Mi ta siir yaiya naingwobumbukaka, ti hiriinanin wi kimiirar kirie haiginiuwi. Mi wi siya hauugi dimin miyyik miyyikim kimiir. Mi siir isidin dimin whirkin bi kimbusin simiir warar yinkin hauu. ³³Kara inkam nwirni umir digworaekwowim simiirim bi kigmairgim. ³⁴Mi kima bidi yinokninkinim. Iiya kara kimaka nwowa, kara kanakana mirii inkiguna hainae. Mi kariir digworaekwowim pi kanakana swoki saini. Mi kariir isidin kanaka nwowiyin mi kariir whinmiriyim simiirin pi wara mi sain hauuwi. ³⁵Kara kimiirin bidiya yiisiisimauuim siyuin umiram kara miriinanaeiyin. Mi wim kima hiriinanar timi miriinanae iikamim umir digworaekwo karamaeyim simiir hauuwam. Mi kima sibgu donkworinu Biiyan Inkam Komiiyin Jisis siir yaiya. Siya hiniina boinkin, inkamin digworaekwo haiwiniyin siya wi wadieyar mi owi. Mi inkamin digworaekwo hauuwi yio ini wadieyar ywokiyin. Pol siir yaiyim hiniingim.

³⁶Mi Pol siya ti yai imiir boin digiyin mi siya ogmwo ina hiunainamin. Mi siya ini simaka kwisin, nhwo Adi Komii siirim. ³⁷Mi sima nou prasae biri kinkim siirsiyin. Mi sima Pol siir yankab ouugi. ³⁸Mi sima yaiya Pol siya boina saiirar naingwokim kima wi kariir whwonkam iiir swoki kig rani mi sima hik prasae biri swoki okikim mi sima ina whinapnaniyam simyaii hir yani whinap kwiriigi. Mi sima ina boinkiyim siirin, ha dam! Iriig.

Pol siya siyaii aiir kwiriinam mi siya om komii Jerusalem hirii yam

21 ¹Krima simiir haiburgigim mi krima siyaii aiirim yam. Mi siyaiiya ina hiunisnama. Mi krima omin Kos nikiuwiyin, siirim

hiririunaidam. Mi iigwir nugakin kríma mhiú sim whirin Ros níkiuwiyin, siir yimbiyamyakwok. Mi kríma siir haiburgigím mi om Patara hiriir yimbiyam.² Kríma siyaii ira nu Finisia namana saiírim hansrani. Mi kríma ta siyaiiya saiir kwiriíyím mi ta siyaiiya ína híunisnama.³ Mi kríma ha namím, mhiúsim whirin Saipras níkiuwiyin bopwoniya nídwomaiiyin siir kwakig kígam yio yaioyaeya kwomaimigii. Mi kríma nu Siria hiriir yimbiyam. Mi kríma om Taia hir yamamasu iú. Mi siyaiiya digworaekwówim tí om iiir yiigingig.⁴ Mi kríma iikamím naíngwo tibmíiyím simíir iní kígiú. Mi kríma tí om iiirin iiyím iríiyar kwísa ywowak. Mi Adi Komii siir naeyiu miliyíkin siya hiurworwokaíkin iikamím naíngwo tibmíiyím simíir kwoin imíirin. Mi sima Pol siir boínmauu, kíra om komii Jerusalem hiriirin wí kípi nam.⁵ Hiya kríma nimbinamím tí om iiirim iní híriiyar digigím mi kríma tí om iiirin ha haiburgigím mi ina yamim. Mi kamim naíngwo tibmíiyím mi simíir wigyiń ima mi krimiirin sima yana whinapkinisugig om komii siir yaba hir. Mi kríma whiigbid hírin ogmwo ha nani híuiuim mi ina sriiyim Adi Komii siírim.⁶ Mi kríma simíir boíngik, ha dwoki! Mi yím sima iríipi híriinan krímiir mani boínski, ha dam! Mi ním kríma siyaii íra saíir kwiriinam. Mi sima ina swoki amím simíir omaka híriir.

⁷Mi kríma om komiyyín Taia siir haiburgigím mi om komii whirin Tolemes siir yimbiyam. Mi kríma iikamím naíngwo tibmíiyím simíir boíngig, naiowaka kíma! Mi kríma iíya kwíra ywowak simaka.

⁸Mi iigwira kríma om komii Tolemes hír haiburgig mi om komii whirin Sisaria híriir yimbiyam. Kríma inkamín Adi Komii siir yai napboinmamauuwyin Filip, siir omaka híriir yam. Mi siya kam iríiyar nwiso aposel simíir whinap miríiyim mi simíir nwírin mi siyairgín. Mi kríma saika iní owou.⁹ Siir yinísím yinugiyinim idigím. Simíirin kamki bi níki onkwonakím. Adi Komii siir naeyiu siya tirkíkin simíirin mi sima Adi Komii siir yai aiir asi boínmauugím, tí yinugiyin idiyim.¹⁰ Kríma ií kasa bíri nwokim tí om iiirin. Mi profet inkamín Agabas níkiuwiyin, siya nu Judia hírankin nitkín.¹¹ Siya krimiírim nitin mi Pol siir piuwopa saíir iní hainaki mi siir iga iinim simíira swoki kogrimdinunam. Mi siya boínski, Adi Komii siir naeyiuin, hiniína boinkíkin, om komii Jerusalem hír nwowim Juda simíir iikamím sima ta piú wopa saíir ad iiirin, wí híriinana kogrimdinuwi. Mi sima siirin, wí iki iikamím Juda iikam tani wi simíiram níkropki. Agabas siya hiniína boinkíkin¹² mi kríma ta yaiya saíir wakaewinim mi kríma tí inkam nhírim krimaka nwowim, kríma iní Pol siirar boinínaeyim, siya wí om komii Jerusalem híriir kípi swoki amímin.¹³ Mi Pol siya ina ywówarkii boinín mi kíma dimusi nounanae? Mi kariir kwoinín biyé kíma nwowaigíniuwi. Mi kariir kwoinín ha naíngwowi, sima kariirar kogrimdinuki windi mi kariirar mi isom aoka windi om komii Jerusalem hírin. Dimusi rani, kara krímiir Biíyan Inkam

Komiiyin Jis̄is siir inig iiir boinmimauwi. Kara yai min karamaeka, yio dimin komii rani. ¹⁴ Mi krima siirin wi yaeya kwoin pa swoki kisina haigi. Mi krima ta yai aiirin asi niuguskikim. Mi krima ina boinim, krimiir dimin tani, krima Adi Komii siir kwoin iiirara napiski.

¹⁵ Mi ii nhirim bidi yamkiyim mi krima digworaekwovim ina diriraerar haiginamim om komii Jerusalem hiriir namim. ¹⁶ Mi inkam nhirim naingwo tibmiyyim om komii Sisaria hiranim, sima krimaka warar namkim. Sima krimiirin siir omaka hir whinapyikiugig. Siya ti mhiuuisim whirin Saipras siir hiran inkamkin. Siya bidiniya naingwo tibmiigin mi krima siir omaka hir ywo.

**Mi Pol siya om Komii Jerusalem hiran biiyan
iikamim yai simiir boinmimauugin.**

¹⁷ Hiya krima om komii Jerusalem hiriir nimbiamim mi iikamim naingwo tibmiyyim sima krimiir kigwinim, ini maarginaiga ywowinim. ¹⁸ Mi iigwira Pol siya krimaka Yam, inkam komii komiiyim Jems sima iripa mii kwiruwa miriyyim siyu komii kigriraowiyim, simiir kignakiyam. ¹⁹ Pol siya simiir boingig, nabie kima! Mi siya simiirin haniingen sibgu boinmimauugi, digworaekwo whiekakim Adi Komii siya tirim siir miiya saiir, iki iikam nhirim Juda iikam tani simiir. Pol siya biiyan kamim simiir yai wakaewinin mi siya ina yamin simiir omaka aiirim.

²⁰ Hiya sima wakae digiyim mi sima ini Adi Komii siir inig iiirar hainanim. Mi siirin sima boin, nomiiyau! Kira wakae! Juda simiir iikamim kasa rani, tausenkim, Adi Komii siirim naingwo tibmiyyim. Mi sima ini Moses siir siyu komii iiiraramar naingwo tibmiyyim mi sima siir napam naingwo. ²¹ Mi kam nhirim sima kiriirin hiniina mi boinki, Pol siya Juda simiir iikam nhirim iki iikamim Juda iikam tani simiir nu nwowim simiir mi boinmimauwi, sima Moses siir siyuin ha boin sima siir haiburgigim, kima kimiir yinisisim simiir mioisim simiir kipi kitiyopnir hai. Mi kima Juda simiir biiyan siyu iiirar kipi napkripkai. Mi sima hiniina boinkim, ²² krima bidi yinokninkinim kiriirin mi ta kiriir yaiya bidi yama. Mi sima wa ninokninkini kira bidi yitin mi krima kiriirin wi paniina tiri! ²³ Mi krima kiriirin pi siyu whirin siir boinmauwi. Mi kira wi hiriinan siyu iiirar tir. Mi ti kam nwiiyim ti tir nwowim, sima dimin whirin Juda simiir siyu iiir tiram naingwo. ²⁴ Mi kira ti kamim simaka dinkin am. Mi kira simaka nami mi ti Juda simiir siyuin ti kam nwiiyim sima tiri mi simaka timi inkin tir, whauriyinan nwowam. Mi kira umirim wara timi haigin simiir kan aiir piiriyaowim. Mi iikam whiekakim wa ninokninkinki. Mi ta yaiya sima boina kiriir mi saeya hindara niksisaeka kaimwo rani. Mi sima nwoki ninokninkinki kira siyu komiini yaiyim simiirar mi wakae yoknaeikin. ²⁵ Mi iikam nhirim

Juda iikamim naingwo tibmiiyim kríma yokwo bidi win hauugiyim simiiram. Mi ta yokwowa hiniina boinkí, kíma kigrírao! Mi wraisuim kamim sima hauuwiyim, uruwai siyaowainiyim, kíma simiir kípi nae. Mi kíma wraisuin nii ara sima nomboru aowiyin siir kípi nae. Mi nhie aiir kípi mi kwiyae mi kíma hii kípi nanae. Ti yokwo saiir yaiiyim hiniina boinkim. ²⁶Higwira Pol siya kam nwiiyim, simiir yíkiunam, op whauim. Mi sima op ha whau digiyim mi sima ina yapnínopkainamim Juda simiir omaka Adi Komii, siir inig iiir hainanam. Mi sima, simiir boin wakaeki wi paka hiniin iyya sae digi, ti siyuin op whauiyin! Mi wraisuim sima wi nwonira yapayapa nanag hauugi Adi Komii siirin. Iriig.

Juda sima Pol siirin hírar yonkworímdinuín.

²⁷Mi mhoiiya ii iriiyar kwísaka dig kingiin nwowim mi Juda iikamim nu komii Esia hir nwowim, simar kig Pol siya simiir omaka Adi Komii siir inig hainaniya, saiir nwowi. Mi iikam whiekakim simiir kwoinim sima ini hopswu iu Pol siir nonkworímdinuim. ²⁸Mi sima haniingin kauwok nanaeki. Kíma ti Isrelan iikamim, kíma krimiir whin diríraerarki. Ti inkamin siya iki omom omom whiekakim simiir kamim siya niisiimauuwi. Mi Moses siir siyuin mi Isrelan iikam ikim mi ta Juda simiir omaka Adi Komii siir inig hainaniya wi siya nanugaugauwi. Mi ti diminin sasa rani. Niingga. Siya pi iki Grik simiir iikam nhirim simiir wara mi ikmwíin apnínopkainami, ta Juda simiir omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiirin. Mi taká omaka miiyik bi nimbiyamka. Sima hiniina boinkim. ²⁹Biiya sima kígin ti inkamin Judan inkam tani Trofimasin, siya om Efesas hírankin. Mi siya Pol saíkar nwokin om Komii Jerusalem hírin. Mi simiir kwoinín ha naingwokim Pol siya nikiunami siirin simiir omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiir hiriirin. Mi ta yaiya asi nimbiyamka. ³⁰Mi om Komii Jerusalem híran iikam whiekakim sima iní hindíra yanaakiyim. Mi iikamim ina iwitnamim mi maeyau kwíruwa yamwomímiriu mi sima Pol siir yankabrinu. Mi sima siirin iní simiir omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiir yaba híriir kiyainaniyam. Mi sima ta omaka saiir ounibim ina kwaiginimokounamim.

³¹Mi sima Pol siir nisom aokiyam tirkim mi yaiya ti kamim yaii niniiyim simiir bii nwowyin ofisa inkamin siir hiriir yimbiyam. Sima hiniina boinkim, iikam whiekakim om komii Jerusalem hiraním iní hindíra yanaakiyim. ³²Mi siya bi kimiminkin kam nhirim yaii niniiyim mi simiir biiyan iyea, simiir yíkiunam mi ina iwítñaniyamim iikam hoímgakim simiirim. Mi iyya sima kamim yaii niniiyim mi simiir biiyan kamim simiir kígwínim mi sima Pol siir bi swoki tiokim, ina yiuguskiyin. ³³Mi kamim yaii niniiyim simiir biiyan inkamin ofisa siya ina yamin Pol siir kingiin mi ina yonkworínuwin siir. Mi kamim yaii

niiniyim simiir boinki, sima siirin wieyinsopo whisa kogrimdinu. Mi siya ina sriiyin simiirin mi ti inkamin siya yipikin? Mi siya dimu tirkin? ³⁴Iikam isid komiiyin hirar nwokim mi nhirim yaeya yai gwir kauwok boinki mi nhirim yaeya yai gwir. Mi sima yai prasae bi ninkiniugim. Mi biiyan inkamin siya yai mwowa saiir sibgu wakaeyok rani. Mi siya ina boinkiyin, kima kamim yaii niiniyim simiir omaka hir tini whinapyikiugig siirin. ³⁵Sima Pol siir hainamim mi sima siirin ta omaka saiir ninmiga ini kikiniuiu. Mi iikam isid komiiyin sima kigin, sima minam nitkim Pol siir nisom aokiyam. Mi siya kamim yaii niiniyim simiir waeyao yidwokainam mi sima ina yamim. ³⁶Iikam isid komiiyin simiir mhoiyya yam. Mi sima ina kauwok boinamim, siirin disom aoki. Iriig.

**Pol siya Juda iikamim simiir boinmimauugin
biiki bii naingwo tibmiyya saiir**

³⁷Mi kamim yaii niiniyim sima Pol siir nikiunamim naingwokim simiir omaka. Mi Pol siya boin simiir biiyan ofisa inkam iir mi kara yai gwira kiriir piki boinmauu? Mi simiir biiyan ofisa inkam ieya boin mi kira Grik simiir yai aiirin ha boinikin? ³⁸Kariir kwoinin ha naingwokin aingwo kira ti nu Isipan inkamin siya niuwi. Biiya inkam komii komii gavman simaka yaii kira niniigin. Mi kira ti inkamin 4,000 kamim yaii niiniyim simiir nikiunamin nu siiyin ap hiriir mi kira ti inkamin siya? ³⁹Mi Pol siya boin. Niingaka. Kara Juda inkamin nu komii Silisia hiranin siya. Mi kariir omisimin Tasaskin mi kara ti omin siir hirankin. Mi kariir omin siya inigakairgin. Ini wakaeyin? Kara iki iikamim yai simiir pini boinmimauui. ⁴⁰Mi biiyan inkamin siya ini wadieya ywokiyin. Mi Pol siya ti nin iirar ywokwokaigi mi siir iina ina yinkiyiniyinaiinama koua hiriir, iikam whiekakim simiir whwonkam idar. Mi ti iikam whiekakim yai ina yinkin tankiyim. Mi Pol siya simiirin Hibrusim yai aiir boinki. Iriig.

22 ¹Pol siya ina boinin, kima ti yaowae adim, kima wakae! Kara kimiir yai yamdi pi hiniina nowarki boini tariinanin. ²Mi simar wakaeki, Pol siya Hibrusim yagina saiir boinki mi sima yai ina tankiyim yai bi sisimiminkim. Mi Pol siya ina boinin.

³Kara Juda inkamkin, apu kariira, kariirin om Tasas hir naokainaka, ti nu komiiyin Silisia siir hir. Mi hirin kara yinisim sapisapar haiburgigin. Mi kara om komii Jerusalem tir nae mwrii okwonamkin. Inkamin kariir niisiimauwin, krimiir yidiwi wanwiyaeyim simiir siyusae siyusae imiir yio Gamelielkin. Mi kara kirie asi nwokin, Adi Komii siir siyi iiir napamin. Wa kirie kima mi haiya mi hiriinan saeyainga. ⁴Kara diriraerarbumbugin iikamim naingwo tibmiyyim simiirin, ta kara naingwo tibmiyya saiir hiriinan. Iikam whiekakim kara simiir nisomsom

aokaowima naingwokin. Mi kara simiirin pi wieyin sopni mi kogrimdinu hainami, omaka hiuyokiyokaiya pi saiir hir mini kiyitkaigaigigi. ⁵ Mi prismi yaowae adin mi inkam adiyaowaeyim siyu komii kigriraowiyim, sima bidi kigninokninkinim kariirin. Mi yaiyim wi sima boinmimauuwi. Yokwowa sima win hauugika kariirin Juda simiir iikam isid komiiyin om Damaskas hir nwowim siirim mi kara ina yapamin om Damaskas hiriir iikamim naingwo tibmiiyim ti om iiir nwowim simiir udrimdinu haiyam mi simiirin om komii Jerusalem tiriir nikiunaniyam naingwokin. Mi sima hik nwoki haiyim, siyu biyieyim sim tirim simiirsiyin. Iriig.

İiya Pol siya naingwo tibmiiya mi siya saiir boinmimauugin.

⁶ Mi iiya kara napyokiyokiiyama siyuin om Damaskasa namiyin hiriir mi om Damaskas kingiin hirin, nabie bopwo hir ywowam. Mi bi kimiminkikin, pae komiyya ninomor kou hiranki nitkiya ini kariiraram hiririu naiiniya. ⁷ Mi kara nu ha namikiyyiuin mi kara wakaeki inkam nwirin siir yaiya kariir boinki, Solti! Solti! Kira kariir dimusi tırbumbu haiginiuwi. ⁸ Mi kara siir yai yamdi ina yowarkii boinin, Adi Komii kira yipikin? Mi siya kariirin ina boinin, kara Jisisin om Nasaret hiranin siya. Kira kariir tırbumbu haiginiuwi. ⁹ Kamim sima kanaka nwowim sima ina kigim paeya niuyakiya. Mi inkamin yai kanaka boinaiyin sima siir yai bi wakaekim kanakana wakaekin siir yaiyim. ¹⁰ Mi kara boinki, Biyan Inkam Komii kara pi dimu tiri? Mi siya ina boinki kariirin, kira dinsiin apnam om Damaskas hiriir. Mi tiki om iiirin inkam nwirin wi siya nikiumamauuwini mii whiekakim kara nimbinim kiriirim. ¹¹ Mi ta paeya saeya prasae bi niuyakika mi kara dimin taeminim bi nanaokigimokikim. Mi kamim kanaka nwowim, sima kariir iina aiir asi nonkwokim. Mi kariirin ina yinkikwona apnamim om Damaskasa hiriir.

¹² Mi inkam nwirin hirar nwokin ti inkamin siir inigin Ananaiskin. Ti inkamin siyaırgın siyu komiini sıbgı apiyin. Mi Juda iikam whiekakim om Damaskas hir nwowim sima siirin hiniina boinkikim, ti inkamin inkam miyikin. ¹³ Mi siya kariir kingiina yamikwoni mi siya kariirin ina boinin, nomiiyau Solti! Kiriir nhwona ha kaowirirki. Mi ta iiya kariir nhwona ina kigomokiyin mi kara dimin taeminim ina kigirkakiyim. Mi Ananais siirin ini wara yinkin kigiyin. ¹⁴ Mi siya kariirin ina boinmauuin, krimiir yidiwi wanwuyaeyim simiir Adi Komiiyin bidi yimbinin kiriirin. Kira siir kwoin iiirin wa ninokninkini mi kira ti inkamin siya nimbinkiyin siirin wa kigi mi siyar boiniyim yaiyim kira wa mi wakaei. ¹⁵ Kira siir yaiya wi saiir boinmimauuwi iikam whiekakim simiir, ti digworaekwowim kira kigim mi kira wakaeyim. ¹⁶ Mi kira dimuim swoki owi? Kiriir kwoinin op baptaisim daingwoki. Mi Jisis siir inig iiiram kauwoki mi siya wi kiriir digworaekwo biyie imiir nwoki haiyoprimdiyumiigi. Iriig.

**Adi Komii siya nikropkikin Pol siirin iki
iikamim Juda iikam tani simiiram.**

17 Mi mhoiiya iiya kara ti om komii Jerusalem tiriir swoki ita mi kara Juda simiir omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiir hir sriiyin Adi Komii siirimin mi kara digworaekwowitz nhwonan whinkigmikin.

18 Mi kara krimiir Biiyan Inkam Komiiyin siir kig. Mi siya kariirin hiniina boinki, ini wakaeyin kira! Kira wi kipi kimimin wi om komiiyin Jerusalem siir haiburgig mi ha dam. Mi kira kariir yai aiirin ti om iir boinmimauwi mi sima wi wakaeyokna rani, ta yai aiirin. 19 Mi kara ina boinin, Biiyan Inkam Komii, sima bidi yinokninkinim biiya kara omaka whiekakim yai nidwokai wakaeiyim, simiira namkin. Mi kariir siyuin iikamim kiriirim naingwo tibmiiyim simiirin omaka hirar ninkinikou tiokin. 20 Mi biiya sima Stiven siir yisomaoki. Siya kiriir yai boinmimauuan inkamkin. Ta iiya kara simaka kingiin warar ninkin okin. Mi kariir kwoinin hiriayar mi naingwo ti hiriinan siyuin wadieyargin. Mi kamim siir nisomaowim mi simiir yiuis minim kara simiir kigriraokim. Kariir siyuin hiniingin. Iikamim naingwo tibmiiyim pi simiir nipimpari. 21 Adi Komii siya kariir boinkikin, kira dam! Mi kiriirin wi kara nikropki aru maeyaua, ta yaiwin kibiya inkam nhirim Juda iikam tani simiir boinmimauam. Pol siya hiniina boinkikin.

22 Mi Juda iikam whiekakim sima ta yaiya Pol siya boina, saiir yikidugi. Mi sima ina kauwok boinkiyim siirin, disomaoki! Ti hiriinan inkamin siya omwai kipi waiya. Niingaka. 23 Mi sima io prasae bi nwokim. Mi sima asi priikauwok priikauwokim. Mi simiir yiuis minim ina yisim mi ina yonkwo whriwridamim. Mi nu whrinanin ina yop kabitkiyin koua hiriir. 24 Mi kamim yaii niniiyim simiir biiyanin siya simiir boinki, Pol siirin dinkikwona apnam yaii niniiyim simiir omaka hiriir mi siirin kima dipimpar. Mi siirin yaimwokiyaimwowa saiirim srii. Kima wi nwoki sibgu inokninkinim iki iikamim sima siirimin hiniin dimusi kauwok boinkim? 25 Mi sima Pol siirin idni kogrino okwo sima tioam idgiuni. Kamim irim haiiyim simiir biiyan inkamin ini Pol siir kingiina ywokwowin. Mi Pol siya hiniina boinki siirin, inkam komiiyin yai wakaeyin siya kariirin hiniina bi boinkikin, kara dimin whir bidi tirbuin. Niingaka. An kara om komii Rom hiran inkamkin mi kima kariir kipi tio. 26 Bii nwowiyin inkamin ta hiriinan yai aiir wakaeyin mi siya biiyan inkamin kamim yaii niniiyim simiir kirgiraowiyin, siir ini boinmauuui. Kira paniin tirim naingwoi? Ti inkamin siya om komii Rom hirana inkamkin. 27 Mi simiir biiyan inkamin ina yitin Pol siirim. Mi siir ini boini, kira kariir boinmauu, kira om komii Rom hiran inkamkin, aniya? Pol siya ina boinin, ih! Kara om komii Rom hirana inkamkin. 28 Mi simiir biiyan inkamin siya ina boin. Mi kara umir prasae bi saingin

mi kara ini om komii Rom hiran inkam ywowin mi Pol siya boin, an kara, niingaka. Kariir adin siya om komii Rom tiranairgin mi an kara iriipa hiriinan Rom tiran inkam asi mi owi. ²⁹Mi kamim yaii niniiyim saika kingiin nokwowim, siir tioam, sima bi kimiminkim, sima ina yagimgigiuim. Mi simiir biiyan inkamin siir kwoinin ha naingwokin Pol siya om komii Rom hiran inkamki niuvi mi siya asi nikidugin. Mi kara wara asi nidigin.

Pol siya inkam komiiyin yai wakaeiyin siir whwonkam ida nokwokin

³⁰Mi simiir biiyan inkamin siya ta yai aiir sibgu wakaeyam naingwowi. Ti Juda iikamim simiir tirim, Pol saika dimu diminkin? Mi siya ii gwira ina hakiyin wieyin sopin siir ninirkaiyin. Mi yaiya ina yikiukiya prismi yaowae adim mi Judami kamim siyu komii ninokninkiniyim simiirim, sima nitim, iripa yai nidwo boinim. Mi siya Pol siir yikiunaiini nua tiriir mi sima siirin ina yikiunamim simiir whwonkam ida nokwoam.

**Pol siya Judami kamim siyu komii ninokninkiniyim
yai simiir boinmimauugin**

23 ¹Pol siya kamim siyu komii ninokninkinim simiir simiira kaonanaeyin mi siya ina boinkiyin. Ti nomiiyauim! Kariir siyuin Adi Komii siir whwonkam ida kara dimin whir bi tirbugin. Kariir kwoinin ini wadieki wadieya ywowin, dimin whirki bi tirbugin kariir napririr aiirin mi ini tariinanar yadigniyin. ²Mi prismi yaowae adin Ananaias nikiuwyin siya kamim siir kingiin nokwoim simiir boinki sima siir yai aiir niriugiyim. ³Mi Pol siya siir boinki, Adi Komii krimiir Wanin siya wi kiriir tiowi, kira tioa kariir mi saiir hiriinan. Mi iikamim sima ha naingwokim, kira inkam wadieki niuvi mi kiriir kwoinin ini biyiek biyie ywowin. Kira ti tir nidwowin mi kira kariir hidam tirkin siyu komii iiirin. Kira irgigin siyu komii iiir sibgu ap karamae nwowyin. Hiya kira boina, simiirin kariir tioam. ⁴Mi kamim Pol saika kingiin nokwowim sima boin mi kira tari Adi Komii siir biiyan prisin siir nigbumbuwi, aniya? ⁵Pol siya boinki, ti nomiiyauwim! Kara bi ninokninkinkin, siya Adi Komii siir biiyan prisikin piyasi owin? Adi Komii siir yaiya Yokwo Komii hir nwowa saeya hiniina boinkika, kira kimiir biiyan inkamin siir kipi nigbumbu.

⁶Pol siya ina ninokninkinin, kam nhirim siyu komii ninokninkiniyim simiirin. Mi nhirim Farisimi siyuin siir napikim. Mi nhirim Sadusimi siyuin si napikim. Mi siya siyu komii kigriraowiyim simiiramin hiniina kauwok boinki, kima ti nomiiyauim an kara Farisimi inkamkin. Mi kariir adin, iriipi hiriinan Farisi inkamkin. Kara ha naingwovi iikamim naokaowim sima wa swoki insiin idwodwovi ie hirankin. Mi kara bidi

boinkiya ta yaiya mi ti hiriinan siyuin kima yaigak kariir asi nwokim.
 7 Mi siya ta yai aiir boinkiyin mi ti isid whiso Farisi Sadyusi sima io ina yinwo anwowim mi sima ina yinkibirnakiyim. 8 Mi Sadyusiyen kamim sima boin, inkamin wi ie anki swoki insiin idwo rani. Niingaka. Mi Adi Komii siir paekwosim karamaeka mi siir piugana iripi hiriinan. Niingaka. Mi Farisiyan kamim sima ti digworaekwowim simiirin ini kaimwowa ywowim. 9 Mi sima yai komii asi kauwoknanaekim. Mi kam nhirim siyu komii niisiisiimauuyim, sima Farisi simiir isidin siir hirankim. Mi sima ini yai kirie aiirar yinsiu okwo boinkiyim. Krima ti inkamin siirin siyu whir bi kigin. Mi tari naeylugin nasi boinaigin saika in iyie tari Adi Komii siir paekwosimin siya nasi boinaikin, anyia?

10 Simiir iowa ini komiiya ywokiya. Mi yaii ninii kamim simiir biiyan inkamin siya ini nididkakar ywokiyn, ti isid whiso sowiirsinyin. Pol siirin wi sima pi nonkwobumbu ninkin haiginiuwisi. Mi siya kamim yaii niniiyim simiir asi boinkikin, kima diunam! Mi Pol siir donkworinu naowid mi siirin kimiir omaka hiriir dikiunam. 11 Mi iigwir niyyaka krímiir Biyan Inkam Komiiyin Jisis siya wi Pol siir kingiina nokwokaowi. Mi siya boin, kira kipi nidid! Biya kariir yaiya kira boinmimauugin om komii Jerusalem hirin mi kira kariir yaiya om komii Rom hirin wi hiriayar swoki boinmimauwi. Adi Komii siya hiniina boinkin. Iriig.

Judan kamim sima Pol siir nisom aowam boin tibmiikikaigm

12 Mi nugakin Judan kamim sima maeyau gwiruwa ywoyakwok, yai kitibmii boinam. Sima boin, kibie idwai! Krima wi naemin nae rani mi wi op mi kwiyae rani. Mi iiya krima pol siir nisomaoki mi wi ha nae. 13 Judan Kamim ta yai aiir nimbintibmiikimaiyim kam nwis nanairgim. 14 Mi sima biiyan prisim mi inkam adi yaowaeyim siyu komii kigriraowiyim simiiram yam. Mi sima boin krima bidi yimbin tibmii kimiayim. Krima wi naemin niki ningugu ae rani. Krima iiya Pol siir nisom aowi mi krima nae minim wa naei. 15 Kima mi kamim siyu komii kigriraowi ikim, kima inkam komiiyin om komii Rom hir nwowin siirim dikiugi. Mi siirin pi hiniina boin Pol siirin siya wikitu naiini tiriir. Mi krima siir yaimwoki yaimwowa krima niki wakaeyam mini. Mi iiya Pol siya kimiiram napnani mi krima wi siiram naguprakai wini siyu hir, siir nisom aowam.

16 Mi siir yokmana saiir yinisim yinkamiyinin siyar wakaemimik ta yai aiirin, Pol siir nisom aowinam boina mi siya asi namkin kamim irim haiiyim simiir omaka. Mi siya ina yapninpokai boinmauu siir papiyeyin Pol siirin. 17 Mi Pol siya kamim irim haiiyim simiir biiyan inkamin siir yikiuna mi ina boin, ti whranisim iiirin dikiunam yaii niniiyim kamim simiir biiki biiyan inkam iiirim. Siya yaigakin, siya saika boinim mini. 18 Mi biiyan inkamin siya siirin ina yikiunamin biiki

biiyan inkam iiirim. Mi siya boin, Polin inkamin sima hiugripkiikikaiyin siya boinkikin kariirin ti whranisimın siir niküunaniyim kiriirim. Siya yaiya kwira nwowi mi siya kiriir boinmauwim naingwowi. ¹⁹ Mi biiki biiyan inkamin siir iin aiir yinkwoki mi siirin ina yikiunamin maeyaua inkam karamaeya saiir. Mi siya srii, kira kariirin pi paka hiniin yaiya saiir boinmauw? ²⁰ Mi whranisim ieya boinki, Judan kamim sima yai bidi yomboin tibmiikimaiyim kiriir sriiyim, waka kira Pol siir wikiunaiini kam whiekakim siyu komii ninokninkiniyim simiirim mi sima wi siir niksiae. Mi sima siirin haniiingi sriisasae ta yaiya saiir yaimwokiyaimwo aiirim. ²¹ Mi kira simiir yai aiir kipi wakaeyokna. Mi simiir inkam nhirim kamnwısnanaırgım. Mi sima ina boinim, krıma wi nae minim wi mi ae rani mi op minim wi mi kwiyae rani. Mi iiya krıma Pol siir nisomaowi, wi sairar nadigiuwı. Mi tariinanın sima ini siyu nwokwokinim siirim. Sima krimiiramin minam nwokwokini, kiriir kwoinin wadie nwowi mi kira Pol siir dikropki. ²² Mi biiki biiyan inkamin siya ti whranisimın siir boin ta yaiya kira niki boinmauu kariir mi kira wi inkam nwır kipi boinmauu mimin. Mi siya siirin ina yıkropkiyin. Iriig

**Kamim ırı̄m haaı̄yım simiir biiki biiyan inkamin siya
yıkropki Pol siirin inkamin Filiks niküuwıyin omom
omom nhirim sim kigrıraowiyin siirim.**

²³ Mi biiki biiyan inkamin yaii niniiyim simiir bii nwowyiwo inkam nwiso, sowiirim yikıugi. Mi ina boinkiyin kowa kam kamair nwoim iuurim 70 hosim simiir idwo nıdwo ikim mi yaii niniiyim kam kamair iuurim 200 sima warar. Mi kima tapaiirin pi iriiyar kwii min haiburgig mi pi om komii Sisaria hiriir damwii niiyar. ²⁴ Kima hosin ıra timi inkin haaı̄ Pol siya nıdwo namim. Mi krıma siirin inkamin omom omom nhirim sim kigrıraowiyim Filiks mi siirim dikiunam. ²⁵ Mi biiki biiyan inkamin yokwowa kwira win hauugi Filiks siirim. Ta yokwowa hiniina boinki,

²⁶ kara Klodias Lisiaskin, ta yokwowa kara win hauugika biiyan inkamin omom omom nhirim sim kigrıraowiyin Filiks kiriirim. Nabie! ²⁷ Mi ti inkam iiirin Judan kamim sima yonkworinu mi siirin sima pi yisomaowin mi kara siirin bidi wakaeyin siya om komii Roman inkamkin. Kara mi kamim yaii niniiyim, krıma simiir hiriir yimbıyam mi siirin simiir iin hirankar yikiunaki. ²⁸ Kara ta yaiya sima priboin hiuriyiua ti inkam iiir, kara saiir yaimwo iiir ninokninkinim mini. Mi kara simiir kamim siyu ninokninkiniyim kausil simiirim yikiunam. ²⁹ Mi kara simiir asi sriigin. Mi kariirin sima boinmauugi yai nhirim simiir siyuniyim. Mi ta yaiya sima siir boinuhıuriyiugi. Mi Kara siirin dimin whir bi kigwo tırkin, siir nisom aowamin mi siir hiugripkiikikaiyim. Niıngaka. ³⁰ Mi yaiya ini kariirima yimbinya. Tariinanın sima yaiya

kwira boinimprio kimai ti inkam iiir nisom aowam. Mi kara bi kimiminkikin, siirin ina yikropkiyin kiriirim. Kara kamim yai siir priiboin hiuriyuim simiir boinki, sima kiriir whwonkam ida wa mi okwo boini piki hiniin diminkin ti inkamin siya tirin. Siir yaiyim hiniina win boinkikin.

³¹ Mi Kamim yaii niniyim sima ini siir yaiya mi wakaeyoknam. Mi Pol siirin ina yikiunamim, om komii Antipatris hiriir niiyakar yamwii. ³² Hiya ha pirkinkiyakwoka mi kamim yaii niniyim ini simiir omaka hiriirar swoki amim. Mi kamim hos idwo nidwonamim sima sima whinam Pol siirin om komii Sisaria hiriirin. ³³ Kamim hos idwo nidwonamim ina yimbiyamim om komii Sisaria hiriir. Mi sima yokwowa ina ini hauu iuwa ti inkamin, omom omom kigriraowiyin siir. Mi sima Pol siirin siir, whwonkam ida yokmwin okwo. ³⁴ Mi siya ta yokwo aiir mwainin mi siya Pol siir srii, kira piki hiniin nu komii siir nwowikin? Mi Pol siya boinki, kara nu komii Sailisia ankin. ³⁵ Mi inkamin omom omom kigriraowiyin siya boinki, iiya kamim yai kiriir priiboin hiuriyuim sima nimbin mi kara pi kiriir yai aiir wakae. Mi siya simiir boinki, sima Pol siir nikiunamin omaka komiiya biiyan inkamin Herot siya miriyya saiirim mi wi kam nhirkim nwoki waikaowim. Iriig.

Juda simiir biiyan iikamim sima Pol siir boinwokiyopnatkaigi.

24 ¹Mhoiyya iiyim iriiyara yamki mi biiyan prisin Ananaias mi inkam adiyaowaeyim siyu komii kigriraowiyim sima ina yapiniyim. Mi inkam nwirin siir inigin Tetalaskin, siya simaka wara yinkin apini. Tiki inkamin siya siyu komiini siyu bidi yinokninkin digin. Mi sima inkamin Filiks nikiuiwyin omom omom kigriraowiyin, siir boinmaau ta sima niniinansaowa Pol saika. ²Inkamin omom omom kigriraowiyin siya Pol siirim yikiuna. Mi siya ha namin mi Tetala siya yaiyim ini siir boinhuriyu bwakainamin. Siya ina boinin, inkam komii Filiks! Kira sibgu kigriraokin krimiirin mi krima wadie asi nidwowi mi krima yaii min bi niniigim. Kiriir kwoin miiyikin krimiirin wadie siya whinwohaiginiukin. ³ Mi bwan bwanim hinda tinda dimin whirkin bi tirkin. Krimiir kwoinin ti hiriinanin krima kiriir boin wadieki. ⁴ Mi kiriirin kara wi ii priei nikidu o rani. Mi kara kiriir sriiyim naingwoi, kira kariir yaimirsima saiir wakaeyim, pi kara boini. ⁵Krima ti inkamin Pol siir bidi yinokninkin mi siya inkam paai rani. Mi io biiyin pi siya nwowi. Mi omom omomim siya namiyim mi siya pi Judan iikamim simiir nigbumbuwami. Mi sima asi nanaakikim tiki inkamin siya om Nasaret hiran isidin siir biiyan inkamkin. ⁶ Siya Adi Komii siir omaka saiir diriraerarbumbuwim kinankiugin mi krima siir asi nonkworinugim. Mi krima siirin, wi krimiir siyu komii iiarsi nwowi yaigak. ⁷ Mi yaii ninii kamim simiir biiki biiyan inkamin Lisiyas siya ina yitin. Mi siya ini

igaokaka yowowin. Mi siya siirin ini krimiir iin tiranka yispakii hainamin. ⁸ Mi Lisias siya boin, kamim Pol siir boinwokiyopnatkaiyim sima wi kariir whwonkam ida nimbini. Mi wi kira srii ti inkam iiirin. Mi kira wi siir yaiga yaiya saiarar wakae, ti dimin taemin whiekakim krima boiniuriyiuwim siir, kaimwowaingim. Tetala siya hiniina boinkin. ⁹ Mi Juda iikamim yim iriipa hiriinan siir mi whinwo mi sima yai Pol siirara boinhiuriyu. Sima ina boinkiyim, ti yai whiekakim yaimwowaingim. Tiriig.

Pol siir yaiyim inkam Komii Filiks siir boinmauugin.

¹⁰ Mi ti inkam komiiyin siir iina ina kinmauugya, siya pi ninsiin okwokiyim. Mi Pol siya siir yai yamdi ina yowarkii boin, kara bidi yinokninkinin, biewi kasa rani, kira ti iikamim simiir kigriraowim. Ta yaiya kara kiriir yai yamdi nowarki boina, kariir kwoinin ini wadieya ywokiyin. ¹¹ Kira simiir srii, kira ti hiriinan yaiyim wi simiirar swoki wakae. Mi iiyim iuur kwisa yamki, kara om komii Jerusalem hiriir namin mi Adi Komii siir inig iir hainaniuin. ¹² Mi sima kariirin ha bi kigim, Adi Komii siir omaka kara inkam nwiraka yaii bi niniinansaokin. Mi simiir omaka yai nidwokai wakaei aka mi kimiir om komii hirin. Niingaka. ¹³ Taka yaiya tapa sima boinhiuriyuwa mi saeya. Mi sima kariirin wi yaimwoni boin tani. Mi sima wi kariir boinwokiyopnatkaini siyuam whaowaei. ¹⁴ Mi kara ta yai kwira pi kiriir boinmauuwi, kariir kwoinin Adi Komii krimiir Wanin siiram naingwowyin ini krimiir brougael wanwyaeyim simiir kwoin hiriinanar swoki own. Mi kara Jisis siir siyu iir sibgu apkin. Mi sima boin, ti siyuun pi niksisaei, kaimwo rani. Mi kara yai whiekakim siyu komiiyin Moses siya hauugiyin simiirim naingwo tibmii. Mi kara Adi Komii siir yaiyim profet kamim sima winkiyim biiya, simiiram wara ninkin aingwo tibmii. ¹⁵ Mi kara ina naingwo tibmiiyin. Mi kara Adi Komii siirima nwokwokini sima iikamim naonamim, simiir hidninsi idwowim. Mi iikam miiyik ikim mi iikam biyie ikim. Mi sima iriipa hiriinan, ina ninokninkinim tiriiginin. ¹⁶ Kariir kwoinin iinokiiinokin kirieya nwowikin, dimin biyie tirkumbusi. Mi Adi Komii siir whwonkam ida mi iikam whiekakim simiir whwonkam ida warar. ¹⁷ Mi kara biewi nhirim om nhirim simiirar mi okin. Mi mhoiyya kara ina swoki itin om komii Jerusalem tiriir. Mi kara umir digworaekwowim iki iikamim whaowaeyim simiirim hainanikin. Mi kara nae nhirim ina mini inkin iimiiyaegikim Adi Komii siirim. ¹⁸ Mi kara hiriinan siyu iir tirkin, Adi Komii siir omaka sairin. Mi sima ini kariirar kigim siyuun op sibgu whau aeiyin, kara tirkin. Mi iikamim kanaka nwowim hoimgak rani. Mi inkam nhirkim yai bi sisikikim. Niingaka. ¹⁹ Mi Judan inkam nhirim nu komii Esia hiranki nitim, sima tir warar ninkin okim mi sima ti kamim kanaka yaigakin niuwi mi sima

ha wit, kiriir whwonkam ida wini okwo boini, ta yaiya. Mi t̄ hiriinan siyuin yio wadie ieya mi sima bi nitmiminkim. ²⁰Mi hiriinanki niuwi mi sima ti kamim diminin kara t̄irbuin sima kigin pi siir boinmauu kiriirin, iiya kara kaunsil kamim siyu komii kigriraowiyim simiir whwonkam ida nokwo boina. ²¹Mi tari yai kwiruwairga biiya kara simiir boina? Mi kara hiniina boinkin iikam whiekakim naonamim mhoiiya sima wa swoki insiin idwomi mi ta yaiya yai biyieka, aniya? Mi wi simar swoki boinim? Pol siya hiniina boinkin.

²²Filiksiya bidi yinokninkin digin iikamim naingwo t̄ibmiyyim simiir siyuim, sima t̄iriyim. Mi siya Juda iikamim simiirin asi boinmaugin, sima Lisias siirim nwokwokinim. Mi ta simiir yaiya wi siyar hidi. ²³Mi siya bii nwowyiyin kepten inkamin siir boinki, siya Pol siirin omaka mii biyie miroiya hiuyokiyokaiya sair nokmw̄in apnipopkaigiyim. Mi kira siirin hirii kipi nikidu okripkai. Mi kira iki siir nomiiyau imiirin kipi nikidu, siirin dimin taemin hauusiyin. Iriig.

**Filiksiya Pol siirin omaka hiuyokiyokai aiirin
biewiyo whisa hiugripkiikikai.**

²⁴Hi nhirim bidi yamkiyim mi Filiks siya siir wiga Drusila saika yit. Mi saeya Judan isidin siir hiran wiga. Mi siya Pol siir yikiuna siir yai aiir wakaeyam, iikamim Jisis Krais siirim naingwo t̄ibmiyyim simiir. ²⁵Mi Pol siya ti siyu miiyikni napiyim siyuim simiir boinmimauugin. Mi siyuin digumii haimriiyugigi ikin. Mi mhoiiya Adi Komii siya wi iikamim simiir hidi. Pol siya hiniina boinkin. Mi Filiks siya ina yididgiyin. Mi siya boinki, kira ha dam! Mi mhoiiya kara iigaki niuwi, wi kapi nikiugi kiriirimin. ²⁶Mi Filiks siya dimin whirin siirim nwowi, siir kwoinin ha naingwokin Pol siya umir nhirim pi kariir hauuwi. Mi iinokiinokin siya siir asi nikiunakin yai saika boinaiyim.

²⁷Mi Filiks siya Juda iikamim simiirim hiiriugin mi sima siiram nwoki aingwowim mi siya Pol siirin omaka hiuyokiyokaiya sair asi kigninkin okaigin. Mi mhoiiya biewi whiso digiyo mi Festas siya Filiks siir mii aiir kwainaowid. Iriig.

Pol siya Sisa siir yikiuna siir yai aiir wakaeyim.

25 ¹Festas siya bidi yitin nu komii Sisaria hiriirin. Mi siya iiyim kwoimuar ywowak. Mi siya ina yamin om Jerusalem hiriir. ²Mi biiyan prisim mi Judami inkam komii ikim, sima ina yamim mi sima yai Pol siir boiniuriyu. Mi siya simiirsiyin minsi nikripkikin, sima Festas siir boinainanaekim. Mi sima hiniina boinkim, ³kira krimiirin hindara whindiriraerar haiginiu. Mi kira Pol siirin om komii Jerusalema tiriir dikropki. Mi sima hiriinanam mimi siirin, siyu hir nisomaowinim. ⁴Mi Festas siya ina yowarkii boin, Pol siirin om komii Sisaria hir

hiugripkiikikaiyin, iiya ini kingiina nwowa, kara wi kapi swoki ami ti om iiir. ⁵Mi kimiir inkam komii komiiyim sima wi kanaka winkin it. Mi ti inkamin siya dimin whir tirbuwi mi wi kima nwoki hid boinim.

⁶Festas siya Juda kamim simaka nwowim iiyim irriyar kwoim iuurnankim. Mi siya om komii Sisaria hiriir yam. Mi iigwira siya omaka yai boiniya saiir hir ini owou. Mi siya ina boinkiyin, Pol siirin omaka hiuyokiyokaiya saiir hirankin wikiunanini. ⁷Mi Pol siya bidi yimbiniyin. Mi Judan iikamim sima om komii Jerusalem siir haiburgig mi ina yapiniyim. Mi sima siir kingiina yamikwoni mi yai bibiyieyim sima Festas siir boinmimauu ti dimin biyie whiekakim Pol siya tirim simiir. Mi sima siirin whisariya priiboin hiuriyugim. Siirin inkam nwirkin bi kigin dimin biyie siya tirlin. ⁸Mi Pol siya Festas siirin hiniina yowarkii boinki, kara dimin whir bi swoki tibusrankin, Judan iikamim simiir siyu komii iiirin. Mi kara simiir Adi Komii siir omaka saiirin dimin whir bi tirbugin mi simiir inkam komiiyin Sisa nikiuwyin siirin iriipa hiriinan. Niingaka. ⁹Mi Festas siya Judan iikamim simiirim hiiram minkin. Mi siya Pol siir boinki, kira om komii Jerusalema hiriir namim, wi wadieyar mi owi, aniya? Mi hiriinanki niuwi mi ta kiriir yaiya kara saiirin wi om komii iiir wakaemimiki. ¹⁰Mi Pol siya boin, ta omaka yai boiniya kara nwowa mi inkam komiiyin Sisa om komii Rom hiranin mi siya kigriraowiya mi kara Rom tirana inkamkin, ta omaka saeyaирга kariir yai wakaesiya. Kira bidi yinokninkin kiinin, kara Juda iikamim simiir dimin whir bi tirbugin. Niingaka. ¹¹Mi kara simiir siyu nikripkiswo mi an kara wi pi yaowin, ya yai karamaeka. Sima wira wi isid whirni napwouni mi kariirin wi sima nisomaowi. Mi ta yaiya sima boiniuryiuwa kariir saeya kaimwo karamaeki niuwi mi kara wi simiir omaka yai wakaesiya wi saiir namtani. Niingaka. Kara inkam komiiyin Sisa nikiuwyin saika boinam naingwoi. Kara Rom hiran inkamkin. ¹²Mi biiyin Festas siya siir kam kintidnam simaka iki boin. Mi siya boin mi kira inkam komiiyin Sisa nikiuwyin, siirim nikunam minkin mi pi siya nik wakaeyim kiriir yai aiirin. Mi kira ha dam siirim! Iriig.

Festas siya Agripa siir srii ta Pol siir hik aiirimin.

¹³Hi nhirim bidi yamkiyim mi inkam komiiyin nu kigriraowiyan Agripa mi siir wiga Benaisi saeya sowa om komii Sisaria tiriir nitko, Festas siir nankabmamair boinkaeyami. Akamie! ¹⁴Sowa ii kasaka bi nwoko mi Festas siya boinmimauugi Pol siir hik imiirin. Siya hiniina boinkin, inkam nwirin tiranin ini tir hiugripkiikikaiyin Filiks siya hiugripkiikikaigigin mi siya ina yamin. ¹⁵Biiya kara om komii Jerusalem hir nwowa mi Judami biiyan pris ikim mi inkam adiyaowaeyim siyu komii kigriraowi ikim, sima kariiram nitkim. Pol siya simiir siyu imiir tibrumbugin. Mi Judan iikamim sima kariir nini sriinikim Pol siirin sima

nisomaowam. ¹⁶Mi kara simiir yai aka hiniina yowarkii boinki, om komii Rom kr̄imiir iikamim kr̄imiir siyuin hiniin tani, inkamin yai wakae boin karamae nwowiyin siirin whisarii bi nisomaowikin. Mi inkamin iki yaigakin bii pi siya nokwowi, kamim yai siir boin hiuriyuwim simiir whwonkam idan. Mi kr̄imiir ii haimiiya siirim tiki oki, siir yaiyim sima boin hiuriyuim simiir mi boinim.

¹⁷Mi sima kariiram nitkim mi kara bi kimiminkin, ini omaka yai boiniya saiir yamidwokaiyiuin. Mi kara kamim yaii niniyim simiir boinki kima Pol siir wonkwonani. ¹⁸Mi kamim yai siir boinhiuriyuim sima ina ȳnsiin okwokiyim. Mi kariir kwoin̄n̄ ha naingwokin, sima Pol siir boinhiuriyugi ti dimin biyie whiekakim siya simirsi naowi. Mi sima hiriinan yaiyim simiir bi nokwo boinkim. Niingaka. ¹⁹Mi sima wou nikwo aeni siyuin saiarsi ninkinwamwarkii boinkim. Mi ti inkam nwirin naonamin Jis̄skin. Pol siya ina swoki boinin, siya bidi yinsin idwowin. Mi sima siirin warar mi inkinwamwarkii boinkim. ²⁰Mi kara ina boinin, ta yaiya saiir yai mwo aiir ninokninkinam naingwoxi. Mi kara siir wani siyuin siir bi ninokninkin mi kara wi dig nwo rani. Mi kara Pol siir asi sriiḡn̄ mi wi wadieyar nwowi kr̄ira om komii Jerusalem hiriir namamin. Mi ti kiriir yaiyim kara pi ti om iiir nini wakaeyiuim. Mi sima kr̄iriir boinmauwini mi kr̄ira wa ninokninkini, aniya? ²¹Mi Pol siya hiniina boinkin. Niingaka. Kara omaka hiuyokiyokai aiir nwowima naingwoxi mi mhoiiya kara om komii Rom hiriir nami mi inkam komiiyin Sisa siya nwoki sibgu boinaiginiuwi kariir yai aiirin. Mi Festas kara, kamim yaii niniyim simiir boingig, sima sibgu waikaorarao siirin. Mi wi kara nik̄ ikropkiyim inkam komii Sisa siirim. ²²Mi Agripa siya Festas siir boinki, kariir wiinga wakaeyama mini ti inkamin siir yaiya. Mi Festas siya ina boinin, kira waka wakae siir yaiyim.

²³Mi iigwira Agripa mi Benaisi sowawaiyar yit mi sowawai mi inkam nhir ima sima piuai kasa bi piuainanikim. Mi sowawaiyin ina yapninopkainamo omaka yai ni dwokai boinaiiya saiir. Mi kamim yaii niniyim simiir bii nwoxi ikim mi om komii hir nwowiyin inkam komii ikin, sima iripi hiriinan ini warar yinkin apninopkainamim. Mi Festas siya bidi boinkiyin, sima Pol siirin wara yinkin whinapninopkainani. ²⁴Mi Festas siya ina boinin, inkam komiiyin nu kigriraowiyin Agripa mi ti kamim krimakar ninkin owim kima ti inkamin siir kigi. Mi iikam whiekakim om Jerusalem an ikim mi tiran ima mi tiki Juda inkam ima sima kariir whwonkam ida bidi boinwinim. Mi sima ina kauwoknanaekiyim kima siirin disomaoki! Siya wi irkak nwowisi. ²⁵Kara siirin dimin whir bi kigwo tirkin mi siya wa naonam tani. Niingaka. Mi siya ti yaiyim Sisa siir nini boinmaugikam tirkin. Kara siir nikropkiyim bidi boinin. ²⁶Mi kara diminin siya tirin siir bi ninokninkin mi yokwo paniinsi win hauugisi inkam komii Sisa siirim̄n̄. Hae! Ti inkam komii nu

kigriraowiyin Agripa, kara ti inkamin kiriirim nikiunanakin mi ti iikam whiekakim kimiiram warar. Kima siir yai aiir sibgu wakaeyim mi kara pi yaiyam wakaeraaoki yokwoni win hauugiyam. ²⁷Kara inkamin Sisa siirimin whisarii nikropki rani. Niingaka. Kara yokwo win hauu karamae nwoki, siyu biyie biyieyim sima boinim siirin, siya tirim simiirin, yio ti hiriinan siyuin miiyik rani. Iriig.

Pol siya yaiyim Agripa siir boinmimaugin

26 ¹Mi Agripa siya boinki Pol siir, kira, kiriir yai imiira boinki. Mi Pol siya siir iina ina yiisiimauugya koua hiriir mi ina boinkiyin.

²Inkam komiiyin nu kigriraowiyin Agripa, kariir kwoinin ini wadieya ywokiyin. Ta kariir yaiya pi kiriir whwonkam ida boini kara pi ta yaiya Juda iikamim sima boinhiuriyiwa pi saiir nowarkii boinki. ³Kira bidi yinokninkin digin Juda iikamim simiir siyu whiekak imiirin. Mi sima yaiyim ina yinkinwamwarkii boinim simiir wanmi siyu imiir. Mi kara ha naingwowi kira pi kariir yai aiir sibgu wakaeyoki. Mi kariir yaiya prieiki niuwi mi kiriir pia wi kipiki piyao.

⁴Mi iiya kara yinisima nwowa mi Juda hiran iikam whiekakim sima bidi yinokninkinim kariir siyu iiirin. Mi iinokiinokin mi tariinanin iringi hiriinan, tisa nwowin. Mi kariir omki om hirar nwo aka mi mhoiiya kara om komii Jerusalem hir mi o aka, sima bidiyar yinokninkinim.

⁵Mi iikamim kariirin bidinanar ninokninkinkim. Mi sima hiriinan naingwokiswo mipa pi boinin. Mi sima kariir bidi yinokninkinim kara Farisi simiir wanmi siyuin siir naingwo diriraerarkin. Ti siyuin ini kirie waiwii ywowin. ⁶Mi kara minsi naingwo tibmiigin, Adi Komii krимиir Wanin siya bidi yimbingiyin Jisis siya wi ie hirankin swoki insiin idwowi. Mi sima kariirin hiriinansi boinwokiyopnatkaigkin. ⁷Mi Juda iikam iuut whiswo, sima nii nabie hainankim Adi Komii siir iniggin. Mi sima iripa hiriinan ta siya nimbina saiirim warar ninkin okwokini, Jisis siya ie hiranki ninsiin idwowi. Inkam komii ti hiriinan siyuin kara naingwo tibmiiya mi sima saiirsya boinwokiyopnatkaigi kariirin. Juda iikamim sima boinwokiyopnatkaigi. ⁸Mi iikam whiekakim kima ti tir nwowim kima naingwo tibmii karamae dimusi nwokim Adi Komii siya wi iikamim naokaowim simiir hidninsiin idwowi.

⁹Biiya kara hiniina naingwokin, iikamim Jisisin om Nasaret hiranin siir siyu imiir napiyim, pi kara nipiimpars itkini. ¹⁰Mi kara om komii Jerusalem hirin hiriinana tirkin. Mi kariirin biiyan prisim inigak sima nwowaiginiugin. Kara Adi Komii siir iikamim omaka hiuyokiyokaiya saiir hirin kasa bi hiugrimkripkiokinoudnankaigikim. Mi iiya sima kariir sriiya simiir nisom aowam mi ini wadieya ywokiyin. ¹¹Mi ii kasa rani, omaka whiekakim yai nidwokai wakaeyim hik kara hauuwini. Mi kara simiirin minim tirkin, sima Jisis siir nigbumbuwim mi sima siirin

digumii haimriiyugigim. Mi kara io prasae bi nwokin simiirin mi iki omom omomim sima namiyim kara pi simiir mhoiiyar mi siuyokiyokiii, simiir nipimpár itkinam. Iriig.

Pol siya iiya siya naingwo tibmiinama saiir boinmaugin.

¹² Mi iigwira kara om Damaskas hiriir namin mi kariirin biiyan prisim inigak sima nwowaiginugikin iikamim naingwo tibmiiyim simiir tioam. ¹³ Inkam komii Agripa, nabie boppowin kara siyu hir napamin mi ini karar kigwinin paeya ninomor kou hiranku niuyanainiya. Mi ta paeya prasae bi niuyakika mi bie siya saika dig bi nwokin ini saeya hiigriniugiya. Mi saeya ini karirar yauuni tuyaniya mi kamim kanaka ninkin apniyim simiir warar. ¹⁴ Mi krima ina yamakaigaiyuim nu hirar. Mi kara wakaeki yai gwira ninomor kou hir boinki, Hibru simiir yai aiir. Siya hiniina boinki, Solti! Solti! Kira kariir dimusi diriraerarbumbuwi? Mi kira kariirsi dimusi nidamkin? Ni ti hiniinin kinakinar swoki idimdirginakin pae minaka. ¹⁵ Mi kara ina yaki owarkii boinkiyin ta yaiya ninomor kou hir boinkiya saiir. Biiyan Inkam Komii kira yipikin? Mi Biiyan Inkam Komiiyin siya ina boinkiyin, kara Jisiskin, inkamin kira diriraerarbumbuwin siya. ¹⁶ Kira dinsiin okwoki, kara kiriirimin ti diminin siiram nitkin. Kara kiriir nimbingga kira kariir miiyan inkam nwowim. Mi diminin tapa kira kigin simiir tini boinmimauuu. Mi kira digworaekwo nhirim mhoiiya kara niisiimauwi mi kira wi simiir wara ninkin boinmimauui. ¹⁷ Mi kara kiriir nikropkii, iki iikamim Juda iikam tani simiiram. Mi yai kariira simiir nini boinmimauuiuwim. Mi wi kara swoki anmaiwarkainaei kiriirin mi kiriir isid ieya mi Juda iikam tani ikim, simiir hirankin. ¹⁸ Mi sima Setan siirin wi digumii haigingig mi simiir kwoinim wi nwoki kisina haigiyim. Mi sima sibapsibapni siyuin niibwomambwo napiyin wi siir haiburgig. Mi sima siyu miyikin nabienan kigomok apiyin wi siir nwoki apim. Mi sima ta Setan siir kirieya wi saiir haiburgig mi wi Adi Komii siiram niti, sima wi kariiram naingwo tibmii. Mi simiir dimin biyeyim wi kara niinak itkigiigi. Mi sima wi Adi Komii siir isidin siir nwoki owim inigak. Jisis siya hiniina boinkikin.

**Pol siya boinmaugin inkam Agripa siirin Adi
Komii siir miiya siya napmiriiya saiirin.**

¹⁹ Inkam komii Agripa nu kigriraowiyin, kara ti diminin ninomor kouwanin nhwonan siir whinkigmimikwinkin. Mi kara siir yai aiir nanugaugaugin. ²⁰ Niingaka. Kara yaiyim bii om Damaskas hir boinmimauugin. Mi kara om komii Jerusalem hiran inkam imiirin mhoiiya boinmimauugin. Mi om whiekakim nu Judia hiranim mi iikam nhirim Juda iikam tani mi kara yai simiirin hiniina boinmimauu, kima

kimiir kwoinim ti kisina haigi Adi Komii siiram mi siyu miiyik iiir dap. Mi sima nwoki kigi. ²¹Kara simiirin hiriinan boinin mi Juda iikamim mi Juda iikam tani ikim mi sima kariirin asi nonkworinugim, Adi Komii siir omaka akpitga hirin mi sima kariir nisom aowam minkim. ²²Mi ta iiya kariirin Adi Komii siya whindiriraerar haiginiugin. Mi kara tirin minam nwowi yai kimiir boinmimauuwam, inkam komii komiiyim mi inkam nhinga ikim. Mi kara yaeya yai bi swoki boinmimauugin. Kara ta yaiya biiya profet kamim mi krimiir brougaeyin Moses, simiir yaiya sairar boinmimauukin. ²³Mi sima hiniina boinkim, siya hika wa haii mi ie hirankin wi bii siya swoki insiin idwowi. Mi siya siyu miiyikin nabienan kigimok apiyin wi siir boinmimauwi, Juda iikamim mi Juda iikam tani.

²⁴Pol siya yaiyar niki okwo boinin mi Festas siya ini komiiya kauwok boinkiyin. Pol! Kira pi whaowaei! Mi kira skul prasae bi kinkin mi ta kiriir ninokninkin komiiya kiriirin saeya tiorowhriei haiginiawi. ²⁵Mi Pol siya ina boinin inkam komii Festas, kara whaowae rani. Niingaka. Kara yai mwowa boini mi kara kwoinkakin mi ti hiniin yaiyim sim asi boinkin. ²⁶Mi inkam komiiyin nu kigriraowiyin siya ti digworaekwo whiekakim ina ninokninkin. Mi kara siir asi boinmauugin. Mi kara bi nididigin ti digworaekwo whiekakim kara boinmimauuim siir wiinga wakaeyim mi siir nhwokar kigimokim. Ti diminim boskwo bi nimbiyamkim. ²⁷Inkam komii Agripa, nu kigriraowiyin kira profet kamim simiir yai imiramin ina naingwo tibmiyyin, aniya? Mi kara bidi yinokninkin, kira bidi yaingwo tibmiyyin. ²⁸Mi Agripa siya Pol siirin hiniina boinki, kariirin kira kyaigin pi naingwo tibmii sasaugiyamin. ²⁹Mi Pol siya boinki, kira tariinanamar mi naingwo ini wadieyar mi owin. Mi kira mhoiyyam mi naingwo iiriipi hiriinan ini wadieyar mi owin. Mi kara Adi Komii siirim kiriirim srii boinkikin inkam Agripa mi inkam nhirim kimiiram warar, kariir yai aiir wakaeyim. Tapa kara ha naingwo, kima ta kariir naingwo tibmiyya saiir hiriinanar timi naingwo tibmii. Kara ti wieyin sopin sima kogin siir bi boinkin. Niingaka.

³⁰Pol siya hiriinan boinkiyin mi inkam komiiyin nu kigriraowiyin, siya inkam komii nwirin mi Benaisi saeya mi iikam whiekakim hir wara nwo ikim, sima ina yinsii okworirigiyim. ³¹Mi sima ha napnamim mi ina yimboin amboinnamim sima simar ti inkamin siya dimin whir bi tirbugin. Mi sima siirin wi whisarii nisom ao rani. Niingaka. ³²Mi Agripa siya Festas siir boin mi ti inkamin siya Sisa siirim nikiuna karamkiswo siir yai aiir wakaeyam mi krima siirin wa pi yiyuguskiyin. Iriig.

**Sima Pol siirin siyaiiya om komii Roma hiriir
nama saiir yani whinapyikiu kwiriigi.**

27 ¹Sima bidi boin tibmiigiyim krima siyai aiirin nu Itari hiriir namana. Mi Pol siya mi kam nhirim hiugripkiikinowidnankai ikim omaka

hiuyokiyokaiya sair mi simar kwiriinam siyaii aiarin. Mi yaii ninii kamim simiir bii nwowiyin Julias mi siya kigriraowidam simiirin. Mi ti inkamin yaii niniiyin siya ti isidin yaii niniiyin om komii Rom hiran inkam komiiyin mi siir isidgin. ² Mi krima siyaii aiarin om Adramitiam hir yani kwiriinam mi ta siyaiiya ini ti nu komiiyin Esia siir omisisim simiir gaeya hiriira kikinama. Mi Aristakas siya om Tesalonaika nu Masedonia hiran inkamin siya krimaka yinkin am. ³ Mi iigwira om Saidon hir yamimasui. Mi Julias siya Pol siirin ini siyu miiyik iiirar tirin. Mi siya siir biri nonkwobugin, siir nomiiyau imiir kignakiyamin mi naeisim simiir hir nini hainakiyamin. ⁴ Mi krima ti om iiir haiburgigim mi ina swoki hiuyanamim. Mi krimiir siyaiiya opudga hugiriyugika mi krima mhiuisim whirin Saipras siir yaeka yaeka yokigiyam. Mi opuda krimiir bi namitiunika. ⁵ Mi krima nu Silisia mi Pamfilia sowiir kingiin hiriir iyikrio naidam. Mi krima om whirin Maira nu komii Lisia hir nwowin siir yadu amasui. ⁶ Mi tiki om iiirin kamim yaii niniyim simiir biiyan inkamin siya siyaii ira om Aleksandria hiranki nita sair kigin mi siyaiiya saeya pi nu komii Itali hiriir namam tirk. Mi siya krimiirin ta siyaiiya sair asi niugipriiginamkim.

⁷Krima ha haiburgigim mi ii kasa rani, siyaii hir kigwai amim. Mi krima miinan miriinaidnikim mi ini om Naidas kingiin tiriira yimbi idniyim. Mi opud komiiya ha hugnaniya mi krima mhiuisim whirin Krit siir hiriir wokmainaidam mi ini mhiu yaekayaeka yakiiyamim. Mi Salmoni idnabin ina yakii owarkinamin. Mi opuda krimiir bi namitiunika. ⁸Krima miinan miriinamkim, iiya krima ti mhiuisim siir yaekayaeka nakiyyokiyokiyyama. Mi mhoiyya krima maeyau gaenau kwira miiyika hiuimasu kuwiya, om Lasia kingiin hir nwowa, sair yaka amasui.

⁹Mi ii hoimgakim bidi digiyim mi Juda iikamim simiir ii komiyya mi nae sima haiyaeiya iiya ya iriipi hiriinan bidi mi digiya. Mi Pol siya simiir asi boinmimauugin. ¹⁰Ini wakaeyim, kima! Fi paai rani, pi nam tani mi siyaiiya mi digworaekwo whiekak ikim mi sima sima rani mi krima iriipi hiriinan pi wara mi inkin omainaiinami. Mi kara bidi yinokninkinin. Pol siya hinina boinkin. ¹¹ Mi kamim yaii niniyim simiir biiyan inkamin siya Pol siir yai bi wakaeyoknakin. Niingaka. Siya ini siyaiiya sair biiyan inkamin mi sair nonkwo saini ad ieya, siya ini sowiir yai aiir wakaeyokna iskiyin. Mi sowa boin, humba! Nimbi nami. ¹² Mi ta maeyaua tapa krima namasua panki nwowi, iiya miiyik bi nwowika. Mi sima ta maeyaua sair haiburgigim minkim. Mi sima om Finiks hiriir namam kininkiugim. Mi iiya panki nwowiya digikiswo mi wi ha pi yamin. Mi Finiks maeyaua siyaiigi namasuwiya, ini mhiuisimin Krit nikiuwyin ini siir pida nwowa. Iriig.

**Mi opuda ha hugnaniya mi hinin komiyya whii
komii solwara hirana ina hugnatmainaniya.**

¹³ Mi opudsima, simiir yaioyae miiya hugnani. Mi simiir kwoinim ha naingwokim sima pi wadieyar sibgu iwaoidami. Mi sima

idmira siiya komii si nomboru itmaiya ina kiboknainiya. Mi sima mhiuisim whirin Krit siir yaeka aiirar kikinkripkainamim. ¹⁴ Mi biri kwakimiminka, opud komiiya ina yimbiyama. Mi ta opuda sairr iniga whiinmamaoka, saeya not is ankin nitka mi saeya mhiuisim Krit hiranki hugnatmainanika. ¹⁵ Mi opuda ini siyaii aiirar yamitiuniya. Mi siyaiiya ini opud aeyar hughainama. Mi krima ini daogugugiyim mi ini saeyer yaninkirkipkaiya. Mi krima maeyau kwira asi nakiyamkim. ¹⁶ Mi krima mhiuisim whirin Koda siir yakii haiburgig mi ina yamim. Mi krima miinan mirii naidamkim, ta siyaiisim ira mhoii nomborukiyitkiya sairrin. ¹⁷ Mi sima sailirin siyaii komiliya sairr idwo yami haiyitkin mi sima ta siyaii komiiya saika yinkin kogrini. Mi sima ntid prasae bi kinkim nu Libiya hiran siiyinin siir niyikiusi mi sima ta yiuisa koua nitkina asi whrohaigikim. Mi ini iindimiindima yakiadamim. ¹⁸ Mi ii gwira opud komiiya ina swoki huga mi siyaiiya saeya kairimdiyuam hinda tinda mi sima sasae digworaekwo nhirim opa asi nitnowidnamaigikim. ¹⁹ Mi ii gwira krima digworaekwo kirie kirie nhirim siyaii aiir nwokaiyim ina yitnowidnamaigiyim opa. ²⁰ Mi iiyim kasa rani, krima bie nauun sowiir kig karam nwowim. Mi opud komiiya ya ini hiriyyar hugkripkaiya. Mi krima ina yaingwokiyim, krima ombudarin pi hiriyyar nwomainaiinami.

²¹ Ii kasaka rani, sima naemin ningugu ae karam nwowim. Mi mhoiiya Pol siya simiir yinsiin okwo boinki, kima ti kamim, kima kariir yai aiir wakaeyoknakiswo kara boina ti mhiuisimin Krit siir kipi haiburgig. Mi ta hiriinan dimina pi krimiir di yimbiyami. ²² Mi tapa kara pi kimiir boinmauwii, kimiir kwoinin kirieya dwo kipi naingwo idid, krimiir nwirki pi kigugu rani. Niingaka. Pi siyaiiya sasa nwomainaoewidi.

²³ Kara Adi Komii krimiir Wanin siir inkamkin mi kara siir inig iiirar hainanikin. Mi ii niyyaka Adi Komii siir paekwosimin kariir kingiin tirar nokwoidniwiigin. ²⁴ Mi siya boin, Pol, kira wi kipi ntid! Kira wi inkam komiiyin Sisa wi siir whwonkam ida tini okwo boiniu. Mi Adi Komii siya bidi wakaeyin kiriir srii aiirin. Mi waka iikam whiekakim kinaka nwowim siyaii waraur mi sima wi wara kigugu rani. Adi Komii siir paekwosimin siya hiniina boinmaugigin, ²⁵ kima ti kamim, kima kipi ntid! Kara Adi Komii siirma naingwo tibmiiggin mi digworaekwom siya kariir boinmimauukiyim mi wi sipi nimbiyami. ²⁶ Krima ha dakiyam mi krima pi mhiuisim whirin pi siir namamasuiuwi. Pol siya hiniina boinkin.

²⁷ Mi iiyim krima nakii waiwaiyim iuuur kwii. Mi krima whii komiiya Edria sairr yimbiyam mi iyi nii bopwo kingiin nwowa mi kamim siyaii aiir miriyyim simiir kwoinim ina yaingwoidamwiiyim, sima mhiuisim whirin siir kingiin mi owidami. ²⁸ Mi sima idmira siiyani yimboru itmai mi ina hiumikiuim. Mi ta idmira sima hiumikiua 120 pida yimbiyam. Mi krima ha swoki amim mi ina swoki hiumii kiuuim mi pariiga yimbiyam

90 pid. ²⁹Mi sima ini nidid kwoin yaingwowim. Sima nidid kwoin minsi naingwokim, siyaiiya pi siiya komii sae naeyikiuiuwisi. Mi sima siiya komii komii kwiyyim asi nombomboru itmaigikim ta siyaiiya sair idao hir. Mi ta siyaiiya ini hirar yakiririra. Mi sima ina sriiyim Adi Komii siirim bieyin pi nimbiidni sasauim. ³⁰Mi kamim ta siyaii aiir miriiyim, sima pi nidamam tirkim mi sima ta siyaiisima idwo haiyitkina, sair asi haiyitmai namkim. Mi sima simiir yiksisaenam, krima siiya nhirim pi siyaiiya sair irib hir nimboru itmaigi. ³¹Mi Pol siya kamim yaii niniiyim simiir biyan inkamin siir boin mi ti kamim siyaii tirin wara nwo karam nwoowi mi sima whiekakarim wa niuguski. ³²Mi kamim yaii niniliyim sima siyaiisima mhoiyya nomboru kaimikiya sair id aiir asi nikripkikim mi ya ina yakiyyama.

³³Mi iiya bieyin maskwo kingiin nwoyakwokin mi Pol siya iikam whiekakim simiirin ina boinmaeyakwokin, kima nae ti aeyakwok. Hi kasa rani, kima naingwoyimyokim mi kima nae bi naekim, mhiirima nwoyokiyokiigim ti ii iuor kwiyyim. ³⁴Mi kara pi kimiir boinmauugi kima nae nhirim simiir hai mi wi saeya kirie haiginuwi kimiirin mi kima wi kigugu rani. Niingaka. Kima whiekakarin wi hiriinana swoki o digi wi dimin whirkin kimbu rani. ³⁵Mi siya hiriinan boinkiyin mi siya paimirim ini simiir whwonkam ida haiyin mi ina boin wadiekiyin Adi Komii siirim. Mi siya ha niinikimkir priiginkiyin mi ina yaeyin. ³⁶Mi iikam whiekakim simiir kwoinim ini wadieya ywokiyim mi yim iriipa hiriinan, ina mi aeyim. ³⁷Mi iikam whiekakim krima ta siyaii aiir nwoowim iriparin kamarim iuor nwoim mi niingga iuor iriiyar nwir 276. ³⁸Mi sima nae digiyim mi sima witnidim ina yitmaikiyim whii komii solwara hiriir. Mi simiir siyaiiya pi nwoki bokiyim. Iriig.

Siyaiiya ina yimbuwamkiya

³⁹Mi iiya ha pirkiniuguskiyakwoka mi kamim siyaii aiir miriiyim sima nu iiirin ina kigiyakwokim. Mi sima ti nu iiir bi ninokninkinkim. Mi sima gae komii kwira sair kigi ina hiriayar yonakaeyama. Mi sair hirin siyin kibiyin whira nwoowi. Mi sima sairrim yombointibmiinam, siyaiiya hir naka ikripkiniuim. ⁴⁰Mi sima idmir whiekakim sima boritmaimaiyim siyani ini hirar yikrimkrip priimiigigim. Mi sima wieyinsopin igwira siyaii aiir kindimdiyugiya sair nwowin ina hakiyin. Mi sima yiuus komiiya ina yitkinim siyaiiya sair koua hiriir. Mi sima ha naingwokim, siyaii aiirin pi opud aeya nwoki hugainaiidamim siyina hiriir. ⁴¹Mi siyaiiya nuyin whirin whii idopwoniya nidwomaiyin siir yaka iyikiui. Mi iribin ina yinyaakin iuguskiyin nua hiriir. Mi idaowin ini opnau hirar ywomaigiyin. Mi hinin komiiya ha nita idao iiir yaki itiuu mi ta siyaiiya sair idaowin ina yinkiramkiyin.

⁴²Mi kamim irim haiyim simiir kwoinin kamim omaka hiuyokiyokaiya sair nwoviyim simiir nisomsom aowam naingwokim, pi

sima natmaimaikiya ami mipi simbi nidamami. ⁴³Mi kamim ırı̄m haāiyim simiir biiyan inkamin Pol siorsi yāngwoyimiyok. Mi siya simiirin asi nikidugin. Mi siya iikamim kiyaeiyim bii simiir yikrop atmaimai kiyaki, siiyina hiriir. ⁴⁴Mi iikamim kiya karamae nwowiyim yimbi ipii mimirim siyaiiya saiirim hininkin kaiyitikimkirkiyim, yim simiir yonkwosiiskwo migidam. Mi krima hiriinan tirim mi krima whiekakarin ini wadieyar yadu owiuim siiyin hirin. Iriig.

Pol siya Molta hir nwokin

28 ¹Mi krima wadieya yakı kuwiu. Mi krima wakaeki, ti mhiuisimin bopwonau nīdwomaiyin siir inigin sima hiniina dapi, Molta. ²Iikamim ti mhiuisim siir hiranim, sima krimiirin siyu miiyik iiirar tirkim. Mi nao ha kinaniyin mi krimiir piuim ini noknoka kinkiyim. Mi sima pae ha namginim mi sima ina yikiunam, krima nini oni iuwim. ³Mi Pol siya paeyer nhirim ina ini iuginkaeyis hainakiyim. Mi siya ha nini amginiuwın paeya. Mi mipug irin siir piua huua kinkikin mi ina wokitkin naniniyin. Mi kimidiniya Pol siir indibin siir yaki tipninkin. ⁴Mi iikam ti omin, mhiuisimin siir hiranim, sima mipugin Pol siir indib iiir tipkikiu kripkaiyin ini siirar kigiyim siya siir indib hirar kiririycin. Mi sima boin mi tari kamwonkin ti inkamin inkam nisomaowin mi siyaargin. Siya whii komii solwara hir bi naokin mi Adi Komiiyin siyu miiyik tiriycin siya tari siirin pi boriiisopi, siya omwai waiyasiyin. ⁵Mi Pol siya ti mipug iiirin, paeya iyarkrip itkaigi mi ini paenau yamikaiyiuwin. Mi Pol siya biyie bi swoki okin. Niingaka. ⁶Mi sima ini hirar ywowim. Simiir kwoinim ha naingwokim siir indibin pi sipi noniki mi simiir kwoinim ha mi naingwokim siya pi sipi naowakainami. Mi sima ini hirgugukiyim ii haruwa rani mi sima ha bi kigikim siir piua ini biyie ywokiyi mi sima yaeya kwoin asi kisina haigigim. Mi sima ina boinim, siya tari Adi Komii siir paekwosim kirie nwirkin.

⁷Mi nu maeyauim ta maeyaua krima nwalla saiir kingiin hir nwallim ti simiir biiyan inkamin ti mhiuwisimin siir hiranin, siргim. Mi siir inigin Pabliaskin. Mi siya ini maarginairga ywowin krimiiram in mi krimiirin siya yikiunam, siir omaka hiriir. Mi krima iiyim kwoima ywo siir omaka hirin. ⁸Mi Pablias siir adin makakin ma siir niiya piu huua kini aka mi mhiinaugi wara mi inkin iugin. Mi Pol siya siirim yam. Mi nhwo siirim ini kwisiu mi ina sriiyin. Mi siir iina ina yonkwowin siir piu aiir mi siya ini wadieya ywokiyin. ⁹Mi siya hiriinan tirkiyin mi iki iikam nhirim makakim ti mhiuwisimin siir hiranim, ina yitim siirim, simiir ma imiir ninimniskii haiginiugiyim. Mi simiirin ini wadieyar ywo haiginiugiyin. ¹⁰Mi sima krimiirin siyu miiyik asi diriraerar haiginiugikim. Mi sima digworaekwo kasa bi hauugikim. Mi iyya krima siyaii aiir nani apni kwiriiyim mi sima digworaekwo whiekakim

ina swoki ani apni haigigiyukiyim, ta krima nakiidama saiirsi haigigiyumamauugikim. Iriig.

Mi Pol siya om komii Rom hiriir yimbiyam

¹¹ Mi biiya krima ti mhiuisimin siirin bwanim whoima nik okim. Mi mhoiyya krima ta siyaii ira om Aleksandria hiranki nita saiir yani kwiriinam mi ta siyaiiya saiir iniga hiniinga paekwosim niswo itmwoyin naokainako. Mi ta siyaiiya ti mhiuisimin siir hir nwoka, iiya panki nwo digiya saiirim mi krima saiir yani apni kwiriinam. ¹² Mi krima ha namim mi krima om whirin Sairakyus hiriir yimbiyam mi krima hirin iiyim kwoima ywo. ¹³ Mi krima ti om iir haiburgigim mi ina swoki kwiriinamim siyaiini mi om Risiam hiriir yimbiyam. Mi iigwira krima ha swoki kwiriinamim mi opuda krimiir digumiya hugnani mi krimiirin saeya hugainaadam mi ii kwisaka krima Pyutiolai hiriir yimbiyam. ¹⁴ Mi krima ti omin iikam nhirim naengwo tibmiyyim simiir ini kigiu. Mi sima boin, kima wi krimaka tir nwowi iiyim iriiyar kwis mi mhoiyya krima simiir haiburgigim mi ina yani kwiriinamim siyaiini om komii Roma hiriir namim. ¹⁵ Mi om komii Rom hiran iikamim naengwo tibmiyyim sima krimiir wakaenaniyim, krima bidi yimbiyamim mi sima ina yitim maeyaua nae haiginya Apias krimiir nini kigniyim. Mi nhirim krimiiramin omaka ouumim whwonkaiiyim simiir hir ini kigni krimiirin. Mi Pol siya simiir kigwinin mi siya ina boin wadiekiyin Adi Komii siirin mi siir kwoinin ini kirieya ywokiyin.

Pol siya yai win kibya om komii Rom hir boinmimauugin.

¹⁶ Krima om komii Rom hiriir yapninopkainam mi sima Pol siirin yapa omaka yokmwin whwonkai, siir kigriraowam. Iriig.

¹⁷ Hiym kwoima yamki mi Pol siya Judan iikamim, simiir inkam komii komiyyim ti omin siir hir nwowiyim simiirim yikiuna, sima maeyau kwiruwa namwonyim. Mi sima ha namwonyim mi siya simiirin ina boinkiyin, kima ti nomiiyauim! Kara dimin whir bi tirbugin krimiir isidin siir nikworinuim mi krimiir yidiwi wanwyaeyim simiir siyuim kara simiir bi nanugaugaugin. Sima kariirin om komii Jerusalem hiran omaka maeyaua hiuyokiyokaiya mii biyie miriyya sairin whisariyyar hiugripkiikikaigin. Mi sima tapa kariirin om komii Rom tiran inkam komii komiyyim kimiirim asi nikropkikim. ¹⁸ Om komii Rom hiran iikamim sima kariir yaiya sair wakaeyim mi sima ina yinokninkinim kara dimin whir bi tirbugin mi sima kariirin pa nisomao rani. Simiir kwoinim kariir niuguskiyama naengwokim. ¹⁹ Mi Juda iikamim sima kariir niuguskisi nanugaugaugim mi kara yaeya siyu whir karamaeka. Mi kara inkam komii Sisa siirim namim asi naingwokin, kariir yaiya siya wakaeyim. Mi kara Juda iikamim simiirin yai kwir boin hiuriyuwim

whaowae. ²⁰Mi kara kimiirin hiriinansi nikiunakin. Kara kimiir kigam naingwoi mi yai kimiir boinmimauuim wara mi naingwoi. Kara ta yai aiirin minim boinmauugin inkamin Isrel hiran iikamim sima nwokwokinin siirim. Mi kara minam naingwo tibmiigin, inkamin Adi Komii siya nimbingsiyin Mesaia mi siya bidi yimbiniyin. Mi sima kariirin ti wieyinsopin hiriinansi kogrinugin. Pol siya hiniina boinkin. ²¹Mi sima boinki siirin mi krimiirin Juda hiran inkam nwirki bi win hauugikin yokwoni krima kiriir ninokninkinim. Mi krimiir nomiiyauim nu Judia hiranim sima krimiir bi boinmimauunikim yai bibiyie kiriir nigbumbuwamin. ²²Mi krima kiriir yaiyim simiir wakaeyam naingwoi krima bidi yinokninkinim omom omoman iikamim, sima ti isidin kira namasuwin siir nigbumbugim. Sima hiniina boinkim,

²³sima iiya kwira yimbingi mi iikam whiekakim ta omaka Pol siya nnowa sima saiir namkim, nugaka namkripkaiyakwokim mi ini naiowaka nhingigiyim. Mi siya simiirin yai win kibya saiir saira boinanaekin, iiya Adi Komii siya kigriraowana iikamim simiir. Mi siya yai nhirim Moses siir siyiu aka nnowim, simiir boinmimauugin. Mi profet inkamim biiya sima win boinkiyim Jisis siir saiir wara yinkin boinmimauu. ²⁴Iikam nhirim siir yaiya saiirin ina yaingwo tibmiiyim mi nhirim bi naingwo tibmiikim. ²⁵Mi sima kwoin whiruwa bi nwokim mi nhirim sima asi namkim. Dimusi rani, ta yaiya Pol siya hiniina boinkiyin, Adi Komii siir naeyiuin bidi yikopsisirkiyin profet Aisaia siirin. Mi Aisaia kimiir brougaa wanwyaeyim simiirin hiniina boingu.

²⁶Kira ti am iki iikamim simiirim mi simiirin pi hiniina boiniu, kima yai aiirin wa wakae mi kima wi saiir yaimwo aiir ninokninkin tani. Mi kima siirin wa kigi mi kima wi siir kig ninokninkin tani. Niingaka. ²⁷Ti iikam isidin, simiir kwoinin bidi hiugimkikiunamim mi simiir wiin minim yai wakaesi boriisopi. Mi simiir nhowowim bidi kwisnamim mi sima kwisnam karamaekiswo mi wa pi yanao kigomokin mi wiin minim yai bidi pi mi wakaeyin. Mi simiir kwoinim ta yaiya saiir yaimwo aiir bidi pi yaingwowarkai. Mi simiir kwoinim, wa kisina haigi mi sima wi kariirima pi swoki iti mi simiir wi kara ninimniski haiginiugi.

Adi Komii siir naeyiuin hiniina boinkikin mi Aisaia siya yokwo asi winkin. ²⁸Ta Pol siir yai aeyairsta niki boiniyokiyokiama. Siya boin, kima dinokninkin, ta mii miyiika Adi Komii krimiir Wanin siya minkika krimiir ninimiskii hainakiyim. Siya bidi yikropkiyin iikam nhirim Judan iikam tani simiirim mi sima wi nwoki wakaeyoknaim. ²⁹Mi iiya Pol siya ta yaiya saiir boin digiyin mi Juda iikamim sima ina swoki amim mi sima sima yai prasae bi ninkin wamwarkii boiniugim.

³⁰Mi Pol siya biewiyo whisa ywo, ti om iiirin mi ta omaka siya whwonkaiya siya saiirin ina sain taraoin mi iikamim siir omaka nii

apririr boinaeiyim, siya simiirin pi wadieyar nwowini. ³¹Mi siya iiya Adi Komii siya kigriraowi iikamim mi digworaekwo ikim, simiir boinmimauugin. Mi siya iki iikam whiekakim simiirin Biyan Inkam Komii Jisis Krais siir yai aiirar boinmimauugin. Mi yaiyim siya boinmimauuiyim, siya bi nimprio boinmimauugin. Niingaka. Siya ini idowiiyar boinmimauuwamin mi inkam nwirkin saiir nikiduamin wi dig nwo rani. Niingaki, niingakiinga. Iriig.

ROM

Mi iiya Pol siya om Korin hir nwowin mi siya ta yokwowa ha winkikin iikamim om Rom hiranim simiiramin mi siya yokwowa kimidiniya wig ira Fibi dapiya sair hauugi mi ya saeya kimidiniya iikamim naingwo tibmiyim Judamiyim mi Judami tani ikim simiir ini hauui. Siya tariigina minam warar ninkin winkleka iikamim Judamiyim mi iikamim Juda iikam tani ikim naingwo tibmii karamae nwowim dimin biyieki naokingugunankaiyim sima Jisis siiraramar naingwo tibmii iskiyim mi simiirin wi wadie siyar nwoki owaiginiuim Adi Komii saikan. Jisis siya paeyin hiiinya nirioninkinin siirin krimiirsi naokin rirmiilya krimiir nwowaiginiuwim dimin biyieyim simiirsi. Moses siir siyu komiiyin iikam imiirin wi rirmiilya siya nwowaiginiu rani. Niingaka. Biyan Inkam Komii Jisis Krais siiram naingwo tibmii sasairga iikam ima nwowana wadie.

Ta yokwowa mii whiekakim Adi Komii siya nimbinim aposel Pol siya miriiyam simiir boinka

1 ¹Kara Polkin ta yokwowa iikamim om komii Rom kimiiram winkika. Kara Jisis siir miiyan inkamkin mi kariirin aposel inkam siya nokmwin okwo haiginiugin mi kariirin siya bidi yimbinin Adi Komii krimiir Wanin siir yai win kibya saiir boinmimauuwam iikamim simiir.

²Bidi, bidiniyarin Adi Komii siya bidi yimbinin ti siir yai miiyik miiyikim iikamim simiir boinmimauuwim. Mi ti profet kamim sima yai win kibya saiir hai mi sima yokwo komiiya dimin whirki kimbu karamae nwowiya saiir winki. ³Ta yai win kibya saeya Adi Komii siir yinisiimin Jisis Krais siir yaiga, krimiir Biyan Inkam Komiiyin. Siya inkam kiingin yopiiga naokainakin mi siya Devidni isidin Juda simiir hiranki nitkin.

⁴Adi Komii siya bidi yiisiimauuin, siya inkam ara rani. Mi siya krimiirin dimin kirie whira yiisiimauu iiya siya siirin ie hirankin hidninsiin idwownin. Jisis siya Adi Komii siirgisiirar yinisiimkin Adi Komii siya siirin minsi tirkin siir naeyiuin dimin whirki bi kimbugin. ⁵Adi Komii siya kariirin Jisis Krais siir kirieniyin minam nimbigin ti dimin taeminim Jisis Krais siya tirim simiir aposel inkam nwowim. Mi siya kariirin minam nikropkikin simiir boinmimauuwamin iki iikamim hinda tinda nwowim mi iikamim Juda iikam tani ikim sima wi siir yai imiirar nwoki

aingwo tibmiiyim mi siir yai imiiram nwoki wakaeyoknam. ⁶ Adi Komii siya iikamim om komii Rom hiranim kimiirim wara bidi yimbinin mi siya kimiiram bidiyar mi ikiunan, kima Jisis Krais siir yinisim timi inkin o.

⁷Mi kara ta yokwowa iikamim om komii Romanim Adi Komii siiram naingwokwonanaeiyim kimiiram asi winkika. Mi siya kimiir bidi yimbinin kima siir iikamkim. Kara minam naingwowi, krimiir Adi Komii mi krimiir Biyan Inkam Komiiyin Jisis Krais sowa wi krimiirar nwoki tirim dimin miiyikim mi naingwoyimiyok mi nongwomamair aei aka. Iriig.

Pol siya om komii Rom hiran iikamim simiir kigam naingwokin.

⁸ Kara biiyin pi ta yaiya sair niki boini: Hinda tinda sima kimiirin hiniina haigiririr boini, kima Adi Komii krimiir Wanin siiram naingwo tibmiiyan iikamkim. Mi Jisis Krais siir inig iiirin kara kimiir asi boin wadieki Adi Komii siir. ⁹Kara Adi Komii siir mii aiir miriiyin mi kariir kwoin komiiyin ina yaingwokiyin siir Yinisimin siir yai win kibi aiir boinmimauum. Mi Adi Komii siya ina ninokninkinin kariirin iinokiiinokin siyar whinkinsiis haiginiuwikin iiya nhwo kara kwisboiniyim. ¹⁰Mi iinokiiinokin kara Adi Komii siiram sriigin, siya kariir whinkinsiis haiginiuwim mi ii nhirim kara siyiugaki niuwi kimiiramin wa nwoki itim kimiir kigimin. ¹¹Kariir kwoin kimiir nini kignakiyamin ina naingwokiiin mi kara dimin miiyikim kimiir hauwam min, Adi Komii siir naeyiu ieya hauwim mi ti dimin hiriinan w i kimiir nwoki whinkinsiis haiginiuvi kirie kima nwowim. ¹²Saeya hiniinga, kimiir naingwo tibmiiya saeya kariir kinsiis haiginiuim mi kariir naingwo tibmiiya kimiir mi kinsiis haiginiuim. Mi ti hiriinan siyuun siya wi krimiir whiekakar nwoki kinsiis haiginiu irkakim.

¹³Ti nomiyyauim kara ha naingwowi kima ti inokninkin ii whiekakim kara kimiir kigamar naingwowi kariirin dimin whirki nipiyaokii rani. Kara iikam nhirim Juda iikam tani simiir bidi whindiriraerarin mi sima ini naingwo tibmiiyan inkamkiin ywowim. Mi kara kimiirin hiriinan whindiriraerimar naingwokin. Mi iripi hiriinan kimiir waraurin wi naekaka niki owim. ¹⁴Adi Komii siya kariir bidi yimbinin siir yai win kibiya sair boinmimauum nu Grik hiran iikamim dimin taeminki naokingugunankaiyim mi iikam nhirim nu whiranim dimin taemin karamaeyim simiiram mi iikamim ninokninkin whiekak karamaeyim simiiram warar. ¹⁵Mi ti dimin hiriinan, kara iikamim om komii Romanim kimiiramin simiirsi nikwokrimkripnaniyam tirkin Jisis Krais siir yai win kibiya sair warar nanaakninkiiyim. Iriig.

Ta Krais siir yai win miiyika saeya kiriekaka.

¹⁶Kara ta Krais siir yai win miiyika sairsi bi nididgin. Niingaka. Dimusi rani, saeya Adi Komii siir kiriekaka, iikamim wakaeyoknam mi ha

nāngwo tibmiiyim simiir whinkinsiisi. Ta yaiya saeya bii Juda iikamim simiir hiriir yam mi mhoiiya saeya Juda iikam tani simiir hiriir yam.

¹⁷Mi Krais siir yai win kibiya saeya krimiir niisiimauuga Adi Komii siir yipiki hiniina niisiimauuin siya dimin whirki bi kimbusin siya dimin miyyikim krimiir diriraerarim simiir. Mi siya iikamim krimiirin dimin whirki kimbu karamae inkam asi dapkim mi iikamim krima wi iripa mhii kwoin saika ninkin owi. Adi Komii siir yaiya saeya hiniina boinka, ta kimiir nāngwo tibmiiya saeyer dapi kimiirin Adi Komii siir whwonkam idan, dimin whirki bi kimbusin mi kima wi omwaiya waiyayokiyokii. Siyu whir karamaeka. Nīngaki, nīngakiinga. Iriig.

**Ta yaiya iikamim Adi Komii siir yai aiir
haimriyuim simiir siyu imiir boinka.**

¹⁸Adi Komii siya ninomor kou hir nidwowin siir om iiir. Mi ta siir io yaiya saeya wi nimprimo rani saeya wi idowiiya nimbini iikamim digiumii siir yai aiir haimriyuim simiir mi iikamim dimin biyie tiriiyim ta Adi Komii siir yai win miyyikiina ini simar ikworimdinukiya. ¹⁹Dimusi rani, Adi Komii siya bidi yiisiimauuin siir dimintaemin whiekakim simiirin mi sima wa pi sibgu inokninkinin. Mi Adi Komii siya simiirin bidiyar sibgu iisiimauuin. ²⁰Bidi bidiniyarin Adi Komii siyar nonkwokwowim digworaekwo whiekakim simiir mi ta iiya sair hirankar nitiyokiyokiiya mi tisi tariinanar namwoniyin. Mi iikamim ti digworaekwowim siya diriraerarim simiirin ha pi kigninokninkinin mi sima Adi Komii siirin ha pi yinokninkinsasaeyin ti digworaekwo imiirsayar. Ya hiniinga, sima digworaekwo whiekakim Adi Komii siya nonkwokwowim simiirin wa kigi mi sima siir whwonkamin wi kig rani. Mi sima wa nwoki kigninokninkinin siir kirie komiyya iinokiiinok nwoyokiyokiiya sairin. Mi sima hiniina boin karamaeka, krima Adi Komii siir bi ninokninkinkim mi krima siir inig iiirin wa hainan tani. Nīngaka.

²¹Sima ina ninokninkinin Adi Komii siya ina nwowin mi sima hiniina nāngwo rani, siya Adi Komii kīngin mi sima siir inig iiir bi hainanikim mi siir bi boin wadiekim. Nīngaka. Simiir kwoinim pi whaowaekim mi simiir kwoinim miyyik bi nwokim. Sima habwhaowaenan nwokim.

²²Simiir kwoinim ha nāngwo siama digworaekwo whiekakim simiir bidi yinokninkin digim. Nīngaka. Simiir kwoinim ini habwhaowaenan ywowim. ²³Mi sima Adi Komiiyin naonam karamae nwowyin digiumii siir haimriiyugim mi sima siir inig bi hainankim. Mi sima kimidiniya diminim inkamkar nonkwokwoiyim simiir inig imiir hainan ti uruwai, siyaowai, ipiyin, mi it mi mipug minim mi wraisupai wraisupai ikim.

²⁴Mi Adi Komii siya simiir haiburgigin mi simiirin, simiir siyu biyieyin siya kiyainamkim. Mi sima siyu biyieyin siiram nikwokwo nanaeikin, iraka nwiraka iripa piu nwowamin. ²⁵Mi ti hiriinan

iikamim sima Adi Komii siir yaimwo aiirin digumii bidi haimriiyiuim mi sima pi yaeya niksisaе yaiyar haii. Mi sima pi diminim Adi Komii siya nonkwokwowim pi simiir inig imiir swoki hainani. Mi sima pi Adi Komii siir inig iir hainan tani, yipiki ti digworaekwovim simiir nonkwokwowim. Niingaka. Siyaирgin wadiekı wadieyin mi iikam krima siir inig iirarar hainan, iinokkinokin.

²⁶Mi Adi Komii siya simiirin siyu biyieyin siir hirar haiburgik mi sima ini siyu biyie tiri siyuin sirar yapim. Mi simiir wigim, sima siyuin iripa piu simiir kam aka nwowiyim ini yimiiyinamim mi sima iripa piu kimidiniya wig nhirmaka ini owou. ²⁷Mi kamim yim iripi hiriinanar mi tir, sima iripa piu simiir wig imaka bi nwokim, simiir kwoin in iripa piu inkam nwiraka nwowam nikwokwokim mi sima siyu biyie sima simar yinwo anwona. Mi Adi Komii siya simiir asi tırbugikin, ti siyu hiriinan sima tırın siirska. Yio ti hiriinanin yio dimin karamaeka.

²⁸Mi ti iikam hiriinanim Pi borisopi simiir kwoinin Adi Komii siiram nwowim mi siir digworaekwo ikim. Mi siya simiirar kigninkinki mi sima ini simiir kwoinkar yaingwo diriraerar namim ti siyubiyiekı siyu biyie kiin iiarin mi sima wi siyiumwoni nap rani. Niingaki, niingakiingga. ²⁹Simiirin ti dimin biyie biyie hiniinim sima bidi yaokingugunankaiyim. Digworaekwo whiekakam naingwo mi kwoin biyie biyie iikam nhirmiyam naingwo mi kigmar mi ninkinwamwarkii boin, niksisaе yai boin, inkam nisomao, kwoin inkam nwiram niwitpaomai inkam nhirmi boinikasna. ³⁰Mi whisariyyar haigiririr boin mi io whwonkam Adi Komii siir nanaonanaei. Mi inkam nwirnisi kiginiyokna karam nwo mi simamar naingwona mi diminpai diminpai sima tırraraowam mi yopii adni yai nantamyiriyir. ³¹Mi siyu mwoni nap karam nwo mi nimbin aiir nikrimkrip mi inkam nhirmisi naingwoyimiyok karam nwo mi nhirmaka nomboin ii ae karam nwo. ³²Adi Komii siir siyu miiyikin siya hiniina boinkin, iikamim hiriinan siyu biyieyim simiir tiri yio daonam. Sima bidi yinokninkinim mi sima ti siyu biyieyin siirin ini hiriayar tiryokiyokiyamin. Mi ti hiriinan siyuin sasa rani. Niingaka. Sima ini hindara yiinopkainamim mi iikamim ti hiriinan siyu tıriyim sima simiirin pa mi ikboinmamairi. Iriig.

Yaiya Adi Komii siya hidiya ya ninokninkin wadiekıwadieyairga

2 ¹Juda iikam kima Juda iikam tani, simiir simiira priiboin hiuriyyinanaei, siyu biyieyim sima tıriyim simiirsi, kima hiriinan kipi boin. Dimusi rani, wim kima iki siyu hiriinanin kima boiniyim simiir, sirar mi tırikim. Mi kima simiir boini mi ta yaiya wi kimar swoki kwaeyopkwonaei. ²Mi Juda iikam kima bidi yinokninkinim, Adi Komii krimiir Wanin siya krimiirin wi kipa kipa hid rani, siya krimiirin wi hiriinankinar hidi. Mi ti iikamim, ti hiriinan siyu iiir tıriyim, Adi

Komii siya simiirin, wi siyu miiyikimiiyik iirar nonkwobumbuninkin iuguskii. Mi ta siya hindana saiir bwamkibwamin wi wadieyar namki.

³ Kima iikamim ti hiriinan siyu iir tiriylim simiir boinhiuriyiwiylim mi wim kima ti hiriinan siyu biye iirar mi tirkim. Kima paniina naingwowi, kima wi digar nnowi, iya Adi Komii siya iikamim simiir nonkwobumbuninkinana, simiir dimin biyeyim simiirsi, ha? Niingaki, niingakiinga.

⁴ Pi paniina tiri, ha? Adi Komii siya kimiirin wi hiriayar naingwoyimiyokyokiyokii mi siya kimiiramin wi ii haruwa nwo rani mi siya kimiir dimin biyeyim asiima bi niki diriraerar bumbu sasauwikin. Niingaka. Mi hiriinanki niuwi mi kima Adi Komii siir siyu miiyikin siir dimusi kiyopsibgii. Mi Adi Komii siya ha naingwowi krimiir kwoin in ti kisina haigi mi siya kimiirin wi ti hiriinan siyu iiri si tir haiginiuwi. Mi kima tarin ninokninkin tan, ania?

⁵ Kimiir kwoin im bidi yinkisaiowaeyim mi kimiir kwoin im paniinsi kisina haigisi. Mi ti hiriinan siyu in, wim kima kimiir dimin biye imiir haingiriyu haigin ii raraoinami. Mi iripi hiriinan Adi Komii siya kimiir io yaiyim wi hiriayar mi haiginonkworinukripkai, siya wi haiginirkii rani ti dimin biyeyim kima haingiriyu haiginmimirim. Mi ta iya Adi siya kimiir dimin biyeyim wi haniiingi nitkiiigii mi siya iikam kimiirin wi haniiingi nonkwobumbu ninkin haiginiuwi.

⁶ Adi Komii siya iikamim, simiirin irira nwinwira, wi siyu in sima tirin, wi siir hiriinan yamdiyar swoki hidi.

⁷ Mi iikam nhirim sima miinan miriinanaei siyu miiyik iiramin, Adi Komii saika sibgu idwowanin ninomor kou hir mi sima wi inig komiigak nnowi mi kwoinbudin omwaiwaiyayokiyokiiyin siya wi nonkwobumbuninkin tan. Adi Komii siya wi kwoinbudin omwaiwaiyayokiyokiiyin iinokiinok wi ti iikam imiir hauuwi.

⁸ Mi iikam nhirim yim simamar naingwonaei mipyi yaimwo aiir haimriiyiugigi digiumii mipyi siyu biye iir diriraerar nami mi Adi Komii siir kwoin in iikam hiriinan simiiramin wi haugihauga whiyie mi siya simiirin wi haniiingi nonkwobumbuninkini.

⁹ Mi mhoiyya Adi Komii siya wi hik kimpipisu komii iikam whiekakim siyu biye tiriym wi simiir naninkinuni. Bii wi Juda iikamim siyu biye tirim simiir mi mhoiyyin wi iki Juda iikam tan hinda tindan im siyu biye tirim simiir.

¹⁰ Mi Adi Komii siya wi iikam whiekakim siyu miiyik tiriym, wi niidwo miiyik mi inig komiigak mi iripa niingwomamair aei wi simiir hauuwi ninomor kou hirin. Bii siya wi Juda iikamim simiir tiri mi mhoiyya Juda iikam tan hinda tinda nnowim simiir warar.

¹¹ Adi Komii siya ha bi naingowikin, iikamim inig komiikakim, sima mi iikamim inig karamaeyim yim sima. Niingaka. Kima ini hiriinan kimar ywowim. Mi siya irira nwinira kimiirin wi dimin im kima tirim wi simiir digar mi sibgu hidaiginiuwi.

¹² Iikamim Juda iikam tan mi sima Adi Komii siir siyu komii iir bi ninokninkinkim mi sima siyu biye ha tirkim mi Adi Komii siya simiirin

wi hiriinansi nwo rani. Niingga. Siya simiirin wa nonkwobumbuninkin haiginiuwi. Mi Juda iikamim simiirin niingga. Sima Adi Komii siir siyu iiriin ina ninokninkinim mi sima siyu biyie ha tiri mi Adi Komii siya simiirin wi ti siyu iirsi boinwokiyop natkaigi.¹³ Iikamim Adi Komii siir yai aiirin hindara wakae kimaigiyim mi Adi Komii siya simiirin wi ha boin tani, sima iikam miiyikim. Niingga. Iikamim siyu komii iir wakaeyokna apiyim, ti hiriinan iikamim simasimargim Adi Komii siya nikiuwanim iikam miiyik.¹⁴ Mi iikamim Juda iikam tani, tinda tinda nwowim, Adi Komii siir siyu iir ninokninkin karam nwowim, sima dimin simiir kwoinkar naingwokiyin, pi siyu miiyik siurrar mi tiri. Adi Komii siir siyu komii ieya boina sair hiriinan siyuin, yio krimiir niisiimauugin. Mi yim sima ina ninokninkinim, piki hiniin dimin iki wadieyin mi piki hiniin dimin iki biyieyin.¹⁵ Mi siyu hiriinan sima tirin yio simiir kwoinauin Adi Komii siir siyu komiyyin ini haniin sima budi kwirii idwokaiyin. Mi simiir kwoin ieyar niisiimauwi, piki hiniin dimin ikin wadieyin mi piki hiniin dimin ikin biyieyin. Mi hiriinanki niuwi, simiirin ini simiir kwoin ieyar nowomwarkaiyiuim.¹⁶ Mi mhoiyya ii komiyya, yaimin dimin imiir hidana Adi Komii siya wi Jisis Krais siir boinkii, ti kwoinpai kwoinpaiyim, iikamim hinda tindanim simiir kwoinau kwirii idwokaiyim, simiir kinawhiyimiyie itkikinam. Mi siya simiirin wi ti digworaekwo imiirsi boinwokiyop natkaigi. Mi ti digworaekwowim, sima wa nimbiyami mi Adi Komii siir yai win kibya kara boinmimauuwi saeya ta hiriinan yaigaka.

Yaiya Juda iikamim mi siyu komii ikin simiir boin aeya

¹⁷ Juda iikam sima ha naingwowi, Adi Komii siya mi kima, kima irlpar nongwomamair aeikim. Mi kimiir kwoinim ha naingwowi kimiir boppowwa paeki bi namai ikougin mi Adi Komii siya ti siyu komii siir yaiyim kimiir hauugiyim mi kimiirin wi siya whinkinsis haiginiuwi, anyia? Niingga. Mi kima kimiir inig imiirar hainaniyim, kima pi ha boini, nim krima Adi Komii siir iikamkim.¹⁸ Kira Adi Komii siir kwoin iirin siir budi yinokninkinim. Mi kira ina hid ninokninkin piki hiniin dimin ikin biyieyin mi piki hiniin dimin ikin miiyikin, kira siyu miiyik iirar napikin. Dimusi rani, sima kiriirin Adi Komii siir yaiya yinisiimar nowomwarkaiyiuin.¹⁹ Kima hiniina naingwowi, Adi Komii siir yaiya kima saiirin ninokninkin miiyikakim mi kima iikamim habwowaenan nwowim simiir aknainan niisiimauuwam mini Adi Komii siir yai miiyika sairin, ha? Mi kima siyu miiyikin siir niisiimauuwam mini mi sima kimiir nwoki wakaeyoknam.²⁰ Kima hiniina naingwowi kima digar nwowi, iikamim habwowaenanam simiir nowomwarkaiyiuwim Adi Komii siir dimin miiyikim simiir, ha? Mi kima iikamim yinisiim sapisapran Adi Komii siir dimin miiyikim simiir nowomwarkaiyiuwam mini mi kima simiir sibgu owomwarkaiyiuwamar

naingwowi Adi Komii siir dimin imiirin. Dimusi rani, kima hiniina naingwowi Adi Komii siir yaimwokiyaimwowa saoir bidi yinokninkinkiinin. Mi sima wi kimiir hiriinana nwoki owim, ha? ²¹ Niingaka. Kima iikam nhirim simiirin ha nowomwarkaiyiuwigin, Adi Komii siir dimin imiirin mi kimagima nowomwarkaiyiuna dimusi nwowi, ha? Kima ha boinikim, kima hii kipi tauae mi tari hii kimar tauaeikim, aniya? ²² Kima hiniina boinikim kima hii wig iraka kipi nanae mi kima hiriinan siyu iiir bi tirikim iyie? Niingaka. Mi kima pi borisopi iikam nhirim sima uruwai siyaowaini nikwo aeyim. Mi kima nae nhirim Adi Komii siir omaka hiranka tauae hainakikim. ²³ Kima kimiir inig imiirar hainanei inkamkim mi kima ha boinikim, krima Adi Komii siir siyu iiirin bidiyar yinokninkinin. Mi kimar taouugaikin ti siyu komii iiirin, yio ti hiriinan siyuin kima Adi Komii siir inig iiir haigin ikworinugin. ²⁴ Yokwo Komii saeya hiriinan yai kaimwo aiirar mi boinka, iikamim Juda iikam tani sima Adi sir Komii inigin whisarii bi haigin ikwowaisiig. Dimusi rani, Juda iikamkiinim kima niisiimauugim, simiirin.

²⁵ Kaimwoka, iiya kima yinisim sapisapa nwowa mi sima kimiir miois aiirar kitiyopnr haiya yio wadiekin ti hiriinan siyuin, siyu komii siyar boinkin. Mi kima ti siyu komii iiir haigin ikworinuwi mi sima kimiir miois imiir bi kitiyopnr haigim, iikamim naingwo tibmii karamaeyim simiir hiriinan. ²⁶ Mi kamim simiir mioisa kitiyopnr hai karamae nwowi mi sima Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna api mi Adi Komii siir yai imiir wakaeyoknaei mi siya simiirin wi dimin whirki kimbu karam iikam nokdap haiginuwi mi ti iikamim sima wi kamim miois kitiyopnr haiiyim wi simiir hiriinan nwowi. ²⁷ Kaimwoka, kima Juda iikam kiinim, wim kima kimiir mioisim bidi kitiyopnr haiyim mi iripi hiriinan, kima ti siyu komiiyin siir haiyim mi iinokinokin kima ti siyu iiir bi wakaeyoknaekim. Niingaka. Mi iikamim Juda iikam tani hinda tindanim sima simiir mioisim bi kitiyopnr haigim mi sima Adi Komii siir siyu iiirar wakaeyoknakim. Sima yai wi kimiir boin hiuriyyi boini. ²⁸ Mi kimiir yopiyyim sima kimiirin Juda simiir isidin siir hirar naokainaka windi mi sima kimiirin wi Juda iikamkiin hiriinansi nikiu rani. Niingaka. ²⁹ Mi iikamim Adi Komii siir siyuin siir yaimwokiyaimwowa simiir kwoinau nwokaiya saoir sibgu apiyin, yim simakisima Juda iikam kiinim. Mi ti hiriinan siyuin kwoin ara sima priinaingwo tibmiiyin yio ina Adi Komii siir naeyiuin kimiir miois imiir kitiyopnr haiiyim ini hiriinan ywowin. Mi yipiki ti Adi Komii siir siyu komiiyin biiya Moses siya winkiyin siir yai imiir nap karamae nwowi mi iikam nhirim sima ti hiriinan iikamim wi simiir inig imiir hainan tani. Niingaka. Mi yio Adi Komii siya simiiramin wi nhami nhami naingwokwonanae rani. Iriig.

Siyu biyie siya wi siyu miiyik iiir nikwowaisi rani.

3 ¹ Kima paniin paniina naingwowi Juda iikam wadie kimar yowiski mi iki Juda iikam tani yim miiyik rani, iyie? Mi ti kimiir siyuin

miois kitiyopnır haiiyin, siya wí kimiirar whinkinsiis haiginiuwi iyie? 2 Íni mi owin, yio hiriinan siyuin yio dimin karamaeka, yio kimiir whinkinsiis haiginiugın, biigibiiyin Adi Komii krimiir Wanin siya siir siyuin Juda iikam kimiir hauugın kima ninokninkinam mi kima siir napim. 3 Kaimwokikaimwoka, Juda kimiir iikam nhirim ti Adi Komii siir siyu komiiyin siir yaiya sair siyu iiir nap karam nwowim simiirin wi paniina tiri mi Adi Komii siya wí digumii siir yai aiirar haimriiyuwi, aniya? 4 Niingaki, niingakiinga! Iikam whiekakim ti nu iiirar nwoirkakim, sima niksisae yai boini mi Adi Komii siya wí niksisae yai wara boin tani, yio wí yaimwokiyaimwo imirrarar boin iski. Adi siir Yokwo Komiiya saeya Adi Komii siirin hiniina boinka,

iinokienokin iikamim yai kiriir boinhiuriyiuiwiyim mipi kírar swoki atkin okwonaowidi. Mi sima wa nwoki inokninkinim, kiriir yaiya ini kaimwokikaimwowa ywowa.

5 Mi ta iiya Adi Komii siya krimiir dimin biyieyim, simiirsi nonkwobumbu ninkini, iikamim sima kigninokninkinam mi sima wa naingwowi, Adi Komii siya dimin whirki bi kimbuwikin. Mi kíma wí paniin paniin boini, ha? Mi inkamin ha boini, kiya, siya krimiirin siyu miyyik bi tirkin mi kíma wí kwoin whiruwa siir kwoin iiirrarar nwoki, aniya? 6 Niingaki, niingakiinga, Adi Komii siir siyuin siya dimin whirki kimbuwikiswo mi siya iikam imiirin wi paniin paniina pi sibgu hidin, ha?

7 Mi ta kariir niksisae yaiya saeya Adi Komii siir yaimwokiyaimwowa sairin idowiya nwowaiginiugi mi inig komiigak siir nwowaiginiuwi mi siya kariirin dimin biyiekak inkam dimusi swoki dapi mi kariirin wi yamdi dimusi swoki tirbuwi, ha? 8 Mi ini mi owin, kíma wi hiniina boini, humbaie, kíma siyu biyie tiri mi iikamim sima wi Adi Komii siir inig iiir nwoki hainanim. Mi tarí hiriinan siyuin ini wadie siya ywowim, aniya? Niingaki, niingakiinga. Mi iikam nhirim sima kariirin hiniina nikbumbuwikim, Pol siir yaiya saeya hiriinanaирga. Mhoiyya Adi Komii siya wi yamdi simiir diriraerarbumbuwi ti hiriinan kamim mi siya simiirin wi siyu wadiekiwadie iiirar tirhaiginiuwi. Iriig.

Inkam miyyik nwir karamaeka. Niingaka.

9 Mi kíma wi paniin paniina naingwowi, ha? Mi tarí iki iikamim Juda iikam tani, simiir kwoinim ini Juda iikam kímar ywowiskiyim, ha? Niingaki, niingakiinga. Kara kímiirin pi hiniina boinki, Juda iikam kíma mi Juda iikam tani ikim, ti nu iiir nwowim hinda tinda kíma hoimgakarin, siyu biyie kínar tiriikim. Kímiir kwoinín siyu biyie tiramin, siyar kiyai. 10 Tiki yaiyim, yim yaimwokiyaimwo imairgim. Bidi bidiniyarin, kam nhirim sima winkyim Adi Komii siir yaiyim, Yokwo Komii Samni, sima hiniina winboinkikim,

mi krimiir nwirniyin, Adi Komii siya wi ha boin tani, dimin whirki bi kimbugin. Niingaki, niingaka. Krima hoimgakarin, siyu bibiyieyan iikam kinairgim. ¹¹Krimiirin inkam nwirki ninokninkin tani, pi hiniin dimin ikin, kaimwokikamwo nwowin mi Adi Komii siir mi inokninkinam naengwowin mi siir wakaeyoknam. ¹²Iikam whiekakim sima Adi Komii siirin digiumii bidi haimriiyugigim sima ini dimin biyie tiran iikam ywowim. Nwirkinwirki siyu miyyik bi tirkin. Niingaki niingaka. ¹³Yai bibiyieyim, sima boiniyim, ini ieyin inkam haingikaiiyin, si budwakii whakiiyin, ini siir hiriinan ywowin. Sima niksiae yai kasa bi boinkim mi ti yai bibiyie hiriinanim sima boiniyim iikam imiir yim ini mipugni bigi pikiiyim mi urura ha kinamiyin, ini hiriinan ywowim. ¹⁴Inokiinokin sima yai bibiyie arar boinanaei iikam imiirin. ¹⁵Sima bi kimiminikim mipi iki iikam nhirim io simiir nwowi mi simiirin pa mi isomsom aokaokii. ¹⁶Maeyau mayauim sima namiyim, sima digworaekwo imiirin pi haniingin nonkwobumbuninkingigi mi mi iikamim sima pi hik prasae hai rani, simiirsiyin. ¹⁷Sima iikam nhirmi bi ninki amasuwikim iripa nongwowamair aeyam. Niingaka.

¹⁸Sima Adi Komii siir inig iir hainanam bi naengwowikim; yipiki inkam komiigi komiyyin.

¹⁹Mi krima ina ninokninkinim, digworaekwo whiekakim siyu komii siya boinim mi iikamim sima wi siyu komii siir aowa nwoki owim. Mi inkam nwirkin ha boin karamaeka, kara inkam wadiekin. Niingaka. Krima iikam whiekakim maeyaumaeyauwanim Adi Komii siir whwonkam idain dimin biyie bidiyar tibuwim. Mi Adi Komii siya krimiirin wi ti siyu komii ieya boinwokiyopnatkaigi. ²⁰Mi ta hiriinan saiirsika krimiir nwirki Adi Komii siir siyupai siyupaiyim simiir bi napkin mi Adi Komii siya krimiirin wa ha dap rani, dimin whirki bi kimbukin. Niingaka. Adi Komii siir siyu komiyyin siya siyar niisiimauugin, krimiirin. Inkamin siyu biyie tiriycin. Iriig.

**Iikamim Krais siir yai aiirim naingwo tibmii
wi iikam miyyik sima nwowi.**

²¹Mi tariinanin Adi Komii siya krimiirin idowiyya bidi ywokiyin, yipikin siir whwonkam ida dimin whirki kimbu karam nwowin. Mi yio ti diminin siyu komii saika bi namasugin. Niingaka. Yio ini sa ywowin mi yaiyim Moses siya bidiya winkiyim mi profet kamim sima mi winki ikim, sima ti dimin iir winboinkikin. ²²Tiki siyu miyyikin siya hiniingin, iikamim Jisis Krais siir yai aiirim naingwo tibmiiyim, ti iikamim sima Adi Komii siya dapiyim dimin whirki bi kimbugin. Mi iikam whiekakim naingwo tibmiiyim Adi Komii siya simiirin wi iikam miyyik nikiuwi.

Adi Komii siya wí hiniina naingwo rani, wim kima Juda iikamkim mi nim krima Juda iikam tani. Niingaka. Yio ti hiriinanin dimin karamae. ²³Iikam whiekakim hinda tinda nwowim sima dimin biyie bidiyar tirim mi Adi Komii siya wí simiir írni nwírni hainan prapras rani mi simiirin wa boin tani kima iikam wadiekim. Niingaka. ²⁴Adi Komii siir naingwoiyimyoka krimiirin hindara priihaugikin Jisis Krais siya naowa iikam simiir dimin biyieyim simiirsi mi krimiirin saeyer nanmaiwarkainakim Setan siir iinankin. Mi Adi Komii siya wí ta hiriinan krima naingwo tibmiya Jisis Krais siiram, wí saiirsiya dapikiuwi dimin whirki kimbu karamae. Mi ti dimin hiriinanin bi sainikin. Niingaka. ²⁵Adi Komii siyar nikrop iuungikin Krais siirin, nu tir nauuni aoniyam, sibsibin inkamkin nisom inkin imiiyaeiyin, Adi Komii siiram siir hiriinan. Mi siir nhieya ha naokiinaiini mi krimiir dimin biyie biyieyim wí saeyer haiyoprimdiyumiigii, iiya krima siiram naingwo tibmii. Adi Komii siya hiriinan minam tirkin krimiirin, krima wa nwokí inokninkinim siya dimin whirki bi kimbugin. Mi bidi bidiniyarin iikamim dimin biyie tiriym, Adi Komii siya simiirsi naingwoiyimyokim mi siya simiirin bi nonkwobumbuninkinkin. Dimusi rani, Jisis siirin wi siya nikrop iuungii, simiir dimin biyie biyieyim simiir haiyoprimdiyumiigiyam. ²⁶Jisis Krais siirin siyar nikrop iuungikin nu tir nauuni aoniyam mi iikamim sima nwokí kigninokninkinim, siya dimin whirki bi kimbugin. Mi iikamim Jisis siir yai aiir sibgu wakaeyokna apim, siya krimiir dimin biyieyim hiriinansi haiyoprimdiyumiigikim. Mi siir whwonkam ida siya krimiirin wí iikam wadie asi nikiuwi.

²⁷Mi wi paniina tiri, krima wi krimiir mii miiyikim simiir inig imiirar ti hainan, ha? Niingaka. Tiki mii miiyik miiyikim, krima miriyyim krimiir dimin biyieyim wi sima haiyoprimdiyumiigi rani. Niingaka. Jisis siir yai aiiram naingwo tibmiyiin siyuin, siya siyairgin krimiir dimin biyie imiir haiyoprimdiyumiigiyin. Mi Adi Komii siya krimiirin ti hiriinan siirsi nikiuwakin dimin whirki kimbu karamae. ²⁸Krima dinokninkin, iikamim Jisis Krais siir yai imiiram naingwo tibmiyyim, kwoin whiruwa nwokiyim sima simaírgim Adi Komii siya nikiuwyim dimin whirki kimbu karamae, siya krimiirin ti mii miiyik miiyikim krima miriyyim, siyu komii siir siyu imiir krima napiyim, simiirsi bi dapikin, dimin whirki kimbu karamae. Niingaka. ²⁹Kima paniina naingwo mi tari Adi Komiyyin Juda krimiirrar Adi Komiigin, aniya? Mi tari iki Juda iikam tani simiir Adi Komii wara rani, aniya? Niingaka. Siya iki Juda iikam tani simiir Adi Komii waraírgin. ³⁰Dimusi rani, Adi Komii siya iki iikam whiekakim hinda tinda nwowim, krimiirar Adi Komiigin. Kamim miois kitiyopnr haiiyim mi ha naingwo tibmiyyim Jisis siir yai imiir simiir Adi Komiigin mi kamim miois kitiyopnr hai karam nwowim mi ha naingwo tibmiyyim Jisis siir yai aiir, siya simiir

Adi Komii warargin. Mi ti hiriinan iikamim yim sima, Adi Komii siya dapiyim, dimin whirki kimbu karamae. ³¹ Mi krima ha naingwawi iikamim Jisis siir yai imiir wakaeyokna aingwo tibmiiyim, ya ini komii saeya ywowa mi kima wi paniina naingwawi, siyu komii siir yaiyim Moses siya winkiyim, yim dimin komii rani, aniya? Niingaka. Tariinanin ti digworaekwowim, yim siyu komii siir siyiumwokisiyumwoin siir nanaakninkii haiginiugin. Iriig.

Adi Komii siya dimin whirki kimbukaramin Ebrahim siir dapkin.

4 ¹Ebrahim siya krimiir hiriinan inkamairgin mi siya Juda iikam krimiir brougaekin. Mi krima siirin wi paniina naingwawi mi siya Adi Komii siir siyu komiyyin siir siyuim paniin paniina hiuimkainakin, siir whinkinsiis haiginiuwamin, ha? ² Mi kaimwoki niuwi, Ebrahim siya siyu komii siir siyupai siyupaiyim simiir sibgu api mi siirin wi dimin whirki kimbu karam ti dimin ima nwo mi siya siir inig iiirin wa ti hinan. Mi Adi Komii krimiir Wanin siir whwonkam idain Ebrahim siya wi dimin whirki kimbu karamaeyin wi ta hiriinan saiarsi nwo rani. Niingaka. ³ Yokwo Komii saeya Ebrahim siirin hiniina boinka, Ebrahim siya Adi Komii krimiir Wanin siir yai aiir wakaeyoknakin mi Adi Komii siya siirin dimin whirki kimbu karamae saiirsayar nikiugin ⁴Krima ina ninokninkinim, inkamin inkam nwirni mii miriyyin mi umir ha haiiyin ta miiya siya miriyya saiarsi mi ti hiriinan umirim siya haiiyim, siya ti inkamin siirin hinda bi sib hauugin. Niingaka. Yio miiya siya miriyya saiarsi haiigin. ⁵ Mi inkam nwirkin siyu komii siir mii aiir mirii karamae nwo mi Adi siya ha kigi, siya ini siir yai aiiram naingwo tibmii kiinim mi siya ti iikamim dimin biyiekii naokingugunankaiyim imiirin wi ha dapi dimin whirki bi kimbukim. ⁶ Mi biiya Devidin yio iripi hiriinan yaiya saiirar mi win boinkikin. Adi Komii siya krimiir miiyim simiir bi kigikin. Niingaka. Mi inkamin siyu komii siir yaiyim simiir sibgu ap karamae nwo mi iya Adi Komii siya siirin dimin whirkin kimbu karamae ha nikiuwi mi yio siya maргimaирга dwo. ⁷Yaiya biiya Devidki si win boinkiya yokwo Samni, siya hiniina win boinkikin,

ikam whiekakim simiir dimin biyeyim Adi Komii siya

haiyoprimdiyumiigiyim mi yim sima maргimaирга dwo.

⁸ Mi Adi Komii siya iikamim siyu biyie napim simiirin

wara kinawhiyiemiyie boin karamae nwo mi simiir

boinwokiyopnatkaigi karam nwo, yim ti iikamim maргimaирга

dwo.

⁹ Mi tari Juda iikam miois kitiyopnir haiiyim simasimar ti maргimaирга, aniya? Iyie? Niingaka. Mi tari Juda iikamim miois kitiyopnir hai karamae nwoim yim sima ha timi maргimaирга, aniya? Krima Adi Komii siir Yokwo Komiiya saiir yaiyim simiir ti sibgu naingwo

saeya hiniina boinikim, dimusi rani, Ebraham siya Adi Komii siiram naingwo tibmiigin mi Adi Komii siya siirin dimin whirki kimbu karamae asi nikiugin. ¹⁰ Mi Ebraham siya ini paniina ywowin Adi Komii siirin ti dimin whirki kimbu karamae naingwowin, ha? Mi siya tari miois bidi kitiyopnir haiyin. Niingaka. Siya miois bi nikti kitiyopnir haigin mi Adi Komii siya siirin ha bi dapkin dimin whirki kimbu karamae mi ta saiir mhoiyya, siya miois haniingen kitiyopnir hai. ¹¹ Mi siya miois nikiti kitiyopnir hai karamaeyer nikti owin mi Ebraham siya Adi Komii siiram min saiirar naingwo tibmiigin. Mi Adi Komii siya ta saiirsayar dapikiugin dimin whirki kimbu karamaeyin. Mi siya kamim miois kitiyopnir hai karamae nwowim simiir brougaae asi nwokin. Mi ta simiir naingwo tibmii mi kwoin whiruwa sima nwowa Adi Komii siirim mi ta hiriinan saiirsika Adi Komii siya siir kwoinairga asi naingwo daphaiginiugin simiirin dimin whirki bi kimbus. Ya ini diminin hindara priihauuwyin ini siir hiriinan ywowin. ¹² Mi siya iikamim ti tariinan nwowim miois kitiyopnir haiyim krimiir brougaekin. Mi siya ta miois krima kitiyopnir haiyya krimiir brougaae saiarsi bi nwokin. Niingaka. Dimusi rani, krima siir yai aiiram naingwo tibmigim biyya siya mi tira saiir hiriinan. Mi siya miois nikiti kitiyopnir hai karamaeyer nikti owin mi Adi Komii siya siirin, siir naingwo tibmii aiir siya nikiugin dimin whirki kimbu karamaeyin. Iriig.

**Adi Komii siya nimbina ya iikam whiekakim
naingwo tibmiiyim simiirga**

¹³ Bidi bidiniyarin Adi Komii siya nu whiekakim mi iikamim Ebraham siya mi siir yinie ikim, simiir nimbingik sima kigrirao irkakim. Siya ta nimbina Ebraham siirin, siyu komiini siyu siya sibgu apa saiarsi bi nimbingikin. Niingaka. Siya siirin siir naingwo tibmii aiirsayar nimbingikin. ¹⁴ Mi Adi Komii siya iikamim siyu komiini siyuun siir napiyim simiirara nimbin iikamim hinda tindanim simiir kigrirkakamin mi siya ti iikamim siiram naingwo tibmiiyim simiirin wi paniina naingwo, yim simiirin dimin karamaeka, aniya? Mi ti simiir naingwo tibmiiya mi ta simiir nimbina ya wi dimin komii nwo rani. ¹⁵ Dimusi rani, krima dinokninkin siyu komii siir siyuun, yio krimiir dimin biyeyim simiir niisiimauugin Adi Komii siya yipiki ti siyu iiir niinikibiri wi siirsi nonkwobumbuninkini mi ti siyu komiiyin siya nwo karamkiswo mi wi dimin whirki di nomokouwi, wi hindara pi priidiraerarkaeyamin.

¹⁶ Ti digworaekwowim Adi Komii siya nimbinim, iikam krima haiyam, krima simiirin wa hαιi. Dimusi rani, krima siiram naingwo tibmigim. Yio siir siyu komii iiir napni dimin tani. Niingaka. Adi Komii siya ti digworaekwowim krimiirin hindarar prii hauugin, siya hiriinan minsitirkin, siya siyu miyyik krimiir tir haiginiugin. Mi ti Ebraham siir isidin, krima wi ti digworaekwowim simiir hαιi. Yio krima krima rani. Niingaka.

Ti digworaekwowim biiya siya nimbinim, wi iki iikamim hinda tindanim, yipiki siiram naingwo tibmiiyim, wi simiir warar ninkin hauuwi. Ya aknainan krimiir niisiimauuga biiya brougaae Ebraham siya tira saai hiriinan. ¹⁷Yokwo Komii saeya Ebraham siirin hiniina boinka. Kara Adi Komiigin, kara kiriirin wi iikam whiekakim hinda tindanim wi simiir brougaae nokmwin ohaiginiuwi. Mi Ebraham siya krimiir biigi biiyan brougaae asi nwokin. Dimusi rani, krima siir yai aiir wakaeyokna apkim. Siya ti Adi Komii iirimin minam naingwo tibmiiggin, iikamim naokaowim simiirin wi siya swoki hidninsiin idwovi mi sima wi omwaiyar swoki waiyaei. Mi digworaekwowim, siya boinim nimbin karam nwowim, yim wa mi imbiyami. ¹⁸Ebraham siya ini warar iki whaowaeyin, ti digworaekwowim Adi Komii siya nimbinim sima wi paniin paniina nimbiyami mi siir naingwo tibmiiya ha naingwomi, ti digworaekwowim wa nimbimbiyyami. Siya hiniina naingwo tibmii, siirin wi Adi Komii siya nokmwin okwo haiginiuwi, iikam whiekakim hinda tindanim simiir brougaae nwowam. Adi Komii siya Ebraham siir boinki Ebraham mhoiyya kiriir isidin wi kasakasa nwo rani. ¹⁹Ebraham siir biewiyim, kamairim iriyyarnanaairgim, (100) mi siya ha naingwomi, siya wai biyie bidi ywown, siir naoni iiya ini kingiin nwowa. Mi siir wiga Sera saeya iriipa hiriinan waibiyie bidi mi owa, saeya wi yiiniekak nwo rani. Mi siir naingwo tibmiya, siya naingwo tibmiya Adi Komii siir yai aiiram mi dimin taemin whiekakim ya kinisu karamaeka. ²⁰Siya ha bi naingwokin, ti diminin Adi Komii siya nimbinin siir, siya wi tir tani. Niingaka. Siya hiniina bi naingwokin. Mi siir kwoinin bi naingwo owouugin Adi Komii siir yai aiirin mi siya Adi siirin hiriayar mi okboinprapras mi siya hiriayar yaingwo Adi Komii siya siirin yinism yinkamiyinin wa hauuwi. ²¹Ebraham siya ha naingwo aingwo tibmiiggin, Adi Komii siir kirieya wi digar nwowi mi siya kwoin whiskak bi nwokin. ²²Mi Adi Komii siya Ebraham siir naingwo tibmiya hiriinan kigiyin mi siya siirin dimin whirki kimbu karam asi nikiugin. ²³Ta yaiya Yokwo Komii saiir nwowa, Adi Komii siya siirin, dimin whirki kimbu karam Ebraham siirara biri boinkin. Niingaka. ²⁴Ta yaiya krimiir warar boinka, Adi Komii siya wi krimiir warar nikiuwi, dimin whirki kimbu karamin. Dimusi rani, krima siiram naingwo tibmiigim, yipiki Jisis Krais siirin siya hidninsiin idwokin ie hirankin krimiir Yaowae Adin ninomor kouwanin. ²⁵Adi Komii siya Jisis siirin nua tiriirin minam nikropki iuugikin nu tir nauuni aoniyam krimiir dimin biyeyim simiir haiyopridiyumiigiyim. Mi Adi Komii siya siirin ie hirankar swoki hidninsiin idwo mi siya ini omwaiyar swoki waiyan. Mi Adi Komii siya krimiirin dimin whirki kimbu karam asi nikiuwi. Iriig.

Adi Komii siya kimiirin dimin whirki kimbu karam dapaiginiugin

5 ¹Krima iikamim Adi Komii siiram naingwo tibmiikim mi ta hiriinan saiirsika, ta ii aiirin Adi Komii krimiir Wanin siya

krimiirin wi dimin whirki kimbu karam sair nikiuwi mi krima wi iripar nongwomamaир aei. Dimusi rani, ti digworaekwowim krimiir Biyyan Inkam Komii Jisis Krais siya tirkim krimiram. ²Mi iiya krima Jisis Krais siirim naingwo tibmiiyim mi ti siyuin Adi Komii siya bidi haiwaokiyin krimiir siyu iiir niiyok haiginiuwyin krima Adi Komii siir naingwobumbu aiir hayam. Mi ta hiriinan saiirsika, krima wi dimin iiaramar nikwokwonanaekaigi Adi Komii saika nongwomamair aeyokiyokiikaeyamam. ³Mi krima ti dimin imiiraram kipi maирgimaирga. Niингaka. Krima hikpai hikpaiyim krimiir nimbiniyim, simiiram warar timi maирgimaирga. Dimusi rani, krima ina ninokninkinim, krima hikpai hikpaiyim wa hawaii mi ti hikpai hikpaiyim krimiir mhii kwoinim wi simar kinsiis haiginiuwi. ⁴Mi krima kirie hiriinanar nwoyokiyokii mi diminpai diminpai krimiiram kinanankiuwi mi Adi Komii siya krimiirin wi dimin whirki kimbu karam nikiuwi. Mi hiriinanki niuwi krima wi Adi Komii siya nimbinim diminpai diminpaiyim wi simiiram nikwokwonanaeikaigi. ⁵Mi krima hiriinan naingwo tibmii mi krimiir naingwo tibmiiya saeya wi kigugu iuguski rani. Niингaka. Dimusi rani, Adi Komii siya naeyiu miiyikin krimiir bidi hauugiyin. Mi Adi Komii siir naingwokwowa wi krimiir mhii kwoinau nwoki okiyim. Mi hiriayar nwoyokiyokii mi krima wa ninokninkinki ti Adi Komii siya nimbinim dimin taeminim krimiiram wa nimbiyam kiинi.

⁶Mi krimarin ini kirie karamaeyer ywowim, Adi Komii siir whwonkam idain, dimin whirki kimbu karamaeyin. Mi iiya Adi Komii siya nimbingiya Jisis Krais siya naowana, iikam hindia tindanim dimin biyie biyeyim simiirsi, simiir whinkinsiis haiginiuwam. ⁷Mi tarit krimiir nwirki siir piu aiarsi bi naingwoyimiyokin inkam miiyik nwirnisi naowim. Aniya? Niингaka. Mi inkam wadieyin iikam whinkinsiis haiginiuwyin mi inkam nwirki siiram naingwokwonanaei, ini mi owin, ti hiriinan inkamin siyar mi owim siir hik aiirsiyin. ⁸Mi krima iikam miiyik rani. Mi iiya krima dimin biyeyakar niki owim mi Jisis Krais siya ini krimiirsiyar mi aowin. Ti hiriinan siyuin Adi Komii siya krimiir niisiimauugin, siya krimiirami nhami nhami naingwokwonanae rani. ⁹Krais siyar nao iskikin krimiirsiyin mi siir nhieya ha naokiinaiiniya mi krimiirin ini saeya yiinaki iskiyin. Mi ta hiriinan saiirsiyar nikiugin, Adi Komii siya krimiirin dimin whirki kimbu karamaeyin. Mi kima paniiна naingwomi, siya tarit kirie karamaekin, krimiirin wi siya whinkinsiis haiginiu rani, dimin biyie biyeyim krima tirim, simiirsi nanmaiwarkainae, mhoiyya Adi Komii siya iikam biyeyim simiir nonkwobumbuninkini, ha? ¹⁰Biiya krima iikam miiyik miiyiknan bi nwokiyamkim, krima Adi Komii siir sau omom nwokim. Mi siir yinisin Krais siyar naowin mi krimiirin iripa siyar yinkiamasu haiginiu Adi Komii saikan. Mi tariinanin, krima tisi Adi Komii saikar nongwomamaир

aeyim mi krima bidi yinokninkinkiyim mhoiiya krimiirin wi Adi Komii siya nikiunami ninomor koua hiriir. Dimusi rani, Krais siya ie hiranki minam ninsiin idwokin krimiir whinkinsisam. ¹¹ Ta sasa rani. Niingaka. Dimin whirin krima saika nongwomamair aeiya yio siya, krimiir Adi Komii wadiekwiadieyin. Dimusi rani, ti dimin miiyik miyyikim krimiir Biyan Inkam Komiiyin Jisis Krais siya tirkim krimiirin Adi Komii saika ninkiamasu haiginiugin. Iriig.

Ta yaiya Adam Krais sowiir boinka.

¹² Krima dinokninkin bidi bidiniyarin, biigbiikan inkamin ti nu iiir nwowin Adam siyar tirkin, dimin biyieyin mi siya ina yaonamin. Mi siyar tirkiya dimin biyieya ina yiisininkinkiya kii auni haniin iki iikamim hinda tinda nwowim simiir. Mi nim krima iripi hiriinan warar mi aowi. Dimusi rani, nim krima siir kigna tirkim ti hiriinan siyuim. ¹³ Siyu komii siir siyuin bi niki imbiyamkin ti nu iiirin mi dimin biyieya ya ha nwoka. Mi Adi Komii siya dimin biyie sima tirim simiirsi paniinsi boinwokiyopnatkaigisi. Dimusi rani, siya ti siyu komiini siyuim Moses siir bi niki hauugin, siya winam. Mi sima siyuin Adi Komii siir wakaeyoknaeiyin, siir paniinsi yinokninkinsi. ¹⁴ Iikam nhirim siyu komii saika bi nantamyiryirkim Adam siya nantamyiriyira saiir hiriinan mi ti naoni siyuin ini sima warar mi inkin iniyopkwona. Adam siirin aknainan min iisiimauugin Jisis siir, yipikin mhoiiya nitanin. Mi naomi siyuin Adam siir hirankar nwobwakainaniiyin ini Moses siir tirar yadigniyin. Mi ti naoni siyuin Adi Komii siyar boinkiyin ini iikam whiekakim sima warar mi inkin iniyopkwonan. ¹⁵ Mi dimin biyieyim Adam siya tirim mi dimin miyyik miyyikim Adi Komii siya priihauuwim sima iripa rani. Niingaka. Krima bidiyar yinokninkinim iikam whiekakim wa naokaowi yim dimin biyieyim Adam siya tirkiyim simiirsayar naokaowi. Mi krima ina ninokninkinim, Adi Komii siya krimiiram nhami nhami naingwokwonanaei rani mi ta siir naingwoyimiyoka krimiirin hindara priihauugikin. Dimusi rani, ti dimin ti inkam nwiruwan Jisis Krais siyar tirkin. Mi ta naingwoyimiyoka, ya whwomoni rani, ya ini ti dimin biyieyim Adam siya tirim simiir haibura. Mi ta naingwoyimiyoka ya iikamim siiram naingwo tibmiyim simiir dimin biyieyim simiir haiyoprimdiyiumiigika. ¹⁶ Mi ti dimin biyieyin, ti inkam nwiruwan Adam siyar tirk iksiyin Adi Komii siya ha boinkikin iikam whiekakim wi sima warar ninkin iniyopkwonaei, ti naoni nonkwobumbuninkina. Mi ti inkam nwiruwan Jisis Krais Adi Komii siir naingwobumbuwa saeyer nimbingikin, iikamim simiir dimin biyieyim simiir haiyoprimdiyiumiigiyam. Mi dimin Adi Komii siya tirim, yim Adam siirin simaka bi namasugin, yim ini simakisimar ywowim. ¹⁷ Mi ti inkam nwiruwan Adam, siyu biyie sasar

tirki iskiyin mi ta dimin biyieya iikam imiirin ini ini haniin saeyer kwirii idwokaigya mi ti siyaирgin iikam imi naokaowiyin siyuin. Mi ti inkam nwiruwan Jisis Krais siir miiya Adi Komii siya iikam imiirin ta naingwoyimiyoka hindara priihauugiyam tiri. Mi siya simiirin wi dimin whirki kimbu karamae nikiuwi mi sima ninomor kou hirin, wi wadieyar nwoki ongwomamair aekiyamim iinokiinokin. Mi digworaekwo whiekakim simiirin wi simar kigirkaki. Mi hiriinanki niuwi mi tari Jisis Krais siir miiya ini Adam siir siyuin siir haiburin.

¹⁸ Mi bidi bidiniyarin, ti inkam nwiruwan Adam, siyu biyie siyar tirki iskiyin mi Adi Komii siya ha boinkikin, iikam whiekakim wi sima warar ninkin iniyopkwonaei, ta naoni nonkwobumbuninkina. Mi ini hiriinankin ar ywowin mii miiyi ka ti inkam nwiruwan Jisis Krais siya miriiya. Mi iikam whiekakim, yipiki Jisis Krais siiram naingwo tibmiiyim Adi Komii siya simiirin wi dimin whirki kimbu karamae nikiuwi. Mi sima wi wadieyar sibgu ongwomamair aekiyami, iinokiinokin. ¹⁹ Mi bidi bidiniyarin ti inkam nwiruwan Adam Adi Komii siir yai aka siya nantamyiryirkin. Mi siyu biyie ha tirkin mi ti siyuin dimin biyie tiriyin ini iikam whiekakim sima warar yinkin hugiyiskainan mi yim sima ini ti irripi hiriinan siyu biyie siirar mi tiriyokiyokiiyamim. Mi ti inkam nwiruwan Jisis siyar sibgu wakaeyokna apiskiya siir yai aiir mi Adi Komii siya iikamim, yipikin Jisis Krais siiram naingwo tibmiiyim simiirin dimin whirki kimbu karamae asi nikiugim.

²⁰ Adi Komii siyar hauugin siir siyuin iikam imiirin, simiir dimin biyeyim simiir niisiimauuwam, sima kasakasa rani. Mhoiyya Adi Komii siya simiirin dimin miiyik miiyik imiirar yiisiimau mi ti dimin miiyik miiyikim ini ti dimin biyeyim sima tirim simiir haiburin. ²¹ Mi ti dimin biyeyim sima tirim, iikam imiirin ini ini haniin simiir warar yinkin kwirii idwokaiyin. Mi siyu whirin, Adi Komii siya niisiimauwin yio hiniingga, siir naingwoyimiyoka iikamim simiirs mi siya mi tirkia krimiirin dimin whirki kimbu karamae, ta miiya Jisis Krais siya tira mi krima wi omwaiyar waiyayokiyokiii. Iriig

Krima Krais saika bidi yaonamim

6 ¹ Mi kima panina naingpowi, ha? Krima siyu bibiyie whiekakar ti diriraernanaei mi Adi Komii siya wi krimiisi nwoki naingwoyimyoknanaeyim. Mi krimiir dimin biyeyim wa nwoki haiyoprimdiyumiigiyim, aniya? Niingaka. ² Krima ini inkam wiirnan ywowim. Mi krima siyu biyeyim simiir budi haiburgigim mi krima wi ti siyuin siir swoki apminim tani. Niingakiniingaka. ³ Mi tari kima bidiyar yinokninkinim, biiya krima Krais saikar nitinakiugim mi sima krimiirin op bidiyar baptais haiginiuim ya tariigina ini Krais saika naonamni haniin ywowa. ⁴ Sima krimiir budi baptais haiginiuim mi ta sima baptais

haiginiua ya ini krais saika naoni haniin ywowa. Mi Adi Komii siir kirieya Jisis Krais siirin ie hirankar swoki hidninsiin idwokin mi siya ini omwaiyar swoki waiyan. Mi ti hiriinan siyuun nim krima iripi hiriinan ie hirankar mi insiin idwokim. Mi ini omwaiyar mi waiyam mi krima wi siyuu miyyik miyyikim simiirrar napi.

5 Yio ini ti siir kirienan ywownin. Biya krima Krais saikar niki amasukikinim mi saika niki inkin aonam. Mi mhoiyya krima saikar namasukikini mi krima wi omwaiyar swoki waiyayokiyokiii siir hiriinan. **6** Krima bidi yinokninkinim, krimiir biiyan kwoin biyieyin yio bidi yaonamin paeyin hiiinya nirioninkin siir, Jisis Krais saika. Siya dimusi bi naonamkin, siya minsi naokin, ti kwoin biyieyin krimiir niopyaokiiyin dimin biyie tiram, siirin wi Adi Komii siyar nwoki onkwobumbuninkinim. Mi hiriinanki niuwi, ti kwoin biyieyin krimiirin wi siya kiyopiyaokiinam tani siyuu biyie tiramin. Niingaka. **7** Mi inkamin naonamiyin siir hiriinan nwowiyin inkamki mi ti siirin saeya bi swoki boinwokiyopkaigiikin swoki kiyopiyaokii rani. Niingaka. **8** Thi, kaimwoka, krima Krais saika bidi yaonamim mi krima hiriayar naingwowi, **9** Krima bidiyar yinokninkinim, iiya Jisis Krais siya naonama mi siirin Adi Komii siyar swoki hidninsiin idwokiyi ie hiranki siirin wi saeya swoki nonkwobumbuninkin tani. Niingaki, niingaki¹⁰ Jisis Krais siya kwirkikwiruwa minam naokin dimin biyieyim iikam ima tirim simiirsi. Mi tariinanin siya ina nwowin mi Adi Komii siir dimin taeminim ta mii kwiruwa siya saiarar mirii digi iskiyin, ini siyar yanaakninkii haiginiuin. **11** Mi wim ti hiriinan kwoin iirar timi aingwo, wim kima ini naoni piunan ywowim kimiir biiyan kwoin biyieyin yio bidi yaonamin mi siya wi kimiir swoki kiyopiyaokii rani. Niingaka. Kima Krais Jisis saika bidi yamasukikinim mi krima omwai di waiyayokiyokiii, krima Adi Komii siirsiyar waiyaiyokiyokiii.

12 Mi hiriinanki niuwi, kima ti dimin biyieyim simiirin kintimtinu. Mi kima ti dimin biyieyim kimiir kwoin ieya tiram naingwowiyim simiirin haimiisima kipi swoki kiwaki. **13** Mi kima kimiir iga iin minim dimin biyie tiram kipi kiwaki. Niingaka. Mi kima kimiir piu irkaka, Adi Komii siirrarar hauugi iski, siya siyar nwoki kigrairao irkakim mi krimiirin siyuu miyyik tiramin wi siyar nwoki whinkinsis haiginiuwim. Mi wim kima ini naoni piunan ywowim, kimiir Adi Komii siyar hidninsiin idwokin ie hirankin. Mi kima, kimiir piu irkaka siirrarar hauugi iski. **14** Kimiirin nu tiran dimin biyieyim sima kipi swoki ipiyaokii. Niingaka. Dimusi rani, kima siyuu komii siir siyuun siir aowa nwo rani. Niingaka. Kima wi Adi Komii krimiir Wanin siir naingwoyimiyoka saiir aowar nwoyokiyokkaeyami iinokiinokin mi dimin biyieyim wi krimiir niyopakaiyu rani. Niingaka. Iriig.

Krima siyuu miyyik imiir sibgu ap

15 Mi krima pi dimu tiri, ha? Mi krima siyuu komii siir haiburgi mi krima Adi Komii siir naingwoyimiyoka saiir aowa nwowi mi krima

dimin biyieyim wi hiriyyar pi tiryokiyokiikaeyamin, aniya? Niingaki, niingaka! ¹⁶Kira ti dimin iiir bidi yinokninkin kiin. Mi iiya kima inkam nwirniyam kiwakiiyim mii siya miriiyam mi kimiir kouwin pi kou siyar mi owi mi kima siiar timi wakaeyokna mirii mi kima dimin biyie imiiram kiwakii mi kimiir kouwin wi simar mi owi mi wim kima wi simiiramar mi mirii. Mi kima Adi Komii saika aru aru ha nwokii mi kima ha natisir whaowae kaiyuwi mi kima wi hindara kigugu iuguski. Mi Adi Komii siya ini kimiir kou nwowin mi kima wi siiram mirii mi siir whwonkam idain kima wi dimin whirki kimbu rani. Mi kima wi omwaiyar waiyayokiyokiikaeyami. ¹⁷Biya kimiir kouwin dimin biyie imar nwokim. Mi tariinanin kima Adi Komii siirin boin wadie prasae kipi nwoki. Dimusi rani, ti dimin hiriinanim siyar digiuguskikim mi tariinanin kima yaiyim sima boinmimauuwim Jisis Krais siirim simiir wakaeyokna, simiir bidi wakaenonkworinuwim. ¹⁸Mi iiya kima dimin biyie sair iinar niki owa mi Adi Komii siya kimiirin sairar nanmaiwarkainakin. Mi tariinanin kima ini siyu miyiikin Adi Komii siirin dimin whirki kimbu karam nwowin, ini siir nwowim. ¹⁹Kara kimiiramin iki yai boskwonauwanim simiir boinam bi nitkin. Dimusi rani, kima Adi Komii siir digworaekwowim simiir bi ninomokninkin digim. Mi biiya kima niki kiwakiya mi kimiir iga ini hinda tinda iki okwokiyim. Ti siyu biyie hiniinim sim tiram, hii nanae mi hii tauae mi iki siyu bibiyie nhir ikim. Mi ti hiriinan siyuun, kima mi kiwakii mi kimiir iga iinim wi dimin miyiik miyiikim simiirar tiri.

²⁰Mi biiya kimiirin dimin biyie imar niyopakaiyuwa mi wim kima rirmiya bi nwokim siyu miyiikin siir aowa. Niingaka. ²¹Mi biiya ti digworaekwo biyie biyieyim kima niki tirkaiyuwim mi tariinanin kima ini nididgak swoki amwoiuim. Mi ti digworaekwo hiniinim sima kimiir bidi whinkinsiis haiginiuwim, aniya? Niingaka. Yim ti hiriinan siyu bibiyieyim yim sima, kima kigugu iuguskiyanim. ²²Mi iiya dimin biyieyim sima kimiir kou nwowa mi tariinanin kimiirin Adi Komii siyar nanmaiwarkainakim. Mi ini mi owin, kima siir aowa mi owim. Mi hiriinan ha mi owi, kima wi saikar nongwomamair aekiyami iinokiniinokin. ²³Mi kima dimin biyieyim simiiram kiwakii, siyu biyie kima tiram mi mhoiyya kima wi dimu dimin haii, ha? Tiriiginim, yim kimiir swoki onkwobumbuninkin iuguskii, Adi Komii siya ti inigak nwoyokiyokiyya sairin hindara prihauugikin iikamim yipiki krimiir Biyan Inkam Komiiyin Jisis Krais siiram naingwo tibmiyim mi saika nitinakiuwim. Iriig.

Mhii wini siyugin

7 ¹Ti akamim, kima siyupai siyupaiyim bidiyar yinokninkin digim. Mi ti yaiyim kara mi boinmimauuwim kima simiirin bidi mi

inokninkinim. Mi iikam kimiir kouwin ini siyu komii siyar yowiskiyin mi siya kimiirin wi nokpaokii rani. Niingaka. Wi kimar naobudgi. ²Kara boiniyio yai kwira pi kimiir boini siyu komiiyin yio hiniina boinkin, iiya wig sair kamin omwaiyar niki waiyaeiyin mi saeya siyakar dwo. Mi iiya siya naonami mi ti siyu komii siir siyuin sairin wi siya nikidu rani. Niingaka. ³Mi sair kamin ha niki owi mi saeya inkam nwirni piu ha nini owouwi mi siyu komii siya ha boinkin, ta wig hiriinana ya kam nwiruwani wig rani. Niingaka. Mi iiya sair kam ieya naonami mi saeya kam nwirni piu ha nini owouwi yio ti hiriinan siyuin yio yai karamaea. ⁴Ti kariir akamim wim kima ini siyu hiriinan kara nikri boinin ini siir hiriinan ywowin. Wim kima Krais saika namasukikinim mi ini paeyin hiiniya nirioninkin siya naonamin ini saika yinkin aonamnan ywowim. Mi wim kima ini naoni piunan ywowim mi ti siyu komii siir siyuin wi kimiir haiginikou rani. Mi wim kima ini Adi Komii siir yowim yipikin Jisis Krais siir hidninsiin idwowin ie hirankin. Mi wi hiriinan sairsayar mirii siir mii miiyik miiyikim. ⁵Biiya krima, krimiir kwoin imimirar napkim mi ti siyu komiiyin dimin taeminim sim nikiduwin mi krimiir kwoin iiirin siyar swoki kiyainamkin, siyu bibiyie tiramin. Mi mhoiiya ti siyu biyeyin krima tirin, krimiirin wi siyar swoki onkwobumbuninkin haiginiuwi mi krima wa kigugu iuguskii. ⁶Mi iiya krimiir kouwin ti siyu komii ieya nwowa mi krimiirin Adi Komii siyar ini anmaiwarkainaki. Mi krima hiriinana nwokiswo mi krima wi naoni piunan pi ywowin ti siyu komii siirsinyin. Mi ta Adi Komii siiram krima miriyya, ya krima miriyya biiyan siyu komii siir yai aeya boinkiya ya sair hiriinan tani. Niingaka. Krima Adi Komii siiram siyu winin siir mirii siir naeyiu ieya boinkiyin. Iriig.

Dimin biyie saeya nonkwobumbuninkin haiginiugin

⁷Mi krima pi paniin paniina boini, ha? Mi krima wi hiniina boini, siyu komiiyin, yio ini biyiek biyie ywowin, iyie? Niingaka. Mi siyu komii siya krimiir niisiimauu karamkiswo diminim siyu bibiyie tiriyim simiirin mi krima wi paniina pi yinokninkin, piki hiniin dimin ikim siyu biyie tiriyim mi piki hiniin siyu ikin, siyu miiyik tiriyin, ha? Mi siyu komii siya krimiirin hiniina boinkikiswo, kima inkam nwirni diminam kipi kigmair mi krima wi paniina pi yinokninkin. Ti diminin, siya dimin biyiek niuwi, ha? Krimiirin siyu komii siyar niisiimauugin. ⁸Mi iiya siyu Komii siya ti hiriinan digworaekwowim simiir nikiduwyim, yim tiriiginim yi krimiir niisiimauugim piki hiniin dimin ikin siyu biyie tiriyin mi ti siyu biyie hiriinanin. Kariir kwoinin, pi hindara nikwokwoi, diminpai diminpaiyim simiiram kigmairim. Mi siyu komii siya nwo karamkiswo mi kara wi ha di ninokninkini, tiriiginin yio dimin biyiek. Niingaka. ⁹Biiya karar nwowa kara ti siyu

komiiyin siir hāmiisima bi swoki inokninkin miminkin. Nīngaka. Mi kara siyu komii siir siyu iiir paniīnsi yinokninkinsi mi mhōiya siyu komiiyin ha nimbinyin mi karar wakaeyin mi ti nuan dimin biyie biyeyim, kariir kwoin in simiiramar ikwokwonamin mi ini ti dimin biyeyim in simiiramar kigmārnamim. Mi kara ina ninokninkinin kara siyu biyie bidi tirin mi kara wi kapi naowi. ¹⁰Kima bidi yinokninkinim ti siyu komiiyin Adi Komii siya hauugiyin, yio tiriiginin siya minam naingwokin wadie krima nwowam. Mi krimiir whinkinsiis haiginiuwim yio tiriiginin, yio kariir niisiimauugin, kara inkam paai rani, kara dimin biyie tirikin mi kara wi kapi naowi. ¹¹Kariirin ti siyu komii ieya nikpitmaigin siyu biyie tiramin mi ta dimin biyieya kariirin wi saeyer boinmauugiyiu aowi.

¹²Krima ina ninokninkinim ti siyu komii siir yaiyim, yim dimin whirki bi kimgbugim in wadiek i wadiekinar ywowim. Yim Adi Komii siyar hauugikim. ¹³Mi hiriinankiswo ti siyu miiyikin kariirin wi siya boinmauugiyiu aowi, aniya? Nīngaka. Dimin biyie saeya tirkin mi kara siyu biyie sair siyuumwokisiyuumwoim wi siir nwoki sibgu inokninkinim. Iriig.

Krimiirin dimin biyie saeya nonkwoniinwomwiirninkinkin.

¹⁴Krima bidi yinokninkinim siyu komii iiirin Adi Komii siir naeyiu ieya hauugin Moses siirin, siya winkiyam. Mi hiriinanki niuwi mi ti siyu komiiyin wi dimin whirki kimbu rani. Adi Komii siir hiriinan mi an tari in inkamin hindara s̄ipimiyokaeyamiyin in siir hiriinan ywowin. Mi kariir kouwin in dimin biyie saeya ywowin mi kara wi ti siyu imir nap rani. Nīngaka. ¹⁵Kara bi ninokninkinkin ti siyu hiriinan kara tirin. Mi ti dimin miiyikim kara tiram nāngwowim mi kara pi tir tani. Nīngaka. Kaimwoka, ti siyu biyeyim kara tiram nāngwo karamae nwowiyim, kara simiirin pa tiri. ¹⁶Mi iiya siyuun kara tiram nāngwo karamae nwowiyin, kara siir tiriym, yio tiriiginin siyu komii siya kariirin siyu wadiek iadie iiirar niisiimauugin ¹⁷Mi tariinan kara in haini yinokninkinkiyin ti hiriinan siyuun karar bi tirkin. Nīngaka. Yio dimin biyieya kariir kwoin au nwokaiya saeya nipiyaokiigin ti siyu iiir tiram. ¹⁸Kara bidi yinokninkinkiyin, ti kariir kwoin, kariirin wi siya nikpitmai rani, siyu miiyik tiramin. Nīngaka. Kariir kwoin siyu miiyik tiramin ina nāngwowin mi kara hiriinan tirim wi dig nwo rani. ¹⁹Kaimwoka, siyu miiyikin kara tiram nāngwoiyin, kara siir tirim pi dig nwo rani. Mi siyu biyeyin kara tiram nāngwo karamae nwowiyin mi kara siirin pa tiri. ²⁰Ti siyu biyeyin kara tiram nāngwo karam nwowiyin mi kara siirin pa tiri. Yio tiriiginin karar bi tirkin. Nīngaka. Dimin biyieya kariir kwoin au nwokaiya, kariirin saeya hopmimin tirkin. ²¹Kara bidi kigin, ti hiriinan siyuun in kariir tir nwowin. Kara siyu

miiyik tiramin ina naingwowin mi ti dimin biyieya kariir kwoinau nwokaiya saeya kariirin kinirkin tani. Niingaka. ²²Kaimwoka, kariir kwoinin Adi Komii siir siyu miiyik iiiramín, ini maírgimaírga nwowin. ²³Kara bidi yinokninkin, ti kariir kwoinau nwokaiyin siyuin yio ini sa ywowin yio Adi Komii siir siyu miiyikin io saika nwowikin. Mi Kariirin pi sowar ninki ankii. Mi ti siyu biyieyin kariir kou nwowin kariirin pi siyar kiyipsibgi haiginiuwi. ²⁴Kara inkam paai rani mi kariir kwoinin whwokwoka bi nwowikin mi kara maírgimaírga bi nwowikin kariir piua ini paenan yiwhirida. Mi kariirin wi nhinga kinsiis haiginiuwi ti kwoinin kariir nikpitmaiyyin, siyu biyie tiram siirsinyin, ha? ²⁵Kara Adi Komii krimiir Wanin siir boin maírgimaírgaei Jisis Krais siirin krimiir Biiyan Inkam Komiiyin siya nikropkikin, kariir nanmaiwarkainakim, siya kariirin minam nanmaiwarkainakin, ti kwoin biyieyin kariir kwoinau nwokaiyin siir huiukmaigiyim. Mi kariir kwoin komiiyin Adi Komii siir yai air wakaeyokna apim tiri. Mi ii nhirim ti dimin biyieyim kariir kwoinau nwokaiyim, kariirin pi siyar mi ikpitmai ti nuan digworaekwowim simiir tiram. Iriig.

**Krais siya haiyoprimdiyumiigikim krimiir dimin biyieyim.
Mi krimiirin Adi Komii siir naeyiuin siyar swoki hauu.**

8 ¹Mi ta saiirsika iikamim yipiki Jisis Krais saika namasukikinim, yim wi yaigak wara nwo rani mi wi nonkwobumbuninkin tani, dimin biyieyim krima tirim simiirsinyin. Niingaka. ²Dimusi rani, kara tariinanin Krais Jisis siirgin, kariirin dimin biyieyim mi naoni siyu ikin, siir hiranki siya nanmaiwarkainakin. Mi tariinanin kara ti siyu hiriinanim simiir swoki o rani. Niingaka. Kariirin Adi Komii siir naeyiuin siya bidi hauuwin siyu miiyikin mi kwoin budin omwai waiya yokiyokiyyin siirin. ³Mi ti krimiir kwoin biyie hiriinanin, Adi Komii siir siyu komiiyin krimiirin wi iikam miiyik siya nokwo haiginiu rani. Niingaka. Mi Adi Komii siya siir yinismi iiir asi nikropkikin nua tiriirin. Mi siya ini krimiir hiriinanar yauuni oniyin, krimiir dimin biyie biyieyim simiir haiyoprimdiyumiigiyam Adi Komii sasar nonkwobumbuninkinakin ta siya naonama mi ini ta saeyer yokworipukimaigya dimin biyie sair kirie airin. ⁴Mi siya hiriinan misni tirkin, yipiki iikamkim krimiir kwoin biyie iiir nap karam nwowim mi krima wi Adi Komii siir naeyiuin siir kwoin iirarar nwoki apim. Mi krima hiriinan tiri mi krima wi kirie kakar nwowi siyu komii siir yai imisiyyin. ⁵Mi iikamim kwoin biyie siir kwoin iiir napiyokiyokiyyim mi simiirin ini ti kwoin biyie ieyar kigirkakin. Mi iikamim Adi Komii siir naeyiuin siir yai air wakaeyokna apiyokiyokiyyim yim simiirin wi Adi Komii siir naeyiu ieyar kigirkak iskiyin. ⁶Mi iikamim bidinan siyu biyie iiiram naingwokwowyim siir napam mi yim ti iikam hiriinanim, yim wa

naonami. Mi iikamim simiir kwoinim Adi Komii siir naeyiuin, siir siyu iiiram naingwokwo nanaeiyin mi yio wi omwaiyar waiyayokiyokiii. Mi siya wi irlpar nongwomamair aekiyami Adi Komii saikan. ⁷Mi iikamim bidinan siyu biyieyin siya kigirkakiyim yim ti hiriinan iikamim sima io Adi Komii saika nwoyokiyokiiyim. Yim sima Adi Komii siir siyu iiir napim pi borisopi. Mi sima kiriekaki waeyo siir siyu iiir paniinsi yapsi. ⁸Mi ti hiriinan iikamim simiir biiyan kwoin biyie iiirar napiyim mi Adi Komii siya wi simiiram mairgimaırga rani. Niıngaka.

⁹Mi iikam kima tariinanin biiyan kwoin biyieyin siir nwo rani. Niıngaka. Tariinanın kima ini Adi Komii siir naeyiuin kimiir kwoinau nwokaiiyin, ini siir kwoin iiir napim. Yio tiriiginin simiir kwoin in haniin siya bidi kwirii idwokaiyin. Mi yipikin Jisis Krais siir naeyiugin nwo karam nwowin, siir kwoinuin yio ti hiriinan inkamin yio siir tanı. ¹⁰Mi Jisis Krais siya kimiika nwoyi mi kima saika namasukikini mi kimiir piua saeya wa naoki windi. Adam siir dimin biyieyim simiirsı mi kimiir kwoin budin yio wi omwaiyar waiyayokiyokiii, iiya Adi Komii siya kimiir dapılıkuwi, siir whwonkam idain dimin whirkı kimbı karamaeyin. ¹¹Biiya Jisis Krais siya naonama siirin Adi Komii siir naeyiuin siyar swoki hidninsiin idwoki ie hirankin. Mi siir naeyiuin kimiir kwoinbudnau kwirii idwokaii mi kimiir piua ha naonami mi kimiir kwoinbud iiirin wi siir naeyiu ieyer nwowaiginiwi omwai waiyayokiyokiiyamin.

¹²Ti nomiiyawim krima diminim Adi Komii siir naeyiu ieya boinmimauuwim siyu miyyikim simiir sibgu wakaeyokna ap. Krima iki siyu biyieyim krimiir kwoinau nwokaiyim simiir kipi nap. Yim tiriiginim krima simiirin digiumii haimriiyugi. Yio ini diminim krima priihaiyin mi ini siir niyopkiiyuni hiniin yowwin. ¹³Mi kima kimiir kwoin biyieyin siir napi mi kima wi kimbi naokaowi. Mi kima Adi Komii saika wi aru aru nwokiyami mi Adi Komii siir naeyiuin siya wi digar nwoyi, kimiir whinkinsiis haiginiuwim. Mi kimiir dimin biyieyim kimiir kwoinau nwokaiyim, wi siya haiyoprimdiyumiigi. Mi kima wi omwai Adi Komii saikar nwoki waiyayokiyokiiyim. ¹⁴Mi iikamim Adi Komii krimiir Wanin siir naeyiuin siir kigninkinkii, simiir mhii kwoinau kwirii idwokaiyam mi ti hiriinan iikamim yim wi Adi Komii siir yinisisim kiin nwoyi. ¹⁵Mi Adi Komii siir naeyiuin yipikin, krimiiram nikropkiyin, krimiir mhii kwoinau, kwirii idwokaiyam. Siya ta mhoiiya Adi Komii siya nonkwobumbuninkini, krimiirin saiir boinididam bi nitkin. Niıngaka. Siya krimiirin siir yinisisimnan nauuni diriraernikin siir kirieya krimiir whinkinsiis haiginiuwam. Mi krima Adi Komii siiramın wi hiniina nwoki ikiuwim, Adiyo! Adiyo! ¹⁶Adi Komii siir naeyiuin siyar hiurworwokaii krimiir kwoin iiirin. Mi krima pi hirii hiriayar naingwokwo kripkaii, krima siir yinisisimkim. ¹⁷Mi krima Adi Komii siir yinisisim nwoyi mi digworaekwo miyyikim, siya nimbinim krimiiram siya wi krimiir

warar mi inkin sioitkin haiginiuwi. Mi ti digworaekwowim siya hauuwim Jisis Krais siir yim wi krimiir warar mi inkin hauwi. Mi iikamim krimiir nonkwobuninkinam tiri, Krais siir nonkwobumbuninkinam sima tira saiir hiriinan. Mi Krais siya mi krima, krima wi dimin miiyikmiiyik imiirar haa. Mi krimiirin wi siya hainan praprsi. Iriig.

Mhoiyya krima wi dimin miiyik miiyik imiir haa. Mi krimiirin wi Adi Komii siya hainan praprsi.

¹⁸Kaimwokikaimwoka. Krima bidi yinokninkinim mi krima ha bidi mi hidgiyim, mhoiyya Adi Komii siya krimiirin wi dimin miiyik miiyik imiir niisiimauuwi. Mi ti tariinan sima nonkwobumbuninkin haiginiuwim krimiir, ya dimin komii rani. ¹⁹Digworaekwo whiekakim Adi Komii siya nonkwokwowim ini hindara nikwokwowim. Sima minam nikwokowi, Adi Komii siya, siir digworaekwo whiekakim, simiir niisiimauuwim yipikin siir yinisiimin siir. ²⁰Digworaekwowim Adi Komii siya nonkwokwowim, sima miiyiknan nwo rani. Dimusi rani, simiirin Adi Komii siyar tirbugikin. Sima, sima bi nwokim, hiriinanin. Niingaka. Adi Komii siyar tirkiyin mi sima ini hiriayar nwokripkaiyim mi Adi Komii siya minam naingwoi iikamim sima nonkworinukripkaiyim simiir naingwo tibmii airin. ²¹Adi Komii siyar boinkikim, digworaekwo whiekakim biyie nwowamin. Digworaekwo sima, sima bi tirbunakim, biyie nwowamin. Niingaka. Krima hiriayar naingwoi, ti digworaekwowim ti biyie nwokiyamim mhoiyya simiirin, wi Adi Komii siyar swoki grabi. Mi ti nuan digworaekwo biyie biyeyim wi simiir nonkwo rani. Mi mhoiyya simiirin mi Adi Komii siir yinisiim ikin, krimiirin wi dimin whirkin kimbu rani. Niingaka. ²²Krima ina ninokninkinim digworaekwo whiekakim Adi Komii siya nonkwokwowim, sima ha mi kimpipisuwikim, wiga yinisiim naokainaeyi sair hiriinan. Mi digworaekwo whiekakim, hiriayar ninouninkiyim mi tariinanin ini hiriayar mi inouninki kripkaiyim. ²³Mi ti digworaekwowim Adi Komii siya nonkwokwowim sima, sima rani. Niingaka. Nim krima irlipi hiriinan Adi Komii siir naeyiuin siir bidiyar mi haiyin, dimin biyanin Adi Komii siya priihauuwim krimiir siir hiriinan. Mi nim krima irlipi hiriinan ina mi inouninkiyim. Mi krima Adi Komii siirima nwowi, iiya siya krimiir diriraerarki, siir yinisiim nwowam mi krima wi rirmiya nwokii mi krimiir piua wi dimin whirki kimbu rani. Niingaka. ²⁴Mi ta krimiir nanmaiwarkaina ya krimiir naingwo tibmii aeyar nanmaiwarkainaka. Mi ta naingwo tibmiiya ya hiniinga, krima hinda nik kaowi dimin taeminim mhoiyya nimbiniyanim krima nik hai karamae nwowim simiiram. Mi inkamin dimin nasae haigiyin, yio siya dimin whiram bi swoki naing-wowikin. Niingaka. ²⁵Mi diminin krima kig karamae nwowiyin krima siir haiyamin, hindara kao.

²⁶ Mi ti hiriinan siyuin iiya kimiir naingwo tibmiiya Adi Komii siiram saeya kirie nwo karam nwowi mi Adi Komii siir naeyiuin pa niti mi krimiirin pi siya nini kinsis haiginiuni. Mi iiya krima nhwo dimin whiram kwisboiniyim, Adi Komii siiram, krima ninokninkin tanii siya pi paniin paniina namisi tiri. Mi iki kwoin ara krima pio, boiniyim krimiirin pi Adi Komii siir naeyiu ieyar hiurworwokai iskii, Adi Komii siirin. ²⁷ Adi Komii siya inkami kwoin kigikin mi siya ina ninokninkinin dimin siir naeyiu ieya tiriyan krimiir kwoinau. Mi Adi Komii siir naeyiuin krimiiramin pi siyar sriinanae iskii Adi Komii siramin mi sowa pi kwoin whiruwar nwokii.

²⁸ Krima bidi yinokninkinim digworaekwo whiekakim krimiir nimbiniiyim simiirin pi Adi Komii siyar niinikiriimdiyu haiginkii miiyik nimbiyamim. Yipikin siiram naingwokwonanaeiyim simiir whinkinsiis haiginiuwam. Mi yipikin krimiir nimbingii, dimin taeminim siya naingwowim simiir tiram mi krima siir kwoin iirar timi wakaeyokna ap. ²⁹ Iikamim Adi Komii siya nimbinim siir iikam nwowam krima ini siir yinismiin Jisis Krais ini siir hiriinan ywowim. Mi ti hiriinan siyuin siya iikam krimiir yaowae adnan asi nwowi. ³⁰ Mi iikamim siya nimbinim mi ninokninkinim, mhoiyya siir siyu iiir sibgu api mi siya wi krimiiram nikunaei siir siyu iiir napim. Mi nim krima siya nikugiiyim siir wakaeyokna apam mi krima siir whwonkam idain wi rirmiiyar nwowi mi nim krima wi siir yinismnanar nwowi. Iriig

Adi Komii siir naingwokwowa wi krimiir haiburgig rani.

³¹ Mi hiriinankiniwi, Adi Komii siya krimiirsi nwo mi iikam nhirim io krimaka nwo sima wi digidiga nwo krimiir niyopakaiyiui, ania? Niingaka. ³² Mi siya siir yinismiin siirin krimiiram nikropkiyim bi kisisiirgin. Niingaka. Siya ini siirar mi ikropkiyin krimiir nanmaiwarkainaum mi takana ya mii komiiga siya digworaekwowitz krimiir hauuwim tariinanin siir yinismiin wi dig nwo rani, niingaka siya wa hauwi siir priihauugiyin krimiir siir hiriinan. ³³ Mi hiriinanki niuwi krimiirin wi nhinga boin hiuriyiwi yipikin Adi Komii siya nimbinim siir yinismiin nwowamin, ha? Mi wi digar nwo, nwirki hiriinan tirim, ha? Niingaka. Krimiirin Adi Komii siya boinkikin, dimin whirki kimbu karamaeyin. ³⁴ Mi krimiirin wi nhinga boini hiniin, krima dimin biyie tiri iikamkim mi krima wi maeyauwa paeki niuviya wi sair nami, ha? Wi Jisis Krais siya tir tani hiriinanin. Niingaka. Siya bidi yaowin. Mi siirin Adi Komii siyar swoki hidninsiin idwo ie hirankar mi tariinanin siya ini Adi Komii siir iina iinig miiya nidwowin, maeyauwa inkam inig komiigakim sima nidwowiya sair. Mi siya Adi Komii siramin ini siir yinisisim krimiiram kwisboimin. ³⁵ Mi krimiirin Krais siir naingwobumbuwa sair hirankin wi nhingga nispakii haii? Mi iiya hiki

krimiirim niti mi krimiir piuim kimpipisuwi mi inkam nwirki krimiir diriraerar bumbuwi mi iiya krima mhiigi mi aowi mi yiuis minam mi whaowaei mi iiya yaiigii krimiir mi imbiyami mi krimiir nisomaowam tiri mi ti hiriinan digworaekwowim krimiirin Krais siir naingwokwowa saiir hiranki wi sima namisi ispakii haa, ha? Niingaka. ³⁶Kaimwoka, ti hiriinan digworaekwowim krimiirin ha nimbiyamikim yaiyim Yokwo Komii saeya boinim simiir hiriinan,

krima kiriir iikam bidi ywowim. Mi iinokiinokin sima krimiir ninkin aeyokiyok isomsom aokaowama tirikim. Mi sima krimiirin ini sibsibim sima nisomsom aokaowiyim ini simiir hiriinan kigim.

³⁷Mi ti digworaekwowim simiir kipi naingwo, yim dimin komii rani, Krais siya krimiirsi naingwokwonanaeikin. Mi iinokiinokin krimiirin simiir bii nwowamin Krais siya whindiraerar haiginiuwakin. ³⁸Ihi, kara ina naingwo tibmii kiinin krimiirin Adi Komii siir naingwokwowa saiir hirankin wi dimin whirki swoki ispakii hai rani. Niingaka. Mi naonami mi tari saeya, aniya? Mi tari irkak piu nwowiya saeya, aniya? Mi tari paekwosim sima, aniya? Mi tari nu tiran biyan kamim sima, ha? Mi tari digworaekwowim ti tariinan nwowim sima, aniya? Mi tari digworaekwowim mhoiyya nimbinianim sima, aniya? Mi tari kiriepai kiriepai komii komiyyim sima? ³⁹Mi tari digworaekwowim kou nwowim sima, aniya? Mi tari digworaekwowim nu aoki aowanim sima, aniya? Mi tari iki digworaekwo nhirim sima? Mi ti hiriinan digworaekwo whiekakim sima nispakii haiyim Adi Komii siir naingwokwowa saiir hiranki wi dig nwo rani. Niingaka. Krima ta naingwokwowa krimiir Yaowaeyin Krais Jisis siir hiranki haiga. Iriig.

Pol siya hik naingwoyimiyok prasae bi haigin Isrel simiir iikamim simiirsiyin.

9 ¹Kara Krais siir inkamkin mi kara yaimwo imiirar boini, kara kimiirin niksisae yai boin tani. Adi Komii siir naeyiuin kariirin siyar hiurworwokai haiginiuwi mi ti yaiyim kara boinmimauuim ti digworaekwo simiirim yim yaimwo imaargin. ²Kariir mhii kwoinim iinokiinokin Isrel simiir iikamim simiirsiyin nap ouu prasae bi kinikin. ³Mi kara siyu kakiswo, kara ha naingwowi Krais siya kariirin wi digiumii pi haimriiyugigin mi kariir igsopa wi siyar pi yokwokairiina in mi simiirin wi ta saiirsiyar pi yanmaiwarkaina in mi kima kariir nomiiyauim mi kariir piugin aka, kima wi Krais siir nwoki wakaeyokna apim. ⁴Ti Isrelmi iikamim, Adi Komii krimiir Wanin siya kimiir bidi yimbingiyin, siir yinisisim nwowam mi dimin kirie kirieyim paenan niuyaeyim kima bidi kigim. Mi siya siir siyu komiyyin siir siyuim kimiirar mi hauugin, siir wakaeyokna apamin. Mi kima bidiyar yinokninkinim siyuin siir inig iiir sibgu hainaniyin Adi Komii siya bidi

whinkinsiis haiginiuwin mi wi siya mi nanmaiwarkainaesi. ⁵ Mi bidi bidinan inkam komii komiiyim inigakim, kimiir yidiwi wanwiyaeyim, wim kima simiir yiiniekim, iiya siya tua tirii nitin mi siya ini nuan iikamim krimiir hiriinanar yauunii oniyin. Mi digworaekwo whiekakim ini siyar kigirkak iskiyim. Mi krima iinokiinokin Adi Komii siir inig iiir hainan iski.

⁶ Kara ha bi boinkin digworaekwo whiekakim biiya Adi Komii siya nimbingiyim, kimiiram wi tir tani. Niingaka. Mi Isrel kimiir iikam whiekakim Adi Komii siya hiriayar bi nimbin swokim siir isid kina nwowamin. Niingaka. ⁷ Whiekakim Ebraham siir yiiniekina rani. Dimusi rani, sima Adi Komii siir yai aiir bi wakaeyoknakim Adi Komii siya Ebraham siirin hiniina boinkikin, isidin Aisakni isidin siir hiranki nitim yim sima kimiir isidin, yipikin wi kara hauuwi, kariir digworaekwo whiekakim simiir mi iki nhirim yim wi niingga nwowi. ⁸ Ta yaiya sair yaimwokiyaimwowa ya hiniingga, Ebraham siir isidin siir yinieyim, yim Adi Komii siir isid rani. Niingaka. Mi yinisisim Adi Komii siya nimbinin Ebraham siргisiir nhiekar nwowam siir isidin sima simaиргim Ebraham siргisiir yinisisim. ⁹ Mi Adi Komii siya Ebraham siirin hiniina yimbingi, mhoiyya kiriir wiga Sera saeya wi yinpiugak sapi nwowi mi saeya wi yinisisim yinkamiyin naokainaesi.

¹⁰ Mi ta sasa rani. Niingaka. Rebeka sair yinisisim yinkamiyin nwiso yo iriipi hiriinan ad nwiruwaniyar yinisisimko. Krimiir brougaae waibiyieyin Aisak siirgo. ¹¹ Mi yinisisim itmwoyino niki aokaina karamaeyer niki owo, Rebeka sair mhiinau hirar niki okaiyo mi sowa dimin biyie mi dimin wadie ha bi tirko. ¹² Mi Adi Komii siya Rebeka sair boin, kiriir yinisisim yaowaeyin yio wi nomousimin siir aowa nwowi mi siya wi siiram mirii. Tiriiginin yio krimiir niisiimauugin, Adi Komii siya siir kwoinkar nokmwin okwowikin inkamin siir yinisisim nwowamin. Mi siyuun inkamkii tiriycin yio siir kwoin iiir bi nikpitmaiigin. Niingaka. ¹³ Yokwo Komii saeya hiniina boinka, kariir kwoin komiiyin Jekop siiram nwokin mi siirin kara yimbin siya kariir yinisisim nwowim. Mi kara Iso siiram bi naingwokin mi siirin kara yikropki niimaua.

¹⁴ Mi krima wi paniina boini? Mi tarrii Adi Komii siya siyu miiyik bi tirkin krima hiriinanar ti boin, aniya? Niingaka, niingakiingga! ¹⁵ Adi Komii siya Moses siir boinki, yio kariirar kwoinkin, kara inkam nwirnisi mi aingwoyimiyoki mi siirin ha whinkinsiis haiginiuwi. Yio kariirar kwoinkin, kara iikam imiir mi whinkinsiis haiginiuwi. ¹⁶ Yio hiniingga, ti dimin hiriinanin, yio inkami kwoinki bi nwowikin miiya siya mriiya mi siyu miiyikin siya napin siirsi. Niingaka. Yio Adi Komii siir naingwoyimiyoka sairar diminkin, iikam imiir nikiunamin. ¹⁷ Yokwo Komii saeya hiniina boinka Pero siirin nu Isip hiran inkam komiiyin nu kigriraowiyin, kara kiriirin nu kigriraohan inkam komii asi nokmwin

okwo haiginiugin mi ti hiriinan siirsi nokmwin okwo haiginiugin, sima kariir kirie aiir kigim. Mi kariir inigin omom omomin wi siir nwoki haigin idwokiyim. ¹⁸Krima dinokninkin Adi Komii siya inkam nwirnisi mi aingwoyimiyoki yio siirar kwoinkin mi siya inkam nwirni mi okmwin antamyiryiri, yio siirar kwoinkin siya siirin wi hiriayar mi okmwin antamyiryiri. Iriig.

**Adi Komii siya nonkwobumbuninkin haiginiuwa
mi siya whinkinsis haiginiuwa sowa.**

¹⁹Mi kimiir nwirkin kariirin hiniina boini mi ta yaiya saeya kaimwokiniuwi mi Adi Komii siya hiniina dimusi boinkin inkamin dimin biyie diriraerarin siirin, ha? Mi yipikin siir kwoin iir niriyyiu boinanin, ha? Inkam nwir karamaeka. Niingaka. ²⁰Mi yipiki inkamkin, Adi Komii siir yai aiir niriyyiu boinanin, ha? Mi hau saeya inkamin saiir nonkwokwoin siirin wi ha boini, kira kariirin hiriinan dimusi nonkwokwokin, ha? ²¹Mi inkamin hau nonkwokwowyin, siya nu haimiyyin pa haii mi siirin hauwo pi kwisa nonkwokwomi, kwira pi wadie sibgu nonkwokwomi mi ta wadie sibgu nonkwokwowa ya dimin miiyik tiranka. Mi aka sibgu nonkwokwo karam nwowa, ya iki dimin biyie biyeyim sim tiranka. Yio ti hiriinan siya mi onkwokwomi, yio siirar kwoinkin.

²²Mi Adi Komii siya wi iriipa hiriinanar mi tiri. Yio siirar kwoinkin, siir io aiir kinwakiigii, yipiki siya nimbinim, iikam biyeyim simiir nonkwobumbuninkinam. Mi siya hiriinan minam tirkin, siir kirie aiir niisiimauugin iikam krimiirin mi siya krimiirin wi aisiima niki onkwobumbuninkin tani. Niingaka. ²³Mi yio siya iriipi hiriinan siir kirie komiiya mi siir dimin miiyik miiyikim simiir mi iisiimauugin iikam imiirin. Mi siir naengwoyimyoka krimiirsi nwowa, krimiirin saeyer nimbungikin mi iripa saeyer ninkamasu haiginiugin, ti dimin miiyik miiyik siirim krimar nonkwokwo haiyam. Mi siya krimiirin mairstgimairga asi nwowaiginiugin. ²⁴Mi siya krimiir nhirmi bi nimbungin, ti dimin miiyik miiyik imiir haiyamin. Niingaka. Mi Juda iikam krima mi Juda iikam tani ikim, krima whiekakarin ti siir dimin miiyik miiyik imiirin wi hiriayar haiswowi. ²⁵Mi yaiyim Adi Komii siya boinkiyim Hosaia siir siya hiniina winboinkikin,

iikamim biiya kariir iikam nwo karam nwowim, mhoiiya sima wi kariir iikam nwowi. Mi iikamim nu whiranki nitim, kara naengwobuna karam nwowim, mhoiiya kara simiiram in wa naengwobunaei. ²⁶Mi yai kwira Hosaia siir yokwo aiir nwowa hiniina boinka, mhoiiya Juda iikamim wi sima boini, nu whiran iikamim simiir, wim kima Adi Komii siir iikam tani. Mi ti nu whiran iikamim mhoiiya ti Adi Komiiyin kwoin budin omwai

waiayokiyokiyyin, simiirin wi kara nimbangi kariir iikam
nwowam.

27 Mi profet Aisaia siya Adi Komii siir yaiya Yokwo Komii aiirin hiniina
winboinkikin Isrel simiir iikamim simiir nu hiranim, mhoiyya Isrel
simiir iikamim simiir yinleyim sima niyowi, wi yab siiyinan nwowi. Mi
Adi Komii siya ti iikam imiir wi hoimgak nanmaiwarkainanaowid rani.

28 Mi Biiyan Inkam Komiiyin siya yai wi hirihihiri boin tani, ti iikamim
naingwo tibmii karam nwoyiym simiir nonkwobumbuninkinamin.
Niingaka. Siya wi simiiram nwo rani. **29** Biiya Aisaia siya hiniina
winboinkikin mi Adi Komiilyin ninomor kouan sauan kamim simiir
kigirkakiyyin siya Isrel krimiir iikamim simiirin nhirmi nokmwin onaowid
karamae nwowi, krima wi hindara kigugu iuguskii. Mi nim wi om whiso
Sodom Gomora so hiniin tiri. Iriig.

Adi Komii siir yaiya Isrel simiirin saeya whinkinsiis haiginjugin.

30 Mi krima wi paniina boini, ha? Krima wi hiniina boini, iikamim
Juda iikam tani sima kwoin karamaekim miinan miriyyim Adi Komii
siir whwonkam ida dimin whirki kimbu karamae nwoyim. Niingaka.
Sima naingwo tibmiya Adi Komii siya simiirin saiarsiyan nikiuwu dimin
whirki kimbu karamaeeyin. **31** Isrel simiir iikamim yipiki Adi Komii siya
nimbinim, siir iikam nwojam, yim miinan siyu komii siir siyu iiir
napam mirii. Adi Komii siya wi simiir nwok ikiuim dimin whirki kimbu
karamae iikam mi sima wi dig nwo rani. Mi Adi Komii siya wi digiumii
simiir haimriyyugi. Siya simiirin wi dimin whirki kimbu karamae iikam
nikiu rani. Niingaka. **32** Dimusika minsika, sima siir yai air bi naingwo
tibmiigim, sima miinan minam mirii miinan simar priimirii haiyim.
Mi Adi Komii siya simiirin digiumii asi haimriyyugin mi siya simiirin
dimin whirki kimbu karamae paniinsi yikiusi. Sima Krais siiram bi
naingwokim mi sima siir bi mi wakaeyoknakim. Mi sima ini inkamin
siyaki haingiiyin mi ha nhinikaigaiyamiyin, ini siir hiriinan ywownin.
33 Adi Komii siir yaiya Yokwo Komii hir nwoja saeya hiniina boinkika,

kima wakae, kara Adi Komiikin mi inkam nwirin wi kara nokmwin
ohaiginjuiwi siyya kirieni hanin om Saion hir. Mi iikamim
yipiki naingwo tibmii karamae nwoyim, simiirin wi siya
nonkwobumbuninkini. Mi sima wi inkamin siyaki haingiiyin mi
ha nhinikaigaiyamiyin wi siir hiriinan nwoji. Mi yipiki siir yai
aiirim naingwo tibmiyyim sima wi maigimairga siiram nwoji mi
simiirin wi siyar whinkinsiis haiginjuiwi. Iriig.

Isrel sima Adi Komii siir siyu miiyik iiir bi napkim.

10 **1** Ti akamim kariir kwoin komiiyin ha naingwoji, wi Adi Komii
krimiir Wanin siya nanmaiwarkainaei. Isrel simiir iikamim

digiumii siyu biyieyim sima tirin siir haimriiyugigim simiirin wi Adi Komii siya swoki anmaiwarkainaei mi kara iinokiiinokin Adi Komii siiramin sairar kwisboinikin. ²Kara simiir bidi yinokninkinin mi kara kimiir asi boininkiigikin, sima ini Adi Komii siir siyu iiir napama miininkirkipkaiyim. Mi sima ninokninkin miyyik karamaea dimin taeminim Adi Komii siya naingwowim sima napam. ³Mi sima pi whowaekim dimin taeminim, Adi siya diriraerarkiyim simiir. Mi Adi Komii siya wi krimiir nwoki ikiuwim dimin whirki kimbu karamae iikam. Mi sima simiir siyu iiirar napkim. Mi miinan simamar miriinakim. Mi sima Adi Komii siir aowa bi nwokim. Mi Adi Komii siya simiirin dimin whirki kimbukaram painiinsi yikiusi. ⁴Mi iiya Krais siya nita, siyu komii siirin, ini inkam igsop nokwokairinani hainiin ikin ini siyar yauni okwokairinaniyin. Mi tiriiginin yio ina digiyin. Mi yipiki Krais siir yai aiiram naingwo tibmiyyim simiirin wi Adi Komii siya nikiuwi dimin whirki kimbu karamae.

Nanmaiwarkaina ya omkak krimiiraирга

⁵Mi Moses siya winboinkiya yaiya siyu komii siira, iikamim simiiramin, siya min winboinkikin, iikamim siir sibgu apim. Mi Adi Komii siya simiirin wi dimin whirki kimbu karam hiriinansi nikiuwim. Mi yipiki siyu komii siir siyu iiir sibgu naingwo tibmiyyim, mhoiyya sima wi omwaiyar waiyayokiyokiii Adi Komii saikain. ⁶Yio hiniingen, Moses siya hiniina winboinkikin, iikamim sima Adi Komii siir whwonkam idain wi dimin whirki kimbu karamae paniina nnowi. Mi siyuin Krais siir yai aiiram naingwo tibmiyyin sasaargin siyuin Adi Komii siir whwonkam idan dimin whirki kimbu karam yo. Mi ta yaiya ya hiniina boinkika, kima hiniina kipi naingwo ninomor koua hiriirin wi nhinga nami Krais siir nikunakiyamin krimiiram? Jisis Krais siya bidiyar yiuuniyin. ⁷Mi Krima hiniina kipi mi boin, iikamim naokaowim simiir oma hiriirin wi nhinga niuunaiinami Krais siir nauuni ikiunakiyamim krimiiramin Jisis Krais siya bidi yinsiin idwonamin ninomor hirankin. ⁸Adi Komii Komii siir yaiya hiniina boinkika. Adi siir yaiya ini kimiir kingiingikingiin waraurar nwowa. Mi saeya kimiir mhii kwoinau waraurar nwoka mi kima ta yai aiirin ina boinkiyim. Mi ta yaiya krima boinkiya saiir yaimwokiyaimwowa ya hiniinga, kima Jisis Krais siiram daingwo tibmii. ⁹Mi kira iikam nhirmaka hiniina boini, Jisis Krais siya kariir Biyan Inkam Komiigin mi kira ha naingwo tibmiikkikini, ta Adi Komii siya swoki hidninsiin idwowa Jisis Krais siirin ie hirankin mi kiriirin wi Adi Komii siyar nanmaiwarkainaei. ¹⁰Mi krimiir kwoinim Krais siir dimin taeminim simiiram naingwo tibmiikkikini mi krima ta krima mi aingwo tibmiikkikina saiirin ha mi boininkiigii mi Adi Komii siya krimiirin wi dimin whirki kimbu karamae nikiuwi mi krimiirin

wi siya nanmaiwarkainaei. ¹¹ Yokwo Komii saeya ti dimin iiirin hiniina boinkin mi iikamim siiram naingwo tibmiikikiniyim sima wi hikak nwo rani. ¹² Ta yaiya Juda iikamim mi Juda iikam tani ikim, hinda tindanim, ti nu iiirar nwoirkakim, krimiirar boinkika. Mi krima whiekakarin Adi Komii siir whwonkam idain ini hiri hiriinankinar ywowim. Adi Komii siya krimiir whiekakniyar Adi Komiigin. Mi ini mi owin iikam whiekakim, yipiki siiram kauwok boinim, simiirin wi siya whinkinsiis haiginiuwi mi dimin miiyik miyyikim wi siyar hauu haiginiuwi. ¹³ Adi Komii siir Yokwo Komiiya saeya hiniina boinkika, iikamim Biiyan Inkam Komiiyin siir inig iiir dapikiuwim simiirin wi siya nanmaiwarkainaei.

¹⁴ Mi sima siramin wi paniina kauwok boini, sima siram naingwo tibmiikikin karamae nnowi, ha? Mi sima siramin wi paniina mi naingwo tibmiikikini, sima siir yai aiir wakae karam nnowi, ha? Mi iikamim sima siirin simiir boinmimaau karam nnowi mi sima wi paniina wakaei, ha? ¹⁵ Mi Adi Komii siya siir iikam imiir nikropki karam nwokiswo siir yai air boinmimaauam mi sima wi paniina wakaei, ha? Yio ti hiniin siyuin miyyik rani. Adi Komii siir Yokwo Komiiya saeya iikam imiirin hiniina boinka. Iikamim yipiki Krais siir yai win kibieya saiir boinmimaauim, yim iikam bimbiuwi rani. ¹⁶ Mi Isrel simiir iikam whiekakim Krais siir yai win kibiya sairam bi naingwo tibmiikikinkim. Isaia profet inkamin siya hiniina winboinkikin, Biiyan Inkam Komii, iikam hoimgak rani, krimiir yai naingwo tibmiikikiniyim mi iki nhirim yim ini niingga ywowim. ¹⁷ Minsika, ti iikamim sima Krais siir yai aiirim whisarii bi naingwo tibmiikikinkim sima ta yai aiir bidi wakaeyim. Ta yaiya sima saiirin whisarii bi wakaekim, saiirin iikam imar boinmimaauwamkim simiirin. Mi sima asi wakaekim saiirin.

¹⁸ Tariigina kara pi kimiir srii, Isrel simiir iikamim sima ta Krais siir yai win kibiya saiir bidi wakaeyim, aniya? Iki, sima bidiyar wakaeyim. Adi Komii siir yaiya yokwo Sam hir nnowa saeya hiniina boinka,

ta yai win kibiya iikam ima bidi yapboinmamaauwa, hinda tindan maeyauim Isrel simiir iikam ima nnowim simiirin.

¹⁹ Mi kara kimiirin pi dimin whirin siir swoki kwasriigi, kimiir kwoinin ha naingwo, Isrel simiir iikamim sima whowaekim ta yai aiir bi ninokninkinkim, aniya? Niingaki, niingakiinga sima bidiyar yinokninkinim. Moses siya bii ti Isrel simiir dimin taeminim simiir winboinkiyin siya hiniina winboinkikin,

Adi Komii kara, kara wi iikamim maeyau nhiranim inig komii karamaeyim, wi simiir haa. Mi yim sima kariir dimin taeminim simiir bi ninokninkinkim. Mi kimiirin wi kara kiyopsibgikikaigiki mi kima wi kigmair prasae kin tani, dimin taeminim kara tirim simiiramin.

²⁰ Mi Aisaia, profet inkamin siya bi kaorarao boinkin,

iikamim Juda iikam tani simiirin. Siya hiniina boinkin, Adi Komii siir yai aiirin, iikamim miinan kariiram mirii karamae nwowim, yim sima kariir bidi yakigniyim. Mi iikamim kariiram srii karamae nwowim iikam nhirmi, kara simiir hiriirin bidiyar mi imbiyamin.

²¹Mi profet inkamin Aisaia siya Isrel simiir iikam imiirin hiniina boinkikin Adi Komii siir yai aiirin, ii kasakasa rani, namkiyim, kara simiiram nikiu kinkina nanaeyim, kariir wakaeyokna apim. Mi sima ini boriisopim mi kariirin sima digiumii haimriiyugig mi sima kariir yai aiir bi wakaeyoknakim. Mi sima ini yantamyiriyir kiinim. Iriig.

Adi Komii siya Isrel simiir iikamim simiirsi naingwobumbugin.

11 ¹Kara kimiir sriiyam tiri, kima hiriayar naingwoni, Adi Komii krimiir Wanin siya siir isidin Isrel simiir iikam imiirin digiumii bidi haimriiyuin, aniya? Niingaki, niingakiinga. Mi an kararin Isrel inkamairgin. Abraham siya kariirar brougaekin mi an kara Bensamini isidin siir hirankin. ²Adi Komii siya siir iikamim bidi bidiniya siyar nimbingiyim, simiirin digiumii bi haimriiyugin. Mi kima bidi yinokninkinim yaiya profet Ilaija siya kwisboinkiya Adi siiram Yokwo Komii hir nnowa Isrel simiir iikamim simiiram, siya hiniina kwisboinkikin, ³Biiyan Inkam Komii, kiriir profet inkamim Isrel sima bidi yisomsom aokaokiyim. Mi hiiyim wraisu Adi Komii siiram ninkin imiyyaeiya yim iripi hiriinan sima bidi mi iinikinhimnhingiyim. Mi kanakanar nnowi mi sima kariiram hansiri, kariir nisomaowam. ⁴Mi Adi Komii siya siirin paniin yaiya sae yowarkii boinki, ha? Siya ha boinkikin. Niingaka. Kariir iikam 7,000nim, yim ina nwokripkaiyim kariir yai aiirar wakaeyoknakripkaiyim kara simiirin digiumii bi haimriiyugin. Mi sima Bal simiir niksise diminin uruwai siyaowaini haniiñ igak siiram bi nakaiswaekim. Niingaka. ⁵Mi iripi hiriinan, tariinanin isid haimii whirin ina mi owin, Adi Komii siya nimbinin siya simiirsi naingwobumbugin. ⁶Adi Komii siya simiir nimbinin siya simiirin whisarii bi nimbingin, siya simiirsi naingwobumbugin. Siya simiir miiyim sima miriyyim simiirsi bi nimbingin. Niingaka. Mi Adi Komii siya miiyim sima miriyyim simiirsi nimbingiswo mi ta siir naingwobumbuwa wi opa pi kimaiyin.

⁷Mi krima wi paniina boini? Ti diminin Isrelmi iikamim miinan sima napmiriyyin, siyu komii siir siyu iiir napam sima siir bi haigin. Mi iikamim Adi Komii siyar naingwobumbuim mi ha nimbinim siir iikam nnowam, sima simaigim ti dimin imiir haiyan iikamim. Mi iki iikam nhirim, yim simiir kwoinim Adi Komii siyar tirkikin mi sima ini kwoinam yaowhaeyiui, siir siyu iiir napim. ⁸Yokwo Komii saeya boina saiir hiriinan,

simiir kwoinin Adi Komii siya bidi tirkiyin mi sima ini kwoin karamae ywowim. Mi diminin sima kigiyim, sima siiram kig naingwo tibmii kiinim pi borisopi. Mi diminin sima wakaeiyin, sima siiram naingwo tibmii kiinim pi mi borisopi. Mi biiya sima nwowa, hiriyan nwoyokiyokiinaniyin mi ini tariinanar yadigniyin. ⁹Adi Komii siir yaiya Devid siya winboinkiya ya hiniinga, sima Adi Komii siirin bidi yaingwo owouugikim mi sima ini yaewou nikwo aeyim inantionanamim. Mi tariigina ya ini uridin krima hiuridkikaiiyin huwam ini siir hiriinan ywowa. Mi simiirin ha kiyiskaii mi simiirin wi hindara nonkwobumbuninkin iuguski. ¹⁰Sima inkam nhwokwisaenan dwokiyam, sima kipi nanaokigimokaeyam. Mi sima inkamin dimin hikak haiiyin mi ha hiugraknaiinamiyin, siir hiriinan dwo. Mi simiir dimin biyieym, simiirin wi hiriinanar timi kikin hiugrak haiginiu.

¹¹Mi kara kimiirin pa swoki sriigii, kima ha naingwoi, ti Isrel simiir iikamim sima bidi yonkwobumbuninkin iuguskiyim, aniya? Niingaki, niingakiinga. Mi sima Krais siir yai aiir bi wakaeyoknakim mi ta hiriinan saiarsi whinkinsiis haiginiugin Adi Komii siya iki Juda iikam tani simiir nanmaiwarkainam. Mi Isrel simiirin wi Adi Komii siya minki mi sima wi io whwonkam Juda inkam tani simiir nanaowi. Dimusi rani, siya dimin miiyik simiir hauugin. ¹²Mi siyu biyieym sima tiriyn, Adi Komii siirin simar hiuyarmai mi siya iki iikamim Juda iikam tani simiirin dimin miiyik asi hauuwi. Mi Isrel simiir iikamim sima Adi Komii siir dimin miiyik miiyikim, simiirin ini yimiyyiuwim mi Adi Komii siya ti dimin miiyik miiyikim iki iikam nhirim sim asи hauugikin. Mi mhoiyya Isrel simiir iikamim sima Krais siram swoki haiyiug naingwonanii mi ti dimin miiyik miiyikim wi Juda iikamim ti nu iiirar nwoirkakim hinda tinda wi simiir whinkinsiis haiginiuwi.

Adi Komii siya Juda iikam tani simiir nanmaiwarkainakim.

¹³Mi tariinanin kara ti iikam Juda iikamim tani, tisi yai kimiir nini boinmimauuniyin. Kara aposel inkamkin, kariirin Adi Komii siya nikropkikin ti iikamim Juda iikam tani, kimiiram. Mi ta miiya kara miriyya kara sairam minairga komii asи nwowi. ¹⁴Mi iiya kara hiriinan tirin mi kariir isidin Isrel sima wi whwokwoka nwo rani. Sima wi dimin miiyik miiyikim Adi Komii siya hauuwim iki iikam nhirim sim, hiuyirmaii. Mi kara Juda simiir iikam nhirim wi ti hiriinan siyu iiirsi nanmaiwarkainaei. ¹⁵Adi Komii siya wi iikamim Juda iikam tani simiiram kiwakii, saika nongwomamair aeyam. Dimusi rani, siya Isrel simiir isidin, siirin digiumii bidi haimriiyiugigin. Mi mhoiyya iiya siya simiir swoki ikiunaei siram swoki itim, ya wi dimin miiyiki miiyiknan nwowi, inkamin ieyanki swoki insiin idwowyiyin mi omwai ha waiyaeiyin siir hiriinan.

¹⁶ Mi inkamin paemiiyim Adi Komii siir nikiumauuwi mi iki siir kwiya kwiya im mi siir kwoim mi siir nidim, yim iripi hiriinan siirara kinaргim. Mi Ebraham siya mi profet inkam miiyik miiyik ikim, sima Adi Komii siir yinisisim nwowi, mhoiyya simiir isidim simiir yinseyim wi iripi hiriinan siir yinisisimar mi owi. ¹⁷ Mi Adi Komii siya ibin inkamki nonkwo nankaiiyin, siir kwiya wai imiir nikrip hαιi mi siya ibin sasa nikii whakiyin siir kwiyam ha mi ikrip hαιi mi simiirin wi iripa nitimrwakiu widgii. Mi sima kirie wi sima simar swoki inhai anainaei. Mi Juda iikamim yim ini ibin inkamki nonkwo inkiniyin, ini siir hiriinan ywowin. Mi Juda iikam tani yim ini ibin sasa nikiiwhakiyin, ini siir hiriinan ywowim. Mi kima isid whisairin ini iripar yitinakiuim, ti pae wiso sowiir hiriinan. Mi wim kima ini ta paeyakwiya waiya ini sair igsop aiir nokwokairiinan ywowin. Mi wim kima opa pi siir mii imiirsiyar mi hαιi. Mi Juda iikam tani kima kirie pi Juda iikamim simiirsiya mi hαιi. ¹⁸ Mi kima hiriinan nwowi mi kima wi ha kipi naingwo, Juda iikamim simiir kouin ini kima ywowim, yipiki ti paeyakwiyam wainamim Adi Komii siya nikrip hαιi yim simiir hiriinan. Mi kima hiriinan dimuam naingwo, ha? Wim kima ini paeyakwiyanan ywowim mi Juda iikamim yim ini paemiinan ywowim. Wim kima ini paeyakwiyanan ywowim mi kima wi dig nwo rani, pae siir mii imiir op hauuwim, paeyakwiya imiirin paemii ieyar kirie haiginiuwi.

¹⁹ Mi wim kima wi hiniina boini, paeyakwiyam Adi Komii siya nikrip hαιi yim igsopa krima mi okwokairinaei yio ini mi owin. ²⁰ Ta yaiya, ya yaimwowaирga mi kima, kimasayar mintirao ta saiirsiyin. Simiirin Adi Komii siya nhinikriropkikim. Dimusi rani, sima siir yai aiir bi wakaena apkim. Mi simiir igsopa kima asi nokwokairiinanawidga, wim kima siir yai aiiram naingwo tibmii kiингim. Mi kima, kimamar kipi naingwona, kima wi ti idid. Mi diminim kima naingwo tibmii kiинim simiirsi ha timi mintirao. ²¹ Juda iikamim, yim ini paeyakwiya kiinan ywowim mi Adi Komii siya simiirin wi hiriayar kigninkin okripkai rani. Niingaka. Simiirin wi siyar nikrimkripkii. Mi wim kima, wi ha kipi mi aingwo, Adi Komii siya krimiirin, wi hiriinan mi tir tani. Niingaka. ²² Adi Komii siya iikamim digumii siir haimriiyugigim, simiirsiyin naingwoyimyok karamaeka. Niingaka. Sima ini ibyakwiyaim Adi Komii siya nikrimkripkiyim ini simiir hiriinan ywowim, wim kima ini ibin sasa nikii whakiyin, siir kwiyam ini simiir hiriinan ywowim. Mi kima siiram wakaeyokna apkripkai karam nwowi mi kima wi hiriayar naingwo, siya wi krimiir nhinikriropk rani mi wi krimiir nonkwobumbuninkin igsuki rani, aniya? ²³ Mi Juda iikamim sima swoki aingwo tibmii kiini, Adi Komii siya wi digar nwowi, simiirin wi simiir naeyiu imiirar swoki iyopkimkikiugii. ²⁴ Mi Juda iikam tani kima ini ibin sasa nikii whakin Adi Komii siya nikripkiyin, ini siir hiriinan ywowin. Adi Komii siya

miriiya miiya ya ini saikisar ywowa. Mi siya kimiirin ibin inkamki ninkinin, saikar yinkin iyopkikiu haiginiu. Mi Juda iikamim ini ti ibin inkamkin ninkinin ini siir hiriinan ywowin. Mi Adi Komii siya kimiirin Juda iikam tani hiniin tiri, ya tariigina ya mii komii rani, Juda iikam simiir swoki ikiunaei mi simiirin simiir maeyaugi maeyau imiirar swoki iyopkimkikiugii. Niingaka. Iriig

**Adi Komii siya iikam whiekakim Juda iikamim simiirim mi
Juda iikam tani ikim wi simiirar nanmaiwarkaina swowi.**

25 Ti kariir akamim, kara ha naingwowi, ta yaiya saiir yaimwokiyaimwowim simiir ti sibgu inokninkin, biiya inkamki sibgu ninokninkin karam nwowa, kara ha naingwowi kima ti diminin siргisiir ti inokninkin mi kara pi boriusopi, kima hiniina naingwoim digworaekwo whiekakim simiirin kimar yinokninkin iski. Niingaka. Adi Komii siya kiyopsibgi haiginiuwi Isrel simiir iikamim simiir kwoin imiirin mi wi ta iiya Juda iikam tani Adi Komii siya nimbinin siir yinisisim nwowi, sima naingwo tibmii kiinana wi saiir nadigni. 26 Mi mhoiiya ti digworaekwo whiekakim sima digii mi Isrel simiir iikamim ha swoki amswowi Adi Komii siiram mi simiirin wi siyar nanmaiwarkainaei. Adi Komii siir yaiya Yokwo Komii hir nwowa saeya hiniina boinka,

inkamin iikam imiir nanmaiwarkainainin, yio om Saionanki nitin
inkamin siya. Mi kwoin bibiyeyim Jekopni isidin siir kwoinau
nwokaiyim wi siya kindimdiyugii.

27 Mi ta iiya, kara simiir dimin biyeyim simiir kindiyugii mi ta biiya kara nimbinda, nimbinda ya wa nimbiyami. 28 Isrel sima Adi Komii siir yai win kibya digiumii saiir haimriiyiugigim, sima whwokwoka saika bi nwowikim mi Adi Komii siya simiirin io asi nwokin. Mi iki Juda iikamim simiiram asi ninmiininkinamkin. Dimusi rani, Isrel simiir kamim Adi Komii siya bidi yimbindim siir iikam nwowam. Mi siya simiiramar naingwokwoin. Dimusi rani, bidi bidinayarin siya simiir brougaeyim Ebraham, Aisak mi Jekop, simiir bidi boin in hiniin, kimiir isidin wi karar kigriraowi mi simiirin wi siyu miiyik iiirar tirhaiginiuwi. 29 Adi Komii siya simiirin wi siyu miiyik iiirar tiri. Dimusi rani, siir kwoin wi swoki kisina haigii rani, iikamim siya nimbingiyim, siir iikam nwowam, simiir nanmaiwarkainamin. Niingaka. 30 Biiya Juda iikam tani yaewan kima niki kindiyiu wankim Adi Komii siir yai aiirin mi tarinanin Adi Komii siya krimiirsi naingwobumbugin mi siya kimiir asi whinkinsis haiginiuwi. Dimusi rani, Isrel simiir iikamim, sima Adi Komii siirin digiumii haimriiyiugigim mi siya kimiirram asi ninmiininkinanii. 31 Adi Komii siya kimiirsiyin ina naingwobumbuwin. Dimusi rani, Isrel simiir iikamim sima siir yai aiirin yaewan bidi kindiyiuwangikim. Mi tarinanin, Adi Komii siya wi simiirsi swoki

aingwobunaei mi siya simiirin wa whinkinsiis haiginiuwi. ³² Mi ti siyuin Adi Komii siir yai aka nantamiyiriyiriyyin, Adi Komii siya iikam imiirin wi iikamim hiugripkiikikaigiyim wi simiir hiriinan hiugripkiikikaigi mi Adi Komii siya krimiirin ti hiriinan tirkiyin mi siya mhoiiya krimiirs naingwobumbuwi mi wi krimiir whinkinsiis haiginiuwi. Iriig.

Krima Adi Komii siir inig iiir hainan.

³³ Ha kipi naingwo, krimiir Adi Komiiyin, siya bimbieuwig'i mi iuwi digworaekwowim siya ninokninkinim, ini solwara nwowi siiyinkrinim ini simiir haiburim mi kougiouwin ini siyar yowiskiyin. Krima ninokninkin tani, ti hiriinan siyuin siya tiriycin mi siya krimiirin wi paniin paniina namisi tiri, siya hindara tiri. ³⁴ Kaimwoka, Yokwo Komii saeya hiniina boinka,

yipikin Biyan Inkam Komii siir kwoin iiir ninokninkinin, ha? Mi wi nhinga boini sirin, hiniinin, kira ti hiniinin si ti tir, iyie? Ti hiniinin si ti tir, ha? ³⁵ Yipiki inkamkin dimin Adi Komii siir niki hauuwi mi mhoiiya siya siirin wa swoki iyopkiiyuwi siirin, ha?

³⁶ Niingaka. Digworaekwo whiekakim siyar tirkikim. Mi digworaekwo whiekakim simiirin ini siyar kigirkakim mi digworaekwowim yim ini hiriayar nwowim, siir kinsiis haiginiuwam. Mi krima siir inig iiirin iinoktinokin hiriayar hainananaei. Taka yaiya, ya yai kaimwoki kaimwoka. Iriig.

Krimiir mhii kwoinim Adi Komii siirin inkamim dimin taemin siir ninkin imiiyaeiyim simiir hiriinan hauugi.

12 ¹ Ti kariir akamim, kara kimiirin ta yai aiir boininkwokwokii, Adi Komii krimiir Wanin siya krimiiramin naingwobumbu prasae bi kinkin. Mi siya krimiirin siyu miiyik miiyik kasa bi tirkin, krimiir whinkinsiis haiginiuwam. Mi krima, krimiir mhii kwoinim Adi Komii siirin, inkamin nae siir ninkin imiiyaeiyin siir hiriinan hauugi. Mi krima siir yai imiir wakaeyokna mi siir mii imiir miree. Mi siya wi krimaka nwoki ingwomamair aeyim. Mi ti hiriinan siyuin krima Adi Komii siir inigin wi siir nwoki hainan kiinim. ² Kima siyuim nuan iikamim sima tiriyyim simiir kipi kigninkinki, kimiir kwoin imiir hiurworwokaiyamin mi kima wi Adi Komii siргisiiram wakaeyokna apan iikam nwoki owim. Mi kima wi haini ninokninkini digworaekwowim Adi Komii siya naingwowim kima tiram. Yio tiriiginin ini yokiyin, Adi Komii siirin wi maргgimairga siya nwowaiginiuwi. Mi Tiriiginin, krimiirin wi siya whinkinsiis haiginiuwi.

³ Adi Komii siya kariorsi naingwobumbugin mi siya kariirin siir aposel inkam asi nokmwin okwohaiginiugin. Mi ta hiriinan kara inigakin kimiirin hiniina boinim, wim kima inig karamae iikamim kima ha

kipi naingwo kima wi inig komiigak iikam nwowi. Niingaka. Kima, kimamar kipi naingwona mi kima, kimiir naingwo tibmiiya Adi Komii siya hauuwa kimiir, saiirgisaiir digar hid. Mi kima wi ti diminin siya nimbiningiyin tiram wi siir nwoki tirim. ⁴Krima dinokninkin, krimiir piua kwiruwaırga mi saiir piua haimii haimiiyim kasa rani. Piu haimii nhirim yim dimin whir nonkwo diriraerarikim mi nhirim yim dimin whir mi onkwo diriraerarikim sima dimin whirua bi nonkwo diriraerarikim. ⁵Mi ti hiriinan siyuin krima iikam kasa rani mi krima ini piu kwiruwananar swoki owim. Dimusi rani, krima Krais siir yai air wakaeyokna apkim mi krima ini ırıpar ytınakiuwim. Mi krima, krima krima ti swoki whinkinsiis ankinsiis ırni nwirniyin. ⁶Mi diminim Adi Komii siya tiryim mi siya hauuiyim krimiir sima hirii hiriinankina rani. Niingaka. Adi Komii siya kimiirsi naingwobumbugin mi kima wi hainii ninokninkini diminin siya kimiir boinmauuin. Mi siya ta yai boinmimauuni ninokninkina inkam nwirni hauuwi mi siya siir naingwo tibmiiya saiir digar boinmimauu. ⁷Mi Adi Komii siya krimiirin kirie siir mii aiir miriiyam hauuwi. Eki iikam nhirim sima whinkinsiisam mi kima ta mii aiirgi aiirrar sibgu mirii iski. Mi Adi Komii siya kimiirin kirie siir yai aiir boinmimauuam hauuwi. Mi kima ta miiya siya hauua saiirgisaiirrar sibgu mirii iski. ⁸Mi kima iikamim Adi Komii siya nimbiniim iikam nhirmi nokboin prapras haiginiuwi mi ti hiriinan siyuin kima tırin simiir, simiirin wi siya whinkinsiis haiginiuwi. Mi iikamim yipiki Adi Komii siya nimbiningiyim iikam nhirmi nokboin prapras haiginiuam mi kima ta mii aiirrar sibgu mirii simiir whinkinsiis haiginiuam. Mi iikamim yipiki Adi Komii siya nimbiningiyim digworaekwo iikam nhirmi sioitkin hauuam mi sima ta mii aiirin sibgu mirii mi simiirin digworaekwowim hoimgakar sioitkin hauu. Mi iikamim yipiki Adi Komii siya nimbiningiyim iikam nhirmi kou nwowim, kima sibgu tir mi kima wi sibgu dwo. Mi iikamim yipiki Adi Komii siya nimbiningiyim, iikam nhirmisi naingwoiyokim, sima saiirin wi sibgu tir. Mi kima simiirin wi nimbusiniekakar dwoki.

⁹Kima kipi niksisae, kima ırni kwirniyamar daingwo dimin miiyik miyyikim simiiraramar daingwo. Mi diminim biyie nwowyiyim simiiramin kipi naingwo. ¹⁰Irni nwirniyam naingwokwowiya, ini kiriir yinwigim simiiram kira naingwowiya ini saiir hiriinan yowa iikam nhirmiyam naingwokwowiya ini kiram naingwonaeiya ini saiir haibura. ¹¹Kima piug̊ kipi piyao. Diminin kima tiryin Biyan Inkam Komii siir kimiir kwoin in ti siirrar hauu ıguski. ¹²Kima maırgimaırga hiriıyar dwokripkai iiya Biyan Inkam Komiiyin Krais siya swoki itana saiiram. Mi iiya kimiirin dimin biyek̊ kimbu haiginiuwi, kima wi sibgu dokworinu. Adi Komii siiramin dimin taeminamin. ıfinokiinokar sriinanae. ¹³Mi iikam nhirim naingwo tibmii kiiniyim sima paeprikabnan nwowi mi kima

simiirin kimiir digwokworaekwo imiirar hauu. Mi iikam nhirim om whiranim kima boinaenakiyam niti, kima simiirin igi haigi idwokaigi.

¹⁴ Mi iikamim kimiir nonkwoniinwomwiirninkin haiginiuwi kima simiirin yamdi kipi swoki tir. Kima simiirin siyu miiyiki miiyik iirar tir. Mi Adi Komii siiram kwisboinkin simiir whinkinsiis haiginiuwim. ¹⁵ Mi iikamim maarginmairga nnowi mi wim kima iripi hiriinan simakar timi inkin maarginmairga. Mi sima hik mi haii mi wim kima iripi hiriinan hik simakar timi inkin hai. ¹⁶ Kima iripa dongwomamair ae kima ha kipi naingwo, kouwin ini kimar ywowim. Niingaka. Kima iki iikamim inig karamaeyim simaka damasu mirii, iki mii bibiyeyim sima miriiyim simiir. Mi kima iki iikam nhirim simiirin ha kipi naingwo, ninokninkin komiigakin kimar yo. Niingaka. ¹⁷ Mi kima iikamim siyu biyie kimiir tiri simiirin yamdi kipi swoki tir haiginiu. Mi kima iikam imiirin dimin miyyik iirar tiri mi sima wa kigninokninkinkii. Wim kima siyu miyyiki miyyik iirar tiri. ¹⁸ Mi siyu kakin niuwi, kima digworaekwosi kipi niniinansao. Niingaka. Kimiir kwoin komiiyin iikam imaka nongwomamair aeyam daingwo. ¹⁹ Ti kariir akamim kima iikamim kimiir tirkuwim simiirin yamdi tirkuwam kipi swoki tir. Kima ti iikamim io kima nnowim, simiirin Adi Komii siramar dwo. Wi yamdi siyar tiri. Kima ti diminim Adi Komii siiram dwo yamdi siyar tirim. Dimusi rani, siir yaiya Yokwo Komii sair hir nwkaiyim hiniina boinkim, simiirin mhoiyya wi yamdi karar tirkhaiginiwi mi wi karar nonkwobumbuninkin haiginiuwi. ²⁰ Mi kima iikamim siyu biyie kimiir tirim simiirin yamdi kipi swoki tir. Mi sima mhiigi naowi, kima simiirin naemin ha timi hauu sima naeyam. Mi sima kwoinki mi haeii, kima simiirin op ha timi hauu kwiiae. Mi kima simiirin hiriinan tiri, mi sima wi nidid prasaekikin tani, ti siyu biyeyin sima tiris kimiir sirsiyin. Mi ti hiriinan siyuin yio ini nhiridmir parid siyitkinkinan yowin simiir mwo imiir. ²¹ Mi hiriinanki niuwi, kima siyu biyeyin siiram kipi kiwaki, siya nikwowaaisiyyam. Niingaka. Kima siyu biyie imiirin siyu miyyikin kima tiriin siya dikwowaissi. Iriig.

Kima gavman simiir siyu imiir dap

13 ¹Iikam hoimgak krimarin, gavman simiir inkam komii komiyyim simiir yai imiir wakaeyokna. Adi Komii krimiir Wanin siyar nokmwin okwo haiginiugim gavman simiirin, iki iikam whiekakim omom omomanim simiir kigriraowam. Adi Komii siyar nimbangikin, iikam imiirin, gavman nnowamin krimiir kigriraowam tariinanin. ² Mi iikamim gavmani iikamim simiir yai wakaeyokna karam nnowim, yim sima digumii Adi Komii siir haimriiyuwi mi ti hiriinan kamim, yim siyar nokmwin okwo haiginiugim, ta hiriinan mii aiir nnowamin. Mi sima gavman siir yai aiir wakaeyokna karam nnowi, simiirin wi gavman

siya nonkwoniinwoimwiirninkin haiginuwi. ³Mi iikamim siyu miiyik sibgu tiriym, kima ha kipi naingwo gavman siya wi io kimiir nwowi. Niingaka. Mi iikamim siyu biyie tiriym, sima didid simiirsiyin. Mi kima gavman siorsi nididi, io kimiir nwosi mi kima wi ti hiriinan siyuun siir di tirii kima wi siyu miiyik iirarar pi tирин. ⁴Yim sima Adi Komii siir igsopa sair nokwokairinanan ywowim. Mi kimiirin ini simar kigirkakim mi kima wi iripar nwoki ingwomamair aeyim. Mi kima siyu biyie tiri, kima wi didid. Dimusi rani, sima inig komiigak whisarii bi nwokim mi kimiirin simiir kirie aeya nonkwowi mi wi sima nonkwobumbuninkin haiginuwi. Adi Komii siir igsopa simar nokwokairinaka, iikamim siyu biyie tiriym simiir nonkwobumbuninkinam. ⁵Dimino whiskwo kima wakaeyokna api gavman siir yai aiirin. Kimiirin wi Adi Komii siya pi nonkwobumbuninkini mi wi mi naingwoyimyoknanaeisi. ⁶Wim kima umirim Gavman simiir asi hauuwi, Adi Komii siir igsopa simar nokwokairinanaowida, kimiir kigriraowam iinokiinokin mi kima wi wadie nwoki owim. ⁷Mi kima dimin taeminim gavman simiir iikam imanikiuyim, simiir hauuwam yim ha timi hauugi. Mi Kima gavmani iikamim umiram sima sriigiyim, kima simiirin ha timi hauugi. Mi sima nuni umiram mi sriigii, yi iriipa hiriinan ha timi hauugi. Mi gavmani iikamim yim sima ini krimiir kou ywowim mi krima simirin siyu miyyikimiyik iirar sibgu tir. Iriig.

**Mi iikamim iikam nhiram naingwowyim, yim
sima Adi Komii siir siyu iiir napikim.**

⁸Mi kima inkam nwiri dimin hαιi, wi niyopkiiyu karamae kipi swoki o. Mi kima inkam nwiraka wi hiriinankak kipi nwo. Mi diminin whiruwaиргın, niyopkiiyu dig nwo karamae nwowi, irni nwirniyam naingwokwowyin. Mi iikamim, iikam nhirmiyam naingwokwowyim yim sima Adi Komii siir siyu iiir napkim. ⁹Adi Komii siir siyu komiuiyin hiniina boinkin, kima hii inkam nwirni wig aka kipi nanae mi wig irni kam aka kipi mi anae. Mi inkam kipi mi isomsom aokao mi hii kipi mi tauae mi kipi mi kigmailr, ti sima sima rani, siyu komii siir yai nhirim ina mi owim. Mi diminin whiruwaиргın simiir kou nwowin, yio hiniингin kima iikamim kimiir omaka kingiin yowim, simiiramin kiramar naingwonaeiya sair hiriinan daengwo. ¹⁰Iikamim, iikam nhiram naingwowyim sima simiirin siyu biyie bi tirikim mi ti hiriinan siyuun iikam nhiram naingwowyin, yio Adi Komii siirgisiir siyu iiirar napi.

¹¹Kima hiriinan tir iiya Jisis Krais siya swoki iuuniyana nua tiriir ini kingiin nwowa. Mi kima Jisis Krais siir mii aiir mirii wi kipi mirii piyapiyao. ¹²Ihi, iiya siya swoki itana nua tiriir, ini kingiin nwowa. Mi krimiir iiya ti nuin dimin biyieki naokingugukaiyin siir nwowana ini dig kingiin nwowa. Mi krima Setan siir siyu biyeyim yim ti iuguski.

Mi Adi Komii siir kirie air hai mi Setan siir ti swoki kwatio. ¹³Krima siyu miiyik iiir sibgu ap mi siir sibgu tir. Iikamim nabie kigomok apiyim sim hiniin mi siyu biye siir kipi nap iki iikamim nii tisisir apiyim simiir hiriinan. Yim ini op biyieya kwiyea whaowaeiya saiir kwiyea whaowaenan ywowim. Sima hii nanaekim mi yai priinini priininiigim mi io whwonkam nanaokim mi wranan ninsikim. ¹⁴Mi wim kima wi hiriinan kipi tir kima Jisis Krais siir kirie air hai. Mi dimin biyieyim kimiir kwoinki naingwowyim tiram, yim wi kipi tir. Iriig.

Krima iikam nhirim naingwo tibmiiyim simiir kipi hid.

14 ¹Mi iikam nhirim naingwo tibmiiya kirie nwo karam nnowi Jisis Krais siiram min mi kima simiirin kipi hiuyarmai kima simiiram dapiyao Adi Komii siir inig iiirin kinakar hainanam. Mi kima diminin whwokwoka nwo karam nnowiyim simiir kipi ninkinwamwarkii boin. ²Boiniyio yaiya kara pi hiniina boini, mi inkamin Adi Komii siiram naingwo tibmiiyin siir naingwo tibmiiya saeya ha boini, ti naepai naepaiyim yim hiriayar daeswo, yio siya wa dae. Mi nwirin siir naingwo tibmiiya Adi Komii siiram min kirie nwo karam nnowi, yio wi kuaekiuaeyim simiirrar timi ae. ³Mi inkamin naepai naepai naeiyin, siya iki inkamin naepai naepai naesi nidiyin siir kipi nigbumbu, yio ti hiriinan siyuin yio miiyik rani. Mi inkamin kuaekiuae ara mi aeiyin yio iriipa hiriinan, iki inkamin naepai naepai imiirar naeyarkakiyin siir kipi mi ighbumbu. Mi yio tiriiginin yio iriipa hiriinan miiyik rani. Dimusi rani, simiirin Adi Komii krimiir Wanin siya bidi yanmaiwarkainaswowin. ⁴Kima hiriayar naingwovi iki iikam nhirim Krais siir mii miriyyim, simiir hidim mi kou ini kimar ywowim, ha? Biiyan Inkam Komii siya hidit digworaekwo whiekakim siir iikam ima tirim simiirin wi wadieyar nnowi, iyie? Wi wadie nwo rani, aniya? Simiirin wi Adi Komii siyar whinksiis haiginiuwi, siyu miiyik tiram.

⁵Mi iikam nhirim yim ha naingwovi, ii nhirim simiir kouwin ini ii kwira kou saeya ywowa. Mi iikam nhirim yim ha naingwovi, ii whiekakim ini hiri hiriinankimar ywowim. Mi Kima irira nwinwira diminin kima naingwowyin, siiram sibgu daingwo omok hid. ⁶Mi iikamim ha naingwowyim, ii nhirim iki ii nhirim simiir kouwin ini sima ywowin, yim sima Biiyan Inkam Komii siir inigin hiriinan saiirsayar mi hainani. Mi iikamim naepai naepai imiir naeyarkakiyim, yim sima Biiyan Inkam Komiiyin siir inigin simiirsiyar mi hainani. Dimusi rani, sima ti naeyim Adi Komii siya hauugiyim simiir, siirin simiirsiyar ti swoki boin wadieki. Mi iikamim kuaei kuae ara naeiyim, yim sima Biiyan Inkam Komiiyin siir inigin ti simiirsiyar mi hainani. Mi sima Adi Komii siirin ti naeyim siya hauuim pi simiirsiyar mi boin wadiekii. ⁷Inkam nwirkin siir kwoinbudin omwai waiyayokiyokiiyamin, siya bi nonkwokin. Niingaka.

Mi inkam nwirki siir kwoin airgar bi mi aingwo aonamkin. Niingaka.
 8 Mi krima omwaiyar mi waiyaei yio Biyan Inkam Komii siirar diminkin.
 Mi krima mi aonami yio iripa hiriinan Biyan Inkam Komii siirar
 diminkin mi krima omwaiyar mi waiyaei mi krima mi aonami, nimkrima
 Krais siir iikamkim. 9 Dimusi rani, siya bidiya yaowin mi ini iki iikamim
 naokaowim mi iikamim krima ti omwaiya niki waiyaim siya ini krimiir
 Biyan Inkam Komii nwowin.

10 Mi dimusika, kima kimiir nomiiyuim simiirin whisarii prii hid,
 ha? Mi dimusika, kima kimiir nomiiyuim simiir nigbumbuim, ha? Mi
 mhoiyya krima homgakarin wi Adi Komii siir whwonkam ida noknowi.
 Mi diminpai diminpaiyim wi siyar hid iskii. 11 Adi Komii siya Yokwo
 Komii saiirin hiniina boinkikin,

Biyan Inkam Komiiyin siya hiniina boinkikin, kara kimiirin
 yaimwowar boinki, kara ini omwaiyar waiyain. Ombud komiiyin
 wi ogmwo kariir whwonkam idair nini hiunii mi sima wa boini
 Adi Komii kiingi kiinin kirargin.

12 Mi krima irira nwinwira Adi Komii siirin, wi krimiir yapayapa kwoin
 imiirar boini, krima ti dimin taeminim hiniin dimusi tirkim, iiya krima ti
 nu iiir niki owa. Mi krima wi mintara, siyuin krima tirin iki nomiiyau
 nhirim naingwo tibmii kiinim sim. Iriig.

Krima nomiiyuim naingwo tibmiiyim simiir naingwo tibmiiya saiir kipi tirbu.

13 Mi krima, krimiir nomiiyuwim simiir kipi hid. Kima ti dimin
 hiriinanim simiirsi daingwo. Kima, kimiir nomiiyu imiirin dimin kipi
 swoki tirsran simiir nikpitmayamin siyu biyie tiram mi sima nanka
 ikiyamin. Niingaka. 14 An kara Jisis Krais saika bidi yitinakiukikinin
 mi kara asi ninomokninkini, digworaekwo whiekakim wadie kina nwo
 imiirin. Mi nwirki ha naingwo, ti dimin miyyik rani mi siya wi
 kipi tir mi wi kipi mi ae. 15 Mi naeyin kira naeyin, kiriir nomiiyuuin
 kiriirsiyin hikak siya nwo mi ti hiriinan siyuin, yio nomiiyuam
 naingwokwowyin si rani. Mi ti dimin hiriinan kima naeyin siirin,
 kima iikamim yipiki Krais siya naowin simiirsiyin, simiir whwonkam
 ida kipi nae, simiir naingwo tibmii aiir tirbuam. 16 Mi dimin whir kipi
 swoki iisiimauu iikam nhirmiyin, wim wi sim pi boinbumbuwisi ti
 dimin kima ha naingwowyin, yio wadiekin mi yim sima wa boini, yio
 miyyik rani. 17 Mi dimin miyyik miyyikim Adi Komii siir isidin siirim, yim
 naeni dimin tanu mi yim op kwyaeni dimin tanu. Niingaka. Yim hiniin
 hiniingim, dimin whirki kimbu karamae nwo mi iripa Adi Komii saika
 nongwomamair aei mi maigmairga nwo. Yim ti dimin hiniinim yim Adi
 Komii siir naeyiu ieya hauugim. Mi ti dimin simakisimaigim kougi
 kou nwowim. 18 Mi kira ta mii hiriinana saiir mirii Jisis Krais siiramin

mi Adi Komii siya kiriirin wi mairstimaирga prasae nwo rani, ta miiya kira miriiya sairam. Mi kimiir nomiiyauim yim iriipa hiriinan wi mairstimaирgar mi owi.

¹⁹ Mi krima siyuin krimiir whinkinsiis haiginiuwiyin, iripa nongwomamair aeiyin mi kirie irni nwirni hauuwiyin, siir dap. ²⁰ Kima Adi Komii siir miiya ti naeyam kima naeyim tirim simiirsi ara kipi tirbu. Nae whiekakim yim wadiekinargim. Mi ti diminin kira naeyam tirin, kiriir nomiiyau siir whwonkam ida siir naingwo tibmiiya sair nanka ikii, yio tiriiginin wi biyieki biyie nnowi. ²¹ Mi diminin kira naeyam naingwowin mi opa kira kwiyaeyam naingwowa, kiriir nomiliyau iirin siya nanka ikii mi kira ti hiriinan diminim wi kipi swoki tirmimin wi hindarar diktii iuguski. ²² Mi diminin kira ha naingwowyin yio nae dimin kibikin mi kima siir naeyam naingwowi yio kimakima dimprio ae, kima inkam nwirni kwoin nipiyaoktiyim kipi tir, yio kima mi Adi Komii siya kimiirrarar diminkin. Mi kimiir kwoinim ha naingwowi siyuin kima tiram naingwowin yio siyu wadiekin mi sima wi mairstimaирga nnowi. ²³ Mi inkamin kwoinim whisa nnowi dimin siya naeyam naingwowyin mi siya siirin wi kipi nae. Mi siya ti dimin iir nae, yio siya dimin biyie bidi tirin. Mi dimin kira ha naingwowyin, yio dimin biyiekin mi kira siirin hiriayar tirkripkaii, yio tiriiginin, Adi Komii siya ha boini, tiki dimin yio dimin biyiekin. Iriig.

Krima Krais siir yai aiirar wakaeyokna ap.

15 ¹ Mi iikam krima yipiki naingwo tibmii kiinim Jisis Krais siiram, krima iki iikamim Jisis Krais siiram naingwo tibmii kiin karamae nnowim simiir whinkinsiis haiginiu, yim wi pi nikii iuguskiisi. Mi krima, krimamar kipi naingwona. ² Nim wi krimamar pi naingwonaesi, krima iki iikamim naingwo tibmii kiinim simiir whinkinsiis haiginiu mi simiir naingwo tibmiiya Jisis Krais siiram wi kirie nwokii owi. ³ Adi Komii siir Yokwo Komiiya hiniina boinka, siya krimiir Biyan Inkam Komiiyin, siya siir kwoinaирga bi nitkin, krimiiram nauni mireniyim. Niингака. Adi Komii siir Yokwo Komiiya saeya hiniina boinka, ti yai bibiyeyim sima nigumbuwiyim, an kara ini warar mi ikin hikin mi krima wi krimiir kwoinkar kipi naingwo mirii. ⁴ Ti yaiyim biiya sima winkyim Adi Komii siir Yokwo Komii aiir, yim krimiir nowamwarkai haiginiuwam winkyim. Mi iiya sima ti yai imiir winkyim, sima minam winkyim krimiir kwoin imiir wokmai haiginiuwam. Mi hiriinanki niuwi, krima wi naingwo tibmii kiin pranae kin tani, ta iiya omwai Adi Komii saika waiyayokiyokiiyana sairam. ⁵ Adi Komii krimiir Wanin sikisiyaирgin krimiir wokmai haiginiuwiyin mi krimiir whinkinsiis haiginiuwiyin sowiir bwamkibwamin. Mi kara Adi Komii siiram hiriinan sairam kwisboin yokiyokiigin. Mi iiya siya kimiir whinkinsiis haiginiuwi mi

kima iripa dongwomamair ae, Jisis Krais siya tirin siyuin krimiir niisiimauwin siir hiriinan. ⁶Mi krima wi kwoin whiruwar dwoki mi wi diriyar timi boinki, Adi Komii siir inig iiir hainan praprasamin krimiir Biyyan Inkam Komiiyin Jisis Krais siir Adin. Iriig.

**Krais siya Juda iikamim mi Juda iikam tani
iikim simiir kinsis haiginu swokin.**

⁷Jisis Krais siya bidi mi boinin, krima siir iikam nwowam. Mi iripa hiriinan siyuin kima nwirni irniyamar timi aingwo. Mi hiriinanki niuwi, iikamim sima wi Adi Komii siir inig iiir hainan prapraski. Dimusi rani, sima kimiir siyu iiir kigim. ⁸Mi ti yaiyim kara kimiir boinmimauwim simiir yaimwokiyaimwowim yim hiniingim, Jisis Krais siya Juda iikamim, yipiki miois kitiyopnr haiiyim simiir whisarii mii priimiriiyan inkam nwokin. Siya simiir niisiimauwam tirkin siir Adin siir yaimwo kiina. Mi Adi Komii siya dimin taeminim krimiir brougae wanwiyaeyim simiir nimbingsiyim bidi bidiniyar Ebraham Aisak mi Jekop simiirin wi siya tiri. ⁹Kima mi kimiir nomiyyauwim naingwo tibmii kiinim kima iripar dongwomamair ae. Dimusi rani, krais siya iki Juda iikam tani simiiram warar nitkin. Mi sima wi Adi Komii siir inig iiir nwoki hainan praprasim ti iikam whiekakam siya naingwowiya saiarsi. Yokwo Komii sair yaiya hiniina boinka,

mi ini mi owin kara ti Juda iikam tani simakar mi owin mi kara mawai wi kiriir inig iiir hainan prapras waowi. ¹⁰Mi Yokwo Komii sair yai kwira saeya ha boinkika, kima iikamim Juda iikam tani, kima maarginairga dwo Juda iikamim simakain. ¹¹Mi haimii whirin yio hiniina boinkikin, kima iikamim Juda iikam tani, kima Biyyan Inkam Komii siir inig iiir hainan prapraski. Mi iikam whiekak kimarin, siir inig iiirin nhamii nhamii kipi hainan prapraski. ¹²Profet inkamin Aisaia siya Yokwo Komii sairin hiniina win boinkikin, mhoiyya inkam nwirin wi sipi niti, yio Jesini isidin siirgın Devidni adin mi iikamim Juda iikam tani hinda tinda nwowim, simiirin wi siyar kigiski. Mi sima wi hiniina naingwo aingwo tibmii kiini, simiirin wi siya nanmaiwarkainaesi.

¹³Adi Komii siya airgin, krimiir naingwo tibmii kiina sair bwamki bwamin. Kara ha naingwawi, maarginairga mi iripa nongwomamair aei siyuin yio kimiir dinkiniukikai. Mi Adi Komii siir naeyiuin siir dimin kirie kirieyim wi kimiir nwoki whinkinsiis haiginiuwim, ta Adi Komii siiram kima nwowa siya nanmaiwarkainam. Iriig.

Pol siya siir mii aiiram maarginairgakin.

¹⁴Ti kariir akamim, kara bidi yinokninkinin, kima iikam wadiekim mi Adi Komii siir yai imiirin kimar yinokninkin. Mi irni nwirniyin kimar

mi owimwarkaiyuwi, wi digar mi owi. ¹⁵ Mi yokwowa ti digworaekwo imiira igao yai kara winboinkiya, kimiiram, kara bi nidiidgin simiir boinmimauusiyin. Niingaka. Kara minsí winkikin, kima wi pi naingwo owouwisi, ti digworaekwo imiirin. Dimusi rani, kariirin Jisis Krais siir aposel inkam nwowamin Adi Komii siya nokmon okwo haiginiugin.

¹⁶ Mi kara siir miyyan inkam asi nwokin, iki Juda iikam tani simiiri nini miriiyiuwim. Mi an kara ini pris inkamnan ywowin, Adi Komii siir yai win kibya sair boinmimauuwam simiir. Mi iiya sima Jisis Krais siiram naingwo tibmii kiini mi Adi Komii siir naeyiuin simiirin dimin whirki kimbu karamae nwohaiginiuwi, siir whwonkam idain mi simiirin kara swoki hauugi, diminin Adi Komii siir hauugiiyin siir hiriinan mi siya bigi wi nasmirwaiyar nwoki owim sima siir iikam kiiingi kiin nwowam.

¹⁷ Mi an kara Krais siir inkamkin mi kara maigimaírga asi nwowi ta miiya Adi Komii siira kara miriiya saiiramin. ¹⁸ Kara pi dimin whir wara boin tani, kara miyyim kara miriiyim Krais siya whindiriraerarim kariir, pi simiir boini, iikamim Juda iikam tani sima wi siir yai aiir nwoki wakaeyoknaim mi wa nwoki aingwo tibmii kiinim. Mi ti yaimin diminim kara tirim siya whinkinsis haiginiugin. ¹⁹ Kariirin Adi Komii siir naeyiu ieyar whinkinsis haiginiugin, dimin kirie komiiyim biiya iikamki kig karam nwowim simiirin. Mi kara Jisis Krais siir yai win kibi kibiyim om komii Jerusalem hirankar boinmimauunaniyin, ini nu Ilirikam hirar yadigiuwın. ²⁰ Mi ti diminim kara tirim, kariir kwoin komiiyin, simar nwokin, krais siir yai win kibya sair boinmimauuwamin, iki iikam nhirim, om nhiranim simiir hiranim wakae karamae nwowim simiir. An wi iki omoman kam nhirkim sim niki boinmimauuwim, wi sim pi swoki boinmimauuwisi. Kara yinin inkam nwirkin ninansiin okwogikin omaka siir idwo haigin miriyim pi borisopi. ²¹ Niingaka. Kara Yokwo Komii sair yaiyim simiir wakaeyokna apam tiri, saeya hiniina boinka,

iikamim Krais siir dimin taemin imiir kig karam nwowim wi sima kigi siirin. Mi iikamim biiya siir yai aiir wakae karamae nwowim sima wa ninokninkini siir yai aiirin. Iriig.

Pol siya om komii Rom hiran iikamim simiir kignakiyam tirkin mi nu Spen hiriir namim warar mi tiri.

²² Hinokiiinokin kara kimiir kignakiyam ina naingwownin, kariirin ta mii aeyar kwipiyoakii mi kara kimiir kignakiyam in paniinsi yitsi.

²³ Biewii biewiiyim namkiyim, kara kimiiram nitima naingwokin. Mi tariinanin kariir miyyim tapairin ini dig ywogigim. ²⁴ Mi tariinanin kara kimiir kignakiyam tiri mi nu Spen hiriirin pi mhoiyya nwoki amim. Mi kara, kimaka warauur nini gwo ae sasaenakii mi kariirin wi siyuam kima nwoki whinkiyansa haiginiugiyim nu Spen hiriir namamin. ²⁵ Mi tariinanarin kara pi om komii Jerusalem tiriir swoki ami Adi Komii siir

iikamim hiranim simiiram. ²⁶Mi iikamim naingwo tibmii kiiniyim nu Mesodonia mi nu Grik hiranim sima kwoin whiruwa bidi ywokiyim, umir haingiriyu haiginkiyim, Adi Komii siir iikam paeprikabim om komii Jerusalem hir nwowim simiiramin. ²⁷Kwoin whiruwa sima simar nwokokin hiriinan tiramin. Mi sima om komii Jerusalem hiran iikamim simakan dinaukakim. Iiya Juda iikamim sima boinmimauwa yai win kibi kibiyim iikamim Juda iikam tani simiir, sima naingwo tibmiiyam Jisis Krais siiram, sairsika. Mi ini mi owin, sima Juda iikam paeprikabim om komii Jerusalem hiranim Adi Komii siirim, simiir mi whinkinsiisim, ta simiir dinau aiir digiyam. ²⁸Biiyin, kara pi ti diminin siir tiram nik ami mi ti umirim sima haingiriyu hauugiyim kara simiir nikini onkwo hauugigi. Mi kara nu Spen hiriir namim tiri mi bii wi kimiir nikini kigigi. ²⁹Mi iiya kara kimiir kigam tiri, kara hiriya naingwowi Krais siir dimin miiyik miiyikim wi kariirrar nakaisiskini. Mi kara simiirin wi kimiirar mi whinkinsiis haiginiuwi.

³⁰Ti kariir akamim kara kimaka srii komiigakin. Dimusi rani, kima Jisis Krais siirim naingwokwonanaei mi Adi Komii siir naeyiu siir kirieya kima irni nwirniyamin ina ninan aingwokwowim. Mi kara ha naingwowi, kima Adi Komii siiramin kariiram wara dinkin kwisboin ³¹kariir whinkinsiis haiginiuwam, ti iikamim nu haimii Juda hiranim, kariirin wi sima pi nisomaowisi. Mi kima siiramin ti umirim kara hauuw Adi Komii siir iikamim om komii Jerusalem hiranim simiir siiram warar timi kwisboin, sima wi maarginairga nwoki owim. ³²Mi Adi Komii siya ha naingwowi kara kimiir wini kignaki mi kara wi kimaka nini ongwomanair aesasaenakiyim. ³³Kara ha naingwowi, Adi Komiiyin yipikin krima nongwomanair aeni bwam nonkwowin, siya ini whiekak kimakar nwowin. Kaimwoka. Iriig.

Pol siya iikamim simiir nokboinmamaairgikin.

16 ¹Kara kimiirin wig ira saiir boinkii, saiir inigin Fibika saeya Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna api wiga. Mi iikamim Adi Komii siiram naingwo tibmiiyim om Senkria hiranim simiirin saeya whinkinsiisika. ²Kara kimiirin ta wig aiirin minam boinmaau wakaekii, kima saiir nokboinmamaair haiginiuwim kima nokboinmamaair haiginiuwa iki iikam nhirim Adi Komii siiram naingwo tibmii kiinim simiir, saiir hiriinan. Mi kima saiirin siyu miiyik iiirar tir siyuin Adi Komii siya naingwowin kima tiram saiir. Mi diminin saeya haiyam naingwowin saiirin whinkinsiis haiginiu. Dimusi rani, kariirin saeya whinkinsiis haiginiugin mi iikam nhirim simiirin iriipa hiriinan.

³Mi ta kariir nokboinmamaira kima Prisila mi saiir kam ieya Akwila sowiirwai tini boiniu yo sowa Jisis Krais siir mii kibya kanaka miriigo. ⁴Mi biiya sowawaiyin parii parii naowim kariir whindiriraersi. Kanakana

rani, sowiirsi mairimairga, iki iikamim hinda tinda nwowim Juda iikam tani naingwo tibmii kiinim yim sima iriipa hiriinan mairimairga bidiyar mi owim sowiiramwaiyin. ⁵Mi kima iikamim sowiirwai omaka hirar haingiriyu idwokai hainaniyim Adi Komii siir inig iiir, simiir ha boin, kara simiir nokboinmamairgikin. ⁶Mi Maria sairin ha timi boin, kara sair nokboinmamairgikin. Saeya kimiirin dimin taemin kasa bi whindiriraer haiginiuga. ⁷Mi kima Andronikas mi Junias sowiirin ha timi boin, kara sowiir nokboinmamairgikin. Mi ti Juda inkam nwiso sowa kanakar ninkin hiuyokiyokaigwo maeyauwa mii biyie miriyya sair. Mi aposel kamim sima sowiir bidi sibgu inokninkinim. Mi biiyarin kara Krais siiram niki aingwo tibmii kiin karamaeyer niki owa mi ywo sowa sairar naingwo tibmii kiingwo.

⁸Mi kima Aplietas siirin ha timi boin, kara siir nokboinmamairgikin. Siya kariir nomiiyau kibikin, Biiyan Inkam Komii siir mii aiir miriigin. ⁹Mi kima Eban siirin ha timi boin, kara siir nokboinmamairgikin. Siya Biiyan Inkam Komii siir mii aiirin kanakar miriigin. Mi kima Stekis siirin warar timi boin kara siir nokboinmamairgikin. Dimusi rani, siya kariir nomiiyau kibikin. ¹⁰Mi kima Apelis siirin ha timini boiniu, kara siir nokboinmamairgikin, kara iikam nhirim simiir yai wakaekin siya Krais siir siyiug siyu iiirar napkin. Mi siirin iikam biyie nhirim siyu biyie sima tirhaiginiuwin mi siya hiriinansi bi nwokin. Mi Aristobyulas siir omakan iikamim simiirin ha timi boin, kara simiir nokboinmamairgikin. ¹¹Mi kima Herodion siirin kariir isidin siir inkamin siirin pi ha boin kara siir nokboinmamairgikin. Mi kima iikamim naingwo tibmii kiiniyim Nasisas siir omaka iruwanim simiir wi ha timini boiniu, kara simiir nokboinmamairgikin.

¹²Mi kima Traifina mi Traifosa sowiirin ha tini boiniu, kara sowiir nokboinmamairgikin. Biiyan Inkam Komiiyin siir miyiim kiigi sowa ninkiko. Mi kima ta wiga Pesis dapiya sairin ha timi boin, kara sair nokboinmamairgikin. Saeya kariirgi kariir nomiiyau kiunga. Mi saeya Biiyan Inkam Komii siir miyiim pranae pranae bi miriiga. ¹³Mi kima Rufas siirin wi ha tini boiniu, kara siir nokboinmamairgikin, ti inkamin Biiyan Inkam Komiiyin siir siyuin siir sibgu apiyin. Mi siir yopiya, ya ini kariir yopiinan warar mi owa. ¹⁴Mi kima Asin Kritas, Fligon mi Hemis Patrobas Hemas mi iikam nhirim naingwo tibmii kiiniyim simaka hir nwowim simiirin ha tini boiniu, kara simiir nokboinmamairgikin. ¹⁵Mi kima Filologas mi Julia mi Nerias mi siir yokman aeya mi Olimpas siya mi iikam nhirim Adi Komii siirim simiirin wi ha tini boiniu, kara simiir nokboinmamairgikin.

¹⁶Mi Kima iikamim warauranim irira nwinwira kima kimar dokboinmamairna. Mi iikamim naingwo tibmii kiiniyim, Adi Komii siir inig iiir haingiriyu hainaniyim hinda tindainim yim sima iriipi hiriinan, wi kimiir mi okboinmamairgii. Iriig.

Nikopkaigyan yai aeya

17 Ti kariir akamim, kara kimiirin minsi boinmauggi kima mintirao. Kimiirin wi iki iikam biyieyim sima pi niinikibiirisi isidin whisa nwowam, Adi Komii siir yaiyim Kima wakaeyim biiya simiirsi. Mi ta simiir hiriinan yaiya dimin taeminim iikamkì naingwo tibmii kiiniyim, wi saeya kikinwaisiigi mi kima ti hiriinan iikamim simiir kingiin kipi nwo. 18 Mi ti hiriinan iikamim yim Biiyan Inkam Komii siir mii imiir bi miriigim. Niingaka. Yim sima, simiir kwoin imiirar napikim, ti hiriinan dimin iiir tiramin. Mi sima pa priiyksasae hir kinaop itkaigai boinami mi iikamim ha nikì aingwowim sima yaimwowa boini. 19 Mi wim kima Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna apikim mi iikamim hinda tindanim sima kimiir inig iiirim bidi haigin idwokiyim mi tarigina kara kimiirin maigimairga komiiga. Kara ha naingwowi, kima siyu kibi iiir sibgu inokninkin. Mi kara pi borisopi kima iki dimin biyieyim simiir tirim. Niingaka. 20 Kimiir kwoin imiirin Adi Komii siya tirkikin, iripa nongwomamair aeyam. Mi wi kimimin tani, Setan siirin wi siyar nonkwoniowmwiirninkin iuguski mi siirin wi siyar niinibrombrop itkini. Kara ha naingwowi krimiir Biiyan Inkam Komiiyin Jisis siir naingwobumbuwa wi kimakar nwoki owim.

21 Mi Timoti siya kanakar miriyyin, kimiirin siya nokboinmamair haiginiugikin. Mi Lusias, Jeson mi Sosipata, kariir isidin, yim sima kimiirin wara mi okboinmamaigikim.

22 Kara Tetiaskin, ta yokwowa Pol siira kara whin winboinkika. Mi an kara iripi hiriinan kariir nokboinmamaira simiiram mi boinkika.

23 Mi Gaias siya inkamin nae Pol kariir diriraerar hauu aeyin, ti inkamin siir omakain iikamim naingwo tibmiiyim iripa sima haingiriyiu owiya yio iripi hiriinan, siir nokboinmamaira kimiir mi boinkika. Mi Esrastasin inkamin gavmani yokwo digworaekwo winiyin, ti om komii siiranin mi krimiir nomiyyau ieya Kwotas yo sowa iripi hiriinan sowiir nokboinmamaira kariiram mi winboinkika.

24 Kara ha naingwowi Biiyan Inkam Komii Jisis Krais siir naingwobumbuwa, saeya kimakar dwokripkai. Ta yaiya saeya kaimwo ywokiya. Iriig.

Kima Adi Komii siir inig iiir hainan.

25 Mi kima wi asi niti Adi Komii siir inig iiir hainanam siyaiggin kimiir naingwo tibmii kiina saiir whinkinsiis haiginiuwi, hiriayar nokwoyokiyokiigiyamam. Mi Krais siir yai win kibya kara boinmimauua Adi Komii siya haigprakaiya krimiirsi, tariinan saeya idwowiya bidi yimbiyama. 26 Mi tariinanin ta yaimwokyaimwowa idowiyakiidowiya bidi yimbiyamkiya Yokwo Komii saiirin. Mi Adi Komiiyin yipikin omwai

hiriyyar waiyayokiyokiikaeyamiyin, siya krimiir bidi boinkiyin, siir yai aiir boinmimauuam iki iikamim hinda tindanim simiir mi sima wa nwoki aingwo tibmii kiinim.

27Kara ha naingwawi, krīma Adi Komii krimiir Wanin siir inig iiir hainanprapraski, yipikin digworaekwo whiekakim simiir ninokninkin digin. Krīma siir inig iiirin iinokiinokar hainanpraprasnanae digworaekwoim Jisis Krais siya tirim krimiir simiirsi, ta yaiya ini kaimwo ywowa. Iriig.

1 KORIN

Mi iiya Pol siya om Efesas hir nwowa mi siya ta yokwowa ha winkika iikamim naingwo tibmiyim om Korin hiranim simiiramin. Biiya iiya Pol siya om Korin hir niki owin siya Adi Komii siir yai airin biewiyyim whirkakin whir mi haimii ha iki boinmimauu. Mi ti omin Korin nikiuwiyyin yio Grik iikamim simiir om komii ieya mi Juda iikamim mi Juda iikam tani ikim yim hir nwokim. Mi iikam whiekakim yipiki dimin biyie tiriyim yim hir warar mi okim. Mi mhoiyya iikamim naingwo tibmiyim yokwowa ina winkiyim Pol siiram, sima ti hiniina win boiinki, sima miiyiknan nwo rani ini yapiyapi nwowim. Mi iiya Pol siya hiriinan wakaewinin mi siya ta yokwowa ha winkikin simiir whinkinsiis haiginiugin dimin taeminim sima tirim wadie sima nwowim. Iriig.

---

1 ¹Kara Polkin, kara Krais Jisis siir aposel inkamkin. Kariirin Adi Komii siir kwoinkar naingwo okmwin okwo haiginiugin, aposel inkam nwowam. Kara mi kariir nomiiyawin, Sostanis, krira kimiir boin wadieki. ²Ta yokwowa krira winkika om komii korin warauran iikamim Adi Komii krimiir Wanin siiram naingwo tibmiyim kimiiram. Mi Kimiirin Jisis Krais siyar diriraerarkikin mi kimiirin dimin whirkin paniinsi kimbusi. Mi wim kima ini Adi Komii siir inkam kiangi kiinar ywowim. Kima, ti iikam whiekakim omom omomim hinda tinda nwowim simiir hiranim Jisis Krais Biiyan Inkam Komiiyin siir inig iiir hainaniyim mi siya ini krimiir hoimgakni Biiyan Inkam Komiiyar ywowirkakin.

³ Adi Komii krimiir Wanin siya mi Jisis Krais, sowiir mhii kwoinim iripa nongwomamair aeyamin wadie saeya nwowaiginiawi. Iriig.

Pol siya Adi Komii krimiir Wanin siir boin wadiekikin

⁴Kara iinokiiokin kimiiramin Adi Komii siir boin wadiekii, ta naingwobumbuwa siya hauuwa kimiir saiarsi boin wadiekii. Dimusi rani, kima ini Krais Jisis siir iikamkim. ⁵Kima Krais Jisis saika bidi yamasu kikinim mi kima dimin taemin whiekakim simiir kirie komiigak asi nwokim. Mi kima kwoin miiyik mi adi siir yaimwokiyaimwowa sair ninomokninkin boini kwoin miiyikak asi nwokim. ⁶Mi ta Krais siir yai win kibya saeya inan kimiir bidi kwirii idwokaiya. ⁷Mi kima Adi Komii

siir naeyiuin siir dimin miiyik miiyikim simiiram paniinsi whaowaesi. Niìngaka. Inkam Komiiyin Jisis Krais siya nitana wi saiilar nadigiawi. ⁸ Mi kimiirin wi siyar whinkinsiis haiginiuwi mi kima wi kirie hiriyan nwoyokiyokiyami mi wi ta io aeya digii mi krimiirin wi dimin whirki kimbu rani. Iiya krimiir Biiyan Inkam Komiiyin Jisis Krais siya nitana. Niìngaki, niìngakiinga. ⁹ Adi Komii siya yaimwo boinan inkamkin mi kimiirin siyar nimbingin siir yinisiin Jisis Krais, krimiir Biiyan Inkam Komiiyin, ini haniin kwirii idwokaiyim mi saika niìwo boinaiiyim. Iriig.

Iikamim iripa mhii kwoin nwowiyim simiir yaiga

¹⁰ Mi ti kariir nomiiyawim kara kimiirin, krimiir Biiyan Inkam Komiiyin Jisis Krais siir inig iiir boinin kwokwokii. Kimakima kipi ninkinwaomwarkii boin mi ti kimiir isidin yapa yapa kipi nwo kimiir kwoinim whirua dwo mi yaiya diriyar kiritmai boinki. ¹¹ Ti kariir nomiiyawim kara, kariir nomiiyawin Krowi, siir isid ieya boinmaugikin, kimakimarin ini ninkinwaomwarkii boinkaka nwowim. ¹² Kara kimiirin pi hiniina boinmauwakaekii, kima yapa yapa nwonira kimiir nhirim pi hiniina boini, nim nhirim Polnikim mi nim nhirim Apolosnikim mi nim krima Krais nikim. ¹³ Mi ini paniina tirin, krais siya ini tari haimii haimiyya ywowin, ha? Mi tari ti paeyin hiiinya nirioninkinin siirin Pol kariir ninkin irìmdinu aokikin kimiir whinkinsiis haiginiuwamin, ha? Kima tari Pol kariir inig iiir baptaiskim, ha?

¹⁴ Kara Adi Komii siir boin wadiekii, kara kimiir waraurin Krispas, Gaias sowiirrar baptaisgikin kara inkam nwir wara bi baptaisgikin. Niìngaka. ¹⁵ Inkam nwirki kimiirin wi hiniina boin tani, kima kariir inig iiir baptaiskim. Niìngaka. ¹⁶ Ae, kara tisi haniìngi swoki kwanaìngwowoknakiin, kara Stefanas simiirniyiin warar ninkin baptais haiginiugikin. Kara ninokninkin tani, kara tari inkam nwir warar bidi yamisi baptaisgikin iyie? ¹⁷Krais siya kariirin baptaisim bi nikropkikin. Niìngaka. Siya kariirin yai win kibya saiir boinmimauuwam nikropkikin. Mi ti hiriinan saiirsika kara kimiirin aowa aowan yaiyim, kima ninokninkin karamae nwowim pi simiir wara kinawhiyimiyiena boin tani, kamim ninokninkin komiigakim simiir hiriinan. Niìngaka. Mi kara hiriina boinkiswo mi ti paeyin Krais siir nirioninkinin hiiinya yio wi inigak di yowi. Iriig.

Adi Komii siir kirieya ini Krais siir hir nwowa

¹⁸ Kaimwoka, iikamim ha naìngwowi, ti paeyin hiiinya nirioninkinin siir yaiya saeya hindara priiboin whaowaei. Mi krimiir iikamim Adi Komii siya nanmaiwarkainam, nim krimiir kwoinim ha naìngwowi, ti paeyin hiiinya nirioninkinin, siir yaiya ya Adi Komii siir kirie aeyairga. ¹⁹ Adi Komii siir Yokwo Komiiya saeya ha boinka,

iikamim ninokninkinkakim simiir ninokninkina wi kara t̄irbugii. Mi iikamim kwoinpai kwoinpai miyyikakim simiir kwoinim wi kara nirimdiyugii.

²⁰ Mi ti iikamim ninokninkikakim mi iikamim kwoinpai kwoinpaigakim iikamim yai kripii nañiikiigi ikim mi sima wi inigakar nwowi.

Niingaka. Mi Adi Komii siya nu tiran iikamim ninokninkinkakim, simiir ninokninkin imiir bidi t̄irbugiyim.

²¹ Adi Komii siir ninokninkina ti nuan iikamim simiir kwoinairga naingwo haiyim wi dig nwo rani. Niingaka. Adi Komii siya ta boinbu yaiya sima boinmimauwa sairam naingwo t̄ibmiyim, iikamim simiirin wi siya nanmaiwarkainaei. ²² Juda sima yaewan minam kindiyu wankim, sima yaeya dimin kirie komii win kigi mi sima wa naingwo t̄ibmii. Mi yim Grikim, ninokninkin komii haiyaramar mi ankaii. ²³ Mi nim krima paeyin hiiiniya niriñinkinin Krais siir ninkin irimdinu aokiyin, siir yai aiirar mi boinmimauuwikim. Mi Juda iikamim sima ta yai aiir wakae winim mi simiir kwoinim miyyiknan bi nwokikim, ini hindara hiugimkikiugiyim. Mi iikamim Juda iikam tani, yim simiir kwoinim ha naingwowi, ta yaiya saeya hindara priiboin whaowaei.

²⁴ Nim krima nhirim Juda iikamkim mi nhirim krima Juda iikam tani. Krima Adi komii siir nikiu aiir wakaeyim krima ina ninokninkinim, Krais siya Adi Komii siir kirieya mi siir ninokninkina, sair niisiisiimauugin.

²⁵ Iikam nhirim sim kwoinim yim ha naingwowi, Adi Komii siir ninokninkina saeya bwam karamaeki niuwi mi yim inkam nhirim sim kwoinim ha aingwowi, Adi Komii siir kirieya saeya opairgi mi iuwi. Mi Adi Komii siir ninokninkina ini ti nuan inkamim ninokninkin komii komiigakim bii nwowim, ini simiir ninokninkin imiir haibura mi Adi Komii siir kirie ini ti nuan iikamim kirie komii komiigakim bii nwowim simiir kirie aiir haibura.

²⁶ Ti nomiiyuim kima biiya Adi Komii siya nimbera iiya kima naingwo t̄ibmiya mi sairam ti swoki aingwowoknaki biiya kima paniin paniin inkam nwokim, iiya Adi Komii siya kimiir nimbera. Mi nu tiran iikamim ninokninkin komii Komiigakim mi kirie komii komiigakim nwokim, yim iuarig bi nwokim. Niingaki, niingakiingga. ²⁷ Adi Komii siya bidi hidgiyin iikamim nu tiranim ha naingwowim inig karamae nwowim simiir nimbinam, iikamim ninokninkinkakim simiir kiyipsibgi haiginuwam. Mi siya iikam opairim nuan inkam ima naingwowim simiir bidi yimbingiyim, inkam kiriekakim simiir kiyipsibgi haiginuwam. ²⁸ Adi Komii siya bidi yimbingiyin inkamim yaeyipayaipa ti nuan inkamim sima yasururgaiyim. Mi iripa nomboin ii ae karamae sima nwowim simiirin. Dimusi rani, ti iikamim nuanim ha naingwoiyim, sima inig komiigakim simiirin Adi Komii siya bidi ikwowaasiigiyim. ²⁹ Inkam nwirk̄i hainan karamaeka siir inig iirarin, Adi Komii siir whwonkam

ida. Niingga. ³⁰ Whisarii rani, krima ini Jisis Krais siргisiirkiina ywowim. Mi Adi Komii siya Jisis siirin minam nimbining Krais siirin siya krimiir ninokninkin haiginuwim. Mi Adi Komii siya krimiirin wi hiniina nwoki boinim, dimin whirki bi kimbugim mi krimiirin siyar sakii prapras okwokiyim mi krima ini rirmiya ywokiyim. ³¹ Yokwo Komii saeya hiniina boinka, yio siyu miiyik rani, inkamin siir inig iiirar hainanaeiyin, siya Adi Komii siir inig iiirar hainan iski. Iriig.

Pol siya paeyin hiiinya nirioninkinin sair boinmimauugim

2 ¹ Pol siya boin, ti nomiiyauim, iiya kara kimiirin nita kara Adi Komii siir yai miiyika sair boinmimauuwim mi kara kimiirin yai kirie kirieyim mi yai aowa aowan ikim, kara simiir bi boinmimauugim. Niingga. ² Iiya kara kimaka nwowa kariir kwoinin hiniingin, kara wi dimin whirim naingwo rani. Niingga. Kara Jisis Krais siiraramar yaingwo iski. Mi dimin komii whirin paeyin hiiinya nirioninkinin siya naowin siorama daingwo iski. ³ Iiya kara kimiir waraur nita kara kiriekak sim bi nitkin kara nidid kakar nitkin mi kariir piua nopnopa mi kinka. ⁴ Mi yaiya kara boina mi yai win kibya kara mi boinmimauua, kara inkamim ninokninkinkakim kimiir kwoinim simiir hiriinan bi hir boinokin. Niingga. Kara Adi Komii siir naeyiuin siir kirieya sairar nitkin kimiir niisiisiimauuwamin. ⁵ Mi kimiir naingwo tibmiiya inkam ninokninkinkakim simiir hiranki bi haigin. Niingga. Adi Komii siir kirieya sair hirranka nitka. Iriig.

Ninokninkina krimiirin Adi Komii siir naeyiu ieyar hauugim

⁶ Kaimwoka, sima iikamim naingwo tibmii kirie kiriekakim yaowae adnan nwowim, simiirin wi yai kirie kirie kapi boinmimauwi. Mi ta ninokninkina ti nuin siir tiran tani mi ti inkam komii komiiyim nu kigriraowiyim simiir tani. Niingga. Ta simiir kirieya ini kingiina nwowa wa digiuguski. ⁷ Krima Adi Komii siir yaiya sair boinmimauugim. Mi tako nimprio yaiya inkamim nuanim simiirsi nimprioka. Ta yaiya saeya bidi bidiniyar nwoka, iiya siya nu iiir nonkwokwo karamae nwowa sairar. Ta ninokninkina kara boinmimauua saeya Adi Komii siya ninokninkina nimprio yaiya mi ta nimprio yaiya iikamim nuanim simiirsi nimprioka. Mi ta yaiya saeya biiya nwokwokinka. Siya minam naingwokin, siir siyu miyyik miyyikim krimiir whwonkam ida diriraeraram mi krima saikar nwoki ongwomamair aeyim. Mi ti sima kara boinkiyim. ⁸ Nuan inkam komii nwirki bi ninokninkinkin ta yaiya sair bwam iiirin. Niingga. Mi sima ninokninkiswo mi sima ninomor kouan Inkam Komiiyin siirin wi paeyin hiiinya nirioninkin saika dinkin irinugi. Niingga. ⁹ Mi ti digworeakwo whiekakim simaigim Adi Komii siya kiyau haigin kwokini iikamim siiram naingwokiinim simiiram. Mi Yokwo Komii saeya hiniina boinkika,

tiki dimin taeminim yim iikami nhwoki kig karamae nwowim
 mi simiir wiingi wakae karamae nwowim mi iikamkim sim
 naingwowim yim wi nwo rani.

¹⁰ Adi Komii siir naeyiuin siyar niisiisimauugim ti siir nimprio
 yaiyim krimiirin. Adi Komii siir naeyiuin siya siyar ninokninkini
 diminpai diminpaiyim mi Adi Komii siir kwoinin, iripi hiriinan,
 sasar mi inokninkini. ¹¹ Yipiki inkamkin, inkam nwirni kwoinin siir
 ninokninkin. Ti inkamin siir kwoinin naeyiuin sasar ninokninkin
 iskii. Mi iripi hiriinan Adi Komii siir kwoinin inkam nwirki ninokninkin
 karamaka. Siir naeyiuin sasar ninokninkini. ¹² Mi krima ti kwoin
 hiriinan nuan inkamki bi hauugin. Niingaka. Krimiirin kwoin miiyikin
 Adi Komii siir naeyiuin siyar hauugin. Mi krima wa ninokninkini,
 digworaekwo whiekakim Adi Komii siya krimiirin hindara priihauugim.

¹³ Ti diminin krima siirin kimiir boinmauu wakaekin. Ta yaiya
 krima inkamin ninokninkinkakin siir hiranki bi haiga. Niingaka. Ta
 yaiya krima boinmimauua Adi Komii siir naeyiuin siyar niisiimauugin.
 Mi krima kamim Adi Komii siir naeyiugakim simiir hiriinan asi
 boimimauuwi mi sima asi sibgu wakaeyoknaei. ¹⁴ Inkamin Adi Komii siir
 naeyiu karamae nwowin mi siya wi Adi Komii siir dimin miiyik swoki
 inokninkin tani. Niingaka. Dimusi rani, siya hiniina naingwokin siya
 hindara priinaingwo whaowaei boini. Mi siya wi ti diminin siir dimin
 mwo iiir ninokninkin tani. Dimusi rani, Adi Komii siir naeyiuin siirar
 diminkin. ¹⁵ Inkamin Adi Komii siir naeyiugakin, siyaairgin digworaekwo
 whiekakim simiir hidiyin mi siirin, inkam nwirki hidim wi dig nwo rani.
 Niingaki, niingakiinga. ¹⁶ Biiya Adi Komii siir inkam nwirin siya Yokwo
 Komii aiirin hiniina win boinkikin,

ihi, yipikin Biiyan Inkam Komiiyin siir kwoin whiekak imiir
 ninokninkin. Mi wi nhinga ninokininkini Biiyan Inkam Komii
 siir kwoin iiirin mi wi nhinga niisiisimauuwi siirin, ha? Niingaki,
 niingakiinga. Siya hiniina win boinkikin. Dimusi rani, Adi Komii
 siir naeyiuin siyar nowomwarkaiyuwi krimiirin mi krima Krais
 siir kwoinin siir hiriinan asi nwo. Iriig.

Adi Komii siir miiyan inkamkin

3 ¹Ti nomiyyauim, biiya kara boinmauwim yaiyim mi kara kimiirin
 kamim Adi Komii siir naeyiugakim simiir boinmimauwa saiir
 hiriinan bi boinmimauugin. Niingaka. Yaiyim kara boinmimauuyim
 kara iikamim Adi Komii siir naeyiu karamae nwowim, simiir hir
 boinmimauugin. Dimusi rani, kimiir naingwo tibmiiya ini yinism
 prraigakan ywowim Krais siir siyu iiirin. ²Ta yaiya kara kimiir
 boinmimauwa ini mwiinan ywowim, kara kimiirin mwiinan hauu
 aekin. Kariir yaiya saeya ini nae kirie kirieyim inkam adiyaowaeki

naeiyim, simiir hiriinan b̄i hauu aekin. Nīngaka. Kima w̄i Adi Komii siir yai kirieya sair wakae rani. Dimusi rani, kimiir kwoinim ini yinism praigaknan ywowim mi tariinanin iripi hiriinan, kima dig b̄i mi okim. ³Dimusi rani, kimiir siyuim kima napdiriraerariyim ini iikamim nu tiranim simiir hiriinan ywowim. Ihi, kima kimiir nomiiyauim simaka whwokwoka b̄i nwowikim mi ninkinwamwarkii boini siyuin ini kimiir waraurar mi inkin owin. Ti siyuin kima tirin ini kamim Adi Komii siir ninokninkin karam nwowim, ini simiir hiriinan ywowim mi kima simiir siyuin siir asi napkim. ⁴Nhirim pi hiniina mi boini, krima Pol siirgim. Mi nhirim pi hiniina mi boini, nim Apolosnikim. Ti hiriinan siyuim kima tiriyyim yim ini iikamim nuanim sima tiriyyim ini simiir hiriinan ywowim.

⁵Kima sibgu daingwo, Apolosin yio yipikin? Mi Pol kara yipikin? Krira miiyan inkam kinairgwo Biiyan Inkam Komiiyin siya kririirin yapiyapa mii hauugin. Mi ta kririir miiya kima Krais siiramin ini sairar yaingwo tibmiikiyim. ⁶Kara bii minam nitkin, Adi Komii krimiir Wanin siir yai kibya sair boinmauwam, inkamin sasaeya ninkiniyin siir hiriinan. Mi Apolosin mhoiyya ha swoki itin yio ini hiriinan yai kibi aiirar swokini owomwarkaiyiuniyin, inkamin ko nakiyin numir, siir hiriinan. Kimiirin kwoin miyyikin Adi Komii siyar hauugin numiran sasaeyam sibgu mwrii namiyim simiir hiriinan. ⁷Mi inkamin sasaeya ninkiniyin, yio inig karamaekin. Sasae imiirin Adi Komii krimiir Wanin siyar diriraerarki mi sima pa nimbiyami mi inigakin pi Adi Komii siyar nwowi. ⁸Mi inkamin sasaeya ninkiniyin mi inkamin numira sair ko nakiyin sowa hiriinan mii kwiruwa sairrar miriigo mi sowirin digworaekwo mhoiyya wi Adi Komii siyar hauwi miiya sowa miriyya sair digar. ⁹Krira iripa Adi Komii siir mii kwiruwa sairrar miriigo. Mi kima ini Adi Komii siir numira siya niyyokninkin ywowim.

¹⁰Adi Komii siir naingwobumbuwa saeyer tirkikin kara biiyan inkamin omaka miriyyin siir hiriinan asi nwokin. Kara iiyin paeyin bidi inansiin okwokiyin mi kara kimiiram asi nitkin, Adi Komii siir yai aiir boinmimauwam. Mi kariirin Adi Komi siyar hauugin ninokninkin miyyika mi mhoiyya iikam nhirim ha nitim sima ini mirii ninkininokougik ta omaka. Mi kima yapayapa nwonira omaka sibgu haigi siyin miriirarao. ¹¹Kima ina ninokninkinim, yinpaeki yinpaeyin bidi yokwokiyin, siya Krais Jisis siya'irgin. Mi wi inkam nwirki yinpaewir swoki inansiin okwo rani. ¹²Inkamin Adi Komii siir mii aiir miriyyin siya ini inkamin omaka miriyyin siir hiriinan ywowin. Mi nhirim yim mii wadie wadieyim simirar mi miriyyim mi simiir miyyim ini gol, silva siyam yipiki hiriyyar nwoyokiyokiigiyamiyim ini simiir hiriinan ywowim. Mi ta omaka wi hiriyyar nwokiyokwiiyim mi nhirim

yim mii miiyik bi miriigim, simiir miiyim ini kii auwim ii priei nwo karamae nwowiyim, ini simiir hiriinan ywowim. Mi taka omaka saeya wi nokwo bripri rani. Niingaka. ¹³Mi mhoiiya iikam whiekakim simiir miiyim wi idowiya nimbiyami ya ta iiya Adi Komii siya hidana yaimin diminim simiir ya saeya. Mi taka ii aiirin Adi Komii siya hidana paeya wa nimbiyami mi miiya gol, silva mi siya miiyik miiyiknan nwowa mi paeya wi sair wara ninkin iunam tani. Niingaka. Mi Miiya biyie nwowa ya wi kii aunan niugi nhiskii. Mi siya wa nwoki naingwowim simiir miiya wadieki piyamsi owa, iyie, miiyik rani, aniya? ¹⁴Mi inkamin Adi Komii siir mii miiyik miiyikim simiir mii, simiirin wi ti inkamin iiyin paeyin haininansiin okwowin siir idwo namì haigi siyin miriyyin, wi siir hiriinan nwowi. Mi paeya sair wara ninkin iu karamae nwowi mi Adi Komii siya dimin miiyik miiyikim wi ta mii aiarsi hauuwi. ¹⁵Mi paeya ti mii imiir niu iuguskii mi siya wi dimin miiyik miiyikim simiir hai rani. Niingaka. Mi siirar kwoinbudin yio wi wara ninkin dig rani. Niingaka. Siirin wi Adi Komii siya hainaowidi. Mi siya wi diminkak nwo rani. Niingaka. Siya wi niinga niinga priiywo kaeyami.

¹⁶Mi tarì kima bi ninokninkinkim, aniya? Kima ini Adi Komii siir omaka komiiya ini sair hiriinan ywowim mi Adi Komii siir naeyiuin ini kimiirar yaninkinuuniyin. ¹⁷Mi inkam nwirki Adi Komii siir omaka dimin whirki kimbu karam nwowa sair niininkiigii mi Adi Komii siya ti inkam iiirin wi yamdiyar swoki onkwo niinwimwiirninkini. Dimusi rani, Adi Komii siir omaka ya krimairgim.

¹⁸Kira ti dimin hiriinanin kinakina kipi swoki iksisaena. Mi inkam nwirki kimiir bopwonya waraurin, siya nuan diminim simiir siyu imiir napi mi siya hiniina naingwoni, kara ninokninkin komiikakin mi ti inkam hiriinanin siir mhii kwoinim kisina haigii mi siya, siya siyamar naingwona karamae nwowi mi nuan iikamim sima wi hiniina boini, wara inkamin siir kwoinin bidi yinkisaiowaenakiyamin. Mi Adi Komii siya ti hiriinan inkamin, siirin wi hiniina boini, siya ninokninkin miiyikakin. ¹⁹Ninokninkina iikamim ti nuanim simiir siir tirana ya Adi Komii siir whwonkam ida ya bidi yinkisaiowaenakiyama. Yokwo Komii sair yai kwira hiniina boinka mi ti hiriinan iikamim sima ha naingwoni krima ninokninkin komiigakim. Mi ti hiriinan mwrekboini siyuin sima tiriyin yio ini wraisuim haimna anki krima haimyim ini hiriinan ywowim. Mi Adi Komi siya krimiirin wi hiriinan nitkin tiimdiinu hαιi, iiya krimiir mhii kwoinim hiriinan biyie nwowi. ²⁰Mi Yokwo Komii sair yai kwira hiniina boinka, Biyan Inkam Komii siya ina ninokninkin mi inkamin siir kwoinin ha naingwoni kara ninokninkinkakin mi ta siir ninokninkina ya ini niingakiniingar ywowa. ²¹Mi diminim inkamki diriraer nonkwokwowitz krima simiir biyan inkamim simiir inig imiir kipi hainan. Niingaka. Dimusi rani, digworaekwo whiekakim Adi

Komii siya nonkwokwowim yim kimiiram nimbingim, kimiir whinkinsiis haiginiuwam mi yim ti digworaekwowim yim kimiiraigim. ²² Pol kara mi Apolos mi Pita, krima tir minam nwokim kimiir whindiriraeraram. Adi Komii siyar nimbinga iiya kwoinbudin omwai waiyaiyin mi iiya naonaman aka. Mi digworaekwo whiekakim tariinan mi mhoiia nimbiyamamim siyar nimbinkim, ti digworaekwo whiekakim yim kimiirgim. ²³ Mi wim kima Krais siirgim mi Krais siya yio Adi Komii siirgin. Iriig.

Biiyan Inkam Komiiyin siir miiyan inkamim yim wi siyar hid

4 ¹Kima krimiir dinokninkin, krima Krais siir miiyan inkamkim, siya krimiirin minam nimbingin Adi Komii krimiir Wanin siir aowa aowan nimprio yai kibiyim simiir kigriraowim iikamim simiir boinmimauuwim. ²Siyiu whirin miiyan kamim simiirin hiniingin, siya siir mii imiir sibgu wakaeyokna mirii mi siir miiyim siya wadie sibgu mirii, siir biiyan inkamin siir whwonkam idan. ³Mi kima kariir boinwokiyopnatakgiinkam komii komiiyim yai hidiyim simaka, kariir yai imiir, ya ta ii hiriinan ya yaimin karamaeka. An kara iriipi hiriinan nu tiranar inkamkin, kara pindan tani. Niingaka. An kara om whiran inkam tani mi kara wi kanakanar swoki hid rani. Niingaka. ⁴Kariir kwoinin ha naingwoni siya ini rirmiigi rirmiya nwowin dimin whirkin swoki kinyiskai rani, kariir kwoin iir nipiyaokiyyamin Biiyan Inkam Komiiyin sasar ninokninkini. ⁵Hiya ina niki owa mi kima inkam nwirni siyuim sairrar kipi niki hid kima Biiyan Inkam Komiiyin siirimar tiki okwokin. Mi siya digworaekwo whiekakim mi kwoinim aowa aowa nwowim mi niibwomambwo nwokiyamim, sima wi idowuiyar nimbin iuguskii wi kimiminki rani. Mi tako ii aiirin, wi Adi Komii siya boinmimauugi irira nwonira simiir mii imiirin wadieki piyasi owa, iyie? Mi tarí miiyik rani.

⁶Kima ti nomiiyauim, ti yaiyim kara boinmimauuwim, Apolos siya mi kara kririirar yaigim, kimiir whinkisiis haiginiuam, diminim krima diriraerarin mi krima niisiimauuim simiir. Mi kima wa nwoki inokninkinim. Saeya hiniingga, kima digiumii Adi Komii siir yaiya sair kipi haimriiyugig mi kira kipi nantamyiriyir mi digiumii nwirni kipi haimriiyiu mi nwiruani aram kipi naingwo. Niingaka. ⁷Yipiki kiriir nokmwin okwohaiginiuin inkam komii, iki iikam nhirim simiir kou mwowam? Niingaka. Adi Komii siya hauugim wara digworaekwo whiekakim kima nonkwowim mi kima hiniin dimusi boinkim, dimin miiyik miiyikim kimiir kiriekar diriraerari.

⁸Krimiir kwoinim ha naingwokim kima Adi Komii siir digworaekwo whiekakim simiir bidi haiyim mi kima digworaekwo whiekakam bi hainguguwikim, aniya? Krimiir kwoinim ha naingwoni kima ini

digworaekwoki yaokingugunankaiyim, aniya? Kara hiriayar naingwowi, kima nu kigriraowan inkam komii nwowi mi nim krima wi iripi hiriinan nu kigriraowan inkam komiiyar mi owi. ⁹Krimiirin Adi Komii siya nokmwin okwo haiginiugim aposel inkam paeprikab nwowim. Krima ini simiir boin hiuriyu inkamnan ywowim mi krima wa nwoki aonamim, ha naonamiyin inkamin yaigak nwowiyin mi iikamim nu tiranim simiir whwonkam ida mi ninomor kouan paekwosim ikim, ini simiir hiriinan ywowim. Mi simiir nhwoin ini kririirar habitkinkiyim. ¹⁰Krima Krais siir yai aiirin ina boinmimauuim. Mi simiir kwoinim ha naingwowi, simiir mwoim sima ninkisaowaenakiyami. Mi wim kima ha naingwowi Krais siir siyupai siyupaiyim simiir bidi yinokninkin digim mi nim krima niingaka, ha? Mi wim kima ha naingwowi, kiriekak krimar ywo iski. Mi nim krima niingaka, ha? Mi wim kima ha naingwowi kirie komiigak kimar ywo mi nim krima niingaka, ha? ¹¹Mi biiya iripi hiriinan mi tisi tariinanar nadigniyin mi nim krima mhii prasae bi naokim mi krimiir kwoinim ha mi simsinkai op minam mi mwinis minim ha mi haingugu. Mi sima, simiir iinaim pa mi unomoknaei krimiir priitio priitiovam mi krima maeyau kwirua nwowipisuam whaowaei. ¹²Krima piu minki piyaowi mi miyyim krimiir iingair kipi swoki onkwo mirii umirsisim haiyam mi naemin sainan. Mi iiya sima krimiir nigbumbuwyim mi nim krima niingaka, simiirin pi yai miyyik miyyik arar swoki boini. Iiya sima krimiir tirbuwyim mi nim krima simiirin pi hindara kigninkin diriraerari. ¹³Mi iiya sima yai biyie krimiir boiniyim mi nim krima simiirin pi yai hiinsima boini. Krima ini nuan kigwo paekwovim simiir hiriinan ywowim mi krima ini mhakwokyinan ywowim. Simiir kwoinim ha naingwokim krimiirin, krima biiya hiriinanar nwokim mi tariinanin iripi hiriinan.

¹⁴Kara ta yaiya kimiir kiyopsibgi haiginiuam bi winkle. Niingaka. Kima ini kariir yinisisimnan ywowim mi kariir kwoinin ini kimiiram mar naingwo irkakin mi ta yokwowa kara winkle kara kimiirsi kauididgikin. ¹⁵Iikam whiekakim sima wa niti Jisis Krais siir yai aiir boinmimauuwim mi yim tiriiginim yim kimiir ad tipmworo rani. Niingaka. Kima hirii hirii ad karamaeka, kanakanairgin kimiir adin. Whisarii rani, kimiir tiriirin biiki biiyin kara nitkin, Jisis Krais siir yai win kibya saiirim kara nini boinmimauunikin kimiirin mi kima ha wakaeyim mi ina yitim ta mii aiiramin. ¹⁶Ta kara boinanaeiya kimiir, kara dimusi bi boinkin, kara minsi boinkin, kima kariir siyu iiir kigna apim. ¹⁷Kara Timoti siirin hiriinansi nikropkikin kimiir waraurin. Siya ini kariir yinisisimnan ywowin mi kara siaramar naingwokwonanaeikin. Siir naingwo tibmiiya, Jisis Krais siiram naingwo tibmiiya, ini kiriekikirie ywowa mi siya Jisis siir siyu imiirar sibgu apikin. Mi siya wi Jisis Krais siir yai imiirar swoki boinmimauwi kimiirin, kimiir kwoin imiir swoki boinworwokai

haiginiuam, siyuin Krais Jisis siirin kara napiyin siir. Mi siyuin kara nowomwarkaiyiuiwyim Adi Komii siir iikam imiir. Mi maeyau maeyauim kara ta hiriinan yai kwirua saiir saiira boinmimaauu nanaeikim Adi Komii siir iikam imiirin.

18 Kimiir nhirim sima bidi yantamyiriyirim. Dimusi rani, sima ha naingwoi kara wi swoki it rani, yim sima kimiir kwoin imiir haipridkaiyim tiri. Mi kima wi kariir yai aiir wakaeyokna rani.

19 Niingaka, mi Biiyan Inkam Komiiyin siya kariirim naingwoi mi kara kimiiramin wa nitsauwi mi kara kamim nantamyiriyiryim wi simiir yai imiir wakae rani. Niingaka. Kara minam niti Adi Komii siir miiya kima miriya sair nini apririr kignakiyim kima Adi Komii siir kirie aiirar nasi mirii, iyie? Kimiir kirie aiirar nasi mirii? **20** Adi Komii siya siir iikamim mi simiir digworaekwo ikim simiir kigriraowkin ta yaiya saeya yai whoimoni rani. Niingaka. Saeya kirie komiigaka. **21** Kimiir kwoinin ha naingwoi kara kimiiramin idgiu tioni siyuin siirim nitim, iyie? Mi kwoin hiinsima nwowiyin siirim pi yit, iyie? Mi kimiirim naingwokwanaeiyin siirim pi yit, aniya? Kima kariir yai aiirar bidi wakaeyokna diriraerarim. Mi kima digworaekwo whiekakim kima tirim simiir ti swoki aingwoki. Mi digworaekwowim biyie nwowim yim kimar sibgu diriraerkwokin mi kara kimiiramin, wi mairgimaargani siyuin siiraramar niti. Iriig.

**Hii niwit nanaeni siyuin ini Adi Komii siir iikam nhirim om
Korin hiranim naingwo tibmiyim ini simiir hir nwowin**

5 **1** Yaiya bidi haigiririrkiya, hii nanaeni siyuin ini kimiir waraur nwowin. Tiki siyu hiriinanin yio ini kipiiki kipiili ywowin tiki siyuin yio ini inkamin siir adni wig hainikii nonkwonaein ini siir hiriinan ywowin. Mi iikamim hiranim Adi Komii siiram naingwo tibmii karamae nwowiyim, yim sima ti hiriinan siyuin siir bi swoki tirikim. Niingaka.

2 Kima bidiya iki inokninkinim kimiir inkam nwirin ti hiriinan siyu biyie siir tirin mi kima nantamyiriyirkak dimusi swoki owi, ha? Kima ti hiriinan siyuin siirsiyin naingwoyimiyok ididgak dwo. Mi haniiinginiuwi, kima siirin ti hainiknatki, yio kimaka kipi nwo. **3** Kaimwoka, kara kimaka kingiin bi nwokin mi kariir kwoinin siya kimaka waraur bidi ywowin mi kara bidiyar mi hidgiyin siir siyuim siya tiriym simiirin. **4** Kara hiriinan budi boinkiyin, Biiyan Inkam Komiiyin Jisis siir inig iiirin kima iripa haingiriyiu boinai. Mi kariir kwoin ieya mi krimiir Biiyan Inkam Komiiyin Jisis siir kirieya wi kimaka ninkin owi. **5** Mi kima ti iikamim naingwo tibmiyim, ti hiriinan inkam biyie nwirin kimaka nwowin siir hainiknatki Setan siirim mi siirin wi Setan siya nwoki onkwobumbuninkinim. Mi siir kwoinbudin wi Adi Komii siya nwoki anmaiwarkainaowidim. Mi iiya Biiyan Inkam Komii siya swoki itana siya wi wadieyar nwoki owim.

6 Yio ti siyu hiniinin yio miyik rani, kima hiniina boini, krimiir iikamim wadieyaigim. Mi kima kimiir dimin biyieyim ini hiriayar kignisu okripkaiyim. Kima ta diminsima ninom nikiuwiya sair daingwoki. Saeya pi omaka min ku mi inkamin omakainin, pi kiyinsa diriraerar karam ywo mi ta omaka pi saeyer kurimtioki iuguski. Mi hiriinanki niuwi, kimiir waraurin dimin biyie inkam nwiruwakar diriraerari mi kima siirin hiriayar kignisu diriraerari. Mi mhoiyya wim kima wi ti hiriinan siyu iiirar mi tiri. 7 Mi kima kimiir siyu biyieyin ditkigi, ta diminsima ninom nikiuwiya sair hiriinan mi kimiir kwoinim rirmiya nwoki okiyim. Dimusi rani, Krais siya ini kimiir wou nikwo aeni ii komiinan ywowin. Mi siya ini nimwo op hainaowiyin inkamin, krimiir dimin biyie biyieyim simiir haiyoprimdiyumiigiyam mi ini siir hiriinan ywowin. Mi iiya paeyin hiiniya nирioninkinin Krais siir ninkin isom irinugiyin, siya ini sibsibin biiya Judakim sim nisom nanag hauuwin ini siir hiniin ywowin, krimiir dimin biyieyim simiir haiyoprimdiyumiigiyam. Mi Krais siya ini krimiir sibsibnan ywowin. 8 Mi nim krima iripi hiriinan dimin biyieyim, simiirin digiumii timi haimriiyugig mi ha timi haiyoprimdiyumiigi swoki. Ya ini Judaki sima tirin bretin yis karamaeyin ini siir hiriinan ywowin ta ii komiiya wou nikwo aeiya, sairin, ta iiya bretin yis karamaeyin siir naeiya ya simiir dimin biyie biyieyim simiir haiyoprimdiyumiigiyim sair niisiimauuga. Mi krima hiriinan tiri, dimin biyieyim biiya krima tirkaiyiuwim digiumii simiir haimriiyugigi mi krima wi iikam wadieyar nnowi. Mi krimiir yaiyim iripi hiriinan wi wadieyar mi owi.

9 Mi yokwo kwira kara winkiya kimiiram, kara hiniina win boinkikin, kima iikamim hii niwitnanaeiyim simaka kipi napririr. 10 Kara iikamim naingwo tibmii karam nwowim sima tiriyim hiriinan siyuim, hii min niwitnanaeiyim mi inkamam kigmairi ikim mi inkam nhirmi digworaekwo min tauae haii ikim mi inkamim uruwai siyaowaini siyu napi ikim, kara simiir bi boinkin. Niingaka. Kima ti hiriinan iikamim simiirin digiumii haimriiyugigam naingwoni mi kima ti nu iiirar ti haiburgik iski. 11 Ta yokwowa kara winkiya sair yaimwokiyaimwowa saeya hiniinga. Mi inkamin naingwo tibmiiyin siya hii min nanaei mi siya inkam nwirni dimin nam kigmairi mi uruwai siyaowaini siyuin siir mi api mi inkam nwirni mi igbumbuwi mi op biyie mi kwiyaei mi inkam nwirni dimin min mi tauae hai mi yio ti hiriinan inkamin, kima saika kipi nombopboin mi nae saika kipi mi ae. Niingaka.

12 Kimiir kwoinim ha naingwoni ta mii hiriinana inkamin naingwo tibmii Karam nwowiyin siirin kara hidim, aniya? Niingaka. Mi krima inkamim naingwo tibmii kiinim simiirara hidiski. 13 Iikamim naingwo tibmii karamaeyim simiir siyuim wi Adi Komii siyar hidi. Adi Komii siir yaiya biiya sima winkiya saeya hiniina win boinkika mi ti hiriinan inkam biyieyim kimaka waraur nwowim simiirin hainimiknatatki. Iriig.

**Iikamím naingwo tibmíiyím sima simíir
nomíiyau imíir kípi boiniuriyiu boín**

6 ¹Mi kimiir inkam nwirki siya maarginmaírga siir nomiiyau nwirni nwo karamae nwowi, yio wi yaigak nnowi. Mi kima siirin hiriinan dimusi kigninkin tirkim siir nomiiyau iiir boinwokiyopnatkaigiyamin, iki gavman iikamim yipiki Adi Komii siir siyu iiir nap karamae nnowiyim simiir iin nonkwokiyamin, ha? Kíma hiriinan Kípi tir! Siya Kimiiram dam, iikamím yipiki Adi Komii siir yai aiorgiaiir wakaeyokna apiyim kimiiram mi sowiir yaiyim kímar wakae mi sowiirin kímar hidhaiginiu mi sowa wi iripa nwoki ongwomanair aeyim. ²Kíma ti dimin imiir daingwoki, mi nim krima iikamim Adi Komii siirim, mhoiyya krima wi nuan iikamim simiir hidi. Mi kima iikamim yipiki ti nu iiir nnowiyim simiir hidi mi kíma ti dimin sim hiriinanin kíma, swoki hidnaei siirin wi paniina sibgu ninokninkini, ha? ³Kíma ti siir daingwoki. Mhoiyya krima wi paekwosim imiir hidi mi tariinanin nu tirin kíma hiniina daingwo, kíma wi digar nnowi. Ti dimin hiriinanin ti kíma kímar tirin kimiir waraurar siir hidim. ⁴Mi hiriinanki niuwi inkamin siir nomiiyauin saika nongwomanair ae karam nnowi mi kíma siirin wi dimuam kigninkinkii, iki iikamím kíma ninokninkinim, iikam biyie nnowim yipiki Adi Komii siir piugana saiir karamaeyim, simiir hiriirin, ha? ⁵Ta yokwowa kara winkiya, kara igao yai win boinkikin mi iikam kimiiramin ha win hauugikin mi kíma wa nwoki ididim. Dimusika? Mi tarí kimiir waraurin inkam nwirmin nwirminkí ninokninkin karamaeka ti inkam nwiso naingwo tibmíyo sowiir hik aiir wokmai haiginiuwamin, aniya? ⁶An kara ha naingwoi, Niingaka. Mi ti hiriinanin siir tiriyyim kímiir iikam nhirim yimbi io kwoin naingwoi Mi simiir nomiiyauim yipiki Adi Komii siir yai air napiyim simiirin pi simar swokini kiyainaki. Mi sima pa nami mi simiirin pi iki iikamim yipiki Adi Komii siir siyu iiir nap karamae nnowiyim simiiram nikiunami, simiir whwonkam ida nini okwo boinmimauuwam simiir boinwokiyopnatkaigiyam. Mi simiirin pi sima nwoki whinkinsis haiginiuwim iripa sima nongwomanair aeyam.

⁷Mi ti diminin kímiirin wi siya niyopakaiyuwi. Mi wara iripa kíma nongwomanair aeya wi saeya tirbugi mi kíma mi kímiir nomiiyau imá, wim wi yaigak kíma kímar swoki inwo anwonaei. Mi kíriir nomiiyauin siya kíriir tirbuwi, kíra siirin yai komiiyam kípi nam mi hindara daingwo ouwouu iuguski mi iinokkinokin kíriir nomiiyauin siya kinakar nnowi. ⁸Mi ti siyu hiriinanin kíma tirin kímiir nomiiyau imiir, yio siyu biyieki biyie kiingin.

⁹Ti simiir ti aingwoki, iikamim yipiki dimin bibiyie tirim, yim wi omin Adi Komii siya kigirkakiyin digworaekwo whiekakim simiir, sima wi siir wara nam taní. Mi kíma ti hiriinan iikam biyeyim, yipiki wi

Adi Komii siiram nam karam nwowi saika nwowam, kima simiirsi wi naingwoiyimok rani, aniya? Yio wi miiyik nwo rani, ti hiriinan diminim kima, kima kimar swoki iksisaenaei. Mi iikamim yipiki iikam nhirmaka priinanaeiyim hii mi naeyiu biyemi inig hainaniyim mi iikamim yipiki nonkwonam hii sima sima swoki priinanaeiyim mi kamim iripa piu kam nhirmaka nwowiyim mi siyu biyie ha tiriym, yim wi ti omin Adi Komii siya kigirkakiyin digworaekwo whiekakim simiir, wi siir wara nwo rani. Niingaka. ¹⁰ Mi iikamim yipiki hii tauaeiyim mi digworaekwowam kigmairiyim mi op biyeya kwiyae whaowaeiya sae kwiyaeiyim mi ha kwiyae whaowaenamiyim mi tirliginim yipiki yai bibiyie boiniyim mi iikam nhirmi hinda whisariiya priiboiniyim mi iikam nhirmi digworaekwo priihai priihaiyim mi ti hiriinan iikamim yim wi omin Adi Komii siya kigirkakiyin digworaekwo whiekakim sim, wi siir hiriir wara nam tani hir nwowamin. Niingaka. ¹¹ Mi kimiir iikam nhirim biiya sima ti hiriinan siyu iiirar bidi iki tirim mi ti dimin biyie hiriinan simiir kwoinau nwokaiyim, yim Adi Komii siir naeyiu ieya bidi yiinakiyim mi kimiirin siya bidi yimbinim siir iikam nwowam. Mi siya boinki, kima whauriyinan mi wadie bidi ywokiyim. Dimusi rani, kima Biiyan Inkam Komiiyin Jisis Krais siir yai aiiram naingwo tibmii kiingim mi saiir wakaeyokna apkim. Mi kima ini siirar ywowim. Iriig.

Mi kima siyu wadie tiri, kiriir piu aiirin, iikamim sima wi Adi Komii siir inig iiir hainanprapraskii. Dimusi rani, ta saiirsika

¹² Mi wim kima hiniina boinikim, digworaekwo whiekakim Adi Komii siya nikopaisisir karamae nwowim krima simiir tiri wadie nwowam wi digar nwo. Mi kara pi hiniina boini, ti digworaekwo hiriinan simiir nhirim, krimiirin wi sima whindiraerar tani wadie krima nwowamin. Mi kima ha boini, ti diminim yim wadieyairgim, krima simiirin ha tir mi kara ti simiirin kimiirin pi hiniina boinkii, kara wi ti digworaekwo nhirim simiir tir tani. Dimusi rani, kara simiiram naingwo rani, kariir kwoin iiir kiyaiyamin mi kara simiiramin pa nwoki aingwokwonanaeiyim. Niingaka. ¹³ Mi wim kima hiniina boinkim, naeyim Adi Komii siya tirim krima wi simiir naei. Krimiirin mhii Adi Komii siya hauugin ti nae ima nwokaiyam mi kima ti naeyim mi mhii ikim simiiramin hiniin kipi naingwo, kouin ini sima ywowin yim ti dimin hiniinim yim dimin komii rani mhoiyya wi Adi Komii siyar swoki hauukiiyuwi yaeya mhii mi yaeya nae. Mi krimiir naeyim mi krimiir piu ikim, yim wi siya digi krimiir piuim yim Adi Komii siya tirkikim. Mi krima mi iki nhir ikim, krima dimin biyie irni nwirni kipi tir krima Biiyan Inkam Komii siir digworaekwo imiirrarar tir mi siir inig iiirrarar hainan, digworaekwowim krimiir piu ima tiriym mi siya wi hiriinan saiirsi kigirkaki krimiir piu aiirin. ¹⁴ Biiyan Inkam Komiiyin Jisis siya

bidiyar iki aonamin mi siirin Adi Komii siyar swoki hidninsiin idwoki. Mi mhoiyya krima naonami mi krimiir piu imiirin wi Adi Komii siyar swoki hidninsiin idwowi, siir kirie komii aeyar.

¹⁵ Krima ini Krais siir piua ini saiir iga iin mi piu haimii haimiinan ywowim. Kima ta saiir daengwoki mi kima hiriyyar naengowi, tiriiginin yio wadiekin, krima, krimiir piuim Krais siir piua hiranki ti hai mi wiga hii nanaeiya saiir piu anaka ti inkin itapiyoki, aniya? Niingaka. ¹⁶ Ta saiir daengwoki, inkamin yipiki siir piua wiga hii nanaeiya saika nitapiyoki, yo sowa ini piu kwiruwar ywowiskiyo. Adi Komii siya Yokwo Komii saiirin hiniin boinkikin, inkamin wig iraka iripa piu nnowi, yo sowa ini piu kwiruwar ywowiskiyo. ¹⁷ Mi iikamim yipiki Biiyan Inkam Komii siir yai imiir wakaeyokna apim, yim ini saika iripa kwoin whiruwar ywowiskiym.

¹⁸ Siyuin hii nanaeiyin siirsi dapiyok. Mi ti iikamim, siyuin hii nanaeiyin siir siira tiriym yim simiir piu imiirar kiyopsibgi haiginiuwi. Mi iki dimin biyie nhirim iikam ima tiriym yi simiir piu aiir bi tirbuwakin ti siir hiriinan. Niingaka. ¹⁹ Kimiir piuim yim ini wadieki wadie ywowim yim ini Adi Komii siir naeyiuin siir omaka kirienan ywowa. Mi kima ta saiir bi ninokninkinkim? Siir naeyiuin yipiki kimiir hauugikin ini haniin kimiir kwirii idwokaiyam. Kimiir piua ya kimiirgi kimiir piu rani. Niingaka. ²⁰ Yim Adi Komii siir piugim. Dimusi rani, biiya Adi Komii siya siir yinisim iiirar nikropkikin mi siya ina yaowin paeyin hiiinya nirioninkinin si, krimiir namaiwarkainam. Mi krima Adi Komi siir inig iiir hainanki diminim krima tirim simiirsi. Dimusi rani, siya krimiirin dimin kibiki kibi iiirar tirkin krimiir nanmaiwarkainam. Triig.

Iikamim yipiki nonkwona pi simiir boini

7 ¹ Mi ta kara winkiya yokwoni kimiiram kara min swoki win boinkikin, ti digworeakwowitz kima sriigiyim, iya kima winkiya kariiram. Mi kariirar kwoinin yio hiniina naengowi ta saiirin inkamin wig nonkwona karamae mi owi yi ini wadieyar mi owin. ² Mi wigkam whiekakim yim hii nanaeni siyuin, dimin biyekakin siir tirikim. Mi ti hiriinan siyuin yio ini ywowin, kam whiekakim yim simiir yapiyapa wigakar dwo mi iripi hiriinan wigim simiir yapa yapa kamaka mi owi, yi ini mi owin. ³ Mi inkamin yipiki wigak nnowiyin, yio siya siir wig aiiramar timi kiwaki, iripa nib saika whwonkaiyamin. Mi wiga kamkak mi owiya, ya saeya saiir kam iiiramar timi kiwaki, iripa nib saika mi whwonkaiyamin. ⁴ Kara ti hiriinan minsi boinkikin, wig saeya saiir piua wi sasar kigriraona rani. Niingaka. Saiir kamin wi siya warar timi kigrirao. Mi kamin, yio iripi hiriinan siir piua siya siyar mi kigriraona rani. Niingaka. Wiga siya nonkwona wi saeya warar timi kigrirao siirin.

5 Mi sowowaiyin ırıpa piu nwowamin wi kipi nimiyyiu. Mi ini mi owin sowa kwoin whiruwar mi okii ırıpa nib mi whwonkai karamae mi owi ii nhirim mi sowa Adi Komii siiramin wa nwoki kwis boinim diminamin. Mi mhoiyya, sowa diminamin Adi Komii siiram kwisboin digii mi sowa ırıpa nib whwonkaiyamin wa ti swoki aingwo mi Setan siya sowiir kwoin iiir nikpitmai karamaeyin wi hiriinanki nwovi. Mi hiriinanki niuvi, sowa wi kam nwiraka mi wig iraka hii saeya priinanaeyami.

6 Taka yaiya ya wigkamim nonkwonam simiir boinkika, ta kima niki sriigya kariir. Mi kara ini kwoin whiruwar mi okiyin. Mi ta yaiya ya Adi Komii siir siyu komii siir yaiya ya saiir hiriinan tani. Niingaka.

7 Mi kara hiniina naingwovi ti wigkam hiriinanim yim sima kariir hiriinan niingar timi o. Mi Adi Komii siya iikam nhirim yim hiriinanar mi onkwokwokikim nhirim ti hiniin mi nhirim ti hiniin. Adi Komii siya hiriinanar naingwokin iikam nhirim yim ha timi onkwona mi Adi Komii siya iikam nhirim krimiirin hiriinan niingar mi owamar mi onkwokwokikin.

8 Mi kara ta saiirin pi hiniina boinkii, wigkamim yipiki nonkwona karamaeyim mi wigim yipiki simiir kamim naowim, yi ini wadieyar mi owim, sima hiriinan niingga mi owim kariir hiriinan. 9 Mi kima, kimiir kwoinim sibgu naingwo omok karamae nwovi mi kima ha naingwovi, ırıpa piu kamaka mi wig aka nwowamin mi kima hindara nonkwonaei, aeya yi nikrani. Mi yio siyu miyyik rani, kima hiriinan niingar nwovi. Mi ırıpa piu kam nwiraka mi wig iraka ha nwovi, yio ti hiriinan yio siyu miyyik rani, ini kipiig kipi ywovin.

10 Kara ti wigkamim yipiki nonkwonam kimiir boinkii, kara kimiirin igao yai boinkii, wig kima kimiir kam imiir kipi haiburgig. Mi ti yaiyim kariir kwoinairga bi priinaingwo boinkim. Niingaka. Kariirin Biyan Inkam Komii Krais siyar boinmaugin mi kara kimiir asi boinkin. 11 Mi wiga yipiki saiir kam iiir sopgigiya, saeya kipi swoki onkwona yaeya kam nwirni. Mi hiriinan karamaeki niuvi, saeya wa ti swoki am saiir kamkikam iiiramar mi kamim yim ırıpi hiriinan yim simiir wig imiir kipi mi sopki.

12 Mi tiriiginim, yim kariir kwoinkar naingwo boinkikim, iikam nhirim kimiirin Biyan Inkam Komii Krais siya bi boinkikin kariirin ti siirin, yim kariir kwoinkar naingwowarkaigim. Mi inkamin yipiki Adi Komii siir yai aiir wakaeyoknae mi siya wiga Adi Komii siir siyu napkaramaeya saiir bidi yasae onkwonakiyin mi saeya siiram naingwovi mi saeya wi hiriayar timi o siirar mi siya saiirin wi kipi sopki ya hiriayar timi o.

13 Mi wiga Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna api mi saeya kamin yipiki Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna karamae nwowin siirin bidi yasae onkwonakiya mi siya saika hirar nwokripkaiyam tiri mi saeya siir kipi sopki. 14 Mi saeya siirin wi kipi borisop mi wi kipi sopki. Dimusi rani,

Adi Komii siya ha boinkin, tariigina ya siya bidi yimbingiya. Dimusi rani, siir wiga Krais siir yai imiir sibgu wakaeyokna apka Adi Komii siya ha boinkin, wiga Krais siir yaiyim simiir wakaeyokna ap karamae nnowiya bidi yimbingiya. Dimusi rani, saiir kamin yio Krais siir yai aiir sibgu wakaeyokna apikin. Mi ti yaiyim sima kaimwoki niuwi mi Adi Komii siya wi ha boini, kimiir yinisisimim yim wadiekim. Mi ti yaiyim sima kaimwo nwo karam nnowi mi Adi Komii siya wi ha boini, kimiir yinisisimim yim miiyik rani, yim ini iki iikamim Krais siir yai aiir wakaeyokna ap karamae nnowiyim ini simiir yinisisimnan ywowim. Mi yim ti yaiyim yim kaimwowaigim.¹⁵ Mi wigkamim Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna ap karamae nnowi mi wigkamim nonkwonam sima sima ha ninan sopkii mi kima yipiki Krais siir yai aiir wakaeyokna apim, kima simiir boin sima swoki onkwonamin. Kima simiirrarar kigninkinki. Mi wiga yipiki Krais siir yai aiir wakaeyokna apa ya saeya saiir kamin siir kwoin iiir kipi kiyai, saika hiriayar nwokripkaiyamin yo sowa yapa yapar timi o. Mi kamin yipiki Krais siir yai aiir wakaeyokna apiyin, yio siya siir wiga saiir kwoin iiir kipi mi kiyai, saika hiriayar nwokripkaiyamin. Yo sowa yapa yapar timi o. Wigkam krimiirin Adi Komii siya bidi yimbingiyim, siyamar mi krima wi siyu miiyikimiiyikin wi siir nwoki apim mi krima wi iki wigkam nhirim mhii hinsima simaka nwoki owim.¹⁶ Mi ni kira wiga naingwo tibmii kiiniya kira ninokninkin tani, kira kiriir kam iiir tiri, siya Adi Komii siiram naingwo tibmii kiinim. Mi iriipi hiriinan, kamin naingwo tibmii kiiniyin, kira ninokninkin tani kira kiriir wig aiir tirkiyim, saeya Adi Komii siiram naingwo tibmii kiinim. Iriig.

**Krima hiriayar dwo mi dimin taeminim krima tirim Adi Komii
siya nikiuna krimiir siir iikam nnowam krima simiirrarar tir**

¹⁷Kara pi ta yai kwira sae swoki kwaingiyas boinami, iikam kima nwinira irira hiniina dwo mi diminim Biyan Inkam Komii siya nimbinim kimiir biiya, iiya siya kimiir kwoin imiir kiyaiyin siir siyu iiir napam simiirrarar dap iski. Kara ti dimin hiriinan kaimwowitz pi ti iikamim Adi Komii siir siyu iiir napiyim iki omom omomim simiirim pi simiirar swoki boinkii. ¹⁸Mi biiya sima kamim simiir miois imiir kitiyopnimnr haiyim, yi tiriiginin yio min niisiimauugin siya Adi Komii siirgin. Mi Adi Komii siya ti inkamin siir kwoin iiir kiyaii, Jisis Krais siiram naingwo tibmii Kiinam. Mi siya Adi Komii siir yai aiiramin bidi iki wakaeyoknan mi siya ta wisyaiya sima niga saiirin wi kipi swoki iinakmimin. Mi inkamin siir mioisa kitiyopnr hai karamae nnowi mi Adi Komii siya siir kwoin iiirin ha kiyaii, Jisis Krais siiram naingwo tibmii kiinam mi siya Adi Komii siir yai aiiramin bidi iki wakaeyoknan mi siya wi simiirram kipi kiwaki miois aiir kitiyopnr haiyamin. ¹⁹Mi inkamin miois kitiyopnr haiyin mi inkamin miois kitiyopnr hai karamae nnowowin, yio ti hiriinan diminin, yio dimin

komii rani. Mi diminki dimin komiiyin iikamkim sim wakaeyoknaeiyin ya Adi Komii siir yai aeyaırga. ²⁰ Mi tiriiginim hiriinanar tiri, iikamim sima Adi Komii siiramın saiir naıngwo tıbmii kiini mi simiir miiyim sima miriyyim ta ii aiir, yim ini ywowim. Mi sima wi hiriinanar ti swoki tırnam. ²¹ Mi kira inkamin whisarii mii niıngar priimiriigın. Mi kiriir kwoinın Adi Komii siya kiyagın siiram naıngwo tıbmii kiınam, yi ti hiriinanın yi dimin karamaeka kira ta mii hiriinana kira miriyya wi saiirsi kipi naıngwoyimyok. Mi inkamin kiriir kigrıraowiyin siya kiriirin rırmiiya nwowaiginiugi, yi ini mi owin mi kira ti hiriinan siyuıun siir mi owamın maırgımaırgar timi onam. ²² Ta kima nwowa ti inkamim yipiki kimiir kigrıraowim simiir aowa saiir hiriinan ta biiya kima nwowa dimin biyie saiir aowa saeya niki kigrıraowa saiir hiriinan. Mi kimiir kwoinım Adi Komii siya kiyaii, siiram naıngwo tıbmii kiınam, kima siir yai aiir wakaeyokna apam mi kimiirin wi siyar pi ywohaiginiuwın rırmiiyan ti dimin biyieyim yipiki kimiir kigrıraowim simiir aowa kima nwowa simiir hirankin. Mi hiriinanki nıuwi, kima tarriinanın ini Jisis Krais siir iikam rırmiiya nwowim. Mi kima yipiki, whisarii miiya priimiriigi wındi, yipiki ti inkamim kimiir kigrıraowim simiir mii mi ti hiriinan siyuıun, iikamim yipiki mii umıram miriyyim, yipiki inkam nhirmi aowa nwo karam nwowim mi kimiir kwoinım Krais siya kiyaii, kima siiram naıngwo tıbmii kiınam mi siir yai aiir wakaeyokna apam mi kima tarriinan ini Krais siir aowa nwowim, whisarii mii priimiriinan. ²³ Mi ta Jisis siya naonama mi siir nhieya ha naokiinaiinya mi Adi Komii siya kimiirin dimin prasae prasae bi hauugikin kimiir sainamin. Mi tiriiginim ha saıngiyim, Adi Komii siir iikam nwowim, kima iki iikam nhırim simiirin hiuyırmal, kimiir nikiunamsi, yaeya siyuı whiram simiir aowa nwowam. ²⁴ Mi ta hiriinan saırsika kariir nomiyyauim nim krima wi hiriıyar nwokripkaigı Adi Komii saikan. Mi krima wi kwoin whiruwar nwoki. Mi krima wi ta mii aiirar mirii kripkaii, ta krima miriyya biigı bii Adi Komii siya kiyaiya krimiir kwoin imiir. Mi krima ha napım siir siyuı iiır saiir. İriig.

Wigim kam karamae nwowyim mi igibae ikim sim boini

²⁵ Tariinanın, kara ta yokwowa kimiiramin wigim kam karamaeyim simiir wi boınkikim. Kara kimiiramin dimusi bi winkikin, biiya kima kariiramin simiiram niki sriigikin. Kariirin Biıyan Inkam Komii siya bi boınkin. Niıngaka. Yim ti dimin hiriinanım kimiirin, yi kariir kwoinkar kwanaıngwo boınkikim. Adi Komii siya kariirsi naıngwobumbugın mi siya kariirin wadie asi nwo haiginiugin mi siya kariirin kwoin miiyik iiırar hauu haiginiu mi kima ti kariir yai imiirar timi wakaeyokna ap yim kaimwowaırgım.

²⁶ Kara ha naıngwowi ti hiriinan siyuıun yio wadikekin, inkamin hiriinan wig karamaeyer mi owi. Dimusi rani, tako iiya iikamim

nuanim sima krimiirin wi siyu miiyiknan tir tani. ²⁷Mi kamim yipiki nonkwonam, kima kimiir wig imiir kipi haiburgig mi wig wim kima iiriipi hiriinan kimiir kam imiir kipi mi haiburgig. Mi kamim yipiki wig nonkwona karamae nwowin, ni kira wig nonkwonam kipi swoki aingwo mi wiga yipiki kamkak nwo karamae nwowa, ni kira kamkak nwowam kipi mi aingwo. ²⁸Mi wigkamim yipiki nonkwonam, wim kima dimin biyie tiram kipi naingwo. Mi kara kimiirin pi hiniina boinkii, iikamim yipiki dimin biyie krimiir tirim, sima wi kimiir kimpipisu haiginiuwi iikamim yipiki nonkwonam. Kara hiniina naingwomi, ti dimin hiriinanin kimiir kipi kiyipsibgi haiginiu. Niingaka. Kima nonkwona karamae nwowi, wim wi ti nonkwonani siyuin, hikak siirsi nwo rani. Niingaka.

²⁹Ti kariir nomiiyuim, ti yaiyim simiir yaimwoki yaimwoim, ti kara win boinkiyim kimiiram yim tisirim. Hiya Adi Komii siya nimbingiya krimiir ti nu iiir nwowam, ya ini kingiin nwowa, wi sapi digii mi kwoin ara ta saiiram daingwoki mi Adi Komii siir mii aiirrarar mirii iski. Mi tariinanarin, inkamin wigakin yipiki Adi Komii siir mii aiir miriiyim sima nhami nhami kipi mirii, iki kamim nonkwona karamaeyim simiir hiriinan sima mi miriiya. ³⁰Mi iikamim yipiki Adi Komii siir mii aiir miriiyim mi ha ninouninkiyim, yim iki iikamim ninouninki karamae nwowim simiir hiriinan dwo. Mi iikamim yipiki maigimairstga nwowim, yim sima iki iikamim yipiki kwoin whwokwoka nwo karam nwowyim simiir hiriinan dwo. Mi iikam yipiki digworaekwo whiekakakim, yim iki iikamim yipiki digworaekwo karamaeyim simiir hiriinan dwo. ³¹Mi iikamim yipiki ti nuin siir tiran digworaekwo imiir sainiyim sima ha kipi naingwo, kouin ini sima ywowim. Niingaka. Dimusi rani, ti nuin siir digworaekwom, mhoiyya yim wi simbi digiguskii.

³²Kara ha naingwomi, wim kima ini ti hiriinanar mi aingwowim. Mi ti umiram naingwokwonanaei kwoinin wim wi Adi Komii siir naingwo rani. Mi inkamin nonkwonam naingwo karamae nwowi mi siir kwoinin Adi Komii siir mii aiir mirii aramar naingwomi, yim sima ini big nasmirwaiya Adi Komii siiraramar nwowim. ³³Mi kamim yipiki wigak nwowim, yim simiir kwoinim ha naingwomi, nuan digworaekwom simiir wig imiirin wi maigimairstga sima nwowaiginiuwi.

³⁴Mi inkamin siir kwoinin dimino whisairam naingwowyim, yim simiir kwoinin ha naingwomi Adi Komii siya big nasmirwaiya simiiramar mi owim. Mi sima hiriinanam warar mi aingwomi, simiir wigim maigimairstga simaka mi owim. Mi wiga niki onkwona karamae niki owa mi ta wig kopaksim niinga, sair kwoinin Biyan Inkam Komiiyin siir dimin taemin imiiraramar daingwo. Sima hiniina daingwo, simiir piua mi simiir kwoinim, yim rirmiiyar dwo Adi siir dimin taemin imiir tiram mi wigim yipiki nonkwonam, yim sima simiir kam imiiramar naingwo iskii, big nasmirwaiya simakar mi owim. Mi sima ti nuan digworaekwom simiiramar naingwo kripkaii.

35 Mi ti dimin taeminim kara boinkiyim, kara kimiirin hiniina bi boinkikin, kara warì dimin taeminim kima tirim simiir kaiyaokikin. Niìngaka. Kara ti dimin kimiirin minam boinkikin, kimiir whinkinsiis haiginiuwim wi siyu miiyikin siir napam. Mi hiriinanki niuwi, ti digworaekwowim ti nuin siirim yim wi kimiir kwoin imiir kiyaiwao rani, kima Biyan Inkam Komii siir dimin taemin imiir tiri.

36 Mi inkamin wig aiirin hindara boiritmaiyyin, siya wa ti idid. Dimusi rani, siya iripa piu saika nwowam naìngwowi mi siya saiirin wi hindara ti nonkwona iski mi yio ti hiriinanin yo sowa hii nanae rani. Dimusi rani, sowa bìdi yonkwonao. 37 Mi inkamin siir kwoin siirin siyar swoki kigriraonaei mi siya hiniina naìngwowi, siirin wi iikam nhirkim kiyai rani mi siya wi iripa piu saika mi o rani mi siya ta wig aiirin mi onkwona karam mi owi, yio ini mi owin. 38 Mi kamim yipiki wig nonkwonam, yim sima siyu miiyikimiyyik iiirar tiri. Mi kamim yipiki simiir kwoin imiirar nwowiyim yim kipi nonkwona, yim ini ywowim mi yim sima dimin komii kibi iiirar tirkim.

39 Mi wiga yipiki biiya kamkak niki owa mi saeya yaeya kam nwirni nonkwonam kipi tì, iiya saiir kamin ha niki owiyin. Mi saiir kamin siya naonamkiswo, aeya nikrani, saeya yaeya kam nwirni nonkwonam ha mi aingwokiswo. Mi ti inkamin, ti saeya nonkwonam tìrin, yio siya Adi Komii siiram naìngwo tibmii kiinan inkam dwo wi yaeya inkam kipi nwo. Niìngaka. 40 Mi kara ti siirin hiniina naìngwowi, wiga yipiki saiir kamin naowin mi saeya hiriinan kam karamaeyer mi owi, saeya wi maìrgimaìgar mi owi. Adi Komii siir naeyiuin kariirin siya whinkinsiis haiginiugin mi kariirin siya boinkin ti hiriinanin. Iriig.

Dimin taeminim uruwai siyaowai nìnkìn imiyyaeiyim simiir boini

8 1 Mi dimin taeminim panao kara kimiiram wìnkii, kara pi dimin taeminim iikamim yipiki ti nu iiir nwowim yipiki Adi Komii siir siyu iiir nap karamae nwowim mi uruwai siyaowaini nìnkìn imiyyaeiyim simiir boinkii. Kara ta yokwowa kimiiramin whisarii bi wìnkika, biiya kima simiiram niki sriigikim. Kara ha naìngwowi, kima hiriinan bidiyar iki boinkiyim, krima ti dimin iiirin ina ninokninkinim. Mi kara pi hiniina boinkii, inkamin dimin taemin whiekak ninokninkiniyin mi ti hiriinan digworaekwowim siirin sima nantamiyiriyiri mi siya paniinsi wakaeyoknasi. Mi krima irni nwirniyam ninan aingwokowi mi ti hiriinan siyuin krima krima krimar swoki kinsiisnaei mi krima wi wadie saiirsayar nwo, Krais siir hiriinanin. 2 Mi yipiki ha boini, sima digworaekwo whiekakim bidi yinomokninkin digim mi yio Adi Komii siya simiirin wi ha boini, sima miyyik rani, sima bi sìbgu naìngwo omokim. Mi sima hiniina bi mi aingwokim sima siir digworaekwo whiekakim simiir bidi mi inokninkinim. Niìngaka. 3 Mi yipiki Adi Komii

siiram nāngwokwowyin, yio wi hiniina boini, sima wadiekim mi sima siir iikamkim.

⁴Mi kara kimiirin pi min boinkii, nae dimin taeminim yipiki sima ninkin imiiyaeiyim uruwai siyaowaini. Mi ti siyu hiriinanin, kara pi hiniina boinki, krima uruwai siyaowai simiirin ina ninokninkinim, yim sima kaimwo rani. Yim sima Adi Komii rani. Adi Komii sasaargin biiyar whiuwinian. ⁵Digworaekwo kasa kasa rani, ninomor kou hir nwowim mi nu tirin iripi hiriinan. Mi iikamim yipiki Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna apkaramae nwowim sima boin, krima ini Adi Komii siir hiriinan ywowim. Mi kam adiyaowaeyim yim ha naingwoi, ti uruwai siyaowaiyim, yim hiriayar nwokim. Mi nim krima iikamim simiirin ina ninokninkinim. ⁶Adi Komiiyin nwirki nwiruwaargin, siya krimiir Adigin mi siya hiriayar nwokin mi siyaargin digworaekwo whiekakim simiir bwamkibwamin mi krima hiriinanar dwo mi siiraramar dinmiininkin. Mi Jisis Kraisin nwirki nwiruwaargin yipikin hiriayar whauiniunan biiya siya ninomor nu sowiir digworaekwo whiekak imiirar mi nonkwokwokin. Mi krimiirin siyar mi onkwokwokikim mi krima siir naeyiu iiir haigim mi krimiirin siya whinkinsiiskim mi krima hiriinan asi nwowi.

⁷Mi iikamim yipiki Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna apim, simiir nhirim hiniina kigninokninkin tani, ti niksaes uruwai siyaowaiyim yim dimin komii rani. Yim sima ha naingwoi, sima inkamni haniin yaimin dimina mi omboboini. Mi iiya sima naeyim uruwai siyaowai imiir ninkin imiiyaeiyim simiir naeiyim, sima ha naingwoi tiriiginim yim kaimwowaargin. Mi iki naeyim sima swoki aeiyim yim uruwai siyaowaini simar niki inkin imiiyae imairgim mi simiir mhii kwoinim pi miiyik swoki o rani, pi yi bgini haniin hindarar kiimitkini. Dimusi rani, simiirin dimin whirkin bi nieyokin. Mi Adi Komii siya pi big nasmirwaiya nwoki rani. ⁸Adi Komii siya naeyim uruwai siyaowaini ninkin imiiyaeiyim krima naeiyim simiirsi bi nāngwoyimyokikin. Niingaka. Mi iki krima mi ae karamae mi owiyim, simiirsi bi mi aingwoyimyokikin yim dimin komii rani mi ti diminim krima naeyim, yim wi krimiir t̄rbi rani mi Adi Komii siya krimiirin wi hiniina naingwo rani, krima iikam bibiyiekim. Niingaka. Mi diminin iki krima nae karamae nwowiyin, yio wi krimiir mi kiyipsibgi haiginiu rani mi Adi Komii siya wi hiriinan saiirsi mi aingwo rani, krima iikam miiyikim. Niingaka. Diminin krima naeyim yim dimin komii rani.

⁹Yi tiriiginin yio dimin karamaeka. Mi kima wi mintirao diminim kima naei simiirsiyin. Mi hiriinanki niuwi, kima wi iki iikamim yipiki Krais siir siyu iiir sibgu ap karamae nwowim wi simiir kiyipsibgi haiginiuwi. Mi yim wi hinda kipiiyar nwowiuguskii. Dimusi rani, sima kimiir kigim, diminim sima haiyaiyin kima naekin. ¹⁰Mi ta hiriinan saiirsika, kira hiniina boini, an kara ti inkamin ti digworaekwo imiirin

ina kigninokninkinin. Mi kira ti nae imiirin ha naei ti sima ninkin imiiyaeyim uruwai siyaowaini mi ti inkamin yipiki niki aingwo tibmii kiin karamae niki owin Jisis Krais siiram mi siya kiriir kigi, kira ti dimin iiir naei mi yio siya wi ti naeyim uruwai siyaowaini ninkin imiiyaeyim wi simiir naeyamar mi aingwowi. Mi siir naingwo tibmiiya wi sima kiyipsibgi haiginiuwi biyie nwowamin. ¹¹ Mi ni kira ti dimin imiir asi naei, ni kira hiniina naingwowi, uruwai siyaowaiyim yim dimin komii rani. Mi inkam nwirin dimin whirki nieyok karamae nwowyin Krais siya siorsi bidiyar mi aowin. Mi siya ha naei ti nae iiirin mi ti diminim Krais siirim siya niki kigna tirim, yim wi kipiili nwoki rani. Dimusi rani, ti naeyim siya naeyim simiirsika. ¹² Kira wi kiriir nomiiyauwin siir kwoin iiir kiyipsibgi haiginiuwi kipiili siya nwowam mi siya Krais siir yai aiirin wi sibgu wakaeyokna ap rani. Dimusi rani, wari diminin kira kwatirkiyin siirsika. Mi kima Krais siirin, wi ti hiriinan siyu biyieyin wi siir tiri. ¹³ Mi ta hiriinan saiirsika, ti diminin kara naei, yio wi kariir nomiiyauwin siir kwoin iiir kiyipsibgi haiginiuwi biyie siya nwowim mi dimin taeminim Krais siirim siya niki kigna apim, simiir warar. Mi kara mhoiyya wi ti hiriinan dimin imiir swoki ae rani kara pi borisopi kariir nomiiyauin siir kwoin iiir nwowaiginiuwim biyie. Dimusi rani, ti dimin taemin hiriinan simiirsika. Iriig.

**Pol siya maирgimaирga dimusi bi nwokin, siya umirim
iikamim naingwo tibmii kiiniyim simiir hiranki bi haigin
dimin taeminim siya naingwom simiiramin**

9 ¹Kariirin wi dimin whirki nikidu rani, ti diminin kara tiriyim Adi Komii siirim. Kara aposel inkamin mi Jisis Krais siirin karar kigin. Mi Biyan Inkam Komiiyin mi iikam kima Krais siir yai aiirin wi hiriinansi wakaeyokna api. Dimusi rani, Biyan Inkam Komii siir digworaekwomim yim kara tirim kimiir, simiirsika. ² Mi iikam nhirim hiniina naingwo karamae nwowi kara aposel inkam tani, yio dimin komii rani. Mi wim kima om Korin warauran iikamim wim kima kariirin hiniina asi naingwowi, kara aposel inkamkin. Dimusi rani, digworaekwomim kara niisiimauuwim kimiir simiirsika. Mi kima kimaирgim Krais siir yai air wakaeyokna apiyim. Mi ti digworaekwomim Kimiirin sima niisiimauugim hiniin, kariirin Biyan Inkam Komii siya nimbingin aposel inkam nwowamin.

³ Mi iikamim ha boiniyim kariirin hiniin kara aposel inkam tani mi kara simiir yai akan pi hiniina nowarkii boinkii wara yaiyim kara winkiyim simiirin. ⁴ Mi hanininginiuwi, kara dimin taeminim iikam kimiir warauranki ti hai mi kara pa nwoki aeyim diminim kara tirim kimiir simiirsiyin. Dimusi rani, kara aposel inkamkin. ⁵ Mi yipiki Biyan Inkam Komii siir siyu iiir napiyim wigim, krime simiir mi onkwonaei

yio ini mi owin mi krima wi simaka niki amyokiyokiyyim iki aposel kam nhirim simiir hiriinan iki Biyan Inkam Komii siir nomousisimim simiir hiriinan mi Pita siya, aniya? Mi ini mi owin kara naeyam kariir mii aiiram mi srii? ⁶Mi Banabas mi kara krira krirar ti mirii nonkworinu kripkai nae sainamin mi nae imiir naeyamin kririirgi kririir umir imiirrarar ti krinmai, aniya? ⁷Mi kamim yaii niniyan inkam nwowiyim sima nae minim simar bi kigriraonaeikim. Mi inkamin numiran sasaeya ninkiniyin mi inkam nhirkim siirin ha pi boinikin, warì dimin taeminim kira ninkikinim simiirin wi kira nae rani. Iikamim wi sibsib kigrirao rani, simiirin iikam nhirkim boini hiniin, kima wi simiir mwiii imiir kwiyae rani. Niingaka. Mi krira kimiirramin naeyam srii wi wadieyar mi owi, aniya?

⁸Tiki yaiyim yim inkami kwoinarar bi priinaingwo boinkikim. Niingaka. Siyu komiiyin biiya Adi Komii siya hauugiyin Mosesni, yio iriipi hiriinanar mi boinkikin, ti diminim yim kaimwowaigim. ⁹Mi bidi bidiniyarin Moses siya yaiyim Yokwo Komiiniyin hiniina winboinkikin, bulmakuin witnid nokwobrombropiyin siir yai aiirin wi uridni kipi kogripikou mi hiriinan tiri, siya wi ti witnid imiir nae rani. Niingaka. Adi Komii siya bulmakuu imiirram bi naingwokin iiya siya ti yaiyim Moses siir boinmauuwim. ¹⁰Niingaka, siya ti yaiyim minam winkikin iikam krimiir whinkinsiis haiginuam bulmakauni haniin. Moses siya ti yaiyim minam winkikim, krima ti yai imiir ninokninkinim. Mi inkamin yipiki nu haenopin mi inkamin yipiki sasaeyim wai nwowim simiir ningugu haiyin, sowa nwisaırarin wi umir kinar haisowi ta miiya sowa miriyya saiisiyin. ¹¹Mi krima Adi Komii siir yaiya kimiir bidiyar iki boinmauuim ya ini naenan ywowa kimiir mhiiyim saeyer kiniu haiginuwi. Mi hiriirankiniuwi mi tarì kima wi nae krimiir hauu rani, krimiir piu aiarsi, aniya? ¹²Mi iki iikam nhirim yipiki kimiir whinkinsiisyim, sima naeyim kimiir warauranki mi haii, simiir piua saiir kirie haiginuam mi ti hiriinan siyuin yio ini wadiekì wadieyar mi owin, krima kimiir biiyan inkamim nae mi haiyim. Mi biiyar nwoyokiyokianiyin mi tariinanar yadigiyyin, krima iikam kimiir waraurankin dimin sim whir bi swoki haimiminkim. Krima inkam paeprikabnan nwokim mi krima mhiigar mi aokim. Mi krima kimiir kwoin imiirin wi hiriinan saiirs niapkitmai rani. Mi krima hiriinan tiri, wim wi Jisis Krais siir yai aiir wakae rani. ¹³Kima ta yai aiir daengwoki, Isrel simiir pris inkamim yipiki omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiir miriyyim, sima simiirin pa mi boinki, sima naeyam ti nae nhirim ti iikam ima hainaniyim ta omaka aiir Adi Komii siiram. Mi ti pris inkamim ti diminim ti kam ima haigingigim hiiya nae haiginiya saiir, sima simiirin pa haii mipa ninkin imiiriae Adi Komii siir mi haimiyyim pi simar swoki aei. ¹⁴Mi ti hiriinan siyu kaimwoin Biiyan Inkam Komiiyin yio iriipi hiriinanar mi boinkin. Ti iikamim yipiki Krais

siir yaiwin kibiya sair boinmimauuim, yim sima nae digworaekwo minim wi iikamim yai sima boinmimauuim simiir hiranki hawaii simiir piu aiir kirie haiginiuam.

¹⁵ Mi ti hiriinan siyuin kariirin ini wadie siya yowin kimiir aposel inkamin siya sriyamin kimiir. Mi biiyarin kara kimiiram bi kaugin diminamin mi tariinanin kara ta yokwowa kimiiramin hiriinanam bi winboinkikin, kima kariir kigriraowim. Mi kara mhiigii nao kingiin nwokiswo mi kara kimiiramin pi naeyam dimuim mi sriigii. Niingaka. Kara pi borisopi dimin whirin inkam nwirni iinanki haiyim. Mi kara dimin hawaii mi kara wi ha boin tani kara Krais siir yaiwin kibiya sair boinmimauuin mi umir bi haigin. Niingaka. ¹⁶ Mi kara maarginairga kanakana bi nwonakin Krais siir yai win kibiya sair boinmimauuamin. Niingaka. Kariirin Biiyan Inkam Komii siyar nimbingsikin ta sair tiramin. Mi kara simiir boinmimauu karam nwokiswo mi kariir kwoinin kanakanarin wi io prasae di yowi. Mi kara ta yaiya Biiyan Inkam Komii siya boinkiya kariir ya wi digiumii pi haimriiyugig. ¹⁷ Mi kariir kwoinairga priinaingwo tirkiswo ta miiya Krais siir yaiwin kibiya sair boinmimauuvi mi kara wi umir digworaekwo ta mii aiisayar pi mi haiyin. Mi ya tariigina ya kariir kwoinairgi bi priinaingwo tirk. Niingaka. Adi Komii siyar nimbingsikin kariirin ta mii aiir miriyyamin. Mi hiriinankiniwi mi kara wi umir, digworaekwo nae min hai rani, ta mii aiisiyin. ¹⁸ Mi hiriinan tirkiswo mi kara wi piki hiniin umirin si pi haiyin ta miiya kara miriyya saiisiyin, ha? Kara wi ti si pi haiyin. Mi iiya kara Krais siir yaiwin kibiya iikam imiir boinmimauuvi mi kara simiiramin wi nae umir minam srii rani. Niingaka. Mi sima Adi Komii siir yaiya hinda whisariiyar prihai. Mi ti hiriinan siyuin ti maarginairga kara nwowin, ya tariigina ya kariir umir aeya.

¹⁹ Kara inkam nwirni aowa bi nwokin mi kara ini iikamim simiir whisarii mii priimirriyan inkam yowin. Mi kara iikam whiekakim simiir kwoinim wi digar piyamisi owin Jisis Krais siiram kiyaiiyim, siiram naingwo tibmii kiinim. ²⁰ Mi iiya kara Isrel simiir iikamim simaka nwowiyin, kara pi Isrel simiir siyu imiirar mi api mi Moses siir siyu komii ikin. Mi ta hiriinan saiirsyairga kara iikamim simiir kwoinim saiisayar kiyaii, sima Jisis Krais siiram naingwo tibmii kiinim. Mi hiriinankiniwi mi ti Moses siir siyuin siya boinkiyin kariir, yio wi nwo rani, kariir kou. Mi ti iiyim kara nwowim hir kara simiirar mi apkim mi ta hiriinan saiirsyairga kara simiir kwoinim saiisayar kiyagin. Mi wi Moses siir siyu komiini yaiyim wi sima nwo rani, simiir kouin. Mi sima wi Krais siir yaiwin kibiya saiiram ninmiininkini. ²¹ Mi kara Moses siir siyu komiyyin siirin naingwo owouu rani. Mi siirin digiumii bi haimriiyugin. Niingaka. Mi kara tariinanin ini Krais siir yai imiir wakaeyokna apin. Mi iiya kara iki iikam nhirim yipiki Mosesni yaiyim

sim wakaeyokna ap karamae nwowiyim simaka nwowiyim, kara Moses siir yai imiir bi napikin. Kara ti hiriinan siyuun minam tirkin, kara wi iki iikamim simiir kwoin imiir niki kiyaiyim Jisis Krais siiram naingwo tibmiikiinim. Mi ti hiriinan kara tirin, kara Adi Komii siir siyu iiir bi taouugakin, kara Jisis Krais siir siyu iiir napkin. ²² Mi iiya kara iikamim yipiki naingwo tibmii kirie nwo karam nwowiyim Jisis Krais siiram, simaka nwowiyim mi kara diminin maigimaирга sima nwo karamae nwowiyin kanaka, siir bi tirkin. Niингaka kara diminin sima naingwowyin hiniin yio ini yowowin kara sirarar tirkin. Mi hiriinan saiirsika, kara simiir kwoin imiirin asi kiyaii kirie nwowamin, Jisis Krais siiram naingwo tibmii kiinamin. Mi iinokiinokin kara iki iikamim hinda tindanim simaka nwowiyim, kara diminin iki sima naingwowyin hiniin yio wadiekin, kara sirarar napkin. Mi ta hiriinam saiirsika, kara simiir kwoin imiirin hiriinansi kiyagin Jisis Krais siiram naingwo tibmii kiinim.

²³ Mi kara iinok iinokin hiriinan ta saiirsi tirkin Krais siir yaiwin kibiya saiir hainanamin. Mi Adi Komii siya kariirin wi hiriinan saiirsi hainan prapraskii kariirin mi iki iikam nhir ikim. ²⁴ Kima ta saiir daengwoki. Iikam whiekakim iki ninkikin iwitiyim sima biikinar bi nwo sowowikim. Niингaka. Nwirkinwiruaиргın pi bii iwit okwoiu. Mi ti inkamin bii niwit okwomin diminin pi sasar haiyiskii. Mi ti hiriinan siyuun, ti iikamim yipiki ninkikin iwitiyim kima Krais siir yai aiiram min hiriinan sibgu wakaeyokna api mi kima dimin miiyikin Adi Komii siya wi hiriinan saiirsi hauuwi. ²⁵ Mi iikam whiekakim yipiki ninkikin iwitam naingwowyim, dimin haiyim, sima iinokiinokin nhami nhami bi niwitikim mi simiir piua kirie saiirsiyar nwo. Sima ti hiriinan minsi tiri, sima wi iki iikam nhirim simiir nwoki iwit haiburim mi wi diminin Adi Komii siya hauuwi iikamim bii nwowim simiir wi siir nwoki haiyim. Krima dimin komii komii imiirrar tir Adi Komii siiram wakaeyokna apim mi krima wi siir dimin miiyik miiyik imiir nwoki haiyim. Yim sima ti diminim ti kamim ninkikin iwitiyim bii nwowiyim sima haiyim wi simiir hiriinan biyie nwo rani. Niингaka. Yim sima wadieki wadie imairgim mi wi hiriayar nwo yokiikaeyami. ²⁶ Kara ti inkamin yipiki hinda tinda niyaeyimyok kaowiyin siir hiriinan bi ninkikin iwitikin. Niингaka. Kara ini inkamin yipiki maeyaua niwit okwoviya saiirgi saiiramar nanmainonkowwyin ini siir hiriinan yowowin. Mi ti hiriinan siyuun kara iinokiinokin Adi Komii siir mii aiir asi miriinanaei. Mi inkamin yipiki yaii niniyiin siya siir iina hinda bi priitio priitiovika. Niингaka. Mi ti hiriinan siyuun, ta Adi Komii siir miiya ta kara mireyya ya hinda bi mi priimiri priimiriiga. Niингaka. ²⁷ Kara kariir piu aiirar kirie haiginuinaeikin karar kigiraowamin mi saeya wi kariir kwoin iirrarar nwoki wakaeyokna apim. Kara ti hiriinamin minam tiri, mhoiyya

kara Adi Komii siir yai aiir boinmimauwi mi siya kariirin wi hiriinan boin tani, kara inkam paai rani mi kara siir dimin miiyik miiyikim wi simiir hai rani. Iriig.

Kima, kimasiyar mintiraona kima wi dimin biyie kipi tir

10

¹Ti kariir nomiiyauim kara ha naingwoi kima ina sibgu inokninkinim siyuin Adi Komii siya tirin krimiir yidiwi wanwiyaeyim simiir. Mi ta iiya krimiir yidiwi wanwiyaeyim sima Moses siir wakaeyokna apnamim niimau mieki mieya hiriir mi takia iiya Adi Komii siya wau mirsima sair yikropki simiir siyu iiir nisimau apnamam. Mi takia iiya siya simiirin bidiyar mi whinkinsis haiginiuin. Mi iikamim sima ini whii komiiya pariidnan dapiya ini sairar mi iyapidnайдамим ми simiir nwirki bi swoki aomin aominkin. ²Mi diminin krimiir yidiwi wanwiyaeyim sima tirin, iiya simiirin waumir sima saeya kiikii ikoua sima kigna apam mi iiya sima whii komii kwira pariidnan nikiuviya sae mi iyapidama, yim tiki digworaekwo hiriinanim, yim iikam imiir niisiimauugim sima Moses siirrar wakaeyokna ap iskiyim. Mi sima ini siirrar mi wakaeyokna apim iikamim yipiki baptaisim simiir hiriinan yipiki hiniina niisiimauuim sima Biyan Inkam Komii Krais siргим ми simiirin ini siyar kigirkakim. ³Mi iiya sima niimau boskwonau hir nwowa, sima naeyin mana nikiuviyiin siir naekim, yipiki Adi Komii siya hauugiyim simiir siir hirankin. Mi tiriiginin simiirin siya whinkinsis haiginiugin simiir naingwo tibmiiya kirie nwowam. ⁴Mi sima opa yipiki Adi Komii siya hauugiya simiir sairar mi kwiyaes. Mi tariigina simiirin saeya kinsis haiginiugin mi simiir naingwo tibmiiya komiigii komii asi nwokika. Mi ta opa sima kwiyaeya, ya siiya komiiya sair hiranki nitka. Mi ta siiya komiiya ya aknainan Krais siir niisiimauuga simiir kwoin iiir kinsis haiginiuam ta opa sima kwiyaeya simiir piu aiir kinsis haiginiuam sair hiriinan. ⁵Mi Adi Komii siya simiirin ti hiriinan siyu kaimwoin siir asi whinkinsis haiginiugin, Adi Komii siya maиргимаирга iikam hoimgakim bi nwokin mi ta hiriinan saiirsika siya hiriinan asi tirkim mi Adi Komii siya iikam imiirin hiriinan saiarsi nisomsom aokao digiyam tirkim. Mi simiir piuis biyieyim niimau hinda tinda digar asi nwokikim.

⁶Adi Komii siya ti hiriinan diminin minam tirkim, krimiir niisiimauugim krima wi iki dimin biyie hiriinanim sima tirim wi simiiram naingwowisi, simiir tiram. ⁷Krima uruwai siyaowaini inig kipi hainan, krimiir yidiwi wanwiyaeyim simiir iikam nhir ima tira sair hiriinan. Mi ti Adi Komii siir yaiyim biiya Moses siya winkiyim Yokwo Komii sair yim hiniina win boinkikim. ⁸Mi iikam krima ti hiriinan siyu biyieyin hii sima priininae priininaeiyin siir kipi tir, biyan iikam nhirim sima tirim simiir hiriinan. Mi Adi Komii siir kwoin in paenan ha niugiyin

simiiram mi siya simiir iikam nhirim ina yisomsom aokaokiyim. Mi 23,000 nim yim iikwiruwa sairar mi kwaonam. ⁹Krima Biyan Inkam Komii siir kwoin iir kipi kiyai, io krimaka nwowam, biyan iikam nhirim sima tirim simiir hiriinan. Mi Adi Komii siya io simaka ha nwowin mi siya mipugim ina yikropkiyim mi simiirin ini sima piyaoakiyim. ¹⁰Krima Adi Komii saika kipi ninkinwaowarkii boin, biyan iikamim simiir nhir ima tira sair hiriinan. Mi sima diminam ha boinanaeyim mi Adi Komii siya siir paekwosimin siir yikropki mi siya ha nitin mi simiirin siya yisomsom aokaoki.

¹¹Mi ti digworaekwowitzim ti krimiir yidiwi wanwiyaem imiir tirim yim iiya sima niimau boskwokt boskwonau hir nwowa ha tirkim. Mi ti digworaekwowitzim Moses siya winkiyim Adi Komii siir Yokwo Komii aiir, yim krimiir niisiimauugim krima wi simiir hiriinan kipi tir. Sima ti iikamim ti tariinan nwowim krimiir niisiimauugim, iiya Krais siya swoki itana ini kingiin nwowa. Mi krima krimasiyar mintiraona krima wi dimin biyie kipi swoki tirmimin biiya krimiir yidiwi wanwiyaeyim sima tirim simiir hiriinan.

¹²Yim tiriiginim yim ini ti sima tirim ini simiir hiriinanar mi imbiyamim mi wim kima iikamim yipiki ha naengwowim wim kima kiriekim mi kima Krais siir siyu iir napim ini kimiir yidiwi wanwiyaeyim simiir haiburim. Mi kima krimasiyar mintiraona kimiir kwoinim iki iikam nhirim sima kiyaii mi kima wi siyu biyie tir. ¹³Mi kima wi hiniina kipi naingwo, ti digworaekwowitzim kimiir kwoin imiir kiyaii, kimiir nikpitmaiayam mi tiki hiriinan diminin iki iikamim, iki hinda tinda nwowim simiirin ini irripi hiriinanar mi tirin. Yim sima yaeya rani. Niingaka. Adi Komii siya wadiekin, kimiirin wi siyar whinkinsiisi. Mi siya iki dimin bibiyieyim wi simiir kigninkinki rani, kimiir kwoin imiir nipiyaokiiyam mi kimiirin wi sima nikpitmai rani. Kimiirin wi siyar whinkinsiis haiginiuwi ti hiriinan dimin biyieyim ti kimiir kwoin imiir kiyaiyam tiriylim simiirsi nokworinuim.

¹⁴Ti kariir nomiiyau kiingi kiinim, kima uruwai siyawai simiirsiyin aru dwo wim wi simiir inig imiir wara pi hainanisi. Dimusi rani, kimiirin wi Adi Komii siyar whinkinsiis haiginiu mi wi siyar kigriraowi. ¹⁵Kara ti yaiyim iikamim yipiki ninokninkin miyyikakim kimiiram boinkikin mi kima ti yaiyim ti kara boinkiyim simiir ti aingwoki mi simiir ti sibgu hid. ¹⁶Mi iiya krima kumuniyin opa mobin siir nwokaiiya nhwo sairam kwisboiniyim mi krima iki sair kwiyeiyim mi krima hiniina niisiinauuwi, krima mi Krais siya krima ini nwiruwar ywowiskiyim mi ini kwoin whiruwar mi okiyim ta siir nhie aiiram in biiyar naokiinaiinama mi bretin krima niinibimbir aeyin yio min mi isiimauugim krima mi Krais siya krima, ini kwoin whiruwar ywowim ta siir piua biiyar naowa yipiki paeyin hiiiniyar nирioninkinin saika ninkin

irinugiyin. ¹⁷Mi iikam whiekakim krima kasa rani mi krima ini bret haruan siirrarar yaeyim. Mi bret haruan krima naeyin yio tiriiginin yio min niisiimauugin krima whiekakarin ini Krais siir piu kwiruwa sairrarar yinkiamamasuim.

¹⁸Kima Isrel simiir iikamim simiir daingwoki mi iikamim yipikki ti nae imiir naeyim biiya priskim sim haiginim hiiya naemin dimin haiginiya Adi Komii siiram, yi tiriiginim yim min niisiimauugim sima mi Adi Komii siya, sima ini kwoin whiruwar ywokiyim ta hiiya nae min haigin inkin imiiyaeya saikan. ¹⁹Mi ta yaiya kara boinkiya kimiir ya ta saeya, nae minim mi wraisu min ikim yipiki sima ninkin imiiyaeyim niksisae uruwai siyaowaini mi ti naeyim yim dimin komiigim, iyie? Uruwai siyaowai sima ywo dimin komiifyin? Niingaka. Yim naeyim yim nae imairgim. Mi yim ti uruwai siyaowaiyim, yim tidiyiu min imairgin. ²⁰Mi iikamim yipiki ti dimin taemin imiir nap karamae nwowiyim mi Adi Komii siir naeyim siir ninkin imiiyaeyim hiini sima nio haiginiyim, yim sima simiirin pi uruwai siyaowaini swoki inkin imiiyaei pi Adi Komii siir ninkin imiiyaе rani. Niingaka. Mi kara pi borisopi kima ti dimin hiriinanim uruwai siyaowaini ninkin imiiyaeyim simiir naeyim. Mi kima ti hiriinan dimin imiir tiri, yi tiriiginim yi min niisiimauugin kima mi uruwai siyaowai sima, wim ini iripar yinkiamasuim mi ini kwoin whiruwar ywowim. ²¹Mi kima Biiyan Inkam Komii siir op mobin wi siir kwiyaе rani, kima uruwai siyaowaini op mobin siir kwiyaei. Kima wi hiriinan tir tani. Niingaka. Mi kima naeyim Biiyan Inkam Komii siir hiiya sair haiginiyim siir ninkin imiiyaeyam wi simiir nae rani, kima ti naeyim uruwai siyaowaini ninkin imiiyaeyim simiir nae: Kima wi hiriinan kipi tir. Niingaka. ²²Mi kima hiriinan tiri, wim wi Biiyan Inkam Komii siir kiyopsibgi haiginiuwi mi siya wi io kimagakar nwowi mi kimiirin wi siya pi tioin. Siyargin kirie komiigakin mi nim krima ini niinga ywowitz. Mi siya kimiir tiowi mi kima wi siir nikwowsaisi rani. Niingaka.

²³Wim kima ti digworaekwo imiirin hiniina boinkim, ti digworaekwowim krima tiriym yim wadieyaairgim. Mi kara kimiirin pi hiniina boinkii, ti digworaekwo hiriinanim, yim wi kimiir whinkinsiis haiginiu rani, Adi Komii siiram sibgu wakaeyokna apim. Sima wi kimiir kwoin imiir kirie haiginiu rani, Adi Komii siiram sibgu wakaeyokna apim simiir nhirim sima simaargin mi kima, ti kima tirim simiiram daingwoki. ²⁴Kima wi kimamar kipi naingwona mi kima wi iki iikam nhirim simiir whinkinsiisam daingwo.

²⁵Mi kima wi kipi nidid wraisuim maket haiginiyim simiir sainsiyin mi simiirin hiniina kipi mi srii, ti wraisu biiya uruwai siyaowaini ninkin imiiyaekim mi kimiir kwoinim wi hiriinan naingwoyimyok karamae saiarsi nwowi. ²⁶Mi yaiyim yipiki Adi Komii siir Yokwo Komii aiir

winkiyim bidi bidiniyar yim hiniina win boinkikim, ti nuin yio Biiyan Inkam Komiiyin siirgin mi digworaekwowim siir mi owim iripi hiriinan siir. Mi krima ina ninokninkinim mi krima digworaekwo whiekakim simiirin wa naei.

²⁷Mi iikam nhirim yipiki Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna ap karamae nwowiyim, sima kiriiram boinkii, simiir omaka hiriir namam nae simaka naeyam. Mi kima ti naeyim sima hauuwi kimiir, simiirsiyin wi hiniina kipi naingwo, tiki naeyim inkamki bidi yamisi inkin imiiyaeyim, iyie? Kima hindara wakaemumu ae. Mi kima hiriinan tiri mi kima wi iripa nwoki ongwomanair aeyim ²⁸Mi kima ti inkam inaka niidwowi mi siya kimiirin ha boini, tiki naeyim biiya iikamkim sim niki inkin imiiyaeyim uruwai siyaowaini sima. Mi kima ti nae imiirin wi kipi nae wim wi inkamin kimiir nokmwini aeyin wi siir kwoin iiir pi kinsis haiginiuwisi. ²⁹Kara siir kwoin iiir boini, kimiir iiir boin tani ti diminim siya niki boinmauuim simiir kipi nae. Mi kima hiniina naingwoi, krima ti nae imiir nae karamae dimusi nwowi mi tari yi minsika, iki iikam nhirim yim Krais siir yai imiir bi sibgu wakaeyokna apikim, aniya? ³⁰Mi kara nhwo Adi Komii siiram kwisboinkiyim mipa mi boin wadikeii. Dimusi rani, ti naeyim kara naeyanim simiirsika. Mi iikam sima hiniina dimusi boinkim kara siyu miyiiknan bi tirkin ti dimin taeminim kara naeyim simiirin, ha?

³¹Mi kara kimiirin ta sairin pi hiniina boini, ti naeyim kima naeyim mi opa kima mi kwiyaeya mi wraisu minim kima naeyim mi dimin taeminim kima mi tir ikim, kima simiir tiri mi ti iikamim yim Adi Komii siir inig iiir hainanprapraskii. Dimusi rani, ti simiirsika. ³²Mi kima wi ti dimin hiriinan simiir kipi tir. Juda iikamim mi Juda iikam tani ikim mi iikamim Adi Komii siir isid nwowim wi simiir kiyopsibgi haiginiu rani, siyu biyie tiramin. Niingaka. ³³Yim ti dimin taemin hiriinan simiir kipa boinkiyim kimiir, yim kariir kwonkar naingwo boinkikim. Kara ti dimin taeminim minam tirkikim iikamim simiir whinkinsiis haiginiuwim. Kara ti dimin karamar bi tirkin, kariirar swoki whinkinsiis haiginiuwim. Kara ti dimin taeminim minam tirkin, iikamim simiir whinkinsiis haiginiuwim. Mi simiirin wi Adi Komii siya nwoki anmaiwarkainam simiir dimin biyieym simiir hirankin ti sima tirim. Iriig.

11 ¹Kima ti dimin taeminim kara tiriym simiir kigna ap, ti kara mi kigna apiyim dimin taeminim Krais siya mi tirim simiir sair hiriinan.

**Wigim simiir mwo imiir kaigrisu idwokaiiyim, Adi Komii
siir inig hainaniya omaka sair simiir boinka**

²Kara kimiirin dimusi bi hainanprapraskikin, kima ti dimin taeminim kara boinmimauuim iinokiinok simiir wakaeyokna tirkim. ³Kara ha

naingwowi kima ti yaiyim kara boinim simiir dinokninkin Jisis Krais
 siyaırgın kamim simiir kougi kou nwowin mi kamim yım ini simiir
 wigim simiir kou ywowim mi Adi Komiiyin yio ini Jisis Krais siir kou
 ywowin. ⁴Mi ta hiriinan saiirsika mi inkamin omaka Adi Komii siir inig
 hainaniya saiir hiriir nami mi siya pagra siir mwo nwowa saiir kibwaehai
 karamae nwowi mi siya Adi siir yaiya hiriinankakar boinmimauwi, yio
 ti hiriinan siyuin yio Jisis Krais siir kiyopsibgi haiginiuwi. ⁵Mi wigim
 simiir mwowim dimin taemin nitimwaniu karamae nwowi mi sima Adi
 Komii siir yaiya ha boinmimauwi omaka siir inig hainaniya saiir hir,
 yi ti hiriinan siyuin yi sair kam iirar swoki kiyopsibgi haiginiuwi. Mi
 saeya hiriinan naingwo karamae nwowi mi saeya wi wiga yipikkı saiir
 kan aiir piiriyo iuguskiya mi nididgak ha nwowiya wi saiir hiriinan
 nwowi. ⁶Mi wigim simiir mwowim dimin taemin nitimwaniu karamae
 nwowi mi saiir kamin saiir kan aiir piiriyaokii mi yi ti hiriinan siyuin
 yi saiir niisiimauwi hiniin, saeya siyu miiyiknan bi napika. Niingaka.
 Yi wi hiriinan tir tani. Mi wigim dimin taemin simiir mwo imiir
 nitimwaniuwi, yım sima wi nididgak nwo rani. ⁷Mi kamim iiya sima
 Adi Komii siir yai aiir boinmimauwiyim mi iiya sima nhwo Adi Komii
 siiram mi kwisboiniyim, simiir mwowim dimin taemin kipi nitimwaniu.
 Dimusi rani, kamim yım Adi Komii siir kirieya mi siir dimin kirie komii
 komiiyim paenan niuyaeyim mi digworaekwo whiekak ikim simiir
 sibgu kigirkakikim. Mi yım wigim. Niingaka. Yım sima simiir kamim
 simiir kirieya mi simiir dimin miiyik miiyikim paenan niuyaeyim mi
 simiir inig komii ikim, yım simiir niisiimauwi. ⁸Adi Komii siya Adam
 siir piua Iv saiir piua saiir hiranki bi haiga mi siya ha bi nonkwokwokin.
 Niingaka. Adi Komii siya Iv saiir piu aiirin diminin Adam siir piu
 hiranki haiyin siir nonkwokwokin. ⁹Adi Komii siya Adam siirin Iv saiir
 whindiriraeraram bi nonkwokwokin Adi Komii siya wiga Iv dapiya saiir
 nonkwokwokin Adam siir whindiriraeraram. ¹⁰Mi ti hiriinanin yi ini mi
 owin wig sima mi itimwaniuviyim dimin taemin simiir mwo imiir. Yi ti
 hiriinanin yio min niisiimauugin, wig imiirin ini kam imar kigirkakim.
 Mi simiirin ini simar kigriraonamim iiya sima omaka Adi Komii siir
 inig hainaniya saiir namiyim. Sima wi ti hiriinan dimin iir tir. Dimusi
 rani, Adi Komii siir paekwosimin ini simiirar kigin. ¹¹Wigim yım simiir
 kamim simiir aowar timi o. Mi nim krıma iikamim yipiki Biiyan Inkam
 Komii siirim, nim krıma ini nwiruwar ywowiskiyim. Mi irni nwirniyin
 ha timi inan whinkinsiis ankinsiis wadie sibgu nwowamin. ¹²Krima
 irni nwirni dinan whinkinsiishaiginiu, wadie sibgu owamin. Dimusi
 rani, bidi bidiniyarın, Adi Komii siya biigi biiyan wiga saiirin inkamin
 Adam nikiuiyin siir piu hiranki haiyin diminin siir nonkwokwokin. Mi
 hirankar nitiyokiyokiinaniyin mi ini tariinanar yadigniyin, wig sima kam
 krimiir asi naokaina. Mi ta hiriinan saiirsika krıma irni nwirniyam asi

naingwowi. Mi iikamim mi digworaekwowim ti nu iiir nwowim yim Adi Komii siyar nonkwokwokim.

¹³ Mi kima ti dimin imiir daingwoki mi simiir hidgi. Mi wigim dimin taeminim Adi Komii siiram kwisboinkii mi sima simiir mwowim dimin taemin nitimwaniu karamae nwowi mi ti hiriinanin yio wadiekin, iyie? Miyyik rani? Yio miyyik rani, ini biyie ywownin. ¹⁴ Mi krima tariinanin ta saiir ti naingwoki mi inkam nwirin siir kana priei nwowi wigmi kanim simiir hiriinan, siya wi nidid prasae kipi kin. Dimusi rani, ta saairsika. ¹⁵ Mi yim wigim yim ta saairsiyn nididgak bi nwowikim. Dimusi rani, ta kan hiriinana simiirin Adi Komii siyar hauugin simiir mwo imiir higriniuam. ¹⁶ Mi iikamim ti hiriinan diminim simiirsi ninkinwaowarkii boinam naingwowi mi kara simiirin pi hiniina boini, aposel kam krima iikam imiirin wi dimin whir kigna apam kipi swoki kiwaki mi kara ti hiriinansi boinkikin. Iriig.

Mi om Korin hiran iikamim sima simar tirkunakim kumuniyin aiirsiyin

¹⁷ Mi tariinanin kara iikam kimiirin pi haigin idwoki rani, ti diminin kara kimiir boinkiyin siorsi. Dimusi rani, ti dimin biyieyim, kima tiriym yim ini dimin miyyik miyyikim kima tirim, iripa kima haingiriyiu owiya Adi Komii siir inig iiir hainanam, ini saiir haibura. ¹⁸ Mi diminin biigi bii pi kara boinkii, yio hiniingin, kara iikam nhirim sima boina saiir wakaekin, kima Adi Komii siir inig iiir hainanam namiyim, kima iripa bi sibgu owikim kima yapa yapae priyo priyo amikim. Mi kara ta yai aiir wakaekiyin mi kara simiir yai nhirim simiirin ini kaim-wowar mi okiyin. ¹⁹ Mi ya ini kaim-wowakaim-wowar ywowa. Mi kima wi kimiir iikam nhirim wi simiir yaiyim wi simiir niinakrimkripkii mi ti iikamim yipiki ta yaimwokiyaimwo aiir sibgu apiyim yim wi idowiyya simbi nimbini. ²⁰ Mi hiriinamki niuwi, kima iripa haingiriyiu owi Adi Komii siir inig iiir hainanam mi naeyim kima naei, yim Biyan Inkam Komii siir nae rani. Niingaka. ²¹ Mi kima nhirmiyam nik o karamae nwowi mi simiirin bii kima kimar hainami, kima kimar naeyamar mi hiriinanki niuwi ti iikamim yipiki mhoiiya nit, yim wi mhiigar nini aoni. Mi tiriiginim yipiki bii namim naeyim yimbi kima kimar kwaeswonami mi kimiir mhiyim pi digi digar nwowi mi kima op minim pa kwiyae nanaei mipa kwiyae whaowaenami. ²² Mi kima kimiir omaka hirar nik idwokai aenaniyim pa nopi, ha? Kima omakakakairgim mi kima hirar pi yidwokai aeyin mi kima hiriinan tir tani. Niingaka. Kima omaka Adi Komi siir inig hainaniya saiir nitiyim mi kima pi Adi Komii siir isidin simiir iikamim pi simiir nanokou kao rani. Kima ha naingwowi, yim sima ini kimiir inkam biyienan ywowim mi dimin taeminim yimbi kima kimar kwaeswonami. Mi kima ti iikam paeprikab hiriinanin simiir kiyopsibgi haiginiuwi ti dimin hiriinanin kima tirkiyin. Mi kima pania

naingwowi, kara kimiirin ti dimin imiirin wi paniina ti boin, ha? Mi kara kimiir ti hainanprapraski. Mi ti tari ti simiirsika, aniya? Niingga.

²³ Mi yaiya kara boinkiya kimiir ya kara Biiyan Inkam Komii siir hiranki haiga. Ta yaiya ya hiniinga, Judas siya Biiyan Inkam Komii Jisis siirin wir niiyaka napwougin mi siirin kimidiniya sau omomin siir iin yonkwoki, taka niiyaka Biiyan Inkam Komii siya bret iiir haiya saiir.

²⁴ Mi siya ti bret iiir haiyin mi ina boin wadiekiyin Adi Komii siir. Dimusi rani, siirin siya hauugin. Mi siya bretin ha niinibimbiirgiyin mi siya siir kigna miriyim kamim simiirin hiniina boinki, tiki dimin yio kariir piu aiir nikrigin. Kara naowi, kara wi iikam kimiir whinkinsis haiginiuwi mi mhoiiya kima wi ti kara tirin, wi hiriinanar niki tiriokiyokiiyim. Mi ti tariinan kara tirin, kara min niisiimauugin, kima wi kariiram nwoki aingwokiyim, ti dimin kara tirim kimiir simiiram. ²⁵ Bretin siya hauwin simiir saiir hiriinan. Mi siya wain op mobin ha mi haiyin mi siya boinki, ta wain opa ti mob iiir nwomaiya ya min niisiimauuga, Adi Komii siir yai win kibya yipiki siya boinmimauuwa kimiir whinkinsis haiginiuam, ya saiir niisiimauugin. Mi tarigina kara wi misni tirlbwakainaei kariir nhieya saeya naokiinaiini saiirsika. ²⁶ Mi mhoiiya kima ti bret iiir naei mi ta wain opa mobnau tir nwomaiya saiir mi kwiyaei, ti siya tira saiir hiriinan, yio kima Krais siir niisiimauuwi siya iikam krimiir whinkinsisam naokin. Mi wi siyar swoki itbudgiyim.

²⁷ Mi kimiir nhirim ti bret iiir naeyim mi ta opa mob iiir mi okaiya saiir mi kwiyaeiyim, yim min niisiimauugim dimin taeminim Biiyan Inkam Komii ieya tirim simiir niisiimauugim. Mi kima ti dimin imiir naingwo omok karamae nwowi, kima tira saiir hiriinan mi Adi Komii siya wi ha boini, kima siyu miyiikan bi tirkim. Mi kima wi ta Krais siir nhieya mi siir piu aka, wi sowiir kiyopsibgi haiginiuwi. ²⁸ Mi iikamim simiir kwoinim sibgu daingwo omok mi ti dimin biyeyim yim dinangrirmiigi. Mi mhoiiya ti bretin sima naei mi ta opa sima mi kwiyaei, yo dimin komiiyin Biiyan Inkam Komiiyin siya tirin siir niisiimauugin.

²⁹ Dimusika? Mi inkamin ta yaiya Biiyan Inkam Komiiyin siir piu aiir boina saiir yai mwo aiir ninokninkin karamae nwowi mi siya ti nae iiirin ha naei mi ta op aiirin ha mi kwiyaei mi siya wi ha naingwowi, tiriiginin yio dimin bi nikrigin. Mi sima wi sima simar swoki iigikiyaonaei Adi Komii siya simiir nonkwobumbunamin. ³⁰ Mi ti hiriinan siyuin kimiir iikam nhirim makinii mi sima kirie karamae ha nwowi mi kimiir iikam nhirim sima wa naonami. Dimusi rani, sima kimakar ninkin aekim ti bret iiirin mi kimakar mi inkin kwiyakim ta opa ti mob iiir nwomaiya saiirin. Mi kima bi niki aingwo omokikim ti dimin hiriinanin kima tirin saiir hiriinan. ³¹ Mi kima Biiyan Inkam Komii siir nae iiir naeyam naingwowi mi biyin kima, kimiir kwoin niki sibgu hidi mi Adi Komii siya kimiirin wi nonkwobumbuninkin tani. ³² Mi krimiir Biiyan Inkam

Komiiyin siya krimiir nonkwobumbuninkini siya minam naingwoi krima krimiir dimin biyieyim simiirin digiumii haimriiyugig. Adi Komii siya ti hiriinan minam tiri, krima wi wadie nwoki owim mi mhoiiya krima wi ti iikamim yipiki ti nuan digworaekwowim simiir napiyim wi simaka nao rani. ³³ Mi ta hiriinan saiirsika ti kariir nomiiyauwim kima iripa haingiriyu aei Biiyan Inkam Komii siir nae imiir, kima wi iki iikam nhirim simiiram tiki o sima nitam. Mi mhoiiya kima ti nae iiir naei mi kima wa nwoki aingwokiyim ti diminin biiya siya tirin krimiir siiramin. ³⁴ Mi kimiir nhirkim mhiigi naowi mi kima biiyin naeyim hapi kimiir omaka hira tiki aenani. Mi mhoiiya kira iki nhir imaka wi haini wit mi iripa wi haini wini haingiriyu aeni, Biiyan Inkam Komii siir nae imiir naeyamin. Mi Adi Komii siya wi io nwo karamae hiriinanki nwowi mi Kimiirin wi nonkwobunbuninkin tani, wari dimin biyieyim kima tirim simiirsiyin. Kara boinkianim tariinan yim hiriinankim. Mi mhoiiya kara niti kimiir kigam mi kara kimiirin digworaekwo nhirim kima nikisriigiyim kariiram yim wi haini nini boini. Friig.

**Dimin kibi kibiyim Adi Komii siir naeyiu
ieya hauuwim krimiir simiir boini**

12 ¹Ti kariir nomiiyauwim kara ti yai imiirin minam naingwo winkikin kima ti dimin taeminim Adi Komii siir naeyiu ieya hauuwim krimiir simiir sibgu inokninkinim. ²Kima ta sair dinokninkinki, biiya kima Adi Komii siir yai aiir bi wakaeyoknakim. Kimiir kwoinim Setan siya kiyopiyaokiiyim mi kima kimiir kwoin iirar napkim mi kima uruwai siyaowaini inig asi hainankim. Mi tiriiginin kimiirin wi yaimin dimin whir di swoki boini. ³Mi hiriinanki niuwi, kara ha naingwoi, kima dinokninkin, iikamim sima hiniina boini, Jisis siir ti kiyopsibgi haigini! Mi Adi Komii siir naeyiuin wi ti hiriinan iikam imaka nwo rani. Mi Adi Komii siir naeyiuin iikamim simiir kwoinau nwokai karamae nwowi mi sima wi hiriinan boin tani, Jisis Krais siya Biiyan Inkam Komiigin digworaekwo whiekak imiir kigirkakikin. Niingga.

⁴Adi Komii siir naeyiuin kirie komii komii kasa bi hauugin iikam imiirin. Mi ta kirie hiriinana Adi Komii siir naeyiuin siya siyar hauu iskii, yaeya inkam nwir karamaeka. ⁵Mi krima wi digar nwowi miipai miipaiyim Jisis Krais siir kwoin iirrarar naingwo mirii. Mi ti inkamin yipiki krimiir kigirkakiyin, siya siyairgin Adi Komii nwiruwan. ⁶Digworaekwo whiekakim Adi Komii siirin krima tiriym krima siir kirie aiirat tiri. Mi Adi Komii siya siyairgin iikamim simiir kwoin imiir kiyaiiyin ti digworaekwowim sima tirim simiirsi. ⁷Adi Komii siir naeyiuin siir kiryea siya iikam whiekakim simiirin yapar niisiisiimauuwikin. Mi krima simiirin hirii hiriinankina bi kigirkim. Mi

krima simiirin minam tirkim, krima wi iki iikam nhirim Adi Komii siir piugana sairin wi simiir nwoki whinkinsiis haiginiuwim. ⁸ Adi Komii siya iikam nhirim yim sima dimin hauuwikim mi nhirim yim sima diminin. Adi Komii siir naeyiuin iikam kimiir kwoinim siyar kiyaii. Mi kimiirin siyar sibgu inokninkin haiginiuwi Adi Komii siir yai miyyik miyyikim simiir ninokninkinim. Adi Komii siir naeyiuin sasaargin iki iikam nhirim simiir kiyaiiyin. Mi simiirin pi siyar mi iisiimauuwi Adi Komii siir dimin taemin imiirin. Mi sima Adi Komii siir yaimwokiyaimwo aiirin pi iki iikam nhirim sim nini boinmimauuwi tuwi. ⁹ Adi Komii siir naeyiuin sasaargin iikam nhirmi kwoin kiyaiiyin mi sima siir asi sibgu wakaeyoknaei. ¹⁰ Mi siya siir kirieya iki iikam nhirim simiir warar mi hauu mi sima dimin taeminim wi ti hiriinan nwoki tirim. Mi iikam nhirim yim wi dimin kirie komii komiyyim biiya inkamki tir karamae nwowim yim wi simiir mi tiri. Mi iikam nhirim yim wi dimin taeminim Adi Komii siirim yim wi simiir nanaakninkii haiginiuwi. Mi iikam nhirim yim wi dimin kibi kibiyim Adi Komii siir hiranki nitim mi dimin taeminim niksisaeiyim uridyiu biyieni hindanki mi iti yim wi simiir mi boinmimauuwi krimiirin. Mi iikam nhirim yim wi yaeya yaigin kwir mi boini yaigina biiya sima ninokninkin karamae nwowa sair. Mi iikam nhirim yim wi ta yaiya sair ninkpit boinmimauuwan inkam mi owi iki iikam nhirim sim. ¹¹ Mi ti hiriinan diminpai diminpaiyim yim Adi Komii siir naeyiuin sasair hauuwi krimiirin. Siya siir kwoin iirar napikin mi simiirin pi siir kwoinkar mi priihidnonkwokwo hauugi iikam imiirin. Iriig.

Iikam whiekak krima Krais siir piua saiir piu haimii haimiigim

¹² Krima ta sairin ina ninokninkinim krimiir piua kwiruwarga mi sair piu haimii haimiyyim kasa rani mi nim krima iikam Krais siirim nim krima ini piunan ywowim. Krima kasa rani mi krima ini piu kwiruwar ywowiskiyim. ¹³ Krimiir iikam nhirim yim Judami piugana saiirgim. Mi nhirim yim Grikmikim mi kimiir nhirim yim whisarii mii miriyyan iikamkim mi kimiir nhirim yim dimin whirki bi kinyiskaiigim. Mi nim krima ini nwiruwar ywowiskiyim iiya Adi Komii siir naeyiuin ini hanin krimiir kwoinai kwirii idwokaiiyin. Mi krimiirin nwiruwa nwowamin wi siya ninkamasu haiginiuwi. Adi Komii siir naeyiuin siya nikropkiyin siya ha nitin, siya kimidinya ini hanin krimiir kwoin imiir yauuni kwirii idwokaini. Mi krimiirin iripa siyar yinkamasu haiginiu nwiruwa nwowamin. ¹⁴ Krima ina ninokninkinim krimiir piuim kwiruwa rani. Niingaka. Sima hoimgakairgim. ¹⁵ Mi inkam nwiri iga ha boini, kara iina rani mi hiriinanki niuwi mi kara wi ti inkamin siir piu haimii nwo rani. Mi siir iga hiriinan boini, ya dimin komii rani, wi sair yai kipi wakae. Dimusi rani, ya ti inkamin siir piu haimiiga. ¹⁶ Mi inkam nwirni wiina

ha boini, kara nhwona rani mi hiriinanki niuwi mi kara wi ti inkamin siir piu haimii nwo rani. Mi siir wiina hiriinan boini, ya dimin komii rani, wi sair yai aiir kipi wakae. Dimusi rani, ya saeya ini ti inkamin siir piu haimii ywowa. ¹⁷Kara pi hiniina boini, krimiir piu irkaka nhwona arar nonkwokwokiswo mi krima dimin taeminim wi paniina pi wakae omokin? Mi krimiir piu irkaka wiin arar nwokiswo mi krima dimin taeminim wi paniin paniina pi whakin? Nim wi dig di ywowi. ¹⁸Adi Komii siya krimiir piu aiirin piu haimii kwiruwar bi nonkwokwokikin. Niingaka. Siya krimiir piu haimii haimii imiir nonkwokwowin mi simiirin ini yapa yapa maeyaugakar ywowaiginiuwın, siyar naingwokiyin saiir hiriinan. ¹⁹Mi krimiir piua saeya piu haimii kwiruwakiswo mi krimiir piua wi sibgu di yowi. Mi piugi piua ya wi papi pi yowin. ²⁰Krimiir piuim sima piu haimii haimii kwiruwa rani, simiir piu haimii haimiyyim kasa rani. Mi krimiir piuim ini kwiruwar ywowskiyim.

²¹Mi inkam nwirin siir nhwonan siir iina aiirin wi hiniina boin tani, krima kiriiram naingwo rani, krima, krima krimar mi owi ini mi owin. Mi ti hiriinan siyuin siir mwoin siir iga kwis owiirin wi hiniina boin tani, kara kowiiram naingwo rani kara, kanakanar mi owi ini mi owin. Niingaka. ²²Krimiir piu haimii haimii nhirim krima ha naingwowi, yim dimin komii rani. Mi krimiir piuim ti hiriinan piu haimii haimiyyim sima wara nwo karam nwowi mi krima wi kirie di ywowi. Niingaka. ²³Mi krimiir piu haimii nhirim nididgak krima nwowyiyim, krima simiirin iinokiinokin hiriayar hagiprakainanaeikim dimin taemini. ²⁴Mi krimiir piu haimii nhirim yim krima simiir bi haigiprakaiigim. Ti dimin hiriinanim yim Adi Komii siya nonkwokwokikim mi piu haimii haimii nhirim krima naingwowyiyim hiniin yim inigak rani, krima simiirin dimin miiyik imiilar higriniuwikim. Mi krima simiirin ha naingwowi, yim ini krimiir piu haimii haimii nhirim simiir haiburim. ²⁵Adi Komii siya ti hiriinan misi nonkwokwokikin, krima, krimiir. Piu imiirin wi haimii haimii pi nwowisi mi sima wi kwirni kwirnisi nwoki aingwoyimyokim. ²⁶Mi krimiir igrabin owinyaigi pikiyim mi siya urur prasae bi swoki kinkiikin piu kwirkaka pi warar ninkin kimpipisugi ta siya mi kimpipisugya sair hiriinan yio ini krimiir isidin saikar yinkin owin. Mi inkam nwirki kimpipisuwi mi isid whirkakin yio wi warar mi inkin kimpipisu irkakii saikar. Mi ti hiriinan siyuin, inkam nwirin siya maиргимайга nwowi mi nim krima wi maиргимайга saikar mi inkin owi.

²⁷Mi wim kima ti iikamim krimakar nwowim, nim krima ini Krais siir piua sair hiriinan ywowim. Krima irira nwinira ini siir piu haimii haimiinan ywowim. ²⁸Adi Komii siya siir iikam nhirim simiirin hiniina nimbigin, hiniina nwowam. Siya biiyin kam krimiir nimbigin siir aposel inkam nwowam. Mi krimiir mhoiyya siya kam nhirim simiir yimbin profet kam nwowam, yipiki Krais siir yai imiir ninomokninkin

haiginiuwiyim. Mi ti simiir mhoiiya siya kam nhirim simiir yimbin, iikam nowomwarkaiyiuwiyim Adi Komii siir yaimwokiyaimwo aiir. Mi sima wi wadie nwoki owim mi wi Adi Komii siirgisiir siyu iiir nwoki sibgu apim. Mi siya nimbingsiir sair mhoiiyan, siya iikam nhirim simiir yimbin, dimin kirie komii komiyyim simiir tiram mi nhirim iikamim yipiki maki niiyim simiir ninimniskii ikim mi nhirim iikam nhirim sim whindiriraerari ikim siyupai siyupaiyim sim mi nhirim iikam nhirmi kigriraowi ikim mi nhirim yaigina biiya sima ninokninkin karamaeya sair ninomokninkinan ikim. ²⁹ Mi tariinanin wi paniina tiri? Mi kima hiriyyar naingwori ti kam whiekakim wi aposel kam kinar nnowi? Mi kima hiriyyar mi aingwori, ti kam whiekakim wi profet kam kinar nnowi? Mi kima hiriyyar mi aingwori, ti kam whiekakim wi iikam nowomwarkaiyuan inkam kinar nnowi Adi Komii siir yai air? Mi kima hiriyyar mi aingwori iikam whiekakim wi dimin kirie komii komii kinar mi tiri? ³⁰ Mi kima hiriyyar naingwori iikam whiekakim wi iikamim makak makakim wi simiirar ninimniskii swowi? Mi kima hiriyyar naingwori, krima whiekakim wi yaiginim biiya krima ninokninkin karamae nnowim wi simiirar ninomokninkin digi? Mi kima hiriyyar naingwori, krima whiekakim wi yaiyim biiya sima ninkpit boin karamae nnowim wi simiirar ninkpit boin digi? Niigaka. Adi Komii siya iikam krimiirin yapiyapi dimin hauugin irni nwirni ninan whinkinsisim. ³¹ Kara kimiir boinkii, kima ti dimin komii komiyyim Adi Komii siir naeyiu ieya hauuwim iikam krimiir simiir dinokninkinki. Mi tapa kara kimiirin pi dimin kibi whirin iki dimin nhirim simiir haiburin pi siir boinkii, Adi Komii siir naeyiu ieya hauuwim krimiir, kima wakaeyokna apam. Iriig.

Iikamim irni nwirniyam naingwowyiyim Krimiir yaiga

13 ¹ Mi kara iikamim omom omomanim simiir yaigin imiir boini mi paekwosimi yaigin ikim mi kara nhirmiyam naingwokwo karam nnowi mi simiirin miyyik sibgu tir karamae mi owi mi ti yai hiriinan kara boinim yim wi naekak nwo rani. An wi inkamin ii whisarii priihain priihainiyin diminam hain karamae nnowiyin an wi siir hiriinan nnowi. ² Mi Adi Komii siir naeyiuin kirie kariir hauuwi mi kara ti Adi Komii siir dimin iiirin iikam imiirin wi hainingin boinmimauuwi. Mi kara Adi Komii siir aowa aowan dimin taeminim simiir ninomokninkini mi kara ti dimin taeminim simiir yaimwokiyaimwo imiir mi inokninkini mi kariir naingwo tibmiiya kirie ha nnowi mi kara ti mhiu iiir boinkii, siya hapi maeyau gwir namwoiuam, kira damki mi kara simiirin hiriinan boinkii namam mi kara iikam nhiram naingwokwo karam nnowi mi kara wi miiyan inkam komii nwo rani. ³ Mi kara iinokiiokin kariir umirim nae naeya sainanaei iikam paeprikabim simiiram mi Krais siir

yai win kibi aiir boinmimauuwi mi inkam biyieyin krimiirin paeya ha nitoudnankaigii mi kara simiiram ha kiwakii mi krima paeki ha niuwaokaokii mi kara iikam nhirmiyam naingwokwo karam nwowi. Mi kariir mii kibya ya wi naekak nwo rani mi sima wi kariir whinkinsiis rani. Niingaka.

⁴ Mi krima iikam nhirmiyam naingwokwonanaei mi krima simiiram in wi io nwosisau rani. Mi krima iikam nhirmiyam naingwokwonanaei mi krima wi simiiram kigmair tani. Mi krima iikam nhirmiyam naingwokwonanaei mi krima wi krimiir inig imiirar hainanprapras rani. Mi krima wi ha mi boin tani, kouwin ini krimar ywowin mi krima wi krimamar naingwona rani. ⁵ Mi krima iikam nhirmiyam naingwokwonanaei mi krima simiirin wi siyu miiyiki miiyik iiirar tiri. Mi krima wi krimiir piu aiiramar naingwona rani. Mi krima simiirin wi io aisiima niksi osisauu rani. Mi krima dimin biyie biyieyim iikam nhirkim tibumbuninkin haiginuwim krimiir wi simiir swoki aingwo rani. ⁶ Krima wi maigimaирga nwo rani, nhirkim dimin biyie tiri. Mi sima krimiirin dimin miiyikni tiri mi krima wi maigimaирga haini nwowi. ⁷ Mi dimin taemin biyieyim krimiir tiri, krima wi yaimin dimin nomboboин tani, nim wi yai mikrimar nwowi. Mi iinokiinokin krima wi dimin miiyikam ti aingwo, iki iikam nhirim simiiram. Krima wi nhami nhami kipi naingwo dimin miiyik miiyikim Adi Komii siya krimiir tiranin siiramin. Krima kirie hiriayar dwoyokiyokii mi hiki ti dimin biyie biyieyim krimiir nimbiniyim simiirar timi hai.

⁸ Mi ti kwoin hiriinanin iikam nhirmiyam krima naingwokwonanaeiyin yio wi hiriayar nwoyokiyokiii. Mi mhoiiya ta ii aeya nimbinii mi krima wi ii priei boinmimauu rani, Adi Komii siir yai aiirin. Mi mhoiiya ta ii aeya nimbinii mi krima wi ii priei boin tani iki yaigin nhir imiirin. Mi ti dimin taeminim ti krima naingwowim hiniin yim wi hiriayar namyokiyokiyyami, yim wa digii. ⁹ Mi tariinanin krima ti diminim simiirim sibgu aingwo rani, krima simiirin komii naingwo rani. Mi tariinanin krima ti Adi Komii siir dimin mwoki mwowim ini haini boinmimauunamim ti digworaekwowim mhoiiya nimbiyamanim. ¹⁰ Mi mhoiiya ti dimin taeminim digi dig nwowanin yim wi simbi nimbiyami. Mi ti diminim ti hindara nwosisaeiyim, ti krima naingwowim hiniin, yim dimin kibiki kibikim, yim ti digworaekwowim yim wa digiuguski.

¹¹ Mi iiya kara yinism sapisapar nwowa kara yinism sapisapnan boinkin. Mi iinokiinokin kara boiniyim, kara pa ninokninkini diminpai diminpaiyim ti yinism sapisapim diminpai diminpai ninokninkiniyim simiir hiriinan. Dimusi rani, kariir kwoinin yinism praigakni kwoinan nwokin. Mi tariinanin kara inakamae komii bidi yasae okiyin. Mi ti kwoin hiriinanin yinism praigananin kara siir wara nonkwo rani. Yio ti hiriinan kwoinin, yio bidi digiyin. ¹² Mi tariinanin krima Adi

Komii siir dimin taeminim hoimgak naingwo rani, ti iikamim yipiki simiir aknainim opnain iokaka saiir nonkwo kigiyim simiir hiriinan, digworaekwo whiekakim whauuriyinan bi nwokim. Mi mhoiyya krima Adi Komii saika nwowi mi krima wi haini sibgu inokninkini, diminin Adi Komii siya naingwowiyin kougi kou nwowin ta Adi Komii siya ninokninkina iikam whiekak krimiir saiir hiriinan. ¹³ Mi ta ii aiirin, tiki siyu whoimim yio wi hiriayar niki okripkaii mi ti siyuim yim hiniingim, krimiir naingwo tibmiiya ini Adi Komii siirgisiaramar naingwo hiririu. Mi krimiir kwoin komiiyin ini ta nimbina Adi Komii siya nimbina ini saliramar naingwo tibmii kiin iskiya mi krima ini Adi Komii siya mi iikam ikim, ini simiiramar naingwokwo iskiyim. Mi ti dimin komii komii whoimim yim wi digi rani mi whirin yipikin kougi kou nwowin yio minkin, iikam nhirmiyam naingwokwonanae. Iriig.

Mi dimin miiyik miyyikim yipiki Adi Komii siir naeyiu ieya hauuwim krimiir yim ini iki dimin taemin nhirim simiir haiburim

14 ¹ Mi iikam kima biikibiiyin iikam nhirmiyam daingwokwo. Yio tiriiginin kougi kouwin ini siya ywowin. Mi kima Adi Komii siiramin diminamin wi hiriayar nwoki naingwokwokripkaiyim kimiir hauuwam siir naeyiuin siir hirankin. Mi ta kirieya siya hauugiya ti dimin simiir boinmimauuam yim Adi Komii siya bidi yiisiimauuim iikam imiir mi takas kirieya ini iki kirie nhirim simiir haibura. ² Mi ti iikamim yipiki yaiginpai yaiginpaiyim sim yaiyim sim boiniyim, yipiki sima ninokninkin karam nwowim, sima iki iikamim simiir whinkinsiis haiginiuwam bi tirkim yio Adi Komii siirgin ti sima boini. Mi iikamim wi ninokninkin tani ti yaiyim sima boini, simiir yaimwokiyaimwowim Mi Adi Komii siir naeyiuin siya kirie ti iikam imiir hauwi mi sima wi ti aowa aowan dimin taeminim iikamki ninokninkin karamae nwowim wi simiir boini. ³ Mi ti iikamim yipiki Adi Komii siir yai aiir boinmimauuiyim, sima iikam imiirin minam boini, kirie simiir hauuwim, simiir kwoin imiir kirie haiyiniuwam. Mi ta simiir yaiya, iikam imiirin wi saeya kiprid haiginiuwi yipiki simiir kwoin imiiri naingwoiyimokiyim wadie sibgu owam. Mi ta hiriinan yaiya wi simiir nwoki wokmaihaiginium. ⁴ Mi iikam yipiki yaigina Adi Komii siir naeyiu ieya hauwa simiir saiir boini, sima wi dimin taeminim sima simar swoki kinsiisnaeiyim wi simiir boini. Mi yipiki Adi Komii siir yai imiir boinmimauuwi iki iikamim simiir, sima wi iikamim Adi Komii siir piugana saiirim wi simiir whinkinsiisi kirie simiir naingwo tibmiiya saeya nwowim.

⁵ Kara ha naingwovi kima iki yai nhirim kima ninokninkin karamaeyim simiir boin mi kariir kwoinin ha naingwovi, kima whiekakim Adi Komii siir yai kibya saiirrarar boinim. Ya tariigina

ya dimin kirieki kirie waiwiiya tirana, saeyaирга. Mi ti iikamim simiir yaiyim yipiki Adi Komii siir yai aiir boinmimauuim, yim ini ti iikamim yipiki yaigin kwirni yaiyim sima ninokninkin karam nwowim simiir boiniyim ini simiir haiburim. Mi inkamin yipiki ta yaiya saiir yaimwokiyaimwowa saiir sibgu inkpit boini kimiirin mi tiriiginim sima iripa kimaka haingiriyu owi mi taka yai hiriinanana ya wi Adi Komii siir yaiya saiir hiriinan nwowi.

⁶Ti kariir nomiiyauim, mhoiiya kara kimiiram niti, kimiir kignakiyam mi kara kimiirin yaigina yipiki Adi Komii siir naeyiu ieya hauuwa saiir nini boini kimiirin mi kara wi kimiir whinkinsiis haiginiu rani. Mi kara kimiirin dimin nhirim Adi Komii siya niisiimauuwim karir, kimiir boinmimauuwi mi kara Adi Komii siir yaimwokiyaimwo nhir imiir mi isiimauuwi, yim tiriiginim, yim nikrani kimiirin wi sima whinkinsiis haiginiuwi.

⁷Mi inkamin yipiki ii haini mi siya sibgu hain karamae nwowi mi iki iikam nhirim sima wi sibgu wakae sibgi rani. Niингака. Mi iripi hiriinan, inkamin irii sibgu tio karamae nwowiyin mi siya mwai wi sibgu wao rani mi iki iikam nhirim sima wi sibgu wakae sibgi rani. Mi ti dimin whiso yio wi miyyiknan nwo rani, wi biyieki biyie nwowi. ⁸Mi inkamin iiyin sibgu hain karamae nwowi mi iikamim sima wi paniina ninokninkini, sima yaiiyam nami? Niингака, sima wi ninokninkin tani. ⁹Mi ti hiriinan siyu kaimwowin mi iikamim sima yaigin kwir boini, yipiki iikam nhirkim ninokninkin karamae nwowa mi ta simiir yaiya wi tiki iikam nhirim simiir kiyopsibgi haiginiuwi. ¹⁰Mi ti nu iiirin, hinda tindan yaiginim kasakasa rani, siir nwowim. Mi ti yaiginim yim yaimwokakinairgim. ¹¹Mi hiriinanki niuwi mi kara ti diminim inkam nwirki boinim kariir, kara wi ninokninkin tani. Mi siya wi ha naингowi, kara om whiran inkamkin. Mi an kara wi ha mi aingwoi siya om whiran inkamkin. Mi krima wi iripa boin tani. ¹²Mi ya tariigina ya hiriinansika. Dimusi rani, kima minam naingwokim, kiriepai kiriepayim Adi Komii siir naeyiu ieya hauuwim miipai miipaiyim sim miriiyam. Mi hiriinanki niuwi, kimiir kwoin komiiyin wi ti kirieyim simiir haiyim daingwo siir hiranki miipai miipai imiir miriiyam. Mi hiriinanki niuwi, Adi Komii siir iikamim simiir kwoinim wi hiriinan saeya kirie haiginiuwi.

¹³Mi iikamim sima yaigin kwir boini, yaigina sima ninokninkin karamae nwowa saiir mi sima wi Adi Komii siiramar ti swoki srii kirie simiir hauuim. Mi sima ta yaiya saiir yaimwokiyaimwowa wa nwoki sibgu anaakninkii haiginiuim iki iikam nhirim simiir. ¹⁴Kara ha boini, siya wa tiri ta saiirin. Dimusi rani, kara Adi Komii siiram kwisboini mi siir inig iir hainanpraprası, ta yaigina kara ninokninkin karamae nwowa yipiki Adi Komii siya hauuwa kariir, ya kariir kwoinbudin sasar

naingwo kwisboini mi kariir kwoin in yio ini hindira priiyakiiriririn.
15 Mi hiriinanki niuwi, kara Biiyan Inkam Komii siiramin wi kariir kwoinbud ieya kwisboinkii mi kariir kwoin in iripi hiriinan. Mi mwai kariir kwoinbud ieya mi waowi mi kariir kwoin in iripi hiriinan, yio wa mi waowi. **16** Mi kira nhwo kwisboini Adi Komii siiram mi siir inig iiir mi hainanprapras iki yaigin nhirim ti iikam ima ninokninkin karamae nwowim simiir mi sima wi paniina ninokninkini ta kira boina saeya wadiekii niuwi mi sima kiriirin wa nwoki boinim hiniin, tariigina ya yai mwoki yaimwo aeyairga. Mi kira yaigin kwirniyin wi hiriinanar boini, ha? Mi siya ta yaiya kira boina sair yaimwokiyaimwowa wi ninokninkin tan. Niingaka. **17** Mi kira hiriinan tiri mi kira Adi Komii siir inig hiriyyar sibgu hainani mi ta kiriir yaiya iki iikam nhir imiirin wi paniina whinkinsiis haiginiuwi?

18 Kara Adi Komii siirin minsi boin wadiekii, kara iki yaiginpai yaiginpaiyim sim boinikin. Mi ti yaiginim kara boiniyim kima ninokninkin karamae nwowyim simiirin yi kara bidi haiburin. **19** Mi kara iikam nhirim Adi Komii siir piugana sairim simaka nidiwowi mi krima iripa ha haingiriyu owi Adi Komii siir inig hainanam mi kara biiyin ha niki aingwowi, kara diminin priei kipi boin yaigina krima ninokninkina sairin mi ya tariigina wi simiir nwoki whinkinsiis haiginiuwim wadie sima sibgu owam. Kara simiirin wi dimin whiekak boinmimauu rani, yaigina sima ninokninkin karamae nwowa sairin. Mi tiki yaiyim yim wi simiir whinkinsiis haiginiu rani.

20 Ti kariir nomiyyauim, diminim kima naingwowyim, kima yinism praigakni kwoinan kipi naingwo. Kima inikamaeni kwoinan dwo. Mi dimin taem in yeyim iikamkim sim napiyim simiir warar dinkin aingwoyokiyokiigi, kima simiirin digiumii haimriiyiugig. Mi ti hiriinan siyuin siir hindara daingwo owouu iuguski, yinism iniiyibar niki owiyin siir hiriinan. Mi dimin miyyik miyyikim yipiki kima naingwowyim, yim ini inikamaeki sibgu aingwo omokiyim kwoin miyyikin ini simiir hiriinan ywowim. **21** Mi Adi Komii siir yaiya Yokwo Komii hir nwowa biyya profet Aisaiaki si winkiya, ya iikamim yaigin kwir boiniyim simiirin hiniina boinkikin,

kara, Biiyan Inkam Komiigin, kara pi ti iikamim yipiki Isrel

simiir nuin siir hiranim simiirin pi yaeya yaigin boini, iikamim yipiki om whiranim sima simiir boinam. Mi yaigina kara simiir hauwi mi sima wi kariir yai imiir boinmimauuwi. Mi kariir iikamim sima wi kariiram naingwo tibmii kiin tan. Niingaka.

22 Mi hiriinanki niuwi, ti yaiginim yipiki Adi Komii siir naeyiu ieya hauugiyim kimiir, sima iikam hauugiyim kimiir, sima iikam kimiir whinkinsiis haiginiuwi, yipiki Adi Komii siir yai aiiram naingwo tibmii karamae nwowim mi sima wi sair

wakaeyam nwoki aingwowim. Ya wi tiriiginim yipiki Jisis Krais siiram naingwo tibmiiyim wi simiir wara whinkinsiis haiginiu rani. Mi wi ti iikamim yipiki Jisis Krais siiram naingwo tibmii kiin karamae nwowim wi simiirarar hauuwi. Mi yim tiriiginim yim sima ini hiriayar naingwowim Adi Komii siya kaimwokikaimwowaargin. Mi Adi Komii siir naeyiuin siya inkami kwoin hiurworwokaii, dimin taeminim sima niisiimauuwim simiir boinmimauuwam, yipiki Jisis Krais siiram naingwo tibmiiyim simiir whinkinsiis haiginiuwankim. Mi hiriinanki niuwi mi wi simiir kwoin imiir nwoki whinkinsiis haiginiuwim siiraramar nanaokoukaowim.

²³ Mi Adi Komii siir iikamim sima iripa haingiriyu owi mi sima yaigina sima ninokninkin karamae nwowi saiir boini mi iikam nhirim yipiki ta yai aiir wakae ninokninkin karamae nwowi mi iikam nhirim yipiki Krais siiram naingwo tibmii karamae nwowi mi sima ha napninopkainaniyim mi sima wi ha boini, ti iikamim sima pi whaowaei. ²⁴ Mi omkakim Adi Komii siir yai aiirrarar boinmimauuwi, yaigina sima ninokninkina saiir mi iikam nhirim yipiki Krais siiram naingwo tibmii karamae nwowi ini hanin simiir kwirii idwokaiyim mi ti yaiyim simiir mi wakae karamae mi owi mi siya wi ha naingwo, siya dimin miyyiknan bi tirkin. Mi ta hiriinan yaiya siir kwoinin wi saeya hiugrimkripi. ²⁵ Mi ti yaiyim siir kwoinau hir nwokaiyim yim siya bi niki inokninkinwaokin mi mhoiyya sima wi idowiyyar nwowiguski. Mi siya niti, siya ogmwo wa nini hiuni mi siya wi Adi Komii siir inig iiir hainani mi siya wi ha boini, tariigina ya kaimwoki kaimwoka, Adi Komii siya ini simaka nwowin. Iriig.

Sima iripar haingiriyu o Adi Komii siir inig iiir sibgu hainanam

²⁶ Iikamim yipiki kanaka ninkin apninopkai miriyyim Krais siir mii aiir, kima wakae! Mi iiya kima iripa haingiriyu hainani Adi Komii siir inig iiir mi kima wi hiniina tir. Nwirin yio wi mwai dokwo wao mi nwirin yio Adi Komii siir mii imiir dowomwarkaiyiu mi nwirin yio wi yaiya Adi Komii siya niisiimauwa siir, yio wi saiir boinmimauu mi nwirin yio wi yaigina kima ninokninkin karamae nwowiya wi saiir boin mi nwirin yio wi yaiya saiir ti swoki inkpit boinki kimiir mi kima whiekakarin wi hiniina tir. Mi kima wi iikamim yipiki hapaiir nwowim wi simiir kwoin imiirsi daingwoyimyok mi kima ta saiirin hiriinanar tiri mi Adi Komii siir iikamim simiir naingwo tibmiiya wi kirie hiriinan saiir nwowi. ²⁷ Mi sima yaigin kwira kima ninokninkin karamaea saiir boini mi saiirin nwiski mi boini mi nwoimgi mi boini ini mi owin, sima simar timi boin. Mi wim kima whiekakim simiirin wara boinam kipi naingwo. Niingaka. Biyyin inkam nwirki tiki boin

mi nwirin yio mhoii timi boin. Mi siya sair boini mi ta yai aiirin wi nwirki ninkpit boinkii kimiiram. ²⁸ Mi hapaiirin inkamki ta yai aiir ninkpit boinan inkam karamki niuwi mi inkamin yipiki yaigina kima ninokninkin karamaeya sair boinin siya kimaka ninkin idwokaii mi siya wi ti yaiyim simiir kipi swoki boinmimin, siya hinda yaimikrimar didwo. Mi mhoiiya siya wi sasar boin Adi Komii saikan. ²⁹ Mi yaiya Adi Komii siya niisiimauwa simiir, ya nwis mi nwoimuwar kar timi boin sairin. Mi iki iikam nhirim yipiki hir nwowim, yim ta yai aiiram maugi mi sair hidgi, tari ta yaiya sair yai mwoki yaimwowim ini Adi Komii siir yasi hiririu, iyie? Siir tani. ³⁰ Mi nwirin yio wi hindara boin mi Adi Komii siya ti yai imiirin wi inkam nwirni niisiimauwi. Mi siya wa ninsiin okwokii ti yai imiir ninkpit boinkiyam mi inkamin bii boinin yio wi hindara didwo tani. ³¹ Mi hiriinan tiri mi kima Adi Komii siir yaiya wi nwinwira nwinwira dokwo boin. Mi ta hiriinan saiarsika mi kima whiekakarin wi nwokii inokninkinim Adi Komii siir yai airin mi kimiir naingwo tibmiiya wi kirie nwokii owim. ³² Mi ti iikamim yipiki ti dimin taeminim Adi Komii siir naeyiu ieya priihauuwim simiir hawaii, Adi Komii siir yai aiir boinmimauuwim mi sima simiir kwoinim mi simiir yaiyim simiirin sibgu kigrirao. ³³ Dimusika? Adi Komii siya dimin taeminim iripa bi nitapiyokin. Niingaka. Adi Komii siya ha naingwo, kima iripa haingiriyu owim, siir inig iir hainanam mi kwoin miyyik haiyam mi sibgu idwowim mi kwoin hiinsima nwowim mi kwoin whirkiwhiruwa nwowim. ³⁴ Mi tiki wig hiriinan sima iripa kimaka haingiriyu owi Adi Komii siir inig iir hainanam, yim sima hinda yai mikrimar dwo. Mi nim krime pi simiir kigninkin boin tani iki iikam nhirim simiirin naingwo tibmii kiinyim simiirin. Mi ti dimin siir boini, siyu komiiyin Adi Komii siir yokwo aiir nwowin yio hinina boinkin, wigim bii sima nidwokaii, sima wi inkamim inig komigakim wi simiir hiriinan kipi nwo. ³⁵ Mi sima dimin ninokninkinam tiri mi sima wi simiir omaka hiriir dam mi simiir kam imiirin wi hir tini sriiyu ti dimin Adi Komii siir yai aeya boina sair yaimwokiyaimwowa. Ya hiriinan siyuun siyu miyyik rani, iiya kima Adi Komii siir inig hainaniyim siir omaka aiir mi wigim sairar kipi boin.

³⁶ Mi kima kariir yai aiir wakae karamae dimusi nwowi, ti kara boinkiyim wigmi mi wim kima simiirin kimidiniya yaeya yai boin? Mi kima hiriayar naingwo, Adi Komii siir yaiya biiyin kimiiram arar nitka, aniya? Niingaka. Mi iikamim Adi Komii siir yai aiir ninokninkinim ini kima kimar ywowskiyim, aniya? Niingaka. ³⁷ Mi kimiir nwirin ha naingwo, siirin yai Adi Komii siya hauugin mi siya ha mi aingwo Adi Komii siir naeyiu siya siyar naingwo hauugin kiriepai kiriepaiyim siirin mi siya wa dinokninkinki, ta yaiya kara winkiya kimiiram kimiirin Adi Komii siya nimbingikin ta yai aiir wakaeyoknam. ³⁸ Mi ti hiriinan

inkamin ta yai aiir nikwowaaisii mi wim kima iripi hiriinan, wi siir timi ikwowaaisii.

³⁹ Mi hiriinanki niuwi mi ti kariir nomiiyauim kima ti dimin taeminim Adi Komii siya niisiimauuwi kima boinmimauuwam, wi simiir simiirar daengwokwonanae mi ti kamim yipiki wi yaigina kima ninokninkin karamae nwowa saiir boini mi kima simiirin wi ighbid kamiyau kipi hai. ⁴⁰ Mi kima Adi Komii siir inig iiir hainani mi iki dimin taeminim simiirin sibgu sibgu tir mi sibgu sibgu kiiriimdiyu haigin. Mi iikam whiekakim diriiyar kipi boinswo. Niingaka. Iriig.

Pol siya Krais siya naonama mi siya swoki insiin idwowa saiir boinkin

15

¹ Mi tariinanin ti kariir nomiiyauim, kara minan naingwoni, kima ta yai win kibya yipiki biigi bii kara boinmauuwa Jisis Krais siira, saiir daengwowarkaagi. Kima ti yai imiir wakaeyim mi kimiir kwoinim ini kirieyar ywokiyim. ² Thi, ini ywokiya ta yai win kibya kara kimiir niki boina mi kima sairin hiriayar nonkworinukripkaii mi kimiirim wi saeyer nanmaiwarkainaesi. Mi hiriinan karamae kipi niuwi mi kima wi hindara priinaingwo tibmii kiini.

³ Mi yaiya kara Jisis Krais siir hiranki kara haiya ya kara bidi boinmimauuwa kimiir. Taka yaiya ya yai whoimoni rani. Mi ta yaiya ya hiniina boinka, Jisis Krais siya krimiir dimin biyieyim simiirsi naokin, ta sima winboinkiya biiya Adi Komii siir yokwo aiir saiir hiriinan.

⁴ Mi siya ha naonamin mi sima siirin kimidiniya ienau haingikaigi mi ii kwoimaka siirin Adi Komii siya swoki hidninsiin idwoki. Yim sima biiya ta Adi Komii siir yokwo aiirin ti hiriinan dimin kaimwo imiirar mi winboinkikim. ⁵ Mi iyya Adi Komii siya Jisis Krais siir hidninsiin idwowa mi siya biiyin Pita siir hiriir yimbiam mi mhoiiya siya siir aposel kam iuur nwiso simiir hiriir yimbiam. Mi sima siirin warar bidi mi kigiyim.

⁶ Mi mhoiiya, siya iikam whiekakim naingwo tibmii kiiniyim simiir hiriirin idowiayar yimbiam mi sima ini siirar mi kigim. Mi ti iikamim yipiki siiram naingwo tibmii kiinim mi siir siyu iiir napim, 500 bidi haiburim. Mi ti iikamim simiir nhirim yim ina niki owim mi nhirim yim bidi yaokaowim. ⁷ Mi mhoiiya siya Jems siir hiriir yimbiam mi siya siirin bidiyar mi kigiyin. Mi siya siir aposel kamim simiir hiriirin ha mi imbiyamim mi sima siirin bidiyar mi kigim.

⁸ Mi mhoiggi mhoiiyin siya ha nitin, kimidiniya kariir tiriir yimbini. Mi kara siirin bidiyar mi kigiyin, yinisimin siir yopiiya siirin siyiumwoni naokaina karam nwowyiin siir hiriinan. ⁹ Dimusi rani, kara ini aowa ywownin kara inigak bi nwokin. Mi an kara ini ti Jisis Krais siir aposel kamim simiir aowa ywownin. Dimusi rani, biiya Adi Komii siir iikamim hinda tinda nwowim simiirin kara tirbugim. Mi kara tariinanin ti hiriinan kwoin asi naingwoni. Kara inkam paigipaii rani, Jisis Krais

siir aposel inkam nwowamin. ¹⁰ Mi dimusi rani, kariirin Adi Komii siir naingwobumbuwa, saeyer nitmaisok okwokin mi kariirin saeyer kinsiis haiginiugin. Mi tariinanin kara ini Jisis Krais siir aposel inkam nwowin. Kariirin kwoin miiyikin Adi Komii siya hauugin mi siya whisarii bi nwokiyamkin. Niingaka. Kara mii komiiya siya hauuuwa saiirar miriiyin mi ta miiya kara miriiya ini iki iikam nhirmi miiyim simiir haibura. Kara ta miiya kana kanar bi miriigin. Niingaka. Adi Komii siir naingwobumbuwa saeya kanakar nwoka. Mi taka ii aiirin, ta naingwobumbuwa ti mii imiirin sasar miree iskika. ¹¹ Mi ti diminin yio dimin Komii rani. Dimusi rani, krima whiekakin kimiirin ta Adi Komii siir yai kibi aiirrar mi boinmimauugim. Mi ta yaiya saeyairga kima naingwo tibmii kiina. Iriig.

Iikamim naokaowim wa swoki insiin idwodwovi

¹² Mi ta yaiya krima boinmimauuwa saiir yaimwokiyaimwowa ya hidniinga. Hya Jisis Krais siya naonama, siirin Adi Komii siyar swoki hidninsiin idwo. Mi hiriinanki niuwi mi kimiir nhirim hiriinan dimusi boinkim, iikamim yipiki naokaowim sima wi swoki insiin idwo rani. Mi sima ti hiriinan boinim, sima ini habwowhaenan ywowim mi sima ti hiriinan yai biyie asi boinkim. ¹³ Mi simiir yaiya kaimwokiswo mi ta Jisis Krais siya naonama Adi Komii siya siirin wi di swoki hidninsiin idwovi. ¹⁴ Mi ta Jisis Krais siya naonama mi Adi Komii siya siirin hidninsiin idwo karamkiswo mi ta Adi Komii siir yaiya ta iinokiinok krima boinmimauuwiya saeya wi naekak di ywovi. Mi hiriinankiswo mi kimiir naingwo tibmiiya Adi Komii siir yai aiiram nwowa ya wi naekak di ywovi. ¹⁵ Mi ti iikamim simiir yaiyim sima yai kaimwokiswo mi ta yaiya iikam imiir krima boinmimauuwa Adi Komii siir mii imiir, yim wi pi yiksisaeyin. Dimusi rani, nîm krima iikam imiirin min nowomwarkaiyiugim, ta Jisis Krais siya naonama mi siirin Adi Komii siya swoki hidninsiin idwowa saiir. Mi simiir yaiya saeya yai kaimwokiswo mi Adi Komii siya ti iikamim naokaowim simiirin wi hidninsiin idwo rani, omwai hiriayar waiyayokiyokiyamin. Niingaka. ¹⁶ Mi Adi Komii siya ti iikamim naokaowim simiir hidninsiin idwo karam nwowi mi wi iripi hiriinanar pi mi tirin, siya Jisis Krais siirin wi di mi hidninsiin idwovi, iiya siya naonama. ¹⁷ Mi Adi Komii siya Jisis Krais siirin hidninsiin idwo karam nwokiswo ta siya naonama mi ta kimiir naingwo tibmiiya Adi Komii siya namaiwarkaina kimiir ya wi dimin komii di ywovi. Mi hiriinan nwokiswo mi wim kima wi iikam miiyiknan di ywovi Adi Komii siir whwonkam idan. ¹⁸ Mi ta yaiya ti iikamim sima boina saeya kaimwo nwokiswo mi Adi Komii siya iki iikamim naokaowim simiirin wi hidninsiin idwo rani. Mi mhoiyya ti iikamim naokaowim, yipiki Jisis Krais siiram naingwo tibmii kiinim, sima wi omwai Adi Komii saika

waiayokiyokii rani, sima wí hiriayar nonkwobumbuninkin iuguski.

¹⁹Krima Krais siiram daingwo tibmii kiin mi siiram dwokwokin. Mi krima siiramti iiyim ti tariinan krima nwowim ti nu iir, simiiraramar nwokwokini siramin, krimiir whinkinsiis haiginiuwam mi krima wi iikam miiyiknan nwo rani, nim wi siyu biyieki biyeyin si nnowi. Mi mhoiiya krima naowi mi krimiir naingwo tibmiiya Jisis Krais siiram naingwo tibmii kiina, ya wí krimiir whinkinsiis haiginiu rani. Mi mhoiiya iki iikam nhirim krimiirsiyin wi naingwoyimyok prasae di kini. Mi sima krimiirin wi hiniina pi boinin, krimiir kwoin in yio ini biyie yowwin.

²⁰Mi sima wí hiriinan di boini. Dimusi rani, Adi Komii siya mhoiiya wi krimiirar mi whinkinsiisi. Adi Komii siya Jisis Krais siya naonama mi siya siirin bidiyar swoki hidninsiin idwowin. Ya ta yaiya ya yai kaimwowaирга. Mi dimusi rani, Adi Komii siya hiriinanar тиркин.

Mi krima ta sairin ina ninokninkinim, siya ti iikamim naokaowim simiirin wa mi hidnisiin idwo. ²¹Mi tariinanin, dimusi rani, ti inkam nwiruwan Adam siir dimin biyieya saiirsika, iikam, whiekakim wí asi naokaoyokiyokii. Mi yio ti inkam nwirin Jisis Kraisin, yio dimusi rani, yio siir mii aiirsika mi ti iikamim naokaowim, simiirin wi Adi Komii siyar swoki hidninsiin idwo. ²²Mi iikamim Adam siir yiinie nnowim, nim krima iriipi hiriinan nim krima wa mi aowi, krima wí ii priei nwo rani. Mi ti hiriinan siyuin, iikamim yipiki Jisis Krais siir piugana sairim yipiki wí mhoiiya naowi, Adi Komii siya krimiirin wi yaripar swoki hidninsiin idwodwoswokii iripa saika sibgu oyokiyoki kaeyamam. ²³Mi siya krimiirin wa swoki hidninsiin idwo iya siir kwoinkar naingwowi krimiiram sair. Jisis Krais siya biiyin krimiir dimin biyie imiirsi naowin mi siirin Adi Komii siyar swoki hidninsiin idwo. Mi mhoiiya Jisis Krais siya swoki iti mi krimiirin wi Adi Komii siya swoki hidninsiin idwo, yipiki, Jisis Krais siir piugana sairim.

²⁴Mi iya Krais Jisis siya swoki iti mi ti dimin taeminim yim wa digii mi digworaekwom tnuin siir kigirkakiyim simiir kirleyim yim wí siyar digiguski. Mi kamim bii nnowiyim mi gavmani inkam ikim, yipiki siir mii inaka nantamyiriyirim mi Setan ni isidin yio iriipi hiriinan. Mi Jisis Krais siya siir iikam imiirin mi digworaekwo ikim, yim siir Adin, Adi Komii siir hauugii mi yio siya wí inkam komiinan namidwokaiyuwi simiir kigirkakamin. ²⁵Mi simiirin wi Jisis Krais siyar kigirkaki mi wi ta iya siya siir sau omom iir hainururgi, wi sairar nadigiuwi mi siya simiirin wi hiriayar nonkworinu kripkai siir whinkwo paekwoni. ²⁶Mi diminim mhoigimhoii siya tirbugii, yio krimiir naoni siyu ieya mi yio ti diminin yio wi hiriayar digiguski. ²⁷Dimusika? Adi Komii siir Yokwowa ti dimin iirin hiniina boinka, Adi Komii siya digworaekwo whiekakim Jisis Krais siir iinarar bidi yonkwo digim. Mi ta yaiya ya ha boinka, ti

digworaekwowim yim ini Jisis Krais siir whinkwo paekwoni aowa arar nwowim. Mi dimusi rani, Adi Komii siya digworaekwowim Jisis Krais siir whinkwo paekwoni aowa kinar ywowim. Mi ta hiriinan saiirsika, Adi Komii siya wi Jisis Krais siir whinkwo paekwoni nwo rani. Niingaka. ²⁸ Mi Adi Komii siya ti digworaekwowim Jisis Krais siir whinkwo paekwoni aowa kina nwodigi mi yio siyarin Adi Komii siir yinisiimin simiirin wi siyar kigirkaki. Mi yio Jisis Krais siyarin wi siir Adin siir whinkwo paekwoni nwo. Mi digworaekwo whiekakim simiirin wi Adi Komii sasar kigirkak swowi.

²⁹ Mi yim ti iikamim yipiki ha boinim, Adi Komii siya iikamim naokaowim simiirin wi swoki hidninsiin idwo rani mi sima wi piki hiniin siyuin op siorsi baptais haiginiuwi, iki iikamim naokao imiirin? Mi simiir yaiya saeya kaimwo nwokiswo mi Adi Komii siya wi iikamim naokaowim simiirin wi hidninsiin idwo rani. Mi sima iikamim naokaowim simiirin wi op paniina baptais haiginiuwi iikamim naokaowim mi wi piki hiniin dimin kibiyin si nimbiyami, ti dimin iiarsiyn, ha? ³⁰ Mi simiir yaiyim sima yai kaimwo nwokiswo mi krima Jisis Krais siir iikamim simiirin wi hirii hirii dimuam boininaei ta Adi Komii siya simiir hidninsiin idwowana Jisis Krais siir hidninsiin idwowa sair hiriinan sair. Mi iikamim yipiki naokaowim, sima swoki insiin idwo karamae nwo. Mi nim krima wi Adi Komii siir mii aiir mirii rani mi wi iki iikamim yipiki krimiir nisomaowam tirim wi simiiram nam tanii. Niingaka. ³¹ Ti kariir nomiyyauim, iikamim iinokiinokin kariir nisomaowam tiri. Dimusi rani, wim kima ini Biyan Inkam Komiiyin Jisis Krais ini siir piugan aiir nwowim. Yio ti diminin, yio kariir kwoinin mairstimairsta, siya nwo. Yio siir dimin mwokimwo iedy mi ta hiriinan saiirsika, kara ta yaiya kimiir asi boinkika. ³² Mi kara nuan inkamim simiir kwoin ara nwokiswo mi an kara wi iki mwanthu mi wra minim om Efesas hiranim simaka bidi pimi intiowin. Mi kara wi piki hiniin dimin kibiyin siir ti haii siir hirankin, ha? Mi kaimwoki niuwi, ta yaiya iikamim naokaowim yim wi swoki insiin idwo rani. Mi krima iikam nhirim simiirin wi hiriinanar kigninkin boinkii, daengwo, owouugi mi mhoiyya krima naemin naei mi opmin kwiyaei mi krima ha naonami mi nim wi hindara nwoki diguskiyim. Mi ti hiriinan boiniyim sima, sima yai miiyikni boin tanii, nim krima ina ninokninkinim. Krima ti sima tira, sair hiriinan kipi tir.

³³ Ti yaiyim simiir wakaeki, iikamim yipiki kwoin bibiyie naingwowim wi sima kiyipsibgi haiginiuwi iki iikamim yipiki simaka napriririm simiir kwoin imiirin. Yim tiki yaiyim yim yaimwo imairgim. Wim wi nhirkim pi kiyipsibgi haiginiuwisi kima sibgu daengwo mi simaka kipi napririr. ³⁴ Wim kima kipiinan bi nwokim mi kwoin miiyik bi naingwokim mi kima waru dimin biyeyim kima tirim simiirin digiumii haimriiuyig. Mi kimiir nhirim yipiki Adi Komii siir yai aiir ninokninkin karamae

nwowim simiirin kara pi ti hiniina boini mi kima wi nididkakar nnowi. Iriig.

**Mi iikamim naokaowim sima swoki insiin
idwodwowi simiir piuim yim wi sima nnowi**

35 Mi kam nhirim yim wi hiniina boini, ta yaiya iikamim naokaowim simiir boina sima swoki insiin idwodwowam, ya yai paai rani. Mi iikamim naokaowim sima wi paniina swoki insiin idwodwowi? Mi sima wi paka hiniin piua sae haii? **36** Mi sima hiriinan boini mi an kara wi hiniina boini, kima inkam paai rani, wakae! Mi kira dimin whirni nid haingikaii mi siya wi aisiima nik i whaksisauu rani. Mi mhoiyya siya ha kinanpiyiknaiinii mi wa mwriinanaiinami. Mi kima dimin nidin opkak nnowiyin siir haingikaii mi siya wi swoki whak rani mi wi mi mwriinanaiinam tani. Mi iikamim yipiki naokaowim sima wa swoki insiin idwovi, ti dimin nidin waibrosin kima haingikaigiyin mi ha whaknanaiiniyin siir hiriinan. **37** Mi diminin kira haingikaiiyin siir nidin nid komii rani. Kira nhwo iiir bi ninkinkin. Niingaka. Mi iiya kira nid iiir haingikaiiyim mi mhoiyya pi nhwo ieya whaknanaiinii. **38** Paenid nhirin yio si piua pi sai mi owi mi nhirin siyin yipi sai mi owi. Mi Adi Komii siya hinda siir kwoin ara naengwokiyin mi ti diminpai diminpaiyim simiir nhwoim ina yimbimbiyyamim.

39 Mi diminpai diminpaiyim sima piu kwiruwa bi nwokim simiir piuim ini kipa kipa ywowim. Inkamim yim sima piu mi nuan wraisuim yim sima piu mi ipiyinim yim sima piu mi anasuum yim sima piu.

40 Mi ti diminpai diminpaiyim yipiki ninomor kou hir nnowim, yim simiir piuim yim ini sima mi owim. Mi tiriiginim yipiki ninomor kou hir nnowim, simiir dimin kirie kibi kibiyim paenan niuyaeyim yim ini sima ywowim. Mi tiriiginim yipiki ti nu iiir nnowiyim yim simiir dimin kirie kibi kibiyim paenan niuyaeyim yim ini sima mi owim. **41** Mi yio bieni dimin kibiyin paenan niuyaeyin yio ini sai mi owin mi bwani dimin kibiyin paenan niuyaeyin yio ini sai mi owin mi nauun whiekakim yim iriipi hiriinan, sima whiekakarin iripa bi mi okim nhirim simiir kirieya paenan niuyaeyi ini nhirim simiir imiir haiburim.

42 Mi iiya Adi Komii siya iikamim naokaowim simiir hidninsiin idwovi, simiir kwoinbudin omwai hiriayar waiyayokiyokiiyam, yim wi ti hiriinan nnowi. Krimiir piuim ini ti dimin nidim krima haigiiyim numir ini simiir hiriinan ywowim. Mi iiya iikam ima naowiyim mi krima simiir piuis biyieyim pi iriipi hiriinan ieyar mi haingikaigii. Mi ti piuim sima bi kimiminkiikim pa whiigi sasauwi mi ti piuim Adi Komii siya hidninsiin idwovi mhoiyya sima wi swoki whii rani. Niingaka. **43** Mi ti piuim ti ienau krima haingikaigiiyim, yim miiyik rani. Mi ti piuim Adi Komii siya hidninsiin idwowanim, wi sima nnowi piu wadieki

wadieyin. Mi piuim tiki krima haingikaigiiyim yim kirie rani. Yim ini opair ywowim. Mi ti piuim wi Adi Komii siya hidninsiin idwowi, yim tiriiginim yim kirieki kirie ima. ⁴⁴ Mi ti piuim ti krima haingikaigiiyim, yim nuan piu ima. Mi ti piuim wi Adi Komii siya hidninsiin idwowi, yim ti piuim yim wi ninomor kou hiran piu win nwowi. Nuan piuim mi ninomor kouan piu ikim. ⁴⁵ Taka yaiya ya ini Adi Komii siir Yokwo Komii aiir nwowa. Adi Komii siya biigii biiyin Adam siirar nonkwokwokikin. Siyaargin inkam kiingi kiinin yipiki ti nu iir napriririn. Mi Jisis Krais siirin inkamin ninomor kouwanin sima siirin hiniin boinkikin mi Adamin yipiki mhoiyya nwowin, krimiirin wi kwoinbud win siya hauuwi mi krimiirin wi siyar tirkii, omwai hiriayar waiyayokiyigiyamim. ⁴⁶ Mi yim ti piuim ninomor kouanim, krima wi bii simiir nikai hai rani. Niingaka. Krima biiyin wi nuan piua wi saiir hawaii mi mhoiyya wi ti piuim ninomor kouanim wi simiir hawaii. ⁴⁷ Adi Komii siya biigibiiyin Adam siirin nuni nonkwokwokin mi Jisis Kraisin, ti mhoiyan Adamin, yio ninomor kouanki nitkin. ⁴⁸ Mi nim iikamim yipiki ti nu iir nwowyiyim, nim krima ini Adam siir kwoinbudin ini siir hiriinan ywowim yio Adi Komii siya krimiirin nuni nonkwokwokikin. Mi nim krima iikamim yipiki wi ninomor kou hir nwowi, nim krima wi ti inkam nwirin, Jisis Krais nikiuwyin, nim wi siir kwoinbudin omwai waiyayokiyokiiyin nim wi siir hawaii. ⁴⁹ Mi dimusi rani, nim krima ini ti nu iir nwowim Mi hiriinanki niuwi mi nim ini Adamni hiniin ywowim, ti inkamin ti nuin siir tiranin. Mi ti hiriinan siyuin, mhoiyya ninomor kou hir nwowi, nim wi Jisis Krais siir hiriinan nwowi, tiki inkam nwirin ninomor kouanin.

⁵⁰ Mi ti kariir nomiyyauim kima wakae! Kara kimiir boinki, ti piuim, ti nuin siirim, Adi Komii siya kigirkakiyin, hiriirin wi wara nam tani, hir nwowamin. Mi digworaekwowim yipiki naokaowiyim mi whiiyim, yim wi ti omin ti digworaekwowim naokao karamae nwowyiyim, yim wi simiir hiriir wara nam tani. Niingaka.

⁵¹ Waka! Panao kara kimiirin pi yaiyim aowa nwowim simiir boinkii. Mi krima Krais Jisis siir iikamim krimiir nhirim krima wi nao rani mi krima wi hiriinan tir tani. Mi krimiirin Adi Komii siya boinkii mi krimiir piuim yim wi sima nwowi. ⁵² Mi Adi Komii siya siir paekwosim imiir boinkii, kid maskiyam mi wi kimiminki rani, wi sinani haniin sinankii mi ti krimiir piuim wa ninkpitki, iiya ti kid ieaya maskii. Mi ti iikamim naokaowim, simiirin wi Adi Komii siya hidninsiin idwowi, yim wi swoki ao rani. Niingaka. ⁵³ Adi Komii siya krimiir piuim wi simiir tirkii yaeya piu nwowamin. Mi saeya ninomor kouan piu nwowi mi saeya wi wai piu nwo rani. Niingaka. Sima wi hiriinanar nwoyokiyokiikaeyami. ⁵⁴ Kaimwoka, ta piua nu tirana ta krima haingikaigiyi, mhoiyya saeya piu win nimbiyami mi wi hiriinan wadieyar nwoyokiyokiikaeyami. Mi ta piua yipiki naonama, mhoiyya saeya swoki insiin idwowi mi

wi pi ninkpitkii mi wi sai nwowi mi ya wi kwoinbud winin siir hαιi mi saeya wi hiriayar nwoyokiyokiakaeyami. Mi ta ii airin mi ta yaiya Adi Komii siir Yokwo Komii aiir nwowa ya wi digi digar nwowi. Ta yaiya ya hiniina boinka, nao aiirin Adi Komii siya bidi ikwowaissi iğuskiya. Mi iikamim mi aokaonanaeiyim yim iripi hiriinan siya bidi mi onkwobumbuninkinkiyim. ⁵⁵ Mi hiriinanaki niuwii, hiriinan tiri mi iikamim wi swoki aokao rani. Niingaka! Mi nao saeya wi krimiiram swoki it rani, krimiirnii owakiyyam. Niingaka.

⁵⁶ Mi tariinanin krima wi hiriayar kimpipisu kripkaii mi wa mi aowi. Dimusi rani, ti dimin bibiyeyim krima tirim simiirsika. Adi Komii siir siyu komii krimiir bidiyar yiisiimauwin dimin bibiyeyim krima tirim simiirin. Mi ta iiya ti dimin bibiyeyim ti krima tirim mi siyu komii ikin, yim wa digiguski. ⁵⁷ Krimiirin Adi Komii siya whinkinsiiskin. Mi krimiir Biyan Inkam Komiiyin Jisis Krais siya bidi yonkwobumbuninkinkiyim dimin biyie sair kirie imiirin, yipiki krimiir tiriya, krima naokaonanaeiyam. Mi hiriinankiniuwi mi krima wi Adi Komii siir ti boin wadie mi siir inig iir ti hainan.

⁵⁸ Ti kariir nomiiyau kiingi kiinim, yipiki kara naingwokwonanaeiyim, kima sibgu dokworinu mi ta yaimwokiyaimwowa kara kimiir boina sairam daengwo tibmiikii. Kimiir kwoinim kipi swoki kisina mimin ti diminim kara boinkiyim simiirsinyin. Kima kirie hiriayar dwokripkai mi ta Biyan Inkam Komii Jisis Krais siir mii airarar mirii iski. Mi wim kima ta sairin ina ninokninkinim, ta kimiir miiya yipiki kima miriyyi Biyan Inkam Komiiyin Jisis Krais siiram ya wi hindara priyokaeyam tani, ya wi naeyer budi. Mi hiriinankiniuwi, tariigina saeya hiriinan tiri mi ni kira tari siir mii kibi aiir miriigin. Iriig.

Umirim Adi Komii siir iikamim simiir whinkinsiis haiginiuwi ikim

16 ¹ Mi tariinanin kara kimiirin pi min boinkii, warì umirim kima haingiriyu haiginiuim simiir nhirim iikamim yipiki Adi Komii siirim om komii Jerusalem hir nwowim simiir ti whinkinsiis haiginiu. Mi iikamim Adi Komii siirim nu haimii Galesia hiranim kara kimiirin ti hiriinan siyu kaimwo iirar mi boinkii wim kima iripi hiriinanar timi tir. ² Mi ti umirim ti kima haiiyim, ti miiyim kima miriyyim simiirsi, kima irira nwiniran sandeyim ti umirim simiirin haimii haimiiyim ha timi kiyau haigirarao. Mi iiya kima umir budie haiiyim kima komiiyar timi haigi. Mi iiya kima sapisap mi haiiyim, kima sapisap timi haigi. Mi iiya kara niti kima wi mii komii mirii rani, umir iripa haingiriyu haiginamin simiir hauuam. ³ Mi kima kimiir kam nhirim simiir dimbin ti umirim kima haingiriyu haiginim simiir hainamim om komii Jerusalema hiriir. Mi iiya kara niti mi kara simiir miiyim wi yokwoni winkii sima hainamim ti umir imaka iki biyan kamim naingwo tibmii

kiiniyim simiir nini hauugigam. Mi ti kamim ti kima nimbinim, simiirin wi kara nikropkii om komii Jerusalema hiriir. ⁴Mi kara ha naingwowi, ini mi owin karar mi ami om komii Jerusalema hiriirin mi sima wi kanakar ninkin ami. Iriig.

Pol siya om Korin hiran iikamim simiir kignakiyam tirkin

⁵Kara kimiirin wi mhoiiya nini kignaki. Kara wi nu Masedonia hiriir niki ami, biiyin wi hiran nu iiir niki boinmimauwi Adi Komii siir yai aiirin. ⁶Kara kimakan wi ii priei nwonaki rani. Mi tari wi hiriayar tiri, kara wi bwan hoimgak rigar nwowi iiya opudgi hugi mi iiya naoki mi kininaei. Mi mhoiiya kara om whira namam naingwowi, kariirin wi kima whinam mi kariirin wi siyu hir tini whinapyikiugig. ⁷Kara kimiirin hindara nini kignakiyim mi ha swoki kwamsauim pi borisopi. Biiyan Inkam Komii siya kariiram naingwowi, kara kimaka bwanim wi iuwarigar nwowi.

⁸Mi kara wi om Efesas tirar nwowi mi wi ta yaewou nae komiiya Pentikos dapiya wi saeyer nimbiyami. ⁹Tariinanin kara tirar nwowamar tiri. Dimusi rani, ti omin siir tiran iikamim yim sima Adi Komii siir yai aiir wakaeyam tiri. Mi kariir siyuin yio bidi kiwakiyin ta mii komiiya Biiyan Inkam Komiiyin siira, saiir miriiyam siir yai aiir boinmimauuuam. Mi ta mii aiirin sau omom whiekakar nikitugar windi wi dig nwo rani.

¹⁰Mi Timoti siya kimiiram nit, kima wi siir boinwin akamie. Mi siya kimaka waraur nini onii, kima siirin wi sibgu kigrirao siya mirii Biiyan Inkam Komii siir mii aiir, kariir hiriinan. ¹¹Mi kima siirin wi hiniina kipi boin, siya inigak rani kima wi hiriinan kipi tir. Kima wi siir whinkinsis haiginiu mi siya kimiiram in wi kwoin maргimaргgakakar niki itim. Mi kara siiramin wi tirar niki okwokinim tiki nomiiyau nhirim naingwo tibmiiyim simaka.

¹²Mi tariinanin kara pi krimiir nomiiyauin Apolos nikiuwyin pi siir boini. Kara siirin minam nimpiwirwir sriigripkaii, siya iki nomiiyau nhirim simaka ninkin itim kimiir kignakiyam. Mi siya tariinanar namim pi borisopi, mhoiiya siyuin rirmiyya nwokii mi siya wi haini niti kimiir kignakiyamin. Iriig

Mhoigisi mhoiiyan yai nhir ikim

¹³Mi kima sibgu mintirao mi naingwo tibmiiya Jisis Krais siiram naingwo tibmiiya sibgu donkworinu. Mi kima siirin digiumii kipi haimriiyugig. Mi kima kipi nidiid, kima sibgu dokworinu kripkai. ¹⁴Mi kimiir miipai miipaiyim kima miriiyim kima iikam nhirmiyamin warar daingwokwonanaei.

¹⁵Kima Stefanas simiirniiyin ina ninokninkinim nu Grik hirin simaniiyar naingwo tibmiigim biigi biiyin. Sima mii komii aiirar

miriigim Adi Komii siir iikam imiir whinkinsiisamin. Kima ti kariir nomiiyuim, kara kimiirin pi igao yai boinkii. ¹⁶Kima simiir yai imiir wakaeyokna mi kamim yipiki simaka miriiyim, simiir yai imiirin iripi hiriinan wara. Mi simar mi tiriya saiir hiriinanar timi tir, simiir siyu iiirar timi ap.

¹⁷Mi taka iiya kara mairstgimairstga asi nnowi. Dimusi rani, Stefanas, Fottyunetas mi Akaikas simiirsika sima kariiram nitkim. Mi wim kima kariiram bi nitikim mi yim sima nikrani, bidiyar yitim kariiramin.

¹⁸Kima ta saiir dinokninkinki, sima mairstgimairstga kariiram tiri kara nnowim ta sima mi tiriya mairstgimairstga kima nnowam saiir hiriinan. Mi hiriinankiniuwi mi kima ti hiriinan kamim simiir diisiimauu mi simiir dokboinmamaair haiginiu.

¹⁹Ti iikamim yipiki Adi Komii siir inig iiir haingiriyu hainaniyim iripa iki om nhirim nu komii Esia hiranim simiir hiranim, sima kimiir nokboinmamairstgikim, Akwila mi siir wig aeya Prisila mi iikamim yipiki iripa Adi Komii siir inig iiir haingiriyu hainaniyim simiir omaka hir, sima kimiiram naingwokwonanaei. Mi sima kimiirin pranae pranae bi nokboinmamairstgikim. ²⁰Mi ti nomiiyuim ti om Efesas tiranim yipiki Adi Komii siiram naingwo tibmii kiinim, sima kimiir nokboinmamairstgikim. Irni nwigri nokboinmamairstiyim nomiiyaunan hindara dapirimidinam.

²¹Mi tariinanin ta yokwowa Pol kariir iingi iingar nonkwo winkika mi kara kimiiram ha nokboinmamairstgikin.

²²Wi Adi Komii sasar hauu isko, hik komiigi komiiya ti iikam yipiki siiram naingwokwo karamae nnowim simiirin. Kara kimiiramin minam naingwo krimiir Biyan Inkam Komiiyin siya pi nitsauuim.

²³Mi kara iinokinokin wi Biyan Inkam Komiiyin Jisis wi siiram sriinanaei siya whinkinsiis haiginiuim siir naingwobumbu komii aeya. Mi ta siir naingwobumbuwa wi kimaka hiriayar nwoki okripkaiyim.

²⁴Kara kimiiramin nhami nhami naingwokwo rani, yipiki kima kanaka haingiriyu okiyim Jisis Krais siir iikamim. Friig.

2 KORIN

Mi iiya Pol siya nu Maesedonia hir nwowa mi siya ta yokwowa ha winkikin iikamim naingwo tibmiiyim om komii Korin hiranim simiiramin. Mi iiya Taitas siya om Korin hir haiburgigin mi siya ha nitkin nu Masedonia tiriirin Pol siiram mi siya om Korin hiran iikamim kimiidiniya siir ini boinmimauui. Mi yokwowa yipiki Pol siya winkiya biiya ti iikam imiiram, sima sair mwainim mi simiir nhirim simiir siyu bibiyeyim ina yitkiigiigiyim. Mi simiir nhirim hiniina bi naingwokim Pol siya Adi Komii siir miliyan inkamkin. Niingaka. Mi Pol siya hiriinan kigin mi siya ta yokwowa ha winkin. Mi ta hiriinan saiirsika sima wa nwoki aingwowim siya aposel inkam kiingikiingin. Mi iripi hiriinan siya Korin hiran iikamim simiirin umir haingiriyyu haiginam wara mi boinki iki Biiyan Inkam Komii siir isid nhirim yipikim paeprikab nwowim simiir whinkinsis haiginiuwim iikamim naingwo tibmiiyim nu Judia hiranim yipiki umir digworaekwo karamae nwowim simiiram. Iriig.

---

1 ¹Kara Polkin, kara Jisis Krais siir aposel inkamkin mi Kara siir yai imiir boinourwokai haiginiuwi. Biiyarin Adi Komii krimiir Wanin siya kariir nimbinamar naingwokin aposel inkam nwowam siir mii aiir miriyyam. Mi ta yokwowa kara mi krimiir nomiyyau ieya Timoti krirar winkle kimiiramin. Mi tariinanin saeya wi kimiiram niti iikamim Adi Komii siir piugana saiirim, waro om Korin hir nwowim. Mi iikamim yipiki Adi Komii siirim, iki hinda tinda nwowim mi Grik nu haimii haimii nhirim simiir hiranim yim iripi hiriinan. ²Kara ha naingwowi Adi Komiiyin krimiir Adin mi krimiir Biiyan Inkam Komii ikin Jisis Krais kimiirin wi sowanii hauuwi naingwobumbu mi iripa nongwomamaир ae.

Pol siya Adi Komii siirin minsi boin wadiekikin siirin siya whinkinsis haiginiugin

³Krima Adi Komii siir inig iir hainan prapraski, krimiir Biiyan Inkam Komiiyin Jisis Krais siir Adin. Krima ina ninokninkinim, siya krimiir Adgin yipiki, krimiirsi naingwokwonanaeiyin, siir bwamki bwamkin. Mi krimiir kwoin imiir whinkinsis haiginiuwam hikim krimiir nimbiniyim simiirsi. ⁴Siya krimiir kwoin imiir whinkinsis haiginiuwikin hikim krimiir nimbiniyim simiirsi warar. Mi hiriinanki niuwi mi nim krima wi iki iikam nhirim sim niki whinkinsis haiginiuwim mi wi simiir

nwoki iisiimauuwim hika simiir nimbiniiya saiarsi. Mi krima simiirin wa whinkinsiis haiginiui, ti dimin taeminim Adi Komii siya whinkinsiis haiginiuwim krimiir. ⁵ Yim ti diminim simiir bwamkibwamin yio hiniingin, dimin bibiyie whiekakim wi krimiir nimbini, krimiir kimpipisu haiginiuwam ta biiya sima tira Krais siir sima kimpipisu haiginiuwa saiir hiriinan. Mi ti hiriinan siyu kaimwowin tiki hikpai hikpaiyim nitim krimiirin wi sima kimpipisu haiginiuwi. Mi ti hiriinan siyu kaimwowin Krais siya wi krimiir whinkinsiis haiginiuwi, ti dimin taeminim Krais siir wokmai haiginiuwa mi krima wi iikam nhirim simiir wara nwoki wokmai haiginiuwim. ⁶ Iikamim dimin biyie Timoti kririir tirkim. Dimusi rani, krira kimiirin Adi Komii siir yai aiir boinmimauugo kimiirin mi sima ini kimiirar mi whinkinsiis haiginiu mi kimiirar mi wokmai haiginiu ta saiir ninokninkinim hiniin, Adi Komii siya wi kimiirar mi whinkinsiis haiginiuwi mi mhoiyya siya wi kimiirar mi anmaiwarkainaei. Mi inkamin dimin biyie kimiir tiriin mi krimiirin Adi Komii siyar swoki whinkinsiis haiginiuwi. Mi sima kinsiis haiginiuwi kwoin miyyikak nwowim. Dimusi rani, mhoiyya hikpai hikpaiyim nimbinii mi kiriirin ha kimpipisu haiginiuwi mi kira ta saiirsinyan wa kipi nikwokrimkrip Adi Komii siya wi kariirar whinkinsiis haiginiuwi, ta biiya siya whinkinsiis haiginiuwa kririir saiir hiriinan. ⁷ Nikrira iikam kimiirin ina ninokninkinim. Hiya hikpai hikpaigi nimbiniyim kimiir kimpipisu haiginiuwam, ti hikim kima ini kriraka mi inkin haiyim. Krira ina ninokninkino, Adi Komii siya kimiirin wa whinkinsiis haiginiuwi, kimiir wokmai haiginiuwam, ta Adi Komii siya mi whinkinsiis haiginiuwa, kririir wokmai haiginiuwam saiir hiriinan.

⁸ Mi nikrira hiriinanar naingwoyi, wim kima ti hikpai hikpaiyim kririir nimbiniyim nu komii Esia hir, kima simiirin bidiyar mi inokninkinim. Hikpai hikpaiyim kririir nimbiniyim hindara ninkin iduduraraowi mi ini kririir kirie air haiburim mi krira pariiparri pi naowim. ⁹ Krira hiriayar yaengwo, krira wa naowi. Mi iiya ti dimin taemin hiriinanam kririir nimbiniyim mi krira pi hiriayar naingwoyi, krira wi dig nwo rani, kririirin sima whinkinsiis haiginiugin ta saiir ninokninkinim Adi Komiiyin yipiki naokaowim sim hidninsiin idwownin siya siyairgin kririir whinkinsiis haiginiuwyin. ¹⁰ Siya kririirin bidiyar mi whinkinsiis haiginiuwin ti dimin biyie biyeyiem kririir nimbiniyim simiirsi warar mi hiriinan saiirsika, krira paniinsi yaosi. Mhoiyya siya kririirin wa swoki whinkinsiis haiginiuwi. Krira hiriayar naingwoyi, mhoiyya siya wi kririirar swoki whinkinsiis haiginiuwi mi wi kririirar mi kigiriraowi. ¹¹ Ta kima whinkinsiis haiginiuwa kririir saiir hiriinan, ta kima kwis boinkiya Adi Komii siiram kririir whinkinsiis haiginiuwam, kima wi hiriinan tir. Mi mhoiyya iikam nhirim sima hiriinan wakaei Adi Komii siya dimin taeminim kima kwisboinim siiram, kririir whinkinsiis

haiginiuwam, siya simiir bidi wakaeyin mi sima wi siir inig iiir hainanprapraskii mi wi hiniina boinkii, siya wadiekin. Iriig.

**Pol siir kwoinin ina swoki kisina haigiyin
mi siya om Korin hiriir bi namkin**

¹²Nikrira ti dimin imiiramin ini mairstgimairstgar mi okiyo kririir kwoinin kririirin hiniina boinkin, tiki miiyim ti krira miriyyokiyokiiyim iki omom omomim sim mi kimiir waraur, yim wadie kinairgim, Adi Komii siir naeyiuin siyar bidi whinkinsis haiginiuwint kririirin. Kririir siyu iiarsiyan ti krira tirin biiya iikamim simiir whwonkam ida, yim tiriiginim yim kaimwokinar bidi ywowim. Mi ti nuin siir tiran siyuim ti iikam ima ninokninkiniyin yio kririir bi whinkinsis haiginiugin ti dimin taeminim simiir tiramin. Niingaka Adi Komii sasaargin kririir whinkinsis haiginiuwint ti dimin taemin imiir tirim. Krira ti siyu iiir napko iiya krira iikamim nuanim kimaka waraur nwowa mi krira iikam kimaka ti hiriinan siyu iiir asi mi apkripkaigo mi krira ta sairamin mairstgimairstga prasae bi kinko. ¹³Mi ti yaiyim ti kara winkiyim kimiiram ta yokwo aiir simiir yaimwokiyaimwowim yim aowa nwo rani. Mi yim kimiiram minam winkikim kima sibgu ninokninkinim wari yaiyim kara winkiyim kimiiram mi war iimar mwaini simaargin. Kara ha naingwomi, kima ti dimin taemin imiirin ina sibgu inokninkinim. Mi tariinanin kima ini inkam krimiirrarar niki inokninkinsasaeyim mi an kara ha naingwomi, mhoiyya kima krimiir siyu iiirin wi hainiingi sibgu inokninkini. ¹⁴Mi takia iiya Biyan Inkam Komiiyin Jisis siya swoki iti mi krimiirin siya swoki anmaiwarkainaei mi krira wi mairstgimairstga kimaka nwowi, ta kima nwowa Krais saika, sair hiriinan. Mi kima wi mairstgimairstga krimiiram nwowi yipiki aposel inkamim yipiki kimiir boinmimauuim ta yai kibie aiir mi kimiir whinkinsiin haiginiuim, ta yaiya sair yaimwokiyaimwo imiir.

¹⁵Kara hiriayar naingwokin kima kariiramin wi mairstgimairstga prasae kin tani. Mi kara biiyin pi hiniina boini, kara kimiiramin wa niti kimiir kignakiyamin mi kara wi kimiir nwoki whinkinsis haiginiuwim, idipidip mairstgimairstga kima nwowam. ¹⁶Mi iiya kara kimiir kignakiyam naingwomi, kara namin nu haimii Masedonia hiriir mi mhoiyya nu haimii Masedonia hir haiburgigi mi kara wa swoki iti kimiiramar mi kima wi kariir nwoki whinkinsis haiginiuwim mi kariirin wa nwoki ikropkiyim nu haimii Judia hiriir mi kara kimiirin wi idipidip asi kigi. ¹⁷Mi kima hiriayar naingwomi ta iiya kara nimbin kimiir kignakiyam kara nonkwowa mi tarikara ti dimin taeminim simiir bi sibgu aingwo omokin mi kariir kwoinin hiriinansi swoki kisina haigigin, ha? Mi kima hiriayar naingwomi, an kara ini ti nuin siir inkam biyienan ywowin yipiki ti hiriinan boinkiyin, ihi, kara wa niti mi kariir kwoinin kara

hiriinan tıram naingwo rani, yi ini niingakiniingar ywowişkiyin! ¹⁸ Adi Komii siir hiriinan, yio siya iinokiinokin yai mwowar boinanaeikin. Mi an kara ırıpi hiriinan iinokiinokin yaimwo imiirrarar mi boinikin. Mi kara kimiirin ha bi boinkin kara wi kapi niti mi iiya kariir kwoinin ha naingwoyi, kara wi nit rani. Kara kimiirin wi hiriinan boin tani niingaka. ¹⁹ Sailas, Timoti mi karar, krima iinokiinokin kimiirin Adi Komii siir yinismim Jisis Krais, siirar boinmimauugın. Kima ina ninokninkinim Krais siya dimin sim whir bi swoki imbin miminkin siya tiramin. Mi ta siya boinkiya mi mhoiyya siir kwoinin wi swoki kisina haigi rani. Niingaka. Dimin siya boinim simaırgım. ²⁰ Mi ti hiriinan tırim mi ti nimbinpai nimbinpalyim yipiki Adi Komii siya boinkiyim yim ini kaimwokina hiriinanar mi imbiyamim. Dimusi rani, krima Adi Komii siir inig iiir hainan prapras boinkikim, kiriir yaiya ya yai Kaimwo aeyairga. ²¹ Adi Komii sasaırgın yipiki krimiir whiekakar whinkinsiis haiginiuwiyin, Krais saika nwirua nwowam. ²² Krimiirin Adi Komii siyar nimbining siyamar mi siir naeyiuin siirin siyar mi haigi haiginiu krimiir kwoinauin mi ti dimin sim hiriinanin krimiirin siyar mi hauu krimiir niisiimauuwam hiniin, mhoiyya siya wi krimiir hauwi dimin taeminim.

²³ Mi kara ti digworaekwowim simiir niksisaei, Adi Komii siya kariir kwoin iiirin ina ninokninkinim mi ti siirin wi siyar ninokninkin haiginiuwi. Mi kara ti dimin taemin imiirin kaimwowar boinkii. Kara biyyin om Korin warauran iikamim kimiir bi nini kignikim, nu haıimii Masedonia tirankin kara bi nitkin. Dimusi rani, kara iikam kimiirin io nwowim pi borisopi wim wi yaimwo whwonkamim niigi niiga pi nwowisi. ²⁴ Krima kimiirin ti hiriinan bi boinkim, krima kimiirin ti digworaekwowim Adi Komii siirim kima naingwo tıbmii kiinim simiir warar ninkin kigirkaki. Niingaka krima ta sairin ina ninokninkinim kimiir naıngwo tıbmiiya Adi Komii siiram naingwo tıbmiiya ya ini ywowa. Mi nım krima, kimaka minam mırri, maırgımaırga kimiir nwowaiginiuwim mi kirie nwowim. Iriig.

2 ¹ Mi ta hiriinan saiırıka, kara ha naingwoyi kara wi kimiiram waraur swoki it rani kima naingwoyimyoksi mi hikak kima nwosi. ² Mi kara kimiir kwoin iiir kiyopsibgi haiginiuwi io whwonkam kima nanaowam mi kariirin wi nhinga tıri, maırgımaırga kara nwowamin? Niingaka. Kara ti iikamim simiir kwoin imiir kiyopsibgi haiginiuwim pi borisopi io whwonkam sima nanaowim, yipiki iinokiinok kariir nwowaiginiuwiyim maırgımaırga. Niingaka. ³ Kara iikam kimiir nini kignakiyim pi borisopi an wi maırgımaırga karamae kima pi nwowaiginiuwisi. Kara ha naingwoyi, kima kariirin hiriinanar whinkinsiis haiginiu kripkai, hiriinan maırgımaırgar nwokripkaiyim. Mi ta yokwowa kara winkiya biyya iikam kimiiram, kara kimiirin min boinkikin digworaekwowim maırgımaırga nwo karamae kara nwowyim

simiir. Mi kara hiriayar naingwowi, iiya kara maргimaирга mi owiyim mi wim kima iripi hiriinan, ini maргimaирgar mi owim. ⁴Mi iiya kara yokwo kimiiram winin, kariir kwoinин miiyik miiyiknan bi nwokikin. Mi iiya kara ta yokwowa kimiiram winkiya kara hindara nouu winkikin. Kara minsi naingwoyimyokikin, warì dimin biyieyim kimiir kwoinau waraur nwokaiyim kimiirin wi sim pi nipiyaokiiisi. Mi ta yokwowa kara kimiiram minam bi winboinkikin hik kimiir hauuuam. Niingga kara kimiiramin minsi winboinkikin kima kara naingwokwowyia kimiiram sair ninokninkinim. Iriig.

**Pol siya min boіnkin om Korin hiran iikamim sima ti
inkamin yipiki dimin biyie tirin siir swoki ikiunam.**

⁵Mi inkamin yipiki dimin taemin biyie tirin, siya wi kwoin whwokwoka nwowamin wi kariirara kipi nwo haiginiu. Mi siya wi iikam hoimgak kwoin whwokwoka nwowamin wi kimiir warar timi ohaiginiu. Mi kara ti inkamin igao yai siir dimin biyieyim simiir wara boin tani. ⁶Mi dimin taeminim iikam kima tirim siir, ti dimin biyieyim siya tirim simiirsi, yim bidi digiyim. ⁷Mi tariinanin iikam kima wi siir dimin biyieyim siya tirim simiir simiira kipi naingwokwonanaei, yim bidi digiyim mi bidi haiyoprimdiyumiigim. Mi kima siirin yai miyyik imiirrarar boinmimauu mi siirin sibgu siiboboiniu haiginiu mi ti dimin taemin hiriinan yim wi siir kiyopsibgi haiginiu rani, siir kwoinin biyie siya nwowiguskiyamn niingga. ⁸Mi hiriinankiniwi mi kara kimiirin pi igao yai hiniina boinkii, kima siirin hiniina diisiimauu, kima siiram naingwokwonanaei mi siirsi mi aingwoyimyoki. ⁹Kariir kwoin komiiyin hiniina naingwowi, kima kariir yai aiiramin ina sibgu wakaeyoknam mi ta hiriinan saiirsika kara ta yokwowa kimiiram asi winkikin. ¹⁰Iikam kima ti dimin taemin biyieyim ti inkam nwiruan siyasiyar tirim kimiir simiirsi kipi naingwo. Kima siir dimin biyie imiir haiyoprimdiyumiigii mi an kara iripi hiriinan wi siir dimin biyie imiirar mi haiyoprimdiyumiigi. Mi ti dimin taemin bibiyieyim hiriayar nwokripkaii mi mhoiiya simiirin kara haiyoprimdiyumiigii mi kara wi hiniina tiri, Krais siir whwonkam idan, kara kimiirin wi wadiekii wadieyar whinkinsis haiginiuwi. ¹¹Mi krima iikamim simiir dimin bibiyieyim simiir haiyoprimdiyumiigi. Krimiirin wi Setan siya pi nipiyaokiiisi mi wi siya pi mi iksisaeisi, ti inkamin yipikin krima nwowin io. Thi, krima bidiyar yinokninkinim miiya Setan siya tiram naingwowa. Iriig.

**Pol siya hikak Taitas siirsi nwokin siya om
Troas hir nwo karamae nwowin**

¹²Biiya kara nama biigii bii om Troasa hiriir, Krais siir yai kibi kibi imiir boinmimauuam biiyin kimidiniya Biyan Inkam Komii siyar

yamkwokin mi hirin siyar ini diriraerkwokin simiir kwoin imiirin. Mi sima yaiyim yipiki kara boinmimauuim simiiram asi naingwokim simiir wakaeyam. ¹³ Mi kara naingwoyimiyok prasae bi kinkin. Dimusi rani, kara krimiir nomiiyuuin Taitas siiram nwonanaekin. Mi siya bi nitkin kariir kigniyim. Mi kara iikamim yipiki hapairanim simiirin hiniin asi boingigin kima ha dwoki. Mi kara om Troas hir ha haiburgigin mi kimidiniya nu haimii Masedonia hiriir yam. Iriig.

**Aposel kam imiirin Adi Komii siya whinkinsiis
haiginiugin Setan siir nikwowaaisiiyam.**

¹⁴ Hindie wit, nimbi Adi Komii krimiir Wanin siir boin wadiekii. Dimusi rani, krima ini Jisis Krais siir aowa ywowim mi ini saikar yamimasuwim mi krimiirin wi siyar whinkinsiis haiginiuwi kirie nwowamin. Ti nuan dimin biyie biyieyim simiirsi. Adi Komii siya krimiirin minam nikiunakin Krais siir yai kibya saiir boinmimauuim hinda tinda. Mi ta yai kibya ya ini piuui miiyiknan ywowa omom omomim saeya bidi yinyokiigya. ¹⁵ Nim krima ini piuui miiyiknan ywowim, iikamim yipiki Adi Komii siya nanmaiwarkainam simiirar ninyokiigi ti iikamim yipiki biyie nwowim mi whaowaeki ikim. Mi hiriinan tiri krima mi krimiir miiyim yim wi Adi Komii siir hirankar haiyiskii. ¹⁶ Mi ti iikamim yipiki whaowaeniskiyim yim wi paeni omin siirar nasae oyokiyokiikaeyami krima mi krimiir yai aeya ya ini piuui biyienan whaknan ywowa mi simiirin wi saeya tiri mi sima wa naokaonami. Mi yim ti iikam nhirim yipiki wi Adi Komii siya nanmaiwarkainaei, saika hiriayar nwoyokiyokiikaeyamam, krima mi krimiir yai ikim yim ini diminin sibgu whakiyin ini siir hiriinan ywowin. Mi simiirin wi siyar tirk, wadie sibgu owamin. Yipiki inkamkin ti hiriinan diminin siir sibgu tiri? Inkam nwirmin nwirmin karamaeyairga. Niingaka. ¹⁷ Mi iikam whiekakim Adi Komii siir yai aiir boinmimauuviyim sima simiir piu ara boinmimauuwi yim sima hinda umir haiyamar naingwoi mi ta miiya krima miriiya, nim krima hiriinan bi tirikim. Krimiir kwoinim yim wadiekim mi nim krima Krais siir yai kibi aiir boinmimauuwikim. Dimusi rani, krimiirin Adi Komii siya nimbingim mi krimiirin siya nikropkikin ta sairam. Mi krima mi Krais siya krima ini iripar yamasuim mi krimiir kwoinim ini kwoin whiruar ywowim. Mi Adi Komii siya ini krimiirar kigin, krima siir yai aiir boinmimauuim. Iriig.

Nim krima siyu winin siir miiyan inkamkim

3 ¹Ti dimin taeminim krima winkiyim kimiiram simiir tir mi kimiir kwoinim wa nwoki aingwowim krima krimiir inig imiirar hainanaei mi kima wa nwoki aingwowim hiniin, nim krima wadiekim, aniya?

Mi wim kima hiriayar naingwogi, nim krima ini iki kam nhirim yipiki kimiir hauugiyim yokwo iki iikam nhirim om whiranim simiiram, ini simiir hiriinan ywowim kimiir boinkiyam hiniin, yim sima iikam wadiekim? Mi wim kima hiriayar mi aingwogi, nim krima ini hiriayar mi aingwowim kima yokwo krimiiram winkiyim mi iki iikam nhirim yim wa nwoki aingwowim nim krima inkam wadiekim, aniya? Niingaka. Krima yokwo kwir haimpi pi boriisopi. ² Mi wim kimarin ini ta yokwo hiriinana ini saiir hiriinan ywowim, ta krimiiram winkiya. Mi iikamim sima kigi mi sima wa ninokninkinki krimiir miiyim mii wadiekim. Mi nim krima bidinanar ninokninkinkim hiniin, ta yaiya ya yaimwo aeyairga. ³ Wim kima ini ta yokwo hiriinana ini saiir hiriinan ywowim. Wim kima ini yokwowa Jisis Kraiski si winkiya ini saiir hiriinan ywowim. Kariirin siya nimbungikin mi ta yokwowa siya hauugika. Mi an kara ha namin mi kimidinya kimiir ini hauugig. Siya tidiyini bi winkikin. Niingaka. Siya Adi Komii siir naeyiuin saika winkikin yipikin iinokiinokin omwai hiriayar waiyayokiyokiyyin. Siya siiya bwaeyan siir idwo bi winkikin. Niingaka. Siya kimiir kwoinau winkikin.

⁴ Mi ni krira pi hiniina boinkii, ni kririir miiyo wadieko. Dimusi rani, krira hiriayar ninokninkini, kririirin Adi Komii krimiir Wanin siyar nimbungiko ti dimin taemin hiriinan simiir tiram. Krais siya kririirin siir kirie aeyar whinkinsis haiginiugin yipiki siir Ad ieya hauugya Adi Komii siya siir. Mi krira hiriinan asi naingwogi, ta yaiya krira boinkiya kimiir, ya yai kaimwoki kaimwo aeyairga. ⁵ Mi krira hiriayar naingwogi, ta miiya kririir kirie ara priimiriigiswo, wi dig di ywovi mi krira wi hiniin di mi boini, krira wi digar nwowi. Dimusi rani, kririirin kirie Adi Komii siya hauugin mi krira mii aiir miriiyim dig asi nwowi. ⁶ Mi iiya Adi Komii siya kririir nimbina iki iikam nhirim simiir boinmimauuwam, siyu winin siir yai kibi aiir boinmimauuwam, kririirin siya siyar whinkinsis haiginiugin ta mii aiir miriiyamin. Mi ti siyu winin siir yaiya ya yokwoni bi winka, ya Adi Komii siir naeyiuin siya haigimauuga iikami kwoin. Mi ti siyu komii komiyyim bidi bidinya Adi Komii siyar hauugiyim, yim iinokiinokin iikamim simiir dimin biyie imiir niisiimauuwankim. Mi sima simiir sibgu ap karamae nwowi, sima wi pi naowi. Mi Adi Komii siir naeyiuin iinokiinokin iikam imiirin siyar nikpitmai haiginiuwi, sima sibgu oyokiyokiikaeyamim iinokiinokin Adi Komii saika.

⁷ Mi ti siyu komiyyin siir yaiyim Adi Komii siya winkiyim siiya idwo mi kimidinya Moses siir hauugi. Mi siya ti hiriinan tirkiyin mi Adi Komii siir kirieya ini paenan Moses siirar yiuyakiya mi siir whwonkam in wara yiuyakiyin. Mi mhoiyya ti diminin paenan niuyan ina prikiiraraokiyin mi mhoiyan ini hindara kigugu iguskiyin. Mi ti diminin paenan niuyan Moses siir whwonkam hirin pranae pranae bi niuyakin mi

Isrel simiir iikamim sima siir bi sibgu kigsibwinkim. Ti dimin taeminim siyu komii siirim, iikam imiirin simar naokao haiginiuwi, sima Adi Komii siir dimin miiyik miyyikim paenan niuyayim simaka nitkim.

⁸ Mi nim krima iikam imiirin Adi Komii siir naeyiuin siir yai imiir boinmimauuwi. Mi ti digworaekwomim krimiirin ma'rgima'rga komiigak simar nwowaiginuwi mi krima mouni haniin asi siinkaowi yim ini Moses siya winim siyu komii siir yaiyim biiyanim ini simiir haiburim.

⁹ Adi Komii siya ti siyu komiyyin Moses siir hauugin. Yio iikamim simiir dimin biyie imiir niisiimauugin mi simiirin hiriinan warar mi niisiimauugin, sima wi iripa nwo rani, Adi Komii saikan, inoktinokin. Mi ti siyu komii siir miyyim yim kaimwowaingim, bimbiuwi rani. Mi ti kitibmii boin wina saiir miyyim yim min nimbingim iikamim sima Adi Komii siir whwonkam ida dimin whirki kimbu karam nwowim. Mi hiriinanki niuwi mi ta miiya ya ini siyu komii siir mii aiir haibura kougi kouwin ini saeya ywowa. ¹⁰ Moses siir miyyim mi siyu komii ikin, yo wadieki wadie owaingo. Mi ti dimin whiso, kirie aka mi siir diminin paenan niuyaesi ikin yo bidi digiyo mi bidi mi prikiyamo. Mi ini biyieki biyie ywokiyo. Mi Adi Komii siir naeyiuin siir miiya ya tariinanin ini komiigi komii ywowa. Saeya ina miriyya mi saeya wi prikiyam tani. ¹¹ Mi miiya yipiki wi hiriayar nwoyokiyoki kaeyami ya dimin miyyikin paenan niuyaeyin siir kirie komiigaka. Mi miiya yipiki wi ii priei nwo karamae nwowi ya wi sapi prikiyami.

¹² Krima ta sairin ina ninokninkinim, tiki yai kibiyim yim wi hiriayar nwoyokiyoki kaeyami mi krima siir dimin miyyikin paenan niuyaeyin siiram nwowi, siya nitim. Mi krima siir yaisim kwir swoki haigprakai rani. Krima simiirin wa boinmimauuwi mi iikamim sima wi nwoki inokninkinim simiirin. ¹³ Krima Moses siya tirim simiir tir tani. Dimusi rani, yio siya bidi yinokninkinim siyu komii siir kirie aiirin saeya digii. Mi siya siir whwonkam iiirin yiuisni asi nitimwaniugin. Mi Isrel simiir iikamim sima Adi Komii siir dimin kibiyin paenan niuyan siir whwonkam iiir niuyan siya prikiiraraoki mi ha digiguskii, wi sima pi kigisi. ¹⁴ Mi ti Moses siya higriniuin siir whwonkamin yiuisni mi Isrel simiir iikamim sima hiniina bi ninokninkinkim, Adi Komii siya simiir kwoin imiirin wi wadieyar nwowi. Tariigina ya ini yiuisnan ywowa simiir kwoin iiir higriniuam. Mi tariinanin Isrel simiir iikamim sima iripa haingiriyu owi mi sima Moses siir yaiyim simiir mwaini mi simiir kwoinim wi sibgu naingwo omok rani, Krais siir dimin taemin imiiramin sima tira saiir hiriinan. Yi ini yiuisnan ywowa ini simiir kwoin imiirar niki higriniukripkaiyim. Mi iiya iikamim Krais siir yai aiir wakaeyim mi sima ha naingwo tibmiliyim simiirram, yim ini yiuisim yipiki simiir kwoin imiir niki higriniuim mi simiirin Adi Komii siya swoki haiyim ini simiir hiriinan ywowim. Mi siya simiir ina kabtnouwidnankaigiyim.

15 Mî biiya hirankar nityokiyokiyyin mi ini tariinanar yadigniyin. Mî iiya iikam sima Moses siir yai imiir mwainiyim diminin yiuisnanin simiir kwoin iir higriniu. Dimusi rani, sima Krais siir dimin taemin imiir bi ninokninkinkim. 16 Mî iikamim simiir mhii kwoinim kisina haigii mi sima Biiyan Inkam Komii Krais siiram naingwo tibmii kiini, yim ini ti iikamim Adi Komii siya kibwaembwae haigiyim yiuisim yipiki simiir niki higriniuim ninokninkin karamae sima nwowam mi simiirin wi siya nitkaigaigi. Mi sima wa nwoki inokninkinim, ti dimin taeminim sima tirim simiir hiriinan. Tiriiginin yio ini Mosesni niki tirin ini hiriinan ywowin. Mî iiya siya Adi Komii siir omaka saiir namiyim mi ta yiuisa siir mwo hir nwowa yapa hakaingig. 17 Mî ti Biiyan Inkam Komii siir yaiya ya Adi Komii siir naeyiu ieayirgin. Mî iiya siya iikamim simiir kwoinaw nwokaiiyin mi siya iikamim yipiki Moses siir siyu komiiyin mi dimin biyie aka sowiir aowa sima nwowa wi siyar nonkwo iuguski mi sima wi rirmiyya nwoki. Mî Adi Komii siya simiirin wi hiriinansi boini hiniinin, sima dimin whirki bi kimbus. 18 Krima whiekakarin ini opnainan ywowim, aknainan Biiyan Inkam Komii siir dimin kibiyin paenau niuyaiyin iki iikamim paenan simiir niuya haiginiuwikin. Mî krimiir whwonkamin higriniu karamae nwowi mi sima wa kigninokninkini Biiyan Inkam Komii siir naeyiu ini krimakar nwowin. Mî krimiir kwoinim siyar kisisana haigiyokiyokii siir hiriinan kinar nwowim. Iriig.

Aposel kamim sima paenan niuyanan boinmimauugim

4 ¹ Adi Komii krimiir Wanin sasaiggin krimiirsi naingwoyimyokin mi krimiirin siyar mi imbingin siir mii aiir miriiyim siir siyu komii winin iikamim simiir boinmimauuwim. Mî hiriinanki niuwi mi krima wi digiumii siir kipi haimriiyu mi wi ta miiya saiir miriisi kipi nidid. ² Krimiir digiuin ti mii bibiyeyim simiirin digiumii bidi haimriiyugig. Mi ti iikamim yipiki inokiiinokin ti mii imiirin hindara nimprio miriiyim, yim wi simiirar swoki kiyopsibgi haiginiuwikim. Mi nim krima niksisae mii bi miriigim mi krima Adi Komii siir yai aiir bi mi ikwowaasiigim mi saiirin yaeya bi mi kisina boinmimauuwikim. Niingaka. Krima yaimwokiyaimwo aiirar boinmimauuwikim Adi Komii siir whwonkam idan. Mî iikamim ta yai aiir wakaeiyim mi simiir kwoinim inokiiinokin pa ninokninkinkii, krima yaimwo aiirar boinmimauuw. ³ Mi ti mii kibi kibiyim yipiki krima boinmimauwyim iikamim simiir, sima sibgu wakaeyokna karamae nwowi mi yim ti sima omin paeya namiyin siir namanim mi sima wi sibgu inokninkin tani. ⁴ Yim sima ta yai kibieya saiiram bi naingwo tibmii kiinikim. Dimusi rani, yiuyiyein ti nuin siir tiranin Setan nikiuwyin simiir kwoinim siya nitkii ikouwi mi sima ti dimin taemin imiirin paniinsi sibgu inokninkinsi mi simiiram paniinsi mi aingwo tibmii kiinsi. Simiir

kwoinim Setan siya kiyipsibgi haiginiuwi mi sima ti dimin iiirin paniinsi sibgu inokninkinsi mi simiiram paniinsi mi aingwo tibmiisi simiir kwoinim siya kiyipsimsibgi mi sima paniinsi sibgu inokninkinsi Krais siir Yai Win kibieya saiirin. Ti yai kibi kibiyim yim Krais siir dimin taemin kibi kibiyim simiir boinka, yipiki krimiir niisiimauwim hiniin, Adi Komii siya paniingga mi yipikin Adi Komiinan siyar swoki owin. ⁵Krira kimiirin, krira krirar bi priinaingwo boinkin mi kima wi kririir inig iiirin wa hainan tani niingaka. Krira iinokiinokin kimiir boinmimauwiyim krira hiriayar boinikim Jisis Krais siya Biiyan Inkam Komiigin. Mi nikrira kimiir miyan inkamko krira kimiir whinkinsis haiginiuwikim siir sibgu inokninkinim. ⁶Adi Komii siya biigi biiyarin ti hiniina boinkin, niiya diminin paenanin wa mi iuyaei. Mi ya ta yaiya krimiir kwoinau bidi kwirii idwokaiya. Krima Adi Komii siir kirieya saiir bidi kigim paeni haniin Jisis Krais siir whwonkam iiir niuya. Mi ta kirieya, ta krima ninokninkina ya ini paeni haniin krimiirar niuya.

⁷Ya ini wadieki wadie ywowa, ini diminin nibnau krima haigiiyin umir komii sainiyin. Krima nonkwowam mi krima haiyapririram mi ta Yai Win Kibieya Jisis Krais siira ya ini hiriinan ywowa mi nim krima ini ti nibim ini simiir hiriinan ywowim iikam niingam. Mi ti diminin siya haigiiyin krimiir kwoinau, yio iikam simiir niisiimauugim, dimin kibiyim krima tirim simiir. Yim ti dimin hiriinan simiir bwamim yim krimiir tir nwo rani. Niingaka. Taki kirieya Adi Komii siir hiranki nitka, krimiir whinkinsis haiginiuwam mi takia kirieya ini kirie nhirim simiir haiburim. ⁸Mi hinda tinda dimin bibiyeyim pa niti krimiir hauuwam kimpisu mi sima krimiir bi nikwowsaisiigim. Krima ninokninkin tani, ti dimin hiriinan sima dimuam niti, krimiir hauuwamin kimpisu mi krima ti dimin taeminim krima tirim simiir bi nonkwo igusikim. Niingaka. ⁹Iikam whiekakim krimiir sau omom nwowim mi yio Adi Komii siya krimiir bi swoki haibur miminkin. Iikam nhirim krimiir bidiyar mi ipimpar akaigai aowim mi krima bi naokim. Niingaka. ¹⁰Mi iinokiinokin krimiir piuim hankak simiir simiirar nwoninaei biiya kam bibiyeyim sima nipimpara Jisisni mi siir piua hankak hankak ha nwowaiginiuwa saiir hiriinan. Mi iiya iikam sima ti hanim kariir piu tir nwowim simiir kigim mi sima ina yinokninkinkiyim, Jisis Krais siya ini krimakar nwowin mi krimiirin siyar whinkinsis haiginiuwi mi iiya inkamki krimiir nipimpariyim mi krima paniinsi yaosi, krima pi hiriinanar mi owi. ¹¹Mi ta iiya krima ti nu iiirar niki owa, iikam sima krimiiramar kaokim, krimiir nisomsom aowam. Dimusi rani, krima Jisis Krais siir mii aiir mirigin. Mi ti dimin bibiyeyim krimiiram nitiyim mi ta hiriinan sairsika ti iikam sima pa ninokninkinkii, Jisis Krais siya ini krimakar nwowin mi krimiirin siyar whinkinsis haiginiuwi mi krima hiriinan asi nwowi. ¹²Mi inkam simiir nipimpariyim mi krima pariiparii wa pi yaowin. Mi ti dimin taeminim ti krima tirim, krimiir whinkinsis

haiginiuwim mi kima wi Adi Komii saika nwoyokiyokiigaeyami, iinokiinokin mi kima wi ta yaiya wi sairamar naingwo tibmii kripkaii.

¹³ Mi bidi bidiniyarın inkam nwirin Adi Komii siir yai imiir winkiycin yokwo Samni, siya hiniina winboinkikin, kara Adi Komii siiram naingwo tibmii kiingga mi kara iinokiinokin siirin iki iikam nhirim simiir boinmimauuwikin. Mi hiriinanki niuwi mi tarı ti inkamin hiriinan boinkikin. Dimusi rani, kima Adi Komii siiramin siir hiriinan naingwo tibmii kiini. Mi krıma iriipi hiriinan iinokiinokin iikam imiirin Adi Komii siirar mi boinmimauuwikim. ¹⁴ Krıma ti dimin taeminim iki iikam nhirim simiir boinmimauuwikim. Dimusi rani, krıma hiriayar ninokninkini, Adi Komiyyin yipikin Biyyan Inkam Komiyyin Jisis siir hidninsiin idwowin mi mhoiyya siya wi krimiir mi hidninsiin idwowi. Mi krıma wi Jisis saikar nwowi mi krimiirin wi siyar nanmaiwarkaina mi krıma wi siir whwonkam ida kingiin namwoiwei. ¹⁵ Mi dimin bibiyieyim, aposel kamim krimiir nimbimbiiniyim, yim tiriiginim yim kimiir whinkinsiis haiginiugim. Dimusi rani, krimiir yai imiirsika. Mi Adi Komii siir naingwobumbu ini hinda tinda yamkiya. Mi iikamim ta sairaram naingwo tibmii kiini mi sima Adi Komii siir boin wadiekii mi wi siir inig iiir hainan prapraskii, ti dimin taeminim siya tirim simiirsi. Iriig.

Yim ti digworaekwowim yim dimin komii rani.

Dimusi rani, krıma wi mhoiyya haa.

¹⁶ Krıra wi maирgimairga nwo karam nwo rani, ti dimin taeminim Adi Komii siya iikam krimiir hidninsiin idwoi mi krıma whiekakarin wi siir inig iiir hainan prapraskii. Mi iinokiinokin krimiir piuim yim wa naonami mi iinokiinokin Adi Komii siya wi krimiir kwoin iirar whinkinsiis haiginiuwi wadie nwowamin. ¹⁷ Mi ti dimin taeminim ti hik krimiir hauu haiginiuwim yim dimin komii rani, yim ii priei bi nwowikim. Mi krimiirin wi sima whinkinsiis haiginiuwi, Adi Komii siir dimin miiyik miyyikim yipiki hiriayar nwoyokiyokiikaeyamiyim iinokiinok simiir haiyamin ini iki digworaekwo nhirim simiir haiburim. ¹⁸ Mi hiriinanki niuwi, krıma krimiir kwoin komiiyin wi ti dimin taeminim krimiir nhwokar kigiyim wi simiiram kipi naingwo. Niingaka. Krıma dimin taeminim krıma kig karam nwoyiyim, Adi Komii siya hauwi krimiir mhoiyya, simiiram daingwo mi simiiram dwokwokin. Mi ti dimin taeminim ti krıma kigiyim, tariinan, yim wa niti mi wa swoki digi mi dimin taeminim yipiki krıma kig karamae nwoyiyim yim wi hiriayar nwoyokiyokiikaeyami iinokiinokin. Iriig.

**Dimin taeminim aposel kamim sima tirim yim
iikam imiir whinkinsiis haiginiugim**

5 ¹ Krıma hiriayar ninokninkini, mhoiyya ta krimiir nuan piu biyieya ya wi sapi naowi mi wipi whii mi ya wa namkii. Yim ini omakam

hindara nini kaigriniu whwonkai sasaeiyim ini simiir hiriinan ywowim. Mi iiya krima naowi, krima ina ninokninkinim, krimiir piu kibya yipiki wi hiriayar nwoyokiyokiakaeyami, sairin wi Adi Komii siyar swoki hidninsiin idowwi mi krima wi hiriayar nwoyokiyokii kaeyami siir om hirin. Yim ti digworaekwowim yim ini omaka miiyika Adi Komii krimiir Wanin siya mirii okwowa siir om hir krimiiram, krima nwowam ini sair hiriinan ywowa. ²Mi tariinanin krimiir kwoin komiiyin ini wari omin kouwanin siir waraur nitamar naingwowin, ti piu win kibiyim yipiki wi Adi Komii siya hauwi krimiir mi krima wi simiirar nini onii. ³Mi hiriinankiniuwi tiriiginin hiriinan tirkiswo mi krima wi kwoinbudara di ywowi mi hiriirin piu karamae di yapninopkai nami. Niingaka. ⁴Krimiir kwoin komiiyin ini ti piu winim yipiki wi krima haii Adi Komii siir hiranki, ini simiir haiyamar hiugimkripim. Mi ta piu biyieya ta hindara nwosisaeya, ta krima nwowa ti nu iiir ya iinokiiinokin hik krimiir swoki hauunanaei. Mi krima pi boriisopi ta piua kwoinbudara nwowiya sair nwowim krima hiniinam naingwomi, Adi Komii siya piu win kibya sair nii kinirkai haiginiuwim. Mi krima ta piua naonanaeiya ta piua nao karamae nwowiya saika ninowanam tiri. ⁵Yio Adi Komii sasaargin yipiki ti piu win imiir diriraerarim krimiiram, krima haiyam. Mi ta hiriinan saiirsika. Dimusi rani, ti dimin iiirsika. Siya siir naeyiuin krimiir bidi hauugiyin mi krima wa nwoki sibgu inokninkinim hiniin, krima ti dimin taemin imiirin wa haii ti siya nimbinim krimiiram.

⁶Mi ti hiriinan saiirsika krima ina ninokninkinim, ti dimin taeminim Adi Komii siya diriraerarim, siya wi krimiir hauwi mi iinokiiinokin krima wi kirie hiriayar nwokripkaii iripa nongwomamair aeyam. Krima ina ninokninkinim, ta iiya krima ta piu aiirar niki owim, krima Adi Komii saika niki orani, siir om iiir. ⁷Krima ti diminim Adi Komii siya diriraerarim krimiiram krima simiir niki kig rani. Mi nim krima bidiyar yinokninkinim krima simiirin wa haii. Dimusi rani, Adi Komii siya bi niksisaeikin siya yaimwo ara boinkin. ⁸Kara kimiirin kaimwowar boinkii, krima naosi naengwo idid rani. Niingaka. Krima ta nu tiran piua sair haiburgigam tiri. Mi krima wi Biyan Inkam Komiiyin Adi Komii wi saika niki owim siir om hir. Yio tiriiginin ini ti krimiir piu aeya nwowa ti nu iiir ini siir haiburin. ⁹Mi ta piua ta nu iiir krimar mi owa krima saiirar mi owi mi krima krimiir piu kibya Adi Komii siir omana saiirar mi owi, ya ti hiriinana ya dimin komii rani. Krima biiyin minam tiki aengwo, diminin Adi Komii siya naengwowim krima naengwo tibmii kiinam mi krima tiram, simiir tiram daengwo. ¹⁰Kara tiriiginim kimiiram boinkikim. Dimusi rani, mhoiyya krima wi Krais siir whwonkam ida noknowi mi wi siyar hidi krimiirin, dimin taeminim krima tirim simiirsiyin. Hiya krima ti piuim ti nu iiiranim simiirar niki okripkai mi siya wi krimar tirim wi simiirar swoki hidi. Siya dimin wadie nasi tiri, iyie? Wi dimin biyie tiri krimiirin, krima tirim simiirsiyin. Iriig.

**Aposel kamim sima iikam imiirin minsi whinkinsiis
haiginiugim sima Adi Komii saika nongwomamair aeyim**

¹¹ Mi iiya krima Adi Komii siirsi nidida sair ninokninkinim krima miini haniin asi miriigim simiir kwoin imiir kiayiyam mi sima simiir nwoki wakaeyoknam. Dimusi rani, krima ina ninokninkinim, mhoiyya siya krimiirin wi dimin taeminim krima tirim wi simiirsi hidi. Adi Komii siya krimiir kwoin imiirin ina ninokninkinin. Mi an kara ha naingwowi, iikam kimiir kwoinim hiniina daingwo, an kara siyu miyyik iiirar napikin. Mi ti dimin taemin hiriinanim simiirin kara whinkinsiis haiginiugin, ta Adi Komii siya mi aingwowa sair hiriinan. ¹² Krima kimiirin hiniina tir tani, kima hiniina swoki boinam, krima wadiekim, krima ti dimin taeminim kimiir boinmauwamin minam naingwokim, kima wa nwoki inokninkinim, krimiir siyu paniingen. Mi mhoiyya kima iikam imiir boini, yipiki ti ha naingwowim, inig komiigak nwowiyim mi yiuis miyyik miyyik ikim ini kou sima ywowim. Mi inkami kwoinim yim ini paniina nwowim mi kima simiirin wi ha boini tiriiginim yim miyyik rani, ini kipiyy ywowim. ¹³ Mi kima krimiir boini, sima ti hiniin asi boini sima pi whaowaei. Mi nim krima kimiirin wi hiniina boini, tariigina ya Adi Komii siir mii aeya ti hiriinan krima boina. Mi kima krimiir boini, simiir kwoinim wadiekim, sima ti hiriinan boinim mi krima kimiir boinmauwui, yi wi minsi boinmauwui, kimiirin wi saeya nwoki whinkinsiis haiginiuwim. ¹⁴ Mi ta Krais siya iikam krimiirsi naingwokwonanaelya mi krimiir kwoin imiirin saeyer kiyai mi krima ta mii aiir asi mirii iikam kimiir whinkinsiis haiginiuam, ti dimin taeminim simiir kiriene. Krima ti hiriinan dimin taemin imiir asi tirkim. Dimusi rani, krima bidi yinokninkinim siya siyaargin naowin. Mi krima naoni haniinaka ini siyar yaowiskiyin krimiirsiyin. Ya tariigina ya hiniingga krima whiekakarin saika bidiyar yinkin aonamim. ¹⁵ Krima naoni haniinaka ini siyar yaoiskiyin krimiirsiyin mi nim krima iikamim yipiki ti nu iiir nwowim, krima dimin taeminim wi krimiir kwoinairga priinaingwo diriraerar tani. Niingaka. Krima ti inkam nwiruwan yipikin biiyar naowin, yipikin Adi Komii siya hidninsiin idwowin mi omwai ha swoki waiyan iikam krimiir whinkinsiis haiginiuwam siir kwoin iiirrar dap iski.

¹⁶ Mi hiriinankiniuwi mi krima wi hiniina di yaingwowi, iikamim sima wadiekim, iyie? Biyiekim. Dimusi rani, sima inig komiigak bidi ywowim, iyie? Dimusi rani, sima digworaekwoki naokingugunankaigim. Niingaka. Yim ti hiniin digworaekwowim yim nu tirankim. Biiya iikam krima dimin bibiyeyer niki tira, krima Jisis Krais siirin inkami siyu iiirrar hidgin. Mi Tariinanin krima iikam imiirin wi hiniina hid rani, wadie mi biyie. Niingaka. ¹⁷ Mi iiya iikamim sima naingwo tibmii kiini Krais siir

yai imiiram mi Krais Jisis saika sibgu amasu kikini mi siya simiirin wi iikam win nwo haiginiugi mi wi dimin whirki kimbu rani. Mi ti biiyan dimin wrowim yim wa digii. Mi dimin taemin winim yim biiyan dimin taeminim wi simiir igsop aiir nokwokairinanaowidi.

¹⁸ Mi ti dimin taeminim krimiir tiriim nimbiniyim iikam win krima nwowam, yim wi Adi Komii sasar ti iski simiirin. Krais siya paeyin hiiiniya nirioninkinin siirin ti hiriinan saiarsi naokin, ti dimin taeminim Krais siya tirim krimiir mi Adi Komii siya ti dimin taeminim Krais siya tirim krimiir, hiriinan saiarsi tirkin, krimiirin siya whinkinsiis haiginiugin mi iikam krima yipiki biiya Adi Komii siir sau omom niki owim, tariinanin krima ini nomiiyau saikar swoki owim. Dimusi rani, Jisis siyar ninkamasugin krimiirin. ¹⁹ Mi dimin taeminim krima boiniyim kimiir yim ti sima, Adi Komii siya iikamim nuanim krimiirin, dimin taeminim Krais siya tiriin simiirsi ninki amasu haiginiugin. Mi tariinanin Adi Komii siya krimiirin bidi yimbinim nomiiyau nwowam. Siya dimin bibiyieyim krima tirim simiirsi naingwo rani, simiirin siya bidi haiyoprimdiyumiigiyim mi tariinanin siir miyyim ini aposel kam krimiir kwauuwa. Siya iikamim nuanim krimiiram naingwokwonanaeikin mi krimiir ina yinkiamasuin krima saika nongwomamaир aeyim.

²⁰ Krimiirin Adi Komii siya bidi yimbinim mi krima Krais siir igsop aiir asi nokwokairinanaowigim. Mi ti dimin taeminim ti krima boinmimauuwim kimiir, yim Adi Komii siya boinmimauuuni haniihaka tisi krimar boinmimauuwim kimiirin. Krima Krais siir whinkinsiiskin mi krima kimiirin hiniin asi boini, kima Adi Komii siiram kiwaki, kimiir whinkinsiis haiginiuwam mi kima wi saika nwoki ongwomamaир aekiyamim mi wi saika niki sibgu owim. ²¹ Krais siir kwoinin sasaирgin dimin biyie whirki nwo karamae nwowin. Mi krimiirin Adi Komii siyar whinkinsiis haiginiugin mi krimiir dimin bibiyieyim krima tirim, yim ini siyar haipriginkiyim. Mi simiirin ini Krais siir iinarar yonkwokiyim mi krima naoni haniihaka ini siyar yaoiskiyin, krimiir dimin bibiyieyim simiirsiyin mi krima wi saika asi namasukikini. Siya ti hiriinanin minam tirkin, iikamim krima yipiki siir yai aiiram naingwo tibmii kiinim, Adi Komii siya krimiirin wi ha boini, krima dimin whirki bi kimbusiir siir hiriinan. Iriig.

**Aposel kamim yipiki Adi Komii siir yai aiir boinmimauuwim
sima dimin bibiyieyim simiirsiyin hik prasae bi haigim**

6 ¹Mi ni krira, Pol kara mi Timoti siya, ni krira iripa Adi Komii krimiir Wanin saikar miriigo. Mi krira kimiir asi niki, kima Adi Komii siir naingwobumbu aiir bidi haiyim mi ti naeyiuin siirin hinda whisariiyar priyokaeyamam kipi tir. ²Ihi, kima wi hiriinan kipi tir. Adi

Komii siir yaiyim kamim sima winkiyim bidi bidiniyar Yokwo Komii
saiir, yim hinina winboinkikim,

mi Adi Komii kara, kiriir whinkinsiis haiginiuwam naingwomi
kira nhwo kwisboini mi kara ta kira kwisboina saiir wakaei mi
ti diminim kira kwisboinkiyim kara simirin wa whinkinsiis
haiginiuwi. Mi iiya kara kimiir nimbini mi iikamim ti nu iiir
nwowim kimiirin wi kara nanmaiwarkainaui mi kimiirin wi kara
whinkinsiis haiginiuwi.

Ti kara boinanim kimiir simir wakae, tariinanarin Adi Komii siya
kimiir hainan praprasam naingwomi. Mi tariigitariinanarin, siya wi
kimiir whinkinsiis haiginiuwi mi wi kimiir nanmaiwarkainaui. Mi
hiriinanki niuwi mi ti naeyiuin whisariiyar kipi priyokaeyam mi ta
naingwobumbuwa wi kigugugisi.

³Mi nim krima inkamim pi borisopi iikam nhirim sima ha naingwomim
ti dimin taeminim krima tiriylim miiyik rani. Mi nim krima dimin
biyie whir bi swoki tirmintirminkim, simir kwoin imiir kiayiyamin
biyie sima nwowam mi sima krimiirin wi ha boini tani krimiir miiyim
biyekim. Niingaka. Mi krima dimin biyie tirkiswo mi tiriiginin simiirin
wi siya pi kiyopsibgi haiginiuwin mi sima wi di yokworinuwi. Mi ni
krira hiriinan naingwo rani, sima kririirin hiriinan naingwo rani.

Niingaka. ⁴Mi ti diminim krima tirim simir tiri haniinaka, krima
iikam imiir niisiimauuwikim hiniin, krima Adi Komii siir miiyan
inkamkim. Krima iikam imiirin hiniina niisiimauuwikim krima hiriayar
nokworinukripkaiigim dimin taemin biyie biyeyim krimiiram nitiyim mi
hikpai hikpaim krimiir hauuwyim krimiir tirkiswo, krima simiirsi bi
hiuniyanaikim. ⁵Sima krimiirin bidiyar mi ipimparim mi maeyaua mii biyie
miiyik rani mi hiugripkaiigim. Mi krimiir sau omomim
sima krimiirin siyu miiyiknan bi tirkiswo sima krimiirin ha mi igbumbu. Mi
krima mii pranaepranae bi miriigim, ini piu whawaki krimar ywobugiyim.
Ti nhirim krima nhwo bi sibgu whwonkaiigim mi mipi nae karamkaramar
mi ami. Dimusi rani, krima Adi Komii siir yai aiir boinmimauugim mi
sima krimiirin hiriinan tiri. ⁶Krima krimaigim siyu miiyik sibgu tiriylim
mi nim krima Adi Komii siir dimin taeminim ina ninoknokinim. Mi nim
krima io bi nanka osisauuwikim, dimin taeminim krimiir kou nwowiyim
simiirsiyin. Krima bigin nasmirwaiya nwowikim mi krima iikamim
simiirin maigimaigra pa mi niisiimauuwi simir whinkinsiis haiginiuwam
mi simiiram naingwokwowam. Mi ti Adi Komii siir naeyiuin, ti krimiir
kwoinai nwokaiyin, krima iikam nhirim simiirin hiniina niisiimauuwi,
krima Adi Komii siir miigi mii aiirar miri. ⁷Krima iinokinokin yaimwo
aiirrar nowomwarkaiyiwikim. Mi Adi Komii siir kirieya yipika krimiir
hauuguya, iinokinokin krimiirin saeyer whinkinsiis haiginiuwi, krimiir
miiyim. Ti kamim yipika yaiini digworaekwo nonkwowiyim, sima

kimirkaiyam, ti dimin hiniinim nhao sau, irim hipig, simiir sau omomin saika ninitam, ini simiir hiriinan ywowim, ti siyu miiyikin krima nwowiyin mi miiyim krima miriiyim yim ini hiriinan ywowim. Yim sima iinokinokin krimiir kimirkaiigim, tiriginim yipiki yai biyie krimiir boiniyim mi dimin biyie krimiir tiriityim yim sima wi krimiir nikwowaissi rani. Niingaka. Simiirin wi krima nikwowaissi. ⁸Iikam nhirim yim krimiir inig imiir hainani mi nhirim yim krimiir swoki ikwowaissi nhirim pi krimiir mi ighbumbu kauwok itkin boini mi nhirim iikam nhirim simakan krimiirin pi yai wadieyar mi boini mi krimiir siyu ikin. Mi yim ti hiriinan dimin taeminim yim dimin komii rani. Mi krima ti dimin taeminim krima tirim simiirin wi hiriinanar tirkripkai. Mi iikam nhirim yim ha naingwawi, krima iikam paai rani, niksaeyaka waiwiigim. Mi krima hiriinan bi tirkim krima yaimwo arar boinmimauuwikim. ⁹Mi ti iikam hiriinanam yipiki Adi Komii siir ninokninkin karamae nwowiyim mi yim sima iripi hiriinan krimiir mi inokninkin tani. Mi Adi Komii siya mi siir iikam ima, yim sima krimiirin bidiyar yinokninkinim. Iikamim krimiirin ha naingwowyim, krima wi krimbi naowi mi krima pi omwaiya swoki waiyaei. Adi Komii siya kam imiirin minam kiwakikin, krimiir tioim. Mi siya ini krimiirar kigirkakin mi krima paniinsi yaosi. ¹⁰Mi ti dimin bibiyeyim krimiiram nitiyim, krimiir kwoin imiir kiyaiyam, krimiirin wi sima tiri, maigimaирга nwo karamin. Mi iinokinokin krima wi maigimaирга hiriayar nwokripkai. Krima paeprikabar mi oka windi, dimin taemin mi tir karamae, krima iikam imiirin wa whinkinsiis haiginiukripkaii Adi Komii siir dimin taeminim simiir sibgu onkworinukripkaiyim. Nim krima ini inkamim ti nuin siirin digworaekwo karamae nwowiyin ini simiir hiriinan ywowim. Mi nim krima digworaekwo miiyik miyyikakairgim mi ti digworaekwo miiyik miyyikim inkamki simiir nispakii haiyim wi dig nwo rani.

¹¹Mi kima ti iikamim ti omin Korin siir hiranim, krira kimaka bidi boino mi dimin taeminim kririir kwoinau tir nwokaiyim kimiir bidi boinmimauuwim. Dimusi rani, krira kimiiramin nhami nhami naingwokwonanae rani. ¹²Kririir kwoinin kimiirram naingwokwonanaeiyin bi niki digikin. Niingaka. Krira kimiiramin nhami nhami naingwokwonanae rani. Mi kimiir kwoinim kririirram naingwowlun yio bidi digiyin. Mi kima kririirram naingwokwonanae rani. Niingaka. ¹³Mi tapa kara kimiirin pi adin siir yinism iiir boiniyin pi siir hiriinan boinkii. Mi kara kimiirin pi hiniina boinkii, kima kririirram daingwokwonanae ta krira mi aingwokwonanaeiya iikam kimiirram sair hiriinan. Iriig.

Krima Adi Komii siir iikamim krima iikam biyie biyeyim simaka kipi namasu

¹⁴Kima ti iikamim yipiki Jisis Krais siiram naingwo tibmii kiin karamae nwowim iripa simaka kipi namasu. Nii nabieyo yo iripa bi

nwowiko mi ti hiriinan siyu kaimwomin, Adi Komii siir iikamim sima iki iikamim yipiki Adi Komii siiram naingwo tibmii kiin karamae nwowiyim simaka kipi mirii mi diminin sima mi tiriyan siir wara kipi mi tir. Niingaka. Dimin taeminim yipiki wadie nwowiyim mi dimin taeminim yipiki biyie nwowiyim yim iripa kipi nwo. Niingaka. ¹⁵ Mi kima hiriayar naingwo, Krais siya mi Setan siya sowa wi kwoin whiruwar nwo? Yi ti hiriinanin ini niingga ywomin! Mi inkamin yipiki Adi Komii siiram naingwo tibmii kiiniyin mi inkamin yipiki hiriinan kwoin naingwo karamae nwowiyin, sowa wi iripa paniina nwo? Yi tiriiginin yio siyu rani! ¹⁶ Mi Adi Komii siir omaka mi uruwai siyaowaini omaka aka, sowa wi iripa paniina nwo, irua nwowamin? Yi siyu rani! Krimiir piuim sima ini omakanan ywomim maeyaua Adi Komii siir naeyiu ieya nidwokaiyana krimiir kwoinau tirin. Mi Adi Komii siyarin biiya yokwoni hiniina boinkikin,

kara wi kariir iikamim simiir mhii kwoinau nwokaii kara wi
simakar nwo kara wi simiir Adi Komii nwo mi sima wi kariir
iikam nwo.

¹⁷ Mi Adi Komii siya ta hiriinan saiarsi boinkin,
kima ti dimin biyie biyieyim, ti iikam bibiyieyim sima tiriym,
simiirsiyin aru dwo mi kima simiirin digiumii haimriiyugig. Mi
kima ti dimin taemin hiriinan simiirin digiumii haimriiyugigi
mi simiir mi ap karamae mi owi mi kimiirin wi kara haii, kariir
iikam nwowam. ¹⁸ Mi kima hiriinan tiri mi an kara wi kimiir
Ad nwo mi wi kima wi kariir yinismik yinism yinkamiyin
mi yinism yinugiyinar nwoiskii, Adi Komiiyin, yipiki ti
nuan digworaekwowim simiir tirkiyin mi ninomor kouan ikim,
siyaargin Biiyan Inkam Komiiyin ti hiriinan boinkiyin. Iriig.

7 ¹ Ti kariir nomiyyauim, yipiki kara naingwokwowyim, Adi Komii
siya ta nimbinda krimiir hauugika. Mi hiriinankiniwi, krima krimiir
digiuin, ti dimin taeminim yipiki krimiir tiriym dimin biyie tiram mi ti
dimin taeminim yipiki krimiir kwoin imiir kipriyim, simiirin digiumii
haimriiyugig. Krima siyuin Adi Komii krimiir Wanin siir whwonkam ida
dimin whirki kimbu karamae nwowiyin siirrar dap iski mi Adi Komii
siir kipi tir, siya krimiirsi nidiidim. Iriig.

**Om Korin hiran iikamim simiir mhii kwoinim kisina haigigiyim
mi Pol siir kwoinin ini maирgimaирgar ywokiyin.**

² Iikam kima, kririiram daingwokwonanaei krira kimiir warauran
iikam nhirmi dimin biyie whir bi swoki tirbugo. Mi krira kimiir
iikamim simiir inkam nwir bi swoki tirbumiminkin mi krira kimiir bi
swoki iksisaekim mi kimiir nwirni diminsim whir bi swoki prihaigo,
kimiir nhir ima boina saiir hiriinan. Niingaka. ³ Kara ti yaiyim kimiir

nikiyam bi boinkin. Niingga. Kara biiya kimiirin bidiyar iki boinkiyin mi tariinanin tisa swoki boinkiyin, krira kimiiram min pranae naingwokwo rani, kima naowi, krira kimaka naowamar mi aingwowi, iyie? Wi hiniin kipi tir mi kima omwai mi waiyaei mi ni krira hiriinan omwai kimakar mi waiya amar mi aingwowi. ⁴Kara kimaka kwino whisa nwo rani kara iinokinokin iikamim warauranim kimakan hinda mairstgimaирga arar nwonanaeikin. Mi iiya dimin taeminim kririiram nitiyim, kririir kimpipisu haiginiuam mi krira pi diminim iikam kima tiriym pi simiirar naingwo kripkaii. Mi tiriiginim kririirin mairstgimaирga sima nwowaiginiuwi mi kririir kwoinin hiinsima asi nwowi.

⁵Mi iiya krima nu haimii Masedonia tiriirar mi ita, krima wadie bi mini onikim dimin bibiyeyim krimiirin ini hiriayar swoki tirkripkaiyim krimiir piua bi swoki siismiminka. Niingga. Sima kririirin bidiyar mi ikwao boinim mi bidiya mi inkinyaeyao boinim mi kririir kwoinin iikam kimiirsiyin ntid prasae mi naingwoyimyok prasae bi kinko, dimin taeminim krira tirkigim kimiir mi inkam biyeyin siya niti, wi siya nini tibruni simiirin. ⁶Mi Adi Komii siyaирgin yipiki iinokinokin iikam sibgu siiboboини haiginiuwyin, iiya sima hikak nwowyim. Krimiir kwoinim siyar nikikinsis haiginiusug inkamin Taitas nikiuwyin siya nikropkiyin krimiir nini kigniyam. ⁷Hi, siya bidiyar yitn krimiirin siya ini siiboboинuni. Siya krimiirin min nini boinikin, kima siirin paniin paniina siiboboинugim dimin taemin kibi kibiyim kima napim mi kima tirim. Tiriiginin krimiirin mairstgimaирga sima nwowaiginiuwi. Mi siya ha nitin, krimiirin siya ini boini, siya kimiir bidi kignakiyin mi wim kima krimiir kigam asi naingwokim. Mi kima ti dimin taeminim kima tirim simiirsi asi ntidigim, yipiki hik krimiir tirhaiginiuim. Mi wim kima krimiiram asi naingwokikim mi wim kima pi krimiir mirmii aiir nwowi iiya iikam ima boiniyim dimin taemin biyeyim krimakar ninkikiniyim kimiirsi. Mi kima ti hiriinan dimin taemin imiir tirkiyim mi wim kima kariir tirkii, kara mairstgimaирga kimaka nwowim.

⁸Mi ta yokwowa biiya kara winkiya kimiirin hikak saeya mi o karamaeki windi mi an kara ha naingwowi, ta yokwowa biiya kara winkiya kimiiram ya dimin wadie aeyairga. Kara hikak dimusi bi nwokin, kara hiriayar naingwokin, kimiirin ii nhirim wi hik saeya hauuwi. ⁹Mi tariinanin, kara mairstgimaирga komiiga, kara yokwo kimiiram winkiya kara mairstgimaирga bi nwokin, kima ti hikak dimin taeminim kara winkiya hikak simiirsi nwowim. Niingga. Kara mairstgimaирga minam nwokin hikak kima nwowa mi kimiir mhii kwoinim kisina haigiyim mi ti dimin miiyikim simiiram swoki sibgu apim. Ti dimin taeminim kara winkiya kimiiram, simiirin Adi Komii siya bidi haiyim. Kimiir kwoin imiir kisina haigiyam mi kimiirin sima whinkinsis haiginiusugim. Mi hiriinan saiirsika krima mairstgimaирga asi

nwokim. ¹⁰Ti dimin taeminim simiirin Adi Komii siya haigim mi kimiirin hikak asi nwowaiginugim mi kimiir mhii kwoinim siya kisina haigikim. Mi siya wi kimiir asi whinkinsiis haiginiuwi mi kimiirin wi ti dimin taeminim simiirsi asi nanmaiwarkainaei. Ti diminim yim dimin wadie imairgim mi krima simiirsiyin mairstgimairga nwo karamae kipi nwo. Mi dimin taeminim yipiki nuan iikamim simiir tiriym, mairstgimairga nwo karam sima nwowam, yim naokaowikim mi simiirin kwoinbudin omwai waiyayokiyokiiyam sima bi whinkinsiis haiginiuwikim. Niingaka.

¹¹Sibgu sibgu daingwo omok ti hikim simiir tirim mi Adi Komii siya simiirin ha ninkpitkiyim kimiiram sima ini dimin wadiekii wadie imar yimbiyamim. Mi sima kimiir kwoin imiir asi tirkim hiriinan nwowam naingwowim. Mi simiirin digiumii haigingikim, ti dimin bibiyeyim kima napim, yipiki kara winboinkiyim. Kimiir kwoinim sima kiprid haiginiuwi, inkamin yipikin dimin biyie tirin siirin igao yai boinim. Mi kima ti dimin biyie hiriinan yipiki kimiir nimbiyamim simiirsi bidiyar mi ididim. Mi kima hiriinan bidiyar mi aingwowim, kara nitii kimiirin simiirsi whindiraeraram mi wim kima kimidiniya kamim dimin bibiyie tiriym, simiir whinkinsiis haiginiuam swoki kwanaingwo. Ta yokwowa kimiir tirkika, kima kariiram naingwokwonanaeiyim mi kariiram naingwowim, kimaka iripa nwowam mi ya tariigina ya kimiir whinkinsiis haiginiuga kimiir naingwo tibmiiya Adi Komii siiram kirie nwowim. Kima kariir yai aiirin bidiyar wakaeyim mi ya tariigina, ya kariir niisiimauuga hiniin, siyuin kima nwowiyin hinda tindan wadie bidi ywokiyin. Mi dimin biyeyim kimiir waraur nwowim simiirin kima bidi sibgu tirkiyim mi siirin kima asi niridnatkikin.

¹²Mi iiya kara ta yokwowa sairr winkiya, kara kamim yipiki siyu biyie tirim simiirsi bi naingwokin. Mi iiya kara ta yokwo aiir winkiin kimiiram kara ti inkamin yipikin siyu biyie tirin siirsi bi naingwokin. Adi Komii siya kariir kwoin iiirin bidi yinokninkinkiyin, ta yokwowa kara winkiya iikam kimiiram, kimiir whinkinsiis haiginiuam kara hiniina naingwovi kimiir siyuim idowiya dwoki Adi Komii siir whwonkam ida. Kima wa nwoki sibgu inokninkinim, kima kririiram naingwokwonanae mi ta hiriinana sairsi winkika ta yokwowa. ¹³Mi dimin taeminim kima tirim kririir, kririir siiboboiniu haiginiuim sima sima rani, dimin taeminim kima whindiraeraram Taitas siir wokmaihaiginiuam mi krira ti saika nwowo, krira mairstgimairga komiiga. ¹⁴Mi biiya kara kimiir inig imiir boinmauu wakaeyin mi kara Taitas siirin ha boinkin kima wadiekim mi ti dimin taeminim kima tirim kariirin wi nididgak sima nwowaiginu rani, ta kara boina siir. Mi ti dimin taeminim kara boinim iikam kimiiram hiniin sima wadiekim, yim ini ti yaiyim biiya krira niki boinim kimiir whiekakar ini simiir hiriinan ywowim, yim kaimwowaigim. ¹⁵Biiya Taitas siya kimiiram waraur niki

itin, kimiir kignakiyin mi kima siirin wadie ha sibgu ohaiginiugiyim mi siirin ha mi sibgu kigriraowim mi kima dimin taeminim siya boinim simiirin ha mi wakaeyokna. Mi siya ta saiir naingwokiyin siya kimiiramin pranae pranae bi naingwokwokin, ini biiya siya naingwokwowa ini saiir haiburin. ¹⁶ Mi tariinanin, kara ha naingwoni, kima mi kara, krima ini kwoin whiruar ywowiskiyim mi kara kimiiramin kwoin whisair bi nwokikin kara maarginairga komiiga. Iriig.

**Adi Komii siir piugana saiir iikamim sima irni
nwirni dinan whinkinsiis ankinsiis**

8 ¹Ti kariir nomiiyauim, krima yai kimiir boinmauuwam naingwoni mi kima pa nwoki inokninkinim, dimin miiyik miiyikim Adi Komii krimiir Wanin siya tirim siir piugana saiir iikamim simiir, nu Masedonia hiran isidin siir. ²Mi iiya simiirin iikam nhirkim tiriym dimin biyie, sima pi maarginairga hiriyyar nwokripkaii. Mi sima iikam paeprikabar mi oka windi, sima pa mi maarginairgael. Dimusi rani, sima bidi yinokninkinim, simiir dimin bibiyeyim simiirin Adi Komii siya budi haiyoprimdiyumiigiyim mi sima simiir umirim iringi as haingiriyu hauugii iki iikam nhirim simiir. ³Kara kimiirin kaimwowar boinkii, sima umirim simiir kwoinkar naingwo hauuwi simiirin. Mi sima umir hoimgak karamaeka windi sima Adi Komii siirin pa mi hauuwi. Mi kara simiiram bi boinkin, sima hiriinan tirim. ⁴Simiir kwoinim Adi Komii siir iikamim om komii Jerusalem hiran simiiram naingwokwonanaei simiir whinkinsiisam. Mi sima krimiiram asi nimpiwirwirkripkaigim ti umirim simiir hainamim hiriir. ⁵Sima iuwa rigar hauugim. Sima wadieyar tirkim, sima ta krima naingwowa simiir, sima tiram saiir hiriinan bi tirkim. Bii simiir mhii kwoinim Biyan Inkam Komii siiram kisina haigi. Mi mhoiyya sima Adi Komii siiram ywo, simiir boinmauuim, dimin siya naingwomin sima tiram yaiyim krima boinkiyim simiir, simiir kwoinim krimiiram wara mi inkin aingwokiyim. ⁶Biiya Taitas siya ta mii aiir mirii bwakainakin, kimiir iikam nhirim simiir whinkinsiis haiginiuwam, dimin taeminim hinda whisariiyar prihauuwim. Mi hiriinanki niuwi mi krima siiramin wa swoki sriigripkaii, kimiir whinkinsiis haiginiuwam, ta mii aiir digiyam mi ta miiya wi iki iikam nhirim sim nwoki whinkinsiis haiginiuwim. ⁷Kima ti om Korin hiran iikamim kima dimin taemin kasa bi tirkim. Mi kima siyu kibiki kibi iirar tirkim. Mi kima iki iikam nhirim simiir siyu imiir asi haiburgim kima Adi Komii siir yai aiiramar naingwo tibmii kiengim. Mi kimiirin siyar whinkinsiis haiginiugin siir yai imiir ninokninkinim mi simiirin iki iikam nhirim simiir nwoki boinmimauuim. Wim kima mii miyyik miriyyamar naingwokwonanaekim. Mi kima krimiiram mi aingwokwonanaekim. Dimusi rani, wim kima ini kima iikam ywowim

wim kima Adi Komii siiram naingwokwonanaeikim mi siir iikam ikim. Krira kimiiramin hiriinanam warar mi aingwoi kima dimin taemin nhirim siir mii aiir warar mi prihauuwim.

⁸ Krira kimiiramin siyu komii bi winkikin, kima siir wakaeyokna apamin. Kara kimiir bidiyar iki iiisiimauwin iikam nhirim umir iki iikam nhirim simiir hauwan daingwo. Kara kimiir kwoin imiir boinworwokai haiginiugin, ti kara winkiyim kimiiram, iki iikam nhirim simiiram mi kara wa nwoki inokninkinim, kima iikam nhiram ina naingwokwonanaeyim, iyie? Niingaka. ⁹Kara kimiir kwoinim simiirin dimusi boinworwokai rani, kima dimin kibi kibiyim krimiir Biyan Inkam Komiiyin Jisis Krais siya tirim simiirin bidi yinomokninkin digim. Siya digworaekwo hoimgakakar nwokin iya siya Adi Komii saika nwowin. Mi siya digworaekwowim simiirin digiumii ha haimriiyugigin mi siya ini inkamin digworaekwo karamaeyin ini siir hiriinanar yamwoiuin. Siya inkamin dimin taemin karamaeyin siir hiriinan whisarii bi nwokin, kimiirsika. Mi kimiirin wi siyar whinkinsiis haiginiuwi Adi Komii siir dimin miyyik miyyikim simiir huiyam. Mi kima wi siir mii kibi kibi imiirrar mirii iski iki iikam nhirim simiir whinkinsiis haiginiuwim.

¹⁰ Mi yio kariir kwoinin ti dimin taemin imiirin pi hiniina boinkii, kima irgim iikamim yipiki umir iripa haingiriyu haiginim Adi Komii siir iikamim om komii Jerusalem hir nwowim simiiram. Wim kima ta hiriinanana iki biewiyin namkiyin si tirkwakainakim mi an kara ha naingwoi, kima ta miiya bii kima tira saiir mi digi, wi wadieyar mi owi. ¹¹ Mi tariinanin kima umirim iripar ti swoki haingiriyu haigin mi ta biiya kima niki tira ya ti digi. Mi biigi biiyarin, iya kima umir iripar haingiriyu haigina, kima ta mii aiir mireiyamin pranae pranae bi naingwokwokim. Mi tariinanin ti dimin taeminim kima tirim umir niugusim kima haingiriyu haiginim yim ti digi. ¹² Mi inkamin siir kwoin komiiyin umir digworaekwo Adi Komii siir hauuwam naingwowin mi Adi Komii siya wi siiram swoki srii rani, dimin taeminim siya nonkwo karamae nwowim simiiram. Adi Komii siya wi diminim siir hir nwowim siya hauwanim wi simiirrar haii.

¹³ Kara kimiirin hiriinan bi boinkikin, iki nhirim simiir whinkinsiis haiginiuwim hiniin, sima wi wadie hiriayar nwoki owim mi wim kima niinga nwowi mi wi hikak niki owim. Niingaka. Kara ha naingwoi, kima hirii hiriinankinar dwo. Mi kara minam naingwoi, ti hiriinan siyuin siirar dwo. ¹⁴ Kara ha naingwoi, diminim kima nonkwowim simiirin hinda haimii ara timi hauugi. Dimusi rani, tariinanin ta ii aiirarin kima umir kasaka nwo rani mi yim sima komii nonkwo rani. Mi mhoiyya sima komii mi onkwowi mi wim kima sapisap, kimiirin wi sima mi whinkinsiis haiginiuwi. Mi ti hiriinan siyuin, kima whiekakarin wi wadieyar sibgu owi. ¹⁵ Adi Komii siir yaiyim yipiki Moseski si

winkiyim Yokwo Komiini yim ha boinkim, iikamim yipiki biiya umir digworaekwo nae minim sim nik̄ aokingugunankaiyim, mhoiyya sima wi dimin sim whirmin whirminki swoki onaowid rani. Mi ti iikamim yipiki digworaekwo kwisuwa nonkwowim, mhoiyya sima wi inkam paeprikabnан nwo rani sima wi digi digar nwowi. Iriig.

Pol siya wi yaeya inkam nhirim simiir nikropkii om Korina hiriirin.

¹⁶ Kara Adi Komii siiramin hiriayar naingwowi. Dimusi rani, Taitas siir kwoinin siya hiurworwokaigin. Mi siya waraur nitam asi swoki aingwokin, iikam kimiir whinkinsis haiginiuwam. Krira mi aingwowa kimiir whinkinsis haiginiuwam nitam, saiir hiriinan. ¹⁷Mi krira siir sriyo, kimiiram swoki itam kimiir kigniyam mi siya ini wadieyar mi owin krira siir kwoin iiir bi kiyaigo. Dimusi rani, siir kwoinin hiriayar naingwokin siya wa niti kimiir kigniyamin. ¹⁸Mi krira kririir nomiiyauwin siirin warar yikropki Taitas saika namam. Mi iikamim Adi Komii siir piugana saiirim, omom kingiin kingiin nwowim simiirim, sima siir inig iiir haigin idwokikim. Dimusi rani, siya Adi Komii siir yaiya saiir boinmimauwan inkam kibikin iki iikamim simiir. ¹⁹Ta sasa rani. Niingaka. Mi Adi Komii siir iikamim sima siir warar mi imbingim krimaka namam, ti umirim simiir hainamam om komii Jerusalema hiriir. Mi krima ti hiriinan dimin imiir tirim mi iikamim sima wi Biyan Inkam Komii siir inig hainanprapraskii ti digworaekwowim simiirsi. Mi sima wa nwoki inokninkinim krima iikamim simiir whinkinsisam naingwowi ti dimin taeminim simiir tirim. ²⁰Mi kama wi mintirao wi iki iikam nhirim sim pi boinisi ti umirim sima haingiriyu haiginim krima simiirin kipii yapii bi tirkim. Mi krira ti kririir nomiiyauwo sowiiram asi nik̄iugiko yipiko hinda tinda kriraka namano, dimin taeminim krira tirim simiir kigmimikam. ²¹Krima dimin taeminim biiya Adi Komii siir whwonkam ida wadie nwowim simiiraram naingwo rani. Niingaka. Krima hiriayar naingwowi, iikam whiekakim sima ta saiirin ina ninokninkinim ti krimar tirim krima wadiekinar tiri.

²² Mi hiriinanki niuwi mi krima krimiir nomiiyauin wi ti inkam nwiso sowakar nikropkii krima siir bidi hidim, dimin taeminim siya hidim simiirin. Mi krima hiriayar ninokninkini, siya simiirin wadieyar tirkin. Mi tariinanin siya ina ninokninkinim, kima ini siyu miiyik imiir napim. Mi siir kwoin komiiyin ta miiya saiiram nitam asi naingwokin sair miriyyam. ²³Mi iikam nhirkim kimiir sriii hiniin, Taitasin siya yipikin. Mi kima simiirin hiniina boin, siya krimiir nomiiyauqin, krima iripa mii kwiruwar miriigim. Mi inkam nwiso yipiki wi saika ninkin iti sowiir warar ninkin boinkii iikam kimiir nini kignakiyam. Mi kima iki iikam nhirim simiirin wi ha boin, sowa krimiir nomiiyau wadieko. Adi Komii siir piugana saiir iikamim yipiki ti kingiinar kwowim, sima nimbingikim

warar nitam. Ti inkam nwiso Adi Komii siir mii aiir miriigo iikam simiir whinkinsiis haiginiuwam mi Krais siir inigni boinmimauuwam dimin taeminim sima tirim. ²⁴ Mi hiriinankiniuwi, kima simiir kigreiraowi ya tariigina ya min niisiimauuga, kima simiiram naingwokwonanaei. Mi kima ti hiriinan siyiu iiir tiri mi mhoiiya iki Adi Komii siir piugana saiir iikamim ikiinda tinda nwowim, sima ninokninkinkii, kima wadiekim, ta kara boinkiya simiir biiya iikamim warauranim kimiir saiir hiriinan. Iriig.

**Umirim iikamim nu haimii Judia hiranim
simiir whinkinsiisin simiir boinka**

9 ¹Kima bidiyar yinokninkinim umirim Adi Komii siir piugana saiir iikamim nu haimii Judia hiranim simiir hauugi simiir whinkinsiisam. Mi hiriinankiniuwi mi kara kimiiram pi yokwo priei winki rani, ti simiir boinkiyamin. Niingaka. Pi hindaharki haruwar kwaowinkii. ²Kara ina ninokninkinim, kima ti iikamim hiranim simiir whinkinsiis haiginiuwam tiri. Mi kara kimiir inig iiir bidi hainan prapraskiyin mi iikamim Adi Komii siirim nu haimii Masedonia hiranim simiirin hiniin bidi boinim. Krimiir nomiiyauim Korin nu haimii Esia hiranim, sima iki biewiyin namkiyin, sima iikamim nu haimii Judia hiranim simiir bidi mi whinkinsiisim. Sima bidiyar yinokninkinim, kima iikamim hiranim simiir bidiyar mi whinkinsiis haiginiuwim ti dimin taeminim kima tirim simiir simiirsi, simiir kwoin imiir kisina haigiyam simiir wara ninkin tiram. ³Kara hiniinam naingwo rani, ti yai kibi kibiyim iikam imiir kara boinim kimiir, sima hindara priyokaeyamim. Mi ta hiriinan saiirsika, kara krimiir nomiiyuwim simiirin biiyin kimiiram asi nikropkikim kimiir whinkinsiis haiginiuwam, kimiir umir imiir haiyam. Mi sima niti mi sima pa nwoki kigniyim wim kima bidi diriraerar haiginkwokinim. ⁴Mi nu haimii Masedonia tiran iikamim sima niti mi sima ha nini kignii, kima bi niki diriraerar haiginkim mi kara wi nidid prasae kin tani. Mi an kara hiriayar mi aingwo, wim kima wa mi ididi. Dimusi rani, simiirin kara boinkin hiniin, wim kima kimiir umirim bidi haiyim mi bidi diriraerar haigin digim. ⁵Kara ti dimin imiir boinkiyin mi kara krimiir nomiiyauim simiir bidi sriiyim, bii sima nitim, kimiir nini whindiriraerarniyam, waru umir imiir diriraerar haigin sasauukwokinam. Mi mhoiiya kara nu haimii Masedonia hiran iikam simaka niti mi wa nini kigniyim bidi diriraerar haigin digwokinim. Mi ti iikam nhirim simiirin wi hiniina nwoki iisiimauwim, ti digworaekwowitzim kimiir kwoinkar priinaingwo hauugim.

⁶Kima ti digworaekwowitzim simiiramin sibgu sibgu daingwo omok. Mi kima Adi Komii siirin haimiisima hauuwi mi mhoiiya kima wi iripi hiriinan haimiisimar mi hαιi. Yio ini inkamin numiran sasaeyia

ninkiniyin ini siir hiriinan ywowin. Pi siya hoimgak yinkin karamae ywo mi siya pi hoimgak mi ingugu ae rani, pi hiriinan kwisuwar mi ingugu ae. Mi siya pi numir kwirkak aiirar yinkin digi mi siya pi hiriinan hoimgakar mi ingugu ae. ⁷Mi iikam kima irira nwonwira biiyin ti diminim kima tiranim simiiramin sibgu sibgu tiki aingwo omok mi simiirin mhoiyya tir. Umirim Adi Komii siir hauuyiyim kima simiirin hindara kipi naingwo kisisiir hauu kima umir digworaekwowim Adi Komii siir hauuyiyim kimiir kwoinim maргимаrgakak warar dinkin oki mi Adi Komii siya wi ti hiriinan inkamin siiram naingwokwomi. ⁸Mi ti digworaekwowim, kima naingwowim kimiir kigriraowam iiинокиинок yim wi Adi Komii siya hauuwi kimiirin mi yio ti sima sima rani mi siya kimiirin wi yaeya dimin miiyikar swok ikin hauugii kira nonkwowamin. Mi kima iki iikam nhirim simiirin wi simiir nwoki whinkinsiis haiginiuwim. ⁹Mi yaiyim inkamin yipiki biiya ta Yokwo Komii aiir winkiyin siya hiniina win boinkikin,

inkamin yipiki Adi siir yai aiir sibgu wakaeyokna apin mi iikamim yipiki niingga nwowim sim whinkinsiisin mi ti siyu kibi hiriinanin siya tirin, sima wi siir siira naingwokwonanae kaigii.

¹⁰Adi Komiiyin yipiki sasaeya inkam nwirni hauuwi siya ninkinam, mi sima nae wi simiirsiyar mi hαι mi siya kiriirin wi ti hiniin hiniinim sim hauuwi. Mi siya simiirin wi iuwarigar mi tiri mi kira iki iikam nhirim simiirin wi simiir nwoki sibgu whinkinsiis haiginiuwim. ¹¹Mi Adi Komii krimir Wanin siya kiriirin wi dimin taemin miiyik miiyik kasa hauu rani. Mi kira iki Adi Komii siir iikam nhirim simiirin wi simiir nwoki whinkinsiisim. Mi mhoiyya krima niti, warum umirim kima haingiriyiu haiginim simiir hainakiyam mi krima simiir nini hainakii mi krima simiirin wi iki iikam nhirim simiir hauuwi mi yim sima wi Adi Komii siir inig iiir hainan prapraskii. Ti diminim kima tirkiyim simiirsi. ¹²Mi ti dimin kibi hiriinanin yipiki kima tiri, yio wi Adi Komii siir iikamim yipiki iindim nwowim wi simiir whinkinsiis haiginiuwi. Mi ti kima kinsis haiginiuwi simiir, sima sima rani. Kira simiirin wi warar timi tir haiginiu maргимаrga nwowamin. Mi Adi Komii siir inig iiir hainanamin. Dimusi rani, ti dimin imiirsika. ¹³Mi ti diminim yipiki kira tirim kiriir nomiiyau imiir, yio wi simiir niisiimauwi hiniin, kima Adi Komii siir yai imiiramin ha sibgu wakaeyokna apikim. Mi kima Krais siir yaiyim simiir nanaakninkii haiginiuwikim. Mi sima ti umirim kima hauuwim simiir kigi mi iikam nhirmi mi hauu ikim mi sima wi Adi Komii siir inig iiir hainan prapraskii. Dimusi rani, ti simiirsika. ¹⁴Mi mhoiyya sima kimiiramin wi pranae pranae naingwokwo rani mi sima wi Adi Komii siiram kwisboinkii, kimiir whinkinsiis haiginiuwim mi kimiir kigriraowim. Dimusi rani, kimiir kwoinim siya hiurworwokaigim mi kima ti dimin iiir asi tirkim. ¹⁵Ha wit, krima Adi Komii siir inig iiir

hainani. Dimusi rani, siir yinisiimin siya krimiir hauugikin. Mi dimin taeminim krima hauuwiyim yim siir yinisiimin yipiki siya hauugiyin siir bi haiburgin. Iriig.

**Pol siya iikamim yipiki ha boinim aposel kamim
miyik rani, siya simiir yai imiir nikidugin.**

10 ¹Kara Polkin, kariir kwoinin ha naingwomi, kimiir kwoinim ti kisina haigi mi ti dimin taeminim Jisis Krais siya tirim simiiram ti aingwo. Siya siir kwoin komiiyin siyamar bi naingwonakin mi siya iikamim simakan dimin taeminim bimbiuwi bi tirkin. Mi iikam nhirim hiranim yim sima kariirin hiniina boinkim, iiya siya krimaka tirar niki owa, siya inkam inig karamaanen tirkin mi krimiirin yai ha boinmimauugin. Mi mhoiiya, iiya siya om whir namwoiuwiyim mi siya krimiiramin pi yokwoni winki. Mi siya krimiiramin pi igao yaiyar boinki ti digworaekwo imiirin. Mi hiriinanki niuwi mi kara kimiirin pi igao yai hiniina boinkii. ²Mi mhoiiya kara kimiir kigam niti mi kima wi igao yai kara boinam kipi tir kimiirin mi kara kimiirin wi igao yai boin tani ti dimin taemin imiirsiyin, ti igao yai kara boinanim iikamim yipiki ha boinim, nim krima ti iikamim tiranim, nim krima dimin biye biyeyim nuan sim napikim. Mi iikam imiirin ti digworaekwo hiniinim simiir whinkinsiis haiginiuwikim. ³Mi ta miiya krima miriyya krima nuan digworaekwom simiir bi napikim. Niingaka. Krima ini ti nu iirar nwowim mi krima ti Adi Komii siir mii aiir miriyyim, krima ti iikamim yipiki ti nuan digworaekwom simiir napiyim simiiram miri rani. ⁴Mi ti dimin taeminim Adi Komii krimiir Wanin siirim ti krima nonkwo miriyyim siir mii aiir yim ti nuin siir tiran digworaekwo rani. Niingaka. Nim Adi Komii siir kirieya mi siir dimin taeminim yipiki krimiir whinkinsiis haiginiuwiyim simiirrar nonkwoiyim Setan siir dimin taeminim yipiki iikamim siir wakaeyokna ap karamae nwowiyim simiir kwoin imiir haigi itikrikieuwim simiir nikwowaissiyam. Mi ta Adi Komii siir kirieya ya ini nhao, irim hipig nan ywowa yipiki iikamkim sim nonkwoiyim iki iikam nhirim simaka niniiyam. ⁵Mi ti Adi Komii siir dimin kirie komii komiiyim ti krima nonkwoiwim, yim ini ti yai bibiyeyim nuan iikamim yipiki sima napiyim ini simiir haiburim. Mi dimin taeminim yipiki sima naingwowyim hiniin, simiir kwoinim ini simar kigirkakim mi sima Adi Komii siir paniinsi yinokninkinsi. Mi ti Adi Komii siir dimin kirie komii komiiyim yipiki krima nonkwowyim mi iikamim simiir kwoinau nwokaiiyim dimin taeminim, simiirin krima kiyaii. Mi sima Krais siir yai kibi kibiyim simiir asi wakaeyokna api. ⁶Mi kima krimiir yai aiir sibgu wakaeyokna api mi mhoiiya krima tiriiginim yipiki nantamyiriyiyim simiirin wi ta kirieya sair kirieni nonkwoniinwomwiir haiginiuwi.

⁷Iikam kimiir kwoinim sibgu sibgu daingwo omok, ti digworaekwowim kima ha naingwowim yim wadiekim. Mi kimiir iikam nhirim warauranim yipiki ha naingwo tibmii kiinim hiniin, simiirin Krais siya bidi yimbingiyim siir yai imiir boinmimauuwam mi sima wi ti dimin imiiram daingwo. Sima wi hiniina daingwo, sima Krais siргim mi nim krima ti iikamim ti tiranim iripi hiriinan Krais siргim. ⁸Mi Biiyan Inkam Komiiyin Krais siya krimiiram bidi kiwakiyin, siir igsop aiir nokwokairinaowidam. Mi ti diminim krima tirim mi mii ikim, yim kimiir whinkinsiis haiginiuwankim wadie kima sibgu apam mi sima wi kimiir tirbu rani. Mi hiriinanki niuwi, kara krimiir inig imiirar swoki hainanaei, ti dimin taeminim krima tirim simiirsi mi kara wi di yididi hiriinan tirsiyin kara wi maргimaирgar pi ywowin. ⁹Kara hiniina bi naingwokin, ta yokwowa kara winkiya krimiiram, kima ha naingwovi, kimiirin wi saeya kiyopsibgi haiginiuwi, karirsiyin hinda whisariyar mi priiyididim. Niингaka. ¹⁰Kara pi boriisopi kima kariiramin ti hiriinan kwoin iiir naingwowim. Dimusi rani, kara ina ninokninkinin kimiir iikam nhirim, sima kariirin ti hiniina boinkim. Sima boin, ta yokwowa Pol siya winkiya krimiiram, siya krimiirin igao yai winboinkikin. Mi iiya siya krimaka tir nwowiyim siya pi krimiirsi nididi mi siya krimiirin hiriinan igao yai bi boinkin. Siir yaiyim yim ini niингar ywowim. ¹¹Mi ti iikam hiriinanim yipiki ti hiriinan yai boinyim, sima ti yaiyim kara boinmimauuwim simiir daingwo. Mi ti dimin taeminim krima winboinkiyim ti yokwo imiir, ta iiya krima aruwar niki owa mi krima kimiiram niti kimiir kignakiyam, krima wi ti hiriinan yai kaimwowim simiirar swoki aboini.

¹²Mi krima kimiirin iki iikam nhirim yipiki sima simar nomboinyokainaeyim simiir hiriinan bi boinkim, krima iikam wadiekiwadie imairgim krima krimiir inig imiirar bi hainanaekim, sima tira saiir hiriinan. Mi iikamim ti hiriinan kwoin naingwowyim yim sima ha naingwovi diminim sima naingwowyin mi diminim simar kigiyin iki sima yapa yapa nwonira iriraka tiriym yim wadiekim mi simiir kwoinim aowa aowa sima simarin ha naingwovi, sima wadiekim. Mi ti iikam hiriinanim yim pi whaowaei. ¹³Mi nim krima wi ti miiyim Adi Komii siya hauugiyim wi simiirrar hainan iski. Mi siya krimiir bidi yimbingiyin kimiir waraur miriyyamin. Mi hiriinankiniuwi mi krima wi iki mii nhirim krima mirii karamae nwowim wi simiir wara hainan tani. Niингaka. ¹⁴Dimusi rani, krima biиги бийин kimiiram waraur nitkim Krais siir yai win kibya saiir boinmimauuniyam. Mi hiriinankiniuwi mi krima wi digar nwovi kimaka waraur nini miriyyim. ¹⁵Krima ti miiyim yipiki Adi Komii siya nimbinim krimiir simiirrar mirii iskii. Mi Adi Komii siya krimiirin minam nimbingin mii kimiir waraur miriyyim mi krima hiriinan tir karam nwokiswo mi krima wi krimiir inig imiirar di hainani iki dimin taeminim iikam nhirkim sim tirim simiirsi. Niингaka.

Krima minam naingwowi, kimiir naingwo tibmiiya Adi Komii siiram naingwo tibmii kiina saeya komii nwokiyim. Mi iripi hiriinan ta krimiir miya, krima nini miriini kimaka waraur ya wi komii nwoki okiyim hinda tindan. ¹⁶ Mi krima hiriinan tiri, iki maeyau maeyauim kimiir kingiin waraur nwowin simiir nami mi krima wi miiyim iikam nhirkim miriigikim iki maeyau nhirim sim krima wi krimiir inig imiir hainan tani. Mi krima wi ha boin tani, ti miiyim yim krimiir miigim. Niingaka.

¹⁷ Mi ta yaiya ta Adi Komii siir Yokwo Komii aiir nwowa ya hiniina boinka mi inkamin siir inig iirar hainanamar naingwoi mi siya wi Biilyan Inkam Komiyyin Adi Komii siir inig iirarar hainan iski siyairgin siir miiyim simiir bwamkibwamin. ¹⁸ Mi tariinanin Adi Komii siya inkam nwirni inig hainani, yio tiriigin yio dimin komiigi komii ieyairgin. Mi inkamin siir inig iirar hainani, yio ti hiriinan diminin yio dimin piani rani, yio ini niinggar ywowin. Iriig.

**Pol siya iikamim aposel inkamnan nwonamim simiir
siyu bibiyeyim simiir boinimninkiigin**

11 ¹ Kara minam naingwoi, kima ti yai hiriinan simiir yai nhir imiir ti swoki wakae. Mi tiriiginim kara mi boinki windi inkam biyienan, kara ha naingwoi, kimiir wiinim ti yai imiiram mau. ² Adi Komii siya kimiiram naingwoi mi siya wi ti iikamim yipiki siirim nwowim simiirin wi siya nimbini mi sima wi hiri hiriinan siyu kinar nwowi mi ti hiriinan siyu kaimwowin Pol kara iikamim warauranim kimiiram naingwokim mi kimiirin kara bidi yimbingiyim kima inkam nwiruwani nwowim. Mi kima mi siya, kima wi nwiruar nwoiskii mi ti inkamin siir inig Kraiskin. Kara minam naingwoi, kimiirin kara nikropkiyim Krais saika, wig kopaksim niinga yipiki kamaka iripa piu niki o karamae niki owa saiir hiriinan. ³ Mi tariinanin kara ti iikamim yipiki yai bibiyie boinim mi kimiir kiyaiiyim, biiya mipugi si niksaeya mi siya hiira Ivni kwoinin si, siir hiriinan tirim ini simiiram swoki aingwokiyim. Kara pi borisopi ti dimin biyeyim kimiir kwoin imiir kiyaiiyim mi kimiir tirbuwim. Mi hiriinankiniwi mi kima wi Krais siir siyu iiir sibgu ap rani mi wi siiraram naingwo rani. Niingaka. ⁴ Kara pi nididi. Dimusi rani, ti simiirsika. Mi inkam nwirin kimiiram niti mi siya kimiirin wi yaeya yai nini boinmimauwim Jisis siirin mi ti yaiyim ti krima boinmimauwim Jisis siirim kimiir, yim simiir hiriinan tani. Mi ti hiriinan siyu kaimwowin wim wi yaeya naeyiu whir haii. Mi yio ti Adi Komii siir naeyiu biiya kima niki hajin kimiir kwoinau waraur niki okaiyin yio si rani. Mi kima yaeya yai wakae mi ha naingwo tibmii kiini simiiramin mi yim ti yaiyim biiya kima niki wakaeyim mi ha naingwo tibmiyyim, yim sim tani. Mi ti inkam hiriinanin kimiiram waraur niti mi kima siirin wi marigimairga komiiyar mi owi mi siirin wa mi kigninkin

tiri ti dimin iiirin. ⁵Mi an kara ha naingwowi, kara wi dig nwo rani, ti kimiir kam imiir tirkiyim yipiki ha boiniyim hiniin yim sima Adi Komii siir aposel kamkim. ⁶Mi ti hiriinan kamim sima boinim yai miiyik miyyikim yim wi kariir nikwowaissi mi an kara ninokninkinam whaowae rani. Niingaka. Kara Adi Komii siir dimin taeminim ina mi inokninkin in ti simiir yai hiriinan simiir nikwowaissiyam. Hinokiinokin krima ti dimin kiangi kiinin kimiirg̊i kimiirar niisiimauug̊in.

⁷Mi iiya kara Adi Komii siir Yai W̄in kibi aiir boinm̄imauwa kimiir, kara kimiiramin umiram bi sriigin umir kariir hauuwim ta kariir mii aiorsi. Mi kara hiriinan mi srii karamae mi owin mi kara kimiir whinkinsiis haig̊iniuwamin, kariir iingar nonkwo miriyyin miyyim, umir pi saiirsya mi haii kara. Inkamin inig komiigak nwowiyin yio ti hiriinan mii bi miriig̊in. Dimusi rani, kara kimiiram bi kiwakikin umir kima hauuwim kariirin mi kima ha naingwowi kara kimiirin miyyik bi t̄irk̄in, aniya? ⁸Mi iiya kara iikam kimakar waraur nwowa mi mii ha miriyyin mi iikamim Adi Komii siir piugana sairrim nu haimii Masedonia hirarim kariirin umir sima hauugikin. Mi ti hiriinan siyuin kara simiir dimin taeminim hinda whisariyar priihaiwinkin. ⁹Mi ta iiya, kara kimaka waraur miriyya, kara nae digworaekworam bidiyar mi hainguguwin. Mi kara kimiiramin umir nae minam bi sriigin kariir hauuwim. Niingaka. Kariir nomiiyauim nu haimii Masedonia hiranim simar ini hauuni dimin taeminim kara hainguguwim simiirin. Mi ti dimin taeminim biiyar tirim mi ha nitiyokiyokiyyim mi ini tariinanar yadigniyim, kara kimiiram bi sriigin. Kimiirin maig̊imaig̊ra nwo karam sim nwowim mi mhoiyya kara kimiiramin wi hiriinan swoki sriimimin tani. ¹⁰Mi ta Krais siir yai kibiyim ti kariir kwoinau tir nwokaiyim, kara kimiirin kaimwowar boinkii. Mi Gr̄ik hiran maeyauim simiir iikamim, simiir nwirk̄i ha bi boinkim, sima wi umir kariir hauuwi ta miiya kara miriyya simiir hir saiarsi. Niingaka. ¹¹Mi kima hiniin dimusi naingwokim, kara wi kimiiram kiwaki rani, umir kariir hauwamin? Dimusi rani, kara tari kimiiram naingwokwo rani, aniya? Kara kimiirin pi hiniina boinkii, Adi Komii siya ina ninokninkin, kara kimiiramin nhami nhami naingwokwo rani.

¹²Mi kara wi ti dimin taeminim biiya karar nik̄i tirim wi simiirar swoki t̄irkripkaii. Mi kara ti aposel kam bibiyeyim yipiki ha boinim, yim sima iripi hiriinan dimin miyyik miyyik imiirar mi tiri, ti aposel kam krima tiriym simiir hiriinan, simiirin wi kara nanaakninkii haig̊iniwi. Mi sima wi simiir inig imiirar swoki hainan praprası iki iikam nhirim simiir whwonkam idan mi wi ti hiniina boini, sima ti krima tirim simiir hiriinan t̄irkim. Mi kara hiniina naingwowi, ti diminim kara tiri, yio wi hiniina niisiimauwi, sima pi nik̄sisaei. Mi ti simiir yaiyim yim wi naekak nwo rani. ¹³Tiki kam hiriinan sima Jisis Krais siirg̊isiir aposel

kam tani yim sima niksisaeyan kamkim mi dimin taeminim sima tiriym yimbi pi niksisaei. Mi simiir yaigiyaiyim sima pi simiir wara boininkii rani, yipi simiir kwoin hirirar haigi okaai. Mi sima pi iikamim simiir kwoin imiir kiyaii mi yipiki simiir kigi mi sima pa nwoki boinim, Krais siir aposel kam kiingkiinim simaиргим. ¹⁴ Wi mouni haniin kipi siinkao simiirsiyin, yim tiriiginim yim kaimwo rani. Krima ina ninokninkinim, Setan siyairin siir kwoinin yipi kikintimduwi mi siya iikamim simiir kwoin imiir kiyaii. Mi sima pa nwoki aingwowim Adi Komii siir paekwosim miiyikin siyairgin. ¹⁵ Mi krima hiniina ninokninkini, ti dimin hiniinim yim Setan siya tirkim mi krima wi mouni haniin kipi siinkao, ti iikamim yipiki ti dimin taeminim siya tirim simiir napim simiirsiyin. Yim sima Setan siya tirim, simiir tirkim mi simiir kwoinim yipi pi kikintimduwi mi sima pi iki iikami kwoinim sim kiyai. Mi tiki iikamim yimbi ha nwoki boinim, sima iikam wadiekim sima dimin miiyik miiyik asi tiri. Simiirin hiriayar kigninkin tirk. Mhoiiya Adi Komii siya simiirin wi ti hiriinan dimin bibiyeyim sima tirim wi simiarsi nonkwobumbuninkin haiginiuwi. Iriig.

**Mi iiya Pol siya Adi Komii siir mii aiir miriiyin dimin
bibiyie kasa rani, siir kimpipisu haiginiuim.**

¹⁶ Mi tariinanin kara kimiirin pa swokи boinkii, kima hiniin kipi naingwo kara inkam biyiekin. Mi kima ti hiriinan kwoin naingwowi, kara kimiirin minam sriii, kima kariir dikiunam, kara ti inkam biyeyin. Mi kima hiriinan tiri mi an kara wi kariir inig iirar hainan prapraskii, dimin whirin siorsi. ¹⁷ Mi kara kimiirin wi Biyyan Inkam Komii siya boinim, wi simiir hiriinan boin tani. Mi kara kimiirin wi min boini, kima kariir inig iiir hainan prapraskiyim inkam biyeyim sima boinim simiir hiriinan. ¹⁸ Mi ti iikam hiriinanim yipiki simiir inig imiirar hainaniyim ti dimin taeminim sima tirim ti nuin siir tiranam simiiram mi an kara iriipi hiriinan wi hiriinanar mi tiri. ¹⁹ Mi iikam kima ha naingwowi, wim kima ti dimin taeminim ti kam bibiyeyim ninokninkin karamaeyim sima boinim kimiir, kima simiiramini maigrimaирга komiigakar nwowim, aniya? ²⁰ Mi kima iikam imiiramini pa kiwakii, kimiir kwoin imiir kiyaiyamin. Mi wim kima pi simiir yai imiirar mi wakaeyokna api iki iikamim yipiki maeyaua mii biyie miriiya saiir hir nwowim sima wakaeyokna apiya iki gavmani kamim simiir yaiyim saiir hiriinan. Mi kima simiir kiwakii, kimiir digworaekwo imiir haiyam mi wi simar digii. Sima kimiir kwoin imiirin niksisa yaiyim sima boiniyim mi kimiirin pi simar kiyaii. Mi sima pi simiir inig imiirar hainan praprasi mi kimiirin wi simar kigriraowi. Mi kimiir yaimwo whwonkamim wi sima nobrombropi. ²¹ Wim kima simiirin minam kiwawini, ti hiriinan dimin bibiyeyim kimiir tirim. An kara pi nidiidi, kimiirin ti hiriinan tirim.

Biiya krima kimaka waraurar niki owa, krima bidiyar mi ididim ti dimin hiriinanin sima tırin siir mi tırsiyin, iikam kimiirin. Mi iikamim ti dimin taeminim ti sima tırıram simiir naingwoni simiir inig imiir hainan praprası mi an kara iripi hiriinan, kariir inigin wi simakar mi inkın hainan praprası. Mi tariinanın kara pi inkamin ninokninkin karamaeyin pi siir hiriinan boini. Kara wi kariir inig iiirar mi hainan prapraskii. ²² Mi ti kam hiriinanın ti hiriinan boinim, yim Isrelmi piugana Hibruana saiir iikam ima. Mi an kara iripi hiriinan Isrel simiir piugana Hibru hırana saiirgisaiirar inkamkin iki simiir hiriinan. Yim sima ha boinkim yim sima brougæ Abraham waini yiinieyim simiir yiiniekim. Mi an kara iripi hiriinan Abraham siir yiinieyim simiirar yiiniekin. ²³ Mi sima ha boinkim, sima Kraisni miiyan kamkim, aniya? Mi tapa kara kimiirin ini inkam whaowaeyin ninokninkin karamaeyin pi siir hiriinan swoki boinki Krais siir dimin taeminim kara tiriym kara bimbiwi bi tırıkin, iki sima tiriym ini simiir haiburim. Karaırgın miiyan inkam wadieyin simiir haiburın kara maeyaua mii biyie miriyya saiir hirin ii kasakasa bi nwokaigin. Sima iinokiinokin kariir kariira hiugrimkripkiikainanaekim, iiyim kara namnanaeyim idip idip ini simiir haiburim. Mi idgiuni kam ima mi ipimparı kariir, ii kwiruwa kwisuwa rani mi iyiim naoni piu kingiin kara nwowim ini simiir imiir haiburim. Mi kima hiriyyar naingwoni kariir kouin ini sima ywowim, aniya? ²⁴ Mi Isrel simiir gavmanin siir inkam komii komiiyim inigakim sima kariirin idip idipin iriiyara yonkwo mi idgiuni sima mi ipimparı kariir idip idipin kamnwır iur iriiyar kwiiya iyop ipimparı. Dimusi rani, kara Krais siir boinmimauugin. ²⁵ Mi om komii Rom hiran inkam komii komiiyim sima kariirin idip idipin kwoima yonkwo mi sima kariirin inar mi ipimparı idgiuni. Dimusi rani, kara Krais siir boinmimauugin. Mi iigwira sima kariirin siyani mi kaiyimik mi kara pariiparii naowim. Mi siyaii aka kara ninkin okwomainainamı Solwara whii idopwoniya hır, idip idipin kwoima tir. Mi krima opar mi akiyokiyokii. Mi ii kwoimim simiir ii kwira, opara kara nakiyokiyokiiya niiya kwir mi nabieya kwir. ²⁶ Mi ii whiekakim, kara ti siyuim tiriir nitiyim mi hinda nami ikim simiir napyokiyokiigın. Mi ieyin opin ha niunaniyin mi kariirin pariiparii siya kaiyipripuwı. Mi kam bibiyieyim hii tauaeiyim, sima kariiram nagwoprakai kaokim. Kariir tıoam mi kariir digworaekwo imiir tauae haiyam. Mi kariirgi kariir piugana Isrel saiir iikamim, sima kariiram tirkim kariir nipimparı mi kariir mi isomaowim. Mi iikamim Isrel simiir piugana saiir karamaeyim yim sima iripi hiriinan kariir nipimparam mi tirkim. Mi iiya kara om hir nwowiyim iikamim simiir kwoinim pi kariir nipimparam mi nisomaowamar mi aingwoni. Mi iiya kara iki niimauin sai priywokaeyamıyın inkamki nwo karamaeyin siir mi owa, niimauan wraisuim kariirin sima mi piyimik aokiyim pariiparii.

Mi iiya kara whii komii solwara sair whii bopwokibopwoniya hir mi owa, kara pariiparii pa mi okwomainaiinamin. Mi iikam nhirim Krais siir nomiiyaunan nwonamim miiyim kara mireiyim sima tibuwim pariiparii. ²⁷Kara mireinanaekiyin mi ini kariir iga iin imar ywokiyim wiir. Mi nii niyyim kara nhwo nib bi whwonkaigin, kara nhwo Adi Komii siiram kwisboinanaeikin. Mi ii nhirim, kara mhiigar mi aokin mi naemin karamaeyar mi okin. Mi kara opmirsim bi mi kinsinkaigin mi ii whiekakim kara nae kiimii bi mi inkiuguna aekin. Mi opuda kariir hugiyim, kariir piua pi nopnopa, nounoua mi kini. Mi kara yiuis miyyikak bi nwokin kariir piu airi sibgu higriniuwamin. ²⁸Mi ti dimin taeminim yipiki ha niisiimauuwim kara mireiyim ti aposel kam niksaeyim simiir haiburim ti sima sima rani. Hinokiinokin kara iikam Adi Komii siir piugana sairrim iki omom omomim sim nwowim simiram pa mi aingwoyimyoki, sima ini tari wadeyer nasi tirim, iyie? Wadie tir tani. ²⁹Mi iiya kariir nomiiyauim Krais siirim sima dimin biyie tiriym mi kara simiirsiyin pi hikakar mi owi. Mi iiya inkam nwirin, inkam nwirni kwoin kiyaiiyim mi pi dimin biyie ha tiri mi an kara saikar pi ioar mi owi.

³⁰Mi kara kariir inig iirar swoki hainan praprasa ti dimin taeminim simiirsi mi mhoiyya kara kariir inigin wi minsi hainan praprasa, ti dimin taeminim yipiki iikam imiir niisiimauuwim hiniin, kara kiriekak bi nwokin mi kariirin dimin whiruwaki bi tibumbukin. ³¹Adi Komiyyin yipiki Biiyan Inkam Komiyyin Jisis siir Adin, siir inigin wi komiigi komiyyar nwoyokiyokiikaeyami iinokiinokin. Siya ina inokninkinin, ti karar boinim kara bi niksaekin. Kara miiyan inkam kibikin. ³²Biiya, iiya kara om Damaskas hir nwowa mi inkam komiyyin nu kigriraowiyin Aretas nikiuwyin siir Gavmanin siir inkam komii nwirin siya yimbingi kam nhirim hira om iiir nidiyokiyokaiya sair ano iiir kaoraraowim kariiram mi sima kariiram hirar waikao. Mi kara hiriir namkiswo, kariirin wi sima pi yonkwowinin mi kariirin wi maeyauwa mii biyie mireiya sair hir pi hiugripkiikikaiyin. ³³Kariirin wi simar pi hiugripkiikikaiyin, maeyauwa mii biyie mireiya sair hir. Mi kariir nomiiyauim, Krais siirim, kariirin kimidiniya nibni sima haigigi. Mi sima ha namim hiira yipiki om iiir hiuyokiyokaiya sairram mi sima ti nib mwis haimii haimii whiiyim kimidiniya uridni yomboborugi mi kariirin ina yonkwo kiikiiraraokiyim nua hiriir. Mi ini karar yimbinaiinam budgiyin nua hiriir mi kara ina yiun iwiskiinamin. Mi kara ha haiburgigin mi ina yidamamin. Iriig.

**Pol siya nhwo ha whin in mi siirin dimin
taeminim Adi Komii siyar yiisiimauu**

12 ¹Kara pi kariir inig iirar swoki hainanpraprasa kripkaii. Kara ina ninokninkinin ti dimin taeminim yim wi krimiir whinkinsiis

haiginiu rani. Mi Adi Komii siya wi ha boini, krima wadiekim. Mi kara kimiirin pi min boinkii, dimin taeminim yipiki aowa nwokaiyim Krais siya niisiimauuim kariir pi simiir boinkii. ²Biiya, biewi iuur whiiyim namkiyim mi tako iiya kariirin Adi Komii siya kariir haiyin mi kariirin siya hainanaiinam omin siya nwowin kou hiranin siir hiriir. Mi kara bi sibgu inokninkinkin, siya kariir haiyin mi kariir hainanaiinamin koua hiriir. Mi tari kariir piu sasar namka, iyie? Kariir kwoinbudin siya ti niinaiinamin. Adi Komii sasar ninokninkini. ³Kara kimiirin pa swoki boinkii, kara ninokninkin tani, kariir piua saeya piyamisi ama, iyie? Kariir kwoinbud ieya. Adi Komii sasar ninokninkin iskii. ⁴Kara Adi Komii siir om hir nwowin mi ti dimin taeminim kara wakaeyim, kara pi kariir yaigar kaokwo boin tani. Adi Komii siya pi kariir kigninkinki rani, simiir niisiimauuim mi simiirin iikam kimiir boinmauuim. ⁵Mi ti dimin taeminim yipiki kara kigim yim wadie imairgim. Mi kara wi kariir inig iiirar asi swoki hainanprapras: Dimusi rani, simiirsika. Mi kara hiniina naingwo rani. Kara ha naingwo, kara kariir inig iiirin wi dimusi hainan prapras tani, wi ti digworaekwowim yipiki iikam imiir niisiimauuim, kiriekak nwo karam kara nwowim wi simiirsi hainanprapras. Mi digworaekwo whiekakim kariirin sima tibuium. Kara inkam paeprikab niingakin. Mi Adi Komii siya kirie komiigakin. ⁶Mi kara kariir inig iiirin wi dimusi hainan praprasam naingwo rani, wi dimin taeminim yipiki kara niisiimauuim wi simiirsi hainan prapras mi kara wi inkam biyie ha nwo rani. Karar kigim simiirin, kara simiirin niksaes rani. Mi kara kariir inig iiirar hainanim pi borisopi. Dimusi rani, iikam kima wi ha naingwo, inig komiigak inkamin karargin ti digworaekwowim simiir kou nwowin. Niingaka. Kara ha naingwo kima ti dimin taeminim kara tirim simiiram daingwoki. Mi diminim kara boinim kimiir mi kima wi haini ninokninkini kariirin, kara inkam wadiekii piyasi owin, iyie? Miyyik rani.

⁷Mi dimin taeminim Adi Komii siya niisiimauuim siir omanim yim wadiekii wadie imairgim. Adi Komii siya pi borisopi kara kariir inig iiirar swoki hainanim. Dimusi rani, ti simiirsika. Mi siya Setan siirin hiriinansi kiwakikin diminim kariir piua sairam nikropkiyim, ma kariir nii haiginiuam mi ti hiriinankiniwi kara wi kariir inig iiirar hainanpraprasnam naingwo rani. ⁸Kara Adi Komii siiramin idip idipin kwoima srii mi kariirin siyar mi whinkinsiis haiginiu mi ti dimin biyieyin kariir piunau nwokaiyin yio ini siyar mi nhinikriopkiyin. Mi sima kariirin ina kiwakiyim. ⁹Kara siiramin idip idipin kwoima srii mi siya kariirin idip idipin kwoima boin. Niingaka. Kara siirin wi kiriir warauranki hai rani kara wi kinakar nwowi mi tariigina ya wi digar nwowi. Mi iikamim yipiki kirie nwo karamae nwowim, kariir kirieya wi simiir whinkinsiis haiginiuwi mi wi iikamim simiir niisiimauu

haiginiuwi. Mi tariinanin kara ti simiirsiyin mairstimairsta nwo karam nwo rani kara ini mairstimairsta nwowin. Mi ini kariir inig iiirar hainanpraprasin ti dimin taemin bibiyeyim kariir tibui simiirsi, yim kariir niisiimauugim kara kiriekak rani. Mi Krais siir kirieya kariir mhii kwoinauin sasar nwokai.¹⁰ Kara ina ninokninkinin ta sairin, ti dimin taeminim kara tirim yim Krais siir inigin siir hainanpraprasikim mi kara mairstimairsta nwo karam bi mi okin mi biye bi mi okin mi iikamim kariirin dimin biye bi mi tirkin mi kariir bi mi kimpipisu haiginiugim mi dimin biyieki bi mi itkin mi kariir bi mi ipimparkin mi kara miyyik bi mi okin yim tiriiginim yim dimin komii rani. Kara mairstimairsta nwo karam bi nwokin. Dimusi rani, kara ina ninokninkinin iiya ti digworaekwomim sima nimbiyami kirie nwo karamae kara nwowi, kariirin wi Krais siyar whinkinsis haiginiuwi mi kara wi siir kirie aiir hαι mi wi wadieyar swoki owi. Iriig.

**Pol siya minam naingwokin om Korin hiran iikam simiir whinkinsis
haiginiuim sima Adi Komii siir siyu siyu iiir sibgu apim**

¹¹ Kara, kanakanarin inkam biyienan boinkikin, kariir inig iiirar swoki hainanpraprasnam. Kara hiriinanam bi naingwokin mi kariirin kima tirkin ti dimin iiir tirim. Dimusi rani, kima kariir inig iiir bi hainanpraprasikim mi iki iikam nhirim simiir bi boinmaauugim hiniin, kara aposel inkam kibikin. Mi kara inig karamae nwokiswo mi war iapostol kam nhirim yipiki kima boiniyim hiniin wadiekim, sima wi kariirin dimin whirmin whirmin di swoki haiburi. ¹² Ti dimin taeminim ti kara tirim, kara kimaka biye bi nwokin. Mi ti dimin taeminim yim kimiir niisiimauugim hiniin, kara Jisis Krais siir aposel inkamkin. Mi dimin kirie komii komiyyim kara tirim kimiir, iki iikamim simiir niisiimauum, yipiki simiir kigim mouni haniin sima siinkaowim mi Adi Komii siirin kimiir mi boinmimauuin mi kimiir mi iisiimauuin hiniin, Adi Komii siir kirieya ini kanakar nwowa. ¹³ Mi Adi Komii siir piugana sair iikamim iki omom omomim simiirim, sima ta yai aiir haiyim mi kara tari simiirin kara bi hauugin? Kara kimiirin minam bi sriigikin kariirin kima kigriraowim mi nae omaka minam. Niingaka. Mi kima ha naingwoni, ti siyu hiriinanin yio ini kara mi priitirin mi kara kimiiram sriii, kariirin naingwobunam mi ti dimin biyeyim kara tirim kimiir, kima simiirin wi hindarar ti aingwo owouu iuguski. Dimusi rani, kara kimiir whinkinsis haiginiuam tiri. ¹⁴ Mi ya tariigina ya kwoimaka aeya kara boina kimiiram nitam, kimiir kignakiyam. Mi kara wi kimiir iikamim simiir dimin whir swoki priiyksasae hai rani, kariir whinkinsis haiginiuamin. Niingaka. Kara kimiir dimin taemin imiir borisopi. Kara ha naingwoni, iikam kima Krais siirrarar dwo iski. Dimin taeminim yinisisim ima bi haiigim mi simiir yopii adim simiirin simiirsi bi

kigriraowikim. Dimin taeminim pi yopii ad ima haiyiskii mi yinisisimim simiirsiyin pi simar kigriraowi. An kara ini kimiir adnan ywowin Krais siir dimin taeminim simiirsi mi wim kima ini kariir yinisisimnan ywowim. Mi kara wi dimin whir kimiir warauranki hai rani. Niingaka. ¹⁵Kara mairstmairga komiiga ti kariigi kariir umir imiirar mi igitusim kimiir whinkinsiis haiginiuam. Mi kara wi pranae pranae mirii rani, wi karar naobugi iki iikamim simiir kwoinbud imiir whinkinsiis haiginiuam. Kara kimiir whinkinsiisamin pranae pranae naengwo rani. Mi ti hiriinan siyu kibiyin kara tирин, kariir digworaekwo imiir niugugusin kimiir yio siyu wadieyaиргин, aniya?

¹⁶Mi kimiir iikam nhirim yim wi ha boini, ihi, kira kaimwowar boini. Krima ina ninokninkinim, siya krimiir digworaekwo bi kaukiki haigin. Mi Polin yio nikksisaeyaki waiwiigin. Mi krimiir kwoinin siya kiyagim mi siir yaiyim krimiirin ini sima ikwowaesiikiyim, inkamin nae niimauan wraisuim simam kiyau haigingigiyin simiir nobropam, ini siir hiriinan ywowin. ¹⁷Kima kariir boinmauugi, kara paniina tirkin, ha? Mi tari, ti kamim kara nikropkiyim kimiir kignakiyim mi tari sima? ¹⁸Kara Taitas siirin bidiyar mi sriiyin, kimiiram waraur mi itim. Mi siya bidiyar mi inkin itin ti siir nomiiyau nwirin, ti tir nwowin saika. Mi Taitas siya kimiir bidi yiksisaeyin mi kimiir dimin taemin imiir bidi mi priihai priihaiyim, iyie? Niingaka? Mi siya mi kara, krira tari Adi Komii siir naeyiuin siir dimin taemin imiirara nap rani, aniya? Mi krira tari dimin whiruan siirara tir tani? Ti dimin taemin hiriinanim simiir sibgu aingwo omoki.

¹⁹Kara ha naingwoi, kima ta yokwo aiir mwaini mi kima wi ha naingwoi, ta yokwowa krima winkiya kimiiram, krima kimiir kwoin imiir kiyaiyam kinankiugika mi kima wi ha niki aingwowlim krimiirin, krima wadiekim. Niingaka. Kariir nomiiyauim yipiki kara naingwokwonanaeiyim, krima ti kamim yipiki Krais siirim, Adi Komii siya ini krimiirar kigiyin ti dimin taeminim ti krima boinkiyim kimiir. Mi ti yaiyim ti krima winkiym ta yokwo aiir, kimiir whinkinsiis haiginiuam, kima Adi Komii sirigisiir siyu iiirrar dap iski. ²⁰Krima ta yokwowa kimiiram whisarii bi winki, ti simiirsika. Mi kara ta saiir saiira naingwokwonanaeikin. Kara pi borisopi, mhoiyya kara niti, kimiir nini kigniyam mi kara wi ha kipi nini kigni, kima ti dimin taeminim kara boinkiyim kima wakaeyokna apam, kima simiir nap rani. Dimusi rani, wim kima wi ti dimin taeminim kara tiranim kimiir whinkinsiis haiginiuam wi simiiram naengwo rani. Kara minsi naingwoyimiyoki, ti dimin taeminim kimiir waraur kara nini kigi simiirsia naingwoyimiyoknanaei. Mi iikamim irika nwirika niniinansaowi mi irika nwiraka nomboin ii ae karamae nwowi mi yaii irika nwirika mi inii mi simiir piu imiiramar swoki aingwokwonaei mi isido whisa mi iinibiiri mi yai bibiyie irni nwirni mi inikbumbuwi mi dimin taeminim hindara mi

priiboin priiboini, yaiyim iripa sibgu kitibmii boin karamae mi owi mi wim kima wi ti dimin taemin hiriinanim simiirar mi aingwo tibmii kiini.²¹ Kara ha naingwomi, mhoiyya kara kimiir kignakiyam niti, kariirin wi Adi Komii siya tirkii, kimiir whwonkam ida nitsi nididim. Mi kara wi iikamim yipiki kara nhiinikriopknatnoudninkiigiyim wi simiirsi nouuboboini, iikamim yipiki Adi Komii siir piugana sairrim simiirin wi kara nhiinikriopkii. Dimusi rani, sima dimin bibiyie hiriinanim sima tirim, sima simiirsiyin naingwoyimiyok karamaekim. Sima ini dimin bibiyeyim, iikamim hii priinanae prinanaeiyim sima tirim simiir napikim. Simiir kwoinim ti hiriinan dimin ima bidi yikpitmaiym. Mi hiriinankiniuwi mi kara wi ti iikam hiriinan simiir kig rani. Iriig.

**Pol siya om Korin hiran iikamim simiirin min boinkin
dimin taeminim sima napiyim sima sibgu mintirao.**

13 ¹Tariigina kara kimiir kigam niti ya kwoimaka aeya. Mi kimiir iikam nhirim sima simiir nomiyyauwim simiir nikbumbuwi mi kima wi ti yaiyim yipiki Adi Komii siya boinim, wi simiir wakaeyokna ap. Mi inkamim nwis nwoima mi kiritmai boinkii ti siirin mi sima wi sibgu danaakninkii haiginiugi. ²Kara kimiirin ti iikamim yipiki dimin biyie simiir iikam nhirim simaka tirim, pi simiir boinkii. Biyya kara kimaka waraurar niki owa kwisaka, kara kimiirin igao yai ti dimin taemin imiir boinkin. Mi tariinanin kara ti aru nwokiyin, kara kimiirin pa swoki boinkii. Mhoiyya kara kimiir kigam swoki iti, kara wi inkam nwirni swoki kiwaki rani, rirmiyya nwowamin, yipiki dimin biyie tirin mi naingwoyimiyok karamae ha nwowin. Kara kimiirin ti dimin biyieyim kima tirim wi simiirsi nonkwobumbuninkini. ³Mi kara kimiiram waraur niti mi iikamim dimin bibiyie tirim simiir nini onkwobumbuninkingigam mi kima wi haini ninokninkini kariirin Jisis Krais siyar boinkikin. Mi iiya siya kariir boinin, kimiir dimin bibiyeyim simiir nonkwobumbuninkinam mi kima wi haini ninokninkini, siir kiryea kimaka waraur nwwowa sapisap rani. Niingaka. Saeya komiiga. ⁴Mi iiya Krais siya iikam krimiir hiriinanar mi owin, inkamim siirin ina mi hainamim paeyin hiiiniya nirioninkinin, saika ha ninkin irinugiyim mi siya ina yaonamin. Mi tariinanin Adi Komii krimiir Wanin siya siir kirye komiiya yipiki siir hidninsiin idwowin mi siya omwai ha swoki waiyan, saiirin siir bidi hauugya. Krima mi Krais siya krima wi iripar haingiriyiu owi mi nim krima inkam kirye komiyan tan. Mi Adi Komii siya krimiirin wi siir kirye komii air whinkinsis haiginiuwi. Mi mhoiyya krima niti mi krima wi siir kiryea sairri niisiimauuwi iikam kimiir waraurin, ta krima hida kimiir sairri hiriinan.

⁵Kima, kima kimar hidnaei mi kima wi haini sibgu inokninkini, iyie? Niingaka, kima Krais siir yaiya kimiir kwoinau nwokaiya sairri wakaeyokna apikim. Mi kima tarin ninokninkin tan, Krais siya kimiir kwoinau waraur

nwokaii, aniya? Mi kima siiram naingwo tibmii kiini, kima tira saiir hiriinan mi siya wi kimiir kwoinau kwirii idwokaii. Mi hiriinan tir karamae nwowi mi siya wi waraur nwo rani. ⁶Kara hiriayar naingwo tibmii kiini, kima ina ninokninkinim Krais Jisis siya krimiir kwoinau nwokaiyin. Krima iikamim yipiki niksisaeiyim sim tanı. Niingga. ⁷Krima Adi Komii siiramin minam kwis boini, siya wi kimiir nwoki whinkinsiis haiginiuwim. Mi kima wi hiriinanki nwowi, iki dimin bibiyeyim simiir wakaeyokna apim. Krima siiramin ti dimin taemin hiriinanim simiiram bi sriigikin mi iki iikamim pa nwoki aingwowim, krima inkam wadiekim. Niingga. Mi iikamim krimiirin hiriinan naingwowi, krima ini yikiigiyim, ya ta hiriinana ya dimin komii rani. Krima ha naingwowi, wari kima tirim yim ini ywowim, simiirarar dap iski. ⁸Kima ina ninokninkinim ta sairin, krima wi ta yaimwokiyaimwowa sair dimin sim whir swoki kinkrip rani. Krima whinkinsiis haiginiuwanan diminin whirkihiruwaargin ya yaimwokiyaimwo aeya. ⁹Mi kima Krais siir yai imiir wakaeyokna api, kima tira saiir hiriinan mi krima wi maigimaarga nwo rani, krimiir Adi Komiiyin siir kirieya iki iikamim yipiki dimin bibiyeyim sima napiyim simiir nonkwobumbuninkinya sair niisiimauwim. Mi iikamim krimiirin ha naingwowi, krima ini inig karamae ywowim yio ti hiriinan mi owiyim, yi ini mi owin. Inokiiokin krima Adi Komii siiramar sriininaeikim, kimiir whinkinsiis haiginiuwam. Mi kima wi siir yai aiir nwoki wakaeyokna apim, kima tira saiir hiriinan. ¹⁰Kariirin inigak Adi Komii siya nwowaiginugin, Adi Komii siir iikamim simiir grabim. Mi an kara kimiir tirbuwam tir tanı. Mi hiriinankiniuwi, biiyin kima sair mwain mi wi kima kimar swoki grabna, iiya kara ti aruwa niki owin. Mi mhoiyya kara niti kimiir kigam, kara wi ta kariir kirie air nini tirmi rani. Kara kimiirin wi hinda grab haiginiuwi. Mi kima wi wadiek i wadie nwoki owin.

¹¹Ti kariir nomiiyauwim, krimiir yaiyim ini dig ywokiyim mi krima kimiirin pi hindara nokboinmamaairgii. Kima dimin bibiyeyim simiirin digiumii haimriiyugig mi kima dimin miyyikim simiiraramar dinmiininkin iski. Irni nwirni dinan whinkinsiis ankinsiis mi kwoin whirua dwo mi iripa dingwomamaair aekiyam. Mi Adi Komiiyin yipikin krimiiram naingwokwo nanaeiyin mi krimiir whinkinsiis haiginiuwiyin, iripa krima nongwomamaair aeyam siya wi kimakar nwo iinokiiokin. ¹²Kima ti Adi Komii siir iikamim warauranim, kima irni nwirni dikboinmamaair mi iin min dinan ininkwo aninkwo.

¹³Mi Adi Komii krimiir Wanin siir piugana tirana sair iikamim sima kimiir nikboinmamaairgikin. ¹⁴Kara hiniina naingwowi, Biiyan Inkam Komiiyin Jisis Krais siya kimiiram nwoki aingwobumbuwim. Mi Adi Komii siya wi kimiiramar nwoki aingwokwo ırkakim. Mi Adi Komii siir naeyiuin siya wi kimakar nwo, kimiir kwoinau waraur kimiir nomiiyaunan. Irriig.

GALESIA

Pol siya ta yokwowa iikamim yipiki naingwo tibmiiyim nu haímii Galesia hiranim simiiram winkikin. Pol siya simaka hir nwokin. Pol siya Adi Komii siir yaiya omisisimim nu haímii Galesia hiranim simiir boinmimaugin. Mi nhirim ta yai aiir wakaeyim mi sima ina yaingwo tibmiiyim Jisis siiram. Mi mhoiyya Judami kam nhirim ha nitim mi ti iikamim naingwo tibmiiyim simiirin sima ini boini sima siyupai siyupaiyim Moseski wingikim simiir sibgu onkworinim mi kamim simiir miois imiirin pi kityopnigmnr haiyim mi ta hiriinan saiirsika sima wi Adi Komii saíka nwoki amasukikinim. Mi mhoiyya Pol siya hiriinan wakaeyin mi siya ta yokwowa ha win hauugikin iikamim naingwo tibmiiyim simiir boinkiyam. Adi Komii siya iikam imiirin Jisis siiram naingwo tibmiiya inigak sairsi arar nwowaiginuwikin. Iriig.

---

1 ¹Kara Polkin, kara ta yokwowa kimiiram winkika kara Jisis Krais siir aposel inkamkin. Kariirin ta mii aiir miriiyamin nuan inkam nwirki bi nokmwin okwo haiginiugin. Niingaka. Mi Jisis siya mi Adi Komiiyin, ti inkamin yipikin Jisisni hidninsiin idwowin ieyankin kariirin sowa nokmwin okwohaiginiugin ta mii aiir miriyam. ²Mi nomiiyauim naingwo tibmiiyim yipiki kanakar nwowim, krima whiekakarin kimiir nokboinmamaírgii iikamim Jisis Krais siirim naingwo tibmii kiiniyim nu haímii Galesia warauraním.

³Kariir kwoin komiiyin ha naingwoi Adi Komiiyin krimiir Adin mi krimiir Biiyan Inkam Komii ikin Jisis Krais kimiirin wi sowa hauuwi naingwobumbu mi iripa nongwomamair aeyam.

⁴Jisis Krais siya krimiir Adin siir yai aiirar wakaeyokna miriigin mi siya kwoin whirua asi nwokin krimiir dimin bibiyeyim simiirsi naowim ti siyiu bibiyeyim ti nuin siir tiranim taka ii aiir nwowim simiirsi nanmaiwarkainam. ⁵Mi dimusi rani, Adi Komii siya ti hiriinan krimiirsi tirkin, krima siir inig iiir nwoki hainanyokiyokiikaemi iinokiinokin. Ihi, yai kaimwowaирга. Iriig. ⁶Kariir piua ini warar yopaigiya dimusi rani, kima Adi Komii siir bidi haiburgigim yipiki biiya kimiir kwoin imiir nikí kiyaiyin dimin kibiyin Krais siya priidiraerarkiyin kimiir biiya iiya siya naonama. Mi tariinanin kima siir yai kibi kibiyim yim biri kimiminkikim simiirin bidi haiburgigim mi kima ini iki yai nhirim

kima ha naingwowyiyim yim wadiekim mi kimiirin wi sima whinkinsiis haiginiuwi Adi Komii siiram sibgu wakaeyokna apim ini simiiram ninmiininkinkripkaiyim. ⁷Mi kara kimiirin pi hiniina boinkii, yaeya yai kibi nhir karamaeka yipiki wi kimiir whinkinsiis haiginiuwi. Niingaka. Ini ta sasar ywowiskiya ta karar boinmauuwa. Kara ti dimin taemin hiriinanim simiir asi boini. Dimusi rani, kam bibiyie nhirim kimiir kwoinim sima pridaiginiugim mi sima minam naingwokim Krais siir yai kibya nanmaiwarkainaeiya sairin sima ninkpitkiyim yai biyie nimbiyamam. ⁸Mi krima mi Adi Komii siir paekwosim ieya krimar nitim mi kimiirin yaeya yai nini boinmimauunii mi ti yaiyim biiya krima boinmimauuim simiir hiriinan boinmimauu karam nnowi, yaeya yai nini boinmimauunii mi yipiki ti hiriinan tiri, kara ha naingwoi simiirin wi Adi Komii siya tioidwomaii mi simiirin wi paeya nikropki. ⁹Krima ti dimin taeminim simiirin bidiyar iki boinmimauuim mi tariinan krima ini simiirar swoki boinmimauuim. Mi ti iikamim yipiki kimiirin nitim mi kimiirin yaeya yai nini boinmimauuniyim mi ti yaiyim biiya kima wakaeyim kariir kwoin komiiyin ha naingwoi Adi Komii siya simiirin wi dimin biyie tir haiginiuwi paeya nikropkiyam simiirin.

¹⁰Mi kima hiriayar naingwoi ti dimin taeminim kara winkyim mi kara boinki ikim mi iikamim wi mairstgimairga kanaka nnowi. Niingaka. Kara simiirin minam boinkikin, Adi Komii siya wi mairstgimairga kanakar nwoki owim. Mi kara ti dimin taeminim simiirin inkamaramar tirkiswo mi inkamim mairstgimairga kanaka ha nwokiswo mi kara simiirin wi inkamaramar pi tirin wi Krais siir mii kigna miriian inkam kiin di nnowi. Iriig.

**Pol siya hiniina niisiimauugin ta aposel miiya
siya miriia inkami hindanki bi nitka.**

¹¹Ti kariir nomiiyauim, kara ha naingwoi kima ina sibgu inokninkinim ta Krais siir Yai Win Kibi aiirin ta kara nanaakninkii haiginiuwa kimiir biiya, ya ta yaiya inkami kwoin airga bi priinaingwo boinkika. Niingaka. ¹²Ti yai imiirin kariirin inkam nwirki bi boinmauugin mi inkam nwirki bi mi iisiimauugin simiirin. Niingaka. Yio Jisis Krais siya siyaairgin kariir nanaakninkii haiginiuwin ti yai imiirin yaeya siyu whirni.

¹³Tiki yaiyim yim yai kaimwokim. Dimusi rani, kima bidiyar wakaeyim dimin bibiyieyim kara tirim biiya iiya kara dimin taeminim Judami iikamim sima tirim simiir napin kara dimin bibiyie kasa bi tirkin iikamim Adi Komii siir piugana saiirim simiirin. Mi kara hiniina naingwokin simiirin hiriayar donkwobumbuninkin iuguski. ¹⁴Mi kariir iripa yaioyieya saiir kouwin ini kara yowwin ti yaiyim Juda iikam krima napiyim simiirin. Dimusi rani, kara bidiyar sibgu wakaeyokna apin

dimin taeminim krimiir brougae wanwyaeyim sima tirim iiya Adi Komii siir boiniyim Adi Komii siya big nasmirwaiya simaka nwowam.

¹⁵ Mi Adi Komiiyin iiya kara kariir yopiini mhiinau hirar niki okaiyin siya kariirin sairar nimbgingikin. Mi mhoiyya siya kariirin ha sibgu grabaiginiuwun mi siya kariirin ina boinkiyin, kira kariir mii aiir mirii. ¹⁶ Mi siya kariirin hiriirnan boinkiyin, mi siya kariirin ina yiisiimauuin siir yinismi iirin mi kara wi ti yai kibi kibiyim Krais siirim wi simiir asi boinmimauuwi iki iikamim yipiki Juda iikam tani simiir piugananim simiir. Mi ta ii aairarin kariirin Adi Komii siya yiisiimauu yipiki siir yinismi iirin, kara ti dimin iiramin inkam nwirniyam bi sriigin kariirin siya boinmauuim. Niingaka. ¹⁷ Mi kara om komii Jerusalema hiriir bi mi amkin kamim yipiki biiya Adi Komii siya nimbinim biigi bii aposel inkam nwowam simiiram simiir nini sriinakiyam mi kariirin sima boinmaugiyim ti dimin imiirin. Mi biri kimiminkikin kara ina yamsauwin nu komii Arebia hiriir om siiyin apa iikam kwisuwaki nwowyiyn siir. Mi mhoiyya kara ini om komii Damaskas hiriayar swoki amin. ¹⁸ Mi mhoiyyan biewi whoimim ha namkiyim mi kara kimidiniya om komii Jerusalem hiriir yam mi kara kimidiniya Pita siir kig yipiki kara nini owouwin mi kara nini boiniuwin iiyim iuur iriivar. ¹⁹ Kara aposel inkam nwir bi swoki kigmiminkin kara Jems siirrar kig Biiyan Inkam Komii Krais siir nomousimin kara ti inkam iirrarar kigin. ²⁰ Mi ti dimin taeminim ti kara winkiyim yim yai kaimwo imaigim Adi Komii siya ina ninokninkinin kara kimiir niksaes rani.

²¹ Mi ta kara nama om komii Jerusalema hiriir sair mhoiyyan kara hir ha haiburgigin mi kara kimidiniya nu maeyauim Siria, Silisia sowiirim simiir hiriir yam. ²² Mi taka iiya, iikamim Jisis Krais siir piugana sairim nu haimii Judia hiranim sima kariir bi kigim mi kariir bi mi kigsibgim. Sima yaiyim kam ima boinim kariir hiniin simiirrar wakaei, ²³ inkamin yipiki krimiir nipimparin mi krimiir nigbumbuwun mi krimiir nisomsomaowin tariinanin siya ini Yai Win Kibya Krais siira ini sair boinmimauuwin yipiki siya tirbuwam niki tira. ²⁴ Mi sima dimin taeminim Adi Komii siya tirim kariir simiir wakaeyim mi sima kimidiniya siir inig iir hainanki. Iriig.

Aposel nhirim sima kwoin whirua Pol saika nwokikim

2 ¹ Mi biewii iuur whiiyim namkiyim simiir mhoiyyan, kara kimidiniya Banabas saikar yam om komii Jerusalema hiriirin. Mi kara Taitas siirin warar yinkin ikiunam mi siya kimidiniya kriraka yinkin am. ² Kara hiriirin whisarii bi namkin kariirin Adi Komii siya niisiimauugin mi siya kariirin minam naingwokin kara hiriir namim. Mi kara hiriirin ha namin mi iikamim hapairanim simiirin ina boinmimauuwamin ta Yai Win Kibya ta kara boinmimauuviya

iki iikamim hinda tindanim yipiki Judami piugana sair karamaeyim simiir mi kara iikam whiekakim simiirar bi boinmimauu ırkakim. Kara kamim Adi Komii siir piugana saiirim hapairanım simiir bii nwowiyim simiirar boinmimauugin. Kara minam naingwokin sima ta Yai Win Kibya ta kara boinmimauwa iki iikam nhirim sim, wi sima nwoki anaaninkii haiginiuwim. Kara minsi nididgin dimin taeminim biiya kara tirim simiirsi mi ti tariinan kara mi tirim yim wi naekak nwo rani.

³Taitasin ti inkamin yipiki kanaka namin hiriir, yio Grikan inkamkin siya Judami piugana sair tani mi nim krima kimidiniya ha boin sima Taitas siir miois aiir kitiyopnr haiyam tirim mi Juda hapairan inkam komii komiiyim naengwo tibmiyim sima siir miois aiir kitiyopnr haiyam ini borisiopim Juda simiir inkamnan nwowam mi siya wi simaka iripa nwoki owim. Niingaka.

⁴Mi nim krima ti kamim ti dimin iiirin hiriinan dimusi bi boinkikim kam nhirim yipiki yaimwoni boin karamae nwowiyim sima krimiir nomiiyau nwokim mi sima Krais siir yai imiir bi sibgu wakaeyokna apkim, yim sima Taitas siir miois aiir kitiyopnr haiyam tirkim. Mi ti kamim krimaka nini oniyim krima bi ninokninkinkim diminin sima napiyin. Mi sima kamim dimin taemin nini kigninprionakiyyim sim haniin nwokim dimin taemin kibi kibiyim Krais siirim rirmiya krima naengwo tibmii apiyim simiir. Krima tariinanin Moses siir siyu komii iiir nwo rani mi krimiirin wi siya nanmaiwarkaina rani, yipiki biiya Juda iikam sima napin. Dimusi rani, krima mi Krais Jisis siya, krima ini nwiruwar ywowiskiyim. Mi ti inkamin krimiir kiyaiyam minin krima Mosesni siyuin biiyanin siir napim nim wi inkamin maeyauwa mii biyie mirriya sae nwokaiyin wi si hiniin pi ywowin.

⁵Mi krima simiir yaimirsim kwir bi swoki wakaeyokna apmiminkim. Dimusi rani, krima Adi Komii siir yaiya kimiir wokmaihaiginiuwana sairin sibgu kigriraowi mi kima wi ta hiriinan sairsi nwo iki yai bibiyeyim simiir wakaeyokna apim.

⁶Mi ti kamim hapairanım yipiki inig komii komiigakim mi iki iikam nhirim Adi Komii siir piugananım sim kigriraowiyim mi an kara ha naengwoi ti inkam komii komiiyim sima mi owa ya kariir whwonkam idan ya dimin komii rani. Dimusi rani, Adi Komii siir whwonkam idan iikam whiekakim ini hirii hiriinankinar nwosowiwim. Mi kamim yipiki simiir inigim komii nwowim, sima kariirin yaeya yai boinmauuwanım simiirin.

⁷Mi sima hiriayar yinokninkin Adi Komii siya kariirin yai miiyik miiyik imiirar hauugin mi siya kariirin ha nimbingsiyin mi ina yikropkiyin mi kara ina boinmimauuwamin siir yai imiirin iki iikamim Juda iikam tani simiir piuganım simiir iikam imiir, Adi Komii siya mi imbingiya Pita siir sair hiriinan, Yai Win Kibya Krais siira sair boinmimauuwam iki iikamim Judami piuganım simiirim simiir.

⁸Adi Komii siya Pita

siir whinkinsiis haiginiugin siir yai kibi aiir boinmimauuwam iki iikamim Judamiyim simiir. Ta Pita siir siya whinkinsiis haiginiuwa biiya saiir hiriinan. Mi sima bidiyar yinokninkinim kariirin Adi Komii siya nimbigin mi siyar whinkinsiis haiginiugin siir yai kibi aiir boinmimauuwam iki iikamim Juda iikam tani simiir piugana saiir iikam imiir.⁹ Mi sima ti dimin kibiyin Adi Komii siya tirkiyin kariir siir ninokninkiniiyin ti siya nimbigin kariir siir yai kibi aiir boinmimauuwam mi inkam komii komiiyim Adi Komii siir piugana saiirim om komii Jerusalem hiranim, Jems, Kaiapas, mi Jon, sima kimidiniya iin Banabas mi kara kririir yonkwo mi ta iin sima nonkwowa kririir ya min nisiimauuga sima wadie bidi ywokiyim krira ta Adi Komii siir yaiya saiirin hiriayar boinmimauuyokiyokiyamim iki iikamim nu haimii Judia hir nwowim simiir.¹⁰ Sima kririirin ti dimin whiruwan siirrarar boinkikin. Sima minam naingwokim krira hiniina naingwowi krira umir simiir iikam paeprikabim nu haimii Judia hiranim simiiram hauugiyim. Mi ti diminim kara tiram naingwowim kara simiirin bidiyar tirim. Iriig.

Pol siya dimin biyeyim Pita siya tirim om Antiok simiir boininkiigin

¹¹ Krima iripar miriigim Adi Komii siir yai aiir boinmimauuwim mi mhoiiya Pita siya om Antiok hir nini kignakiyin hiran iikam imiir mi kara siirin siir whwonkam idar yik. Dimusi rani, siya ti dimin biyie whirin siir tirkin. ¹² Kara siirin io whisarii bi nwokin ti dimin whiruwan siya tirin siirsika. Biiya kam nhirim Jems siya nikropkiyim om Antioka tiriir nitam, Pita siya biiya iikamim Juda iikam tani nae simaka nidwokai aekin. Mi mhoiiya ti kamim Jems siya nikropkiyim ina yimbiniyim om Antioka hiriir mi Pita siya iikamim yipiki Juda iikamim simiir piugana saiir karamaeyim simiirin ina haiburgigim. Dimusi rani, siya pi nididgin ti kamim yipikim om komii Jerusalem hiranim yipiki Mosesni yaiyim biiyanim sim napiyim yipiki ha boinim kamim Adi Komiini siyu napiyim simiir mioisim yim kitiyopnimir hai mi ti inkamin sirin io siya yo. Dimusi rani, ta nae siya naeya simaka saiirsika. ¹³ Mi Judami piugana saiir iikam nhirim yim ta ii aiirin nae Juda iikam tani simiir piugana saiir iikamim nae simaka naeyim mi ini ta ii aiirar yadigniyin. Mi sima ti iikamim simiirin Pita saika hirar ywoki mi Banabas siya hiriinan kigin mi siya ini hiriinan siyu biyie iirar mi apin mi siirin iripi hiriinan iki iikam nhirim simaka hirar mi okmwin ogig. ¹⁴ Mi kara simiirin hiriinan ninokninkinim sima Adi Komii siir yai kibi aiir sibgu ap rani mi kara Pita siirin ti iikam whiekakim simiir whwonkam idar boin, ni kira Judami piugana saiir inkamkin mi ni kira dimin taeminim Judami piugana sima tiriym simiir dap. Mi kira ini dimin taeminim yipiki Juda iikam tani simiir piuganan iikamim sima tiriym ini simiir napim. Mi ta hiriinan

saiirsika mi kira iikamim Juda iikam tani simiir dimusi boinmimauuwi, simiir kwoin imiir kiyaeyiam mi sima wi dimin taeminim Judami piugana sair iikam ima napiyim wi simiir nwoki apim, ha? Mi ni kirarin ti dimin hiriinanim simiir bi napkin! Mi ni kira pi nididgin Jemsni kamim yipiki kiriir nini boiniyim simiirsi. Iriig.

Mi yipiki Jisis siir yai imiir sibgu wakaeyokna apiyim wi iikam bimbiuwii nwo rani mi simiirin wi Adi Komii siya nanmaiwarkainaei

¹⁵ Mi nim krima iikamim yipiki krimiir yopiiyim krimiirin Judami piugana sair naokainam nim krima iki iikamim hinda tindanim sima hiniin tani Juda iikam tani simiir piugana sae karamae rani, yipiki ha dapiyim iikam bibiyie yipiki Adi Komii siiram wakaeyokna ap karamae nwowyiyim. ¹⁶ Mi nim krima Juda yiinieyim ina ninokninkinim Adi siya ha bi boinkin iikamim wadie nwowyiyim yim dimugi nwo rani, yim sima Mosesni siyuim sim napkim. Niingaka. Dimusi rani, sima Jisis Kraisni wakaeyokna apkim. Krima Jisis Krais siirrarar wakaeyokna apkim mi Adi Komii siya wi kwoin ara asi naingwoi krimiirin wadie. Mi krima Mosesni siyuin siir siyuim sim napkiswo mi nim wi wadie di ywovi. Adi Komii siya ha bi boinkin, inkam nwirki wadiekin Moses siir siyu komii iiir bidi sibgu apim. Niingaka. ¹⁷ Mi krima ha naingwoi Adi Komii siya krimiirin ha boinkin krima wadiekim. Dimusi rani, krima Krais siir wakaeyokna apkim mi mhoiiya krima ha wakaei Adi Komii siya ini ha boinin krima Moses siir siyu komii iiir dap mi wi siya nwoki grabaiginiuwim mi yio ti kwoin hiniin yio miiyik rani. Mi krima Moses siir siyu komii iiir nikwowaissi mi Krais siirramin ha ninmiininkinami krimiir grabaiginiuwam mi tiriiginin yio wi hiniina niisiimauuwi, Krais siya krimiirin dimin biyie bidi tirhaiginiuwin mi krimiirin siya bidi tirkiyim dimin biyie tiramin. Ana ti yaiyim kaimwokim, aniya? Niingaka. Krais siya dimin taeminim krima naengwo tibmiiyim simiir bi tirkuyim dimin biyie tiramin. Ana ti yaiyim kaimwokim, aniya? Niingaka. Krais siya krimiirin minanar whinkinsiis haiginiuwakin krima Adi Komii siir yai imiiram naengwo tibmii kiinim. ¹⁸ Mi ta biiya kara haimriiyugiga Moses siir siyu komii iiir saeya kaimwok i niuvi mi mhoiiya kara ha swoki ami siiram mi ha naengwo tibmii kiini mi kariirin dimin whirki kimbu karamae siya nwowaiginiuwi Adi Komii siir whwonkam idan mi iikamim sima wa swoki inokninkinkii, kara simiir bidiyar iki iisiimauuwin ti siyu hiriinanin mi an taro dimin biyekibiyie iiirar tirkin. ¹⁹ Biiya kara miinan mirii nanaakin Moses siir siyu komii iiir napamin, kara ina ninokninkin kara inkam biyie nwokin mi kariirin kimidiniya Adi Komii siya yonkwobumbuninkin haiginiu mi ta hiriinan saiirsika kara asi naokin. Mi kariir igsopa Krais siya asi nonkwokairinanaowidgin mi siirin Adi Komii siya yonkwobumbuninkin haiginiu mi siya ha naonamkin paeyin hiiiniyi nirioninkin siir. Mi

tariinanin kariir kwoinin Moses siir siyu iir napam naingwo rani mi ta hiriinana kara inkam miiyik Adi Komii siir whwonkam idan wi saiarsi nwo rani. Niingaka. Mi tariinanin kara ini rirmiya ywokiyin Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna apin. ²⁰ Whisarii rani, Krais siya bidi yaowin mi ti siyuim biyanim kara simiir nap rani, yim bidi digiyim. Mi tariinanin dimin taeminim kara tiriym kara kariir kwoinairgar naingwo diriraerar tani. Niingaka. Kara Adi Komii siir yinisiimin Jisis siiram naingwo tibmii mi kara siiram naingwokwonanaei yipiki kariiram naingwokwonanaeyin mi kariirsi naowin mi kariirin siya whinkinsiis haiginiugin kwoin whirua Adi Komii saika nwowim. Mi ti diminim ti tariinan kara tirim kara Adi Komii siir yinisiimin Jisis yipikin kariiram naingwokwonanaeyin mi kariirsi naowin kariir whinkinsiis haiginiuwam siir kirieni tirkim. ²¹ Kara ti dimin kibi kibiyim Adi Komii siya tirkiyim hinda whisarii priiywokaiyamam bi tirkim. Mi kara simiirin wi digiumii haigingig rani. Niingaka. Mi Adi Komii siya iikam imiirin ha boini sima wadiekim. Dimusi rani, sima Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna apkim biiya Moseski si hauugiyim iikamim sim mi Krais siya wi di yiti. Moses siir siyu komiyyin yio wi Adi Komii siir di tiri, krimiir boinam hiniin, krimiir dimin whirki bi kimbugim. Krais siya whisarii bi naokin siya bwamkakin siya asi naokin. Krais sasaargin Adi Komii siir tiri, krimiirin siya hiniin boinam krimiirin dimin whirkin bi kimbugim yio biiyan siyu komiyyin si rani. Niingaka. Iriig.

**Kimiirin wi piki hiniin dimin iki nwowaiginiuwi wadie
nwowamin Moses siir yai ima iyie? Krais siir yai ima.**

3 ¹Kima iikamim Galesianim kima iikam paipai rani! Mi kima iki kam nhirim simiir dimuam kigninkinkim kimiir kwoin imiir kiyaiyamin. Mi kima Krais siir yai kibi kibiyim simiir bi wakaeyokna apkim, aniya? Krimiirin bidiyar iki boinmauwim idowiiyar kima kigni haniin ta siya naonama paeyin hiiinya nirioninkinin si. ²Kara kimiiramin pi dimin whiruan siiramar srii. Kima Adi Komii siir naeyiuin siirin paniin paniina hαι? Mi kima siirin ti dimin taeminim Moses siir siyu komii ieya boinim simiir wakaeyokna apim mi ha haigin, aniya? Iyie? Mi tari kima Krais siir yai imiir wakaeyokna apkim yipiki biiya kima wakaeyim? Kaimwokikaimwowim yim ini Krais siir yaiyim sima simar ywowskiyim. ³ Mi tariinanin kima biyie paniin paniina nwokim? Adi Komii siir naeyiuin kimiirin siya whinkinsiis haiginiugin mi kimiir kwoinim siya kiyaigim mi kima biigbiyiin Krais siir yai kibi kimiiramin ha wakaeyokna apkim. Mi tariinanin kima ha naingwo kima siir dimin taemin kibi kibiyim simiiramin ina sibgu apkripkaiyim kimiir kirieniyar mi kimiir kiuim ini kirieya nwokripkaiyim, aniya? Niingaka. ⁴ Mi ti dimin kibiyin Adi Komii siya tirkiyin yio dimin komii

rani. Niingga. Yio dimin komiigikomii ieyaargin. ⁵ Mi Adi Komii siya siir naeyiuin kimiir dimusi hauugikin dimin kirie komii komii kimiir iikamim simiir iingar nonkwo diriraerarim? Siya ti hiriinan dimusi bi tirkin kima yaiyim biiya Moseski si boinmimauuwim simiir wakaeyokna apkim, iyie? Mi taro minsika, kima Krais siir yaiyim yipiki kima wakaeyim simiir warar mi wakaeyokna apkim? Yim tiriiginim yim Krais siiraraigim.

⁶ Krima ina ninokninkinin. Dimusi rani, Adi Komii siir yaiyim biiya profet kamim sim winkiyim sima ti hiniina winboinkikim, Ebrahim siya yaiyim Adi Komii siya boinkiyim siir simiir wakaeyin mi siya ti hiniina boinki, Adi Komii siir yaiyim yim kaimwowaigim mi siya boinim siya simiirin wa tiri. Ebrahim siya ti hiriinan naingwokin mi siya ha naingwo tibmiigin Adi Komii siiramin mi ta hiriinan saiirsika Adi Komii siya hiniina asi boinkin siya dimin whirkin bi kimbugin. ⁷ Kima ti hiriinan siyu kaimwomin ti kwaboinamin siir dinokninkin. Iikamim yipiki iinokiinok Adi Komii siiram naingwo tibmii kiiniyim mi sima dimin taeminim siya boiniyim simiirin ha tiri, sima simaigim Ebrahim sirigisiir yinleyim. Dimusi rani, yim sima Adi Komii siiram naingwokim Ebrahim siya boina siir sair hiriinan. ⁸ Adi Komii siya iikamim Juda iikam tani simiirin bidi bidiniyar ninokninkinkin sima wi simbi naingwo tibmii Yai Win Kibi aiiram mi sima wi wadie simbi nwowi. Dimusi rani, simiir kwoinim aowa aowa hiniina naingwokim Adi Komii siya ta siya boina wi sair hiriinanar tiri. Mi ta hiriinan saiirsika siya biiya Ebrahim siir asi boinkin siir yai kibiyim yipiki wi mhoiyya nimbiyami mi yipiki siya siirin hiniina boinin, mhoiyya kiriirsiyin kara iki iikam whiekakim iki omom omomim simiirin wi yapayapa tirhaiginiwi kiriir kirieni. Ebrahim siya ti yai imiiram naingwo tibmii kiengin mi siya ti hiniin asi boinkikin, Adi Komii siya wi ti hiniina tiri. Mi Adi Komii siya hiniin asi boinkin siya dimin whirki bi kimbugin. ⁹ Mi yipiki hiniina naingwomi Adi Komii siya ta siya boina wi sair hiriinanar tiri mi Adi Komii siya simiirin wi hiniina boini, sima dimin whirki bi kimbugin ta biiya siya boina Ebrahimni, Ebrahim siya dimin whirki bi kimbugin.

¹⁰ Mi iikamim yipiki ti yaiyim Moseski si winkiyim biiya simiirar napkipkaii mi Adi Komii siya wi io simiir nwowi mi simiirin wi siya tioidwomaii. Dimusi rani, siir yai kibi kibiyim Yokwo Komii saeya boinkiyim ti hiniin, iikamim yipiki ti yaiyim biiya Adi Komii siya boinkiyim Mosesni simiir wakaeyokna api ti yokwonau hir nwokaiyim sima simiirin hiriayar wakaeyokna apswi mi hiriinan tir karamae nwowi simiirin wi Adi Komii siya tioidwomaii. ¹¹ Mi yaiyim Adi Komii siir Yokwo Komii air nwokaiyim yim ti hiniina boinkim, iikamim yipiki ha naingwowim Adi Komii siya diminin siya boinin siirin wa tiri mi Adi Komii siya simiirin wi hiniina boini, sima dimin whirki bi kimbugin

mi sima wi Adi Komii saikar nwoyokiyokiakaeyami iinokininokin. Mi tariinanin krima ina ninokninkinim Adi Komii siya wi inkamin Mosesni siyu komiyyin biiya Adi Komiikin si hauuwin siir wakaeyokna apim wi sairsi nikiu rani, siirin hiniin dimin whirki bi kimbugin. Niingaka. ¹² Mi siyuun Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna apiyin yio saika bi namasugin. Niingaka. Adi Komii siir yaiyim Yokwo Komii hir nwowim yim ti hiniina boinkim, ti iikamim yipiki Mosesni yaiyim sim wakaeyokna apim, sima simiirar wakaeyokna apkripkaii mi ta hiriinan saiirsika sima wi hiriinan asi nwoyokiyoki Adi Komii saikan.

¹³ Krimiir igsopa Krais siyar yokwokairinanaowid mi siya miiyiknan bi nwokin mi siya ha naonamkin mi ta hiriinan saiirsika siya krimiir asi whinkinsis haiginiugun krima Moses siir siyu komiini yaiyim simiir haiburgigim yipiki Moses siir yai ima boinim krimiir nonkwobumbuninkinam. Adi Komii siir yaiya ta hiniina boinka, inkam nwirin yipiki inkam nhirkim nisomaowi mi paeyin hiiinya nirioninkin in si ninkin irinugii, yio tiriiginin yio min niisiimauugun siirin Adi Komii siya bidi yimbingiyin nonkwobumbuninkinamin. ¹⁴ Mi Adi Komii siya Krais siirin minam tirkin siya biyie nwowim mi pi naowim mi ta hiriinan saiirsika ti dimin kibi kibiyim yipiki biiya Adi Komii siya boinkiyim Ebrahamni dimin kibi kibiyim, yim Jisis Krais siргisiргim yim wi iikam imiiram niti yim wi Juda iikamim simiiram nit rani. Krais siya ti dimin hiriinanin siir asi tirkin mi krima iikamim wi siir naeyiu iiir nwoki haiyim yipiki biiya siya boingigin siirin wi siya nikropkii mi krima ti hiriinanar naingwokim Adi Komii siya ta siya boina wi sair hiriinanar tiri. Iriig.

**Mi yaiyim yipiki Adi Komii siya hauugiyim Mosesni yim ti yaiyim
Ebrahamni siya hauugiyim simiir maeyau aiir bi kisina onawidgim**

¹⁵ Ti kariir nomiiyauim, tiriiginin yio krimiir siyu ieya. Mi inkam nwiso sowa diriyar boinkii diminin sowa tiranin siir mi sowa siirin ha winkii gavmani yokwowa sair mi mhoiyya wi inkam nwirki swoki kisina haigin tani ti yaiyim sowa winkiyim yim wi hiriayar nwowi ti sowa winkiyim biiya simiir hiriinan. ¹⁶ Mi ti hiriinan siyu kaimwowin, Adi Komii siya Ebraham siir kitibmii boinkikin mi siir prinou ikim. Mi Adi Komii siir yaiyim Yokwo Komii hir nwowim yim siir yiinieyim simiir wara bi boinkin mi simiir hoimgak bi mi imbingin. Niingaka. Yim siir yinism nwiruwan siirrar nimbingin mi ti yinism nwiruwan yio Krais siyaargin. ¹⁷ Kara ha naingwogi kima ti diminin siir dimin mwokimwowin siir dinokninkin. Biiya Adi Komii siya Ebraham siir kitibmii boinkikin yipiki siya tirana. Mi biewii 430yim ha namkiyim mi Adi Komii siya siir siyu komiyyin Moses siir hauu. Mi yaiyim wi swoki iinak rani, ti Adi Komii siya nimbingiyim mi siya boinmimauugiyim

Ebrahamni mi sima wi hinda priiywokaeyam tani. Niingaka. Yim wi hiriyyar nwoyokiyokiyyami. ¹⁸ Mi krīma ti yaiyim Adi Komiiki hauuwim Mosesni simiir wakaeyokna api mi krīma dimin kibi kibiyim Adi Komii siya nimbinim simiirin ha hαιi mi tari ta kitibmii boina Adi Komii siya kitibmii boina Ebrahamnaka ya wi naekak nwo rani mi tariigina ya kaimwo rani. Mi krīma ti dimin kibi kibiyim siya nimbingsiyim simiirin wa hαιi. Dimusi rani, nimbina yipiki Adi Komii siya nimbingsiya Ebrahamni saiirsika, Mosesniya saiarsi rani.

¹⁹ Mi ti yaiyim Adi Komii siya Mosesni dimusi hauugin? Adi Komii siya ti yaiyim iikam imiirin minam hauugin krīmiirin hiniina niisiimauuwim ti diminin krīma tiriyin yio miiyik rani, yio ini biyie ywowin. Mi Moses siir yaiyim yim ini krīmiirar niki kigrirao kripkaiyim mi wi Ebraham siir yiinie ieyar nitbudgii yipiki biiya Adi Komii siya boininkamin. Adi Komii siya siir yaiyim siir paekwosim imiir boinkikin mi yim sima simiirin Moses siir boinmauu. Mi inkam nwiruwan Adi Komii siya mi iikam ikim simiir bopworar nwo wiskiyin siyairgin mi siir yaiyim siya pi simiir boinkii mi yim sima pi kwoin whiruwar mi okii simiir tiramin. ²⁰ Mi Ebraham siirin yio Adi Komii sikisiyar boinkikin ti nimbinim siya tiranim siir. Mi ya ta iiya ya bopwonau nwo wan inkam karamaeka simiir bopwonau nokwokairiowam Ebraham siir tiram kwoin whirua siya nwokiyam ti dimin iiiram. Adi Komii siya ti hiniina boinkikin siya wi hindara priitirkii ti siya boinim simiirin. Mi ta nimbina Adi Komii siya hauwa Ebrahamni ya ini ti yaiyim Adi Komii siya hauuwim Mosesni ini simiir kou ywowa.

Moses siir siyu komiyyin siya siyairgin krīmiir kigriraowiyin krīmiir nikunamam Adi Komii siir kingiin hiriir namam

²¹ Dimuga? Mi ti yaiyim yipiki Moseski si hauuwim iikamim sim mi ta nimbina Adi Komii siya hauwa Ebrahamni sima bidi yikripa? Niingaka. Mi yai kibigi nwokiswo ya iikam imiirin wi saeyer pi whinkinsiis haiginiuwin iripa Adi Komii saika nwo wam mi Adi Komii siya wi ha pi boinim ti iikamim yim iikam wadiekim. Dimusi rani, sima ti yai kibi imiir wakaeyokna apkim mi sima wi hiriinan nwo rani. ²² Adi Komii siir yaiyim Yokwo Komii sair nwokaiyim yim krīmiirin ti hiniina boinkim, iikam whiekakim dimin biyie tirim nim krīma ini paeyin uridgi nitkiiyin ini siir hiriinan ywowim. Mi ti iikamim yipiki wi Jisis Krais siir wakaeyokna api mi Adi Komii siya simiirin wi ha boini sima wadiekim. Dimusi rani, sima hiniina naingwo tibmii kiini ti dimin taeminenti biiya siya nimbinim simiirin wa tiri.

²³ Biiya Krais siir yaiyim niki it karamae niki owim mi ti yaiyim Moseski si hauuwim iikamim simiir krīmiirin sima kigriraokim mi krīma simiir wakaeyokna apim mi ini Adi Komii siyar tirbudgiyin dimin

kibigikibi iiar Krais siirin yipiki krima sibgu wakaeyokna apanin.²⁴ Mi ti hiriinan saiarsika ti yaiyim yipiki Moseski si hauuwim iikamim simiir krimiir kigriraowam yim min niisiimauugim krimiirin, krima miiyik rani mi krimiirin min mi tirkikin krima Krais siiram niwitamim mi Adi Komii siya wi ha boini, krima dimin whirki bi kimbugim. Dimusi rani, nim krima hirijyar naingwo tibmii kiini ti digworaekwowim siya nimbinim, siya wa tiri.²⁵ Mi tariinanin Krais siir yai kibiyim yim bidi yitkiyim mi Moses siir siyuin krimiirin siya kigrirao rani, yio bidi digiyin. Iriig.

Naingwo tibmii saisairga Adi Komii siir yinisisim krima nwowana

²⁶ Wim kima Adi Komii siir yinisisimkim. Dimusi rani, wim kima ha naingwo tibmii kiini, dimin taeminim biiya siya boinim siya wa tiri mi nim krima wi iripa kwoin whirua Jisis Krais saika nwowi.²⁷ Mi wim kima Adi Komii siir yinisisimkim. Dimusi rani, biiya iikam kimiirin yipiki iikam nhirkim baptais haiginiuwim, sima kimiirin Krais siir inigni baptais haiginiugim mi kima iripa asi nwowi Krais saika. Mi Adi Komii siya kimiiramin wi Jisis Krais siiram siya naingwoiya wi saiir hiriinan naingwoi.²⁸ Mi ta hiriinan saiisika ti hiriinan asi tirkin mi tariinanin iikam kima isido whisa bi nwoko Juda piugana sima mi Juda piugan tani yim sima mi iikamim hinda whisarii mii priimiriyyim mi iikamim rirmiyya nwowiyim yim sima mi wigkamim yim sima. Niingaka. Adi Komii siya ha naingwokin yi ti hiriinan siyuin yio dimin komii rani. Iikam whiekakim ini hirii hiriinankinar ywowim. Dimusi rani, krima Krais Jisis siргim.²⁹ Mi kima Krais siргiniwi mi wim wi Ebrahim siir yiинie nwowi mi ta hiriinan saiarsika mhoiiya kima wi dimin kibi kibiyim simiir asi haii yipiki Adi Komii siya nimbinim Ebrahimni siir hauuwam. Iriig.

Mi krima miiyan kam Krais siirsiyar nwowi Adi Komii siir yinisiimin

4 ¹Yai nhirim yim ti hiniingim, yinisiim nwirin dimin taemin whiekakim siir adin siirim yim wi siya haii mi simiirin wi siya kigriraowi mi iiya siya yinisiimar niki owa siya ti dimin hiriinanim simiir bi haigin, siya inkamin hinda siir adni mii whisarii priimiriyyin siir hiriinan nwokin.² Mi siya ini yinisiimar niki okripkaiyin mi siya iikamim simiir yai imiirar wakaeyokna ap yipiki siir kigriraowiyim mi siir dimin taeminim siya haiyanim yim wi ta iiya siir ad ieya nimbiningya sailrar nadiguwi mi siya wi haini haii simiirin.³ Mi biiya nim krima ti yinisiimin siir hiriinan nwokim mi krimiirin dimin biyie saeyer widnonkworinugim mi krima uridyiu bibiyeyim mi iki dimin bibiyeyim ti nuin siirim simiir asi wakaeyokna apkim.⁴ Mi ta iiya yipiki Adi Komii siya nimbina saeya nitkiya mi siya siir yinisiim iiirin ha nikropkiyin mi siya ini inkamar yimbiyamin. Mi siirin wig ira saeya yaokainaki mi siya

ini yaiyim yipiki biiya Moseski si hauuwim Juda iikamim simiirar mi wakaeyokna apkin. ⁵ Siya ti dimin iiрин dimusi bi tirkin siya krimiirin wi hiriinansi nwoki whinkinsiis haiginiuwim mi iikamim yipiki Mosesni yaiyim sim wakaeyokna apim krimiirin wi saeya nwoki owaiginiuim rirmiiya. Mi krima wi Adi Komii siir yinisisim nwoki owim, siir yinisisim siir hiriinan yipiki wi dimin taeminim Adi Komii siya nimbinim krimiir simiir hαιi.

⁶ Dimusi rani, wim kima siir yinisisimkim, Adi Komii siya siir naeyiu iiир биidi yikropkiyin yipiki siir yinisisim siir kwoinau hir nwokaiyin kimiir kwoinau waraur nwokaiyam. Mi Adi Komii siir naeyiuin krimiirin yio min tirkin krima maigimaigra nwowim mi Adi Komii siir boinim, kira krimiir adgin, kira krimiir adgin. ⁷ Mi tariinanin kima wi ii priei nwo rani, iikamim yipiki maeyaua mii biyie mirriya saai hiugripkiikaiiyim simiir hiriinan. Niringaka. Wim kima Adi Komii siirgisiir yinisisimkim. Dimusi rani, kima Krais siir wakaeyokna apikim mi wim kima Adi Komii siir yinisisimkim mi kima ti digworaekwowim Adi Komii siya nimbinim krimiiram yipiki siir yinisisim, krima simiirin wa hαιi. Iriig.

Pol siya iikamim nu haimii Galesia hiranim simiirsi naingwoyimyokin.

⁸ Biiya Galesia kimiir iikamim iripi hiriinan wim kima Adi Komii siir bi mi inokninkinkim mi ti uridyiu bibiyeyim mi dimin taemin nhirim kima naingwo tibmiiyim, yim Adi Komii siir hiriinan tani. ⁹ Mi tariinanin kima Adi Komii siirin ina ninokninkinin. Mi kimirin ha ninokninkin tani Adi Komii siya kimiirgikimiirgin, kimiirin siya bidi yimbingiyim siir yinisisim nwowam. Mi ti uruwai siyaowaiyim tidiyiuni kima nikrimtio iupimpit kuukaiyuwim kimiir widnonkworinuwim wim ini simiiram swoki akaininkirionaim. ¹⁰ Mi kima ti dimin taemin hiriinan simiir napim mi kima hiriayar naingwowi Adi Komii siya kimiirin wi hiniina boini, kima wadiiekim. Dimusi rani, wim kima ii bwanim mi biewiyyim yipiki biiya Moseski boinim krimiir iikamim Judamiyim krima simiir napim. ¹¹ Mi kara iikam kimiiram naingwokiyim mi kara ini niididkakar ywokiyin dimin taeminim kara tirim yim wi hindara priiywokaeyami. Dimusi rani, ti yaiyim ti tariinanin kima wakaeyokna apim yim naekak bi nwowikim yim ini ti yaiyim biiya kima niki apim naekak nwo karamae nwowim ini simiir hiriinan ywowim mi kima Adi Komii siirgisiiram sibgu wakaeyokna ap rani, ini niingar ywowskiyim.

¹² Ti kariir nomiyyauim, kara kimiirin pi igao yai hiniina boinkik, kima warì Moses siir siyu komii kimiir kigriraowin siirin digiumii ti haimriiyugig, kariir hiriinan ta hindara kara mi priiyakiirara siyu komii siiram ninkiriona karamae nwowa sair hiriinan. Mi an kara ini iikam kimiir hiriinan ywownin, yipiki biiya Moses siir siyu komii ieya kigrirao

karam nwowim simiir hiriinan. Biya kima kariirin dimin biyie bi tirkim mi kara ina ninokninkinin tariinanin kima kariirin wi kimbu rani. ¹³Kima ina ninokninkinin biiya kara biigibii kimiir waraur nita ya dimusi rani, kara maki niigin mi kariir kwoin in ha kisina haigiyin mi kara Krais siir yai kibi kibiyim kimidiniya kimiir boinmimau. ¹⁴Mi dimin biyeyim kariir tirkiyim mi an kara ini makar iiyin mi kimiir kwoinim ti hiniina yaingwo kara miyiiknan nwo rani mi kima kariiram naingwo karamae bi nwokim mi kariirin digiumii bi mi haimriiyugigin. Niingaka. Mi kima kariirin hapi Adi Komii siir paekwosim iir kima haiiyin siir hiriinan haigim. Mi kima kariir haiwinim wim hapi Jisis Krais siir nasi haigim. ¹⁵Biya kima kara nita kima maargina prasae bi kinkim. Mi tariinanin kima kariirin paniina naingwowi? Kara tiriiginim iikam kimiir boini biiya kara kimakar nwowa wim kima kariaramar naingwokwonanaekim. Mi kima ti hiniina naingwokim, kríma wi krímiir yapa yapa nhwo imiirar habaai mi krima simiirin wi Pol siir hauugii mi siirin wi sima nwoki whinkinsiis haiginiuwim. Mi kimiir kwoin in kariiram naingwokwonanaeyim dimusi swoki kisina haigigim? ¹⁶Biya kima kariiram naingwokwo prasae bi kinkim mi tariinanin an kara ini kimiir sau omomnan yamwoiuin. Dimusi rani, mi tari kara kimiirin yaimwowar boinkin, aniya?

¹⁷Mi ti Judami iikamim yipiki naingwo tibmii kiinim kimiir miois imiir kitiyopnimir haiyam tirim, yim sima nimbinpai nimbinpai kimiir nimbinam tiri mi sima wi kimiir whinkinsiis haiginiu rani yim minam tiri kima aru kariir nwokiyim. Mi sima ti hiriinan minam tirkim kima simiiraramar nwoki sibgu aingwo iskiyim mi simiiraramar nwoki apim. ¹⁸Mi simiir miiya wadiekiswo mi sima kimiiram naingwokiswo kimiir whinkinsiisam mi wi wadieyar pi yowwin. Hiriyyar dwo! Mi sima iinokiinokin wadie kimiiraramar nwowi iiya kara kimaka tir nwowi, yio ti hiriinan siyuin yio miyiik rani. Sima ti siyu hiriinanin kara tirin iiya kara kimaka iripa waraur nwowa mi ha tira sima sair hiriinanar ti swoki tir. ¹⁹Ti kariir nomiiyau kibiyim, kara ini wiga yaeya yinism nwir swoki aokainam tiriya mi saeya diriisusuviya ini sair hiriinan ywowa. Kara ini hikak nwowin, biiya kara naingwowa kimiiram kima Krais siir sibgu wakaeyokna apam. Mi tariinanin kara ini hikakar swoki owin mi kara minam nwowi kima Krais siiram swoki sibgu wakaeyokna apim mi kwoin whirua saika nwowim. ²⁰Kara ha naingwoi kara ini kimakar nwowin mi ta hiriinan saiirsika kara iig yai paniinsi boinkisi ta yokwo aiirin kimiirin. Kara minam naingwoi kimiir whwonkam ida nokwowim mi kimiir kwoin imiir ninokninkinin mi kara kimiirin wi iig yai boin tani kimiir whinkinsiis haiginiuwamin. Mi kara ti arugi aru nwokiyin, kara ninokninkin tani kara kimiirin wi paniin paniina namisi whinkinsiis haiginiuwi mi ta hiriinan saiirsika kara kimiirin iig yai asi boinkikin mi yai hinsima asi mi boinkikin kimiirin. Iriig.

Ti niwiiyin Sera Hega sowiirin yio aknain krimiir niisiimauugin

²¹ Kara kimiir sriiyam tiri, yipiki Mosesni siyu komiiyin siir aowa nwowim mi kima ina sibgu ninokninkin kiinim ti siyu komii siir siyu mwoki mwowim, aniya? ²² Mi Adi Komii siir Yokwo Komiiya ya hiniina boinka Ebraham siya yinisim yinkamiyino nwisa yio, nwirin yio wiga Hega dapiya saiirgin yipika Sera saiir mii miriiya mi nwirin yio Seranikin yipiki siir biiyan wiga Hega ya mhoiyan aeya. ²³ Mi ti siir yinisimin ta wiga whisarii mii priimiriya saeya naokaina, saeya siirin whisarii bi naokainakin. Dimusi rani, saiirin Ebraham siya nonkwonaka mi siya saika iripa piu ha nwowin mi saeya ini yinkakar ywokiya. Mi yinisimin yipiki Sera saeya naokaina, saeya siirin whisarii bi naokainakin saiirin Adi Komii siya nimbigin mi siya whinkinsis haiginiugin saiirin mi Ebraham siya iripa piu saika ha nwowin mi saeya ini yinkakar ywokiya. ²⁴ Mi ti yaiyim yim dimini haniin krimiir boiniyiokim. Tiki wig iso yo ti kitibmii boin kwiso yipiki biiya Adi Komii siya nimbingsi iikam imiir, yio sowiir nikriigo. Hega ya yaiyim biiya Adi Komii siya hauuwim Mosesni mhiu Sainai kiu hir ya simiir nikriiga. ²⁵ Tiki inig Hegan yio mhiu Sainai siir nikriigin nu Arabia hiranin. Mi om komii Jerusalemin yipikin Juda iikamim simiirin mi iikamim yipiki hir nwowi ikim yim wig Hega saiirgin. Dimusi rani, Hega saeya yinisim yinkamiyin naokainaka mi siya siir yopiiya saeya miriiya wi saiir hiriinanar swoki tiri. Siya wi hindu whisarii mii miriyan inkamar mi owi. Mi ta hiriinan saiirsika iikamim yipiki Mosesni siyu komii si napim yim saiir yinisim iiir nikriigim. Sima Moses siir siyu komii iiirin minam napkim sima ha naingwokim Adi Komii siya simiirin wa nwoki boinim sima dimin whirki bi kimbugim mi ti yaiyim ti sima wakaeyokna apim yim wi simiir tir tani dimin whirki kimbu karamae sima nwowam. Niingaka. Tiki yaiyim simiirin wi simar swoki hidi. ²⁶ Mi wiga Sera nikiuviya ya min nikriiga yaiyim Adi Komii siya hauugiyim Ebrahamni ya simiir nikriiga. Saeya Adi Komii siir om in Jerusalem nikiuwyin yipikin Mosesni siyu komii kou siya nwo karam nwowin siir nikriiga. Yim sima siir bidi haiburgigim mi nim krima iikamim yipiki Kraisni yai kibi kibiyim sim wakaeyokna apiyim, saeya ini krimiir yopiinan ywowa mi nim krima ini saiir yinisismnan ywowim. ²⁷ Adi Komii siir yaiyim yim ha boinkikim, Jerusalemin Adi Komii siir om hir nwowin yipiki wi mhoiyan nimbiyami yio wi bimbiuwii nwo rani, yio wi ti Jerusalemin ti tariinan nwowin ti nu iiir wi siir haiburi. Krima ina ninokninkinim tiki yaiyim yim kaimwowa argim. Dimusi rani, Adi Komii siir yaiyim Yokwo Komii saiir nwokaiyim yim hindara boiniyiokim ti om whiso sowiir nikriyo yo ti wig iso owa. Ya hiniina boinka,

kira ta wig pioa yipiki biiya yiiniekak niki o karamae nwowa, kira maирgimaирgar dwoki! Kima kairwao boinki mi yaiya whiipani

haniin damai kimiir wiga yipiki biiya yinpiaugak nwo karam nwowa mi yinism naokaini kimpipisu hai karamae nwowa sairam. Yipiki wiga sair kamki sopkiya sair hiriinan nwowa saeya wi yinism kasa kasa swoki iyio rani mi saeya wi wiga kamkak nwowa wi sair haiburi.

²⁸Ti kariir nomiiyuim, Aisak siya Ebraham siir yinismkin. Dimusi rani, nimbina Adi Komii siya boinkiya siir sairsika. Mi ti hiriinan siyu kaimwowin nim krîma Ebraham siir yinismisim asi mi owi. Dimusi rani, ti yai imiirsika. ²⁹Mi biiya yinismin Hega saeya naokainaın yio. Dimusi rani, sair kamin iripa piu saika nwokin, siya yinism yinkamiyinin yipiki Adi Komii siya whinkinsiis haiginiuwig piao niinga Sera nikiuviya sair saeya naokainam siirin siya siyu miiyiknan bi tirkin. Mi tariinanin ta ii aiarin iikamim yipiki Mosesni siyu si napim sima krimiirin miiyiknan bi tirkim yipiki Adi Komii siir naeyiu siir haiyim biiya yinism yinkamiyin biyeyin siya tira yinism miiyik iiir sair hiriinan. ³⁰Mi yaiyim Adi Komii siir Yokwo Komiiya sair nwokaiyim yim hiriayar boinkim? Yim ha boinkim, warî wiga hinda whisarii mii priimiriya sairin ti nhîinkriropki sair yinism yinkamiyinin saika. Mi sair yinismin yio adin siir digworaekwowim wi wara hai rani, ti yinismin yipiki biiya Adi Komii siya nimbiningiwig wiga sair whinkinsiis haiginiuwam saeya naokainaın saikan. Mi kima ti yai bibiyeyim simiirin digiumii haimriiyugig, ti kamim sima boinim hiniin, kimiir miois imiir kitiyopnir haiyam. Yim ti yaiyim kimiir kwoinim wi sima tirbuwi, inkamin maeyaua mii biyie mireya sair hiugripkiikikaiyin siir hiriinan. ³¹Ti kariir nomiiyuim krîma wiga yipiki whisarii mii priimiriya sair yinismisim tani mi krîma yaiyim biiya Isrelmi iikamim simiir widnonkworuwa simiiram kipi ninkiriona wiga yipiki hinda rirmiiya nwowa ini sair yinismnan ywowim. Krîma hiriayar naingwo tibmii kiini Adi Komii siya wa tiri biiya siya boina sair hiriinan. Iriig.

**Nim krîma iikam rirmiiya nwowan iikamkim mi
krîma wi rirmiiya hiriayar nwokripkaii**

5 ¹Krimiirin Krais siya bidi kiyaiyim yaiyim biiyanim simiirsi, simiir haiburgigim mi nim krîma ini iikamim yipiki maeyau biyieyea mii biyie mireya sair hir hiugripkiikikaiyim mi hir ha haiburgigim ini simiir hiriinan ywowim, krîma ini rirmiiya ywokiyim mi tariinanin krîma ini wadieyar ywokiyim mi ini Adi Komii siir kwoin iiirrarap napiskiyim. Mi kimiir kwoinim kirie dwo, iikamiam kipi kiwaki kimiir swoki kiyaiyamin ti dimin hiriinanim simiir napam iikamim yipiki maeyauwa mii biyie mireya sair hir hiugripkiikikaiyim sair hiranki nitiyim whisarii mii priimiriyyim ini simiir hiriinan ywowim.

²Ti dimin taeminim simiir wakaeki. Kara Polkin, ti hiniina boinkiyin. Mi kima kam nhirmiyyam kiwakii kimiir miois imiir kitiyopnir haiyim mi

ta hiriinan saiirsika Adi Komii siya wi hiniin asi boini, kima wadiekim mi ti dimin Krais siya tirin kimiir whinkinsiis haiginiuwam mi kimiir sibgu grabaiginiuwam yim wi kimiir whinkinsiis haiginiu rani mi Adi Komii siya wi ta hiriinan saiarsi boin tani kima wadiekim. Niingaka.³ Kara kimiirin kaimwowar swoki boinkii. Tiki kamim yipiki kam nhirmiyam kiwakiyim simiir miois imiir kitiyopnir haiyim mi tarí Adi Komii siya wi ha boini simiirin sima dimin whirki bi kimbugim. Mi sima iki siyu komii whirin siir yai imiir wakaeyokna ap biiya Moseski si hauugiyin Juda iikamim sim.⁴ Mi kima iikamim yipiki yaiyim Moseski si hauuwim iikamim simiir, simiir wakaeyokna api mi Adi Komii siya wi ha boini sima dimin whirki kimbugim mi Krais sirin digumii bidi haimriiyugigin. Mi kima dimin kibiyin Adi Komii siya priihauuwin siirin digumii bidi haimriiyugigin mi siya kimiirin wi swoki whinkinsiis haiginiu rani.⁵ Mi nim krima iikamim ti tiranim nim krima Adi Komii siir naeyiuin siir kiriene nwovi, yipiki krimiir whinkinsiis haiginiuwiyin. Mi nim krima hiniin hiniina naengwovi tiriiginim Adi Komii siya boinim yim kaimwowaingim. Mi siya wi siya boinim wi hiriinanar tiri. Mi nim krima siramar kaoraraowi siyar boinim krimiirin hiniin krima dimin whirki bi kimbugin.⁶ Mi krima Jisis Krais siir siyu iiir napi mi krima krimiir miois imiirin ha mi kitiyopnir haiiga windi mi simiir mi kitiyopnir hai karamae mi owi, yio dimin komii rani mi yio wi krimiir whinkinsiis haiginiu rani mi wi Adi Komii siir tir tani siya krimiirin hiniina boinim krima dimin whirki bi kimbugim. Mi yio dimin komiigi komiyyin yio ti si mi krima Adi Komii siiram sibgu aengwovi mi krima wi nwirni irniyam nwoki aengwokwonanaeyim mi wi dimin miiyik miiyik imiirrar niktiirim.

⁷Mi biiya kima Krais siir yai imiirin wadieyar niktiirim wakaeyokna apkim mi tariinanin kima kimiir kwoinim dimusi kintinuwi. Mi kima siir yai imiirin wi ii priei wakaeyokna ap rani?⁸ Adi Komii yipikin kimiir nimbangiyin siir wakaeyokna apam kimiirin siya tirkikin siir yai aiir wakaeyokna apim. Mi ta hiriinan saiirsika ta yaiya ti kamim yipiki kimiir niksisaeyim yim yaiyim yim Adi Komii siya bi hauugim simiirin.⁹ Mi hu nasin siir nauin yio komii rani mi kira siirin sibgu sibgu hai karamae nwovi mi siya ha mimbirgii mi ti kip whiekakim simiirin wi siyar niinopkii mi iikamim wi siir nae rani. Mi dimin biyie biyieyim yipiki kima napiyim yim dimin komii rani mi mhoiiya ti dimin kibiyin ti kima napim wi siya tirbugi.¹⁰ Kara hiriayar naengwovi Biiyan Inkam Komii siya wi kimiirar kinsis haiginiuwi mi kima ti yaiyim biiya kara boinmimauuwim simiirin wi yaeya naengwo rani mi ti iikamim yipiki kimiir kwoin imiir kiyaiyim, simiirin wi Adi Komii siya nonkwobumbuninkini dimin biyieyim sima tirim simiirsi.

¹¹Iikam nhirim yim hiniina boinikim, ti iikam imiir kara nowomwarkaiyiuwini siyuin simiir miois imiir kitiyopnir haiyam

mi kara ti hiriinan siyuin tirkiswo mi sima kariir dimusi swoki onkwobumbuninkini? Mi kara ti hiriinan niisiimauugiswo mi sima wi kariir di tirkbuwi. Dimusi rani, kara simiirin Jisis Krais siya naowa paeyin hiiinya nirioninkin si sair niisiimauugin. Mi ta hiriinan saiirsika sima hindara asi nanaakim. ¹²Kariir kwoin komiiyin ha naingwoi tiki iikamim kimiir kwoin imiir kiyaiiyim mi kimiirin siyu mwoni niisiimau karamae nwowiyim tiriiginim iikamim naingwo tibmiiyim kimaka nwowim, yim sima kimaka kipi namasu yim arugi aru dwo.

¹³Ti kariir nomiiyawim, kimiirin Adi Komii siya bidi yimbinim warì dimin biyie biyieyim yipiki kimiir kwoin ima napim simiir haiburgigim inkamin maeyau biyieya mii biyie miriya sair hiugripkiikikaiyin mi hir ha haiburgigiyin siir hiriinan. Kima sibgu sibgu dwo kimiirin Adi Komii siya bidi kiyaiyin ti dimin biyieyim simiir hiranki mi kima kimiir kwoin imiirin kipi kiwaki ti dimin biyieyim nuanim simiir swoki apim. Kimiirin ti dimin biyie biyieyim simiir hiranki bidi kiyaiyim mi kima irni nwirni dinan whinkinsiis ankinsiis dimin kibi imiiram napam. Dimusi rani, kima irni nwirniyam ninan aingwokwokim. ¹⁴Mi Moses siir siyu komiyyin siргisiir siyu komiyyin siir yaimwokiyaimwowim yim ti hiniina boinkikim, kira iikamim kiriir omaka kingiin waiyim simiiram naingwokwowyim, kiramar naingwokwowyim hiriinan daingwokwo. Mi kira ti hiriinan dimin imiir napi mi mhoiyya kira wi dimin kirieki kirielyn ti siyu komii ieya boinmauwwin wi siir nwoki apim. ¹⁵Mi kima, kima kimar ninkinwaomwarkii boini mi kima kimar niniansaowi mi kima wi mintiraona kimasayar, wim wi kima kimar pi tirkbunaeisi. Mi iikamim yipiki yai ninkinwaomwarkii boiniyim mi yaii min niniansaowiyim yim ini niimauan wraisu biyieyim wraisu mirisima saiarsi niniiyim ini simiir hiriinan ywowim. Wim wi kima kimar swoki onkwobumbuninkinaei ti niimauan wraisu biyieyim simiir hiriinan sima sima nimpiwomwitiyim. Iriig.

Adi Komii siir naeyiuin dimin miiyik miiyik siyar tiri mi kimiir kwoinim pi dimin biyie biyie tiri

¹⁶Kara ti yaiyim kimiir boinkikim Adi Komii siir naeyiuin siiram kiwaki kimiir whinkinsiis haiginiuwim mi kima wi Adi Komii siir yai imiir nwoki wakaeyokna apim mi wi hiriinan saiarsi nwowi kima wi ti dimin taeminim kimiir kwoin ima naing-wowim wi simiir nap rani. ¹⁷Kara ti yaiyim kimiirin dimusi boinmauu rani, dimin taeminim kimiir kwoin ima naing-wowiyim yim ti dimin taeminim Adi Komii siir naeyiu ieya naing-wowiyim yim ti dimin taeminim ti iikami kwonki naing-wowiyim yim sim tanu, yim ini sau omomnan ywowim kimiir kwonim hinda tinda simar kiyaiyokiyokiii. Mi tiriiginim kimiir kwoin imiir kiyaiiyim mi kima

diminim kima naingwowyiin siir tiram paniinsi yaingwosi. ¹⁸ Mi kima Adi Komii siir naeyiuin siiram kiwakii, kimiir kigriraowam mi kimiir boinam diminin siya naingwowyin kimiiram siir tiram mi kima wi Mosesni siyiu komii siir yai imiir nap rani mi ta hiriinan saiirsika Adi Komii siya wi ha boini kima dimin whirki bi kimbugim.

¹⁹ Mi dimin taeminim iikamim simiir kwoinki tirim, krima simiirin bidi sibgu inokninkinim yim ti hiniingim, iikamim hii priinanaeiyim mi siyiu biyeyim idowiyyar pridiraerariyim. ²⁰ Mi uruwai siyaowaini inig hainaniyim mi nop min nanaowiyim mi io nhirmaka nwowiyim mi yaii min prininii priininiyim mi dimin taemin haigiprakaiiyim mi yai bibiyie boiniyim mi iikamim dimin taeminim sima sima haiyamar naingwonaeiyim mi kwoin bibiyie naingwowyiin mi isid niinikrimkripiyim. ²¹ Mi dimin taeminim iikam nhirki nonkwowyiin simiiram naingwowyiin mi op biyieya kwiyae whaowaeiya sae mi kwiyaeiyim mi mwai bibiyeyim sim mi waowiyim mi dimin biyie biyie nhirim ti hiriinan simiir hiriinan ikim. Biiya kara kimiir bidiyar iki boinmauuwin mi tariinanin kara kimiirin pa swoki boinmauuwi. Yipiki ti hiriinan siyiu iiir tiri, yim wi Adi Komii saika nwo rani, biiya siya nimbina sair hiriinan.

²² Mi dimin taeminim Adi Komii siya siir naeyiu ieya whindiraerariyim iikam imiir yim tisirim, iikamim yipiki Adi Komii siiram naingwokwonanaeiyim mi iikam nhir ikim, yim wi maргimaiga nwo, simiir kwoinim wi wadieyar nwo, yim wi io nwosisau rani, yim sima iikam imiirin wi wadieyar tirhaiginiwi mi iki iikam nhirim simiirin wi hindara priidiraerari, sima biiya sima boinim simiirar swoki tiri.

²³ Mi sima iikam nhirmaka wi kimbu rani mi yim sima wi simiir kwoin imiirar kigriraonaei. Mi krima ti hiriinan dimin imiir tiri mi Moses siir siyiu komiyyin yio wi krimiir boinhuriyu rani. Niingaka. ²⁴ Mi iikamim Krais Jisis siirim yim ti iikamim ini Krais saika naonan ywowim paeyin hiiiniya nirioninkin si mi ti nuin siir dimin biyeyim simiir kwoinauin wi sima nwokaikripkai rani. Mi ti dimin biyeyim tarinan tiram sima naingwowyim yim bidi iyopgrirmiigiyim mi sima wi hapair swoki o rani. ²⁵ Adi Komii siir naeyiuin krimiirin siyar ninkiamasu haiginugin Adi Komii saikan mi krimiir kwoinim siiraramar kiwaki siyar kigirkakim ti digworaekwowyim simiirsi. ²⁶ Mi krima krimiir inig imiirar kipi hainana, hiniin krima inkam komiigim mi krima iikam nhirmi kwoin kipi kiyopsibgi io sima nwoamin mi krima kwoin bibiyie irni nwirni diminim simiiram kipi naingwo, iki sima tiriyyim. Niingaka. Iriig.

Kima kimiir nomiiyauwim simiir whinkinsiis dimin taeminim sima tiriyyim simiirsi

6 ¹Ti kariir nomiiyauwim kima ha kigi inkamin ti dimin biyie tiriin mi wim kima iikamim yipiki Adi Komii siir naeyiu ieya kigriraowim

kimiir kwoinim kima siirin kipi kimbu haiginiu mi ti inkamin siir dimin biyie imiir sibgu tırhaiginiu mi siir whinkinsiis haiginiu ti dimin kibiyim biyya siya niki apim simiir swoki apim. Mi kima kimasayar mintaraona mi kimiir kwoinim kimasayar kintimtinuna. Mi iiya kima ti inkam iiir whinkinsiis haiginiuwyim kima mintaraao. Dimusi rani, diminin wi kimiir kwoin imiir kiyaii mi wi kimiiram kinankiuwi dimin biyie tiramin. ²Kima irni nwirni dinan whinkinsiis ankinsiisna dimin biyie biyeyim mi dimin taeminim yipiki kimiir bopwo waraur nimbiyamiyim simiirsi mi ti hiriiran saiirsika ti hiriinan siyiuin siirsikin kima wi Krais siir yai imiir wakaeyokna api siya boinim hiniin, kima irni nwirni dinan whinkinsiis ankinsiis. ³Kara hiniin minsi boinkin iikamim yipiki hiniina naingwowim sima inigakim mi inkam nhirmi whinkinsiis karamae nwowiyim yim sima simar swoki iksisaenae, ha niki aingwowim nhirmi kouwin ini sima ywowin mi yim sima ini niingga ywowim. Yim sima ini niingar ywowiskiyim. ⁴Iikam kima, irira nwoniran kima diminim kimar tirim simiir daengwo. Mi sima wadieki niuwi mi kima wi maргimaирга haini dwo. Diminin iikam nhirkim tiryin simiirin, diminin kima tiryin saika hid. ⁵Kima ti hiniin kipi tir. Dimusi rani, mhoiiya irira nwonira kimiirin wi Adi Komii siya srivi kima ti dimin hiriinanin kima tirin siir dimusi tirkin mi siya simiirin wi yapa yapa hid.

⁶Mi ti iikamim yipiki nitim mi yipiki boinmimauuim mi simiirin Adi Komii siir yai kibi kibi imiir nisiimauuim mi sima dimin taemin nhirim simiir hauu mi simiirin simiir kigrirao.

⁷Kima kimar kipi swoki iksisaena. Mi kima Adi Komii siirin dimin whir kipi swoki iksisaenae. Mi dimin taeminim yipiki iikam ima tirim sima mhoiiya wi wadieya namisi hαιi simiirsiyin, iyie? Wi biyie hαιi iiya Adi Komii siya iikam imiir hidana. Yo ini inkamin yipiki numiran sasae ya ninkiniyin ini siir hiriinan ywowin. Mi siya dimin miiyik miiyik imiirara ninkini mhoiiya siya wi dimin kibi kibi imiirrar mi hαιi. Mi siya dimin biyeyim sim ninkini, nombwi min hiniinim mi dimin taemin nhir ikim mi mhoiiya simiir ningugu hαιi mi siya wi dimin biyie imiirrar ningugu hαιi. ⁸Mi iikamim dimin taemin biyeyim simiir kwoinkar naingwo tiri mi mhoiiya ti simiir kwoin biyeyin simiirin wi biyie siyar swoki ohaiginiuwi yim ini ti inkamin yipiki nombwi ninkinin siir numir aiir ini siir hiriinan ywowim. Mi iikamim yipiki dimin taeminim Adi Komii siir naeyiu ieya boinim simiir, simiir napim, mhoiiya simiirin wi Adi Komii siir naeyiu ieya whinkinsiis haiginiuwi hiriayar nwoyokiyokiakaeyamam. Tiriiginim yim ini inkamin dimin miiyik sibgu inkiniyin siir numir aiir ini siir hiriinan ywowim. Mi mhoiiya sima wi dimin miiyik miiyik imiirar ningugu hαιi. ⁹Dimin miiyikim kira tiryim simiirin hindara kipi kiiyik mirii kima iинокин simiirar тирнанае. Mhoiiya iiya Adi Komii siya nimbina krимиir dimin miiyik miiyik imiir haiyam mi

krima wi piu minkin kipi piyao ti dimin kibi kibiyim simiir tirsinyin. ¹⁰ Mi krima iinokiiinokin ti nu iirar niki okripkaiiyim krima iikam imiirin sibgu tirhaiginiu mi ti nomiiyaum yipiki Adi Komii siir yai kibi imiir wakaeyokna apim, krima simiirin sibgu sibgu tirtatao haiginiu. Iriig.

**Pol siya Jisis siiram maргимаиргакин yipiki biiya
paeyin hiiinya nirioninkinin si naowin**

¹¹ Kima whiekakin ta Yokwo Komiiya kara winkiya saiir bidi kigim yipiki kariir iingar nonkwo winkiya. ¹² Mi ti kam hiriinanim ti kimiiram tiryim kimiir kiyaiyam kimiir miois imiir kitayopnir haiyam yim sima minam naingwawi Juda iikamim sima simiir niki boinim hiniin sima inkam wadiekim, kiya yim ini niingaka ywowim. Mi ti siyuin miois kitayopnir haiyin yio dimin komii rani. Jisis Krais siya krimiir dimin biyie imiirsi naokin mi ta siya nanmaiwarkaina krimiir sasaирга dimin komiigikomiiya. Mi yim sima Juda iikam imiirsi nididgim sima tiosi simiirin. Yim sima Juda simiir kam imiir nikisaekim, sima simiirin wi kwoin bibiyie pi naingwowski. Mi ta hiriinan saiirsika, yim sima kimiirin siyu mwoni paniinsi yiisiimauusi. ¹³ Mi ti inkamim yipiki simiir mioisim kitayopnir haiyim yim sima Moses siir siyu komii siir yai imiir bi napkim. Yim sima minaramar naingwokim kimiir miois imiir kitayopnir haiyam mi sima wi inig komiigak saiirsi niki owim Juda iikamim simiirsiyin mi sima wi simiir inig imiir nwoki hainanim. ¹⁴ Mi an kararin, an kara Jisis siiraramar naingwo ıskii yipiki paeyin hiiinya nirioninkinin si naowin mi. Dimusi rani, an kara naoni piunan ti siirsi nwokin yio tiriiginin yio dimin whoimoni rani. Ti nuin siir tiran digworaekwowitzim yim wi kariir kwoin iiir kiyai rani mi ti digworaekwowitzim yipiki ti nuan iikam ima napiyim mi ti digworaekwo hiriinanim kariir nwowitzim yim bidi yaonamim mi bidi inangrirmii iuguskiyim. Mi kariir kwoin ti hiriinan diminim simiir wara swoki aingwomin tani. ¹⁵ Kimiir mioisim inkamka kitayopnir haiga windi mi sima mi kitayopnir hai karamaeka windi, yio tiriiginin yio dimin komii rani mi yio wi iikam imiir whinkinsiis haiginiu rani. Adi Komii sasaиргин iikami kwoin kisina haigiyin yaeya wadieki wadie nwokiyam. Yio tiriiginin yio dimin kaimwokikaimwo inig komiigak ieyairgin. ¹⁶ Kara ha naingwawi tiki kimiir iikamim yipiki ti yaiyim kara niki boinmimauuim simiir napim mi ti iikamim hinda tindanim Isrelmiyim yipiki Krais siir yai kibi imiir sibgu wakaeyokna apim mi Adi Komii siya kimiirin wi naingwobumbu aiir niisiimauuwi mi wi dimin kibi iirar mi sibgu tirhaiginiuwi mi kima wi ırıpar mi ongwomamair aei.

¹⁷ Mi tariinan mi mhoiyya ırıpi hiriinan kara pi boriiisopi inkam nwirkii hiniina boinim kara ti aposel inkamin Adi Komii siya bi nimbingin. Dimusi rani, kariir piua hanwhie hanwhie kasa nwo rani mi tiriiginim

yim kimiirin hiniin niisiimauugim kara ti inkamin yio ini Jisis Krais siirgisiirrarar ywowiskiyin.

18 Ti kariir nomiiyauim. Kara ha naingwovi krimiir Biyan Inkam Komiiyin Jisis Krais siya bidi hauuwin kimiir kwoinim siir naingwobumbu aeya ya yai kaimwoki kaimwo aeyairga. Friig.

EFESAS

Mi iiya Pol siya mii biyie miriiya om komii Rom hir, siya yokwowim kwiya winki. Kwira iikamim Efesasinim simiram mi kwira Kolosyan iikamim simiram, mi kwira Filipaiyan iikamim simiram, mi kwira Failimonan iikamim simiram. Siya ta yokwowa biiyin om Efesas hiriir winkikin sima mwainam mi mhoiyya wi iki om nhirim simiram nwoki hauugiyim. Siya ta yokwowa inkamin Tikikas nikiuwiyin siir yonkwo hauugi mi simiirin siya ini hauuiu. Taka yokwowa min boinka, iikamim naingwo tibmiliyim piu kwiruwa nwowim. Mi piua sair mwoin wi Jisis siyar niki owim krimiir kouwin. Iikamim naingwo tibmiiyim yim ini siir wignan ywowim mi Jisis siya ini krimiir kamnan ywowin. Iriig.

---

1 ¹Kara Polkin Adi Komii krimiir wanin siya kariirin biiyar nimbingin Jisis Krais siir yai aiir boinmimauuam. Mi ta yokwowa kara winkinga iikamim Adi Komii siirim yipiki om Efesas waraur nwowim kimiiram yipiki Krais Jisis siir yai aiir wakaeyokna apiyim. ²Kara hiniina kwisboinkii, krimiir Adi Komiiyin mi krimiir Biiyan Inkam Komii ikin kimiirin wi naingwobumbu siya nwoki hauuwim mi kima wi iripar nwoki ongwomamair aeikiyamim. Iriig.

**Krimiirin dimin kirie komii komii Adi Komii siya
dimusi bi hauugin Jisis Krais siirsikin.**

³Krima Adi Komii siir inig iiir hainanki krimiir Biiyan Inkam Komiiyin Jisis Krais siir Adin. Dimusi rani, iikam krimiirin siya hainanprapraskikim. Dimusi rani, krima Krais siirgim mi ti hiriinan saiirsika Adi Komii siya siir dimin kibi kibiyim siir om hiranim krimiir asi hauugikim. ⁴Biiya siya ti nu iiir niki onkwokwo karamaeyar niki owin mi ninomor aka, siya sairar nimbingin siir iikam nwowamin mi ta hiriinan saiirsika krima Krais saika asi namasugim. Mi ti hiriinan tirin siya krimiir kigi, krima dimin whirki bi kimbugim ini wadieki wadieyar ywowim. ⁵Biiyarin, Adi Komii siya iikam krimiirsi siir kwoinkar naingwokwonanaekin mi siya hiniinan naingwokin krima siir yinisisim nwowim Jisis Krais siir kirieni. ⁶Mi ta hiriinan saiirsika, krima siir inig iiir asi hainani. Dimusi rani, siya krimiirin siir naingwobumbu komii

aiirin hinda whisariiyar priihauugikin Jisis Krais siir kiriensi yipikin siya naingwokwonanaeiyin.

⁷Biiya Krais siya naonama mi siir nhieya ha naokiinaiinya mi ta hiriinan saiirsika krimiirin wi Adi Komii siya hidana iikam whiekakim simiir wi saiarsi nwoki anmaiwarkainam. Mi dimin bibiyieyim krima tirim yim siya bidi haiyoprimdiyiumiigiyim. Krais siya ti dimin hiriinanim krimiirin dimusi bi tirkin siya iikam krimiiramin nhami nhami bi naingwokwokin. ⁸Adi Komii siya siyaирgin dimin taeminim simiir bwamkibwamin. Mi krimiirin siyar bidi haiyoprimdiyiumii iskiyin iiya siya hidana saiarsiyn. ⁹Mi krimiirin siyar yanaakninkihaginu dimin taeminim biiya aowa nwowim siya naingwowim krima ninomokninkinam yim idowiyya bidi yimbiyamim Krais siir kiriensi. ¹⁰Mi dimin taeminim Adi Komii siya naingwowim yim ti sima, mhoiiya iiya Adi Komii siya naingwowa wadie nwowanu mi digworaekwo whiekakim nuanim wi siya kiyaipriigini mi siir omanim yim iriipi hiriinan mi sima wi maeyau kwiruwar namwoiuwi mi ti digworaekwo whiekak imiirin wi Krais siyar nidwo kigriraoirkaki.

¹¹Mi ti digworaekwo whiekakim Adi Komii siya naingwowim wi hiriinanar nimbini. Krimiirin Adi Komii siya bidi yimbingiyin siirgisiir nwowim Krais saika namasukikinam. Dimusi rani, ti digworaekwovim bidi bidiniya tiram siya naingwowim simiirsika. ¹²Adi Komii siya ti digworaekwo imiirin whisarii bi tirkikin krima yipikim biigibii Krais siir yai imiir wakaeyokna apim wi siir inig iiir nwoki hinanam mi siir inigin yio komiigikomigin.

¹³Wim kima ini krimiir hiriinan ywowim biiya kima wakaeyim Adi Komii krimiir Wanin siir yai kibiyim kimiir grabaiginiuwim mi kima Krais siir yai imiir wakaeyokna apkim. Mi kima wakaeyokna apim simiir mhoiiyan, kimiirin Adi Komii siya nimbikingim mi ta hiriinan saiirsika kima siir naeyiuin saika asi namasukikini yipikin siya nikropkiyin tiriir nitam mi iikamim kimaka waraur nauni oniya ta biiya siya boina hiniin siya wi sipi nikropki siirin. ¹⁴Adi Komiiyin yipiki siir naeyiu iiir hauugiyin krimiir, siya hiniina niisiimauugin mi krima ini hainii yinokninkinkiyim krimiirin mhoiiya siir dimin kibi kibiyim wi krimiir hauuwi yipiki biiya siya nimbinim mi siya boinim tiriiginim yipiki siiram naingwo tibmii kiinim. Mi Adi Komii siir iikamim wi rirmiya simar nwobudgi mi Adi Komii siya wi inig komiigikomii iirar haii. Dimusi rani, ti dimin taeminim siya tirim simiirsika. Iriig.

Pol siya Adi Komii siiram sriigin iikamim om Efesas hiranim simiiram

¹⁵Dimusi rani, ti hiriinan saiirsika digworaekwo whiekakim Adi Komii siya nonkwokwowim wim kima Biyan Inkam Komii Jisis siir yai imiiram bidi wakaeyokna apim mi kima wi hiriinan saiir naingwokwonanae

iikamim Adi Komii siirim simiiramin. ¹⁶ Mi iinokiinokin an kara Adi Komii siir siira boin wadienanaei. Dimusi rani, iikamim simiirsika. Kara iikam kimiarsi naingwokwokin mi ta hiriiran sairsika, kara Adi Komii siiram asi kwisboini yipiki krimiir Biyan Inkam Komii Jisis Krais siir Adi Komiyyin. ¹⁷ Adi Komiyyin siyaairgin mi krima siir inig iirarar hainanprapraski. Kara siiram minam sriigin siir naeyiuin kimiir hauugiyim mi siya wi kimiir nwoki whinkinsiis haiginiuim siir yai imiir sibgu inokninkinim. Mi ti Adi Komii siir naeyiuin wi kimiir nwoki anaakninkii haiginiuim mi kima Adi Komii siirgisiirin wi hainii nwoki sibgu inokninkinim. ¹⁸ Kara hiniina naingwoi Adi Komii siya kimiirin ina whinkinsiis haiginiuin mi kimiir kwoinim wi hainii ninokninkinkii. Mi ti siya boinkiyim kima hainiyim mi kima wi hainii ninokninkinkii dimin taeminim biiya siya boinim hiniin, siya wi kimiir hauugii mi simiir kibiya ya bimbawi rani. ¹⁹ Kara ha naingwoi siya kimiir bidi yiisiimauwin mi kima wi haningi ninokninkini siir kirie aiarin iikamim yipiki siir yai imiir wakaeyokna apiyim krimiir whinkinsiis haiginiuwi. Siir kirieya ya ini komiigikomii ywowaowa krima saiir kimairim wi dig nwo rani mi ta kirieya wi kimiir whinkinsiis haiginiuwi, ²⁰ ta kirieya Krais siir whinkinsiis haiginiuwa iiya biiya siya naonama mi Adi Komii siya siirin ina swoki hidnisiin idwowin simakar mi siirin siya saikar yinkiamsu haiginiu siir om hiran dimin taeminim simiir kigirkakim. ²¹ Mi tariinanin digworaekwowim Adi Komii siir om hiranim mi nuan ikim yim ini Krais siyar kigirkakim. Mi uridyiu bibiyeyim mi iikamim om whirua nwowipisu karamae nwowiyim mi gavmani inkam ikim mi ti digworaekwowim ti tariinan nwowim mi mhoiyya nwowan ikim yim siya bidi ikwowaaisiigigim. ²² Adi Komii siya digworaekwo whiekakim Jisis Krais siir iinara bidi yonkwokiyim mi Adi Komii siya siir bidi yimbingiyin siir piugana saiir digworaekwowim simiir kigirkakim. Siya ini krimiir mwongan yowowin ²³ mi iikamim Adi Komii siir piugana saiirim yim ini siir piunan yowowim mi iki hinda tinda nwowim simiirin ini siyar niiwhwonkai digim. Mi krima wi saika nwoki amasukikinim mi dimin taeminim siyar tirdigikim mi nu whirkakin ini siya siyar yinyokiigiyin. Iriig.

**Adi Komii siya bidi tirkiyin krimiirin, yipikim biiya naoni
iikamnan nwowim, sima tariinanin Krais saika nwowim.**

2 ¹ Mi biiya iikam kima ti siyuin paeya ² niigikiyamaonatnoudnankaiiyin sirar nik apkim, iki iikamim naokaowim simiir hiriinan. Dimusi rani, sima Adi Komii siirin digumii haimriiyugigin mi dimin biyie biyieyim sima tirkim. ² Mi ti ii imiirin wim kima ti nuin siir digworaekwo imiir napkim. Biiya wim kima inkam komiiyin Setan nikiuwyin siir digworaekwo biyie biyieyim simiir

napkim, yipikin inkam komii komiiyim inigakim simiir siyu pai siyu
paiyim simiir biiyan inkam komiiyin mi uruwai siyaowai mi niimauan
uridyiu bibiyie ikim mi uridyiu bibiyeyim maeyau kwiruwa nwowipisu
karamae nwowi ikim mi dimin biye biye ikim. Mi iikamim simiirin ini
siyar kigirkakim mi tiriiginim yipiki digiumii Adi Komii krimiir Wanin
siir niki haimriyugigim simiir kwoinim wi siyar kiyaii. ³Biiya krima ti
iikamim simiir hiriinan nwokim mi krima diminim krima naingwowyim
simiir napkim. Mi krima dimin biye biyeyim krimiir kwoin ima
naingwowyim simiir bidi tirim mi Adi Komii siir iowa krimiir asi
nwoka iki iikamim iki nu nhiranim simiir hiriinan yipiki Adi Komii siir
ninokninkin karamae nwowim.

⁴Mi Adi Komii siya ini krimiiramar naingwokwokripkaiyin mi siir
naingwobumbuwa krimiir bidiyar mîrninkinkikaiya iiya krima dimin
biye sair aowa nwowa. ⁵Mi krimiirin kwoin wi siya hauu haiginiugin
mi siya krimiiram ha naingwokwonanaekin mi krima tiriiginim yipiki
siorsi yapıyapa mi oki windi yipiki Adi Komii siir ninokninkin karamae
nwowim, tiriiginim yipiki paeya nami siyuin si tioidwomaiyanim
krimiirin siir naingwobumbu aeyer nanmaiwarkainakim. ⁶Krimiirin
Adi Komii siya bidi hidninsiin idwokiyim Krais saikar mi krimiirin
siyar ninkamasu haiginiugim iripa saika nwowam. Mi dimin biye
aiirin krima bidi ikwokopougiga mi krima ini iripa saika ninomor
kou hir nidwonan ywowim. ⁷Adi Komii siya ti hiriinan minam tirkin
ti iiyim mhoiyya nimbiniyanim iikam imiir niisiimauwim siya
naingwokwonanaeiya krimiiram Jisis Krais siir inigni mi ta siya mi
aingwobumbunanaeiya krimiarsi ya ti dimin taeminim Jisis Krais siya
tirkiyim simiirsika. ⁸Kima Krais siir yai imiiram naingwo tibmii kiingim
mi Adi Komii siya kimiiram asi naingwokwonanaekin mi kimiir asi mi
anmaiwarkainakin kima, kima kimar bi whinkinsiisnakim. Mi kima
Adi Komii siiram bi miriigim mi siya kimiirin ta hiriinan saiarsi bi
nanmaiwarkainakin. Niingaka. Adi Komii siya hinda siir kwoinairgar
priinaingwo hauugikin kimiirin. Ya tariigina ya Adi Komii siir
naingwobumbu aeya krimiarsi mi krimiirin saeyer nanmaiwarkainakim.
⁹Kima dimin whirin miyyiknan bi tirkin mi Adi Komii siya kimiirin
ha bi nanmaiwarkainakin mi inkam nwirki wi ha boin tani, siya inig
komiigakin mi siya wi siir inig iiirar hainana rani. Adi Komii sasaargin
hiriinan tiriycin. ¹⁰Iikam krimiirin Adi Komii siya bidi tirkiyin siirgisiir
nwowim yipiki Krais Jisis siir yai imiiram naingwo tibmii kiiniyim mi
krima iripa Jisis Krais saika nwoki amasukikinim. Mi ta hiriinan saiirsika
krima wi mii kibi nwoki miriyyim. Biiya Adi Komii siya krimiirin dimin
miyyik miyyik imiiram nimbigin krima tiramin mi siya krimiirin
hiriinanam tirkikin simiir napim mi siya krimiramin minam naingwowi
krima ti dimin taemin kibi kibiyim simiirrarar tir. Iriig.

**Krais siya piugan kwiso sowiirin iripa bidi
yinkiamasuhai giniuin isid whirua nwowam**

¹¹ Kima ti swoki aingwowarkaigi biiya iiya Juda sima kimiir miois iimiir kitiyopnir hai karamae nwowa hiniina niisiimauuwam wim kima Adi Komii siir iikamkim mi nim krima Juda iikamim kimiirin hiniina niewaiyi boinkim, wim kima Juda iikam tani. Mi nim krima kamim yipiki krimiir mioisim kitiyopnir haiyim, kimiirin hiniina dapi, wim kima simiir miois kitiyopnir haiyan inkam tani. ¹² Biiya wim kima Krais siir bi ninokninkinkim mi wim kima Isrel simiir iikamim simiir piugana sair iikam tani. Wim kima, kima iikamkim kima Adi Komii saika bi namasugim. Biiya Adi Komii siya siir nimbina iikam nhirim simiir nimbikingin mi sima mi siya ini iripar yongwomamair aeyim yim kima rani, ti iikamim. Wim kima wi ti nu iiir nwo rani, ti dimin taemin kibi kibiyim nitim simiiram nwokwokinim. Niingaka. Adi Komii siya wi kimaka nwo rani. ¹³ Mi tariinanin, wim kima ti iikamim yipiki ti diminim biiya kara boinmimauuwim simiir ninokninkin karamae nwowim, yipiki iikamim aru nwowyiyim sim haniin nwowim mi tariinanin kimiirin Krais siya naonama mi siir nhieya ha naokiinaiiniya mi iikam kimiirin saeya nanmaiwarkainakim mi tariinanin kima Adi Komii siir yai iimiir asi wakaeyokna api. ¹⁴ Iikam krimiirin Krais siyar tirhaiginiugin iripa nongwomamair aekiyamam. Biiya Juda simiir piugana sair iikamim iki Juda iikam tani simiir piuganim iki hinda tinda nwowim simiir sau omom nwokim mi tariinanin ta Krais siir piu aeya naonama mi iki iikamim iki omom omomim hinda tindanim simiirin siyar tirkikim iripa isid whirua nwowim. Mi ti siyuin biiya iripa isid whirua nwo karam nwowyiyin paeni haniin niki amai ikouwin yio siya bidi hiukmaigiyin. Mi siya ti hiriinan minam hiukmaigikin, siya minam naingwokin krimiir tirkiyim krima piugan kwirkikwiruwa nwowskiyim. ¹⁵ Mi ta Jisis Krais siya naonama mi ti Moses siir siyu komii siir siyuim siya tirkiyim yim bidi digiguskiyim mi ti Judami siyu komii nhirim yim iripihiirinan. Mi siya ti hiriinan minam tirkim, ti piugan kwiso sowiirin iripa ninkiamasu haiginiuwim iripa nongwomamair aeyam. ¹⁶ Krais siya paeyin hiiniya nирioninkinin siir naowin siya ta hiriinan saiarsi naokin ti diminin isid whisair krima nwowyiyin siir haiginikouwin siir tirkiyim mi sima bidi yaonamim mi krimiirin siya kiyai iripa nongwomamair aeyam mi Adi Komii siir wakaeyokna apam. ¹⁷ Krais siya ti nu iiir nitin siya siir yai kibi kibiyim simiir nanaakninkii haiginiugim mi siya hiniina boinkin, iikamim sima mi Adi Komii siya sima wi iripa nwoki ongwomamair aeyim. Mi ti yaiyim yim ti iikamim Juda iikam tani yipiki aru nokwokaowiyim yipiki Adi Komii siir wakaeyokna ap karamae nwowyiyim ini simiir hiriinan ywowim. Mi yim ti yaiyim Juda iikam kima

mi Juda iikam tani ikim yim kimiiramar nitswokim yipiki Adi Komii siir wakaeyokna apim iikamim Adi Komii siir kingiin nokwowim simiir hiriinan. ¹⁸ Mi nim krima ti piugan kwiso. Dimusi rani, Krais siirsikin. Mi Adi Komii siir naeyiuin siya siyaargin iikam krimiir kiyaiyin Adi Komii siiram krimiir wanin mi tariinanin krima wi Adi Komii siiram asi nami.

¹⁹ Mi ta hiriinan saiirsika, wim kima iikamim yipiki sima yapa om karamaeyim ini simiir hiriinan ywowim. Wim kima ini iikam nhirim yipiki Adi Komii siir wakaeyokna apiyim mi siir piugani ikim, ini simiir hiriinan ywowim wim kima Adi Komii siir yinisisimkim. ²⁰ Wim kima ini omaka Adi Komii siya miriiya ini sair hiriinan ywowim. Nim krima aposel kamim mi profet kam ikim yipiki dimin taeminim Adi Komii siya boinim sim boinmimauuiyim, nim krima ini kougu yaewaonan ywowim yipiki omaka air ninan houg-wowiniyim. Jisis Krais siyarin yio ini kougouwin bopwokibopwo nokwokaiiyin omaka akou iiir houg-wowiniyin ini siir hiriinan yowin. ²¹ Siya siyaargin siyinpae minim omaka aiirim simiir nonkworinuuiyim yaripa sima sibgu owam. Mi ta omaka siya tirkı wi omaka komiigikomiiyar nwokii mi saeya wi omaka bimbuiwi nwo rani, Inkam Komii Krais siya whwonkaiyam. ²² Mi wim kima iikamim Krais siirim, iki nupai nupaiyim simiirim kimiirin Adi Komii siya ninkiamasu haiginiuwim Juda iikam krimaka mi kima whiekakarin ini omakanan ywowim Adi Komii siya nwowam Adi Komii siir naeyiuin siir. Iriig.

Dimin taeminim Pol siya tirim, siya Judami piugana sair bi tirkin

3 ¹Kara Polkin, yipikin maeyauwa mii biyie miriiya sair saira hiugrimkripkiikikainanaeyin. Dimusi rani, kara Krais siir yai kibi kibi imiir boinmimauugun iikam kimiirin, kara Judami piugana sair bi boinmimauugun, kara nhwo Adi Komii krimiir Wanin siiramin iikam kimiiram kwisboinkikin. ²Kara hiniina naingwo wi kima bidiyar wakaeyim ta Adi Komii siir naingwobumbuwa kariir hauugiya mi kariirin siya nimbangikin siir mii air miriiyam iikam kimiir whinkinsiis haiginiuwam. ³ Mi ti dimin taeminim biiya niki haigiprakaiyim yim Adi Komii siya bidi yanaakninkii haiginiuwim mi siya kariir bidi yiisiimauuwin mi kara simiir asi ninokninkini. Biiya ti diminin kara kimiiramin siirar niki wi boinkikin. ⁴ Mi kima simiir mwaini mi kima wi haini ninokninkini kara Krais siir dimin taemin imiirin ina sibgu inomokninkinim yipiki biiya Adi Komii siya niki haigiprakaiyim. ⁵ Mi biiya iikamim simiir bi ninokninkinkim mi tariinanin simiirin Adi Komii siya bidi yanaakninkii haiginiuwim mi siya simiirin krimiir bidi yiisiimauuwin kamim yipiki siya nimbangiyim siir aposel inkam mi siir profet inkam nwowam mi siya ti dimin taeminim krimiir niisiimauugun siir naeyuni. ⁶ Mi yaiyim yipiki siya nanaakninkiiyim yim ti sima, mi

iikamim yipiki Judami piugana sair karamaeyim simiirin Adi Komii siya bidi tirkiyim Judami piugana saika mi simiirin wi piugan kwiruwar nwo haiginiuwi siir yai kibya sair kirieni mi wi piu kwiruwar nwoki owiskiyim mi ti dimin taeminim siya nimbingsiyim siya wi krimiir hauuwi siir iikamim Krais saika namasukikiniyim. Dimusi rani, ti dimin taeminim Krais siya tirkiyim krimiir simiirsika.

⁷Siya kariiram naingwokwonanaekin mi kariirin siyar whinkinsiis haiginiugin siir naingwobumbuwa Adi Komii siya nimbingsiya siir Yai Win Kibi aiir boinmimaauuwam siir kirie komiiya sair kirieni mi kara dimin taeminim siya boinim kara tiram simiirar mi tirkin. ⁸Adi Komii siya kariiram naingwokwonanaekin mi siir naingwobumbuwa kimidiniya kariir haigiyumauu kariirin siya nimbingsikin. Karaирgın inkamin iki iikam whiekakim Adi Komii siir wakaeyokna apiyim simiir mhoiigimhoii nwowin. Kariirin siyar nimbingsikin Krais siir yai kibi aiir boinmimaauuwam iikam kimiir iki Judami piugana sae iikamim sim tan i ti yaimin diminim Krais siya tirim krimiir. Mi ti yai kibi kibiyim Jisis Krais siir boinim yim dimin kibi kibiyim simakisima nwowim yim simiir yaimwokiyaimwo ima mi simiirin iikamki mwainim wi dig nwo rani. Niингака. ⁹Siya kariirin minam nimbingsin iikamim simiir whinkinsiis haiginiuwim mi sima wi ti digworaekwowim idowiya nwo karam nwowim wi simiir nwoki inokninkinim. Biyya, iyya Adi Komii siya ti dimin taemin imiir nonkwokwobwakainan siya ti siir kwoinin siya hidaigiyin biyyar nimpriowin mi ini tariinanar yadigniyin. ¹⁰Mi ta hiriinan saiirsika, ti iikamim naingwo tibmiiyim Adi Komii siir piugana sairrim siya simiir asi niisiimauugin. Mi yim sima paekwosim ikim mi yipiki ninomor kouan kirieyim sim kigirkakiyim simiir siir ninokninkinpai ninokninkinpaiyim. ¹¹Mi ti dimin taeminim Adi Komii siya tirim siya siir kwoin iir swoki aingwo tirkin yipiki biyya siya nimbingsiya krimiir Biyan Inkam Komii Jisis Krais siir kirieni. ¹²Nim krima Krais Jisis siir yai imiir wakaeyokna api mi krima Adi Komii siirsi kipi nidid. Yio krima ina ninokninkinim ta sairin mi krima Adi Komii siiram dam mi dimin taeminam siiram srii mi siya wi digiumii krimiir haimriiyu rani. ¹³Kara kimiirin pi hiniina boini, kima kipi nidid ti dimin biyeyim kariir nonkwobumbuninkin haiginiuwim simiirsiyin. Dimusi rani, kara iikam kimiir whinkinsiis haiginiugin. Wim, kima maирgimaирga dwoninae. Dimusi rani, wim kima inig komiigak bidi yowowim ti dimin taeminim kariir kiyopsimsibgi haiginiuwim simiirsi mi ti digworaekwowim iikam kimiirin wi sima whinkinsiis haiginiuwi. Іriig.

**Pol siya hiniina naingwoi iikamim Efesas hiranim ina
ninokninkinim Krais siya naingwokwoi aiirin simiiram.**

¹⁴Kara ha naingwoi ti dimin kirie kirieyim Adi Komii siya tirkiyim mi ta hiriinan saiirsika kara ogmwo siiram ha waisii hiunanaiinamin

mi kara Adi Komii siiramin nhwo ina kwisboin. ¹⁵ Adi Komii siir paekwosim n̄nomor kou hiranim simiirin iikamim nuanim krimiir hauugikim siir inigni. ¹⁶ Kara Adi Komii siiramin hiniina kwisboinkii, siya siir digworaekwo imakan siir kirie komii aiilar nwowi mi siya siir naeyiuin wi kimiir kwoin waraur nikropkii mi kima wi kwoin kirie nwoki owim, ¹⁷ mi kima wi Krais siir yai imiir nwoki sibgu wakaeyoknam mi siya wi ini haniin saiarsi kwirii idwokaii kimiir kwoinauin. Kara hiniina kwisboinkii, kimiirin wi naingwobumbu Adi Komii siya hauuwi mi ta hiriinan saiirsika siir kirieya kimiirin wi saeya whinkinsiis haiginiuwi irni nwirniyam naingwokwowim mi ti simairgim digworaek-wowim krima tiranim simiir bwamkibwamim, paeni haniin pae siir mii imiir kinsiis haiginiuwyin siir hiriinan mi omakanan, omakani kougou yaewawowim nu hir nokwowiniyim simiir hiriinan. ¹⁸ Mi ti dimin taemin hiriinan yim wi kimiir whinkinsiis haiginiuwi mi iki Adi Komii siir iikamim hinda tindanim kima wi haini ninokninkinki Krais siya naingwokwo aiirin kimiiram ya komiigikomii ieyairga, ya ini n̄nomor kou saiir haibura mi aeya ini priekipriey ywowa mi aeya ina mi inrnankainaiinama mi siya krimiiramin pranae pranae bi naingwokwokin. ¹⁹ Ihi, kara minam naingwowi kima Jisis Krais siya naingwokwonanaeiya kimiiram sairgisaiir dinokninkin ta siya naingwokwowyi krimiiram ya whoimoni rani. Mi krima siya naingwokwonanaeiya krimiiram sairgisaiir bi ninokninkinkim. Kara ha naingwowi, ti dimin taemin komii komiyyim ti Adi Komii siir kwoinau nwokaiyim wi iikam kimiiram niti mi kimiir kwoinim wi sima mirninkinkikaii.

²⁰ Mi ta hiriinan saiirsika ta Adi Komii siir kirieya ta krimiir tir nwokaiya wi idwo saeyer swoki inkin hauugii ti diminin krima sriigiyin siiram siya tiram mi diminin krima naingwowyin, ta siir kirie komiyya siya haigya krimiir kwoinau. ²¹ Kara hiniina naingwowi, nim krima siir piugana saiir iikamim mi tiriiginim krimiir yiinleyim krimar witswo siir inig iiir hainan. Dimusi rani, ti Jisis Krais siya tirim simiirsika. Kara ha naingwowi, krima siir inig iiirin hiriyyar hainanyokiyokiikaeyam ya ta yaiya yai kaimwo aeyaairga. Iriig.

**Mi nim krima iikamim yipiki Adi Komii siir yai imiir
wakaeyokna apiyim nim krima Krais siir piunan ywowim**

4 ¹Kara Polkin, yipikin maeyaua mii biyie miriyya saiir hir hiugripkiikikaiyin. Dimusi rani, an kara Biyan Inkam Komii siir mii aiir miriiggin. Kara iikam kimiirin iig yai asi boinkii wim kima Adi Komii krimiir Wanin siir yai imiir sibgu apikim yipiki biiya Adi Komii siya nimbingsiyim kima wakaeyokna apam. ²Inkamin inigakin si haniin kipi nwo. Nhirmi yaimin diminim simiir wakaeyokna ap mi

kimiirgikimiirar kwoin yio dikwowaissi ti dimin taeminim nhirkim sim tirim kimiir simiarsi mi ti dimin taeminim kimiir nomiiyauim naingwo tibmiiyim sima kimiirar tibuga windi kima simiirin io kipi niki anka osisau, kima ti sima tirin siramin hindara daingwokwonanae iski. ³ Adi Komii siir naeyiuin iikam kimiirin kwoin whirua siya nwowaiginiugim mi kima iripa nongwomamair aeyamin kirie hiriayar dwokripkai. Mi krima iripa damasukikin ti uridin yipiki dimin taemin kogiyin iripa sima nwowam siir hiriinan dwo. Mi krimiirin nwirua nwowamin hiriinan mi tirkin. ⁴ Mi iikam whiekakim yipiki Jisis Krais siiram naingwo tibmii kiiniyim, yim sima ini piu kwirkikwiruwar ywowiskiyim. Adi Komii siir naeyiuin yio nwirkinwiruwar mi owiskiyin mi siya ini ini hanian krimiirar kwirii idwokaiyin. Mi ti hiriinan siyuin, Adi Komii siya krimiirin hiriinansi nimbingin mi krimiirin iripa asi ninkiamasu haiginiugin nwirkinwiruwar nwowam mi ti dimin taeminim Adi Komii siya nimbingiyim sima niti wi krimar nwoki inomokninkin digswowim mi nim krima wi maigimaigar nwowini ti digworaekwo kibi kibiyim simiiram nwokwokinim. ⁵ Mi ti Biyyan Inkam Komii nwiruwan yio Jisis Krais siyaairgin. Iikam krima siiram naingwo tibmii kiinim krima baptais kwiruwa saiirrar baptaiskikim, krima yaeya yaeya bi baptaiskikim hiniina niisiimauuwam nim krima Adi Komii siir piugana saiir iikamkim. ⁶ Adi Komii sasaairgin nwowin mi siya iikam krimiir Adi Komiigin mi iikamim naingwo tibmiiyim ini siyar kigirkakim mi siya ha napninpokainaniyin krimiiram mi hiriayar ini oniyam. Mi siya ini krimiirgikrimiirar mirii nonkworinukripkainiyin.

⁷Krais siya krimiirin hinda whisariiyar priihauugikin kirieya yipiki Adi Komii siir piugana saiir iikam imiir sibgu whinkinsiis haiginiuwam. Mi siir kirie komii komiyyim nhirim wi krimiir yapa yapa nwonira hauuwi mi ta hiriinan saiirsika krima wi ti miipai miipaiyim simiir nwoki tirim. ⁸ Mi Adi Komii siir yaiyim yipiki biiyan kamim sima winkiyim yokwoni yim ti dimin taeminim sim boinkikim. Sima hiniina boinkikim,

mi iiya Krais siya swoki ama Adi Komii siir oma hiriir mi iikamim yipiki biiya Setan siir iin nonkwowim simiirin siya bidi swoki anmaiwarkainam, inkamin maeyaua mii biyie miriiya sae hiugripkikikaiyin siir hiriinan mi simiirin siya wi hauuwi siir dimin miiyik miiyikim simiir.

⁹Mi ti yaiyim yim hiniin dimusi boinkim siya koua bidi yamin? Sima hiniin dimusi bi boinkim, iiya siya biigibii siir om hir haiburgigin mi ha niuunaiiniyin mi nu tir nauni oniyin iikam krimaka ¹⁰ mi inkamin yipikin nua tiriir niki iuunaiiniyin siya bidi swoki amin koua hiriir, siya waua saiir nidwokainaiinamkin Adi Komii siir oma hiriirin mi ta hiriinan saiirsika siir naeyiuin iki omom omomim hinda tinda nwowim simiir asi ninyokiigikim. ¹¹Sasaairgin kirie iikam krimiir hauuwyin mi simiir nhirim simiirin siya

nimbinkim aposel inkam nwowam, yipiki dimin taeminim Krais siya tirim simiir boinmimauuwamim. Mi iikamim siya nimbinkiyim yim profet kam ima yipiki Adi Komii siir yai imiir nanaakninkiiyim. Mi kam nhirim siya simiirin yai napboinmamaauwan inkam yokmwin owaiginiu mi ti iikamim, Adi Komii siir yai aiir boinmimauuwam iikamim simiir kwoin imiir kiyaiyim sima naingwo tibmii kiinim. Mi iikam nhirim siya simiirin miiya iikam nowomwarkaiyuwi saiir yokmwin owaiginiu, yipiki iikam imiir kigriraowiyim mi simiir whinkinsiis haiginiuwam sima Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna apim.¹² Krais siya iikam krimiirin ti dimin taemin hiniinim sim hauugikim mi ta hiriinan saiirsika, ti dimin taemin hiriinan sim krimiirin wi sima whinkinsiis haiginiuwu siir mii aiir miriiyam mi ta hiriinan saiirsika nim krima yipiki Adi Komii siir piugana mi yipiki Krais siir piua nim krima siir mii aiir miriiyim wi digar nwowi iki iikam nhirim naingwo tibmiiyim simiir whinkinsiis haiginiuwim simiir naingwo tibmiiya kirie saeya nwowim.¹³ Mi dimin taeminim yim wi hiriayar nwoyokiyokiyyami mi wi kwoin whirua krimar nwobudgii ti Adi Komii siir digworaekwowim yipiki krima wakaeyokna apiyim mi dimin taeminim kwoin whirua krima nwoyiyim Krais siir simiir mi ta hiriinan saiirsika krima wi asi kinantiekii mwriinami. Mi krima wi inkam bimbiuwi nwo rani, krima wi Krais siir hiriinanar swoki owi.¹⁴ Mi krima tariinanin ti hiriinan nwowi mi krima wi yinisisimim yipiki rirmiya nwo karam nwoyim wi simiir hiriinan nwo rani mi ta hiriinan saiirsika krima wi iki yai niksaeyim sim wakaeyokna ap rani. Iikamim ti hiriinan yai imiir wakaeyokna apiyim yim ini iya op idwo nakiiriririya mi hinda tinda ha priyakii priyakiyyami ini saiir hiriinan ywowa. Mi ti iikam hiriinanim yim inkamim yai bibiyieyim simiir wakaeyokna apiyim yipiki iikami kwoin kiyaiyim mi ti yaiyim sima boiniyim yim niksaes yaigim.¹⁵ Mi krima ti hiriinan kipi nwo. Niingaka. Mi krima Adi Komii siir yaimwokiyaimwowim simiir boinam daingwo mi krima irni nwirniyam dinan aingwokwo krima tiriya saiir hiriinan yipiki wi krimiir whinkinsiis haiginiuyokiyokiyyami mi wi krimar nwobudgiyim Krais siir hiriinan.¹⁶ Krais siya ini krimiir kou ywowlu mi iikamim yipiki siir piunan nwoyim krimiirin siyar kigriraowi mi krima yapa yapan wi siya nimbinim krima tiram wi simiirar tiri. Nim krima ini iga iin mi mai piu minan ywowlu mi krima irni nwirni dinan whinkinsiis ankinsiis haiginiu mi krima wi piu kwiruwa nwoki owim. Mi krima dimin taeminim ti siyu hiriinanin siir tiri, irni nwirniyam ninan aingwokwonaei mi mhoiyya Adi Komii siir piugana wi kirieyar namwoiawi. Friig.

**Iikamim yipiki Adi Komii siir wakaeyokna apiyim sima wi
dimin taeminim biiyanim wi digumii simiir haimriiyugigi.**

¹⁷Tariinanin kara kimiirin pi igao yai boinkii. Dimusi rani, kariirin Jisis Krais siya nokmwin okwohaiginiugin biiyan inkam nwowam.

Mi tariinanin kima dimin taeminim iikamim Adi Komii siir piugana saiir karamaeyim sima tiriym simiir kipi kigna ap yim sima diminim biyiekibiyie nwowiyim simiiraramar naingwomi. ¹⁸ Simiir kwoinim ini inkamim niibwomambwo napwiiyin sikwo paeaka bigna ap karamae nwowiyin ini siir hiriinan yowwin. Yim sima dimin biyie biyeyim Adi Komii siya naingwo karamae nwowiyim simiiraramar naingwokim. Dimusi rani, yim sima Adi Komii siir dimin taemin imiir bi ninokninkinkim mi simiir kwoinim sima simiiram bi naingwokim. ¹⁹ Mi ta hiriinan saiirsika sima piugi paniinsi yopaisi. Simiir kwoin komiiyin ti dimin biyie biyeyim hii min priininae priininaeiyim simiiraramar naingwomi, simiir wakaeyokna apim mi simiir kwoinim hapi i aeya niwaoki simiir sibgu wakaeyokna apim.

²⁰ Mi iikam kima krimir bi wakaekim mi krima bi boinmauugim kimiirin Krais siir yai imiirin ti hiniin siyuin si wakaeyokna apim. Niingaka. ²¹ Kara ha ninokninkini wim kima Krais siir yai imiirin bidiyar wakaeyim iikamim ha nitim siir yai kibiki kibi imiirin sima ini anaakninkii haiginuni mi simiirin sima ini boinmimauuni kimiirin. ²² Wim kima ti hiniin dimin taeminim sim boinkim. Biyya wim kima kimiir kwoin biyie iirar napkin. Mi ti kwoin biyie hiriinanin ti kimiir boin in nokoinkin kimiirin siyar tiri siyu biyeni nwoamin. Mi kimiirin wi siyar nonkwobumbuninkin haiginuwi. Mi sima kimiirin wi hiniina boini, ti dimin taemin hiniinim sim tirim mi kimiir digiuwin wi simiir nwoki haimriiyugigim mi kima simiirsiyin wi aru nwoki owim. ²³ Mi kima ti dimin hiriinanim simiir tiri mi kimiir kwoinim Adi Komii siiram kiwaki siir naeyuin siir kiriensi. ²⁴ Kimiir kwoinim Adi Komii siiram kiwaki siya nwoaiginiuim yaeya kwoin win. Mi kimiir kwoinim wi siya tirkii dimin miyyikim simiir napim mi simiir tirim Adi Komii siiram mi iki nhirim simiram warar.

²⁵ Mi ta hiriinan saiirsika, iikam kima, irira nwoniran kima ti dimin biyie biyeyim priiyiksasaeiyim simiirsi dapyok mi ti yai bibiyie hiriinanim yim ti itnoudninkiigi. Mi kima irira nwoniran irni nwirniyin yai miyyik miyyik imiirrarar boin. Dimusi rani, krima irira nwoniran Krais siir piu haimii haimigim. ²⁶ Mi iyya kima dimin biyie biyeyim io simaka nwoiyim, kima kimasayar mintiraona mi kimiir kwoinim sibgu dwowipisu. Mi ta hiriinan saiirsika kima wi kimiir kwoin imiir kiwaki rani, io nwoamin mi kimiir tiramin dimin biyie tiram. Mi io nwooni siyuin yio ha ti sibgu tirsisau ti dimin hiniinin. Mi ta iowa bieki nikiiyamam kipi. Mi biigibiiyin wara kimiir kwoinim io nwoiyin siir ti digi. ²⁷ Mi mhoiyya kima wi Setan siiram kiwaki rani, simiir kwoin imiir kiyaiyim mi siyu biyie kima tirim. ²⁸ Mi tiriiginim biyya biyanim mi ti tariinan nwo ikim yipiki hii tauaeyim, sima wi ti dimin imiir kipi swoki tirmimin tiriiginim yim wi ti digi. Mi tariinanin sima wi ta mii aiirrar

donkworinu mirii iski mi ta hiriinan saiirsika siya ti iikam paeprikabim simiirin wi hiriinan saiarsi whinkinsiis haiginiuwi. ²⁹Mi kima dimin biyie biyeyim kimiir mhii kwoinau nwokaiiyim simiiram kipi kiwaki kimiir yaigi kaokwo boinim. Kima yai kibi kibiyim yipiki wi iikam nhirmi whinkinsiis haiginiwanim yipiki kimiir yai imiir wakaeyim wadie sima sibgu idwokaeyamim simiirrarar boin. ³⁰Mi ti dimin taemin hiriinanim kima Adi Komii siir naeyiu iir kipi tir maирgimaирga nwo karam siya nwowim. Dimusi rani, siya siyaирgin yipiki kimiir nimbingiyin. Mi ta hiriinan saiirsika Adi Komii siya mhoиiya wi hiriinan salirsi nanmaiwarkainaei mi kima hirin wi sakar nwoyokiyoikaeyami iinokiinokin. ³¹Dimin biyie biyeyim io iigwir iigwir nwoiyim mi whwonkam nokiya karamae nwoiyim, mi mhii hinsima nwo karam nwoiyim dimin taeminim simiirin digiumii ti haimriiyiugig. Mi kima yai kipi kauwoksinan mi yai kripiinanii kipi mi kig iikam nhirmakan mi ti yai bibiyeyim kimiir haipridkikaiyim kimiirin wi siyu biyie sima swoki tiri dimusi rani, simiirsika. ³²Mi haniингi niuvi nhirim simiir yapa yapan sibgu тirhaгиниу mi irni nwirnisi dinaingwoyimok mi dimin biyeyim iikam nhirkim tirim kimiir irni nwirni simiir haiyoprimdiyumiigi mi simiirin hiniina boinki, sima dimin komii rani. Simiirin Adi Komii siya haiyoprimdiyumiigiyim krimiir dimin biyie biyeyim simiir krima tirim simiir sair hiriinan tirkiyim mi ha boinkiyim hiniin yim dimin komii rani. Dimusi rani, nim krima Jisis Krais siir iikamkim mi ta hiriinan saiirsika Adi Komii krimiir Wanin siya krimiir dimin biyie biyeyim asi haiyoprimdiyumiigikim. Iriig.

Iikam krima dimin kibi kibi imiirrarar wakaeyokna ap

5 ¹Dimusi rani, wim kima Adi Komii krimiir Wanin siir yinisisimkим yipiki siya naingwokwonanaeiyim mi kima siya tiriya sair hiriinanar timi tir. ²Irni nwirniyam dinan aingwokwo biiya Krais siya naingwokwonanaeiyi krimiiram sair hiriinan. Siya bidi iki aonamin mi ti dimin hiriinanin siya tirkiyin yio ini dimin taeminim piui miyyik whakiyin kamim sima ninkin imiiyaeiyim Adi Komiini ini simiir hiriinan ywowim.

³Wim kima Adi Komii siir iikamkim mi ta hiriinan saiirsika wim kima dimin taeminim hii priinanae priinanaeiyim simiir paniinsi nido boinasi. Mi kima diminim piu iikamkim nopaiiyim mi dimin taeminim yipiki kimiir kwoin imiir tiriym kima kigmairam simiir kipi tir. ⁴Mi kima dimin biyie biyeyim piu iikamkim nopaiiyim simiir kipi boin mi diminin yipiki iikamkim naingwo tibmiiyim sim nomboboin karam nwoiyim dimin taeminim bwam karamaeyim mi yai bibiyeyim nidigak nwovi ikim. Mi haniингi niuvi kima yaiyim diriyar kiritmai boinki mi Adi Komii siir inig iiirrarar hainan iski. ⁵Wim kima ti dimin

taeminim simiirin ina sibgu inokninkinim iikamim yipiki hii priinanae priinanaeiyim mi yipiki dimin biyie biyeyim sim tiriyim mi iikamim yipiki dimin taeminam kigmairiyim, ti komkid min hiniinim sima huniyim uruwai siyaowai. Kima ti iikam hiriinan simiirin ina ninokninkinim yim wi hiriir nam tani mi sima wi Adi Komii saika nwo rani mi wi Jisis Krais saika mi o rani.

⁶Kima iikamim kimiir priiyiksasaeiyim simiiram kipi kiwaki iki simiir yaiyim naekak nwo karam nwowyiyim simiirin kimiir boinmauuwim mi ti yaiyim ti kara boinkiyim yim miiyik rani, yim pi niksisaekim. Mi ti hiriinan iikamim yipiki hiriinan dimin biyie imiir tiriyim yim wi Adi Komii siya nonkwoniinwomwiirninkin haiginiuwi ti dimin taeminim kara boimimauuim kimiir. ⁷Mi kima ti iikam hiriinan simiir yipiki ti hiriinan dimin biyie imiir tiriyim simaka kipi namasu. ⁸Biiya wim kima kamim niibwomambwo napiyim sim haniin nwokim mi tariananin wim kima iikamim yipiki Biiyan Inkam Komii siirim wim kima ini iikamim nabie sibgu kigomok apiyim ini simiir hiriinan ywowim mi ta hiriinan saiirsika kima dimin kibi kibiyim simiir asi wakaeyokna api. ⁹Mi ti dimin kibi kibiyim ti iikam ima napiyim yim ini bienan ywowim, yim sima min niisiimauugim dimin taeminim kibi nwowim simiir yipiki Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna apiyim mi pikii hiniin dimin ikim yai mwo boiniyim. ¹⁰Kima dimin taeminim kima naingwowim simiiraramar daengwo mi simiirrar kinanankiu kima napamin mi Biiyan Inkam Komiiyin wi mairstgimaирga nwoki owim. ¹¹Kima dimin biyie biyeyim yipiki niibwomambwonan nwowim iikamim sima tiriyim simiir kipi nap. Mi kima dimin taeminim sima tirim danaakninkii haiginiu mi simiirin ha boin, war i sima tirim yim miiyik rani. ¹²Mi dimin taeminim iikam ima nimprio tirim, kara simiirin nididgak nwowi kimiir boinmauuwim. ¹³Mi kima ti dimin taeminim ti iikam ima tirim simiir nanaakninkii haiginiuwi mi sima wi haniiingin ninokninkinkii ti dimin taemin hiniinim yim miiyik rani, yim ini biyie ywowim. Yim ini biekii si whwoyakiyyim mi iikamim dimin taemin imiirin sibgu kigomokiiyim ini simiir hiriinan ywowin. Hya kima dimin biyie imiir boininkiiyim yim wa naonami mi ti digworaekwo hiriinan simiir yim ini paeya inkamki si haingimugiya omaka ini saiir hiriinan ywowim mi ta niiya pa nakii mipi nabie sasar nwokii. ¹⁴Dimusi rani, ti dimin taemin hiniinim simiirsika, Adi Komii siir yaiya Yokwo Komii saiir nwowa ya hiniina boinka, yipiki kira naonan nwowin mi yipiki waraur kiwokinin, kima dinsiingi. Mi ta hiriinan saiirsika Krais siya wi kimiir kwoinau asi kwirii idwokaii mi siya wi bieyin kiriir whwoyaiyin wi siir hiriinan nwowi.

¹⁵Mi ta hiriinan saiirsika kima wi asi mintiraowi ti dimin taeminim kima tirim simiirsiyin. Kima dimin taeminim iki iikamim yipiki

ninokninkin karamaeyim sima tiriym simiir hiriinan kipi tir. Mi hiriinanki niuwi kima iki iikamim yipiki dimin taemin whiekakim sim ninomokninkiniyim simiir hiriinan tir. ¹⁶Yim ti iiyim yim ii paai rani mi iikamim siyu bibiyie tiriym kima mintara mi kima Adi Komii siir mii kibi kibi imiirrarar tir siir yai kibi kibi imiir nanaakninkii haiginiuwam. ¹⁷Mi ta hiriinan saiirsika, kima habwhaowaenan kipi nwo. Kima dimin taeminim Biiyan Inkam Komii siya naingwowiyim kima napam kima simiirrarar wakaeyokna ap.

¹⁸Op bibiyie kipi kwiae mi kima op bibiyie kwiae wim wi pi kwiae whaowaei mi wi dimin biye tiri. Mi hanilingi niuwi, kima Adi Komii siir naeyiuin siiram kiwaki ini hanin siya kwirii idwokaiyim kimiir kwoinim mi dimin taeminim kima tirim yim wi siyar nwoki kigirkakim. ¹⁹Kima mi kimiir nomiiyau imi kima Adi Komii siir yai imiirin diriyar kiritmai boinki mi Adi Komii siir mwai imiir wao. Kima mwai waowiyim mi Biiyan Inkam Komii siir inig iir hainaniyim kimiir haowidim mi diyamir ikim mi iki dimin taemin nhir ikim, kimiir kwoin komiiyin simiirgisiimiar mar daengwoki. ²⁰Inokin Adi Komii siir inigin Jisis Krais siir inigni hainanprapraski ti digworaekwo imiirsiyin. Iriig.

Pol siya ta yaiya iikamim yipiki nonkwonam simiir boinka

²¹Kima ti nomiiyauim simiir yai imiir wakae mi yim sima kimiir imiir timi wakae. Dimusi rani, wim kima Krais siir yai imiir wakaeyokna apkim mi wim kima siir inig iir hainankim.

²²Wig wim kima yipiki kamkakim, wim kima kimiir kamim simiir yai imiir wakae kira wakaeiya Biiyan Inkam Komii siir yai imiir saiir hiriinan. ²³Kima ti hiniina tir. Dimusi rani, kimiir kamim kimiir kouwin ini simar ywowim mi ti hiriinan siyu kaimwowin Krais siya iikamim yipiki siir wakaeyokna apiyim simiirin hiriinanar mi tirikin. Siya kimiir nanmaiwarkainam naokin mi siya ini mwongan ywowin mi wim kima siir piua saiir piu haimii haimiigim. ²⁴Ini ti iikamim yipiki Adi Komii siir piugana saiirim Krais siir wakaeyokna apiyim ini simiir hiriinan ywowim. Mi yim wigim yim simiir kamim simiir yai imiirar timi wakaeyok mi dimin taeminim sima tiriym simiirar timi wakaeyokna diriraerar.

²⁵Mi wim kima kamim yipiki wig nonkwonam, kima simiiram daengwokwonanae Krais siir hiriinan siya naingwokwonanaeiya Adi Komii siir piugana saiir iikam imiiram. Siya krimiirsi naokin krimiir whinkinsisam mi krimiir swoki anmaiwarkainam. ²⁶Mi ta hiriinan saiirsika siya iikam krimiirin dimin whirki kimbu karamae asi tirkikin. Dimusi rani, krima siir yai imiir wakaeyokna apkim mi krima op ha baptaiskim. ²⁷Siya ti dimin taemin imiir tirkin mi ta hiriinan saiirsika siya krimiirin Adi Komii siir piugana saiir iikamim dimin whirki kimbu karamae nwowiyim simiir hiriinan asi nwoi

iikamim yipiki paowaigi piskomkopou karam nwowiyim simiir piuim ini simiir hiriinan ywowim. Krima ini wig kibinan ywowim yipiki wi Krais siya nonkwonaei. ²⁸ Mi ti siyu hiriinan Krais siya naingwokwonanaeiyin iikam krimiiram mi kam kima kimiir wig imiiramin kimiir piu aiiramar naingwokwonaeiyim sair hiriinan daingwokwonanae. Mi tiriiginim yipiki simiir wig imiiram naingwokwonanaeiyim, yim ini tiriiginim yipiki simamar naingwokwonaeiyim ini simiir hiriinan ywowim mi sima ini piu kwiruwar ywowskiyim. ²⁹ Inkam nwir karamaeyaирga siргisiir piu aiirsori borisopim mi sair nonkwobumbuninkinim. Niingaka. Siya sairin pa sibgu kigriraowi mipa mi imiliyaei. Mi ta hiriinan sairsika siya wadie asi sibgu owi, Krais siya kigriraowi Adi Komii siir piugana sair iikam imiir sair hiriinan.

³⁰ Siya krimiir asi kigriraowi. Dimusi rani, nim krima siir piugana saika bidi yamasukikinim mi ini nwiruwar ywowskiyim. ³¹ Krais siya mi iikamim Adi Komii siir piugana sair ikim, nim krima ini piu kwiruwar ywowskiyim. Dimusi rani, ti Adi Komii siir yaiyim Yokwo Komii sair nwokaiyim yim hiniina boinkikim, inkamin yipiki wig nonkwonaei yio wi siir yopii ad owiir haiburgigi mi siya mi siir wig aeya sowa wi nwiruwar ywowskiim mi sowiir piua wi kwiruwar ywowskiim. ³² Tiki yaiyim yim kaimwowaирgim. Mi an kara hiriayar naingwoyi yim sima Krais siya mi iikamim Adi Komii siir piugana sair ikim krimiir boinmimauugim. ³³ Mi ta hiriinan sairsika mi sima kaimwowa war swoki boinki kamim yapa yapa simiir yapa yapa wig imiiramar daingwokwonanae siyamar naingwokwonanaeiya sair hiriinan mi wig wiim kima kimiir kamim simiir inig imiir hainanprapraski. Iriig.

Pol siya yopii ad mi simiir yinisisim ikim simiir boinkin

6 ¹ Yinisisim kima kimiir yopii adam simiir yai imiir wakaeyokna. Dimusi rani, simiirin Adi Komii siya nimbangikim kimiir kigriraowam yio ti hiriinan siyuun yio wadiekin. ² Mi Adi Komii siir yaiyim Yokwo Komii sair hir nwokaiyim yim hiniina boinkim, kima kimiir yopii adam simiir yai imiir wakaeyokna. ³ Sima ti hiniina boinkikim, kima simiir napi mi kima nu tirin wi ii prieiyar nwoki okwoyokiyokaeyamim. Yio tiriiginim Adi Komii siir biigibiiyan siyu komiiyin siya boinkiyin krimiir yio siya dimin kibiyin Adi Komii siya nimbangiyin krimiir tiram.

⁴ Mi yopii ad wiim kima kimiir yin imiir kipi nikwao boin iinokinokin mi yim wi maирgimairga kimaka nwo karam pi nwowisi. Mi kima simiirin min dikwao boin mi min niisiisiimauu dimin taeminim Adi Komii siya naingwoyi sima tiram simiir. Iriig.

Pol siya iikamim yipiki whisarii mii priimiriiyim mi tiriiginim yipiki simiir kigriraowiyim simiir boinkin

⁵ Mi wiim kima iikamim hinda whisarii mii priimiriiyim, wiim kima tiriiginim yipiki kimiir kigriraowiyim simiir yai imiir wakaeyokna ap mi

kima simiirin sibgu sibgu mintirao Krais siir kima tiriya saiir hiriinan. 6 Inkamin kiriir kigriraowiyin siir whwonkam ida ara kipi miree mi siya kiriir kigi mi siya wi ha boini kira wadiekin. Niingaka. Iigwir iigwirin kira kiriir miiya sairar mirii iikamim yipiki Kraisni wakaeyokna apiyim sim hiniin, dimin taeminim Adi Komii siya naingwowim kima tiram kima simiirin kwoinki daingwo diriraerar. 7 Dimin taeminim iikamim whisarii mii priimiriyim kima tiriym umir min hai karamae kima nwowiyim kima simiiramin maarginairga dwo. Dimusi rani, kima simiirin inkam aram tir tani simiirin Adi Komii siiram kira tiriya saiir hiriinan tir. 8 Kima ina ninokninkinim. Dimusi rani, Biyan Inkam Komii siya wi krimiir whiekakar niyopkiiyuwi, iikamim whisarii mii priimirii ikim mi iikamim rirmiya nwowi ikim. Mi dimin kibi kibiyim siya tiram naingwowim siya wi krimiirar tirswowi.

9 Mi wim kima kamim yipiki iikamim kimiir miriyyim simiir kigriraowiyim, kima ti iikam imiirin siyu miiyik sibgu tir. Mi simiirin yai bibiyie kipi boin mi kipi mi ikwao boin sima nididamin mi simiir tirim kimiir yai imiir wakaeyam. Mi Biyan Inkam Komiiyin yipikin Adi Komii siir om hir nwowin, iikam whiekakim ini siyar kigirkakin. Dimusi rani, mhoiyya iikam imiirin wi siya hidi mi siya wi hiniina naingwo rani, inkamin yipiki inig komiigakim mi inig karamae ikim siya iikam whiekak krimiirin wi hirii hiriinankinar hidswowi. Iriig.

Iikamim naingwo tibmii kiiniyim yim ini kamim yaii niniyyim ini simiir hiriinan ywowim

10 Kara kimiirin nikopkaigyan yaimirsismim sim boinkii. Kima dimin komiiyin Biyan Inkam Komii siya hauuin kimiir siirin sibgu donkworinu. 11 Kimiir kwoinim ti dimin komiiyin Adi Komii krimiir Wanin siya hauuin kimiir siir higriniu, yim ini nhaonan ywowim, nhaowa kimiir piu aiir haigiprakaiyam. Mi ta hiriinan saiirsika kima wi iki dimin biyie biyeyim niksisaeliyim simiarsi nwoki okworinuwim kimiir kwoinim Setan siya kiyaii. 12 Krima inkamaka niniyyam tir tani krima yiu bibiyeyim ninomor kou nwowiyim mi Setan siya mi nomni yiu bibiyie ikim mi dimin biyie biyeyim ti nu iiir kigriraowiyim simaka niniyyam tiri. 13 Mi ti hiriinan saiirsika, kima Adi Komii siir dimin taeminim simiir haii mi tiriiginim kimiirin wi sima whinkinsiis haiginiuwi nhao sau mi irim hipigni haniiin. Mi mhoiyya ii biyiekii niti mi kira mi Setan siya kowar ninii mi kira ninii mi yaii saeya ha digii kira wi wadieyar sibgu okworinukripkaigii.

14 Kima dimin taeminim kimiir whinkinsiis haiginiuwyim simiir hai mi kimiir kwoinim yaimwokiyaimwo imiirrar haigi okai, inkamin yaii niniyyin si kikogiya piuwopa siir mhiipwo iiir sair hiriinan. Mi kira mii miiyik sibgu mirii mi kira Setan saika ha ninkinyaeyaowi kiriirin wi

nhaoni haniin saeyer higriniuwi. ¹⁵Kima Adi Komii siir yai kibi kibiyim simiir danaakninkii haiginiu mi iikamim simiirin wi iripa saeya nwoki ingwomamair aeyaginuwim. Mi ya tariigina ya wi suwa kima niiya kimiir iga imiir nikwoiprarsi ini saiir hiriinan ywowa mi kimiirin wi saeyer whinkinsis haiginiuwi mi kima wi nhwo whin tani. ¹⁶Mi kima ti dimin hiriinan kara boinim simiir tiri mi hiniina naingwowi, Jisis Krais siir wakaeyokna api, tiriiginim yim wi nhaonan nnowi dimin biyie biyieyim hipigim paekakim sim hiniinim mi sau ikim yim wi simar niriimduwini mi sima wi iikam kimiir niyopakaiyu rani. Mi kima siir wakaeyokna api mi siiram naingwowi tirliginim kiriirin wi sima whinkinsis haiginiuwi. Mi hiriinankinuwi Setan siya dimin biyieyin paeni haniin kimiiram kabitkii kimiir kwoin imiir niugrimkripam yio wi dig nwo rani yio wi pi wokitki mi siya wi pi tingiyami paeni haniin. ¹⁷Adi Komii siya Jisis siirin minam nikropkikin pi naowim mi krimiir nanmaiwarkainam. Mi kima ti hiniina naingwowi kimiirin wi siyar whinkinsis haiginiuwi, pagra inkamki sim haiginiya simiir mwo imiir saiir hiriinan. Mi kima Adi Komii siir yai imiir wakaeyoknaei yim wi kamkiunan nnowi, yipiki wi Adi Komii siir naeyiu ieya hauwi krimiir. ¹⁸Adi Komii siir naeyiuin iinokiinokin kimiirin wi siyar whinkinsis haiginiuwi kira nhwo Adi Komii siiram kwisboini mi siir inig iiir hainani. Iinokiinokin kima, kimasayar mintiraona wim wi piugi piyaowisi. Kima Adi Komii siirim srii iikam imiirin siya kigriraowim mi siya whinkinsis haiginiuwim yipiki siirim. ¹⁹Kima Adi Komii siiramin kariiram srii mi kariirin wi yai siya nwoki hauuwim. Mi hiriinankinuwi kara wi nidid rani, siir yai kibi kibi imiir nokwo boinmimauuwim yipiki biiya siya tirim simiir. ²⁰An kara ti inkamin yipiki yai kibi kibiyim sim nanaakninkii haiginiuwyin ini siir hiriinan ywown. Dimusi rani, ta maeyauwa mii biyie miriiya kariir hiugripkikaiya saiirsika. Kima Adi Komii siiram srii kariir whinkinsis haiginiuwim mi ta hiriinan saiirsika kara siir yai imiir nanaakninkii haiginiuwim wi nidid rani. Yio simiirin wi karar nanaakninkii haiginiuwi ti biiya kara nonkwowim simiir hiriinan. Iriig.

Pol siya siir yaiyim nikopkaigiiyim simiir boinkikin

²¹Tikikasin krimiir nomiiyauin yipikin krima naingwokwonanaeiyin, siya wi sipi niti mi ti dimin taeminim ti nimbiimbiyyamim kimiirin wi siya nini boinmimauuni. Siya inkam wadiekin siya Biiyan Inkam Komii siir mii miiyik miiyik imiirrarar miriig. ²²Siirin kara nikropkii iikam kimiiram kimiir boinmimauuwam dimin taeminim kima ninomokninkinan hiniin, nim krima wadieyairgim mi wim kima wi mairstgimaigar nwoki owim.

²³Kara ti hiniina sriigi Adi Komii krimiir adin mi Biiyan Inkam Komii Jisis Krais siya kima wi Adi Komii siргisiiramar naingwo tibmii kiini mi

kima wi ıripa nongwomamair aei. Mi ta hiriinan saiirsika wim kima wi Adi Komii siir piugana saiir iikam imiiram asi naingwokwowi. ²⁴Kara Adi Komii krimiir Wanin siiramin minam sriigin siya iikam kimiirin wi siir naingwobumbuwa saiir nwoki hauuwim yipiki krimiir Biiyan Inkam Komiiyin Jisis Krais siiram naingwokwonanaeiyim mi yipiki siir wakaeyokna apiyim mi siir yaimin dimin imiir wakaeiyim sima tira saiir hiriinan. Iriig.

FILIPAI

Hiya Pol siya om Rom hir mīriiya mii biyie mi siya ta yokwowa ha wînkika. Biiya siya om Efesas hir bidi ywowin. Mi iikamim naingwo tibmiiyim om Filipai hiranim yim umir digworaekwo bidiyar mi haingiriyu haiginim mi sima ina hauugiyim Pol siiram hiriir maeyaua mii biyie siya mīriiya. Mi Pol siya ta yokwowa minam wînkîkin simiir boin wadiekikin. Pol siya maeyauwa mii biyie mīriiya saiir hirar niki okaigin wieyinsopkak. Mi siya maîrgimaîrga hiriîyar nwokaigin mi siya ti hiriinansi boînkîkin sima Jisis saika namasukikini mi sima wi maîrgimaîrga hiriîyar nwoki oninaeyim mi sima wi siiram naingwoyimyok rani. Iriig.

---

1 ¹Pol kara mi Timoti siya, krîra Jisis Krais siir mii priimiriyan inkamko. Krîra ta yokwowa iikamim Adi Komii krimiir Wanin siir piugana saiir kigriraowiyim mi saiir whindiriraerar haiginiuwiyim kimiiram wînkika mi iikamim Jisis Krais siir yai aiir wakaeyokna apiyim kimiiram warar. ²Krira ha naingwowi krimiir Adi Komii krimiir wanin mi krimiir Biiyan Inkam Komiiyin Jisis Krais, krimiirin wi sowaniyyar nokboînmamair haiginiuwi iringa nongwomamaîr aeyim. Iriig.

**Paul siya Adi Komii siirim sriigin, yipiki iikamim ta
yokwo aiir mwaini simiir whînkîsiis haiginiuim**

³Hiyim kara kimiir naingwarkaikiiyim, kara pi Adi Komii siirar boin wadie kimiirsi. ⁴Hiyim kara Adi Komii krimiir Wanin siiram sriiyim kimiir whînkîsiis haiginiuim, kara pi maîrgimaîrga nwoki. ⁵Whisarii rani, biiya kima kariir whînkîsiis haiginiugim Adi Komii siir yaiya saiir nanaakninkii haiginiuim iiya biigibii kima wakaeyokna apa mi tisi tariinana nadigniyim. ⁶Kara ti diminin siir bidi yinokninkin kiin Adi Komiiyin yipikin kimiir tirkiyin siir wakaeyokna apim mi kimiirin wi siya whînkîsiis haiginiuwi siirim sibgu wakaeyokna apim mi wi iiya Jisis Krais siya nitana saiirar nadiguwi mi siya siyasiya nanaakninkii haiginiunaei mi iikam simiirin wi siyar hidi. ⁷Kariir kwoinin iikamim kimiiram nhami nhami naingwokwonanae rani. Dimusi rani, kariir miyyim kima whînkîsiis haiginiugim iiyim kara maeyaua mii biyie mîriiya saiir hir hiugripkiikikaiyin mi iiyim kara rîmîiya mi owim mi

Adi Komii siir yaiyim simiir mi anaakninkii haiginiuim iikam simiir kwoinim simiir kiyaiyim mi sima wi Adi Komii siir siyuim kara tirim wi simiir nwoki apim. ⁸ Adi Komii siya ina ninokninkinin, kara iikam whiekakim kimiiramin nhami nhami naingwokwonanae rani, Krais siya naingwokwonanaeiya saiir hiriinan.

⁹ Kara Adi Komii siiram minam srii, iikam kima wi irni nwirniyamar dinan aingwokwonanae mi kima wi Adi Komii siir dimin taeminim simiir nwoki sibgu inokninkinim mi kima wa nwoki inokninkinim piki hiniin dimin ikin miiyikin mi piki hiniin dimin ikin biyieyin. ¹⁰ Mi ti hiriinan saiirsika, kima kariir dimin miiyik miiyikim simiir wakaeyokna api mi iiya Krais siya swoki iti mi kimiir kwoinim wi dimin biyiek i nwokai rani. ¹¹ Mi iripi hiriinan kara Adi Komii siirim minim srii Jisis Krais siya wi kimiir kwoin imiir nwoki hiurworwokaiyim kimiir whinkinsiis haiginiuwiim wadie sibgu owam mi kima dimin miiyik tiri mi ti hiriinan saiirsika Adi Komii siya wi inig komiigak saiarsi nwowi. Iriig.

Paul siya ha naingwokin, siya siyiumwoni nnowim mi Jisis Krais siir nwoki kigna apim mi siya wi kimiir nwoki whinkinsiis haiginiuim

¹² Ti kariir nomiiyauim, kara minam naingwoi kima dinokninkin, ti diminim kariirim nitim, sima kariir tibumbuki windi, ti diminim iikamim Adi Komii siir yai win kibya saiirim naingwo tibmiyim simar niki tirbugim. ¹³ Kariirin maeyaua mii biyie miriiya saiir hiugripkiikikaigi windi mi kamim yaii niniyim mi iikam nhirim kingiin hir nwo ikim, sima ina ninokninkinim kariirin maeyaua mii biyie miriiya saiir hir hiugripkiikikaiyin, whisarii rani, kara Krais siir yaiyim simiir wakaeyokna apkin. ¹⁴ Mi iripi hiriinan kara tisi tirar nnowin. Dimusi rani, iikamim Adi Komii siiram naingwo tibmiyim sima nididgak paniinsi ywosi mi sima kiriekak asi nwokim Adi Komii siir yaiya saiir nanaakninkii haiginiusiyin. Dimusi rani, sima ina kigim kara tisi maeyaua mii biyie miriiya hiugripkiikikaiya saiir tirar nwokaiyin mi sima ina naingwo tibmiyim Krais siya wi simiir whinkinsiis haiginiuwi.

¹⁵ Iikam nhirim Krais siir yaiya saiir nanaakninkii haiginiugim. Dimusi rani, sima kwoin biyie biyie kariiram naingwokim mi sima minam warar mi aingwokim simiir kiyaiyim kariir haiburgigim mi simiir yai imiir wakaeyoknam. Yim iki iikam nhirim Krais siir yaiyim simiir nanaakninkii haiginiugim. Dimusi rani, sima wadiekim mi ina naingwowim ti dimin imiir tirim mi kariir whinkinsiisim ¹⁶ yipiki ti iikam miiyikim ti dimin imiir tiriiyim. Dimusi rani, sima kariiram naingwokwokim. Sima ina ninokninkinim kariirin Adi Komii siyar nimbinkikin siir yai imiir kigriraowim mi simiir nanaakninkii haiginiuwiim tapaiir. ¹⁷ Iikam nhirim yipiki Krais siir yai imiir nanaakninkii haiginiuwyim yim sima kariiram bi

naingwokwonanaeikin. Niingaki niingakiinga. Sima hiniina naingwowi kariirin wi sima kiyopsibgi haiginiuwi mi kara wi mairstgimairga nwo rani. Dimusi rani, kara ini maeyaua mii biyie mirriya saiir tir hiugripkiikikaiyin mi sima iikamim simiir kwoin imiir kiyaii simiir wakaeyokna apim mi kariirin. Niingaka.

¹⁸Tiriiginin yio dimin Komii rani! Mi ti iikam nhirim sima Krais siir yai imiirin siyu biyieni nanaakninkii haiginiugi windi mi nhirim siyu miiyikni mi anaakninkiigi windi, ti hiriiran siyuin kariirin mairstgimairga sima nwowaiginiuwi. Dimusi rani, sima Krais siir yai imiir nanaakninkii haiginiugim yio tiriiginin yio dimin whoimoni rani. ¹⁹Kara ini mairstgimairgar nwoyokiyokiiyamin. Dimusi rani, kara ina ninokninkinin Adi Komii siir naeyiu iiirin, yipikin wi Jisis Krais siya nikropkii kariir whinkinsiis haiginiuwam mi kariirin maeyaua mii biyie mirriya saiir hir hiugripkiikikaiyin rirmiyya saiir hiranki nwokiyim. Dimusi rani, kima Adi Komii siiram sriigim kariir whinkinsiis haiginiuwim. ²⁰Kara ta sairramin minam naingwowi, kara Adi Komii siir yai aiirin wi haigiprakai rani mi kariir piua wi nopai rani mi kariir kwoin in wi kirieyar nwo wi Adi Komii siir yai imiirar nanaakninkii haiginiuwi biiya kara nonkwowim simiir hiriinan mi ti tariinanar nadigniyim. Mi kara omwai waiya mi kara mi aowi mi ti iikamim wi ha boini Krais siya wadiekin. Dimusi rani, dimin taeminim kara tirim simiirsika. ²¹Mi ti dimin taeminim kara tirim simiir bwamkibwamin yio Krais siyaargin. Mi kara naowi, mhoiyya kara wi dimin kibi kibiyim Adi Komii siirim wi simiir hais mi kara wi saika nwo. ²²Mi kara nao karamae nwo wi mi omwaiyar niki waiyaei mi ti dimin taeminim kara tirim yim iikam imiir whinkinsiis haiginiuwi Krais siir wakaeyokna apim. Kara ninokninkin tani piki hiniin aka bii nwo omwai waiya saeya iyie? Nao saeya. ²³Kara pi hid rani kara naowam naingwobi Krais saika nwo. Wi ta wadie hiriinan saeya nwo. ²⁴Mi ta hiriinan saiarsi whinkinsiis haiginiuwi kimiirin, ya ini wadiekiwadie saeya nwo kara ti nu iiirar nwo okripkai, tariigina ya ini biigibii saeya ywowa. ²⁵Kara hiriayar naingwo tibmii kiini kara wi nao rani mi kara wi omwai hiriinan saiarsi waiyaei kimiir whinkinsiis haiginiuwam Adi Komii siir yaiya saiir sibgu wakaeyokna apim mi kima wi mairstgimairgar nwo. Dimusi rani, kara ini omwaiyar niki waiyan. ²⁶Mhoiyya kara niti mi kima nini oni mi kima wi mairstgimaiiga komiiyar nwo kariiramin mi kima wi Krais siir inig iiir hainankii.

²⁷Mi dimin whirki kimiir nimbinii mi kima wi ti dimin taemin imiirin wi haini naingwokii. Kima dimin taemin kibi kibii imiir tir iikam yipiki Adi Komii siirim naingwo tibmiiyim siyu kibiyin sima tiriin siir hiriinan tir. Mi ta hiriinan saiarsi mhoiyya kara wi kimiir namisi kigi, iyie? Wi kimiir kig rani mi kara dimin kibi kibiyim iikam ima

boini iikam kimiir, simiirin wa wakaei, tiriiginim kirie kimiir naingwo tibmii aeya nwowim mi kwoin whirua kima mi owim mi iripa kima mi mireiyim.²⁸ Tiriiginim yipiki kimiir sau omomin siarsi kipi ntidid dimusi rani, wim kima Jisis Krais siurgim. Kima Kirie hiriayar dwokripkai. Dimusi rani, wim kima ti hiniina tirikim mi ta hiriinan saiirsika ti dimin taemin hiriinanim yim wi simiir niisiimauuwi. Adi Komii siya simiir nonkwobumbuninkini mi kimiirin wi siya nanmaiwarkainaei mi kima wi saika sibgu owi.²⁹ Mi dimin komiigikomiiyin yio ti si, Adi Komii siya kimiirin minam kiwakikin kima Jisis Krais siiram naingwo tibmii kiinim. Mi ti dimin hiriinanin sasa rani. Jisis Krais siirsika Adi Komii siya ti dimin biyie imiirin asi kiwakikin kimiiram nitamin. Dimusi rani, kima siir wakaeyokna apkim.³⁰ Kima mi kara nim krima nomiuyaugim mi ti iikamim krimiir tirbuwiyim mi krimiir nikbumbuwiyim mi ti hiriinan siyu kaimwowin biiyar nwoyokiyokiinaniyin ini tariinanar yadigniyin mi wim kima ti iikamim yipiki kimiir nigbumbuwim simiirin ina ninokninkinim. Iriig.

**Krima krimiir kwoinim simiirin kikintimdu mi iki iikamim yipiki
Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna apiyim simiiram daengwo**

2 ¹Kimiir kwoinim kirieyar dwokripkai. Dimusi rani, wim kima Krais siir yai imiir wakaeyokna apkim. Kima maergimaирга hiriayar dwokripkai. Dimusi rani, Krais siya kimiiram naingwokwonanaei. Kima mi Adi Komii siir naeyiu ieya kima ini kwoin whiruar ywowskiyim mi kimiir kwoinim nhirmiyam daengwo mi simiiram daengwokwonanae. ²Kima iripa dongwomamair ae mi kwoin whirua dwo mi kima iikam ima mi Adi Komii siya simiiram daengwokwonanaei mi kima kwoin whiruar dwowski. Mi ti dimin hiriinanin ini haniin kimiir kwoinau kwirii idwokaii mi kima wi maergimaирга kariir nwowaiginiuwi. ³Kima kimamar kipi naingwona mi dimin taeminim ha kipi tir mi iikamim kimiirin wi hiriinan saiarsi boinisi wim kima ini nhirim simiir kou ywowim. Kimiir kwoinim yim kimar kintimtinuna mi kima hiniina daengwo kimiir kouwin ini iikam nhirim sima ywowim. ⁴Kima, kimamar kipi naingwona. Kima iikam nhirmiyam daengwo mi diminim sima naingwoni ikim. ⁵Kima Krais siya naingwowa biiya sair hiriinan daengwo. Yio ti hiniingin.

⁶ Mi yio siya ini Adi Komii siir hiriinanar swoki owin mi siya ha bi naingwokin siya Adi Komii siir hiriinanar swoki owi. ⁷Mi yio siya ti dimin taeminim kirie komiigakim ninomor kouanin simiirin digumii bidi haimriyugigim mi yio siyarin ini inkamin whisarii mii priimiriyin siir hiriinan yinkpitki. Mi siirin Maria saeya naokainakikin mi siya iikam krimiir hiriinanar nimbiyamkin. ⁸Siya inkamnan nimbiyamkin mi siir kwoinin

hindara kabitkingigin mi siya Adi Komii siir yai imiirarar napkin mi iiya siya ha naonamin paeyin hiiinya nirioninkinin si mi siya kimpisu pranae pranae bi haigin iikam krimiir whinkinsiis haiginiuwim. ⁹Mi ta hiriinan saiirsika Adi Komii siya siir inigin ha hainankiyin mi siya ti hiniina boinki siya inig komii kibikakin mi kamim inig komii komiikakim simiir kougikouwin ini siyar ywowin. ¹⁰Mi yipikim Adi Komii siir om hir nwowim mi nu tir mi o ikim mi iikamim yipiki mi aokaowim mi nunau nwokai ikim mi yiu ikim simiir kouin ini siyar ywowin mi yipiki ta Adi Komii siya dapikiwa Jisis siir inig iiir sair wakaet mi sima wi ntidid prasae kin tani mi sima ogmwo wa waisii hiwi mi wi komii hiniina kauwok boinamnaekii, ¹¹siya inig komii kibikakin mi sima wi Jisis Krais Biyan Inkam Komiiyin siir inig iiir hainankii mi sima wi ha boinkii, siya inig komiigakin. Dimusi rani, dimin taeminim Krais siya tirim simiirsika. Mi ti dimin taeminim yim wi Adi siir inig iiir hainan praprasi. Iriig.

**Nim krima ini sikwo paenan ywowim yipiki iikam imiir
bigna iiisiisiimauu apiyim siyiun niyyaka mi krima
simiirin wi Adi Komii siir siyu iiir niisiimauui**

¹²Ti kariir nomiiyauim kara ina naingwokwonanaeiyin, biiya kara kimaka nwowa mi kima kariir yai imiir wakaeyim mi kima ina wakaeyokna apim simiiramin. Mi tariinanin kara kimaka nwo rani, kara ini aru nwowin. Kima kariir wakaeyokna ap biiya kima tira sair hiriinan mi tariinanin ti aru kara nwowa ya dimin komiigkomii aeyairga kima kariir yai imiirin nhami nhami kipi wakaeyokna ap. Kima ti dimin taeminim simiir ti wakaeyokna ap yipiki biiya Adi Komii siya tirim kimiir mi mhoiyya kimiirin wi siya nikiunami ninomor koua hiriirin. Kima didid mi kakak dwo wim wi siir pi tirisididgak kimiirsi nwowim. ¹³Kima ti dimin imiir tiri. Dimusi rani, Adi Komii siya iinokiinokin kimiir kwoinim simiir simiirar tirnanaei dimin taeminim siya naingwowim kima wakaeyokna apim simiiram naingwowim mi simiiram wakaeyokna apim.

¹⁴Mi dimin taeminim kima tiriym kima kipi ninkinwaomwarkii boin mi simiirsi kipi niniinansao simiirin hindara tiri. ¹⁵Mi kima ti dimin hiriinanim simiir tiri mi iki nhirim wi kimiir boinhiuriyu rani, dimin biyie kima tiram mi kima wi wadieyar sibgu okiyami. Mi kima wi sikwo paenan niuyaesi, sikwo paeya niyyaka bigna apiya kigimok apam, iikamim yipiki biyie nwowim, simiir bopwoniyen. ¹⁶Mi kima simiir diisiimauu Adi Komii siir yai kibi kibi imiirin mi simiir whinkinsiis haiginiu mi siyu wadie sibgu apanin hiniin, piki hiniin dimin ikin wadieyin sima wakaeyokna apanin. Mi kima ti dimin imiir tiri, mhoiyya Krais siya

swoki iti, kara wi karamar naingwona rani. Dimusi rani, kara ina ninokninkin tì dimin taeminim kara tirim sima wi nae karamae nwo rani.

¹⁷Kima Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna api ya ini nae Adi Komii siir nïnkin imiiyaenan ywowa. Mhoiyya kariirin inkamki tiowi mi kara ha naonami mi kariir nhieya ha naokiinaiinii mi ya tariigina ya naeyim kima nïnkin imiiyaeyim simiir idwo swokini haiginkika. Mi tariigina kimiirin wi saeyer whinkïnsiis haiginiwi Adi Komii siir wakaeyokna apamin kima tira sair hiriinan mi kara wi maïrgimaïrga prasae nwo rani. ¹⁸Mi tì dimin hiriinanin siya nimbiyami mi kima wi maïrgimaïrga kanaka dinkin o ta maïrgimaïrga kara nwowa sair hiriinan. Iriig.

Pol siya Timoti siir boïnkin

¹⁹Kara ha naingwomi Biyan Inkam Komii siya kariirin wa kiwakii Timoti siir nikropkiyim mi iikam kimiirin siya nini kignakiyim mi sima wi tiriirar swoki iti mi ta hiriinan saiirsika mhoiyya kara wi haiñi ninokninkini kima wadie nwowi mi Adi Komii siir wakaeyokna api mi kara wi maïrgimaïrga kimakar nwowi. ²⁰Kara Timoti siir hiriinan inkam nwir karamaeka mi siya ini kariir hiriinan ywowin mi ta hiriinan saiirsika siya iikam kimiir whinkïnsiis haiginiuwam asi naingwokin wadie kima sibgu owim. ²¹Mi yim iki iikam nhirim yim simamar naingwonaekim yim sima digworaekwowitz Jisis Krais siirim simiir kig rani. ²²Mi kima ina ninokninkin Timoti siya tì siyu hiriinanin siir nwo rani, siya inkam wadiiek. Siya siyamar bi naingwonaekin siya iikam kimiiram naingwokin mi kariirin siya whinkïnsiis haiginiugun Adi Komii siir yaiyim simiir nanaakninkii haiginiuwam yinismiñ siir ad iiir whindiraerariyin siir hiriinan. ²³Mhoiyya kara ti dimin taeminim kam ima tiranim kariir simiirin wa ninokninkini, kara minam naingwokin Timoti siirin kimiiram nikropkiyim. ²⁴Kara hiriayar naingwo tibmii kiñi Biyan Inkam Komii siya kariirin wa whinkïnsiis haiginiwi mi kara wi kîmîminki rani, maeyauwa mii biyie miriyya sima hiugripkiikikaiya sair tir haiburgigsasauwim mi kara Timoti saika wa niti kimiir kignakiyim.

²⁵Kara minam naingwomi Epafroditas siirin kimiiram waraur nikropkiyim. Siya kariir nomiuyaugin mi siya mi kara krira ini nwiruwar ywowskiyo mi Adi Komii siir dimin taemin imiirin krirar tirikim dimin biyie saika ninkinyaeyaowim inkamin yali niniyin siya tiriya sair hiriinan. Mi biyarin, kima siirin bidiyar iki ikropkiyin mi siya ha nitin mi kariirin dimin taemin siya ini whinkïnsiis haiginiuni. ²⁶Siya iikam kimiir whinkïnsiis haiginiuwam naingwokin dimusi rani, kima ha wakaekim siya makî niigin mi siya maka niiyim siya pi borisopi kima siiram naingwoiyokim ta ma siya nii aiirsiyin. ²⁷Biiya siya parii parii

pi naowim mi sirin Adi Komii siya naingwobunakin mi siya whinkinsiis haiginiugin mi siya painisi yaosi. Siya siiraramar bi naingwobumbugin. Niingaka. Siya kariiram warar naingwobumbugin mi ta hiriinan saiirsika siya naonami kara wi komii nouuboboin tani. ²⁸Mi ta hiriinan saiirsika kara sirin asi nikropkisasaugin kimiir kignakiyim mi kima siirin wi hiriinan saiarsi kigwini mi kimiir kwoinim wi maргimaирга nwowini. Mi kima maргimaирга nwowi mi an kara wi maргimaиргар mi owi. ²⁹Mi siya waraur nimbinii mi kima siir kigwini mi kima wi maргimaирга dwoki Biiyan Inkam Komii siiramin yipiki siiram kiwaki karam nwowin siya naowam. Mi kima ti hiriinan inkamin siiram daengwo inkam komiiyin siya. ³⁰Dimusi rani, siya naosi bi naingwoyimyokin. Siya Krais siir dimin taeminim simiirsi naingwoyimyokin mi siya naoni piu asi nwokin mi kimiir igsopa ini siya yokwokairina mi siya kariirin pranae pranae bi whinkinsiis haiginiugin mi ta hiriinan saiirsika siya maki asi niigin. Iriig.

Yipiki Jisis Krais siir yai imiir wakaeyokna apiyin yio inkam wadiekin

3 ¹Ti kariir nomiyyauim, tiki nwokripkaigiyim yaiyim kara kimiir boinkiyam tirim yim ti sim. Dimusi rani, wim kima Biiyan Inkam Komii siirgim mi kima maргimaирга dwo! Mi dimin taeminim yipiki biiya kara winkiyim yokwoni kimiiram mi tariinanin kara simiirar swoki winkikin. Kara ti yai kibi kibiyim kimiir boinmimauus bi piyakin. Mi an kara ha naingwovi kima iinokiinokin ta yai aiir wakae ya dimin kibigikibi aeyaирга. ²Kima ti kamim dimin biyiekakim yipiki wranan nwowim simiirsi mintarao, kimiir kwoinim wi sim pi kiyaiisi mi wi ti hiniin sima boini kimiir mioisim ti kitiyopnir hai mi ta hiriinan saiirsika Adi Komii siya kimiirin wi hiriinan saiirsi nanmaiwarkainaei. Mi kima ti hiriinanin wim wi kimiir piu aiirar swoki turbunaei. ³Nim krima hiniina naingwo tibmii kiin tani krima krimiir miois imiir kitiyopnir haii mi ti hiriinan siyuin krimiirin wi siya whinkinsiis haiginiu rani, krima Adi Komii krimiir Wanin siir yinisisim nwowim. Niingaka. Mi iiya Adi Komii siir naeyiuin krimiir kwoinau tir nwokaiiyim mi krimiirin siyar whinkinsiis haiginiuwi Adi Komii siir inig iir hainanam mi krimiirin siyar mi iisiimauuwi hiniinin nim krima Adi Komii siirgisiir yinisisimkim. Mi dimin taeminim Jisis Krais siya tirim krimiir krima simiir ninokninkini mi krima wi maргimaирга prasae nwo rani. Mi nim krima ina ninokninkinim ta saiirin, krima krimarin wi dig nwo rani, Adi Komii siir tirim mi siya krimiir nanmaiwarkainam ta sima boina krimiir miois imiir kitiyopnir haiya saiirsi. Niingaka. ⁴Mi kara ti dimin taeminim biiya kara wakaeyokna apim kara Juda simiir biiyan siyuin siir dimin taemin imiir wakaeyokna apam naingwokiswo mi kara wi simiirar pi wakaeyokna apin mi kara ti hiriinan tirim pi borisopi. Kam nhirim

yim ha naingwowi sima Juda simiir siyu iirar wakaeyokna apkripkaii mi sima wi wadieyar sibgu owi mi an kara ina ninokninkinin, biiya an kara ti siyu hiriinanim wadie simiirsi nwokin. Mi ti siya siyu hiriinanin ini ti siyuin sima tirin ini siir haiburin.⁵ Mi an kara ti hiniina boinkin. Dimusi rani, iiya kariir apua kariir naokainakiya, iiya kara iiyim irriyar kwoima nwowin mi sima kariir miois aiirin ina kitiyopnr haiyim hiniina niisiimauuwam an kara Adi Komii siirgin. Mi Jekopin yipikin sima dapiyin Isrel, siya kariir brougaekin. Mi an kara Bensameni piugana sair inkamkin mi yio ini kaimwokikaimwower ywowin, an kara Judani isidin siirgisiir inkamkin. Biiya kara Farisimi isidin siir inkam nwowin kara Moses siir inkam nwowin kara Moses siir siyu komii siir yai whiekakim yipiki Adi Komii siya hauugiyim simiirar wakaeyokna apkin.⁶ Kara pi ti hiniina boini, kara Adi Komii siirin dimin whoimoni bi tirkin mi iikamim Krais siir yai imiir wakaeyokna apim simiirin kara tioletwomaigim mi yipiki siir piuganan ikim. Mi iikamim yipiki kariiram kinankiuim siyuin kara wakaeyokna apin Moses siir siyu komii siir yai imiir sima wi hiriyyar boini, kara wadiekin mi kara dimin biyie bi tirkin.

⁷Biiya an kara ha naingwokin ti dimin taemin hiniinam yim dimin komiigim mi tariinanin an kara hiniina naingwo tibmii kiini ti dimin taeminim yim dimin komii rani. Dimusi rani, tariinanin kara Jisis Krais siiram naingwo tibmii kiini mi kariirin wi siya whinkinsiis haiginiuwi wadie sibgu owim.⁸ Dimusi rani, kara hiniina naingwo tibmii kiin tani ti dimin taemin hiniinim yipiki biiya kara napim yim dimin komii rani mi an kara hiniina naingwo tibmii kiini ti dimin taemin hiniinim yim dimin komii rani. Dimusi rani, an kara ina ninokninkinin kara Jisis Krais siir wakaeyokna api mi dimin taeminim iikamim yipiki Adi Komii saika nwowim simiir whinkinsiis haiginiuwim biiya yim siya bidi ikwokopougigim. Mi kara ti dimin taemin hiniinim simiirin digiumii bidi haimriyiyugigim mi kara simiirin ha naingwowi yim ini dimin biyiekibiyie ywowim mi ta hiriinan saiirsika kara Jisis Krais siirgisiirara asi wakaeyokna api.⁹ Mi tariinanin kara Moses siir siyu komii siir yai imiir swoki wakaeyokna ap rani mi Adi Komii siya wi ta hiriinan saiarsi boin tani kariirin dimin whirki bi kimbugin mi ta siya boina kariirin hiniin kara dimin whirki bi kimbugin ya dimusi rani, kara Krais siir yai imiiram naingwo tibmii kiingin mi tariinanin kara ini siir piugan aiir nwowin.¹⁰ Kara ti dimin hiniinim sim naingwokin. Kara Jisis Krais siir sibgu inokninkinam tirkin mi kirie komiiya siya haiya iiya siya ie hir haiburgigin mi ha swoki insiin idwowin. Kara saika iripa bidi yamasu kikinin mi kara ti dimin biyie biyeyim mi kimpipisuwa siya haiyim hiriinan haiyamar mi aingwoui.¹¹ Kara ti dimin taemin imiirin minam tiri, iiya kara naowi kariirin wi siya nanmaiwarkainaesi mi kara wi omwaiyar swoki waiyaei mi wi saikar nwowi. Iriig.

Pol siya minam naingwokin Jisis siir hiriinan inkam kibi nwowim

¹²Kara pi hiniina boin tani kara siiram bidi wakaeyokna apin, kara tira sair hiriinan mi an kara inkam kibi bidi ywokiyin. Niingaka. Kara ina niki mirii ninkiyaei kripkaiyin ti dimin taemin imiir wakaeyokna apam mi ta hiriinan saiirsika kara wi Krais siir hiriinan asi nwowi dimusi rani, siya kariir bidi yimbinin siir inkam nwowim. ¹³Ti kariir nomiiyauim, kara hiniina naingwo rani, kara inkam kibikikibikin. Niingaka. Mi kariir dimin taeminim biiya kara nonkwoim simirin digiumii bidi haimriyugigim mi kara ti diminim mhoiya digi dig nwowaiginiuwanim simiirgi simiiramar naingwo iskii. ¹⁴Kara ini ti kamim yipiki ninkikin iwitiyim dimin haiyam ini simiir hiriinan ywowin. Mi ta hiriinan kara nwowa, kara ti nu iiir asi nwowi. Kara Adi Komii krímiir Wanin siir wakaeyokna apikin mi ta hiriinan saiirsika mhoiya siya dimin taeminim yipiki siya niki imbinim kariir wi hiriinan saiirsi haii. Dimusi rani, miiya Jisis Krais siya tira saiirsika mi Adi Komii siya kariirin wi hiriinan saiirsi nimbini omin ninomor kou hir nwowin siir nwoyokiyokiikaeyamim iinokiinokin.

¹⁵Mi krima whiekakarim yipiki ha niki aingwo tibmii kripkaiyim Adi Komii siiram nim ti kwoin hiniin kara boinkiyin siirrarar dwo iski. Mi kimiir kwoinim yapa yapa nwoprigini mi Adi Komii siya iripi hiriinan ti diminim kara boinkiyim kimiir wi simiirar mi iisiimauwi mi kima wi haniingen sibgu inokninkini. ¹⁶Krima ti dimin kiingkiinim Adi Komii siya niisiimauuim simiirgisimiarar wakaeyokna ap iski mi iripi hiriinan krima ti siyuin ti tariinan krima ninokninkinin siirrarar dwowiiski.

¹⁷Ti kariir nomiiyauim, krima iikamim yipiki Biyan Inkam Komii siiram naingwo tibmii kiiniyim, krima siyuin kima nwowanin siir niisiimauugin. Mi ti hiriinan siyuin siir kigi mi wi hiriayar dwokripkai mi iripi hiriinan ti iikamim yipiki kariir siyu iiir napiyim mi hiriinan tiriylim simiirin sibgu timi kigrirao. ¹⁸Dimusi rani, kara ta yaiya aiirin ii kasa kasa bi boinmimauugin kara hirankar boinmimauubumbunaniyin mi ini tariinanar yadigniyin mi tariinanin iripi hiriinan kara ini oubgakar swoki boinouugiyin. Mi tariinanin iikam whiekakim yipiki Adi Komii siir inig hainaniyim kimaka, siyuin sima nwowiyim kimaka yio ini Jisis Krais siir sauan omomim sima nwowiyin ini hiriinan ywowin. Mi siyuin sima nwowiyin sima yaibu Jisis Krais siya naowa paeyin hiiiniya nirioninkinin si sair niewaiyugim. ¹⁹Adi Komii siiram naingwokwonanaeni haniin aka, sima iinokiinokin dimin taeminim simiir kwoinki naingwowyim simiiram naingwokwonanaelyim. Mi ti dimin taemin hiriinanim iikam nhir imiir tiri nididgak sima nwowam mi ti iikamim sima iinokiinokin ti dimin hiriinanim simiir

simiira hainopyaeyao boinkripkai. Mi simiir kwoinim ini ti nuin siir digworaekwo imiiram yamkiyim. Mi ti Adi Komii siir dimin taemin imiirin yio ini niingaka ywowin. Mi ti hiriinan saiirsika, tiriiginin hiriinan tiri mi sima omin ninomor kou hir nwowin siir namim wi dig nwo rani, Adi Adi saika nwowam. Mi sima iinokkiinokin wi miiyiknan nwo rani mi sima wi Adi Komii saika nwo rani, wi yapa yapa nwowi. ²⁰ Mi. Dimusi rani, nim krima omin ninomor kou hiranin siir hirankim mi krima Jisis Krais siiram nwokwokini krimiir Biiyan Inkam Komiiyin, krimiir nammaiwarkainan inkamin mi siya omin ninomor kou hiranin siir hiranki krimiirsi nitkin. ²¹ Mi ta siya niuunaiinii nua tiriir mi ta krimiir piua nu tirana ya wi siya kisina owaiginiuwi ninomor kougikou hiran piu aiir siir piugipiuia saiir hiriinan nwowam. Siya ti hiriinanin wi siir kirie komiyya saiir kiriene tiri. Mi ta kirieya siya saiir kiriene tirkin siya ti dimin taemin imiirin mi sima wi siir iin ara nonkwo digi. Iriig.

**Iikam kima mairstmairga mi kwoin whirua dwo mi
dimin taemin kibi kibi imiiram daingwo**

4 ¹ Mi ta hiriinan saiirsika, ti kariir nomiiyauim, kima yipiki kara naingwokwonanaeiyim, kariir kwoin komiyyin nitam naingwoni kimiir kignakiyam mi kara ini mairstmairga kimiiramar mi owin mi ini kimiir inig iiar mi hainakiyin mi wim kima ini kariir miiya saiir paenidnan ywowim. Mi kimiir naingwo tibmiiya kirie hiriayar dwokripkai siiramin dimusi rani, dimin taeminim kara boinmimauuwim kimiir simiirsika.

² Yuodia Sintiki kowiirin, kara pi igaoyai boinki! Kowa iripa dongwomamair ae mi Biiyan Inkam Komii Krais siiram wakaeyokna apim kwoin whiruar dwoki. ³ Kara kariir nomiiyau kibyo kowiir boinkii yipiki biiya kanaka miriiyo ti dimin kaimwowim simiir, kowa ti wig iso sowiir whinkinsiis haiginiu sowa kwoin whirua nwowim. Dimusi rani, kariirin sowa isairar whinkinsiis haiginiugo Adi Komii siir yai win kibya saiir nanaakninkii haiginiuwim, Klemen saika. Mi kimiir iikam nhirim kariirin sima warar whinkinsiis haiginiugim mi ta hiriinan saiirsika Adi Komii siya kimiir inigim Yokwo Komii saiir hir winim simiir asi ninokninkini. Mi tiriiginim yipiki kwoin win haiyim wim kima ini siir yinisisim ywowim.

⁴ Kima mairstmairga dwo Biiyan Inkam Komii Krais siiram. Kara kimiirin pa swoki boinkii, kima mairstmairga dwo.

⁵ Wi kimimin tani Biiyan Inkam Komii Jisis Krais siyan wi sipi swoki iuunaiinii nua tiriir. Mi ta hiriinan saiirsika, wi hiriinan asi tiri mi wi iikam whiekakim simaka nongwomamair aei. ⁶ Mi kima whiekakim dimin taemin whiekakam kipi naingwokwonanaei mi Adi Komii krimiir Wanin siiram srii ti dimin taeminim kima boiniyim kima haiyam. Mi iiya kima Adi Komii

saika boini mi kima siiram sríii mi tí diminim saeya tirim simiirsi boin wadieki siirin. ⁷Mi ta hiriinan saiirsika ta Adi Komii siir nongwomamair aeya yipíki wi ninokninkin karamae krima nwowi mi kimiirin wi saiir kirieni whinkinsiis haiginiuwi mi wi siya kigriraowi kimiirin mi kima wi maргimaирга nwowi mi wi dimin kíbi kíbiyim simiiraramar naingwowi. Dimusi rani, ním krima Krais saika bidi yamasukikinim.

⁸Mi tí nwokripkaigyan yaiyim kara kimiir boinmauwanim yím ti sim, kima ti dimin taeminim niksiae karam nwowiyim simiiramin nhami nhami kípi naingwo mi yi tiriiginin yio kaimwowaargin. Mi dimin taeminim yipíki Adi Komii siya naingwowyim yím wadiekim mi dimin whírki bi mi kíbugim, kaimwo kinaргim mi yipíki iikam nhirmi whinkinsiis haiginiuwyim. Mi kima dimin taeminim Adi Komii siya mi iikam ikim maргimaирга simiir nwwaiginiuwyim simiirram daingwo mi dimin taeminim yipíki wadie nwowiyim mi ta hiriinan saiirsika iikamim simiir kwoinim simiir asi wakaeyokna api. Mi piki hiniin dimin ikim wadie nwowim tí diminim simiir hiriinan mi kima wi tí simiiraramar daingwo iški. ⁹Mi dimin taeminim yipíki kara boinmimauwim kimiir mi kima mi kiga kariir simiir wakaeyokna ap mi kima simiir wakaeyokna api mi ta hiriinan saiirsika Adi Komii siya kimiirin wi maргimaирга asi nwwaiginiuwi mi siya wi ini haniin kimiir kwoin imiir kwírii idwokaii. Friig.

Pol siya iikamim Filipai hiranim maргimaирга simiir nwokin. Dimusi rani, sima dimin taemín siir hauugim siir whinkinsiis haiginiuwam

¹⁰Kara maргimaирга prasae bi nwokin Biyan Inkam Komii Krais siiramin. Dimusi rani, biiya kima kariir whinkinsiis haiginiuwam naingwokim. Biiya kimar boininkiniunaniyin kariir mi ini tariinanar yadigniyin mi kima nhami nhami bi boinkim hiniin kima kariir whinkinsiis haiginiuwim wi dig nwo rani. Mi tariinanin kima kariirin ina swoki whinkinsiis haiginiuwim. ¹¹Kara tí dimin taeminim kimiir bi boinmaugim. Dimusi rani, kara digworaekwovam whaowaekin. Kara ina ninokninkinin mi kara simiirsiyin naingwoyimyok rani kara wi maргimaирgar nwowi simiiramin. ¹²Kara ina ninokninkinin siyuin inkam paeprikabnan mi owiyin siirin mi inkamin digworaekwoki naokingugunankai ikin. Kara iiyim mi omim kara nwowiyim simiirin ina sibgu inokninkinim mi kara mhiigi mi aowi mi kariir mhiyya saeya mi kiniuwi, yio kara pa ninokninkinkii kariir kwoin in maргimaирга siya nwowiyim. ¹³Mi tí digworaekwovim kara simiir tiri wi digar nwo yipíki kara boinmimauwim kirieya Krais siya hauwa kariir mi kariir kwoin in kinirkai haiginiuwa saiir kirieni.

¹⁴Kima kariirin bimbiuwi bi tirkin mi iiyim dimin biyieyim kariiram nimbiniyim mi wim kima kariir bidiyar mi whinkinsiis haiginiuwim.

15 Biiya iiya kara nu haímii Masedonia hir haiburgigin Adi Komii siir yai win kíbiya saiir boínmímauwam mi Filipai kímiir iikamím kariirin dimin taemínim kima kímar hauugíkin, siyuín iikamkim sim hauuwiyín simiir nomiiyau imiir siir hiriinan. Iikamím iki om nhírim siimím yím kariirin dimin sim whír bi swoki hauumimímkim ini kima kímar ywowiskiyim. 16 Biiya iiya kara om Tesalonaika hir nwowin mi kima kariir bidiyar mi whinkinsis haiginiuwim mi dimin taemin kariiram bidiyar mi hauugiyim mi ini kima kaimwowař swoki hauugiyim digworaekwowim kariir whinkinsis haiginiuwamin. 17 Kara yai karamaeka kíma dimin taemin kariiram kíma mi hauugiyim kara ha naingwowi Adi Komii siya kímiirin dimin miiyík miiyík imiirar hauugin. Dimusi rani, ti digworaekwowim kíma tirim kariir simiirsika. 18 Kara digworaekwo kasa bi haiwinkin ini ti digworaekwowim kara naingwowim kara haiwinam Epafroditas siir iinankin yipiki ti digworaekwowim kíma nonkwo hauugiyin kariir nini hauugiyim ini simiir haiburin. Mi tariinanin kara dimin whíram whaowaeki rani. Mi ti digworaekwowim kíma haingiriyu haiginiim kariiram yím maírgimaírga kariirara bi nwowaiginiugim yím Adi Komii siir warar nwowaiginiugim maírgimaírga. Mi ti digworaekwowim yím ini ti dimin kíbi kíbiyim piui miiyík whakiyim Adi Komii siir ninkin imiyyaeyim ini simiir hiriinan ywowim. 19 Dimusi rani, kíma digworaekwo kariir hauugikim mi kariir Adi Komiiyin yio iripi hiriinan yio wi digworaekwo kímiir mi hauwi, ti digworaekwowim kíma hainguguwim kaimwoka. Dimusi rani, kíma ini Jisis Krais saikar yamasukikinim mi kíma ti digworaekwowim Adi Komii kímiir Wanin siya kímiirin wi pranaepranae nikboínmamaírga haiginiu rani mi kíma wi simiiram whaowař rani siya kímiirin wi kasa kasa hauu rani. 20 Ha wit, kíma kímiir Adi Komiiyin siir inig iirarar hainani. Dimusi rani, siya wadékiwadiékin. Mi yaimwokiyaimwowan inkamkin. Iriig.

Nikopkaigyan yaimirssim kwísuwao Pol siya boiniyim sima

21 Kara mi kariir nomiiyauim tíran íma, kíma kímiirin yapa yapa nokboínmamaírgi kímiir nomiiyauwim warauraním kímiirin yipiki Jisis Krais siir wakaeyokna apiyim, kíma kímiir nokboínmamaírgi. 22 Iikam whiekakim tíranim yipiki Krais Jisis siir wakaeyokna apiyim sima kímiir nokboínmamaírgikim. Nhírim yipiki Krais siir wakaeyokna apiyim yipiki inkam komii Sisa siir miríiyim, sima kímiir nokboínmamaírgikim.

23 Kara Biiyan Inkam Komii siiramin minam sríigin siya siir naingwobumbu aiir hauuwim mi saeya wi kímiir kwoinau waraurar nwoki okripkaigiyamim. Iriig.

KOLOSI

Mi iiya Pol siya mii biyie om komii Rom hir miriiyin mi siya ta yokwowa ha winkikin iikamim naingwo tibmiiyim om komii Kolosi hiranim simiiramin. Mi siya ta yokwowa inkam nwiso Tikikas mi Onisimas sowiir hauugi mi yo sowa kimidiniya iikamim naingwo tibmiiyim om Kolosi hiranim simiir ini hauui. Pol siya hiniina wakaewin kam nhirim niksiseiyim ini simaka hir nwowim mi iikamim naingwo tibmiiyim simiirin sima boinkim hiniin Krais siya Adi Komii rani mi Jisis siir inig iir kipi hainan. Mi haningt̄ n̄nuwi wi iki paekwosimim mi dimin kirie kirie nhirim ninomor kouanim wi sim inigim sim ti hainanam. Mi simiir ogmwoim wi simiiram nwoki hiuim mi wi simiir siyu imiir nwoki apim. Mi inkamin Epafras nikiuwyiyin ha namin mi Pol siirin siya ini boiniu hikim iikamim naingwo tibmiiyim om Kolosi hiranim simiir nimbiyamim. Mi ta hiriinan saiirsika Pol siya ta yokwowa saiir asi winkikin, siya minam winkikin ti niksise yaiyim simiir nikwowaaisiigiyim mi simiirin Krais siргisiirarar boinim hiniin iikamim naingwo tibmiiyim om Kolosiya hiriirin siya nikropkikin. Iriig.

Yokwowa Pol siya winkiya Kolosi hiran iikam imiiram saeya

1 ¹Kara Polkin, kara Jisis Krais siir aposel inkamkin. Adi Komii krimiir Wanin siya biiyar naingwokin kariiram kiwakiyamin aposel inkam nwowam mi siya kariirin saiirar nimbingin siir mii aiir miriiyamin. Kara mi kariir nomiiyau ieya Timoti ²ta yokwowa krira win hauugika iikamim Adi Komii siirim om Kolosi warauranim kimiiram. Nomiiyau miiyikim yipiki Jisis Krais saika namasukikinim, krira kririir Adi Komiiyin siiram sriigi kimiirin wi siya nwoki hauuwim naingwobumbu mi wi iripa nwoki ongwomamair aeyim. Iriig.

**Pol siya Adi Komii siir boin wadiekikin. Dimusi rani, iikamim om
Kolosi hiranim sima Krais siir yai imiir wakaeyokna apkim**

³Mi krima iinokiinokin Adi Komii siiram kwisboinanae mi krima Adi Komii siirin boin wadieki, ti Adi Komiiyin yipiki krimiir Biyan Inkam Komiiyin Jisis Krais siir Adin. Dimusi rani, wim kima siir wakaeyokna apkim. Mi ti Adi Komiiyin yio krimiir Biyan Inkam Komiiyin Jisis Krais siir Adgin. ⁴Krima Adi Komii siir boin wadiek. Dimusi rani, krira hiniina wakaeko iikamim sima hiniina boinkim, kima Krais Jisis siir

yai imiiramin ina sibgu aingwo tibmii kiinim mi kima iikam nhirim yipiki Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna apiyim simiiramin ina naingwokwonanaeyim mi kima simiirin ina mi whinkinsis haiginiuwim. ⁵ Dimusi rani, wiim kima ti dimin kibi kibi imiir nwokwokini yipiki Adi Komii siya diriraerarkwokinim siir om hiranim kimiiram, kimiir hauuwam. Biiya iiya Adi Komii siir Yai Win Kibya kimiiram waraur nita, kima saiir yaimwokiyaimwowim bidiyar sibgu inomokninkinim. ⁶ Mi bidi bidiniyarin iiya kima ti dimin kibi iiir wakaeya biigibii Adi Komii siya tirin iikam krimiir mi kima hiriayar yaingwo tiki yaiyim yim yai kaimwo imaargin mi ta Adi Komii siir Yai Win Kibya kimiir bopwo waraurin wi nae sapi budi miinda tinda ti nu iirarin wi hiriayar ninyokii irkaki mi iikamim Adi Komii siir yai aiir wakaekii, mi yaiya wi simiir whinkinsiin haiginiuwi. ⁷ Epafrasin krimiir inkam kibiyin, ti dimin taemin hiniin kimiirin siya boimimauugim siya Adi Komii siiramin krimaka bi miriigin mi siya krimiirin ini hiriayar whinkinsis haiginiuukripkaiyin Krais siir yai imiir nanaakninkii haiginiuwam. ⁸ Mi siya ha nitin kririiram mi siya krimiir ini boini, Adi Komii siir naeyiuin simiirin siya whinkinsis haigniuwi iikam nhirim simiiram naingwokwonanaeyim yipiki Adi Komii siir wakaeyokna apim. Iriig.

⁹ Mi iiya krira ti dimin taeminim simiir wakaeyim mi krima iinokiinokin Adi Komii siiramar sriinanaei iikam kimiiramin. Krira Adi Komii siiramin minam sriii siya wi kimiir nwoki whinkinsis haiginiuwim mi ta hiriinan saiirsika kima wi haniingen sibgu inokninkini dimin taeminim siya naingwowim kima wakaeyokna apam. Adi Komii siir naeyiuin wi siyar hiurworwokai haiginiuwi kimiir kwoin imiirin mi kima sir dimin taemin imiirin wi haniingen sibgu inomokninkini. ¹⁰ Mi ti digworaekwowim simiir ninomokninkin digi mi kima ti dimin taemin imiirin wi haniangi tiri. Mi kima ti miiyim yipiki Adi Komii siya boinim kima tiram simiirin wa sibgu wakaeyokna api mi ta hiriinan saiirsika siya wi big nasmirwaiya asi nwowi kimiiramin. Mi ta hiriinan saiirsika kima iki kibi kibiyim wi asi mirii. Mi kima Adi Komii siir wi haniangi sibgu inokninkini. ¹¹ Adi Komii siya kirie komiigakin mi siya digworaekwo whiekakim simiir tirim wi digar nwowi mi krira Adi Komii siiramin dimin minam kwis boini mi ha mi sriii, siir kirieya siya wi kimiir hauwi mi iikam kimiirin wi saeya whinkinsisi mi maarginmairga mi owamin kimiirin ti dimin biyie biyeyim sima tirkawindi. ¹² Kimiir kwoinim kwoin miiyiki miiyikin sasar dwo mi krimiir Adi Komiiyin siir boin wadieki. Siya siyairgin wadie kimiir nwowaiginiuwyin mi ta hiriinan saiirsika kima dimin taeminim siya nimbinim kimiiram kima haiyam wi simiir asi haa. Siya wi iikam kimiir hauugii mi krimiirin wi warar mi inkin hauugii ti digworaekwowim siir omanim yipiki wadie paeni haniin niuyam mi dimin biyiekii nwokai karamae nwowim.

¹³ Mi iiya krīma Setan siir aowa nwowa, krimiirin Adi Komii siya nanmaiwarkainakim mi ta hiriinan saiirsika krīma wi siir yinisiimin yipiki siya naingwokwonanaeiyin wi siir aowa asi nwowi. ¹⁴ Adi Komii siir yinisiimin krimiir dimin biyieyim simiirsi naokin mi krimiirin siya nanmaiwarkainakin Setan siir aowa nwosi. Mi ti hiriinan tīrin mi siya krimiir dimin biyie imiirin asi haiyoprimdiyumiigikim. Iriig.

**Krais siya Biiyan Inkam Komiigin mi siya dimin
taeminim krimiir whinkinsiis haiginiuwam asi tiri**

¹⁵ Mi krīma Krais siir kigi, mi krīma wa nwoki inokninkinim Adi Komii siya paniingin. Dimusi rani, Krais siya Adi Komii siir hiriinanaairgin yipiki iikam krīma kig karamae nwohiyin. Siya ini sakisair ywowin mi dimin taeminim Adi Komii siya nonkwokwōwim ini siyar kigirkakin.

¹⁶ Dimin taemin whiekakim yim ini Krais siyar kigirkakin dimusi rani, dimin taeminim ninomor kouanim mi nuan ikim yim siya siyar nonkwokwoswokim. Digworaekwo whiekakim siya nonkwokwōwim nhirim yim tisi krīmar kigim mi nhirim krīma simiir kig rani. Yim ti paekwosim mi naeyiu minim mi digworaekwo nhir ikim yim sima. Adi Komii siyar tirkikin Krais siirin ti digworaekwo whiekakim simiir tiramin mi ta hiriinan saiirsika ti digworaekwo whiekakim yipiki nu iiir nwohōwim mi kou nwo ikim yim Krais siir inig iiir asi hainanprapraskikim.

¹⁷ Biiya dimin taemin ima nwowa mi yio siya ha mi okin mi siya dimin taemin whiekakim simiir asi kigirkakin simiir maeyau imiirar sibgu okripkaiyim. ¹⁸ Siya ini iikamim yipiki Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna apiyim ini krimiir mwongan ywowin mi nim krīma ini siir piunan ywohōwim. Siya siyairgin dimin taeminim Adi Komii siya tīriyim iikam krīmiir yipiki siir yai imiir wakaeyokna apiyim simiir bwamkibwamin. Krais siirin Adi Komii siyar hidninsin idwokin yipiki biiya niki aonamin mi siyairgin biigibii ninsiin idwokin ie hirankin mi ta hiriinan saiirsika siya iki dimin taeminim simiir kigriraowan inkam asi nwokin mi nu ninomor sowiir digworaekwōwim simiir kigriraowamin inkam nwirki bi nwokin siir kouwin. Niingaki niingga kiinga. ¹⁹ Tiki yaiyim yim yaimwowaingim. Dimusi rani, Adi Komii siya ha naingwokin siir yinisiimin siya siргisiir i iiirar kwirii iski. ²⁰ Dimin taeminim yipiki Adi Komii siir sau omomnan nwohōwim, yim siya bidi yimbingsiyim ti dimin taeminim mi iikam ikim, yipiki ti nu iiir nwohōwim mi yipiki ninomor kou mi o ikim. Mi ta hiriinan saiirsika Krais siir nhieya yipiki paeyin hiiiniya nirioninkin si naokiinaiiniya saeyer nikworipukimaigigim ti dimin biyie imiirin mi ta hiriinan saiirsika simiirin kwoin whirua asi nwohāiginiugin.

²¹ Mi biiya iikam kima Adi Komii siiram bi naingwokim mi kima siir bi wakaeyokna apkim. Wim kima dimin biyie tirkim. ²² Mi Krais siya

paeyin hiiiniya nирioninkin si naokin. Mi ti hiriinan siyuin Adi Komii siya kimiir asi тirkikin kwoin whirua saika nwowam. Krais siya tiriiginin iikam kimiirin iiya siir piu aeya naonama sair kirieni тirkin mi ta hiriinan saiirsika siya kimiirin asi тirkikin dimin whirki kimbu karamae Adi Komii siir whwonkamidan. Mi ta hiriinan saiirsika Adi Komii siya kimiir kwoin imiirin wi ha nwoki aingwori kimiir kwoinim wadiekim dimin biyie whirki bi kinyiskaigikim. Mi kimiirin wi dimin biyie whir inkam nwirki swoki boin hiuriyyu rani. Niингaka. ²³ Mi kima Jisis Krais siiramин hiriayar naingwo tibmii kiinanaei mi kimiir kwoinim whwowisa nwo karam nwowi mi kimiir naingwo tibmiliya kirie hiriayar nwokripkaii dimin whirki kinyiskai karamaeya nwowi mi kisina karamae nwowi, Adi Komii siir yinisiimin kimiirin wi siya nikiu nami Adi Komii siir whwonkam ida hiriir. Mi kima Adi Komii siir Yai Win Kibya sair wakaei mi kima wa nwokwokini ti dimin kibi kibi imiiramin yipiki Adi Komii siya nimbinim kimiiram. Mi ta Yai Win Kibya Adi Komii siir iikamim simiira ya ti nuin siirin hinda tinda bidi boinmimauu diga. Kara Polkin, an kara iripi hiriinan ta Yai Win Kibya sairin iikam imiir bidiyar mi boinmimauuwa. Friig.

Pol siya iikamim om Kolosi hiranim simiir whinkinsiis haiginiugin

²⁴ Kara hik kimiirsayar mi haigi windi mi kariirin ha mi ighbumbugi windi mi kara pi maирgimaирga mi owi. Biiya Jisis Krais siya kariirin hiniina boinkin, kariir iikamim, yipiki kariir piunan nwowim, simiir hika ya wi kimiiram niti kimiir piu imiir kimpipisu haiginiuwam. Mi iiyim kara ta hiriinan hik aiir haiyin, ta hika biiya Jisis Krais siya haiya sair idwo swoki inkin haigingikin digidig simiir nwokiyam. Mi ta hiriinan saiirsika kara maирgimaирga asi nwowi ti hik hiriinanim simiirsihaiyim kimpipisu. ²⁵ Biiya kariirin Adi Komii siya nimbingikin siir yai kibya sair nanaakninkii haiginiuwim mi ta hiriinan saiirsika, kara iikamim Adi Komii siir piugana sairim simiir asi whinkinsiis haiginiugim inkamin nwirni mиriiyin mi iikam nhirmi whinkinsiis haiginiuwiyin siir hiriinan. ²⁶ Biiya ta yaiya sair yaimwokiyaimwowa ya iikamim simiirsihaigiprakaigim. Mi tariinanin Adi Komii siya ta siir yaiya sair yaimwokiyaimwowa ya siir iikam imiir bidi yiisiimauuwim. ²⁷ Siya krimiir niisiimauuwam naingwokin yipiki siir iikamim mi krima ta yai kibikikibi imiirimin wa nwoki sibgu inokninkinim mi wi iikamim Isrel simiir piugana sair karamaeyim wi simiir nwoki whinkinsiis haiginiuwim. Mi ti yaiyim yipiki niki haigiprakaiyim yim ti sima Krais siya ini ini haniin kimiir kwoin imiir kwirii idwokaiyin iikamim yipiki Juda iikam tani mi ta hiriinan saiirsika, kima maирgimaирga asi nwokim mi wim kima iiya Adi Komii siya hauuwana siir dimin miyyik miyyik imiir, simiiram nwokwokini mi siya wi kimiir hainanprapraskii.

²⁸ Mi ta hiriinan saiirsika, iikam krima iki omom omomim simiir asi nami simiirin Krais siir yai aiir boinmimauuwam. Krima simiirin hiniina boin, sima dimin biyieyim simiir kwoinau nwokaiyim simiirin digiumii haimriyugig. Mi krima simiirin Krais siir yai kibi kibi imiir diisiisimauu. Mi krima ti dimin hiriinan simiir tiri mi krima wi iikamim simiir tiri sima wakaeyokna apam Krais siir yai imiir sima tira saiir hiriinan. ²⁹ Kara ti dimin taeminim simiirin sibgu sibgu asi tiri mi ta hiriinan saiirsika sima Krais siir yai kibi kibi imiir asi sibgu wakaeyokna api. Kariir kwoinin Krais siya kiwiir haigin mi kara ti dimin taemin imiir asi tirkin. Iriig.

**Kolosi kimiir iikamim sima yai bibiyieyim
priiyiksasaeyim simiirin digiumii haimriyugig**

2 ¹Kara ha naingwoni wim kima ti dimin taemin imiirin ina ninokninkinim. Kara kimiiram naingwokin mi kara dimin taemin kasa bi tirkin kimiir whinkinsiis haiginiuwam iikamim om Kolosi hiranim mi iikamim om Leodisianim mi iikam nhirim yipiki biyanim mi tariinan ikim yim kariir whwonkam iir bi kigim. ²Kara ti dimin taeminim simiirin ta hiriinan saiarsi tirkin kimiir kwoinim wi wadie nwoki sibgu owim mi kima irni nwirniyam naingwokwonanaei mi kimiir kwoinim dimin taemin imiiramin sibgu naingwoni mi ta hiriinan saiarsi kima Adi Komii siir asi wakaeyokna apkim kima tira saiir hiriinan. Kara ha naingwoni kima Krais siir digworaekwowim yipiki Adi Komii siya haigiprakaiyim biiya simiir ninokninkinim. Mi ti dimin taeminim Krais siргисиirим yim ti dimin taeminim biiya Adi Komii siya haigiprakaiyim yim sima mi tariinan yim bidi yanaakninkiigiyim. ³Jisis Krais sasaиргин yaimwokiyaimwo boini bwamkibwamin dimin taemin whiekakim simiir bwamkibwam imiir.

⁴Kara kimiirin ti dimin taeminim Krais siirim simiir boinmimauwi mi ta hiriinan saiirsika iikamim wi kimiir kwoin imiir kiyai rani, iki simiir yai bibiyieyim priiyiksasaeyim simiir. ⁵Kara kimaka mi o karamaeka windi, kara kimiiramin ina mi aingwomin. Kara ha naingwoni kima ini wadieyar nwowim mi ta saiirsika kima Jisis Krais siiramin nhambi nhambi paniinsi yaingwo tibmiisi. Mi ta hiriinan saiirsika, kara kimiiramin maиргимаирга asi nwowi. Iriig.

**Krima mi Krais siya krima ini kwoin whirua nwowim mi krima
iki niksisae yai bibiyieyim simiir kipi wakaeyokna ap.**

⁶Biiya Krais siiram kima naingwo tibmiiya saiir hiriinan mi tariinan kima kwoin whirua saika dwo. ⁷Mi kima saika wi nwiruwar nwowiskii, paemiiyim pae iir nonkworuinuwiyin nu aowa op nae min kiyaiyam mi iiyin paeyinim omaka aiir nonkwowini ikim ini simiir hiriinan ywowim

mi ti hiriinan sima tirim saika sima ninkamasum, yipikin paemii iiyin paeyinan nwowin kima Krais siir yai kibya yipiki biiya krima niki boinmauwua saiir saira wakaeyokna apnanae mi mairstgimairga Adi Komii siiram dwo. Dimusi rani, dimin taeminim siya tirkiyim kimiir simiirsika.

⁸Kima, kimasiyar mintaraona. Kima iikam nhirmiyam kipi kiwaki sima nitam mi kimiirin iki yai bibiyeyim kwoinki priinaingwo boiniyim, kimiir boinmimauuwam kimiir kwoin imiir kiyaiyam mi simiirin kimiir niksisaeyim. Mi ti iikam hiriinan yim yidiwi wanwyaemi yaiyim mi dimin biyie biyeyim nuan uridyiu bibiyeyim siimim sim boinikim. Yim sima Krais siir dimin taeminim simiir bi boinmimauuwikim.

⁹Kima simiir yai bibiyeyim simiir kipi wakaeyokna ap. Dimusi rani, Krais siya ini Adi Komii siir hiriinanar swoki owin mi dimin taeminim Adi Komii siirim yim ini Krais siir kwoin arar haigi okaiyim. Mi yim ti digworaekwowim yim krimiir niisiimauugim hiniin Adi Komii siya paniingin. ¹⁰Mi ta hiriinan sairsika, kima Jisis Krais saika namasuwi mi kima wi siir digworaekwoki naokinguguninkini mi kima wi kirieya yipiki Adi Komii siya hauuwa kimiir wi sair kirie karamae nwo rani. Mi ti dimin taeminim ninomor kouanim mi nuan ikim dimin taeminim yipiki ti nu iiirar nwowirkakim hinda tinda yim Jisis Krais siya bidi ikworipukimaigiyim.

¹¹Mi iikamim sima kimiir miois imiir kitayopnir hai karamae nwowa kimiirin saeya bi mi iisiimauugim wim kima Krais siirgim. Niingaka. Kima mi Krais siya wim kima ini piu kwiruwa iripar ywowiskiyim mi wim kima dimin biyie imiirin digiumii bidi haimriyiugigim. Mi ta siir kima wakaeyokna apa saeyaingga kimiir niisiimauuwa hiniin wim kima Krais siir wakaeyokna apikim, kima ti siyuin miois kitayopnir haiiyin si bi napikim. Niingaka. ¹²Biiya iiya inkamim op baptaisiyim ya tariigina ya ini Krais saika naonamnan ywowa mi sima kimiirin pa haingikaigii. Mi iiya sima kiriirin op hiranki swoki kibokiinaiiniyim mi kima ha namikwomaiyuviyim, ya tariigina ya ini Biiyan Adi Komiiyin yipiki Krais siir hidninsiin idwowlan siir kirieya ini sair hiriinan ywowa mi siya kimiirin saikar ninkin kininsiin idwokikin. Dimusi rani, kima siir yai imiiram naingwo tibmii kiingim. ¹³Biiya kima dimin biyie tirkim mi kima kimiir kwoin imiirar napkim mi ti dimin biyie hiriinan yim iikam kimiirin biyie sima nwowaiginuyim mi kima siyuin. Mi iikam kimiirin Adi Komii siya kininsiin idwokin Krais saika mi kima kwoin win asi haigim. Dimusi rani, dimin biyie biyeyim kimiir kwoinau nwokaiyim yim siya bidi haiyoprimdiyumiigiyim ti kamim simiir miois imiir kitayopnir haiyim simiirin wi miois sima kitayopnir haiya wi saeya nwowaiginiu rani, Adi Komii siir yinisisim nwowamin. Niingaka. Kima Adi Komii siir yinisisim wi ta miois kima kitayopnir

haiya wi sairsi nwo rani. Niingaka. ¹⁴ Dimusi rani, Jisis Krais siya paeyin hiiiniya nirioninkin siir naokin mi ti yaiyim yipiki siyu Komii siya boinhiuriyiuwim kimiir, kimiir dimin biyie imiarsi yim Adi Komii siya bidi haiyoprimdiyiumiigiyim. Yim ti yaiyim, yim saika bidi yinkin aonamim. ¹⁵ Adi Komii siya bidi ikwowaasiigiyim yiu bibiyieyim mi dimin taeminim kiriekakim ti nu iir nwowim ti diminin Krais siya tirin siir kiriene, paeyin hiiiniya nirioninkin si ninkin irinugiyin mi simiirin siya bidi ikwowaasiigiyin iikam imiir niisiimauuwam hiniin siya kirie komiigakin mi yim sima ini niingga ywowim. Iriig.

¹⁶ Mi ti siyu komii siir yaiyim yipiki ha boinhyim nim krima miyyik rani mi ha daonam yim bidi digiyim. Mi ta hiriinan sairsika, inkam nwirki kimiir hidi Judami siyu komii si kima wi siir yai kipi wakaeyokna siya kimiirin uruwai siyaowai mi nae minim sim boini. Niingaka. Mi siyuin nae miniyin kima naeyin mi op min kima kwiyaeiyim mi iiyim piu kima mi siisiyim kima simiir kipi wakaeyokna ap mi Adi Komii siir inig kipi mi hainan mi bwanin siir iiyim bwan winki nitanim simiir nikriyim yipiki kima hainani Adi Komii siir mi iiya Judakim siiskuwakiya piu dimin taemin whir tir karamae nwoviya aka mi dimin taemin nhirim ti hiriinan nwo ikim mi sima kimiirin wi ti Juda simiir siyu komii iiarsi hid rani. Niingaka. ¹⁷ Yim ti digworaekwovim yim ini aknainan ywowim yim krimiir brougael wanwiyaeyim simiir niisiimauugim. Yipiki wi mhoiyya nimbiyami yim dimin kiingkiin imairgim Krais siya tiranim. Krais siya ha nitin simiirin kimidiniya siya ini tiri mi ti dimin taeminim biiyanim yim ini inig karamae ywowim. ¹⁸ Kima iki iikam nhirim yipiki kimiir hidim simiir yai imiir kipi wakae. Dimusi rani, yim sima ti hiniina boinkim, wim kima Adi Komii siir bi wakaeyokna apikim. Dimusi rani, wim kima Adi Komii siir paekwosimin siir inig iir bi hainankim. Ti hiriinan simiir kipi wakae! Yim sima ha boinkim ti dimin taeminim nhwo sima whinkigim iikam krimiirin ha ninokninkinkim nim krima simiirar hainanikim. Yim sima pi niksisaekim mi sima simarin hiniina boinkim yim sima inigak iikam tani yim sima Adi Komii siir paekwosimni inig hainanikim mi ti iikam biyie biyieyim yipiki nantamyiriyiriyim yim sima simiir kwoin imiirrar napikim. ¹⁹ Mi ti iikam hiriinan yim Krais saika iripa bi namasugim. Krais siya ini mwongan yowwin mi nim krima iikamim saika namasuwim, nim krima ini siir piunan ywowim. Piu aiirin mwo ieyar whinkinsis haiginiu mi kiu mai minim mi kip ikim yim ini iripar yinkiamasuim. Mi iikamim naingwo tibmiiyim yim ini piunan iripa bidi yinkiamasuim. Dimusi rani, simiirin Adi Komii siya hauugin siir kirie aiir.

Krima naonami wi Krais saikar waiyayokiyokii

²⁰ Iikam kima, krais saika bidi yaonamim mi kimiirin rirmiyya siya bidi ywowaiginiugiyin ti dimin biyie biyieyim ti nuin siir simiirsi mi kima ti

dimin taeminim ti iikamim nuanim sima napam naingwowyim simiir kipi wakaeyokna ap mi ta hiriinan sairsika Adi Komii siya wi hiniina boini simiirin sima wadiekim. Mi kima dimin taeminim iikamim nuanim sima napiyim simiir simiira dimusi wakaeyokna apkripkai? Mi kima iikamim simiir siyu komiiyin siir yaiyim simiir dimusi wakaeyokna api yipiki ha boinim,²¹ kima dimin sim whir kipi swoki tirsran mi dimin sim whir kipi swoki pikomyaskii sran mi simiirin kipi mi ae. Niingaka.²² Yim tiriiginim yim inkamni ara yaigim yim Adi Komii siir hiranki bi nitkim. Krimiirin nae Adi Komii siya hauugin mi krima simiirin kipi boinwaeyo. Niingaka. Krima simiirin ha dae!²³ Mi ti siyu komiiyin yio krimiir kwoin iir kiyagin krima ha nwoki aingwomim yim wadiekim mi krimiirin wi sima nwoki whinkinsis haiginiuwim paekwosim simiir inig imiir hainanam mi dimin taeminim krimiir piugi tiram naingwowyim simiir nwoki kikintimduinuwim mi krima wi krimiir piu imiir nwoki onkwobumbuninkinim mi yim ti dimin taemin hiniinim yim wi krimiir whinkinsis haiginiu rani, ti dimin biyie biyieyim krimiir kwoinau nwokaiyim simiir nikwowaasiigim. Niingaka. Iriig.

Adi Komii siya kimiirin Krais saika ninkin hidninsiin idwokikin omwaiwaiyayokiyokiyyim

3 ¹Biiya Krais siya naonama siya krimiirsi naonamkin mi siirin Adi Komii siyar swoki hidninsiin idwoki omwai waiyamin. Tiriiginin yio ti hiniingen iikam krimiirin Adi Komii siyar hidninsiin idwokikim omwai swoki waiyayokiyokiyyam mi Krais saika nwowam. Mi ta hiriinan sairsika, kimiir biiyan siyuin yio bidi digiyin mi kima dimin taeminim nuanim wi simiiram kipi naingwo mi kima dimin taeminim Adi Komii siir om hiranim simiiram daingwo simiir wakaeyokna apam, maeyauwa Krais siya nidwowiya Adi Komii siir iina iniiga sair kingiin hir mi Adi Komii krimiir Wanin siir kirieya ini siyar nonkwowa mi dimin taeminim yim ini siyar kigirkakim. ²Kima dimin taeminim Adi Komii siir om hiranim simiiram daingwo, kima dimin taeminim ti nuin siirim simiiram kipi naingwo. ³Kima dimin taeminim siir omin ninomor kou hiranim siir hir nwowim simiiram daingwo. Dimusi rani, kima dimin taemin biyie biyieyim yipiki biiya kima napim simiirsidi yaowim mi iikam kimiirin Adi Komii siya bidi hidninsiin idwowim Krais saika mi kima saika ini nwiruwar ywowskiyim mi kima ini kwoin winkakar ywowim mi kimiir kwoin winin yio ini Adi Komii siyar kigriraowin siir naeyiuni. ⁴Krais siya krimiirin minam tirkin krima saika iripa nwowim mi mhoiyya siya wa swoki iti mi siya wi siya siyar nanaakninkiinaei mi krima wi saika nwowi mi krima saika nwowi mi krima wi Adi Komii siir dimin kibi kibi imiir hai. Iriig.

Kima kwoin win bidi haiyim mi kima dimin miiyik miiyik imiirrarar dap

⁵ Wim kima yaeya kwoin win bidi haiyim mi kima kimiir kwoin imiirin sibgu sibgu kintimduinu dimin biyie biyieyim kima naingwowyim

kima tiram yipiki ti nu iiir nwowiyim simiirsi. Kara ti dimin taemin hiniinim sim boini. Dimin taeminim iikam kima naingwowyim kima tiram, hii priinanae priinae mi kam sima sima ninwoanwona iripa piu mi dimin biyie biyeyam kigmair mi dimin taemin biyie whiekakam naingwokwo, dimin taeminim inig hainaniyim sim haniin nwowim Adi Komii siir igsop aiir nokwokairinam. ⁶Mhoiyya iikamim yipiki siir yai aiir wakaeyokna ap karamae nwowim simiirin wi Adi Komii siya tioidwomai. Dimusi rani, sima dimin biyie tirkim, ti kara boinim kimiir simiir tirkim.

⁷Mi biiyarin wim kima kimiir kwoin imiirar napkim mi kima dimin biyie bidiya mi tirim ti iikamim yipiki wi mhoiyya Adi Komii siya tioidwomai. ⁸Mi tariinanin kima simiirin digiumii haimriyugig mi ti dimin taemin hiriinanin yim hindara dinangrimiigig. Irika nwirikan io whwonkam kipi nanao mi io kipi inwo anwo mi kimiir yopii adam mi iikam nhir ikim simaka kipi inkinwaomwarkii boin mi kima yai bibiyie kipi boin mi dimin taemin biyie nhirim ti simiir hiriinanin simiir kipi mi tir. ⁹Mi dimin taeminim kima boiniyim irni nwirni kipi priiyksasae. Dimusi rani, wim kima ti dimin biyeyim simiirin digiumii bidi haimriyugigim tiriiginim kima tirim iiya kima Adi Komii siir niki wakaeyokna ap karamae nwalla sair. ¹⁰Dimusi rani, tariinanin kima ini inkam win ywokiyim. Adi Komii siya kimiirin iripa bi tirkim siya kimiirin yapa yapa tirkim mi kimiir kwoinim siyar kisisaena haigiraraowi mi kima iikam miyyik asi nimbiyami mi wi Adi Komii siir hiriinan asi nwalli mi ta hiriinan saiirsika kima siir asi sibgu inokninkini kima tira sair hiriinan. ¹¹Ti dimin taemin miyyik miyyikim Adi Komii siya tirim kimiir simiirsi, yio dimin komii rani, iikamim Grikmi piugana sairim mi Judami piugana sair ikim mi yipiki simiir mioisim mi kitiyopnr haiyim mi yipiki mi kitiyopnr hai karamae mi owim mi sima skuramar mi amka windi mi sima skuram mi am karamae mi oka windi mi sima digworaekwoki mi aokingugu nankaigi windi mi sima paeprikabar mi oka windi, yim tiriiginim yim dimin komii rani. Mi diminkidiminin inigakin yio ti si, Krais sasaargin inigakin mi yio siya iikam yipiki siiram naingwo tibmii kiiniyim ini haniin simiir kwoin imiir kwirii idwokaiigin. Iriig.

¹²Adi Komii siya kimiir bidi yimbinin siir iikam nwallam mi siya kimiiramin nhami nhami naingwokwonanae rani. Mi ta hiriinan saiirsika, kima iki iikam nhirim simiiram naingwokwonanaei mi simiirin dimin miyyik miyyik iirar tirhaiginiu. Kima kimamar kipi naingwona hiniin, kima inigak iikamkim. Mi kima kimamarin hiniina daingwo, inig karamae iikamkim mi iikam nhirim simiiram kiwaki sima simiir kwoin imiirar napim ti dimin taeminim simiirsi mi wim kima ti siirsiyin hiniina daingwo kimiir kwoinin yio hindara dinan itkinki mi nhirmaka kipi

ninkinwaomwarkii boin simiirin simiir siyu iirar kigninkin tirki. ¹³ Mi kimiir inkam nwirin siya dimin biyie inkam nwirni tiri mi yio ti hiriinan siyuin yio ti digi mi kima siir dimin biyie imiir haiyoprimdiyumiigi. Mi kimiir dimin biyie biyeyim yim Biyan Inkam Komii Jisis Krais siya bidi haiyoprimdiyumiigiyim. Mi ta hiriinan saiirsika, wim kima iriipi hiriinan ti hiriinan siyu kaimwowin siirar timi tir, iki iikam nhirim kimaka ninkinyaeyaowiyim simiir dimin biyeyim simiir timi haiyoprimdiyumiigi. ¹⁴ Iki dimin taemin kibi kibiyim simiir kouin ini naingwokwonanae saeyer ywowa tariigina ya ini biigibii saeyer ywowa. Mi ta naingwokwonanaeaya iki digworaekwo kibi kibiyim simiir timi saeyer kakprinonkwowim. Tariigina ya ini piuwopnan ywowa, piuwopa inkamkii kikogya yiuisa siya kaiya sair kikogriniuwam. Mi ti dimin hiriinanin ini nwirniyam naingwowyiyin yio ini piuwopnan ywowa yipiki iikam imiir whinkinsiis haiginiuwana kwoin whirua sima nwowam.

¹⁵ Krimiirin Krais siyar tirkikin irika nwirika nongwomamaир aeyamin mi krima ti hiriinan diminim ti krimiir tir nwokaiyim simiiram kiwaki. Mi yim ti dimin taemin hiniinim yim dimin whoimoni rani. Biya kimiirin Adi Komii siya nikunakim mi kimiir kwoinim siya kyaigim mi ta hiriinan saiirsika kima wi piu kwiruwa asi nwowi mi wi Krais siir dimin taemin imiir asi haa kimiir kwoin imiir whinkinsiis haiginiuwam iripa nongwomamaир aeyam. Mi kima wi boin wadieki. Dimusi rani, ti simiirsika. ¹⁶ Mi Krais siir yaiya ini haniin kimiir mhii kwoinau kwirii idwokai kiini mi kimiir kigirkaki mi mhoiyya kimiirin wi sima whinkinsiis haiginiuwi irni nwirni whinkinsiis haiginiuviya Adi Komii siir dimin taemin imiir yipiki kima boinmimauuwim iikam nhirmi mi kima nikim dimin taeminim simiirsi sair hiriinan. Kima Adi Komii siir boin wadieki mwaiyim yokwo sam hir nwowim kima waowiyim simiir hiriinan mi mwaiyim kima mi waowiyim omaka Adi Komii siir inig hainaniya sair hir simiir hiriinan mi kima mwaiyim kirie kimiir kwoin ima nwokripkaiyam wao. ¹⁷ Mi dimin taeminim kima tiriym mi kima boini ikim mi dimin taeminim kima tiriym, yim Biyan Inkam Komii Jisis Krais siir nikrigim. Kima Adi Komii siir boin wadieki dimusi rani, dimin kibi kibiyim yipiki Krais siya tirim kimiir simiirsika. Iriig.

Iikamim nonkwonam mi simiir yinisisim ikim simiir boinka

¹⁸ Mi wim kima wigim yipiki kamkak nwowim, kima dimin taeminim kimiir kam ima boiniyim simiir wakaeyokna. Tiki siyu hiriinanin yio ini ywownin. Dimusi rani, wim kima Biyan Inkam Komii Krais siir yai wakaeyokna apkim. ¹⁹ Mi wim kima kamim kimiir wig imiiram daingwokwonanae. Simiirin biyie kipi nwo mi dimin taeminim kima tiriym kima simiirin yai biyie wara kipi boin. ²⁰ Mi wim kima yinisisimim wim kima kimiir yopii adim simiir yai imiirar wakaeyokna.

Dimusi rani, yim ti dimin taemin hiriinanim yim Biiyan Inkam Komii Adi Komii siya big nasmirwaiya simiiram nwowi. ²¹Mi wim kima adim, wim kima kimiir yinisisimim simiir hindara kipi nokwao boin mi simiir kwoin imiir kipi kiyai maarginaирга nwo karamae sima nwowam mi simiir grabaiginiu karamae nwowam. Iriig.

²²Mi wim iikamim yipiki iki kamim inig komii komiigakim simiir miriiyim umir min hai karamae nwowiyim, kima kamim kimiir kigriraowiyim simiir whwonkam ida ara kipi mirii iya sima kimiir kigriraowiyim iinokiiinokin kima mii wadie imiirarar mirii. Dimusi rani, kima tiriiginim yipiki kimiir kigriraowiyim simiiraram mirii rani mi kima ha tir tani simiirin. Dimusi rani, wim kima pi borisopi Biiyan Inkam Komii siya maarginaирга kimaka nwo karam nwowim. ²³Kima iikamim simiiraramar mirii rani. Wim kima Biiyan Inkam Komiiyin Jisis Krais siiram mirii. Mi ta hiriinan saiirsika, kima kimiir mii imiirin sibgu donkworinu miriikripkai. ²⁴Kima dimin miiyik imiirar tir. Dimusi rani, wim kima ina ninokninkinim mhoiyya omin ninomor kou hiranin Adi Komii siya kimiirin wi bimbiwi tirwin tani biyya siya nimbina siir yokwo aiir saiir hiriinan. Mi ta hiriinan saiirsika, kima ti nu iiirin miiyim sibgu sibgu mirii. Dimusi rani, wim kima iinokiiinokin Biiyan Inkam Komii Jisis Krais siiram mirii mi ta hiriinan saiirsika sibgu sibgu asi mirii. ²⁵Mi iikamim yipiki dimin biyie tiriym, mhoiyya simiirin wi dimin biyie Adi Komii krimiir Wanin siya tirhaiginiuwi. Dimusi rani, ti dimin taemin imiirsika. Mi siya iikam whiekakim simiiramin ini hiriinanar mi aingwowin mi siya krimiir whiekakarin wi hiriinhiriinankinar hidi. Iriig.

4 ¹Mi wim kima kamim bii nwowiyim kima ti iikamim yipiki kimiir miriiyim simiir sibgu tir. Dimusi rani, kima ina ninokninkinim kimiir Biiyan Inkam Komiiyin kimiir kigirkakiyin siya ini siir om iiir nwowin mi kimiirin ini siyar kigriraowin. Iriig.

Iikamim nhwo Adi Komii siiram kwisboiniyim simiir boinka mi ti siyu hiriinanin ti kima tirin yio ini ywown

²Kima Biiyan Inkam Komii Adi Komii siiramin hiriayar kwisboinanae. Kipi digi. Mi iya kima kwisboiniyim nhwo mi kima dimin taeminim kima boinanim simiirin sibgu sibgu daengwo omok boin mi siir boin wadieki. ³Mi iya kima nhwo kwisboiniyim Biiyan Inkam Komii siiram kima iikamim tiranim krimiiram warar srii siiramin minam, krimiir whinkinsiis haiginiuwim mi nim krima wa nwoki kiwakiyim Krais siir yai aiir boinmimauuwamin. Mi ta hiriinan saiirsika iikamim wi simiir nwoki wakaeyoknam. An kara maeyauwa mii biyie miriyya saiir tir asi hiugripkikikai. Dimusi rani, an kara siir yai imiir boinmimauugin.

⁴Kima Adi Komii siiramin minam kwisboinki kariirin wi siya nwoki

whinkinsiis haiginiuwim Krais siir yaiyim simiir sibgu boinmimauwim biiya kara niki boinmimauwa simiir iikam imiir saiir hiriinan Adi Komii siya boinkiia kariir saiir hiriinan.

⁵ Mi dimin taeminim kima tiriym, iikamim yipiki Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna ap karam nwowiyim simaka, kima sibgu daingwo omok. Mi kima ii kwira hiniina tiram kipi kiwaki, diminin wadie nwokaram nwowiyin siir tiram dimusi rani, kimiir iyiim hoimgak nwo rani. ⁶ Mi dimin taeminim kima boinmimauwim simiir yim wadiekim, yim ini wa'im naeyim kima naeiyim simiir idwo nikrinkinkiyyim ini simiir hiriinan ywowim. Mi hiriinanki niuwi, ti dimin taeminim iikam ima sriii kimiir mi kima wa sibgu inokninkin boinkii simiirin. Iriig.

Pol siya Tikikas Onisimas sowiir nikropkiko

⁷ Kara Tikikas siirin kimiiram minam nikropkikin siya dimin taeminim kara tirim wi kimiir nwoki boinmimauwim. Siya krimiir nomiiyau kibikin yipiki kara naingwokwonanaeiyin. Siya inkam wadiekin mi kariir dimin taemin siya whinkinsiis haiginiugin mi siya mi kara krimiir Biiyan Inkam Komii siir mii aiirin krirar miriigo. ⁸ Kara siir bidi yikropkiyin kimiiram mi ti dimin taeminim wi siya boinmimauwi kimiirin. Mi siya kimiirin wi min boinmimauwi dimin taeminim krima tirim simiir mi ta hiriinan sairsika kimiirin wi maargina'rga siya nwowaiginuwi. ⁹ Mi kara Onisimas siirin saika bidi yinkin ikropkiyin kimiiram waraur. Onisimas siya krimiir nomiiyau kibigin mi siya kimiir inkam nwirkin. Mi iiya sowa nimbinii mi dimin taemin whiekakim krimiir tir nimbimbiiyamim wi sowa nini boinmimauuni. Iriig.

¹⁰ Aristakas, yipiki ti kanaka tir ninkin hiugripkiikikaiyin maeyaua mii biye mireiya saiir, siya mi Mak siya sowa kimiir nokboinmamaairgiko. Kima ina ninokninkinim Makin yio Banabasni nomiiyaugin mi biiya kara kimiirin ti hiniina boinmaugin siya niti kima siirin wi sibgu kigrirao. ¹¹ Josua yipiki siir inig whirin ha dapiyin Jastas, yio kimiir mi okboinmamaairgikin. Kamim nwoimginwoimuwa'rgim Juda simiir piugana sairin yipiki Krais siir yai aiir sibgu wakaeyokna apiyim mi kariirin sima whinkinsiis haiginiugin Adi Komii siir dimin taemin imiir tiramin mi kariirin maargina'rga sima nwowaiginuugin.

¹² Epafrasin yio kimiir mi okboinmamaairgikin. Yio siya om Kolosian inkamkin mi siya Krais Jisis siir mii aiir mireigin. Mi iinokninkin siya Adi Komii siiramar kwisboinanaeikin kimiir kirie haiginiuwam. Mi kimiir kwoinim wi kirie nwoki owim ti dimin taeminim Adi Komii siirim simiiram mi ta hiriinan sairsika wi hanii'ngi sibgu inokninkin dimin taeminim Adi Komii siya naingwowim kima wakaeyokna apam. ¹³ Kara ti dimin taeminim simiirin ina sibgu inokninkin mi kara simiirin pa boinmauggi kimiirin. Siya iikam kimiiram inhami nhami

bî miriinanaekin mi iripi hiriinan iikamim Leodisia hiranim mi Hirapolisan ikim. ¹⁴Mi Lukin krimiir paowai min udi inkam kibiyin mi Dimas siya, sowa kimiir nokboinmamaairgiko.

¹⁵Mi kara nokboinmamaairgini haniinaka wi kima nokboinmamaairgi iikam imiirin yipiki nomiiyauim om Leodisia hiranim simiiramin. Sima mi Nimpa saeya mi iikamim yipiki saiir omaka hir haingiriyu owim Adi Komii siir inig iiir hainanim simiir warar nokboinmamaairgi. ¹⁶Mi ta yokwowa maeyaua ti yai ima nwowa kima simiir mwain dignaowidi mi kima simiirin wi iikamim Adi Komii siirim om Leodisia hiranim wi simiiram hauugi mi yim wi sima mi mwainim. Mi ta yokwowa kara hauugiya simiiram mi ya wi kimiiram swoki hauugii mi kima wi kimiir om hir nikini mwainiuwim. ¹⁷Mi kima Akipas siirin hiniina boin, siya miiya Biiyan Inkam Komii siya boinkiya siir siya miriiyam siya saiir mirii mi siya saiirin hiriayar digig.

¹⁸Kara Polkin, tiki yaiyim yim kariir iingar nonkwowinkikin, ti kimiir nokboinmamaairgiyim. Kima simiirin kipi naingwo owouu, an kara ini maeyaua mii biyie miriiya ini saiir tirar niki hiugripkiikikaiyin. Kara hiniina naingwowi Adi Komii krimiir Wanin siir naingwobumbuwa wi kimakar nwowi. Iriig.

1 TESALONAIKA

Hiya Pol siya om Korin hir nwowin mi siya ta yokwowa ha winkikin iikamim naingwo tibmiyim om Tesalonaika hiranim simiiramin. Biiyan siya ti om iiir nik okin mi iiya Timoti siya hiriir nimbiyamin mi siya kimidinya Pol siir ini boiniu, Juda iikamim yipiki Jisis siiram naingwo tibmii karamae nwowiyim iikamim naingwo tibmiyim simiirin hik sima hauuwi. Mi ta hiriinan saiirsika Pol siya ta yokwowa sair asi winkikin minsika iikamim naingwo tibmiiyim wi saeya nwoki whinkinsiis haiginiuwim mi simiir naingwo tibmiiya Jisis siiram naingwo tibmiiya wi hiriayar nwoki onkworinukripkaiyim mi wi siyar nwoki itbugiyim. Siya iiya Jisis siya nitana sair yaiyim kasakasa bi winkin. Iriig.

1 ¹Pol, Sillas mi Timoti, krīma ta yaiya yokwoni win hauugika iikamim Adi Komii krimiir Wanin siir piugananim om Tesalonaika hiranim kimiirim. Kima Adi Komii mi Biiyan Inkam Komii, Jisis Krais sowiргisowiirniigim. Mi krīma ha naingwoni Adi Komii mi Jisis Krais siya, sowa naingwobumbu mi iripa nongwomamaир aei kwoinin wi kimiir nwoki hauugiyim.

**Mi Tesalonaika simiir naingwo tibmiiya kirieka
mi saeya in i wadieyar sibgu owa.**

²Mi krīma iinokiiokin Adi Komii siirim kwisboiniyim, krīma siirin ha boin wadieikim. Dimusi rani, iikam kimiirsika. ³Mi iinokiiokin krīma siir boinmauuwi dimin miiyik miiyikim kima tiriyim simiir. Dimusi rani, kima siir yai imiir wakaeyoknaei mi kima siiram naingwokwonanae mi kima dimin kirie kirie imiirar tiri mi kima donkworinukripkai mi kima kirie hiriayar dwokripkai Biiyan Inkam Komiiyin Jisis Krais siiram. ⁴Mi kima ti nomiiyuaim yipiki Adi Komii siirim naingwokwonanaeiyim mi krīma ina ninokninkinim siya bidi yimbingiyin kimiirin siir iikam nwowam. ⁵Dimusi rani, iiya krīma ta Yai Win Kibya kimiir boinmimauwa saiirsika, yim niksiae yai niingga rani mi kimiir kwoinin Adi Komii siir yai ima mi siir naeyiu ieya wi sowar kinkrip hai. Mi Adi Komii siir naeyiuin kimiir kwoinin wi siyar kisina haigi mi krīma ina ninokninkinim siir yai imiirin mi ti yaiyim simakisimaиргim kaimwowim. Kima bidiyar yinokninkinim diminim

biiya krima tirim kimiir whinkinsiis haiginiuwam. ⁶Mi kima Adi Komii siir yai imiir bidi wakaewinim mi iikamim sima kimiir bidiyar tirkumbuim mi kima maргимаирга bi nwokim. Niingaka. Dimusi rani, Adi Komii siir naeyiuin siyar whinkinsiis haiginiugim kimiirin maргимаирга hiriyyar nwokripkaiyim. Mi kima ti diminim simiirar tirninae, ti diminim krima mi Biiyan Inkam Komii Jisis Krais krima tirim simiir hiriinan. ⁷Mi ti hiriinan siyuin, kima yipiki iikamim Adi Komii siir yai wakaeyokna apiyim nu haimii Masedonia mi nu haimii Akaia hiranim simiir bidi yiisiimauuwim mi kima simiirin dimin miiyik miyyik imiirar niisiimauugim sima kigna apamin. ⁸Mi ti yaiyim Adi Komii siya boinmauwim kimiir, yim kima bidi yanaakninkiiyim mi ta yaiya inkamin ii hainiyin mi siir yainana ha namkiya hinda tinda mi ini saiir hiriinan yamiyokiyokiigya. Mi ta yaiya saeya nu haimii Masedonia mi nu haimii Akaia hiriirara biri namka. Niingaka. Mi ta yaiya ina yiniyokiigya hinda tinda mi iikam sima ina wakaekiyim kima Adi Komii siir yai imiirin ina wakaeyokna apim mi ta hiriinan saiirsika, krima wi saiir swoki boin tani simiirin. ⁹Mi iikamim hinda tindanim sima dimin taeminim biiya nimbiyamim iiya krima kimaka waraur nwowa sima simiir whrie boini. Mi kima uruwai siyaowaiyim digiumii bidi haimriiyugigim. Mi Adi Komii kiingikiinin siirar wakaeyokna apkim. Mi uruwai siyaowaiyim yim omwai bi waiyaeikim, yim ini niingar ywowim. Adi Komii sasaigun omwai waiyayokiyokiyyin. ¹⁰Sima ha boinkim, kima siir yinism iiirim dwokwokin siya Adi Komii siir om hir haburgigi Jisisin, yipiki biiya niki aowin, siirin Adi Komii siya kininsin idwokin mi krimiirin siyar whinkinsiis haiginiu mi siyar mi anmaiwarkaina Adi Komii siya tioidwomaiyana saiarsi. Dimusi rani, iikamim, sima dimin biyie tirkim. Iriig.

Pol siya miriya mii om Tesalonaika hir saeya

2 ¹Kima ti nomiiyauim, kima ina ninokninkinim biiya krima nita kimiir nini kignakiyim mi yai kimiir nini boinmimauugigim mi ta krima niki apririr kignakiya kimiir saeya op bi kimaiga. Niingaka. ²Mi kima ina ninokninkinim iiya biiya krima om Filipai hir nwowa sima krimiirar diriraerarbumbukim mi krimiirin Adi Komii siya whinkinsiis haiginiugim mi krima hikim sima hauuwim simiirsi biri nididgim mi siir Yai Win Kibya krima kimiirar boinmimauugig. ³Ti yaiyim krima kimiir boinmimauugigim krima kimiir niksisae rani. Yaiyim krima boiniyim krima siyu biyiekak bi nwowikim. Niingaka. Krima kimiirin yaimwowarar boinkim krima kimiir bi niksisaeikim kimiir digworaekwo imiir niksisae haiyim. Niingaka. ⁴Biiya Adi Komii krimiir Wanin siya bidiyar kinankiugiyin krimiir kwoinin mi siya ini wadieyar ywokiyin krimiirin siir yai imiir boinmimauuim. Adi Komii siya ina

ninokninkinim ti dimin taeminim krima boinmimauwiyim krima minam naingwowi Adi Komii siirrarar maргimaирга haiginiuim, krima inkamni maѓimaирга haiginiuim pi borisopi. ⁵Kima ina ninokninkinim iинокиинокин биyya krima kimiir boinmimauuim krima kimiiram bi hiirgim. Adi Komii siya ina ninokninkin krima kimiiram bi hiirgim mi ta hiriinan saiirsika krima kimiir umir digworaekwo min swoki iksiae hai rani. Niingaka. Adi Komii siya ina ninokninkin krima yaimwoalar boini. ⁶Ta krima miriyya krima inig komii haiyim pi borisopi kimiir bopwoniya waraurin mi iikam nhr ikim. Niingaka. Nim krima aposel kamim yipiki Krais siya nirkopkiyim sima mi ta hiriinan saiirsika nim krima wi digar nwowi Adi Komii siir whwonkam idan kimiiram sriyim krimiir inig imiir hainanim mi krima pi borisopi. ⁷Mi biyya iiya krima kimaka waraur nwowa krima kimiirar sibgu kigriraokim yopiigi sae kigriraowiya saiir yinim simiir saiir hiriinan. Mi krima kimiiramdimin whiram bi sriigim. ⁸Krima kimiiramar naingwokim mi krima Adi Komii siir Yai Win Kibiya saiirara bi hauugikim. Dimusi rani, krima kimiiram naingwokwonanaeikim mi krima kimiir asi whindiriraerargigim. ⁹Kima iikam whiekakim ina ninokninkin krima kimiirin Adi Komii siir Yai Win Kibi aiirar boinmauugim mi krima umiramin nii nabie miriigim mi ta hiriinan saiirsika, krima naemin diminim kimiir warauranki paniinsi haisi.

¹⁰Kima mi Adi Komii siya kima ina ninokninkinim diminim krima tiriym kimiir iikamim yipiki Adi Komii siir yai aiirim naingwo tibmiiyim. Krima diminim big nasmirwaiya Adi Komii siya nwowanim simiirar tirkim mi krima dimin miiyikim dimin whirki kimbu karamae nwowyiyim simiirrarar tirikim, krima siyuim dimin whirki kimbu karam nwowyiyim simiirrarar tirikim dimin biyie wara bi tirikim. ¹¹Krima ini adin siir yinismim simiir boinmimauwiyim ini siir hiriinan ywowim mi kimiirin krima nokwao boinkim mi kimiirin maѓimaирга krima nwowaiginiugikim mi krima kimiiram sriininaekim ¹²kima iинокиинокин Adi Komii siir sibgu wakaeyokna ap siya kimiiram nikiunanaeikin mi kima mi siya kima wi iripa niwowi mi kimiirin wi siyar kigriraowi mi siir dimin taemin miiyik miiyikim kima wi simiirar ninan haiswowi. Iriig.

¹³Iinokiiinokin krima Adi Komii siirar boin wadie nanaeikim ti dimin taemin imiirsiyin. Biyya krima kimiirin Adi Komii siir yai imiir boinmimauugim mi kima simiirin ina wakaeyokna apim sima inkamni yai rani. Niingaka. Ti yaiyim kima wakaeyokna apim kima Adi Komii siir yai imiirar wakaeyokna apkim, ti yaiyim sima diminar tirikim kimiir kwoinauin, iikamim yipiki siir yai imiir wakaeyokna apim. ¹⁴Kima ti iikamim Adi Komii siir piungananim nu Judianim yipiki naingwo tibmiiyim Krais siir wakaeyokna apim simiir kigna miriyyan iikamnan

bidi ywowim. Ti nomiiyauim, ti iikamim ti om Tesalonaika tiranim kimiigikimiirar nomiiyauim kimiirin siyu biyie simar tirkim yipiki Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna apim mi iripa hiriinan sima ti Judan iikamim sima siyu biyie bidi mi tirim iikamim yipiki Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna apim waraur nwowim.¹⁵ Biiya Juda iikamim sima nisomsomaokaokim profet kamim yipiki biiya Adi Komii siir yai imiir nanaakninkii haiginiuim mi mhoiyya simiir yiinleyim sima yisomao krimiir Biiyan Inkam Komiiyin Jisis siir mi tariinanın sima ini siyu biyie krimiirar swoki tirim mi ti siyu hiriinanın sima tirin mi Adi Komii siir kwoin inı haugıhauga whiyekiyin.¹⁶ Mi sima dimin bibiyie iki iikam nhirim simiirar tirkim. Dimusi rani, sima krimiir siyu iiir ninkripkiigim iikamim Juda iikam tani krima yai simiir boinmimausı. Mi hiriinanki niuwi sima digumii ti dimin biyie iiir haimriiyugig mi Adi Komii siya wi simiir nwoki anmaiwarkainaim. Ti iikam bibiyieyim dimin bibiyie imiirar tiryokiyokiyyim mi takı iiya Adi Komii siya hik ti simiir dimin bibiyieyim simiirsi hauuwana saeya bidi yimbiniya. Iriig.

Pol siya simiir swoki kigam naingwokin

¹⁷Mi ti iikamim krimiirin sima nikropkikim mi krima ina yamim mi tiyim hoımgak rani, krima kimiir haiburgigim mi krimiir kwoin inı kimaka waraurar yıñkin okiyim. Mi krima wigkamim wigpiowa kampiowa niınga nwowyiyim inı simiir hiriinan ywowim. Mi krima kimiir whwonkam kignakiyamin ina naingwowim mi krima ina nikı hidim siyuwamin krima wi paniına niti kimiir kignakiyamin.¹⁸ Kara Polkin mi kara iinokiinokin ina kinankiuin kimiir kignakiyamin mi krimiir siyuin inı Setan siya yinkripkiyyin.¹⁹ Mi Mhoiyya iiya Jisis siya swoki iti mi krimiir hainami mi krima wi saika nwo wi omwaiya waiyayokiyokiyyami. Mi mhoiyya iikamim sima wa ha dimusi boini krima wadieyairgim? Mi mhoiyya krima wi maırgimairga dimusi nwo? Mi Mhoiyya krima wi krimar dimusi hainanaei? Krima wa hainanae, krimiir inig iiirarin. Dimusi rani, iikamim kimiirsika.²⁰ Kima iikamim yipiki krimiir yai imiir wakaeyim mi Adi Komii siir kigna apim, wi kima maırgimairga krimiir nwo haiginiuwi. Iriig.

Timoti siya yai kibıya sair hainanikin mi Pol siya inı maırgimairga ywowin

3 ¹Mi iiya krima nwoimrarim waraur nitam nwoninaeaya, krira hiniina naingwokwoko nikrira wi om Atens tır nwonaowidi. ²Mi krira pi krimiir nomiiyauin Timoti siirara nikropki yipikin siya kriraka miriiyin Adi Komii krimiir Wanın siir mii aiirin mi Krais siir Yai Win Kibı aiir nanaakninki haiginiuwam mi siirin krira nikropki mi siya niti kimiirin wi siya whinkinsii haiginiuwi mi kimiir kwoin inı kirie nwoki owim Adi Komii siir yai aiir

wakaeyokna apamin ³mi ta hiriinan saiirsika, kimiir iikam nhirkim bi kiyopsimsibgigim. Dimusi rani, ti hik imiirsika. Mi kima, kima kimarin ina ninokninkinim ti hikim Adi Komii siyar nimbinkin krima haiyamin. ⁴Mi biiya iiya krima kimaka waraurar niki owa, krima kimiirin hiniina boinmauugim, iikam nhirim wi dimin biyie krimiir tiri. Dimusi rani, krima Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna apikim. Mi kima ina ninokninkinim ti hiriinan diminim kimiir nimbini krima biiya kimiir bidiya iki boinmauuim. ⁵Mi kara ii priei nwowim pi borisopi mi kara Timoti siirin ta hiriinan saiirsya nikropkisasauugin kimiir kignakiyim, kima ini Adi Komii siir mii aiirar miriliyim iyie? Saair mirii rani. Kara pi nididi kimiir kwoinim wi Setan siya niipiakoisi mi diminim krima tirim, sima wi naekak nwo rani. Iriig.

⁶Timoti siya kimiir haiburgigin mi siya tiriir ha nitin mi ta Yai Win Kibya siya ina anaakninkii haiginiuni. Kima Adi Komii siir yai imiirar wakaeyokna apkripkai mi kima iikam imiirim warar timi inkin aingwokwonanae mi krimiirimin iriipi hiriinan warar timi inkin aingwokwonanae krimiir kignakiyam, krima naingwowyi kimiir kignakiyim saair hiriinan. ⁷Mi krima wi mairstimaирga nwokripkai. Dimusi rani, iikam kima ini Adi Komii siir yai imiirar niki wakaeyokna apkripkaiyim. Mi iikamim sima siyu biyie krimiir tiriym mi krima hikak biri nwowikim. Niingaka. Mi diminim krima wakaeyim kima tirim, yim krimiirin simar whinkinsiis haiginiuwi mairstimaирga hiriayar nwokripkaiyim. ⁸Mi kima Adi Komii siir yai imiirin hiriinanar wakaeyokna apkripkai mi ha timi okworinu kripkai mi hiriinankiniuwi, krima wa nongwomamair aei. ⁹Mi krima Adi siirin wi paniina boin wadie mi krima sirin wi ha niisiimauwi krima mairstimaирga kirie komiigakim. Dimusi rani, iikam kimiirsika, ha? Yio ti hiriinanin yio siyu karamaeka. Niingaka. ¹⁰Mi iinokiinokin krima Adi Komii siirama sriinanaeikim krima kimiir kigam mi kimiir naingwo tibmii aiir whinkinsiis haiginiuwam mi kimiir naingwo tibmiiya saeya wi sapisap kipi nwo. Iriig.

¹¹Mi krima hiniina naingwoyi krimiir Adi Komiiyin mi krimiir Biyan Inkam Komiiyin Jisis, sowa whindiriraerarkiko kimiir kignakiyam. ¹²Mi krima hiniina naingwoyi Biyan Inkam Komii siyar tirkii kimiir nomiiyauim iki iikam nhirim hinda tinda nwowim simiiramin nhami nhami kipi naingwokwonanae opki mirkimirkasae ninkiniya mi ha bwaembwaekiinamiya saair hiriinan, ta krima naingwokwo nanaeiya kimiiram saair hiriinan ¹³mi iriipa hiriinan Biyan Inkam Komiiyin siya wi kimiir kwoin imiir tirkii sima kirie nwoki owim. Mi mhoiyya Biyan Inkam Komiiyin wi siir iikam imaka nitii mi kima Adi Komii siir whwonkam ida wi dimin whirki kimbu rani. Iriig.

**Ti hiriinan siyuin kima Adi Komii siir wakaeyokna
apiyin yio Adi Komii siir mairstimaирga haiginiuwi**

4 ¹Biiya krima kimiir bidiyar iki boinmauuim mi kimiir bidiyar mi iisiimauuwim siyuin Adi Komii krimiir Wanin siir wakaeyokna

apanin mi mairstgimairga siir nwo haiginiuwim mi krima ina ninokninkinim mi kima simiir tiri mi krima kimiirin wi asi sriinanae krimiir Biyan Inkam Komiiyin Jisis siir yai imiiramin mi kima ti siyu iiirin wi hirii hiriinanar tirnanae. ²Kira bidiyar yinokninkinin yaiyim biiya kiriir boinmauwim krima, Biyan Inkam Komiiyin Jisis siir inigni. ³Mi dimin taeminim Adi Komii siya naingwowim kira kigna diriraeraram simiirin donkworinukripkai mi kima dimin whirki kimbu karamae hiriayar dwokripkai. Mi kima siyuin hii nanaeiyin siirsinyin aru dwo. ⁴Mi kima irira nwinwira sibgu dinokninkin siyuin kimiir piu aiir kigriraowanin mi rirmiya dwokripkai mi Adi Komii siya ti hiriinan dimin miiyikin siir kigi mi siya wi mairstgimairga nwowi. ⁵Mi kima hii nanaei siyu biyieyin siiram kipi naingwokwonanae iikamim yipiki Adi Komii siiram naingwo tibmii karamae nwowiyim simiir hiriinan kipi nwo. Niingaka. ⁶Mi kima kimiir nomiiyauim simiirin siyu bibiyie kipi tirhaiginiu mi simiir kwoin imiir kipi kiyai Niingaka. Dimusi rani, biiya krima kimiirin hiniina boinmaugim, iikamim yipiki ti hiriinan siyu biyie iir tirim yim wi Biyan Inkam Komiiyin siya nonkwobumbuninkin haiginiuwi. ⁷Mi Adi Komii siya krimiirin siyu bibiyie tiram bi nikiunakin. Niingaka. Siya krimiirin dimin whirki kimbu karam nwowim nikiunakin. ⁸Mi iikamim yipiki digiumii ti yai imiir haimriiyugigi, yim sima digiumii iikamim ti yai imiir boinmauwim simiir haimriiyu rani. Niingaka. Yim sima digiumii Adi Komii siirar haimriiyuwi yipiki inkamim naeyiu miiyik krimiir hauuin.

⁹Mi kara kimiiramin wi winboinki rani, siyuin nomiiyau nhirmiyam naingwokwonanaeyin siirin. Niingaka. Dimusi rani, kima bidiyar yinokninkinim. Dimusi rani, kara kimiir bidiyar iki boinmauuiin Adi Komiini siya naingwokwonanaeyim kimiir nomiiyau imiiram. ¹⁰Mi kima kimiir nomiiyauim simiiram bidiyar yaingwokwonanaeyim hinda tinda nwowim nu Mesedonia hir mi krima kimiirin pi hiniina boinkii, kima kimiir nomiiyau imiiram daengwokwonanae. ¹¹Mi kima omwai sibgu waiya yokiyokiyyam daengwokwo mi dimin biyie tirim kipi naingwo mi piu minki kipi piyao mi kima kimiir umir mii imiirar sibgu mirii, biiya krima niki boinmauukiya sair hiriinan. ¹²Mi iriipa hiriinan iikamim yipiki Adi Komii siiram naingwo tibmii karamae nwowim simiir whwonkam ida kimiirin sima wa kignaingwo boini kima iikam miiyik miiyikim mi kima dimin taeminim wi kima kimar haiyam naingwona rani. Niingaka. Iriig.

Mi Biyan Inkam Komiiyin siya nitan ii aeya

¹³Mi kara pi borisopi iikam kima habwaowaenan nwowim kimiir nomiiyauim naokaowim simiiram. Mi kara pi borisopi kima mairstgimairga nwo karam nwowim ti iikamim naokaowim simiirsinyin

ti iikamim yipiki Adi Komii siiram naingwo tibmii kiin karamae nwowiyim simiir hiriinan mi siya ti iikamim simiirin wi swoki kininsiin idwo rani, omwai waiyayokiyokiyamam. Niingaka. ¹⁴Mi krima ina naingwo tibmiiyim Jisis siya bidiyar iki aonamin mi siya kimidiniya ie hiranki swoki insiin idwo, tiriiginim yipikim Adi Komii siir yai aiiram naingwo tibmiiyim mi ha naonamim mi Adi Komii siya wi ti iikam imiir hidninsiin idwowi mi sima wi saika warar swoki inkin iti.

¹⁵Krima kimiirin dimin taeminim yipiki biiya Biiyan Inkam Komiiyin siyakisiyar boinim simiir boinmimauuwi. Yim hiniingim, krima ti iikamim yipiki ti omwaiya nik waiyam mi iiya Biiyan Inkam Komiiyin siya niti mi iikamim yipiki biiya naokaowim simiir biiyin wi krima nam tani. Niingakiniingaka. ¹⁶Mi Biiyan Inkam Komiiyin siya wi ninomor kou hirankin sasar niuuni mi siya wi yai komiiyar boinki mi Adi Komii siir paekwosimin kirie komigakin siya wi komiiyar kauwok boinki mi Adi Komii siir kidin wa masboinki mi Krais siir iikamim yipikim biiya naokaowim mi biikibiiyin wi simar ninsiin idwo. ¹⁷Mi ta sair mhoiiyarin mi iikamim naingwo tibmiiyim yipikim omwaiya nik waiyam mi yim wi simaka warar ninkin ami mi iikamim sima Biiyan Inkam Komiiyin siirin wi kou hir niyiskaiwini. Mi Biiyan Inkam Komiiyin siya krimiirin wi ti hiriinan siyu iiarsi nikunaiinami mi krima iinokiinokin wi saikar nwoyokiyokikaiyami. ¹⁸Mi kima irni nwirni whinkensiis ankensiis haiginiu mi maргimaирга ta yai anaka dwo. Iriig.

Krima hiriyyar sibgu okworinu kripkai iiya Biiyan Inkam Komiiyin siya swoki itina saiirim

5 ¹Kima ti nomiiyauim, krima iiya ti diminin siya nimbiyamana pi yokwoni kimiir winboinmauggi rani. ²Kima iikamim, kima ina sibgu inokninkinim iiya Biiyan Inkam Komiiyin siya nitina ya wi inkamin digworaekwo tauaeyim nitiyin niyyaka wi siir hiriinan niti mi iikamim wi hindara nanaawini. ³Iiya inkam nwirki ha boini krima ini wadieyar sibgu owim mi dimin biyie whir karamaeka mi dimin whirin ina yimbiyamin simiirin mi simiir tirbu wiga yipiki yinism naokainam tiriya mi ha diyiuraeyiuwiya sair hiriinan mi sima wi saiarsi kyoopki rani. Niingaka. Wiga yinism naokainani hikim simiir hai karamae bi swoki owika. ⁴Kima ti nomiiyauim, kima yipiki iikamim Adi Komii siir wakaeyokna ap karam nwowiyim simiir hiriinan tani mi iiya siya swoki itina ya wi krimiir nanaa haiginiu rani, hiiyan inkamin yipiki digworaekwo tauaeyaeiyin siir hiriinan. Niingaka. ⁵Kima iikamim ini Adi Komii siir yinisisim ara ywowitz mi siir yai imiirar wakaeyokna ap. Kima Setan siir iikam tani yipiki siir yai aiir wakaeyokna ap karamae nwowitz. Niingaka. ⁶Mi ti hiriinan sairsika, krima iikamim yipiki Adi Komii siir yaiyim simiir wakaeyokna ap karamae nwowiyim simiir hiriinan tani. Niingaka. Krima

krimasiyar mintaraona mi diminim Adi Komii siya boiniyim simiirar wakaeyokna apiyokiyokii. ⁷Iikamim yipiki Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna ap karam nwowiyim, yim ini iikamim nhwo whwonkaowiyim ini simiir hiriinan ywowim mi ini iikamim op kirie kwiae whaowaeiyim mi dimin taemin ha priidiriraeraramiyim ini simiir hiriinan ywowim.

⁸Krima iikamim yipiki Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna apiyim krima krimasiyar mintaraona. Krima Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna ap mi iikam imiirim daengwokwonanaei. Ti dimin hiriinanim kimiir whinkinsiis haiginiuwiyim, yim nhaowa inkamki hioikwoniya sair hiriinan ywowim. Krima Adi Komiiyin yipikin mhoiyya krimiir nikunakiyanin mi krimiir whindiriraeraranin siiram waikao. Mi ta hiriinan wi saeya whinkinsiisi pagra kirieya iiya kamim yaii niniiyim simiir mwo imiir haiginiya sair hiriinan. ⁹Adi Komii siir iowa krimiiram biri nimbunga krimiir nonkwoninwomwiirninkinim. Niingakiniingaka. Mi siya ha nimbungin krimiirin, krimiirin wi krimiir Biiyan Inkam Komiiyin Jisis Krais siir inigni nanmaiwarkainaei. ¹⁰Biiya siya krimiir whindiriraeraram naokin mi ta hiriinan saiirsika krima yipiki omwai waiyam mi yipiki naowim mi mhoiyya krima wi omwai saikar waiyayokiyokii inokiinokin. ¹¹Kima irni nwirni dinan inkinsiis ankansiis haiginiu mi irni nwirni timi whindiriraerar haiginiu tariinanin kima tira sair hiriinan tir. Iriig.

Nikopkaigyan yai ima

¹²Krima kimiirin igao yai boinkim, kima iikamim Biiyan Inkam Komiiyin siya nikmwin kwoim kimiir bopwoniya waraur nwowim simiir yai imiir wakaeyokna mi simiirin siyu miiyik imiirar diisiimauu. Dimusi rani, kimiirin ini simar kigriraowim mi ini simar nowomwarkaiyiuim Adi Komii siir dimin taemin imiirin. ¹³Kima ti kam miiyik miiyikim simiiram daengwo mi simiiramin ha daengwokwonanaei. Dimusi rani, dimin taeminiim sima tiriuyim simiirsi. Kima iraka nwirka dongwomamair ae.

¹⁴Ti nomiiyauim, krima ti yaiyim kimiirin igao yai minsi boinki mi kima iikamim yipiki nhakiuwiyim simiir boinwakae. Mi iikamim yipiki nidiuyim simiir whinkinsiis mi iikamim yipiki maarginairga nwo karamae nwowiyim simiir kinsiis haiginiu mi kima hiinsima dwo iikam simakan. ¹⁵Kima sibgu mintaraao, kima yipiki iikamim siyu biyie kimiir tir haiginiuwiyim, kima simiirin wi yamdi kipi swoki tirbu haiginiu. Niingaka. Mi kima irni nwirnyin mi iikamim hinda tinda nwowim simiirin dimin miiyik imiirar tir inokiinokin.

¹⁶Mi inokiinokin kima wi maarginairga dwokripkai. ¹⁷Inokiinokin kima nhwo Adi Komii siarama kwisboinanae. ¹⁸Kima Adi Komii siir boin wadie ti dimin taemin whiekakim nimbimbiyyamim simiirsi, Adi Komii siya wi maarginairga kimaka nwo, kima ti dimin taeminim Krais Jisis siir inigni tiri yipiki kimiir whinkinsiis haiginiuwiyin.

¹⁹Kima dimin taeminim Adi Komii siir naeyiuin siya tiriyyim simiir kipi kikinokou. ²⁰Kima, kimiir whwomisim amimira kipi nwo mi siyu biyie kipi niisiimauu ti kamim Adi Komii siir naeyiuin siya boinmimauuın diminim mi ha nanaakninki haiginiuwim. Niingaka. ²¹Kima dimin taeminim iikamim sima boinmimauuyiyim mi sima nanaakninki haiginiuwiyim simiir kinanankiu mi dimin kibi kibiyim simiir sibgu onkworinu. ²²Mi dimin biyie imiarsi dapyok.

²³Kara ha naingwobi Adi Komii krimiir Wanin siyaargin maиргимаиргани bwamkibwamin mi kimiirin wi siyar whinkinsiis haiginiuwi siir wakaeyokna apim mi ta hiriinana saiirsika kimiir kwoinim mi kwoinbudim mi kimiir piut wi wadieya hiriayar, nwokwokini mi wi iiya Biiyan Inkam Komii Jisis Krais siya swoki iti wi sair nadigiawi. ²⁴Adi Komii siya kiriiram bidi yikiuin mi kima siргисиргим mi siya siir kwoinin bi swoki kisina haigiikin mi siya wi ti dimin imiir tirkripkai mi wi sima digii.

²⁵Ti nomiiyauim kima Adi Komii siiram ti kwisboin krimiirim mi siya wi krimiir nwoki whinkinsiis haiginiuum. ²⁶Hiya kima kimiir nomiiyau imiir nokboinmamairiyim kima simiirin warar dankabmamairgiyam. ²⁷Kara kimiirin Biiyan Inkam Komiiyin siir inig iiir boinki, igao yaiyim kima ta yokwowa wara nomiiyauim waraur nwowim simiir whwonkam ida mwain. ²⁸Kara ha naingwobi Biiyan Inkam Komii Jisis Krais siir naingwobumbuwa wi kimaka nwowi. Iriig.

2 TESALONAIKA

Ta yokwowa Pol siya winkika iikamim naingwo tibmiiyim simiiram om Tesalonaika hiranim simiiram ta yokwowa biiyana siya winkiya sair mhoiiyar. Siya simiirsiyin minsí winkikin nhirim yím ha boini, Jisisin bidi swoki itin mi Pol siya hiniinam naingwowi simiir nikksaeya pi digiyim. Mi siya Biiyan Inkam Komii siya nitana sair asi swoki win boinkikin. Iriig.

---

1 ¹Pol, Silvenes, Timoti ta yokwowa krima winkika iikamim naingwo tibmiiyim Adi Komii siir piuganím om Tesalonaika hiranim kimiiram. Mi kíma krimiir Adi Komii mi Biiyan Inkam Komii Jisis Krais sowiirgo. ²Mi krima hiniina naingwowi Adi Komii krimiir Wanin siya mi Biiyan Inkam Komii Jisis Krais siya, sowiir naingwoyimiyoka kimaka dwo mi kíma hiriyyar dongwomamair aekaeyam. Iriig.

Pol siya Adi Komii siir boin wadieki

³Hinokiinokin, krima Adi Komii siir boin wadie iikam kímiirsi. Dimusi rani, kíma Adi Komii siiramin nhami nhami naingwo tibmii rani mi wim kíma nhami nhami mi naingwokwonanae rani, irni nwirniyamin. ⁴Dimusi rani, krima kímir inigim ti dimin taeminim simiirsi hainani mi krima ina boinmamaugiyim iikamim Adi Komii siir piugananim hinda tinda nwowim simiir mi krima simiir boinmimauu dimin biyeyim yipiki iikamim sima tirim kímirin mi kímirin sima kímpipisu prasae bi hauugim. Mi ti kímpipisu hiriinaním yím wi maírgimaírga nwo karam kímir nwowwaiginiu rani. Niíngaka. Wim kíma maírgimaírga mi kirie hiriyyar nokworinu kripkaiigim. Iriig.

⁵Mi kíma hiriyyar dokworinukripkai krimiir niisiimauuim Adi Komii siya iikam imiirin wa kiwaki kímir kinankiuam. Dimusi rani, krima siir mii aiir mirii. Mi hiriinan saiirsika Adi Komii siya wi iikam whiekakim wi simiir niisiimauuwi hiniinin wim kíma wadiekim. Dimusi rani, wim kíma ta kinankiu aiirin hiriyyar nokworinukripkaigim mi yím sima miiyik rani mi siya wi hiniina boini ini wadieyar mi owin kíra saikar timi inkin o mi kíririn wi siyar kígriraowi. ⁶Mi mhoiiya Adi Komii siya wi ti iikamim yipiki biiya siyuu biyie kírir tirim simiir nonkwobumbuninkini. Dimusi rani, iikam whiekakim siya

wi wadieyar sibgu kigirkaki. ⁷Mi iriipa hiriinan mhoiiya Adi Komii siya wi ti dimin taeminim yipikin kimiir mi krimiir maarginairga krimiir nwowaiginiu karamae nwowiyim mi wi siya nitkiigii mi sima wi krimiir haiburgigi mi krima wi wadieyar sibgu owi. Mi ti dimin taemin whiekakim wa nimbiyami iiya Jisis siya mi siir paekwo sim ieya iiya sowa Adi Komii siir om iiir haiburgigi mi sima wi sima sima nimbiyamnae paeyaa karamaeya sair hirin. ⁸Mi siya yipiki iikamim Adi Komii siir ninokninkinsi boriisopim wi simiir tirbuwi, iikamim yipikim krimiir Biiyan Inkam Komiiyin Jisis siir Yai Win Kibya sair wakaeyokna karamae nwowiyim wi warar mi inkin tibrumbuki. ⁹Mi ti hiriinan iikamim siya wi simiir tibrumbuwi mi Biiyan Inkam Komiiyin siya wi simiir nikropki sima siir whwonkam ida nwosi mi siir dimin kirie komiiyin paenan niuyaeyin mi siir kirie komii aeya mi wi sima tioidwomaii iinokiinokin. ¹⁰Mi tikiriliginim yim wi takia hiniin iiya sae nimbiyami mhoiiya siya niti mi iriipa hiriinan iikamim yipiki siir wakaeyokna apiyim saiirsika mhoiiya sima wi inig komii siir hauuwi. Sima mi krima wi kakakar nwoi mi maarginairga saika ninkin owi. Mi siir yaiyim krima bidi yanaakninkii haiginiuim mi kima simiirar wakaeyokna ap. Mi ti hiriinan saiirsika kima mi sima wi ti digworaekwomim simiir nwoki tirim.

¹¹Mi ta hiriinan saiirsika iinokiinokin krima iikam kimiiramin Adi Komii siirama sriii, kima wi mii miiyik nwoki miriyyim mi ta hiriinan saiirsika siya wi hiniin asi naingwomi siir yinisisim nwowamin. Krima siiram kwis boini mi ta hiriinan saiirsika kima wi dimin taemin miyyik miyyikim kima tiram naingwomim wi simiirar nwoki tirim. Mi kima ti diminim kima tirim wi siir kirie aiarar tiri, whisarii rani, kima siiram naingwo tibmiigim. ¹²Mi krima ta hiriinana saiarsi kwis boini Biiyan Inkam Komiiyin krima siir inig wi kougikouwa hainanki. Dimusi rani, ti dimin miyyik miyyikim siya tirim iikam kimiir kwoin imiir mi sima wi kimiir inig imiir hainanprapraskii. Dimusi rani, siirsika. Mi ti dimin taeminim wa nimbiyami whisarii rani, krimiir Adi Komiiyin mi krimiir Biiyan Inkam Komiiyin Jisis Krais sowiirni naingwoyimiyoka ini krimaka nwowa. Iriig.

Dimin biyiekı biyie ieya

2 ¹Tapa krima ti nomiiyawim kimiirin Biiyan Inkam Komiiyin siir boinmaugui, siya wi sipi swoki iti mi krima wi irkiiripa saika nwoi. ²Krima kimiir sriii, ti nomiiyawim kimiir kwoinin ntidid kwoin aisiima kipi niki o mi kima ha wakaewinkim Biiyan Inkam Komiiyin siya bidi yitin. Niingaka. Krima ninokninkin tanii, kimiirin inkamki boinmaugim ti dimin imiirin mi inkamki nanaakninki haiginiugim mi siya tarai ha naingwokin Adi Komii siir naeyiuin siya boinmaugin siirin

mi tari yokwoni inkamki winhauugin, ti dimin taeminim mi simiirim kipi naingwo tibmii. ³ Mi inkam nwirki kiriir kwoin iiir nipiyaokiiyam kipi kigninkinwin ti hiniin siyu bibiyeyim sim, yai biyie boin mi yokwo biyie win mi iki dimin biyie nhirim simiir warar. Niingaka. Mi ta iiya Biyan Inkam Komii siya swoki itana, saeya wi whisarii nimbiyam tani. Niingaka. Biyan iikam whiekakim wi digiumii Adi Komii siir niki haimriyuwi mi ti inkam biyie komiigikomiiyin yio wi sasar nanaakninkiinaei. Mi ti inkam hiriinanin siyaargin maeyauwa paeki nwowa sair hir tioidwomaii. ⁴ Mi siya wi sasar nokmwint okwonaei Adi Komii siir om hirin, digworaekwo niksiseiyim iikamim sim hainaniyim simiir biyin mi siya Adi Komii siir omaka airi nidwokai mi siya wa boini, karakikaraairgin Adi Komiiyin.

⁵ Mi kima daingwoki yaiyim biiya kara kimaka niki owa mi ha boinmamaauuwim simiirin mi kima simiirin biri naingwokainakim, aniya? ⁶ Mi tariinanin, kima ti Adi Komii iiirin ina ninokninkinin dimin siir siyu iiir ninkripkiiyin mi ta hiriinan saiirsika, siya wi sasar nanaakninkiina rani. Niingaka. Wi iiya Adi Komii siya nimbina siirim, wi sairar digi. ⁷ Mi iripi hiriinan, ti dimin biyeyim yipiki ti inkam biyeyin wi siya tiri, iiya siya niti ya bidinanar nimprio amkika mi ti inkam biyeyin yio wi niki it rani. Niingaka. Siir siyuin wi Adi Komiiyin yipiki siir siyu iiir ninkripkouwin wi siyar haiwao budgii siya nitamin. ⁸ Mi ta sair mhoiyyarin, ti inkam biyeyin siyu biyie iiir wakaeyokna apiyin mi siya wi sisiyar nanaakninkiinaei. Mi krimiir Biyan Inkam Komiiyin Jisis siya inkam biyie komiyyin siirin wi yainiyar kubrukigi mi Jisis siya wa swoki iti mi siya wi sasar nanaakninkiinaei mi ti inkam komii biyie siir kirieya wa digi mi siirin wa nonkwobumbu ninkinki. ⁹ Mi ti inkam biyeyin siyu biyie tiriyin siya wi inkam komii biyeyin siir kirie komii anaka niti mi siya wi dimin kirie komii komii imiirar tiri, ti diminim yipiki biiya iikamki kig karamae nwowim mi siya wi dimin miiyik miiyik imiirar tiri iikamim yipiki Adi Komii siir wakaeyokna ap karamae nwowim wi simiir kiyopsibgi haiginiuwi mi siya wi dimin biyie kirie komii komii imiirar diriraerari iikamim sima wi nwoki kigididim. ¹⁰ Mi siya ti iikam imiirin wi inkam komii biyeyin siir kirie komii anakar kiyopsibgi haiginiuwi. Mi ti yipiki iikamim Adi Komii siir wakaeyokna ap karamae nwowim, yim wi Adi Komii siyar nonkwobumbuninkin iuguski. Siya wi simiir kiyopsibgi haiginiuwi. Dimusi rani, simiirin bi nanmaiwarkainakim mi sima ta Yai Win Kibiya kaimwo nnowiya saiirim biri naingwo tibmiikim. ¹¹ Dimusi rani, ta hiriinana saiirsika, Adi Komii siya bidi kiwakiyin diminin simiir kiyopsimsibgikikaiyamin. Mi siya simiirin minam tirkikin sima ti nikssiae diminin siirim nwoki naingwo tibmiyim. ¹² Mi ta hiriinana saiirsika, ti iikamim yipiki yaimwokiyaimwo airim naingwo tibmii karamae nnowim, sima wi dimin biyie hαιi Adi Komii siir hiranki. Dimusi rani, sima dimin

biyie tirim naingwokim mi Adi Komii siir yai aiirim bi naingwo tibmiikim. Iriig.

Mi kimiirin Adi Komii siya bidi yimbinin kimiir nanmaiwarkainam

¹³Ti nomiiyauim Biyan Inkam Komii siya kimiir naingwokwonanaeikin mi iinokiinokin krima Adi Komii siir boin wadie. Dimusi rani, bida bidiniyarin siyar nokmwin okwo haiginiugin kimiir nanmaiwarkainaaim. Kara kimiirin whisarii bi nanmaiwarkainakin Adi Komii siir naeyiuin siir kirieni kimiirin wi saeyer whinkinsiis haiginiuwi dimin whirki kimbu karamae nwowamin mi siir yaimwokiyaimwo aiiram naingwo tibmiiyim. ¹⁴Siyar nikunakin kimiirin ti dimin taeminim simiiram kimiir naingwo tibmiini, ta Yai Win Kibiya saiiram yipiki krima nanaakninkii haiginiuwa kimiir mi kima wi dimin miiyik miiyika haa krimiir Biyan Inkam Komii Jisis Krais siir hirankin. ¹⁵Mi ta hiriinan saiirsika, ti nomiiyauin kira kiriir kwoinin kirie dwo mi ha dokworinu mi ta yai aiir wakaeyokna ap, biiya krima boinmauuwim kimiir krimiir yainiyar mi yokwoni krima mi winhaugui ikim.

¹⁶Krima ha naingwobi ti krimiir Biyan Inkamin Jisis Krais siyar mi krimiir Adi Komiiyin yipiki krimiiram naingwokwonanaeiyin mi krimiir whinkinsiis haiginiuwyin siir naingwobumbuwa, wi krimiir hauuwi mi naingwo tibmii miiyika mi iiya siya nitana saiirim nwokwokin aka ¹⁷kimiir kwoin imiir siiboboiniu haiginiuwam mi kimiir kwoinim wi hiinsima nwo mi kima wi kirieya nwoki owim mi siya wi kimiirar whinkinsiis haiginiuwi dimin miiyik miiyik taram mi dimin taemin nhirim simiir warar mi wi siyar whinkinsiis haiginiuwi kimiirin yaimin dimin miiyik boinam. Iriig.

Kima krimiiram kwisboin

3 ¹Tariinanin ti nomiiyauwim, kima Adi Komii krimiir Wanin siirim kwisboin krimiiram mi ta hiriinan saiirsika krimiir Biyan Inkam Komiiyin siir yaiyim wa namsisauugi omom omomim simiir. Mi iikamim sima simiir wakaei mi sima wa wakaeyokna api, ti iikamim kima wakaeyokna apim saiir hiriinan. ²Mi siirim kwisboin, siya krimiir nanmaiwarkainaaim iikam biyeyim simiir hirankin. Dimusi rani, iikam whiekaki bi wakaeyokna apikim Adi Komii siirin.

³Mi krima ha naingwo tibmii, Biyan Inkam Komii siya wa diriraerari mi siya wi kimiir whinkinsiisi kima sibgu okwo rinukripkaiyim mi siya wi kimiirar kigriraowi mi Setan siya wi kimiir niyopakaiyiu rani. ⁴Mi krima naingwo tibmii kiriekakim Biyan Inkam Komii siirim mi iikam kimiirin wi digar nwowaiginiuwi mi kima diminim biiya krima boinmamaauwim mi mhoiyya kima wi simiirar swoki tirkripkaii.

⁵Krima ha naingwobi, Biyan Inkam Komiiyin wi siyar nowomwarkaiyiuwi kimiir kwoinim mi kima wa ninokninkini, Adi Komii

siya iikam kimiiramar naingwokwonanaeikin. Mi iiya kima hikak nwowi mi kima wa sibgu okworinuwi Krais siir inig iiirin. Iriig.

Iikam whiekakim kima miiyar mirii

⁶Mi tariinan krima yai kirie kimiir boinki Biyan Inkam Komii siir yai imiir. Mi yipiki iikamkim kimiir bopwoniya waraur nwowim siya hindara sibidwo nanmimiki mi yaimin diminim biiya krima hauugiyim simiir wakaeyokna ap karamae nwowi mi kima aru siirsi dwo. ⁷Whisarii rani, kima kima ina ninokninkinim, kima miiyim krima miriyim simiir hiriinan wakaeyokna mirii. Biiya iiya krima kimaka nwowim krima hindara bi sibidwokim. Niingaka. ⁸Mi krima inkam nwirni naeyim whisarii bi sibaekim. Niingaka. Krima umirniyar sainaekim, nii nabie mii pranae, bi miriigim mi ta hiriinan saiirsika mi krima hiknan wi kimiir hauu rani. ⁹Mi krima ti dimin imiir tiram miriikim. Niingaka. Dimusi rani, krima inig karamae rani, naemin dimin kimiir warauranki haiyim. Niingaka. Krima ti diminim minam tirkim, kima krimiir kigna diriraerarim. ¹⁰Biiya iiya krima kimaka nwowim, krima kimiirin yai kirie aiirar boinkikin, yipiki mii mirii karamae nwowyiin, naemin dimin siir kipi hauuae.

¹¹Krima ti diminim kimiirin whisarii bi boinkikin, krima bidi wakaeyim, iikam nhirim kimiir bopwoniya waraur nwowim sima ini hindara sibidwo naenmimikim mii mirii rani, sima yai ara sibidwo boinai yokiyokii. ¹²Ti hiriinan iikamim krima yai kirie kimiir boinki, krimiir Biyan Inkam Komiiyin Jisis Krais siir inig iiir. Mi sima sibgu didwo mi kima kimiir mii imiirar sibgu ainmimik mirii mi sima naeyim sima hai, sima naeyimin mi iikam nhirmi anka kipi hai. ¹³Mi iripi hiriinan kima ti nomiyyauim kima kipi nhakiu wa dimin miiyikim kima tirim, simiirsiyin. Niingaka. Kima simiirar tirkripkai. ¹⁴Mi inkam nwirki ti yaiyim yokwoni krima winkiyim simiir wakaeyokna karamae nwowi mi kima saika kipi nwo mi dimin whir saika kipi mi tir mi ta hiriinanana saiirsika siya wi niidikak nwowi. ¹⁵Kima siirimin sau omomnan kipi naingwo. Niingaka. Kima saika boinai, kimiir nomiyyau miiyikni haniiin.

Nikopkaigiyán yai aeya

¹⁶Krima ha naingwovi Biyan Inkam Komiiyin sasaírgin iikamim simiir hauuyiin nongwomamair aekiyami siyuin siir bwamkibwamin. Mi iiya kimiirin dimin miiyik mi dimin biyiekí nimbinii mi kimiirin wi nongwomamairni kwoinin siya wi hiriayar nongwomamair aekiyami. Mi Biyan Inkam Komiiyin wi kimiir irira nwonira aka nwowi.

¹⁷Kara Polkin, kariir iinga winkika ta boin maирgimairga yaiya. Kara ti hiriinan minam winkikim kimiir niisiimauuwim ti yokwoim yim karar winkikim. Kariir iinga winkim simiirin.

¹⁸Kara ha naingwovi Biyan Inkam Komiiyin Jisis Krais siir naingwoyimiyoka wi whiekak kimakar nwowi. Iriig.

1 TIMOTI

Timoti siya ta yaiwin kibiya siir apua Yunis mi siir wai aeya Lois sowa boinmimauugo. Mi siya Jisis siiram ha naingwo tibmiiyin mi ini Adi Komii siirgisiir yai aairarar wakaeyokna apiskiyin. Timoti siirin Pol siya yimbin saika namim iki om nhirim simiir Krais siir yaiwin kibiya sair hainamim. Mi mhoiiya Timoti siya iikamim naingwo tibmiiyim om Efesas hiranam simiir pasta nwowin mi Pol siya ta yokwowa ha winkika Timoti siiramin, siir kirie haiginiuwim Jisis sir siyu iir napim. Mi siya siirin siyuin iikamim naingwo tibmiiyim simiir kigriraowiyin siir warar boinmimauugi. Iriig.

---

1 ¹Kara Polkin ta yokwowa kara winkika, Adi Komiiyin inkam ninimniski haiyin mi Krais Jisis ti inkamin krima nwokwokinin ninomor koua hiriir nikiunamam, sowanii nimbingin kariirin, Jisis Krais siir aposel inkam nwowam. ²Kara ta yokwowa Timoti kiriiram win hauugika. Kira Adi Komii siirim naingwo tibmiigin mi kira kariir yinismnan asi nwokin. Kara minam naingwowi, Adi Komii krimiir Wanin mi Krais Jisis krimiir Biiyan Inkam Komiiyin siir naingwobumbuwa mi siir naingwoyimyoka mi siir siyuin iwa inan kaikpimpitiyin wi kiriir hauugi. Iriig.

Krima niksaes siyuin siir kipi nonkwo

³Biiya iiya kara kiriir haiburgigin mi ha namin nu Masedonia hiriirin, kara kiriirar niki boingigin, kira om Efesas tirar dwo. Mi inkam nhirim dikmiininkin, sima ti siyu hiriinanin sima niksaeyin Adi Komii siir yai aiir mi siir ditkigi. ⁴Kira simiir boin sima wanmi niwiyyim simiir kipi whasprigin mi yidiwi wanwyaeyim simiir inigim kipi nokdapyokiyokii. Mi ti hiriinan yaiyim, simiirin Adi Komii siiram naingwo tibmiiyim wi saeya whindiriraerar tani. ⁵Taka yaixa sair yaimwowa kara kiriir boinmauuwa, kiriir naingwo tibmiiya sair kirie haiginiuwam boinmauuga. Mi kiriir mhii kwoinim rirmiiya nwowi dimin whirki nitki karam nwowi mi kiriir naingwo tibmiiya iriipi hiriinan kirieya mi owi. Mi kira wi iikam whiekakim simiiramar naingwo irkaki. ⁶Mi iikam nhirim siyu whira namim sima ini Adi Komii siir siyu iirram yaowhriewhrieyiim yaiyim sima boiniyim, hindara priiboin priiboini.

⁷Mi sima Adi Komii siirin siirimar naingwokwokim siir boinmimauuwim. Mi simiir kwoinim nididgak bi nwokim. Sima ha naingwokim sima bidi yinokninkinim ta yai aiirin. Mi yim sima bi ninokninkinkim.

⁸Krima dinokninkin Adi Komii siir siyuim krimiir niisiimauu apiyim mi krima ti hiriinan siyu iiir tiri wi wadieyar nwowi. ⁹Mi tiki siyu hiriinanin krima timi ninokninkin, tiki siyuin kam miiyikim simiir tani. Niingaka. Yio hiriinan siyuin kamim yaowae budieyim simiir yai nanugaugauwyim simiirgin. Mi kamim digiumii Adi Komii siir mi haimriiyugigiyim mi siyu biyie tiriyyim simiirgin. Mi dimin biyieyim nu tir nwowiyim mi yopii ad nisomsom aokaowiyim mi inkam nwirni mi isom aokiyim. ¹⁰Mi hii min mi nanaeyim mi inkamin inkam nwirnaka nanaeyin hii mi wigkam yinisisim mi tauae hainami ikim. Mi niksisae mi siir yai aiir priiboin priiboiniyin mi sima siyuumwokisiyumwowin saika ninii nansaokim. ¹¹Mi takî yaimwokiyaimwowa ini ta yai win kibya sair hiriinan ywowa krima Adi Komii siirim mairstimaирga ta yai win kibya kariirin siyar hauugika inkam nhirim simiir boinmamaauuwim. Iriig.

Pol siya Adi Komii siir boin wadiekin siya siirsi naingwoyimyokin

¹²Krimiir Biyan Inkam Komii Krais Jisis siir kirieya kariir hauugikin mi Jisis siya ina yaingwokiyin kariir mii aiir miree siya wi digar nwowi. Mi siya nokmwin okwokin taka mii aiirin mi kara hiriinansi boin wadiekikin siirin. ¹³Biiya kara siir inigin siirar niki boinbumbu haiginiugin. Mi kara iikamim Adi Komii siirim naingwo tibmiyyim, simiirin kara niki ipimparkim. Mi kara Jisis siir yai akar mi antamyiriyirkim mi kara siirin biri sibgu ninokninkin. Kara tiki hiriinan siyu iiir asi tirkim. Adi Komii siirimin biri niki aingwo tibmiiggin niingga niki okin. Mi siya kariorsi asi naingwoyimyokin. ¹⁴Biiyan Inkam Komiiyin siya kariorsi naingwobumbunanaekin. Mi Jisis Krais siir kirie aeya diriraerkikin kariirin mi kara siiramin asi naingwo tibmii. Mi kariir kwoinim iki inkam nhirim simiirim asi mi naingwokwobi. ¹⁵Mi Krais Jisis siya nua tiriir niuunikin iikam biyieyim simiir niniskii hainakikin. Mi ta yaiya kaimwo kiinga mi krima saiirim daingwo tibmii kiin. Mi karargin inkamin siyu biyie tiriyyin simiir biiyan inkamin. ¹⁶Adi Komii siir kwoinim hiniina naingwokin, siir naingwoyimyoka biiyan kariir tiriir wimbini. Mi kara aknainan nwoki iisiimauuwi Jisis siirin inkam miounan, iikamim simiir whwonkam ida mi mhoiyya sima naingwo tibmii mi kwoinbudin omwai waiyayokiyikiyyin siirin wa haii. ¹⁷Mi Inkam Komiiyin digworaekwo whiekakim simiir kigriraowiyin iinokiiinoka nwoyokiyokiiggin mi siya bi naowikin. Niingaka. Mi siirin inkamki bi kigikin mi siyaki siyaирgin, Adi Komiiyin. Mi siir inig komii mi siir namnamin ieya wi hiriinanar nwoyokiyokiikaeyami. Iriig

¹⁸Timoti siya kariir yinismkin biiya profet kamim sima boina kiriir mii aiir. Mi kara kiriirar boinanae ta yai aiir mi kira profet kamim simiir

yai aiir daingworinu. Mi kira kamim Jisis Krais saikar nwowiyim sau simaka sibgu okworinu init. ¹⁹ Mi kiriir naingwo tibmiiya kirie dwo mi kiriir kwoinın dimin whirkin nitkii karam nnowi wi rirmiiya nwoki owim. Mi kam nhirim simiir kwoinim iripi hiriinan rirmiiya mi inkı̄n owim. Mi ini sima yitkiigiyim mi simiir naingwo tibmiiya ası̄ nikiigika. ²⁰ Mi Haimenias mi Aleksanda sowa hiniina tirko. Kara sowiirin yai karamaeka sowa Setan siaram timi am, sowiirar kwoinkin. Mi sowa tiki hiriinan siyuin, siir nwoki ninokninkini. Sowa mhoiiya wi Adi Komii siir nigbumbu haiginiu rani. Iriig.

Nhwo kwisboini siyugin

2 ¹Kara kiriirin minam srii kima iikamim naingwo tibmiiyim Adi Komii krimiir Wanin siiram sriigi iikam nhirim simiiram. Ta hiriinan kima sriinanaeya hiriinana sriinanae kipi sriipipiyo, kimir kwoinın saika damasukikin. Mi ta kima sriiya kima Biiyan Inkam Komii siir warar boin wadieki. ²Mi inkam komii nu kigriraowiyin simiiram wara timi srii. Mi inkam komii komii gavman ikim mi krima whiekakarin wi nwoki ongwomamair aeyim. Mi krimiir kwoinın wi hiinsima nwoki owim. Mi sima krimiir kigi mi sima wa nwoki aingwowitzim krimiir iga hinda tinda bi nokwowika. ³Mi takia hiriinan sriiya, Adi Komii siya wi ogmwo mir karam nwoki. ⁴Adi Komii inkamin krimiir nanmaiwarkainan siya hiniinam naingwoi iikam whiekakim krimiirin siya nanmaiwarkainam. Mi siya hiniinam naingwoi krima siir yaimwokiyaimwo aiir ninokninkinim. ⁵Adi Komii nwirkinwiruwaigin mi Inkam Komii krimiir kaoprigi okwowitzim Adi Komii siiram namim, iripi hiriinan nwiruwargin, siya ti inkamin Jisis Krais siyaargin. ⁶Krais siirar kwoinkin, siya naowama mi aingwokin. Mi iikam whiekakim simiirin wi siyar nanmaiwarkaina. Ti hiriiran siyuin Adi Komii siir kwoin iewargin, ti krimiir niisiimauwin, iikam whiekakim simiir nanmaiwarkainam. Mi iikam whiekakim wi hindara nwoki priyokaeyamim. Taka iiya Adi Komii siyar nimbinga krimiir nanmaiwarkainam. ⁷Adi Komii siya nimbingin kariirin aposel inkam nnowim, siir yaiya saiir boinmimauim. Mi iikamim Juda iikam tani simiir nini owomwarkai haiginiuuium, ta yaiya saiir yaimwokiyaimwowa. Adi Komii siirim naingwo tibmiiyin siyuin siir. Taka yaiya kaimwoka, kara niksaes rani, siyar nimbingin.

⁸Kara ha naingwoi, omom omoman kamim sima Adi Komii siirim sriinanaei. Mi iiya simiir iina koua ninkigi Adi Komii siiram sriiyim mi simiir iina ti haiyaprapraski. Mi simiir mhii kwoinim rirmiiya dwo, dimin whirki kipi nitki mi kwoinın haugihaugi whiyie. Mi ninkin wamwarkii boini yo ti hiniin dimino wara kipi nwokai mhii kwoinauin. Iriig.

⁹Kara ha naingwowi wig sima yiuisim sibgu ii mi wi nwoki sibgu kigtidwokiyim. Mi simiir kana puaipai puaipai kipi hopyok. Mi mikinpai mikinpaiyim hiri kipi mi diyankii mwaomwan. Mi yiuisa umir komii sainiya sair kipi mi sain. ¹⁰Kima sibgu mirii. Minsika iikam nhirim simiirin nwoki iisiisiimauuwi. Mi yipiki wigim naingwo tibmii mi Adi Komii siir inig iiir hainani, yio siyu wadie ieya. Mi tiki hiriinan miyiim yim wig simiir piuai miyiik ima. ¹¹Mi wig sima, simamar kipi naingwona, sima kam simiir aowa dwo. Mi sima yaimin diminim wara kipi nomboboin, hindara dinkin tan, pi nwoki wakae ninokninkinim iiya sima Adi Komii siir inig hainaniya siir omaka hirin. ¹²Kara hiniinam naingwo rani, wig sima yai kam simiir boinmamaauim mi bii sima nwowim. Niingaka. Sima hindara dinkin tan. ¹³Tiki siyuin hiriinan dimusi bi tirkin. Adi Komii siya bii Adam siir nonkwokwokin mi mhoiyya Iv sair yonkwokwo. ¹⁴Setan siya Adam siir kwoin iiir bi nikpitmaigin. Niingaka. Siya wig sair kwoin iiir nikpitmaigin mi saeya dimin biyie asi tirka. ¹⁵Wig sima wi simiir miyya yinism naokainaeyi, yim wi sairar tir. Mi sima ha daingwo tibmii mi sima iikamim simiiram in ha timi aingwokwonanae. Mi simiir iga hinda tinda kipi nokwo sima sibgu dwowipisu. Mi sima hiriinan tiri mi simiirin wi Adi Komii siya nanmaiwarkainae.

**Inkam Komiiyin iikamim naingwo tibmiyyim
simiir kigriraowiyin sir yaiga**

3 ¹Taka yaiya kaimwoka. Mi inkamin taka Adi Komii krimiir Wanin siir miyya sair bii nwowam naingwowi mi ta miyya siya miriyyam naingwowa mii wadie aeyairsta. ²Mi inkamin iikamim naingwo tibmiyyim simiir bii nwowyin siya sibgu dwowipisu iga hinda tinda kipi nokwo. Minsika, sima siir kipi boin hiuriyu. Mi siya wig iruani nonkwongan inkam dwo. Mi siir kwoin sibgu daingwo omok mi siya siir nhie aiir kipi nikrip. Mi inkamin siiram namiyin, siya siirin io nhwo kipi nanaowin mi siya inkam nokwo boinmamaauwan inkam wadie dwo. ³Mi siya op kipi kwiyae whaowae mi siir kwoin haugihauga asiima kipi whiyie. Siya iwa inan dwo hinda kaikpimpit. Mi siya umiram kipi naingwokwonanae. ⁴Mi siya siir wigyinim simiirin siyar sibgu kigrirao mi siya siir yinism imiirin sibgu siiboboiniu haiginiu. Mi sima wi nwoki wakaeyoknam siir yai aiirin. ⁵Mi siya siir wigyinim simiir sibgu kigrirao karam nwowi mi siya iikamim naingwo tibmiyyim simiirin, wi Adi Komii siir omaka hir kigrirao rani. Niingaka. ⁶Mi inkamin yaeya kinkak naingwo tibmiyyin, biiyan inkam siya kipi nwo siya wi siyamar pi naingwonaesi Setan siya mirii ikiya siir hiriinan. ⁷Mi ti inkamin siir siyuin iikamim naingwo tibmii karam nwowyim simiir whwonkam ida sibgu dap. Mi siya sibgu nap karam nwowi mi siirin wi Setan siya nanmaiwarkainae. Iriig.

**Inkam komii komiiyim iikamim naingwo tibmiyim
simiir kigriraowiyim simiir boinkika ta yaiya**

⁸ Inkam komii komiiyim iikamim naingwo tibmiyim simiir kigriraowiyim, yim sima iriipi hiriinan iga hinda tinda kipi nokwo. Mi sima kipi mi gie mi sima opa kwiyae whaowaeiya saiir kipi kwiyae mi sima umiram kipi mi aingwokwonanae. ⁹ Mi simiir mhii kwoinim rirmiiya dwo mi sima daingwo tibmiikikin Adi Komii siir yai aiirim. Biiya saeya bi nhinkiiga mi tariinanin saeya bidi nhinkiigya. ¹⁰ Mi kira simiirin tiki kigoki sima dig nwowi mi kira simiirin wi hainii dokmwin okwo haiginiu inkam komii komii, iikamim naingwo tibmiyim simiir kigriraowamin. ¹¹ Mi simiir wigim iriipi hiriinan simiir kwoinim sibgu daingwo omok. Mi simiir iga hinda tinda kipi mi okwo mi sima kipi mi inkimikna mi simiir kwoinim sibgu dwo mi miiminim gwomairgwomair kipi mirii. ¹² Mi tiki inkam komiiyim iikamim naingwo tibmiyim simiir kigriraowiyim, sima wiga ırkiıruar donkwona. Mi simiir wigyinim simiirin simar sibgu kigrirao. ¹³ Mi tiki kamim simiir miiya sibgu mirii mi iikamim sima wi simiir yai aiir wakaeyoknaei. Mi sima wi ntidid rani, Krais Jisis siirim naingwo tibmiiya yaiya saiir nokwo boinmimauuwim. Iriig.

Adi Komii siir siyuin siir yaimwo aeya

¹⁴ Hiya kara ta yokwowa kiriirim winkiyin mi kariir kwoin in iwiini haniina sargiyin, kiriir nin kigsisauniyamin. ¹⁵ Kara kiriirin yokwoni asi win hauugikin kariirin wi dimin whirkin mi ipiyaokiiisi kiriir kignakiyamin. Mi kira wi ta yokwo aiarar nwoki kig ninokninkinim siyuin Adi Komii siir isidin sima tiram naingwowyin. Sima Adi Komiiyin yai minar nomboboiniyin siir isidgin mi sima in iikamim Adi Komii siir yaimwokiyaimwowa saiir nonkworinu kripkaiyim in simiir hiriinan ywowim. ¹⁶ Ta Adi Komii siir yaimwokiyaimwowa saiir hiumii digim dig nwo rani, saeya in komiigikomii ywowa. Inkamki saiir nikwowaissiyim wi dig nwo rani. Niingakiniingaka.

Biiya saeya Adi Komii saikar nwoka mi mhoiyya saeya in inkam kiinar yimbiyama nu tирin mi ina nhinkigya. Adi Komii siir naeyiuin siyar nhinkigikin ti inkamin dimin whirki kimbu karam nwowyin. Mi Adi Komii siir paekwosimim sima kigi siirin mi sima siirin ina boinmimauuwamim iki nu komii komiiyim hinda tindanim simiirin. Mi hinda tindan iikamim sima ina yaingwo tibmiigiyim siirim. Mi siirin Adi Komii krimiir Wanin siyar swoki ikiuna ninomor koua hiriir. Mi siya kou hirin in namnamiinan ywowin, in hindara wokiirimiowin. Taka yaiya krima boinkiya, Jisis Krais siirga. Iriig.

Taka yaiya kamim niksisaeyim simiirga

4 ¹Adi Komii siir naeyiuin siya bidi boininkiigiyin. Mhoiyyaki niuwi inkam nhirim sima wi ta yaimwowa, wi sair nonkworinu rani. Mi sima wi uridiyu biyieyin, wi siir yai aiir sibgu wakaeyoknaei. ²Mi kamim priiyiksasaeyim yaiyim whwonkam sima ninkigii boiniyim mi sima iinokiinokin simiir simiirar tirninaekim. Mi simiir mhii kwoinim paniinsi hrigisi. Niingaka. ³Mi tiki kamim niksisaeyim krimiirin wi sima nikiduwi wig nonkwonasiyin. Mi sima nae nhirim wi krimiir nikiduwi krima mi aeisi. Mi Adi Komii siyar nonkwokwokiyim ti nae digworaekwowim iikamim ta yaimwo aiirim naingwo tibmiiyim sima wi hiriayar dae. Mi Adi Komii siirin wa boin wadieki. ⁴Krima dinokninkin, tiki digworaekwo whiekakim Adi Komii siyar nonkwokwokiyim, ini wadiekinar ywoswowim. Mi krima simiirin kipi borisop. Krima Adi Komii siir boin wadieki. Mi ha dae. ⁵Adi Komii siya bidi boinkiyin, tiki naeyim, nae wadiekim. Mi krima sriiboinkiya ti nae imiiram mi ti naeyim dimin whirki bi kimbus. Iriig.

Timoti siya Krais siir mii sibgu miriyan inkam kibi dwo

⁶Mi kira ta yaiya iikamim naingwo tibmiiyim simiir boinmimauuwi mi kira wi Krais Jisis siir miiyan inkam kibi nnowi. Tariigina ya simiir niisiimauuwi, kira wakaeyoknae sair mi kira naingwo tibmiikikina Krais Jisis siirim. Mi ti hiriinan siyuin kira tiriin yio naenan kiriir hauu aekimkudu haiginiuwi. ⁷Niwiyyim inkam adiyaowaeyim sima whasiyim, sima hinda priiwhas ninkikinae. Mi kira hiriinan niwiyyim simiir kipi wakae. Mi kira Adi Komii siir miiya sair miriinanae mi kiriir naingwo tibmiya wi kirie nwoki owi. ⁸Kira bidi yinokninkin in iiya kira mii kinan whomwho miriyyim kiriir piua pi nhinmi saeya kinhaiginiuwi ti hiriinan siyuin, yio siyu wadie ieya mi kira Adi Komii siir miiya hiriinan miriinanae mi kira ti nu iirin wi wadieyar sibgu owi. Mi mhoiyya kira ninomor kou hirin wi hiriayar mi owi. ⁹Taka yaiya kaimwoka iikam whiekakim wi sairin naingwo tibmii. ¹⁰Krima minam kaokaigii Adi Komiiyin yai minar nomboinomokiyin siirim. Siya ti inkamin iikamim naingwo tibmiyyim simiir nanmaiwarkainaeikin. Mi siya iikam whiekakim simiirin wara mi anmaiwarkainamar mi aingwo. Tiki siyaairgin miihi hanii kima miriinanaeyin. ¹¹Kira simiirin wi dikmiininkin haiginiu mi simiirin wa timi owomwarkai haiginiu. Mi sima wi nwoki wakaeyoknam. ¹²Mi sima kiriirin wi whranisimar kigi mi sima wi hiniin kipi naingwo, kira whranisim niingakin. Niingaka. Iikamim naingwo tibmiyyim simiirin siyu miiyik kira diisiimau mi kiriir yaiya yai biyie whir kipi boin mi kiriir siyuin rirmiyya dwo mi kira nongwomamair aeyan inkam dwo mi kiriir

kwoinìn, simiiram ha daingwokwonanae. Mi ti digworaekwo whiekakim sibgu donkworinu kira mi kiriir mhii kwoinim rirmiigirirmiiya dwokai. ¹³Mi iiya kara nitana, kira wi ta mii airar miriikwokin, Yokwo Komii mwainiya saiir. Mi simiirin wa boinmimaau ta yai aiarin mi wa dowomwarkaiyu haiginiu. ¹⁴Mi diminin Adi Komii siir naeyiuin siya priihauugiyin kiriir mi kira siirin nonkwonanaomainan kipi nwo. Biiya profet kamim sima boinkiya, ti dimin Adi Komii siir naeyiuin siya priihauugigin, kiriir mii aiarsi. Mi inkam adiyaowaeyim siyu kigriraowiyim, simiir iinim kiriirin minam nokmwın onkwokim ta mii aiiram nokmwın okwo haiginiugim. Mi saiirin kira nwoki onkworinuvi. ¹⁵Mi kiriir kwoinìn ta miiya saiirar hiriukripkai. Mi sima wi kiriir mii aiirar kigi ina namyokiyokiyya. Mi saeya wi uridgi nitki rani. Niingaka. ¹⁶Mi kira kiriir piu aiirsayar sibgu haiya mi diminin kira nowomwarkaiyuwiyiin iikam simiir yio kaimwowar dwo. Mi kira hiriya boinmimauyokiyokiyyam. Mi kiriirin wi Adi Komii krimiir Wanin siya nanmaiwarkainae. Mi iikam nhirim kiriir yai wakaeyoknam, simiirin iripi hiriinan. Iriig.

Siyiuin inkam siboboiniu haiginiuwiyiin

5 ¹Mi kira inkam adiyaowaeyin siir kipi nikwao boin. Niingaka. Mi kira siirin hiinsima boin kira boiniya kiriir adin siir hiinsima mi saiir hiriinan. ²Mi kira whranisisimim simiirin sibgu siboboiniu haiginiu kira siboboiniu haiginiuwiya saiir hiriinan, kira wig adiyaowaeyim simiirin yaeya siyu kipi swoki tir hiriinan siyu iirar swoki tir, kiriir yopuwai biyieya saiir tiri siyuin siir hiriinan. Mi kira wig kopak mwiigakim simiirin ti hiriinan siyu kaimwowin kiriir yokmana sair siboboiniuwiyiin mi siir hiriinanar swoki tir, yaeya siyu kipi tir. Mi kiriir kwoinìn simiiramin rirmiayar dwo, dimin whirki kipi kinyiskaigi. Iriig.

³Mi kima iikamim naingwo tibmiiyim mi kima wig igibae niingaim ad pomou karamaeyim, simiirin sibgu kigrirao. ⁴Mi saeya yinisim mi namoukaki niuwi mi sima sairin wi sibgu kigrirao, biiya saeya niki imiiyae whrokwhrokmaiya saiir hiriinan. Mi iikamim naingwo tibmiiyim Adi Komii siirim, sima ti hiriinan siyu iir sibgu onkworinu. Mi Adi Komii siya wi ogmwomir karam nwoki. ⁵Mi wig igibaeya ad pomou karamaeya saiir kwoinìn Adi Komii siiraramar bidi yaingwo iskiya mi saeya ina naingwowa Adi Komii siya wa hauuwi. Mi saeya nii nabie pa sriinanae, Adi Komii siya saiir kigriraowim. ⁶Mi wig igabaeya iga saira hinda tinda noknowiya mi nae min sair kipi nikop hauu ae. Saeya ina naoni piunan ywowa. ⁷Mi kira simiirin igaokak dwoki ti siyu hiriinan iiiram. Mi sima wi boin hiuriyu rani, simiirin. Mi iikamim naingwo tibmiiyim sima nwoki inokninkini, siyuin wig igibae kigriraowiyin. Mi sima wig igibaeyim mi sima, simiirin wi iripa hiuwiyopmasu rani.

Mi sima wi nidiid rani. Niingaka. Mi simiir iga wi hinda tinda nokwo rani. ⁸ Mi inkamin siir piugan aiir nikop hauu ae karam nnowi, yio siyu miiyik rani. Mi inkamin siirgisiir wig yinim simiir whinmiminae karam nnowi, yio ti hiriinan siyuin siyu miiyiki miiyik rani. Yio hiriinan inkamin Adi Komii siir yaiya digiumii sair haimriyugigi. Mi inkamin naingwo tibmii karam nnowiyin, yio ini inkam biyie ywowin. Mi inkamin ti hiriinan siyu iiir tiryiin yio siyu miiyiki miiyik rani, ini wranan ywowin. Siya ini ti inkamin naingwo tibmii karam nnowin, ini siir haiburin.

⁹ Mi wig igibaeya biewiyim kam nwoima nwoki, 60 mi saeya kam nwiruwaniyar nnowi mi kira sair inigìn yokwoni wa winaowid. Mi iikamim naingwo tibmiyim wi sair kigriraowi. ¹⁰ Sima bidiya kigim sair siyuin, saeya iga hinda tinda bi nokwowika. Mi saeya yinar mi whinmiminaeika. Mi sair kwoinairgar mi prii naingwo hauu aeika. Mi iikamim naingwo tibmiyim big nasmirwaiya simiir nwokai wini mi nae minim iikamim om whiranim simiir hauu aeiki mi iikamim hikak nnowowim saeya simiir mi kigriraowi mi saeya mii miiyik simiir mi mirii mi ta wig hiriinana sair inigìn kira yokwoni wa winki.

¹¹ Mi kira wig wismii niìngam simiir inigim yokwo wara kipi win. Dimusi rani, simiir kwoinim kam nnowam swoki aìngwovi. Mi sima wi Krais siir siyu iiir haigingigi digiuwa. ¹² Mi ta biiya sima niki omboointibmiigya Krais saika, sima sair haiburgigi. Mi iikam nhirim sima wi yaiiga sair mi iniawi. ¹³ Mi siyu whirin wi sima mi tiri hiniìngin sima iki omakam sim sibii idwodwokaiyami mi sima wi maeyau maeyauwim, sim nìdwo ninkimikna amtibi. Mi tiki hiriinan yai bibiyieyim yim wi iikamim simiir whwonkam ida kipi boin. Mi sima miimin bi miriigim hinda whisariyar priiyapmamairi. ¹⁴ Kariir kwoinim ha naingwo, wig wismii niìnga sima ha ti swoki onkwona. Mi sima yinisim naokainaesi mi wig sima wi simiir mii imiilar nwoki kigriraowim. Mi iikamim io krimiir nnowiyim mi nae whwokwoka krimaka nae karam nnowiyim sima wi yai bibiyie krimiir kinaopitkaigai boin tani. Niìngaka. ¹⁵ Kira dinokninkin, ti hiriinan wig wismii niìnga nhirim, sima Adi Komii siir siyu miiyik siir bidi haiburgigim mi ini Setan siir siyu iiir yapnamim. Mi iikamim sima simiir asi nigbumbukim. Sima siyu miiyik tiriiki waeyao. ¹⁶ Mi wig wismii niìngam simiir piugana, sair hiran iikam nhirim naingwo tibmii mi simiir simar kigrirao. Mi ti wig wismiiya mi ta sair hiriinan hika, ya Adi Komii siir omakan iikamim simiir kipi hauu. Mi ti wig wismii niìnga nhirim ad pomou karamim, simiir Adi Komii siir omakan iikamim simar kigrirao. Iriig.

¹⁷ Mi inkam adiyaowaeyim siyu komii kigriraowiyim, sima mii miiyik miiyik sibgu mirii. Mi yaimin simiir boinmimauwi mi simiir nowimwarkaiyuwi mi sima simiir sibgu kigrirao. Mi simiir umirin wi kourig dii. ¹⁸ Yokwo Komii

saeya hiniina boinka, kira bulumakau siir yaiya sair kougripikou, witin siya nokwo namnadgiyim simiir naesiyn. Mi ini hiriinankinar yowowin, inkamin mii miriyyin, siya wi whisarii pi miriisi, siya digworaekwowar timi hai. ¹⁹Mi inkam nwirki inkam adiyaowaeyim siyu komii kigriraowiyim yai simiir boin hiuriyiugi mi kima wi siir yai aiir kipi wakae. Niingga. Mi nwis nwoima nwokiswo, sima wara boinkiswo aeya nik rani, ²⁰Mi inkam adiyaowaeyim siyu komii kigriraowiyim sima siyu biyie tirkin mi kira simiirin iikam whiekakim simiir whwonkam ida dikmiininkinhaiginiu. Mi iikamim naingwo tibmiiyim, sima wi nwoki wakae ninkiounakiyim.

²¹Mi Adi Komii siir whwonkam ida mi Krais Jisis mi Adi Komii siir paekwosim ieya ti digworaekwowim yokwomi kara win hauugiyim kiriiram, kara igaokak nwokikin. Kira ti digworaekwowim simiir sibgu donkworinu kripkai mi wadieyin nhirmiyarar kipi nwo mi nhirim simiirin io whwonkam kipi kao. Niingga. Kira simiirin wadie kinar dwo. ²²Mi kira inkamin Adi Komii siir mii miriyyamin, siirin aisiima kipi niki okmwin okwo haiginiu sasau. Mi kira inkamin dimin biyiekakin siir nokmwin okwowi mi sima wi hiriayar naingwowi, ni kira iripi hiriinankakin. Mi kirasiyar kigriraona mi kira piu rirmiya nwoki owi.

²³Kira op niingga kipi kwiae. Niingga. Kira op wain haimii wara kwiae, ta kiriir mai mhii tir nwokaiya sair digiyim.

²⁴Mi iikam nhirim simiir dimin biyieyim idowiya nwowim, yim kira simiirin ina kig ninokninkinim mi kira wi simiir boiniyopnatkaigi. Mi nhirim simiir dimin biyieyim idowiya nwo karam nwowim, mhoiyya sima wi idowiya nwo iuguski. ²⁵Mi hiri hiriinan kinar tani, iikam nhirim simiir siyu miyyikin, yio wi idowiyan mi owi. Mi kira wa kig ninokninkin mi nhirim idowiya nwo karam nwowim mhoiyya wi idowiya nwo iuguski. Iriig.

Ta yaiya mii niingga priimiriyim kamim simiirga

6 ¹Mi kamim whisarii mii priimiriyim, sima simiir biyan inkamin simiir mii kigriraowiyin, siir yai aiirara sibgu wakaeyokna mi sima siir inig iiir hainan. Mi sima hiriinan tiri mi iikam whiekakim sima wi krimiir boinikikasna rani, ta Adi Komii siir yaiya krima boin boinmimauwu. ²Mi kamim whisarii mii prii miriyyim sima ha kigi, simiir biyan inkamin simiir kigriraowiyin siya naingwo tibmii mi sima wi hiriayar naingwowi siya krimiir nomiiyaugin. Mi sima wi ha kipi naingwo siirin wi sima ninkin id-wow. Niingga. Simiir kwoinin mii aiirama hiriukikin. Mi ta miiya sima miriyya siir, saeya wi hiriyya namyokiyokii. Dimusi rani, siya ini simiir naingwo tibmiiyan inkam nomiiyau nwir yowowin. Iriig.

Inkamim niksisae owomwarkaiyuwiym mi dimin mwoni hαι akani yaiga

Timoti kira simiirin hiri hiriayar siboboinu haiginiu ti digworaekwo whiekakim simiirin. ³Inkamin ti Biyan Inkam Komii Jisis Krais siir

yaimwowa yaewan saiir kindiyiuwangigi mi siir kwoin arar priinaingwo boini. ⁴Mi ti inkamin siya pi nantamyiryirkin, siya ninokninkin simkak nwo rani. Niingaka. Siir kwoinin hindarakinswo ounaeikin, diminsimkar windi pi siyar nini hopswo iuwi mi sima pi sairsiyar nhinaigin okwowi. Mi iikam whiekakim sima asi ninkininini mi sima yaii yaiiya asi mi ninii nansaonanaei. Mi iikam nhirmi asi mi yaswaiyui mi iikam nhirim asi mi priiboin hiuriyuwi. ⁵Mi kripiinanii asi kigi mi tiki hiriinan iikam simiir kwoinim ini habwowaeni kwoinan ywowim mi sima ti hiriinan digworaekwo biyeyim simiir asi tirkiyami. Mi sima ta yaimwowa sairin aru asi nwokim. Sim kwoinim hiniina naingwokim, wou nikwo aeni siyuin siyaargin digworaekwo hoimgak haiwiniyin mhoiyya.

⁶Ihi, inkamin Adi Komii siir siyu iiir napiyin mi siir kwoinin ha naingwowi, kara digworaekwokaki mi iuwi yio ini mi owin, siya mairstimaирga ti hiriinan siyu iiiramar timi o. Siya inkamin digworaekwo hoimgakak nwowiyin ini siir hiriinan yowwin. ⁷Mi iiya apu saeya naokainakiyim krimiirin, krima diminsim whir swoki hainananini rani. Niingaka. Mi iiya krima mi ao nami wi iripi hiriinan, niingar mi haingikaigi. ⁸Mi krima yiis nae minkaki niuwi mi wi idib idib haiyam kipi swoki aingwo. Niingaka. Ti hiriinanim ini digar mi owim. ⁹Mi iikamim umir digworaekwo hoimgak haiyam naingwokwonanaeyim mi simiirin wi Setan siya nanmaiwarkainaei mi sima digworaekwowitzim simiir kinsiis haiginiu karam nwowiyim wi simiiram kigmairi. Mi tiki hiriinan iikamim wi sima nonkwobumbu ninkin haiginiuwi. ¹⁰Mi iikam nhirim umiram naingwokwonanaeyim mi ti hiriinan siyuin siyaargin dimin biyie tiriyyin. Mi ti siyu hiriinanin siya kiyagin mi sima Adi Komii siir siyu iiir asi nonkwo iuguskikim. Mi sima, sima sima asi nonkwobumbu ninkinakim. Mi simiir kwoinim ini hinda haigiyiskaikiyim. Iriig.

Kimiir naingwo tibmiiya sairin sibgu donkworinu kripkai

¹¹Mi kira ini Adi Komii siir inkam yowwin. Mi kira ti hiriinan diminin siirin digiumii haigingig. Mi kiriir kwoinin siyu miiyiki miiyik tiri siyuin siргisiiramar daingwo hiririukripkai mi iga hinda tinda kipi nokwo. Mi kwoinin simiiramar daingwo irkak mi simiiramar daingwokwonanae. Mi kira iikam whiekakim simiiramar daingwokwo mi kira sibgu dokworinu mi kira inkam miuunan dwo. ¹²Mi kira kwoinbudin omwai waiyayokiyokiyyin siir haiyam naingwowi mi kira inkamin ig ninkininin iwitiyyin bii niwit okwowam mi siir hiriinan ti o ig ti wiriyik mi Adi Komii siya kiriirin wipi hauuwi. Biiya Adi Komii siya kiriirin hiriinanam nikiunakin ti kwoinbudin omwai waiyayokiyokiyyin siirim, kira boinmimauuwa kiriir naingwo tibmiiya sair, iikam whiekakim simiir whwonkam ida. ¹³Mi digworaekwo whiekakim

simiirin kwoinbudin omwai waiyaiyin Adi Komii siyar hauugim. Mi siir whwonkam ida mi Krais Jisis siya, inkamin siir naingwo tibmii aiir boinmauwwin Pontias Pailatni whwonkam ida mi sowiir whwonkam ida, kara ta yaiya kiriirin igaokak asi nwokikin. ¹⁴Kira wi mintarao Adi Komii siir yaiyim igaokak siya nwokiyim kira simiir ti wakaeyok kigna diriraerar. Mi kira wi kipi swoki itapyokmimin. Mi kiriirin wi inkam nwirki kipi boin hiuriyu, wi hiriya damyokiyokii. Mi wi Jisis Krais siyar nwoki imbini kakim. ¹⁵Adi Komii siya bidi yimbinin iiya idowiiya siya nimbiniyana mi siya wa nimbiyami. Adi Komii siyaargin inkamin maergimaergaeiyin. Mi siyaargin digworaekwo whiekakim sim kigirkakiyin. Mi siyaargin biiki biiya whiuwiniunan nu kigriraowiyim inkam komii komiiyim simiir biiyin ini siyar swoki owin. ¹⁶Mi siyarin wi swoki ao rani. Niingaka. Wi hiriayar nwoyokiyokiikaeyami iinokiinokin. Mi maeyaua siya nwoyiya hir niuyaeye paeya ya ini kirie ywowaowa mi iikam wi sair kingiin napkinmasu rani. Mi siirin inkam nwirki bi kigsrankin biiya mi tariinan. Niingaka. Siyaargin digworaekwo whiekakim sim kigirkakiyin iinokiinok. Mi siir inig iirin ha timi hainan mi siirin ha timi boin maergimaerga haiginiu iinokiinokin. Iriig.

¹⁷Kima kamim nu tiran digworaekwo hoimgakakim simiir boin, sima wi simamar kipi naingwona. Mi sima digworaekwo whiekakim nu tiranim sibgu o kripkai karam nwoyiym simiiram kipi nikpitkii. Mi sima Adi Komii siiramar dikpitkii kripkai, siyaargin digworaekwo hoimgakakim piu nhiiinmi kiniyim iinokiinok sim hauuyiyim. ¹⁸Kamim digworaekwo hoimgakakim simiir boin, sima mii miiyik miiyik imiirar sibgu mirii. Mi sima digworaekwo nhirim hindara priihauu inkam nhirim simiirin. ¹⁹Mi sima hiriinan tiri mi simiiram wi digworaekwo miiyik miiyik kasa haingiriyu haigin tani ninomor kou hirin, wi Adi Komii siya hauuwi mi wi sima nwoki haiyim kwoinbudin omwai waiyayokiyokiyyin. Iriig.

²⁰Timoti, ta miya Adi Komii siya hauuwa kiriir, kira saiirin sibgu kigrirao. Mi kira yaiya hindara ninkin wamwarkii boiniya aru saiirs dwo. Mi iikam nhirim yim ha mi aingowi, ya ninokninkin miiyik hauu haiginiuwika. Niingaka. Yapi niksisaei. ²¹Mi iikam nhirim yim ina nonkworinu kripkaiyim ta yai niksisae aiirin mi sima naingwo tibmiiya Adi Komii siirim, sima saiir bi swoki tisiryiskaigim. Niingaka. Mi kariir kwoinin ha naingwoyi Adi Komii krimiir Wanin siir naingwobumbu miiyika wi kimaka nwoki owim. Iriig. Kariir yaiya ini dig ywokiya.

2 TIMOTI

Mi iiya Pol siya maeyauwa mii biyie miriiya saiir hirar niki hiugripkiikikaiyin om komii Rom hir, mi siya ta yokwowa pasta Timoti siiramin ha winkikin. Mi iiya Pol siya hiriinan kignokninkinin siir naoni iiya ini kingiin nwowa, mi siya Timoti siirsi naengwoyimiyokin mi siya ta yokwowa mhoiiyana asi swoki winkikin Timoti siir boinkiyam hiniin siyu iikamim naengwo tibmiiyim om Efesas hiranim simiir kigriraowiyin. Iriig.

---

1 ¹Kara Polkin kara Krais Jisis siir yai naboinmamaauuan inkamkin. Adi Komii krimiir Wanin siya nikropkikin kariirin siir yai aiir napboinmamaauuan iikam whiekakim hinda tindanim simiir. Ti kwoinbudin omwai waiyayokiyokiin siya nimbin tibmii kimaigiyin iikam yipiki Krais Jisis siiram naengwo tibmii mi wi simiir hauugi.

²Timoti kira ini kariir yinismnan ywowin. Mi kara ta yokwowa kiriiram winkika. Adi Komii siya mi Krais Jisis krimiir Biiyan Inkam Komii ieya, sowa nwoki hauugiyim naengwobumbu mi naengwoyimyok mi kwoinin nongwomamair aei ikin. Iriig.

Krima yai win kibiya saiirsi kipi kaiyirou

³Kariir yidiwi wanwiyaeyim sima Adi Komii siir siyu iiirar napkim mi an kara wi sirar mi api. Siya kara kiriiram naengwowin mi kara Adi Komii siiram boin wadieki kiriiramin. Mi kara nii nabie kiriiram sriigin.

⁴Mi iiya kara kiriir haiburgigin mi kara ina swoki aengwowoknakiyin, iiya kiriir ouwoba saeya griekiinaiinya. Mi kara kiriir kignakiyam naengwoi mi kariir maergimaerga wi prasae nwo rani. ⁵Kara ina ninokninkinin, wa kiriir naengwo tibmiiya kaimwowaerga, niksisae rani. Ta hiriinan naengwo tibmiiya biiya kiriir apaiya Lois saeya hiriinana

saiir nwoki haiga mi kiriir apua Yunisa iripi hiriinan. Mi an kara ina ninokninkinin ta hiriinan naengwo tibmiiya, kiriir waraurin ina mi owa. ⁶Mi kara kiriir kwoin iiir asi swoki hiurworwokaigi. Ta miiya kira ninokninkina Adi Komii siya priihauugya kiriir, siya kara siiram

sriiya mi kariir iina ha nonkwowa kiriir piu aiir mi kira ta miiya siya priihauugya kira ninokninkina, kira saiirin sibgu donkworinukripkai mi saeya wi paenan hiriayar diudkripkai, wi niuttinginan kipi nwo. ⁷Whisarii

rani, Adi Komii siir naeyiuin krimiirin ntidid kwoin bi hauugin. Niingaka. Siya krimiirin kirie hauu haiginiugin. Mi siyuin iikamim naingwokwo nanaeiyin siirin wara mi inkin hauugi. Mi siyu biyieyin inkam niyopakaiyu karam nwowiyin siirin warar mi inkin hauugi krimiirin.

⁸ Mi kira niimwo wi kipi kaiyirou Biyan Inkam Komii siir yai aiir boinmimauusiyin, an kara omaka hiuyokiyokaiya saiir hir nwokaii inkamkin mi kira niimwo kariirsi kipi kaiyirou. Mi kira Adi Komii siir kirie saiir hiriir dikpitkiikripkai. Mi kiriirin wi siya nwoki whinwo haiginiuwi hik kanaka haiyam, siir yai win kibya saiir boimimauuam. ⁹ Krimiirin Adi Komii siya nanmaiwarkainakin mi siir iikam asi nwokin. Mi siya krimiirin mii miiya kríma miriya saiirsi bi nanmaiwarkainakin. Niingaka. Siir naingwobumbuwa saeyer nanmaiwarkainakin krimiirin. Bidi bidiniyarin, iiya Adi Komii siya nu ninomor sowiira nonkwokwowin mi siya Jisis Krais siramin nua krimiiram tiri nikrop iuungiyamin saiirar nimbin tibmii kimaigin. ¹⁰ Adi Komii siir naingwobumbuwa krimiir hauugiya mi tariinanin inkamin krimiir nanmaiwarkaina haiiyin Jisis Krais siya idowiya bidi yimbiniyin. Mi kríma Adi Komii siir naingwobumbuwa saiir asi ninokninkini. Mi kríma tariinanin kwoinbudin omwai waiyayokiyokiiyin, siir siyu miiyik iiir asi ninokninkinkini. Ta yai win kibya krimiirin saeyer nowomwarkaiyu haiginiugim.

¹¹ Kariirin Adi Komii siya nimbingsikin aposel inkam nwowam, ta yai win kibya saiir napboinmamaauam. Mi kara yai napboinmamaauan mi nowomwarkaiyuuan inkam asi nwokin. ¹² Mi kara hiriinan miiya hik saiirsi asi haigin. Mi kara niimwo saiirsi bi kaiyirougin. Niingaka. Mi kara ina ninokninkinin mi ina naingwo tibmiiyin siramin. Ta miiya siya hauugiya, siya saiirin wa kigriraowi mi saeya wi biyie nwo rani, wi hiriayar namyokiyokii. Mi wi ta ii komiyya siya swoki itana, wi saiirar nadigiwi. ¹³ Ta yaiya kara nowomwarkai haiginiuwa kiriir kira saiirin sibgu wakaeyokna mi wi sibgu donkworinukripkai. Ya tariigina ya hindara niisiimau haiginiugika kiriirin. Mi kira Jisis Krais siirimar daingwo tibmiikikin. Mi kira wi iikam whiekakim simiiramar daingwo irkak. Dimusi rani, kira ini Jisis siir isid ywowin. ¹⁴ Mi ta Adi Komii siir yai win kibya Adi Komii siir naeyiuin siya hauugiya krimiir mi kira saiirin sibgu donkworinu.

¹⁵ Kira bidi yinokninkinin, nu komii Esia hiran iikam whiekakim sima kariir bidi haiburgigim mi ti inkam nwiso, Fiselas mi Hemosenis yio iripi hiriinan kariir bidi mi haiburgigo. ¹⁶ Kara ha naingwomi Biyan Inkam Komiiyin siya Onesiforas simiirniyin igit haigi idwokaigi. Mi ii kasa rani, siya kariir nikpimpitmai haiginiuwin. Mi siya niimwo kariirsi bi kaiyirougin. Kara ti tir nwokaiyin, ta omaka hiuyokiyokaiya saiir. Niingaka. ¹⁷ Hiya siya om komii Roma tiriir nitin mi siya miinan

napmiriiyokiyokiinikin kariiramin mi ini kariirar ini kigniyin. ¹⁸Kira bidiya iki inokninkinin digworaekwo whiekakim iikamim naingwo tibmiyim simiir hauuwim iiya kara om Efesas hir nwowa sair mi kara ha naingwoi, Biiyan Inkam Komii siya siirsi daingwoyimiyok, ta ii komiyya siya tiriir swoki itana. Iriig.

Kira Krais Jisis siir sau nimbigan inkam kibi dwo

2 ¹Hae Timoti! Ti kariir yinisimin krîma ini Krais Jisis siir isid ywowin. Mi kira ta siir naingwobumbuwa sairin sibgu donkworinukripkai. Dimusi rani, kira ini siir isidin siir ywowin mi kira wi kiriayar dwo. ²Mi kira bidiya wakaekiyin yai whiekakim kara nowomwarkaiyuim, iikam whiekak nhirim naingwo tibmiyim simiir. Mi ti hiriinan siyuin kira wi siir tir, kamim wi kiriir nwoki kig ninokninkinin. Mi sima wi Krais Jisis siir mii aiir sibgu mirii. Mi yim sima iriipi hiriinan wi iikam nhirim simiir mi owomwarkaiyuami. ³Kira Krais Jisis siir sau nimbigan inkam miyik dwo. Mi iiya kira hik haiiyim kira Krais Jisis siir isidin krîma haiya sair hiriinanar timi hai. Mi kira wi haimni hiniin kipi krii. ⁴Mi inkamin sau ninitan inkam nwowi mi siya oman miipai miipaiyim simiirin wara kipi nonkwo. Niingaka. Mi siya inkamin siir bii nwowyin, siir yai aairarar wakaeyokna iski. Mi siir biiyan inkamin wi ogmwomir karam nwoki. ⁵Mi inkamin ig ninkikin iwiti bii niwit okwowam mi siya ta gwowa sair siyu iirara sibgu ap. Mi siya hiriinan tir karam nwovi siirin wi kauriirgi. ⁶Mi inkam numir numira niiyok ninkin nanaeyin sasae wai kwowi mi bii wi siyar ninguguae. ⁷Mi ti boiniyio yai kwoimim kara boinkiyim kiriir, kira sibgu donkworinukripkai, kira wi kipi naingwo owou. Mi krîmir Biiyan Inkam Komiiyin kiriirin wi siyar nwoki hiurworwokai haiginiuwim, ti boiniyio yai kwoimim simiirin.

⁸Mi kiriir kwoin in Jisis Krais siya naonama mi siya swoki isin idwowa ie hirankin sairimar daingwokwokripkai. Mi siya krîmir brougaeyin Devid, siir isidin siir hirankin nitkin mi ta yaiya kara boinmimauugya mi saeyairga yai win kibya. ⁹Mi ta yaiya kara boinmimauua mi sima kariirin sairisi nonkwobumbuninkin haiginiugim, inkam biyienan nwowam. Mi kara omaka hiuyokiyokaiya sair asi nwokaigin. Mi kamim ta yai win kibya io sair kwowiyim mi kariirin sima hiriinansi hiugripkiikikaigin. Mi kara ta omaka hiuyokiyokaiya sair asi nwokaigin. Mi sima wi kariirara hiugripkiikikai mi Adi Komii siir yaiya, sairin wi wara nikidui rani. Niingaka. ¹⁰Mi iiya sima kariir nonkwobumbuninkin haiginiuwi mi kara sairsiyin wi nidid rani. Niingaka. Kara wi hiri hiriayar miriyyokiyokiyyami. Dimusi rani, tiriiginin wi iikamim Adi Komii siya nibingiyim siir iikam nwowam wi simiir nwoki whindiriraerar haiginiuim. Mi yim sima iriipi hiriinan wi Jisis Krais siirim nwoki

aingwo tibmiiyim. Mi wi ti kwoinbudin omwai waiyayokiyokiyyin wi siir nwoki haiyim mi sima wi saika nnowi om kibiyin nii nwo karam nnowoyiin siir hirin. ¹¹Ta yaiya iikam whiekakim krimiir boina,

yai kaimwowainga, iiya krima ta Krais Jisis siir mii aiirsi hαι
hik mi ha naonami ya dimin karamaeka, mhoiyya krima wi
kwoinbudin omwai waiyayokiyokiyyin wi siir swoki hai, siir
hiriinan mi krima wi saika nini owouwi. ¹²Mi iiya krima hirii
hiriyyar tiryokiyokiyyami mi mhoiyya krima wi saikar ninkin
owi, digworaekwo whiekakim simiir kigirkakam. Mi iiya krima
siirin digiumii haimriiyiugigi mi yio siya krimiirin wi hiriinan
digiumiiyar mi haimriiyiugigi. ¹³Siya krima Adi Komii siir nimbin
mhiumiuwiyim mi siya krimiirin bi nimbin mhiumiuwikerin.
Niingaka. Siya nimbiniyim, pi kaimwokinar nwoyokiyokiyyami mi
siya siyar bi swoki iksisaeikin. Niingaka. Iriig.

**Inkamin Adi Komii siir mii aiir mirii nonkworinukripkaii
mi siya wi ogmwomir karam nnowi siirin**

¹⁴Mi kira ti yaiyim simiirin hirii hiriyya boin naingwokripkai iikam simiirin. Mi Adi Komii siir whwonkam ida kira simiir dokwao boinkin, sima dimin sim whirin siir siirar kipi ninkinwamwarkii boin tiki hiriinan siyuin siya iikam imiirin wi miiyik nwo waina rani. Iikamim ta yaiya saiir wakaeyim, simiirin wi saeya kiyopsibgi haiginuwi. ¹⁵Mi kira Adi Komii siir mii aiir sibgu mirii mi siya kiriirin wi ogmwomir karam nwoki. Mi wi niimwo kaiyirou rani. Niingaka. Kira Adi Komii siir yaimwokiyaimwowim simiir nowomwarkaiyiwan inkam dwo. ¹⁶Mi kira kamim yai bibiyie boiniyim simaka kingiin kipi nwo mi kira kamim dimin simin siir siira mi inkinwamwarkii boiniyim simaka kingiin kipi mi o. Ti hiriinan siyuin siya inkam kiyopsibgikikaigigiyin dimin biyie tiram mi ta simiir dimin biyieya wi komiiya nasae owouguski. ¹⁷Mi ta hiriinan yaiya ya ini paowai biyienan ywowa, wi komiiya nasae iyopbwaeikin taraoki. Mi ti inkam nwiso Haimenias Failitas sowiir yaiya ya ini hiriinan ywowa. ¹⁸Mi sowa ti inkam nwiso siyiumwoni sibgu apiyin siyuin siir haiburgigo mi sowa yaimwoni bi sibgu owomwarkaiyiugo simiirin. Mi sowa hiniina boin iikamim naingwo tibmiiyim simiir biiyan siyu biyieyim bidi yaonamim mi simiir piugina ini Adi Komii saikar nnowim. Mi mhoiyya sima swoki aonami simiir piuis biyieya ienau kikaigi mi sima wi swoki insiin idwo rani. Niingaka. Mi ta hiriinan yaiya, iikam nhirim simiir naingwo tibmiiya saeya kiyopsibgi haiginuwi. ¹⁹Minsika, Adi Komii siir isidin wi siir siyiumwowin wi siir haiburgig rani. Niingaka. Adi Komii siir isidin ini yinpaenan ywowim, siyar ninansiin okwokripkaigiyim mi sima wi hiriyyar nokwokiyokiii. Mi dimin whirkin simiir kinankiuwi mi sima wi ganmi wanmi kin tani.

Niingga. Adi Komii siir isidin ta yaiya saiir hiriinanka. Mi yai nhirim Adi Komii siir Yokwo Komii aiir winkiyim, hiniina win boinkikim Adi Komii siya siir piugan aiirin bidi yinokninkinin. Mi yai gwira siya winkiya ya hiniina boinkika iikam nhirim sima ha naingwogi nim krima bidi yaengwo tibmii kiinim Adi Komii siirim mi sima siyuin dimin biyie tiriyin, siirin wi ti haiburgig.

²⁰ Ta yaiya hindara boiniiyoka mi ta omaka komiiya saiir yainaua, mobmirpai mobmirpaiyim ini hir nwokaiyim. Nhirim golni nonkwokwokim mi nhirim nuni mi nonkwokwokim mi nhirim kiriekim mi nhirim kirie rani, hiniin hiniina nonkwokwo haigigim. Mi ti gol silvani nonkwokwowyim, yim bimbiuwu rani. Mi simiirin wou nikwo aeni iiya sairara haigin aeikim. Mi ta pae nu mini nonkwokwowim yim dimin karamaeka, yi hiriayar prii haigin aeikim ii niingga niingga simiirin. ²¹ Mi inkamin siir dimin biyeyim simiirin digumii haimriiyugigi mi ti inkamin siya wi mobmir miiyikim wi simiir hiriinan nwowi. Mi Adi Komii siya siirin wi mii miiyik miiyikim simiirara hauu haiginuwi siirima nwoki mireiyim. ²² Mi kira iinokiinokin yainan whrankim tiri siyuin siorsi didamriiriid. Mi kira iikamim siyu miiyik sibgu apiyim mi nimbin kisina karam nwowiyim mi iikam whiekakim naingwoirkakiyim mi kwoin hiinsima nwowiyim simaka ditinakukripkai. ²³ Mi yai priiboin priiboin ninkinwamwarkii boiniyin siyuin, kira wi hiriinansi didamriiriid yim ti hiniin yaiyim simaargin yaiyam nhinaigin okwowyim. ²⁴ Mi inkamin Biiyan Inkam Komii siir mii aiir mirii mi siya wi io whwonkam kipi nanao iikam nhirim simiirin. Niingga. Siya wi iga haigi idwokaigi simiirin mi mii sibgu nowomwarkaiyuan inkam nwowi mi siya wi inkam miuunan dwo. ²⁵ Mi hiriinanki niuwi iikam nhirim siyu mwoni nap karam nwowim mi kira simiir nikaiginiuwi mi kira simiirin wi igao yai kipi boin. Niingga. Mi kira simiirin hiriinan tiri mi sima wi kiriir yai aiir wakaeyoknaei. Mi simiir mhii kwoinim wi nwoki imkpit haigiyim. Mi sima ta yaimwo aiirin wa ninokninkini. ²⁶ Mi hiriinanki niuwi mi sima wa sibgu ninomokninkinki. Mi ta hira, Setan siya hiugripkiikikaiya simiir wi simar nikwoyarkinianini. Iriig.

Hiya digi mi siyu bibiyie whiekakim wa nimbiyami

3 ¹ Timoti kira ta yaiya saiir daingworinu kripkai, iiya ti nu ie digiyana mi wi hik prasae prasae swoki imbiyam tani, iikam whiekak imiirin. ² Mi sima wi simamar naingwonae mi simiir kwoinim wi umir siyar nonkwo kripkai mi sima wi simiir inig imiirar swoki hainani mi sima wi bigiriyir prasae kintani mi sima wi yopii adim simiir yai imiir wakaeyokna rani. Niingga. Mi simiir kwoinim wi maingimaigra nwo rani mi sima wi Adi Komii siirim naengwo rani.

Niìngaki, niìngaka. ³Mi sima iikam nhirim wí whwoka whwoka sima nwo rani. Niìngaka. Mi sima simiirsiyin wí naìngwoyimyok rani mi sima wí simiir mi ighbumbuwi mi sima wí kripii nanii saiir mi kigi. Mi sima iikamim simaka wí niñii nansao prasae kintani mi sima wí siyiu miiyik tir tani. ⁴Mi simiir nomiiyauim simiirin wí wir sima napwouwi, omomin sau niniti iiirin. Mi simiir kwoinim wí hindara niwit paomaiki mi sima wí simamar naingwonaei. Mi wi om tir napmamaírama naìngwoui, wí miiyam naingwo rani. Niìngaka. Mi Adi Komii siirin wí digiumii haimriiyugigi. ⁵Mi sima Adi Komii siiramin nhinmi piuargar kini, kwoinim nhinmi wara kintani. Niìngaka. Mi sima Adi Komii siir kirieya saiirin pi yaewan mi kindiyiuwangigi. Mi ti hiriinan kamim, kira wí simaka kipi nitapiyoksran. Niìngaka. ⁶Mi ti kamim ini wigim hinda sima sima sibwomaeyamiyim pi simiir omaka imiir sibii sibiiyami. Mi yim ti hiniin wigim simiir kwoinim ini dimin biyieyim biiya sima nikti tirim ini simiirsiyar nikti haigiyiskaiyim. Mi simiir kwoinim ini digworaekwo biyieyim simiiramar naìngwo kripkaiyim. Mi iiya sima ti wigim simiir omaka namiyim mi simiirin yaiyim pi simiir kwoinargar nini kinap itkaigai boiniuwi, sima nwoki wakaeyoknam. ⁷Mi ti hiriinan wigim sima iki kampai kampaiyim simiir yaiyim, simiir wakae ninokninkinamar naìngwoui. Mi sima ta Adi Komii siir yaimwowa saiir ninokninkinim wí dig nwo rani. Niìngaka. ⁸Mi ti kam hiniinim ini ti inkam nwiso Janis Jambris so hiniin ywovo. Bidi bidiniyarin sowa Moses saika ninkinwaomwarkiigo mi ti kamim Adi Komii siir yaimwowa saiirin wí hiriinan tiri, saiir haigin ikwowaesiyyamín. Mi ti hiriinan kamim, simiir kwoinim miiyiki miiyiknan nwokai rani. Niìngaka. Ìni hindara sipimyokaeyamím. Mi sima bi naìngwo tibmiikim. Niìngaka. ⁹Mi ta simiir miiya wí hiriayar namyokiyokii rani. Niìngaka. Sima wi ti hiriinan priiwhaowae siyiuin siir kigi biiya ti inkam nwiso Janis Jambris sowa tirin, wi siir hiriinan tiri. Iriig.

Kira ta Adi Komii siir yaiya sairin sibgu donkwo kripkai

¹⁰Mi tiriiginin yio kiriir siyiu siir hiriinan tani. Niìngaka. Ni kira siyiuin kara nowimwarkaiyuwin siir napkin mi siyiu kara mi ap ikin. Mi diminin kira mi kigna diriraerariyim kariir kwoin iiirar mi kira mi ninokninkin aka kariir naìngwo tibmiiya mi siyiuin inkam miuunan kara mi o ikin mi siyiuin kara mi naìngwokwonanae ikin iikam whiekakam. Mi kariir siyiuin ganmi wanmi kara nwowiyan kira bidi mi ninokninkin. Mi ti hiriinan siyupai siyupaiyim kara bidi mi ninokninkin. ¹¹Sima kariir siyiumwoni bi tir winkim mi kara hik kimpipisu prasae bi mi haigin, ti om whoim imiirin, om Antiok mi om Aikoniam mi om Listra hirin. Mi hiriinan siyiuin sima tirwinin kariir, ha kipi naìngwo siya whwoimoniki mi iuwi. Niìngaka. Kirie waiwiigin kariirin Biiyan Inkam Komiiyin siya hiri

whinkinsiis naowid. ¹² Mi iikamim iga hinda tinda nokwo karam nwowi mi sima siyu miiyikin naingwo tibmiiyin siir sibgu api mi yim sima ta hiriinan hik kimpipisuwa wi wara ninkin hai. ¹³ Mi iikam biyie biyeyim mi kamim mwrekboini ikim simiir siyuun wi hiriayar tiryokiyokii mi wi komiyya nasae owouguski. Mi simiirin wi Setan siya mwrekboini mi yim sima irripi hiriinan, wi iikam nhirim simiir mi mrakboini. ¹⁴ Minsika! Ta yaiya kirar wakae mi ha naingwo tibmiiya, kira sair wi kipi naingwo owou, kira wi sair saira daengwonanaekaigi. Kara bidi yinokninkin iikamim kariir nowimwarkaiyiuwim, sima bi niksisaekim. Niingaka. ¹⁵ Mi tiya kira yinism sapisapa niksiowin ti siyu iirin mi kira Adi Komii siir yaiya Yokwo Komii nwowa ha wakaekin. Mi kiriirin ninokninkin miyyik saeyer sibgu ninokninkin haiginiugin, siyuun Jisis Krais siir naingwo tibmiiyin mi kira naingwo tibmii kiini mi kiriirin wi siya nwoki nanmaiwarkainam. ¹⁶ Adi Komii sikisiyar boinkikin ti yai whiekakim Yokwo Komii sair nwokaiyim iikam imiir nowomwarkaiyiuwam mi iikam imiir niisiimauuwam simiir dimin biyie imiir mi simiir sibgu grabaiginuam mi siyu miyyik simiir niisiimauuwam sima tiram. ¹⁷ Mi Adi Komii krimiir Wanin siir iikamim ti siyu iir wakaeyokna api mi sima wi miipai miipai kibi kasa mirii rani, Adi Komii siiram. Iriig.

4 ¹ Mi Krais Jisis siya wi iikamim naokaowim mi iikamim irkak piu nwo ikim, siya wi simiir nauni hidni. Mi kira wi kipi naingwo owou mimin, wi hiriayar daengwokwo kripkai. Krais siya wi sipi swoki iti digworaekwo whiekakim simiir kigirkakam. Mi Adi Komii krimiir Wanin siir whwonkam ida mi Krais Jisis siya kara kiriirin igao yai asi boinkikin. ² Kira iinokiinokin Adi Komii siir yai aiir ti boinmimauuwam. Mi kira ii miyyik arar kipi boinmimauu mi ii biyieya kira kipi nwokiiyu. Niingaka. Iikam whiekakim kiriir yai aiir wakaeyim, simiirin kira ti boinmininkin haiginiu. Mi simiirin kira hirii hiriya ti whinkinsiis haiginiu. Mi kira simiir inkam miuunan dwo mi kira simiir nowimwarkaiyiuwim kipi piyao. ³ Iki ii nhirim mhoiyya nimbiniyamanim mi iikam nhirim sima wi ta yaimwokiyaimwowa sair wakaeyim wi pi boriisopi. Mi sima wi yaeya inkamam hansiri, simiir nowimwarkaiyiuwam. Mi diminin sima naingwowiyin mi sima wi simiirrarar dowomwarkaiyiu. ⁴ Mi simiir wiinim wi pi kibnami, ta yaimwowa sair wakaesiyin. Mi simiir wiinim wi amara ti yidiwi wanwiyaemi niwiyyim simiiram nwowi, simiir wakaeyam. ⁵ Mi kirarin iinokiinokin sibgu daengwokwokai diminpai diminpaiyim nimbiyamim simiirin. Mi kira nhwo kipi whwonkai, hik kimpipisu haisiyin. Niingaka. Kira mii kibiya sairara sibgu ap mirii, yai napboinmamauuviya iikam whiekakim simiir. Mi kira sairin haimiiyara kipi kimakiuna. Niingaka. Iriig.

⁶ Kara kiriirin minsi boinkikin, kariir iya ini kingiin nwowa kara wi kapi naowi. Kariir miiya ini kingiin nwowa, wi sapi digi. Mi kariirin

sima nisomaowi mi kariir nhieya wi tua naokiinaiinami. ⁷Mi kara mii prasae bi miriigin Adi Komii siir mii airin. Mi tariinanin kara ninkikin iwitni haniin ikin dig bidi ywokiyin. Mi kara kariir naingwo tibmiiya sair bi kinisugin. Niingaka. ⁸Kara ini kingiin nwowin wi kapi naowi. Mi miiya kara mireiya saiir digworaekwo miiyik miiyikim, yim ini ninomor kou hir hangiriyu haiginkwokinim. Mi sima kariirara rani. Niingaka. Ti digworaekwowim Biiyan Inkam Komii siya haiginkwokinim, yipiki iikamim siir siyu iir napim mi wi simiir hauuwi. Mi iikam whiekakim Jisis siirim naingwokwo nanaeiyim mi iiya siya nitana saiirim mi naingwokwowitz simiirin warargim. Mi wi Biiyan Inkam Komii siyar sibgu ninomokninkin hid haiginiuwi kriniirin. Friig.

Ta yai haimiya ya kiriiramarar winkle

⁹Kara ha naingwovi, kira ha witsisau kariir nini kignakiyamin. ¹⁰Ta yaiya kara boinkiya minsika! Dimas siya kariir budi haiburgigin. Siya ti nuan siyupai siyupaiyim simiiram naingwokin. Mi siya om Tesalonaika hiriir asi namkin. Mi Kresensin yio nu Galesia hiriir yam. Mi Taitasin yio ini nu Dalmesia hiriir yamin. ¹¹Mi kanaka tirin Luk sasa nwowi. Mi iiya kira kariir nini kigniyam niti. Mi kira Mak siirin wi warar winkle boinani. Minsika! Kariirin mii siya nwoki whin mireii. ¹²Mi Tikikasin yio kara budi yikropkiyin om Efesasa hiriir. ¹³Mi iiya kira kariiram niti mi kira kariir yiuisa kara kinirkingika om Troas Kapasni omaka sae, saiirim wi warar winkle hainani. Mi yokwowa iripi hiriinan. Mi yokwo mimirim kara win haigingikim simiirin wi kipi naingwo owougik, yim wi warar winkle hainani.

¹⁴Mi Alesanda inkamin bras nonkwowiyin, siya kariirin siyu miyiknan bi tirkin. Mi ti hiriinan siyuin siya tirin kariir. Mi mhoiyya wi Biiyan Inkam Komii yamdi siya swoki tiri siirin. ¹⁵Mi ni kira iripi hiriinan, ti inkamin siorsi timi idid. Siya minam tiri, ta yaiya krime boinmamaauuwiya sair nikwowaaisiyyim.

¹⁶Mi biiki biyya kara nini okwo boiniuwa, inkam komii yai hidiyin om komii Rom hiranin saika mi ta iiya inkam nwirkin kariir bi swoki whinkinsis rrankin. Niingaka. Sima kanaka kingiin bi namasugim mi kara pi borisiopi Adi Komii siya hik yamdi simiir hauuwim ta sima kariir haiburgiga. ¹⁷Biiyan Inkam Komiiyin siya ini kinakar nwowin mi kiriirin kirie siyar hauu haiginiugin. Mi kara ta Yai Win Kibya sair boinmimauusiyin bi nididgin, iikamim Juda iikam tani simiirin. Mi Adi Komii siya kariirin omomin sau kanaka ninitiyyin, wi simiir iin hiranki asi nanmaiwarkainaei. ¹⁸Mi kariirin Biiyan Inkam Komii wi siya nanmaiwarkainaki iikam whiekakim kariir nonkwobumbuninkinam tirim simiir iinankin. Mi ta iiya siya digworaekwo whiekakim simiir kigirkaki mi kariirin wi siya nanmaiwarkainanami siir oma hiriir. Mi

krima iinokiiinokin wí Adi Komii siir inig iiir boin maирgimairgæ. Mi ta yaiya, yai kaimwoka.

Nikopkaigyan yai aeya

¹⁹ Mi kira Prisila mì Akwila mi Onesiforas siir yinwig ima, wí simiir tini boiniu, siya yaigiu kimiiram hauugikin. ²⁰ Mi Irastasin yio ini om Korin hir nwowin. Mi Trofimas siirin kara om Mailitas hirin dimusi bi haiburgigin, siya makakin. ²¹ Mi kira wi kipi nwokí nwo, wa ha witsau. Mi ni wi iiya pankin nwowiya sae pi nitisi. Mi Yubyulas mi Pyudens mi Lainas mì Klodia mì nomiiyau nhir ikim, yím sima iripi hiriinan, yaigiu kiriir mi hauugiyam mi tiri.

²² Mi kara ha naingwowi, Biiyan Inkam Komii siya wí kiriir paekwosimin saikar ninkin owi. Mi siir naingwobumbuwa iripi hiriinan, wí kimaka mi inkin owi. Iriig. Kariir yaiya ini dig ywokiya.

TAITAS

Pol siya ta yokwowa Pasta Taitas siiram winkika yipikin iikamim naingwo tibmiiyim mhiuisim whirin Krit nikiuwyin solwara whiii idopwoniya nidwomaiiyin siir hiranim simiir kigriraowin. Taitas siya Juda inkam tani, siya Grik inkamkin. Biiya Pol Taitas sowa iripar miriigo Jisis siir yaiwin kibya saiir boinmimauwa sowar namswoko mhiugribsim whirin Krit nikiuwyin solwara whii idopwoniya nidwomaiiyin siir hiriirin mi Pol siya siirin hir haiburgig iikamim naingwo tibmiiyim hiranim simiir kigriraowim. Mhoiya Pol siya ta yokwowa ha winkiya Taitas siiram siir boinmauu wakaekiyam siyuuin iikamim naingwo tibmiiyim simiir kigriraowiyin. Iriig.

1 ¹Kara Polkin, ta yokwowa kara winkika. Kara Adi Komii krímiir Wanin siir miyan inkamkin mi iripi hiriinan kara Jisis Krais siir aposel inkamkin mi siyakisiyar nikropkikin kariirin, Adi Komii siргisiir iikamim yipiki siya nimbinim simiir naingwo tibmii aiir kiyirimdiyukikinim mi ta hiriinan saiirsika mi yipikim siya nimbinim Adi Komii siргisiir naingwo tibmii kiinim simiirim. ²Mi sima Adi Komii siir siyiumwokisiyumwo imiir ninokninkini mi ta hiriinan saiirsika mi sima wa ninokninkini simiir kwoin imiirin sima wi omwaiya waiyayokiyokii, iiya Adi Komii siya ti nu iirar nonkwokwokiyin siya krímiirin saiirar nimbining ti dimin iiirim. Krima ina ninokninkinim Adi Komii siya bi niksaeikin, dimin taeminim siyar boiniyim pi kaimwokinar nwowi. ³Mi iiya siya nimbina siya siir yaiya sair bwamkibwamin siir tirkikin kwoinbudin hiriayar nwoyokiyokiakaeyamiyin siir nanaakninki haiginugin kariirsi. Mi Adi Komiiyin krímiir nanmaiwarkainan inkamin kariirin siya nimbining siir yaiyim iki iikamim simiir boinmimauim.

⁴Taitas, ta yokwowa kara kiriiram winkika. Ti dimin taeminim Adi Komii siirim krira wakaeyokna apiyim mi ta hiriinan saiirsika, kara kiriirin kariir yinism asi nikiuwi. Kara hiniina naingwowi kririir Adi Komiiyin mi Jisis Krais inkamin iikam krímiir nanmaiwarkainaeiyin sowa naingwobumbu mi nongwomamaирni siyuuin wi kiriir hauuwi.

Taitas siir miya nu Krit siya miriiya

⁵Mi iiya kara warì mhiuisimin Krit whii solwara bopwoniya waraur didwomaiiyin siir haiburgigin mi miyim iikamim naingwo

tibmiiyim simaka miriiyamin ini hiriayar iki okiyim. Mi kara kiriirim niyopnisugikin ti dimin imiirin kira sibgu whindiriraerar haiginiuwim. Mi iriipi hiriinan kira kam nhirmi ti okmwinti okwo haiginiu wara iikamim yipiki Adi Komii siir inig iir hangiriyu hainaniyim waro om imiir nwowim simiir kigriraowam. ⁶Ti biiyan kamim biiya sima siyu biyie tir karamae nwowim mi tariinan iriipi hiriinan mi sima wigim irara irara donkwona mi simiir yinisisim Krais siir yai imiir wakaeyokna ap mi ta hiriinan saiirsika iikam nhirim sima wi dimin biyie whir hansiryiskai rani simiirin mi wi ha boin tani, simiir yinisisim sima siyu biyieyar tirikim mi simiir kwoinaingwo apdiriraerarikim mi sima simiir yopii admi yaimin dimin imiir bi wakaeyoknaeikim. Mi sima ta saiir hiriinan kipi nwo. ⁷Mi inkamin Adi Komii siir dimin taeminim simiir kigriraowan bii nwo mi siya biiya siyu miyyik imiir tirkim mi ini tariinanar yadigniyin. Siya nantamyiryiran inkam kipi nwo siya kwoin haugihauga whiyiesauan inkam kipi nwo, siya op wain kirie kirileyim simiirin hirihiiri kipi mi kwiyae mi siya yaii niniinansaowan inkam kipi nwo, siya umir haiyarama kipi naingwo ta hiriinan saiirsika siya wi siyu biyie asi tiri. Niingakiinga. ⁸Mi siya iikamim nu maeyau nhirankim nitim yipiki siyu miyyik imiir wakaeyokna apim naingwowim simiir whindiriraerar haiginiugim mi siya, siya siya kigriraonaei mi ta hiriinan saiirsika siya wi Adi Komii siir yai imiirar nwo wakaeyokna apim mi siya siir kwoin iirar sibgu kintimdinuna mi siya wi wadie nwo owim. ⁹Siya sibgu donkworinukripkai yai miyyik miyyikim biiya krima niisiimauuwim simiir mi ta hiriinan saiirsika siya iikamim simiirin ti yai kibi kibiyim simiir nwo krima nomboboin. Ti kamim sima yai bibiyie imiirar boinikim iikam imiir niksisaeyim. Sima iikamim simiir kwoin imiir kiyayam mi iikam nhirim om nhiranim simiir kwoin imiir warar mi kiyaiigim mi simiirar mi onkwobumbuninkin haiginiuwigim. Sima yai biyie imiirar boinikim mi ti dimin imiirar tirikim mi ta hiriinan saiirsika sima wi umir nwo huiyim iikam nhirim simiir maeyau hirankin. ¹²Biiyan kamim simiir nwirin om Krit hiranin yipiki kwoin miyyik sima nwowiyin, siyakisiyar

¹⁰Siya ti dimin imiirar tir. Dimusi rani, iikam whiekakim sima pi boriisopi Adi Komii siir yai aiir wakaeyim. Sima yaiyim yaimwoni boin karamae nwoiyim simiirrar boinikim mi iikamim simiirin pi simar mi iksisaei. Mi ti iikamim niksisaeyim yim ti sima ti hiniina boiniyim, kima kimiir miois imiir kitiyopnir hai mi ta hiriinan saiirsika kima wi Adi Komii siirar nwo sibgu wakaeyokna apim. ¹¹Kira mi biiyan kam iikim waraur nwoiyim kima simiir dikidu sima hiriinan dimin bibiyieym simiir kipi nomboboin. Ti kamim sima yai bibiyie imiirar boinikim iikam imiir niksisaeyim. Sima iikamim simiir kwoin imiir kiyayam mi iikam nhirim om nhiranim simiir kwoin imiir warar mi kiyaiigim mi simiirar mi onkwobumbuninkin haiginiuwigim. Sima yai biyie imiirar boinikim mi ti dimin imiirar tirikim mi ta hiriinan saiirsika sima wi umir nwo huiyim iikam nhirim simiir maeyau hirankin. ¹²Biiyan kamim simiir nwirin om Krit hiranin yipiki kwoin miyyik sima nwowiyin, siyakisiyar

boininkiikičkin mi siya ina boin. Krit hiran kamim sima nikſisaeyaki waiwiigim iinokiinokin, simiir kwoinim miyič rani mi siyu bibiyieyim sima tiriym ini siyuim niimauan wraisuim sima diriraerariyim ini simiir hiriinan ywowim. Sima nhakiu kiriekim mi naeyarar naeikim. ¹³Ti yaiyim ti inkamin siya boinkiyim kaimwokimaigim kira simiir dikwao boin mi sima wi siir yai imiir nwoki sibgu wakaeyokna aingwo tibmii apim. ¹⁴Mi ta hiriinan saiirsika sima wi Judami iikam simiir wanmi siyuim simiir wakaeyokna ap rani mi iripa hiriinan sima wi iikamim yipiki Adi Komii siir siyu imiir haimriiyugigim sima wi simiir siyu imiir nap tani. ¹⁵Iikam nhirim simiir kwoinim dimin whirki kimbu karamae nwowim yim sima hiniina boini ti dimin taemin whiekakim dimin whirki bi kimbu miminkim mi simiirin kipi haiya mi iikamim yipiki Jisis Krais siiram naingwo tibmii karamae nwowim mi yipiki iikamkim simiir kwoinim ninaingwoyimyokim mi kipridkikaiyim mi biyie ha nwowim mi kwoin biyie ha naingwo, sima hiniina boini dimin whirki wadie bi swoki omiminkin. Dimusi rani, simiir kwoinim miyič rani. ¹⁶Sima hiniina boinikim sima Adi Komii siir yai imiirar wakaeyokna apikim mi ti diminim sima tiriym krimiirin sima niisiimauuu sima siir yai imiir wakaeyokna ap rani. Sima Adi Komii krimiir Wanin siir yai imiir bi swoki wakaeyokna apikim mi Adi Komii siir whwonkam idan sima ini biyiekibiyie ywowim mi sima wi dimin miyiksim whir swoki tirmimin tani. Niingakiingga. Iriig.

Mi kira yai miyičkimiyyik imiirara wakaeyokna ap

2 ¹Taitas kira iikamim iinokiinokin dimin taeminim yipiki iikamim Adi Komii krimiir Wanin siirim naingwo tibmiiyim, sima naingwo tibmiiyim simiirin, siyiumwokisiyiumwowim simirgisimimirara sibgu omwomwarkaiyiu. ²Mi kira kamim waipiū nwowim simiirin hiniina boinmauu, sima op kirie kirieyim kwiaye whaowaeiyim simiir kipi kwiaye. Mi sima simiir kwoinim sibgu kintmidinu mi sima Adi Komii siirim daingwo tibmii kiin iski. Mi sima iikam nhirmiyam ha timi aingwokwonanae mi iikam nhirkim sima dimin biyie tir haiginiuwi simiirin mi yim sima ha donkworinukripkai simiir naingwo tibmii aiirin. ³Mi kira wigim waipiū nwowim simiirin sibgu boinmimauu, dimin taeminim sima tiriym iki wigim yipikim Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna apiyim simiir hiriinan miriiyim. Mi sima hinda tinda kipi priiyam priiyam yai iikam nhirmi kinaopitkaigaiyiuwam mi simiir kwoinim op biyieya kwiaye whaowaeiya saiir kwiayeayam kipi naingwo mi sima sibgu dinokninkin mi wig nhirim simiir diisiimauu siyu miyič imiir. ⁴Mi sima wig kopak mi nhirim waipiū nwo karamae nwowim sima simiir diisiimauu siyuin simiir yinkamam naingwokwonanaeiyin siir. ⁵Mi iriipi hiriinan wigim waipiū nwo karamae nwowim sima hiriinana

timi o mi wí sima nwoki iisiimauuwím wig kopak imiirin siyu miyikin. Sima, simasima sibgu kigriraona. Minam, sima mii miyikmiiyik simiir omakanau hirar miriiyim mi dimin taemin miyikmiiyikim iikam nhirmi tiram mi simiir kami yai imiir wakaeyokna api mi ta hiriinana iikam nhirim sima Adi Komii siir yai aiirin wí kipi mingigin.

⁶Mi iriipa hiriinan, hiriinan siyu kaimwowin siirar tí swoki iisiimauu yainan whran imiirin mi yím wí simiir kwoin imiirar nwoki kíntimdinunam. ⁷Taitas, kira iriipi hiriinan mii miyik aiirar timi sibgu mirii. Mi kira hiriinan tiri mi yainan whran imiirin kira wí siyu miyik imiirar niisiimauwi sima napamin. Mi iriipi hiriinan kira simiirin yai kibikibi imiirar boinmímauuwi ⁸Mi kira yai miyik miyik imiirara boinmímauu. Mi kira hiriinan boini mi inkamki kiriirin wí ha boin tani, tí yaiyim kira boinmímauuim yím kaimwo rani. Mi kira iriipi hiriinana swoki boin mi iki iikam nhirim io whwonkam kiriir nanaowiyim sima wí yai bibiyie krimiir boin tani. Niìngaka.

⁹Mi kira kamim yipiki whisarii mii sibmiriiyim simiirin hiniina boinmauu, sima, simiir biyan kamim simiir yai imiir wakaeyokna diriraerar dimin taeminim sima boiniyim, maìrgimaìrga simiir nwowaiginiuwam. Mi sima wí kamim simiir kigriraowiyim simaka kipi swoki antamyiriyirmimin. Niìngaki, niìngakiinga. ¹⁰Mi iriipi hiriinan sima simiir biyan kamim simiir dimin taemin imiir kipi tauae hai. Mi hiriinan tiri hiniin aka mi sima simiir biyan kam imiirin hiniina diisiimauu, tí kamim simairgim yipiki iinokiinokin mii miyikarar miriiyim. Mi sima hiriinan tiri yaiyim krima boinmímauuwím Adi Komiiyin iikam krimiir nanmaiwarkainan siirim mi iikamim simiir whwonkam ida wí wadieyar nwowi.

¹¹Mi Adi Komii siir naìngwobumbuwa bidi yimbiniya iikam whiekakim simiir nanmaiwarkainam iiya sima dimin biyieyim simiir aowa nikí owa saiarsi. ¹²Tí diminin tisi bidi yimbiyamin, yio krimiirin hiniina niisiimauugin, nu tiran dimin bibiyieyim inkam ima tiriylim, krima digumii simiir haimriiyugig. Mi krima krimasiyar mintaraona ti siyu miyikin krima tiriylim, inkamin yipikin Adi Komii siir wakaeyokna diriraerariyin siir hiriinan. Mi krima hiriinan siyuin mhoiiya iriipi hiriinan iiirar tirkripkaii mi wí iiya Jisis siya nitana sairar nwoki digim. ¹³Mi iriipi hiriinanar swoki tiri mi krima maìrgimaìrga nwokwokini ii kibiya Jisis Krais siya swoki iuuniyana saiiramín. Mi tí inkamin yipiki krimiir nanmaiwarkainaeiyin mi krimiir Adi Komiiyin, siya wí siir dimin kibiyin paenan niuyaeyin saikar nimbini. ¹⁴Mi siya krimiirsi naokin, krimiirin dimin biyie siir kirie komiiya krimiir kiyopsimsibgi haiginiuwa saiir hiranki nanmaiwarkainam. Mi siya tí hiriinan saiarsi tirkikin krimiir mhii kwominim wí dimin whirki kimbu karamae nwoki owim mi krima wi siргisiir iikam nwowim. Mi krima wi siir dimin miyik miyikim simiir

tiram nwoki aingwowim mi krimiir kwoinim wi kirieya nwowim siir dimin miiyikmiyyikim simiir tirim.

¹⁵Taitas, kira hiriayar boinmimauyokiyokii ti dimin taemin imiirin, whisarii rani, kira kirie komiiya Adi Komii siir hiranki haigin. Mi ta hiriinana saiirsika iikam imiirin siir kirieni diisisiimauu ti dimin taemin hiniin imiirin, iikam nhirmi yai wakaesi dimiiyiu mi iikam nhirmi whinkinsiis haiginiuwiyim mi kiriir whwomisin kipi ninansiina mi sima digiumii kiriir kipi haimriiyu kiriir yai aiir wakaesi mi sima kiriirin ha kipi naingwo kira inig karamae inkamkin. Niingaka. Iriig.

Krima whiekakarin dimin miiyikmiyyikim simiirarar kigna diriraerar

3 ¹Taitas ti iikamim Adi Komii krimiir Wanin siir isid iiir nwowim, kira simiirin ti swoki boinworwokai, sima simiir gavman iiirin kipi swoki aingwo owouu, inkam yipiki simiir kou nwoiyin. Sima simiir yai imiirar wakaeyokna. Sima simiir kwoinim sibgu kisisop haiginkwokin mii miiyikmiyyik whiekakim simiir miriyam. ²Mi iripi hiriinan, simiirin domwarkaiyu, sima yai bibiyie iikam nhirmi kipi boin mi sima yaii min kipi mi inii mi simiir kwoinim hiinsima dwo mi iripa nongwomamaир aeyim daingwo iikam nhirim simaka. ³Mi bidibidiniiyarin krima Adi Komii siir dimin taemin imiir bi sibgu inomokninkinkim mi simiir bi wakaeyokna apkim. Mi krima habwwowhaenankim mi siir yai aka asi nantamyiriyirkim. Mi krimiir kwoin bibiyeyim sima kiyainamkin dimin biyie tiram mi ti hiriinan siyu iiir nwowam. Mi krima whisarii mii priimiriyan iikam nwokim. Dimusi rani, krimiir kwoin bibiyeyim simar niki kiyopsimsibgi haiginiugikin. Mi krima iikam nhirmi siyu bibiyie asi tiryokiyokiigim. Mi krima simiirin kwoin bibiyie asi naingwokim. Dimusi rani, sima krimiiram bi mi naingwokim mi nim iripi hiriinan simiiram bi mi aingwokim. Iriipi hiriinan, ti hiriinan siyuun krima krimarin irni nwirniyin ini sau omomnan ywowim. ⁴Mi ti siir hiriinan siyu miiyikin, krimiir nanmaiwarkainan inkamin Adi Komii siya, siya iikamim krimiir niisiimauugin, siya inkam wadieyaирgin mi siya krimiiram naingwokwonanaeikin mi siya Jisis siir yikrop iuungi krimiir whinkinsiis haiginiuwim. ⁵Mi iiya siya krimiir nanmaiwarkaina, siya iki krimiir mii miyyik miyyikim krima miriiyim simiarsi bi nanmaiwarkainakin. Niingaka. Dimusi rani, siir naingwobumbu kirie komiiya krimiirsni nwowa mi ta hiriinan saiirsika siya krimiir asi nanmaiwarkainakin. Mi ta hiriinan saiirsika Adi Komii siir naeyiuun siya haiyoprimdiyiumiigikim ti dimin bibiyeyim krimiir kwoinau nwokaiyim. Mi ta hiriinan saiirsika, krimiir kwoinim dimin whirki kimbu karamae asi nwokim. Mi iripi hiriinan miiya Adi Komii siir naeyiu ieya miriyya, siya minam tirkin krimiir kwoinim simiir kisina haigiyim iikam winan nwowam mi yaeya kwoin win nwowam, Adi Komii siir piugan anakar. ⁶Mi ta hiriinan saiirsika inkamin krimiir nanmaiwarkainan Jisis Krais Adi

Komii siya krimiirin siргisiir naeyiu iirar hauugikin. ⁷Mi irlipi hiriinan, ti dimin taeminim Adi Komii siir naingwobumbuwa saeya tirim krimiir, siir whwonkam ida dimin whirki kimbu karamae nwowi mi ta hiriinan saiirsika, krima wi saika nwoyokiyotikaeyami, krimiir kwoinka naingwowyi sair hiriinan. ⁸Mi ti dimin taeminim yipiki kara boinanim kiriir, yim yaimwokiyaimwowaigim. Mi kara kiriirin minam naingwowi kira ti iikamim naingwo tibmiiyim simiirin hiriayar dowomwarkaiyiukripkai mi sima, sima simasiyar mintaraona mi ti hiriinankiniwi sima mii miiyikmiyyik imiirarar mirii. Mi ti yaiyim yim wi digar nwowi iikamim simiir whinkinsiis haiginiuwim. ⁹Mi kima yai blyie niingga sair kipi whrie boin mi kima kimiir yidiwi wanwyaeyim biyani simiir hiriinan kipi boinanae. Mi kima Moses siir siyu komiiyin siir yaiyim simiirsi kipi ninkinwamwarkii boin. Mi ti hiriinan yaiyim yim wi iikamim simiir whinkinsiis haiginiu rani mi wi simiir haipridkikai haiginiuwi mi wi hik simiir hauuwi mi yim ti hiriinan yaiyim yim naekak rani. ¹⁰Mi yipiki inkamki ti yai nae karamaeyim simiir wakaena diriraerari yio wi iikamim yipiki iikamim naingwo tibmiiyim wi simiir niinikibiri yapa yapa nwowam mi mhoiyya ti iikamim simiirin idip idipin wi kwisairnana boinmauu wakaei. Mi ta sair mhoiyan sima wi kiriir yai aiir wakaeyokna rani mi kima whiekakarin digumii wi ti iikamim simiir haimriyugigi. ¹¹Mi kira ti hiriinan iikamim simiir bidiyar yinokninkinin simiir kwoinim uridyu biyiek bi kiriidwokaiyim. Mi ti hiriinan mii biyeyim iinokiinok sima miriyyim yim ha niisimauuwi simiir kwoinim whirua nwo rani, ini hindara haipridkikaiyim. Iriig.

Mi yaiisisim nhir ikim

¹²Taitas kara wi om komii Nikopolis hir nwowi mi ta naop iiya wi saeya digi. Mi kara Atimas Tikikas, siirin wi haniangi nikropki kiriiram. Mi kara ha naingwowi kira siyuam ti hansir kariiram nitam. ¹³Mi kira Sinas siir whinkinsiis haiginiu yipiki om komii Roman siyu komiiyin siir dimin taemin imiir ninokninkinim. Mi kira Apolos siir warar timi whinkinsiis haiginiu. Mi kira sowiir siyu minim mi dimin taeminim sowa hanguguwim sowa hainamam simiir wara whindiriraerar haiginiugi. ¹⁴Mi krimiir iikamim sima siyuin siyu miiyik tiriyin siir dinokninkin mi iikam nhirim dimin taeminim simiir kiyopsibgi haiginiuwiyim mi yipiki hikak simiirsi nwoiyim simiir whinkinsiis haiginiu. Mi sima hiriinan tiri mi wi paeyin paenidgi bud karamae nwoiyin siir hiriinan nwo rani mi yim sima wi paeyin paenid budiyin mi ha naokingugunankaiiyin wi siir hiriinan nwowi mi sima wi Adi Komii siir siyu iirar sibgu wakaeyokna api.

¹⁵Taitas iikam whiekakim yipiki kanakar nwoywim sima kiriir nokboin maigimaigikim. Mi krimiir nomiiyauim yipiki Adi Komii krimiir Wanin siir piugananim simiir warar mi ikboin maigimaigikim. Mi kara Adi Komii siir naingwobumbuwa saiiram sriigin saeya wi kimakar nwowi. Iriig.

FILIMON

Mi iiya Pol siya mii biyie om Rom hir miriiyin mi ta yokwowa siya ha winkikin siir nomiiyawin yipikin Failimon dapiyin siiram. Failimon siya om Kolosi hir nwokin. Mi iikamim naingwo tibmiiyim sima Adi Komii siir inig iiirin iripa Failimon siir omaka aiir haingiriyu hainankim. Mi Failimon siya umir digworaekwoki naokingugunankai inkamkin. Mi Failimon siir dimin whirin siir miiyan inkam nwir ieya tauaeahainamin mi siya kimidiniya om Roma hiriir yidamki. Mi siya Pol siirin om Rom hir nini kigiuin mi siir mhii kwoinim ina kisina haigikiyin mi siya ini naingwo tibmiiyan inkama ywowin. Mi Pol siya Onisimas siir boinki siya Failimon siiram swoki amim mi ta yokwowa siya winkiya siya minam winkikin Failimon siiramin siya siir swoki ikiunam mi siir dimin bibiyie imiir haiyoprimdiyumiigiyim. Mi siya ha windigiyin mi ta yokwo aiirin kimidiniya Onisimas siya hainam mi siya ini Failimon siiramar swoki amin. Iriig.

¹Kara Polkin. Dimusi rani, kara Jisis Krais saika miriigin mi kariirin hiriinansi hiugripkiikikaigin maeyaua mii biyie miriiya sairin. Kara mi iikamim naingwo tibmiiyim krimiir tiran piuganan inkamin Timoti, krira ta yokwowa Filimon kiriiram winkikin, ta yokwowa krira winkiya yipiki inkamin krira naingwokwonanaeiyin mi Adi Komii siir mii aiirin krima miriiyin krira kiriiram hauugikin. ²Mi krimiir yokmana yipika krimiir piugana naingwo tibmiiya Apia saeya mi Akipas siya yipiki sau krima ninitiyin dimin taemin bibiyieyim simaka mi yipiki iikamim naingwo tibmiiyim krimiir omaka hir haingiriyu hainaniyim Adi Komii siir inig iiir, ta yokwo kara kimiiram warar winkiya.

³Kara Adi Komii krimiir Wanin siya mi krimiir Biiyan Inkam Komiyyin Jisis sowiiram sriigin sowiir naingwobumbuwa kimiir hauugiyim mi ta hiriinan sairsiyin kima wi kwoin nongwomamaир aekak niki owim.

Filimon siir kwoinin Adi Komii siiramar naingwokwonanaeikin

⁴Hinokiinok kara Adi Komii siiram sriiyim kara kimiirar boin wadieikin. ⁵Dimusi rani, kara ha wakaekin kima ini krimiir Biiyan Inkam Komii Jisis siir yaiyar wakaeyokna apim mi ti hiriinan siyuin iikam nhirmiyam naingwokwonanaeiyin iikamim Adi Komii siiram naingwo tibmiiyim simiirin ini kimar niisiimauuim. ⁶Kara Adi Komii

siiram kwisboinikin kiriir whinkinsiis haiginiuim mi iki iikam nhirim simiir boinmimauuim kiriir naingwo tibmiya Jisis Krais siiram naingwo tibmiya. Kira simiirin ti hiniina boinmauu mi kiriir yaiya simiir kwoinim wi saeya kisisop haiginiuwi sima ninokninkinim Adi Komii siir siyupai siyupaiyim krimiir nokboinmamair haiginiuwyim. Dimusi rani, krima Jisis Krais siргim. ⁷Ti kariir nomiiyau miiyikim, kara ha wakaekin kima Adi Komii siir iikam imiiramar naingwokwonanaeikim mi simiirar kigriraowikim mi simiir kwoin imiirar whinkinsiis haiginiuwigim kirie nwowim. Mi sima ini wadieya swoki sibgu owim. Dimusi rani, kariir kwoin ta yaiya saeya nwoaiginiugin wadie mi kara tisi maирgimaирga nwowin. ⁸Dimusi rani, ta kirieya Jisis Krais siya hauugiya kariir kara panao pi digar nwoyi kiriir boinmimauuim ta mii aiir miriyyam. ⁹Mi dimusi rani, krima irni nwirniyam naingwokwonanaei, kara Filimon kiriir iikam imiir kigriraoni haniiнаka kara kiriirin tisi hindara sriigiyin ta mii aiir miriyyim. Ihi, kara Polkin, kara bidi ywowin, ti inkamin yipikin maeyaua mii biyie miriyya hiuyokiyokaiya saiir nwokaiyin Jisis Krais siir mii aiirsi. ¹⁰Kara Filimon kiriirin Onisimas siiram sriigi. Mi iiya kara maeyaua mii biyie miriyya hiuyokiyokaiya saiir hirar niki okaiyin mi siya bidi wakaeyim yaiyim kara boinim Jisis Krais siirim mi siya ina yaingwo tibmiyin. Mi ta hiriinanin Adi Komii siir piugan aiirin siya ini kariir yinismnan ywowin. ¹¹Mi ta saiir biiyarin Onisimas siya tirim siyuim yim kiriir kwoin iiir bi wokmai haiginiugin, yim ini biyiekibiyie ywowim. Mi ti siyuim tariinan siya tirim yim wadiekiwadiiekim kririirin wi simar whinkinsiis haiginiuwi.

¹²Mi tariinanin siirin kara kimiiram swoki ikropki. Kara siiram naingwokwonanaei mi ta hiriinan saiirsika iya siya kimiiram waraur niti kariir mhii kwoinim wi hikakar nwoki. Dimusi rani, siya kariir haiburgikin. ¹³Kara hiniina naingwokin siya kanaka tirar nwokin mi kariirin siyar whinkinsiis haiginiugin iya maeyaua hiuyokiyokaiya mii biyie miriyya saiir hir nwokaiyin Adi Komii siir Yai Win Kibi aiirsi. ¹⁴Mi kima wi wadie nwo karamae nwoyi mi ankara iriipi hiriinan pi siir mi onkworinukripkai rani mi ta hiriinana siya kariir whinkinsiisam. Mi kara ha naingwoyi miyim kimiir kwoinki naingwowlum wi simiirar mirii. Mi ta hiriinan saiirsika kara pi borisopi kimiir boinanaeyim kima siyu miyik kariir tiram.

¹⁵Mi tari Adi Komii siyar kiwakikin Onisimas siirin kimaka waraur nwoyokiyokikaeyami. ¹⁶Mi tariinanarin siya wi kiriir whisarii mii priimiriyan inkam nwo rani. Mi ini wadie mi owin, siya wi kimiir naingwo tibmiyan inkam nwoyi yipiki kima naingwokwonanaeiyin mi kara iriipa hiriinan siya wi kariir piugan naingwo tibmiyan inkam nwoyi yipiki kara naingwokwonanaeiyin. Mi kima siramin wi nhami

nhami naingwonanae rani. Dimusi rani, ni kira whisarii mii priimiriian inkamkin mi ırıipi hiriinan ni kira naingwo tıbmii piugana saiir inkam waraırgin.

¹⁷Mi kiriir kwoinin siya hiniina naingwowi, kara ini kinaka yamasuin, o ini Adi Komii siir piugan anaka yamasuin, yio ini kira kariir kigninkinwiniyin mi siir mi kigninkinwiniya saiir hiriinan ywowin. ¹⁸Mi siya dimin whir kiriir bidi tırbuwın mi kiriir dimin priihaii mi kariir boinmauu, kara nwoki sibgu tırim. ¹⁹Kara Polkin, kariir iinga nonkwo wınkim ti nimbinim kimiiram mi Onisimas siya dimin biyie whir kimiir tıri, mi siya dimin whir kimiir warauranki priihaii mi ti diminin wi kara sibgu tıri kimaka mi Filimon kira ina sibgu inokninkinim, karar tırhaiginiugikin kira Jisis Krais siirim asi naingwo tıbmii. Mi hiriinanki niuwi, kima kanaka dimin priihraigakim. ²⁰Ihi, ti kariir piuganan naingwo tıbmii inkamin, ti siir daengwoki mi kara ha naingwowi kira ti diminin siirin naingwo tıbmiini siyuin siir hauukiiyiu kira ti siyuin kamim naingwo tıbmiyyim sima tıriyim kariir kwoin iiir sibgu owaiginiuwam mi ta hiriinan sairsika kara wa maırgimaırgaei mi Onisimas siirin wi kiriiram waraurar swoki ikropki.

²¹Mi tariinanın kara ta yaiyi kiriiram wınkika, kara ina ninokninkinim kira wa dirıraerar kiini. Mi ti dimin hiriinanım sima sima rani mi ırıipi hiriinan iki dimin nhırim kira tırim. ²²Mi diminin whir. Kira maeyaua kwira hiuyokiyokaikwokin omakanau hırin. Dimusi rani, kara ha naingwowi diminim kima sriiyim Adi Komii krımir Wanin siirim kariirim mi iiya siya siyuwhir kariirim kigninkinki mi kara wa niti mi hiriinan sairsika kara ha naingwowi siya kariir whındırıraerari, kara kiriir kignakiyim. Iriig.

Boın maırgımaırga nhırkım

²³Epafrasin yipiki kanaka ninkin owin mi sima siirin maeyaua mii biyie mirriiya hiuyokiyokaiya saiir hır hiukripkiikikaigın. Krais siir mii aiırsi mi siya kimiir boın maırgımaırgakikin. ²⁴Mak, Aristakas, Dimas, mi Luk, ti sima kanaka mirriiyim Jisis Krais siirim mi ırıipi hiriinan sima kimiirar mi boın maırgımaırgakikim.

²⁵Kara krımir Biyan Inkam Komii Jisis Krais siirim sriigi siya wi siir naingwobumbuwa wi whiekak kimiirar nwoki hauugiyim. Iriig.

HIBRU

Hibru yokwowa ya yokwo prieiya Hibrumi iikamim yipiki naengwo tibmiiyim Jisis siiram ya sima winki aeya. Hibru iikamim yim Juda iikamim simiir inig whir ieya. Mi krima ninokninkin tani, ta yokwo airin nhinga piyamisi winkiya. Mi inkamin winkiyn siya hiniina kigin Juda simiir iikamim naengwo tibmiiyim kirie rani sima simiir naengwo tibmii wina sair haiburgigam tirkim simiir biyan siyuin Mosesni siyu komii si napiyin ini siramar swoki amim. Mi ta yokwowa iikam imiirin min boinkika Jisisin Adi Komii siir yinисимин ini paekwosim ikim mi Moses ini simiir haiburin. Mi ta Jisis siir miiya ya ini Mosesni miiya sair kou ywowa. Mi ta Jisis siir nhieya yipiki dimin biyie biyeyim sim haiyoprimdiyumiiga ya ini wraisumi nhieya sair haibura. Jisis siya omwai hiriayar waiyayokiyokiigun. Mi ta hiriinan saiirsika siya simiir asi boinkikin sima Jisis siiram naengwo tibmiiyim yipikin biigibiyan prisin inig komiigakin. Iriig.

Yaiya Adi Komii siir yinисимин siya hauuga krimiirin.

1 ¹Bidi bidiniyarin ii whiekakim bidi yamkiyim Adi Komii krimiir Wanin siya siir yaiyim profet kamim simiir boinmauguin, siyupai siyupaiyim simiir. Mi ti yaiyim profet kamim sima ini krimiir brougaeyim simiir hauugiyim. ²Mi ta iiya dig kingiin nwowi Adi Komii siya ta siir yaiya wi siir yinисимин iiir hauugi. Mi yio siya wi krimiir swoki kwaboinmamaauwi. Adi Komii siya siir bidi yimbinin siir digworaekwo whiekakim simiir haiyim. Mi biyya Adi Komii siya siir boin mi siya ini siir yai imiirar wakaeyoknan. Mi siya ninomor nu sowiir digworaekwo imiirin asi nonkwokwokikim. ³Ti siir yinисимин Jisis siya krimiir niisiimauugun dimin komii komiyyim paenan niuyayim Adi Komii siir, siir yinисимин ini siir Adin siir hiriinan ywowin. Siir yaiya saeya kiriekaka, digworaekwo whiekakim ninomor nu sowiirim siyar sibgu kigirkaki. Mi siyar naokin paeyin hiinya nиронинин siir, iikamim simiir dimin biyeyim ini siyar haiyopriimdiyumiigiyim. Mi siya ha swoki insiin idwonamir mi siya ninomor koua hiriir yam mi siya Adi Komii siir iina inig miiya ini idwoiu inkam komii nu kigriraowiyin siir hiriinan. Iriig.

Adi Komii siir yinисимин siya ini paekwosimim simiir haiburim

⁴Dimusi rani, siya ini Adi Komii siir iina inig miiya nид-wowin mi siya ini paekwosim whiekakim kou hir nwowim simiir haiburim. Mi ti

inigin Adi Komii siya hauuwini siya iiriipi hiriinan siya ini paekwosimim simiir inig imiir haiburim. ⁵ Dimusi rani, biiya Adi Komii siya paekwosim simiirin hiniina bi boinkin,

Kima kariir yinismikim, panao kara pi hiniina boinki kara kimiir Adgin.

Adi Komii siya paekwosim simiirin hiriinan yai bi swoki boinkin. Niingaka, niingga kiinga. Siya Jisis siirara boinkin. ⁶ Biiya Adi Komii siya siir yinism yinhaomiyinin siirin nu tiriir nikropkiyam minin mi siya paekwosim simiirin hiniina boinki,

kima ti kariir paekwosimim kima siir inig iir hainanprapraski.

⁷ Mi siya yai nhirim paekwosim simiirin hiniina boinkin,
paekwosim sima kariir miiyan inkam dwo mi simiir miiyim
opudnan hugidudu mirii. Mi simiir kirieya paenan diudkwakwa.

⁸ Mi siir yinismimin siirin hiniina boinkin,
kira ini Adi Komii ywowin kariir hiriinan. Kira inkam komii
digworaekwo whiekakim simiir kigriraowiyin wi siir hiriinan
nnowi. Finokiinokin digworaekwo whiekakim kira wi wadieyar
sibgu kigriraowi.

⁹ Kira wi siyu miiyik miiyikim simiiraramar naingwoi mi kira
wi dimin biyeyim wi simiiram naingwo rani. Kara kiriir Adi
Komiiyin kiriirin wi kara nokmwin okwohaiginiuwi, inig
komiigak nnowamin mi kira wi maarginairga komiigakar nnowi.
Mi ta maarginairga wi iikam whiekakim simiir maarginairga
imiir haibri.

¹⁰ Mi Adi Komii siya hiniina swoki boinkin,
Biiyan Inkam Komii, kira bidi bidiniyarin nu ninomoro kiriir iingar
nonkwokwoko.

¹¹ Mhoiyya ninomor nuwo sowa wa digiguski mi ni kira niingaka.
Finokiinokin wi hiriayar nwoyokiyokii mi ninomor nuwo yo wi
wro namwoiuwi yiuis wronan.

¹² Mi yio ini inkamin yiuis kaba nitkaigiya mi yaeya yiuis win swoki
haiiyin mi ha niiyin ini siir hiriinan ywowin. Mi kira nu ninomoro
sowiirin wi hiriinanar mi digiguskii. Mi wi yaeya nu ninomor win
swoki onkwokwoki mi ni kira wi hiriayar nwoyokiyokii ami, wi
kisina rani.

¹³ Biiya Adi Komii siya hiniina boinkin,
kira wi kariir iina iinig miiya nidwoyi, maeyaua inkam komii siya
nidwoyiya saiir. Mi kira wi hiriayar nwoyokiyokii mi wi iya kara
kiriir sauau omomim simiir nonkwobumbuninkin iuguski wi saiir
nadigiuiwi.

Adi Komii siya ti yaiyim simiirin paekwosimim simiir bi boinkin.
Niingaka. Siya siir yinism iirrarar boinkin.

¹⁴ Mi yipikim paekwosimim, ha? Sîma naeyiunankim mi dimin taeminim Adi Komii siya boiniyim sima pa wakaeyokna diriraerari. Mi siya simiirin iikamim naingwo tibmiiyim simiirim yikropki simiir whinkinsiisim Adi Komii siya nimbinim nanmaiwarkainam simiir. Iriig.

Adi Komii siya krimiir swoki anmaiwarkainaui yio dimin komii ieyairgin.

2 ¹Dimusi rani, Jisis siya Adi Komii siir yinisiimkin digworaekwo whiekakim ini siyar kigirkakim mi krima krimiir kwoinau haigi nonkworinu saiirin digumii kipi haimriiyugi, wim wi ini haniiñ kima kima priiyakiririki. ²Adi Komii krimiir Wanin siya biiya siir yai nhirim siir paekwosimim simiir boinmauugikin. Mi ta yaiya ha hainamim mi ina boinmimauuwamim. Mi dimin taeminim sima boinmimauuwim ina yimbiyamim. Mi iikam nhirim sima ta yaiya saika nantamyiriyiri mi saiir wakaeyokna karam nwowi mi sima dimin biyie tiri mi sima wi hik kimpipisu prasae hai rani, ti dimin biyieyim sima tirim simiirsiyin, dimin biyieyim sima tirim simiir digar swoki haa. ³Mi hiriinankiniuwi mi krima ta yai komiiya Adi Komii siya boina, siya nanmaiwarkainana digumii saiir haimriiyuwi mi krima wi paniina napiyoki iiya Adi Komii siya dimin biyiekak iikamim simiir tirkumbuwi saiirin, ha? Siyu karamaeka. Niingaka. Biiya, Biiyan Inkam Komiiyin siya hiniina boinkin, Adi Komii siya wi krimiir nanmaiwarkainaui, iikamim sima ta yai aiir wakaeyoknaim sima hiniina boinkim, ta yaiya saeya kaimwowairga. Saeya niksiae rani. ⁴Adi Komii siyar niisiimauugin ti yaiyim sima kaimwowairgim, kirepai kirepaiyim siya tirim. Mi siya siyu miiyik miiyikim iikamim simiir whinkinsiisim tirkim mi Adi Komii siya naeyiuin siir kwoin aigar naingwo hauugin iikam imiirin mi siya siir dimin miiyik miiyikim iikamim simiir hauuwikim. Iriig.

Jisis siya inkamnan nimbiyamkin krimiir nanmaiwarkainaaim.

⁵Ti yaiyim tariinan krimiir boinim, sima ti nu whirin wi mhoiiya Adi Komii siya tirkii mi siir boinkin. Iikam yipikim siir wakaeyoknaim sima wi ti nu iiir nwowi. Adi Komii siya paekwosimim simiir bi nimbingin ti nu win siir kigriraowamin. Niingaka. ⁶Inkam nwirin Adi Komii siir yaiyim yokwoni siya winim saeya hiniina winboinkika,

Iikamim sima dimkim, kira simiiram naing-wowiyin? Mi yinisiimim yim dimukim kima simiir sibgu kigriraowiyim, ha? Iikam krima ini inig karamae yowowim.

⁷Mi siya iikamim krimiirin wi ii priei nokmwïn owaiginiu rani, paekwosimim simiir aowan. Mi kira diminim inkam komiiyim nu kigriraowiyim digworaekwo whiekakim simiir sima huiyim simiir hiriinan hauugin. Mi sima ini paenan yiyakiyim. Mi sima ini inig komiigaka yowowin.

⁸ Mi kira digworaekwo whiekakim simiir nokmwin okwo haiginiugin. Ihi, Adi Komii krímiir Wanin siya digworaekwo whiekakim iikamim simiir aowa haiginkin. Mi dimin whirkín simiir koua bi swoki haigin mimíkin. Niíngaka: Mi ti diminim krima tariinanin simiir niki kig rani. Sima bi niki imbinikim. Niíngaka. ⁹Mi tariinanin krima bidi yinokninkinim dimin taeminim ti inkamin Jisis siirim. Mi ii priei rani, Jisis siya ti nu iiir nwowin. Adi Komii siya siirin paekwosimim simiir aowa nokmwin okin mi siya ini inkam inig karamaenanaar ywowin. Mi tariinan Adi Komii siya inkamin inig komiigakin siir hiriinan yokmwin owaiginu mi siya ti dimin paenan niuyaeyiin Adi Komii siirim simiir hai. Dimusi rani, siya naokin iikamim krímiir dimin biyeyim mi krímiir hikim simiir haiyim. Mi Adi Komii siya iikam krímiirin wi dimin miiyik miiyik imiir hiriinansi tir haiginiuwi. ¹⁰Mi ini mi owin Adi Komii siya digworaekwo whiekakim simiir Adi mi owin mi simiirin siyar mi onkwokwokiyin ini mi owin. Mi siya Jisis siirin minam nimbingin ti hik imiirin siyar mi haisiya kimpipisuam ini owin. Mi ta hika Jisis siir tira mi siya ini iikamim simiir nanmaiwarkainan inkam komii kiin yamwoiuin. Mi krima wi Adi Komii siir yinism asi nwowi. Mi mhoiyya krima wi siir dimin miiyik miiyikim ninomor kouaním wi simiir hai.

¹¹ Krima dinokninkin, ti inkamin siya iikam whiekakim simiir dimin biyé imiir bidi haiyoprimdiyumiigiyim mi ti iikamim sima ini rírmiiya ywokiyim, simiirin dimin whirkí bi kimbugim. Mi Jisis siya mi sima, sima ini Adi Komii siir yinism arar ywowin. Mi Jisis siya simiirin siir nomousisim nikusi panínsi yídidsi. ¹²Mi siya boin,

Adi Komii kara kiriir inigin wi kariir nomousimim simiir
boinmauuwi. Ihi, simiir whwonkam idain kara mwai waowi mi wi
kiriir inig iiir hainani. Maeyaua iikamim naingwo tibmii kiiniyim
iriipa sima haingiriyu omimiriya sair hirin.

¹³ Mi siya hiniina swoki boinki, Kara wi Adi Komii siir yai imiirar naingwo tibmii kiini. Mi siya hiniina swoki boinki, kira kariir kigi, kara tisi tirar nwowin. Mi Adi Komii siir yinismim kariir hauuwim sima tisi kanaka tirar nwowim.

¹⁴ Mi krima ti siir nomousimim piugak nhiekakairgim mi Jisis siya ini iripi hiriinan inkama mi amwoiuin piugak nhiekak mi siya wa mi aowi mi siya Setan siirin wa nonkwobumbuninkin iuguski mi siir siyuin iikamim simiir tirkumbu aokaowiyin siir warar. ¹⁵Mi siya hiriinan minsi tirkin, iikam krima naosi naingwo ididi mi Adi Komii siir kigi mi mhoiyya krima wi naosi nidid rani. ¹⁶Siya ti diminim simiirin paekwosim simiir whinmíriiyim bi minkin. Niíngaka. Siya iikamim Ebraham siir isidin siirin krímiir whindiriraeraram nitkin. ¹⁷Mi ti hiriinan siyuin siya inkam asi nwokin, siir nomousisimim krímiir hiriinan. Mi siya wa mi mirii prísmi biiyan inkam komii siir hiriinan iki iikamim simiirsi

naingwoyimiyokim. Mi siya minsi naokin Adi Komii siir iowa siya nwowa dimin biyeyim simiir saiirs. Mi siya iikam imiirin Adi Komii saika nwoki inkiamasu haiginiuwim sima iripa nongwomamair aeyam.
¹⁸ Mi siya hikpai hikpaim simiir nimbiyamim mi siir kinankiuim simiir kimpipisu bidiyar haiyin. Dimusi rani, siya wi nwoki kigninokninkinim iikamim ti hiriinan hik kimpipisu haiyim simiirin. Iriig.

Jisis siir inig komiiyin ini Moses siir inig komii iiir haiburin

3 ¹Nomiiyawim yipiki Adi Komii krimiir Wanin siiram naingwo tibmii kiinim. Adi Komii kimiiramin minam nikunakin diminin big nasmirwaiya Adi Komii siya nwowanin siir tirim. Mi kima Jisis siirim sibgu daingwokwo, Adi Komii siya Jisis siirar nikropkikin siir yai aiir boinmimauuwam dimin whiekakim siya tiriym. Siya prismi biiyan inkam komiiyin siya tiriym siir hiriinan. Mi krima ti yaiyim siya boinim simiirar wakaeyokna boinmimauukin iikamim simiirin. ²Adi Komii krimiir Wanin siya bidi yimbinin ta siir miiya saiirin mi siya ta Adi Komii siir mii miyyik aiirasi sibgu wakaeyokna mirii, siya Moses siya tirin iiya siya Adi Komii siir iikam imaka nwowa saiir hiriinan tirkin. ³Mi Adi Komii siya minam kiwakikin Jisis siir inigin Moses siir inig iiir haiburim. Inkamin omaka komii miriiyin mi inigak ha nwowyin siir hiriinan. Omaka saeya bi nwowika inigakin. Niingaka. Inkamin nonkwo miriiyin siyar nwowikin inigakin. ⁴Omakaim sima sima bi mirii naekim. Niingaka. Omaka whiekakim simiirin inkamki nonkwo miriigim. Adi Komii siya airgin digworaekwowim simiir bwamkibwamin. ⁵Moses siya whisarii mii miriiyan inkamkin. Mi siya Adi Komii siir yai imiirar sibgu wakaeyoknaeakin iiya siya Adi Komii siir iikamim simaka hir nwowa mi siya Adi Komii siir dimin taeminim mhoiyya nimbiyami simiir boinmimauugin. ⁶Mi inkamin Adi Komii siir iikamim simiir kou nwowin yio Jisis Krais sasaairgin. Mi Adi Komii siir yinisimin miyyim siya miriiyim ini wadiekinar mi owim. Mi nim krima iikamim naingwo tibmii kiinim nim krima Adi Komii siir piuganka. Mi krima naingwo tibmii kiini Adi Komii siiram min kirie hiriyyar nwowi mi krima siiram min mairgimairga hiriyyar nwowi, krimiir nanmaiwarkainam. Mi krima iikam naingwo tibmiiyim wi Adi Komii siir piugan nwowi. Mi krima naingwo tibmii kiin karam nwowi, siya wi krimiir nanmaiwarkaina rani. Niingaka. Iriig.

Mi iikamim Adi Komii siir yai aka nantamyiriyiriym sima wi iripa nongwomamair ae rani.

⁷Dimusi rani, krima ini Adi Komii siir iikamnan ywowim. Mi krima Adi Komii siir naeyiu miyyikin siir yai imiirar wakaeyokna. Siya hinina boinkin, panao kima pi siir yai aiir wakaei,

- 8 mi kima kimiir mhii kwoinim pi kipi kikintimdinu kripkai biiya
kimiir yidiwi wanwiyaeyim sima kariir yai aka nantamyiriyyira
saiir hiriinan, iiya sima nu siiyin apa niingga hir nwowa.
- 9 Mi sima kariirin saiir kinankiugim. Mi ta maeyau aiirin kimiir
brougaeyim sima dimin whiekakim kara tirim sima biewiyim
kamnwosa kigim. Mi sima hiriinansi bi nwokim, sima ini
kariiramar swoki kinankiu kripkaiyim.
- 10 Mi kariir kwoinim ti iikam isidin simiirimin hauugihauuga asi
whhiyiekin. Mi kara ina boinim, iinokiiinokin simiir mhii kwoinim
yaeya siyu whirima naingwowi siir napam.
- 11 Mi kariir mhii kwoinim haugihauga asi whhiyiekikim simiiramin
mi kara hiniina nikopaisisirki, ti iikamim sima wi kariir om
miiyikin piu siisiyin wi siir swoki it rani. Niingaki niingakiinga!
- 12 Mi kimiir kwoinim wi dimin biyieyim simiirim pi naingwowski
mi kima wi ti Adi Komiiyin omwai waiyayokiyokiyyin wi digiumii siir
haimriiyiugigisi. 13 Mi tariinanin iinokiiinokin kima irira nwonwira kima
kimar whinkinsiis ankinsiisnaei mi kimiiram kinankiuwi mi kima wi Adi
Komii siirin wi digiumii haimriiyiugig rani. Niingaka. 14 Kima, kima kima
whinkinsiisna. Dimusi rani, biigi biiyin krima Krais siir yai aiir wakaeyim,
kima bidiyar yaengwo tibmiyyim mi krima bidiyar sibgu itinakiu
kripkaiyim. Mi krima hiriinan tiriyokiyokii ami mi iiya krima naowi wi
saiir nadigiuwi. Mi krima iinokiiinokin wi Krais saika nwoyokiyokii.
- 15 Krima ina ninoknakinim, ta yaiya ina nwokripkaiya. Saeya hiniina
boinka,
- Mi tapa kima siir yaiya saiir wakaei mi krimiir mhii kwoinim kipi
kintimdinu, biiya kimiir brougaeyim biiya sima nantamyiriyyira
saiir hiriinan.
- 16 Yipiki iikamkim biiya Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna karam
nwoowim mi saika nantamyiriyyirim, ha? Ti iikamim Moses siya
nikiunamim nu Isib hiranki mi ha namim sima. 17 Mi biewi kamnwiso
Adi Komii siir kwoinim haugihauga nhiniiram whiyiekin, ha? Siya
iikamim siyu biyie tirim kwoin haugihauga simiiram whiyiekin mi sima
ini maeyau siiyin apain ini hir yaokaowim.
- 18 Biiya Adi Komii siya nhiniir nokwao boinkin, ha? Sima wi om
miiyikin piu siisiyin wi siir nam tani kara simiiram nimbinin Niingaka.
Ti iikamim Adi Komii siir yai nantamyiriyyirim siya simiirar boinkin.
- 19 Krima ina ninoknakinim, sima bi naingwo tibmii kiingim. Mi sima
omin Adi Komii siya nimbinin simiiram piu siisiyin siir bi namkim.
Niingaka. Dimusi rani, sima bi naingwo tibmii kripkaiyim mi Adi Komii siir yai
aiir bi wakaeyoknakim. Iriig.
- 4** ¹ Adi Komii krimiir Wanin siir nimbina saeya ina niki owa, saeya
hiniina boinka, kima kariir omin piu siisiyin siirin wa napninpokai

nami. Mi hiriinanki niuwi krima mintaraao Adi Komii siya krimiirin wi siir omin piu siisiyin siir kigninkin apninpokaigi karamae nwowisi. ²Krima Adi Komii siir yaiyim ina wakaeyim biiya krimiir brougaeyim sima wakaeya sair hiriinan. Mi sima hindara wakaekim mi sima bi naingwo tibmii kiingim mi ta Adi Komii siir yaiya sima wakaeya, saeya simiir bi swoki whindiriraerarka. Niingga. ³Krima iikamim naingwo tibmii kiiniyim krima ti om miiyikin piu siisiyin siir namikim. Biiya Adi Komii siya boin in sair hiriinan, ta yaiya hiniinga.

kariir kwoinin hauugihauuga whwiyeikin mi kara hiriinan asi
nikopaisisir boinkin, iikamim kariir yai wakae karamae nwowim
sima kariir omin piu siisiyin wi siir napninopkainani rani.
Niingga, niingga, kiing!

Adi Komii siya nu ninomor sowiirin ha nonkwokwo digiyin mi siya piu ina siisin. Mi mhoiyya siya ti omin piu siisiyin simiiram ha boinkin. ⁴Mi Adi Komii siya Yokwo Komii saiirin ii iriiyar kwisaka saiirin hiniina boinkin mi ii iriiyar kwisaka siya piu sair siiskuwak. ⁵Mi ta Yokwo Komiyya saeya hiniina swoki boinkika, sima kariir om miiyikin piu siisiyin wi siir napninopkainani rani. Niingga, niingga, kiing! ⁶Mi ta yaiya hiriinanana ina niki okripkaiya mi nhirim naingwo tibmii kiiniyim, om miiyikin piu siisiyin siirin wa napninopkainami mi iikam nhirim biiya yai win kibi aiir wakaeyim mi ha swoki antamyiriyirim, sima wi omin piu siisiyin siir hiriir napninopkainam tanu. Niingga. ⁷Dimusi rani, iikamim yipiki biigi bii wakaeyim Adi Komii siir yai win kibi aiir mi ti omin piu siisiyin siir nam karamae nwowim Adi Komii saika mi Adi Komii siya simiiram iniya kwira swoki imbin piu saika siisim. Mi mhoiyya biewi biewiyim bidi yamkiyim, Adi Komii siya digworaekwo whiekakim Devidki si winboinkiyim Yokwo Komiini siya hiniina boinkin,

Mi tariinanin kima ta yai aiir wakaei, kima wi kipi nantamyiriyir.

⁸Mi Josua siya simiirin ti omin Adi Komii siya nimbinin piu sima siisam, siir hiriir whinamkiswo mi Adi Komii siya wi yaeya iigwir di swoki imbin piu sima siisamin. ⁹Mi hiriinankinuwi, krima dinokninkin, iigi ii kiina piu siisia Adi Komii siir iikamim simiira ya ina niki owa. Ya ini ta ii iriiyar kwisaka, iiya Adi Komii siya digworaekwo whiekakim simiir nonkwokwo digiya mi piu ha siisa ini sair hiriinan ywowa. ¹⁰Mi Adi Komii siya digworaekwo whiekakim ha nonkwokwo digiyin mi siya piu ina siisin. Mi iikamim yim wi hiriinanar mi tiri, sima wi simiir mii imiir haiburgigi mi piu wi Adi Komii saika nini siisiuwi. ¹¹Mi krima wi krimasiyar mintaraona krima wi omin piu siisiyin wi siir nwoki amim mi wi Adi Komii saika nini owouwim mi kima Adi Komii siirin digumii kipi haimriiyugigs mi saika kipi nantamyiriyir biiya kimir brougaeyim sima tira sair hiriinan.

¹² Krima krimasiyar mintarao ti digworaekwo imiirsiyin. Dimusi rani, Adi Komii siir yaiya saeya hinda bi priyokaeyamka. Niingga. Saeya ina mirriya. Saeya ini wismir iokaka saiir io aiir haibura. Mi saeya inkamni haniin iii tirrar bi naka ikwoyamyenaenakika. Niingga saeya mhii kwoina hiriayar krimkrikninpakainamika, inkamin iinibgi iiniba krimkrikninpakainamiyin siir hiriinan. Mi krimiir kwoinin pi saeyer kisisop hid haiginiuwi. Mi krimiirin pi saeyer mi iisiimauwi, wadiekipiyamisi owin, iyie? Wadie rani. ¹³ Dimin whir karamaeka Adi Komii siirsi kimirkaiyim. Niingga. Digworaekwo whiekakim tika nwoyokiyokiyyim, siya simiirin ina kigirkakin. Mi siirin, krima digworaekwo whiekakim krima tirim, simiirin hiriayar boinmimauu swoki. Mi siya wi krimiir nwoki hidim. Iriig.

Jisis siya krimiir prismi biiyan inkamkin.

¹⁴ Krimiir biiyan pris inkamin siya bidi yamin mi siya in Adi Komii saika nwowin siir om iiir. Tiki inkamin, yio Jisis siyaargin Adi Komii siir yinisinmin. Mi krima sibgu daingwo tibmii kiin mi sibgu daingwo omok Jisis Krais siiramin ti krima boinmimauwin inkamin. ¹⁵ Mi iikam krimiir kwoinim bi sibgu owipisuwikim iki dimin biyie biyieyim krimiir kinankiuwyim, krima bi sibgu okworinuwikim. Mi ti digworaekwom krimiirin wi sima nikwowaaisii krimiir kwoin imiiram kinankiuam. Mi krimiir biiyan prisin siya krimiirsiyin naingwoyimiyok prasae rani, ti inkam naingwoyimiyok komiigakin siir hiriinan digworaekwom krimiiram kinankiuim simiirsiyin. Mi siya krimiiram dimusi naingwoyimiyok rani, ti digworaekwo hiriinanim krimiir kinankiuim, siirin bidiyar mi kinankiuim. Mi siya simiir bi napkin mi siyu biyie ha bi tirkin. Niingga. ¹⁶ Mi hiriinanki niuwi, krima wi kipi nidid. Krima Adi Komii siiramin hiriayar kwisboinanae, krimiir dimin biyieyim simiir haiyopriimdiyumiigiyam mi krimiirin wi siyar mi whinkinsiis haiginiuwi, ti dimin biyieyim krimiiram kinankiuim simiirsiyin. Mi krima simiir nikwowaaisiyyim wi digar mi owi. Iriig.

**Jisis siya krimiir biiyan prisin siya wi digar nwowi krimiir
dimin biyieyim simiir haiyopriimdiyumiigiyim**

5 ¹ Mi Juda iikamim, inkamin prismi Biiyan Inkam Komii nwowamin siirin pi simar nokmwin okwo haiginiuwi. Mi ti prismi biiyan inkam komiyyin, iikamim simiir miiyim pi siya siyar mirii yokiyokiii inokiiinokin. Mi iikam imiiram nhwo pi siyar kwisboini. Mi simiir nae miiyik miiyikim pi siya mi inkin imiiyaei Adi Komii krimiir Wanin siirim simiir dimin biyie imiirsi. ² Mi prismi biiyan inkamin siya iikamim Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna ap karam nwowim, habwowaenan nwowim mi siyu biyie ha tirim simiirsiyin naingwoyimiyok pranae bi

kīnīkin. Mī siya krimiirsiyin wa naingwoyimiyoki. Dimusi rani, ii nhīrim siirin dimin biyiekī nipiyaokiii, yio wī hiriinan siyu biyeyar mi tīri, krimiir hiriinan. ³Siya naeyim Adi Komii siiramin krimiiraramar bī ninkin imiiyaeikin. Niīngaka. Siya, siyam warar mi inkīn imiiyaeikin. Dimusi rani, ii nhīrim siirin dimin whirkī kīnankiuwi, siya wī siyu biyeyar mi tīri. Mī Adi Komii siya wi siir dimin biyeyim mī krimiir īkim wī simiirar haiyopriimdiyūmīgi swowi. ⁴Inkamin prismi bīyan inkam nwowiyin, siya inig komiigakin. Siya siirara kwoinkar bi nwokin, ta hiriinan mīi aiirin. Niīngaka. Siirin Adi Komii siyar nokmwīn okwo haiginiugin, ta mīi aiir miriiyamīn. Bīya Eroni, siya nokmwīn okwo haiginiuwin siir hiriinan prismi bīyan inkam nwowam, saiir hiriinan.

⁵Mī Krais siya prismi bīyan inkam nwowamīn sasaīr bī nwokin. Niīngaka. Siirin Adi Komii siyar nokmwīn okwo haiginiugin. Mī Adi Komii siya siirin hiniina boinkin,

Kīra kariir yinisimkin! Mī tariinanin kara īni kīriir ad yowowin.

⁶Mī Adi Komii siya Yokwo Komii saiirin Jīsis Krais siirin hiniina boinkikin, kīra wi prismi bīyan inkam nwowi iīnokīinokin. Tī prismi bīyan inkamin Melkisedek dapiyin siir hiriinan.

⁷Mī bīya iīya Jīsis siya nu tir nwowin, inkam krimiir hiriinan mī nhwo ha kwisboin Adi Komii siiram, ouuba īni warar yaokiinaiiniya. Mī Adi Komii siya dimin taeminim siya kwisboinim simiir wakaeyin mi siya siirin ina whindiraerarin. Mī siya bidiyar iki aonamīn mi siirin Adi Komii siya swoki hidninsi iīwo ie hiranki. Mī siya īni omwaiyar swoki waiyāin. Dimusi rani, siya, siyamar bi naingwonakin. Siya Adi Komii siir kwoin iirarar napkin. ⁸Jīsis siya Adi Komii siir yinisimkin. Mī siirin dimin kasa kasaki bī nonkwoniinwoimwiīrninkin haiginiugin. Mī tī digworaekwōim siir nonkwoniinwoimwiīrninkin haiginiuwim yīm siir whinkinsiis haiginiugim. Siya Adi Komii siir kwoin iirar sibgu wakaeyokna apim. ⁹Mī siya Adi Komii siir kwoin iirarar napkin. Mī tī hiriinan siyuin yio min nīisiimauugin siir kwoin dimin biyē whir swoki aīngwo rani. Niīngaka. Mī tī hiriinan siyuin siya wī dig asi nwowi, iikamīm yipikī siir yai aiir wakaeyokna apim simiir nanmaiwarkainam. Mī sima wī omwaiya nwoki waiya yokiyokiikaeyamīm. ¹⁰Adi Komii siya yokmwīn okwo haiginiu Jīsis siirin prismi bīyan inkam nwowam bīya Melkisedekni siya nokmwīn okwo haiginiuwa prismi bīyan inkam nwowam saiir hiriinan. Dimusi rani, tī dimin Jīsis siya nanmaiwarkainan simiir dimin bibiyeyim simiir saiirsika. Iriig.

**Krima wigkam inkam adiyaowaenan dwo Adi
Komii siir yai aiir wakaeyokna apamīn.**

¹¹Mī Krais Melkisedek sowiir diminpai diminpaiyim kara simiir boīnmimauuwamīn īna naingwowin. Mī kara simiirin wī sibgu

nanaakninkii rani. Dimusi rani, kimiir kwoinim ini habwowaenan ywowim. Mi kimiir kwoinim ta yai aiir wakaeyamin rirmiiya bi nwokim. ¹²Kima kwokikwokiyaeya bi naingwo tibmii kiingim wi Adi Komii siir yai aiir nowomwarkaiyiuwan iikam pi yowowin. Dimusi rani, kima Adi Komii siir yai aiirin kwokiyaeaya bi mi aingwo tibmiigim. Mi kima dig bi nwokim ini yinkinyaeyaowim. Mi Adi Komii siir yaiya biiya kima wakaeya sair bi sibgu ninokninkinkim. Mi wim kima iikam nhiramin ina naingwowim, kimiir swokini owomwarkaiyiuniyim. Mi kima wa nwoki inokinkinim kima inakamae rani, nae kirie kirie bi rimtiowikim. Kima ini yinisim prraigakanan ywowim, ini mwiiyar niki aeyim. Dimusi rani, kima Adi Komii siir yai aiir bi wakaeyoknakim, kima tira sair hiriinan. ¹³Krima dinokninkin, iikamim biiya ta Adi Komii siir yai aiir niki wakaeyim mi sima mhoiyya kwisaka ha swoki wakaei mi yim ti hiriinan iikamim ini habwowaenan ywowim. Sima kirie karamaeka yim ini yinisimin siir yopiini mwiiya niki aeyin ini siir hiriinan yowowin. Sima Adi Komii siir yai aiir bi ninokninkinkim piki hiniina dimin ikin biyieyin mi piki hiniin dimin ikin wadieyin. ¹⁴Iikamim inakamae nwowiyim yim nae kirie kirleyim ha naeikim. Mi yim sima ina ninokninkinim, piki hiniin nae ikin biyieyin mi piki hiniin nae ikin kibiyin. Mi yim ini iikamim naingwo tibmii kiiniyim mi kiriekak ha nwowim, ini simiir hiriinan ywowim. Mi ti hiriinan siyuin ini iikamim naingwo tibmii kiiniyim sim naingwo omok diriraerariyim piki hiniin dimin ikin biyieyin mi piki hiniin dimin ikin kibiyin ini simiir hiriinan yowowin. Iriig.

6 ¹Krima yaiya Krais siira biiya sima boinmimauwa idowiigiidowiiyana sairaramar kipi naingwokripkai. Krima siir yai nhirim aowa aowanim warar wakaeyokna ap. Mi krima wi siir mhoiyya nwoki amim, ta krima tira sair hiriinan. Mi krima ti yaiyim biiya krima wakaeyim simiir simiira kipi naingwokwonanae. Taka yaiya ya hiniinga, krima siyu biyie siirin digiumii haigingig, naokaoga krimiir niniuwiyin mi Adi Komii krimiir Wanin siir yai aiir wakaeyokna apnam. ²Mi ta yaiya biiya krima boinmimauwa kimiir baptaisni siyuupai siyuupaiyim sim mi iikamim iina simiir mwo imiir mi onkwowim Adi Komii siir dimin kirie komii komiyyim simiirin ha mi iisiisiimau mi ombud komiyyin ha naokaonamim mi simiirin ie hirankar mi kininsiin idwo mi iiya Adi Komii siya simiir hidana nhirim wi paeya nami mi nhirim wi ninomor koua nami. Mi ninomor koua namim yim wi omwaiyar waiyayokiyokii. Mi hiriinan digworaekwowim yim kimiir nowomwarkai haiginilugin. ³Adi Komii siya krimiir whinkinsiis haiginiuwam tiri. Mi krima wi iki siir yai nhirim simiir nwoki wakaeyokna apim, krima tira sair hiriinan.

⁴Kara kimiirin hiriinan minsi boinki. Dimusi rani, iikam nhirim biiya sima bidiyar iki aingwo tibmii kiinim. Mi sima Adi Komii siir yai aiirin

bidiyar sibgu wakaeyoknaim. Mi sima dimin miiyik miiyik bidiyar mi hainiyim, Adi Komii siya hauugiyim siir om hirankin. Mi Adi Komii siir naeyiuin simiir piu bidiyar mi ii okwokaiyim. Mi sima Adi Komii siirin digiumii haimriiyugigi mi krima simiirin wi paniina swoki boini, ti siyiu biyieyin siir haiburgigim mi Adi Komii siiram swoki amim, ha? Niingaka. Yio siyiu rani. ⁵Sima bidiyar yinokninkinim Adi Komii siir yaiya biiya sima wakaeya, saeya yai bimbiuwi rani. Mi dimin kirie komii komii nhirim biiya Adi Komii siya tirim bidiyar mi kigim. Mi mhoiyya krima wi simiir whiekakar kigswowi. ⁶Mi sima Adi Komii siir yai kibi aiirin digiumii haigingiki mi krima wi paniina tiri, simiir swoki ikiunaniyim Adi Komii siiram swoki itam ha? Niingaka. Yio siyiu rani. Sima wi Adi Komii siir siyiu iiir swoki ap rani. Niingaka. Dimusi rani, yio ini Jisis siirin paeyin hiiniya nирioninkinin saika swoki inkin irinu isomaoni hiniin ywowa. Mi iikam nhirim sima ti hiriinan siyiuin siir kigi, sima wi Krais siir tırgigin.

⁷Iikamim yipiki naingwo tıbmii kiinim mi Adi Komii siir yai aiir sibgu wakaeyokna apam, yim ini ti nuin siir hiriinan ywowin, iiya naokи kinkiiyim mi nao opa ha sinkainaiinamiya. Mi sasaeyim inkamki nirkinkinim ha sibgu inan iigiyim simiirin pi Adi Komii siyar kirie haiginiuwi. Mi iikamim yipiki Adi Komii siir yai aiir sibgu wakaeyokna apiyim yim ti nu miiyikin ini siir hiriinan ywowin. ⁸Mi iikamim biiya nikи aingwo tıbmiiyim mi tariinanin, digiumii Adi Komii siir swoki haimriiyugigim, yim ini nuin wapnao minkin ninkisaoae nankaiyin ini siir hiriinan ywowin. Mi ti nuin yio nu miiyikи miiyik rani. Mi Adi Komii siya wi io ti hiriinan nu iiir nnowi. Mi siya wi ha boini, ti nuin, nu paa rani, siirin wi siya haingimugii. Mi iikamim biiya naingwo tıbmiiyim mi Adi Komii siirin digiumii ha swoki haimriiyugigim, simiirin wi Adi Komii siya boinwokiyopnatkaigi paeya. Ti nu biyieyin Adi Komii siya haingimugiyin siir hiriinan.

⁹Ti kariir akam kiingkiiinim, ta yai biyie hiriinanana kara boinkiya kimiir, kara ha naingwowi, kima wi dimin miiyik imiirar tiri mi wa sibgu wakaeyokna api. Mi Adi Komii siya krimiirin wi hiriinansi nanmaiwarkainaei. ¹⁰Adi Komii siya inkam biyie rani mi siya dimin taeminim kima tirim simiirin wi ha naingwo owouu rani. Niingaka, siya wadiekiwadie ieyargin mi siya ina naingwowin dimin taeminim kima tiriyyim simiirin. Mi ti hiriinan dimin taeminim kima tirim iki iikam nhirim biiyanim sim mi ha nityokiyokiyyim mi tisi tariinanar nadigniyim, yim Adi Komii siir niisiimauugin, kima siiram naingwowi. Dimusi rani, kima siir yai imiir wakaeyokna apkim. Mi Adi Komii siya ti digworaekwowim sima tirim simiirin wa naingwowi. ¹¹Mi kara irira nwinwira kimiiram ha naingwowi, kima kirie hiriayar dwoyokiyokiyyam, Adi Komii siir digworaekwo imiiram. Mi siiramin hiriayar nwokwokinim

iya Jisis siya swoki iti krimiir nanmaiwarkainaim. Mi kima hiriir hiriyyar tiryokiyokii ami mi wi kimar naobudgii. ¹²Kara kimiiramin minam naingwowi, kima Adi Komii siiramin piugi kipi piyao. Kima iki iikamim Adi Komii siiram naingwo tibmiiyim simiir yai imiir wakaeyokna. Mi iyiya siya swoki itana saiirim nwokwokini, sima wi dimin miiyik miiyikim biiya siya boinim krimiir, wi simiirar hauuwi. Iriig.

Krima daingwo tibmii kiin.

¹³Mi biiya yai nhirim Adi Komii siya Ebraham siir boinmimauuam tirim, siya simiirin wa boinmimauuwi. Mi siya ti yaiyim siir inig iiirar swoki ikopaisisirnaeikin. Dimusi rani, siya Adi Komiigin, siir kouin inkam nwirki bi nwokin. Niingaka. ¹⁴Mi siya siirin hiniina boinkin, Ebraham, kara kimiirin wi dimin kirie komii komii imiirar tir haiginiuwi. Mi mhoiiya kiriir isidin siir yinieyim wi kasa nwo rani. ¹⁵Mi ta sair mhoiiya Ebraham siya ina kaoraraowin, ti diminim Adi Komii siya boinkiyim siiram, sima nimbiyamam. Mi siya hiriyyar kaokaigiyin, ini ti digworaekwo imar yimbiniyim. ¹⁶Mi iyiya inkamin dimin whir nimbiniyim, siya pi inkamin iniginkouwarigsim nwowin pi siir inig iiir nikopaisisirkii. Mi ti hiriinan siyuin iya inkam nhirkim siir yai aiirin hiriinan wakaekii mi sima wa boinki, ihi, dimin siya nimbinin yio wa tiri. ¹⁷Adi Komii siya iikam krimiir niisiimauuwam tiri, yipiki ti digworaekwowim biiya siya nimbingiyim krimiir, simiir haiyanim. Siya krimiirin min niisiimauugin, ta siya nikopaisisira siir inig iiirar mi sair. ¹⁸Mi ta yaiya Adi Komii siya nikopaisisirkiiya siir inig iiirar, ya krimiirin min niisiimauuga, dimin siya siir inig iiirar dapikopsisirkiiyin, yio bi swoki ikopsasaeikin. Yim ti hiriinan diminim yim krimiir kirie haiginiugim. Mi ta kirieya ya wi hiriyyar nwoyokiyokiigiyami mi wi iya Adi Komii siya nimbinim digworaekwo whiekakim krimiir hauuwam, wi sairar nadigiawi. ¹⁹Krima ina ninokninkinim, mhoiiya krimiirin wi Krais siya nanmaiwarkainaei. Mi ti digworaekwo hiriinanim, krimiirin wi sima kinsis haiginiuwi, sibgu okworinuwamin, paeyin uridgi nitkiniyin mi ha sibgu okwowyiyin, siir hiriinan. Mi ti digworaekwowim, ti krima wakaeyokna apim, wi bopwoniya sima niinikiwitkii, yiuisa Adi Komii siir maeyaua sair nwowa. Mi Adi Komii siya mi krima, krima wi kwoin whiruwar nwowski. ²⁰Ta Adi Komii siir maeyaua hiyokiyokaiya dimin whirki kimbu karamae nwowa biiyin Jisis siya napninopkainamin mi krimiir igsopa siyar yokwokairina. Mi krimiirin siya whinkinsis haiginiu. Mi siya ini prismi biiyan inkam ywowin iinokiinokin. Ti prismi biiyan inkamin Melkisedek nikiuwyin siir hiriinan. Iriig.

Melkisedek siya prismi biiyan inkamkin.

7 ¹Jisis siya Melkisedek siir hiriinan prismi biiyan inkamkin.
Melkisedekin yio om Selem hiran iikamim simiir kigirkakikin. Mi

siya Adi Komii siir prismi biiyan inkam warargin. Mi biiyarin Ebraham siir isidin iki inkam komii komii nhirim om nhirim sau simaka ninitim simiirin yamdi kwiruwa sima hainurur haiginiugig. Mi iiya sima sau ha ninit dignaniyim. Mi Melkisedek siya simiirin siyu hir yapyiskaiwin. Mi siya simiirin ina yokboinmamair haiginiugiyim. ²Mi digworaekwo miyiik miyiik whiekakim, Ebraham siya hainaniyim ti omim simiir hirankin, siya simiirin whieyim, iuura sioitkin. Mi siya whie iuur aka, ya kimidiniya Melkisedek siir hauu. Mi nokiinwokiyim yim ini siyar haiyim. Mi Melkisedek siir inigin siir inig mwoki, inig mwowin yio minkin, inkamin dimin kibi kibi tiriyan siya. Mi siir inig mwoki inig mwo whirin yio minkin, inkamin iikam iripa nongwomamair aekin. Dimusi rani, om Selem hiran iikamim, simiirin ini siya kigirkakim. ³Mi biiyarin inkam nwirki bi winkin siir yopii ado mi siir yidiwi wanwiyaeyim mi siir isidin simiir inigim yokwoni. Niingaka. Krima ninokninkin tani, siirin wig inkamkar namisi aokainakin, iyie? Krima ninokninkin tani, siya bidi pi piyamisi aonamin iyie? Mi krimiir kwoinin ha naengwowi, siya Adi Komii siir yinisimkin. Dimusi rani, siya ini omwaiyar waiyayokiyokiyin. Mi siya wi prismi biiyan inkam nwowi iinokiinokin.

⁴Kima bidiyar yinokninkinim siya inkam komii ieyaargin. Mi Ebraham siya inig komiigak siirar mi owaiginiu. Mi ti digworaekwo whiekakim sau aka siya ninit hainakiyim iki om nhirim simiir inkam komii komiyyim om kigriraowiyim simiir hiranki, siya simiirin iuura sioitkin mi siya whie kwira kimidiniya siir hauu. ⁵Mi kam nhirim Livai siir isidin siirin sima ini prismi miyya sair haiyim. Mi Adi Komii siir siyu komiyyin hiniina boinkin, dimin taeminim Isrel simiir iikamim sima haiyim sima ii nhirim simiirin iuura timi sioitkin mi iuur akain yio Livai siir isidin siir hauugi. Mi Isrel simiir iikamim yim Ebraham siirgisiir isid ieyaargin. Mi ti pris inkamim sima pi simiir piugana sair iikami digworaekwo imiilar swoki kwahai. Mi ti hiriinan siyuin yio ini ywowin. ⁶Mi Melkisedekin yio Livaini isidin siir tani mi dimusika siya Ebraham siir dimin iir haiyin, ha? Siya Livai siir isidin siir inkam tani mi siya diminin iuur akain Ebraham siirarim siyar sioitkinim simiirgisiimiar haigin. Mi siya siirin ina yokboinmamairegyin. Siya hiniina boinkikin, Adi Komii siya ini kinakar nwowin. Kima bidiya yinokninkinim Ebraham siya inkam komii ieyaargin. Biiya Adi Komii siya Ebraham siir nimbingiyin mi siya wi simiirar tiri. ⁷Krima ina ninokninkinim, inkamin, inkam nwirniyin hiniina boini, Adi Komii siya ini kinakar nwowin mi ti inkamin ta yai kibi hiriinana sair boinin, yio ini inkamin hindara wakaeyin ini siir kou ywowin. Whisarii rani, yio Adi Komii siir igsopa sair nokwokairiinakin, siir nokboinmamairam. ⁸Mi pris inkamim yipiki Isrelmi dimin taeminim sim dimin iuur akain sim haiyim, yim wi wai biyeyer mi owi mi wa mi aowi. Mi yio Melkisedekin yipikin Ebrahamni dimin iuur akain si haiyin,

Yokwo Komii saeya ha boinka, siya wi nao rani. Niingaka. ⁹Hiriinan mi boin̄in ti inkamin Livai nikiuwiyin, siya dimin iūr akān Melkisedek siir mi hauugiyin. Iiya brougæ Ebraham siya ti dimin haimii iūr akān Melkisedek siir hauuwin, yio ini siir apuin Livai siya hauuni haniīn ywɔwɔn Melkisedek siir. ¹⁰Mi iiya Ebraham siya Melkisedek siir siyū hir napyiskaiyin, Livaiyin yio bi niki aokainakin mi krima hinīn dimusi boinkim, ti diminim Livai siya hauugikin Melkisedek siir, ha? Ebraham siya Livai siir brougaekin mi iiya Ebraham siya digworaekwɔwim Melkisedek siir hauuwim, yio ini Livai siyar hauuni haniīn ywɔwɔn. Mi Melkisedekin yio ini Livai siir kou ywɔwɔn.

¹¹Bidi bidiniya Adi Komii siya siir siyū komiini yaiyim, Moses siir hauugikin. Mi Moses siya Isrel simiir iikam imiir hauu. Mi ta yaiya hinīna boinka, ti kamim Livai siir isidanim sima prismi miiya wi saiarar mirii mi nae minim wi warar ninkinimiyaei, Adi Komii siir. Mi Adi Komii siir omaka sair warar timi kigrirao. Mi ti dimin biyie krimiirim simiirin ti kam imá haiyoprindiyiumiigikiswo mi mhoīya Adi Komii siya Krais siir wi di swoki imbingi krimiir prismi biiyan inkam nwowamin. Niingaka. ¹²Mi Adi Komii siya nikropkiyin prismi biiyan inkamin yio ini saa ywɔwɔn. Mi ini prismi biiyan inkamim simiir kisina okwowam. Mi ti siyū komiini yaiyim biiya Adi Komii siya hauugiyim Moses siir yim ina digiyim mi iripi hiriinan Adi Komii siya siyū komiini yaiyim yaeya yaiwin swoki hauugi, ti biiyan siyū komiinyin siir maeyau aiir swoki kisina okiyam. ¹³Ti yaiyim ti inkam iiir boin̄im, siya Livai siir piuganam inkam tani. Niingaka. Siir yidiwi wanwiaeyim yapa piuganankim. Mi siir yidiwi wanwiaeyim simiir piugana biiya simiir nwirkin ta prismi miiya nae ninkin imiiyaeyei sair bi swoki miriimiminkim ta miiya ya simiir mii rani. Niingaka. ¹⁴Krima bidi yinokninkinim, krimiir Biyyan Inkam Komiiyin siya Judami piugana saeya naokainakin. Moses siya ti isidin prismi miiya sae miriyyim, simiirin yaimir sim kwir bi swoki boin̄miminkin. Niingaka. Iriig.

**Jisis siya prismi miiya wi hiriinanana
nwoyokiyokiayi Melkisedek siir hiriinan.**

¹⁵Mi krima tariinanin bidi yinokninkinim mi iiya ti prismi biiyan inkam nwirin siya nimbiyamin siya Livai siir piugana sair inkam tani, siya Melkisedekin prismi biiyan inkamin mii miriyyin siir hiriinankin. ¹⁶Mi iiya Adi Komii siya nimbinkiyin siir prismi biiyan inkam nwowam mi siya ti siyū komiini yaiyim Moses siya wīn boinkiyim prismi miiya wi Livai siir piugana sasar nwowi siya hiriinan bi naingwokin. Niingaka. Mi ta siir kirieya omwai waiyayokiyokiyya iinokiinok, siir saeya minkikin prismi biiyan inkam nimbiyamam. ¹⁷Adi Komii siir yaiya Yokwo Komii sair wina mi saeya hinīna boinka, kira iinokiinok wi biiyan inkamar

nwoyokiyokii Melkisedek siir hiriinan.¹⁸ Adi Komii siya bidi yiinakiyim biiyan prismi kamim simiir siyu komiini yaiyim. Dimusi rani, ti yaiyim yim wi dig nwo rani, krimiir whinkinsis haiginiuwim omwai Adi Komii saikar waiyayokiyokiiyim iinokiinokin. Niingaka. Mi Adi Komii siya ti biiyan siyuim simiirin asi digikim.¹⁹ Whisarii rani, ti siyu komiini yaiyim Moses siya winim Yokwo Komiini, krimiirin wi dimin whirki kimbu karamae sima nwo rani. Niingaka. Mi Adi Komii siya yaeya siyu win whirin siir diriraerarki krimiirin. Mi tariinan siya yai win kibya Krais siir boinkin krimiir, ini yaiyim biiya Moses siya winim Yokwo Komiini ini simiir haiburim. Mi krima ta yaiwin kibya sair wakaeyokna api mi ha naingwo tibmii mi saeya wa whindiraerari krimiirin Adi Komii siir kingiin nwowam.

²⁰ Adi Komii siya Jisis siirar nimbingin pris inkam komii nwowamin, siya siirin whisarii bi nimbingin. Niingaka. Siya ti yaiyim siir inig iiirar bidi yikopwaisisirin. Hiya siya siir nimbingiya mi biiyan pris inkamim sima siir hiriinan tani. Mi Adi Komii siya inkam nwirniyin biiya siir inig iiirarin hiriinan bi nikopwaisisirkin pris inkam nwowamin. Niingaka.²¹ Mi iya Adi Komii siya Jisis siirin pris inkam komii nwowam nimbinin siya siir inigin Adi Komii siirar bidi yikopwaisisirin kiriiramin mi kira pris inkam komiilya nwoyokiyokii iinokiinokin. Mi kariir kwoinin wi swoki kisina haigi rani. Niingaka.

Kara, Adi Komiigin kara kariir inig iiirar bidi yikopwaisisirin kiriiramin, kira wi pris inkama nwoyokiyokii iinokiinokin. Mi kariir kwoinin wi kisina haigi rani. Niingaka.

²² Krîma bidi yinokninkinim ta yaiya Adi Komii siya nikopwaisisirkiyin siir inig iiirar Jisis siiram. Saeya yai kirie komiigikomiiga. Mi ta yaiya siya kitibmii boina ya ini yaiyim biiya Adi Komii siya Moses siir hauuwim mi Isrel simiir iikamim simiir mi hauuwim ini simiir haibura.

²³ Mi dimin whirin yio hiniingin, biiya pris inkam kasa rani. Dimusi rani, sima pa mi aokaowi mi simiir igsopa pi inkam nwirkar mi okwokairinanaowidi. Mi ti hiriinan siyuun ii kasa bi tirkin. Simiir inkam nwirki omwai hiriayar bi waiyayokiyokii. Niingaka.²⁴ Jisis sasaargin omwai waiyayokiyokii mi wi ta hiriinan sairsi nwovi siya pris inkam nwowamin. Mi siir igsopa wi inkam nwirki swoki okwokairiina rani. Dimusi rani, siya bi naowikin.²⁵ Dimusi rani, ta saiirsika, Jisis siya wi digar nwowi iikamim yipikim siiram naingwo tibmii kiinim simiir nanmaiwarkainaei. Dimusi rani, krima Krais siir yai aiir wakaeyokna apkim. Krimiirin wi siyar whinkinsis haiginiuwi. Dimusi rani, siya wi nao rani. Siya ini omwaiyar waiyayokiyokiiyin. Mi siya ini Adi Komii krimiir Wanin saikar nwowin mi siya nhwo ini krimiiramar kwis boin. ²⁶ Jisis siyairgin prismi biiyan inkamin mi siya inkam wadiekini siirin dimin whirki bi kimbugin. Siya iikam krimiirin dimin biyieki

naokingugunankaiyim kr̄miirin nu t̄rar kwaeyopriigingig. Mi siya Adi Komii saika ini owou. Mi siirin Adi Komii siya ywowaiginiu inig komiigak. ²⁷Mi iki pr̄smi biiyan inkamim biiyanim simiir hiriinan tani. Nīngaka. Dimin taeminim sima ninkin imiiyaeyim, Adi Komii siir, simiir dimin biyieyim sima bii haiyoprimdiyumiigikim. Nīngaka. Mi iinokiiinokin, biiyin sima pi simiir dimin biyie imiirsayar niki inkin imiiyaei. Mi mhoiiya sima Adi Komii siiramin pi iikam nhirmi naeyim sim ninkin imiiyaei. Mi Jisis siya ti kamim simiir hiriinan tani. Nīngaka. Siya ta saiirin ii kwiruwar t̄irkikin, iiya siyar naowa paeyin hiiniya n̄rioninkin si mi naeni haniin siya siir piu aiarar ninkin imiiyaekin, Adi Komii siirin. Siya siir piu aiarin naeni haniin m̄nsi ninkin imiiyaekin, iikamim simiir dimin bibiyieyim simiir haiyoprimdiyumiigiyam. Mi siya saiir bi swoki t̄irkin, idipidipin. Nīngaka. Ii gwiruwa siyar bidi t̄irk īskiya. ²⁸Mi yaiya biiya Adi Komii siya hauwa Mosesni, pr̄smi biiyan inkam komiiyim saeya nokmw̄in okwo haiginiuga. Mi ti kamim yim inkam paa rani, Adi Komii siya ha boinkin, simiir kwoinim dimin biyieki bidi yaokingugunankaiyim. Mi ta yai kirieya Adi Komii siya boinkiya mhoiiya, ya siir yinismi iir nimbingsya saiir nikopwaisisirkika. Jisis siya iki pr̄smi inkam komii nhirim simiir hiriinan tani, siyu biyie bi t̄irkin. Nīngaka. Siya pr̄smi biiyan inkam komiigin omwai hiriayar waiya yokiyokiikaeyamikin. Iriig.

Jisis siya Adi Komii siir omaka ninomor kou hirana saiir pris inkamkin.

8 ¹Mi ti digworaekwowim kara kimiir boinkiyim yim hiniingim, kr̄miir biiyan pr̄sin, siya ini kara boina ini saiir hiriinanar nwokripkaiyin. Siya Adi Komii saikar nwowin, siir omin ninomor kou hir nwowin siir. Mi tariinanin siya ini Adi Komii siir iina inig miiya nidwowin, maeyauwa kamim inig komiigakim digworaekwo whiekakim sim kigirkakiyim sima nidwoyiya saiir. ²Siya ini ninomor kou hir nidwowin mi siya ini pr̄smi inkamnan miriiyin. Siya ti hiriinan diminin ini omaka Adi Komii siyar nonkwo miriiya ninomor kou hir ini saiir hir miriiyin. Ya tariigina ya saeya maeyaugimaeyaua Adi Komii siir inig iir hainaniya saiirin inkamki bi nonkwo miriiga. Nīngaka.

³Mi bidi bidiniyarin, siyu komii siir siyuin Adi Komii siya hauuim Mosesni, iikamim sima sibgu apam siyuin pr̄smi biiyan inkam nokmw̄in okwo haiginiuwiyin, dimin taemin Adi Komii siir ninkin imiiyaeyam mi hiriinanar mi tir. Mi kr̄miir pr̄smi biiyan inkamin yio ti hiriinan siyu iirar mi tir, dimin taeminim Adi Komii siir ninkin imiiyaeyam. ⁴Mi Jisis siya nu tir nwokiswo, siya wi pr̄smi biiyan inkam di ywowi. Dimusi rani, nu tirin iriipi hiriinan pris inkamkakaairgin dimin taemin ninkin imiiyaeyamin Adi Komii siir, siyu komii siya boinkiya saiir hiriinan. Mi sima Jisis siiram paniīnsi kiwakisi. ⁵Mi miiyim pris inkam

ima miriiyim, omaka Adi Komii siir inig iiir hainaniya saiir, ya aknainan hindara niisiimauuga dimin taeminim ninomor kou hiranim Adi Komii siirim simii. Mi biiya iiya kingiin nwowa, Moses siya Adi Komii siir omaka hindara ini kaigriniu okwosasae mirii. Mi Adi Komii siya siirin hiniina boinki, kira dimin taeminim kara boinmimauum simiirin sibgu tir. Kara niisiimauwa, iiya kira mhiu hir nwowa saiir hiriinan. ⁶Mi taka ii aiirarin, Krais siya ini prismi biiyan inkam komiinan miriiyin mi ini iki miiyim biiya prismi biiyan inkam komiyyim sim miriiyim ini simiir haiburim. Mi ti hiriinan siyuin, ta kitibmii boin wina Adi Komii krimiir Wanin siya nimbangiya Krais siir krîma wakaeyokna apam ya ini biiya siya nimbangiya brougae wanwiyaekim sim wakaeyokna apam, ini saiir haibura ya tariigina ya ini ywowa. Dimusi rani, ta kitibmii boin wina krimiirin wi saeyer whinkinsiis haiginiuskii. Biiyan nimbina krimiir brougae wanwiyaeyim simiir ya krimiir bi sibgu whinkinsiis haiginiuga. Niingaka.

⁷Mi biiyan nimbina saeya iikam imiirin Adi Komii siir whwonkam ida dimin whirki kimbu karam nwokiswo mi Adi Komii siya wi yaeya kitibmii boin win di swoki imbini. Niingaka. ⁸Adi Komii siya bidi yinokninkinin siyuin iikam ima tiranin. Mi siya hiniina boinki,

Mhoiyya kara kariir iikamim Isrel hiranim Judami piugana saiirim wi yaeya kitibmii boin win swoki imbingii.

⁹Mi kariir kitibmii boin wina ya wi biiyan kitibmii boina kimiir brougae imiir iiya kara simiirs naingwoyimyoka, iiya sima nu Isib hir nwowa mi simiirin ha kiyainaniyin sair hiriinan tani. Niingaka. Kara kimiirin wi biiya kara kitibmii boina wi saiir hiriinan swoki kitibmii boin tani. Niingaka. Dimusi rani, kimiir brougaeyim sima bi sibgu apkim. Mi kara kimiir brougaeyim simiirin ti hiriinan siyuin digumii siorsi haimriiyugin.

¹⁰Mhoiyya iiya ta biiyan kitibmii boina saeya kigirkakim digworaekwo whiekakim sima digana, saeya digii mi kara Biiyan Inkam Komiiyin Isrel kimiir iikamim wi yaeya siyu boinki, kima napamin. Mi tariigina kara wi kimiir kwoinki kwoin iiirar kinirkai haiginiugii. Mi kima wi wakaeyoknam nwoki aingwowim. Mi an kara wi kimiir Adi Komii nwoki owim mi wim kima wi kariir iikam nwoki owim.

¹¹Mi mhoiyya ta ii aiirin iikam whiekakim sima kariirin wa ninokninkini. Yipiki inigakim mi yipiki inig karamaeyim sima kariirin wa ninokninkini. Mi ta ii aiirin iikamim sima wi simiir nu whiruwan iikamim simiirin wi hiniina boin tani, Kima Biiyan Inkam Komii siir dinokninkin. Niingaka.

¹²Mi kara wi simiirs naingwo bumbuwi mi simiir dimin biyieyim sima tirim wi kara haiyoprimdiyumiigi. Mi kara simiir dimin biyieyim wi simiir swoki aingwo rani. Niingaka.

¹³ Mi biiyan nimbina biiya Adi Komii siya Moses siir nimbiningya ya ini biyie ywokiya. Whisarii rani, siya krimiir ha boinkin, siya wi yaeya kitibmii boin win swoki imbingi. Krima bidi yinokninkinim ta biiyan nimbina ya wi sapi namki, yiuis kaba inkamkin kabitkaigya saiir hiriinan. Iriig.

**Biiya prismi biiyan inkam komiiyim wraisu nhie
arar ninkin imiiyaekim Adi Komii siirin.**

9 ¹ Mi biiyarin Adi Komii krimiir Wanin siya siir biigibiiyan nimbina krimiir brougae wanwiyaeyim Isrel simiir iikamim simiir nimbiningkin. Mi siya simiirin siyu Adi Komii siir inig iiir hainaniyim siir boinmauu wakaekin. Mi siya kam imiirin siyuin omaka Adi Komii siir yaimin dimin nidwokai wakaeiya saiir miriini siyuin siir warar mi boinmimauu iripa sima nidwo wakaeyam. ² Mi sima sel omaka ira mirii mi ta omaka saiirin bopwonya hiugripkiigi haimii haimiiyo whisa ywo. Mi ti haimiiyin hiuyokiyokaikaiyin anokar nwowinin, yio ha dapikin, dimin whirki kimbu karamae. Mi diminim pae haingimuhaiginiyim mi bretim Adi Komii siir ninkin imiiyaeiyim yim ini ta maeyaua hiuyokiyokaiya ini saiirar nwokaiyim. ³ Mi sima yiuis kwira maeyaua kwira hiuyokiyokaiya haimii whira nwowin siir ano iiir yitimwaniu. Mi ta maeyaua ya Adi Komii siргisiirga, siya nwowika. Mi ta maeyaua hiuyokiyokaiya saiirin inkam nwirki bi swoki amiminika. Niingakiniingaka. Mi sima ta maeyauua saiirin ha dapikim, dimin whirki bi kimbu miminka. ⁴ Mi dimin nhirim ini ta maeyaua hiuyokiyokaiya saiir hir nwokaiyim. Hiiya golni tira aka mi ta hiiya saiir idwo hirin haua wain piuii miiyikakin siir op aiir naokin haingimugiya, piuii miiyik niusiin whakim ini hir nwokaiyim. Mi miiya kwira paeni sima nirimtioninkin mireiya sair idwowin sima golni miriigikim mi ya ini hir warar mi inkin okaiya. Mi ta miiya sima saiirin ha dapikim, nimbini tibmiini miiyaka. Mi ta miiya saiir yainau hirin mobmir kwira golni sima nonkwokwowa ini hir warar ninkin okaiya. Mi ta mobmira saiir yainau hirin, naeyim Adi Komii siya hauuwim iiya sima nu siiyin apain siir hir nwowa ini hir nwokaiyim. Mi paekopin biiya Eronki si hogwokwo apin, siirin Adi Komii siya tirkikin, yio ini nhwokakar mi okaiyin ta miiya aiirin. Mi siiya nhiswo Adi Komii siya winkiyo kitibmii boin yaiyim sim yo ini hirar mi inkin okaiyo. ⁵ Mi ta miiya sair idwowin sima Adi Komii siir paekwosimwo nwisa yonkwokwo haigin hinda niisiimauuwam. Mi sima ti paekwosimo sowiir kigo mi sima boin, Adi Komii siir dimin miiyik miyyikim paenan niuyaeyim ini tir nwowim. Mi ti paekwosim nwiswo hinda niisiimauugo sowa pidgakako. Mi ta maeyaua iikami dimin biyie haiyoprimdiyumiya ini sowiir pidga owar yirinugiya mi ti diminim simiir dimin mwokimwowin, kara pi kimiir boinmauu rani. Niingaka.

⁶Mi mhoiiya sima digworaekwowim diriraerar digim mi pris inkamim, sima ta maeyaua hiuyokiyokaiya anoka kingiin nwowa sairin bi siiskim dimin taeminim Adi Komii siir ninkin imiiyaeyim. ⁷Mi biewi biewiyim, prismi biiyan inkamin siya ta maeyauwa hiuyokiyokaiya dimin whirki kimbu karam nwowa sairin ii kwiruwar namikin. Siya whisarii bi namikin, siya meme bulmakau iini nhieyim, pi simiir hainami Adi Komii siir ninkin imiiyaeyam iikamim hinda whaowaeya priidiriraerarim simiir dimin biyie imiir haiyoprimdiyumiigiyam. ⁸Mi Moses siir yaiyim iikam krimiirin ta maeyauwa Adi Komii siya nwoyiya, sair kigninkin apninpakaiyam bi boinkin. Mi ti hiriinan siyuin, Adi Komii siir naeyiuin yio krimiir niisiimauugin, iikamim Moses siir yai aiir wakaeyoknaim sima wi Adi Komii siiram swoki haiyiug naengwo rani, iripa saikar nongwomamair aeyam. Niingaka. ⁹Mi ta Moses siir yaiya ha boina iikamim, Adi Komii siргisiir maeyauwa hiuyokiyokaiya dimin whirminwhirminki kimbu karam nwowa sair kipi napninopkainam. Ya aknaini haniin hindara niisiimauuga krimiir. Mi ta iiya pris inkam ima ninkin imiiyaeya, Adi Komii siir ya iikamim simiir kwoinim rirmiiya simiir bi nwowaiginuuga. Niingaka. ¹⁰Mi yim ti yaiyim yim krimiir kinsiis haiginiuwankim, naeyim yim naeyankim mi opa ya kwuyaeyanka mi siyuin op whau ikin mi krima ti siyu imiir sibgu api mi Adi Komii siya wi ha boini, krimiir piuim, yim piu wadiekim, siyu komii siya boinkiya sair hiriinan. Mi ti digworaekwowim simiir yaiyim yim krimiir kigriraowankim. Tariinanar tir bwakainakiyin mi wi iiya Adi Komii siya digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana wadiekwiadie nwowi, wi sairar nadigiwi.

¹¹Mi Krais siya krimiiramin prismi inkam komiinan nitkin siir dimin taemin miiyik miiyikim simiirin krimiir hauuwam. Mi tariigina ya krimiir bidi yimbinya mi siya prismi miya bidi mriigikin. Mi siya ini Adi Komii siir oma hiriir yapninpakainamin. Ya ini sel omaka biiyan kamim sima tira ini sair haibura. Mi ti Adi Komii siir om winin siirin inkamki bi tirkin, yio nuan diminki waeyao. Yio Adi Komii siргisiir omin ninomor hiranin siirgin. ¹²Mi iiya Krais siya naonama siya ini Adi Komii siргisiir maeyaua dimin whirmin whirminkin kimbu karamae nwowa Adi Komii siyar nwoyiya ini sairar yapninpakainamin. Mi siya wraisu nhie bi hainamkin prismi hiniin, siir ninkin imiiyaeyam. Niingaka. Siya siir nhieya nua naokinaiinama sairar haininopkainamkin ta maeyaua Adi Komii siyar nwoyiya dimin whirki kimbu karam nwoyiya sair hiriirin. Mi Adi Komii siirin sairar ini hauuwiu mi siya kwiruwar napninopkainamin, siir nhie aiir ninkin imiiyaeyam, ini saeyer digi iskiya. Mi siya wi mhoiiya idip idip swoki tir tani. Niingaka. Siya ti siyu hiriinanin minam tirkin krimiir whinkinsiis haiginiuwim mi krimiir nanmaiwarkainam. Mi krima wi omwai saikar nwoki

waiyayokiyokiikaeyamim iinokiiinokin. ¹³ Mi meme bulmakau iini nhieyim krimiirin wi paniina whinkinsiisi, ha? Saeya krimiirin wi ti hiniina whinkinsiisi. Mi iikam nhirim diminim Adi Komii siya boinim, hiniin kipi naingwo, sima simiir nonkwowi mi Adi Komii siya simiirin wi ha boini, simiir piua miiyik rani. Dimusi rani, sima ti diminin Adi Komii siya boin, hiniin kipi nonkwo, siir bidi yonkwowim. Mi siir piua biyie pi hiriayar nwowinaka mipi pris siyar hainiyop nami meme bulmakau iini nhieyim pi whrin min aka ninkin hainiyopnami. Mi mhoiiya Adi Komii siir yaiya pa swoki boinkii, sima ini wadieyar swoki okiyim, ti diminim simiir piua wadie sima bidi ywohaiginiugiyim. Mi meme, bulmakauni nhieya ya idan piua wadie sairrarar nwows aiginiuwi. Mi Krais siya, Biyan Inkam Komiyyin, yio ini meme bulmakaun sowiir haiburin. ¹⁴ Mi siir nhieya ini meme, bulmakaumi nhieya mi simiir whrin ima, ini simiir haibura. Mi mii bibiyeyim naekak nwokaram nwowyim mi dimin bibiyeyim iikami kwoinau nwokaiiyim simiirin saeya bidi haiyoprimdiyumiigiyim. Mi Adi Komii siir naeyiuin siirin siyar whindiriraerarkin, yipikin dimin biyie whir karamaeycin, siir nhieya sair ninkin imiyyaekin Adi Komii siirin. Mi siir nhieya iikam krimiir whinkinsiis haiginiuwim mi krimiir dimin biyeyim simiir haiyoprimdiyumiigiyim wi digar nwowi. Mi krima Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna apim wi digar nwowi, yipikin omwai waiyayokiyokiyyin iinokiiinok. Dimusi rani, siyu whir karamaeka hiriinan tirim.

¹⁵ Jisis siyairstin iikamim nuanim mi Adi Komii siya, krimiirar kaoprigi ırkakiyin ta kitibmii boin wina krimiiram nita iikamim wakaeyokna apim sair kirie haiginiuwam. Mi nim krima iikamim Adi Komii siya nimbinim siir iikam nwowam, krima wi omwaiya waiyayokiyokiii, saikar iinokiiinokin. Mi wi dimin kibi kibiyim biiya Adi Komii siya nimbinim wi simiir hawaii. Dimusi rani, siya Jisis bidi yaowin. Jisis siyairstin iikam krima mi Adi Komii siya krimiirar kaoprigi ırkakiyin ta kitibmii boin wina sair kirie haiginiuwam. Ya mhoiiya nitka iikamim sima wakaeyokna apam. Siya iikamim simiirsi naokin simiir dimin biyeyim sima tirim simiir haiyoprimdiyumiigiyam iiya sima biiyan kitibmii boin aiir napim. Mi sima wi saika nwoyokiyokiikaeyami, iinokiiinokin.

¹⁶ Mi iiya inkamin omwaiyar niki waiyaeycin, siya yinisismim simiir inigim pa wini yokwoni mi dimin taeminim sima mi haiyanim yim iriipi hiriinan pa mi wini. Mi siir mhoiiya iiya siya naonama siir yinim pi yokwo aiira kigmak hid hawaii. Sima pi hindara priihai priihai rani. Ntingaka. ¹⁷ Mi inkamin omwaiyar niki waiyaeycin mi ta yokwowa siya wina, siir dimin taemin imiir, ya ini hiriayar niki owa. Mi mhoiiya iiya siya naonami, siya pi haini winmimauugigi digworaekwowim siir yin ima haiyanim. ¹⁸ Adi Komii siya biiyan kitibmii boina sairin wraisuim sima nisomsom aowim mi simiir nhieyim ha naokiinaiinamim simiirsi

kirie haiginiugin. Mi nhieyim iikam imiirin wi simar nwowaiginiuwi dimin taeminim Adi Komii siya nimbinim simiir haiyamin. ¹⁹ Mi Adi Komii siya siyu komiiyin Moses siir hauuwin mi Mosesin yio kimidiniya Isrel simiir iikam imiir hauu. Mi ta iiya siya bulmakau haomin siir nhieya opaka yinkin aokaigi twonau. Mi siya paeyakwiyam ha mi hai mi sibsibni pio pariidnanim, ha mi haiyin mi siya ti sibsibni piowim ti paeyakwiyam simakar yin udgi. Mi siya kimidiniyan haunairin op nhieki nwomaiyin siir hopmaigi. Mi kimidiniya Yokwo Komiya Adi sir yaigi nwowa Moses siir hauugiya saiir iyairpasoknam. Mi siya iikamim simiir piuim simiir warar yinkin iyairpasoknam. ²⁰ Mi iiya Moses siya yokwo aeya mi iikam ima simiirin ha niyairpasoknamin mi siya simiirin hinina boinki, ti wraisuim simiir nhieyim ti kara niyairpasoknamim, yim ta biiyan kitibmii boina saiir kirie haiginiuga, kima Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna apim. Mi kima wi yaiyim Adi Komii siya boinkiyim biiya, kima wakaeyokna apam wi simiir wakaeyokna ap. ²¹ Mi Moses siya Adi Komii siir sel omaka saiirin iriipi hiriinanar mi iyairpasoknam. Mi digworaekwo whiekakim saiir hir nwokaiyim, iikamim sima iripa haingiriyu idwokaiyuwiym, iiya sima Adi Komii siir inig iiir hainaniyim mi ha diriraerariyim, simiirin warar mi inkin iyairpasoknam. ²² Mi ta yaiya Moses siya winkiya Yokwo Komii saiir, saeya hinina boinkika, mi kira ti digworaekwowim simiirin hiriinan niyairpasoknam wraisu nhieni, sima wi dimin whirki kimbu rani. Niingaka. Mi kira nhie simiir niyairpasoknam karam nnowi, saeya boina saiir hiriinan Adi Komii siya wi simiir dimin biyeyim wi haiyoprimdiyiumiigi rani. Niingaka. Iriig.

Krais siya naeni haniin siir piu aiirar ninkin imiiyaekin Adi Komii siirin, krimiir dimin biyeyim simiir haiyoprimdiyumiigiyam.

²³ Mi ti miiyim mi ti nuan digworaekwowim krima tiriym yim hindarar niisiimauugim iki dimin kiingikiinim ninomor kou hir nnowim simiir. Moses siya digworaekwo imiirin wraisu nhieni minam niyairpasoknamkim, sima whauriyina nnowam. Mi ta nhie hiriinan iki dimin miiyik miiyikim Adi Komii siir om hir nnowim simiirin wi whauriyinan saeya nwowaiginiu rani. Niingaka. Jisis siir nhieya sasairga whauriyinan iikam imiir nwowaiginiuwi. Mi ta hiriinan saiirsika sima wi Adi Komii siir om iiir asi nami. ²⁴ Mi Krais siya Adi Komii siir maeyaua hiuyokiyokaiya, dimin whirki kimbu karamae nnowa omaka inkamkar nonkwo miriiya nu tirana, saiir omaka yainau nwokaiyin siir bi napninopkainamkin. Niingaka. Siya Adi Komii siргisir om iiirar namigusamkin. Mi siya ini Adi Komii siir whwonkam ida nidwowin, siir hina hing miiya mi siya ini nhwo krimiiramar kwis boinin. ²⁵ Mi biewi biewiyim prismi biigibiyan iikamim sima

Adi Komii siir maeyaua hiuyokiyokaiya dimin whirminwhirminkin
 kímbu karam nwowa sairin ii kwokwírar napnínopkainamikin
 wraisu nhie Adi Komii siir níngaka. Mi yio Krais siya ta
 maeyau airin idip idip bi napnínopkainamikin siir nhie air níngaka
 imiiyaeyamin Adi Komii siir iikamim simiir dimin biyeyim simiir
 haiyoprimdiyiumiigiyamin. Niingaka. Siya kwirkikwiruwar namkin
 siir nhie air níngaka. Siya paeyin hiiiniya nírloninkinin siirin wi ii
 kasakasa di naowi. Ilya Adi Komii siya nu siirar nonkwokwokiyin mi
 ha nityokiyokiigiswo mi wi tariinanar pi yadigniyin. Mi Krais siya nu
 tiriir nitin, siya ii kwirkikwiruwar nauuni aonikin nu tiriir ini sasair
 ywowskiya. Mi iiya dig kingiin nwowa, Jisis siya ha nitin mi siya paeyin
 hiiiniya nírloninkinin siirin ii kwirkikwiruwar nauuni aoniyin mi siir
 nhieha naokiinaiiniya mi siya sairar yinkin imiiya Adi Komii siirin,
 iikamim simiir nanmaiwarkainaím simiir dimin biyie imiarsi mi sima Adi
 Komii siir whwonkam idain wi dimin whirki kímbu karam nwoki owim.
²⁷Ilikam whiekakim sima wa naowi mi mhoiyya sima Adi Komii siir kigi,
 simiirin wi siyar hidi. ²⁸Mi hiriinan siyuin Krais siya ii kwiruwar nao
 iskikin Adi Komii siirin siyar swoki inkin imiiyaenam. Siya siir nhieha
 iikamim simiir dimin biyie biyeyim simiir haiyoprimdiyiumiigiyam
 níngaka. Mi mhoiyya siya swoki iti, siya wi iikamim simiir
 dimin biyeyim simiir haiyoprimdiyiumiigiyam nit rani. Niingaka. Siya
 iikam yipikim siiram wakaeyokna aingwo tibmíyim mi iiya siya nitana
 sairam nwokwokinim wi simiir nanmaiwarkainami sima siir om hiriir
 namam. Iriig.

Biiyan naeyim sima níngaka. Mi siyu komiiyin biiya Adi Komii siya hauugiyin. Mosesni, yio diminkidiminim mhoiyya nímbiyamanim krimiir, aknainan simiir niisiimauugin. Mi biewi biewiyim, pris inkamim sima hirihiiriinan naeyim simiir simiirar níngaka. Mi siyu komiiyin Adi Komii siir iikamim simiir dimin biyie imiarsi. Mi siyu komiiyin Adi Komii siya hauugiyin Moses siir siya wi dig nwo rani, iikamim yipikim Adi Komii siiram nitim simiirin dimin whirki kímbu karam nwowim. Niingaka. Mi ti digworaekwowim Adi Komii siir sima níngaka. Mi siyu komiiyin biiya Adi Komii siir inig iir hainaniyim simiir dimin biyeyim simiir kwoinau nwokaiyim simiir digikiswo mi sima wi yaeya nae di swoki inkin imiiya Adi Komii siir simiir dimin biyeyim simiir kwoinau nwokaiyim simiir digiyamin. Niingaka. Dimusi rani, simiirin wi dimin biyiekak diyowi. Mi iiya sima hirihiiriinan níngaka. Mi siyu komiiyin biiya Adi Komii siir iikamim sima

10

¹Mi siyu komiiyin biiya Adi Komii siya hauugiyin. Mosesni, yio diminkidiminim mhoiyya nímbiyamanim krimiir, aknainan simiir niisiimauugin. Mi biewi biewiyim, pris inkamim sima hirihiiriinan naeyim simiir simiirar níngaka; Adi Komii siir iikamim simiir dimin biyie imiarsi. Mi siyu komiiyin Adi Komii siya hauugiyin Moses siir siya wi dig nwo rani, iikamim yipikim Adi Komii siiram nitim simiirin dimin whirki kímbu karam nwowim. Niingaka. ²Mi ti digworaekwowim Adi Komii siir sima níngaka. Mi siyu komiiyin biiya Adi Komii siir inig iir hainaniyim simiir dimin biyeyim simiir kwoinau nwokaiyim simiir digikiswo mi sima wi yaeya nae di swoki inkin imiiya Adi Komii siir simiir dimin biyeyim simiir kwoinau nwokaiyim simiir digiyamin. Niingaka. Dimusi rani, simiirin wi dimin biyiekak diyowi. ³Mi iiya sima hirihiiriinan níngaka. Mi siyu komiiyin biiya Adi Komii siir iikamim sima

tir imiiramin. ⁴Sima ti hiriinan siyuin ii kasa kasa bi tirkim. Dimusi rani, Adi Komii siya bidi yinokninkin bulmakau meme iini nhieyim, iikamim simiir dimin biyieyim wi saeya digi rani. Niingaka.

⁵Mi iiya Krais siya nitam naingwowa siya Adi Komii siirin hiniina boinki,

Kira iki siyuin iikamim wraisu sima nisomsom inkin imiiyaeyin kiriir siramin kira maargina nwo rani. Mi kariirin kira piugak hiriinansi nwowaiginiugin.

⁶Mi kira wraisuim kiriir hii aiir haigin anagiyim mi dimin taeminim sima ninkin imiiyaeyim kiriir, simiir dimin biyieyim sima tirim simiir digiyam, kira simiiramin maargina nwo rani.

⁷Kara Kraiskin, kara kimiirin pi hiniina boinki, Adi Komii, kira kariir kigi, kara tisi tapi nwowin. Kara digworaekwo whiekakim kira naingwowim simiir tiram tir, biiya sima winboinkiya kariirin kiriir Yokwo Komii aiir sair hiriinan.

⁸Krais siya biiya hiniina boinkin, kira ini yimiiyuwin iki diminpai diminpaiyim, inkamki ninkin imiiyaeyim kiriir simiirin. Mi kira wraisuim kiriir hii aiir haigin anagim kiriir ninkin imiiyaeyam iikamim simiir kwoinau nwokaiyim dimin biyieyim simiir digiyam, yim ini mi imiiyuwim Krais siya ti simiirin hiniina boinkikin. Mi yio siyu komiiyin Moses siya winkiyin Yokwo Komiini yio ha boinkikin hiriayar tir. ⁹Mi mhoiiya siya ti yai imiir boinkiyin mi mhoiiya siya Adi Komii siirin hiniina boinki, Adi Komii kira kariir kigi, kara tisi tir nwowin. Kara digworaekwo whiekakim kira naingwowim kara tiram, kara simiirin wa tiri. Mi yim ti yai hiriinanim yim krimiir boinmauu wakaekim. Biiyan siyuin nae iikamkim sim ninkin imiiyaeyin Adi Komii siir, yio Krais siya bidi digiyin. Mi simiir igsopa ini siyar yokwokairinanaowidin. ¹⁰Jisis Krais siya dimin taeminim Adi Komii siya naingwowim siya tiram siya simiir wakaeyokna tirkin. Mi siya kwirkikwiruwar naokin siir piua sair ninkin imiiyaeyam Adi Komii siirin. Mi siya iikamim siir siyu iir napim, simiir dimin biyieyim, wi simiir nwoki digiyim. Mi sima Adi Komii siir whwonkam idain wi dimin whirki kimbu karamae nwoki owim.

¹¹Mi pris inkamim sima mii Adi Komii siir omaka aiir nokwo miriiyim mi nonkwo inkin imiiyaekim Adi Komii siirin, sima iinokiinokin hiri hiriayar tirikim. Mi ya tariigina iikam krima tirim dimin biyieyim simiir haiyoprimdiyumiigiyim wi dig nwo rani. Niingaka. ¹²Mi yio Kraisin yio siyar ninkin imiiyaekin mi ta sairin kwiruwar tirkikin. Mi iikamim simiir dimin biyieyim ini saeyer haiyoprimdiyumiigiyim. Mi ta ii kwiruwa siyar tirkiya, iinokiinokin wi saeyer nwoyokiyokiii. Mi ta sair mhoiiya siya ha nini idwoiugin Adi Komii siir iina iniig miiyan. Dimusi rani, siya Adi Komii siir hiriinan inkam komiigin. Digworaekwo whiekakim, siyar kigirkakikin. ¹³Mi siya ini Adi Komii saika hirar

nidwo kaoraraowin iiya siir sau omomin Adi Komii siya hainururninkin haiginiugii. ¹⁴Krima bidi yinokninkinim, Jisis siya kwirkirkwiruwar naokin siir piu aiirin Adi Komii siir ninkinimiyaeyamin. Mi siya iikamim yipikim Adi Komii siya haiyopriimdiyumiigiyim simiir dimin biyieyim, simiirin dimin whirki kimbu karamaeyin siya nwowaiginiugin. ¹⁵Mi Adi Komii siir naeyiuin krimiirin ti hiriinan dimin iirar mi boinkin. Mi biiya siya hiniina boinkin,

¹⁶ Biiyan Inkam Komii siya hiniina boinkin mi iki iiyim mhoilya nitim kariir kitibmii boina wi iikamim simiir hauuwi. Mi ti kariir siyu komiliyin wi simiir kwoinkikwoin imiirar kinirkai haiginiawi. Mi sima wi sair saira nwoki aingwokwonanaeyim.

¹⁷Mi siya yai nhirim ina swoki boinkiyim, siya hiniina boinki mi kara dimin biyieyim simiir kwoinau nwokaiyim, wi simiir swoki aingwokwomimin tani mi siyu biyieyin, sima tiri ikin. Niingakiniingga.

¹⁸Krimiir dimin biyieyim Adi Komii krimiir Wanin siya bidi haiyopriimdiyumiigiyim. Mi iikamim Adi Komii siiram in wi swoki inkiniyiyaemimin tani. Niingaka. Yio hiriinan siyuin yio bidi digiyin. Iriig.

Krima Adi Komii siiram daingwo tibmii kiin mi saika damasukikin.

¹⁹Mi ti kariir akamim, krima Adi Komii siргisiir maeyaua siya nwowiya dimin whirmiin whirminki kimbu karam nwowa sairin wa napninopkai nami. Dimusi rani, Jisis siya paeyin hiiniya nirioninkin in siir naowin mi siir nhieya ha naokiinainiya mi krimiir dimin biyieyim ini saeyer yiinakiyim. Mi ta hiriinana saiirsika iiya krima nhwo kwisboinkii mi krima hiriirin wa napninopkainami. ²⁰Mi ta siya naonama, siya minam naonamkin krima Adi Komii saika nwoki boinaiyim. Mi ya tariigina ya hiniinga ta yiusni haniin bopwoniya siya niinikiwitkiya krima napninopkainamim maeyaua Adi Komii siya nidwokaiiya dimin whirki kimbu karamae nwowa krima namsi sair nitmwaniwa ya ini siir piu aeyer niiyoknamnan ywowa. ²¹Mi krimiir biigibiiyan, prisin, siya ini omwaiyar swoki waiyain. Mi siyaирgin, digworaekwo whiekakim, Adi Komii siir om hir nwowim. Mi iikamim siiram naingwo tibmii kiinim mi siir yinisim nwowim simiir kigirkakanin. ²²Jisis siya siir nhie aiirar niyairpasoknamkin iikamim krimiir kwoinau nwokaiyim dimin biyieyim simiir haiyopriimdiyumiigiyim mi krimiir kwoinim rirmiyya nwokiyim. Mi siya krimiirin op miyikimiyyik aiirar baptais haiginiugin. Mi ta hiriinana saiirsika krimiir piuim whauriyina asi nwokim. Mi taruinanan krima Adi Komii siir kingiinin wa nwoki amim. Dimusi rani, ti hiriinan diminim Jisis Krais siyar tirkin. Mi krima kwoin biyieyim krimiir kwoinau nwokaiyim niksaеiyim simiirin wi asi niuguskii. Mi krima

Adi Komii siiramar dinmiininkin, ta krima tira sair hiriinan. Mi krima kwoin whirua saikar dwo. ²³Krima digworaekwowim krima naingwo tibmiiyim simiiramin sibgu wakaeyokna ap. Krima simiirin digiumii kipi haimriiyu. Dimusi rani, krima bidi yinokninkinim digworaekwo whiekakim biiya Adi Komii siya nimbinim siya simiirin wa tiri. ²⁴Krima, krimiir iikam nomiiyawim naingwo tibmii kiinim simiiram daingwo. Mi krima irni nwirni dinan whinkinsiis ankinsiisna. Mi krima irni nwirniyamar timi aingwokwo. Mi irni nwirniyin siyu miyyikimiyyik iiirar timi tir. ²⁵Mi krima siyuun iraka nwiraka haingiriyu owiyin Adi Komii siir inig iiir hainam siir kipi haibur. Niingaka. Likam nhirim yim ti siyu hiriinanin siir bidi haiburgigim. Mi nim krima wi hiriinan kipi tir. Dimusi rani, iiya Krais siya swoki itana ini kingiin nwowa mi krima irni nwirni whinkinsiisamın miinan mirii.

²⁶Mi krima ta Jisis Krais siya naonama iikamim simiir dimin biyieyim simiir haiyoprimdiyiumiigiyam, krima sair yaimwokiyaimwo aiirin bidiyar iki wakaeyim. Mi krima siyu biyie krimiir kwoinkar swoki aingwo tiri mi Krais siirin digiumii ha haimriiyugigi mi yaeya inkam nwir karamaeka, siir nhieya saeya simiir niyaırpasoknamı Adi Komii siir ninkin imiiyaeyam, krimiir dimin biyieyim simiir haiyoprimdiyiumiigiyam. Siyu whir karamaeka. Niingakiniingga. Sima wi hiriayar nwowi. ²⁷Mi krima ta yaimwo aiirin hindara nimiiyu iugusami mi mhoiiya krima wa nıdidi Adi Komii siya boinwokiyopnatkaigisiyin mi siya nitnoudnankaigiisiyin paeya. Mi krimiirin wi maeyauwa iikamkim, sim niurimtiokaigiiya wi sair hiriir kabitnouwidnankaigii. Mi simiirin wi hiriayar niurimtiokaeyami iinokiokin. ²⁸Krima bidi yinokninkinim nwis nwoimgi kigii, inkam nwirin Moses siir siyu iiir nap karam nwowi mi Isrel simiir iikamim, simiir biyanim sima siirin wi donkwo. Mi siirin wa dipimpar aoki. Mi sima wi siirsi kipi haigwo. ²⁹Mi kima paniina naingwowi iiya iikamim sima Adi Komii siir yinismimin digiumii siir haimriiyugigi mi Adi Komii siya simiirin wi paniina tiri, ha? Siya simiirin wi hik prasae prasae hau rani, wi hindara nonkwobumbuninkin iuguskii. Mi ti simiir siyuun Adi Komii siir yinismimin digiumii siir haimriiyiuin yi sima hiniina boini, ta Jisis siya naonama paeyin hiiiniya nirioninkinin si mi siir nhieya ha naokiinaiiniya ta kitibmii boin aiir kirie haiginiuwam mi sima ha boinkim ya tariigina ya dimin komii rani. Mi sima siyu kibiyin Adi Komii siir naeyiu ieya tırin krimiir siirin ini hindara yitkinisugiyin. Mi ti siyu hiriinanin sima tirin yio miyyikimiyyik rani, ini biyieki biyie ywowin. Mi Adi Komii siya simiirin wi hik asi hauuwi. Mi simiirin wi asi nonkwobumbuninkin iuguskii. Mi Jisis siya naonama mi siir nhieya ha naokiinaiiniya, siya hiniina boinkin, kima ta sair wakaeyokna ap. Mi Jisis siir nhieya krimiirin saeyer whinkinsiis haiginiugin mi krimiir

dimin bibiyieyim saeyer haiyoprimdiyumiigikim. Mi krima dimin whirki kimbu karamae asi nwokim. ³⁰Krima bidi yinokninkinim yaiya Adi Komii siya boina ya hiniinga, kara iikamim siyu biyie kariir tiriym simiirin wi yamdiyar swoki tiri. Mi yai gwira siya mi boina ya hiniinga, Biyan Inkam Komii kara kariir iikamim simiirin wi kara hidi dimin taemimin sima tiriym simiirs. ³¹Mi Adi Komiiyin, yipikin omwai waiyayokiyokiiyin, siya wi iikamim siyu biyie siir tirim wi simiir hidi. Mi ti dimin hiriinanin wi dig siya nwo haiginiu rani. Niingaka. Mi yio hiriinan diminin, simiirin wi ntidid prasae prasae nwo rani.

³²Kima dimin taemimin bili bii kimar wakaeyim Krais siir mi ha wakaeyokna naingwo tibmii kiinim, simiiram ti swoki haiyug naingwo. Mi kima naingwo tibmii kiina saiir mhoiyya dimin biyie kasa rani, kimiir naingwo tibmii aiir tirbuwanim. Mi yim ti hiriinan dimin biyieyim sima wi kimiir nikwowaissi rani. Niingaka. ³³Mi ii nhirim iikam nhirim pi kimiirar mi ighbumbuwi. Mi siyu biyie pi kimiirar mi tiri iikamim simiir whwonkam idain. Mipi kimiira mi iewaiyiawi. Mi ii nhirim kima bidiyar mi kigim iikam nhirim iki iikam miyyikim simiir tirim siyu biyie. Mi wim kima simiir whinwo, kirie sima nwowam. ³⁴Mi kima iki iikam miyyik miyyikim iki iikam biyieyim omaka hiuyokiyokaiya, sima hiugripkiikikaiyim simiirsiyin naingwoyimyok prasae bi kinkim. Mi kima iikamim kimiir dimin imiir tauae haiyim io bi nwokim. Niingaka. Mi ti digworaekwowim ini simiirar mi kigninkin haigiyim. Dimusi rani, kima bida yinokninkinim, Adi Komii siya kimiiramin dimin miyyik miyyik imiirar haiginin mhoiyya kima haiyamin. Mi ti digworaekwowim ini ti digworaekwowim sima tauae hainamim kimiir waraurankin ini simiir haiburim. Mi yim ti digworaekwowim wi hiriayar nwoyokiyokiikaeyami. ³⁵Biiya kima kirieyar nwokim mi Adi Komii siir siyu iirar sibgu apkim. Mi kima wi kipi ntidid dimin biyiekii kimiir tirbuwam tiri. Kima bida yinokninkinim mhoiyya Adi Komii siya wi siir dimin kibiki kibi iirar hauugi yipiki siiram sibgu wakaeyokna naingwo tibmii kiinim simiir. ³⁶Mi kima sibgu donkworinu mi Adi Komii siir yai imiirrarar wakaeyokna ap. Mi mhoiyya kima, digworaekwo whiekakim Adi Komii siya nimbingiyim simiir mirii digi mi siya kimiirin wi dimin miyyikim miyyikim siya nimbinim yipiki siiram wakaeyokna aingwo tibmii kiinim wi simiiram hauugi. ³⁷Kima kirie dwo. Dimusi rani, Adi Komii siir yaiya Krais siir win boinki Yokwo Komiini siya hiniiна boinkikin, wi iimwan mwan rani, siyarin wa swoki kwiti. Siya wi ii hoimgak nwo rani.

³⁸Iikam miyyik miyyikim yipiki kariiram naingwo tibmii kiiniyim sima iinok iinokin wi omwai kanakar waiyayokiyokii. Mi kimiir nhirkim kariirin digumii haimriiyuwi mi kara wi maarginairga kimiiram nwo rani. Niingaka.

³⁹Krima iki iikamim digumii Adi Komii siir haimriiyuwiyim simiir hiriinan tani mi Adi Komii siya krimiirin wi ha nonkwobumbuninkin tani. Niìngaka. Mi nim krima iikamim Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna apiyim krimiirin wi siya whinkinsis haiginiuwi mi wi siya nanmaiwarkainaesi. Iriig.

Siyiuin krima naìngwo tibmii kiìnanin siya.

11 ¹Naìngwo tibmii kiiniya hiniingga mi iiya krima diminim Adi Komii krimiir Wanin siya boinim, simiiram naìngwo tibmii kiini mhoiìya nimbiyamanim mi krima hiriayar naìngwo tibmii kiini, sima wa nimbiyami. Mi krima tikiñim nitim simiiram asi nwowi. Krima simiir kig rani mi krima hiriayar naìngwo, sima ina nwowim. Dimusi rani, Adi Komii siya bidi boinkiyin, sima ina nwowim. ²Mi biiya, brougæ nhirim sima Adi Komii siiramar naìngwo hiririu kiìngim mi siya big nasmirwaiya simiiram asi nwokin.

³Krima hiriayar naìngwo tibmii kiini, digworaekwo whiekakim siya boinim, yim kaimwokinaigim. Krima bidi yinokninkinim, iiya nu ninomor sowa nimbiyama Adi Komii siya hindara yai ara boinkin. Mi sowa ina yimbimbiyamwo. Digworaekwo whiekakim ti krimar kigim yim Adi Komii siyar tirkikim mi ti digworaekwoim, siya nonkwokwowim krima bi kigim, siya paniña namisi onkwokwokin.

⁴Mi inkam nwirin, siir inigin Ebelkin, siya Adi Komii siiram naìngwo tibmii kiìngin mi siya dimin taeminim Adi Komii siir asi ninkinimiyyaekim. Mi ti siya ninkinimiyyaeyim, yim ini siir yaowaeyin Ken siya ninkinimiyyaeyim ini simiir haiburim. Adi Komii siya hiniina boinkikin, ti naeyim siya ninkinimiyyaeyim wadieki wadiekim. Mi Adi Komii siya siir boinki, siya dimin whirki bi kimbugin. Whisarii rani, siya siir siyu iiir sibgu apkin, siya tira saiir hiriinan. Mi bidi bidiniyarin, Ebel siir naìngwo tibmii kiina ha nwowa mi siya ha naonamkin. Mi ti yaiyim Yokwo Komii saeya boinim dimin taeminim siya tirim simiir, yio krimiir niìisimauugim, pikì hiniin dimin ikin krima tiriyim, Adi Komii siya maìrgimairga krimiir nwowanim.

⁵Inok siya bi naonamkin. Dimusi rani, siya Adi Komii siiram naìngwo tibmii kiìngin mi Adi siya siirin siyamar asi nikiunamkin. Mi iikamim sima siiram ha hansirnanaeiyim, sima siir bi swoki kigmiminkim. Niìngaka. Dimusi rani, siirin Adi Komii siyar bidi yikiunamin. Mi Adi Komii siya siir yaiya sima winboinkiya Yokwo Komii saiir, saeya hiniina boinkika. Mi iiya siya siir niki ikiunam karam niki owa, ninomor koua hiriir mi dimin taeminim siya tirim, siirin maìrgimairga simar nwowaiginiugin siiramin. ⁶Mi yipiki Adi Komii siiram naìngwo tibmii kiin karam nwowim mi dimin taeminim sima sibgu tiriyim, Adi Komii siya simiiramin, wi simiiram maìrgimairga rani. Niìngaka. Mi yipiki

Adi Komii siiram naingwowin, siir siyu iir sibgu apim mi mhoiiya siya dimin miiyik miiyikim wi ti iikamim, yipiki siir siyu iir sibgu apim wi simiir hauuwi.

⁷Mi bidi bidiniyarin ta ii aiirin, iiya Adi Komii siya Noa siir boinkiya mi siya siirin hiniina boinkikin. Dimin biyie whirin wi sipi nimbiyami mi ti diminin, yio opud naoki. Mi Noa siya ti digworaekwowitz simiir bi niki kigim. Siya hindara naingwo tibmii kiingin digworaekwowitz Adi Komii siya boinim siir, sima wa nimbiyami. Mi siya siyaiiya ira yonkwokwo mi iiya siya saiir nonkwokwo digiyin mi siyar kigi, opud naowo, nii okwonaniyo. Mi siya mi siir wigyin ima simaniiyin ina yapninopkainamim. Mi simaniiyin ini siyaiinau hirar ywokaiyim. Mi sima paniinsi yaosi. Siya iikamim siyu bibiyie tirkayamim simiir niisiimauugin. Dimusi rani, siya siyairgin Adi Komii siir yaiya saiir wakaeyokna naingwo tibmii kiinin. Mi yim sima. Niingaka. Mi Adi Komii siya ha boinkin, Noa siya inkam wadiekawadie ieyargin. Dimusi rani, siya siргisiir yai aiirar wakaeyoknakin.

⁸Mi Ebrahim siya yaiya Adi Komii siya boinkiya siir, siya saiir wakaeyin mi siya hiriayar yaingwo tibmii kiinin, ta yaiya yai kaimwowaiarga. Mi siya siir om iir ha haiburgigin mi siya kimidiniya om whira yam. Omin Adi Komii siya siir hauwanin siir. Mi omin Ebrahim siya namanin, siya bi ninokninkinkin. Siya Adi Komii siiram naingwo tibmii kiingin mi siya asi namkin. ⁹Ebrahim siya Adi Komii siir yai aiiram naingwo tibmii kiingin. Mi siya ti omin Adi Komii siya boin in siir asi nakripkii whiniugin. Mi siya amir omaka sairrarar nitkin whinkin, inkamin nu op karamaeyin hindara priiyakiiririyin siir hiriinan. Mi Aisak siya mi siir yinism ieya Jekop yoniiyin iripi amir omaka sairrarar mi itkin whinko, Ebrahim siir hiriinan. Mi yo sowa iripi hiriinan wi ti hiriinan digworaekwowitz Adi Komii siya nimbinim Ebrahim siir, wi simiirar mi haii. ¹⁰Mi Ebrahim siya amir omaka sairrarar whwonkaigin. Dimusi rani, siya Adi Komii siiram nwokin, omin siya miriikwokinin, siir namim. Mi tiki omin yio hiriayar nwoyokiyokiikaeyamikin bi digikin. Niingaka.

¹¹Sera saeya bidi yaingwo tibmii kiina. Mi saeya ta yaiya Adi Komii siya boina, saiir saiira naingwokwo nanaeka. Saeya waibiyie bidiyar ywowa mi ta saeya naingwo tibmii kiina mi ta saeya naingwokwonanaeiya Adi Komii siya saiirin yinkak saiirsiyar nwowaiginiugin. Siya hiriinan asi tirkin, saeya bidi yaingwo tibmii kiina, digworaekwo whiekakim siya nimbinim biiya sima wa nimbiyami. Siya hiniina boinkikin, kowiir yiinleyim sima wi kasa kasa nwo rani. ¹²Mi ti inkamin siya waibiyie bidi ywowin. Mi siya wi yiiniekak nwo rani. Niingaka. Mi siirin wi Adi Komii siyar tirkii mi siya wi yinism yinkamiyinar niyioninkini. Mi mhoiiya kiriir piugana wi kasa kasa nwo rani, sima wi yabsiyyinan nwowi mi wi nauunim ninomor

kouanim sim hiniin nwowi. Mi iikamim simiir mwainim wi dig nwo rani. Niìngaki niìngakiìngä.

¹³ Mi yim ti iikamim yim bidi yaonamim. Mi sima ina naingwo tibmii kiinim, ti digworaekwowim Adi Komii siya nimbinim siya tiram, simiiramin mi sima ti digworaekwowim Adi Komii siya boinim sima haiyam, sima simiir bi niki haigim. Mi ti digworaekwowim siya simiir hauuwam tirim, yim simiir niisiimauugin. Mi sima maирgimairga komii ti simiiramar nwowi. Dimusi rani, sima bidi yinokninkinim tiriiginim siya wa tirkii simiiramin. Mi sima hiniina boin, ti nuin, ti krima nwowin, yio krimiir nugi nu rani. Niìngaka. Mi krima ti tir nwowim, ini inkamín nu op karamaeyin, hindara priiyakiriririyin ini siir hiriinan nwowim.

¹⁴ Mi iikamim ti hiriinan yai boiniyim yim krimiir niisiimauugim. Sima ina niki idwo kaoyokiyokiyyim, nu maeyau miiyikamin sima nwowamin.

¹⁵ Sima kwoin karamaekim, omin sima nhin haiburgigin siiram swoki amim. Niìngaka. Mi sima siiram swoki nhinami, siir swokini waiyuam, sima wi swoki nhinkisaekimrae rani. Niìngaka. Sima wi hirar nwokripkaii. ¹⁶ Mi sima ti omki omin ninomor kou hir nwowin, omin Adi Komii siya nwowin, siir siramar naingwokwonanaeikin. Mi ti omin ninomor kou hir nwowin, sima hiriayar naingwogi, ini ti omin nu tiranin ini siir haiburin. Mi sima ti omin ninomor kou hiranin siir siramar naingwokwonanaei siir namim. Mi sima Adi Komii siirin hiniina boinki, kira krimiir Adi Komiigin. Mi Adi Komii siya ta yai aiirsiyin bi nìdidgin. Niìngaka. Mi Adi Komii siiramin minam naingwo tibmii kiini, siya om kibiyin simiiram bidi tirkwokin, sima nini owouwam.

¹⁷ Bidi bidinanin Adi Komii siya Ebrahim siir kinankiugin. Mi siya Ebrahim siirin hiniina boinki, wa kiriir yinisimin Aisakin siirin disomaoki mi wraisunan kariir winking imiyyaeki. Mi Ebrahim siya ti yinism nwiruwan Adi Komii siya niki imbinin siirin ini wraisunan siirar swoki inkin imiyyaekiyin Adi Komii siiram. Mi Ebrahim siya pi naingwo tibmii kiingin mi siir kwoinin whirua ha nwokiyin mi siya hiriinan asi diriraerarkin siir yinism iiirin. ¹⁸ Biyya Adi Komii siya Ebrahim siirin hiniina boinkin. Mhoiyya kiriir piugana komii nwowi mi kiriir piugankipiugan aiirin wi Aisak siir yinisisim simakisima nwo iski inigakin. ¹⁹ Ebrahim siir kwoinin whiruairgin, siya hiniina naingwokin. Adi Komii siya siir yinism Aisak siirin wa swoki hidninsiin idowi. Mi Ebrahim siya siir yinism iiirin ini Adi Komii siir yai aiirar wakaeyokna diriraerarin. Mi siya hiriinanar mi tirin, ini kaimwobar mi owin. Mi Adi Komii siya Aisak siirin ina swoki hauugiyin siir adin Ebrahim siirar. Mi Aisak siya naoni haniinaka, Adi Komii siya sibsibin ira hauukiyyugi mi Aisak siya bi naokin, ini ti sibsib ieya yao iskiyin.

²⁰ Aisak siir kwoinin whiruwar nwokin digworaekwowim Adi Komii siya nimbinim sima wa nimbiyami. Mi Aisak siya siir yinism nwiso

Jekop Iso sowiiramin ha nikiunain mi siya sowiirin piuai miiyik miiyikim ina yikiumamauuwim, siir kwoinin hiniina naingwo tibmii kiingin ti digworaekwomim wa nimbiyami.

²¹ Mi iripi hiriinan Jekop siya Adi Komii siirim naingwo tibmii kiingin. Mi iiya siya nao kingin nwowin mi siir piuai miiyik miiyikim ina yikiumamauugikin Josep siir yinism yinkamiyin nwiso sowiir. Mi siya siir paekopin siir ha haiyin mi siya ina hiuugu okwokiyin. Mi siya Adi Komii siirin ina yokboinmamaırgiyin.

²² Mi Josep siya Adi Komii siiram naingwo tibmii kiingin digworaekwomim Adi Komii siya nimbinim sima wa nimbiyami. Mi iiya siya naonam kingin nwowin, siya siir yinism imiirin hiniina boinmimaugik. Mi mhoiiya Adi Komii siya Isrel kimiir iikamim simiirin nu isib tiranki nikiunami mi ta ii aiirin sima kariir kiumwo imiirin wi warar hainop hainam. Mi maeyaua sima nini owiuwi mi wi hir ti swoki haingikaiyiu.

²³ Mi Moses siir yopii ado sowawaiyin pi naingwo tibmii kiingo, Adi Komii siiramin. Mi siya sowiirwaiyin wa whindiriraeri. Mi mhoiiya yopiiya Moses siir naokainakiya mi sowawaiyar kigi yinism yinkamiyin bimbiuwi rani. Mi sowawaiyin yaiya biiya inkam komiyyin nu kigriraowiyin Pero siya boina yinism yinkamiyin naokainaei mi wi disomsom aokao, sowawaiyin saiarsi bi nididko mi sowawaiyin ti yinism iiirin bi nisomaokin. Niingaka. Mi sowawaiyin ti yinism iiirin bwanim whoima haigiprakai.

²⁴ Moses siya Adi Komii siiram naingwo tibmii kiingin, siya hiniina naingwokin Adi Komii siya wi saika nwowi. Mi siir iikamim Isrelanim simiirin wi siyar whinkinsiis haiginuwi nu Isib hir haiburgigamin. Mi mhoiiya siya komii namwo iuwin mi siya ini borriisopin sima siirin nu Isib hiran inkam komii nikiuwim. Mi inkam komii Pero siir yinism yinugiyina saiir yinism nikiuwim, yipika siir haigiyiu imiyyaeya.

²⁵ Mi Moses siya iikamim Isrelanim Adi Komii siir isidin simaka nwowamar tiri mi hik simaka ninkin haiyama min. Mi ta ii aiirin nu isib hiran iikamim sima hik prasae prasae bi hauugim mi siyu miiyik bi mi tirkim, Isrel simiir iikam imiirin. Mi siya pi borriisopkin inkam komiinan nidwomamaırim nu Isib hirin mi Adi Komii siirin digiumii haimriiyugigim. Mi ti siyu bibiyie whiekakim yim ii priei maırgimairga rani. Niingaka. Yim simiirin ii haruwa saiirara maırgimairgaki mi siya ti siyu biyie imiirin pi borriisopi. ²⁶ Mi siya hiniina naingwokin, Krais siya niti mi digworaekwo miiyik miiyikim siya siir iikam imiirin wa hauuni. Mi siir kwoinin hiniina naingwokin, siya siir iikamim Isrelanim simakar dinkin o. Mi siya Isib simiir iikam ima nigbumbuwa siir saiarsi bi naingwoyimyokin. Whisarii rani, siya hiriyyar naingwo tibmii kiini, siya hik Krais siir inig iiir mi haiyin, ini mi owin. Siir kwoinin ha naingwokin

digworaekwo miiyik miiyikim Adi Komii siya siir hauuwi, yim wi umir digworaekwowim nu Isib simiirim wi simiir haiburi.

²⁷Moses siya Adi Komii siiram naingwo tibmii kiingin. Inkam Komii Pero siya wi dig nwo rani, Adi Komii siirin. Mi siya asi haiburgin nu Isib siirin mi siya ina yamin, siya inkam komii Pero siya nwowa iowa siir siya sairsi bi nididgin. Mi Moses siya kwoin whisair bi nwokin siir kwoin in ini kirieya ywonamin, siya bidiya yinokninkinin Adi Komii siirin inkamki bi kigikin. Niingaka. Mi siir kwoinin hiniina naingwo tibmii kiingin, Adi Komii siya ini saika nwowin mi wi siirar whinkinsiisi. ²⁸Adi Komii siya Moses siirin hiniina boinki mi kira sibsib haomin ira hai mi siirin pa disomao mi siir nhieyim Isrel iikamim kimiir omaka ano migmig imiir srieiyop. Mi mhoiiya iiya paekwosimin yinism yinkamiyin yinaomiyinim sim nisomsom aowiyin Isib simiir yinisisim imiir siya niti mi siya nhieyim kimiir ano nwowim simiir kigi mi wi ti omakaim simiir iikamim kimiir yinism imiirin wi wara nisomao rani. Mi Moses siya ta Adi Komii siir yai aiiram wakaeyokna naingwo tibmii kiingin. Mi ta ii aiirarin Moses siya ii komiiya wou nikwo aeiya sairar nikwo ae bwakainakin.

²⁹Mi Isrel simiir iikamim sima hiriayar naingwo tibmii kiingim Adi Komii siramin, simiirin wi siyar whinkinsiis haiginiuwi, iiya sima ta whii komiiya solwara sima dapiya retsi saeya ninkiyakiym mi sima wa nwoki apnaiidamim mirmiya. Ti haimii haimiiyo ninkiyakiyo sowiir boppowar. Mi sima siyuin iikamki napiyin opmin nokwo nhiu karam nwowyin siir hiriinan napnaiidamkim. Mi sima wi ta sairsi nao rani. Niingaka. Mi mhoiiya nu Isib hiran kamim ha swoki siunamim simiir nisomsom aokaowam mi ta opa ha swoki inaparnananiya, simiirin ini saeyer kairimdu aokaokiyim.

³⁰Mi Isrel simiir iikamim sima hiriayar naingwo tibmii kiingim, Adi Komii siya simiirin wa whinkinsiis haiginiuwi, Jeriko simiir iikamim simiir hainurur haiginiuwim. Mi sima om Jeriko siirin iiyim irriayar kwisa yapyokiyokai. Mi mhoiiya simiirin Adi Komii siya whinkinsiis haiginiu. Mi hira om komii iir nidyokiyokaiya omoms i na nhimnhinkii iuguskiya. Mi sima ina yinsiu ansiininoop kainamim iikamim simiir nisomsom aokaowam. ³¹Mi wig ira Rehap nikiuviya biiya saeya hii nanaeyan wig nwoka mi saeya hiriayar naingwo tibmii kiingga, Isrel simiir iikam imiirin wi Adi Komii siya whinkinsiisi mi sima Jeriko simiir iikam imiirin wi yamdi kwiruwa sima simar hainurur haiginiuwi. Yio ti om komiiyin, ta wiga sairar om komiigin. Mi Isrel simiir inkam nwiso tirnankaiyam nimprio amwo sowiirin saeya haigiprakaigigo. Mi mhoiiya ti om komii Jeriko hiran iikamim Adi Komii siiram naingwo tibmii kiin karam nwowim simiirin sima hainwhrwoimginki. Mi sima ta wiga Rehap nikiuviya sairin wara bi ninkin haingim sairin ini hiriayar haigwonaowida.

32 Mì kara iki niiwii nhirim kimiirin pi wara boinmimauu rani. Niìngaka. Mì kara kimiirin Gidion, Barak, Samson, Jepta, Devid, Samuel mi profet inkam ikim, kara simiir niiwii iiir boinmimauuwi, pi haruwa haruwa namki rani. Niìngaka. 33 Mì ti kamim yim Adi Komii siiram naìngwo tibmii kiìngim mi sima iki omom omoman iikamim simiir asi hainurur haiginiugim. Mi sima siyu miyyik iiirar tirhaiginiugin. Mi sima dimin taemin miyyik miyyikim Adi Komii siya nimbinim simiirim, simiir asi haigim. Mi sima laion simiir yaiyim hiriinan asi mi okmwim tipkripkaigim mi sima simiir paniinsi mi aesi. 34 Mì iikam nhirim naìngwo tibmii kiìn karamaeyim, iikamim naìngwo tibmii kiìn im simiirin sima kiyitkaigaiki paeya niudkwakwa sair. Mi simiirin paeki bi swoki iùumiminkim mi ha bi naonamikim. Mi inkam nhirim simiir nisomaowamar tirkim mi sima ini yidamim. Mi sima, simiirin paniinsi yisomsom aokaosi. Mi ti kamim sima kirie karamaekim mi simiirin kirie Adi Komii siyar hauu haiginiugim. Mi iikamim omom omomanim sau sima ninìt yokiyokiyamim. Mi simiirin sima hainurur haiginiuwim mi sima ina yidam nìnoopkiyim. 35 Mi wig nhirim naìngwo tibmii kiìn im, iiya simiir yinkamkim naowiyim mi ta simiir naìngwo tibmii kiìna Adi Komii siya simiir yinkam imiirin sairsiyar swoki hidninsiin idwovi ie hirankin. Mi iiya omomkìm nitiyim, ti iikamim naìngwo tibmii kiìn im, simiiram mi simiirin, pi sima nini ipimpar onkwobumbuninkin haiginiugigi. Mi sima, simiirin pi hiniina boini, kima kimiir Adi Komiiyin digiumii siir haimriiyugigi mi krima kimiirin pi rirmiya nwoki mi yim ti iikamim naìngwo tibmiyim, yim sima hiniina naìngwokim, krima naonami, krima wi ie hirankar swoki insiin idwovi. Mi wi omwai Adi Komii saìkar swoki waiyayokiyokwii. Mi sima ti simiir sau omomim pi simiir yai air swoki wakaeyokna rani. Mi sima Adi Komii siirin pi digiumii swoki haimriiyu mimin tani. Niìngakiniìngaka. Mi simiirin pi simiir sau omom imar nisomsom aokaoki. 36 Mi iikam biyie biyeyim, iikamim naìngwo tibmii kiìn im, simiirin pi sima nikbumbuninkin haiginiuwi mi sima, simiirin pi idgiuni mi ipimpari. Mi simiirin pa nonkwonami mi simiirin pi maeyau biyie hiuyokiyokaiya mii biyie miriyya sair nini hiugripkiikikaigigi. Mi simiir iga iin imiirin pi haini mi kogrimdinuwi. 37 Mi nhirim sima, simiirin siyani kaiyamik aoki mi nhirim yim bopwonya hiigrimkripki hisraeni, mwo sa mi dinairin yio sa. Mi sima kamkiuwim ha mi ipimpar hampimpit aokiyim. Mi iikam nhirim naìngwo tibmii kiiniyim, yim sibsib mi meme isim simiirrar mi kaiyapririr. Mi sima hinda tinda hindarar priiyap whaowaeyamkim. Sima umir digworaekwo min karamaekim. Mi sima iikamim naìngwo tibmii kiìn im simiirin siyu mwoni bi naphaiginiugim. Mi sima simiirin hik kimpipisu prasae prasae bi hauugim. Mi sima sibgu bi nwokim. 38 Mi iikam nhirim naìngwo tibmii kiiniyim, sima hindarar priiyap whaowaee

whwonkaikaeyami iki maeyauwim iikam karamaeiyim simiirar. Sima ti hiniin maeyauim sim whwonkaigiyamkim, mhiu, siyano mi ie minim sim, sima iikam bimbiuwi rani, ini iki iikam nhirim simiir haiburim mi sima ini digworaekwo karamae ywowim.

³⁹Mi ti iikamim Adi Komii siiram naingwo tibmii kiinim. Siya simiirin hiniina boinkikin, sima dimin whirmin whirminki bi swoki kimbus. Mi sima inig komiigakim. Mi ti iikamim sima ti digworaekwom. Adi Komii siya nimbinim iikam krimiir hauuwam, sima simiir bi niki haigim. ⁴⁰Mi Adi Komii krimiir Wanin siya ti digworaekwom simiir bi niki hauugim. Dimusi rani, siya ini digworaekwo nhirim ini simiir niki diriraerarin, ti siyuun biiya sima napin siir haiburanim. Mi siya krimiirin dimin whirkin kimbu karamae sima nwowamar tiri, ta miiya Krais siya miriiya saaiksi. Iriig.

**Mi kimiir nhwowim Jisis siirara kaoiski mi
siir siyu hiriinankina dapiski.**

12 ¹Mi krima ini paniina nwowim? Mi ti iikam whiekakim bidi bidinanim naingwo tibmii kiinim Adi Komii krimiir Wanin siir yai wakaeyoknam mi kirie nwowim, kara niki boinmimauuim kimiir mi sima iikam kasa kasa rani mi sima krimiirar kigiyim mi krima iriipa hiriinan simiir siyu hiriinana timi ap. Mi krima dimin taemin bibiyeyim krimiir nipiyoakiyyim simiirin digiumii haimriiyugig. Mi krima ti dimin biyeyim simiirin diuguski mi krima rirmiyya dwo mi krima iriipa hiriinan inkamin ninkinin niwituyin siir hiriinan dwo, iiya siya ninkikin iwitiyim, siya yiuiskak bi ninkikin iwitikin, siya parurar niwitikin. Mi krima dimin biyie imiirin diuguski mi krimiir mhi kwoinim kirie dwo, Adi Komii siya nimbinda miiya krimiir sairamin. ²Krimiir nhwowim Jisis siirima kigninkwonam, krimiir naingwo tibmiiya sair biyiin ini siyar ywowin mi tarinanin mi mhoiyya iriipi hiriinan krimiir naingwo tibmii airin wi siyar digaiginuwi mi wi siyar mi whinkinsiisi. Biiya Jisis siya ha naingwokin mi ta nidid komiyya kara haiya paeyin hiiniya nирioninkinin siir mi ta kara mi aonamaka ya dimin kabi rani. Mi whisarii rani, mhoiyya kara wi maирgimaирga komiigak nwowi, kara wi ipiyya Adi Komii siir iina iniig miiya nwowa wi sair nidwwosi, maeyaua inkam inigakim sim nidwwosiya sair.

³Kima sibgu daingwo, inkam biyeyim siyu biyie tirim Jisis siir biiya sima io siir nwowim mi sima siirin hik kimpipisu prasae bi hauugim. Mi siya Adi Komii siir siyu miiyik iiir ina yonkworinuwin mi siya ina yokworinukripkaiyin. Mi kima ti siir siyu iiir daingwo, iiya hik komii komiyyim kimiir nimbiyamiyim mi kima piug iki piyao mi kimiir mhi kwoinim opair kipi nwo. Niingaka. Kima Adi Komii siir siyu miiyik iiir donkworinukripkai. ⁴Mi iiya siyu biyieki kimiiram kinankiuwi mi

kima wa niriyyu boini mi kima wi nhiekaka nwowi saiirsiyin, aniya? Niìngaka. ⁵Mi kimiir kwoinim ina yaìngwo owouu iuguskiyim ti yaiyim Adi Komii siya kimiir boinkiyim, kimiir whinkinsiis haiginiuwam, aniya? Bidi bidinya inkamin Yokwo Komii sair wînin Adi Komii siir yai imiirin siya hiniina win boinkikin,

Kima kariir yinisisimkîm, Biiyan Inkam Komiiyin siya kigninkinki hikim kimiiramin kima haiyam mi kima nwoki ididim dimin biyieyim kima tîrim simiirsiyin yio siya kiriirar grab haiginiuwi mi adin siir yinisisim igao yai siir boinaiginiuwiyin mi siir hiriinan mi kima hikak kipi nwo mi piugi kipi mi piyao ti siyuin Adi Komii siya tiriyn kimiirsiyin. Mi kima ha kipi naìngwo ti diminin yio dimin komii rani. Niìngaka.

⁶ Dimusi rani, iikamîm Adi Komii siya simiiram naingwokwonanaeiyim siya simiirin hik pa kigninkin haigi mi siya simiirin siyu miiyikim pa niisiimauuwi. Mi iikamîm Adi Komii siya kigninkin haimiyim hik mi sima dinokninkin mi yim siir yinisisimkîm.

⁷Mi hiriinan kiniuwi kima dokworinu hikim Adi Komii siya kigninkinkiyim kimiiram kima haiyam. Siya kimiirar grabaiginiuwi siir yinisisinan mi kima siir yai aiarar sibgu wakaeyokna. Mi ti hikim kima haimiyim, yim Adi Komii siya kimiir niisiimauuwi kimiir whinkinsiis haiginiuwam. Siya ha naingwomi kima siir yinisisim miiyik nwowim mi kima siyu miiyik dwo. Yipiki adkin siir yinisisim iir tio karamae nwowin, ha? Niìngaka. Ad nwîrkin siir yinisisim iir bi kigninkinkin, sima simiir yinisisim imiirin ha tiowikim. ⁸Ad whiekakim sima simiir yinisisim pa sibgu grabi mi adim sima kimiir sibgu grab karam nnowi mi sima wi siir yinisisim kiin nwo rani. Niìngaka. Yim wi mwraomii yin nnowi. ⁹Mi krîma ti siir daìngwo mi krimiir adim nu tiranîm sima krîmiirin krîmiir siyu biyie imiirsiyar grabaiginiuwikim. Krîma simiirsi nwoki ididim mi krîma wa ninokninkinim sima ini krîmiir kou ywowim. Mi Adi Komii siya ini krîmiir adim nuanim simiir haiburin mi ini kougikou siyar ywowin mi krîmiir kwoinbudiñ omwai waiyayokiyokiyyin simiir adin yio Adi Komii siyaìrgin. Mi hiriinanki niuwi, krîma siirar kigninkin krîmiir siyu biyieyim krîma tîrim wi siyar nwoki grabaiginiuwim mi krîma wi omwai saika nwoki waiyayokiyokiyyim. ¹⁰Krimiir adim nu tiranîm sima krîmiirin ii priei bi grabaiginiuwikim krîmiir siyu biyie imiirsiyin iiya krîma yinisisim sapisap nnowiyim mi sima simiir kwoinairga naìngwo dirîraerarikim, siyu miiyikin krîma nnowamin siirin. Mi Adi Komii siya hiniin bi tîrikin. Siya krîmiirin siyu miiyik iirar grabaiginiuwikin iinokiinokin mi siya krîmiirin, wadieyar mi whîndiraerar haiginiuwikin. Mi krîma wi dimin whirkî swoki kimbu rani, siir hiriinan. ¹¹Mi iiya Adi Komii siya krîmiir siyu biyie imiirsi grabaiginiuwiyim mi krîma

hik prasae bi haigim. Mi ta ii aiirin krima mairstgimairga bi nwowikin. Niingaka. Mi mhoiiya ta siya graba krimiirin wi saeya whindiraerar haiginiuwi siyu miiyikin. Mi krima wi wadieya nwowi. Mi krima wi iripar nongwomamair aekiyami. Iriig.

Mi krima wi mintaraao Adi Komii siirin digumii kipi haimriiyugig.

¹² Mi krimiir nhirim ini piyaowim Jisis Krais siir yai aiir wakaeyokna apim. Ini iikamim aru maeyauanki napnaniiyim mi igrīb paimwo ignanaokak ha naokiyyim ini simiir hiriinan ywowim. Mi iiya dimin biyiekī kimiir nokwoniihwomwihrninkini mi kima wi kimasayar kipi naingwoyimyokna. Mi kima Krais siir yai aiiramīn wi haīni wakaeyokna ap bwakainam kima tira saiir hiriinan. ¹³ Mi kimiir siyuin kima tiriin sibgu mintirao pikī hiniin siyu ikin kima sibgu apanin ti nu iiirin. Mi kima siyu miiyik sibgu tiri mi iki iikamim aru maeyau namam minim sima kimiir swoki kigi, kima Adi Komii siir siyu iiir sibgu wakaeyokna api mi yim sima iripi hiriinan Adi Komii siiramin wa mi aingwomi.

¹⁴ Mi kima iikam nhirmaka dongwomamair ae. Mi kima siyuin Adi Komii siya naingwowyim kima napam siirrarar dap iski. Dimusi rani, kima siyu miiyik imiir sibgu ap karam nwovi kima wi Biiyan Inkam Komiiyin saika nwo rani. Niingaka. ¹⁵ Kima kimasayar mintaraona wim wi iki dimin miiyik miiyikim Adi Komii siya diriraerar haiginkwokinim wi simiir hai karamae pi nwowisi. Mi inkam nwirki kimaka nwovi mi siya Adi Komii siir yai aiirin hindara nitkii iuguskii mi kimiirin siya yaeya yai nowimwarkaiyuwi mi yaeya siyu biyie whir mi owimwarkaiyuwi mi kimiir iikamim sima siir yai aiir wakaei mi simiir naingwo tibmii kiina ha nitkiigii mi yio ti hiriinan siyu biyie iiir kipi tir. ¹⁶ Kima kimasayar mintaraona kima hii hinda kipi priinanae priinanae. Mi kima ha kipi naingwo Adi Komii siir dimin taeminim yim dimin komii rani. Biiya Isokin si tira saiir hiriinan. Niingaka. Siya ha naingwokin, ti yaiyim brougaa Ebrahimni siya hauuwim yim yai komii rani. Mi siya dimin miiyik miiyikim siir ad ieya hauuwam tirim siir nomousimin siir asi kigninkin haigikin, ti diminim mi dimin kibi kibiyim Adi Komii siya hauwanim siir mhoiiya, siya simiirin warar yinkin hauugi. Mi iiya siya mhiigi naowa siir nomousimin naesim ha hauwin mi siya ti dimin miiyik miiyikim simiirin ina hauwin siir. Mi siir kwoinin hiriayar yaingwo ti naeisimin ini ti dimin miiyik miiyikim simiir haiburim. ¹⁷ Kima bidi yinokninkinim mhoiiya siya ti dimin miiyik miiyikim simiir haiyam swoki tirin. Mi Aisak siir kwoinin Adi Komii siya hiurworwokai siya ti dimin miiyik miiyikim Iso siir kipi swoki hauu. Mi siya siirin hiniina boinki, kira wi dig nwo rani, kiriirin bidi kiyopsibgikikaigigin. Mi Iso siya siir ad iiiramin nhami nhami bi nougin. Mi Aisak siir kwoinin Adi Komii siya hiurworwokaigin tiki dimin miiyikmiiyikim Iso siir kipi swoki hauu. Niingaka. Iriig.

Mi krima Adi Komii siir yai aiir sibgu wakaeyoknaei,
krima wa nimbiyami mhiu Saiona hiriirin.

¹⁸ Mi bidi bidiniyarin iiya Adi Komii siir yaiya winwin kima wakaeya kima kimiir nhwoki kigim mi kimar bi wakaekim, Isrel simiir iikamim simiir hiriinan. Niingaka. Yim sima ti mhiuin Sainai nikiuwiyn siir nitkim. Mi ti mhiuin siir mhiu kiu hirin diminin ini paenan kou hirar niuyan. Mi mhiuin siir koua simar kigi waumir yhiuwinana siir kou hir nwowi ya ini niibwomambwonan ywonama. Opud naoki nindurunankainaliya ini hiniin ywowa. ¹⁹ Mi simar wakaeki, inkamin ti mhiu kiu iiir nwowin kidin pi maskii. Mi ta sair mhoiyya, simar wakaeki, inkamin ti mhiu iiir nwowin kauwok boinkiyin mi iiya Isrel simiir iikamim sima ti inkamin mhiu kiu hir nokwo kauwokiyin siir yai aiir wakaeyim, sima nidid prasae bi kinkim. Mi sima Moses siir boin, krima pi nididi siir yai aiir swoki wakaeyim. ²⁰ Mi sima nidid prasae bi kinkim Adi Komii siir yai aiirsiyin, siya kauwok boinkiya simiir saiirsiyin. Dimusi rani, siya hiniina boinkin, wig biyie kam biyie yinismi nwirkin mi wraisu biyie irkin ti mhiuin siir kingiin niti mi siir napririri kima siirin wi siiyani kaiyimik aoki. ²¹ Ti iikamim ti dimin iiir kigim, sima nidid prasae prasae bi kinkim. Mi yio Mosesin hiriayar mi boin, an kara iripi hiriinan nidid prasae bi mi kinkin.

²² Mi wim kima ti iikamim ti tariinan Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna apim, wim kima ti mhiuin siir bi nitkim, wim kima wi mhiu whirin Sainai nikiuwiyn siiram nitkim. Omin Adi Komii siya nwowin ninomor kou hir, sima ti om iirin ha dapikim om Jerusalem, omin paekwosim whiekakiwhiekakim iripa sima nongwomamair aeiyin krima nitanin siir. ²³ Wim kima iki Adi Komii siir yinisisim whiekakim simakar nitkim, yipiki siir dimin miiyik miiyik imiir haiyanim. Mi kima wi iripar nangiriyiuwi mi wi maarginairga komiigakar nwowi. Adi Komii siya kimiir inigim mi simiir inig ikim, siya bidi winim siir yokwowa ninomor kou hirana saiir. Mi siya ina ninokninkinin, yipikin siir yinisiimin. Wim kima Adi Komii siiram bidi yitim. Adi Komiiyiin siyaargin, yipikin iikam whiekakim simiir kigirkakanin. Mi iikam ombud komiyyin simiirin wi siyar hidi. Mi iikamim biiyanim, yipiki biiya Adi Komii siya boinim hiniin dimin whirki bi kimbugim sima wi saikar nwowi siir om iiir. ²⁴ Kima Jisis siiram nitkim inkamin krimiir kaoprigi okwowiyyin. Adi Komii siya yaeya kitibmii boin win hauugikin mi yio siya kimidiniya krimiir kwahauugi, krimiir whinkinsis haiginuwam Adi Komii saika krima nongwomamair aekiyamam. Siya bidiyar yaowin, siir nhie aeya naokiinaiiniyam. Mi bidi bidiniyarin, inkam nwirin Ebel nikiuwiyn siya naowa mi siir nhieya ina mi aokiinaiinama. Mi Jisis siir nhieya ini Ebel siir nhieya saiir haibura. Mi Adi Komii siya Ebel siir nhie aiir kigiyin mi

siya Ken siirin io prasae prasae bi nwokin. Mi siya hiniina yaingwo, ti siyu biyie hiriinanin Ken siya tirkiyin yio miiyik rani. Mi siya siirin siyu biyie ina swoki tir haiginiuwin. Jisis siir nhieya Adi Komii siya krimiirin saiirsayar nanmaiwarkainakin.

²⁵Kima kimasayar mintirao wi yaiyim Krais siya boinmimauuim kimiir simiirin wi digumii pi haigingigisi. Biiya Adi Komii siya ti mhiuin Sainai nikiuwyin siir nokwowin mi siya siir yaiyim iikam imiirin hirar nokwo boinmimauugi. Mi iikam nhirim yim ti yai imiirin inyimiyyuwim. Mi sima ta Adi Komii siya tirkumbu haiginiuwa simiir saiarsi nidadam inyimiyyuwim. Mi nimir krima ta siya tirkumbu haiginiuwa saiarsi mi idamim wi pikti hiniin siyuin si mi idami krima siir yai aiirin digumii haimriiyuwi, ha? Niingaka. Siya Adi Komii siir omin ninomor kou hiranin siir hiranki nitkin, krimiir digworaekwo whiekakim simiir boinmimauuwam. Mi nim krima nidadamni siyu karamka. Niingaki niingakiingga. ²⁶Mi biiya iiya Adi Komii siya mhiu Sainai hir nokwo boinmimauugiyin siir yai imiir, nu inyimiir, nu warar kiisiskiyin. Mi tariinanin siya inyimiir, nu warar kiisiskiyin. Kara wi nu siirara tirkii rani, siya siyar kiisisam. Niingaka, kara wi nu ninomor sowiirar tirkii mi wi sowar kiisiswowi. ²⁷Mi ta yaiya saeya hiniina boinka, kara wa swoki tiri, saeya krimiirin hiniina niisiimauuga. Biiyarin iiya Adi Komii siya nu iir nonkwokwokiyin mi mhoiyya ti nu iirin mi digworaekwo whiekakim simiirin siya tirkii, sima wa kiiskskii. Mi digworaekwo whiekakim wa digiuguskii. Mi digworaekwowim iki wara kiisis karam nwowim, yim Adi Komii siya simiirin wi hiriayar kigninkin oki.

²⁸Digworaekwo whiekakim Adi Komii siya krimiir hauwanim yim inyimiir om hirar nwowim, omin iikam whiekakim mi digworaekwo whiekakim simiir kigirkakiyin siir. Mi yim ti digworaekwowim yim wi wara kiisiski rani. Niingaka. Mi krima simiirsiyin maarginairga komiigakar dwo. Krima Adi Komii siir inigin asi hainanprapraskii. Krima siyu miiyikin siya naingwowyiyin krima tiram siirsi hainan prapraskii. ²⁹Mi krima wi hiriinan digworaekwowim simiir asi tiri. Dimusi rani, krimiir Adi Komiiyiin siya inyimiir om paenan yowowin digworaekwo whiekakim pi siyar niugisinki. Mi digworaekwo whiekakim maarginairga siir nwowaiginiu karam nwowiyim, simiirin wi siyar niugisin iuguski. Iriig.

Kima krimiir akamim simiiram naingwokwonanaei.

13 ¹Mi kima kimiir akamim Krais siirim, simiiramim hiriayar daingwokwonanaei. ²Kima iikam nhirim om whiranki nitiyim simiirin igi haigi idwokaigi. Dimusi rani, biiya iikam nhirim sima ti hiriinan siyuin siir bidi tirim. Sima bi ninokninkinkim ti inkamim igi sima haigi idwokaigiyim yim paekwosim imaargin Adi Komii siir om hiranki nitkim. Mi iiya sima kimiir omaka nitiyim kima

ninokninkin karamaeka. Niingaka. ³Mi kima iki iikam nhirim maeyaua hiuyokiyokaiya saiir hiugripkiikikaigiyim, simiirsinyin naingwoyimyok prasae kipi kin. Kima hir wara ninkin oni haniiñaka. Mi kima iki iikam nhirim iikam nhirkim nonkwobumbuninkin haiginiuwiyim simiirsinyin naingwoyimyok prasae kipi kin, kimar haini haniiñaka, ta hika.

⁴Kima ha daingwo onkworinunani nonkwonani siyuin yio siyu biyie rani. Mi kima nonkwonani, siyuin siir kipi haiburgik. Mi hii kipi priinanaeyam. Dimusi rani, kima ti hiriinan siyu biyie iiir tiri, kimiirin wi Adi Komii krimiir Wanin siya hidi.

⁵Kima umir hoimgak haimig kipi kigmair. Diminin kima haiiyin kima hiniina daengwo, yio ini mi owin. Dimusi rani, Adi Komii siir yaiya Yokwo Komii saiir nwowa saeya hiniina boinkika. Kara wi kimiir haiburgig rani. Mi kimiirin wi digiumii haimriiyugig rani. Niingaka. Kimiirin wi karar mi kigriraowi. ⁶Adi Komii siya ta hiriinan yaiya minam boinkikin, krima nwoki inokninkinim. Adi Komii siya ini krimaka kingiina nwowin. Mi krima iraka nwiraka kingiin dwo. Mi krima hiniina boin,

Krimiirin Biyan Inkam Komii siya whinkinsiis haiginiugin. Mi krima siyu biyieyin iki iikam ima tiriyan krimiir, siirsinyin kipi nidiid.

⁷Mi kima iikamim biiyanim simiiram ti swoki aingwoki. Krimiirin simar sibgu kigriraokim mi kimiirin sima Adi Komii siir yai miiyik miiyik imiirar boinmimauugim kima dimin taeminim sima tirim mi siyuin sima sibgu apim Adi Komii siir yai aiir siiram ti swoki aingwoki. Mi wim kima ti siyu hiriinanin sima tirin siirar timi ap. ⁸Mi kima Krais siir yaiya biiya kima wakaeya sair sibgu wakaeyokna ap. Dimusi rani, Jisis Krais siya wi hiriayar nwoyokiyokiii, iinokiiinokin siya wi wara kisina rani, yaeya nwowamin. Niingaka. Mi siir yaiya siya mi boinmamaauwa saeya wi wara kisina rani, yaeya, wi hiriayar mi okripkaigi. ⁹Mi kima kimiir kwoinim kipi kiwaki, iki yaipai yaipaiyim iikam nhirkim sim boiniyim biiya kima wakae karamae nwowim kimiir kwoin imiir kiyayimin, yim sima minam tiri, kima Adi Komii siir yai kibiya digiumii saiir haigingigim. Mi iki dimin miiyik miiyikim Adi Komii siya tirim, kimiir whinkinsiis haiginiuwam. Yim minam tirkim kima Adi Komii siir yai aiir nwoki wakaeyokna apim. Kima tira sair hiriinan. Mi ti yaiyim iki iikamim sima boinmimauuim naeni siyuin si, yim dimin komii rani. Mi ti hiriinan siyuin siir tiriym, yio Adi Komii siir yaiya sair bi sibgu onkworinuwikin. Niingaka. Adi Komii siir naingwobumbuwa krimiirin wi saeyer whinkinsiis haiginiuwi, kima sibgu okworinuwamin.

¹⁰Jisis siya paeyin hiiniya nirioninkin sima minam naokin, kimiir nanmaiwarkainaím. Mi iikamim sima Moses siir yaiya

saiir wakaeyoknaei mi wraisu hirii hiriyyar nisomsom aokao
 ninkinimiiyaenanaei Adi Komii siir, ya hiniingga, ta Jisis siya naonama
 paeyin hiiinya nirioninkinin si wi dig di nwowi, simiir dimin biyie
 biyieyim simiir haiyopriimdiyumiigiyim. Mi sima hirii hiriyyar tiri
 mi ta Jisis Krais siir miiya simiir whinkinsis haiginiuwim wi dig
 nwo rani. Simiir dimin biyieyim simiir haiyopriimdiyumiigiyim.
 Niingaka. ¹¹ Mi prismi biiyan inkam komiiyin siya pi wraisu nhieyim
 sim nisomsom aokaowim, pi simiir haa. Mi siya ti nhie imiir haa
 mi siya pa napninopkainami Adi Komii siir maeyaua hiuyokiyokaiya
 dimin whirmiin whirminki kimbu karam nwowa saiir hiriir, maeyaua
 Adi Komii siyar nwowiya saiir. Mi siya ti nhieyim pi hii idwo hir nini
 haiginiuwi, dimin biyieyim iikam ima tirim simiirsi. Mi ti prismi biiyan
 inkam komiiyin siya wraisu imiirin pris inkam nhirim simiir hauugii,
 sima nani anagiuwim, om komii siir yaba maeyaua sima niinanakninkina
 saiir. Mi ti dimin Krais siya tirin, yio iripi hiriinanaairgin. ¹² Mi Jisis
 siya omin Juda iikam sima nwowiyyin siir yaba hir naokin, maeyaua sima
 niinanakninkina saiir. Mi siir nhieya ha naokiinaiinya mi iikam krimiir
 dimin biyie biyieyim saeyer yiinaki. Mi krimiirin wi dimin whirki kimbu
 karamae saeya nwoki owaiginiuim sima maeyau bwaekii idowiyya hir
 naokin. Dimusi rani, wraisu sima naoni haniihaka, tasi siyar nao iskiyin.
 Mi siya siir piu aiirar ninkinimiiyaekin Adi Komii siirin. ¹³ Krima biiyin
 iikamim simiir yai imiir kipi wakaeyokna yaiyim biiya Adi Komii siya
 hauuwim, Mosesni. Krima Krais siir yai imiiram arar dinmiininkin
 kripkai. Dimusi rani, tiki iikamim biiya Moses siir yai aiir wakaeyokna
 apim, sima Krais siir nikwowsaisiigim. Mi siirin, sima yisomkiyitkaigi. Mi
 iikamim, krimiirin wi hiriinan siyiu biyie iiirar mi tiri biiya Kraisni sima
 tira saiir hiriinan. Yio tiriiginin yio dimin komii rani. ¹⁴ Krima dimin
 taeminim biiya Moseski si napim simiirsi kipi nidid simiir haiburgigsi.
 Kima dimin taeminim simiirin haiburgig. Dimusi rani, ti nu iiirin, krima
 om karamaeka krima nwoyokiyokiyim. Mi om kibiyin Adi Komii siya
 diriraerarin mhoiyya krima nwoyokiyokiyanin krima siramar nwowi.
¹⁵ Mi krima iinokiinokin maigimaирga dwonanae. Mi Adi Komii siir
 inig iiirar dokboin praprasnanae. Mi siir inigin siir timi boinmamaau
 iki iikam nhirim simiir. Dimusi rani, ti dimin komiiyin Krais siyar tirin
 siirsi. Mi ti dimin hiriinanim krima tiriyyim krimar hauunaeiyim yim
 ini wraisuim Adi Komiini, krima ninkinimiiyaeiyim ini simiir hiriinan
 ywowim. ¹⁶ Mi iinokiinokin kima irni nwirni whinkinsisam daingwo.
 Yio ti hiriinan siyiu kibiyin yio ini nae kibi kibiyim iikamkim sim
 ninkinimiiyaeiyim Adi Komiini maigimaирga siya nwowam ini simiir
 hiriinan ywowin.

¹⁷ Kima kamim yipiki kimiir bii nwowiyyim mi kimiir kigriraowiyim
 simiir yai imiir sibgu wakaeyokna ap. Mi sima kimiir kigriraowi mi

kimiir whinkinsiis haiginiuwi. Mi mhoiiya simiirin wi Adi Komii siya hidi siyuin sima kigriraowin siirsi. Mi kima simiir yai imiir sibgu wakaeyoknaei mi sima ta miiya kimiir kigriraowiya sairin wi nwoki sibgu kigriraowim. Mi kima simiir yai imiir wakaeyokna karam nwowi mi simiirin digumii haimriiyugigi mi sima ta mii aiiramin, wi mairstgimairgakak nwo rani. Mi sima wi kimiir whinkinsiis rani, Krais siir yai imiir wakaeyokna apim kima tira sairin hiriinan.

¹⁸ Kima Adi Komii siiramin krimiir whinkinsiis haiginiuwamin, hirii hiriayar kwisboinanae. Dimusi rani, krima dimin biyie whir bi tirbugin. Mi krima wi nididgak ha nwo rani. Iinokiinokin krima siyu miyyikin, siirarar mirii ninkiyaenanaeikin. ¹⁹ Kara kimiirin dimusi boinwirwirkripkai rani. Kara minsi boinwirwiri, kima Adi Komii siiramin hoimgak kwisboinanae kariir whinkinsiis haiginiuwamin, kimiir swokini kignakisasauuim.

**Kima Adi Komii siiram kwisboin iikam
krimiir whinkinsiis haiginiuwim.**

²⁰ Adi Komiiyin yipikin iikam krimiir nwo haiginiuwiyin hisranua Jisis siirin ie hiranki siyar hidninsiin idwokin. Mi siya ini omwaiyar swoki waiyain. Mi siirin siya yokmwin okwo haiginiu, krimiir Biyan Inkam Komii nwowam. Inkamin sibsib kigriraowiyin sir hiriinan. Mi siirin siya nokmwin okwo haiginiugin krimiir kigriraowam. Dimusi rani, biiya siya bidiyar yaonamin. Mi siir nhieya bidiyar yaokiinaiinya krimiirsi, ya tariigina ya kitibmii boina biiyana Adi Komii siya nimbingga ya sairir kirie haiginiugika. Mi ta Adi Komii siir yaiya ya wi hiriayar nwoyokiyokiakaeyami iinokiinokin saeya wi siir kwoin iiir kisina haigi rani. Niingaka. ²¹ Kara ha naingwoni Adi Komii siya dimin miyyik miyyikim wi kimiir nwoki hauuwim kimiir whinkinsiis haiginiuwam. Mi krima wi digi digar niki owim dimin taeminim siya boinim krima tiram mi kara ha naingwoni Jisis Krais siir kiriensi miyya siya naingwowa kima mireya sairin wi siya nwoki whinkinsiis haiginiuwim. Mi krima Jisis Krais siir inig iiirin iinokiinokin hiriayar hainananae. Kaimwoka. Iriig.

Nikopkaigyan yai aeya.

²² Ti kariir akamim, kara kimiirin minam boinkikin, kima ta yaiya sairin sibgu wakae ta yaiya kara kimiiram winkiya saeya yai priei rani. Ta yaiya kara winkiya ya kimiir kwoin imiir whinkinsiis haiginiugika. ²³ Mi kara ha naingwoni kima whiekakarin dinokninkin, krimiir akam kibiyin Timoti, kam biyieyim sima siirin maeyaua hiuyokiyokaiya sairir hirankar nonkwo iuguskipkin. Mi siya kariir oma tiriirin nimbinisasauugiswo mi siirin wi kara pi yikiunaniyin kimiir nini kignakiyamin.

²⁴Kima iikamim kimiir kigriraowiyim mi iikamim naingwo tibmii kiin
iikim kimiir warauranim kima simiir dokboinmamaир. Mi krímiir akamim
nu Itali híranim yípíki Krais siir yai aiir wakaeyokna apiyim, yim sima
iriipi hiriinan kimiir mi okboinmamaирgikim.

²⁵Adi Komii krímiir Wanin siir naingwobumbuwa ini kímakar nwowa.
Iriig.

JEMS

Ta yokwowa Jisis siir nomousimin Jems nikiuwyin siya winkika siir nomiiyauwim Judamiyim yipiki naingwo tibmiiyim Jisis siiram yipikim hinda tinda nwowim simiiram. Biiya Jems siya hiniina bi naingwokin Jisis siya Kraiskin. Niingaka. Mi nhirim yim hiniina naingwokin, siya Jisis siya naowa sair mhoiiya naingwo tibmiigkin Jisis siramin. Mi mhoiiya siya iikamim naingwo tibmiiyim om komii Jerusalem hiranim simiir kigrirao. Mi Jems siya ta sair winkiyan mi krimiir naingwo tibmiya Jisis siiram naingwo tibmiliya yi siyuin wadie krima sibguowanin yio siir niisiimauugin. Iriig.

Yokwowa Jems siya winkiya saeya

1 ¹Kara Jemskin, yipiki Adi Komii krimiir Wanin mi Biiyan Inkam Komii Jisis Krais sowiir mii niingga priimiriiyan inkamkin. Kara ta yokwowa iikamim Isrel kimiirim yipiki Adi Komii siir wakaeyokna apiyim hinda tinda nwowim kimiiram winkika kimiir nokboin mamaairgika. Iriig.

**Diminim yipiki krimiir kwoin imiir kiyaiiyim krimiir whinkinsis
haiginiuwam Adi Komii siiram sibgu wakaeyokna apam sima**

²Ti kariir nomiiyauim, iya ti dimin biyieyim nu tiranim kimiir kwoin imiir nipiyaokiii mi kima wi mairstgimairga nwo karam kipi nwo.
³Mi kima wi mairstgimairga dwo. Dimusi rani, kima ina ninokninkinim ti dimin taeminim kimiir whinkinsis haiginiuwanim yim whoimon rani mi ti dimin taeminim kima naingwo tibmii kiinim mi kima wakaeyokna apiyim mi kimiirin sima whinkinsis haiginiuwi mi ti dimin biyieyim sima wi kimiir nikwowaisii rani. Mi ta hiriinan saiirsika mi kimiir kwoinim wi kirie hiriayar nwokripkai mi Adi Komii siirim wi hiriayar sibgu wakaeyokna apim. ⁴Mi kima kimiir mhii kwoinim kipi nimiiyiu, kimiir kwoinim ti dimin hiriinan simiiram ti kiwaki kimiir whinkinsisam mi ta hiriinan saiirsika, kima wi siyuin iikamki sibgu mwriiyim wi siir nwoki owim. Mi wi dimin taemin whiekakim Adi Komii siirim, wi simiir nwoki sibgu wakaeyokna apim. Iriig.

Inkamin kwoin miiyikam whaowaeiyin siya Adi Komii siirim srii

5 Kimiir nhirim kimaka waraur nwowim sima dimin miiyikim mi dimin biyie ikim simiir sibgu ninomokninkin karamae nnowi, sima Adi Komii siirim srii mi siya simiirin wi ti simiir whindiraerari. Mi Adi Komii siya wa whinkinsiis haiginiuwi sima ti dimin imiir ninokninkinamin. Mi siya hindara bi kintioae hauuwikin siir diminim mi iiya sima siirim sriiyim dimin taeminim siya bi nikwao boinikin. Niingaka. **6** Mi yipiki Adi Komii siirim sriii diminam sima hiniina daengwo tibmii kiin Adi Komii siya simiirin wa whinkinsiis haiginiuwi diminin sima sriiyin siirin. Mi sima naengwo tibmii karam nnowi mi yim ini diminim hininki kaiyiprimdipuwiyin ini siir hiriinan ywowa whii komii solwara hir mi sima ninokninkin tani Adi Komii simiirin wi diminar namisi tiri iyie? Wi tir tani. **7** Mi ti iikam hiriinan yim ha kipi naengwo Adi Komii siya wi simiir whinkinsiis haiginiuwi mi wi dimin taemin simiir hauuwi. Niingaka. **8** Dimusi rani, simiir kwoinim pi naengwo isiiskim mi sima kwoinim whowisa nwokim mi sima dimin whirki whiruwam bi naengwo tibmii kiingim. Niingaka. Iriig.

**Iikamim digworaekwoki naokingugu nankaiyim
mi iikam paeprikab ikim simiir yaiga**

9 Yipiki krimiir nomiiyauim simaka nwowim iikam paeprikabim sima mairstimairstgar dwo. Dimusi rani, simiirin wi Adi Komii siya nanmaiwarkainaei. Mi simiir inigim wi Adi Komii siya hainanprapras haiginiuwi. **10** Yipiki krimiir nomiiyauim digworaekwoki naokingugunankaiyim sima ti digworaekwo imiirim kipi mairstimairstga. Dimusi rani, mhoiyya sima wi simbi naonami, kipa swokiyya ii priei nwo karam nnowiya saiir hiriinan. Mi ti simiir digworaekwowim yim wi tirar niyopgrirgingigi. **11** Mi nugakin kip saeya bimbiuwi bi nnowiyakwokika mi bie siya pi whwoki mi ta kip kibya pa waiwiski mipa houginami. Mi inkamin siir digworaekwo imiiramar nanmainonkwokripkaiiyin, yio ti siyu hiriinan kaimwowin kipki waiwisiyin ini siir hiriinan ywownin mi siya wa naonami. Mi krima krimiir digworaekwo imiirim kipi naengwokwonanaei sima whinkinsiis haiginiuwam krimiirin, wadie krima sibgu owam. Adi Komii sasaargin krimiir whinkinsiis haiginiuwanin. Iriig.

**Kima kimasayar mintiraona ti dimin taeminim,
kimiirin wi sim pi kinankiuwisi**

12 Mi yipiki kirie hiriayar nnowi, iiya dimin bibiyeki simiir kinankiuwi mi sima wi mairstimairstga dwo. Dimusi rani, dimin biyeyim sima bidi ikwowaaisiigiyim. Mi ta hiriinana saiirsika, Adi Komii siya

simiir kwoin imiir tirkı, sima siir kwoinan nwowam mi sima wi saika nwoki sibgu owim. Biiya Adi Komii siya hiniina boinkin. Yipiki siirim naingwokwonanaei mi sima wi saika nwoyokiyokiakaeyami. ¹³Mi iiya dimin whirkı inkam nwirni kwoin nipiyaokiii mi siya dimin biyie ha tiri mi siya wi ha kipi boin, Adi Komii siya kiyaigin siir kwoinin siyu biyie tiram. Niingaka. Adi Komii siya inkam nwirni kwoin bi swoki kiyaigin dimin biyie tiramin. Yio hiriinanin Adi Komii siir kwoinin saeya bi kiyaigin mi siya krimiirin wi dimin biyie ha tir tani. Niingaka. ¹⁴Mi dimin biyie biyeyim yipiki irira nwoniraki naing-wowiyim, sima kiyai simiir kwoin imiirin mi sima dimin biyie ha tiri, inkamin diminin wraisuam kiyaughingigiyin siya nakaiyam ini siir hiriinan ywowin. ¹⁵Mi krima krimiir kwoinki naing-wowiyim simiirarar napi nim wipi kigugu iuguski. Mi krima dimin biyie imiirarar tiri nim wi pi naowi.

¹⁶Ti kariir nomiiyauim kara naingwokwonanaeyim, kara kimiirin niksisae rani. Mi kima tiri, wim wi pi naowi. Kima daingwo omok! ¹⁷Dimin taemin miiyik miiyikim krima haiwiniyim yim Adi Komii sasair hauugikim. Adi Komii siyar nonkwokwokikim bie bwan mi nauun ikim. Mi yim tiriiginim ini hindara napiyokwii ırkakim mi aknain minim, simar kisisaena oyokiyokwiii paaidao priei haruwa priei haruwa nwowamin mi mipi nii aeya niti mi krimiirin pi haini haiburgigi. Mi yio Adi Komiiyin ti hiriinan tani. Niingaka. Bi kisisaenaeikin siya krimiir haiburgigamin. Niingaka. Siya dimin miiyikim simiirarar tirikin siya dimin biyie wara bi tirikin. ¹⁸Mi ta hiriinan saiirsika siya wi siir kwoinkar asi naingwo tiri krimiirin mi krima wi siir yinismar nwowi. Dimusi rani, siir yai kibi kibiyim yipiki siya nanaakninkii haiginiuwim simiirsi, tabnidnan, simiir nhirim biiyin pi sima higii mi nhirim yimbiya mi higi mi Adi Komii siir kwoinin yio ini ıripi hiriinanar mi owin krimiir iikam nhirim Adi Komii siir wakaeyokna apiyim yim ini hiriiran ywowim iikamim omom omomanim simiir nhirim mi mhoiiya nhirim yimbi hanilingin mi wakaeyokna api siir yai imiirin. Iriig.

Mi yaiyim kima wakaeyim kima simiirin wakaeyokna ap

¹⁹Ti nomiiyauim naingwo tıbmii kiiniyim kima ti dimin taemin imiirin dinomokninkin. Mi iikam kima irira nwonwira kimiir wiinim amira dwo ti dimin taeminim simiir wakaeyam mi ta hiriinan saiirsika mhoiiya kima boini mi kima wi io nwosisau rani, iikam nhirim simakan mi simiirin wa mi okwao boin tani. Niingaka. ²⁰Mi ti hiriinan dimin taeminim yim wi iikam sima whinkinsis haiginiu rani, sima wakaeyokna apam dimin taeminim Adi Komii siya naing-wowim krima wakaeyokna apam mi nhirmi niisiimauuwam. ²¹Mi ta hiriinan saiirsika kima dimin biyie biyeyim kimiir kwoinau nwokaiiyim yipiki kimiir tiriym dimin biyie imiir wakaeyokna apam simiirin digiumii ti

haimriyiugig. Mi kima yaiya yipiki biiya Adi Komii siya kinirkaimauuwa sairara wakaeyokna apamar daingwo. Mi tariigina kimiir kwoinbud imiirin wi saeya whinkinsis haiginiuwi iinokiinokin Adi Komii saika nwoyokiyokiikaeyamim.

²² Mi kima, kima kimar kipi swoki iksisaena hiniinin Adi Komii siir yai aiirrarar mi wakaei ya ini digar mi owa. Niingaka. Kima hindara wakaeyokna apiski. Mi ta hiriinan saiirsika kimiirin wi saeya nwoki whinkinsis haiginiuwim. ²³ Iikamim yipiki Adi Komii siir yai imiirara wakaeiyim mi simiir wakaeyokna ap karamae nwowim yim ini inkamin yipiki siir aknaain aiir kigiyin opnaihi hiniin siya kipiyapii nwo rani, ini siir hiriinan ywowim. ²⁴ Mi mhoiyya siya pi ha namkii mipi kimiminki rani, pa swoki kwanaingwo owouugii siya paniin paniina kigin siya siyarin. Mi ti hiriinan siyu kaimwowin iikamim yipiki Adi Komii siir yai imiir wakaeiyim mi simiir wakaeyokna ap karamae nwowiyim yim ini ti inkamin yipiki siir whwonkamin tainakiyan nwowiyin ini siir hiriinan ywowin. Mi sima wi simiram kiwaki rani, ti dimin biyieyim simiir haiburgigim mi siyu miiyikim simiir napim. ²⁵ Mi yipiki Adi Komii siir yai kibiyim biiya kamim sim winkyim Yokwo Komii sair simiir simira mwaiananaeiyim yim ini ti inkamin siir aknaina sair saira kaonanaeiyin ini siir hiriinan ywowin mi ti yaiyim simiirin wi sima whinkinsis haiginiuwi ti dimin biyie biyieyim simiir haiburgigim. Mi mhoiyya sima simiir naingwoi mi simiir naingwo owouu karam nwo mi simiirin hiriinan tiri mi Adi Komii siya wi simiir nokboinmamaair haiginiuwi.

²⁶ Mi nwirki ha boini siya Adi Komii siir siyu iiir napi mi yai bibiyie whiekakim ha boini mi yio ti inkamin yio niksisaeyaki waiwiigin. Yio siyuin Adi Komii krimiir Wanin siiram wakaeyokna apiyin siir kiyipsibgi haiginiugin mi siya bi sibgu aingwo omokin. ²⁷ Krimiir Adi Komiiyin siya krimiiramin minam naingwoi krime wadie sibgu owim. Siya krimiirin ti hiniina boinkikin, wig igabieyim mi yinisisimim yipiki ad yopii karamaeyim simiir whinkinsis haiginiu mi hikar timi hai mi yaiyim simiirin siyu biyieni kipi nwo. Iriig.

Krima iikam whiekakim simiiramin hiriinankinar daingwokwo ırkak

2 ¹ Ti kariir nomiiyauim, kima krimiir Biiyan Inkam Komiiyin kirie komiigakin Jisis Krais siirar wakaeyokna apiyokiyokii. Kima iki siyupai siyupai nhirim sim niisiimauuwi iikam imiirin, yio siyu miiyik rani. Tiki hiriinan siyuin Jisis siya boinin yio siir siyu ieya rani. Niingaka. ² Mi inkam nwiso sowa nitswovi maeyaua Adi Komii siir inig hainaniya sairam mi nwirin yiuis miiyik iinani mi nwirin paeprikabgin yio yiuis biyie iinani maeyaua kira nidwokaiya sair hiriirin ³ mi kira ti inkamin yipikin yiuis miiyik niinaniyin siir boin wini kira ta biigibiyan ipiyya sair didwokai mi kira inkam paeprikabin yiuis biyie niinaniyin

siir boinkii, ni kira pi nu niingga didwo. ⁴Mi yio ti hiriinan siyuin kira tırkiyin yio siyu biyiekibiyie iirar tırkin. Mi kira iikam imiirin idain piu aiirrar kipi hid hiniin yio ti biyiekin mi yio ti miyyikin.

⁵Ti kariir nomiyyauim kara naingwokwonanaeiyim, kima ti diminim simiir wakaeki. Adi Komii siya bidi yimbinin iikamim yipikim dimin karamaeyim siir wakaeyokna apim, sima nonkwowim siir digworaekwowim. Biiya siya ha boinkin ti iikamim wi siya nanmaiwarkainaei yipiki siiram naingwokwonanaeiyim simiirin wi siya nanmaiwarkainaei mi sima wi saika nwoki sibgu oyokiyokwiigiyamim. ⁶Mi kima ti iikam paeprikabim yipiki digworaekwo karamaeyim hik simiir hauuwi. Dimusi rani, kima simiirin siyu miyyik bi tırkim. Mi kima iikamim digworaekwokakim simiir inig imiir dimusi hainankim. Yim sima kimiirin siyu miyyik bi tırkim. Niingga. Yimbi siyu biyie whir kimiiram swoki tiri, kimiir kiyopsibgiyim mi kimiirin pa kiyitnimnir hainami, maeyaua yai hidiya saiirim. ⁷Wim kima Krais siir inig kibi iirar niki baptaiskim mi tariinanin ini ti iikam kaimwowim simar swoki kwıkbumbu boinin yai biyie Krais siir inig kibi iiarin. Mi yio ti hiriinan siyuin yio miyyik rani, ti iikamim digworaekwoki naokingugunankayim simiir inig imiir hainanim. Mi kima ti hiriinan dimuam tırkim, ha?

⁸Mi kima yaiyim biiya Adi Komii siya win boinkiyim simiir wakaeyokna api mi kima iikam nhirim simiiram naingwokwonanaei kimamar naingwokwonaeiya saiir hiriinan mi ti hiriinan siyuin kima tirin yio siyu miyyikimiiyik ieyairgin. ⁹Mi kima iikam imiir niinikibiri yapayapa nwowamin mi kima nhir imirin naingwoi mi nhirim kima simiiram naingwo rani yio ti hiriinan siyuin yio miyyik rani. Adi Komii siir yai kibya saeya hiniina niisiimauuga yio kima Adi Komii siir yai imiir haipridkikai. ¹⁰Ti iikamim yipiki Adi Komii siir siyu komiiyin siir yai kwirni niinikripi yim ini iikamim yipiki siyu hoimgak imiirar niinikripim ini simiir hiriinan ywowim. Mi Adi Komii siya simiirin wi hiriinan saiarsi hidi. ¹¹Bidi bidiniyarın Adi Komii siya hiniina boinkin, hii kipi nanae mi iikam nhirmi kipi mi isomsom aokao mi inkamin yipikin hii nanae karamae nwowin mi siya inkam nwirni nisomaowi mi yio tari Adi Komii siir yai aiir bi wakaeyoknakin mi yio ini iikamim Adi Komii siir yaimwokiyaimwowa saiir wakaeyokna ap karamae nwowim ini simiir hiriinan ywowim. ¹²Mi hiriinanki niuvi kima dimin miyyikmiiyik imiirara boin mi dimin miyyikmiiyik imiirara timi tir. Dimusi rani, mhoiyya Adi Komii siya kimiir naingwokwarkainaei mi ta hiriinan saiirsika siya krimiirin wi saiarsi hidi, yipiki rırmiiya krimiir nwowaiginiuwim ti yaiyim biiya siya hauuwim iikam krimiir dimin biyie imiir haiburgigim. ¹³Iikamim yipiki naingwobumbu nhirmi niisiimau karamae nwowim mi Adi Komii siya iripi hiriinan wi naingwobumbu kimiir mi iisiimau rani. Niingga. Mi hiriinan saiirsika iikam nhirim

simiirsi daingwoyimiyok. Mi kira hiriinan tiri, Adi Komii siya kiriirin wi mi onkwoniinwomwiirninkin tani. Dimusi rani, kiriir mii biyie imiirsika. Iriig.

Adi Komii siirim daingwo tibmii mii miiyik miriyyim

¹⁴Ti kariir nomiiyuim mi inkam nwirin siya hiniina boini kara Adi Komii siir yai imiiram naingwo tibmii. Ti diminim siya tirim, yim hiniina niisiimauuwi yim kaimwo rani. Mi takina siirin wi paniina whinkinsiis haiginiuwi. Mi ti diminim siya naingwo tibmiyyim siirin wi whindiriraerar haiginiu rani mi Adi Komii siya wi siir nanmaiwarkaina rani. ¹⁵Mi kiriir isidin siir wig biyie kam biyie nwirki naemin karamae ki niuwi mi kiriiram niti mi kira simiirin wi paniina tiri? ¹⁶Mi kira naemin diminim simiirin wa hauuwi, iyie? Wi hauu rani. Mi kira simiirin wi hiriayar boinki kima dam mi wadieya tini owou. Mi kimiir piuim pi wadieyar nwowi mi kimiir mhiyyim pa kiniugi. Mi kira simiir naemin dimin bi swoki hauugikin. Mi sima wi wadieyar nwowi? Niingakiniingaka. Sima wi wadie nwo rani, sima wi hikar haa. ¹⁷Siyiuin krimiir mhi kwoinki naingwo tibmiyyim Adi Komii siiram yio ini siir hiriinan ywowin. Mi krima krimiir kwoin imiiram mar naingnowi mi mii miyyik sibgu mirii karamae nwowi mi krima wi naingwo tibmii kiin tani. Niingaka.

¹⁸Mi inkamin ti hiniina boini, inkamin Adi Komii siir yai imiiram arar naingwo tibmii kiin iski mi mii kibi imiirrarar kipi mirii. Mi inkamin mii miyyik mirii mi siir naingwo tibmiya kirie nwo karamae nwowi mi Adi Komii siya ha boini sowa nwisaairarin inkam wadikekinairgo mi ya tariigina ya kaimwo rani. Mi an kara ha boini, inkam nwirin siya mii miyyik bi miriigin mi siya kariirin wi paniina niisiimauuwi siya Adi Komii siirim naingwo tibmiikin, siya wi dig nwo rani. Kara siirin wi hiniina niisiimauuwi, kara Adi Komii siirim naingwo tibmiigin ta mii miyyika kara miriiya saiirin. ¹⁹Kira yipikin hiniina naingwo tibmiyyim Adi Komiiyin nwiruwaargin iinokinokin omwai waiyayokiyokiiyin. Kira wadieyar sibgu aingwo tibmiigin mi yio wi dig nwo rani. Yiu biyieyim yim ina mi inokninkinim Adi Komii omwai waiyayokiyokiiyin nwiruwaargin. Mi sima nididgak bidi yowowim mi Adi Komii siir bidi mi wakaeyokna apim? Niingaka. ²⁰Kima iikam habwhaowaenankim. Kimiirin pi kara niisiimauuwi, kima hiniina boini kima Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna apikim mi mii miyyik miriikim mi ti diminim kima wakaeyokna apim kimiirin wi sima whindiriraerar haiginiu rani, Adi Komii saika nwowim ta hiriinana saiir daingwoki. ²¹Biiya Isrel Krimiir brougaeyin Ebraham siya omwaiya nikai waiyain, siya siir yinism yinkamiyinin Aisak siirin ha nikiunamin mi pariiparii siir nisom aowam Adi Komii siir ninkin imiinyaekiyim. Siya mii miyyik imiir miriigin

hiniina niisiimauuwim siya Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna apim mi Adi Komii siya wi hiniina boini, siya inkam miiyikin ha sibgu aingwo tibmiikin siiramin. ²²Kima ina ninokninkinim? Ti diminim yipiki siya naingwo tibmiiyim sima whindiriraerar haiginiugin mii miiyik siya miriyyim. Ti diminim yipiki siya tirim simar niisiimauugin siya Adi Komii siirim sibgu aingwo tibmii kiinim. ²³Yaiyim yipiki biiya Adi Komii siya boinkiyim bidi yimbiyamim, ti yaiyim sima hiniina boinkim ti inkamin Ebrahim siya Adi Komii siir yai imiir wakaeyin mi siya ina yaingwo tibmii kiinim ti yai imiiramin. Mi ta hiriinan saiirsika Adi Komii siya siirin dimin whirkin kimbu karam asi boinkin mi siya Adi Komii siirim sibgu aingwo tibmii. Mi ta hiriinan saiirsika, Adi Komii siya asi boinkin Ebrahim siya siir nomiiyaugin. ²⁴Adi Komii siya siirin dimin taeminim siir mhii kwoinau hir nwokaiyim simiirrarar bi kigin mi siirin ha bi dapkin siya inkam miiyikin. Niingaka. Siya sowiirin whisairar kigin, siir naingwo tibmii aeya siir kwoin ieya mi miiya siya miree aeya. Dimusi rani, ta hiriinan saiirska dapkin Adi Komii siya siirin, dimin whirki kimbu karamaae.

²⁵Biiya iigwira, hii nanaei wiga Rehap Saeya haigiprakaika inkam nwiso Josua siya nikropkiyo kanau kaonakiyam mi sowiirin saeyer sibgu kigrirao mi saeya sowiirin yaeya siyu whira yikropki. Mi saeya dimin miiyik imiirar tirka mi ta hiriinan saiirsika Adi Komii siya saiirin wig miiyik asi dapka mi saeya siirar sibgu wakaeyokna apka. ²⁶Mi iripi hiriinan, inkamin yipiki Adi Komii siirim naingwo tibmiiyim mi mii miiyik bi miree, ti diminim siya naingwo tibmiiyim ini niingaka ywowim, ini inkamin naonamin siir hiriinan ywowin mi siir naeyiuin siir piuis biyie aiir bidi haiburgigin. Mi ta siir piuis niingga ini sasa hirar wokina inmimikiya. Iriig.

Dimin taeminim iikam krima tiriyyim krima sibgu mintirao.

3 ¹Ti kariir nomiiyauim, kima wi whiekakar nwo rani, Adi Komii siir yai aiir nowomwarkaiyiuwamim. Dimusi rani, kima ina ninokninkinim mhoiiya Adi Komii siya krimiirin wa hidi iikamim yipiki siir yai imiir nanaakninki haiginiuwim, siya krimiirin wi yapayapa hidi. Mi ti iikam niingam siya simiir hidi mi wi kiimiiwao kintani. ²Mi krima whiekakarin dimin bibiyie bidiyar tirim, dimin taemin krima tiram naingwo karam nwowim simiirin. Inkam nwirki yipiki yai bibiyie boin karamae nwowi siya airgin inkam miiyikin dimin whirki kimbu karamae nwowin mi siya ina ninokninkin simiirin siya siir kwoin ieya sibgu owam. ³Mi iikam krima uridin pi hos siir yai iiir nomboruwi mi siirin pa kiyiririu diriraerari dimin taeminim krima diriraerarim tirim simiirin. Mi krima uridin mirmii kwira kiyikpitkii mi hosin pi warar mi inkin apiriyugi. ⁴Mi krima siyaii komii komiiyim whii komii solwara

hir nakiyim simiir daingwoki. Ti siyaiiyim sima prasae prasae rani mi simiirin pi opudga mi hughainami mi inkamin ta siyaii aiir nindaokiyim pi ti idisim iiirar nonkwo wrieki mi ta siyaiiya pi ti inkamin siya namam naingwowa maeyaua pi hiriayar nami, paeyin yab nakiiniyyin inkamaka nakiindimdiyiumainiiyin siir hiriinan ywowin, ti inkamin hinda nakiyyam yaingwo mi ti paeyin pi hiriayar mi akiyyami. ⁵Mi kwiriyaeaya ya iriipi hiriinan, ini uridsimin hosni nomboruin mi idisimin siyaii aiir nindaowi ikin, ini sowiir hiriinan ywowa. Mi kwiriyaeaya ya dimin komii rani, ya ini yaina nwokaiya dimin kirie kirieyim pi saeya mi kinkikinaei mi piu irkaka sairin pi saeya mi kigriraowi. Mi ta hiriinana sair daingwoki. Parid simin pi siyar niuginkiniae mi niimau mie komiiki windi pi siyar niuginis iuguski. ⁶Mi kwiriyaeaya ya miiyik rani, ya ini paenan ywowa. Mi ya ini krimiir mwo bopwo nwokaiya ini saeyer ywo iskiya mi dimin taemin bibiyieyim nu tiranim pi simiirar wakaeyokna diriraerari. Mi saeya ini paeya digworaekwo whiekakim sim niugisiniya sair hiriinan ywowa; mi kwiriyae saeya pi Setan siir siyu bibiyieyim simiirar mi wakaeyokna diriraerari mi digworaekwo whiekak ikim mi iikam ima krimiirin wi saeya nonkwobumbu ninkin haiginiuwi. ⁷Mi niimauan wraisuim mi ipiyin ikim mi wraisupai wraisupaiyim opnau nwomai ikim yimbi inkamin simiir nonkwo imiiyaeiyin pi siir yai aiirar mi wakaeyoknae mi ti dimin taemin whiekakim simiir kouin ini inkam ieya ywo iskiyin. ⁸Mi dimin whirki whiruakin inkamki kigrirao karamae nwowyiin, ya yai biyie sasaarga. Siya sair kintimdinuwim wi dig nwo rani. Niingakiniingaka. Mi saeya ya sair kwoinairga naingwo priiboininisami. Mi ya ini mipug biyieyin iikam piyin ini siir hiriinan ywowin. ⁹Mi iikam krima Adi Komii siir inig iiirin pi ta kwiriyae aeyer mi hainani mi yai bibiyie iikam nhirmi pi saeya swoki boini, yipiki krimiirin biiya Adi Komii siyar nonkwokwokiyim siir kwoinkar. ¹⁰Kwiriyaeaya kwiruwairga, iikam krima boiniya yai miiyik miiyikim mi yai bibiyie. Mi ti kariir nomiiyauim, ti dimin taemin bibiyieyim krima tiriylim mi yim wi kipi swoki tirmimin. ¹¹Mi op biyieya kausririya mi op miiyik aka sowa ie whiruwanki niti mi sowa wi paniin paniina nwowi, ha? Mi sowa wi ie whiruwanki sowki it rani. Niingaka. ¹²Mi am saeya tabnid bi budika mi tab siya iriipi hiriinan am bi mi budikin. Mi iriipi hiriinan op miiyika ieyin op biyieya kwoin kausririya saeya nwomaiiyin siir hiranki bi swoki imbinika. Mi nim krima iikamim iriipi hiriinan, yai bibiyie mi yai miiyik miiyik ikim yim wi yai kwiruwa wi sair hiriranki nitswo rani. Iriig.

Ninokninkin miiyika Adi Komii siya hauugika

¹³Mi iikam kimiir inkam nwirin siya biiyin wi siyu biyie mi siyu miiyik sowiirar ti inokninkin, ha? Mi ta hiriinan saiirsika mi ti

hiriinan inkamin siya niisiimauwi krimiirin ti dimin taeminim simiir siyiumwokisiyumwowin siya tiram naingwokwom mi siya wi higak nwo rani mi yi siya hiriinanki niuwi, siya siyuin iikam nhirmiyam naingwokwonanaeiyin mi ha naingwo tibmii apiyin Adi Komii siiram siir dapiski. ¹⁴ Mi kira kwoin bibiyie naingwoi mi io whwonkam iikam nhirmi nanaowi mi kira ha naingwoi iikam nhirim simiir whwonkam ida inkam miiyikin ini karar ywowin mi mhoiiya kira ha kipi naingwo kiraargin inkam miiyikin mi dimin taemin whiekakim kirar sibgu inomokninkin iski. Mi kira hiriinan kwoin iiir naingwoi mi kira pi niksisae mi Adi Komii siir yai kibi kibi imaka nantamyiriyiri. ¹⁵ Mi ti dimin taemin hiriinan yim Adi Komii siir hiran tani, yim inkamim nu tiranim simiirairgim, biigibiiyin simiirin yio Setan siya kinkikinakin mi iikamim nu tiranim sima ini simiirar kigna diriraerarim. ¹⁶ Mi kima kwoin bibiyie naingwoi mi io whwonkam nanaowi iikam nhirmi mi kima minam warar naingwoi, iikamim simiir bopwoniya kou kimar ywowim mi kima, kima kimar ninii nansaonaei mi kima wi dimin bibiyie whiekakim simiirar tiri. ¹⁷ Mi iikamim sima kwoin miiyikin Adi Komii krimiir Wanin siya hauugiyin siir wakaeyokna api mi sima biiyin wi dimin miiyik miiyik imiirar tiri, ie miiyikin sinwhrie karamaeyin siir hiriinan. Mi sima biigibiiyin wi tiki dimin hiniinim simaka tiri: Mi sima wi iripa nongwomamair aei mi sima wi irni nwirni yaiyar wakaeyoknaei mi simiir kwoinim wa kisina haigi mi sima iikam nhirmisi wa naingwobumbuwi mi wi simiirar mi whinkinsiis haiginiuwi mi wi dimin taemin miiyik miiyik imiirara tiri. Mi sima iikamim hindatindanim simiirin wi hiriinan siyaiu miiyikinar tirswovi mi sima wi iikamim yaibwowai nwowiyim simiir hiriinan nwo rani. ¹⁸ Mi iikamim yipiki irni nwirni whinkinsiis haiginiuwi mi sima iripa nongwomamair aei mi yim ini iikamim yipiki paenid ninkiniyim simiir hiriinan ywowim. Tiki nim yipiki ti hiriinan siyuu iiir tirim yim iikamim simiir kwoin imiir kiyai siyuu miiyik miiyik imiir napam mi yim sima ini paenidim nikii whakiyim ini simiir hiriinan ywowim. Iriig.

**Iikamim yipiki ti nuan dimin biyie biyieyim simiir
wakaeyokna apim yim Adi Komii siir sau omomkikim**

4 ¹Piki hiniin dimin bibiyie ikim iikam kimiir hopswoswowyim yaii kima kima niniyam? Kimiir kwoin imar naingwokiyyim mipa tiri diminin kwoin ieya naingwowin mi kima kima yaiiminim pa ninii. ²Ti diminin kira haiyim naingwowin mi kira simiirin pi hai karamae ywo mi kiriir kwoinim inkam nisom aowam pa naingwoi simiir haiyim. Mi kiriir kwoinim diminin kira hai karamae nwowin pi siirimar naingwokwonanaeui mi kira yai pa ninkinwaomwarkii boinnaeui mi yaii pa ninii. Kira wi ti dimin imiir hai rani. Dimusi rani, kira Adi

Komii siir bi sriigin ti dimin imiirim. ³Mi mhoiiya iiya kira Adi Komii siirim sriii diminim mi kira simiir bi haigin. Dimusi rani, kiriir kwoinin miyyik rani mi ta hiriinan saiirsika, kiriir kwoinin dimin haiyaramar naingwowi mi kira kiriir kwoin biyie wakaeyokna apim mi dimin biyie imiirar nwoki tirim. ⁴Kima yipiki iikam biyieyim digiumii Adi Komii siir haimriiyugigim. Takana ya ini wiga saiir kam iiir haiburgika mi kam nwiram nama ini saiir hiriinan ywowa. Kima ini dimin biyieyim nuanim simiiram yaengwokwonanaeyim. Mi ti hiriinana kima ini Adi Komii siir sau omomnan ywowim. Kima ina ninokninkinim? Yipiki iikamkim nuan dimin taeminim simiirim naingwowitz, yim ini Adi Komii siir sau omomnan ywowim. ⁵Kima hiniina naingwowi ta Adi Komii siir yaiya biiya kam nhirim sima winkiya yokwoni saeya whisariiya priiboini, ha? Sima hiniina boinkim, ti Adi Komii siir naeyiuin ti krimiir tir nwokaiyin siya krimiiramin minam naingwowi, krima siir siyu iirarar napim. ⁶Mi krimiirin wi Adi Komii siya whinkinsiis haiginiuvi ti dimin taemin biyieyim simiarsi simiir nikwowaaisiiyim. Mi ti yaiyim Yokwo saiir tir nwokaiyim sima hiniina boinkim, Adi Komii siya wi digiumii iikamim inig komiikakim iikam nhrimi haiburim wi simiir haimriiyuwi. Mi siya iikamim yipiki ha naingwowyim sima inig karamaekim mi simam naingwona karam nwowiyim mi ha boiniyim Adi Komii sasaargin inig komiigakin siya simiir whindiriraerarikin. ⁷Mi kima iikamim kimama kipi naingwona mi yio haniiingi niuvi kima Adi Komii krimiir Wanin siirara wakaeyokna ap iski. Mi iiya Setan siya kimiir kwoin imiir kiyaii mi kima wa sibgu okworinuvi mi kima digiumii wi siyu biyie imiir haimriiyuvi mi ta hiriinan saiirsika, Setan siya kimiirin wa haiburgigi mi wa nami. ⁸Kima Adi Komii siir wakaeyokna apamar daengwo iski mi siya wi kimiir kingiina nwovi mi kimiirin wi siya kigriraowi. Kima yipiki iikam biyieyim yai ara nhinkiniyim kimiir siyu biyieyim digiumii simiir haimriiyugig biiya kima tirim! Kwoin biyie kima naingwowitz simiir haiburgig! Kima dimin biyieyim kima tirim simiarsi daengwoyimiyok mi kimiir kwoinim rirmiia dwo, iikamim simiir hinaim hiisokiyim mi wadie ha nwokiyim simiir hiriinan. ⁹Kima iikamim wi maarginairga nwo rani, iiya kima dimin biyie biyieyim kima tirim simiiram naingwovi mi kima kimiir maarginairga wi saiir haiburgigi mi kima wa noui. Kima wa haigingigi kimiir kwoinim digiumii, iiya kima wadie nwowa mi biyie nwo aka. ¹⁰Kima iikamim ti idid mi dimin biyieyim kima tirim simiarsi daengwoyimiyok Adi Komii siir whwonkam ida mi Adi Komii siya kimiirin wi wadie nwovi mi kimiir inigin wi siyar hainani. Iriig.

Kima kimiir nomiiyau imiir kipi hid

¹¹Ti kariir nomiiyauim, kima irni nwirni kipi hid mi niksiae yai kipi boin. Niingaka. Yipiki iikamkim siir nomiiyau imiir hidi mi siir

nokwao boini, yio Adi Komii siir siyiu komii siir yai imiir haimriiyugim. Ti diminim yipiki siya tirim yim ini siya boinan ywowim, siir yaiyim ini kougikou mi ini wadie ywowim. Mi ini Adi Komii siir igsop aiir yokwokairina. Mi kima hiriinan tiri kima Adi Komii siir siyiu komii siir yai imiir bi wakaeyokna apikim. Mi kima pi hiniina boini, kimiir yaiyim ini Adi Komii siir yai imiir haiburim.¹² Adi Komii sasar winkin ti siir siyiu komiini yaiyim Yokwo Komii sairin. Adi Komii sasar hid iikamim mi wi siyar whindiriraerar haiginiuwi krimiirin o wi siyar tiowi krimiirin mi siyar mi tirkii krima naowamin. Kira ha naingwokwoni kira adi komiigin mi ta hiriinan sairsi hidi kiriir nomiiyau imiirin, aniya? Kira ini paeprikab inkam ywowin. Iriig.

**Kima diminim Adi Komii siya naing-wowim
kima tiram simiirim daengwo**

¹³ Ta yaiya kara boinkiya sair wakaeki, kima iikamim yipiki hiniina boinim, panao mi waka, kira pi hinda nami mi biewi pi whira nini owouwi, kiriir digworaekwo whiekakim inkam nhirkim sainim mi kira pi umir simiirsi haiiyim, yio miiyik rani, kira hiriinan yai boini.¹⁴ Kira ninokninkin tani dimu diminkin mhoiyya nimbiyami, kira wi omwaiaya waiyaei iyie wi omwai waiya rani? Kira ninokninkin tani. Krima iikamim ini paowiinan ywowim saeya ha hiigya mipa swoki whowaeki saeya ii priei bi hiiga mi nim krima ini hiriinan ywowim.¹⁵ Kima hiniina kipi boin mi yio hiniingin kima hiniina ti boin Adi Komii siya hiniina naingwoni krima omwai waiyaim, krima ti diminin siir ti tir iyie i diminin si ti tir.¹⁶ Kima ti iikamim tariinan hiriinan boin tani mi kima kamim inig komiigakim simiir hiriinan diriraerari mi kima wa boini, krima miiyim krimiir kiriensi mirii wi digar nwowi. Ti siyiuin kimamar naingwonaeyim hiniin, kima iikam inigakim yio ti hiriinan siyiu miiyik rani.¹⁷ Mi ti hiriinan sairsika iikamim yipiki hiniina ninokninkin piki hiniin diminkin miiyikin mi sima siir tir karamae nwowi mi sima dimin biyie tirkim. Iriig.

Iikamim umirki naokingugunankaiyim simiir yaiga

5 ¹ Mi kima iikamim umirki naokingugunankaiyim iiya maarginairga kima nwowana priei nwo rani. Mi sair mhoiyyarin hik komii komiyyim wi kimiir naninkiniuni mi kima wi ninouninki prasae kin tani. ² Mi kimiir digworaekwo miiyik miiyikim wi biyie namwoiuwi. Mi kimiir yiuis miiyik miiyikim yim wi kikom minki topkrimkripi mi wi miiyik namwo iuu rani. ³ Mi kimiir gol, silva, umir, minim yim wi aiigak nwokiyami. Mi iikam nhirim sima kimiir umir aiigakim simiir kigi mi sima wi ha boini, sima umir hirii hirii dimusi haingiriyiu haigimimirkim, ha? Mi sima siyiu biyie tirkim. Mi iiya sima hiriinan

boini mi kira wi kiriir umir imiirsi nididi. Mi iiya digiyana Jisis siya niti ni wi paesi kira nididiya wi sair hiriinan nididi. Mi ti hiriinan digworaekwowim yim miyak rani. ⁴Mi biiya kira iikamim kiriir numir aiir miriiyim, kira simiir umirim haimiiyarar hauugin. Mi kira ti simiir umirim hiriayar biri hauu swokikin mi haimiiyin ini kiar tauae hai naowidim mi Adi Komii siya bidiyar kigiyin umir haimiiyin kira tauae hainaowid iiirin. Mi Adi Komii siya bidi wakaekiyin kiriir miiyan kamim sima boinim, kira simiir umirim biri hauu digim. Mi Adi Komii siya kirie komiigi komiigakin. Mi kira siirsi ntid rani, aniya? ⁵Mi tariinanin kira ini wadleyar nwowin mi nae miyik miyikim ini simiirar naeyin mi dimin taeminim kiriir kwoinki naing-wowiyim mi kira pi simiirar diriraerari. Mi ti dimin taeminim kira tirim, yim ini naeyim hu kira nimiiyaenanaeiyim mi iiya simiir nisomsom aokaowi mi ha nadigiawi mi ini sair hiriinan ywowim. Mi iripi hiriinan iiya saeya niti, saeya wa niti. Mi iiya dimin whirki kiriir nationi mi kira wa naowi. Dimusi rani, siyu bibiyieyim kira tirim simiirsika. ⁶Mi kira iikam miyik miyikim simiir boinwokiyopnatkaigikim mi simiirin ina yisomsom aokaokiyim. Sima kiriir nikwowaesiiyim dig bi nwokin mi kira simiirin ini hindara yisomaoki iskiyin. Iriig.

Sibgu dokworinu iiya kira Biiyan Inkam Komiiyin Jisis siiram nwokwokiniyim

⁷Ti kariir nomiiyauim, kima sibgu okworinu dimin biyieki kimiir nimbini mi ha kinankiuwi, iiya kima Biiyan Inkam Komiiyin siram nwokwokiniyim siya nitam. Mi kima ti diminim simiir daengwoki. Mi inkam nwirin numir ninkiniyin mi siya pi siir sasae imiiramar kigriraowi, sima wai nwokiyam. Mi siya pa nik okaigi siir sasaeyim bie naoki nitkiigiyim mi siya pa kigi siir sasaeyim ini mwriigiyim. ⁸Mi kima iikamim ti iripi hiriinan siyuin siirar timi okaigi Biiyan Inkam Komiiyin siramin. Mi ta kira nwokaigya kiriir kwoinin kirie dwo. Mi iiya krimiir Biiyan Inkam komiiyin siya nitana priei nwo rani. ⁹Mi ti kariir nomiiyauim, kima, kima kimarin kipi ninii nansao. Mi kima hiriinan tiri mi Adi Komii siya wi borisopi. Mi siir iiya siya nitana ini kingiinar nwowa siya wa swoki iti. Siya yipiki inkam nwirin anao nokwo kaigakaniyin ini siir hiriinan ywowin. ¹⁰Mi ti kariir nomiiyauim kima Adi Komii siir yaiya yipiki biiya profet kamim sima boinmimauuim saiir ti swoki aingwoki. Kam bibiyieyim sima dimin bibiyie simiir tirhaiginiuwi mi sima pi simiir swoki ikwowaesii rani. Niingaka. Sima pi kirie hiriayar nwokripkai mi sima simiiramin pa kiawini simiir tirkumbuwamin. Mi krima ti hiriinan siyuin sima tirin siirar swoki kigna ap. ¹¹Mi krima simiirin hiniina asi boini, sima inkam miyikim. Dimusi rani, sima kirieya nwokim mi hiriayar

nokworinukripkaigin. Mi kima inkamin Job nikiuwyin siir bid yinokninkinim siya kirie hiriayar mi oyokiyokiigin Adi Komii siir siyu iir wakaeyokna apam, iiya dimin bibiyeyim siir kinankiuim mi siirin Adi Komii siyar whinkinsis haiginiugin. Dimusi rani, Adi Komii siya iikam krimiirsi naingwokwonanaeikin. Mi siya krimiirsiyin nhami nhami bi naingwoyimiyokin mi siya siir naingwobumbuwa krimiir asi niisiimauugin.

¹²Ti kariir nomiyyauim, tio siyaирgin dimin komiiyin mi kara siirin kimiirin pi hiniina boinmauugi, iiya kima dimin taemin tiriym iikamim simakan mi kima ha kipi boin. Kariir adin siir inig in kira ha boini, ih, kara ti dimin iiirin wa tiri. Yio digargin. Mi kira ha mi boini, Niingaka. Kara pi borisopi mi yio iriipi hiriinan ini digar mi owin. Mi dimin nhirim kima whisarii kipi mi boin mi kima wi Adi Komii siir kwoin iir hopswosswowi siya io kima nwowamin. Iriig.

¹³Yipiki kimiir inkam nwirin waraur nwowin siya hik hika hainanaei mi siya Adi Komii siirim srii dimin imiirsi. Mi yipiki kimiir nwirin siya mairstimaирga nwowi mi siya mwai ha wao mi Adi Komii siir inig iiirar hainan ti dimin imiirsiyin. ¹⁴Mi yipiki iikamim kimiir nwirin siya maka nii, kima kamim Adi Komii siir diminim simiir bii nwowyim simiirim dikiugi mi sima wa niti mi Adi Komii siirim nhwo pa kwisboini, ti inkamin siirim. Mi sima waim wa naokinki siir idwo, Biyan Inkam Komii siir inig iiir. ¹⁵Mi sima Adi Komii siirim kwisboini mi ha naingwo tibmii kiini siya ti inkamin siirin ha whindiriraerari mi Biyan Inkam Komii siya kiriirin wa mi whinkinsis haiginiuwi mi kiriirin wi wadieyar nwowaiginiuwi. Kima dimin biyie tiri mi Adi Komii siya kimiir dimin biyie imiirin wa haiyoprimdiyumiigi mi ti dimin biyeyim wa namki. ¹⁶Dimusi rani, ti dimin biyie imiirsika. Iikam kima irni nwirni dinboinmamaau dimin biyeyim kima tirim mi Adi Komii siirim kwisboini irni nwirniyim siya wa whindiriraeri mi kimiirin wi wadieya nwowaiginiuwi. Iikamim yipiki Adi Komii siir wakaeyokna apim mi Adi Komii siya wa wakaei diminim sima kwisboini. Mi siya wa whindiriraeri ti diminin sima kwisboinim. ¹⁷Ilaja yipiki biiya nwowin, siya inkamkin iikam krimiir hiriinanairgin. Mi siya Adi Komii siirim kwisboinanaekin naoki kipi kin. Mi biewi waiyaeyim whwoim mi bwanim iriayar whir naoki kin karamae nwowim. ¹⁸Mhoiiya siya Adi Komii siirim swoki kwisboinkiyin mi naowin ina swoki kinin. Mi naowin ha kinin mi sasaeyim ina iigiyim. Mi hiriinan saiirsika krima Adi Komii siirim sriinanae mi siya krimiirin wa wakaei mi wa mi whindiriraerar haiginiuwi. Iriig.

¹⁹Ti kariir nomiyyauim, ti iikamim kimiir nwirin siya Adi Komii siir yai kibi air haiburgigi mi siirin inkam nwirkii swoki kiyainami Adi Komii siir wakaeyokna apim, ²⁰siya ta saiir dinokninkin, yipiki inkamkin ti

inkamin siir swokí kiyainamin, yípiki Adi Komii krimiir Wanin siir haiburgigin mi siir Yai Win Kíbi aiirim naingwo tibmii karamae nwowin, siya siir kwoinbud iirar whindiriraerarnakin mi ta hiriinan saiirsika, siya wí paeni omín siir nam tani. Mi siya tirkikin Adi Komii siirin tí inkamin siir dimin bibiyieyím simiir haiyoprimdiyiumiigiyím biiya siya tirim. Iriig.

1 PITA

Pita yio Jisis siir kigna miriiyan inkam nwirkin. Mi ta yokwowa siya winkika iikamim Jisis siiram naingwo tibmiyim mi siir yai airam wakaeyokna apiyim simiiram. Pita siya minam winkikin iikamim naingwo tibmiyim simiir kinsiis haiginiuwam, dimusi rani iikamim naingwo tibmii karamae nwowiyim simiirin hik sima hauugim. Pita siya pi boriisopi sima simiir naingwo tibmiiya Jisis siiram naingwo tibmiiya sair haiburgigim siya ha naingwowi saeya hiriayar dwokripkai mi hik hiriayar hai. Iriig.

Biigibiyan yokwowa Pita siya winki aeya

1 ¹Kara Pitakin, kara Jisis Krais siir aposel inkamkin mi ta yokwowa kara winkika iikamim naingwo tibmii kiiniyim Adi Komii krimiir Wanin siirim kimiiram yipiki biiya, biyan iikamim sim nhinikriropkiyim kimiir nu maeyau waraurankin mi kima ha namim mi kima kimidiniya ti omim sim ini owou, Pontas, Galesia, Kapadosia, Esia mi Bitinia. Wim kima ini inkamim yipiki hindara nini boinakiyim iki om nhirim sim mi ha swoki amiyim simiir oma hiriir ini simiir hiriinan ywowim. Mi ti hiriinan siyu kaimwoin, wim kima ti om iiirin wi ii priei nwo rani mi mhoiiya kima wi kimiir omkiomin Adi Komii siya nwowin wi siir nnowi. ²Kimiirin Adi Komii krimiir Wanin siya bidi yimbingiyim siir iikam nnowim. Dimusi rani, biiya siya bidiyar yinokninkinin mi siya hiriinan bidiyar mi aingwown kimiir kwoinim wi rirmiyya siya nnowaiginiwi opa dimin taemin hinda kigiguskiya sair hiriinan. Siya ti hiriinanin siir naeyuni tirkin mi ta hiriinan saiirsika kima wi Jisis Krais siir yai imiir nwoki wakaeyokna apim mi siir nhieya kimiirin dimin whirki kimbu karamae saeya nwoka. Kara ha naingwowi Adi Komii siir naingwobumbuwa wi kimakar nnowi mi kima wi iripar nongwomamair aei. Kara ha naingwowi siya ti dimin miiyik miiyik imiirin wa tiri kimiirin mi simiirin wi idwo idworar nitkin iinaiinami. Iriig.

Mhoiiya krīma Adi Komii saika nnowi mi krīma wi digworaekwo miiyikmiiyik imiir haii

³Krima Adi Komii siir inig iirarar hainanki yipiki krimiir Biyan Inkam Komiiyin Jisis Krais siir Adin. Dimusi rani, siya krimiiramin

nhami nhami bi naingwokwonanaekin mi siya siir naingwoyimyoka sairin warar mi iisiimau krimiirin Jisis Krais siirsi yipiki biiya niki aonamin mi siirin Adi Komii siyar swoki hidninsiin idwo omwai swoki waiyamin mi tariinanin siya ini omwaiyar swoki waiyan. ⁴Mi nim krima dimin taeminim Adi Komii siya hauuwanim krimiir yipiki wi krimiir kwoin imiir whinkinsiis haiginiuwi simiiram nwokwokini. Simiirin ini siyar kigriraowim siir om hirar mi simiirin wi tioidwomai rani, sima wi wadie hiriayar nwokripkaigiyami. ⁵Ti digworaekwowim yim iikamim yipiki naingwo tibmii kiinim yim kimiirgim mi simiirin ini Adi Komii siyar kigriraowim. Dimusi rani, siya kirie komiigakin mi simiirin wi kirar haibudwini mi ti digworaekwowim yim wi Adi Komii siyar nanaakninkiihaiginiuwi ta iiya Jisis siya swoki itana kimiir nanmaiwarkaina iuguskiyana wi sair nanaakninkii haiginiuwi.

⁶Dimusi rani, kima wi maarginaiga ti dimin taemin imiirsi nwowi tiriiginim ta ii aiir nwowim sima hik kimpipisu kimiirar hauuga windi kima maarginairga nwo karamae kipi nwo ti dimin taemin imiirsi.

⁷Mi ti digworaekwowim yim wa nimbimbiyyami mi wi ta hiriinan saiirsi kinankiuwi Adi Komii siya kimiirin kimiir naingwo tibmiiya ini paniin paniina namisi owa kimiir kwoinau nwokaiya. Mi iikamim golin paenau kabitkaigiyim mi sima pa niki obripriгii mi ti golin pi opar nasae imbiyami mi sima dimin biyeyim iki siir idwo hir nwowiyim pa nitnoudnankaigii mi hapaiirin pi golkigolin pi sasar nwokii. Mi ti hiriinan siyu kaimwowin, Adi Komii siya dimin biyie imiiramin asi kiwakii krimiir tibumbuninkin haiginiuwamin mi ta hiriinan saiirsika ti dimin hiriinan yim wi pi nitnouninkiigii mi wi dimin kibi kibiyim sima simar nwokaigii krimiir kwoinauin mi krima wi Adi Komii siргisiramar naingwo tibmii kiin iski. Mi ti dimin kibi kibiyim kimiir kwoinau nwokaiyim yim ini gol imiir haiburim. Mhoiiya ti golin yim wa digii mi wara diminim kimiir kwoinau nwokaiyim yim wi wara digi rani. Mi mhoiiya Jisis Krais siya swoki iti mi siya, siya siyar swoki anaakninkinaei mi wim kima wi inig komiigak hainii nwowi mi Adi Komii siya kimiirin wi hiniina boini, kima dimin whirki bi kimpagim.

⁸Kima Jisis siir bi kigim mi kima siiram naingwokwonanaekim. Tariinanin kima siir bi kigim mi kima siiramin ina wakaeyokna apim mi kima ini maarginairgar nwoyokiyokiyim mi ta hiriinan saiirsika kima wi hiniina boin tani sair kirieya paniingga ⁹Dimusi rani, ta hiriinan saiirsika kimiir naingwo tibmiiya ya hiniingga, kima wi Adi Komii saikar nwowi yipikin kimiir nanmaiwarkainan.

¹⁰Mi ta nanmaiwarkaina ta biiya biiyan profet kamim sima sair naingwokwonanaekim mi sima bi sibgu inokninkin kiingim. Mi sima kimidiniya naingwobumbuwa mhoiiya Adi Komii siya niisiimauwana sair winki mi ya tariigina ya nikrani wim kima wi ta nanmaiwarkaina

saiir hαι. ¹¹ Mi sima ta Adi Komii siya naingwokwonanaekim mi sima ini sima simar yinsrii ansriina ti dimin taemin imiiramin. Mi ti Krais siir naeyiuin yipiki simiir hir nwokaiiyin simiirin siyar yanaakninkii haiginiu iiya Krais siya nitana saiirin mi dimin taeminim ti ii imiir nimbimbiyyamim iiya Krais siya haiya hik dimin biyie biyeyim simiirsi mi mhoiiya siya wi inig komiigakar nwowi. Mi sima ti diminin siir siira naingwokwonanaekim mi siya wi paniin paniina nimbiyami. ¹² Biya Adi Komii siya simiirin hiniina niisiimauugin, ti yaiyim sima boinmimauuim yim wi simiirar swoki whinkinsiis haiginiu rani. Mi ti dimin taeminim mhoiiya iikam kimiir whinkinsiis haiginiuwi yim ti dimin taeminim ti tariinan nwowim sima warairstgim, yipiki tiki kamim Adi Komii siir yai aiir boinmimauuwim kimiir, sima boinmimauuwim. Adi Komii siya yikropki siir naeyiuin simiiram mi simiirin siyar whinkinsiis haiginiuigin mi sima ti dimin taemin imiirin asi boinmimauugim. Mi paekwosimim yipiki inkam nwowin Adi Komii siya nikropkiyim ta mii aiir mirriyam mi yim sima biiya ti diminin Krais siya tiranin siiramar mi naingwokin siir mi inokninkinim mi sima ini yinkinyaeyaowim dimusi rani, Adi Komii siya simiir bi boinmauugin. Iriig.

**Iikamim dimin miiyik tiriylim kimiir kwoinim
yim rirmiiyar dwokripkai**

¹³ Mi ta hiriinan saiirsika kimiir kwoinim kirie hiriayar dwokripkai mi kima kimiir siyu iiarsiyan mintirao mi kimiir kwoinim sibgu sibgu daingwo omok ta naingwobumbuwa wi mhoiiya Krais siya hauuwi kimiir saiiram nwokwokinim mi iiya Jisis Krais siya swoki itana siya wi siya siyar nanaakninkiinaei. ¹⁴ Kima Adi Komii siir wakaeyokna apiyim kima yinisinim siir ad yopiiyo sowiir yai imiir wakaeyokna apiyin siir hiriinan dwo. Mi ta ii aiirarin kima iki dimin biyie biyeyim biiya kima tirim simiiram kipi naingwokwonanae iiya kima Adi Komii siir ninokninkin karamae nwowa saiir. Niingaka. Ti dimin hiniinim simiir tiram kipi naingwo. ¹⁵ Mi yio haniiingi niuwi kima wi Adi Komii siir hiriinan nwowi yipikin kimiir kwoin imiir kiyaiiyin siir dimin miiyik miiyikim simiir haiyam. Yio siya ini dimin whirki kimbu karamae hiriayar nwokripkaiyin mi wim kima iripi hiriinan dimin whirki kimbu karamaeyer timi o war i dimin taemin whiekakim kima tiriylim simiirin. ¹⁶ Kima ti hiniina tir. Dimusi rani, Adi Komii siya siir Yokwo Komii aiir winboinkiyin siya ti hiniina boinkikin, kima dimin whirki kipi kimbu. Dimusi rani, Adi Komii kara dimin whirki bi kimbugin.

¹⁷ Adi Komii siya wi iikam whiekak krimiirar hidirkaki mi siya dimin taeminim krima tirim wi simiir hiriinanar swoki tiri. Mi ta hiriinan saiirsika, wim kima iikam yipiki siirin hiniina dapikiuwyim Adi mi

siirim kwisboinkiiyim, kima, kimasiyar mintiraona dimin taeminim kima tiriym iiya kima ti nu iirar nik iowiyim, yim Adi Komii siir kipi tir big nasmirwaiya nwo karamae siya nwowim kimaka. ¹⁸Kima ti dimin taeminim kara boinmimauugiyim simiir tir dimusi rani, wim kima ina ninokninkinim kimiirin Adi Komii siya bidi yanmaiwarkainam dimin biyieyim biiya kima tirkaiyuwim simiir hirankin, ti diminim yipiki biiya kima nonkwowim kimiir brougae wanwyaeyim sima niisiisiimauuwim kimiir. Adi Komii siya kimiirin silva, gol minmi bi saininiyoknakin. Niingaka. Yim ti dimin hiniinim yim wa tioidwomaii. Siya kimiirin Krais siir nhie kibi aiir nanmaiwarkainakin. ¹⁹Siya ini sibsibnan ywowin siirin whaigomkosimki bi pisrankin mi hankak sim bi swoki okin mi dimin whirki bi swoki kimbugin siir pua whauriyinki whauriyinka Adi Komii siir yai aeya boina saiir hiriinan. ²⁰Mi biiya iiya Adi Komii siya nu iiir niki onkwokwo karamaeyer niki owa, siya Krais siirin sairrar nimbingin tiriir nitamin mi iki ii nhirim mhoiyanim simiiram niki okin mi siya sasar nanaakninkiinakin kimiir whinkinsis haiginiuwamin. ²¹Wim kima Adi Komii siiram asi naingwo tibmiigim. Dimusi rani, Krais siirsika. Siya bidiyar iki aonamin mi sirin Adi Komii siyar swoki hidninsiin idwoki omwai waiyayokiyokiyyamin mi siya siirin inig komiigakar ywowaiginiu mi ta hiriinan saiirsika kima siiram asi naingwo tibmiigim mi kima siramar dwokwokin kimiirin wi mhoiyya siya nikiunaki mi kima wi saika nwoyokiyokiikaeyami iinokiinokin.

²²Mi kimiir kwoinim dimin whirki kimbu karamae bidi ywowim mi ta hiriinan saiirsika ti Adi Komii siir yai kibi kibiyim kima wakaeyokna apim simiirsika mi ta hiriinan saiirsika kima kimiir nomiiyauim simiiram nhami nhami kipi naingwokwonanae. Mi kima irni nwirniyam naingwokwonanaeiyim war ikiir kwoinin dimin whirki kimbu karamae nwoiyin siya daingwokwonanaei. ²³Adi Komii siya kimiir kwoin imiirin yaeya kwoin win bidi tirkiyin yipiki wi hiriayar nwoyokiyokiikaeyami kima wakaeyokna apa siir yaiya saiir kiriensi tirkikin wadie kima nwowamin. Mi siir yaiyim yim wi wara tioidwomai rani. Mi iripi hiriinan kimiir kwoinim yim iripi hiriinan yim wi war i digi rani. Wim kima inkam komiini yinisisimkim yipiki nao karamae nwowiyim sima. ²⁴Tiki yaiyim yim kaimwowaigim. Dimusi rani, yaiyim yipiki Adi Komii siya winkiyim Yokwo Komiini yim hiniina boinkikim,

inkam whiekakim yim ini konan ywowim mi ti inig komii komiigak sima nwowa yim ini kipnan ywowim. Mhoiyya sima wi kowa inkamki tiokisimsibginya mi ha waiswaekiya wi saiir hiriinan nwowi. Mi kipa ya wa mi houginami nua hiriir mi saeya wa mi bropkinami. Mi ti kamim ti nu iiir nwowiyim inig komii komiigakim yim wa digi. ²⁵Mi Biiyan Inkam Komii siir yai kibiyia ya wi hiriayar nwokripkaigii.

Mi ti yaiyim simakisimaigim krima boinmimauuwim kimiir. Iriig.

**Mi Biyan Inkam Komiiyin yio ini yinpaenan ywowin mi
krimiirin siyar whinkinsiis haiginiwi krima nwowamin**

2 ¹Mi kima waru dimin biyie biyeyim kimiir kwoinau nwokaiyim yim ti itnoudninkiigi, ti dimin taemin hiniiniim, niksaes yai, yai iyop nwo mi kwoin bibiyie naingwo mi yai kinaopitkaigai mi ti hiriinan diminim kima simiirin kipi tir. ²Kima yinism sapisapin mwiiyaramar naingwowyin siir hiriinan daingwo Adi Komii krimiir Wanin siir yai kibi kibi imiiramin mi hiriinanki niuwi wim kima wi inakamae adiyaowaenan nnowi mi iki Adi Komii siir dimin taemin imiirin wi haniingin sibgu ninomokninkin digi. ³Dimusi rani, wim kima bidiyar yinokninkinim Biyan Inkam Komii siya wadieyairgin mi siya kimiirar bidi whinkinsiis haiginiwin mi kimiir dimin biyie biyeyim yim siya bidiyar mi haiyoprimdiyumiigiyim. ⁴Kima Jisis saika damasukikin yio siya ini yinpa miiyiknan ywowin yipiki iikamkim sim borisopin mi Adi Komii siya siiramin nhambi nhambi bi naingwokin mi siirin siya yimbangi ti dimin biyeyim krima tirim simiir haiyoprimdiyumiigiyam. ⁵Mi iikam wim kima ini iripi hiriinan iiyin paeyinanar mi owim mi ta hiriinan saiirsika Adi Komii siya kimiir asi nanmaiwarkainaei mi kima Adi Komii siiram kiwaki kimiirin siir omakanan nwowim mi kima wi piugan kwiruwar mi owim mi wim kima ini pris inkamnan ywowim. Yim sima biiya wraisuim ha nisomsom aokaowim mi simiirin sima hiiya Adi Komii siir haigin anag hauugiiya sair idwo hir haigin anagi, Adi Komii siir ninkin imiiyaeyam. Mi ti hiriinan siyu kaimwowin siirar timi tir dimin taemin miiyikmiiyikim Adi Komii siirim mi kima wi kimar hauunaei Adi Komii siirin nae ninkinimiiyaeyamin mi dimin taeminim kima tiri Adi Komii siya wi maigimaigra nnowi simiiramin. Dimusi rani, biiya Krais siya bidiyar tirkiyim krimiirin krimiir siyu bibiyie imiir haiyoprimdiyumiigiyim. ⁶Adi Komii siir yaiya Yokwo Komii sair hir nwowa hiniina boinkika, kara yinpa kibiyin wira yimbin om Saion hiramin omaka hir nwowa sair kougou nwowim. Siya ini ti kougouwin siir hiriinan ywowin omaka miriiyim ninansiin okwowiyin mi ha boiniyin yio miiyik rani mi yio Adi Komii siya hiniina naingwoi yio bimbiuwi rani. Krais siyaigrin omaka sair nonkworuwanan kougouwin mi iikamim yipiki siiram naingwo tibmii sima wi hik mirisikak nwo rani mi simiirin wi siya nanmaiwarkainaei mi wi siyar whinkinsiis haiginiwi. ⁷Mi ti kimiir iikam nhirim yipiki Krais siiram naingwo tibmiiyim, wim kima siiram nhami nhambi naingwokwonanae rani mi tiriiginim yipiki siiram naingwokwonanae karamae nwowim Adi Komii siir yaiya Yokwo Komii sair hir nwokaiya ya hiniina boinka,

Siya ini yinpaenan ywowin yipiki inkamkin diriraerarkikiniyin omaka mireiyam mi mhoiiya pa swoki boini siya miiyik rani, mi yio Adi Komii siya siirin hiniina naingwokin siya wadiekadieyaargin. Ini siya siyar ywowiskiyin yinpaenanin yipikin omaka kougounan omaka sair bopwoniya nokwoin omaka akou iir hougwowinam.⁸ Mi iikamim yipiki Krais siiram naingwo tibmii karamae nwowim mi digiumii siir haimriiyiuim, Krais siya siyanan ywowin mi ti iikam hiriinan yim wi siya tirkii mi sima wa nhimnhinkinami mi sima wi sima simar tioidwomai. Sima iikam whaowaenan nnowi mi wa nikii iuguski.

Dimusi rani, sima digiumii Adi Komii siir yai kibi imir haimriiyugim ti Adi Komii siir yaiyim yipiki biiya niki winkyim Yokwo Komii sair nwokaiyim sima wi digar nnowi simiir tirim.

⁹Mi wim kima simiir hiriinan tani wim kimiirin biiya Adi Komii siya bido yimbinim yipiki siir piugan nnowim mi kima ini Pris inkamnan ywowim siir inig hainan praprasim mi kima ini iikamim yipiki Adi Komii siir mii aiirara mireiyim mi mii miiyikmiyik ha mireiyim ini simiir hiriinan ywowim. Mi kima ini siir iikamnan ywowim dimin taemin kibiyim siya tiriyyim simiir nanaakninkii haiginiuim. Siya kimiirin minam kiyaii kima dimin taemin biyeyim niibwomambwonan nnowiyim digiumii simiir haimriiyugig mi kima siir yai kibya yipiki bienan whwoyaiya sair wakaeyokna apim.¹⁰Kima biiya iikam niingga nwokim mi tariinan kima ini Adi Komii siir piuganan iikam ywowim. Biiya Adi Komii siya kimiir bi whindiriraerar haiginiugin mi tariinan Adi Komii siya kimiirin prasae prasae bi whindiriraerar haiginiugim. Iriig.

Krima Adi Komii siir mii mireiyim iikam dwo.

¹¹Ti kariir nomiiyaukiinim kima ti nuin siir siyuin siir tiran tani. Niingaka. Kima tirin wi ii priei nwonam tani kara kimiirin asi boinonkwokwoki. Hiya kima tirar niki owi dimin bibiyeyim digiumii simiir haimriiyugig ti diminim kimiir kwoinim iinokiinokin simar nipiyaokiii mi ta hiriinan saiirsika kima wi ti dimin biyie imiirar wakaeyokna api mi wi dimin biyeya tiri.¹²Kira, kirar diisiimauuna iikam nhirim simiir bopwoniya yipiki Adi Komii siiram naingwo tibmii karamae nnowiyim simiirin. Mi dimin taeminim kima tiriyyim miiyikmiyik imiirar diriraerar mi ta hiriinana sima kimiir nainugaugauwi mi ha boini kima miiyik rani mi ta sair mhoiiya iiya Adi Komii siya niti iikam imiir hidam mi ti iikamim naingwo tibmii karamae nnowim sima wi siir inig iiirar hainanprapraskii whisarii rani, dimin miiyikmiyikim kima tirim simiirsika.

¹³Mi kima iikamim yipiki kimiir kigriraowiyim simiir yai imiirar wakaeyokna. Dimusi rani, kima Biiyan Inkamin Adi Komii siir

wakaeyokna apikim kima gavmanmi biiyan inkamim simiir wakaeyokna ap.¹⁴ Mi iki iikamim siya nikropkiyim kimiir kigriraowam mi yipiki siyu bibiyie tiriyyim simiir donkwoniinwiimwiirninkin haiginiu mi yipiki iikamim dimin miyyik tiriyyim simiir inig imiir hainan prapras.¹⁵ Kima dimin miyyik miyyik imiiraramar daingwo. Dimusi rani, Adi Komii siya minam naingwomi, kima simiir tirim mi ti inkam biyieyin siir yai bibiyeyim yim wi pi ninkinyaeyaowi mi ta hiriinan saiirsika ti dimin kibi kibiyim kima tirim mi yim wi kimiir swoki boinhuriyu sran tani.¹⁶ Kima iikamim rirmiya nwowim kimiirin dimin biyie whirki nonkwo karam nwowim, dimin biyie kipi tir. Dimusi rani, kima ini ti hiniin siyuun siir nwowim kima Adi Komii siir iikamkim mi kima siir mii aiir miriigim mi kima dimin miyyik imiirara tiri, siyu biyie war iki tir.¹⁷ Kima iki iikamim simiir inig imiir hainan mi kimiir nomiiyauim simiiram daingwokwonanaei mi kima Adi Komii siirsi didid mi siirin dimin whir kipi tirbu maarginairga kimaka nwosiyin mi kima gavman inkam komiiyin yipiki krimiir kigriraowiyin siirin mhii hiinsima dwo. Iriig.

Dimin taeminim Krais siya tiriyyim krima simiir wakaeyokna ap

¹⁸ Mi kima iikamim yipiki whisarii mii priimiriyyim kima kimiir biiyan inkamim simiir yai imiirar wakaeyokna ap mi hik simiir kipi hauu maarginairga kima nwosi. Mi iikam nhirim sima kimiiram naingwokwonanaei mi nhirim io kimaka nwowi, kima hiriayar tiki prii diriraerar.¹⁹ Mi kimiir biiyan inkamim sima wi kimiir nikwowaisii. Dimusi rani, kima Adi Komii krimiir Wanin siir yai imiir wakaeyokna apikim mi kima ta hiriinan sairsiyin yamdi kipi swoki diriraerar mi kima ta kara boina saiir hiriinan diriraerari mi Adi Komii siya kimiirin wi maarginairga komiigakar nwowi.²⁰ Mi kima dimin biyie tiri mi yaowae adam sima kimiir nikhaiginiuwi mi kima ti diminim sima kimiir tiriyyim yamdi simiir kipi swoki tir. Yio tiriiginin yio ini ywowlan. Dimusi rani, wiim kima dimin biyie tirkim mi kima hik haigim. Dimusi rani, ti dimin miyyik miyyikim kima tirim simiirsika mi kima ta hiriinana yamdi saiarsi bi tirkim mi yio tiriiginin yio dimin komiigikomii iyeaargin mi Adi Komii siya ta hiriinan sairsiyin kimiirin wi siyu miyyikar mi tiri.²¹ Adi Komii siyar bidi yimbiniim kimiirin ta hik aiir haiyam yipiki kara boinmimauuwim kima simiir hai. Dimusi rani, Krais siya hik kimpipisu prasae bi haigin kimiirsiyin mi ta siya niisiimauwa ini aknain miyyiknan ywokiya kima kigna apim inkamin huni siyuun siir kigna apnamiyin siir hiriinan.²² Krais siya siyu biyie bi tirkin mi niksisae yai bi mi boinkin mi siyu biyie bi mi tirkin. Niingaki niingakiinga.²³ Mi iikamim sima siirin yai biyie nikbumbu boini siya nididim mi siya simiirin niksisae yai mi igao yai bi boinkin. Ilya kamim sima siir tioa mi siya simiirin igao yai bi boinkin mi yamdi

bí mi tiokim siya yaimin yaimin bi boinkin. Siya ha naingwo tibmiigin Adi Komii siya mhoiiya simiirin wi tì siyu bibiyeyim simiirsi hidi. ²⁴Mi siya, siya siyar naonakin paeyin hiiiniya nirioninkin siirin dimin biyieyim yipiki krima tirim simiir haiyim mi ta hiriinan saiirsika iikam krima nu tiran dimin biyieyim digumii haigingik mi krimiirin wi sima nipiyaokii rani mi ta hiriinan saiirsika krima Adi Komii siir dimin kibi kibiyim simiir asi wakaeyokna api. Dimusi rani, siya pí naokin mi wim kima wadie asi nwowi. ²⁵Kima ini sibsibnan ywowim yipiki inkamkí naingwo ouwougikim mi siyuim ha whaowaeiyim. Mi tariinanin kima ini Krais siiram yaingwo tibmiliyim mi siyar kigriraowi kimiir kwoinbud imiirin, yipiki inkamin sibsib imiir sibgu kigriraowiyin simiir hiriinan. Iriig.

Ta yaiya iikamim nonkwonam simiir boinka

3 ¹Mi iikamim simiir biiyan inkamim simiir yai wakaeyoknaeiya simiir hiriinan wakaeyokna mi wigim iringa hiriinan, kima kimiir kamni yai imiirar wakaeyokna mi ta hiriinan saiirsika sima Adi Komii krimiir Wanin siir wakaeyokna ap karamae nwowi mi simiir kwoinim wi kima nwoki kiyaiyim dimin miyyik miyyikim kima tirim simiiram mi ta hiriinana sima wa nwoki aingwo tibmiliyim siiram. Mi kima wi yai yaimin dimin kipi swoki boinmin. ²Dimusi rani, sima wig kimiirin wa kigi kima dimin taemin miyyikmiyyik imiirar tiri kima wakaeyim sima boinim mi ta hiriinan saiirsika simiir mhii kwoinim wa kisina haigi Adi Komii siir yai aiir wakaeyoknamin. ³Kima simae mikin minim kima kima kipi piuai mwamana, kima iindihop mi yiuis miyyikmiyyik simiirara nii mi ta hiriinana saiirsika iki iikam nhirim sima kimiirin wi ha boini kima bimbiuwu kig rani. Yio tiriiginin yio dimin komii rani. Niingaka. Kima wi hiriinan kipi swoki tir. ⁴Mi ti dimin taeminim kima naingwoyimiyokim kimiir kwoinau nwokaiyim yim hiinsima dwo mi kipi nikwokrimkrip. Yim ti dimin hiniin ini mikin, iindihop, mi yiuis miyyik minim yipiki kima piuaiyim kimiir piu, ini simiir hiriinan ywowim. Mi dimin taeminim kimiir mhii kwoinau nwokaiyim yim mikin, iindihop mi yiuisnan tani bi nimbimbiriyamikim. Dimusi rani, Adi Komii siya kimiir kwoinau ti hiriinan dimin taemin miyyikmiyyik imiiram naingwokin. ⁵Mi ti hiriinan siyuin, biiyan wigim yipiki miyyikim yim sima minam nwowi dimin taeminim Adi Komii siya boinim, simiir hauuwim. Mi ti hiriinan siyuin sima tirin, yio sima, sima simar swoki tirnakin wadie kigamin mi sima simiir kamim simiir yai imiirar mi wakaeyokna apkim. ⁶Mi Sera saeya iringa hiriinan siyu iiirar mi tirka, saeya Ebrahim siir yaimin dimin imiirar mi wakaeyokna apkim mi saeya saiir kam iiirin saiir kigriraowan inkam asi nikiugin mi mhoiiya kima siyu miyyik tiri mi Adi Komii siir wakaeyokna api mi siirsi nidid karame nwowi mi kimarin wi Sera saiir yinisimnan nwowi.

⁷Mi ti hiriinan siyu kaimwowin, kima kamim yipiki wig nonkwonaim mi simaka ha nwowim kima dinokninkin sima kirie rani, kimiir hiriinan mi simiirin sibgu kigrirao. Dimusi rani, kima mi sima kima iriparin mhoiiya dimin miiyik Adi Komii siya hauwi wi simiirarar haiswowi mi kima hiriinan siyu iiir tiri mi kimiir siyuin wi dimin whirki haiginikou rani, Adi Komii siiram srii dimin taemin hajiyam. Niingaka. Iriig.

**Kima iikamim hiinsima dwo mi ti dimin taemin
miiyikim simiir sibgu wakaeyokna ap**

⁸Mi ta kariir yaimirsim kwiruwa pi kimiir boinmauggi kima kwoin whiruwa dwo mi irni nwirniyam daengwokwonanae mi simiirsi daengwoiyom yok iiya sima hik haiiyim mi dimin miiyik miiyik imiirar tir, irni nwirniyin mi hiniina daengwo nhirim sima dwo kimir kouwin. ⁹Mi iikamim sima dimin biyie kimiir diriraerar mi kima simiirin dimin biyie yamdi kipi swoki diriraerar. Mi sima yai biyie kimiir boini mi kimiir tibrumbuwi mi kima simiirin yamdi kipi swoki tibrumbu. Mi kima Adi Komii krimiir Wanin siirim srii siya dimin miiyik tirim simiirin. Dimusi rani, Adi Komii siya hiniina naengwokin kima ti hiniina tirim mi kima siir dimin miiyik miiyik imiirin wa hαιi. ¹⁰Kima ti hiniina ti diriraerar. Dimusi rani, Adi Komii siir yaiyim Yokwo Komii sair nwowim hiniina boinkim:

Ti iikam nhirim yipiki ii miiyik nhir nwowam naengwowim ti nu iiirin, sima dimin taemin biyie imiirin digumii haimriiyugig mi niksise yaiyim yim iriipi wara. ¹¹Sima dimin bibiyie imiirin digumii haimriiyugig mi dimin miiyik miiyik imiirar timi tir. Sima iikam whiekakim simaka hiinsima dwo. ¹²Dimusi rani, Adi Komii siya iikam miiyik miiyikim simiirar kigriraowikin yipiki simiir kwoinim miiyik nwowim mi siya dimin taeminim sima sriiyim siirim simiirar wakaeyoknaekin. Mi Adi siya iikam biyeyim digumii simiir haimriiyuwikim.

¹³Mi kira wadie tiram naengwoi kiriir kwoin wihinga tibrudi inkam nwir karamaeka. ¹⁴Mi kima dimin miiyik tiri mi iikamim sima kimiirin dimin biyie tiri mi kima maarginairga taokitaoka dwokaeyam. Mi kima iikam imiirsi kipi nidid mi ti dimin taemin imiirsi kipi naengwo yimyok. ¹⁵Kima Krais siiram daengwokwonanae mi kimiir kwoinim siiriramar daengwo iski yio dimin prasae rani. Mi iinokiinokin kima iikamim kimiir srii yamim simiir yai imiir nowarkii boinam dwokwokin kimiir kwoinim dimin taeminim Adi Komii siirim simiirar dimuim naengwo tibmii? Mi kima simiirin io kwoin kipi nwo mi igao yai kipi mi boin Adi Komii siirsi didid yio wi inig biyiekak kima nwowisi. ¹⁶Mi kimiir kwoinim maarginairga dwo dimin taeminim kima tiriylim mi kimiir kwoin wihinga rirmiigirirmiia niki owim. Mi ta

saiir mhoiiya iikamim sima wi kima ninkinwamwarkii boini ti dimin miyyikmiiyikim kima tiriym simiirsi. Dimusi rani, kima Krais siiram naingwo tibmiigim mi sima wi nididgak nwonami dimin taeminim sima boinim simiirsiyin. ¹⁷Mi kira iikam imiirin sibgu sibgu tiri, iiya ti iikamim sima dimin biyieyar tirkä windi kimiirin mi mhoiiya Adi Komii siya kimiiramin wi big nasmirwaiyar nwo. Mi kima iikam imiirin dimin biyie tiri mi yim ti iikamim kimiirin wi iripi hiriinan dimin biyieyar swoki kwatiri mi Adi Komii siya kimiiramin wi big nasmirwaiya nwo rani. ¹⁸Tariigina ya kamwowairga. Dimusi rani, Krais siya bidi yaowin, siirin kam bibiyeyim sima tiokin mi ta siya naowa krimiir dimin taemin bibiyeyim simiirsi naokin, siyaирgin inkam miyyikin dimin whirki kimbu karamae nwo, siya iikam biyie krimiirsiyin kwiruwar naokin mi ta hiriinan saiirsika siya krimiir asi nanmaiwarkainakin Adi Komii siiram namim. Ti inkamin siyaирgin piuairgi naowin mi siir kwoinbudin wari bi naokin ini omwaiya swoki waiyan. ¹⁹Mi ti hiriinanin Adi Komii siir naeyiuin Krais siya maeyau biyieya kwoinbudgim nwo sair yam mi siya siir yai aiirar yanaakninkii haiginu simiirin. ²⁰Mi Adi Komii siya ti iikam imiiramin minam nwogugugin iya sima omwaiyar nik waiya sima siiram naingwo tibmiiyim mi sima siir yai aiir bi wakaeyoknakim iyiim Noa siya miriyyim siyaii aiir. Mi ta ii aiirin Adi Komii siya wikanim iriiyar oumuar hainaowid mi tiriiginim sima bi naokim. Dimusi rani, op komiiyin simiir wari bi nwomairipu aokin. ²¹Ti opin yi iikamim yipiki baptaisiyim aknainan simiir niisiimauugin. Taka opa saeya iowim kimiir piu nwo simiir hiisokan tani. Niingaka. Ya min niisiimauuga iikamim yipiki Adi Komii siiram sriiyim simiir dimin biyie imiir haiyoprimdiyumiigiyim mi siya wi simiir kwoin imiir diriraerarki rirmiiya nwokiyim. Dimusi rani, Jisis Krais siya bidiyar iki aonamin mi siya ha swoki insiin idwowlan mi ini omwaiya swoki waiyan. ²²Krais siya budi yamin Adi Komii krimiir Wanin siir om iiir mi siya ini Adi Komii siir iina iinig miiya ini idwokaiyuin maeyauwa iikamim inigakim sim nidwokaiya sair. Mi paekwosim ima mi nonkwo yiu ikim mi uridyiu bibiyie whiekak ikim simiir kouwin ini siyar ywowskiyin. Iriig.

**Dimin taeminim kima diriraeraryim Adi
Komii siir kwoin iiirara daingwo tir**

4 ¹Krais siya inkam krimiir hiriinanar naokin mi ta hiriinan saiirsika kima biiya siya tirim simiir ti swoki aingwoyokiyokiigi mi siya ini inkam biyieyim simiirar kigninkin tioin sirin sima siir nonkwobumbuninkinim mi inkamki kimiir tiowi mi kimpisu kimiir hauwi yi ti hiriinanin, dimusi rani, kima Adi Komii krimiir Wanin siir yai aiirim naingwo tibmiigim, yim ti dimin taeminim ini wadie mi owim whisarii rani, iikamim yipiki inkamki tiowiyim simiir piuim mi

ha kimpipisuwiyim mi ti hiriinan siyuin yio simiir grabainginiuwi ti hiriinan dimin biyieyin sima tiriym simiir haiburgigim. ²Mi tariinan kima diminim kimiir kwoinki naingwowitz ta iiya kima nu tirar nik owa simiir kipi wakaeyokna diriraerar. Mi kima Adi Komii siir kwoin iiirara wakaeyokna ap iski. ³Hi nhirim biiya namkiyim krima dimin biyie kasa bi diriraerarkim iikamim nuanim sima tirim simiirin ti dimin taeminim yim hiniingim: Krima dimin biyie imiirar wakaeyokna apkim mi krima simiir diriraeraramin nhaminhami bi naingwokim, krima hii nanaeiyim krima siyu komii iiirar taouuga diriraerari, krima op kiriekiriejim simiir kwiyaeiyim iki krima kwiyae nanaeiyim mi krimiir piuim pi whaowakakar nwowi mi krima nae pranaepranae bi naeikim mi krima iki iikam nhirim simiir omakar mi amikim op kiriekirie imiir kwiyaeiyim mi krima digumii Adi Komii siir yai aiir haimriiyugim mi krima pi uruwai siyaowaiyim simiir inig imiirar mi hainani. ⁴Mi tariinanin iikamim yipiki ti dimin taemin imiirar nik tirkripkaiyim sima ini hindara yanaakiyim. Dimusi ran, i siyu biyie simaka tir karamae nwowin mi sima kimidiniya yai bibiyie kimiir boin, nididgak kima nwowim ⁵mi ta sair mhoiyyarin iiya Adi Komii siya iikamim omwaiyar nik waiyam mi naokaowim simiir hidi mi ti iikamim sima wi sima simar nanaakninkiinaei sima ti hiriinan dimin taemin biyieyim simiir dimusi tirkim mi ta hiriinan sairsika Adi Komii siya simiirin asi nonkwobumbuninkini. ⁶Mi ta hiriinan saeya, Krais siya siir Yai Win Kibya iikamim yipiki omwaiya waiyam mi iikamim yipiki biiya naokaowim simiir boinmimauuim biiya Adi Komii siya boinkiya hiniin iikam whiekakim wa naokaowi. Krais siya hiriinansi boinkin ti yaiyim iikamim yipiki biiya naokaowim sima wa wakaei mi wa naingwo tibmii siir yai imiirimin mi mhoiyya sima wi Adi Komii saika nwowi. Iriig.

Kima dimin miiyikim Adi Komii siya hauuwyim simiirin sibgu kigrirao

⁷Mi iikam ima mi dimin taeminim yipiki ti nu nwowim sima ini kingiinar nwowim wa niqwomaii. Mi kima sibgu daingwo omok mi kimakimasiyar kigriraona dimin taeminim kima tiriyyim mi kima Biyan Inkam Komiiyin nhwo siramin sibgu kwisboin. ⁸Ti diminin yio prasae rani, ini iki dimin taemin nhirim kima wakaeyokna apiyim ini simiir kou ywowin. Kima irni nwirniyam naingwokwonanaei. Dimusi rani, yio tiriiginin kimiir whinkinsis haiginiuwi dimin biyieyim iki iikam nhirim sima diriraerariyim kimiir simiirsi naingwoyimyoksi. ⁹Mi kima iki iikam nhirim naingwo tibmiiyim yipiki kimiiram nitiyim kimaka nini oniyim simiirin sibgu kigrirao mi nae minim mi whwonkai hii ikim mi dimin taemin nhir ikim mi ti dimin hiriinanim simiir sibgu diriraerar haiginiu mi kima kimiir kwoinim io kwoin kipi naingwo simiirin mi ha kipi diriraerar. ¹⁰Mi ninokninkin komiiya Adi Komii siya priihauugia kimiir

wim kima iki iikam nhirim simiir whinkinsiis haiginiu mi ta hiriinan saiirsika kima wi Adi Komii siir diminpai diminpaiyim kimiir hauuim wi simiir sibgu kigriraowan iikam nwowi. Yim hiniingim,¹¹ iikamim yipiki yai kimiir boinmimauwi mi sima Adi Komii siir yaigiyai imiirara boinmimauw iksi. Mi yipiki dimin taeminim iikamim simiir whindiriraerari Adi Komii siir kirieni mi ta hiriinan saiirsika iikamim Adi Komii siir inig iiirin wa nwoki hainan. Dimusi rani, Krais Jisis siya whindiriraerarkiya kimiir saiirsika. Mi kara ha naingwowi iikamim siir inig iiir hainan, siyairgin inig komiigakin mi pi siya kigriraowi iikamim nu tiranim mi dimin taemin whiekak ikim tinoktinokin. Iriig.

**Kima kipi naingwoyimiyok, ti dimin biyieyim kimiir
tirbumbuim sima Krais siir bidiyar iki tirim**

¹² Ti kariir nomiiyau kiinim kima kipi nanaawin ti hiriinan hik kimpipisuim iikam kimiir nimbiniyim yim kimiir kinankiuim mini mi sima wa nwoki kigim kima ini Adi Komii siir sibgu wakaeyokna apim, kimiir kwoin in ha naingwowi ti dimin biyieyim biiya bi nimbiamkim mi ta saeya ninkakniya. Niingaka. Biiyin Krais siirar bidi yimbiam. ¹³ Mi kima maarginairga dwo kima Krais siir hiriinan nwokim dimin biyie kimiir nimbiniyim. Dimusi rani, mhoiyya iya Krais siya swoki iti, siya, wi siya siyar nanaakninkiinaei mi kima wi maarginairga taokitaoka saika nwowi. ¹⁴ Mi iikamim wi yai bibiyie kirie kimiir nikbumbu boini. Dimusi rani, kima Krais siiram naingwo tibmiikim mi kima maarginairga dwo. Dimusi rani, Adi Komii siir naeyiu kirieyin ini kimakar nwowin. ¹⁵ Mi kima siyu biyie kipi tir mi gavman siir miyyan iikamim kimiirin wi sima nonkwobumbuninkin haiginiuwi ti siyu biyie hiriinan kima tiri in siarsi. Yim hiniingim, inkam min nisomsom aokao mi hii min tauae mi siyu bibiyie iikam nhirmi tir mi kira ha naingwowi iki iikam nhirim simiir kouwin ini kiar yowowin mi simiir digworaekwowim yim ini kiar mi kigriraowim mi ti hiriinan diminim yim kipi tirmimin. ¹⁶ Mi inkamin iikam biyieyim dimin biyie tiriym sima wi kiriir tirbumbuninkini. Dimusi rani, siya Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna apikin mi siya simiirsi kipi nidid siya Adi Komii siir inig iiirar hainan. Dimusi rani, siya Adi Komii siiram naingwo tibmiikin.

¹⁷ Mi ta iiya bidi yimbinya Adi Komii siya iikam imiir hidana. Mi siya biiyin wi iikamim yipiki siir yai aiir wakaeyokna apim wi simiir hidi. Mi siya biiyin iikamim naingwo tibmiyim krimiir hidi mi mhoiyya wi paniina tiri iikamim yipiki digumii Adi Komii siir yai kibi aiir haimriiyiuim simiirin? Simiirin wi siyar nonkwobumbuninkin iuguski. ¹⁸ Mi Adi Komii siir yayim Yokwo Komii sairir hir nwokaiyim yim hiniina boinkim,

Mi iikamim yipiki naingwo tibmiyim mi ti dimin biyieyim ha nimbiam hik simiir hauuwam mi simiir kwoinim pariiparrii

sima nipiyaokiiyim Adi Komii siir wakaeyokna apsi, mi ti dimin biyieyim ti iikamim Adi Komii siiram wakaeyokna apiyim simiir kwoin simiir kiyaiyamin pariipariiya nwowi, mi ti iikamim yipiki digumii Adi Komii siir haimriiyuim yim wi paniin paniina tiri, ha? Yim wi hindara nasae borninopkainam iuguskii.

19 Mi ta hiriinan saiirsika, ti iikamim yipiki dimin bibiyeki kiyikaigaiyim mi hikak ha nwowim, yim Adi Komii siirar kwoinkin ti hiriinan nimbiyamin mi sima kipi naingwoyimiyok. Mi Adi Komii siiram daengwo tibmii yipiki iikam whiekak krimiir nonkwokwokiyin mi siya simiir whindiriraerarin mi simiir mi kigriraokin. Dimusi rani, siya dimin taeminim biiya siya boinim, siya diriraeraram, siya simiirin wa diriraerari. Iriig.

Kima adiyaowae iikamim kima Adi Komii siir piuganan iikamim simiir sibgu kigrirao

5 ¹Mi ta hiriinana saiirsika, iikamim Adi Komii krimiir Wanin siir piugananim iki iikam nhirim simiir kigriraowiyim kara kimiirin hiriinansi boinonkwokwoki. Mi kara iripi hiriinan inkam adiyaowaeyairgin kimiir hiriinan mi karar kigin Krais siya naonamin. Mi kara wi siyaka boinaii dimin taemin miiyik miiyikim mhoiyya Adi Komii siya nanaakninkiyanim. ²Kara kimiirin tisa boinonkwokwokiyin kima iki Adi Komii siir iikamim sibsibnam yipiki kimaka waraur nwowim simiirin sibgu kigrirao. Kima sibgu kigrirao Adi Komii siya naingwowlan kima tiram siir hiriinan. Dimusi rani, kima wi kipi diriraerar dimin taeminim, sima kimiirin hiniina boini ti hiniin diminin siir ti diriraerar. Niingaka. Kima simiir tiri. Dimusi rani, kimiir kwoinim simiir diriraeraram naingwokim kima simiirin minam kipi diriraerar umir komii haiyim, kima simiirar diriraerar. Dimusi rani, kima simiirin nienginiingga tiramar naingwokim. ³Kima iikamim Adi Komii siya nokmwin okwo haiginiuwim kima, kimamar kipi naingwona hiniin kouwin ini kimar ywowim mi simiirin kimar nokmin tñ dimin taemin tiramin. Niingaka. Wim kima ini aknainan ywowim iikamim warauranim simiir niisiimauuwam dimin taeminim sima kigna apam. ⁴Mi mhoiyya iiya Jisis Krais siya krimiir kigriraowi inkam komiiyin siya swoki iti, siya wi siya siyar nanaakninkiinaei mi kima wi saika ninkin hαιi dimin taemin kibikibiyim iinokiinok nwoyokiyokiyyim kigugu karamae nwowiyim. ⁵Mi ti hiriinan siyu kamwowin kara pi yainan whranim kimiir boinonkwokwoki, kima iikamim yipiki kimiir kigriraowiyim simiir yai imiir sibgu wakaeyokna ap kima whiekakarin irni nwirni yai wakaeyokna. Dimusi rani, Adi Komii siir yaiyim Yokwo Komii sair nwowim yim hiniina boinkim, Adi Komii siya iikamim yipiki ha naingwowlan sima argim inkam komiikomiiyim, siya digumii simiir haimriiyiugin mi siya ti

iikamim yipiki simamar naingwona karamae nwowiyim siya wi simiir whinkinsiis haiginiuwi. ⁶Dimusi rani, yaiya Adi Komii siya boina saiirsika, kima ha daingwo Adi Komii siya inig komiigakin mi kima kimamar kipi naingwona mi kima siir yai imiirar wakaeyokna ap mi ta sair mhoiyyarin iiya siya nimbinia siya kimiirin wi wadieyar whindiriraer haiginiuwi mi kima wi kiriekikirieya nwoxi. ⁷Mi ti dimin taeminim kima naingwoyimyokim kimiir kiyaii, kima ti dimin taemin imiiramin Adi Komii siiram srii siya whinkinsiis haiginiuwim kimiirin. Dimusi rani, siya kimiiram naingwokwonanaei mi kimiirin wi siyar kigriraowi.

⁸Kima sibgu mintirao mi kimasayar kigriraona. Kimiir sau omoman inkamin Setan siya ini wraisu komiuyin yipiki laion dapiyin ini siir hiriinan ywowin siya hinda tinda pa napririr kaowi iki wraisu nhirim simiir pisomsom aokaowim. Setan siir siyuin hiniingin, siya hinda tinda pa napririr kaowi iikamim simiir nipiyaokiyim sima digiumii Adi Komii siir haimriiyugigim. ⁹Kimiir kwoinim kirie hiriayar dwokripkai mi digiumii Setan siir haimriiyiu mi ta hiriinan saiirsika kima iikamim yipiki Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna apim. Dimusi rani, kima ina ninokninkinim iikamim yipiki Adi Komii siir wakaeyokna apim hinda tindanim, dimin biyieyim wi simiir tirkumbuwi kimiir tirkumbuni hanuin aka mi kimiir kwoinim kirieya dwo. ¹⁰Mi ta iiya kima hik kimpipisu hαιi sair mhoiyyarin Adi Komii sikisiyaairgin yipiki dimin taemin miiyik whiekakim simiir bwamkibwamin. Mi siir dimin miiyikmiiyikim wi kimiiram nimbinia kima haiyim mi kima wi Krais saika nwoyokiyokiakaeyami iinokin. Mi kimiirin wi miyyik Adi Komii siya siyar nwowaiginiuwi mi wi siya kirie haiginiuwi mi kimiirin wi siyar mi whindiriraer haiginiuwi. ¹¹Kara ha naingwomi Adi Komii krimiir Wanin siya digworaekwo whiekakim simiirar kigirkaki iinokin. Iriig.

Mi kara pi yaimirsisim nhirim simiir swoki boinki

¹²Ti inkamin Sailas nikiuwyin yipiki kara naingwokwonanaeiyin, siya whin win haiginiugika ta yokwo mirisima kara kimiir boinonkwokwokiyi mi kara ta yokwowa minam winkika kimiir niisiimauuim ta yaiya kima naingwo tibmiyya yim Adi Komii siргisiirar yaigim. Mi kimiir kwoinim kirie dwo mi simiir wakaeyokna ap.

¹³Mi kima iikam naingwo tibmiyyim yipiki om Babilon hir nwowim yipiki Adi Komii siya nimbinim siirim simiir wakaeyokna ap mi sima mi Mak siya yipiki kariir yinisimkiinanin kanaka wakaeyokna apiyin Adi Komii siir, simiir nokboinmamaira kimiiram hauugika. ¹⁴Kima iikam whiekakim yipiki kimiir nomiiyuauim naingwo tibmiyyim simiir kigi mi simiirin dankabmamair mi dokboinmamair haiginu.

Mi kara ha naingwomi kima Krais siir iikam whiekakim kwoinin iripa nongwomamair aeiyin siir bidi haiyin. Iriig.

2 PITA

Pita siya ta yokwowa iikamim naingwo tibmiiyim simiiram swoki winkikin. Siya hiriyan naingwokin siya wi kimirin tanu ti nu iirin wi sipi haiburgigi mi siya ta siir yaiya nikopkaigiyana sair asi boinkikin iikamim naingwo tibmiiyim simiir kinsis haiginiuwam. Siya simiirin ti hiniina boinkikin, waru kamim niksisaeiyim simiir yaiyim simiiram kipi naingwo tibmii. Siya simiirin ti profet niksisaeiyim simiirsi boininkwokwokikin. Siya simiirin min boinkikin, sima simiir naingwo tibmii aiiran sibgu donkworinu dimusi rani, Jisis siya wa tiri diminim siya boinim mi siya wi sipi swoki iti. Iriig.

Yokwo kwisaka aeya Pita siya winkiya

1 ¹Kara Saimon Pitakin, inkamin whisarii mii priimiriiyin Jisis Krais siirim, kariirin siyar nirkwin okwo haiginiugun siir yai imiir boinmimauuim. Kara ta yokwowa iikamim yipiki simiir naingwo tibmiiya krimiir hiriinan komii nwowa mi yipiki ti yai kirie kibi kibiyim sim wakaeyoknam yipiki wi whiekak krimiirar whinkinsis haiginiuwi kimiir winki. Dimusi rani, Adi Komii siirsika krimiir dimin biyeyim Jisis Krais siya haiyoprimdiyiumiigikim mi krimiirin ini rirmiiya siyar ywowaiginiuviyim mi ini dimin whirki kimbu karamaeyer ywowim mi ti hiriinan siyu iiarsi nanmaiwarkainakin whiekak krimiirin. ²Mi kara ha naingwomi, Adi Komii siya mi Jisis Krais sowa hauwi kimiirin, naingwobumbu mi nongwomamair ae wi nhami nhami hauu rani. Mi krimiir Adi Komiiyin mi Biiyan Inkam Komii ikin Jisis Krais sowiir kiriensi yipiki kima sibgu inokninkinim. Iriig.

Adi Komii siya bidi yimbinin krima siirgisiirgim

³ Adi Komii yipiki kirie komiigakin, krimiir bidi hauuwim dimin taemin whiekakim krimiir whinkinsis haiginiuwim siirim sibgu naingwo tibmiiyim. Dimusi rani, siya nanaakninkii haiginiugun krimiirin mi krima Krais siir asi ninokninkini, yipiki biiya krimiir nimbinin siir dimin miyiikim simiir haiyim mi kwoin miyiikin dimin whirki kimbu karamae nwowin mi wi saikar waiyayokiyokiakaeyami. ⁴Ti hiriinan siyuun siya bidi hauuwin krimiirin siir dimin kirie miyiikim

biiya siya nimbinim krimiir mi ta hiriinan saiirsika mi tariinanin wim kima ti dimin taeminim simiir kirieya sairin wim kima wa haiburgigi, ti dimin taemin biyieyim iikamim nuanim sima tiriyim simiirin. Mi ta hiriinan saiirsika mi kima wi siir dimin miiyik imiir haa mi kima wi Adi Komii siir hiriinan nwowi. ⁵Mi ti hiriinan siyuin, kima kimiir naingwo tibmiiya sairin sibgu sibgu kisisop diriraerar sibgu nwowam. Mi kira ti hiriinan tiri sairin mi wi miinan nhami nhami kipi mirii Adi Komii siir yaiyim yipiki war i kimiir kwoinau nwokaiyim biiya kima niki aingwo tibmiiyim simiir swoki inomokninkinamin. ⁶Mi iripi hiriinan, iya kima ti hiriinan tiri, mi kimiir kwoin imiirar kintimtinuna mi ta hiriinan saiirsika kima wi nikwokrimkrip rani mi wi dimin whirki kimbu rani mi ti iiyim dimin taemin biyieki nimbiyami mi wi miini haniin nwoki miriyyim sibgu nokworinukripkaiyam. Mi wi mairstgimaирга hiriayar nwoki okripkaiyim Adi Komii siргisiir siyuin wa kimir waraur nwowin siramin. ⁷Mi iripi hiriinan, kima ti hiriinan tiri mi kima wi kimiir nomiiyuim simiiram naingwokwonanaeiya mi simaka nomboin ii aeiya wi sair diisiimau simiirin. ⁸Mi ti hiriinan diminim kimiir kwoin nwokaiyim, yim ini yinkinukikaiyim mi sima wi kimiir whinkinsiisi mi hiriinan sairisa kimiir kwoinim wi niingga niingga nwo rani. Niingga. Saeya wi naeyer bud. Mi wim kima Biiyan Inkam Komii Jisis Krais siirin wa sibgu inokninkini mi kimiir naingwo tibmiiya siramin wi kirieya nwowi. ⁹Iikamim yipiki ti hiriinan dimin karamae nwowim simiir kwoinauin, yim sima ini iikamim yipiki kigimok karamae nwowyim simiir hiriinan ywowim. Dimusi rani, sima nhwokwsaekim. Ti hiriinan iikamim sima bidi yaingwo owougyim Adi Komii siya haiyoprimdiyumiigya simiir dimin biyieyim sima tirim. Mi hiriinan sairisa tariinanin simiir kwoinim dimin whirki bi kimbukim.

¹⁰Mi ti kariir nomiiyuim iya Adi Komii siya nikiuwa kimiirim mi siya budi yimbinim kima siргim, kima miinan mirii dimin miiyik tiramin. Mi hiriinan sairisa ti dimin wi kimiir whinkinsiis haiginuwi mhoiyya Adi Komii siya wi kimiir nanmaiwarkainae. Mi kima ti hiriinan dimin imiir tiri kima wi saika waiyayokiyokii siir om hir. ¹¹Mi kima ti hiriinan dimin imiir wakaeyokna api mi Adi Komii siya anowin wi kimiiramar haiwaoki mi hiriinan sairisa kima wi omin Biiyan Inkam Komiiyin Jisis Krais siya kigriraowiyin yipiki biiya naonamin kimiir whindiriraerarin mi kimiir nanmaiwarkainamin mi kima wi iinokiinok saikar nwoyokiyokiikaeyami.

¹²Kima budi yinokninkinim ti diminim kara boinkiyim mi kima sibgu dokworinu Adi Komii siir yaiyim simiir kirieni biiya kima wakaeyim mi ha wakaeyokna apim mi iinokiinokin kara kimiir boinurwokaiyim swoki aingwokwonanaei ti dimin imiir. ¹³Kara ha naingwovi yio siyu wadiekin kara kimiira boinmauu yokiyokiyyim ti dimin imiirin mi

hiriinana saiirsika kima wí simiirar nwoki aingwoyokiyokiyyim iiya kara ti omwaiya niki waiya tir. ¹⁴Kara ina ninokninkin, kariir iiya naowana ini kingiin nwowa. Dimusi rani, biiya Jisis Krais krimiir Biyyan Inkam Komiiyin siya boinmauugin kariirin ti dimin imiirin. ¹⁵Kara ta yokwowa minam winki mhoiyya kara naonami mi iinokiinokin sima wí kimiir whinkinsis haiginiuwi ti dimin imiir naingwowoknakiyim. Iriig.

**Krima iikamím bidi kigím Jisis Krais siir dimín
kirie kirieyim paenan niuyaeyim**

¹⁶Krima iikam krimiir yidwi wanwyaemi niiwii niinggaam simiir biri wakaeyokna apkim biiya iiya krima boinmímauuim kimiir mi kimiir nanaakninkii haiginiuwa Jisis Krais siir yipiki kirie komiigakin mi yipiki wí swoki iti. Niingaka, krimaki krimar kigin siir dimin kirie kirieyim paenan niuyaeyim. ¹⁷Mi Adi Komii siya siir inig iiir hainanprapraski mi dimin komiyyin paenan niuyaeyin siir ywowaiginiugi. Dimusi rani, ti yai imiirsika. Krima aposel kamím bidi wakaekiyim iiya siya hinina boinkiyin, tiriginin yio kariir yinisiim nwirkinwiruwan siya yipiki kara naingwokwonanaeiyin ¹⁸Krimaki krimar wakaekim ti yaiyim Adi Komii siir om hirinki nitim. Dimusi rani, krima saika nwokim mhiuin dimin whirki kímbu karamae nwowin Adi Komii siya nwowyiin hír.

¹⁹Dimusi rani, diminim biiya krimar kigim, krima ti yaiyim biiya profet kamím sima boinmímauuim yipiki Adi Komii siir yaiyim sima nanaakninkii haiginiuum simiiram naingwo tibmiikim. Mi kima ti iikamím ti yai imiir wakaeyokna api mi kima wí siyu miyyik tiri. Ti Adi Komii siir yaiyim yipiki ti profet kamím sima boinmímauuim ini paeya maeyau niibwomambwowa sair niuyaeyiia mi nugakan nauunin siya whwoyayakwokiyim kimiir niisiimauuwim bieyin ini kingiin nwowin sipi nimbinaidni. Mi ti hiriinan yaiyim biiya profet kamím sima boinmímauuim yim ini paeya niiyika krimiir niuya haiginiuviya ini sair hiriinan ywowim Adi Komii siir yaiyim simiir sibgu wakaeyokna apim mi iiya Jisis siya swoki itana wí sairrar namwoiuwi yipiki bieyin nugak nimbinaidniyakwokiyin siir hiriinan. ²⁰Mi biiyin kima ti dimin taemin hiniinim pi kwaboini, simiir dinokninkin, wi nwirki siir kwoinara swoki ap rani, ti yaiyim krimiir kwoinau nwokaiyim yipiki biiya profet kamím sima boinkiyim. Niingaka. ²¹Tikina ya kaimwoka. Dimusi rani, biiya profet kamím sima dimin taeminim simiir kwoinau nwokaiyim simiir biri wakaeyokna apkim mi ti yaiyim Yokwo Komiihau ha bi winkim. Adi Komii krimiir Wanin siir naeyiuin siya siyar kiyaiigìn simiir kwoinim mi sima yaiyim Adi Komii siya boinmímauuim simiirin, ini simiirar swoki boinmímauuim. Iriig.

Dimín biyieyim yipiki niksaes kamím sima tiri ima

2 ¹Biiya niksaes profet kamím Isrelan iikamím simaka nwokim. Ti iikam hiriinan sima niti mi wí kimaka nini oni ti niksaes

yai bibiyieyim simiir hainaniyim mi ti hiriinan diminim iikam nhirim yipiki Adi Komii krimiir Wanin siir piuganiyim wi ti diminim simar nonkwobumbuninkin haiginiuwi mi sima wi digiumii Biiyan Inkam Komiiyin Krais yipiki biiya simiir nanmaiwarkainam naowin mi hiriinan saiirsika wi kimimin tani siya simiirin wi pae komiyya saiir nitnoudnankaigii. ²Mi iikam whiekakim wi simiir siyu biyie imiirar wakaeyokna api mi wi ha boini, yio dimin karamaeka hii hiriayar danae. Mi mhoiyya iki iikam nhirim wi yai bibiyie Adi Komii siir yai imiir nigbumbuwi ti diminim ti iikam bibiyieyim sima tirim simiirsika. ³Sima niksisea nliwiyiim simiirin minim naingwovi kimiir kwoinim imiir kiyaeyam mi umir kimiir warauranki haiyam. Adi Komii siya iiya ti hiriinan iikamim simiir hidana sairamar nwokin. Adi Komiiyin yipiki simiir nonkwobumbuninkinanin siya nhwo whin tani, siya ta iiya simiir nonkwobumbuninkanana sairamin ii haruwa haruwa bi nwonanaekin saeya nimbiniyamin.

⁴Ti hiriinan diminim biiya Adi Komii siya tirim yim krimiirin hiniina niisiimauugim Adi Komii siya wi whisarii nwonanae rani. Adi Komi siya paekwosimim yipiki dimin biyie tirim simiir bi swoki kigninkin okin saikar nwowamin. Niingaka. Siya simiirin maeyaua paekaka iikamim simiir nonkwobumbuninkanana sair hiriir yikropki mi sima ini maeyaua paekaka sair hirar nikai okripkaiyim iiya Adi Komii siya iikamim simiir hidana sairim. ⁵Biiya Adi Komii siya iikam biyieyim simiir biri swoki kigninkin okin ti nuin omwai siir waiyam. Siya op komii whira yikropki mi iikam whiekakim ini siyar kaiyoprimdipu aokaokiyim. Inkam nwirin Noa nikiuwiyyin yipiki hiniina boinmimauuwiyin iikam sima dimin taemin miiyik imiiram daingwo tibmii, siya mi iikam irriyar is iko sima simar ywonaowid, Adi Komii siya simiir biri nisomaokin. ⁶Adi Komii siya om Sodom mi Gomora sowiir iikamim simiir bidi hidgiyim mi siya simiir om owiir hangimugi mi simiirin ini wara yunamim. Ti hiriinan diminim yim aknainan iikamim simiir niisiimauugim yipiki mhoiyya omwai waiyaei ti nu iir mi dimin yipiki dimin biyie simiir tiriyim simiir nimbiyami. ⁷Adi Komii siya Lot siir kigriraokin inkam miiyik nwirin, yipiki siir kwoinim hauugihauuga whiyieyin hiinanaeni siyu biyie sima tirim simiirsi mi iriipi hiriinan iikamim dimin miiyikim sima tiranim sima digiumii simiir mi haimriiyugin. ⁸Inkam miiyikin Lot siya iikam biyieyim simaka nwokin mi iinokkinokin siya dimin biyieyim sima tirim simiirar kigin mi dimin biyieyim sima mi boinim simiirar mi wakaekim mi siya haugihauga siyu biyie sima tirim simiiramar whiyiekin. ⁹Mi ti dimin hiriinan krimiirin hiniina niisiimauugim Adi Komii siya ina ninokninkinin siyuun iikam miiyikim simiir nanmaiwarkainaainin dimin kirie kirieyim hikak nwowiyim simiir hirankin. Mi siya wi iikam biyieyim simiir naingwo owou rani, simiir tirbumbuam mi simiir nonkwobumbuninkinam mi

sima wi ta iiya Adi Komii siya siir iikamim simiir hidana wi saiarsi napiyok rani. Niingga. ¹⁰Mi Adi Komii siya ina sibgu inokninkinin mi siya wi niksisae profet iikamim yipiki hii nanaeni siyu biyeyim simiir kwoinau nwokaiyim simiir wakaeyokna apim mi siir kitinisiinam wi simiir naingwo owou rani, simiir nonkwobumbuninkinamin mi ti yipiki iikamim, Adi Komii siir kirie imiir wakaeyokna karamae nwowiyim mi ti niksisae profetim simiir kwoinim kirie ywowim mi sima simiir kwoin imiirar napikim mi sima yai bibiyie paekwosim imiir boinsi bi nididikim. ¹¹Adi Komii siir paekwosimim simiir kirieya komiiga ini iikam biyeyim simiir kirie aiir haiburim. Mi sima ti iikamim simiir bi boinhiuriyu boinikim Adi Komii siir whwonkam ida, simiir boinwokiyopnatkaigiyamin. Mi ti niksisae profetim yim ini ti hiriinan siyu iiirar tirkripkaiyim. ¹²Ti iikam hiriinan yim ini hu habim kwoin miyyik karamae yim mi dimin taeminim sima tiram naingwowyim sima pi hindarar priidiraerari iikamki sim haiyim mi sima nitim. Mi ti iikam hiriinan yim wi mhoiyya tioletwomaii. Mi sima dimin taeminim sima ninokninkin karamae nwowiyim simiirar priboin priboinikim. Mi mhoiyya Adi Komii siya wi simiir nonkwobumbuninkini, niimauan wraisuium iikamki sim nitkikikiniyim simiir hiriinan. ¹³Mi simiirin dimin bibiyeyim sima tirim, wi simiirsi nonkwobumbuninkin haiginiuwi. Sima ha naingwowi, kinaka naeiya ya dimin miyyika mi simiir kwoinim simiir mhii imiirar mirninkinamar naingwowi, sima ini ta ma biyeyea paowaigi piskimpouim kimiir piu nonkwobumbuninkina ini sair hiriinan ywowim mi sima simiir niksisae siyu imiiramar mairstmairgael simiir wakaeyokna apam. ¹⁴Mi sima wig imiirar kaonanaeikim iripa piu simaka nwowim mi ti hiriinan simiir kwoinidig saeya nwoawiginiu rani. Niingga. Mi sima iikamim simiir kwoin imiir kiysiigim yipiki simiir naingwo tibmiya kirie nwo karamae nwowiyim mi ta hiriinan saiirsika sima dimin biyie asi tiri. Mi sima minam naingwoyokiyokiii siyu umir digworaekwo haiyanin yipiki iikamim simiir yai imiir wakaeyim simiir hiramki haiyim. Mi mhoiyya Adi Komii siya wi ti hiriinan simiirsi nhinikriopki. ¹⁵Sima digiumii yaimwo imiir haimriyuwi mi dimin biyie imiir napi iikamim yipiki siyu miyyik iiir haiburgigim mi ha napwaeyamim nae hir simiir hiriinan ywowim. Sima dimin taeminim biiya inkam nwirin Belam nikiuwyin Bioni yinisiimin siya tirim simiir wakaeyokna apikim. Siya umirim naingwokin iikam sima hauuwim ti dimin biyeyim siya tirim simiirsi. ¹⁶Mi siir donkiyin habwaohaenan nwokin yai bi boinikin mi siya ini inkamnanar yomboboин mi siya yai kirie siir boin mi siir mi ikidu dimin biyeyim siya naingwowyim kwoinau nwokaiyim simiir tarsi.

¹⁷Iikamim ti kamim simiir hiriinan yim bi whindiriraerarikim, yim aeyowieyim op karamae yim, simsinkaigaeyamim ini simiir

hiriinan ywowim. Sima ini naoni wau komii komiiyim koua hir nakiibimbiramiyim ini simiir hiriinan ywowim, iki sima yaiyim sibgu whinkinsis haiginiuwam bointidwokiyim mi yim sima pi dimin whirminwhirmin swoki tir tani. Adi Komii siya ta maeyaua niibwomambwonana simiiram nimbinka. ¹⁸ Sima yai kirieyim yaimwo karamaeyim simiir wakaeyokna apikim, sima wi iikamim ti dimin biyieyim simiir kwoinau nwokaiyim wi simiir kwoin imiir kiyai. Sima wi iikamim yipiki ti dimin biyie imiir haiburgigim iki iikam nhirim sima niki apkripkaiyim simiir kiyai. ¹⁹ Sima ti kam bibiyieyim hiniina boinikim, yio dimin karamaeka iikamim simiir kwoin imiir naingwo apamin. Mi ta hiriinan sairsika, sima ti hiriinan iikamim yim sima wi saiir nikwowaissi rani, sima ini simiiram priimiriiyan iikam ywowim mi sima yaimwoni wakaeyokna apamin dig nwo rani. Dimin whirki inkam nwirni kwoin iiir kwirii idwokai mi siya ti diminin siir kwoin kwirii idwokaiyin siir swoki tiri, yio yaeya dimin biyie tir tani mi siya wi ti dimin biyie iiir swoki haiburgig rani. Ti dimin biyieyin siya bidi ywowin siir kouin mi yio siya ini whisarii mii priimiriiyan inkam ywowin. ²⁰ Iikamim yipikim dimin biyie nuan iikamim sima tiriyim simiir haiburgig. Dimusi rani, sima ina ninokninkinim mi ina naingwo tibmiiyim dimin miyiikim Jisis siirim biiya siya naowa krimiir dimin biyie imiir haiyoprimdiyumiyyim mi krimiir nanmaiwarkainaam. Mi sima dimin biyieyim simiir kwoinau kwiri idwokaiyim ini simiirar swoki apnamim mi sima wi biyieyar nwowougusim dimin biyie biiya sima tirim wi simiir haiburgigi. ²¹ Yio ti hiriinanin wi wadie pi ywowin biiya sima Adi Komii siir yai kibiyim biiya inkamki boinmimauuim simiir wakaekaiswo mi sima bidi yasae iirgrak wakaeyim mi simiir bidi wakaeyokna apim. Mi mhoiyya sima digiumii ti yai imiir haimriiyugig mi ini siyu biyie imiir swoki apnamim. ²² Ti hiriinan diminim bidi yimbiyamim yaimwowim biiya profet kamim sima boinim simiir hiriinan, wrain diminim siya whiekkingikiyim pi simiirimar swoki ami simiir naeyimar huin inkamki hiisokiyin yipa swoki ami maeyau bropwa saiir wariprapraram. Ti yaiyim yim krimiir niisiimauuwi ti iikam yipiki Adi Komii krimiir Wanin siir yai imiir wakaeyokna apim mi tariinanin sima digiumii siir haimriiyugig. Iriig.

Iikamim krima ina ninokninkinim Jisis Krais siya wa swoki iti

3 ¹Ti kariir nomiiyauim kara naingwokwonanaeiyim, takina ya yokwo kwisaka aeya kimiiram winhauugya. Tiki yokwo imiirin kara kimiir kwoin imiir swoki hiurworwokaigi. ²Kara kimiirin minam naingwoi yaiyim biiya profet kam miyiikim sima nanaakninkiyyim simiirim daingwo mi iriipi hiriinan kima Biiyan Inkam Komiiyin siir yaiyim yipikin naonamin mi ha swoki insiin idwowin krimiir

nanmaiwarkainam simiir timi aingwoki, ti yaiyim siya aposel kamim krimiir boinmimauugiyim yim kimiir boinmaugikim, ti diminim nim krima kimiir swoki kwaboinmaugii. ³Kima ina ninokninkinim tiki hiriinanim bii wi sima nimbiyami iiya kingiin nwowi Jisis Krais siya swoki itana. Iikam nhirim yipiki niewaiyuwiyim yim wi simbi niti mi sima wi yai bibiyeyim bwam karamaeyim wi simiir nini boini, simiir kwoinkar naingwo apiyim. ⁴Mi sima niksisae yai kimiir boini, biiya Jisis siya hiniina boinkin siya wa swoki iti mi siya papi nwowin? Yaiyim biiya krimiir yidwi wanwiiae ima boinim, bi swoki imbiyamkim ini hindara yasae okainaiinamim. Mi biiya iiya Adi Komii siya nonkwokwowin ti nu iiir siya whiuwiniunan mi tisi tariinana namwoniym, dimin taeminim ini hiriayar nwokripkaiyim. Mi ti dimin taeminim sima boinim hiniin yim wi nimbiyam tani, yim kaimwo rani. Adi Komii siya dimin kasakasa bi kisisana haiginkin. ⁵Sima ti diminin siir ninokninkinam naingwo rani. Biiya Adi Komii krimiir Wanin siya yaiyara boinkiyin mi nu ninomoro ina yimbiyamwo. Adi Komii siya nuin whii komii solwara saiir op imiir nonkwokwokin mi nu iiirin nao siya whinkinsiisi mi yio tiriiginin iriipi hiriinan yio wi sipi mi kisinaei. ⁶Mi mhoiiya Adi Komii siya ha boinkiyin mi ha mi tirkiyin op aiirin mi opa ini nu iiirar ywomairipugiyin mi dimin taeminim ti nu iiir nwowim yim ina yaokaokiyim. ⁷Mi ti nu ninomoro tariinan nwowo yo Adi Komii siir yai imar nonkworinukripkaii mi mhoiiya iiya Adi Komii siya iikam biyeyim yipiki digiumii siir haimriiyuum simiir nitkaigaigii paeya mi ti nu ninomoro yo wi warar ninkin iuwi.

⁸Ti kariir nomiiyauim kara naingwokwonanaeiyim, kima ti dimin whiruwa siir kipi naingwo owou. Adi Komii siya ii kwiruwa ha naingwokwokin biewi biewi kasaka rani mi biewi biewi whiekakim yim ini ii kwiruwanana ywowin. ⁹Kimiir Biiyan Inkam Komiiyin siya bi kimiminikin siir nimbimin simiir tirkiyim iki iikam nhirim sima naingwowitz simiir hiriinan. Niingaka. Siya iikam whiekakim krimiiramar nikti owin digiumii dimin biyie imiir haimriiyugigim mi siiram naingwo tibmiiyim. Dimusi rani, siya inkam nwirkin maeyaua paekaka saiir hiriir namim pi borisopi. Siya hiniinam naingwomi, iikam whiekakim sima digiumii simiir dimin biyie imiir haimriiyugig mi siir wakaeyokna ap. Iriig.

¹⁰Mi mhoiiya iiya Biiyan Inkamin siya swoki iti mi siya, siya siya niisiimauunaei wi inkamin yipikin inkam nwirni digworaekwo tauaeyam nitiyin wi siir hiriinan niti iikamim wi ninokninkin tani iiya siya niti mi nhirim wi siiram nwokwokin tani. Mi iiya siya nita saiir mhoiiya ninomora wi nhaminhami tioki rani, diyani hiniin nu mi dimin taeminim siir nwowitz mi digworaekwo iikamki nonkwokwowitz wa niuginhiski mi wi op nimbiyami. ¹¹Mi dimin taeminim ti nu iiir nwowitz

wa niuginiski mi wa digi mi wim kima iikamim wi paniina nnowi? Kimiir kwoinim wi dimin whirki kipi kimbu Adi Komii siir yai imiir ti wakaeyokna ap,¹² mi kima ti dimin taeminim simiir ti tir ta iiya saeya nitiduduwim. Hiya Biiyan Inkam Komiiyin siya swoki iti mi ninomora wi paek i niuwi mi wa digi mi nauun sisim mi nauun komii komiiyim wa niuginiski mi wi opnan nimbiyami.¹³ Adi Komii siya bidi boinin siya wi yaeya nu ninomor nonkwokwomi mi nim krima simiirim nnowi. Iikamim yipiki biiya dimin biyie tirim tapairin sima wi iikamim dimin whirki kimbu karamae nnowi. Iriig.

¹⁴Ti kariir nomiiyauim kara naingwokwonanaeiyim, wim kima ti dimin hiniinim ti biiya kwaboingigim simiiram nnowi ninomor win mi nu win wi sowa nimbiyamim mi kima miinan mirii dimin whirki niki kimbu karamae nnowim mi irripa hiriinan dimin biyie tirisii mi hiriinan saiirsika Adi Komii siya kimiirin wa naingwoi dimin whirki bi kimbugin mi kima wi saika nongwomamae aei.¹⁵ Mi kima ta sair daingwo krimiir Biiyan Inkam Komii siya wi nitsisau rani, iikam imiir hidamin, siya krimiirin hiniina niisiimauwi siya pi borisopi krimiir nonkwobumbuninkinamin mi siya minim naingwoi krimiir nanmaiwarkainaam. Siya ini krimiir nomiiyau miiyikin Pol siir hiriinan ywowin, yipiki ti yai kibimi diminim Adi Komii siya hauwim siir simiir winkiyim kimiirim.¹⁶ Hiya Pol siya yokwowim ta iiya Biiyan Inkam Komii siya swoki itina sair winiyim siya dimin taeminim kara niki boinmimauuwim simiirar swoki winkikim. Krima yai nhirim siir yokwonau nwokaiyim simiir sibgu inokninkin tani mi hiriinan saiirsika iikam biyie nhirim yipiki ninokninkin karamaeeyim sima pi ti Pol siir yaiyim pi simiir ninkpitki niksisae yai nnowim mi ti hiriinan siyu kaimwowin sima iki profet kamim yipiki iki yai nhirim sima winim Adi Komiiniyim pi sima mi inkpitki yai biyie mi inkin owam mi hiriinan saiirsika sima wi sima sima mi tirbumbunaei ti diminin sima tirim.

¹⁷Mi ti kariir nomiiyauim kara naingwokwonanaeiyim ta hiriinan saiirsika kima ina ninokninkinim ti dimin imiirin. Kima, kimasayar mintaraona mi ti hiriinan saiirsika kima wi dimin biyie tir tani iki iikamim yipiki Adi Komii siir wakaeyokna ap karamae nnowiyim sima tiriym wi simiir tir tami mi hiriinan saiirsika kima wi Adi Komii krimiir Wanin siir yai kibiyim wi simiir haiburgik rani. Sima wi kimiir kinsiis haiginiuwi yinin omaka nonkworinuwyin siir hiriinan.¹⁸ Mi kima Biiyan Inkam Komiiyin Jisis Krais siir naingwobumbua sair sibgu o, yipiki biiya naowin kimiirin siyar niki whindiriraerarim mi nanmaiwarkainaam. Mi tariinanin kima siirin kipiii ninokninkin tani mi mhoiyya kima siirin wa sibgu inokninkini. Kara ha naingwoi siya inig komiigak dwo tariinan mi mhoiyya mhoiyya irripa hiriinan. Iriig.

1 JON

Jonin ti kamim Jisis siya niisiisiimauuim simiir nwir ieya. Ti Jonin saisakinairgin biiya Jisisni yai win kibiyim sim niki winkiyin simiir nanaakninkiiyam. Mi biigibiyan yokwowa Jon siya winkiya ya iikamim naingwo tibmiiyim simiir boinkika sima, simiir naingwo tibmiiya pi sibgu onkwokripkaiyim ta yaiya yipika Jon siir nhwokinhwokar kiga mi siir wiingiwiingar mi wakaeya Jisis siirim. Siya simiirin min boinkikin sima iki kamim niksiseiyim sima boinmimauuim dimin taeminim Jisis siir yaiyim simiir hiriinan nwo karam nwowim simiirsí mintirao. Siya simiirin ti hiniina boinkikin, sima ti nuan siyupai siyupaiyim simiiram kipi naingwokwo sima irni nwirniyam naingwokwonanaeaya Jisis siya hauua saiir hiriinan daingwokwonanae. Iriig.

Yaiyim krímiir whínkinsiis haiginiuwiyim inigak kríma nwoyokiyokiikaeyamam sima

1 ¹Ta yokwowa kríma wínkika Jisis Krais siir, yípíki kríma dapiyin Yai. Biigí biiyarín Krais siya ha nwokin mi siyaírgin kwoinbudin omwaiwaiyayokiyokíiiyin siir bwamkíbwamin. Mi tariinanin kríma siir bídí wakaeyim mi siirin krimaki krimar kígin mi siirin krímiir iíngar nonkwokiugin. ²Mi kwoinbudin omwaiwaiyayokiyokíiiyin siir bwamkíbwamin ini siyar ywowiskiyin mi iíya siya nita kríma siir bidiyar kígiim mi tariinanin kríma siirin kímiir asi boinmimauuwi. Ti inkam nwiruwan yípíki iinokíinokin híriiyar nwowyiyn. Biiya siya Adi Komii krímiir Wanin saíka niki okin mi ini siyar yanaakninkiibudgiyin. ³Dimin taeminim kríma kígiim yím ti sima kríma boinmimauuwim kímiir mi ta hiriinan saiirsika kíma wi irípa asi nongwomamairi krímiir hiriinan ta kríma nwowyiá Adi Komii saíka mi siir yinismi ieya Jisis Krais saiir hiriinan mi nim kríma ini kwoin whiruwar ywowiskiyim. ⁴Mi kríma ta yokwowa kímiiramin hiriinanam wínkika kíma wi nwoki sibgu inokninkinim ti dimin taeminim simiirin mi kíma mi kríma, krímiir kwoinim wi mairgimairga niki owim. Iriig.

**Krima Adi Komii krimiir wanin, siir dimin kibi
kibiyim simiirarar wakaeyokna ap**

⁵Ti yaiyim Krais siya boinmimauuim krimiir mi nim krima tisi kimiir swoki kwaboinkmamaauuim. Adi Komii krimiir Wanin siya ini bienan ywowin siya nii wara bi swoki ominominikin. ⁶Mi krima ti hiniina boini siya mi krima ini kwoin whiruwar ywowim mi krima dimin biyie tiri, nim wi niibwomambwo napririri, nim krima pi niksaekim mi krima Adi Komii siir yai kibikikibiy sair bi wakaeyokna apkim nim siyu bibiyeyim dimin biyie tiriyim simiir napkim. ⁷Mi krima ti siyu kibikikibiy Adi Komii siya nwowiyin siргisiir nwowi mi krima wi iripar nongwomamair aekiyami siir nhieya sair kirieni mi ta nhieya yipiki siir yinism iiira Jisis naokiinaiiniya iiya siya naonama mi ti dimin biyie biyeyim krima tirim yim siya simiirin wi hiriayar haiyoprimdiyiumiiyokiyokiiyami mi krimiir kwoinim ini rirmiigirimiiyar ywokiyim.

⁸Mi krima ha boini nim krima dimin biyie whirmin whirmin karamaeka, nim krima, krima krimar swoki priiyksasaenaei mi Adi Komii siir yai kibi kibiyim yim wi krimiir kwoinau haigi okai rani. ⁹Mi ti dimin biyie biyeyim krima tirim simiir boinkii. Dimusi rani, Adi Komiiyin dimin whirki bi kimbusin mi siya ta nimbin aiir nonkworinukripkaiyim dimin biyie biyeyim wi siya haiyoprimdiyumiigi mi krimiir kwoinim wi rirmiigirimiiya nwokii. ¹⁰Mi krima hiniina boini nim krima dimin biyie bi tirkim mi krima Adi Komii siirin wi hiniina boini, Adi Komii siya niksaeyan inkamkin. Dimusi rani, ombud komiiyin dimin biyie kina bidi tirim. Iriig.

**Kraisin, inkamin dimin whirki kimbu karamae
nwowin krimiirin siya whinkinsiis haiginiugin**

2 ¹Ti kariir nomiiyauim kara naingwokwonanaeiyim, kara ti yaiyim kimiiram winkikim mi ta hiriinan saiirska kima dimin biyie painisi tarsi. Mi krimiir nwirki dimin biyie tiri, nim krima Jisis Kraiskakaigim ti inkamin dimin whirki kimbu karamae nwowin siirin wi siyar whinkinsiis haiginiuwi. Siya wi Adi Komii siiram asi sriigi wi krimiirsi sriigii. ²Yio Jisis Krais sasaargin yipiki bidi bidiniya sasair ninkin imiyaenan Adi Komii krimiir Wanin siir ti dimin biyie biyeyim simiirsi siргisiir nhie aiirar mi ti io kwoin Adi Komii siya naingwowyin krimiiram yio siya bidi yikripkiyin. Dimusi rani, dimin biyie biyeyim krima tirim siya ti hiriinan simiirsi naokin simiir haiyoprimdiyumiigiyim. Yio krimiir dimin biyie biyeyim simiirara rani. Niingaka. Siya iki iikam whiekakim hinda tindanim simiir dimin biyeyim simiir warar haiyoprimdiyumiigikim.

³Mi kríma siir yai imiir sibgu wakaeyokna api mi kríma siirin wi haniingin sibgu ninokninkini. ⁴Mi inkam nwírin ha boini, mi kara Adi Komii siirin ina sibgu inokninkinin mi siya yai imiir wakaeyokna ap karamae nwovi mi ti inkam hiriinanin yípi pi nikksisaekin mi Adi Komii siir yaiyim yím siir kwoin hír wara nwokai rani. ⁵Mi tiriiginim yípíki iinokiinok Adi Komii siir yai aiiram naingwowyiyim yím sima ina ninokninkinim siyuin siiram naingwokwonanaeiyin siyiumwokisiyumwoin. Mi ta hiriinan saeya krima sibgu dinokninkin nim krima Adi Komii saíka bidi yamasuim. ⁶Mi yípíki ha boini yio siya Adi Komii saíka bidi yamasuwín mi siya wi dimin taeminiim biiya Krais siya tirim wi simiir hiriinanar timi tir. Iriig.

**Mi yípíki siir nomiiyauwam naingwokwonanaeiyin
yio Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna apíkin**

⁷Mi ti kariir nomiiyauim kara naingwokwonanaeiyim, ti yaiyim kara winkiyim kímiram hiniin kíma wi paniin paniina nwovi yím yai wiñ tani. Kíma simiir bidiyar iki wakaeyim iyya kíma biigibii Adi Komii kímir Wanin siiram naingwo tibmii kiina. ⁸Mi ti yaiyim ti kara winkiyim kímiram yím yai winkim. Mi iikamim yípíki ti miiyim Jisis Krais siya miriyyim simiir kigim mi ti kíma mirii ikim mi sima wi haini ninokninkini taká yaiya ya yai kaimwowaírga. Mi yím ti yaiyim yím hiniina boinkim, krima kímir nomiiyauim simiiram naingwokwonanae. Dimusi rani, krima ini ti yai imiir wakaeyokna apim mi ti dimin biyeyim ti iikami kwoinau nwokaiyim niibwomambunan yím wi simbi kinimnisainami mi simiir maeyauwa wi ti dimin kibiyim paenan niuyaeyim wi sima kisina okainaowidi. Jisis Krais siyaírgin bwamkibwamin paenan kímir niuya haiginiuwiyin.

⁹Mi yípíki ha boini, yio siya Adi Komii siir yai imiirar wakaeyokna apíkin mi siya io pi siir nomiiyau inaka swoki owi mi yio hiriinan inkamin yio Adi Komii siir yai imiir bi wakaeyokna apíkin. Yio ini inkamin niyyaka napamwíiyyin siyu si sikwo pae min niririya apnam karamae nwoviyin ini siir hiriinan ywowin. ¹⁰Mi yípíki siir nomiiyau iiiram naingwokwonanae mi Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna api, yio ini inkamin siyu nabie kigimok apiyin ini siir hiriinan ywowin mi yio siya siyu iiirin ina sibgu kigomok apin mi siya wi niigikiyamyao akai rani. ¹¹Mi yípíki siir nomiiyau inaka nwovi io mi yio tarí Adi Komii siir dimin taemin bi ninokninkinkin. Yio dimin biyie biyeyim simiir wakaeyokna apíkin inkamin yípíki siyu si napamwíiyyin niyyaka si hiniin. Mi siir nhwo iiirin nii aeya nimiui mi ta hiriinan saiirsika siya paniisi kigomok api siyu iiirin.

¹²Ti kariir nomiiyauim kara naingwokwonanaeiyim, ta yokwo kara winkiya kara dimusi bi winkikin wari dimin biyie biyeyim kíma tirim

simiirsi winkika simiirin Adi Komii siya bidi haiyoprimdiyumiigiyim. Simiirin siya bidi haiyoprimdiyumiigiyim. Dimusi rani, dimin kibi kibiyim biiya Krais siya tirim simiirsika. ¹³Kima ti adim, kara ta yokwowa kimiiram winkika. Dimusi rani, wim kima siirin ina ninokninkinin yipiki biiya omwaiyar niki waiyayokiyokiyyin mi tariinanar nadigniyin siiramin. Kara yokwowa yainan whrwanim nonkwona karamae nwowim kimiiram winkika. Dimusi rani, Adi Komii siir yaiya wi kimiir kwoin waraurar niki okaiyokiyokiyyim mi kima wi Setan siir nwoki ikwowaissiyyim. ¹⁴Kara yokwowa yainan whwran kimiiram winkika. Dimusi rani, wim kima ini kirie hiriayar nwokripkaiyim mi Adi Komii siir yaiya ini ini haniin kimiir kwoinan kwirii idwokaiya mi kima Setan siir bidi ikwowaissiigigim. Kara yokwowa ad imiiram winkika. Dimusi rani, wim kima ina ninokninkinim yipikim omwai hiriayar waiyayokiyokiyyin mi ini tariinanar yadigniyin.

¹⁵Mi kima dimin biyie biyeyim iikamim sima tiriym ti nu iiiranim simiiram kipi naingwo simiir wakaeyokna apam. Mi yipiki ti nuan dimin taeminim simiiram naingwoi mi yim tari Adi Komii siiram naingwokwo rani. ¹⁶Mi dimin taeminim nuanim yim hiniingim, mi ti dimin taeminim ti sima kigim sima iinokkinokin simiir haimamar mini mi dimin biyeyim simiiram mar mi kigmairi mi siya iki siir inig iirar hainanaeiyim mipi ha boini, kara digworaekwoki naokingugunankaigin ini iki iikam nhirim simiir haiburin. Mi yim digworaekwowitzim yim Adi Komii siir tani. Niingaka. ¹⁷Mi dimin taeminim ti nuin siirim mi dimin taeminim kigmairi ikim yim wi simbi digii mi yipiki dimin taeminim Adi Komii siya naingwowitzim simiir wakaeyokna api yim wi hiriayar nokwoyokiyokiigiyami. Iriig.

Krais siir sau omomim yim wi sima simar niisiimauunaei

¹⁸Ti kariir nomiiyuauim, iiya ti nu ieya digiyana ya kingiin bidi yitkiya. Mi wim kima ta yai aiirin bidiyar yinokninkinim hiniin Jisis Krais siir sau omomin wi paniin paniina nimbiyami. Mi Jisis Krais siir sau omom whiekakim yim bidi yitim mi yim sima simar bidi yanaakninkiinam mi nim krima ta ii aiirin ina ninokninkinim ya ini kingiin nwowa. ¹⁹Dimusi rani, ti kamim yipiki Jisis Krais siir sauau omom win nwowitzim yim sima iripa kwoin krimaka nwo rani, yipiki Jisis Krais siiram naingwo tibmii kiiniyim, yim sima krimiir bidi haiburgigim. Mi sima iripa kwoin krimaka nwokiswo mi sima pi iripa krimakar pi ywowin. Mi sima krimiir bidi haiburgigim mi ta hiriinan saiirsika nim krima ta saiirin bidiyar yinokninkin kiinim, simiir nwirki iripa kwoin krimaka bi swoki okim. Niingaka.

²⁰Adi Komii siir naeyiuin ha nitin ini haniin kimiir kwoin imiir ini kwirii idwokaini mi ta hiriinan saiirsika, kima ti dimin taeminim simiir

dimin mwokimwoim simiir asi sibgu ninomokninkini. ²¹Kara ta yokwowa kimiiramín ha bi wín boinkikin, wím kíma Adi Komii siir dimin taemín mwokimwoim simiir bi ninokninkinkin. Niingaka. Wím kíma simiirin bidiyar yinokninkinim. Mi ti digworaekwówim yipiki kaimwo nwowim mi ti digworaekwówim yipiki kaimwo nwo karam nwo ikim wím kíma simiirin bidiyar yinokninkin digim. Mi kíma ti niksísaе yaiyim yipiki yaimwokiyaimwoim simiir niinikikrimkripiyim simiirin ina mi inokninkinim.

²²Mi yipiki niksísaеiyin? Mi ti inkamin yipiki ha boiniyin Jisisin yio Krais rani mi ti hiriinan inkamin Adi Komii siya nimbingii mi siya siirin wa nikropkii. Mi yio ti inkamin yio Jisis siir sau omomkin. Mi Adi Komii siya mi siir yinísim ieya sowiirniyyin digumii bi haimriiyugigo. ²³Mi ti iikam hiriinanam yipiki Jisis Krais siir miisísaеiyim mi yim sima iríipi hiriinan Adi Komii siir warar mi miisísaеi simiir Adin. Mi ti iikamim yipiki Jisis Krais siir haiyim mi yim sima iríipi hiriinan Adi Komii siir warar mi inkin haigim simiir Adin. Iriig.

Adi Komii siir naeyiuin krimiirin siya niisiimauugin yai miiyik

²⁴Mi ta hiriinan saiirsika kíma wi kímasiyar mintiraona. Mi yai kíbiya yipiki biigibii kímar wakaeya, ya kímiir kwoinau waraurar haiginonkworinukripkai. Mi kíma ti hiriinan tíri mi kíma wi kwoin whiruwa Adi Komii siya mi siir yinísim ieya wi sowakaniiyar nwowi. ²⁵Mi yim tiriiginim yim sima Jisis Krais siya nimbingiyim krimiiram kíma haiyim. Siya krimiir whinkinsiis haiginiuwam nimbingikin mi kíma wi Adi Komii saíka nwoki sibgu oyokiyokiakaeyamim.

²⁶Kara ta yokwowa kímiiram winkika kímiir boinworwokaigiyim ti dimin taeminim yipiki ti iikam ima naingwowyim kímiir niksísaeyam. ²⁷Mi Jisis Krais siya siir naeyiuin kímiir bidi hauugiyin mi ta hiriinan saiirsika siya kímiir asi whinkinsiis haiginiuwi. Mi ti naeyiuin kímiir kwoinau waraurar nwokaikripkai mi kíma wi inkam nwíram noksír tani kímiir nowomwarkaiyuwamin. Mi ti naeyiuin kímiirin wi siyar nowomwarkaiyuwi dimin taemin whiekakim. Mi ti dimin taeminim wi siya nowomwarkaiyuwi, yim niksísaе dimin tani yim kaimwowaírgim. Mi yim wi ti hiniina nwowi, kíma ta Adi Komii siir naeyiuin siir yai aiir wakaeyoknaei, wím wi Jisis Krais saíka namasukikini.

²⁸Ihi, ti kariir nomiiyauim, kíma Jisis Krais saíka damasukikin. Mi kíma ti hiriinan tíri mi iyiya siya swoki iti nua tiriir mi ním kíma wi maírgimaírga nwoowini siir kígamín, kíma wi nídidwin tani mi wi mi agwoprakai rani. ²⁹Wím kíma bidiyar yinokninkinim Adi Komii siya bimbíuwí rani mi yipiki dimin miiyik tíri mi kíma wa ninokninkini siya siir yinísimkin. Iriig.

Tariinanin kíma ini Adi Komii siir yinísisim nwoowim

3 ¹Kíma whiekakarin ta saiir wakaeki, Adi Komii kímiir Wanin siya kímiiramín nhámi nhámi naingwokwo rani mi ta hiriinan

saiirsika siya krimiirin siir yinism asi nikiugim. Yim ti yaiyim yim kaimwowaırgim. Nim krima siir yinisisimkim. Mi iikamim yipiki ti nuan siyu imiir wakaeyokna apninkiniubumbunaniyim mi ti tariinanar nadigniyim yim Adi Komii siir bi ninokninkinkim. Mi ta hiriinan aeya sima ti dimin taeminim krima wakaeyokna apiyim simiir paniisi yinokninkinsi. ²Ti kariir nomiiyauim kara naingwokwonanaeiyim, nim krima Adi Komii siir yinisisimkim. Mi krima sibgu ninokninkin tani mhoiya krima wi paniin paniina namisi owi. Mi Adi Komii siya ti dimin hiriinanin krimiir bi niki iisiimauugin. Mi ti diminin sasaigin krima sibgu inokninkinin Jisis Krais siir, yio hiniingin siya wi sipi swoki iuuunaiini mi krima wi siirar kigwini mi iya krima siir kigwini mi nim wa ninkpit iuguski mi wi siir hiriinanar namwowiuwi. ³Mi yipiki ti dimin taeminim nimbiyamanim simiiram nwokwokini mi yim sima wi hirihiiriayar boininaei dimin biyie karamaeka mi sima wi dimin whirki kimbu karamaeyer nwowi Krais siya nwowa dimin whirki kimbu karamae siir hiriinan.

⁴Dimin biyieleya saiir bwamkibwamin Adi Komii siir siyu komii siir yaiya siyar kwiaakibiri. Mi ta hiriinan saiirsika ti iikamim dimin biyieki naokingugunankaiyim sima Adi siir siyu komii siir yaiyim simiir asi niinakrimkripi. ⁵Mi kima ina ninokninkinkinim ta Jisis Krais siya niuunaiinya nua tiriir iikam simiir dimin biyie biyeyim simiir haiyoprimdiyumiigiyam siya dimin biyie whirmen whirmen bi swoki tirmintirminkin mi siya ti hiriinan tiramar mi aingwokin. ⁶Mi ta hiriinan saiirsika, tiki iikam whiekakim yipiki Jisis Krais saika namasukkinim yim sima iinokiinokin dimin biyie bi tirkim. Mi ti iikamim yipiki iinokiinokin dimin biyie biyieleya tirnanaeiyim mi simiir kwoinim Krais siiram naingwo karamae nwowiyim yim siirim bi wakaeyokna apikim.

⁷Ti kariir nomiiyauim, kima iikamim simiiram kipi kiwaki kimiir niksisaeyim. Mi yipiki siyu miyikimiyikni nwowi mi yio sikisiya inkamin. Dimusi rani, Adi Komii siya krimiirin ha kigi nim krima dimin whirki bi kimbugim Jisis Krais siir hiriinan dimin whirki kimbu karamae sima nwowa saiir hiriinan. ⁸Mi yipiki dimin biyeyim simiirsimiira tirnanaei mi yio tar Setanikin. Biya mi tariinanin iripi hiriinan Setan siya ini dimin biyieyar tirkripkaiyin. Mi tiriiginim yipiki dimin biyeyim simiir simiira tirnanaeiyim yim siir iikamkim. Mi Adi Komii siir yinisiimin sima nitin ti nu iiir siya dimusi bi nitkin sima Setan siir miyim simiir digiguskiyam nitkin.

⁹Mi yipiki Adi Komii siir yinism nwowi mi yio tar siir naeyiu iiir bidi haiyin. Mi ta hiriinan saiirsika, sima dimin biyie paniisi tiryokiyokiyyamsi. Niingaka. ¹⁰Mi ti hiriinan siyuin, nim krima ina ninokninkinim yipiki Adi Komii siir yinisiimin mi yipiki Setani yinisiimin.

Mi yipiki dimin biyieyim simiir simiira tirnanaei mi yio tari Adi Komii siir yinism tani. Mi yipiki siir nomiiyau iiiram naingwokwonanaei karamae nwowiyin mi yio Adi Komii siir yinism tani. Iriig.

Kima kimiir nomiiyauim simiiram daingwokwonanaei

¹¹ Mi ti yaiyim yipiki biig i bii kimar wakaeyim, kima siir yai aiirin hiniina wakaekim krima irni nwirniyam daingwokwonanaei, ¹² mi krima io whwonkam kipi nanao ti inkamin Ken nikiuwiyin siir hiriinan yio siya Setan siirgin mi yio siya siir nomousim iiir asi nisomaokin. Mi siya siir dimusi nisomaokin? Siya siirin minsi nisomaokikin, dimin taeminim siya tirim yim miyik rani mi dimin taeminim siir nomousim ieya tirim yim wadiekim. Mi siya siirin io ha nwowin mi siya siirin ina yisomaokiyin.

¹³ Kima mouni haniin kipi siinkaoki. Dimusi rani, iikamim yipiki Adi Komii siir wakaeyokna ap karamae nwowiyim yim sima kimaka whwokwoka nwo rani. ¹⁴ Mi krima krimiir nomiiyau imiiram naingwokwonanaei mi krima wi haini ninokninkini krima dimin biyieyim simiir wakaeyokna ap rani mi hiriinankiniuwi, krimiir kwoinim yim wi paek niu rani. Mi krimiir kwoinin yio wi pi ninkpitkii mi wi omwaiyar swoki waiyaei mi siya wi Adi Komii saika nwoyokiyokiakaeyami Mi yipiki siir nomiiyau iiiram naingwokwo karam nwovi mi yio tari dimin biyieyim simiir wakaeyokna apikin mi siir kwoinin yio bidi yaowigusamin siya Adi Komii siir dimin taeminim simiir naingwoyiskai rani. ¹⁵ Mi yipiki io whwonkam siir nomiiyau iiir nanaowi mi yio ini inkamin ikam nisomsomaokaowiyin ini siir hiriinan ywowl. Kima ina ninokninkinim ti inkam hiriinanin yio siir kwoinin bidi yaowl mi yio siya Adi Komii siir dimin taemin sim whir wara swoki aingwoyiskai rani. Mi siya wi saika nwoyokiyokiakaeyam tan. ¹⁶ Biiya Jisis siya krimiirsi naokin mi ti hiriinan siyuun siya krimiir min niisiimauugun ikam nhirmiyam siya naingwokwonanaeiya sair bwamkibwam iiir. Krima ti dimin taeminim Jisis siya tirim simiirrar tir. Krima krimiir nomiiyauim simiiram daingwokwonanaei mi krima naosi kipi nidid simiir whinkinsis haiginiusiyin. ¹⁷ Mi yipiki siir nu iiirar nwovi mi siya digworaekwoki naokingugunankaii mi ha ninokninkini siir nomiiyauin yio dimin karamaeka mi siir mwoin nikrimkrae karamae nwovi mi siya ha boini siya siirin wi dimin sim whir swoki hauu rani mi Adi Komii siir naingwokwonanaeaya wi paniina haigiprakai siir kwoinauin? Sima wi dig nwo rani! ¹⁸ Ti kariir nomiiyauim kara naingwokwonanaeiyim, krima yaiyim naekak nwo karam nwowiyim simiirin hinda kipi priiboin priiboin mi hiniina kipi mi boin, nim krima ikam imiiramar naingwokwonanaeikim. Krima simiir whinkinsis haiginiu mi simiir diisiimauu hiniin, krima simiiramin nhaminhami naingwokwonanae rani. Iriig.

Iikamim yipiki Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna apiyim
yim sima siir whwonkam idan wi ntidgak nwo rani

¹⁹ Mi ti hiriinan siyuin, nim krima wa nwoki inokninkinim hiniin
nim krima Adi Komii siirgim yipiki dimin mwokimwoim simiir
bwamkibwamin. Mi ti hiriinan siyuin, krimiir kwoinim wi ntid rani,
krima Adi Komii siir whwonkam ida nokwosi. ²⁰ Mi krimiir kwoinim
sima krimiirin hiniina boini, nim krima dimin biyie bidi tirim. Dimusi
rani, Adi Komii siya dimin taemin imiirin ina ninomokninkin digin mi
krimiir dimin biyie biyeyim yim wi siya haiyoprimdiyumiigii mi krima
wi simiirsi ntid rani mi siya ti dimin taemin imiirin whirminwhirmin
bi nokpaokiigin, siya simiirin ina ninomokninkin digin. Mi ti dimin
taeminim krima ninokninkin karamae nwoka, windi yio siya ina
ninokninkinin. ²¹ Ti kariir nomiiyauim kara naingwokwonanaeiyim
mi krimiir kwoinim sima krimiirin hiniina boinmauu karamae nwowi,
krima miyyik rani mi iya krima Adi Komii siir whwonkam ida nokwosi
mi krimiir kwoinim wi kirie hiriayar nwokripkai. ²² Mi krima Adi Komii
siiram diminam srii mi siya krimiirin wa hauwi. Dimusi rani, nim
krima yai imiir wakaeyokna apkim mi krima dimin miyyik miyyikim siya
naingwowim krima tiram krima simiir tirkim. ²³ Biiya Adi Komii siya ti
yaiyim krimiir bidiyar iki boinmauuim. Krima siir yinisimin Jisis Krais
siir wakaeyokna ap mi irni nwirniyam dinan aingwokwo. ²⁴ Mi yipiki
Adi Komii krimiir Wanin siir yai imiirrar wakaeyokna api, siya mi Adi
Komii siya sowa wi kwoin whiruwa nwowi mi siir naeyiuin yio Adi Komii
siya hauugiyin krimiir, ti Adi Komiiyi siya ini krimiir kwoinau tir kwirii
idwokaiyin mi ta hiriinan saiirsika nim krima ina mi inokninkinim nim
krima ini kwoin whiruwa saika nwowim. Iriig.

Adi Komii siir naeyiu ieya mi yiu biyieyin niksisaei ikin

4 ¹ Ti kariir nomiiyauim, iikam whiekakim yipiki yai bibiyieyim
niksisaeiym sim nanaakninkii haiginiuwiyim hinda tinda bidi
yinoopkiyim. Mi iikamim kimiiram niti mi sima ha nini boini, yim
sima Adi Komii siirgim mi kima wi kipi niki anka aingwo tibmii kiin
simiir yai aiiramin. Biiyin kima simiir tiki kinankiu mi sibgu sibgu
tiki kigimoki ti simiir hir nwokaiyin yio Adi Komii krimiir Wanin siir
naeyiu ieya piyamisi owin, iyie uridyiu biyiekii piyami owin. ² Mi kima
wa kigninokninkinkii, Adi Komii siir naeyiuin siya ini haniin simiir
kwoin imiir kwirii idwokai. Mi yipiki ha boini, Jisisin yio Adi Komii
siir kwoinkar naingwo imbingikin, tiriir nitamin mi siya ini inkam
kiingikiinar yauni oniyin mi kima wi haniingi ninokninkinkii, Adi Komii
siir naeyiuin ini ti inkam iiir nwokaiyin. ³ Mi yipiki Jisis Krais siirin
hiniina boin karamae nwowi mi ti kwoin in siir kwirii idwokaiyin yio Adi

Komii siir tani. Niingaka. Tiki kwoinìn yio Krais siir sau omomkin. Kima bidiyar iki inokninkinim hiniin siya wi sipi niti. Mi tariinanın siya ti nu iir bidi yauni oniyin.

⁴Ti kariir nomiiyauim kara naingwokwonanaeiyim, wim kima Adi Komii krímir Wanin siirgim mi wim kima ti iikam biyie biyeyim simiir bidi ikwowaaisiigigim. Dimusi rani, yipiki wari kimiir kwoinau kwirii idwokaiyin siyaìrgin yipiki ti iikamim nuanim simiir kwoinau kwirii idwokaiyin yipiki niksisaeiyin siir nikwowaaisiyyin bii. ⁵Mi ti iikamim yipiki niksisaeiyim yim nu tiran ima yim sima Adi Komii siir tani. Mi ti dimin taeminim sima boiniyim yim nu tirankim mi ta hiriinan saiirsika tiki iikamim nuanim simiir asi wakaei mi simiir asi wakaeyokna api. ⁶Mi nim krima Adi Komii siirgim. Mi ti iikam yipiki Adi Komii siirim sima inokninkinim krímir yaiyim simiir simiira wakaenanaeikim. Mi ti iikamim yipiki Adi Komii siir karamaeyim yim sima krímir yai imiir bi swoki wakaeikim. Niingaka. Mi ti hiriinan siyuin nim krima ina ninokninkinim ti iikamim yipiki Adi Komii siirgisiir naeyiugakim mi ti iikamim yipiki Setani niksisae naeyiuin si nwokaiyim simiirin ina mi inokninkinim. Iriig.

Adi Komii sasaìrgin naingwokwonanaeiyin

⁷Ti kariir nomiiyauim kara naingwokwonanaeiyim, kima irni nwirniyam daingwokwonanae. Mi ti siyu hiriinanin irni nwirniyam krima naingwokwonanaeiyin yio Adi Komii siirgisiirgin. Mi yipiki siir nomiiyau iiiram naingwokwonanae yio Adi Komii siir yinisminkin mi yio siya siirin ina sibgu inokninkin. ⁸Adi Komii siyaìrgin naingwokwonanae saiir bwamkibwamin. Mi ta hiriinan saiirsika, yipiki siir nomiiyau imiiram naingwokwonanae karamae nwowi mi yio tari Adi Komii siir bi ninokninkinkin. ⁹Adi Komii siya krímir bidi yiisiimauuin hiniin, siya krímiram naingwokwonanaeikin. Mi siya siir yinism nwirkinwiruwan asi nikropkikin mi siya krímir whinkinsis haiginuwam nitkin mi ta hiriinan saiirsika krima wi wadie saika asi nwoyokiyokiikaeyami. ¹⁰Mi naeyiuin naingwokwonanaeiyin siir bwamkibwamin yio si. Ta krima naingwokwonanaeya Adi Komii siiram saeya rani. Mi krímiramin bii siyar naingwokwonanaeikin mi siya siir yinism iirin ina yikropkiyin mi ta hiriinan saekisaeya airga Adi Komii siya krímir dimin biyie imiirin siirsiyar haiyoprimdiyiumiigikin.

¹¹Ti kariir nomiiyauim kara naingwokwonanaeiyim, ti dimin taemin hiniinim yim krímir niisiimauugim hiniin Adi Komii siya krímiramar naingwokwonanaeikin mi nim krima wi irni nwirniyam mi aingwokwonanaeiyim. ¹²Adi Komii siirin inkamki bi swoki kigmiminkin. Mi krima irni nwirniyam naingwokwonanae mi ti Adi Komiiyin ti krímir kwoinau kwirii idwokaiyin mi krima wi siiram

naingwokwonanaei mi krima wa ninokninkini siya ini krimiiramar naingwokwonannaei iskiyin.

¹³Krima ina ninokninkinim krima mi Adi Komii siya krima ini kwoin whiruwar nwowiskiyim. Dimusi rani, biiya siya siir naeyauin krimiir niki hauugikin mi siya ini krimiir tir nwokaiyin. ¹⁴Nim krima Jisis siir bidi kigim mi krima ta yai aiir asi boinmimauuwi. Adi Komiiyin siir Adin siir yinismi iiirin siya nikropkikin iikam krimiir nanmaiwarkainam mi ta hiriinan saiirsika siya iikam whiekakim nu tiranim simiir asi whinkinsiis haiginiugin dimin biyieyim ti nuin siirim simiir kirie aiir kintiokiiyam. ¹⁵Mi yipiki ha boini Jisis siya Adi Komii siir yinismiin mi ti inkamin siya mi Adi Komii siya sowa wi kwoin whiruwar nwoxi. ¹⁶Adi Komii siya siyaairgin naingwokwonanae saiir bwamkibwamin mi nim krima ina ninokninkinim siya krimiiramin ina naingwokwonanaeyin. Mi ti iikamim yipiki iikam nhirmiyam naingwokwonanaeyim, yim sima wi Adi Komii saika kwoin whiruwar nwoyokiyokiakaeyami. ¹⁷Adi Komii siya hiniina naingwowi, nim krima iikam imiiramin nhami nhami naingwokwonanaei rani. Mi krima hiriinan tiri mi ti dimin taeminim ti tarriinan krima tirim yim ini ti dimin taeminim biiya Krais siya tirim ini simiir hiriinan ywowim. Mi krimiirin wi Adi Komii siya whinkinsiis haiginiuwi hindara naingwokwonanae iskiyim. Mi mhoiyya iiya Adi Komii siya hidi iikam imiir mi nim krima wi nidid rani. ¹⁸Mi yipiki hiniina ninokninkini Adi Komii siya siiram naingwokwonanaei mi siya wi nidid rani. Mi yipiki Adi Komii siurgisiiram naingwokwonanaei mi siya wi dimin taeminsi nidid rani. Inkamin dimusi nididi? Siya dimusi nidid rani, siirin wi Adi Komii siya nonkwobumbuninkini ti dimin biyie biyieyim yipiki biiya siya tirim. Mi yipiki Adi Komii siirsi nididi mi yio taro Adi Komii siya mi iikam ima simiiramin sibgu naingwokwonanaei rani.

¹⁹Nim krima Adi Komii siya mi iikam ima simiiram naingwokwonanaei. Dimusi rani, siya biigibiiyin krimiiram naingwokwonanaekin. ²⁰Mi inkam nwirkil hiniina boini siya Adi Komii siiram naingwokwonanaekin mi siya siir nomiiyau inika pi io nwoxi mi yio ti inkamin pi niksaekin. Iikam krima Adi Komii siir bi swoki kigmiminkim. Mi yipiki siir nomiiyau iir kigi mi siiram naingwokwonanae karamae nwoxi mi siya Adi Komii siiramin wi paniina naingwokwonanae yipiki siya kig karamae nwoxi, ha? Mi inkamin siir nomiiyauin saika nomboboin ae karamae nwoxi mi yio wi Adi Komii siiram naingwokwonanaei rani. Niingaka. ²¹Jisis Krais siir yaiya ya krimiir bidi hauuwa, krima saiir wakaeyoknam. Mi yipiki Adi Komii siiram naingwokwonanae mi siya iripi hiriinan siir nomiiyauin siiram warar timi aingwokwonanae. Iriig.

**Iikamim yipiki Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna apiyim
dimin biyie biyie imiirin wi sima nikwowitzii**

5 ¹Mi yipiki hiniina naingwo tibmii kiini Jisis siya Kraiskin, yipikin Adi Komii siya nikropkiyin mi yio ti inkamin Adi Komii krimiir

Wanin siir yinismkin. Mi yipiki Ad iiram naingwokwonanaei mi siya siir yinism iiiramin wara timi aingwokwonanae. ² Mi krima Adi Komii siiram naingwokwonanaei mi siir yai aiir wakaeyokna api mi krima wi hainii ninokninkini nim krima siir yinism iiiramar naingwokwonanaeikim. ³ Mi Adi Komii siya naingwokwonanaeiya sair bwamkibwamin ya hiniingga krima ti dimin taemin whiekakim siya hauuwim krima tiram simiirar wakaeyokna iski. Mi ti diminim siya boinanim krima tiram, yim wi hikak krimiir nwowaina rani. Niingaka. ⁴ Mi siyuin ti iikamim yipiki Adi Komii siir ninokninkin karamae nwowim sima nwowiyin yio wi dig nwo rani, Adi Komii siir yinism imiir nikwowaishiyim, simiir kirieya ini ti simiir siyiu bibiyieyim simiir kou ywowa. Dimusi rani, nim krima Adi Komii siiram naingwo tibmii kiinikim mi krima wi digar nwovi ti siyuin ti iikamim yipiki Adi Komii siir ninokninkin karamae nwowim sima nwowiyin siir nikwowaishii iuguskiyim. ⁵ Mi wi dig nhinga nwovi ti siyiu hiriinanin ti iikamim yipiki Adi Komii siir ninokninkin karamae nwovi sima nwowiyin? Mi tiriiginim yipiki hiniina naingwo tibmii kiiniyim Jisis Krais siya Adi siir yinismkin, yim wi digar nwovi. Iriig.

**Adi Komii siya bidi sibgu anaakninkii
haiginiugiyim Krais siir dimin taemnim**

⁶ Yio Jisis Krais sasaargin ti inkam nwiruwan ti nu iiir niuunaiiniyin. Mi siya op ha baptaisin mi mhoiyya siya ina yaonamin paeyin hiiniya nriioninkin siir, siir nhie aeya naokiinaiiniyam. Mi iiya siya ti nu iiir niuunaiiniyin, siya minam niuunaiinikin siir nhie aeya mi siir op aeya sowar naokiinaiinisowim. Adi Komii siir naeyiuin siyaargin dimin taeminim simiir bwamkibwamin mi krimiirin siyar niisiimauugin hiniin Jisis siya Adi Komii siргisiir yinismkin. ⁷ Dimin whoimuwam sima simairgim krimiir niisiimauuyokiyamiyim hiniin. ⁸ Adi Komii siir naeyiu ieya mi op, ta opa Jonki si baptais haiginiwa Jisisni mi nhie aeya mi ta iiya biiya Jisis siya naonama mi siir nhieha naokiinaiiniya sair ti swoki aingwokwnaki. Mi ti dimin whoimim yim dimin whiruwan siirrar niisiimauugin Jisis siya Adi Komii siir yinismkin. ⁹ Nim krima yaiyim inkamki boinim krimiir simiir wakaeyim mi krima ini simiirar wakaeyokna apim mi krima ti yaiyim Adi Komii siya boinmimauuim siir yinism iiir simiir wakae. Dimusi rani, siir yaiya ini iki inkami yaiyim simiir haibura. ¹⁰ Mi yipiki Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna api mi siir kwoin pa ninokninkinkii ta Adi Komii siir yaiya ya kaimwowainga, ya saeya hiniina boinka, Jisis siya kariir yinismkin. Mi yipiki ti Adi Komii siir yai imiiram naingwo tibmii kiin karamae nwovi mi ti yaiyim yipiki biiya Adi Komii siya boinim siir yinism iiir simiir wakae karamae nwovi mi yio ti hiriinan inkamin ti hiriinan boiniyin yio Adi Komii siir niksisaei. ¹¹ Ti yaiyim yim Adi Komii siya boinkikim krimiir. Siya krimiirin bidiyar whinkinsiis haiginiuwin mi krima wi inigak

saikar nwoyokiyokiikaeyami. Siya krimiirin ta hiriinan saiarsi whinkinsiis haiginiugin ta siir yinism iir siya nikropkiya saiarsi. ¹² Mi yipiki kwoin whiruwa Krais siiram nwowi, yio wi hiriayar nokwoyokiyokiikaeyami. Mi yipiki hiriinan tir karamae nwowi, yio wi niinga nwowi. Iriig.

**Krima hiniina ninokninkini krimiir iniggin wi omwaiyar
hiriayar nwoki waiyayokiyokiikaeyamim**

¹³ Ta yokwowa kara winkika dimusi rani, wim kima iikamim yipiki Adi Komii siir yinism iir wakaeyokna apiyim kima dinokninkin hiniin, wim kima wi inigak hiriayar nwoyokiyokiikaeyami. ¹⁴ Ya dimusi rani, ti hiriinan siyuin krima wi diminam Adi Komii siir sriisi ntidid rani. Nim krima ina ninokninkinim iiya krima Adi Komii siiram sriii diminam yipiki siir kwoin iir wakaeyokna apiyim siya krimiir yai imiirin wa wakaei. ¹⁵ Nim krima ina ninokninkinim iiya siya ti dimin taeminim krima sriigiyim siiram simiir wakaewiniyin mi krima pa ninokninkinkii krima simiirin wa haii.

¹⁶ Mi yipiki siir nomiyyau iir kigi siya dimin biyeyin yipiki paeya nami omin siir nam karamae nwoyiwin siir tiri mi siya Adi Komii siiram sriii mi siirin wi siya whinkinsiis haiginiuwi mi ta hiriinan saiirsika siya wi inigak hiriayar nwoki sibgu oyokiyokiikaeyamim. Mi ti inkamin siya dimin whir tiri mi siya wi paeni omin siir nami. Mi yipiki ti hiriinan tiri, yio wi paeya nami omin siir nami. Adi Komii siramin ti hiniin inkamin dimin biyieki naokingugunankaiyin siiram kipi srii. ¹⁷ Dimin taemin kasa rani, yipiki iikam ima tirim Adi Komii siir yai imiir kikinwaimwaisiyyim mi dimin taemin biyie biyeyim sima tiriyyim yim wi Adi Komii siir tir tanio siya nwowam mi sima wi ta hiriinan saiarsi nam tanio paeni omin siirin.

¹⁸ Nim krima ta saiirin ina ninokninkinim yipiki Adi Komii siir yinism nwoyi siya wi dimin biyie hiriayar tiriyyokiyokiyam tanio. Mi ti hiriinan inkamin siirin Adi Komii siir yinism ieya kigriraowi mi ta hiriinan saiirsika Setan siya wi siir tirbu rani.

¹⁹ Nim krima ina ninokninkinim nim krima Adi Komii siirgim mi ti iikam whiekakim ti nu iir nwoywim, Setanin yio ini simiir kigriraowan inkam ywownim mi yim sima wi siir wakaeyokna api.

²⁰ Krima ina ninokninkinin Adi Komii siir yinism yio bidiyar yitin krimiir whinkinsiis haiginiuwam mi ta hiriinan saiirsika krima Adi Komii krimiir Wanin kiengkiiinin siir asi ninokninkini yaeya Adi Komii nwir karamaeka. Krima ini Adi Komii siir yinism Jisis Krais ini saika yamasuswin Adi Komii nwirkinwiruwan sasaargin mi siya ina nwoywim mi krimiirin siyar whinkinsiis haiginiuwi mi ta hiriinan saiirsika krima wi asi nwoyokiyokiikaeyami iinokiinokin.

²¹ Ti kariir nomiyyauim kara naingwokwonanaeiyim, kima ti tidiyiuim kamkim sim nikrimtio kuuwyin uruwai siyaowainan yipiki iikamkim sim hainaniyim simiirsiyin aru dwo. Iriig.

2 JON

Mi yokwo kwisaka Jon siya winkiya Grik simiir yaigin aiir, ya min boinkika Jon siya, wig aeya mi saiir yinisisim ikim. Nhirim yim ta wig aairam naingwo tibmiigim sima hiniina naingwokim saeya iikamim naingwo tibmiiyim yipiki maeyau kwiruwa nwowim simiir hiriir swoki imbiyamim. Siya simiirin min boinkikin sima irni nwirniyam inanaingwokwowim mi kam bibiyeyim simiirsi mintiraowim yipiki Krais siir dimin taeminim simiirgisimii nisisimau karamae nwowim. Iriig.

---

¹Kara Jonkin, Adi Komii siir piugana saiir biiyan inkamkin mi ta yokwowa kara winkiwa wigim yipiki biiya Adi Komii siya nimbinim siir yinism nwowam kimiiram. Mi saeya kimiiraram bi winkiwa, saeya kima mi kimiir yinisisim ima kimiiramar winkiwa. Mi kara kimiiramin nhami nhami naingwokwonanae rani, kanakana rani, iikamim yipiki Adi Komii krimiir Wanin siir yai aairam naingwo tibmiiyim sima warar winkiwa. ²Krima kimiiram asi naingwokwonanaei. Dimusi rani, wara Adi Komii siir yai kibikibiyim kimiir kwoinau nwokaiyim yim wi waraur hiriayar haiginonkworinukripkaii.

³Kara hiniina naingwoyi Adi Komii siya mi siir yinism ieya Jisis Krais krimiirin naingwoyimyok mi naingwobumbu mi iripa nongwomamair ae sowa hauugin mi ta hiriinansika sima wi krimiiram asi naingwokwonanaei mi krima wi wadie nwoki sibgu owim iripa nongwomamairamin. Dimusi rani, nim krima siir yaimwokiyaimwo imiir wakaeyokna apkim mi irni nwirniyam naingwokwonanaekim. Iriig.

Krima iikamim simiiram daingwokwonanae

⁴An kara ha wakaekin kimiir piugana saiir iikam nhirim yim ha wakaeyoknaeikim. Dimusi rani, wim kima ti siyiumwokisiyumwoin Adi Komii siya boinin krima tiram siir wakaeyokna tirin mi an kara ini mairstgimairstgar ywokiyin. ⁵Kara kimiirin ti hiniina boinkikin, krima irni nwirniyam daingwokwonanae. Yim ti yaiyim tapar bi kwitkim. Yim ti yaiyim yim biigibii krima naingwo tibmii kiina mi ha wakaeyim yim sima. ⁶Mi krima Adi Komii krimiir Wanin siiram naingwokwonanaei mi krima siir yai imiir warar timi wakaeyokna ap. Biiya siya krimiirin ti hiniina boinkin, krima irni nwirniyam daingwokwonanae.

⁷Iikam whiekakim bidi yinoopkiyim hinda tinda iikam imiir priyiksasaeyam. Sîma ti hîniina miisisae boinamkim, Jisis siya iikam krimiir piunan nwonganakin mi siya nua tiriirin ha niunaiinikin. Mi ti hiriinan siyuin ti iikam imiir sima niksisaeiyin mi yim sima ini Krais siir sau omomnan ywowim. ⁸Kîma, kimasiyar mintiraona mi kima warî dimin kibi kibiyim kimiir kwoinau nwokaiyim Adi Komii siya haigiyumauuwim simiir simiira tîrnanae, mhoiyya kira wi dimin taemin kasa hai rani, kimiirin wi siya hauuwi.

⁹Mi yipiki yai nhirim Krais siir yaiyim simaka nînkin haiginkii, Adi Komii siya wi saika nwo rani. Niingaka. Mi yipiki Krais siir yai imiir wakaeyokna api, Adi Komii siya mi siir yinism ieya sowaniiyin wi saikar nnowi. ¹⁰Mi inkam nwirki niti mi siya Krais siir yai imiir wakaeyokna ap karamae nnowi mi kira wi simiir kipi nikiuna apninopkai kiriir omakanau hiriir namamin mi wi simiir kipi mi boinwin hîniin, ha wit. Mi kira simiirin hîniina kipi mi boin, Adi Komii siya ini kimakar nnowin mi kimiirin wi siya nwowaiginiuwi iripa nongwomamair aeyam. ¹¹Mi yipiki ti inkam biyie hiriinanin siir boini hîniin siya wi saika nongwomamair aei mi yio tari siir nomiuyaugin mi dimin biyeyim yipiki biiya ti inkam ieya tirim yim iriipi siir waraigim.

Nikopkaigiyan yai aeya

¹²Dimin kasakasa rani, kara naingwowim kimiir boinmimauuam mi kara simiirin pi yokwoni ara winki rani. Kara kimiir kignakiyam tiri mi ta hiriinan saiirsika krima wi iripa nwoki boinaiyim ti dimin taemin imiirin mi krima wi maîrgimairga niki inan oswowim. ¹³Mi kiriir yokman yaowae budieya sair yinisisimim, sima nokboinmamaîrgikim. Iriig.

3 JON

Mi mhoiigimhoiyan yokwowa Jon siya winkiya, ya siir nomiiyauwin yipikin siya naingwokwonanaeiyin Gaias nikiuwyin ya siiram winkika. Jon siya min boinkikin siyu miyyikin Gaia siya nwowiyin mi siya ninkinwamwarkii boiniyin siyu bibiyieyim inkam biiyanin min dapiyin Daiotrefis siya tirim simiir. Iriig.

¹Kara Jonkin, Adi Komii siir piugana saiir biiyan inkamkin ta yokwowa kara Gaias kiriiram winkikin, yipikin kara naingwokwonanaeiyin. Dimusi rani, ni kira ini Adi Komii krímiir Wanin siirgisiir siyu iirar nwowin.

²Ti kariir nomiiyauin kara naingwokwonanaeiyin, kara ha naingwowi kira makí kípi nii mi yio ini mi owin kira hiriinan wadieyar mi owim kiriir kwoinin rírmiya siya nwowiyin Adi Komii siiram wakaeyokna apam siir hiriinan dwo. ³Kara ina ninokninkin. Dimusi rani, nomiiyau nhirim ha nitim kariirin sima ini boini hiniin kira Krais siir yai imiirin ha sibgu wakaeyokna apikim. Hinokiinokin ni kira Adi Komii siir siyuugisiyu iirar napikin. Mi ta yaiya kariirin maírgimaírga saeya nwowaiginugin. ⁴Mi an kara hiniina wakaekin, kariir nomiiyauim tariinanin sima ini Adi Komii siirgisiir siyu iirar nwowin mi ti dimin hiriinanin kariir kwoinin siya hiugrimkripkin maírgimaírga komii nwowamin. Dimin whirki kariirin hiriinan bi tirkim maírgimaírga kara nwowamin. Niingaka. Iriig.

Sima Gaias siir boinkim miyyim siya miriyyim wadie wadiekinaírgim

⁵Wim kima ti nomiiyauim kara naingwokwonanae ima wim kima Adi Komii siir dimin kibi kibi imiir tirkim mi Adi Komii siir iikamim hinda tinda nwowim yipiki Adi Komii siir yai imiir boinmimauuyiyim simiirin ini kimar kigriraowim. Kima simiir whwonkam imiir bi kig ninokninkim mi kima simiirin ina mi whinkinsiis haiginiuwim. ⁶Mi iikam nhirim ha nitim krimiiram mi iikamim Adi Komii siir piugana saiirim krimiirin sima ini boinmaunu hiniin simiirin kima whinkinsiis haiginiugim. An kara hiniina naingwowi kima simiirin hiriayar whinkinsiis haiginiukripkai mi simiirin dimin taemin ha timi hauu mi ta hiriinan saiirsika sima wi hinda tinda asi nami Adi Komii siir yai imiir

bōnmimauuwamam. Mi ti dimin hiriinanim yipiki kima tirim simiir Adi Komii siya kimiir mii aiiram̄ in i maргimaирга ywokiyin. ⁷Mi sima simiir om imiir haiburgigim mi ha nam̄ Adi Komii siir yai imiir bōnmimauuwam mi sima dimin taemin bi priihraigim iikamim yipiki Adi Komii siir yai imiiram naingwo tibmii kīn karamae nwowyim simiir hirankin. Niingaka. ⁸Mi simiirin krimar whinkinsiis haiginiu mi krima kigrirao mi ta hiriinan sairsika sima krima dimin taeminim wi yaripar tiri mi Adi Komii siir yai ima. Iriig.

Daiotrefis Demitrias sowa

⁹Mi kara yokwo bidi winkiyin ti iikamim ta maeyaua saiir hiranim yipiki Adi Komii siiram naingwo tibmii kīniyim simiiram. Mi yio Daiotrefisin, ti inkamin yipiki simiir biiyan inkam nwowam naingwowin siya kariir bi nikiunakin siir kigriraowamin. ¹⁰Mi ta hiriinan sairsika, iiya kara niti mi ti dimin taeminim siya tirim kara wi kiriir nini bōnmimauuni, siya kinaopitkaigaiyu bōnamim krimiir mi sima sima rani, siya nomiiyauim yipikim Adi Komii siir yai imiir bōnmimauuwamim simiir boinkim hiniin ha wit mi simiiram bi mi kiawinkim simiir omaka hiriir namam. Niingaka. Mi ti iikamim yipiki simiir nikiuna apninopkaiyam tirim simiir omaka hiriir, simiirin kimidinya siya mi ikidu. Mi siya simiirin hindara bi nikidugin, siya simiirin hindara nikrip iuguskikin Adi Komii siir iikamim simaka hainanamin. ¹¹Ti kariir nomiiyauim kara naingwokwonanaeiyim, kima dimin biyie kipi tir mi ti dimin taemin hiriinanim simiir kipi wakaeyokna ap. Kima ti iikamim yipiki mii miyyik imiirara miriyyim simiir hiriinan tir, yim sima Adi Komii siir iikamkim. Mi ti iikamim yipiki iinokiinokin dimin biyie biyeyim sim tirnanaeiyim, yim sima Adi Komii siir iikam tani. Niingaka. ¹²Iikam whiekakim yim hiniina boinkim Demitriasin yio wadiekin. Siir siyuin wadiekin mi siya iinokiinokin siyarin hiniina niisiimauuwikin siya wadiekin. Mi nim krima iriipi hiriinan hiriayar mi boinkim siirin, siya inkam wadiekin. Mi kima bidiyar yinokninkinim hiniin krimiir yaiyim yim yai kaimwo imairgim.

Nikopkaigian yai aeya

¹³Yaiyim kara winam tirim kimiiram kasa rani mi kara simiirin kimiiram winkiyim pi borisopi yokwoni. ¹⁴Mi tarriinan kara wi kimimin tani wi kapi nitsauwi kimiiramin, kimiir kignakiyamin mi dimin taeminim wi krimar nwok̄ idwo bōnayim.

¹⁵Kara ha naingwoi kima iripa hiriayar dongwomamair aekripkai. Nomiiyauim tiranim sima kimiir nokboinmamaирgikim sima kimiirin yapayapa nwiniira nokboinmamaир digikim. Mi simiir inig imiirar boinki, ti krimiir nomiiyauwim yipiki waraur nwowim. Iriig.

JUT

Jutin yio Jems Jisis sowiir nomousimkin. Mi ta yokwowa siya winkika iikamim Jisis siiram naingwo tibmiiyim simiiram. Mi ta yokwowa siya simiirin min boinkikin sima kamim Adi Komii siir yaimwokiyaimwo aiir boinmimauu karamae nwowiyim yaeya yai boiniyim simiirsi mintirao. Siya simiirin min boinkin ti paekwosimin siya dimin biyie dimug̊i tirk̊in, mi iikamim dimin biyieki naokingugunankaiyim ti om whiso sowiir hiranim Sodom mi Gomora, mi Ken siyar yipiki siir nomousim iirar swoki isomaoin, mi yipiki tiriiginim dimin biyieni siyuin si napim yim wi iripi hiriinan warar mi inkin tirkii ti kamim hindara priiyiksasaeiyim simaka. Iriig.

---

¹Kara Jutgin yipiki Jisis Krais siir mii sibmiriiyan inkamin, kara Biiyan Inkam Komiiyin Jisis, siir mhoigimhoiyan nomousim ieya, kara ta yokwowa iikamim yipiki biiya Adi Komii krimiir Wanin siya nimbinim siir wakaeyokna apim kimiiram winkika. Mi Adi Komii siya kimiiram naingwokwonanaeikin iikamim yipiki Jisis Krais siya kigriraowim kimiirim.

²Kara ha naingwoi Adi Komii siya wi naingwobumbu mi nongwomamair ae mi naingwonanae, wi kimiir nwoki hauumimirim. Iriig.

Iikamim yipiki Adi Komii siir yai kibi imiir haimriyuwi, yim wi siyu biyie tiri

³Ti kariir nomiiyauim kara naingwokwonanaeiyim, kara yokwo kimiiram win hauugiyam naingwokin ti dimin kibi kibiyim Adi Komii siya tirim krimiir nanmaiwarkainaim. Mi dimusi rani, ti niksisae profet kamim kara kimiirin yai kirie pi dimin whirni boinki. Mi kima sibgu dokworinukripkai, yai kibiyim simiir wakaeyokna apamin, biiya Adi Komii siya hauuwim whiekak krimiirar yipikim siir wakaeyokna apiyim mi ti yaiyim krimiirin iiyim kwirkikwiruwa hauugikin.

⁴Kara ta yokwowa whisarii bi win hauugikin, iikam nhirim sima nimpriokim dimin taeminiim sima naingwo tibmiiyim simiir kwoinau hir nwokaiyim mi sima kimaka ninkin itkim omakam kima hainaniyim Biiyan Inkam Komii siir. Biiya Adi Komii siir yaiyim inkamkim

winim Yokwo Komiinau, sima hiniina boinkim, Adi Komii siya wi simiir nonkwobumbuninkini. Ti iikamim sima digiumii Adi Komii siir bidi haimriiyugigim mi ti siir yai kibiyim ini sima kisina haigina simiir whindiriraerim siyu biyie tirim. Sima digiumii Jisis Krais siir haimriiyugigim mi siya siyaargin, yipiki krimiir kigirkakin inkamin mi krimiir Biiyan Inkam Komiiyin Jisis Krais.

⁵ Mi kima bidi yinokninkinim Adi Komii siir yai kibi kibiyim biiya iki nhirim sima boinmauwim kimiir. Mi kara kimiir whin diriraerim naingwowi kima ti yai imiir naingwo warkainam. Biiya, Isrelmi iikamim Biiyan Inkam Komii siya kihainanikin Isibmi nu hirankin mi siya simiirin hiranki yikiunani mi mhoiyya siya ti iikamim simiir nhir imiir yisomsomaokao yipiki siirim naingwo tibmii karamae nwowim. ⁶ Mi paekwosim simiir nhirim dimin taeminim Adi Komii siya nimbinim simiir biri sibgu wakaeyokna apkim. Mi sima dimin taeminim Adi Komii siya nimbinim sima tirim simiirin wi omim ninomor kou hiranim wi simiir hir haiburgigi, maeyauwa sima nwowiyim simiir. Mi Adi Komii siya simiir niibwomambwo komiiya sair yauni haigigig mi ini hirar yonkwowim. Mi wieyin sopni bidi yinimnirkaiyim, kamim mii biyie miriiyim simiir hiriinan mi sima wi iiya Adi Komii siya hidana iikam imiir wi sairim nwkwokini. ⁷ Mi iripi hiriinan ti om komii komiiyo Sodom mi Gomora mi om nhirim sowiir kingiin hir nwowim simiir daengwoki. Mi sima ini wara iikam biyieyim kimakar nwowim ini simiir hiriinan ywowim. Mi sima hii iki kam nhirim sima sima nanaei, wig aka nanae rani. Mi hiriinan saiirsika ti dimin biyieyim sima bidi kwiriidwokaiyim simiir kwoinim. Mi Adi Komii siya simiirin pae biyieni nonkwobumbuninkinkim ya ta paeya ina pae niuyokiyokiya sair hiriinan ywowa. Ti hiriinan diminim yim aknainan krimiir niisiimauuwi, diminim iikam biyieyim simiir nimbiyami mhoiyya.

⁸ Ti iikam biyieyim yipiki kima nwowim dimin biyieyim sima tiriyim ini Sodoman iikam biyieyim simiir hiriinan ywowim. Dimusi rani, ti kamim dimin sima naingwowim, sima dimin biyie imiir tirkim, sima Adi Komii siya kigriraowim pi borilisopkim mi sima siyu biyie Adi Komii siir oman paekwosimim simiir tirkim. ⁹ Bidi bidiniyarin biigibiiyan paekwosimin Maikel, nikiuwyin, siya mi Setan sowar ninkinwamwarkii boinko, yipiki Moses siir piuis biyie aiir hainakii. Maikel siya bidi yinokninkin ti siyu hiriinan nokwao yai boiniyiin yio miiyik rani, mi siya siirin io yai bi mi boinkin siya iki yai bibiyeyim sim boinin. Niingaka. Siya hiriinanara boin Adi Komii siya kiriirin wi ti yai bibiyie imiirsi boinwokiyopnatkaigi. ¹⁰ Mi ti iikam yipiki kimaka nwowim yim sima yai biyie ti diminim sima ninokninkin karamae nwowim simiira nikbumbuwikim mi ti diminim sima priidiraerar whaowaeiyim yim ini niimauan wraisuim sima priidiraerar whaowaeiyim ini simiir hiriinan

ywowim. Yim sima simiir kwoinkar naingwowim simiirar napikim yim sima wi simiir tioidwomai. ¹¹ Kaimwowaирга, simiirin wa tioidwomai haiginiuwi mi sima dimin biyeyin biiya Kenki tirin simiir hiriinan wakaeyokna apikim. Mi sima Adi Komii siirimar naingwokwo nanaeikin mi iikam nhirim simiiram warar. Mi sima simiir kwoinim bidi yinkpit haiigiyin dimin biyie biiya inkam Balamki siya tirim simiir wakaeyokna apikim, siya Isrelan iikamim simiir niksisaeikim. Dimusi rani, siya umir haiyim naingwokin. Mi simiirin siya wa nonkwobumbuninkin haiginiuwi. Dimusi rani, sima dimin biyie tirkim, Koraki si nantamyiriyira Adi Komii saika sair hiriinan tirkin, iiya siya Moses siir maeyau aiir nokwokairinaim naingwowin. Mi siya wi kigriraowan inkam siya nwoki owim. Mi Adi Komii siya siir bi kigninkinkikin mi siya ini siirar kwisomaokiyin. ¹² Mi ti niksisaei iikamim ini siiya komi komiiyim whii komii solwara aowa hir nokwokwomaiyim ini simiir hiriinan ywowim. Mi iiya iki siyaii komii komiiyim sima nitiyim mi ti siiya imiir naeyikiuiuyim mi siyaii pa niyikimkirki mi ti iikam hiriinanim kinaka naeyim iiya Jisis Krais siya naowa sima sair swoki aingwowarkaigkim mi sima nidid rani, kima igao yai simiir boinsi. Sima, sima simar kigriraowikim. Sima niwiipai niwiipaiyim inkam nwirni whin diriraerar karamae nwowiyim simiir wakaeyokna apikim mi sima ini wauwim opudki hughainamiyim mi nao kin karamae nwowiyim ini simiir hiriinan ywowim. Sima ini paeyin nae bud karamae nwowiyin iiya iikamim sima hiniin ninokninkiniyim ti paeyim simiir ii aeya nae budana. Sima ini paeyim ninanbimbirnaim mi ha naonamim ini simiir hiriinan ywowim mi simiirin wi iikam nhirim sima nikrimtiowi simiirin harara. Dimusi rani, sima nae bi budgim. ¹³ Ti niksisaei iikamim ini ieyin oweiki nakiyyin ini siir hiriinan ywowin. Mi ti dimin biyeyim ti iikam ima tirim ini ieyan whopiyim ida nwowim iikamim sima kigam ini simiir hiriinan ywowim. Iikamim yipiki digumii Adi Komii siir yai kibiyim simiir haimriiyugigim yim ini nauunim maeyau biiya sima nidwowim ninomor kou hir simiir haiburgigim mi ha ninoopamim maeyau maeyauwa ini simiir hiriinan ywowim. Mi Adi Komii siya bidi yimbinin maeyauwa niibwomambwonan nwohya ti iikam hiriinanim simiirim sima nwoyokiyokiikaeyamim.

¹⁴ Bidi bidiniyarin inkam nwirin Inok nikiuwyin, Adamni yiinieyin, yaiyim siya winboinkiyim Yokwo Komiina kima wakae, Biyan Inkam Komiiyin wi siir paekwosimim dimin whirki kimbu karamaeyim simaka niti ¹⁵ iikam imiir hidim mi iikam biyeyim yipiki Adi Komii siir wakaeyokna ap karamae nwowim wi idowiya nwokii mi dimin biyie sima tirim wi idowiya mi inkin okii mi iripi hiriinan yai bibiyeyim biiya sima nigbumbu boinim Adi Komii siir yim wi idowiya wara mi inkin okii. ¹⁶ Ti niksisaei iikamim sima boinainanaeiyim mi iikam

nhir imiir boin hiuriyuwi dimin taeminim nimbiyamim simiirsi. Sima diminim simiir kwoinki naingwowim simiirar wakaeyokna apikim. Sima simiir inig imiirar hainanaeikim mi pi hiniina mi boinainanaei, krima dimin whirki bi kimbusim mi sima yaiop pi iikam nhirim simaka niniuwi mi hiriinan sairsika sima minim tirkim diminim sima naingwowim simiir hiranki haiyam. Iriig.

**Kima sibgu dokworinu mi Adi Komii siir yai miiyik
miiyikim simiirarar wakaeyokna ap**

¹⁷Kima rani, ti iikamim wim kima ti dimin taeminim nimbimbiiyamanim simiir daingwoki, ti aposel kamim yipiki Jisis Krais siya nokmwini okwoim siir yai kibi imiir boinmimauwim simiirar naingwoyokiyokiigim, ti dimin taeminim sima boinim wa nimbiyami. ¹⁸Mi sima kimiir boinmauwii mhoiyya iiya ini kingiin nita Jisis siya swoki iti mi ta ii aiirin iikam nhirim wi iikamim yipiki Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna apim wi simiir bointirop iei mi yaibu wi simiir mi iewaiyuwi, mi wi simiir mingigini mi sima wi dimin biyeyim simiir kwoinki naingwowim wi simiir wakaeyokna api. ¹⁹Mi ti hiriinan iikamim sima niinikibiri yipiki iikamim Adi Komii siir isidanim simiirin, sima dimin taemin nuan iikamim simiir kwoinki naingwoyiym simiir wakaeyokna apikim, Adi Komii siir naeyiuin yio simiir hir nwokai rani. ²⁰Mi ti kariir nomiiyauim kara naingwokwonanaeiyim, kima irni nwirni ti whinkinsis haiginu Adi Komii siir Yai Win Kibya yipiki kima wakaeyokna apiya kimiir whinkinsis haiginuwam kimiir naingwo tibmiyya kirie saeya nwowim. Kima Adi Komii siirim kwisboin diminim mi Adi Komii siir naeyiuin siir kigninkinwin siya kimiir nwoki whindiriraer haiginuwim ti dimin imiirin. ²¹Kima Adi Komii siir sibgu wakaeyokna apikim mi ta hiriinan sairsika, siya kimiirin wi hiriayar nwoki iisiimau kripkaiyim siya kimiirim naingwokwonanaeikin. Kima iiya mhoiyya Biiyan Inkam Komiiyin Jisis Krais siya swoki iti mi dimin miyyik kimiir tirni ta kimiir mii airsi mi kima omwai saika waiayokiyokiyyana sairim dwokwokin. ²²Kima iikamim yipiki Adi Komii siir wakaeyokna apiyim simiirim naingwokwonanaei mi simiir whindiriraer haiginuwim mi yim iki iikam nhirim simiir kwoin imiir kiyai dimin biyeyim simiir wakaeyokna apim mi sima wi ninokninkin tani piki hiniin siyu ikin sima napanin. ²³Wim kima iikam kasakasa whindiriraer tani mi simiir kwoin imiir kiyai dimin biyie simiir haiburgigim inkamin dimin paeya nakainamiyin mi ha nanka hainaowidiyin siir hiriinan. Kima iikam nhirim simiiram naingwokwonanaei mi simiir whindiriraer haiginu simiir kwoin imiir kiyaiyim dimin biyie imiir haiburgigim mi kima, kimasiyar timi mintaraona. Dimusi rani, ti simiir dimin biyeyim sima wakaeyokna

apiyim wi kimiir kwoin imiir kiyaii mi kima wi simiirar mi inkin wakaeyokna api. Iriig.

Jut siya Adi Komii siir inig iiir hainankin.

²⁴Kara ha naingwowi iikam krima Adi Komii siir hainan prapraski yipiki kirie komiigakin, siya wi kimiir whinkinsiis haiginiuwi kima wi dimin biyie simiir wakaeyokna ap rani mi siya kirie komiigakin mi siya wi digar nwowi kimiir kwoin budin miyyikimiiyikin siir nwowaiginiuim siir whwonkam ida iiya siya iikam imiir hidi, iiya, ii aeya digii mi kima wi mairstimaирga komiigak nwowi. ²⁵Kara ha naingwowi krima Adi Komii krimiir Wanin siir inig iiirar hainan, ti inkam nwiruwan sikisiyaирgin yipiki krimiir nanmaiwarkainan ti dimin kibiyim biiya krimiir Biiyan Inkam Komiiyin Jisis Krais siya tirim simiirsika. Kara ha naingwowi siya ini kirie hiriayar nwokripkaiyin mi dimin taeminim ini siyar kigirkakim mi dimin taemin whiekakim simiir biigibiyyin ini siyar nwowin, biigibiyyar whiuinunan mi tariinanar yamwonyin, siir inig in wi kou hiriayar nwoyokiyokiigiyami mi siya ti hiriinan siyu iiirar ti oyokiyokiyyam. Iriig.

REVELESEN

Ta yokwowa saiir winkiyin inkamin Jonkin, Jisisni mii kigna miriiyin inkamin siya. Ti Jon nwiruwan yipikin Jisisni yai win kibikibiyim sim niki winkiyin mi yokwo kwoimim siir inigi nwoki ikim sasa kinaargin ti Jonin. Mi iiya Jon siya waibiyie namwoiuin siya inkamin maeyauwa mii biyie miriiya saiir hir hiugripkiikaiiyin siir hiriinan nwokin iiya siya mhiuisimin Patmos nikiuwiyin whii komii saiir whii idopwoniya nidwomaiyin siir nwowa. Mi siirin kimidiniya Adi Komii siya tirkı nhwanon whinkigmimikim mi siirin kimidiniyan Jisis siya yiisiimauu dimintaeminim mhoiyya nimbiniyanim simiirin. Mi Jisis siya dimintaeminim siya kigim simiir boinkikin siirin siya simiirin yokwoni winaowidim mi iikamim naingwo tibmiiyim piugan iriiyar kwiso sowiirim simiirin hauugiyim. Mi yokwo iriiyar kwiso siya winkiyim simiir mhoiyan, mi ti dimin taeminim mhoiyya nimbiyamanim yim siir nhwokar kigmimikim. Mi iiya hik komii aeya nimbiyamana, Setan siirin wi Jisis siya nokwokopougigi. Mi om Jerusalem winin yio wi paniin paniina namisi imbiyami. Mi ta hiriinan saiirsika tiriiginim yipiki simiir inigim ta yokwowa iikamim yipiki omwaiwaiyayokiyokiyanim simiir inigi nwowa sairin wi wara nwo rani. Niingaka. Iriig.

-
- 1** Ta yokwowa kara dimin taeminim yipiki Jisis Krais siya niisiimauuim kariir simiir win boinkikin. Biigibiiyin Adi Komii krimiir Wanin siya ti digworaekwo imiirin Jisis Krais siir niisiimauugin. Mi simiirin siya wi hiriinan saiarsi nwoki isiimauuim siir miiyan kamim krimiirin, ti dimin taeminim nimbinisasauwanim. Mi Jisis Krais siya yikropki Adi Komii siir paekwosimin Jon kariiram siir miiyan inkamin mi ti dimin taemin imiirin kariirin siya wi hiriinan saiarsi boinmimauuwi.
- 2** Mi Jon Kara ti dimin taeminim simiirin ha kigin mi ti yaiyim yipiki kariir wiingar wakaeyim, simiirin yim yokwoni kara bidi winkiyim. Mi ti yaiyim Kara winkiyim yim Adi Komii siir yaigim mi sima iriipa hiriinan Jisis Krais siir warargin. **3** Mi iikamim ti yai imiir mwaini mi Adi Komii siir iikam nhirim sima simiir wakaei mi sima whiekakarin wi maргimaирга nwowi. Mi iikamim ti yaiyim yipiki Adi Komii siya tirkianim mhoiyya nimbiyamanim simiir wakaei mi sima simiiram naingwo tibmii kiini mi simiirin wadie tiri mi sima wi maргimaирgar nwowi. Dimusi rani, iiya ti dimin taeminim sima nimbiyamana ya ini kingiin nwowa. Iriig.

**Jon siya yokwoim Adi Komii siir iikamim om irriyar
whiso simiir hiranim simiiram winkika**

⁴Kara Jonkin, ta yokwowa kara winkiya saeya Juda iikam nhirim Adi Komii siirim ti om irriyar whiso simiir hiranim nu ha'mii Esia hiranim wi kimiiram win hauugi. Kara ha na'ngwowi tiki Adi Komiiyin yipikin biiyar nwowin mi ti tariinan mi owin mi mhoiyya wi hiriyyar swoki oyokiyokiyanin kimiirin wi wadie siya nwowaiginiuwi mi kima wi iripar nwoki ingwomama'r aekiyamim naeyiu miiyikin yipiki iinsii irriyar whisa nwowin siya siir whwonkam ida nokwowi ipiliya yipiki Adi Komii siya nidwokaiya iikam krimiir kigirkakam, kimiirin wi wadie siya nwowaiginiuwi mi kima wi iripar nongwomama'r aekiyami. ⁵Kara ha naingwowi, sima mi Jisis Krais siya kimiirin wi simar kinsiin haiginiuwi mi kima wi iripa nwoki ongwomama'r aeyim. Krais siya Adi Komii siir yai imiirin bidiyar sibgu anaakninkii haiginiuwin. Siya'rgin inkamin yipikin biigi bii Adi Komii siya hidninsiin idwowin siya naonama saiir mhoiyya mi siya ini omwaiyar swoki waiyayokiyokiii. Siya'rgin inkam komiigii komiyyin, yipiki wi iki inkam komii komiyyim yipiki wi ti nuan iikamim simiir kigirkaki, simiir kigirkakanin. Siya krimiiram naingwokwonanaeikin mi dimin biyieyim krimiir kwoinau nwokaiyim siya bidi haiyoprimdiyumiigiyim. Dimusi rani, siya bidi iki aowin mi siir nhieya bidi mi aokiinaiinama. ⁶Siya krimiirin hiriinan minam tirkin, krima siir piugana saiir inkam komii komii nwowim. Mi krima yapa yapa nwonira Adi Komii siramin iikam nhirim simiiram kwisboin pris inkamim sima tiriya saiir hiriinan. Mi krima wi siir Adin siir dimin taeminim yipiki Adi Komiiyin wi simiir nwoki tirim. Kara ha naingwowi, Jisis Krais siya wi inig komiigii komii iiirar hαι mi siya wi iikam imiir kigirkaki mi siya wi kirie komiigak hiriyyar nwoyokiyokiakaeyami.

⁷Kima wakae, Krais siya wi waua saiir nidwokainaiini. Mi iikam whiekakim mhoiyya sima wi siirar kigwini. Ihi, tiki Juda iikamim yipiki yaii ninii kamim simiir tirim siirin tidiyini sima ninkin irinu aokiyam mi sauni sima mi itam sima siirin wa mi kigwini. Mi iiya siya niti mi iikam whiekakim ti nuin siir tiranim yipiki siir karamae nwowim, sima siir kigwini mi simiir kwoinim wa naingwo ididwini mi sima wi nhaminhami nou rani. Ta yaiya yai kaimwoka.

⁸Mi Adi Komiiyin inig komiigii komiigakin siya ha boinkin, dimin taeminim simiir biigi biiyin ini karar ywowin mi iiya sima nimbiyama an kara tapaiirin hiriyyar nwokin mi an kara tapaiirin wi hiriyyar mi owi iiya sima digii. Siya wi kirie hiriyyar nwoyokiyokiakaeyami iinokiiinokin mi ta siya nwowa mhoiyya siya wi hiriinanar swoki owi.

Nhwongan Krais siir whinkig ieya.

⁹Kara Jonkin, kara Adi Komii siir piuganim kimiir inkam nwirkin. Dimusi rani, krima ini Jisis Krais sa'kar yamasukikinim mi iikamim

krimiirin dimin biyie asi tiri. Mi krimiirin Jisis siyar whinkinsis haiginiugin krima hik ti dimin bibiyeyim simiirsi haiya. Mi iripi hiriinan, krima tariinanin ini iripa siir piugana sairrarar nwowim. Mi an kara Adi Komii siir yaiya sairrin iikam imiir bidiyar mi boinmimauwin. Dimusi rani, kara simiirin Jisis Krais siir boinmimauugin mi sima kariirin ha nonkwowim mi sima kariirin kimidiniya nu haimii whirin whii idopwoniya nidwomaiyin Patmos dapiyin siir hir yatkiniugig.¹⁰ Mi biri kimiminkikin, Biiyan Inkam Komii siir iiya Adi Komii siir naeyiuin ina yitin kariir kwoinau tiriir mi kara nhwo ha whinin mi karar wakae inkam nwirin kariir digiuwa boinkiyin, siya pranae pranae bi kauwok boinkikin mi siir yaiya kingiin kingiin bi nieyoknakika hapi kidgi maskika.¹¹ Mi kara siya boinkiya hiniin sair wakaekiyin, kira dimin taeminim kira kigim yokwoni winpriginaowid. Mhoiyya kira simiir kigi mi kira simiirin wi iikamim yipiki Adi Komii siir piugana sairrim yipiki Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna apiyim ti om iriiyar whiso simiir hiranim, Efesas, Smena, Pegamam, Taiataira, Sadis, Filadelfia mi Leodisis, wi simiiram hauugi.

¹² Mi kara ina iyaeyimiyoakaokiyin, yipiki ti kariir boinkiyin siir kigam. Mi ta kara niyaeyimiyo kaoa sair mhoiyya, karar kigi, yiukid iriiyar iso golni nonkwokwowim hirar nwowi. ¹³ Mi ti gol yiukidim simiir bopwonau nokwokaiyin irin, yio ini inkamnan ywown. Mi yius bribriya siya niyya ini siir iga hirar yauun tioioua. Mi piuopa siya mi kikoga ya golni mi onkwokwoka mi ya ini siir ii aiirar kwakikogriowa.¹⁴ Mi siir mwoin mi kan aka yo ini wau whisinana ywowo mi siir nhwowo yo ini paenan yiuyakiyo. Mi siya dimin taeminim iikam krimiir kwoinau nwokaiyim wi hiriayar priikig imoki.

¹⁵ Mi siir iga kwiso yo ini aeyinin yipiki inkamki nanagiiyin paenau mi ha niuyakiyim, hiriinan niuyakiko. Mi kara siir yai aiir wakaekiyin mi siya pranae pranae bi boinkikin, ini opa mhiuanki naokiinaiiniya ini sair hiriinan ywowa. ¹⁶ Mi siir iina iiniga nauun iriiyar iso simiir yonkwo. Mi karar mi kigi nhirida yipiki mirmii mirmii iokakinar nwowa siir yai hirankar kiniwokitkinaninii. Mi siir whwonkamin bieyin nabie bopwo whwowyiyin siir hiriinan niuyakikin.¹⁷ Mi iiya kara siir kigiyin mi kara ini siir igmiiga kingiinar yakai igrarkinam inkamin yipiki naonamiyin siir hiriinan. Mi siir iina iniiga kariir nonkwokiya mi siya ina boinkiyin kariirin, kipi nidid. Kara ti inkamin yipiki dimin taemin ima nimbiyam karamae niki owa ha nwown siya mi kara wi wadie hiriayar swoki oyokiyokiyami.¹⁸ Karaиргın omwaiyar swoki waiyan. Biiya kariir kam ima nisomaokiyin mi kara ha naonamkin mi kira kariir kaoki, kara wi hiriayar nwoyokiyokiikaeyami. Kara kirie ina nonkwowin iikamim yipiki naokaowim simiir tirkianin paeni omin siir namam mi Adi Komiini omin siir hiriir mi ikropkiyam simiirin, wadie sima sibgu

okiyamam. ¹⁹Mi kira ti dimin taeminim kira kigim simiirin yokwoni winaowid dimin taeminim ti tariinan tirim mi dimin taeminim mhoiiya nimbiniyan ikim. ²⁰Mi nauun iriiyar iso yipiki kira kigim kariir iina inignau nidwokaiyim mi gol yukid iriiyar is iko, yim hindara nikrigim. Nauunim yim ti om iriiyar whiso simiir hiran inkam komii komii ima yipiki Adi Komii siir piuganim simiir iikamim ti om iriiyar whis owir nwowiyim simiir kigriraowiyim yim sima. Mi gol yukidim yim iikamim ti om iriiyar whiso simiirim yipiki Adi Komii siir kigna apiyim yim sima. Iriig.

**Jisis siir yaiya Adi Komii siir iikamim om
Efesas hiranim simiir boinkin**

2 ¹Mi siya kimidiniya kariir boin, kira ti dimin taeminim simiirin yokwoni winki inkam komii komiiyin yipiki Adi Komii krímiir Wanin siir piugana saiir iikamim simiir kigirkakiyim om Efesas hiranim simiiram. Kira ti yaiyim simiir winki, kara Biiyan Inkam Komiigin, inkamin yipiki nauun iriiyar iso sim nonkwowin kariir iina inig aiir. Kara ini iikamim nu haimii Esia warauranum ini kimakar napriririn mi wim kima ini ti yiukid iriiyar iso simiir hiriinan ywowim. ²Kara bidiyar yinokninkinin miiya bidiu bidiu aoanii kima nanaeya mi kimiir kwoin komiiyin sairam mi aingwomin. Mi an kara ina ninokninkinin wim kima iikam bibiyeyim simiiram naingwo rani mi wim kima tiriiginim yipiki iinokiinokin aposel inkamnan niksisaeyim simiirin bidiyar mi kinankium mi dimin taeminim sima boinim mi sima tirim simiirin bidiyar mi wakaeyim mi kima simiirin bidiyar mi hidim mi kima bidiyar mi inokninkinin hiniin, sima aposel inkam tani yim niksisaem inkamkim. ³Mi iripi hiriinan, kima kariiram nhami nhami bi naingwo tibmii kiengim mi kima kariir kinsiis haiginiuwamin bidiyar mi miriiyim mi kima piugi bi piyaokim. ⁴Mi kara kimaka mairstgimainga nwo rani. Dimusi rani, ti dimin taemin imiirsika. Biiya iiya kima biigi bii kariir yai aiir wakaeyokna apa, kima kariiram pranae pranae bi naingwokwonanaeikim mi tariinanin kima kariiram kiiimii naingwokwo rani. ⁵Miiya yipiki biiya kima miriiya kariiram mi ha naingwokwonanaeiya kariiram, sairam ti swoki aingwoki. Mi kima nikiigya sairam ti swoki aingwoki, kima siyu biyie iiirin digiumii haimriiyiugig. Biiya kima kariiram nhami nhami bi naingwokwokim mi tariinanin kima ini hindarar yikii iuguskiyim. Mi kima dimin taeminim biigi bii kimar niki apim simiirar ti swoki ap. Mi kima hiriinan tir karamae nwoyi mi iyya kara niti, kimiir nonkwobumbuninkinam, kimiirin wi kimiir yiukidim simiir hiriinan kara kisisana haigini mi sima wi maeyaua sima nwoya wi sair nwo rani mi kimiirin wi kara nonkwobumbuninkini. ⁶Mi dimin whirin kara naingwokwowyiin kima

napam yio ti si, kima dimin bibiyieyim yipiki iikamkim sim napim Nikolaski si tirim simiiram kipi naingwo. An kara iriipi hiriinan ti digworaekwowim yipiki sima tirim simiiram mi aingwo rani.

⁷Kima wakae mi sibgu daingwo omok ti dimin taeminim Adi Komii siir naeyiuin siya boinmimauuwim kimiir, wigkam kima yipiki siir yai imiir wakaeyokna apim mi iikamim yipiki hiriayar niki hougwokripkaiyim ti dimin biyieyim yipiki kimiir kwoin imiir kiyaiyim simiir mi mhoiiya Adi Komii siya kimiirin wa kigninkinkii siir numir aiir namamin mi kima wi paenidin yipiki kimiir whinkinsiis haiginiuwanin wi siir naei iinokiinok hiriayar nwoyokiyokiikaeyamam. Irlig.

**Jisis siir yaiya Adi Komii siir iikamim om
Smena hiranim simiir boinkin**

⁸Kira ti yaiyim simiir winki inkam komii komiiyim Adi Komii siir piugana saiir iikamim simiir kigriraowiyim om Smena hiranim simiiram. Kira ti yai imiirin wi hiniina winboinki, tiki yaiyim yim kariirgim yipiki biiyar nwowin iya digworaekwo ima niki imbiyam karamaeyar niki owa mi kara wi hiriayar swoki oyokiyokiyyami. Kariirin inkamkar bidi iki isomaokiyin mi kara ha naonamin mi kara ina swoki insiin idwowin. Mi ini omwaiyar swoki waiyan. ⁹Kara biiyar ninokninkinkin, wari dimin biyieyim ti tariinan kimiiram nitim simiirin mi kara ina ninokninkinin iikam kima paeprikabgim mi kima dimin taemin hirii hirii karamaeka. Dimusi rani, wim kima kariir wakaeyokna apkim. Mi wim kima Adi Komii siir dimin miiyik miiyikim simiir nonkwokim. Kara ina ninokninkinin, yai bibiyieyim iikamim kimaka ninkinim sima boinim simiirin. Sima ti hiniina boinkim, sima Adi Komii siir piugana saiirgisair Juda iikamkim. Mi kara pi ti hiniina boinkii, sima Juda iikam kiingikiin tani sima Adi Komii siir bi wakaeyokna apkim, yim Setani piugana saiir iikamkim. ¹⁰Ti dimin taemin biyieyim ti iikam bibiyieyim sima tirim kimiir simiirsi kipi nidid. Wakae! Ti iikamim simiir kwoinim wi Setan siya kiyaii mi kimiir nhirim wi sima haii mi kimiirin wi maeyauwa mii biyie miriiya wi saiir hiugripkiikikaigii. Mi ta hiriinan siya kinankiuwi kimiirin, yio wi minam kinankiuwi, kima wi kariir namisi wakaeyokna api, iyie? Wi kariir wakaeyokna ap rani. Sima kimiirin iiyim wi iuura tirkumbuninkin haiginiuwi. Mi iriipi hiriinan sima kimiirar mi isomaowamar minki windi, kariiramin wi hiriayar daingwo tibmii kiin kripkai. Mi kima hiriinan tiri mi kimiirin wi kara tirkii, hiriayar nwoyokiyokiikaeyamam Adi Komii saika.

¹¹Mi kima ti Adi Komii siir piugana saiir iikamim, kima wakae mi sibgu daingwo omok ti dimin taeminim Adi Komii siir naeyiuin siya boinmimauuwim kimiir simiiramin. Mi iikamim yipiki iinokiinokin dimin taeminim kimiir kwoin imiir kiyaiyim simiir nikwowaaisii mi

mhoiiya ti dimin bibiyieyim paeniyim, yipiki wi iikam imiir niuwi, sima wi ti hiriinan iikam kibikibiyim wi kimiir wara nipiimpars tani. Niingaka. Iriig.

**Jisis siir yaiya Adi Komii siir iikamim om
Pegamam hiranim simiir boinkin**

¹²Kira ti yaiyim simiirin yokwoni winki, inkam komii komiiyim yipiki Adi Komii siir piugana saiir iikamim om Pegamam hiranim simiir kigriraowiyim simiiram. Kira ti yai imiir winkii mi wi hiniina boinki, tiki yaiyim yim kariir yaigim, ti inkamin yipiki kamkiuin si nonkwowin, yipiki mirmii mirmii iokakinar nwodigo. ¹³Kara ina ninokninkinin omin kima nwowiyin ti om komiiyin Setanki si nitin, siya kigirkakiyin mi kima wari om iiirar mi oki windi, wim kima kariir yai aiirin wa sibgu wakaeyokna aingwo tibmii kiini. Mi taka iiya inkam biyieyin siya nipimpara kariir miiyan inkam kibi iiir Antipas yipiki kariir yai aiir boinmimauuwin iikamim simiir mi sima siirin ini wari omin kima nwowin ini siir waraur yisomaowin, yipiki Setanki si nitin, iikamim sim kigirkakam. Mi kima kariirin digiumii bi haimriiyugim kima kariiram in hiriayar wakaeyokna apkripkaigm. ¹⁴Kima wadieyaairgim mi an kara kimaka ti digworaekwo nhirim simiirsiyin maigimaирга nwo rani. Kimiir iikam nhirim yipiki kimaka waraur nwowim om Pegamam yim sima Belamni dimin teaminim sim napikim. Mi bidi bidinayar, siya inkam nwirin Belak nikiuwiyin siir yiisiimauu, siya Isrel simiir iikamim simiir kwoinim wi paniin paniina nikpitmai mi sima wi dimin biyie tir karamae ha niki owim. Sima naeyim yipiki inkamki ninkin imiuyaeyim uridyiu bibiyieyim sim, simiir bidi yaeyim. Mi sima ha namim mi sima kimidiniya hii wig imakar priinanaeyam. ¹⁵Mi kima ti hiriinan iikam bibiyieyim kimaka waraurar mi owim, ini hiriayar mi kigninkin owim. Yim sima yai bibiyieyim yipiki Nikolasni iikamim sim nowomwarkaiyuwim simiir napikim. ¹⁶Mi kima wari dimin biyieyim kimiir waraur nwowim simiirin digiumii haimriiyugig mi kimiir kwoinim ti kisina haigi mi simiirin kimiir warauranki ti nhiiunikriopkisasauugi. Mi hiriinan tir karamae nnowi, kara niti, kara wi ti inkam hiriinanim yipiki ti yai bibiyie imiir napim wi yaii simakar ninii. Mi kara yaiya wi kariir yaigyaigar kaokwo boinkii mi sima wa namkii. Mi simiirin wi sima nonkwoniinwomwiirninkin haiginiugigi yi ti kamkii iiirsika, yipikin wi kariir yai tiranki niti.

¹⁷Kima wakae mi sibgu sibgu daengwo omok ti dimin taeminim Adi Komii siir naeyiu ieya hauuwim Adi Komii siir piugana saiir iikam imiir. Siya ti hiniina boinkin, yipiki kima ti dimin biyieyim kimiir kwoin imiir kiyaiiyim simiirsiyin hiriayar nokworinukripkai mi kimiirin kara wi yaeya dimin miiyik hauuwi, dimin mananin yipiki ti kariir om tirar

niki haigiprakaiyin. Kara kimiirin ti dimin hiniinim sim hauwi mi ti siiya whisinanin yipikin yaeya inig sima winkiyin yio wi warar ninkin hauugi mi ti inigin sima winkiyin yio wadie ieyaargin. Tiki siyan yio min niisiimauugin kara kimiiram naingwokwonanaei. Mi ti siir inigin wi inkam nwirki swoki inokninkin tani. Niingaka. Inkamin ti siiya iiir haiyin wi sasar ninokninkini siir inig iiirin. Iriig.

**Jisis siir yaiya Adi Komii siir iikamim om
Taiataira hir nwowim simiir boinkin.**

¹⁸Kira ti yaiyim inkam komii komiyyim om Taiataira hiranim yipiki Adi Komii siir piugana saiir iikam imiir kigirkakiyim simiiram winki. Kira yaiyim wi ti hiniin yaiyim sim winki, kariir nhwona nhiso paenan niuyakiko mi kariir iga kwiso kirieko mi wadieyaирgo yo ini aiyinin yipiki whisinan nwowiyin mi ha niuyakiyin yio ini siir hiriinan yiuyakiyin.

¹⁹Kara dimin taeminim yipiki kima tirim simiirin ina ninokninkinim. Kara ina ninokninkin kima iikam nhiram ina naingwokwonanaeyim. Kara ina ninokninkin, kima kariir yai aiirar sibgu wakaeyokna apikim mi dimin miyyikar mi tirikim mi ha mi itmaihougwokripkaiigim dimin bibiyieyim kimiir tiriym yipiki ti iikam bibiyieyim sima ninkikin tiriym kimaka mi ti dimin taeminim ti tariinan kima tirim yim ini wadieki wadie ywowim. Yim ini dimin taeminim biigi bii kima wakaeyokna apim yim ini simiir haiburim. ²⁰Mi dimin taeminim kima tirim yim wadiekim. Mi kara mairstimaирga nwo karamae kimaka dimusi now rani, ti dimin whiruwan siirsika. Taka wig biyieya yipiki wig biyieya min dapiya Jesebel saiir hiriinan nwalla, yipiki ha niksasae boina saeya profet wiga mi kima sairin kimidinya hiriayar mi kigninkin okripkai kimaka waraurar saeya boin saeya profet wiga. Mi iikamim simiir kwoinim yaiyim saeya boinim simar mi kiyai. Saeya minam boinmimauuga iikamim yipiki saiir wakaeyim simiir kiyipsibgiyim mi sima pi dimin biyie nwoki tirim mi pi hii min nwoki priininaeyim mi naeyim yipiki kamkim sim ninkin imiiyaeyim uruwai siyaowaini simiir bidi yeayim.

²¹Kara ii nhirim saiiram bidiyar mi imbinim saeya ti dimin biyieyim simiirin digiumii haimriiyugigim mi saeya hiriinan tiram bi naingwoka.

²²Mi hiriinanki niuwi, ta wig aiirin wi kara nippimpari mi iikamim yipiki saiir wakaeyokna apim, yim wi kara tirkii kara nonkwobumbuninkinam mi ma minki niyyam mi sima wi mairstimaирgakak nwo rani. ²³Mi saiir yinisisimim yim wi kara nisomsom aokao digii. Mi wim kima iikamim Adi Komii siir piugana saiirim yipiki kariir wakaeyokna apim, iki hindatindanim wa ninokninkinkii ta saiirin, kara dimin taeminim iikam kimiir kwoinau nwokaiyim simiirin ina ninokninkinim. Kara dimin taeminim kimiir kwoinau nwokaiyim simiirin ina ninokninkinim mi kara wi dimin kibi iirar namisi tiri, iyie? Wi dimin biyie tiri kimiirin.

²⁴Mi wim kima Taiataira warauran iikam nhirim, wim kima saiir yai bibiyie imiir bi wakaeyokna apkim. Kima saiir bi wakaeyokna apkim ti dimin taeminim yipiki iikamkim sim boiniyim hiniin Setani dimin komii komiigim. Mi kara kimiiramin, wi yaeya mii gwir boin tani, kima kariiram miriyyim. Ti miyyim kara kimiir boinim, sima simairgim yim simiirin kima wi digar nwowi kima tiri. ²⁵Kima ti yai kibiyim ti tariinan kima napim simiirin hiriyyar sibgu aprikai mi iya kara swoki iti, kara wi idowiiyar nimbini. ²⁶Mi kima iikamim yipiki wi hiriyya nitmaihogwokripkai, ti dimin bibiyieyim kimiir kwoin imiir kiyaiyyim simiirsi mi ti hiriinan iikamim kara kimiirin wi kirie hauu haiginiuwi. Mi kima wi ta hiriinan saiirsi kigirkaki, iki iikamim iki omom hinda tinda nwowim simiirin. ²⁷Mi dimin taeminim yipiki kara nimbini kimiir, kima tiram, yim ti dimin taeminim kariir Adin siya nimbini kariir yipiki kara tiryokiyokiyim, simairgim. Mi iikam kima wi iikam imiir kigirkaki mi sima wi yaeya om swoki kisina o rani, kimiir kigirkakamin. Simiirin wi kimar kigirkaki mi wi kimar nikwowaisii ti inkamin yipikin paekop nokwowin mi haua sae nikimkirkiyin mi misimira ha nwokiyin saiir hiriinan. ²⁸Mi ti dimin taeminim kara wi kimiir hauugi mi ti nauunin ninomor kouwanin yipikin piunok whwoyayakwokiyin siirin wi warar ninkin hauugii ²⁹Kima wakae mi sibgu sibgu daingwo omok ti dimin taeminim Adi Komii siir naeyiu ieza boinim, Adi Komii siir piugana saiir iikamim yipiki siir yai aiir wakaeyokna apim simiir. Iriig.

**Jisis siir yaiyo Adi Komii siir iikamim om
Sadis hir nwowim simiir boinkikin**

3 ¹Kira ti yaiyim inkam komii komiyyim om Sadis hiranim yipiki Adi Komii krimiir Wanin siir piugana saiir iikam imiir kigriraowiyim simiiram winki. Kira ti yai hiniinim sim winki. Ti yaiyim yim kariir yaigim yipiki Adi Komii siir naeyiu kibi iriiyar nwiso simiir hiriinan kara nonkwowim. Mi nauun iriiyar iso yim ini karar mi kigriraowim yipiki wari inkam komii komiyyim yipiki Adi Komii siir piugana saiir iikam imiir kigriraowiyim kara kimiirin ti yaiyim simiir boinmimauugin. Kara ina ninokninkinin iikam whiekakim sima kiriirin ini hiriyyar naingwowim, kima mii wadie aiirar mirii mi kariiramin ina naingwo tibmii kiinim. Mi yi ini niingga ywowim wim kima inkamin naonamiyin si hiniin nwonamkim kima kariir dimin whir bi swoki tirmintirminkim. ²Kima piu nhinmii kinki mi ti dimin taemin imiiram ti sibgu aingwo omoki, ti Adi Komii siir dimin taeminim yipiki wari kimar niki apkripkaiyim, kima simiirin kima kimar ti sibgu kiiriimdiyu haigina mi simiir sibgu ap. Mi ti dimin taeminim wari kimiir kwoinau nwokaiyyim yipiki kima napiyim yim ini inkamin yipiki naonamiyin ini

siir hiriinan ywowim. Siya wi dig nwo rani. Kara ti dimin taeminim kimiirin dimusi boin tani, kara dimin whirmin whirminsim bi swoki kigminkigminkin warì dimin taeminim kima tirim simiirin mi kariir Adi Komiiyin siya wi ha boin tani, sima wadiekinairgim. Niingaka.³ Ti swoki aingwoyokiyokiigi biiya iiya biigi bii kima wakaeya kariir yai kibiyim kima simiir sibgu apamar mi aingwokim. Mi tariinanin kimiir digiuim ti dimin taemin bibiyeyim simiirin digiumii haimriyuigim mi tariinanin kima ini yai kibikibiyim yipiki biiya kima nikì apim ini simiir swoki wakaeyokna apim mi hiriiran tir karamaekiswo, kara wi hiiyan inkamnan niti, kara wi kimiir boinmauu rani, iiya kara nitana. Mi kara niti, kimiirin wi kara nonkwobumbuninkini.⁴ Mi kimiir iikam nhirim om Sadis hiranim, wim kima dimin biyie warì bi tirkim wim kima iikam wadiekim, wim kima ini yiuisa haingitropkaiya yipiki iikamkim sim kaiiya ini sair hiriinan ywowa. Mhoiyya kima kanaka nwowi, nim krima wi dimin taeminim whisinanim wi simiir nii mi krima wi iringapar napririri. Wim kima wi ti hiriinan tiri. Dimusi rani, wim kima dimin whirki bi kimbawi iikamkim mi kima Adi Komii siir yai imiir sibgu wakaeyokna apikim.⁵ Mi wim kima iikamim ti dimin taemin biyeyim kimiir kiyaiiyim simiirsi hiriayar nokworinukripkai mi Adi Komii siya kimiirramin wa kiwakii, ti yiuis whisinanim simiir niiyamin mi kimiir inigim yokwowa Adi Komii siir om hir nwowa sair nwowim yipiki ha boina inkamin naingwo tibmii kiinin sair hiranki wi niinaki rani. Mhoiyya kara wi ti inig imiir haii mi simiirin kara wi kariir Adi Komii siir boinmauuwi kariir Adin mi wi siir paekwosem ima boini, tiki iikamim kariir yai imiir wakaeyokna apkim mi sima kariir iikamkim.⁶ Kima ti iikamim kima wakae mi kima sibgu daingwo omok, yaiyim yipiki Adi Komii siir naeyiuin siya boinim Adi Komii siir piugana sair iikam imiir. Iriig.

**Jisis siir yaiya Adi Komii siir iikamim om
Filadelfia hir nwowim simiir boinkika**

⁷Kira ti yaiyim inkam komii komiyyim om Filadelfia hiranim yipiki Adi Komii siir piugana sair iikam imiir kigriraowiyim simiiram winki. Kira ti yaiyim simiir winki, tiki yaiyim yim kariir yaigim, inkamin yipiki dimin whirki kimbu karamae nwowin mi kaimwo kiingikiinin. Kara ti siya inkamin yipiki kirie komiigakin yipiki bidi bidinya Devidgi si haiya. Kara om kibiyin Jerusalem nikiuwyin siir anowin bidi haiwaokiyin mi ti anowin kara haiwaokiyin siir inkamki haiginikouwim wi digmindigmin swoki o rani. Mi kara siir haiginikounami, siirin wi inkamki haiwao rani, ti yaiyim karakikarar boinkikim iikam kimiirramin.⁸ Kara dimin taeminim kima tiriyim simiirin ina ninokninkinim. Kariir wakaeki ti iikamim simiir kwoinim ti kara kiyaiyim yim ini anowin kara

haiwaokiyin iikam kimiiram hinda tinda namam Adi Komii siir yai aiir boinmimauuwamam ini siir hiriinan ywowin. Mi iki iikam nhirim ti ano iiirin kimiirsi haiginikouwim wi dig nwo rani, kimiir nikiduwam ti dimin taemin imiir tirs. Kara ina ninokninkinin kima kariir kirieya saiirin komii nonkwo rani mi kima kariir yaiyim simiirin ha sibgu wakaeyokna apikim. Mi ta kima wakaeyokna apa kariir wim kima saiirin bi nimpriowikim kima simiirin bidiyar boinmimauu digim. ⁹Kima wakae, kima ti iikam hiriinanom yipiki omaka yaimindimin nidwokaiwakaeiya saiir nidwodwokai mwainiyim simiirin ina ninokninkinim. Yim sima ha boinkim, yim sima Isrelmi isidin siirgim mi Adi Komii siya simiir nimbigin sima siргisir iikam nwowim. Mi ya tariigina ya kaimwo rani, ti iikamim sima niksisaeikim simiir kwoinim Setan siya kiyaigim mi sima ini siir ywowim mi mhoiyya ti iikamim yim wi kara tirki. Sima nitim mi sima ogmwo wi kimiir whwonkam idar nini waisii hiunii mi sima wi haинi ninokninkini, kara kimiiramar naingwokwonanaei mi kima kariirgi kariigim. ¹⁰Mhoiyya ii biyieya saeya niti mi ta hiriinan saiirsika Adi Komii siya wi iikamim yipiki ti nu iiir nwowim wi simiir asi kinanankiuwi mi ta hiriinan saiirsika, sima wi iki dimin bibiyieyim simiirin wi digiumii asi haimriyiyugigi mi sima wi siir wakaeyokna api. Mi tiki iiyim kara wi kimiirar kigriraowi mi digworaekwo ikim. Mi kima wi wadieyar nwowi. Dimusi rani, wim kima yaiyim yipiki biyya kara boinkiyim simiiram naingwo tibmiigim. ¹¹Kara wa swoki itsawi. Mi kima hiriayar sibgu apkripkaii, ti digworaekwowim ti tariinan kima napim simiiramin mi iki iikam nhirim yim wi kimiir tir tani mi kimiir dimin miiyik miiyikim yipiki Adi Komii siir om hir nwowim yim wi sima mi hai rani. ¹²Mi iikamim yipiki dimin taeminim simiir kwoin imiir kiyaiyim simiirsi hiriayar nokworinukripkaiyim, mhoiyya simiirin wi kara tirkii, yinpaenan nwowam yipiki wi Adi Komii siir omaka aiir nokworinuwi. Mi ti iikamim yim wi omaka kibi aiirar nwowi, yipiki Adi Komii siya nwowa mi sima wi saiir haiburgig rani. Mi mhoiyya kariir Adi Komii siir inigin mi Adi Komii siir om ikin sowiirin wi simiir piu hir wini. Mi krimiir Adi Komii siir omin yio om Jerusalem whir ikin, yipiki mhoiyya wi Adi Komii siir om hiranki niti nua tiriir. Kariir inig kibiyin wi simiir piu imiir warar ninkin wini mi yio tiriiginin yio wi hiniina niisiimauuwi, sima Adi Komii siirgim.

¹³Kima wakae mi sibgu sibgu daingwo omok ti yaiyim Adi Komii siir naeyiuin siya boinim Adi Komii siir piugana saiir iikam imiir. Iriig.

**Jisis siir yaiya Adi Komii siir iikamim om
Leodisia hiranim simiiram boinkika.**

¹⁴Kira ti yaiyim inkam komii komiiyim om Leodisia hiranim yipiki Adi Komii siir piugana saiir iikamim simiir kigriraowiyim simiiram

winki. Kira ti yaiyim simiir winki, tiki yaiyim yim kariir yaigim, yipiki yaimwokiyaimwo boini bwamkibwamin. Kara Adi Komii siir yaiyim simiir sibgu nanaakninkiihaiginugin. Mi ti dimin taeminim nuanim mi ninomor kouan ikim, yipiki Adi Komii siya naingwowim nimbimbiiniyim mi ha nwowim yim karar nonkwokwokikim. Mi ti digworaekwo whiekakim yim karar kigriraowikim mi ti yaiyim kimiiramin karar boinkikin. ¹⁵Kara miiyim kima miriyyim simiirin ina ninokninkinim. Wim kima kariiram bi naingwokwonanaeikim. Mi iripi hiriinan wim kima kariir bi nikwowaesiigim kimiir kwoinim kariiram in haimi haimiya naingwokin. Mi kima iinokkinokin kariaramar ti aingwokwonanae, iyie? Mi kima iinokkinokin kariirin hindarar ti ikwowaaisii iuguski. ¹⁶Mi dimusi rani, wim kima kariiram bi naingwokwonanaeikim. Mi iripi hiriinan wim kima kariiram in hindara tantarao aingworaraowi ini ti inkamin yipikin nae whieknam tiriin in siir hiriinan yowwin mi an kara iripi hiriinan, ini ti siir hiriinan mi owin. Kara wi kimiiram mi aingwo rani mi kimiirin wi kara yaskiiji Kariir yai tirrankin. ¹⁷Kara kimiiram naingwo rani. Dimusi rani, ti siirsika. Kimiir kwoinim wim kima ti hiniina naingwomi, wim kima ha boinkim, iikam krima umir hoimgakakaairgim. Dimusi rani, miiyim krimiir iingar nonkwo miree nanaeiyim simiirsika. Nim krima wadiekwadieyaairgim. Mi kima ha bi ninokninkinkim kimiir kwoinim biyiekim. Mi kima wadie paniinsi ywosi. Mi ta hiriinan saiirsika iikamim yipiki sibgu aingwo omokiyim yim wi krimiirsi naingwoyimyoki. Kimiir kwoinim kariir dimin taemin miiyik miiyikim simiirin hoimgakwao haigi okai rani. Wim kima ini iikamim niingar priiyokaeyamiyim dimin taemin karamaeyim ini simiir hiriinan yowwim. Mi kimiir nhwonam yim nhwokwisaekim yim ini iikamim nhwokwisae nwowyim ini simiir hiriinan yowwim. Mi wim kima ini iikamim yiuis karamaeyim hinda niingar priiywokaeyamiyim ini simiir hiriinan yowwim kimiir kwoinim. Mi kima ta sair bi kigninokninkinkim mi kima ha bi mi inokninkinkim wim ini ti hiriinan mi owin paeprikab. ¹⁸Kara kimiirin igao yai boinkii, kima kimiir umir imiirram kipi naingwo mi kima kariiram wit, kimiirin wi kara hauugi kariir dimin taemin kibikibiyim yipiki umir imiir haiburim mi yipiki wi kimiir kwoin imiir whinkinsis haiginiuwi simiirin. Mi kima ti dimin taemin imiir hαιi kima wi wadie hiriayar nwowi. Mi kima kariir dimin taemin kibikibiyim simiir hαιi yipiki yiuis whisinanim wi simiir hαιi. Mi simiirin wi kimar nwoki iiyim kimiir kwoin imiir higriniuam mi yim tiriiginim wi kimiir kwoin imiir nwoki iisiimauuwim hiniin kima dimin whirki bi kimbugim. Mi kima kariir dimin taemin kibikibiyim simiir hαιi, yipiki marasinanim mi simiirin kimiir nhwona imiir kiyipriniuwi mi kima wi haniiingi sibgu kigimoki ti kariir dimin taemin imiirin. ¹⁹Mi wim kima iikamim

yipiki kara naingwokwonanaeiyim, kimiirin kara wi whwokwoka boin tani mi kimiirin wi kara nonkwobumbuninkini. Mi hiriinankiniuwi kima wi sibgu sibgu dwo. Mi dimin bibiyeyim simiirin digiumii haimriyugigi mi kariiram sibgu wakaeyokna api mi kara kimiirin wi nonkwobumbuninkin tani.²⁰ Kariir kaoki! Kara tisi kimiir kwoinim simiir ano imiirar nokwo dapikiuwim kimiir inig imiirar. Mi tiki iikamim yipiki kariir yai imiir wakaeyim mi sima ha niti mi anowin ha nama haiwaokii mi kara wi saikar ninkin apminokainami mi krima wi kwoin whiruwar nnowi, iikamim yipiki iripa nongwomamaир aeyim simiir hiriinan.²¹ Mi iikamim yipiki kariir yai imiir wakaeyokna apim sima hiriyyar nokworinukripkaii ti dimin taemin biyeyim simiirsi, kariir hiriinan biiya kara mi wakaeyokna apa kariir adin, Adi Komii siir yai aiir saiir hiriinan mi mhoiiya simiiramin wi kara kiwaki, kanaka nidwowam ipii imiir mi inig komiigak nnowim mi iikamim simiir kigriraowam kariir adin Adi Komii siya mi kiwakiya kara tirim simiir hiriinan mi wi saikar mi idwowi, siir ipii aiir.

²² Kima wakae mi sibgu sibgu daengwo omok dimin taeminim Adi Komii siir naeyiuin siya boinmimauuim Adi Komii siir piugana saiir iikam imiir. Iriig.

Mi iikamim Adi Komii siir omin siir hiranim sima siir inig iiir hainan prapraskikim

4 ¹Ti dimin taeminim kara kigim simiir mhoiiyan kara kigiyin yaeya dimin whirin, ylo omin kou hiranin siir ano ieya kariir whwonkam ida haiwaokiyin. Mi mhoiiya karar wakaeki yaiya kariiram kauwokii, saiir yainana kidgi maskinan nwokika. Saeya hiniina boinkika, kira koua tiriir wit mi kiriirin dimin taeminim nimbimbiyyamanim wi kara niisiisiimauuwi. ²Mi dimin taeminim siya boinkiyim kariir simiir mhoiiyan mi ti Adi Komii krimiir Wanin siir naeyiuin kariir kwoinbud iiirin siya kiswoki mi kara ina kigiyin ipii kibiya yipiki inkam komiiyin siya nidwokaiiya dimin taeminim sim kigriraowiyim. Mi kara ta ipii aiir kigiyin mi kara kigi inkamin hirar nidwokaii. ³Mi kara siir whwonkam iiir kigiyin, siir whwonkamin ini siiya kibiyin jaspa nikiuwyin mi siiya pariidnanin konilian nikiuwi ikin sowiir hiriinan niuyakikin. Mi karar mi kigi diminin namnamiinanin Biyyan Inkam Komii siir ipii aiirar yinyakiyin. Mi ti diminin ini siiyan emeral nikiuwyin prainan siya nwokiiyim siir hiriinan nwokikin. ⁴Mi karar mi kigi, ipii kamnwir kwiiyim inkam komii komiiyim kigirkakiyim sim nidwodwokaiiyim ta Biyyan Inkam Komii siir ipii aiirar haiginyokaii mi kam kamnwir nwiiyim yim ini ti ipii imiirar mi idwodwokaiyim yiuisim sima niiyim whisinankim. Mi pagram simiir mwo mi haiginim yim gol pagrakim yipiki simiir niisiisiimauuwig hiniin, sima inkam komii komiigim. ⁵Mi

diminin sinananın kimidiniya ta biigi biiyan ipiyya sair hirankar yimbiyam mi ina yamkiya hinda tinda mi ta diya saeya tiokiya saeya pranae pranae bi tiokika. Mi karar kigi sikwopae irriyar kwiso siir ipii aiirar nwowi. Mi yim ti sikwopae irriyar kwiso, yim Adi Komii siir naeyiu irriyar nwis ima. ⁶Mi ta ipiyya sair kingiin hirin diminin hir nwowin yio ini whii komiyya solwara nikiuwa yio ini sair hiriinan ywownin. Mi siya ini opnani haniin hindarar kigirkakiyin. Mi mhoiiya karar mi kigi dimin whiiyim kwoin minkakim ha niyae diriraerariyim Biiyan Inkam Komii siir ipii haimii haimii whiiyim simiirar ninyokiyyim. Mi ti dimin whiiyim simiir whwonkamim mi simiir digiuwim mi simiir mwoim nhwona nhwonakakinairgim. ⁷Mi ti diminin kingiin nwowin siir whwonkamin yio ini pusi komiyyin niimauanin laion dapiyin siir hiriinan ywownin mi dimin whisakan kwoin minkakin ha niyae diriraerariyin yipikin siir priska miiya nwowin, siir whwonkamin yio bulmakau komiyyin bul nikiuwyin ini siir hiriinan ywownin. Mi irin priska mirmii kwira nwowin siir whwonkamin yio ini inkamni whwonkamnanar ywownin. Mi irin yipikin mhoiigi mhoii nwowin siir whwonkamin ini wabni whwonkamnan ywownin, ipiyinin yipiki siir pidga kwiso hindara masnaniyo. ⁸Mi ti dimin whiiyim kwoin minkakim ha niyae diriraerariyim sima irira irira pidgam irriyar kwokwirakim mi simiir piu kwirkaka nhwonaki bidi yinkiniua. Mi simiir pidga aowa iripi hiriinan.

Nii nabie sima bi tanikim mi yai mikrim bi nwowikim. Sima hiriayar boininaeikim, siya dimin whirki bi kimbugin mi siya kirie komiigakin. Siya biiyar whiuwiniunan mi tariinanin tisi hiriayar nwoyokiyokiyyin mi mhoiiya siya wi hiriayar nwoyokiyokiyyami.

⁹Mi ti dimin whiiyim kwoin minkakim ha niyae diriraerariyim mwaiya sima waowa, sima sima Biiyan Inkam Komiiyiin Adi Komii siir inig iiir hainanprapras waokim yipikin Biiyan Inkam Komii siir ipii aiir nidwokaiyin siya wi hiriayar nwoyokiyokiikaeyami mi mwaiya sima waowa, sima ti hiniina waokim, siya inig komiigakin mi sima siirin asi boin wadiekim. ¹⁰Mi ti dimin whiiyim kwoin minkakim ha niyae diriraerariyim sima ta mwai aiir waowim mi ti inkam komii komii kamnwir nwiyyim sima ogmwo kimidiniya Adi Komii siir whwonkam idar waisii hiu yipiki siir ipiyya inkam komiyyin nu kigrraowiyin si nidwokaiya sair nidwokaiyin siiram. Mi sima Adi Komii siir inig iiir mi hainan yipikin wi hiriayar nwoyokiyokiikaeyami iinokinokin mi simiir gol pagram siir ipiyya sair kingiin hirar ini bwaeyaigin, yi tiriiginin yio min niisiimauugin ta kirieya sima kigirkakiya ya siirga. Yim sima inkam paeprikab niengakim sima siiraramar naingwo tibmii iskiikim. Mi sima hirar niki waisii hiugripkaiyim mi sima mwaiya hiniina wao,

¹¹ Kira krimiir Biiyan Inkam Komiigin mi kira krimiir Adi Komiigin. Kira wadiekwiadiekin mi krima whiekakim kiriir

inig iiir asi hainanpraprası mi krima minam naingwoni, kira krimiir kigirkakim. Kira krimiirin wi dimusi kigirkak rani, dimin taeminim nuanim mi dimin taeminim ninomor kouan ikim, yim kirar nonkwokwo swokim kinakinar naingwokin hiriinan nwowamin mi ta hiriinan saiirsika kira simiir asi nonkwokwokikin. Iriig.

**Jon siya yokwowa biiya Adi Komii siyar
winitinakiugiya ambini saiir kigin**

5 ¹Mi ti inkamin kara kigiyin Adi Komiiyin yipikin Biyan Inkam Komii siir ipii aiir nidwokaiyin, siir iina iniga yokwo bripriya hindara whrina kwira nonkwoni. Yaiyim saiir digiuwa whwonkama nwowim inkam nhirkim sim winkim. Mi saiirin inkam nhirkim sim bidi yitimamikugiyim ambin iriiyar nhiso so. Mi saiirin wi inkam inig karamaeki swoki haiwao kig rani. ²Mi kara kigiyim simiir mhoiyan mi kara kimidiniya paekwosim komiigi komiyyin siir kigi. Siya kimidiniya komiiyar kauwok boinmankii. Yipikin dig nwowanin ta yokwo bripriya hindara whrina saiir nitimamakiuwim ambinim simiir niinikibwaembwae hαι? ³Mi ta siya boinkiya saiir mhoiyan, sima ina ynoopkiyim Adi Komii krimiir Wanin siir omin hinda tinda nwowim simiir, nu idwo mi nu aowa mi sima inkam nwir bi swoki hansiryiskaigim ti ambinim simiir niinikibwaembwae itkiiyamin mi ta yokwo bripriya hindara whrina saiir haiwaoiwim. ⁴Mi kara pranae pranae bi nougin. Dimusi rani, sima inkam kibi nwir bi hansranyiskaigim ti ambin imiir niinikibwaembwaeyim mi ta yokwo aiir mi haiwao kigim dimu diminkim yipiki ta yokwo aiir nwokaiyim. ⁵Mi kara ha nouin mi inkam komii nwirin ti kam nwir nwii simiir nwirin ha nitin mi kariirin kimidiniya siya ini boini tanki, kipi nou ti siir kaoki. Tiki inkam kibiyin ti tir nwowin yipikin iikam imiir kigirkakiyin siya inig komiigakin mi siya iripi hiriinan kirie komiigakin mi siya Devidni piugana Juda simiir isidin siirin simiir yiiniekim. Dimin biyieyim simiirin siya bidi ikwowaasiigiyim mi siya wi digar nwowi ti ambinim simiir niinikibwaembwae hαι mi ta yokwo bripriya hindara whrina saiir haiwao kigi. Iriig.

⁶Mi ti siya boinkiyim kariir simiir mhoiyan, kara kimidiniya sibsib irin siir kigi, yipikin hankakin biiya sima niki isomaokiyin siya Biyan Inkam Komiiyin siir ipiyya saiir kingiin hirar nokwoni. Mi dimin whiiyim yipiki kwoin minkakim mi ha niyae diriraerariyim sima mi inkam komii komii kamnwir nwii ikim sima siirar kaeyokaii. Mi karar mi kigi hon iriiyar whiso bulmakau komiyyim bul nikiuwiym simiir honanim siir mwo hirar nwowi. Mi iripi hiriinan kara nhwona iriiyar nhiso siir nwowim simiir warar mi kigi. Mi ti hon iriiyar whiso mi nhwona iriiyar nhis iko, yim

Adi Komii siir naeyiu ırriyar nwiso siya nikropkiyim iikamim nuanim hinda tında nwowim simiiram yim simiir kirie ima. ⁷Mi ti sibsibin ti inkamin siir nikriyin ha namin mi siya ta yokwo bripriya hindara whrina kimidiniya Biiyan Inkam Komiiyin yipikin Biiyan Inkam Komii siir ipii aiir nidwokaiyin siir iina iniga sairir hirankar ini haiyu. ⁸Mi siya ha namin yokwo air ini hainaki mi ti inkam komii komii kamnwir nwiyyim mi dimin whiiyim kwoin minkakim, ha niyae diriraerariyim sima whiekakarim kimidiniya ti inkamin sibsibnanin siir kingiinar ini waisii hiuiu. Mi sima nwonira nwonira diminin mwai tiowaowiyin gitananin ha dapiyin hap irira irira bidi yonkwo digim. Mi twowa golni nonkwokwowa diminin whrinanin si nwokaiya yipiki piuui miiyik whakiyin sairir ırripi hiriinan irira irira mi onkwo dig. Mi ti diminim ini mirkimirkaka yakı inkiniyim mi ti diminim simiir miiyim simiir whiekakarin yim min boinkikim yaiyim iikam ima kwisboinkiiyim Adi Komii siiram simiir nikrigim. ⁹Mi mwai wina sima waowa ya bimbiuwu rani biiya sairir inkamki bi waomiminka. Sima ti hiniina waokim,

kira ta yokwo aiir haa wi digar nwwowi mi ti diminim ambinanim wa ninkinkibwaembwaeki kira ti siirin wi digar nwwowi. Dimusi rani, biiya kiriirin inkam nisomaokiyin mi kira ha naenamin mi ta hiriinan sairsika kiriir nhieya ha naokiinaiinama mi iikamim yipiki Adi Komii siirim simiirin ini kira swoki anmaiwarkainam. Kira iikamim piugan piuganiyim simiirar nanmaiwarkaina digin mi iikamim yaiginpai yaiginpaini ikim mi iikamim maeyau maeyauwan ikim mi ti iikam iki nu nhirim sim nwo ikim. ¹⁰Mi kira simiir ha hai digin mi sima ini piugan kwiruwa ywowim. Mi sima ini pris inkamnan ywowim iikamim Adi Komii siirim. Mi sima irira nwonira wi Adi Komii siir mii aiir mirii mi sima wi iikamim nu tir nwwowim simiir kigriraowi.

¹¹Mi mhoiiya karar swoki kigi, Adi Komii siir paekwosim whiekakim yim Adi Komii siir ipiyya mi dimin whiiyim kwoin minkakim mi ha niyae diriraerariyim mi inkam komii komii kamnwir nwii ikim simiir nokwoyokaii. Mi Adi Komii siir paekwosimim yim kaimwowaigim kasa rani kara mwaiya sima waowa sairar wakaekikin. ¹²sima pranae pranae bi waokim sima ti hiniina waokim,

ti sibsibin yipikin inkamin nisomaokiyin siir nikriyin siya wi digar nwwowi. Siya inigak nwwowim wi digar nwwowi iikamim simiir kigirkakim mi digworaekwo ikim. Siya wi dimin miiyik miiyikim simiir haa mi siya dimin taeminim simiirin wa ninomkninkin digi. Iikamim sima wi ha boini siya wi digar nwwowi mi sima wi siir inig iiir hainanpraprasii. Mi sima siirin wi ha boini, siya inig komiigakin mi siya Adi Komii siir dimin miiyik miiyikim simiirin wa haa.

¹³Mi ti dimin taeminim kara wakaeyim ti ha boinim, kara dimin taeminim Adi Komii siir omanim kasaka bi wakaekim mi nuan ikim mi nu aowan ikim mi whii komii solwaran ikim mi kara ti hiriinan sima boinim simiirar wakae dig.

Adi Komiiyin yipikin siir ipii komii aiir nidwokaiyin mi yipikin inkamin sibsibnan nwo ikin, sowa nwisairarin kirie komiiya dimin taeminim sim kigirkakiya ini saiilar nonkwo digo mi krima omkakin pi hiniina boini, sowa wadiekinairgo mi krima pi sowiir inig owiir hainanprapraskii mi krima pi hiniina boini, sowa nwisairarin inig komiigakinairgo. Mi dimin kirie kibikibiyim hiriayar nwoyokiyokiakaeyamiyim yim ini sowar mi onkwowim.

¹⁴Mi ti dimin taeminim simiir mhoiiyan ti hiniina boinki mi dimin whiiyim kwoin minkakim mi ha niyae diriraerariyim yipiki hir nwowim sima boinki, tiki dimin taeminim yim kaimwowaingim. Mi ti simiir mhoiiya inkam komii komii kamnwir nwiyyim ogmwo ha waisii hiuim mi sima kimidiniya sowiir inig owiir hainanprapraski. Iriig.

**Sibsibin yio inkamin yipiki naonamin dimin biyie
biyieyim sim haiyoprimdiyiumiigiyin mi ambinim simiir
mi niinikibwaembwae itkiyanim yio siir nikrigin**

6 ¹Mi mhoiiya sima ha wao digiyim mi ha mi hainan digiyim sowiiram mi kara ti sibsibin inkamnanin siya ti dimin bibiyieyim simiir haiyoprimdiyiumiigiyin mi yokwowa ambiin iriiyar nhiso sim nwowa saiir haiyin siir nikriga mi ti ambinim simiir nair iiir yiinikibwaeki. Mi ta siya niinikibwaekiya saiir mhoiiyan mi ti dimin whiiyim kwoin minkakim mi ha niyae diriraerariyim simiir ir ieya boinkiyin yaiya siya komiyyar kauwok boinkikin hapi diyaki namisi tiokika, siya ti hiniina kauwok boinkikin, kira wit ²Siya boinki, kira wit. Mi kara kigi hos whisinan irin pi niti mi inkamin siir idwo hir nidwowin siya irim hipigim ini warar ninkin haigin idwowin. Mi ti kamim hiranim sima hauugiyim diminin siir mwo iiir piuayiam mi ti inkamin siya kirie komiigakin mi siya inkam nhirmisi bi ntididkin mi siya yaii niniyyakiwaiwigin mi siya ha namin iki nhir imiirin yamdi kwiruwa siya ini hanururgig.

³Mi siya namkiya saiir mhoiiyan mi karar swok i kigi sibsibin yipiki inkamin naonamin siir nikriyin ti ambin nhirin ta yokwo aiir nwowin siir niinakibwaekii mi karar wakaeki, ti dimin idiyim kwoin minkakim mi ha niyae diriraerariyim simiir nwirin siya boinki, kira wit. ⁴Siya boinki, kira wit Mi hos irin yipikin paridnanin yio ina yitin mi siir digiu idwowin inkamin nwira nidwowi. Mi siirin kirie bidiyar mi hauugiyin mi siya wi iikamim nuanim wi simiir nwok i tirim yaii sima niniyyam mi sima wi irni nwirni nwok inan isomsom aokaowim. Mi sima siirin

kamkiu komiiyin whira mi hauugi mi siya ha namin kimidiniya siilar ini tiriu.

⁵Mi siya namkiya saiir mhoiyya mi karar swoki kigi sibsibin yipiki inkamin nikiaonamin, ti ambin nhoumakan siir niinakibwae itkiyin siir nikrigin. Mi karar swoki wakaeki ti dimin whiiyim mi ha niyae diriraerariyin simiir irin pi boinkii, kira wit. Mi siya boinkiya hiriinan saiir mhoiyyan karar kigi hos yhiuwinanin. Mi inkamin siir digiu idwo hir nidwowin siya skera kwira haiyidwomi. ⁶Mi karar wakaeki yai kwira ti dimin whiiyim kwoin minkakin mi ha niyae diriraerariyin simiir bopwo hirankar nimbiyamkii. Saeya ti hiniina boinkika, iikamim sima ta wit twowa saiirin wi umir ii kwiruwani mirii haaifiyin wi siir saini. Mi bali two ouumim yim iriipi hiriinan mii ii kwirua mirii haaifiyin umirin wi siir saini. Mi welin mi wain op aka sowiir kipi tirbu. Mi siya boinkiyim kariir simiir mhoiyyan siya ina yamin.

⁷Mi ta siya namkiya saiir mhoiyyan mi karar swoki kigi sibsibin ti inkamin yipiki nikiaonamin siir nikriyin, siya ambin nniuii akan ta yokwo aiir nitinakiuwini siir niinikibwaeki mi mhoiyya karar wakaeki ti dimin whiiyim kwoin minkakim mi ha niyae diriraerariyim simiir nwirin siya ha boinkii, kira wit. ⁸Mi ta siya boinkiya saiir mhoiyyan hiniin, kira wit. Mi karar mi kigi hos irin wirnanin pi niti. Mi inkamin siir digiu idwo hir nidwowin siir inigin, naokin. Mi inkam nwirin siir inigin yipikin ha dapiyin, hel yio ini hos irin siir mhoiyya nwowin yio siir nidwonanikin. Mi sima sowiirin wadie bidi ywokiyim iikamim nuanim hinda tinda nwowim simiirin sowa hidi mi sowa piuganim wi kwiiya nwowaiginiuwi hinda tindan ti nu whirkak iirar. Mi mhoiyya ti iikamim ti piugan kwiiyim simiir piugan kwira yio wi sowa nisomsom aokao digi. Sowa simiirin wi hiniina nisomsom aokaowi nhirim yim wi sima simar swoki inii aokaonaei mi nhirim yim wi maki nii aokaowi mi nhirim yim wi mhiigi naowaokaowi. Mi nhirim yim niimauan wraisu biyieyim wi sim pisomsom aokaowi. Mi ti simiir mhoiyyan sowa ina yamkiyo.

⁹Mi tiriigino ha namkiyo mi karar swoki kigi inkamin sibsibnam ti ambin iriyyar akan siir niinikibwaekii. Mi karar mi kigi iikamim yipiki hiiya Adi Komii kriniir Wanin siir haigininkinimiyaeyi, saiir aowa nwowi simiir kwoinbudim. Biiya ti iikamim sima Adi Komii siir yai aiir nikiboinmimauugim iikamim simiir. Mi simiirin iikam bibiyieyim sima nisomsom aokaokikim sibsibnam mi sima ha naokaonamkim. Mi sima hiiya nae Adi Komii siir haigininkin imiiyaeya saiir aowa hir niki okim. ¹⁰Sima hiniina kauwok boinkikim, biiyan Inkam komiiyin inig komiigakin, kira dimin whirki bi kimbugin mi yaimwokiyaimwo boiniyim simiir bwamkibwamin siyaargin. Mi kira iikamim nuanim simiirin wi paka hiniin iiya sae hidi mi wi paki hiniin iiya sae nipimpari? Dimusi rani, biiyan kriniirin sima nisomsom aokikim mi krina ha

naonamkim. ¹¹ Mi ta sima boinkiya hiriinan sair mhoiiyan mi siya simiirin yiuis whisinananim simiirin yapa yapar hauu dig mi sima simiir ha haiyim mi siya simiir boinki, kima ha tiki kwosisaeki ii nhirmi arar mi mhoiiya tiki iikam bibiyeyim sima kimiir nomiiyau imiir nisomsom aokao digi mi iikam nhirim yipiki Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna api ikim kimiir hiriinan kima mi wakaeyakna apa kariir mi sima ha mi isomsom aokiya kimiir sair hiriinan. Mi mhoiiya ti iikamim kara nimbinim simiir nisomsom aokaowi mi simiirin wi kara hidi mi wi kara nipimpari.

¹² Mi siya tiriiginim simiir ha boinmimauu digiyin mi ti sibsibin inkamnanin ina swoki kwiinikibwaekiyin ti ambin iriiyar nhir akan ta yokwo aiir nwowin. Mi ta siya niinikibwaekiya sair mhoiiya, niin komiyyin ina yitkiyin. Mi kara mi kigi bieyin yhiuwinan nimkpitkiyin yiuis yhiuwinanan mi bwana ya pariidnan mi oki nhienan. ¹³ Mi ninomor kouan nauun whiekakim yim ina yikigiigiyim nua tiriir swapwonan, swapwoin swapwo piu hiranki nikiigiigiyim iiya opud komiiggi hugiya mi ha nikiigiiiyim simiir hiriinan. ¹⁴ Mi ti nauunim nikiigiinaiiniyim nua tiriir simiir mhoiiyan karar kigi ninomora pi gropnanaianami mi saeya ina whaowaekiya nibmir graphainamni haniin. Mi mhoiiyan mhiu minim mi mhiugribsisimim whii idopwoniya nidwodwomwaiyim yim ina mi kisranamim maeyauwa sima nwowa sair hirankar. ¹⁵ Mi ti digworaekwowim hiriinan tirkiyim simiir mhoiiyan karar kigi, iikamim yipikim nuan iikamim simiir kigirkakiyim, yim sima gavmani inkam komii komiyyim inigakim sima mi kamim yaii niniyyim sim kigriraowi ikim mi kamim digworaekwoki naokingugunakai ikim mi iikam whiekakim whisarii mii priimiri ikim mi iikam whiekakim rirmiyya nwowi ikim sima whiekakarin ina iwit aogwopraprakaigiyim. Nhirim siyanoim sim mi nhirim mhiuan siyya komii komiyyim sim bopwo yagwopraprakai. ¹⁶ Sima ha nagwopraprakaiyim mi sima hiniina yaingwoki, sima wi mhiuan siyyam simiiram boinkii hiniin, krimiir dikiirimidnugi mi hiriinanki niuwi mi krima wi Adi Komii siir whwonkam iiir kig rani, yipikin inkam komiini ipiyya sae nidiwokaiyin, siya mi inkamin yipikin sibsibnan ikin yipikin io krimiir nwowin mi yipikin wi krimiir nisomsom aowi. ¹⁷ Mi ii komiyya io sowa nwowana saeya niti mi Adi Komii siya wi iikam krimiir hidi dimin bibiyeyim krima tirim simiirsi. Mi wi dig nhinga nwowi tiki inkam nwiso io nwowo sowiir io aiir naomainoki, ha? Inkam nwir karamaeka. Iriig.

**Mi Adi komii siir paekwosimim 144,000 iikamim yipiki
Isreliyim simiir mwo imiir hainmamakiu**

7 ¹ Mhoiiyan karar kigi Adi Komii krimiir Wanin siir paekwosim nwiiyim ti nuin siir haimii haimii whiiyim simiirar nokwo digi.

Mi sima hiriyyar nokwowim mi opud aiirin nuanki hugnanisiyin mi whii komii solwaranki mi hugnanisiyin sima yikidu. Mi saeya bi huga mi paekwo min bi mi hugswoka mi paeisim wir bi hugwankin ²Mi ti kara kigiyim diminim simiir mhoiiyan, karar swok i kigi Adi Komii siir paekwosim nwirin siya biek i nitiyin hindanki niti mi siya diminin Adi Komii siirin hiriyyar nwoyokiyokiiyin iinokinok siya hainmakiuwyiin iikamim simiir ini warar nonkwowin. Mi siya komiiyar kauwok boinimnanki mi siya ti paekwosim nwiyyim simiir boinki, yipiki Adi Komii siya nimbinim nuin mi whii komii aka sima tirbugiyim. ³Mi siya simiir boinki, kima nu ikin mi whii komiiya solwara nikiuwi aka mi paeyim nu nwo ikim simiirin aisiima kipi nikti tirbugi ha tiki o paekwosim krimiiram, paekwosim krima diminin Adi Komii siirin iikamim simiir mwo imiir hainmakiuwyiin siir hainmakiuwi yipikin Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna apiyim simiir mwo imiir, simiirin hiniina niisiimauuwam sima Adi Komii siircim. Mi mhoiiya kima ti digworaekwo imiirin wi haniingin tirbugi. ⁴Mi ta siya boinkiya sair mhoiiyan, karar wakaeki sima diminin Adi Komii siirin hainmakiuwyiin bidi hainmakiugiyin Isrel simiir piugana sair iikam 144,000 nim simiir mwo imiir.

⁵Mi Judani piugana 12,000 iikamkim Adi Komii siir diminin haenmakiuwyiin siir hiriinankak nwowim. Mi Rubeni piugana yim iriipi hiriinan 12,000. Mi Gatni piugana ya iriipi hiriinan 12,000. ⁶Mi Asani piugana ya iriipi hiriinan 12,000. Mi Naptalaini piugana ya iriipi hiriinan 12,000.

⁷Mi Simioni piugana ya iriipi hiriinan 12,000. Mi Livaini piugana ya iriipi hiriinan 12,000. Mi Isakani piugana ya iriipi hiriinan 12,000. ⁸Mi Sebyulani piugana ya iriipi hiriinan 12,000. Mi Josepni piugana ya iriipi hiriinan 12,000. Mi Bensamini piugana ya iriipi hiriinan 12,000. Yim ti iikamim Adi siya bidi haenmakiuim. Iriig.

Iikam whiekakim Adi Komii siir inig iir hainan prapraskikim

⁹Mi ti dimin hiriiranim sima boinkiyim kariir simiir mhoiiyan mi karar kigi iikam whiekakim simiir mwainim dig nwo rani. Yim ti iikamim yim piuganpai piuganpaini iikam ikim mi maeyau maeyauwan iikam ikim mi yaiginpai yaiginpaini iikam ikim mi nupai nupaiyan iikam, yim simiir iikam ima. Yim sima inkamin sibsibnanin siir ipii aiir nidwokaiyin siir whwonkam idar nokwokim. Mi yiuisim sima niyyim whisinankim mi simiir inim sikwowim warar mi inkin onkwokim tiriiginim yi min niisiimauugim sima dimin bibiyieyim simiir bidi ikwowaissiyim. ¹⁰Mi ti iikamim ti sikwo imiir nonkwowim sima ini komiiyar kauwok boinkiyim, krimiir Adi Komiiyin yipikin siir ipii aiir nidwokaiyin siya mi inkamin sibsibnan nwo ikin krimiirin sowar

whinkinsiis haiginiugo mi krimiirin sowar mi anmaiwarkainakim.

¹¹ Mi mhoiiya paekwosim whiekakim ini inkam komiiyim mi dimin whiiyim kwoin minkakim mi ha niyae diriraerariyim mi inkam komii komii kamnwir nwii ikim ini simiirar yokwoyokaiyim. Mi paekwosimim ogmwo ha waisii hiunanaainamim nua hiriir ipiyya sair kingjin mi sima kimidiniya Adi Komii siir inig iiir hainanprapraski. ¹² Sima ti hiniina boinki, krima yaimwowar boinkii. Krima krimiir Adi Komiiyin siiramin pranae pranae naingwo rani. Krima siir dimin kibikibiyim paenan niuyaeyim simiir boinkii. Siya siyaargin dimin taeminim simiir sibgu inokninkinin. Mi krima siir asi boin wadiekii. Siir inig'in komiig'i komiig'in mi siyaargin kirie komiigakin iki digworaekwo nhirim simiir haiburin mi krima hiriayar naingwowi, iki dimin taeminim iki hinda tinda nwowim wi siir inig iiirrarar hainanprapraskaeyami iinokiinokin.

¹³ Mi mhoiiya ti inkam komii komii kamnwir nwiiyim simiir nwirin siya srii kariirin, tiki iikamim tiranim ti yius whisinan niiyim, yipiki sima? Sima pindanki nitkim? ¹⁴ Mi kara siir yai akan hiniina yowarkii boin,

Kinakinar ninokninkini simiirin an kara niingaka.

Mi siya kariirin ina swoki boinkiyin, ti iikam imiirin Adi Komii siya nanmaiwarkainakim iki hikpai hikpai komii komiiyim simiir bopwo hirankin. Yius wina sibgu hiisokiya mi whisinan ha nwokiiya sair hiriinan. Mi yim ti iikamim yim whauuriyinkiwauuriyinan nwo ima ti inkamin sibsibnan siir nhie airsi. ¹⁵ Sima Adi Komii siir siyu iiir napkim mi simiirin kimidiniya kam ima yipimpar aoki mi tariinanin sima ini Adi Komiiyin siir ipii aiir nidwokaiyin ini siir whwonkam ida nokwowim mi nii nabieyin sima siir mii imiir miriigim siir omaka kibya sair omaka yainau hir. Adi Komiiyin yipikin ipii aiir nidwokaiyin, siya ini simakar nwowin mi simiirin ini siyar kigriraowin. ¹⁶ Mi tariinanin sima wi mhiigi swoki ao rani mi wi kwoinki mi haei rani mi sima wi ta sair hiriinan biyie swoki o rani. Mi bieyin wi simiir mi whwo rani mi sima wi bidiugi swoki it rani. ¹⁷ Sima wi wadieyar sibgu owi. Dimusi rani, inkamin sibsibnanin yipiki ipiyya sair whwonkam ida nokwoin simiirin wi siya kigriraowi mi sima iinokiinokin wi maarginairga nwoninaei mi wi dimin miyyik miyyik imiirrarar haa. Mi ouubim simiir nhwo hir nwowim yim wi Adi Komii krimiir Wanin siya niinakii mi ta hiriinan saiirsika sima wi swoki ou rani. Iriig.

Inkamin sibsibnanin ambin iriiyar nhis akan yokwo aiir nwowin siir niinikibwae itkiigikin

8 ¹ Mi karar swoki kigi inkamin sibsibnanin diminin ambinanin iriiyar nhis akan yokwo aiir nwowin pi niinikibwaekii. Mi ii priei bi kwokikin dimin taeminim Adi Komii krimiir Wanin siir om hiranim ini

hindarar yinkin tankiyim. ²Mi karar mi kigi Adi Komii siir paekwosim iriiyar nwiso Adi Komii siir whwonkam idar nokwowi. Sima kid iriiyar iso sima masanim warar ninkin haiyikwowi.

³Mi mhoiiya Adi Komii siir paekwosim nwirin ha nitin yio ini hiiya nae min haigininkin imiiyaeiya, sair kingiin hir haiyikwowi gol twowa. Mi twowa sair yainau hir nwokaiyim dimin whrinanim, yipiki wi mhoiiya nanagi mi sima wi wadieyar niusiin whakii. Mi simiirin ha haiyim mi siya kimidiniya Adi Komii siir iikamim nhwo sima kwisboinim yaiyim simakar yinkin haiginki mi ti simiirin wi siya nanagii gol hiiya Adi Komii siir ipilya siya nidwokaiiya sailir whwonkam ida mairstgimainga Adi Komii siya nwowam. ⁴Mi paowiyya piui miyyik whakiya mi ti Adi Komiini iikamim nhwo sim kwisboinki ikim simar yamswoki koua hiriirin Adi Komii siir paekwosim Adi Komii siir whwonkam ida nokwowim simir iin hirankin. ⁵Mi mhoiiya paekwosimin paeya ha haiyata hiiya sair hirankin mi siya kimidiniya ta gol twowa sair whaaigigi. Mi siya ina whaaigigiyin ta gol two aiir ya tariigina ya min niisiimauuga Adi Komii siya siir iikamim nhwo sima kwisboinkiyim simiir bidi wakaewinin. Mi siya nuan iikam imiirin wi ti digworaekwo imiir nipiimpari mi simiirin paekwosim siya yitkiigi nua tiriir. Mi sinana ina sinankiya hinda tinda mi diya ini komiiya tiokya mi nuin ina kiisiskiyin. Friig.

Mi paekwosim iriiyar nwiso simiir kidim ina maskiyim

⁶Mi ti Adi Komii siir paekwosim iriiyar nwiso yipiki kid iriiyar iso sim nokwowim, sima ini hindarar kwaekwokwowim ti kid imiir masamin. ⁷Mi biigbiyan paekwosimin siir kidin ha maskiyin mi ta hiriinan saiirsika, naowin ina yitin aisnanin mi pae aka mi nhieya ina yaokiinaiiniya nua tiriir. Mi sima ha nikiigiinaiiniyim mi kimidiniya ti nu haimii haimii whoimim simiir haimii whirin siir idwo yauni ikiigiini mi hinda tindan ina yiuninakninkin swokiyim mi ti haimii whirin siir pae minim mi kii minim yim ini hiriiyar yiuninakninkinswokiyim.

⁸Mi mhoiiya paekwosim nwisakan siir kidin ha maskiyin mi ti paekwosimin diminin mhiunanin ina yitkiigiyin mi siya paeni haniin ha niuyakiyin mi ini whii komiiya solwara nikiuwiya ini sairar yamimaiyuwin. Mi ta whii komiiya solwara nikiuwiya sair whii haimii haimii whoimim simiir haimii whirin yio ini nhiekii yikpitmaigiyin. ⁹Mi ta whii komiiya solwara nikiuwiya sair haimii whirin siir dimin taeminim kwoin minkakim ha niyae diriraerariyim yim opnau hir nwomaiyim ina yaokaokiyim mi haimii whiso sowiir dimin taeminim kwoin minkakim ha niyae diriraerariyim yim ini hiriiyar ywokiyim yim bi naokaokikim. Mi siyaii isid whoimim simiir isid whirin yio ina mi tirbu iuguskiyin. Mi isid whiso sowiirim yim ini hiriiyar ywokiyim yim wara bi tirbugikim.

¹⁰ Mi paekwosim nwoimakan siir kidin ha mi maskiyin mi nauun komiiyin nhiridmir pariidnanin ina yikiinaiiniyin. Mi siya kimidiniya ti haimii haimii whoimim simiir haimii whirin siir ie komii komiiyim mi siir ieno ienowim simiir yauni amaini. Mi siya haimii whiso sowiirim simiir idwowin war i bi namaigin. ¹¹ Mi ti nauunin siir inigin yio minkin kausrir. Mi opim simiir haimii whirin yim wi pi kausrir mi haimii whiso yo wi hiriayar nwokii yo wi wara kausrir tani. Mi iikam whiekakim ta op kausrir aiir kwiyaeyim sima ini hiriayar yaoswokiyim.

¹² Mi paekwosim nwii akan siir kidin ha maskiyin mi bie, bwan, nauun, simiir haimii whirin yio ini yhiuwinan ywokiyin. Mi sima bi swoki whwoyamiminkikim. Mi haimii whiso sowiiro yim ini hiriayar ywokiyim yim yhiuwinan wara bi nwokikim. Mi ta hiriinan saiirsika nii nabie sowiir haimii whirin yio bi whwoyakikin. Mi haimii whiso sowa sowar whwoyaki.

¹³ Mi ti kara kigiyim simiir mhoiyan mi karar kigi ipiyinin wab nikiuwiyyin hapi kougi kou hirar siini. Mi kara ti siir kigiyin mi kara hiniina yaingwoki, wi dimin biyieki kipi nimbiyam. Mi siya hapi kougi kou hirar siinamin mi karar wakaeki, siya komiigi komiiyar kauwok boinkii, dimin biyie, dimin biyie, dimin biyieyi w i nuan iikam simiiram niti. Simiir tirbuwam iiya Adi Komii siir paekwosim nwoimim sima maski simiir kid imiir. Iriig.

Mi paekwosim iriiyar akan siir kidin ina maskiyin

9 ¹ Mi ti paekwo sim nwii akan siya siinamin siir mhoiyan, karar wakaeki, Adi Komii krimiir Wanin siir paekwosim iriiyar akan siir kidin pi maskii mi karar mi kigi nauunin pi nikiinaiinii ninomor kou hirankin mi siya ini nua hiriayar yikii igusnaiinamin. Mi hapairin ieyin ina ywokiyin mi ti ieyin kingiin kingiin bi ninirnankainaiinamkin mi siya ini mwis karamae ywowlan mi Adi Komii siya tidiyinin siir bidi hauugiyin ti ieyin ti nauun ieya nwokaiyin siir anowin siirin. ² Mi siya ti ieyin ninirnankainaiinamin siirin ha haiwaokiyin mi paowii komiiya ini warar yowiigya inkamin numir haingomuuiyin siir hiriinan. Mi saeya ie hirankar yowiopitnaninya mi bie ikin mi ninomor aka yo ini warar yirinugyo mi ini yhiuwinanar ywokiy. ³ Mi ninomora ini niibwomambwonanar ywokiy mi karar mi kigi kokmwo graeyas minim ta paowiiya saiir hirankar niti nua tiriir. Adi Komii siya kirie simiir bidi hauugiyin mi sima wi digar nwowi iikamim simiir piyim iriini haniin. ⁴ Adi Komii siya simiir bidi boinkiyin hiniin, kima ko minim mi paekwo minim mi dimin taemin nhirim ti nu iiir whakim wi simiir kipi tirbu. Kima wi iikamim yipiki Adi Komii siir diminin simiir mwo hainmakiu karamae nwowlan wi simiirrar pikrimkrip. ⁵ Kima ti iikam imiir pikrimkrip mi simiirin bwanim iriiyaruar donkwoniinwomwiirninkin

haiginiu mi kima simiirin wí kipi pikrimkrip aoki. Niingaka. Mi ti kokmwo graeyasim ti iikam imiir pikrimkripi mi simiir piuim wí hiriayar kimpipisunanaei owinyaigi si pikiiyim mi ha ururgiiyim sair hiriinan.
6 Mi ti iiyim ti kokmwo graeyasim ini nu hirar nwowim mi iikam whiekakim sima naoni siyuam whaowaekim mi simiirin Adi Komii siya tirkı mi sima bi naokim.

7 Mi ti kokmwo graeyasim yim ini ti hosim yipiki yaiiyam tirim ini simiir hiriinan ywowim simiir whwonkamim ini inkam kiingikiini whwonkamnan ywowim ini piuaiyim mwo piuaiiyim ini simiir hiriinan ywowim simiirin sima golni nonkwokwokim. **8** Mi simiir kanım ini wigni kani haniin ini digiu hirar tioa mi simiir bigmiuwim, bigmiu prasae prasae rani, ini huni nasnan ywowim. **9** Mi diminim simiir iirib imiir nitimwramwrakiuwim nhaonanım aiyini nonkwokwokim. Mi simiir pidgam sima siinbibagim ini iipyinın mou nikiuwiyin iripa sima siinamiya ini simiir hiriinan ywowim. **10** Mi sima ırıipi hiriinan kibgak mi simiir kibim ini irini kibnan ywowim amridamridnankim. Mi ti dimin hiriinanım yim ini simiir nwowim. Mi sima kiriekakaırgim mi iikam imiirin sima bwanim wí ırıiyara nıpımparı simiir kib ima mi ti simiir kibim urur prasae bi kinikim sima ururiyim. **11** Mi ti yiumi biiyan inkam biyieyin yipikin ti kokmwo graeyis bibiyieyim simiir kigriraowiyin, yio ti inkamin yipikin ti ieyin ninırnankainaiinamin mwıs karamaeyin yio siir warar kigriraowikin mi ti inkamin siir inigin Hibru simiir yaigina ha dapikim Abadon. Mi Grikmi yaigina ya min dapika Apolion. **12** Mi dimin biyie kirie komiyin iikam tirbuwin yio bidi digiyin mi dimin biyieki biyie whiso yo ina swoki itwo.

13 Mi ti dimin taeminim kara kigiyim simiir mhoiyan karar wakaeki, paekwosim ırıiyar nwıs akan siir kidin pi maskii. Mi mhoiyya karar wakaeki inkam nwırin siir yaiya pi kauwokii, hon whiiyim hiiya golni nonkwokwowa sair nwowim simiir bopwo hirankin, ta hiiya paekwosim ieya haigin ınkın imiiyaelya piui miyiık Adi Komii siya whakwınam sair hirankin. **14** Mi siya kimidiniya paekwosimin yipikin siir kid iir maskiyin siir boinki, kıra paekwosim biyie nwiiyim yipiki biiya Adi Komii siya kikog okwowim yab komii Yufretis hir kira simiirin ti onkwo iuguski yimbi nami. **15** Mi siya simiirin ha nonkwo iuguskiyin mi sima ina yamim mi iikamim nuanım simiirin sima hainmamakiuwam mi simiirin haımii haımiiyim whoıma ywo. Mi mhoiyya haımii whirin siir iikamim simiirin ina yısomsom aokao digiyim. Biiya, simiirin Adi Komii siya nimbingim mi sima hir asi nidwokim bwanın simiir nimbinin siiram, ti biewiyin siir ii aiiram ti diminin siir tiram. **16** Mi paekwosimim yim ini biiyar yamim mi kamim yaii niniiyim yim hosim simiir idwo nidwowim yim ini simiir mhoiyyar yamim. Mi karar wakaeki inkamin ha boinkii, sima ırıparın pariigim 200,000,000 kim. Kasa kasa rani. **17** Kara ti hos imiirin

nhwonan whinkigim. Sima ti hiniin hiniina tirkim, kam nhirim yim hos idwo nidwokim mi hosim simiir iirib imiir nitimwramwrakiuim nhaoim aeyini nonkwokwowim yim paridnankim mi nhirim yim nhaowim aeyini nonkwokwowim prainanim yim simiir niigim mi nhirim nhaowim aeyini nonkwokwowim wirnanim yim simiir niigim. Mi ti hosim simiir mwowim yim ini laioni mwongan ywowim.¹⁸ Mi paeya mi paowii aka mi siiyam paeki paenan nwo ikim yim simiir yai hirankar wokitkikinaninii. Mi ti hiriinan saiirsika sima haimii whirin siir iikamim yipiki biiya sima nimbinim simiirin asi nisomsom aodigikim.¹⁹ Mi hosim simiir yaiyim mi simiir kib ikim yim kirie komiigakim mi simiir kibim simiir mwowim yim ini mipugni mwongan ywowim mi iikam imiirin sima nisomsomi mi sima wa naonami.

²⁰ Mi iikamim yipiki ti hos ima nisomsom ao karam nwowim yim sima simiir mhii kwoinim bi kisina haigigim ti dimin biyie biyeyim sima tirim simiirsi. Mi sima uruwai siyaowaini inig hainanim bi digikim. Ti dimin taeminim sima tirim gol, silva, bras mi tidiyiu mini sima nikrimtio diriraerarim, yipiki napririr wakae omok kigimok karamae nwowyim ti iikamim sima siyuuin dimin biyie tiriin siirin digiumii bi haimriiyugim.²¹ Iikam nisomsom aokao, nop min iikam nhirmi nao mi hii min nanae mi hii tauae mi ti dimin taeminim simiir mhii kwoinim simiirsiyin bi niki kinisugim. Niingaka. Iriig.

**Adi Komii siir paekwosimin yokwowa siya hauuwa
Jon siir mi siya saairin ina yaeyin**

10 ¹ Mi ti digworaekwowim hiriinan tirkiyim simiir mhoiiyan, karar swoki kigi Adi Komii krimiir Wanin siir paekwosim komii nwirin pi niti Adi Komii siir omin hirankin. Mi waua ini siirar yimwainginaiinya yiusni haniin. Mi namnamiinin siir mwo hirar yidwonaiini mi siir whwonkamin bieni haniin whwoyakikin mi siir iga paeni haniin niuyakika.² Mi siir iina, siya yokwosima kwira nonkwowi. Mi siir iga iiniga whii komiyya solwara niikuwiya saair yokwomaigi mi iga yaioyaeya ya nu iiir yokwoki.³ Mi siya kimidiniya komiyyar kauwok boinamnanki laionki kaunamnankiyim hiniin. Mi iiya siya hiriinan boinkiyin, mi diya idip idipin irriyar kwisa tioki.⁴ Mi ta sima tiokiyi saair mhoiiyan, kara ti yai imiir winamar kwtirkin mi karar wakaeki yai kwira Adi Komii siir omin siir hiranki kauwok boinki saeya kariirin ti hiniina kauwok boinkika, ti yaiyim yipiki ti diya irriyar kwis owa boinkiyim simiirin kipi winki kiriir yokwoni. Niingaka. Yim kiriir kwoin arar haigi okai.

⁵ Mi karar swoki kigi Adi Komii siir paekwosimin yipiki whii komii solwara mi nu ikin sowiir idwo nokwowin, siya siir iina iiniga ina kininansiinanaiinama kougikouwa hiriir.⁶ Mi siya ina boinkiyin,

kara kaimwokikaimwowar boinkii Adi Komii siir inig iiarin yipikin ninomor nu mi whii komii solwara simiir nonkwokwokiyin mi dimin taeminim simiir nwo ikim mi yio siya hiriayar nwoyokiyokiakaeyamikin iinokiinokin. Mi kara ta saairin pi hiniina boinkii, krima wi yaeya ii kwiram nwo rani, yaeya ii kwirki nimbiniyim. ⁷Mhoiiya kara wakaekii Adi Komii siir paekwosim irriyar nwisakan siir kidin maskiyin mi dimin taeminim aowa aowa nnowim Adi Komii siya tirim yim wi simbi digii. Biiya Adi Komii siya siir profet kam imiir boinkikin ti dimin taeminim sima winkiyim yokwoni. Mi sima wi profet kamim sima boinkiyim wi simiir hiriinanar swoki imbiyami.

⁸Mi karar wakaeki ti inkamin Adi Komii siir om hiranin yipikin biiya kariir nikii boinkiyin, siya pi swoki boinkii kariiram, kira damki mi kira ta yokwowa haiwaonisuwa paekwosimin yipikin whii komii solwara mi nu ikin sowiir idwo nokwowin siya nonkwowa saiir tini hainaki. ⁹Mi ta siya boinkiya saiir mhoiyan, kara ha namin kimidiniya Adi Komii siir paekwosim iir nini kigiuwin mi siirin ina ini boiniuwin, kira wara yokwo kopsima kariir whauugi. Mi siya kimidiniya kariir boinki, kira saiir hawaii mipa daeki. Kira saiir naei mi kiriir kwoinin pi hiigakar nwokii hainiinan mi mhoiyya kiriir mhiyya wi saeya hiugrimkripsi. ¹⁰Mi kara ta yokwosima Adi Komii siir paekwosimin siir iin hiranki ha haiya mi ina yaekiya mi kariir kwoinin ini warar diewhrokwhroknaianamin hainiini haniiin mi ta kara naekiya saiir mhoiyan kariir mhiyya nhaminhami bi hiugrimkripkika.

¹¹Mi ta kara naekiya saiir mhoiyan mi inkamin kariirin siya boinki, tariinanin kira ti Adi Komii krimiir Wanin siir yaiyim simiir ti swoki boinmimauu tii dimin taeminim mhoiyya nimbiniyanim iki iikamim maeyau maeyauwanim mi iikamim nupai nupaiyanim mi iikamim yaiginpai yaiginpainiyim mi iikamim yipiki bii nwo ikim simiir. Iriig.

**Mi inkam nwiso yipiki Adi Komii siir yai
air boinmimauuwo nu tir sowa**

11 ¹Mi ti dimin taeminim siya boinkiyim kariir simiir mhoiyan mi sowa paekopin haigin kimairiyin kimidiniya kariir hauugi mi sowa ina boinkiyo, kira dam omaka Adi Komii krimiir Wanin siir inig hainaniya saiir tini kimairiu mi hiiya iikamkim sim haigin ikin imiyyaeya Adi Komiini saairin warar timi haigin kimair. Mi ta saair mhoiyya iikamim Adi Komii siir inig hainaniyim simiir warar timi mwain. ²Mi hiira omaka Adi Komii siir inig iir hainaniya saiir ni diyokiyokaiya saiirin wi wara kipi haigin kimair. Dimusi rani, Adi Komii siya wi iikamim Juda iikam tani wi simiiram kiwakii om komii Jerusalema sima nitim, iikamim hapaiiranim sima nini kigiraonyim bwanim kamnwis whis mi dimin taeminim hiranim wi sima tirbuwi. ³Mi

an kara, wi Adi Komii siya hauuwi kariir inkam nwiso sowiirin kirie mi sowa wi kariir yai imiir boinmimauuwami biewiyim whoim haimii. Mi sowa wi yiuis biyie imiirrarar nii iikam imiir niisiimauuwam hiniin sowa siyuu bibiyeyim sowa tirim simiirsni nididi.

⁴Mi ti inkam nwiso yo ini pae whiso olip nikiuwiyo mi yiukid is iko yipiki Biiyan Inkam Komii siir whwonkam ida nokwowo yipikin nu whiekak imiirar kigirkakiyin ini simiir hiriinan ywowo. ⁵Mi iikam nhirim ti inkam nwiso sowiir nisomaowam naingowi mi paeya wi sowiir yai hirankar nimbiyami ti iikam biyie imiir niuamin. Mi yipiki ti inkam nwiso sowiir nisomaowi yim wi naowi ta pae biyeyea saiirsni. ⁶Mi sowa kiriekakaирgo, ninomor aiirin wi sowar mi iripikougii mi saeya wi naoki kin tani, ti iiyim sowa Adi Komii siir yai imiir boinmimauuuwi ti nu iiir. Mi sowa kirieya op ninkpitkiyana nhiekii nimbiyamam ina mi ankwowo mi iikamim nuanim simiir mi tirbuwana ma minki sima niiya mi dimin bibiyie ikim. Mi sowa ti dimin hiriinanim simiir tiram naingowi sowa wa tiri.

⁷Mhoiiya ti inkam nwiso sowa sowiir yai imiir boini mi ti uridyiu biyeyin yipiki wraisuni whwonkamnan nwowin, siya wi ti ieyin mwis karamaeyin wi siir hirankar ninsiin idwonanii mi siya wokitkinaninii mi siya wi ti inkam nwiso yaii sowakar ninii. Mi sowiirin wi siya niyopakaiyiwi mi wi siya nisomaokii. ⁸Mi siya sowaka ninii mi sowa wa naonami mi sowiir piuisa wi om komiiyan siyuu komiiyin wi siir hirar kiwomwokini. Mi krima sowiirin hindara haigipaprakai boini mi krima ti om komii iiirin wi min namisi ikuwi Sodom, iyie? Wi Isip nikiuwi. Dimusi rani, ti omin siir iikamim yim Adi Komii siргisiir sau omomkin. Mi ti om komii ti inkam nwis owa nwowin sowiir Biiyan Inkam Komiiyin yio hir niki inkin irioninkin inankiigikin. ⁹Mi iki piuganpai piuganpaini iikamim mi iikamim maeyau maeyauwanim mi iikamim yaiginpai yaiginpainiyim mi iikamim nu pai nupaiyanim sima sowiir piuis biyie aiirin iiyim wi kwoim haimiiya kigi. Mi sima wi iikamiyam kiwaki rani, sowiir piuis biyie aiir haingikaigiyim ienau. Dimusi rani, sima ti inkam nwiso io sowakar nwoko mi sima dimin biyie sowiir tiram tirkim. ¹⁰Mi iikam whiekakim nuanim sima wi maigimaирgar nwoki. Dimusi rani, ti inkam nwiso bidi yaonamwo. Sima wi maigimaирgar nwokii mi dimin taeminim irni nwirniyamin wi hindara whisariiyar ninan priihauu priihauuwi. Dimusi rani, profet inkam nwiso yipiki nuan iikam imiir nonkwoniinwoimwiirninkinim yipiki dimin biyie simiir tiro bidi yaonamo. ¹¹Sowa hapaiirin iiyim kwoim haimiiya ywo mi mhoiiya Adi Komii siya opuda ina yikropkiya sowa niyaeyam mi saeya ha nama sowiir mhii kwoinau hiriir mi sowa ina yinsin idwokiyo mi sowa ini irkakar swoki owo. Mi sowa ha ninsiin idwokiyo mi iikamim yipiki hiriinan kigiyim mi sima ina yididgiyim mi sima pranae pranae bi nidiidgikim. ¹²Mi mhoiiya ti Adi Komii siir profet inkam nwiso sowar

wakaeki inkam nwirin Adi Komii siir om hiranin siir yaiya pi kauwokii siya sowiirin ti hiniina boinki, kowa dinsiin idwoki mi tiriir wit. Mi ti inkam nwiso sowiir sau omomim sima sowiir kigiyim sowa ninsiin idwokyo mi sowa waua sair yidwokainaiinam mi sowa ini Adi Komii siir om iirar yamo.¹³ Mi biri kimiminkikin, niin komiiyin ina yitin. Mi om komiiyin siir haimii haimii iuurim simiir haimii whirin yio ina tirbugiyin. Mi haimii haimii iriiyar whiiyim yim ina ywokiyim. Mi iikamim 7,000 na mi aokaoki. Mi iikam nhirim omwai waiyakiyim om komii Jerusalem hiranim sima ntidid prasae bi kinkikim mi sima ini Adi Komii siir inig iirar hainankiyim yipikin om komiig komii iiir nwowyiin.

¹⁴ Mi tariinanin dimin whisakan yio bidi digiyin kira wakaeki. Mi ii priei bi kwokikin dimin biyie whoimakan yio ina swoki kwitin. Iriig.

Adi Komii siir paekwosim iriiyar nwisakan siir kidin ina maskiyin

¹⁵ Mi ti diminim hiriinan tirkiyim simiir mhoiyan, karar wakaeki paekwosim iriiyar nwisakan siir kidin pi maskii. Mi siya ha maskiyin mi karar wakaeki, paekwosim Adi Komii siir omin siir hiranin siir yaiya pi kauwok boinkii, iikamim hinda tindanim waru nuin siir nwowim simiir iikamim wi siya kigirkaki siya wi hiriayar nwoyokiyokiakaeyami iinokiinokin mi simiirin wi siyar kigriraowi.¹⁶ Mi mhoiyya ti inkam komii komiiyim simiir ipii imiir nidwodwokaiyim Adi Komii siir whwonkam ida sima ogmwo ha waisii hiunanaianam nua hiriir mi sima kimidiniya siir inig iiir hainan.

¹⁷ Mi sima kimidiniya Adi Komii siir boin, krima kiriir boin wadiekii. Kira krimiir Biyan Inkam Komiigin, Adi Komiiyin biiya kira hiriayar nwokin mi tariinanin kira ini hiriayar swoki oyokiyokiyyamin. Krima in iairgimaigar nwowim mi krima kiriir inig iiir hainanprapraskii. Dimusi rani, kira kirie komii bidi haiyin mi iikamim ini kirar kigriraowim.¹⁸ Biyya iikamim sima io kinakar nikti okim mi tariinanin kira ini io simakar mi owin. Mi iyya ta ii aeya niti, iikamim naokaowim yim wi kira hidi mi takia iyya saeya kira hauuwana iikamim yipiki kiriir mii aiir miriiyim mi kiriir profet iikam imama mi iikam whiekakim kiriir inig iiir hainani ikim mi kiriir yai imiiram naingwo tibmii ikim simiirin wi kira hauuwi dimin taeminim. Mi iyya in iita iikam imiirin kira nonkwobumbuninkinana yipiki iikamim nu nwowim simiir tirbumbuninkin haiginiuwim.

¹⁹ Mi ti dimin taeminim sima boinkiyim simiir mhoiyan karar kigi omaka Adi Komii krimiir Wanin siir inig iiir hainaniya siir om hir nwowa pi haiwaokii mi karar kigi miiya yaiyim Adi Komii siya nimbinim sima nwokaiiya ya sair omaka yainau hirar nwokaii. Mi karar kigi sinana pi sinankii mi karar wakaeki, diya pi tioki.

Mi karar mi kigi niinin pi nitkii mi karar mi kigi naowin aiskakin pi nikiinaini nua tiriir. Iriig.

Wig aeya mi mipug biyie ikin

12 ¹Mi ti digworaekwom hiriinan tirkiyim simiir mhoiiyan karar kigi dimin kibiyin ninomor kou hir nwowi mi kara ina yanaakiyin. Diminin kara kigin wignankin. Mi yiuisa saeya niiya ini hindirar kigninya ini bieki saiir piu aiir whwonan ywokiyin. Mi bwana ini saiir iga aowa ywokaiya mi saeya nauun iuut iso simiir warar mi haigin sailir mwo iiir pagra inkamin inigakin si haiginiya saiir hiriinan. ²Saeya yinpiugaka mi saeya yinismi iiir naokainam tira siya dirisusua mi saeya asi kaugika.

³Mi ti diminin kara kigiyin siir mhoiiyan karar swoki kigi dimin komiiggi komiyyin ninomor kou hir nwowin ini dduka komiyyin kirie komiigakin dimin taeminsi ntid karamae nwowyiyin ini siir hiriinan ywowin. Siir piua paridnanka mi siir mwoim iriiyar whisko mi honim siir mwo imiir nwowim iuurgim mi pogram siya haiginyoikiigiyim siir mwo imiir yapa yapa yim ini pogram inkamim inigakim sim haiginiyim ini simiir hiriinan ywowim. ⁴Mi siir kibin ha niyairyokiyin mi ninomor kou hiran nauun haimii whirin kimidiniya siya yipamkiigi mi siya simiirin nua tiriir yitkiigi. Mi ninomor kou hirin nauun haimii whiso sowa sowa ywoki. Mi siya ini wiga yinpiugak nwowa ini saiir whwonkam ida kingiin hirar nokwokaowin siya minam nokwokaowi saeya saiir yinismi iiir naokainam. Siya minam naingwomi, saeya saiir yinismi siir naokainaet mi siirin siya nisomaowi mi siirin wi siya naei. ⁵Mi yinismi yinkamiyinin saeya naokainan yipiki wi iki iikamim yipiki hinda tinda nwowim wi simiir kigirkaki wadie sima nwowam mi kirie sima nwowam. Mi ti yinismi saeya naokainakiyin siir mhoiiyan mi ti kain siya siir bi nisomaokin mi siir bi mi aekin. Mi siirin Adi Komii krimiir Wanin siir paekwosimin siya hainam ipiyya Adi Komii siya nidwokaiya saiir hiriir. ⁶Mi ta wiga ina yidamkiya niimauu boskwokiboskwonaua maeyauwa inkamki nwo karamae nwowyia saiir hiriir, maeyauwa Adi Komii siya diriraerarkwokina ya maeyau kibi aeyairga mi saeya wi wadie nwoki sibgu owim hapairin. Mi siir paekwosim mim saiirin sima kigriraowi iiyim parig 1,260.

⁷Mi ti kara kigiyim simiir mhoiiyan mi paekwosim mim Adi Komii siir om hiranim yaii ina yiniiyim. Maikel siya mi paekwosim mim siir yai aiir wakaeyokna apiyim sima mi ka ieya mi siir paekwosim ikim yaii simakar yinii. ⁸Mi sima ha niniiyim mi ka siya mi siir paekwosim ima sima simiirin dig bi nwokim. Maikel siya mi siir paekwosim mim siir yai imiir wakaeyokna apiyim simiirin sima hainurur haiginiu. Mi ta hiriinan saiirsika sima simiirin Adi Komii siir om hirin iiya wi kwira

swoki kigninkin o rani. Niingaka. ⁹Sima ka siirin mi siir paekwosim ikim simiirin ina nhinikriropkiyim Adi Komii siir om iiir haiburgigim. Mi ti kain, yio ti mipugin bidi bidiniyar nwowin inkamin yipikin Setan nikiuiyin mi ti siyaargin ti kain niki oyokiyokiyyin biiya Adi Komii siir whwonkam idan siya niki boin hiuriyiugin hiniin, iikam krima iikam paai rani. Siya inkam miiyik rani, siya minam kiwokinkaowi iikamim nu hir nwowim simiiram. Mi sima siirin ina kiyitkiigiyin mi siir paekwosimim iripi hiriinan mi sima simiirin nua hiriir kiytnoudninkigi.

¹⁰Mi karar wakaeki inkamin Adi Komii siir om hiranin siir yaiyim pi boinki. Siya boin, tariinanin kariir Adi Komiiyin krimiirin siya bidi sibgu grabaiginiuun. Mi dimin taeminim siir kirie aeya bidi ikworipukimaigikim. Mi inkamin yipikin siya nimbinin nua tiriir nitam iikam imiir whinkinsishaiginiuwam siya kirieya Adi Komii siir hiranki bidi haiyin mi siya ini inkam komii ywowin. Siya inkam komiigin. Dimusi rani, yiu biyieyin yio paekwosim ima bidi kiyitkiigiyin yipikin biiya nii nabie Adi Komii siir whwonkam ida nokwowin yai ninkinwaomwarkii boiniyin mi ha mi boiniyin krimiir nomiiyauim nuanim yipiki Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna apiyim yim biyiekim. ¹¹Krimiir nomiiyauim siirin bidi ikworipukimaigikin Krais siir nhieya saiir kiriene inkamin yipikin sibsibnan nwowin mi siir nhieya ha naokiinaiinama biiya nua hiriir. Mi Adi Komii siir yaiyim sima boinim mi sima boinmimauuim simiirin simar ikworipugii. Adi Komii siirar kwoinkin sima mi aowi sima wi maргimaирgar mi owi. ¹²Mi ta hiriinan saiirska iikamim kima Adi Komii siir om hir nwowim mi digworaekwo whiekak ikim kima maргimaирgar dwo. Mi iikamim nuanim digworaekwo whiekakak ikim kima mintarao! Setan siya nua waraur bidi yitin mi siya kimaka wi io praeiae prasae nwo rani mi kimiirin wi siya nonkwobumbuninkin haiginiuwi. Dimusi rani, siya ina ninokninkinin iiya ini kingiin nita Adi Komii siya siir nonkwobumbuninkinana mi siir kabitkaigiana paeya.

¹³Mi ka siya ina kigninokninkinkiyin siirin bidi kabitkiigiyin mi siya nua bidi yamin mi siya ha ninsiin idwowin mi siya kimidiniya ta wiga yipika biiya yinisim yinkamiyin naokaina saiir yinkinaeyokiyok. ¹⁴Mi siya ta wig aiirin ha ninkin aeyokiyokin mi siya saiir bi nisomaokin. Mi saiirin pidga kwiso ipiyinin wab nikiuiyin siir owiir hauugi mi saeya sowiirin ha haiyo mi saeya kimidiniya niimau boskwokiboskwonauwa hiriir yama niimauin inkamki nwo karamae nwowin siir mi saeya ka biyieyin siirin ha haburgiga mi saeya ini hapi arug i aru ini owouwa. Saeya hapairin biewiyin wi whis haimiiya nwo mi saiirin wi simar kigriraowi. ¹⁵Saeya ha nidamama mi ina siinama mi op komiilya iekinakibormainamiyim hiniina ina saiir mhoiiyar yama. Saeya saiir mhoiiya minam namka ta opa saiir hinina ta wig aiirin pi saeya nwoki

kaiyoprimdipu aokiyim mi sairin pi saeya nwoki hainamim mi sairin pa nwoki isomaowim. ¹⁶Mi sairin kimidiniya nu siya whinkinsiis haiginiu mi nuin ha piigigiyin mi ta opa ka ieya yaskiigiyi siir yai hirankin sair hopnan hainawidam ya ini nua hiriir yaokiinaiinama. ¹⁷Mi ka siya ta wig anakan io prasae bi nwokin mi siya sairin ha haiburgigin mi siya ina yamin yinisiim nhirim biiya saeya niki iyiom simiir nisomsom aokaowam yim ti yinisisim yim ti iikamim yipiki Adi Komii krimiir Wanin siir yai aiir wakaeyokna apiyim mi ha boinmimauuwyim yim sima ti Jisis siir yai aiir boinmimauuwyim. ¹⁸Mi ka siya ha namin mi siya kimidiniya whii komii sair siiyin iiir mi okwoiu. Iriig.

Niimauan wraisu iso sowa sowar nimbiyam iko

13 ¹Mi diduka whii komii solwara sair siiyin iiirar niki okwowin mi karar kigi wraisu komii irin op hirankar nomboknaiini. Mi honim siir nwowim iuurgim mi siir mwoim siir nwowim iriiyar whisko mi pagra iuurim inkamim inigakim sima haiginiyim hiniinim ini ti hon imiirar haigin digim mi ti mwoim sima yapayapin inig bibiyiekakinaргim. Tiki inigim yim min nokdap haiginugim Adi Komii krimiir Wanin siir nikwowaissiigim. ²Mi ti wraisu komiyyin yipikin whii komii solwara hiranki nitin siir piua ini niimauan pusi biyieyn namaknamaknan kitiyin min dapiyin lepat ini siir piunan ywowin mi siir iga iinim kirie komii komiigakin ini wraisu biyieyn min dapiyin bea ini siir iga iinan ywowim mi siir yaiya ini niimauan pusiyin laion dapiyin ini siir hiriinan ywowa. Siirin kirie diduka siya hauugin mi siirin siya bidi yimbinin iikamim yipiki hinda tinda ti nu iiir nwowim simiir kigriraowam. ³Mi siir mwo whirin yio ini hankakar nwowin siirin sima nisomaonan bidi ywowin. Mi ta paowai hana ina swoki iyimwarkaigya mi iikam whiekakim ta hana siir mwo iiir nwowa sair kigim mi sima ini kakakar ywokiyim mi ina boinkiyin, siyairgin inig komiigakin. Mi sima ini siir mi wakaeyokna apim mi ini siir yai imiirar mi wakaeyoknam. ⁴Mi iikamim ini ka siir inig iiirar hainan prapraskiyim. Dimusi rani, wraisu iiirin kirie siya hauugin mi iki nuan dimin taemini simiir kouwin ini siyar ywowin. Sima kimidiniya ka siya mi wraisu ikin sowiir inig owiir hainanprapraski. Dimusi rani, sima sowiiramin minam naingwo tibmiigo inig komiigakin ini sowar ywowo. Sima ha boinkim, pisirin dimin komii irin inigakin ti wraisuin ti tir nwowin siir hiriinan kirie komiigakin? Mi yaii ninii siirin wi nhinga nikwowaissi? Inkam nwir karamaea!

⁵Adi Komii siya wraisu iiirin minam kiwakikin siya yai bibiyie boinim Adi Komii siir nikwowaissiyyam. Mi siya siirin minam kiwakikin siya digworaekwowim nuanin simiirin biewiyim whoim haimiyya kigriraowim ⁶Adi Komii siya siirin minam kiwakikin siya yai bibiyie

boinim Adi Komii siir nikwowaisiyyam mi Adi Komii siir omin mi tiriiginim yipiki Adi Komii siir om hir nwowim simiir boinim. ⁷Adi Komii siya siirin minam kiwakikin siya iikamim yipiki Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna apiyim yaii simaka niniiyim. Mi simiirin yamdikwiruwa siya siyar hainurur haiginiuwim. Siya kirie komiigakin mi siya wi iki iikamim piugan piuganiyim mi iikamim maeyau maeyauwanim mi iikamim yaiginpai yaiginpainiyim mi iikamim nupai nupaiyanim ti nu iiirar nwoirkakim simiirin ini siyar kigirkakim. ⁸Mi iikam whiekakim ti nu iiir nwowim yipiki simiir inigim ti inkamin sibsibnanin siir yokwo aiir win karam nwowim yim sima wi wraisu komiliyin siir inig iiir hainani. Mi bidi bidiniyarın iiya Adi Komii siya ti nu iiir niki onkwokwo karamaeyar niki owin, siya sairar winkin ti iikamim simiir inigim yipiki saika nwoyokiyokiikaeyami iinokiiokin ta yokwo aiirin.

⁹Kira kariir yai imiir wakaeki! Yipiki yai imiir wakaei siya simiirin sibgu daengwo omok. ¹⁰Tiki iikamim yipiki wi Adi Komii siya nimbinu maeyauwa mii biyie miriya saiir hir hiugripkiikikaiyam yim wi hirar hiugripkiikikai. Mi tiki iikamim yipiki wi Adi Komii siya nimbinu simiirin kamkiuni hampimpit aowam, simiirin wi kamkiuniyar mi hampimpit aowi. Mi iikamim yipiki Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna apim yim wi kirie hiriayar nwokripkai mi sima wi Adi Komii siirar sibgu wakaeyokna api. Dimusi rani. Tiki dimin bibiyieyim nitim simiirsika.

¹¹Mi ti digworaekwowim hiriinan tirkiyim simiir mhoiyyan karar kigi nuun pi piigigi mi karar kigi wraisu irin hiranki nimbinaii. Mi tiki hon whiso tiki wraisuin siir mwo iiir nwoowo ini sibsibni honan yowo. Mi siir yaiya siya boinkiya ka siir yainan boinkikin. ¹²Mi tiki wraisu komiliyin yipiki biiyan wraisuin siir mhoiyya nitin siya biiyan wraisuin siir kirie aiir haigin mi siir igsopa ini siyar yokwokairina mi siirin siya whinkinsiis haiginiu iikamim hinda tindanim sima tirim sima ti wraisuin yipiki biiya paowaigi pisin mi naokingiin ha nwoowin mi wadie ha swoki owin siir inig iiir hainan. ¹³Mi ti wraisuin nuanki nitin siya dimin kirie komii komii kasa bi tirkin. Ti sima siya tirim, siya paeya ninomor kou hiranki kiyai nua tiriir mi iikam whiekakim hapair nokwowim sima ini ti dimin iiirar kigiyim. ¹⁴Mi iikam whiekakim hinda tindanim simiirin siya bidi kiyopsibgihaiginiu dimin kirie komii komiliyim yipiki siya miriyyim simiir wraisuin komiliyin siir whwonkam ida. Mi siya simiirin ha mi kiyopsibgihaiginiu mi simiir kwoinim ha mi kiyai mi ta hiriinan saiirsika sima pae asi niiburgim ti wraisuin siir piunan ti wraisuin yipiki siir mwoin kamkiugi niki haingirin mi siya pariiparri naoim. Mi siya ini wadieyar swoki owin siir hiriinan. ¹⁵Mi biiyan wraisuin komiliyin siya ina kiwakiyin ti wraisuin mhoiyya nitin siya ti paeyin sima niibirin ti biiyan wraisuin iiiram hainam. Mi siya pi yai minar nwoki iyae diriraerar boinim. Mi ti paeyin sima niibirin ini ti iikamim yipiki siir inig imiir hainan

karamae nwowin simiirin ini siya yisomsom aokaokiyim. ¹⁶Siya ti dimin taemin hiriinanim iki dimin taemin nhirim simakar miriigin. Mi iikamim yipiki inig komii komiigakim simiirin siya tirk i mi iikamim yipiki niingga priiyokaeyami ikim mi iikamim yipiki umirki naokingugunankaiyim mi iikamim yipiki paeprikab nwowim mi tiriiginim yipiki umiram mirri ikim mi tiriiginim yipiki whisarii mii priimiri ikim, siya simiirar tirswi mi simiir iina iinigim mi simiir mwo ikim ina hainmamakiuswowim.

¹⁷Mi iikamim yipiki ti wraisu biyieyin siya hainmamakiu karamae nwowim mi siir inig karamae nwowim simiir iina iinigim mi simiir mwo ikim simiirin wi kiwaki rani, digworaekwo haiginim mi umir simiirsi haiyim mi digworaekwo wi mi sain tani. Niingaka.

¹⁸Krima ti dimin taemin hiriinanim simiirin sibgu daengwo omok. Mi iikamim yipiki ninokninkin miyyikakim yim wa sibgu inokninkini ti wraisu biyieyin siir dimina hainmakiua. Ta dimina hainmakiua ya inkamin siir inig ieyaargin mi ta siir dimina hainmakiua ya 666ka. Iriig.

Mi 144,0000 iikamim mwai waokim

14 ¹Mi ti kara kigiyim simiir mhoiyan karar kigi inkamin sibsibnanin om komii Jerusalem hir nokwovi omin yipiki ha dapiyin siir inig whirin Saion. Siya mi 144,000 iikam ikim yipiki siya mi siir Adi ikin Adi Komii krimiir Wanin sowiir inigak nwowim simiir mwowim sima hirar nokwokim. ²Mi ti kara kigya simiir saiir mhoiyan kara diminin ninomor kouwanin siir wakaeki. Siya pranae pranae bi kauwok boinkikin, hapi owieyin kouanki niswitaomaigiiyin whwoowa ha kiniyin ini siir hiriinan ywowin hapi diyaki tiokikin. Kara simiir wakaekiyin mi hapi iikamim simiir gita imiir tiowaowiyim ini simiir hiriinan ywowim. ³Mi 144,000 iikamim yim ipiyya Biyan Inkam Komii siya nidwokaiiya saiir kingiin hir nokwokim. Sima hirar nokwovim mi sima mwai kibya kwira yokwo wao ti dimin whiiyim kwoin minkakim mi ha niyae diriraeraryim mi inkam komii komii kamnwir nwii ikim simiir kingiin ta mwai aiirin iikam nhirkim wara ninokninkin tani. Ti iikamim yipiki biiya Adi Komii siya niki anmaiwarkainam iikamim nuanim simiir iinankin sima simar ninokninkini. ⁴Tiki iikamim yim dimin biyiek bi kibugim. Mi tiriiginim simiir kwoinim wigim bi kuyaigim mi iripa piu simaka bi mi okim. Sima iinokiinokin tiki inkamin sibsibnanin siirrar wakaeyokna apikim pi siya hinda mi am yimbi hiriayar mi ami. Ti iikamim yim Adi Komi siirgim mi sima iripi hiriinan ti inkamin sibsibnanin siir waraargim, simaargim dimin taeminim Adi siya hauuwim bii simiir haa. Yim sima iki uridyiu bibiyieyim sim inig bi hainanikim mi iki wraisu bibiyie ikim. Niingaka. Sima Adi Komii siirrar hainanikim. ⁵Tiki iikamim dimin whirki bi kibugim. Mi iiya sima nu hirar niki owa sima bi niksaekim. Niingaka. Iriig.

Paekwosim nwoimim simiir yaiga

6 Mi ti kara kigiyim simiir mhoiyan mi karar kigi paekwosim nwirin hapi ninomor kougi kou hirar siinii. Siirin Adi Komii siya nikropkikin nua tiriit nitim siir yai kibikibiyim iinokiinok hiriayar nwoyokiyokiikaeyamanim simiir nanaakninkiiyam. Siya ti yaiyim simiir boinmimauuniyam tirkin, iki iikamim nupai nupaiyanim mi iikamim piugan piuganiyim mi iikamim yaiginpai yaiginpainiyim mi iikamim maeyau maeyauwanim simiir. **7** Siya komiiyar kauwok boinki, kira Adi Komii siirsi didid mi siir yai imiir wakae mi siir inig iiir hainan. Dimusi rani, iiya Adi Komii siya hidana ini nita iikamim ti nu iiir nwowim simiir. Adi Komii siir inig iiir hainan yipikin nu ninomor sowiir nonkwowin mi whii komiyya solwara nikiwi aka mi yab komii komii ikim mi ienosisim ikim mi whii ikim. Inkam nwirni inig kipi hainan.

8 Mi kara siir kigwinin siya nitin mi karar swoki kigi paekwosim nwirin siir mhoiyya nitin siya komiiyar kauwok boinki, wakae ti om komiiyin yipikin Babilon nikiuwyin yio bidi tirbugiyin. Mi iikamim yipiki ti om komii Babilon siir nwowim iikamim hinda tinda nwowim simiir kwoinim sima bidi kiyaiyim mi sima ini simiirar mi wakaeyokna apim mi dimin biyie bidiyar mi tirim. Mi uridyiu biyie siir inig iiir bidiyar mi hainanim. Mi Adi Komii siirin digiumii bidi haimriyugigim. Mi iikamim yipiki om komii Babilon hir nwowim yim ini wiga wain mobin si kwiyaeya ini sair hiriinan ywowa mi kamim simiir kwoinim pi saeya kiyaii sima nini kwiyaeniyam mi sima pi iripa piu saika nwoki owim.

9 Mi karar swoki kigwin paekwosim nwirin ti paekwosim nwiso sowiir mhoiyyar niti mi siya ina kauwok boinkiyin, iikamim yipiki wraisu siir inig iiir hainanim mi diminim wraisu komii siir hiriinan niibir nonkwokwowin siir mi hainani mi simiir iinam mi mwo ikim simiirin siya hainmamakuwi, **10** mi Adi Komii siir kwoinim haugihauga ha whiyiekii mi siya wi simaka ninkikini. Mi siir kirieya wi komiigii komiiyar nnowi. Mi Adi Komii siya simiirsiyin wi haimiisima swoki aingwobuna rani mi simiirin siya wi nhami nhami nipimpar tani. Mi ti hiriinan iikamim, Adi Komii siya simiirin wi paeya nitnoudnankaigi maeyauwa siiyan nhiridmir paridnanin si niuwa sair hiriir mi simiir kimpipisuwa wi miyyiknan nwo rani, wi kipiigii kipii nnowi mi paekwosimin dimin whirki kimbu karamaeyim mi inkamin sibsibnan ikin yim sima wi pae anaka hirar nokwokaowi simiirin. **11** Mi ta paeya simiir piu aiirin sair paowii aeya kimpipisu haiginiuwi iinokiinokin. Mi iikam yipiki wraisu biyieyim siir inig iiir hainanim mi dimin sima niibirin siir whwonkamnan nnowam nnowin siir inig iiir mi hainanim mi simiir iina mwo minim sima dimin haenmakuwi in siir hiriinankak mi

owim mi ta paeya simiir piu imiirin wi saeya kimpipisu haiginiuwi mi saeya wi dig rani. Nii nabieyin wi simiram kiwaki rani, piu sima siisam. Niingaka.

¹²Mi ti dimin bibiyeyim ti wraisu biyieyin siirim sima niti mi iikamim yipiki Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna api mi Krais siir yai imiir mi sibgu wakaeyokna api, yim sima wi hiriayar nokworinukripkaii.

¹³Mi ti siya boinkiyim simiir mhoiyan, karar wakaeki Adi Komii siir paekwosimin siir om hiranin pi kauwok boinkii, ti dimin taeminim yokwoni haiginaowid. Mi iikamim yipiki Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna apim mi yipiki ti tariinan naowim. Mi mhoiyya sima wi maergusonga nwowi. Tiki yaiyim Adi Komii siir paekwosim ieya boinim yim kaimwowaingim. Mi iki omin ninomor kou hiranin simiirin wi Adi Komii siyar Kigriraowi. Dimusi rani mii kibya sima mirriya saiirsika mi sima wi maergusongar nwokiyami. Dimusi rani, dimin taeminim sima tiriyyim wi simakar niti. Iriig.

**Paekwosim siya ha namin iikamim nuanim simiir ini
ikiunaki mi simiirin Adi Komii siiram yikiunam.**

¹⁴Mi ti yaiyim siya boinkiyim simiir mhoiyan mi kara waua ninomorana sair kigiyin mi karar kigi inkamin Kraisnanin, Yaowae Adin ninomor kouanki nitin, yio wau aiirar nidwowi. Mi pagra siya haigina inkamin inigakin si haiginya ya hiniinaka. Mi kamkiuin siya nonkwowin siir iowa hapi mhanki witi. ¹⁵Mi mhoiyya paekwosim nwirin ha swoki apninaniniyin Adi Komii siir inig hainaniya omaka hiranki mi siya kimidiniya inkamin wau aiir nidwowin siiram yani ikiuni mi siya siiram praenae pranae bi kauwok boinkikin, kira kiriir kamkiu iir haigi mipi digworaekwom simiir dikrimkripnam. Hiya bidi yimbiniya ti sasaeyim nuanim sasae wai nwowim simiir ninguguhaiyana. ¹⁶Mi ti inkamin wau aiir nidwowin siir kamkiuin ha kinawanakiyin mi digworaekwom nuanim ini siyar yikrimkrip swokiyim.

¹⁷Mi ti digworaekwom simiirin ha nikrimkrip digiyin mi paekwosim nwirin ina yapninaniniyin omaka Adi Komii siir inig hainaniya sair hiranki yio ti inkamin waua sae nidwowin siir hiriinankin siya kamkiuin io mhani haniin witiyin whira nonkwowi.

¹⁸Mi siya ha napninaniniyin mi tiki paekwosim nwirin yipiki paeya sae kigriraowiyin siya ina haiburgigin ta hiiya nae Adi Komii siiram haigininkin imiiyaeiya sairin mi siya ini komiiyar kauwok boinkiyin, ti paekwosimin yipikin ti kamkiuin mhani haniin witiyin siir nonkwowin siir iin siiram. Siya hiniina kauwok boinkikin, kira kiriir kamkiuin yomki mi uridim wain iir simiir dikrimkripki yipiki nu hir whakim. Dimusi rani, sima bida higiyim. ¹⁹Mi mhoiyya paekwosimin kamkiu iir nonkwowin siya siir kamkiuin ha yomiwakiigiyin mi siya sasaeyim

wai nwowim ina yikrimkripkiyim. Mi siya simiirin ha haiyin mi ina yitnoudnankaigiyim siiya iya sair hiriir pi nikwobrombropkiyim hii aiiram, hii aeya nitam. Mi taka siiya iya ya hindara boiniyioka ya io Adi Komii siya nwo aeya iikamim nuanim simiir nonkwobumbuninkinam.

²⁰ Mi sima ti sasaeyim kimidiniya iya om komii siir yaba nwowa sair hir ikwobrombrop mi simiir hiiya ta iya sair no hiranki nakiinaniniya ha niyopinaiiniya 320 kilomita hiniina yiunanaaiinam ini inkam mwodigimwodigar yaki owouwin. Iriig

Paekwosim iriiyar nwiso dimin biyie iriiyar whiso ini sima nonkwowim

15 ¹Mi ti dimin taeminim mi nhie aka kara kigim simiir mhoiiyan karar kigi diminin nanaakak nwowyin Adi Komii krimiir Wanin siir om hir nwowi. Mi karar mi kigi ninomor kouan paekwosim iriiyar nwiso mapai mapai biyie iriiyar kwiso yipiki iikam imiir nonkwobumbuninkini simiir nonkwowi. Mi ti dimin biyieyim nua hiriir namkii mi iikam imiir nipimpari mi mhoiiya Adi Komii siir ioa wi haniingin digii. Mi ti dimin bibiyeyim yim wa digiguskii.

²Mi mhoiiya kara kigi diminin whii komii solwarananin mi ti diminin ini opnainan ywowin paeya ini siir hirar niugaiya. Mi kara whii komii solwara sair kigiyin mi kara iikamim wraisu biyie saika nwowim simiir warar yinkin kigi mi diminin siir hiriinan sima niibir ikin mi siir diminin hainmamakiuwi ikin, sima yaii simaka niniigim mi simiirin iikam ima hainurur haiginiu. Dimusi rani, sima simiir inig imiir bi hainankim. Sima ini whii komiiya solwara nikiuwiya ini sair nokwowim mi gitam sima hainyikwowim yim Adi Komi siya hauugikim. ³Mi sima ti gitam Adi Komii siya hauugiyim simiir nonkwowim mi sima kimidiniya mwaiya Adi Komii siir miiyan inkamin Moses nikiuwyin siya winkiya bidi bidiniya sair waokim mi sima inkamin sibsibnanin siir mwai aiir warar mi wao. Sima ti hiniina waokim,

Adi Komi krimiir inkam komiyyin kirie whiekakim ini kinakinar nonkwo digim mi dimin taeminim kira tiriyim yim wadiekinairgim. Iikam krimiirin ini kirar Kigirkakin. Mi digworaekwowim bidi bidinanim mi tariinan nwo ikim mi mhoiiyan ikim yim ini iripi hiriinan kirar mi kigirkakim, dimin taeminim kira tirim yim wadie kinairgim kirarin kaimwokikaimwowaиргин.

⁴Kiriir inigin wi nhinga hainani? Iikam whiekakim wi kiriir inig iirarar hainani sima wi kiriir inig iir hainani krimiir Biyyan Inkam Komii nwiruwan. Mi sima wi ha boini, kirie komiigakin ini kirar ywoviskiyin. Dimusi rani, inkam nwiruan wadieki wadie nwowin ini kinakinar ywoviskiyin. Mi ta hiriinan sairsika sima wi dimin taemin kibi kibiyim wi simiir asi kigi.

⁵ Mi sima waowa saiir mhoiiyan mi karar kigi omaka Adi Komii siir inig hainaniya Adi Komii siir om hirana hindara haiwaonisugii. Mi kara maeyauwa Adi Komii siya nidwokaiiya ini sairar kigiya. ⁶ Mi ti paekwosim irriyar nwiso dimin biyie irriyar whiso sim nonkwowim yim ta omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiir hirankar yapninanini. Mi yiuisim sima niiyim whisinankinairgim mi sima ini hindara kigninyam. Mi piuwopim sima kikogim gol piuwopkinairgim. ⁷ Mi sima ha napnaniniyim mi ti dimin whiiyim kwoin minkakim mi ha niyae diriraerariyim simiir nwir ieya hauugi twoowim irira ti paekwosim irriyar nwiso imiir. Adi Komiiyin yipikin hiriayar nwoyokiyokiikaeyamiyin siya ini iowar niki okripkaiyin. Mi ta siir iowa ha ninkpitkiya mi ini op yimbiyama ti two irriyar iso simiir yainau hir mi ti two irriya iso ini mirkimirkar yinkinkiyim. ⁸ Mi Adi Komii siir kirieya saiir paowiiya mi siir dimin miyiik miyiikim paenan niuyaeyim ini ta omaka Adi Komii krímiir Wanin siir inig hainaniya ini sairar yiniyokiigya. Mi inkam nwirki ta omaka Adi Komii siir inig hainaniya wi saiir niki apninpokainam tani mi wi ti dimin biyie irriyar whiso paekwosim irriyar nwis imi nonkwowim wi simar digii. Iriig.

**Mi paekwosimim ti dimin biyieyim ha haiyim two
hirankin mi simiirin ina yitkiigiyim nua tiriir**

16 ¹ Mi mhoiiya karar wakaeki yai kwira omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiir hiranki kauwok boinkii ti paekwosim irriyar nwiso simiiram. Kima warì two irriyar iso Adi Komii siir io aeya nwokaiyim simiir haigi mi simiirin nua hiriir ditkiigi.

² Mi biigi biiyan paekwosimin siir twowa ha haiya mi siya sairin ina yami ininaokiigya nua hiriir mi ti iikamim yipikin ti wraisu biyieyin siir inig iiir hainaniyim mi diminin sima niibir ikin siir hiriinan mi diminin ti wraisu siirin hainmakiuwiyin siir hiriinankak nwowim simiir piuim mi ti diminin wi yhiyopnan simiir piu imiir nauni aogriginii. Mi sima wi kimbipisu prasae kin tani mi wi paowaiyar nasae pisnami.

³ Mi karar swoki kigi paekwosim nwisascan ti dimin biyieyin siir twonau nwokaiyin pi naokiigii mi siirin whii komiiya solwara nikiuwiya hiriir yami aomaigi. Mi opa ini nhieairgar yikpitmaigya mi dimin taeminim saiir nwomaiyim yim ina yaokaokiyim.

⁴ Mi karar swoki kigi paekwosim nwoimakan in ti dimin biyieyin siir twonau nwomaiyin pi hais mi siya ina yami aomaigiyin yab komii komiiyim mi ieno ienowim simiir mi sima ini nhieki yikpitmaigiyim. ⁵ Mi karar swoki wakaeki paekwosimin yipikin ti opim simiir kigriraowiyin pi boinkii, Adi Komii, kinakinairgin wadieyin. Mi ti diminim kira tirkiyim op aiir tirbugiyin yio min niisiimauugin kira wadiekiwadieyar sibgu hidikin mi ta hiriinan nonkwobumbuninkina ti iikam hiriinanim

simiir asi nonkwobumbuninkinkim. ⁶Kira wadiekin. Dimusi rani, biiya tiki iikamim sima Adi Komii siir iikamim mi kiriir profet inkam ikim simiir nisomsom aokaokim mi simiir nhieya ina yaokiinainama. Mi ta hiriinan saiirsika kira op aiirin nhieki nikpitmaigiyam asi tirkin sima kwiyaeyam. Mi ti dimin biyieyim simiir yamdi swoki iigonam. ⁷Mi karar mi wakaeki inkamin hiiya nae Adi Komii siiram haigin inkin imiiyaeiya saiir kingiin nokwowin pi kauwok boinkii, ihî, Biiyan Inkam Komiyyin Adi Komiyyin kirie komiigakin dimin taeminim kira tirkiiyim, simiiram, simiir nonkwobumbuninkinam mi simiir yamdi swoki iigonam yim ini ywokiyim.

⁸Mi karar mi kigi paekwosim nwiiyakaïn dimin biyieyin siir twonau nwokaiyin pi naokiigi mi yio ini bie iiirar yauni aokinieuwin mi iikamim simiir piuim ini ti bieyin siya whwokiya ini saeyer whwogrimgrirgiyim. ⁹Mi ta yhiiyopnana simiir niugrigrigiyi mi sima Adi Komii saikar yinougwo ti dimin hiriinanin simiir tirbugiyin siorsi. Dimusi rani, ti diminin ti iikam imiiri tirin yio Adi Komii siyar kigirkakin. Mi sima ti dimin biyie hiriinanim simiirin digiumii bi haimriiyugigim mi Adi Komii siir yai air bi wakaeyokna apkim mi siir inig iiir bi mi hainankim. Niingaka. Sima ini simiir kwoin biyie iiirar napkripkaiyim.

¹⁰Mi karar swoki kigi paekwosim irriyarakain ti dimin biyieyin siir twonau nwokaiyin pi naokiigii mi ti diminin ini ta ipiyya ti wraisu biyie ieya ndwokaiiya ini saiilar yauni akainiya mi iya ha nita ini ti nuim ti iikamim sima nwowim siya kigirkakiyim ini simiira yiimuiuguskiya. Mi iikamim ini simiir kwiriyaem imiirar kaupikrimkripnamim. Dimusi rani, simiir piuim pi kimpipisugim. ¹¹Mi sima Adi Komiyyin ninomor kou nwowin siir asi ninouugwokin. Dimusi rani, ti simiirsika. Mi sima dimin biyieyim sima tirim simiirin digiumii bi haimriiyugigim. Mi sima ini simiir kwoin imiirar napkripkaiyim.

¹²Mi karar mi kigi paekwosim irriyar nwirakaïn dimin biyieyin siir twonau nwokaiyin pi naokiigii. Mi ti dimin biyieyin ha naokiigiyin ini ie Yufretis siirar yauni aomaiyuin mi ti ieyin ina sinkai iuguskiyin mi siya ha ninkpitkiyin mi ini inkam komii komiyyim nuanim simiir siyuar yasae owiuguskiyin inkam komiyyim maeyauwa biekì nitiya hiranim simiir siyiu nwowam, sima nitam. ¹³Mi karar kigi ti uridiyu biyie nwoimim owak nimbiyamim. Mi ti owakim ka siir yai hiranki nitkim mi wraisu biyie ikin mi ti wraisu biyieyin ha dapiyin profet nikssae. ¹⁴Yim ti urid yiu biyieyim yim Setan siir isid ieya, yipiki ti dimin kirie komii komiyyim simiir tiriyyim. Mi ti uridiyu biyie nwoimim ha namim iikam imiiram yipiki iikamim hinda tindanim ti nu iiirar nwoirkakim simar kigirkakim simiiram simiir kwoin imiir kiyaiyam mi sima iripa haingiriyu onaniyam yaii Adi Komii saika niniiyam iya yipiki Adi Komii siya nwowanana kirie komiigak mi simiirin siya nimbini yaii saika ninkikin iniiyam.

¹⁵Kara Jisiskin, karaigin ti kiriir boinkiyin. Kara wa nitsauuwi, kira ninokninkin tani iiya kara nitana kara wi hiiyan inkamin si hiniin niti. Mi yipiki sibgu nokworinukripkai mi dimin taeminim mhoiyya nitanim simiiram nwokwokini sima wi maarginairga nnowi. Mi sima wi ti diminim nimbiyamim wi simiirsi nidid rani, inkamin yiuis karamae nnowiyin mi parura ha napnaniniyin siir hiriinan.

¹⁶Mi ti uridyiu biyie nwoimim ti inkam komii komiiyim simiirin ha nikiuuna digim mi sima maeyau kwiruwar ywomimir ta maeyauwa ha dapika Hibrumi yaigina Amagedon.

¹⁷Mi ta maeyau kwiruwa iripa sima nangiriyu owouwa sair mhoiyan karar kigi, paekwosim iriiyar nwisakain dimin biyieyin siir twonau nwomaiyin pi naokiigii mi yim ti diminim ha naokiigiyim yim ini opuda sair yainau yamkiyim. Mi mhoiyya inkamin, omaka Adi Komii siir inig hainaniya ipiyya Biyyan Inkam Komii siya nidwokaiiya sair kingiin nokwowin siya ini komiiyar kauwok boinkiyin, ini wakaeyim, ini digi dig ywokiyin. ¹⁸Mi karar kigi sinana sinankiya mi hinda tindan ini warar yiuyayokiigiyin mi diya ha tiokiya mi nuin pranae pranae bi kiisiskikin. Biyya niinin hiriinan bi nitkin. Niingaka. Tiki niinin yio ini iki niinim biyya nitim ini simiir haiburim. ¹⁹Mi nuin komiigikomii ha kiisiskiyin mi om komii Babilonin haimii haimiiyim whoima yiinikibimbiirgi mi om komii komiiyim iki hinda tindanim yim ini biyieyar ywokiyim. Adi Komii siya ti dimin bibiyieyim om komii Babilon hiran iikamim sima tirim simiirin bi naingwo owouugin mi iowa siya nwowa ini opa mobin op kwiyaeiyin hiranki naokiinaiiniya ini sair hiriinan ywowa mi ti siir kwoinbudin siir iowa ha naokiinonkwokwoswokiya ini ti om komiyyin siir yauuni aokiniyin. ²⁰Mi nuin komiigigi komii ha kiisiskiyin mi mhiu whiekakim mi mhiugribsisimim whii komii solwara sair nidwodwomaiyim yim ini whii komii solwara sair hirankar kigugugiyim. ²¹Mi mhoiyya karar kigi ais komii komiiyim pi nikiiginaini siiyanan. Mi ti aisim nikiiginainiyim ninomor kouankin simiir hikim 50 kilokim mi iikamim nuanim hinda tinda nwowim yim ina tioidwomaigiyim. Mi iikamim kimidiniya Adi Komii siir yigbumbu. Dimusi rani, ti aisim simiir nauuni itniyim yim miiyik rani. Iriig.

Hii nanaei wig komiyya saeya hik prasae prasae bi haiga

17 ¹Mi mhoiyan ti paekwosim iriiyar nwiso yipiki dimin biyieyim simiir twonau nwokaiyim simiir naokiigiyim simiir nwirin ha nitin kariiram mi siya ini boini, kira mi kara wi krirar nami mi kara kiriirin wi dimin biyieyin Adi Komii krimiir Wanin siya tiri wig biyieya hii nanaeiya sair kara wi kiriir niisiimauui saeya ti om komiyyin yab komii komiiyim simiir kingiin miriyyin ya sair nikrigin. ²Mi inkam komii komii whiekakim yipiki iikamim hinda tinda nwowim simiir

kigirkakiyim yim sima saika iripa piu bidi ywowim. Mi iikamim hinda tinda nwowim ti nu iirar, simiirin saeya tirkim ti hiriinan siyuin saeya tirin siir tirim. Mi iinok iinokin simiir kwoinim saeyer kiyaigim.

³Mi siya kariir kwoinbudin siirin ha haiyin mi krira ina yamwo mi krira niimau boskwokiboskwoin inkamki nwo karamae nwowin siir hiriir yimbiyam. Mi karar kigi wig ıra wraisu komii irin yipikin paridnan nwowin siir idwo hir nidwowi. Inig kasa rani, siir piu aiir nwowim mi ti inigim yim Adi Komii siir nigbumbu dap ıma. Mi mwoim siir nwowim yim ırriyar whisko. Mi honim siir mwo imiir nwowim iuurgim. ⁴Mi yiuisa ta wig aeya niiya ya wirnan paridnan bidi wokiiwomwita. Mi dimin kibi kibiyim saeya piuaiyim mikin minim mi rin minim yim golni arar nokwokwokim. Mi mobin saiir iina aeya nonkwowin yio golni nonkwokwokin yio kam imiir kiyaiyankin dimin biyie sima tiram. Mi ti dimin biyieyim io Adi Komii siya nwowam tiriym mi ti dimin biyieyim saeya tirim kam aka hii saeya nanaeyim mi ti dimin hiriinanim yim ini opni haniin saiir mob iiir nwomaiyim. ⁵Mi kara kigiyin inigin saiir mwo hir nwowin yio hiniina boinkin, taka wiga ya om komii Babilon siir nikriga. Saeya wigim hii nanaeyim simiir apuga. Mi saeya iki iikamim hinda tindanim yipiki dimin bibiyie whiekakim simiir tiriym simiir apuga. ⁶Mi karar mi kigi saeya op biyie bidi mi kwiyaeya. Saeya dimusi bi whaowaeka, saeya wigkamim yipikim Adi Komii siir yai imiiram naingwo tıbmii kiinim mi Jisis Krais siya simiirin hiniina nanaakninkiihaiginiuim sima simiir wakaeyokna apikim mi saeya simiir nhie imiir kwiyaekim. Mi simiirin ini saeyer yısom som aokaokiyim mi ti hiriinan saiirsika saeya simiir nhie imiir asi kwiyaekim. Mi kara saiirin ti hiriinan kigin saeya ti hiriinan tira mi kara ini hindara yanaakiyin. ⁷Mi ti paekwosimin ina swoki boinkiyin kariir, kira ta wiga saiir saiira dimusi naingwokwonanaei. Saiirin wi kara boinmauuwi kiriirin mi wi kara nanaakninkiihaiginiuwi hiniin saeya yipika mi ti wraisu biyieyin yipikin mwowim ırriyar whisa nwowin mi honim iuura mi owin ta wig aeya nidwowlun siirin ırripi hiriinan. ⁸Mi ti wraisu biyieyin biiya kira kigin ırkak niki owin nu tir mi tariinanin siya bidi yaonamin. Mi siya wi sipi niti ti ieyin mwis karamaeyin siir hirrankin mi siya nami mi siirin wi Adi Komii siya nonkwobumbuninkinkii. Mi iikamim nuanim yipiki simiir inigim siir yokwo aiir haigin karamae nwowim biiya siya nu ninomor sowiir nonkwokwowa, sima siir kigi sima wi hindara nanaaki. Sima siir kigi mi sima wi pi nanaaei. Dimusi rani, tiki wraisu biyieyin nu tirin kwiruwar nwonamkin mi tariinanin siya nwo rani. Mhoiyya siya swoki insiin idwowi mi siya omwaiyar swoki waiyaei mi sima siirin wi haini kigi.

⁹Mi iikamim sibgu ninomokninkiniyim kima ti dimin hiriinanim simiirin sibgu daingwo omok. Mi ti mwo ırriyar whiso yim om komii

komii iriiyar whiso yipiki iikam ima miriiyim mhiu iriiyar whiso sim, yim sima. Mi ta wiga ti wraisuñ siir idwo nñdwowa ya min nikriga ti om komiiyin ti wraisu ieya nwowin siir. ¹⁰ Mi mwo iriiyar whiso yim inkam komii komiiyim iikam imiir kigirkakiyim yim sima. Mi ti inkam komii komiiyim simiir kam iriiyarim bidi yaonamim. Nwirin ti siyaairgin ti tariinanar nwowin mi nwirin yio iikam imiir niki kigrirao rani, yio ina niki owin. Mhoiiya siya nwwowi mi siya wi ii priei kigrirao rani. ¹¹ Mi wraisu biyieyin yipiki biiya nu tir niki owin mi siya ii priei bi nwokin, siya iriiyar nwoimakan iki inkam komii iriiyar nwiso simiir nwirin. Smairgim iikamim nuanim simiir kigirkakiyim. Mhoiiya siya nami, wi siya tirbuwi.

¹² Mi hon iuurim kira kigim yim ti inkam komii komii iuurim yi simiir nikrigim. Sima inkam komii komii bi niki okim mi mhoiiya sima wi inigak simbi nwwowi ti wraisu biyieyin saikan mi sima iikamim nuanim simiirin wi ii priei kigrirao rani. ¹³ Mi ti inkam komii komii iuurim sima wi kwoin whiruwar nwokii mi sima simiir kirieya wi wraisu biyieyin wi siir asi hauugii mi simiir igsopa wi siya nokwokairinanaowidi simiir dimin taemin imiir kigirkakim. ¹⁴ Mi ti inkam iuurim mi inkamin sibsibnan ikin sima wi simbi ninii yaii mi siya mi iikamim yipiki simiir kwoinim sima kiyaiyim mi siya nikiunam mi sima ha naingwo tibmii kiinim, ti inkam biyie iiirim wi sima nonkwoniinwomwirninkini. Simiirin sima wi dimuni nonkwoniinwomwirninkini tani, Adi Komii siir kirieya siyar hauugika mi sayairga inkam komiiyin iki iikamim hinda tindanim mi yipiki iki iikam nhirim sim kigriraoowiya.

¹⁵ Mi ti paekwosimin kariirin hiriayar kintirinu boinkripkai, ieyim kira kigim wiga hii nanaeiya saeya nñdwowa maeyauwa saiir kingiin nwwomim yim tiriiginin yim min nikrigim iikam whiekakim maeyau maeyauwanim mi iikamim yipiki yaiginpai yaiginpai boiniyim yi simiir nikrigim. ¹⁶ Mi hon iuurim kira kigim mi wraisu biyie ikin, yim ioa ta wiga hii nanaeiya iikamim simiir kwoin imiir kiyaiya yim io saiir nwokim. Mi sima niti, iki saiir dimin miiyik miiyikim wi sima nini iskin priigin iuwi mi saeya wi wiga piu parura nwokiiya wi saiir hiriinan nwokii. Mi mhoiiya sima saiirin wa nisomaowi mi saiir kipim wi sima naenami. Mi mhoiiya iki dimin taeminim nwokiyim simiirin wi sima nikomnamgin swokii. ¹⁷ Sima wi ti hiniina tiri. Dimusi rani, simiir kwoinim wi Adi Komii krímiir Wanin sima kiyaii mi sima wi diminkidiminin Adi Komii sima boinim wi siurgisiir asi tiri. Mi sima wi siir kwoin iiirrarar napi mi sima wi kwoin whiruwar nwokii mi wa kiwakii wraisu biyie iiiram sima kigirkakim simiirin mi wi yaiyim biiya Adi Komii sima boinkiyim wi simar nimbiyamkakii.

¹⁸ Mi ta wiga kira kiga ya min nikriga om komiiyin yipiki iki inkam komii komiiyim nuanim sima kigriraoowiym simiir kigriraoowiyn ya siir nikriiga. Iriig.

Om komii Babilonin Adi Komii siya tırbugikin

18

¹Mhoiyan kara kigi paekwosim nwirin Adi Komii krimii
Wanin siir omanin pi niti. Adi Komii siya bidi hauugiyin siirin
kirie komii mi siya hapi bieki namisi whwoyakikin mi nu whirkakin ini
warar whwoyakiyin. ²Mi siya ha nitin ini komiiyar kauwok boinkiyin,
saeya tarinanin bidi yikiigya om komii Babilonki biyie si nwokiya siir
hiriinan. Saeya bidi yaonama mi tarinanin uridyiu biyieyin mi uridyiu
bibiyie ikim, Setani isidin siirim mi ipiyin bibiyie ikim yim ini saiir hir
nwokalyim. ³Tiki digworaekwowim ina yimbimbiyyamim. Dimusi rani,
iikamim omom omomanim uridyiu biyie siir inig iiir hainanim mi yim
tiriiginim yim hii saika bidi yanaeyim mi saiir op biyie aiir kwuyaekim.
Yim ti inkam komiiyim komii iki omom omomim sim kigirkakiyim ti nu
iirar nwowirkakiyim yim iripi hiriinan sima saika iripa piu bidi ywowim.
Mi iikamim omom omomanim yipiki digworaekwowim sim haiginim umir
simiir haiyim mi sima ini umir simiirsayar mi haiyim. Dimusi rani, saeya
minam naingwoka ti digworaekwo whiekakim umir simiirsayar mi haiyim. Dimusi
rani, saeya minam naingwoka saeya digworaekwo whiekakak nwowi mi
saeya wi wadie nwoki sibgu owim mi wi saiir kwoin iirarar nwoki apim.

⁴Mi karar mi wakaeki inkam nwirin Adi Komii siir om hiranin siir
yaiya pi boinki, siya ti hiniina boinkikim,

iikamim yipiki kariirim kima ta wiga yipika biyie nwowa saiir
haiburgig mi siyuu biyie saika kipi tir. Mi kara pi borisopi kima
saika ninkin onkwobumbuninkinim mi mapai mapai saika
haiyim. ⁵Saiirin wi kara nonkwobumbuninkini. Dimusi rani, ti
dimin biyieyim saeya tirim simiirsika
mi dimin biyieyim saeya tirim yim ini mhiu komiinan hieuungiyim.
Mi Adi Komii siya saiir dimin biyieyim simiirin wi naingwo owouu
rani. ⁶Kima ti dimin biyieyim saiirin wi yamdiyar swoki tir ti
saeya niki tirim iikam nhirim simiir, simiir hiriinan.
Mi dimin biyie whirin saeya tirin kima wi saiirar ti swoki tir.
Mi biiya saeya hauu kwiaeyim kimiirin op biyieyim kwiaey
whaowhaeiyim irira irira
mi tarinanin kima saiirin op biyieyim kwiae whaowaeiyim isisa
hauu kwiae haiginiu. ⁷Biiya saiir inigin komiiyar nwokin mi
saeya sair kwoin iirar napkin mi saeya wadieyar sibgu oka.
Mi tarinanin kima saiirin dimin biyie tir mi wi saiir piu aeyer
nwoki kimpipisugiyim
siyuuin saeya tirin saiir kwoin iirar saeyer napin mi biiya saeya
sibgu owin siir hiriinan.
Dimusi rani, biiya saeya hiniina boinka, kara ti tir nidwowa ini wiga
inig komiigaka iikam imiir kigirkakiya ini saiir hiriinan ywowa.

Kara iki wigim simiir kamim naonamim simiir hiriinan tani mi kara wi maarginmairga nwo karam nwo rani, dimin taeminamin. Niingaka!

⁸ Mi ti dimin biyieyim sairin wi ii kwira nipiimpesi saeya wi maki nii mi saeya wi pi naowi mi saeya wi mhiiggi naowi mi kamim sairin piuis biyieya wi paenau kabitkaigii.

Mi ti dimin biyieyim om komii Babilon siirin wi sima nonkwoniinwoimwiirninkini. Dimusi rani, Adi Komiyyin yipikin Biiyan Inkam Komiyyin yipiki wi iikamim hapaiiranim simiir hidi siya kirie komiigakin.

⁹ Mhoiyan ti inkam komii komiyyim iikamim hinda tindanim simiir kigriraowiyim, sima hii saika bidiya yanaeyim mi digworaekwo miyyik miyyikim saika bidiya yiniidnokwokwo haiyim. Sima wi paowiiya sair piu aiir nowiiya wi sair kigi. Biiya sima mi saeya sima sair kwoin imiirar napkim mi sima wadieyar mi sibgu okim mi tariinanin sima sair kigi mi sima wi maarginmairga nwo rani mi sima wi sairsi noui. ¹⁰ Sima wi aru hirar nokwokaowi. Dimusi rani, sima ta pae biyieya sair niua wi sairsi nididi. Mi sima wi ti hiniina nouuboboini, aiyo! aiyo! Tiki dimin biyie hiniinim om komii Babilon siir tirkiyin yim miyyiknan tani. Biiya kira inig komiigakar nikti okin mi biri kimiminkikin kiriir iikam imiirin Adi Komii siya bidi bugiyim dimin biyieyim kira tibuwim simiirsi.

¹¹ Mi iikamim omom omomanim yipikim simiir digworaekwowim umir haiyam minim om komii Babilon hir, sima simiirin ha kigi bidi tibugiyim. Mi sima wi simiirsi noui. Dimusi rani, simiir iikamim wi ti simiir digworaekwo imiir sain tani. Yim bidi bugiyim. ¹² Mi ti iiyim saeya wi gol silva mi siiya kibi kibiyim yipiki iikamkim sim sainiyim umir komii komii mi mikinim siyawis miyyik miyyikni nonkwokwowim mi yiuis whisinan kibi aka mi yiuis pariidnan paipai ikim mi yiuisim hindara kigninyaei ikim mi paridnan prainan wokiirintio ikim, wi simiir saini. Mi paeyim piui miyyik whakiyim dimin taemimin wraisuin elepen dapiyin siir nasim simiir nonkwokwo ikim mi paeyin umir komii mi sainiyin si mi onkwokwo ikim mi aiyini mi onkwokwo ikim mi brasni mi onkwokwo ikim. Mi siiyam wadie sibgu kigiyim hindara haingitiropkai ikim. ¹³ Mi sima paeyin sinamon dapiyin siir is aiir bidi mi haiyim mi mairakwo namsuopaiyim piui miyyik whaki ikim mi dimin taemimin nae idwo sima haiginkiyyim ha dapiyin spais mi wain op aka mi praua mi wit mi bulmakau, sibsib, hos mi dimina kanana trela nikiuwyim mi inkam kiingkiin ikim mi wigim whisarii mii mirii ikim. Mi ti dimin taemini hiriinanin simiirin bi swoki saingikim. ¹⁴ Mi kamim hiran digworaekwowim umir haiyim sim miriyyim sima sair boink, biiya kira kopaksimar nwowa, kira wig irpakiyin bimbiuwi bi nwoka mi kira dimin taemini kasakasam bi naingwoka mi tariinanin kira ini waibiyie

yamwo iua. Mi dimin miiyik miiyikim iikamkim sima sainiyim umirni mi dimin kibi kibiyim kira piuaimwamwanim yim bidi digiyim. Yim wi kiriiram swoki hainani rani, kira swoki haiyam niingaka. ¹⁵ Mi ti kamim simiir digworaekwowim umir haiyim yim wi aru hirar ntid okwokaowi tiriiginim ti saiir nipimparim wi simiir pi nipimparisi mi sima wi saiarsi noui. ¹⁶ Sima wi ti hiniina nouuboboini, aiyo! aiyo! Ti omin Babilon nikiuwiyyin biiya siya bimbiuwu bi nwokin siya ta wiga yipiki yiis whisinan niiya mi yiuisa pariidnanim hindara wokiiwomwitim sim niiya saiir hiriinan nwokin. Piuai miyyik miyyikim golni nonkwokwowim mi siyya kibi kibi ikim mi mikinim umir komii saini ikim yim kinakinar piuainakim. ¹⁷ Mi tariinanin tiki digworaekwo kibi kibiyim biri konkwokekikim, yim ina tirbu iuguskiyim. Mi kamim yipikim siyaii kigriraowiyim mi kamim simiir mirii ikim mi iikamim yipiki siyaii imiir ninidwodwowyim, yipiki digworaekwowim sim haiyim whii komii solwara hir umir haiyam mi iikamkim sim sainam, sima ini hapi aru hirar yokwokaokiyim om Babilon siirin. ¹⁸ Mi sima hapi aru hirar nokwo kaokiyim om Babilon siir niunamin mi sima ini komiiyar kauwokiyim, om whirkin ti sir hiriinan wadie bi nwokin biiyan mi ha nitiyokiyokiyyin mi tariinanar yadigniyin. Niingaka. ¹⁹ Mi sima sin ha masim mi ina youubobonim, krima ti om komiiyin siirsi nouumwamwani. Dimusi rani, kamim hinda tindanim yipiki siyaii tiriir nikropkiyim mi sima umir prasae bi haigim digworaekwowim sima haiginaniyim tiriir simiirsiyin. Mi tariinanin biri kimiminkikin ti om kibiyin bidi tioiwomaigiyin.

²⁰ Mi wim kima iikamim yipiki Adi Komii siir om hir nwowim wim kima ini maргimaирgar nwowim. Mi wim kima iikamim yipiki Adi Komii siya nимbinim siir mii aiir miriyyam mi wim kima ti profet kamim yipiki Adi Komii siir yai imiir boinmimauuim mi wim kima iikamim yipiki Adi Komii siir yai imiir sibgu wakaeyokna apim, wim kima maргimaирgar dwoki. Adi Komii siya om Babilon siirin dimin biyie bidi tirin, siya saiir yamdi tirkin, dimin biyeyim biiya saeya tirim simiir yamdi.

²¹ Mi mhoiyan karar kigi paekwosim komiig komiyyin siya siyya komiyyin nhirkaknanin siir hais mi ti siiyan ini aeyowienan ywowin mi siirin kimidiniya whii komii solwara saiir whii idopwonyaki idopwoniya hiriir ha nam kabitmaigiyin mi siya ina boinkiyin, ti siiyan kara kabitmaigiyin whii komii solwara whii idopwonyaki idopwoniya mi Adi Komii siya om komii Babilon siirin wi hiriinanar mi tioiwomaii mhoiyya siya wi swoki o rani. Niingaka. ²² Iikamim yipiki gita tiowiyim mi tiriiginim yipiki mwai waowiyim mi kid masiyim mi tidiyu huni ikim, sima wi swoki it rani, ti simiir swoki tiram. Mi iikamim yipikim mii pai mii pai miriyyim yim om Babilon hir swoki o rani. Mi iikamim wi siyya komiyyin twonid warbrombropiyin om komii Babilon hir nwowin wi siir yai aiir swoki wakae rani. ²³ Mi iikamim om komii Babilon hiranim

wi paeya niuyaesiya wi hiriinankak nwo rani. Mi iikamim wi wigkamim nonkwonaeiyim mi yaiya anaupaeni haniiñ ha naenamiya wi saiir swoki wakae rani. Mi iikamim yipiki simiir digworaekwomim simiir haiginim umir haiyam, simaigim inkam komii komiyyim ti nu whirkak iiiranim. Mi wim kima iikamim om komii Babilonanim iki iikamim hindä tindanim simiir kwoinim kima kiyaigim dimin bibiyeyim niksisaeiyim kima tirim simiir.

²⁴ Om komii Babilonin yipikin iki om komii komiyyim simiir nikriyin yio Adi Komii siya bidi tioidwomaigiyin. Dimusi rani, Adi Komii krimiir Wanin siir profet inkamim mi iikamim yipiki siir yai imiir wakaeyokna apim yim saeya nisomsom aokaokikim mi simiir nhieya ini nu iiirar prinoknamim. Mi simiir nhieyim mi iikam whiekakim yipiki hindä tinda nwowim ti nu iiirar simiir nhie ikim. Simiirin kam ima nisomsom aokikim. Iriig.

19 ¹Mi ti dimin taeminim Adi Komii krimiir Wanin siir om hir tirkiyim simiir mhoiiyan karar wakaeki, yaiya hapi iikam ombudgi whwonanaokiyyim hiniina whwonanaokii Adi Komii siir om hirin, saeya pranae bi kauwokboinkika, krima Adi Komii siir inig iiirrarar hainanki. Krimiirin siya grabaiginiugin. Siir inigin komiigi komiiggin mi siya kirie komiigakin. ²Adi Komii siya iikam imiirin wi siyu miyyiki miyyik iiirar hidi. Mi siya wiga hii nanaesiya yipika kami kwoin kiyaiiya saiirin bidi hidin. Iikam whiekakim nuanim ti dimin biyeyim saeya tirim sima bidi tioidwomaigiyim. Adi Komii siya saiirin minsi tirkin, ti dimin biyeyim saeya tirim iikamim siir yai aiiram naingwo tibmiiyim simiir, simiir yamdi swoki tirim. Simiirin saeya bidi yisomsom aokiyim. ³Mi mhoiiya sima ina swoki boinkiyim, krima Adi Komii siir inig iiirrarar hainanki. Mi om komii Babilon siir paowiiya saeya koua hiriirin wi hiriayar nowiyokiyokiinaiinamkripkaii. ⁴Mi mhoiiya ti inkam komii komii kamnwis nwiiyim yipiki inkam komiimi ipiyyim sim nidwodwokaiyim mi dimin whiiyim kwoin minkakim mi ha niyae diriraerari ikim, sima ogmwo Adi Komii siir whwonkam ida kingiinar ini waisii hiuiu yipikin siir ipii aiir nidwokaiyin. Mi sima ina boinkiyim, tiki yaiyim yim yaimwokiyaimwo imairgim krima siir inigi inig iiirrarar hainanki.

Inkamin sibsibnanin nokwonan, siir wigwis nae komii aeya

⁵Mi mhoiiya karar swoki wakaeki inkam nwirin Adi Komii siir ipiyya saiir kingiin nokwowin pi kauwok boinkii, iikamim inig komii komiigakim mi iikamim yipiki inig karamaeyim yipiki Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna apiyim mi siiram naingwokwonanaeiyim, kima siir inig iir hainanki. Iriig. ⁶Mi karar mi wakaeki iikam whiekakim iripa maeyau kwiruwa haingiriyu owim pi kauwok boinkii. Sima pranae

pranae bi kauwok boinkikim, hapi oweiki niswıtnaomaiiyim mi dudua aeiya ha kiniyim mi diyaki mi tiokii aka ini hiniin ywowin. Mi sima hiniina kauwok boinki, bidi wakaekiyim, krima Adi Komii siir inig iiir hainanki. Siya siyaırgın kirię komiakakin mi dimin taeminim ini siyar kigirkakim. ⁷Krima maırgımaırgar dwo mi siir inig iiir hainanki. Dimus rani, inkamin sibsibnanin siir wig aiirin wi sipi nonkwonaei mi saeya saiir piuayıyim bidi diriraerarim. ⁸Mi saıirin yiuis whisinan kibiya io karamaeya paekwosim siya bidi hauu iiya. Mi ta yiuis whisinana ya min nikriga dimin miyiık miyiıkim iikamim Adi Komii siir siyu iiir sibgu apim sima tirim simiir nikriga.

⁹Mi mhoiyya ti paekwosimin yipikin nokwowin siya boinki kariirin, kira ti digworaekwowim winaowid. Mi iikamim yipiki Adi Komii siya nikiunam ti inkamin sibsibnanin wig nonkwonan siir nae aiiram sima wi maırgımaırga nwoyi. Mi siya kariirin ina swoki boinkiyin, tiki yaiyim Adi Komii siırgisiir yai ima. ¹⁰Mi kara ti yaiyim siya boinkiyim kariir simiir wakaekiyin mi kara ogmwo ha waisii hiunanaainamin mi kimidiniya siir inig iiir hainan. Mi siya kariirin ti hiniina boinki, kira kariir inig iiir kipi hainan! Adi Komii siir inig iiirarar hainan. Kara Adi Komii siir miriigin kiriir hiriinan mi kiriir nomiiyau ikim yipiki Jisis siir yai imiir wakaeyokna apin mi siir yai imiir boınmımauuim iki iikam nhirim sim. Mi ti yaiyim Jisis siya nanaakninkiihaiginiuim yim ti dimin taeminim yipiki wi profet kamim simiir whinkınsiis haiginiuwi sima boınmımauwam mi Jisis Krais siir yai imiir nanaakninkiihaiginuanim yim sima. Iriig.

Inkamin hos whisinanin si idwo niıdwowin siya

¹¹Mi mhoiyya karar kigi Adi Komii siir omın siir anowin pi haiwaokii mi hos whisinan irin yio hirar nokwowi. Mi inkamin siir idwo niıdwowin siirin hiniina dapkim inkamin yipikin siir digworaekwo imiir sibgu kigriraowiyin siya. Siya wi tikinim siyu miyiık sibgu apiyim wi simiirrarar tiri ti hiriinanin. ¹²Siir nhwonan hapi paeki namisi iuyakikin. Mi pagram siya haiginim yim ini inkam komii komiyyim nu kigriraowiyim sim haiginim ini simiir hiriinan ywowim. Mi siir inigin ini siir mwo iiirar winin. Mi ti inigin siir inig mwoki mwowin yio sasar ninokninkin ıski. Inkam nwirkı siir wara swoki inokninkin tani. ¹³Mi yiuis bripriya siya niiya ya biiya nhie opa saıir tıbgımaiga. Sima siirin ha dapikim, Adi Komii siir yai. ¹⁴Mi iikam whiekakim Adi Komii siir kamim yaii niiyiym simiirim sima ina siir mhoiyyar sidkaekiyim mi hosim sima niıdwodwowim sima niiyiym yiuisim whisiwhisinankınaırgım mi yiuisim bimbıuwi rani mi simiirin io minsim whirkı bi swoki kiyırınıusrankım. ¹⁵Mi karar kigi kamkiu bripriyin io mhanan witin siir yai hirankar nimbinaninii. Mi siya iikamim hinda tindanım simiirin wi siir hampimpit

aokaowi. Mi ta sair mhoiiyan iikam imiirin wi siyar kigirkaki mi siya simiirin wi swoki onkwo whiigi rani mi siir igsop aiirin wi inkam nwirki mi okwokairiinanaowid rani. Siya simiir kigirkaki, wi inkamin bulmakau kigriraowiyin mi paekopin siya nonkwowiyin wi siir hiriinan kigriraowi. Mi iikam imiirin siya kigriraowi mi tiriiginim yipikim Adi Komii siiram wakaeyokna ap karamae nwowim yim wi siya tioidwomaii inkamin yipikin iya wain kimaiiya sair nokwokai okwobrombropiyin wain hi aiiram siir hiriinan. Mi ya tariigina ya Adi Komi siir ioa siya nwowi siir sau omom imiir simiirin wi hiriinan nokwobrombropi. ¹⁶ Mi inigim siir yiuis air winim mi siir paimwo mi win ikim yio ti hiniina boinkin, iikam kigirkakan inkam. Biyan inkam komii komii kigirkakan inkam.

¹⁷ Mi mhoiiya karar kigi paekwosim nwirin bieyin siir bopwonau hirar nokwokaii mi siya ipiyinim kougikou siiniyim simiiram yikiugi mi siya simiiramin pranae pranae bi kauwok boinkikin, kima ti ipiyinim kima wit mi ti naeyim Adi Komii siya diriraerarim simiirin iripar wini haingiriyu idwo aeni. ¹⁸ Kima wi iikam whiekakim simiir kip imiir naei, kima iikam whiekakim nu kigriraowiyim mi kamim yaii niniyim simiir bii nwo ikim mi kamim yaii niniyim kirie komii komiikakim mi hos ikim mi kamim simiir idwo nidwo ikim. Mi iikam whiekakim yipiki mii umiram mirii ikim mi iikamim yipiki hinda whisarii mii priimiriyyim mi iikamim inigak ikim mi iikamim inig karamae ikim, simiir kipim wi kima naei.

¹⁹ Mi mhoiiya karar swoki kigi wraisu biyieyin mi inkam komii komiyyim ti nu iiirar nwowirkakiyim mi kamim simiir kamim yaii niniyim simiir kigriraowi ikim sima iripa maeyau kwiruwar haingiriyu idwowi. Sima inkamin hos whisinanin si idwo nidwowin mi kamim yaii ninii ikim yaii simaka ninii. ²⁰ Mi ta sima niniya sair mhoiiyan tiki inkamin yipikin hos whisinanin si idwo nidwowin mi siir kamim yaii ninii ikim ti wraisu biyieyin mi profet niksiseae ikin yipiki biiya diminin kirie komii komii tirim wraisu biyie siir whwonkam ida iikamim simiir niksiseayam hiriinan saiarsi haiyim mi sima wi ti diminin hainmakiuin, simiirin sima bidi yonkwowim. Wi siir inig iiir nwoki hainanim sima sowiirin ha haiyo mi ina yami itmaigyo whiiya paekaka siya paekakin si nwowa sair. ²¹ Mi mhoiiya ti inkamin hos whisinanin si idwo nidwowin. Mi kamkiuin siir yai hiranki nimbinaniniyin ti iikamim dimin biyie biyiekakim yipiki ti wraisu biyieyin siirim, ini siya hampimpit aokao digiyim. Mi siya simiirin ha hampimpit aokao digiyim mi ti ipiyinim ha nitim mi simiir kipim sima ini aeni mi simiir mhiyyim ini hindara yitipiylimpiyikiyim. Iriig.

Setan siya ienau hirin biewiyyim 1,000na nwokaii

20 ¹ Mi mhoiiya karar kigi paekwosim nwirin Adi Komi krimiir Wanin siir om hiranki niti siya tidiyinin whira nonkwowi mi

senin whira mi onkwowi. Tiki tidiyinin yio ti ieyin mwis karamaeyin yio siirgin. ²Mi siya ha nitin kimidiniya ti kain yipiki bidi bidiniya mipug niki owin siir igsop aiir ini okwokairinaki. Mi siirin Adi Komii siir paekwosim ieya yonkwo mi ti uridyiu biyieyin bii nwowiyin Setan nikiuwiyyin, ti inkam biyieyin yipiki biiya Adi Komii siir whwonkam ida nokwowin mi yai yakakiigi saika ninkiyin. Mi paekwosim siya siirin ha haiyin mi ina ikwowaasiigiyin mi siirin kimidiniya senin aini nonkwokwowin saika yinkin kogriniyi hiriayar nwoyokiyokiakaeyamim biewiyyim pariig 1,000. ³Mi siirin paekwosim siya kabitkaigi tiki ieyin mwis karamaeyin siir mi siya ti ieyin siir anowin ina haignikouguyin. Mhoiyya siya ie iir haiburgigi mi siya ha nami hinda tinda mi siya wi ii priei nwo rani.

⁴Mi mhoiyya karar mi kigi ipiyyim inkam komii komiiniyim. Mi karar kigi iikamim simiirar ninidwodwokai. Mi kara simiir kigiyin mi kara kamim mwo imiirara kaigrimkrip aokaowim simiir kwoinbud imiirin warar mi kigi. Dimusi rani, sima wraisu biyieyin siir inig iiir bi hainankim. Mi diminin sima niibirin ti wraisu biyieyin siir whwonkanan sima siir inig iiir bi mi hainankim mi yipiki siir ti diminin siir hainmakiu karamae nwowim simiir iina mwo imiir. Mi simiirin Adi Komii siya hidninsiin idwokim. Mi sima mi Krais siya sima iikam imiirin biewiyyim wi 1,000na kigriraowi. ⁵Mi iikamim Adi Komii siir wakaeyokna ap karamae nwowiyim sima naowi, sima wi swoki insiin idwo rani, omwai swoki waiyamin taka ii airin. Mi ti 1,000 biewiyyim digiyanim simiir mhoiyan sima wi omwai haniingin swoki waiyaei. Tariigina ya Adi Komii siya hidninsiin idwowana iikamim yipiki biiya naokaowim simiir hidninsiin idwowana biigibii ya saeya. ⁶Mi iikamim yipiki biigibii Adi Komii siya hidninsiin idwomi omwaiwaiyam yim ti iikamim dimin whirki kimbu karamae nwowim yim sima mi simiir kwoinim dimin whirki bi kimbus. Sima wi maarginairga nwoxi. Dimusi rani, sima wi swoki ao rani mi wi omin paeniyin siir nam tani. Sima ini pris inkamim simiir hiriinan ywowitz yipiki dimin taemin Adi Komii siya mi Krais siya sowiir ninkin imiiyaeiyim simiir hiriinan mi sima mi Krais siya sima iikam imiirin biewiyyim wi 1,000na kigriraowi. Iriig.

Setan siirin Adi Komii siya nonkwobumbuninkini mi siya siirin wi paeya kabitkaigi

⁷Mi ti 1,000 biewiyyim sima digii mi Adi Komii siir paekwosimin ti ieyin mwis karamaaeyin siir anowin wi haniingin haiwaokii mi Setan siirin ti ieyin senin siir hiranka nonkwo iuguskkii mi siirin wa kigninkin amki. ⁸Siya nami mi siya wi iki iikam whiekakim hinda tindanim ti nu iiirar nwowirkakim wi simiir kisisana ami, iikamim ti om whiso

sowiirim Gok mi Megok. Mi simiirin wi siya niksisaei mi sima ha niti mi wi iripar haingiriyu o nami iki iikam nhirim simaka nintiowam. Mi ti iikamim simiir kamim yaii niniiyim wi kasa kasa nwo rani, wi whii komii solwaran siiyinkrinim wi simiir hiriinan nwowi inkamki simiir mwainim wi dig nwo rani. ⁹Mi sima aru hiranka napnanii mi wi om komii Jerusalem siir nini kaeyokainii, ti omin Adi Komii siir iikam imai nwowiyin omin Adi Komii siya naingwokwonanaeiyin. Mi sima simiir nisomsom aokaowam kaeyokaii mi paeya Adi Komii siir om hirana saeya niti mi ti iikamim simiir kamim yaii niniiyim simiirin wi saeya niugrimkrip aokii. ¹⁰Mi Adi Komii siya Setan siir haii mi siya siirin wi whiiya yhiyopkaka siyyan paekakin siya nwomaiiya saiir hiriir kabitmaigii. Mi siya hapairin wi wraisu biyieyin mi profet niksisae ikin, wi sima iripar namwomaiyuwi ta whii aiirrar. Mi sima hapair nwomaii mi simiir piuim wi kimpipisu prasae kin tani, sima wi hiriayar kimpipisuyokiyokiikaeyami iinokiiinokin. Iriig.

Iikamim wi Adi Komii siya hidi

¹¹Mi mhoiyan karar kigi inkam komiiyim sim nidwokaiiya ipii whisinana Biyan Inkam Komiiyin saiir hirar nidwokaii. Mi nu ninomoro siir whwonkam ida nwoo yo ina kigugugyo. Mi sima maeyau kwirminkwirmin bi swoki hansrinyiskaigim sima naogwoprakaiyamin. Niingaka. ¹²Mi kara iikamim inig inigakim mi iikamim inig karam karamim kara simiirar mi kigi. Mi sima ha nitim, kimidiniya inkam komiiyin siir ipii aiir nidwokaiyin siir whwonkam idar ini okwoni mi paekwosimin ha nitin kimidiniya yokwowa hir nwo sair ini haiwaoni. Mi sima yokwo kwira sair warar yinkin haiwaoki, yipiki iikamim Adi Komii siiram naingwo tibmiiyim yipikin wi hiriya waiyayokiyokiikaeyami saika simiir inig ima nwo. Adi Komii siya ti iikam imiir hidi, yipiki biiya naokaowim siya wi dimusi hid rani wi ti diminim biiya sima tirim ti nu iiir ta yokwo aiir winim wi simiirsi hidi. ¹³Mi ti iikamim yipiki biiya naokaowim whii komii solwara sair hir mi maeyauwa paeki niuwiya sae mi aokao ikim mi ti iikam bibiyeyim naokaowim sima wi Adi Komii siir whwonkam ida noknowi. Mi simiirin wi siya hidi. Ti digworaekwowim sima tirim ti nu iiir simiirsi. ¹⁴Mi ti simiir mhoiyan wi Adi Komii siya tioidwomaii ti digworaekwowim iikam imiir tiraokaowiyim mi maeyauwa iikamim simiir kwoinbud ima nwo aka. Mi siya simiirin wi ta whiiya paekaka wi sair hiriir kabitnoudnamaigi mi simiirin wi hir tioidwomaii. Mi whiiya paekaka ya kwisaka sima naowan aeya. ¹⁵Mi ti iikamim yipiki simiir inigim ta yokwowa ti iikamim yipiki Adi Komii krimiir Wanin saika nwoyokiyokiikaemanim simiir inig imiir wina, sair nwo karam nwowim, simiirin wi siya kabitnoudnamaigi ta whiiya paekaka sair hiriir. Iriig.

Ninomor nu win iko

21 ¹Mi mhoiiyan kara kigi ninomor nu wino. Ti biiyan ninomor nu biyieyo sowiir kisina owo, sowa mi whii komii solwara saeya yim bidi kigugugiyim. ²Mi mhoiiyan kara kigi Adi Komii krimiir Wanin siir om winin, om win Jerusalen dapiyin. Mi sima Adi Komii siir om iiir haiburgigim mi ina yitim nua tiriir. Siya wiga kamki nonkwonam tiriya saeya piuai mwamwaniya ini hiriinan ywowin. ³Mi karar mi wakaeki inkamin Biiyan Inkam Komii siir ipii aiir nidwokaiyin pi kauwok boinki, wakaeki! Adi Komii siir omaka ini iikamim simiir bopwo nwowa. Mi siya wi simiir bopwo nwowi. Mi sima saika nwowi mi sima wi siir iikam nwowi mi siya wi simiir Adi Komi nwowi. ⁴Mi iikam imiirin Adi Komii siya tirkii mairstimairstga sima nwowam. Mi sima wi swoki ao rani mi wi mairstimairstga mi okaramae mi o rani mi wi mi inouninki rani mi wi kimpipisu rani. Dimin taeminim biiyanim yim bidi digiyim.

⁵Mi inkamin yipikin Inkam Komiini ipiyya sae nidwokaiyin siya kariir boinki, kira wakaeki. Kara wi yaeya digworaekwo win nonkwokwokii, tiki digworaekwowim biiyanim simiir kisina okiyanim. Mi siya ina swoki boinkiyim, kira ti digworaekwowim winaowid. Dimusi rani, ti digworaekwowim kara boinkiyim kiriir, yim kaimwowairstgim. ⁶Mi siya kariirin ina swoki boinkiyin, tiki digworaekwowim yim bidi digiyim. Kanakanairstgin biiyar nwowin iiya digworaekwo whiekak ima niki imbiyam karamae niki owa mi mhoiiya kara wi hiriayar swoki oyokiyokiyyami. Mi dimin taeminim kara tiri mi sima wi kariir inig iiir swoki hainani. Mi iikamim ta opa kara hauuwana mhiuno nwomaiya saiir kwuyaeyam naingwo, kara simiirin wi hinda niinggar prihauugii mi simiirin wi saeya tirkii, sima nwoyokiyokiyyamamin iinokinok. ⁷Mi iikamim kariir yai imiir sibgu wakaeyokna apiyim mi kimar naobudgi mi kima kariir dimin miiyik miyyikim simiirar tirkripkaii mi dimin biyieyim kimiir tirbuwim simiirin ha nikworipukimaigigi mi iikamim kimiirin ti dimin miiyik miyyikim kara nimbinim kimiir hauuwam kara wi simiir hauwi kimiirin. Kara kimiir Adi Komiigin mi wim kima kariir yinisisimkim. ⁸Mi iikamim yipiki biiya Adi Komii kariiram naingwo tibmiyim mi tariinanin sima wi dimin biyie tiram kipi swoki aingwo. Dimusi rani, simiirin wipi tirbuwi, sima mi iikamim yipiki Adi Komii siir nikwowaissiyim. Mi iikamim yipiki dimin biyiekii biyie tirim mi iikamim yipiki iikam nhirmi nisomsom aokaowim mi kamim yipiki hii wigmaka nanaeiyim mi tiriiginim yipiki nop min nanaowiyim mi tiriiginim yipiki iki uridyiu bibiyieyim sim ninkin imiiyaeiyim mi tiriiginim yipiki niksisaeyim, sima whiekakarin wi ieyin paekakin siiya paekakin si nwowiyin wi sirarar namswokii. Mi ti dimin bibiyie hiriinanim yim nao kwisaka aeya. Iriig.

Om Jerusalem win ieya

⁹Mi ti Adi Komii siir paekwosim iriiyar nwiso yipiki ti twoowim dimin biyieki biyeyim mhoiigi mhoiiya nimbiyamanim sima nwomaiyim simiir nonkwowim simiir nwirin siya boinki kariirin, wit! Kara kiriirin wiga yipiki wi inkamin sibsibnanin siir nonkwonaei pi sair niisiimauwi.

¹⁰Mi siya kariir kwoinbudin siir ha hainiyin mi krira ina yamwo mi krira kimidiniya mhiu komiiyin siir mhiu kiugikiu hir yami okwoki mi siya kariirin ina yisiimauugiyin om komii Jerusalem siirin. Ti om komiliyin Adi Komii siya nimbinin siргisiirarın, siya ina yikiinaiiniyin Adi Komii siir om hirankar. ¹¹Mi Adi Komii siir dimin kibiyin paenan niuyaeyiin ini siirar yiuyakiyin mi siya bimbiwi rani, ini siiyan jaspa dapiyin ini siir hiriinan ywowin yipiki iikamkin sim sainiyin umir komii. Mi ti om komiiyin ini opnaina io karamaeya siiyanan nwowa ini sair hiriinan sinimnankiyin. ¹²Mi hiira ti om komii iiir nidiyokiyokaiya ya harua harua rani mi anoim sair nwowim iur whiskwo. Mi Adi Komii siir paekwosim iur nwiso ini ti ano iur whis owiir waikaowim. Mi Isrel simiir piugan iur kwiso simiir inigim ini ti ano imiirar winitimamakiuwim. ¹³Mi ta hiira sair mirmii mirmiiyim kwiigim mi ti mirmii mirmii kwiyyim simiirin anowim whoim whoima bidi ywonamim. ¹⁴Sima ta hira sairin siya komii komii iur nhiso simiir inigim kamim ti inkamin sibsibnanin siirim, simiir inigim ini ti siiyan simiir idwo hir nwowim.

¹⁵Mi Adi Komii siir paekwosimin yipiki ti digworaekwovim simiir boinmauuin kariir siya paekopin golni nonkwokwownin whira nonkwowi. Mi ti paekopin yio ti om komiiyin siir haigin kimairikin mi siir ano ikim mi hir aeyer. ¹⁶Mi ti om komii siir prieiya mi siir bwaeya aka yo ini hirii hiriinankinar ywowo. Mi ti om komiiyin siir haigin kimairgyin pariga yimbiyam 2,400 kilomita siir prieiya mi siir bwaeya mi siir prieiya koua siya mi am aeya yim ini hirii hiriinankinar ywowim. ¹⁷Mi Adi Komii siir paekwosimin siya ta hir aiirin ina haigin kimairin. Mi siya ta hira sair prieiya koua saeya namkiya siya haigin kimaira siir paekop iiir inkamin dimin haigin kimairiyin siir hiriinan mi siya ina yisiimauugiyin mi pariga yimbiyam siir prieiya koua hiriir namkiya 55 mita. ¹⁸Mi ta hira Adi Komii siya tirkiya yipiki ti om komii iiir nidiyokiyokaiya siya sairin siiyan jaspa dapiyin siir nonkwokwoka. Mi ti omin siirin Adi Komii siyar miriigin golni mi siya ini opnainen sinimnankiyin. ¹⁹Mi ta hira Adi Komii siya haigin miriiya ti siiyan simiir idwo mi ti siiyan yim hiniin hiniingim biigi biyan siiyan yio jaspakin. Mi siiya nhis akan yio minkin sapaia mi yio ti siiyan yio yhiuwinankin mi yhiuwinanwao rani. Mi siiya nhoumakan yio agetkin. Mi siya whisinankin mi siiya nhiiui akan yio minkin emeralkin mi yio prainankin. ²⁰Mi siiya iriiyar

akan yio whisinan paridnan wokiirimitiowin yio min dapikin sadonikis mi siiya iriiyar nhirakan yio paridnankin mi yio min dapikin konilian mi siiya iriiyar nhisakan yio wirnankin mi yio min dapikin krisolait mi siiya iriiyar nhoumakan yio min dapikin beril mi yio iripi hiriinan prainankin. Mi siiya iriiyar nhipiakan yio min dapikin topas mi siya prainankin mi siya ini sa ywowin mi siiya iuurakan yio min dapikin Krisopres mi siya prainan whisinan bidi wokiirimitioin. Mi siiya iuur nhirakan yio min dapikin haasin mi siya prainankin mi prainan wao bi nwokin yio ini sa ywowin. Mi siiya iuur nhisakan yio min dapikin, ametis mi siya paridnankin mi siya paridnan wao rani, ini sa ywowin.

²¹ Mi Adi Komii siya ta hira sair anowim mikinim umir komii sainiyim min dapiyim pian siirrarar nonkwokwokim. Mi ano whiekakim simiir yapayapan ti pian siirrarar nonkwokwokim. Mi siyuin om komiyya hiriir namiyin yio golim yipiki opnainan sinimnaniyim simiirrarar haiginkin.

22 Mi kara ti om komii iiirin omaka Adi Komii siir inig hainaniya sairin wara bi kigin. Dimusi rani, Biyan Inkam Komii siirsika. Adi Komiiyin kirie komiigakin mi ti inkamin sibsibnanin hinda tindan ini sowar kigirkakin mi iikamim simiir whwonkam idan ini sowar mi owo mi ta hiriinan sairsika tiki omin omaka Adi Komii siir inig hainaniya hiriinankak paniinsi ywosi, iikamim sima hainanam Adi Komii siir inig iiir. 23 Adi Komii siir dimin kibiyin paenan niuyaeyin ti om komii iiirin siyar niuyaeyi. Mi ti inkamin sibsibnanin siir dimin kibiyin paenan niuyaeyin yio ini yiukidnan ywowin mi ti om komii iiirin siyar niuya haiginiuwi mi ta hiriinan sairsika, bie bwano hapairin paniinsi whwoyasi. 24 Mi iikamim omom omomiyim sima niti mi sima ti sowiir dimin kibi komii komiiyim paenan niuyaeyim ti om komii iiir nwowim simiir kigi mi sima wa niti mi wa mi ami hinda tinda. Mi inkam komii komiiyim yipiki dimin taemin whiekakim simiir kigirkakiyim sima wi umir kasakasa hainani rani, ti om komii iiirin. 25 Mi sima ta hira sair anowim ti tir nwowim simiirin wi haiginkou rani. Dimusi rani, wi niigak wara nwo rani. Wi nabie arar nwowski. 26 Mi dimin taeminim yipiki iikam imma piuau mi simiir umir ikim, yim wi iki iikamim omom omomanim ti nu iiirar nwowirkakim wi sima hainanii mi ti digworaekwom sima hainanii, wi ti om komiiyin siir yainau hir ini haigigigi. 27 Mi iikamim ti om iiirin wi dimin biyeyim nhwo niiginiiga Adi Komii siya nwowyiyim wi ti om iiir haininopkainam tani. Mi iikamim yipiki iinokiinokin dimin biyie tiryim mi ti iikamim yipiki niksiseaeiga niniuwiyim mi ti hiriinan iikamim wi ti om iiir wara napninopkainam tani. Mi wi ti iikamim yipiki simiir inigim ta yokwowa ti inkamin sibsibnanin siir aiir nwowim wi sima simar napninopkainami ti om iiirin. Yim ti iikamim yim Adi Komii siya nimbin imma saika hiriayar nwoyokiyokkaeyamanim iinokiinok. Iriig.

22 ¹Mi mhoiiya ti Adi Komii krímir Wanin siir paekwosimín kariirin siya yiisiimauu opa iikam whíkínsiis haiginiúwiya wadie sima sibgu owam. Mi taka opa Biyan Inkam Komii siir ipiyya hiranki nitka maeyauwa Adi Komii siya nídwokaiiya mi ipiyya inkamin sibsbinan siya mi idwokaiiya aka. ²Mi ta opa ini hindara kigiguskiya mi saeya ini siyuúm simiir yapa yapar nakiinaniyam digim, siyuúm siir bopwonau. Mi ieyin siir iegbid kwíso paeki bidi yinkin okwokwonamwo. Mi simiir paenidím iikam imiirin sima tiri wadie sibgu oyokiyokiikaeyamím. Mi biewi biewiyim ti paeyim idip idipin iúur kwísa budigim. Bwan bwanim sima paenidkinar budlikim mi ti paeyim simiir kwowím iikamim makak makakim nupai nupaiyím ti nu iiirar nwowirkakim simiirin wi sima ninimníski haiginiúwi wadie sima sibgu owam iinokiinokin. ³Mi dimin taeminim biiyanim ti nuun siirim niki tioídwomaigiyim, yim wi Adi Komii siya digiguskii siya mi inkamin sibsbinan ikin sowa wi ti om komii iiir nwowi iikamim simiir kigirkakam. Mi sima sowiir inigin wi hiriinan sairsi hainani. ⁴Mi ti iikamim wi siir whwonkam iiir kigi mi siya siir inigin wi simiir mwo imiir hainmímakiuwi. ⁵Mi tapaiirin wi niiisimki wara swoki omimin tani. Mi iikamim wi sikwo pae minam naingwo rani, sikwo pae minaka níririya apam siyuúm iirin mi wi bieyam mi aingwo rani, ninomor kou hirin. Mi Biyan Inkam Komiiyin Adi Komii siya wi hir nwowi mi bie siir maeyauwa wi siya kisina owi mi wi siyar niuya ískii mi iikamim yípíki siir yai aiir wakaeyokna apiyim sima wi iikamim iikam kigirkakiyim wi simiir hiriinan nwoyokiyokiikaeyami iinokiinokin. Iriig.

Jisis siya wi sipi swoki itsauswi

⁶Mi Adi Komii siir paekwosimín siya boinki kariirin, tiki yaiyim warí kira wínaowidin yím kaimwokikaimwowaigim wi hiriinanar nimbiyami. Mi Biyan Inkam Komiiyin Adi Komii siyan yípíki wi profet kamim simiir kwoinim simiir hiurworwokaii mi sima wi siir yai aiir nwoki anaakninkiihaiginiúm. Siya siir paekwosim imiir bidi yíkrokiyim mi sima ha nítim mi iikamim yípíki siir yai imiir wakaeyokna apiyim siya yauuni anaakninkiihaiginiuni dimin taeminim yípíki wi nimbiyami.

⁷Jisis siya ti hiniina boinkikin kima hoimgakar wakaeki. Kara nitam tiri. Mi ti iikamim yípíki kariir yaiyim ta yokwo aiir nwowím simiir wakaeyoknam mi ha naingwo tibmiyim, sima wi maírgimaírgar nwowi.

⁸Kara Jonkin mi ti digworaekwówim kara kigim mi ti yaiyim kara mi wakaekim. Mi ti dimin taeminim kara kigim mi kara wakaeyim simiir mhoiiyan kara ogmwo kimidiniya ti paekwosimín yípíkin kariir niisiisimauuín ti dimin taemin imiir siir igmiiga kingiinar ini waisi hiuiu. ⁹Mi siya kimidiniya kariir boinki, tiki dimin taeminim simiir kipi tir. Kara Adi Komii siir mii aiir mìriigin iikam kimiir hiriinan irípa

kíma haíngiriyu owiya kimiir Adi Komiiyin saika, kimiir piugana saiir iikamím naíngwo tibmíiyim. Mi iikamím yípíki Adi Komii siir yai aiir boínmímauwíyim mi tiriigínim yípíki iinokiinokin ta yai aiir sibgu waekaeyoknaeiyim siir yokwo aiir wína, krima whiekakarin Adi Komii siir miíyan iikamkim. Kariir kípi hainan! Adi Komii siirarar hainan íski. ¹⁰ Mi siya ina yímpiwírwír boínkripkaiyin kariirin, Adi Komii siir yaiyim ta yokwo aiir nwowím simiirin kípi haigiprakai. Dimusi rani, tiki iiyim ini kingiin nitím ti dimin taemin íma nímbiyamanim. ¹¹ Ti digworaekwowím wi kímiimin taní wa kwímbiyamsasauwi. Mi iikamím yípíki dimin bibiyé tirim yím wi simiirar kintirinu tirkripkaii. Mi iikamím yípíki dimin biyeyím simiiram naíngwowím yím wi simiiramar kintirinu aíngwokwo kripkaii. Mi iikamím yípíki dimin miíyik tirim, yím wi simiirar kintirinu tirkripkaii. Mi ti iikamím yípíki wadie nwowim, yím wi wadie hiriíyar kintirinu okripkaii.

¹² Jisis siya boin, kira wakae. Kara nitam swoki tiri. Kara nítí, kara wi iikamím simiir digworaekwowím simiir nauni onkwoni. Mi kara simiirin wi nwoki hauuwím dimin taeminim biiya sima tirim mi ti taríinan sima tir ikim. ¹³ Karaírgin bii nwowin mi mhoiyya wi karar swoki okii mhoiigi mhoiyyin. Biiya kara biiyar nwowin kara dimin taeminar mi tirkín mi mhoiyya simiirin wi kara sibgu tiri.

¹⁴ Mi iikamím yípíki. Adi Komii siir yai aiirar naíngwo tibmíiyim yím ini iikamím yípíki simiir yiuís ímiir híisokiyim mi wadie ha nwokiyyim ini simiir hiriinan ywowim. Mi iikamím ti hiriinan nwowi sima wi maírgimaírga nwowi dimusi rani, Adi Komii siya simiirin wa kígninkin apnínopkaigi ti omin siir ano ímiir napnínopkainamin ti paeyím simiir paenidim yípíki iikam ímiir whinkínsiis haiginiuwíyim sima nokwoyokiiyim wi simiir whínaei. ¹⁵ Mi iikam bibiyeyím yípíki simiir kwoin ímiirar napiyim sima mi iikamím yípíki nop nanaowiyim mi iikamím yípíki hii priinanae priinanaeiyim mi tiriigínim yípíki iikam nhírmi nísomson aokaowiyim mi tiriigínim yípíki uridyú bibiyeyím sim nínníniyiayéiyim mi tiriigínim yípíki yai priiyíksasaeiyim mi ti hiriinan iikamím yím wi ti om komiiyin siir ano ímiir napnínopkainam taní. Yím wi idowiiya hírar nwowi.

¹⁶ Jisis kara wi kariir paekwosim iiir nikropki mi siya nítí siya wi yaiyim iikamím Adi Komii siir piugana saiirim iki omom omomim simiir nwowím wi simiir nanaakninkiihaiginuwi. An Kara Devidni piugana saiirgin mi an kara siir piugana saiir yiiniekin. An Kara ini nauunin nínomor kou whwoyawíiiyin mi nugak aiirar nadigiuyakwokiyin ini siir hiriinan ywowin.

¹⁷ Adi Komii siir naeyiúin mi inkamin sibsbínan nwo ikin, siir piugana saiir iikamím mi wiga yípíki siir wígnan nwowa, sima iikam ímiirin ti hiniina boínkikim, kíma wit. Ti iikamím yípíki ti yai ímiir wakaeyím

sima ha boinki, kima wit. Mi iikamim yipiki kwoinki haeiyim yim ha wit ta opa yipiki iikam imiir whinkinsiis haiginuwana sima sibgu oyokiyokiikaeyamam sair kwiyaeyam. Mi sima wi hinda niinga niinga priikwiyaei wi umir aka nwo rani. Iriig.

Nikopkaigian yai aeya

¹⁸Kara Jonkin. Kara iikamim yipiki Adi Komii siir yai imiir wakaeyim kimiir boinkii mi ti digworaekwowim yipiki wi mhoiiya nimbimbiyami ta yokwo aiir nwokaiyim, kara kimiirin pi igao yai hiniina boinkii, iikamim yipiki yaeya yai nhirim ti yaiyim ta yokwo aiir nwokaiyim simaka ninkin winkii mi simiirin wi Adi Komii siya nonkwobumbuninkini ya yokwo aeya boina sair hiriinan. ¹⁹Mi ti yaiyim yipiki kara winkiyim ta yokwo aiir nwowim simiirin iikam nhirkim niinaki mi mhoiiya simiir digworaekwowim yipiki ti pae iiir nwokaiyim yipiki iikam imiir whinkinsiis haiginuwiyin wadie sima nokwoyokiyokiikaeyamam iinokiinokin yim wi Adi Komii krimiir Wanin siya swoki hαιi. Mi siya simiirin wi ti siir om komiiyin wi siir hir kigninkin o rani. Niingaka.

²⁰Mi inkamin yipiki yai imiir nanaakninkiiyin siya boin, ihi, kara wi kapi nitsauuwi. Biiyan Inkam Komii Jisis, krima whiekakarin kwoin whirua nwokikim mi ha boinkikim, kira ha witsau.

²¹Kara ha naingpowi krimiir Biiyan Inkam Komiiyin Jisis Krais siya dimin taemin miiyiki miiyik imiirar tirkin iikam kimiirin siir yai imiir napam. Iriig.

Yaiyim simiir bwamkibwam ima

Yai nhirim Adi Komii siir Yai win kibya
saiir yaimwoki yaimwo nhir ima.

Disaipel Disaipelim yim kamim Jisis siir kigna mirii ima. Sima saika napyokiyokii miriigim. Mi siirama mi aingwo tibmiigim. Kamim iuu nwisko siir kigna miriiyim. Mi simiir inigim ini Mak 3:13-19 hir nwowim.

Aposel Aposelim yim kamim Jisis saikar mirii ima. Mi dimin taeminim siya tirim simiir nhwoki kigimimikim mi sima simiirin iki iikamim hinda tinda nwowim simiir boinmimaugim. Mi iiya Jisis siya naonama mi ha swoki insiin idwowin mi iikamim sima kamim siir kigna miriiyim simiirin hiniina yikiu aposel inkam. Ti aposel inigin yio Grik simiir yaigin aeya. Ti inigin siir inig mwoki mwowin yio hiniingen. Kamim Adi Komii siya nikropkiyim sima.

Babilon Babiloniñ yio nu Irak simiir biigi biiyan om komiigi komii ieya. Mi om komii Babilon hiran iikamimiyim Isrel simiir iikamim sau omom nwokim mi sima sau simakar ninitkim. Mi Babilon siir inig mwokimwowin yio hiniingga. Om biyie. Yokwo Komii saeya boina sair hiriinan, Tiki om komiiyin yio bidi tioidwomaigiyin mi tariinanin siya nwo rani. Mi yokwowa Jon siya winkiya Revelesen hirin yio hiniina win boinkikin Babilon siirin. Ya tariigina ya boiniyio yaiga. Mi siir inig mwoki mwowin yio hiniingen. Yio iikamim ti iirar nwoirkakim yipiki siyupai siyupaiyim sim nonkwowim simiir om komiigin.

Devid Devidin yio Jisis siir brougae ieya. Siya bidi bidiniyar nwokin mi Isrel simiir iikamim inigak inkam komii ieya. Mi siya inkamin bimbiuwi rani. Mi siya Adi Komii siiram naingwo tibmiigin. Mi siya Yokwo kasa bi winkin. Mi ta yokwowa sair iniga Samka.

Farisi Farisi inkamim yim Judami piugana saiirgim. Yim ti kamim yim kamim kwoin whiruwa nwowiyim sima. Simiir kwoinim ti hiniina naingwokim, ti siyu komiiyin Adi Komiiigii si hauugiyin Mosesni yio ini sima nokwowlan. Mi ti siyu komiiyin yio ti hiniina boinkin. Krima ini siyu miyyik whiekakim simiirar wakaeyokna apim mi krima Adi Komii siir iikam miyyik asi nnowi. Sima naingwoyimiyokni siyuun siir wara bi nonkwokim, niingaka. Sima Jisis siiram bi naingwo tibmiigim mi sima hiniina boin. Siya Adi Komii siir yinism tani. Jisis siya simiirin hiniina boin, simiir kwoinim pi whaowaekim mi sima Adi Komii siir yai aiir bi sibgu wakaeyokim mi sima ha bi boinmauugim simiirin. Siyat hiniina boinkikin.

Galili Galiliyin yio Isrel simiir nuin siir nu haimii whir ieya. Mi iiya Jisis siya yinism sapisapa niki owin mi siya hapaiirin siir yopii ado sowaka waiya nwokin. Sima omin Nasaret nikiuwiyin siir hir nwokim. Kamim Jisis siir kigna miriyyim yim Galili hirankim. Mi nu Judia hiran iikamim sima hiniina boinkim. Iikamim nu haimii Galili hiran sima ninokninkin kwoin miyyik karamaeka mi sima miyyik rani. Sima ti hiniina boinkim.

Sabat Sabata ya iiya Judami iikamim piu sima siiskuwakiya dimin taemin tir karamae nwoviya iiya Adi Komii siir inig hainaniya ya saeya. Ta iiya ya Fraide naiovaka nwobwakainanamtibika mapi sarere naiowaka digiribi. Mi inkam nwirin mii ta ii aiir mirii mi kamim siyu komiini yaimin dimin winiyim yim wi hiniina boini, siya miyyar miriigin mi siyu komii siir siyu iiir tauugakim, Mi sima siyu biyie bidi tirim, Jisis inkam nwirin Sabat aiir mi haiswoniskiigin. Mi kamim siyu komii ninokninkiniyim yim hiniina boinkim, siya dimin biyie bidi tirin dimusi rani, sima hiniina naingwokim ma min haiswonimniskiiya ya ini mii miriinan ywowa. Min kig Jon 5:1-18 Luk 13:10-17

Tempel Tempela ya omaka Adi Komii siir inig hainaniya yasaeya. Mi biiya iiya Solomon siya Juda iikamim simiir kigriraowan inkam nwovin mi Juda iikamim sima omaka komiyya Adi Komii siir inig hainaniya ta ii aiir miriigim. Mi iiya Juda simiir sau omomin ha nitin mi ta omaka aiirin sima yiinimnhikiigi. Mhoiyya iiya inkam komiyyin nu kigriraowiyin Herot siyar niki owa mi siya Juda iikamim simiir boin sima yaeya omaka ir swoki miriyyim. Mi sima ta omaka aiirin siiyani miriiga. Mi saeya biewi kasa bi nwoka. Mi iiya Jisis siyar niki owa mi siya omaka aiir namkin Adi Komii siir inig hainanamin. Mi

mhoiiya iiya Rom hiran iikamim sima Isrel simaka niniiya mi ta omaka aiirin sima yiinimnhiiinkii iuguski. Mi Isrel hiran iikamim sima yaeya bi swoki miriigim. Adi Komii siir yaiya ta hiniina boinka. Hiya Jisis swoki itana saeya kingiin nwowi mi sima yaeya omaka komiiya wi haini mirii Adi Komii siir inig iiir hainanam. Ta omaka aiirin tokpisina hiniina dapika Tempel.

Pris Prisim yim kamim Adi Komii siir inig hainaniya omaka saiir mirii ima. Tiki kamim Pris mii miriigim. Sima Adi Komii siir yai aiir boinmimauuwikim mi iriipi hiriinan sima Juda iikamim yipiki dimin biyie tirim simiirsii ninkin imiyaeikim. Yim ti kamim sima nhwo kwis boiniyim mi Tempel aiir mi kigriraowiyim.

Hetpris Hetprisin yio inkamin iki pris nhirim simiir kou nwowi ieya. Mi pris nhirim simiirin pi siyar nikropkii simiir yapayapa miiyamin. Mi ti inkamin siya ninokninkin komiigkim mi Juda iikamim siyupai siyupaiyim pi siyar mi kigriraowi. Mi Juda hiran iikamim sima eleksema ina yonwowa mi sima hiriinan inkam kibi iirar swoki okmwın okwo haiginiu ta hiriinan miiya saiir bii nwowamin. Mi siya ta hiriinan miiya sairrar miriyyokiyokii mi wi siyar naobugi. Mi sima nwirin wi haini mi okmwın okwo haiginiuwi.

Dimin whirki kimbu karamae nwowiya saeya. Taka maeyauwa dimin whirki kimbu karamae nwowa ya ini omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiir mwowainibin digiuwa nwowin siir nwokin. Mi Adi Komii siya hir nwokin. Mi hiriir namiyin biigi biiyan Prisin saisar namikin. Mi biewibiewiyim siya hiriirin ii kwokwira kwokwira namtaraowikin. Min kig Hibru sapta 9

Profet Profetim yim kamim Adi Komii siir yai aiir nanaakninkii haiginiuwi ima. Adi Komii siya simiirin nwonwira nwonwira nikiunakin mi siya simiirin ina yikropkiyin siir yai aiir boinmimauuamam. Mi iiya dimin taeminki nimbiyamam tiriyyim mi kamim pi simar nanaakninkii haiginiuwi simiir bwamki bwamin. Yim sima siyuim iikam ima tiriyyin simiir boinhimnhinkiigim. Mi iripi hiriinan, dimin nimbiyamam tiriyyin Adi Komii siya pi ti kam imiirar boinmauuwi. Mi sima pi iikam imiir swoki kwaboinmamaauuwi. Mi kam nhirim yipiki niksisaeiyim yim hiniina nikiuwikim niksisae profet. Mi kam imiirin yim Adi Komii siya bi nikiunakin simiirin mi ha bi nikropkikin. Niingaka. Mi yim sima Adi Komii siir yai aiirin sibgu sibgu bi boinmimauuwikim sima iikam imiirin hindara priiyiksasaeikim.

Adi Komii siir ipiiya siya nidwokaii aeya. Adi Komii siya ipii komiiya sair nidowkaiigin mi dimin taeminim pi siyar kigirkaki.Ta ipiiya ipii bimbiuwi rani mi sairin bidi piuaimwamwankikina. Mi ta ipiiya ya golni nonkwokwoka. Mi ta ipii aiirin inkam nwirkin bi swoki idwowika. Saairin Adi Komii saisar ndwokai kigirkakikin nu ninomor sowiir.

Grik Grikmi iikamim simiir om komiiyin Atens. Mi simiir nuin siir Griskin. Bidibidiniyarin simiir iikamim kasakasa rani mi sima iki nu whiekak nhirim simiirar kigirkakim.Mi iki nuim Grik sima kigriraowim simiir iikamim sima ini simiir siyu imiirara mi apim, Grikmi iikamim yim Juda iikam tani mi niksisae adi komii kasa bi diriraerarkim mi sima ini simiir inig imiir hainan. Mi mhoiyya Rom sima yaii Grik simaka yinii mi Grik simiirin Rom sima iyopakaiyu mi Grik simiir om komii komiiyim ini Rom sima kigrirao irkakim. Mi Rom sima Grik simiir siyuim kasaka bi wkaeyokna apkim mi ini Grik simiir yai aiirar mi imboboönim. Kamim ta yaiwin kibi aiir winim sima Grik simiir yai aiir winkim mi mhoiyya kam nhirim ta Grik simiir yai imiir kigim mi sima Adi Komii siir yaiwin kibya yaigiin nhir hiniin simiir win. Latin, Inglis, German mi yaigiin whiekak nhir ikim. Mi tariinan sima ini hiriinana miriyyokiyokiyyim.

Heven Hevenin Adi Komii siir omkin. Iikam nhirim sima hiniina boini Adi Komii siir omin Hevenin ini ninomor kou hir nwowin. Tiki omin bimbiuwi rani wadieki wadiekin, iikamim yipiki Jisis Krais siiram naingwo tibmiyim wi simasimar nami, ti om iiirin mi sima iinokiinokin wi hirar nwoyokiyokiikaeyami.

Hibru Hibru ya Isrel sima boini aeya yaigiina. Biyan Yokwo Komiya sima sairin Hibru simiir yaigiin aiir winkim.

Hisop Hisopin yio paeisim wirkin. Hiya biiyan Prisin siya mii nhir miriyyim mi sima pi ti pae iiir hαιi mipi siir hppmaigi op o nhie imiir mipa niyairpasokami.

Isib Isibin yio nu komii whirkin ini Isrel simaka kingiin hir nwowin. Iikamim yipiki Isib hir nwowim sima Adi Komii siiram bi naingwo tibmiigim. Mi sima iki niksisaei adi komii nhirim sima nonkwokwowitz paeni mi nuni mi sima simiir inig imiirar hainan. Biya Juda inkam nwirin Jekop nikiuwyin sima mi siir wigyinima sima Isib hiriir yam mi hir ini owiu. Mi siir yinismim sima nwowim hapaiir biewiyim kamarim kamnwir {400} mi Adi Komii siya boinki Moses siirin mi sima Isrel simiir iikam imiirin iripa ha haingiriyu omimirim mi sima Isib siir haiburgik mi ini Isrel hiriirar swoki amim. Mi Isib simiir kamim ii kasaka bi niniikim yaii Isrel simiir iikamim simaka. Mi Isib simiir

iikamim sima niksisae adi komiiyim simiir hainanii siyuin siirin ina haiburgikim mi sima Adi Komii künin siirrar hainan iski. Mi sima siir inigin Ala dap mi sima Adi Komii siiraramar yaingwo tibmii sima Jisis Krais siiram wara bi naingwo tibmiikim. Niingga. Sima naingwo tibmiini siyuin siir bi nwokim.

Mastet Mastetin yio pae wirin siir inigin. Mastet nidin yio komii rani sapkisapisimkin sima siir nid imiir haiigim mi nae minaka nikrimkrin aeikim.

Narin Narin yio paeisim wirkin iikam sima siir mii imiir nopaiikim mi siirin pa sikini, mipi dimin taeminim Adi Komii siir ninkin imiiyaeiyim pi simiir niyopki mipi piuui miyyikar whaki. Ti diminin siirin umir prasae bi sainikin.

Salpa Salpa in yio dimin whirkin siyanankin. Hiya iikamim sima siir nanagiyim mi siya huwa ha kinkiyim mi siir piuviya miyyik bi whakika.

Samaria Samaria yio iikamim nu Samarianim sima, siya ini nu Galili mi nu Judia sowiir bopwo hir nwowin simiir siyuin yapakin mi Isrel simiir iikamim sima hiniina naingwo rani, sima miyyikim. Niingga. Sima ini sau omomnan ywowim.

Saison Saionin yio mhiu inigin. Mi om komii Jerusalem siya ini ti mhiu iir waiyin. Mi iiya Jisis siya om heven siir haiburgigi nua tñriri swoki iti mi siya biiyin wi mhiu saion hiriirar niuuni.

Stoik Stoik kamim yipiki Juda simiir siyu komii whir iiir nonkwowim. Sima hiniina boinkim yipiki kimpipisusi nñid karamae nwowim mi yipiki maírgimairga nwowam kinankiugiu karamae nwowim. Mi ti sima kamim yipiki stoik simiir siyu komii whir iiir sibgu onkworinuwiyim. Ti sima yaiyim sima boinim.

Livai Livai kamim yim Isrel simiir piugan kwir aeya. Juda simiir brougaeyin Jekop siir yinisim nwir iesen Livaiyin. Moses siya mi siir nomousimin Aron sowayaowin Livai inkamko. Mi biiyi bii nwowin biiyan pris inkamim Aron siyaírgin. Mi mhoiyyi Livai simiir kam whiekakim ini Adi Komii siir omaka miriyyan inkamkina ywowim. Mi ta mii aiirin piugan kwiran inkamki bi miriigim Livai simiir kamim sima sima miriigim.

Mana Mana dimin whirni inigin. Biiya iiya Moses siya Isrel simiir iikam imaka nwowin mi sima ina haiburgikim nu Isib hirin. Mi sima maeyau siiyin apa niingga siir hir nwokim mi sima naemin karamaeka. Mi Adi Komii siya simiirsi naingwoyimiyokin mi siya iinokiiinokin simiirin nae pa hauugi. Mi ti naeyim sima nugakarar hainakiyawokikim mipa hainami simiir omaka hiriir

mipa naei mi sima pi wadieyar nnowi. Min kig Eksodas 16:14-21 mi Nambas 11:7-9 Tikinim yim ini biiyan Yokwo Komiiya sair nnowim. Mhoiiya iiya Jisis siya nnowa, siya hiniina boinkin. Karargin ti naeyin ninomor kou hiranin. Mi iikamim ti naeyin siir naei mi sima wadieya nnowi mi iinokiinokin wi hiriiyar nwoyokiyokiikaeyami. Siya hiniina boinkin. Min kig Jon 6:46-51.

Isrel Isrelin Juda simiir nuin siir inigin. Hiya simiir brougaeyin Jekop siyar niki owa, Adi Komii siya siir inigin Isrel siir asi nikiugin. Mi mhoiiya sima mairstimainga ha nnowim ti inig iiirimin mi ina boinim, krime Isrelni yinismikim Juda iikamim sima min boinkim, simiir nuin siir inigin Isrelkin.

Juda Juda yio Isrel simiir iikamim simiir inig whir ieya. Mi iikamim Isrel hiranim simiir brougae nwirin Juda siyaargin. Siya Jekop siir yinismikin. Juda Isrel simiir piugan kwir aeya. Mi Isrel simiir Inkam Komii Komiiyim simiir kigriraowim Juda piugana sair hirirankinairgim. Mi Juda simiir piuganim iuur kwisko.

Judia Judia yio Isrel simiir nu haimii whirkin. Mi siir yaimwoki yaimwowa hiniinga. Inkamin Adi Komii siya nimbingiyin idowiyya napmriiyam mi siya. Mi sima hiriinan asi dapi Jisis. Mi Adi Komii siya nimbingikin siirin mi siirin ha nikropkikin iikamim simiir dimin bibiyieyim simiirsi naowim. Mi sima siirin Krais asi dapkim.

Rom Romin yio om komii whirkin. Ti omin tiriinanin ina niki oyokiyokiyyin mi ini nu komii Itali hir nnowin. Biiya Rom sima kasakasa rani mi sima pi iki nu nhirim simiirar mi ami mi pi yaii simaka ninii mi simiirin pi sima niyopakaiyuwi mi simiir nuin pi sima kigriraowi. Hiya Jisis siya niki owa mi Isrel simiirin Rom sima kigriraokim. Mi tariinanin sima hiriinan tir tani.

Sam Sama ya biiyan Yokwo Komii kwira sair yokwo kwiraka. Mi Inkam Komii nu kigriraowiyin Devid mi iikamim Isrel hiranim ninokninkinkakim sima winka. Mi ta yokwo sama iiya iikamim sima Adi Komii siir inig hainaniyim pi sair mwai imiir kigmak waowi.

Sadyusi Sadyusi kamim sima Juda simiirar isid whirkin. Mi simiir kam whiekak nhirim sima omaka Adi Komii siir inig hainaniya sair miriigim. Mi iriipa hiriinan simiir nhirim kaunsel kamargim. Farisi mi Sadyusi simiir siyuim iripa rani, ini yapayapa ywowim mi simasima io asi ninwo annowi. Mi Sadyusi sima hiniina boinikim, iiya iki iikamim naonamiyim sima ie hiranki bi swoki insiin idwowikim. Niingaka. Simiir kwoinbudin hindira

kiguguiuguskikin. Mi sima ha naingwogi Adi Komii siir om hirin iikam karamaeka mi Dido naopwai mi niksisae adi komii karamaeka. Mi dimin taeminim nimbiamiyim sima hiniina naingwogi, yim inkamki diriraerari, yim Adi Komii siya nonkwokwo rani. Niingaka.

Sisa Sisa yio Rom simiir yaigiinga. Saair yaimwoki yaimwowa hiniinga. Nu kigriraowan Inkam Komiigin.

Wain Wainin yio hiniina diriraerarikin. Inkamin pi paeyin grep nikiuwiyin pi siir nid imiir whinhai. Mi ti paeyin pi siir hii imiir nonkwo nhaknaokainaowidi. Mi iki iiya saeya whiibaomaigiyim mi sima sairin pi haniingi kwiyaei. Mi Juda sima kwiya op miiyik karamaeka. Mi iiya sima nae naeiyim pi ta op wain anaka naekwiyaei. Mi iikamim ta wain op aiirin homgak kwiyaenanaeiyim mi sima pa kwiya whaowaenami.

Baptais Baptaisa ya Yokwo Komii sairin hiniina winboinka, Jon siya iikam kasakasa bi baptais haiginiugin ie Jodan hirin. Mi Jon siya simiirin hiniina boinkin, kima kimiir dimin biyieyim simiirin digiumii haimriyugik mi iikamim irira nwonwira wa nwoki ninokninkinim sima digiumii bidi haimriyugikim simiir dimin biyie imiirin. Mi iikam nhirim yipiki Jisis Krais siirim naingwo tibmiiyim mi baptaisa ya min niisiimauwi sima naingwo tibmiiyan iikam bidi ywowim. Mi baptais sair yaimwoki yaimwowa hiniinga. Ti inkamin op baptaisiyin yio hiniina niisiimauwi, siir kwoinin bidi kisina haigiyin mi dimin biyieyim siya tirim digiumii bidi haimriyugikin.

Hosana Hosana inigin yi min boinkin inkamin inigakin siir nokboinmamaairikin. Yi hiniingga siir inig mwokimwoin Adi Komii siya wi siir nwoki hainan prapraskiyim.

Pailat Pailat siya Rom simiir nu kigriraowan inkam komii nwokin, yipiki biiya omwai niki waiyan. Hiya Jisis siya nwowa Pailat siya Isrel simiir iikam imiir kigriraokin.

Pasova Pasova ya Judain iikamim simiir ii komii kwir aeya. Mi ta iiya iikam whiekakim mii bi miriigim. Mi sima Jerusalem hiriir yam mi iiyim iriiyarkwisa ywo. Mi Adi Komii siir inig iiir hainan mi nae komiiya ina yaeya. Hiya biiya simiir yidiwi wanwiyaeyim nu Isib hir haiyim hik mi Adi Komii siya simiir whindiriraerarkikin mi sima nu Isib siir haiburgikin mi ina yamim. Mi ta hiriinan saiirsika biewi biewiyim sima ta pasova iiya saiirimar naingwokikim mi pi Adi Komii siir inig iiir hainani.

Pentikos Pentikosa ya ii komii kwir aeya piu siisiya. Isrel hiran iikamim sima nonkwowiya biewi biewiyim sim. Mi iiya pasova iiya

dig nwokiya wik iriiyarkwiso sowiir mhoiiya ii Pentikosa pa nimbiyami. Ilya sima numiran sasaeyim sim ningugu haiiyim mi bali, ta iiya saeya pentikos iiya. Mi ta iiya iikam whiekakim sima Jerusalem hiriir namikin mi pi omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiir napninpakainamiiyin mi naeyim pi Adi Komii siir hauuwi. Pris inkamim sima wraisu pa nisom hαιi pa nanagi mi pa ninkin imiiyaeki Adi Komii siir iikamim simiir dimin biyieyim simiir haiyopriimdiyiumigiyim. Taka iiya ya iikamim naingwo tibmiiyim simiir ii komii wararga. Siyu hiniingin sima tiriyyin. Ilya Jisis siya naowa mi siya ina swoki insiin idwowin mi ini ninomor kouwa hiriir yamin. Mi mhoiiya kamim siir kigna miriiyim sima omaka iruwar niywokai omimirkim Adi Komii siir naeyiu iiirim. Adi Komii siir naeyiuin ha nitin mi kirie simiir yauni hauuni. Mi sima ini yaigiinpai yaigiinpaiyim simiirar boinamim. Ilya sima hiriinan boinim iikam whiekakim sima Krais siir yaiya ini simiir yaigiin aiarar wakaekiyim. Mi ta ii aiirin iikamim naingwo tibmiiyim simiir siyuin ini komiyya ywokiyin mi ta iiya ya iikamim naingwo tibmiiyim simiir ii komii aeya piu siisiya. Min kig Aposel 2

Wit Witin yio naekin. Mi witnidim numir komii aiir ninkiniyim sima raisnan whaknainikim. Mi iiya witnidim wai nwowiyim sima pa ninguguuhaii mi sima simiirin pi siiyaka nobrombropi mi sima nanagiyim mipi bret nimbiyami mi sima pa naei.

Yis Yisin yio iikamim sima ninkin pridaeiya iiya sima bret nonkwokwowiyim. Sima yisin yipa hαιi mi yipa pridgi witplaua aka. Ilya sima hiriinan tiriyyim, bretin yipa niyopinaini mipi komiyya nwoki. Ilya Jisis siya iikamim simiir nowomwarkaiyuwiyim siya ii nhirim boinyio yai nhirim yipi yis siirar boini. Ta yaiya saiir yaimwoki yaimwowin hiniingga. Yisin yio miiyik rani.

Amen Amena ya hiniingga. Min kig Rom 1:25,9:5, 1Korin 14:16 2Korin 1:20. Juda simiir yaigiina ya hiniina boini, “Ti diminin siya dimbiyam saeya kaimwoarga” Mi iiya inkam nwirki sriiiyim Adi Komii siirim mi iki iikam nhirim sima pi iringa kwoinar nwoki mipa boinki, Amen.

Yaowae Adin ninomor kouwanki nitkin Bidi bidiniyarin Profet inkam nwirin siir inigin Danielkin siya inigin min daphaiginugin inkamin yipiki Adi Komii siya nikropkiyin siir iikamim simiir nanmaiwarkainaim mi simiir dimin biyie imiir haiyopriimdiyiumigiyim. Siir dimin mwoki mwowin yio ini Krais siir hiriinan ywowin. Jisis siya ti inigin siya siyar swoki

kwaboinakin. Mi iiya Jisis siya, siya siyar swoki dapnain Yaowae Adin ninomor kouwanki nitkin, siya boin siyaargin inkam Adi Komii siya nikropkiyin mi yipikin Adi Komii siir kiriekakin. Siya inkamargin mi iriipa Adi Komiiagin.